JOANNIS MESVÆ

DAMASCENI

OPERA

A
47
197

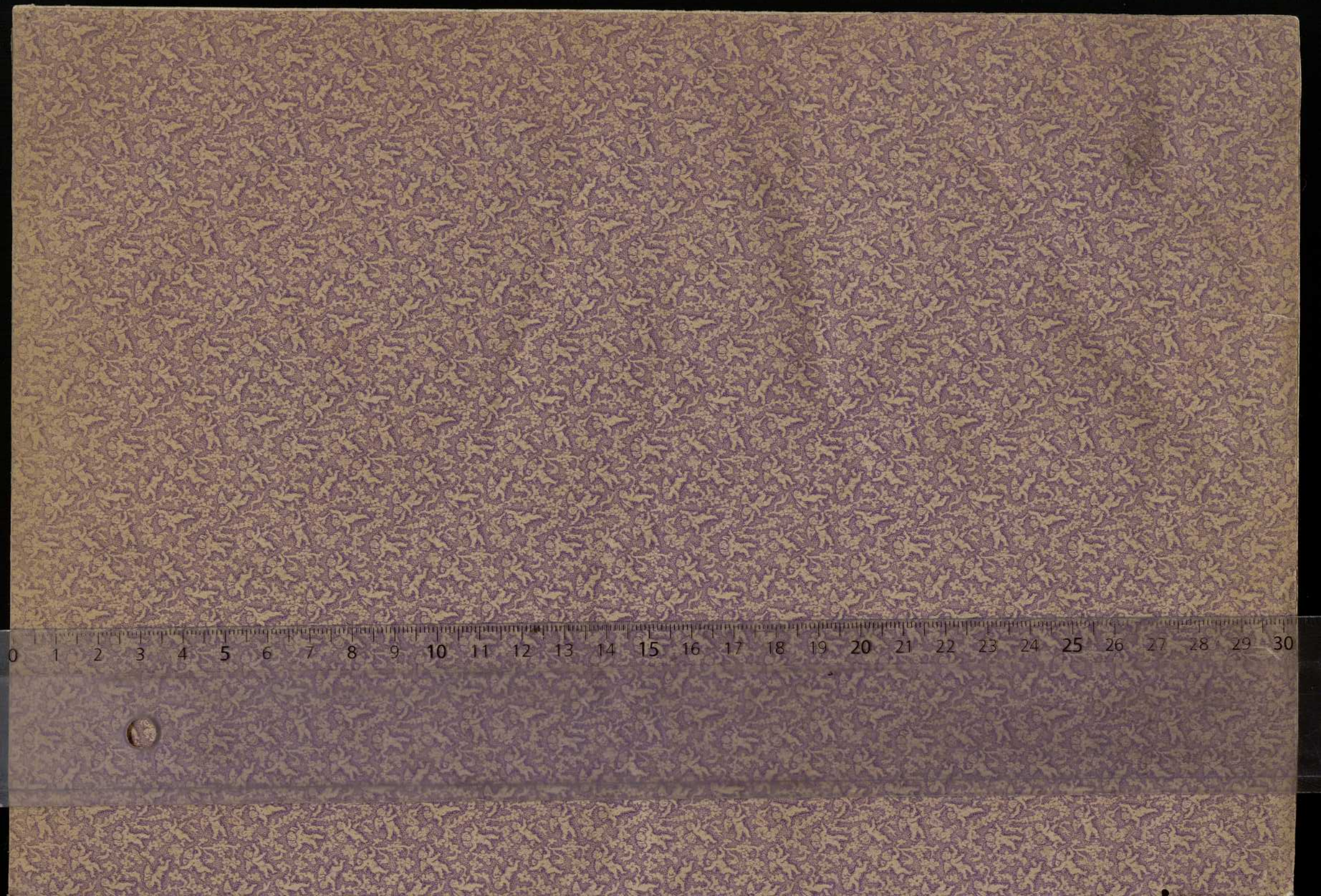

A-171-7

G-5-32

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: A
Estante: 047
Número: 197

15/a 9
7

A-G15.0 MES

IOANNIS MESVAE
DAMASCENI
MEDICI CLARISSIMI
OPERA

De medicamentorum purgantium delectu, castigatione, & vsu, Libri duo. Quorum priorem Canones vniuersales, posteriorem de SIMPLICIBVS vocant.

GRABADIN, *hoc est Compendij secretorum medicamentorum, Libri duo. Quorum prior* ANTIDOTARIVM: *posterior de Appropriatis vulgo inscribitur.*

Cum MVNDINI, HONESTI, MANARDI, & SYLVII in tres priores libros obseruationibus, quæ vulgo cum his prodire consueuerunt.

His Accessere

PLANTARVM in libro Simplicium descriptarum imagines ex viuo expressæ.

Atque item IOANNIS COSTÆI *Annotationes, tum quas in editione priori dedimus, tum præterea nouæ aliæ in postremas nouem Antidotarij sectiones, quæ desiderabantur.*

Reliqua vero, quæ cum Mesuæ operibus exire solent, in aliud volumen coniecimus, quod nomine Supplementi in MESVEN inscriptum est.

Quæ omnia accuratissime hac postrema editione prodeunt emendata, & ab innumeris mendis, & erroribus qui in superiori irrepserant, adhibita doctorum hominum industria expurgata.

R
1848

VENETIIS, M DCII.

ILLVSTRISSIMO

BONONIENSIS REIPVB. SENATVI.

IOANNES COSTÆVS S. D.

SI humanum genus cæterorum animalium naturæ vna ea animi parte antecellit, quam rationis participem ex diuina mente decerptam habet, iure profecto, qui inter homines rerum præstant cognitione, hos quoque in humana natura omni, superare alios dignitate, & gloria fatendum est. Rectè igitur & Ægyptij primariam hominis nobilitatem in literis, atque in rerum diuinarum humanarumq; cognitione, quam sapientiam vocant, posuerunt. & non sine laude antiquissimæ illæ fuere controuersiæ de nobilitate, eam sibi vendicantibus gentibus variis ob literarum inuentionem, atq; ob animi cultum in scientiarum perquisitione. ex hoc celebris illa quoque tam multis vrbibus de Homero contentio, dum viri illius literarum ornamentis præclarissimi ortum sibi quæq; ascriberet, & à studijs literarum illa effluxit Atheniensium gloria, non exteris modo, sed etiam nostris non sine tacita cuiusdam inuidentiæ suspicione commendata, ac supremis laudibus elata. Et si autem alij in armis quoque stam esse hominis nobilitatem & gloriam acerrimè contendunt. alij opum etiamnum adeò habendam rationem putarũt, vt diuitias conditionem ad nobilitatem necessariam existimarint: at neq; tamen illi quidem rerum cognitionem, atq; ingenij cultum in literis, solidissimum esse bellicæ virtutis fundamentum diffitebuntur: neq; Romanos armorum potius ferocia, quam sedendo, & considendo vicisse affirmabunt: vel si affirment, studium tamen quod in literis, & rerum perscrutatione versatur, sicuti humanæ naturæ, imò & diuinæ est consentaneum, ita etiam hoc nomine laudabilius, glorioſius, nobilitateq; omni alio hominis studio longè excelsius esse non poterunt dissimulare. Neq; rursum qui diuitias partem habere censent in nobilitate, præponunt tamen virtuti, ac rerum cognitioni opes. sed corollarium tantum quoddam nobilitatis, fortunæ bona, opes inquam, honores, aliaq; eius generis esse arbitrantur, quæ verè non constituunt, sequuntur autem frequenter, non perpetuo tamen, nobilitatem. Itaque quum tanta literarum sit dignitas, vt eas in præcipuam laudem, ac nobilitatem sibi sapientissimæ quæq; gentes posuerint: Nunc vt ad vos redeam BONONIEN. REIP. SEN. AMPLISS. quanto iam splendore inter nobilissimas non Italiæ modo, sed orbis totius ciuitates vestra RESP. eniteat, planè apparet. Literas quidem summa alias cura excoluit Ægyptus: exarsere eodem studio & Græcia, & Gallia. admirandos quinetiam in ys progressus Italia vniuersa fecit, Sicilia præsertim, atque ea pars, quam magnam

Græciam vocarunt, Thaletis, Architæ, Pythagoræ, Timæi, totq; aliorum clarissimorum philosophorum mater, ex quibus non Italica modo, sed & Platonis ferè, atque Aristotelis ortum duxit philosophia. At si tamen profiteri vera liceat, nihil est cur illis BONONIEN. RESP. concedat. quæ non modo erecto ad earum imitationem gymnasio, virisq; ex vniuerso orbe clarissimis publico ære, & maximis præmijs ad se accersitis, semper in sustinenda veterum disciplinarum dignitate laborauit. sed præterea etiam dum in pia, veraque, ac suprema philosophia, dum in sacratissima medicina, et legum studijs post ea tempora in clariorem, atque explicatiorem culturam reuocatis, annos iam ferè mille ac ducentos studiosissimam adhibet operam; eousque perduxit literas, vt illarum non seruatum modo gradum, sed maxime amplificatam etiam maiestatem videamus. Hæc quum mihi P. A. admirabiles Reip. literariæ progressus cogitanti quandoque in mentem venirent, atque communi cum ijs, qui literas profitentur debito, REIP. vestræ plurimum debere me intelligerem: subiret vero ad hæc animo, tum vniuersa istius patriæ splendor in omni virtutum genere illustrissimus, tum priuata illa, et gentis vestræ propria ciuilis conuersationis virtus, quam quasi humanæ naturæ ideam, humanitatem vocant, haud facilè profecto explicarim, quo tenerer desiderio oblatam mihi iri occasionem, qua huius mei erga vos propensi animi dare aliquam possem significationem. Superauit benignitas vestra meam omnem diligentiam PATRES. qui quasi consilij mei conscij non modo eam mihi vltro obtulistis prouinciam, ex qua meæ erga vos gratitudinis significandæ amplissimum locum sum nactus, sed eam quoque dignitatis meæ habuistis rationem, vt vere ego quidem neque honestius, neque maius à me aliquid expeti vnquam potuisse sim perpetuo professurus. Quis enim à tantis sese viris omni virtutum, et literarum ornamento spectatissimis alicuius æstimari non glorietur? quis in summam sibi non reponat gloriam, dignum esse habitum, qui cum tot in disciplinarum omnium orbe consummatissimis professoribus, in honorificentissimo omnium gymnasio locum aliquem habeat? Itaque quando vestræ ego patriæ nobilissimæ tot & publicis & priuatis nominibus debeo, sperare ipse quidem possum fore aliquando, vt grati, memorisq; huius animi mei candorem clarioribus argumentis patefaciam. nunc verò, quod possum, meum hunc fœtum, neasq; lucubrationes vobis offero P. A. quas olim in Mesuen Medicũ doctissimum inchoatas, nunc verò absolutas in vestrum apparere nomen volui, vt vestrorum erga me meritorum, meæque in vos obseruantiæ sint testimonium: susceptumq; à vobis mei patrocinium esse omnes intelligant.

INDEX IN LIB. CANONVM MESVÆ.

MEdicamẽtorum purgantium vis. fol. 1. col. 1. A
Medicamenta salubria, & insalubria quomodo discernas. 4.4.H
De medicamentorum delectu indicatione sumpta ab ipsorum facultate. 6.3.A
De medicamentorum purgantiũ correctione. 11.3.A
Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum temperaturæ contraria. 13.1.A
Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum effectis contraria. ibid. D
De proportione medicamentorum inuicem miscendorum. 13.4.E
Quibus modis ars medicamenta corrigat, & coctionis differentiæ. 14. 1.A
De lotione. 14.3.F
De infusione. 14.4.F
De tritura. 15.1.B
Correctio symptomatum, a sumpto purgante medicamento nondum vacuato excitatorum. 15.2.B
De medicamento illegitime, & molestè vacuante. 17.1.A
De medicamento immodice vacuante. 17.2.A
Trochisci ad fluxum. 17.4.B
Electarium. 17.4.H
Curatio febrium purga. superuenientium. 19.3.G
Cephalalgia post purgationem fol. 19. 4.G
De vertigine post purgationem fol. 20. 1.A
De visus imbecillitate post purgationem. 20.2 A
De ventriculi imbecillitate post purgationem. 20.2 D
De siti post purgationem. 21.2.B
De singultu post purgationẽ. 21.4.E
De dolore ventriculi post purgationem. ibid. C
De vlceratis intestinis post purgationem. 22.1.D
De cruenta deiectione post purgationem. 22.2.C
De tinesmo post purgationẽ. 22.3.E
De lassitudine, seu imbecillitate corporis post purgationem. ibid.
De conuulsione post purgationem. 22. 4.G

INDEX IN LIBRO Simplicium.

ABsinthium. 36.3.F
Adiantum. 44.2.C
Agaricus. 51.2.A
Aloe. 24.1.A
Alscebran. 73.3.E
Albemesue. 79.2.C.& seq.
Aristolochia. 78.2.B
Armenus lapis. 62.4.G
Asarum. 44.4.F

BAlanus myrepsica, seu Ben fol. 62. 4.F
Bryonia. 76.1.C

CApillus veneris. 44.1.C
Casiafistula. 30.3.F
Centaurium. 60.3.G
Cnicus. 62.2.D
Colocynthis. 52.3.E
Cucumer agrestis. 59.2.C.& seq.
Cyclaminus. 77.2.D

DRacunculus. 75.1.A

ELleborus. 80.3.E
Epithymum. 40.1.A
Esula. 73.4.E
Eupatorium. 39.2.C
Euphorbium. 70.1.D

FVmaria. 38.3.F

GEnista, seu spartum. 80.1.C

HErmodactylus. 56.3.G
Hyssopus. 44.1.C

IRis. 58.1.A
Ius gallorum. 45.1.G

LApis Armenus. 63.4.G
Lapis lazuli. ibid.
Luf. 74.3.D

MAnna. 32.1.B
Mezereon. 71.4.E
Myrobalani, Citrinæ, nigræ, & Indæ. 27.1.A

NItrum. 67.3.E

OPopanax. 70.4.H

POlypodium. 54.1.B
Pruna. 42.3.F
Psyllium. 43.2.A

RHabarbarum. 29.1.A
Ricinus. 79.3.E
Rosæ. 34.1.C

SAgapenum. 69.2.C
Salis genera. 67.4.G
Sarcocolla. 66.4.G
Scammonium. 43.3.F
Scilla. 55.2.A
Sena. 65.3.F
Serum lactis. 33.2.A
Stœchas. 37.3.G

TAmarindi. 31.3.E
Turbith. 50.1.B
Thymelæa. 71.1.D
Thymus. 41.2.C.& seq.

VIolæ. 35.3.G
Volubilis. 46.2.B

INDEX EORVM quæ in Antidotario Mesuæ.

ACetum scilliticum. 143
Acorus conditus. 122
Alsiracostum. 113
Alche Kengi. 119
Aqua fructuum. 148
Aqua hordei. 195
Aqua mellis. 134
Aromaticum caryophyllatum. 97
Aromaticum Muscatum. 97
Aromaticum Nardinum. 97
Aromaticum Rosatum. 96
Aromaticum Rosatum minus. ibid.
Aromaticum ros. descr. Gab. ibid.
Athanasia Magna. 108

BAuciæ conditæ. 123

CEratum Alexandrinum. 173
Ceratum aliud eiusdem. 172
Ceratum Andromachi. 173
Ceratum diapente. ibid.
Ceratum Galeni. 170
Ceratum Gale. stomachicum confor. 172
Ceratum hyssopi descr. Phil. 167
Ceratum hyssopi descr. Pauli. ibid.
Ceratum hyssopi desc. Gal. 167
Ceratum hyssopi diatessaron. 172
Ceratum sandalinum. 170
Chebuli conditi. 120
Citonia condita. 121
Citra condita. ibid.
Conditum buglossi. 142.& seq.
Conditum citri. 142
Conditum citri aliud. 142.& 143
Conditum citoniorum. 143
Confectio Alcanzi. 106
Confectio de acetosis Galeni. 101
Confectio Alchermes. 89
Confectio Almezereon. 118
Confectio Alphesera. 119
Confectio Alsebran. 119
Confectio Asæ. 106
Confectio anacardina. 106
Confectio citoniorum bona. 101
Confectio citoniorum facta cum succo citoniorum. 101
Confectio cinnamomi. 98
Confectio dactylorum. 115
Conf. elect. ex inuent. nostra. 107
Confectio electarij Alcharif. 114
Confectio elec. Alcharisalia. ibid.
Confectio euparorij. 119.
Confectio Galangæ. 95
Confectio galliæ sebelliæ. 151
Confect. galliæ elephanginæ. ibid.
Confectio galliæ muscatæ. 151
Confectio de zingibere. 115
Confectio Hamechalia 118
Confectio de Iacur. 123
Confectio mannæ. 118
Confectio medicaminis, quod scripsit Hamech. 118. cum seq.

Confectio mororum. 126
Confectio Muſci. 91
Confectio Philonij. 107.180
Confectio Philonij ex deſcriptione Hamech. 108
Confectio prunorum. 102
Confectio Ramich. 151
Confectio rauedſeni. 106
Confectio de ſeminibus. ibid.
Confectio ſtyracis. 109
Confectio de ſucco nucum. 183
Confectio teſticulorum vulpis. 94
Confectio teſtic. vulpis alia. ibid.
Confectio xyloaloes. 90
Confectio zingiberis. 131
Decoctio alhaſce. 149
Decoctio capillorum veneris. 148
Decoctio epithymi. 149
Decoctio eupatorij. ibid.
Decoctio fumiterræ. 149
Decoctio myrobalanorum. 149
Decoctio Stœchados. ibid.
Diacalamenthum. 96.& 97
Diacyminum. 98
Diacyminum bonum. 98
Diacoſtum. 104
Diacurcuma magna. 104
Diacurcuma minor. ibid.
Diagalanga. 95
Dialacca magna. 104
Dialacca minor. 104
Diambra. 98
Diamoruſia. 104
Dianiſum. 98
Diarhodon deſcriptione cõmuni. 96
Diaphœnicum. 115
Diaſatyrion. 94
Diaſulphur. 94.& 95
Diatrion pipereon deſcriptione communi. 99
Electarium de Aromatibus. 85
Electarium confortans ſtomachum. 106
Electarium Citri. 90.& 91
Electarium diacitonite. 121
Electarium eleſcof. 117
Electarium ex inuentione noſtra cõfortans ſtomachum. 105.& ſeq.
Electarium fructuum. 101
Electarium gemmarum. 87
Electarium granorum myrti. 99
Electarium indum maius. 114
Electarium indum minus. 115
Electarium lætificans. 90
Electarium de nucibus. 125
Electarium perſicorum. 101
Electarium pomorum bonum. 101
Electarium pſyllij. 116
Electarium regium. 101
Electarium regium alterum. 101
Electarium roſatum. 106
Electarium de ſorbis. 102
Emblici conditi. 120
Emplaſtrum Alexandri de ales. 177
Emplaſtrũ aliud Andromechi. 175
Emplaſtrum Arabicum. 168
Emplaſtrum diachylon magnum. fol. 174
Emplaſtrum diachylon paruũ. ibid.
Emplaſtrum diachylon cuius iuuamenti. 174
Emplaſtrum diaphœnicon. 177
Emplaſtrum diaphœnicon deſcriptione Alexandri. 177
Emplaſtrum fermenti. 176
Emplaſtrum filij Zachariæ. 177
Emplaſtrum galliæ. 175
Emplaſtrum galliæ aliud. ibid.
Emplaſtrum granorum lauri. 174
Emplaſtrum meliloti. 178
Emplaſtrum Oribaſij. 177
Emplaſtrum Oribaſij aliud. 178
Emplaſtrum relatum ad Andromachum. 175
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum. 177
Emplaſtrum Sinapinum. 175
Emplaſtrum ſtomachum, & hepar confortans. 175

Gallia Alephangina. 151
Gallia magna. 151
Gallia muſcata. 151
Galliæ Sebellina. ibid.

Hiera Archigenis deſcriptione vniuerſali. 112
Hiera Archigenis deſcr. Pauli. 112
Hiera Diacolocinthidis. 110
Hiera Hermetis. 110
Hiera ex inuentione noſtra. ibid.
Hiera picra Galeni. 109
Hyſſopus humida. 167

Infuſio alia hieræ. 149
Infuſio hieræ. ibid.
Infuſio Aquæ caſei. 148
Infuſio de ſuccis herbarum. ibid.
Infuſio roſarum. 129
Iuleb roſatum. 128
Iuleb iuiubinum. 129
Iuleb violatum. 128
Loch alfeſera. 126
Loch aliud noſtrum. 127
Loch de amygdalis. 127
Loch ad aſthma bonum. 127
Loch bonum conferens hecticis. 127
Loch ad caliditatem. 127
Loch ſanum, & expertum. ibid.
Loch de ſcilla. 126
Loch papaueris. 125
Loch Pini. 124
Mel alchilil. 124
Melicratum conditum. 142
Mel roſatum. 124
Miua acetoſa. 143
Miua altera. 143
Miua facta ex ſucco fructuum. 143
Miua ſimplex. ibid.
Miſtura ad vulnera ſananda. 178

Nvces conditæ. 183
Oleum alchannæ. 189
Oleum alhaſech. 190
Oleum almahaleb. 185
Oleum amyg. dulcium. 181
Oleum amygdalarũ amararum. 182
Oleum anethinum. 186
Oleum auellanarum. 182
Oleum Balaninum. 183
Oleum balſami. 184
Oleum de ben. 183
Oleum carthami. 182
Oleum ceraſorum. 183
Oleum de cheiri. 187
Oleum Chamęmelinum. 186
Oleum chryſomelorum. 186
Oleum cheruæ. 183
Oleum cinnamomi. 188
Oleum citoniorum. 188
Oleum coſtinum. 189
Oleum croci. 190.191
Oleum cucumeris aſinini. 150
Oleum cucurbitæ. 188
Oleum enulæ. ibid.
Oleum euphorbij. 191
Oleum fiſtici. 184
Oleum fraxininum. 193
Oleum frumenti. 192
Oleum gagatis. 193
Oleum granorum citri. 183
Oleum granorum papaueris. 185
Oleum granorum ſeſami. 184
Oleum de granis viridibus. 184
Oleum irinum. 187
Oleum iuniperi. 193
Oleum lactucæ. 187
Oleum laurinum. 184
Oleum lentiſcinum. 184
Oleum liliorum. 186
Oleum maſtichinum. 189
Oleum meliloti. 187
Oleum de mezereon. 190
Oleum myrtinum. 188
Oleum nardinum. 189
Oleum nenufaris. 187
Oleum nucis indicæ. 183
Oleum nucum. 183
Oleum ouorum. 192
Oleum papaueris. 187
Oleum perſicorum. 182
Oleum philoſophorum. 193
Oleum piperum. 191
Oleum pomorũ citrangulorum. 190
Oleum pomorum rabioſę, ideſt mandragoræ. 188
Oleum pulegij. 188
Oleum ranarum. 192
Oleum Roſatum. 185
Oleum rutę. 188
Oleum ſambucinum. 187
Oleum ſauinæ. 188.
Oleum ſampſuchinum. 190
Oleum ſcorpionum. 192
Oleum lini. 185
Oleum ſeminum lactucæ. ibid.
Oleum ſeminum lini. 185
Oleum ſeminum cucurbitæ. 185
Oleum ſerpentum. 191
Oleum ſinapinum. 192
Oleum Styracis. 189
Oleum violatum. 186
Oleum vulpinum. 191
Oxymel ſcilliticum. 144
Oxymel ſcilliticũ de radicibus. 144
Oxymel ſcilliticum Democ. ibid.
Oxymel ſimplex. 136

Perſica condita. 121
Pilulæ agarici. 163
Pilulæ aggr. ex noſt. inuentione. 159
Pilulæ aggreg. maio. 159
Pilulæ aggreg. mino. ibid.
Pilulæ alchechengi. 160
Pilulæ alephanginæ. 158
Pilulæ alandahal. 160
Pilulæ alandahal expertæ. ibid. & ſeq.
Pilulæ bdellij maiores. 164
Pilulæ bdellij minores. 165
Pilulæ bdellij ex noſt. inuẽtione. 165
Pilulæ benedictæ. 164
Pilulæ bechichiæ. 164

INDEX.

Pilulæ colocynthidos. 161
Pilulæ diarhodon. 163
Pilulæ euphorbij. 161
Pilulæ eupatorij maiores. 159
Pilulæ eupatorij minores. 159
Pilulæ ad febres antiquas. 160
Pilulæ ad febres cholericas. 163
Pilulæ fetidę maiores. 161
Pilulæ fętidæ minores. 161
Pilulæ fumiterræ. 163
Pilulæ hermodactyl. maiores. 165
Pilulæ hermodactyl. minores. 165
Pilulæ hermodactyl. ex noſtra inuentione. 165
Pilulæ hieræ picræ Gal. 163
Pilulæ indæ. 160
Pilulæ lapidis Armeni. 164
Pilulæ lapidis lazuli. ibid.
Pilulæ lucis maiores. 162
Pilulæ lucis minores. 162
Pilulæ magiſtrales pro Reg. 158
Pilulæ mezereon. 162
Pilulæ magiſtrales. 164
Pilulæ opoponacis. 165
Pilulæ ad omnes morbos catar. 164
Pilulæ rhabarbari. 161
Pilulæ ſarcocollæ. 161
Pilulæ ſagapeni. 164
Pilulæ ſebelliæ. 163
Pilulæ ſine cuſtodia. 162
Pilulæ ſtomaticæ. 162
Pilulæ turbith. 164
Poma condita. 121
Pomum contra peſtem. 194
Ptiſana hordeacea. 195
Pyra condita. 121

R

Rob de acetoſitate. 145
Rob acreſtæ. 145
Rob de berberis. 145
Rob cornorum. 145
Rob cydoniorum. 146
Rob fructuum. 145
Rob Granatorum. 146
Rob mororum. 146
Rob myrtinum. 146
Rob perſicorum. 146
Rob pomorum. ibid.
Rob prunorum. 146
Rob pyrorum. 146
Rob de ribes. 145
Rob de ſumach. 146

S

Secacul conditum. 122
Secaniabin. 137
Secaniabin calamenthi. 138
Secaniabin cheiſin. 138
Secaniabin de radicibus. 138
Secaniabin ſolutione educens melancholiam. 138
Secaniabin ſolutione educens phlegma. 138. & ſeq.
Syrupus abſinthij. 139
Syrupus abſinthij alius. 139
Syrupus acetoſitatis citri. 131
Syrupus acetoſus alterniabin. 134
Syrupus acetoſus citoniorum. 134
Syrupus acetoſus diarhodon. 138
Syrupus acetoſus pomorum. 134
Syrupus acetoſus pomorũ alius. 134
Syrupus acetoſus pomorum deſcriptione noſtra. 134
Syrupus acetoſus prunorum. 134
Syrupus acetoſus radicum. 133
Syrupus acetoſus ſimplex. 132
Syrupus acetoſus ſolutione educens choleram. 134
Syrupus acetoſus de ſuccis fructuum. ſol. 133
Syrupus acetoſus de ſuccis, & aqua fructuum. 133
Syrupus de acreſta. 131
Syrupus acetoſus de ſuccis herbarũ. ſol. 133
Syrupus acetoſus de ſuccis herbarũ, & aromatibus. 150. & ſeq.
Syrupus de albelach. 132
Syrupus de bizantijs. 132
Syrupus calamenthi. 140
Syrupus calamenthi, valens ad ſingultum. 140
Syrupus de cannis. 134
Syrupus cheſmes. 131. & 132
Syrupus conferens catarrhis. 134
Syrupus corticum citri. 130. & 131
Syrupus cidoniorum. 130
Syrupus endiuiæ alius. 133
Syrupus epithimi. 141
Syrupus eupatorij. 141
Syrupus de fumoterræ maior. 139
Syrupus de fumoterræ minor. 139
Syrupus granatorum acidorum. 130
Syrupus granatorum dulcium. 130
Syrupus granorum myrti. 133
Syrupus hyſſopi. 139
Syrupus iuiubarum. 135
Syrupus liquiritiæ. 139
Syrupus mentæ. 138
Syrupus mentæ, ex inuentione noſtra. 138
Syrupus papaueris. 132
Syrupus perſicorum. 130
Syrupus pomorum. 129
Syrupus portulacæ. 134
Syrupus praſſij. 140
Syrupus prunorum. 130
Syrupus pyrorum. 129
Syrupus ſtœchados. 141
Syrupus ſucci acetoſæ. 131
Syrupus ſucci cucurbitæ. 131
Syrupus thymi. 141
Syrupus violatus. 135
Suffuf aromatum. 156
Suffuf bonum impinguatiuum. 156
Suffuf diarhodon. ibid.
Suffuf granorum mirti. 156
Suffuf ligni aloes. 156
Suffuf ligni aloes aliud. 156
Suffuf ad tuſſim antiquam. 157

T

Theriaca diateſſaron. 102
Thryphera Galeni. 103
Tryphera maior ex arte Phænonis. ſol. 103
Tryphera minor deſcriptione cognita. 103
Tryphera muſcata. 103
Tryphera perſica. 103
Tryphera ſaracenica. 103. & 104
Trochiſci abſinthij. 153
Trochiſci alandahal. 153
Trochiſci alchechengi. 155
Trochiſci aniſi. 153
Trochiſci aniſi alij. 153. 154
Trochiſci arſenici. 154
Trochiſci de berberis. 153
Trochiſci de berberis alii. 152
Trochiſci camphoræ. 152
Trochiſci capparum. 155
Trochiſci de charabæ. 155
Trochiſci cyperi. 155
Trociſci croci. 154
Trochiſci diarhodon. 151
Trochiſci eupatorij. 152
Trochiſci galliæ. 152
Trochiſci hamech. 154
Trochiſci laccæ. 154
Trochiſci ligni aloes. 155
Trochiſci ramich. 152
Trochiſci rhabarbari. 152
Trochiſci roſarum ad ſtomachũ. 152
Trochiſci roſarum. 152
Trochiſci roſarum alij. ibid.
Trochiſci ſantalorum. 154
Trochiſci ſpodij. 153
Trochiſci ſpodij alij. 153
Trochiſci terræ ſigillatæ. 154

V

Vnguentum Aegyptiacum. 171. & 172.
Vnguentum alhariel. 169
Vnguentum alpheſiricon. 171
Vnguentum Arthanitæ magnũ. 169
Vnguentum Arthanitæ paruum. 169
Vnguentum aureum. 171
Vnguentum Baſilicon magnum. 170
Vnguentum baſilicon minus. ibid.
Vnguentum bdellij. 171
Vnguentum craſeos magnum. 168
Vnguentum craſeos paruum. 169
Vnguentum ceruſæ. 171
Vnguentum diaphœnicon. 167
Vnguentum diaphœnicon aliud. 167
Vnguentum ad Herniam. 178
Vnguentum in iſchiadis declinatione. 169. & 170
Vnguentum lini. 178
Vnguentum mirabile Nicodemi. 168
Vnguentum Nicodemi alterum. 168
Vnguentum palmeum. 178
Vnguentum palmeum aliud. 178. & 179.
Vnguentum papaueris. 170
Vaguentum philagrij. 171
Vnguentum ad renum ſupercalefactionem. 170
Vnguentum roſatum. 169. & 170
Vnguentum ſanans vulnera antiqua. 172. & 173.
Vnguentum ſericinum. 171
Vnguentum ad ſcabiem. 178
Vnguentum ad ſomnum prouocandum. 179. & ſeq.
Vnguentum ad ſtomachi frigidas paſſiones. 179. & 180
Vnguentum triapharmacum. 172
Vnguentum triapharmacum aliud. ſol. 172
Vnguentum violatum. 170

Z

Zazena experta. 108
Zingiber conditum. 122
Zuccharum Alchilil. 123
Zuccharum bugloſſatum. 123
Zuccharum roſatum. 123
Zuccharum violatum. ibid.

PRACTICES MESVÆ.

INDEX.

De ægritudinibus capitis. 199.

DE casu capillorum. 199
De alopecia. ibid.
De furfuribus. 200
De saphati. 200
De soda, id est dolore capitis. 201
De hemicranea. 204
De scotomia, & vertigine. 205
De vigilia, & sahara. ibid.
De phreneſi. 205
De lethargia, & est sersen frigidum. 206
De diminutione memoriæ. 206
De melancholia, & mania. 207
De epilepsia. 208
De apoplexia. 209

De ægritudinibus neruorum. 209.

De paralysi 210
De tortura. 211
De spasmo. 211
De tremore. 212
De stupore. 212
De catarrho. ibid.

De ægritudinibus oculorum. 213.

De præseruatione oculorum. 214
De ophthalmia. 215
De doloribus oculorum. 216
De vulneribus, & vlceribus oculorum. 217
De scabie oculorum. 217
De sebel oculorum. 217
De albugine oculorum. 218
De vngula oculorum. ibid.
De lachrymarum exuberantia. 218
De tharphati. 218
De fistula lachrymali. 219
De dilatatione pupillæ. 219
De nyctilopa, id est qui post solis occasum non videt. fol. 219
De aqua descendente in oculum. ibid.
De debilitate visus. 220
De casu pilorum palpebratum. 220
De inuersatione pilorum palpebr. 221
De hordeolo palpebrarum apostemate. ibid.

De ægritudinibus aurium. 221.

De dolore aurium. 221
De apostemate aurium. 221
De sonitu, & tinnitu aurium. 222
De debilitate auditus, & surditate. 222
De vlceribus aurium. 222
De vermibus aurium. 223
De ingressu aquæ in aurem. 223

De ægritudinibus narium. 223.

De fætore narium. 223
De fluxu sanguinis narium. 224
De nocumentis odoratus. 224
De apostemate narium. 225
De vulneribus, & vlceribus narium. ibid.
De polypo. 225
De sternutatione. 226

De ægritudinibus oris. 226.

De scissuris labiorum. 226
De dolore dentium. 226
De extractione dentium. 227
De commotione dentium. 228
De corrosione, & perforatione dentium. 228
De congelatione dentium. 228
De vermibus dentium. ibid.
De corruptione coloris dentium. 228
De generatione dentium. 229
De apostematibus gingiuarum. 229
De vulneribus, & vlceribus gingiuarum. ibid.
De apostematibus linguæ. 229
De vulneribus, & vlceribus linguæ. 230
De mollificatione linguæ. 230
De spasmo linguæ. 230
De alcola, & prauis pustulis oris. 230
De fœtore oris. 231
De dolore oris. 232

De ægritudinibus gutturis. 232.

De strangulatione. 232
De casu vuæ. 232
De apostemate amygdalarum gutturis. 233
De synanche. 233
De raucedine vocis. 235

De ægritudinibus pulmonis. 235.

De asthmate. 235
De tussi. 238
De fluxu sanguinis ab ore. 242
De pleureſi. 244
De aqua hordei facienda. 246
De peripneumonia. 249
De empyemate. 249
De phthisi. 250

INDEX ANNOTATIONES COSTAE I.

A

ABsinthium Italicum, Romanum, & Ponticum, eiusdem speciei, fol. 37. 2.c. Eius coma. 174.3.c
Temperamentum. 37.2.c.d
Vis ad venas. an extendatur,
An pituitam educat. 37.3.e
Acacia rubra. 126.1.a
Acetum. Eius tẽperamentum. 100.4.g. Album. vetustum tenuius. 134.1.d. quibus Noxium. ibid. Neruis non prorsus inutile. 144.3.g
Ex aqua Mulsa factum, acerrimum. 144.3.g
Acetum scillinum, an ex Scilla cruda aut cocta, recẽti, aut arida parandũ. 144.4.e. Eius aqua stillatitia. eo.
Actiones medicamentorum aliæ ex forma, aliæ ex materia. 3.2.b. ex proprietate & ex tota substantia eadem. 3.2.d. quæ ex Specifica forma sunt, prodeunt forma etiam corrupta. 3.2.6.c
Adiantum an ventrem laxet, an cohibeat. 44.3 h. in eo coquendo obseruatio. 148.1.c
Aerugo non est flos æris. 172.1.b.c. pro flore æris sumitur. ibid.
Agallochus eius Historia. Differentiæ. Agallochus crudus. Indus. 90.1.d. & seq.
Agaricum castigandum sale gemmeo. Mas rotundum. Optimum friabile. Ignotum Galeno quid esset. Ventriculo innoxium. 8.2.c. Vomitorium. 52.1.c.d
Allij vis. 177.3.h
Aloe. Eius species tres an ex eadem planta. Plantæ duum generum. Calor igneus dici non potest. Aperit venas ex proprietate substãtiæ. Hemorrhoidas aperit præsertim hyeme. 25.4.f. & deinceps. Hepar offendit. 26.1.d. Hyeme cauenda. 26.4.g. Humores diuersos trahit, licet trahat ex pprietate. 26.3.f.g Sanitatem conseruat. ibid. Sanguinem educit nõ primo. 10.3.g. Sanguinem educere cur. Mes. aduertat. 62.1.a. Soluit minus, deterget autem magis Melli commista. 26.2.b.c. Ventriculo innoxia. 26.3.g
Succutrina an lauanda, & eius lauandæ, & coquendæ ratio. 158.2.c.d
Alscebran maius & minus quid. 74.2.a. an coquendum aceto. 14.4.g.
Althææ mucus. 177.1.a
Ambra odorata. Eius Historia, & delectus. 98.3.g.h
cruda quid. 90.1.d. Liquefaciendi, & terendi ratio. ibidem. Factitia. 98.3.h
Amygdalæ amaræ. 105.2.a.b
Amomum nunc ignotum. Qua parte vsi sint veteres. Quæ nunc vsurpentur. 101.1.d
Amylum tussi antiquæ vtile. 124.4.g
Angelica odorata, Costi species credita. 105.3.f
Animalia odorata. 93.2.c
Aphrolitrum & Aphronitrum quid. Aphronitrum pra uum. Quo differat à Nitri spuma. 67.4.g. an astringat. 68.3.e
Apios. 74.2.a
Apij succus. 153.3.h
Aqua frigida post purgans medicamentum. 16.3.d
Aqua
- aceti scillini. 144.4.g
- ardens. 175.4.f
- hordei. 150.2.a
- fraxinellæ. 150.3.b
- fructuum. 148.2.b
- mulsa. 136.4.g
- mirti. 150.2.c
- pluuia. 140.3.a.b
- rosacea an astringat. 139.4.g
- stillatitia ex vino. 150.2.b

stillatitia omnis parum astringit. 146.4.g
Argentum cordis affectibus vtile. 88.4.g
Arum. eius color. Colligendi tempus. an radix Hepati, & ventriculo infensa. 75.3.b
Aristolochiæ nuncupatio. 73.1.c
Armeniaci mali nuclei. 182.3.h
Armenius lapis rarus. 64.2.b. Eius ppparatio. 164.3.4.f
Asarum. Eius flores hyosciami floribus non dissimiles. 45.2.b. Purgare vix norunt Græci. ibid.
Aspalathi loco cinnamomum, aut vitex. 99.2.a. & 100.4.g.h
Athanasiæ vires contrariæ. 108.4.g
Attractio duplex. 2.1.c. Modi ex Alexandro. 6.4.g
eius causæ in purgantibus medicamentis variæ varijs. 2.1.a. in purgantibus, an fiat ob substantiæ familiaritatẽ, proprietatem, similitudinem. an. vi. 6.4.g
Auellanarum vis. 182.2.d
Auripigmentum. 175.3.h
Auri vsus in cordis affectibus, & delectus. 88.4.g

B

BAlsami succedaneum oleum ex myrrha. 104.3.g & 184.4.g. oleum philosophorum. 183.3.b.c
Baucia. 103.2.a.b
Bdellij catapotia an astringant. 164.4.g. & 165.1.b
Bedegar. 118.1.c. & 141.2.e
Been album & rubrum. 88.4.g
Berberorum acini. 153.3.a.b. Trochisci ad sitim. ibid.b
Boraginis flores condiendi ratio. 123.4.f

C

CAlaminthes radix à Mes. præscripta. 138.1.b
Species quædam Catarria. 99.3.f
Calamum aromaticum, acori radix. 105.4.g. quid pro eo. ibidem.
Calculis vtilia olea multa. 183.3.g
Camphora. eius Temperies. Delectus. Terendi ratio. 115.2.g. Trochisci an hecticis vtiles. 152.4.g
Cannarum aqua quid. 134.4.g

Cantha-

Cantharidum vsus. 169.4. a.b
Cardamomum. 90.4. e
Caricarũ vsus in sinapisinis. 175.2.a. cremor. 125.4.b
Carpesium. 86.1. d
Carpobalsamum. 104.3. g.h
Caryophyllum Galeno ignotum à Plinij carpophyllo diuersum. Vana de eo opinio. 97.2. d
Caryophyllum flos non est phlox Græcorum. ibidem.
Casia fistula Arabum differt à fistula Græcorum. 31. 1.a. Fistula Arabum clementer purgat. ibid. b. an Flatus faciat, an Intestinis obsit. ibid. Oleum illi quãdoque addendũ. Eius cortex ad ciendos menses. ibid.
Casia nigra Actuarij diuersa à casia nigra Theophrasti. 31.1.a. Casia odorata. 86.1.c. Cassuta.
Castoreum. eius Historia. quæ pars sit animalis. quæ pars vsurpanda. Ponticum optimum. Rancidum perniciosum. 107.4. b
Catapotia crassiora plus trahunt. 159.2.b. 160.4.e. catapotia sint sanguineis morbis conferentia. 163.4.f
Centaurium minus. 61.4.g. Sanguinem educere cur Mesu. scribat. ibidem.
Cæpa Ascalonia non est Bulbus Theophrasti. 95.3.g.h
Cæpa ad asthma vtilis. 126.4. e.f
Chalcitin pro chalcantho vsurpat Syluius. 179.1.b
Chelidonij vires. 162.3.e
Chermes Arabum quid. Vulgare veterib. ignotũ. 89.3.f
Cicer deligendus in medicina. an Venerem eius decoctum excitet. 95.3.b
Cinnamomi historia. idem cum Cinnamo. Cortex vsurpabatur Galeni tempore non virgultum. Vulgare legitimum esse. 98.4.b
Citrangulum Mesuæ. 194.4.b. & seq. eius oleum. ibidẽ.
Citrum. de eo error in Galeni libris. eius partium temperies. Cortex deligendus in electario de citrio. 91.1.b. Eius stillatitia aqua. 165.4.b. Condiendi ratio optima. 122.2.a. de eius oleo controuersia. 183.4.g
Cnicus. eius genera duo. de temperamento non dissentit à Gal. Mes. an intestina leniat, an exiccet. an vẽtriculo obsit. 62.3.b. eius oleũ, an ictericis vtile. 183.2.b.c
Coccum gnidium Mezereonis semen non est. 111.1.b. & 118.4.g. est Ricini semen Apuleio. 73.1.b. Aluum sistere cur Plinius dixerit. ibid.
Colocynthis. Pernicios a quæ vna vnius plantæ. quos humores purget. Temperamentum. quomodo Terenda. an eius Vsus vitandus. 53.3.g. & deinceps. eius Trochisci ladano rectè coguntur. 164.3.f. Conchæ exustæ. 163.2.c
Condiendarum plantarum, & fructuum ratio varia. 120.1.c.d.
Coralli, an cordis affectibus prosint, an specie differant. an vrendi, an terẽdi in medicinę vsum. an ijs veteres ad ĩteriores affectus sint vsi. 88.3.c. Corna. 145.4.b
Costi historia. 105.2.d
Cotonea mala condita varijs modis. 121.2.a. Scammonio in ijs incocto clementer purgant. 119.4.g. Vrinas cient. 121.2.a. Astringunt semper. 134.1.b. eorum succus quomodo percolandus. quæ ad succum exprimendum idonea. ibidem. eorum conditum non est hydromelon. 143.3.b. in ijs condiendis succus. 121.c.a
Crocum. Cardiacum est duorum generum. Interimit quandoque. Adulteratur. 104.2.c. eius oleum parandi ratio. 191.11.b
Cubebæ. Non sunt Carpesium, an sint Piperis species. 86.1.d
Cucumeris agrestis radix, quando legenda. Temperamentum. ex ea Catapotia. 60.2.b
Curcuma non est erythrodanum. 104.2.b. neque Zedoaria. 88.3.b
Cyaneus lapis. an Purget. an Pilos abradat, & seruet. an Vitandus in medicina. 65.1.b. eius præparandi ratio ibidem. Vsus. 160.3.e
Cyclamen. eius caulis. Flores. 72.2.a. Magnum & paruum an specie differant. ibid.
Cyminum. 98.2.c. 100.2.b

D

Dactyli. eorum succus. 152.3.e. Terendi ratio. fol. 177.2.c
Dæmones an Gagate fugentur. 193.3.e
Destillandi aquas modi varij. 34.4.b. oleum.
Diaphœnicũ medicamentũ, conficiendi ratio. 115.4.g
Diatriompipereon Mes. valentius, quã Galeni. 100.1.a
Doronicum Aconitum esse. Necare. vsum eius non prorsus damnandum. 86.1.a
Dracunculi radix. eius color. an Hepati & ventriculo obsit. an Purget. 75.3.f. & deinceps.

E

Ebuli succus. 169.3.a
Ebur legitimum copiosum. an Ore assumptum veteribus. eius Scobes deligenda. 88.4.f. Vsũ pro Spodio. 113.1.c
Effectus contrarios ex eadem re prodire posse. 108.4.g
Elaterium. eius Duratio. Parandi ratio. Probatio. Tẽperamentum. 60.3.e. Electri vis. 156.3.b
Elixationis vsus, & ratio in ea obseruãda. 147. diffusè.
Elleborus. Ignotus Theophrasto. eius colligendi tempus. Vsus an tutus. vulgaris niger an legitimus. Vter Acrior, albus an Niger. 82.2.c
Epithymum. quid. quos Humores ducat. Temperamentum. Dosis. 40.3.c. Eruca duplex. 94.4.g
Eupatorium Auicennæ idem cum Dioscoridis agrimonia. 39.3.e. Auicennæ vulgare non est legitimum. Mesue Ageraton Dioscoridis. ibid.
Euphorbium. è quali planta prodeat. cõtrouersum. Colligendi ratio. Purgare non norunt Dioscor. & Gale. 70.4.g. ad Ganglia. ibid. 3.e. in eius oleo obseruatio. 191.3.f.
Euphrasiæ vires. 162.2.b

F

Facultas rei cuiusque duplex. 1.4.b
Faufel. 101.4.b. eius Succedaneum. 176.3.f
Fermenti vis. 176.2.b
Ferri scoria, quid ea in interioribus affectus non vsos fuisse veteres. eius Parandæ ratio. 103.2.b
Ferretum Hispanicum. 172.1.c
Fęniculum. 97.4.g. eius succus Thoracis pituitæ educendæ vtilis. 127.4.e
Folium an sit Betre, aut Tembul. Quid pro eo. 98.4.f.g
Formæ specificæ rerum ignotæ. 3.3.e. an eas Galenus neglexerit. 3.4.g. Forma specifica duplex. 1.4.b
Fumaria. eius temperamentum. Dosis. 38.4.b
Fraxini sal. 193.2.b. Fructus vox pro semine. 66.1.a.b
Fructuum condiendorum ratio Varia. 122.1.d
Seruandorum modus. 120.c.d
Fructuum aqua. 148.2.b

Galangam

G

Galangam non esse acorum. 69.2.c
Galli ius. 45.2.b
Gallinarum ius an aluum cohibeat. 46.1.d
Gemmarum vsus. 88.1.b.c
Genista aspartio differens. eius Thecæ. 88.2.d
Glans vnguentaria. eius Temperamentū. oleum ex cortice in medicos vsus veteribus non ex nucleo. Vetusta non temere præfertur recenti. 63.3.e
Gluten Sanach. quid, & quid p eo. 173.1.d. & 174.3.e
Granatorum capita quid Mesuæ. 75.2.d. & seq.
Gummi Arabicum. 204.2.b. Assum. 26.4.f

H

Hæmorrhoides aperiri aloes vsu pſertim hyeme. & cur. 117.4.e
Hamech confectio. & multæ in ea obseruationes. ibid. & sequen.
Hasce thymum Mesuæ. 41.3.h. & seq.
Hermodactylus Mesuæ & Pauli qui. Temperamentū. Delectus. Vsus. 57.2.b. ad Podagram cum calore & frigore vtilis. 166.3.h
Hiera Archigenis. in ea obseruatio. 112.4.b
Hiera colocynthidos. Elaterium in ea non sumendum. Dosis. 112.4.e
Hiera Hermetis. eius Dosis. Electariū non est, sed Pastillus. Mellis in ea pondus. 110.3.f. cum seq.
Hiera simplex. eius Author. Basis. componendi ratio. Dosis. Diuersitas in ea paranda. Purgantia medicamenta in ipsa duo. Quales humores purget. 110.1.c.d
Hyosciamum. 108.1.b. Hyssopum Montanum. Legitimum. 42.3.e. Siceum. 14.2.a

I

INfundendi ratio. 146.3.h
Iris, in eius Historia obseruatio. 58.4. & seq. 59. per totum.
Iuncus odoratus. 90.3.c.
Ius Galli. eius conficiendi ratio. 45.3.b

L

Lac. eius temperies. 94.2.b
Lacca. Cancamum græcorum. Chermes non rectè pro ea. Legitima est Serapionis, qua vulgo vtimur. Minfectoria est. eius Surculi abijciendi. 105.1.b.c
Lactuca. eius oleum an pinguefaciat. 185.2.b. quomodo paretur. 187.3.h
Lapis Armenus, rarus. eius Præparatio. 164.2.d
Lapis Cyaneus. eius parandi ratio. 89.4.g.h Purgandi vis ipsius ignota veteribus. ibid.
Laurifoliorū succus. 174.4.b. Lentisci oleum. 184.3.g.
Liguſtrini olei obseruatio. 189.4.b
Lignum aloes. 90.1.d Vide Agallochum.
Limonum succus. 126.3.e. Lingua auis. 95.1.c
Linum in Vnguento. 169.3.g
Lenientia & lubricantia medicamenta quæ. 9.2.b. eorum purgandi vis. ibid.
Liniendi corporis ratio. 170.3.e
Lithargyron an emolliat & discutiat. 174.1.d
Lupuli Temperamentum. 16.4.e
Lycij vsus. 162.3.e

M

MAceratio. eius Materia. & Ratio varia. 110.3.e
ad condiendas res opportuna. 111.4.g
Macis & Macer. 90.2.c. Mandragoræ fructus. 188.3.e
Manna. Non est mel aereum Galeni. quid sit. Italica duplex. Nomina eius varia. 32.3.g. cum seq. Vsus tutus. ibid.
Margarita. Delectus. Dissoluendi ratio. ad Cordis affectus non temere vsurpata. 87.4.b
Medicamenta. eorum Actiones aliæ à materia, aliæ à forma. 3.3.h. Artificium passa, agunt tamen ex forma specifica. 4.2.b. Componēdo debet eorum consensus obseruari. 11.4.g. Purgantia varijs modis agūt. 9.1.a. Non agunt nisi ducta in actum à natura. 6.3.e Proprios humores educunt non promiscue oēs. 7.1.b & c. Sanguinem non educunt à proprietate. 10.3.g. Humores non gignunt, quos trahunt. 8.1.a. Ventriculo hęrent, non autem in corpus vniuersum feruntur. 7.4.g. Vomitoria, aut subductoria cur sint. 8.1.b. Mel aereum & manna non idem. 32.4.e
Mel Crudū in Cardiacis cur sumatur. 86.3.g. eius vis. 174.4.b. Coquendi & despumādi ratio. 86.3.g. Destillatum. 150.3.g. Mensura in electarijs. 87.1.a. Vsus varius. 86.3.e
Mel passularum. 118.2.d. Mel tabarzeth. ibid. 125.2.b
Melilotum quid. 187.3.h. Emplastrum ex eo conficiendi ratio. 178.3.h
Melones hyemales. 134.2.b
Mezereon. 73.1.b. Pro eius semine quid. 111.1.b
Mirabolanus à Chrysobalano & Myrobalano differt. 28.2.a. Frigidi licet temperamenti attrahit tamen. 28.3.e.f. Febribus vetustis confert. 28.3.h. Assandi eius ratio. 103.4.b
Macerandi modus. 99.2.b
Mirtus Foliorum eius succus. 175.1.d. fructū succus. 131.4.g. Grana quæ. 175.3.e
Mori succus. 127.4.e Delectus in Diamoron. 126.2.a Lac. 183.1.a Moschus odoratus. eius Historia. 93.3.h. Vsus in aromatizando. 142.4.e. Veteri affectibus an vtilis. 97.2.c.d

N

NAbet 128.2.d
Nardus. eius species. 97.4.g. an spica. 97.4.g
Nasturtium album. 165.2.a. Torrefactum. 127.2.d
Nitrum. eius species, & Historia. 69.1.a
Nux Inda. eius oleum. & vis. 183.3.h
Nux Moschata. eius Historia. 90.2.c

O

OCymum. 93.4.b
Odorata, veteri præfocationi an conferant. 97.2.c
Oenomeli. 142.3.h. cum seq.
Oesypus ater improbus. 167.3.e
Oleandri vsus ad scabiem. 172.3.e
Oleum amygdalarum elegans. 181.4.b
Oleum anethinum, an somnum conciliet. 186.4.f
Olei armeniaci mali nucleorum vis. 182.3.f
An Oleum auellanarum neruorū dolori utile. 182.2.c
Oleum caryophyllorum. 189.4.e
Oleum chamæmelinum, ut astringat magis. 186.2.c
Oleum cerasi nucleorum quo calculosis vtile. 183.3.h
Olei cicini vsus periculosus. 183.3.f
Oleum citranguli. 190.4.g
Pro oleo costino, quid. 189.4.e
Oleum cotoneorum elegans. 188.2.a
Olei croci parandi ratio. 190.4.h. & seq.
Olei cucumeris asinini usus. 190.3.h. cum seq.
Oleum cucurbitæ seminum, an febribus ardentibus vtile. 185.2.d
Oleum cucurbitæ. 188.1.a
In Oleo euphorbij obseruatio. 191.3.f
Olei fraxini confectio & vsus. 193.2.b
Olei Guaiaci vsus. 193.2.c. & seq.

Oleum

Oleum Indæ nucis, & eius vis. 183.2.c
Oleum irinum ex radicibus. 187.1.a
Oleum fistici. 194.1.c.d
Olei leucoÿ parandi ratio. 187.2.d
Olei liguſtri obſeruatio. 189.4.g
Olei lini ſeminum vis. 185.1.c
Oleum ſtyracis ex nucleis. 189.3.f
Oleum violaceum quo oleo conficiendum. 188.2.c
Oleum viperinũ ex tota vipera parari poteſt. 191.4.f
Oleum vitelli ouorum. 192.3.h
Olei vulpini conficiendi ratio varia. 191.4.f
Oleum myrti elegans. 188.2.c
Oleum naphthicum. 173.3.f
Oleum nardinum. 189.2.a
Olei nucum vis. 182.2.b
Olei nymphæi conficiendi ratio. 187.4.g
Oleum omphacinum ex quo oleo conficiendũ. 186.1.c.d
Oleum papaueris. 185.2.a
In oleo papauerino obſeruatio. ibidem.
Olei parandi ratio varia. 180.1.a.b
Olei perſici nucleorum vis. 182.4.h
In oleo ex piperibus obſeruatio. 191.2.b
Oleum pumicis. 194.2.c.d
Olei ranarum conficiendi ratio. 192.2.c
Oleum roſaceum ex amygdalis. 185.3.f. Roſacei completi parandi ratio. 853.4.e
Oleum ſambuci ad ambuſta. 187.2.b
Oiei ſampſuchini conficiendi ratio. 190.1.a
Olei ſcorpionũ vſurpandi aliquorum audacia. 192.1.a
Olei ſinapini conficiendi ratio. 193.1.a
Oleum ſpicatum pro nardino. 189.2.a
Omphacium denſatum. 145.4.e. Vſus eius. 131.3.h. Sylueſtris vuæ. 134.2.b
Opopanax legitimus. 71.2.d
Oxy pro ſyrupo. 130.2.b
Oxymeli elegans. 137.3.e. Pituitæ purgatorium, quomodo parandum. 138.3.a

P

PAlmularum ſuccus. 152.3.b. eas terendi ratio. fol. 187.2.c
Papaueris capita qualia ſumenda ad dolores, & ſomnum. 170.1.d. eius oleum qũo parandum. 187.3.e Vſus. 125.1.d. Papauer rubrum. 135.3.h
Paſſularum mel. 155.2.a
Perſicus. an Oris fœtorem emendet. 130.1.c.d
Philonium. quæ in eo ſpica ſumenda. 107.4.g.h
Piperis Hiſtoria. 100.1.a. de longo non conſentit. Gal. Dioſcor. ibid.
Polypodium. de eo controuerſiæ. 54.3.g
Poma cordi conferre. 101.2.a
Proprietas ſubſtantiæ. 3.3.g
Pruna. an Damaſcena aſtringant aluum. an ventriculo vtilia. 42.4.h. eorum Aqua & Syrupus. 130.3.a
Pſyllium. controuerſia de eius temperamento. de Tritura. 43.3.h. an diſcutiat. 174.3.g
Pumicis oleum. 194.2.c.d
Purgatio. de eius cauſa, & modis diſputatio. 1.4.h. an Aeſtate per ſuperiora, hyeme per inferiora. 11.2.c
Purgans medicamentum. vide medicamentum.

R

RAnarum oleum. 192.2.c
Raphanum cur Venerem excitet. 95.3.c
Rhabarbarum. controuerſiæ de eo. 30.1.c
Roſa. de ea Diſputatio pro Meſuæ. Roſas aridas purgare. 157.3.e. Aqua earum ſtillaticia. 128.3.h. an in Frigidis affectibus ſit vtilis. 173.2.b. ad Tuſſim antiquam. 140.1.a. Roſas condiendi ratio. 126.2.b earum ſemen quid. 106.2.a. an aſtringat. 154.2.d Mel ex Roſis ſemiaridis. 124.2.b. Oleum omphacinum ex ipſis an vtile ſit ad dyſenteriam, epotum. 185.4.e.f. Syrupus ex aqua. 96.4.h. Vnguentum elegantiſsimum. 170.1.a. Zulapium. 128.3.h.
Roriſmarini flores condiendi. 123.4.h

S

SAccharum. de eo multa. 86.2.b. & D. Roſacei & violacei ſacchari parandi ratio. 123.3.g. cum ſequen.
Sagapenum. 70.1.b. & deinceps.
Sal ex re omni parari poteſt. Fraxini. 193.2.b. & ſeq. Indus. Pauli ſaccharum eſt candidum. 70.1.b. Sal Petræ. ibid.
Salicis cortex an lienis tumori vtilis. 155.2.d. & 3.e
Santalum. non eſt Aſpalathum. 106.1.d. Mazahari quid. 97.2.e. Ceratum ex ÿs vt refrigeret. 170.3.g
Sanguis. an vllo medicamento à proprietate educatur. 10.3.g
Sandaracha. 175.3.f
Sanguis draconis. 165.1.b
Saphirus. 88.2.b
Sarcocolla an ſemen augeat, & Pingues reddat. 69.1.d eius Catapotia an tuta. 161.1.a
Satyrium pro orchy. 94.3.h. lacte ouillo cur. Meſ. coquat. ibid.
Scammonium. eius colligendi ratio. 49.3.f.g. Temperamentum. 47.1.b.c. 49.4.f. Caſtigatio. 115.1.a & 116.3.g. Terendi ratio. 49.4.g. Doſis controuerſia. 49.3.h. quem humorem ducat. Coquendi in electarijs ratio. 117.4.e.f. cur Meſ. recoquat in elect. de pſyllio. 117.1.b
Scilla. duo eius genera. 56.1.a. de eo controuerſiæ. 56.1.d. & ſeq. Acetum quomodo parandum. 144.3.f. Aqua ſtillatitia. 144.2.c
Scincus. 95.3.h
Scoria ferri. 103.2.b
Secaculignotum. 95.2.d. pro eo Paſtinaca. 122.2.c
Seitaragi Indum non eſt caſia, aut lepidium. 103.1.b
Seminis vox pro fructu. 66.1.a.b
Sena. de ea varia. 66.1.a
Separatio rei ſecundum ſpeciem re quæ eſt ſecundum materiam, quid Meſuæ. 28.3.f
Serum. 33.1.f. in eius infuſo obſeruatio. 148.3.g
Sericum. eius temperamentum. 89.2.c. Delectus. inficiendi cocco ratio. Vſus. ibid. Infectum cocco in febribus non damnoſum. 134.2.d
Sigia. 171.2.c
Simila. quæ. 3.4.e
Sinapi. aceto maceratum. 176.1.c
Siſymbrium. 89.4.g
Spartion & geniſta differunt. 74.2.c
Spica. vide Nardum.
Spodium ore aſſumendum. 113.1.c.d. & 153.1.d
Spuma nitri. vide nitrum.
Squinanthum. 90.4.f
Stœchas an ſoluendi vim habeat. 37.4.f
Styrax liquida. 109.2.d. & 167.3.a
Subducendi aluum & ſoluendi vis diuerſa. 26.2.b
Subſtantiæ proprietas. 3.4.h.
Superpurgationis cauſa. 7.1.b.c. an ei vſui medicamenta conueniant. 14.3.e. Theriacæ ad eam vis. 19.1.b

Succus artificiosus quem extractum vocant. 146.1.b
Succi ex omni re parandi, & conseruandi ratio. Materia. Varietas. 145.1.c
Syræon. 125.4.b
Syricum, quid. 171.4.b

T

Tamar Indi. Controuersia de ijs variæ. 31.4.e
Aqua. 134.1.d
Tereniabin. 32.3.g
Terebinthi vis. 184.2.d. & seq.
Torcularis modi varij. ibidem.
Theriaca stupefactoria. 18.4.g. *in superpurgatione vtilis.* ibid.
Tragacantha. 96.4.b
Tryphera. in Persicæ confectione obseruatio. 113.2.d
Scribonij tryphera caustica. 103.1.b
Turbith. de eo Varia. 51.1.b
Thymelæa ignota. 73.1.b
Thymi delineatio. 41.3.e

V

Vinum Maluaticum Lutetiæ ex melle. 136.4.e
Viola. de ea varia. 35.3.g. *cum seq.* 129.3.e. & 170.1.c.
Viperinum oleum ex tota vipera. 191.4.g
Viscum duplex. 174.3.c
Visci quercini vis. 176.2.c
Vitis alba. an cerebrum purget, an vertiginem faciat. fol. 71.1.c.d
Veneni causæ variæ. 87.1.b
Volubilis species. 46.2.b
Vnguentum Bdellij articulorum tophis aduersum. fol. 171.1.b.c
Vnguenti diachylon vsus. 170.3.e
Vnguentum rosaceum elegans. 170.1.a
Vnguentum violaceum elegans. ibid.b

X

Xyloaloe. vide Agallochum.
Xylobalsamum. 104.3.g

Z

Zedoaria. 88.2.b.
Zingiber conditum, an præstantius, quod recens, an quod aridum conditur. 122.3.f
Zizipha ad Thoracis affectus quomodo vtilia. 126. 4.f.g. & 129.3.h.

FINIS.

IOANNI PAVLO MONGIO
HIDRVNTINO MEDICO OPT.

IOANNES COSTÆVS S. D.

QVVM eorum qui adiecere animum ad scribendam varia sint proposita, suspectos illos ego quidem semper habui, qui vnius alicuius scriptoris, vel omnia damnare, vel tueri omnia profitentur. præbent enim illi quidem malæ potius in alienum nomen inuidentiæ, quam inquirendæ veritate studij argumentum: hi vero dum eum, cuius patrocinium suscepere, nihil vnquam temere, inconsiderate nihil dixisse contendunt; hominem ab hominis conditione subtrahere inani studio nituntur: vtrique vero, dum pro suo quisque instituto commiscet varia necesse habent, in magnas humanæ miseriæ, idest inscitiæ tenebras frequentissime præcipites deuoluuntur. Nos vero, quamuis & indicari in artibus, maxime vero in medicina, errores necesse existimemus: & bonorum scriptorum authoritatem sustinere semper egregium, & magna dignum laude fateamur: quum tamen pertinacius istud studium à scienda, à veritatisque assequendæ instituto auertere plurimum soleat; seruilis quidem animi censemus hominum existimationem pluris, quam momenta rerum facere; ingenui vero hominis esse in humani omnis studij ratione nudam sibi veritatem proponere ad perquirendum. Ita quidem, si tu Ioannes Paule Mongi in memoriam reuoces, ea tempora quibus in Auicenna te maxime hortatore, atque etiam adiutore meditabar, hoc ipsum quod mihi ante oculos constitueram, tu ipse vehementer, & probabas, & in eo vt persisterem hortabaris: hoc ipsum vix dicam, quantum postea mihi fuerit salutare. Hanc igitur rationem secutus, quum incidissem non multos post annos in Mesuæ opera, eodem fato neglecta, quo reliquorum Arabum medicorum monimenta, & eameorum studiorum gratia, vna mihi proposita veritate, percurrenda sumpsissem; profecto non modo virum hunc de medicina benemeritum, iniqua atque iniusta vexatione à recentioribus accusatum animaduerti; sed huius quoque exilio exitiosam medicæ reipub. illatam fuisse cladem perspexi: Namque materiam illam medicam, quam quotidie tractamus, quomodo nunc sine eorum præceptorum obseruatione tuto in vsum reuocemus, quæ ab hoc doctissimo viro, ac fortasse ab hoc vno, sunt nobis tradita, atque explicata? Itaque effectum quidem est eo tempore, vt tam insignis damni admonitus, miseratusque nostrorum temporum conditionem restituendi hunc scriptorem pristino statui maximo sim correptus desiderio: cœperim vero etiam periclitari, si eius partes tueri possem, pro quibus veritatem stare existimarem. At vero, dum aliud ex alio negotium vrget, opus quod ardenti animo aggressus fueram, pendere interruptum contigit. quod tamen qualemcunque statum obtineret, quum publici boni studiosus communicari alijs libenter essem passus, tanto applausu exceptum, probatumque fuisse intellexi; me vt quidem studij mei non pœnituerit; post vero etiam, vt eundem laborem, quum primum per ocium licuit, tua præsertim MONGI exhortatione excitatus, subire; & quæ rursum inter legendum digna notatu occurrere, eadem quoque omnibus impartiri non recusarim. Quamobrem præter ea, quæ in vniuersis eius operibus vsque ad eam prioris Grabadin, quem Antidotarium vocant, sectionem fuere à nobis conscripta, & diuulgata, in qua agit de conditis; prodeunt nunc in reliquam eius voluminis partem nouæ obseruationes; non vulgares illæ quidem; maxime autem (vt puto) ad compositorum, de quibus illic agitur, medicamentorum constructionem, atque vsum opportunæ. Sane autem præter hæc quæ nunc adiecta sunt à nobis, recognouimus etiam aliena: dedimusque operam, vt studiosorum commodo, quam maxime consuleretur. Quapropter, quum in toto hoc opere duplex versio esset posita; vetusta, & noua Syluij; ne tempus lectori in duplici ea lectione frustra pereat, vnã Syluij apposuimus

interpre-

interpretationem, perfacilem illam quidem, & fidelem: à qua tamen si aliquo pacto re ipsa differre antiquam obseruauimus, id qualecunque esset discrimen, in margine indicauimus, vt cuique liberum sit vtram volet, sequi lectionem, atque hoc quidem tum in libro Canonum, tum in Antidotario, in libro enim Simplicium, quod esset a Syluio perturbatus authoris ordo, vetustam quoque integram reliquimus versionem, vt sua scriptoris, & methodus, & fides seruetur. Erant etiam in superioribus editionibus, Mundini, Christophori Honesti, Manardi, ac Syluij obseruationes, quas suis locis reliquimus. In Mundini tantum & Honesti scriptis, in quibus alicubi, aut sola verborum expositio, aut minimarum rerum animaduersio erat, ne in ijs inutilibus absumerent tempus studiosi, delegimus ex hismet scriptoribus ea tantum, quæ momenti alicuius, atque vsus fore sentiremus, negleximus reliqua, quæ tamen si alicui fuerint cordi, non grauabitur is priores quoque adire editiones. Iam vero, quod ad ipsius Mesuæ opera pertinet, ea quidem vniuerse omnia, quantum fieri potuit, emendata vt prodirent, curauimus. Vt autem in Antidotario diuersas ponderum, ac rerum lectiones etiam annotauimus, ita in posteriori quoque Grabadin libro, qui est de particularibus corporis partium remedijs (de appropriatis vocant) infinitos errores sustulimus. Arabicas voces, quæ in his frequentes sunt, mutare non sumus ausi; vt ne in aliena lingua plus ipsi nobis, quam alijs tribuere videamur. Ita quidem hoc volumine vniuersa opera, quæ Mesuæ sunt, concluſimus. Reliqua quæ vna cum his ipsis exire consueuerant, sub nomine Supplementi in Mesuen propediem prodibunt, Vincentij Cogolli Medici Vicentini doctiss. studio longe, quam antea illustriora. Atque hæc quidem sunt quæ in hac noua Mesuæ operum editione ipsi effecimus, quorum idcirco rationem hoc loco reddidimus Mongi doctiß. atque optime, vt quæ abs te tanto viro probata sunt, a studiosis quoque alacriori animo excipiantur. Vale.

Ratio

Ratio in miſcendis medicamentis obſeruanda.

Medicamenta miſcentur, propter
- Actionem
  - Vt aſſequamur qđ intẽdimus, miſcemus.
    - Similia, ſi conueniat.
      - Cauſa cum cauſa.
      - Cauſa cum morbo.
      - Morbus cum morbo.
      - Morb⁹ cũ ſymptomate.
      - Symptoma cum ſympt.
      - Omnia ſimul cõueniãt.

      In his omnibus qñq; vſu venit miſcere ſimilia medicamenta cõuenientia in gradu, quod conducere poſſit, vt aſſequamur præciſe qualitatẽ conueniẽtem pro morbo. Sed vt notat Auer. 5. coll. 57. iuuant hæc medicamenta ſi accidat vnum eſſe tenuius, quod craſſiore miſceatur, quare penetrare facit, & intimius agere. Si vero hoc non accidat, quo ad ſcopum hunc, nihil facit huiuſmodi miſcella.
    - Diſſimilia, ſi diſſimilis ſit
      - Cauſa à morbo. — Vt in inflammatione vehemẽti cum fluxione, Miſcemus refrigerantia repellẽtibus.
      - Cauſa à cauſa. — Vt ſi bilis & obſtructio adſit, Miſcemus refrigerantia attenuantibus.
      - Morbus à morbo. — Vt ſi vlcus cum mala temperatura calida, Miſcemus refrigerantia exiccantibus.
      - Cauſa à ſymptomate. — Vt ſit humor frigidus, & dolor vehemens, Miſcemus calefaciẽtia doloré leniẽtibus.
      - Morbus à ſymptomate. — Vt ſi febris cum fluxu ventris, Miſcemus alterantia aſtringentibus.
      - Symptoma à ſymptom. — Vt ſi vigiliæ multę cũ alui fluore, Miſcemus conciliantia ſomnum aſtringentibus.
      - Omnia ſimul diſſimilia. — Vt ſi febris, obſtructio, & vomitus, Miſcemus alterantia attenuantibus, & ventrem corroborantibus.
    - Contraria, ſi contrarietur
      - Cauſa morbo. — Vt ſi adſit febris, & humor frigidus, Miſcemus refrigerantia calefacientibus.
      - Cauſa cauſæ. — Vt ſi peccet bilis cum pituita, Miſcemus refrigerantia calefacientibus.
      - Cauſa ſymptomati. — Vt ſi ſit humor frigidus, & dolor vehemens, Miſcemus calida ſtupefacientibus.
      - Morbus morbo. — Vt ſi ventriculus laboret mala temperatura frigida, iecur calida, Miſcemus calefacientia refrigerantibus.
      - Morbus ſymptomati. — Vt ſi febris adſit cum ſopore graui, Miſcemus calida frigidis.
      - Symptoma ſymptomati. — Vt coma sõniculoſũ, Miſcem⁹ calida frigidis.

      In hoc omnia non reperiuntur ſimul niſi ſecundum quid, cum vnum vni ſit contrarium.
  - Vt agamus tantũ quantum agere intendimus, qđ fiet.
    - augẽdo
    - minuẽdo

    robur medicamẽtorũ
    - Omnium ſimul, vt cũ morbi, cauſæ, ſymptomata ſunt varia, & partim contraria, Miſcemus diuerſa, vt in Theriaces compoſitione.
    - Si deſint medicamenta accommodata, quæ præciſè tantum agant, quantum intendimus, vt imbecillũ fiat validius, aut contra, commiſcemus eiuſdem qualitatis valentiora, & imbecilliora 1. de cõp. med. per genera 3. Ad hoc miſceri etiam poſſunt alia, quæ obtundant, aut vigorent medicamenta, vt oleum ærugini miſcetur, vt minus agat, & cinnamomum, aloe, & zingiber agarico, vt magis.
- Vſum
  - Vt agere poſſint.
    - Quod intendimus.
      - Vt ſi vlcus ſit in inteſtinis calce abſtergendum, aut alia re ſicca, quę infundi nequeat, liquida admiſcemus, vt infundi poſſit.
      - Miſcemus etiam ærugini, ſquammæ æris, ac alijs, quæ conficere volumus ad formam emplaſtri lithargyrum, oleum, & ſimilia.
    - Quantum intendimus.
      - Vt ſi pars ſit alteranda in profundo, Miſcemus aliqua, quæ ad loca perducant, aut valentiora eiuſdem qualitatis & tenuium partium, aut etiam aliquod oppoſitæ qualitatis, vt calidæ: ſic in vlcere renum, quod intendimus ducere ad cicatricem, Miſcemus medicamentis tenuia, & quæ per ſe offenderent, imò vlcus augerẽt, vt cantharides: aut lenta, vt in gulæ affectibus, vt hærere poſſint in tranſitu.
  - Vt tuto agant, ne offendant.
    - Partem circa quam agere intendimus.
      - Vt inflammato iecore, digerentibus miſcemus aſtringentia, ne ipſius robur diſſoluatur.
      - Et ſi vbi deſit medicamentum alterans ſimplicis qualitatis, miſcemus duo in vnã qualitate ſimilia, in altera contraria: vt calidum, & humidum cum frigido, & humido.
    - Partes alias ab affecta. — Vt cum purgandũ eſt caput ſcãmonio, ne offendatur ventriculus, aut iecur, Miſcemus odorata modice ſtyptica, vt viſcerum robur ſeruet.
  - Vt agãt
    - Cito, propterea Turbith & Agarico zingiber miſcemus.
    - Tarde, purgatorijs craſſiora miſcemus, & in forma pilulari conficimus, vt purgatio paulatim fiat.
  - Vt ſint grata.
    - Inſpicientibus, veluti antiqui nobis diligentiores emplaſtris coloris gratia miſcebant ceruſam, vt alba eſſent, aut oleum recens. 1. de comp. med. per genera. cap. 12.
    - Guſtantibus, vt cum ſcammonio miſcemus cotoneũ, & Theriacæ vinum dulce 3. ſimp. 15. & 1. de Antidot. 5.
    - Odorantibus, vt propter diuites & delicatos, pompholygi in neruis vulneratis detectis miſcemus picata vnguenta. 3. de comp. med. per genera. 8.
    - Tangentibus, vt in medicamento, & Hydrelæo admiſcemus oleum recens, ac multa alia, vt blandius fiat. 1. de comp. med. per genera. 6.

IOANNIS MESVÆ DAMASCENI

DE MEDICAMENTORVM PVRGANTIVM Simplicium delectu, & Castigatione.

LIBER PRIMVS.

Quem Canones vniuersales vocant.

IACOBO SYLVIO MEDICO INTERPRETE.

IN nomine Dei misericordis (cuius nutu sermo recipit gratiam & doctrina perfectionem) principium sit verborum Ioannis filij Mesuæ, filij Hamech, filij Hely, filij Abdela Regis Damasci.

PROOEMIVM.

Via Mesuæi vocatio. Genealogiæ modus Hebræo rũ biblijs consuetus. Medicamẽtorum purgatium, seu viribus maximorũ, ratiohabẽda estmaxima. Causa propẽ adẽ impulit Hippocratẽ scribere libr. de rat. victus acutorũ: & Gale. therapeuticã methodum. Methodus est in vniuersalibus, naturaprioribus. Exercitatio in particularibus: Gal. in meth. & lib. simpl. & alibi passim.

DE castigandis medicamentis simplicibus purgatorijs mentio à quibusdam veteribus habita, sapientes plerosq; impulit in eius rei inquisitione multã ponere operam: ac de inuentis à se multi multa scripserunt, sed capita tantum quædam rerum sparsa, nullaq; methodo cohærentia. Ob id rogauerunt nos amicorum integerrimi, quorum amicitiæ multa debemus, vt imperfecta, & dispersa huius inuentionis præcepta perficeremus, in opusq; vnum exacta methodo trãsferremus. Quorum iustis precibus victi commentarium hunc aggredimur, confisi auxilio, ac bonitate Dei, qui sit benedictus. Ergo pie Deus horum præceptorum collectionem, compositionemq; fac felicem, qui ex thesauris largitatis tuæ, summaque tua benignitate, omnia fortunas, & felicia facis. Opus autem hoc in libros duos diuidemus, quorum priore vniuersalem castigandorum certis quibusdam rationibus medicamẽtorum scientiam trademus: posteriore vero, vbi cuiusque medicamenti purgantis essentiam, [species, delectum] facultates, castigationem particulatim executi erimus, finem faciemus.

MONDINVS.

HIc dubitatio est, vtrũ de medicinis solutiuis simplicibus debeat tradi cognitio in arte medicinæ. Videtur enim quod non. De illis non debet tradi cognitio in arte medicinæ, quæ sunt venenua, aut res venenosæ, sed medicinæ solutiuæ sunt huiusmodi. Maior est nota auctoritate Haly, primo sermone suæ theoricæ dispositionis regalis, secundo cap. dicit enim, quod hoc est vnum ex præceptis, scilicet non exhibere potum venenosum vel morriferum alicui, neque eum alijs notificare, neq; de eo loqui. Minor apparet, eo quòd medicinæ solutiuæ à corpore nostro euacuant inferendo vim naturæ. omne autem tale quod naturæ vim infert, est venenosum.

In oppositum est hic Mes. & alij auctores, qui de eis tradunt cognitionem. Dico ad hoc, quòd de medicinis

A solutiuis debet tradi cognitio in arte medicinæ. Ratio est, quia de illis medicinis debet tradi cognitio in arte medicinę & modo approximationis earum, quę sunt extractiuę rerum præter naturam à corpore humano: sed medicinæ solutiuæ sunt huiusmodi: quare &c. Maior apparet, quia per hoc medicus consequitur suum finem, qui est adeptio sanitatis in corporibus ægris, aut præseruatio ab ægritudinibus. Minor apparet, eo quòd hæ medicinę solutiuæ euacuant malos humores à corpore, qui actu faciunt ægritudinem, aut sunt parati eam facere: omne autem tale est res præter naturam. Secunda ratio est. De illis medicinis debet tradi cognitio in arte medicinę, circa quas vel per quas conuenit medicum recte agere & errare: sed circa medicinas solutiuas conuenit medi-
B cum recte agere & errare: quare &c. Maior est nota, cum ars sit recta ratio factibilium, sit etiam de bono & difficili, vnde ita se habet, vt circa ipsam possit artifex recte agere & errare. Minor apparet, eo ꝙ Gal. & Mes. & alij antiqui recte processerunt circa ipsas cum modo approximationis earum in debita quantite, qualitate, & tẽpore, & alijs quæ oportet considerare in ea approximanda, sicut & multi alij hic talia non considerantes errauerunt circa ipsam. vnde videtur magis communiter errari circa vsum medicinę solutiuæ, quàm circa vsum medicinæ alteratiuæ vel resolutiuæ, eo ꝙ effectum medicinæ alteratiuæ vel resolutiuę astantes non vident nec alij, nec credunt ꝙ istæ medicinæ aliquid faciant, & ideo si ex eis lædatur infirmus, non propter hoc medicus acqui-
C rit magnum dedecus, si medico de ea male successerit; aut honor magnus, si ei de eius vsu bene successerit. bene ergo necessaria est medico earum cognitio, & quantum ad earum essentiam absolute, sicut ex parte subiecti, & virtutis, & posse ipsarum; & quantum ad emendationẽ nocumentorum earum, & modum approximandi earũ, similiter etiam quantum ad remotionem nocumentorũ ipsarum in hora solutionis ipsarum, & post solutionem, vt sciat curare earum accidentia, & nocumenta, dum adsunt, & etiam præseruare ab eis: hoc autem facit Mesue in hoc libro primo, qui continet quatuor sermones. Tũe ad rationem (de illis &c.) dico quòd ista maior est falsa. Tu probas auctoritate Halyabbatis, Dico quòd multũ refert dicere, non des potum mortiferum, & nõ cogno-
D scas eum: non enim medicus debet eum dare, eo ꝙ finis destruitur: sed non dicit Halyab. quòd non debeamus eum cognoscere, imo oportet eum cognoscere, vt ipsum euitemus. Vel potest dici quòd concedatur maior, quãtum ad ea quæ sunt venenum absolute, sed si sint medicinæ venenosę non per se, sed consolatæ cum alijs medicinis, vt earum malitia remoueatur, bene oportet tradere de eis cognitionẽ: & sic faciet Mesue infra. docebit enim cognoscere scãmoneam, & agaricũ, & similia, & quæ sunt meliores ex eis, & quæ nõ, & partes venenosas ab eis remouere, quæ quandoque inueniuntur in eis.

IN hoc autem priore libro quatuor theoremata seu proposita docere statuimus.

CANONES
THEOREMATA PRIMI LIBRI QVATVOR.

1 Tab. 3. simp. Cap. 14.

QVæ in medicamento purgante deligendo sunt obseruanda, ac estimãda: primò, propria scilicet ipsius essentia: secundò, facultas.

2 Qua rõne vis medicamenti malefica, priusquam sumatur, corrigenda sit. Quod duplici fit ratione: vna quidem, admisto ei altero medicamento, & eo ipsi contrario, vel tota sua substantia, seu proprietate sua, vel temperie, vel effectu, admisto, inquam, proportione iusta. Altera verò ratione per quadruplicẽ artificis industriã 1. coctionem. 2. lotionem. 3. infusionem. 4. triturã.

3 Quibus remedijs propulsemus incommoda tria in nobis à medicamento excitari solita purgandi tempore. Primum, materias ab eo moueri, sed non vacuari. Secundum, eas vacuari quidem, sed molestè & illegitimè. Tertium, vacuari vltra quàm conuenit.

4 Quibus auxilijs sanemus affectus in corpore post purgationem reliquos, quales ferè sunt tredecim, singuli cãpitibus singulis à nobis traditi. 1. Febris, 2. Cephalalgia, 3. Vertigo, 4. Visus obtusitas. 5. Vẽtriculi imbecillitas, 6. Sitis, 7. Singultus, 8. Ventriculi dolor, 9. Intestinorum vlceratio, 10. Deiectio cruenta, 11. Tenesmus, 12. Corporis laxitas, & debilitas, 13. Conuulsio.

THEOREMA PRIMVM.

Medicamẽtum purgatorie humorem sibi familiarẽ trahit, similitudine totius substantiæ, sed aduitum calore. Gal. lib. facul. natur. & simp.

MEdicamentum est purgatorium, non à temperamento, neq; vt cõtrarium agens in contrarium, quatenus cõtrarium: neque vt simile trahens & euellens alterum, aut vt contrarium: neque vt leue sursum, graue deorsum, agitans purgandã materiam, sed quia talem [cœlitus est sortitum facultatem.] Omnis enim res (vt à Philosophis dicitur) facultate duplici est dotata, & prædita: vna quidem elementari, qua calfacit, refrigerat. [humectat, siccat,] non autem purgat: altera vero cœlesti, hacque vel communi, vel sibi propria, & temperie illam dirigente, & qua hoc medicamentum est purgatoriũ, illud hanc, vel illam vacuationem prouocat, aliud aliam atque aliam habet virtutem. Quæ omnia potest medicamentum à cœlesti virtute ad temperaturam accedente.

MOND. HIc aduertendum, primo dicit Mes. ꝙ omne ens mistum hic inferius existens est informatũ duplici virtute. s. virtute elementari, & cœlesti, cã est in promptu, quia omne mistum habet duplex principium, quo potest operari suam operationem. s. principiũ inferius, & se tenet ex parte materiæ, & agentis proprij, & determinati. aliud est principium superius siue vniuersale, & hoc est corpus cœleste. vnde dicit Arist. secundo physicorum, ꝙ homo hominẽ generat, ex materia, & sole, & ideo bene dicit Mes. ꝙ omne mistum est dotatũ, & informatum virtute elementari, & cœlesti, cum per hæc duo perficiat suas operationes. Secundo aduertendum. dicit Mes. ꝙ mistum dotatum virtute cœlesti, quandoquæ dotatur ea communi existente, quandoque propria. Nam forma specifica quandoque est communis, quandoq; propria communis, sicut quando inest pluribus eiusdem generis, aut eiusdem speciei, sicut dicimus quòd omnibus odoriferis inest forma specifica, per quã habent attrahere matricem, & rebus fœtidis inest forma specifica, per quam matricem fugant: sed forma specifica propria est illa, quæ non inest oĩbus indiuiduis eiusdem speciei, & eodem modo. non. n. omnis magnes mouetur versus polum meridionalem, etiam est quidã magnes qui attrahit carnem hominis, & quidam non, vt Alber. ponit in suo de mineralibus, autoritate Aristo. & tamen omnes sunt eiusdem speciei. Dicit postea. Et hoc quia à cœlesti virtute tale supra complexionem fertur, & per hæc verba innuit Mes. quòd licet medicina solutiua non euacuet proprium humorem per complexionem suam immediate & principaliter: tamẽ ipsa cõplexio est principium præparatiuum, & deseruiens formæ specificæ ad faciendum illam operationem. Nã specifica forma non influitur misto absolute, sed influitur misto præparato per complexionem. & ideo nos possumus dicere, ꝙ ipsa forma specifica non est aliud formaliter, q̃ F quoddam additum supra complexionem, per quod facit talem operationem. aut etiam licet complexio non sit primum principiũ operationis occultę, tamen multũ adiuuat ad occultam operationem, illius medicinæ solutiuæ, vt sit verum dicere, quòd medicinæ solutiuæ, quæ cum forma specifica habent complexionem calidam, & siccam eis annexam, plus attrahunt & euacuant, q̃ si nõ essent talis complexionis, adhuc quæ sunt vehementer calidæ & siccæ cum proprietate quam habent, plus euacuant, quam aliæ quæ non sunt sic calidæ & siccæ.

Quod Galenus vocat ti. ti° substãtiæ, similitudinẽ seu qualitatis proprietatẽ sibi experientia nosciẽdã, Mes. ei virtutẽ calefiem. seu formã specificã, seu occultã qualitatẽ appellat.

REbus enim omnibus natura (vtinquit Plato) proprietates quasdam indidit, quibus hæ ipsæ, quod sibi est proprium, agunt, idq; pro formæ natura & motione insita, cum nullius rei actio propria esse possit vlla, nisi quam forma ipsa excitat & dirigit. Hoc autem demonstrare, G medici non est, sed philosophi, altiora speculantis. Absurdum igitur fuerit existimare, à simili trahi simile: absurdius, à contrario: contraria enim mutuo se expellunt, non attrahunt.

MOND. *Similitudo medicinarũ ad humores duplex.*

DE simili sciendũ, ꝙ similitudo est duplex: quædam est similitudo in qualitatibus manifestis, & hoc modo medicina nũquam euacuat siue trahit humorem, quia ei similis in qualitate. s. manifesta, nec hoc fuit vnquam opinatus G. bene. n. fuisset rudis, si dixisset ꝙ carthamus & turbith attrahunt phlegma, quia ei similes in qualitate manifesta, primo cũ phlegma sit frigidum & humidum, & turbith calidum & siccum, etiam differunt in modo substantiæ. Alia est similitudo in qualitate occulta siue specifica forma, de qua loquitur Gale. in tertio de simplici medicina. Vnde euacuat cartham° aut turbith phlegma, quia eis simile in qualitate. s. occulta siue specifica forma, & ⁊ per hoc soluitur vna quæstio prius mota si bene auertatur, vtrum. s. medicina laxatiua vel solutiua euacuet humorem sibi proprium, quia H simile, vel quia contrarium.

IOANNIS COSTÆI ANNOTATIONES.

DE purgãtibus medicamẽtis quæstio inter antiquos medicos fuit, attraherẽt ne ipsa humores quos detrahũt, an potius gignerẽt. Atq; Hipp. quidẽ vetustissimus medicinæ parens non solũ trahendi facultatẽ inesse ijs profitetur, quæ purgant: sed eã propriã & peculiaris etiã humoris attractricem. Cõtra tamẽ & Erasistratus aliquam in naturalibus rebus fieri attractionẽ negauit, & Asclepiades medicamẽta ipsosmet gignere humores qui ijs assumptis educi solẽt, tueri est ausus. Mesues hic noster rõnalis, & diuinus certe medicus, ab Hippoc. non recedit: sed hoc veluti posito fundamẽto, quòd attrahant,

De purgantium medicamentorũ actione fusius egimus ad calcem voluminis huius stirpiũ naturã, quæ superiori anno diuulgauimus.

hant, quâ vi id ipsum agant breuiter innuit, refutatis breuissime quibusdã aliorum hac de re opinionib⁹. Age aũt, quando digna animaduersione est quæstio, quæ hic de purgandi causa proponitur: prætermissa nunc veterũ illorũ opinione à Galeno in libello de purg. medic. facul. satis reprobata, attractionis huius causam paulo fusius inquiramus, & Mesuæ sententiã expendamus, sane facultatis huius admirabilis causas, vt ego quidem video, alij manifestas afferunt, vt calorẽ, temperamentũ, qualitates sensibiles nuncupatas, ac similitudinẽ in substãtia, vel qualitatibus inter medicamẽtũ & humores. alij ad obscuras cõfugiunt: atq; hi nonnulli ad similitudinẽ inter humores, & medicamenta, alij ad cõtrarietatem, quidam etiam ad proprietatem totius substantiæ à cælo impartitã. Explicemus ergo hæc omnia sigillatim. Primum omniũ, qui ob calorem trahere medicamenta arbitrantur, exemplo mouentur ab euidentibus rebus desumpto: vt enim calore solis vaporũ copiã ex terra sursum efferri, & calefactas seu igne, seu frictione, seu medicamẽti alicuius vi externas corporũ nostrorũ partes in tumorem attolli quotidie obseruamus, ob spirituũ scilicet, & humorũ attractionẽ; ita etiã quũ medicamẽtũ humores allicit, vt eius calorẽ i causa esse statuam⁹, non videtur à ratione alienũ, atq; ob id maxime, quòd attractionẽ omne ex calore fieri philosophi quidẽ clarissimi senserunt, & ex purgãtibus, quæ calidiora sunt, cæteris minus calidis valentius expurgare vsu ipso experimur, merito igitur purgãdi vis calori videtur ascribenda. Cõtra aũt alij, quãuis probabilem affectionis huius causam caliditatẽ dent esse; absolutã tamẽ esse non assentiuntur. Atq; doctissimus quidẽ Auerroes, quũ attractionẽ duplicem esse doceat. 5. Coll. alterã à calore, Cap. 18. alterã à proprietate, quã etiam à tota substantia nuncupat; cõcurrere in medicamẽtis vtrãq; existimat, adesse, videlicet attractionem, quatenus attractio est (talemq; eã vocat, quæ à calore) cuius merito trahant: & attractionẽ à proprietate ob quã certũ humorem ex certa regione expurgent, proprietatem vero hanc conuenientiã & proportionẽ esse ait inter medicamẽtũ & humores, quæ ex certa elementorũ mistione proueniat. trahere aũt medicamẽta nõ sine humoris cognitione existimat. Alij aũt, quanus attractionis initiũ caloris gratia fieri nõ abnuant: quia tamen caloris acies obtundi ab humiditate solet, vt primo statim humorum affluxu medicamenti quoq; caliditas reprimatur, attractrixq; ipsa vis infringatur, necesse putant, si modo purgatio vnius caloris vim sequitur, quã ob rem facto à calore trahẽdi initio, ac detracta humoris portiuncula, succedere postmodũ quod reliquũ est, vi vacui, & consecutione quadã arbitrantur. Alij tamen rursum nõ calori, sed tẽperamento, quod ex primarũ qualitatẽ fit cõfusione, veluti ex variis vocibus harmonia, purgandi tribuunt vires. quum enim scammoniã bilem primo loco in omni corpore & affectu omni semper educat, nõ pituitã, agaricus contra pituitã, non bilem; verisimile est facultatem hanc, quæ toti speciei cõmunis & perpetua inest, non caliditatem sequi, quæ par in alijs reperitur medicamentis, quæ tamen pares vires non habent: sed ex intimis ac proprijs horũ principijs, atq; adeo ex peculiari eorũ tẽperamento effluere, quo pacto etiã propria rerũ accidẽtia omnia ex proprio temperamento duci philosophi pleriq; profitentur. Sed neque hęc tamen opinio omnibus satisfacit. præter calorem enim & præter temperamentũ alij etiam qualitates secundas, sapores scilicet, & substantiæ tenuitatem addendã putãt: quare purgantia genera tim omnia, quo calidiora, acriora, & tenuiora fuerint, eò etiam crassiores humores, & ex remotioribus partibus aiunt expurgare. Hac autem ratione id fieri subdunt, vt medicamenta, quę minus calida, acria, & amaritudinis ferè expertia sunt, à toto corpore trahere vehementer quum nequeant, merito solam bilem flauam educant; calidiora vero & acriora tum calore, tum insigni partiũ tenuitate crassum ac melancholicũ humorem alliciant; sicuti etiã quę cũ insigni calore, & acrimonia vehementem amaritudinem cõiunctã habent, pituitam; calidissima uero, et acerrima, ac penè caustica aquas expurgãt. Hæc illi. Ab his tamen omnibus discedũt alij, & attractionem hanc nõ nisi similitudinis gratia fieri aiunt: similitudinis inquam, cũ substãtiæ, tũ qualitatum, quæ inter attractum humorem est & medicamentũ quod trahit. consentaneũ certe est quæ similia sunt facillime cõgredi. Sentire aũt hoc ipsum Galenus interdũ videtur, veluti quum. 3. de simpl. medic. fac. cnicum pituitã non immerito expurgare ait, quia illi similis est colore, & substantia. Sed de manifestis causis hactenus. Qui vero ad occultas causas rem deferunt, horũ quũ aliqui ad similitudinem, alij ad cõtrarietatem, alij ad occultã proprietatem cõfugiant; qui ignotę similitudini seu sympathiæ vim hãc ascribũt, cũ vt superiores, à similibus trahi similia argumentantur, tũ tuentur sese & magnetis exemplo, qui opinione multorũ ob similitudinem ferrũ trahit (ijdẽ quippe vtriq; natales sunt, & eadem ferri, & magnetis fodina est) & alimentorũ quę similitudinis itidem gratia trahuntur à partibus, quibus alendi desideriũ inest. hos aũt & 3. de simpl. medic facult. videtur Gal. sequi. At vero qui dissidij & antipathiæ potius quã similitudinis vllius causa purgationes fieri suspicantur, alia mouentur ratione, non fugant se se quæ similia sunt, sed quæ contraria. at assumpto medicamento humores extrudi foras videmus. Nõ alia item de causa medicamenta purgare cõstat, quàm quod naturæ nostræ aduersantur, vim faciunt, ac veluti veneni vires exercent, id enim medicis omnibus est receptũ. dissidium ergo purgationis est causa, nõ similitudo. Cæterum neq; hæc opinio omnibus arridet. Sed alijs nõ antipathia, nõ sympathia, verũ insita quædam proprietas medicamenti formæ à cælo impartita actionis huius potissima visa est causa. quũ enim duplex in re omni facultas sit. philosophorum testimonio, elementaris altera, & altera cęlestis, quæ supra elementorũ est vires, & proprietas vocãtur: iure admirabilis actio hæc ad cęlestem facultatem referenda videtur, nõ ad elementarem. ita sanè & magnetis attractionẽ diuinũ diuinus Plato censet in dial. de poet. furore, licet interdũ vacui addat necessitatẽ vt in Timęo. Sequuti opinionem hanc doctissimi sunt viri Auicẽ. atq; Auer. tandem etiã sequitur Mes. noster, nõ tẽperamenti, ac elementaris vllius facultatis gratia, nõ ob similitudinem aut cõtrarietatem: sed ob proprietatem cęli munere impartitam purgantiũ medicamentorũ actionem fieri, primis statim verbis pronũcians. Itaq; quũ hæc ita se habeant, totq; ac tam variæ de proposito problemate sint sententiæ, perpendamus nos rursum singula diligentius, & quid ipsi sentiamus ingenue explicem⁹. Profecto (ne ab instituto ordine recedamus) q̃ calor attrahat non est vt quis neget, quando id sensus docet, seu per se, seu per accidens attrahat. ita etiam q̃ nullo pacto attrahere medicamentũ queat sine calore, fateri oportet, quando venarũ reseratio, q̃ ad attractionem necessaria

ost,nō nisi caloris vi fieri potest.quod tamen ad hūc locū facit,si caloris eius ui,qui medicamento inest,attractio humorū primario fieret,medicamenta ergo calida oīa purgatoria essent,educerēturq; quouis ingesto pharmaco humores promiscue omnes,semperq;tenuiora excrementa primo loco deijcerentur. Contra tamen infinita prope modū calida, & ipsis,quę purgatoria uocam⁹, longe calidiora sunt,quæ nō expurgant. obseruareq; est medicamenta nō cōfuse omnes,sed suos quæq; humores primo semp loco detrahere, ac crassiora frequenter excrementa pro vi,scilicet medicamentorū varia primo loco excerni tenuib⁹ relictis.id.n.pulchre ī lib. de purg. med.facult.Gal.disserit. quanq illud quoq; pro certo habemus,in eadem humoris specie,quod tenuis est primū, de hinc quod crassius,ordine à medicamento omni elici: id enim & ratio docet,quando tenuiora fluxioni aptiora sunt q crassa; & experimento licet cuiq; obseruare. Ita ergo cōfutari eorū placitū existimarim,q calori primariū in purgando ascribunt munus. De Auerrois opinione qui caloris naturalis gratia & cōuenientiæ ac ꝓportionis (vt eius verbis vtar) inter medicamentū & humores attractionem hanc fieri existimat,si liceat proferre quod sentimus,nō satis assequimur quid tantus vir velit.esto inter medicamentū,& humores cōuenientia, & proportio.vnde hæc? Ex certa quadā mistionis mensura? At & primæ,& secūdæ, & tertiæ qualitates certā exiguunt elementorum mistionem, vt edantur. quòd enim absinthium primo ordine calfaciat, minus quam sal astringat,& abstergat, non aliunde quam ex diuersa elementorū mistione puto prouenire. nō differet ergo attractio ex proprietate ab ea, quæ ex calore,si vtraq; mistionē sequitur elementorū.non ergo vnus, aut alter, sed confuse omnes, & ex quacunque regione, humores trahentur. At cognosci ait Auerr. à medicamentis humores. Nō renuo,neq; ut quidā,tam crassæ mineruę hominē fuisse Auerroē puto,qui sentiendi vim medicamētis ascripserit.ac fateor inesse medicamentis, vim talē, qualis in ijs,quę vt alantur,trahūt.neq; enim sine naturali appetentia,ac propterea cognitione,ac rectius, instinctu quodā trahunt, id quod Platonē, vt plātis sensū tribueret,cōpulit.verū quia non alūtur humoribus medicamenta,quòd ita appetant,attrahantq;, videtur digniori quā elemētis initio deferendū. Faciunt vero hæc nō minus aduersus eorū opinionem,qui,quum trahendi initium calori acceptū ferant, detracta tamen humoris portione succedere aliā consecutione quadam, & metu uacui existimāt.Sed hos etiā illud particulatim refellit, ꝙ si modo,vi uacui purgatio fieret,leui quouis assumpto pharmaco humorū omnium, & sanguinis etiam ipsius euacuatio succederet.ita scilicet tubulos,qui hauriēdis, vi vacui aquis parantur, nunquā in trahēdo habere modum videmus.atqui hoc ridiculū est. Sed quid de ijs dicas, qui purgandi facultatē accidens veluti proprium medicamenti esse aiunt, ex toto temperamēto emanās, atq; adeo tēperamentū purgationis causam esse putāt? His certe,quū temperamentum ex permistis elementorū qualitatibus originem ducat, neq; aliud sit, quidpiā quam certus quidam ex calore, frigore, humiditate, & siccitate concentus,cur & quo pacto prater primas eas qualitates,vires huic, quàm eius primordijs tāto interuallo maiores ascribi debeant,reddēda ratio erat. Atq; hæc aduersus eos qui calori,aut temperamento purgatricis facultatis causam ascribunt. Qui autē prater hęc sapores etiā, & substantiæ modū adiungunt,ijs nō temere hæc obijci posse videntur.primum quidem neq; acria amaraue omnia, cum tenuissima etiā partium substantia purgandi vi prædita sunt: neq; quæ purgant omnia, vel amara,aut acria sunt, vel tenui substantia cōstant, quod hi veluti perpetuū ponere videntur. ascribi vero etiam hæc facultas non minus odori posse videtur quam saporibus,quando ex solo medicamenti odore pluribus citari aluus solet. Quid? etiā vmbilico,& calcibus admota medicamenta interdum expurgant,quod Aetius, & Paulus,& Actuarius docent. frequenter etiā integra euomuntur medicamēta,& larga tamē deiectio sequitur.neq; raro catapotia,qualia prorsus assūpta sunt, reddere aluus solet cū copiosa humorū colluuie.An etiā sapores, & substantiæ tenuitas in his purgationis sunt causa? Quod certe substātiæ tenuitas præstare potest,penetratio est medicamēti in intimas,& remotissimas corporis partes.acrimonia autē,& amaror cum sentientes partes irritare,tū abstergere aptæ sunt. nō id aūt possūt nisi medicamēta ipsamet in vniuersum ferātur corpus, quod(vt nunc quādoq; fieri demus) fieri tamē perpetuo nō potest,veluti, quū foris admouentur vel integra vomitu,aut deiectione per aluū redduntur. nō est ergo purgatio,vel saporū,vel substantiæ tenuitatis, vt primarię causæ opus,vt hi putant. Quare neq; quod subdunt, errore vacat,quū aiunt medicamenta, quæ minus, acria, amaraue sunt,bilē tenuē tantū, ac leuem humorē ducere;acriora vero, & amariora, ex maxime longinquis partibus crassū educere,quale pituitosum,& melancholicū est.amarissimū.n.medicamentū est aloe,quæ tamen hepar vix attingit,& bilē vix expurgat.contra autem armen⁹, & cyaneus lapis saporis ferè omnis expertes, (præsertim triturā,& lotionē passi,)melācholica,& pituitosa excremēta,ex extremis corporis partibus euellunt.ita,& polypodiū,quod dulce est,acredinis prorsus expers,pituitā elicit,marina brassica,quę subamara,& hermodactylus ferè dulcis,serosos humores trahit.Nō sunt ergo purgationis causa sapores,aut substātię mod⁹, licet non negē huius generis qualitates ad purgationes ēt plurimū cōferre.Ab ijs uero,qui ob similitudinē inter humores,& medicamēta illos allici ab his putant, hæc quærenda essent. Primū quidē,quia substātiæ vocabulū nō vno significatu sumi solet,sed quādoq; substātiā vere ipsam,quandoq; aūt modū substantiæ significat, vtrum horū intelligunt? Si vere substantiā, ea est materia rei, ac forma.ridiculū aūt sit dicere eadē,aut simili forma, seu materia cōstare medicamēta,& humores, quæ toto genere differunt,nihilq; cōe habent. Si autē substantiæ modū,atqui agaricus pituitā trahit crassā,viscidā,grauē,ipse tamen tenuis,friabilis,leuis,infinitaq; vsu quotidie veniūt pituitæ hoc pacto similia,oui albumen, caseus,itria atq; eius generis alia,quæ pituitā nō eliciunt. Quòd si in qualitatib⁹ sensibilibus similia medicamenta sunt,& humores,quū ea,quod ad hoc negotiū facit,alię ad tactū referantur,vt caliditas,frigiditas,humiditas, siccitas,aliæ ad gustatū,vt sapores,alię ad aspectum,ut colores,si rē perpendas,medicamēta pleraq;calida frigidos etiā humores ducunt,ut colocynthis,cnicus,agaricus pituitā,& dulcia amara dulcē, aut certe insipidum eliciunt,vt eadē colocynthis, cnicus, agaricus,eandem pituitā,& dulcia amarū,vt mānа,& cassia bilē,ita etiā scammonium cineritio colore præditum, & manna,quæ candida est bilē flauā,ac myrabolani chebuli nuncupati subnigri pituitā ducunt.Sequitur nunc eorū opinio qui ad occultas causas cōfugientes similitudinē in substātia

ac

ac qualitatib⁹ nõ manifestã, vt superiores, sed occultã inter medicamenta, & humores ponũt. Sed paucis, vtram similitudinẽ intelligas, occultã, aut manifestã, in qualitatibus, aut substantia, maior nõ videtur ratio, vt medicamentũ humores trahat, q̃ trahatur. quod.n. solet Gal. excusare, hoc illos trahere quia valentius, vel ex eo cõfutatur ꝙ assumũtur pharmaca sæpissime frustrata purgationis expectatione: quo docemur quandoq; etiã attractioni resistere humores, neq; semp à medicamento superari: alioqui ẽt hoc ipsum quod Gal. ait, præter eam quę ex euentu fit obseruationẽ, nullã cõiũctam habet rõnem. verisimile. s. videtur id quod trahit eo q̃ trahitur esse validius. atqui nõ idem semp trahit aut trahitur, nõ semper medicamentũ purgat, sicuti etiam nõ semp magnes ferrũ, sed cõtra magnetem ferrũ, aut etiam ipsemet trahit magnes. infirma ergo hac de re Gal. ratio videtur. Adde, q̃ quæ ob familiaritatẽ, seu similitudinẽ substantiæ trahũt, ob id trahũt, vt attracto fruantur: & quæ ad trahens mouentur, mouent ur oĩa vt perficiantur. at quis medicamentis humorũ vsus, quæ etiã humoribus ex medicamentis perfectio esse: potest? Addamus etiã postremo numq̃ satis laudati Auicennæ rationẽ. Si attractio ob similitudinẽ fieret, ferrũ ergo ferrũ attraheret. quid.n. ferro similius est ꝙ ferrũ? falsum igitur est nõ solum q̃ medicamentũ ob similitudinem humores alliciat, sed generatim q̃ similitudinis gratia vlla fiat attractio. Hæc dici posſũt aduersus eos, q̃ similitudini purgandi vĩ ascribũt. Nõ difficile vero etiã est eorũ placitũ euertere, qui antipathiæ gratia purgationes fieri putant. Quæ.n. antipathia hæc? obscur ane an manifesta? Vtrã dixeris, fugant & fugiunt se sẽ quæ cõtraria sunt, nõ aũt cõgrediũtur. humorũ autem propulsio (qua. s. opinio hęc fulcitur) quæ assumpto fit medicamento, expultricis naturę viscerũ opus est, nõ medicamenti. hoc.n. licet naturæ nostræ infensum, nobis suis qualitatib⁹ ac substantia sit molestũ, absurdũ sit, si quis veluti sensu aliquo præditũ, persequi humores dicat. Superest iam eorũ placitũ, qui purgatricis facultatis causam occultã proprietatem esse profitentur, q̃ etiam qualitates occultas, formam specificã, & proprietatẽ totius substantiæ appellant. Hanc autem derident multi, & turpissimæ ignominię vertũt medico, qui sensitiuus est, vt aiunt artifex, ad obscuras causas cõfugere, apertis, & quæ sensui euidentes sunt relictis. præsertĩ aũt castigatione dignus hic author quibusdã visus est, ꝙ à Gal. discesserit, q̃ gentianæ, brassicæ marinæ, & pęoniæ vires ad manifestas qualitates referre conatur, & nusquam specificã formã agnoscit, ꝙ etiã nulla noua rõne illius dogma euerterit. alij etiã incõstantiæ ipsum dãnant, quum alibi de rosa verba faciens, primam eius operationem. i. purgationẽ, sui oblitus, in amaritudinem referat. Addere vero etiã horũ calumnijs has rõnes nos possumus. Si à specifica forma purgãdi uis medicamẽtis inest: vt purgẽt, nisi seruata illorũ forma, inesse illis non põt. atqui quũ ea offeruntur, vita vegetali atq; adeo forma ꝓpria exuta offerũtur, ne de cõtusione, tritura, & coctione aliq̃d dicã, à quibus ex propria natura miris modis exuũtur; formæ ergo ascribi purgatrix vis nõ potest. Adde hoc ẽt, quũ eadem purgandi vnius humoris facultas pluribus insit; si mõ vis hęc formã sequitur, vna etiã horum oĩum erit forma. q̃ est absurdũ. Recitauimus hactenus varia de ꝓpositã q̃stione placita, & ostendimus, quo pacto cõfutari aut certe labefactari posse singula videãtur. Reliquũ nũc est, quãdo & nos in hãc arenã descẽdimus, vbi ꝓ vna veritate, & ꝓ bonorũ authoritate decertamus, vt ipsi quoq; q̃d in tã multiplici controuersia sentiamus, libere explicemus. Naturaliũ ergo rerũ q̃ũ variæ sint actiones, eas quidem, q̃ toti alicui speciei sunt cões, ex intrinseco rei principio initiũ ducere inter oẽs cõstat, qbus de natura studiũ fuit. sunt vero intrinseca rerũ principia materia & forma. quã ob rẽ qa attractio, q̃ à purgatorijs fit medicamentis, ex earũ est serie, quæ in tota sunt specie, est.n. oĩ rhabarbaro & scãmonio vis expurgãdæ bilis, illud primũ omniũ est inquirendum, sit ne huius, de qua hoc in loco agimus, attractionis facultas materiæ ascribẽda an formę. pfecto materiã sequuntur, quę primas elemẽtorũ vires sequũtur, sunt.n. hæc & stirpiũ, et medicamentorũ, & rerũ inferiorũ oĩum materia. atq; sicuti duo hęc in elementis sunt ipsis, qualitates ac substãtię, & ex permistis qdem qualitatibus tẽperamentũ, ex substantijs vero fit quę mistio nuncupatur: ita etiã qualitatũ cõfusionẽ primæ qualitates, alterũ vero quæ ĩ substantijs secundę, & aliæ deinceps sequuntur, sapores, odores, crassitudo & tenuitas, q̃ modũ substantiæ vocãt: ad hęc cęterę eę quę in corporibus sunt oĩbus generatim, quę sensui patẽt, & vulgo sensibiles nũcupantur. Ex his diuersę, & plures in reb⁹ actiones fiunt, sicuti & eę sunt diuersę, ac multę: & ascribi oẽs materiæ solent, nõ qdem ꝙ has ipsas materia edat actiones, agit.n. nõ materia nõ forma, sed cõpositũ: verũ materiæ ascribũtur, ꝙ ipsi maxime sunt affines. his exceptis cæteræ oẽs quotquot in naturalibus reperire est reb⁹, formã sequuntur, & proprię nũcupantur, ꝙ formę, ex qbus emanant, sunt propriæ. hæ etiã obscuræ atq; abditæ dici solent, ꝙ ignotũ & sensui minime cõspicuũ habẽt initiũ, sunt.n. ignotę rerũ formę, & propterea, quę formas sequuntur, actiones quoq; ignotæ, sicuti quæ ascribũtur materiæ & cõmunes sunt & patentes, ꝙ ex elementis & cõmunibus, & quæ sensibus patent originẽ ducant. Hæc quũ ita se habeant, vtrum nã prĩcipiũ medicamentorũ attractio sequitur? materiãne an formã? Ex ijs quæ supra attulimus vtrũ horũ opportunũ actionis huius initiũ sit, difficile statuere vllus põt: quando & eorũ qui tẽperamentis, ac qualitatib⁹ sensilibus. i. materiæ ipsi, et eorũ qui formę id acceptũ referũt, depressa opinio videtur rõnibus varijs. Est tamen, sententia nostra, res formæ ascribenda non materiæ, si rem ꝑpendamus. Namq; si naturã in collocandis atq; agẽdis reb⁹ sapienter se se gerere verũ est, actiones q̃ cões sunt cõem causam sequi ẽt oportet, & proprias propriã. Est aũt cõis rerũ causa materia, propria uero sua cuiusq; rei forma. scãmonij ergo actionẽ qua bilẽ, & agarici qua pituitã & epithymi qua bilẽ atram nõ aũt humores alios expurgat, q̃ horum propria est, nõ etiam medicamentis oĩbus cõis, formæ putarim merito ascribendã, formæ inquam nõ cõi. i. genericę, qua purgatoria oĩa vi purgandi prædita sunt, sed specificæ, qua & singularem quendam humorẽ, & ex certa quadã corporis regione unũquodq; trahere natura insitum habet. Neq; igitur temere vis hæc, q̃ purgatorijs inest medicamentis, eorum ꝓprietas nuncupatur. etsi.n. quę vere ꝓpria sunt, vni, & oĩ & semper cõueniunt, pituitam vero, & bilẽ vtrãq; & serosos humores plura sunt q̃ expurgant: nõ est tamen ut facultatẽ hanc inter cõmunissima accidentia reponamus, quę & oĩbus speciei indiuiduis & perpetuo inest, sed dignanda est proprij, quamuis nõ omnino legitimi, nuncupatione. Illud verò etiam cõstare existimo, nõ falli eos, qui totius substantiæ ꝓprietatem hanc appellant, quũ actiones vere ex cõposito corpore nõ ex materia aut forma emanent. Ad hæc etiam, quum philosophorũ testimonio pro-

priarũ formarum prouẽtus in inferiora omnia ex cęlo, (Plato mundi animã, Aristoteles naturam vniuersalẽ, Auicẽnas datorẽ formarũ, seu colchodeã vocat) ortũ suscipiat, sol nãq; & homo hominẽ gignit: nõ est de Mesue admirãdũ, qui medicamentũ quatenus tale, i. formę gratia, quę profecto rei cuiq; largitur, ut hoc ipsum sit, quod quęq; est, & ex cęlesti vi, quæ impartitur formas, purgãdi vires obtinere medicamẽta profitetur. Itaq; suscipiẽda, laudãdaq; in primis Mesuæ quidẽ sententia videtur. cũ hac tamen si eorũ quoq; opinionẽ cõiungi posse dixero, qui cõsensum inter medicamentũ, & humores attractionis causam ponunt, nõ diffido ipsum quoq; Mesuem assensurum. Sed adscribenda attractio hęc similitudini, non veluti effectrici causæ est, verum vt causę, quæ sine qua nõ, solet nuncupari: ita vt ipsa quidẽ actio primum cęlo accepta referatur, è cuius sinu & formæ, & formarũ proprietates emanant: proxime autẽ formæ, aut corpori per formam ascribatur, sed nõ tamen nisi interuentu similitudinis perficiatur, hoc Mesuẽ nõ detrectaturũ arbitror, qui si similitudinẽ reprobat, vt effectricẽ causam reprobat, nõ vt causam, qualẽ nos dicimus, quæ quidẽ res si à Gal. forte fortuna ita vt nos scribimus fuit intellecta, nõ recte faciũt recentiores, qui ab illo discedũt. Neq; vero ad medicamenti attractionẽ sola necessaria est similitudo, verũ quia nõ sine calore referari meatus possũt, per quos attractio fieri debet, habebit ipse quoq; calor causæ sine qua non, rationem, sicuti etiã substãtiæ medicamentorum tenuitas, causæ, cum qua expeditius purgatio fiat, rationem subit. amaritudo uero acrimonia & sapores vno verbo omnes in purgatione indigni sunt causæ nomine: sed maioris dũtaxat aut minoris caliditatis, aut substantię crassitudinis tenuitatisue, sunt signa. & hæc quæ nã incidendo penetrãdo abstergendo magis valeãt, docere possũt. Hæc igitur de attractionis medicamentorum causa sint dicta. Cæterũ si res ita se habet, quid ad rõnes, quibus & similitudo, & proprietas hæc supra ĩprobatur? Difficiles eæ profecto semper visę sunt nobis: paucis tamen. quum primo loco de similitudine obijcitur nõ maiorẽ esse rationẽ vt medicamentum humores trahat, quam ab ijsdẽ trahatur, probaturq; vires (quod Gal. ait) in medicamẽto nõ esse maiores, quam in humoribus, quando non semper trahunt medicamenta, sicuti neq; semper magnes ferrum trahit; id satisfacere posse pro Gal. videtur, quod licet quandoq; frustrentur medicamẽta expectato euẽtu, plerunq; tamẽ expurgãt, quod argumẽto est humores superare. quanquã interdũ etiã superãtur ob naturæ illius, qui assũpsit robur. Fulcitur ergo Gal. cõiectura quotidianę & ordinarię, (vt ita dicã) obseruationis testimonio. Quòd aũt trahant medicamẽta, ut humoribus fruantur, cui mirũ? vt fruãtur, inquã, vt frui magnetẽ ferro aiunt, nõ veluti alimẽtis fruũtur, quæ viuũt. atq; ignoramus certe quis humorũ vsus ipsis sit medicamẽtis, ignoramus etiã quæ perfectio humoribus ex eo congressu adueniat; nõ ob id tamẽ cõtentiosius despicienda hæc res est nobis, quos naturæ magistrorũ, consiliũq; latet de rebus multis. Sed quid ad Auicennã negãtem similitudinis gratia vllã fieri attractionẽ, quãdo ferrũ ipsummet ferrũ, & aurũ aurũ traheret? Cõciliauimus hos magnos inter se viros alias. nũc aũt vt huic loco satisfaciamus, illud aduertẽdũ putamus, sicuti similia ea sunt, quæ aliqua in re cõueniunt, simile. n. Plato esse ait, cui aliquid idẽ accidit; ita, eadẽ dici quæ in oĩbus cõueniunt. Improprie autẽ quæ similia sunt, eadẽ dicas: & quę eadẽ, similia. Transferri tamen similitudinis vox ad ea quæ idẽ sunt, quãdoq; solet, quæ certe quum cõueniant in oĩbus, tam similia videntur, vt nihil magis, ita bos boui, homo homini simillimus interdũ dicitur licet improprie. identitas. n. hæc potius est quam similitudo; nos identitatẽ hãc alias similitudinẽ exactam vocabamus, quia nihil desit quin cõueniat; rectius autẽ impropriã similitudinẽ nunc dixero. Auicennas igitur impropriã similitudinẽ ideſt identitatẽ negat attractionis causam esse: ferro. n. ferrũ traheretur, & auro aurũ; propriã verò non negat. ita & Gal. impropriam illã 3. de simp. med. fac. renuit attractionis esse causã, eodem ferri allato exemplo, propriã aũt ascribit. atq; hoc pacto idẽ duo ij medicinæ primates sentiunt. Ergo obiecta ratio nihil aduersus nos facit, qui de propria similitudine, non de identitate verba facimus. merito igitur ferrum ferro simile esse Gal. non assentitur, quod idẽ specie est, & merito etiã erroris taxandi sunt recentiores Gal. hac de re accusãtes, si enim simile, id est, cui aliquid idẽ accidit: nõ tamen cui omnia eadẽ accidũt similia sunt, sed eadẽ. quod aũt homo homini similis vulgo dicitur, quod obijciunt: accidentium externorũ præsertim, figuræ, coloris, magnitudinis, aut etiam actionum gratia similitudo ea spectatur, quod hæc quum toti speciei communia non sint, duobus tamen his cõueniãt: sed quod ad substantiã atq; adeo materiã, ac formã ptinet, idem homo homini semper dici solet, nõ similis. Ãt vero, vt quę de specifica forma obstare nobis uidebãtur, expẽdamus, primũ quidem quod Mesuẽ dãnant, quia à Gal. discedat referẽte ad manifestas causas omnia, & specificã formã negligente: quod etiã nullam aduersus Gal. promat nouã rationẽ; hoc inquã, æqui ac docti iudices nullius ęstimabunt. Philosophi probi & ingenui fuit nullius authoritate seduci, quin quod sentiret libere proferret. neq; aũt quãuis Gal. brassicã marinã, gentianãq; manifestis qualitatibꝰ agere scripserit, amaritudo tamẽ, aut alius vllus sapor purgatoriæ facultatis causa sunt, sed signa tãtũ, quali substãtia, modo substãtiæ, calore, ac siccitate medicamẽtũ cõstet: dein vero, quãtũ incidẽdo, attenuãdo, aperiendo, abstergendo vale.it. purgatoriæ verò facultatis tantũ abest vt causæ sint; vt neq; etiã perpetua sint signa, quãdo infinita sunt amara, acria, salsa, acida, quæ eiusmodi vi carẽt. Sed esto etiã vt aluum subducat marina brassica amaritudinis ac salsedinis rõne, & gẽtiana, quia amara est expurget; quid tamen in reliquis propemodũ ĩfinitis medicamẽtis similiũ actionũ sit causa, neq; Gal. expressit, neq; eius æmulatione ex manifestis causis sumi põt. iure ergo neglecta etiã Gal. snĩa cõmunẽ affert Mes. purgatorijs oĩbus causam, specificã formã: quã quidẽ quia obijciunt fuisse à Gal. ignoratã; ut deinde illis specificę formę nomen fuisse ab eo suppressum, q formã inter causas nunquã agnouit, vt bene fatẽtur docti, & in illius libris versati viri; nõ is tamen substantiæ proprietatẽ, quæ eadem cũ specificę formę facultate res est, dissimulauit, cũ in reliquis, tũ in purgatorijs. id quod ob peruicaces mõstrare iã aggredimur. Primũ quidẽ 6. simpl. medic. facultates ait medicamentorũ alias rõne, alias experiẽtia dignosci, rõne quidẽ, quæ calfaciẽdo, refrigerãdo, humectãdo, exsiccãdo: sola vero experiẽtia, quæ totius substantiæ proprietate afficiunt. Hoc ipsum affirmans lib. 9. facultates ait, quæ proprietatis totius substantiæ ratione insunt, à methodo ac ratione esse alienas, & per solã experientiã dignosci. Hic etiã lapides dicit vires partim secundũ effectrices qualitates habere, partim secundum totius substãtię proprietatẽ. Quid

Cap. 23.

Cap. de lapidibus.

autem

à princip. autem per effectrices qualitates intelligat, lib. 10. explicat priorum librorum summã colligẽs in hæc verba. „ ostensum est (ait) medicamenta quæ effectricibus nomi„ natis qualitatibus agunt, nẽpe caliditate, frigiditate, hu„ miditate, & siccitate, harũ mistione effici acerba, auste„ ra, salsa, salsuginosa, amara, acria, dulcia, ꝓterea exter„ gentia, repcutientia, attrahentia, emollientia, vrentia, „ sceptica, crustica, ad hæc secundũ alias actiones magis „ speciales sarcotica, synulotica, glutinatoria, tũ fistularũ „ tũ vlcerũ, aut carnis excrescentiã detrahẽtia. hæc Gal. quæ verba idcirco attulimus, vt ne quis purgatoriã, de qua hic agimus, facultatẽ referri ad effectrices qualitates eo authore contendat. Scribit vero etiã lib. 9. iaspidem virẽtem vere ꝓprietatem habere, vt stomachũ, & os vẽtris adhæsu adiuuet. Et lib. rursum decimo, q. stercus bubulum apum, & vesparum morsibus prosit, fieri posse ait, vt à proprietate totius substantiæ eueniat. Ita etiã lib. 11. cancros exustos, quod rabidis succurrãt, opinari se ait fieri ex totius substantiæ proprietate contra Cap. 8. Pelopis doctoris sui sententiã. At nõne etiã 8. de comp. med. per loca, eclegma ex cochleis ab Asclepiade paratũ, & lupinũ iecur in hepatis affectibus prodesse ait non secundũ vnam, aut alterã qualitatẽ, sed secundum totã substantiam? propterea q; medicamenta hæc probat vt benigna, quæ & nutrire iecur possint, & media quũ sint iuxta calidi, ac frigidi oppositionem, omnibus intẽperaturis conueniant, vt quæ ex substãtiæ proprietate cõmoditatem de se exhibeant, neq; calidas, aut frigidas intemperies lędant? Quã ob rem quum hæc ita se habeant, patere existimo, qui ex Gal. sentẽtia proprietates refutant, non satis strenue in eius libris esse versatos. An vero purgatoria medicamenta proprietate Cap. de Abrotano. substantiæ an manifestis qualitatibus agere idem existimet, ex 6. de simpl. medic. fac. planè constat. quũ enim „ medicamentorum qualitates alias ratione, alias experientia disci doceret, atque experientia eas dignosci, „ Cap. 17. quę ex totius substantiæ proprietate: inter has, quæ tota substantia, sunt, ait, quæ facultatis deleteriæ, & deleteriorum alexiteriæ, & purgatoriæ. Quod si quis obijciat non esse hoc ipsum legitimũ Gal. iudicium, quum. 3. de simp. med. fac. & alibi passim, purgatoria, totius substantiæ similitudine humores allicere tueatur: Nobis equidem licet varijs vocibus Gal. vtatur: idem tamen per substantiæ totius similitudinem, totius substantiæ proprietatem, & totã substantiam significare prorsum videtur. id huius rei coniecturam nobis præbet, quod quum 6. & 9. de simp. med. facu. de abrotano, & lapidibus verba faciens, quæ à proprietate totius substantiæ agunt, à methodo ac ratione esse aliena, solaq; experientia agnosci asserat: hoc rursum idem 6. simp. alysso, & reliquis ijs ascribit, quæ totius substãtiæ similitudine agunt. Itaq; (quod pollicebar) patere ex his potest & specificæ formæ vim, sub diuerso licet vocabulo, à Gal. agnosci, & ab eo Mesuẽ hac in re non discrepare. quem etiam vt discrepare aliquis contendat, quòd nulla noua ratione refutatam opinionem confutet, quod obijcitur, non admiramur: quando hic ad ea quæ medico sunt longe vtiliora transiturus satis habuit prætermissa longiori disputatione quid sentiat breuissime aperire. Ita uero etiã quod illum inconstantiæ dãnent, non multi æstimarim. habet certe rosa ex amarore purgandi potestatem, quòd vbi hic euanuerit, abit ipsa quoq; facultas purgatoria, sicuti etiã medicamentorũ quorumuis aliorũ facultas eorũ sapore abolito facessit. at primaria tamen

A purgãdi potestas nõ amaritudini ascribitur, sed rosæ ipsius proprietati. amaror vero aut illius causæ rationem subit, quam, sine qua non, appellant; aut ipsa amaritudo ideſt, rosę partes, quibus amaror ineſt, subiecti locum tenent, in quo purgatoria facultas resideat. hæc vero rosæ ipsi, sicuti alijs quoq; medicamentis totius substantiæ ꝓprietate, ac cęlesti ineſt largitione, ĩiuste ergo accusãt magnũ hunc scriptorẽ incõstantiæ. Quod sequitur magis anxiũ semper me habuit, ratio. s. tu prior tũ posterior, quã aduersus specificam hũc formã adduximus. His tamen hæc forte satisfaciant. Ac priori quidẽ, quũ corrupta medicamẽtorũ forma corrũpi & eius actiones oportere affertur. huic, ĩquã, ita iri obuiã posse existimarim. euulsis certe plãtis, ac artificiũ terendi, coquẽdi, macerãdiue expertis, & vegetalẽ, qua uiuunt, & formã plane ipsam specificam corrũpi. alioqui enim adhuc viue-
B rent. dispositiones tamẽ, quæ formæ instrumenta erãt, cũ materia ipsa supereſſe, veluti & figura, & color, & sapor, & plura alia supersunt. cũ his ergo & potestatis illius, quæ formæ inerat seminaria quædã remanere, ab hisq; formę actiones ꝓdire nõ eſt à ratione alienũ. immo (quod quis forte magis admiretur) insunt rebus agendi vires nonnunquã, quæ tamen nisi diffracta earũ substantia nunquã seſe exerant. id in magnete videre eſt, q vbi ob situm, quo obduci solet, uel aliã q̃uis ob causam trahere deſijt, cõfractus nouas veluti uires trahẽdi acqrit. ita ferè & in purgatorijs medicamẽtis. hæc enim disrupta eorũ substãtia, atq; adeo forma, tum vegetali, tum propria exuta, sæpe magis purgando valẽt, quã integra & viuẽtia. huius qđ dicimus, lathyridis semen exẽplũ prę beat, quod integrũ deuoratũ minus quàm cõfractum de-
C trahit. cuius sanè rei nõ obscura eſt ratio. soluũtur. n. vincula veluti quædã, vbi frangitur, & in partes oẽs innato calori nostro aditus patẽt, ad quẽ. s. unũ pertinet, uim, quæ potestate medicamento inerat, in actũ (vt aiunt) ducere. quã ob rem quamuis purgatio specificam formã sequatur, corrupta tamẽ forma, vt actio hæc obeatur, quæ formã sequitur, (licet non vnius sit formæ, sed animalis etiã caloris) hoc pacto fieri posse arbitramur. Quod aũt sequitur, si specificã formã purgatio sequitur, quia eadẽ vnius detrahẽdi humoris facultas pluribus ineſt, vna ẽt erit plurium specifica forma, quod eſt absurdũ: hoc, inquã, ita dilui posse existimo. differt bilis à bile, pituita à pituita, & plures humorũ singulorũ sunt differẽtiæ, quã do alij, tenues, alij crassi, viscidi, calidi, acres magis, aut minus, ergo licet eũdẽ specie humorem plura detrahãt; nõ eiusdem tamen modi, sed neq; eadem copia, eadem
D violentia, ex eodem loco, eãdem noxa, aut cõmodo, aut eodem temporis interuallo medicamẽta hæc detrahũt. hæc igitur à specifica forma fortasse etiam prodeunt, quamuis non ignorem ex materia, & substantiæ modo eadẽ quoq; variare. conueniant ergo in eodem ducendo humore & eadem actione medicamenta plura: nõ conuenient tamen in agendi modo, & reliquis. id quod requiri dixerim, vt aliqua eadem cõstare forma dicantur. Sed esto etiã vt eadem actio sit, & similis planè humor eodem prorsus modo à pluribus trahatur: non id tamen sequi putandum eſt, vt eadem specifica forma sit multorum, quando rhabarbari actio, qua bilem detrahit, etsi rhabarbaro omni & semper conuenit; illius etiã maxime propria nõ eſt, quæ vni illi cõueniat: sequitur tamen non minus specificã formã, quam quæ maxime propria eſt actio, quã quidem, si quis, quę nam sit, nos roget, fatemur ignorare, & credimus ignorari, sicuti et aliarũ

plu-

plurium rerũ formæ ignorantur. Atq; hic obiectarum rationum, & in ſumma ꝓpoſitæ quæſtionis ſit terminus.

Medicamentũ qualitatibus ſenſu aliquã manifeſtis ſimilem ſibi humorẽ non trahit, ſed tota ſua ſubſtãtia ſeu qualitate occulta ſimilẽ.

MEdicamẽtũ præterea humores purgat, ſed natura eius actionẽ inchoãte, limitãte, dirigẽte. Nã ipſa humorũ vacuatio naturæ eſt opꝰ, ſed per medicamentũ ipſius naturæ artificis inſtrumẽtũ. Natura enim vt (ait Hippocrates) morbos curat, nõ medicus: medici vero munus præcipuum eſt naturæ inſtrumenta ſuppeditare.

COST. *ACtionis, qua medicamentum humores purgat, prĩcipium eſſe ait naturam; eam enim inchoare, limitare, & dirigere; ita vt, euacuatio ſit opus naturæ per medicamentum, vt per inſtrumentum. Id vero Hippocratis teſtimonio probat, qui curationem eſſe ait naturæ opus, nõ medici. Eſt igitur hoc loco vt dubites. Attractio. n. humorum nõ eſt naturæ corporum noſtrorum gubernatricis opus, ſed illius, quæ forma eſt medicamentorum. Quin etiam Hippocratis ſnĩa videtur ĩportune afferri. Probandum eſt, nõ medicamentorum, ſed corporũ naturam curare morbos: At quod ex Hippocrate adducit, nõ eſt de medicamentis, ſed de medico. Profecto quum purgatio duplex quędam actio ſit, tum humorum ad ventrem attractio, tum eorundem extra corpus propulſio; humorum quidem attractio nõ eſt naturæ corporum actio, ſed naturæ, ac formæ medicamentorum; at nõ tamen ſine corporis natura, i. innato calore; qui vim in medicamento ſopitam excitat, & in actum deducit: attracti vero ad ventrem humoris perſecutio & expulſio vnius eſt corporum naturæ opus, allectos ad ventrem humores ob ſui vel copiam vel qualitates moleſtos non ferentis. Itaq; ſiue attractionem, ſiue excretionem ſpectemus in purgatione, vtriuſq; cauſa nõ perperam corporis natura conſtituitur, licet vario modo; expulſionis quidem abſoluta & vera, & vna citra vim vllam medicamenti; attractionis vero τὸ συναίτιον, ſeu adiutrix cauſa, & in earum genere quæ cauſæ, ſine quibus nõ, vocantur; quum vera primariaq; eius cauſa ſit medicamentorum forma ac natura. Hactenus igitur de medicamenti purgantis actione recte Meſues, ſententia vero q̃ ex Hippocrate affertur, licet ab ĩterprete hoc loco quaſi de medico prolata afferatur, vere tamen quũ ab Hippocrate ipſo. 6. vulga. mor. ſect. 5. id in vniuerſum proponatur, naturas morborum eſſe curatrices, de natura, nõ vt medico tantum, ſed etiam, vt medicamento cõparatur, intelligi debet. propterea q̃; opportune adducitur ad probandum, ꝙ purgatio non ſit medicamenti actio, ſed naturæ. ita vt meo periculo audeam affirmare, fuiſſe à Meſue, nudam, vt ab Hippocrate proponitur, ſententiam hoc loco poſitam: licet, neſcio quo caſu medici quoque fuerit interpoſita commemoratio.*

QVæ ſi opus naturæ, aut quãtitate, aut qualitate malefica vincũt, immoderatius agunt magno naturæ incõmodo, quãtitate verò ſi plus quam natura exigit, vincant, noxã multitudinis inuehunt. ſi autẽ qualitate malefica, non multitudinis mõ noxã, ſed aliã quoq; atq; aliã excitãt.

MOND. *Vtrũ medicina euacuet humorẽ per ſuam complexionem.*

CIrca hæc eſt dubitatio, vtrũ medicina laxatiua euacuet humorem per ſui complexionem quam habet, & præcipue calidam, quia de hoc eſt magis dubiũ, & videtur ꝙ ſic. per id medicina habet euacuare humorem, per quod attrahit ipſum: ſed medicina laxatiua attrahit ipſum humorem per caliditatẽ: quare &c. maior eſt nota, eo quod per hoc medicina habet euacuare, quia attrahit. Minor apparet, eo ꝙ caliditas eſt vna ex cauſis attractiuis, vt ponit Auic. primo cañ. Fen. prima, cap. de virtutibus naturalibus miniſtrãtibus, capitulo etiam de operationibus. Item, ſi medicina euacuat humorem reſoluendo per ſui caliditatem: ergo etiam per caliditatem euacuat ipſum exſoluendo. ſed ita eſt: ergo &c. Maior eſt nota, eo quòd euacuatio per ſolutionem humoris, & eius reſolutionem nõ differunt, niſi ſecundum magis & minus: etiam ex alio differunt, quia vna eſt manifeſta, vt illa quæ fit per ſolutionẽ; alia occulta, vt illa qua fit p reſolutionẽ. modo magis & minus manifeſtũ & immanifeſtũ nõ diuerſificant principiũ operationis. In contrariũ eſt Meſ. & alij auctores. Dico ad hoc ꝙ principium, per quod medicina euacuat humorẽ, eſt duplex. ſ. generale, p quod medicina. ſ. eſt euacuatiua nõ determinati humoris: aliud ſcilicet ſpeciale, per quod medicina eſt euacuatiua determinati humoris à determinatis locis, p determinata loca, illũ etiã attrahens ad determinata loca. Modo ſi loquamur de primo principio operationis medicinæ ſolutiuæ, dico, ꝙ ipſa põt talem euacuationem facere per cõplexionem, & præcipue calidã. Rõ eſt iſta, ſi medicina ſolutiua per ſui cõplexionẽ calidã poteſt introducere vacuũ in corpore, tunc ipſa per ſuã cõplexionem calidã poteſt humorem euacuare: ſed ita eſt. quare &c. maior eſt nota eo, ꝙ medicina ſolutiua cũ euacuat attrahendo, inducit vacuũ non abſolute, ſed vacuitate ſubſtantiæ. minor apparet, eo ꝙ de rõne calidi eſt dilatare, & aperire, & inanitionẽ inducere, & ſic per cõſequens vacuũ inducit, & facit loca vacua. Sed ſi loquamur de ſecũdo principio, per quod medicina ſolutiua humorẽ euacuat: dico ꝙ ipſa nõ euacuat per complexionẽ, ſed per formã ſpecificam. Rõ eſt iſta, omnis operatio, quæ eſt appropriata alicui rei & nõ eſt cõis, fit à propria ſpecie ſiue ſpecifica forma: ſed medicina ſolutiua hoc modo aſſumpta eſt appropriata determinato humori, illũ ẽt euacuans à determinatis locis: quare &c. maior eſt nota auctoritate Platonis. oẽ. n. quod mouetur, à ſpecie & à ſpecifica forma ſua agit, qđ ei propriũ eſt: minor eſt de ſe nota. Itẽ hoc cõfirmetur ſic. ſi medicina ſolutiua euacuat determinatũ & propriũ humorẽ ipſum euacuans, per cõplexionem, aut ipſum euacuaret per ſimilitudinem, quã habet ad ipſum in qualitate prima, aut per contrarietatem q̃ habet ad ipſum: non poteſt dici ꝙ ipſum euacuat per ſimilitudinem quã habẽt ad ipſum in qualitate, quia tunc hoc mõ turbith euacuaret cholerã & nõ phlegma, cũ ſit ei contrarium, quia phlegma eſt frigidum & humidũ; item etiã epithymũ cũ ſit calidum & ſiccũ non euacuaret melancholiam, ſed cholerã, quia cholera eſt calida & ſicca: & violæ, & ſerũ caprinum, & ſuccus atriplicis nõ euacuarent choleram, ſed phlegma, cũ ſint frigidæ & humidæ, ſicut phlegma. Nec ẽt poteſt dici, ꝙ medicina ſolutiua euacuat determinatum humorem per contrarietatem, quã habet ad ipſum in qualitate: quia tunc hoc modo ſcãmonea nõ euacuaret choleram, nec etiam rhabarbarum, cũ medicinæ nõ ſint contrariæ in qualitate ipſi choleræ, ſed ei ſimiles. Et per hoc ſoluunt rationes, eo ꝙ omnes cõcludunt ꝙ medicina ſolutiua reſpectu operationis ſuæ communis, quę eſt euacuare quemcunque humorem indeterminatum, poteſt hoc facere per ſui calidam complexionem, vnde & hoc cõceſſum eſt, nam medicina ſolutiua calida euacuans indeterminate humores illos, euacuat per ſui caliditatem, reſoluendo & euacuando humorem quemcũque, & non determinatum, per ſui caliditatem.

Reſponſio. Principium quo medicina euacuat duplex.

COST. *PVrgantia medicamenta nõ modo ĩmoderata copia, aut malefica qualitate incõmoda ſunt, ſed etiã parcius ſumpta. quare ad prioris huius libri calcem id quoque docebit, quomodo ſymptomatibus ſuccurras, quę ex medicamento imbecillo proueniunt. Sed non eſt vt hic alieno loco omnia commemoret. ſat. n. eſt maximorum incommodorum meminiſſe, quorum gratia de malignis, benignisq; medicamentis diſputationem hanc inſtituit.*

QVa propter tua intereſt, medicamẽta malefica à ſalubribus diſcernere. Sunt autẽ malefica quędam toto genere, quorũ virtus effrænis omnibus eſt cognita, vt thymelęa, lathyris,

ris, euphorbium. Alia [specie tantum, vel accidente maligna, eaq;] in multis generibus, vt turbith nigrū, agaricus niger, & durus, colocynthis vnica in planta sua, scammoniū Sceniticū, à quibus (ambobus) abstine, nisi si quādo in magnis affectibus est his (prius omni rōne correctis) vtēdū, idq; cū formidine, & prȩmeditatione. Morbis.n. quibusdam venena sunt salubria, vt vipera elephantia si, malefica tamen vi eius modis omnibus, vel saltē quibus nobis licet, fracta, vt dicemus (lib. 2.) quanquā stolidi quidā, præcipue rustici, & idiotæ improuidi, quibusdā non castigatis vtuntur, ignorantes quantā noxā principibus corporis partibus, & virtutibus ipsum corpus gubernantibus, afferat venenū illoru pernicioſum. Neq; tantū hæc deleteria sunt vitāda, sed omnia quoq; alia medicamēta etiā benigna, nisi dicendæ post (si p Dei gratiā mihi licuerit) cōditiones obseruētur. Huius autē obseruationis in secernēdo medicamētū benignū à malefico, methodus versatur, in cōsideranda medicamēti substātia, tēperatura, sequentibus tēperaturā qualitatibus, tactilibus, olfactilibus, gustatilibus [visilibus] tempore, loco natali, vicinia medicamenti alterius, numero. Ab his.n. singulis differentijs dispositio quędā propria, & virtus medicamēto acquiritur. Porro à medicamēti substātia differentiæ ipsius sunt obseruādæ, si id est leue, graue, rarū, dēsum, crassum, tenue, lentum, friabile. Per quæ, medicamenta bona à malis secernere poteris. Quæ.n. sunt inter hęc facultate valētiora, qualia sūt omnia trahendo purgantia, quo sunt leuiora, eò melliora, grauiora autē maligna. Ob id scāmonium, colocynthis, euphorbiū, agaricus, nitrum, aloë, & similia leuiora sunt præstātiora: similiter quæ humiditatē habent excremētosam, vt agaricus, turbith, polypodiū, scilla, & similia leuiora sunt meliora. Contra verò grauiora sunt meliora, vel quibus coacta esse suostātia debet (vt hermodactylus, iris, cyanus lapis:) vel quæ cōprimendo purgāt (vt myrobalani, species rhabarbari, absinthiu, absinthij succus) vel quæ leniendo purgant & lubricando (vt psyllium, pruna, myxa, cassia fistula:) vel quæ plena, non vacua esse oportet (quania cassia fistula, tamar Indi, balanus myrepnica, cnicus, granū nil, (quod carthamū indicū quida vocant) ricinus, & similia. De substantia rara, vt de leui: de densa, vt de graui est iudicandū. Quauis autem substantia friabilis esse tenuis, & lenta esse crassa videatur, tñ id absolute verū non est, cū ex his quæ substantia sunt crassa, (vt idē de tenui pollicear) quædam lenta, & friabilia inueniantur, vt ex aloe crassa, quædā lenta, alia friabilis. Idē ostendunt scāmoniu, salis species, & nitrū. Sagapenum quoq; est lentū, & tenax, sed tenue: & item anacardus. Nō est igitur vnicum tenue, friabilis causa, neq; crassum lenti, & glutinosi, sed à puritate, & impuritate cū tenuitate, & crassitie iuncta, proficiscitur vtrunq; nā purum & tenue est friabile, impurū simul & crassum, est lentum. Præter illa, quorum essentia est humida lenta, vt saccharum cādum, manna. In his enim quod purius & tenuius, est glutinosius.

A tēperamento autē, medicamentū benignū à malefico secernitur, per qualitatū primarum actiones & opera: nā medicamentū calidū, calfactio, tenuatio, rarefactio, maturatio, coctio, viarum apertio, & similia effecta propria consequuntur: si autē immodice calidū est, morsus, desiccatio, sitis: si denique est summe calidū, inflāmatio, vstio cauterij modo, morsus acerrimus, attractio immodica, consumptio, phœnigmos: ideſt, rubrificatio. Frigidū autē, frigefactio, cruditas: & similia: si supramodū est frigidū, coarctatio, obstructio: si extreme frigidū est, congelatio, [stupefactio] mortificatio. Humidū itē humectatio, lubricatio, lenitio, glutinatio: si admodū est humidū, obstructio, flatus, nausea, & similia [præsertim si etiam glutinosum sit:] Siccum denique, siccatio, rarefactio, emaciatio, [coarctatio cauitatū,] cutis corrugatio, cutis scissio, furfuratio, & similia. Propterea medicamentū purgans calidum, salubrius frigido: humidum sicco, & etiā calido. In summa quanto medicamentum est temperamēto hominis medio propinquius, tanto salubrius: quanto remotius, tanto malignius. Quòd si qualitatibus his à media hominis temperatura extreme recedat, venenum potius est dicendum, quàm medicamentum.

Tactus index est certus, mollis, duri, asperi, lenis, molle est quod cedit nostræ carni: durū contra, cui nostra caro cedit: illud quoq; facile partitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. Asperū quoq; à siccitate est, lene ab humiditate: ob idq; medicamēta purgantia, præsertim viriū violentarum, lenia, sunt salubriora, & alia similiter, præsertim quibus & lenibus & asperis in eodem genere esse cōtingit: aspera cōtra. Sic colocynthis, absinthium, fumaria, elaterium, agaricus, & similia lenia probantur, aspera improbantur.

Medicamenta bene olentia sunt salubriora, quia odor ille bonus, partes principes facultatū, ceu fontes, roborat, spūs instaurat, & facultates, animamq; exhilarat: grauius: contra: ob id effecta molesta; & difficilia illi succedunt.

Sapor autē præter cætera obseruandus in iudicando medicamento purgāte salubri, aut insalubri. Nā hic medicamēti virtutem immutat, & modice diuersam facit: hoc aūt loco de saporibus tantū nobis est dicendum, quantū ad discernendum medicamentum bonum à malo pertineat, quatenus scilicet eos propriæ quædam & puræ dispositiones omnes consequantur.

Acre enim medicamentū facile inflāmatur, mordet, penetrat, aperit, vrit, vlcerat, flatus dissipat, tenuat, incidit, separat, resoluit, è longinquo attrahit, siccat, emaciat, sitim facit: ob hæc oīa cito, & valenter agit, & sua tenui essentia amarū medicamentum, & cætera imbecilliter aut tarde purgantia, celerat, & purgantiora reddit. Amarum autem siccat, consumit, vlcerat, aperit orificia venarum, hæmorrhagiā mouet, à putredine vēdicat, terget, incidit, torminosum est, conturbat, resoluit, attrahit, sed tardius quam acre: flatus dissipat, sitim excitat, valenter agit, sed tarde, suaq; crassa substantia acre obtundit.

SCiendū vt videamus cām eorum quæ dīr in litera. MOND.
Nā vt ponit G. 4. de simpl. med. summa. 4. j. cap. & ēt.

2. sa-

Gal. initio lib. 11. simp. & lib. 2. ad Glauc. & in vsu theriaces.

Medicamentū, vt materias cateras salubre faciunt, quātas, tempus. Gal. li. 1. & 4. de san. tuēda, & alibi passim.

1

Qualitates tactiles, q̄a substātiæ p se nō sensibili sunt proximæ, ipsū declarat. Quæ medicamenta purgātia cōmēdatur. Abstergēdi potentia, & in gustu aspritas, & lenitas, mæ sūt medicamēti cōsistentia, lib. 9. simpl. omitio, in terra Samia.

Effecta calidi ordine primo, & secundo. Tertio. Quarto. Effecta frigidi, ord. 1. & 2. Tertio. Quarto. Effecta humidi siccis: plura de his initio, lib. 2. de rōne comp. med. scripsimus. Vsta. n. a calido i humido: mors à contrarijs. ob id intepueries fri. sic. pernicioſior. licet alia ēt imodica nocent.

B

C

D

Sequētes tēperaturæ qualitates.

5

Olfactiles.

Gustatiles Sapores tēperamenti cognoscit, quia iudicat, qua odores, colores, li. 4. simpl. Effecta sapoꝝ, secutēperamētorum quæ ipsi sapores sequūtur

Acris.

Amari.

2

2. sapor amarus est post saporē acutum in caliditate, verum est tñ ꝙ ipse dicit in 3. summa, ꝙ duplex est sapor amarus, hoc etiã ponit Auer. cap. de mõ. cognitionis virtutum medicinarũ ex saporibus. Vnus est, qui generatur ex vstiõe partiũ terrestriũ subtilium, sicut qñ res dulces fiũt amaræ: hoc. n. est per vstionẽ partiũ terrestriũ subtiliũ, quæ in eis sunt, sicut qñ mel ex temporis diuturnitate in amaritudinẽ cõuertitur, sicut ẽt contingit de fructibus qñ sunt dulces, & postea in processu temporis fiunt amari, sicut contingit de amygdala dulci, qñ fit rancida. Alius est sapor amarus, qui generatur ex vehemẽti, & forti congelatione facta à frigido, sicut est opiũ, quod in sapore est amarũ, & est valde frigidũ, sicut probat Auer. in 5. sui collectorij: hoc etiã modo cõtingit in fructibus antequã pueniãt ad debitã maturitatẽ: primo. s. fiũt amari, postea põtici, postea styptici, postea acetosi & postea dulces, sicut isto mõ est glãs, aut castanea. Modo primꝰ sapor in cõplexione ẽ valde calidus: secũdꝰ aũt est frigidꝰ. Ideo Mesue de primo sapore amaro hic inielligit, & nõ de secundo, quod apparet, eo ꝙ tales operationes, quas explicat hic Mesue, non cõperut sapori amaro secundo modo dicto: non. n est verũ dicere de opio, ꝙ sit aperitiuũ: imo est oppilatiuũ, similiter non est ẽt consumptiuũ, & sic de alijs, loquitur hic ergo de primo sapore amaro, qui est valde calidæ cõplexionis post acutũ, generatur. n. per solã vstionẽ partiũ terrestrium subtilium, quare oportet, ꝙ vstio in eo suũ effectũ relinquat, q est caliditas, & ideo iste sapor in cõplexione actiuarũ est calidus, & in cõplexione passiuarũ est siccus. nam iste sapor habet duas cõditiones, propter quas in eo non est humiditas: vna est, quia nõ nutrit aliquod animal, eo ꝙ nutricatio fit ex re aliquantulũ delectabili, modo ex amaro puro præcipue nõ delectãtur animalia: hoc autẽ non est nutritiuũ, quia in eo non est humiditas, quæ sit materia nutrimenti, & ideo nõ nutrit. & propter aliud, in eo non est humiditas: eo quòd res amara alias res à putrefactione præseruat, & etiã seipsam, vnde in ea nunquã generantur vermes, & ideo in ea non est materia putredinis, talis autẽ materia est humiditas, & ideo iste sapor in complexione est siccus priuatus humiditate, & præcipue superflua, tamen non fundatur in substantia sicca ignea, quia in tali fundatur res acuta: sed fundatur in siccitate terrestri subtiliata per adustionem, vt conuenit in re cineritia.

Sapor amarus duplex.

Salsi. SAlsum verò incidit, terget, tenuat, liquat, mordet, à putredine vendicat, cõturbat, subuertit ventriculum, & ad vomitum impellit, siccat, sitim excitat, asperat, expurgat radendo, aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficit: ob hæc, suamq; mediocrem substãtiam, omnia imbecilliter, & tarde soluentia roborat.

Pinguis. Vnctuosum item lenit, lubricat, laxat, mollit, abominabile est, & nauseabũdum, flatus gignit, obstruit. Hæc oĩa ĩbecilliter, & tarde pficit, suaq; mediocri substãtia acre, amarũ, salsum reprimit.

Dulcis. Dulce lauat, lenit, obstruit, flatulentũ est: omnia autem hæc præstat imbecilliter, nec cito, nec tarde, sed in horum medio: acre autem, amarũ, salsum quoque reprimit, sed insipidum roborat.

MOND. IN parte ista Mesue ponit virtutes & operationes saporis dulcis, propter quod est aduertendum vt ponit G. in 3. & 4. de simpl. med. ponit etiam Io. filius Ser. loco præallegato. sapor dulcis est substantiæ æqualis, temperatus in humido & ficco, declinans tamen ad humiditatẽ, habens etiã temperatũ calorem. quod apparet, nam videmus ꝙ res dum perueniunt ad perfectã, & temperatam decoctionem, fiũt dulces, sicut apparet in fructibus, sicut etiã si perueniant ad superfluam decoctionem sunt amaræ: sicut & quando res non sunt perfecte decoctæ, non sunt dulces, ideo res perfecte decocta & temperata existens dulcis est, calore temperata, licet sapor dulcis ratione saporis declinet ad caliditatem & humiditatem, E hoc ergo viso apparet ratio eorum quæ dicit in litera. Dicit enim ꝙ, dulce est lenitiuum, lauatiuum, & hoc habet sui humiditate. Oppilatiuum, hoc etiam habet propter sui humiditatem: & ex alio est oppilatiuum, eo quòd citius attrahitur ab hepate indigestũ à stomacho propter sui dulcedinem, eo quod hepar valde delectatur in dulcibus, vnde dulcia quàm plurimum eleuant, id est oppilãt splenem & hepar, vt ponit Gal. 13. Therapeuticæ. & propter hanc causam ponit Hipp. & cõmentator in tertio acu. quòd vinum dulce est oppilatiuũ generatiuum vẽtositatum: quia non excedit in calore, & est etiam humidum. Et ponit operationem suam debilem. eo quòd iste sapor dulcis est valde amicus naturæ, vnde non agit cõtra naturam, & ideo medicina solutiua, quæ in sapore est dulcis, facit suam operationem valde debiliter, & præterea cum medicinis solutiuis effrenibus admiscentur medicinæ dulces, vt scilicet istæ medicinæ effrenes fiant magis benignæ & amicæ naturæ, ita vt ex eis non fiat operatio, quæ sit egrediens naturam.

F *Acidi.* ACidum penetrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, densat, asperat, extinguit calorem, cito agit hæc opera: sed in medio valentiũ, & imbecilliũ est: sua deniq; substantia tenui acre obtundit, dulci & insipido vigorem addit.

MOND. ADuertendum quòd duplex est sapor acetosus, quidam est sapor acetosus simplex, sicut sapor agrestę, quando appropinquat maturitati, & etiam sicut sapor herbæ, quæ acetosa dicitur: alius est sapor acetosus, qui simplex non dicitur, & iste est sapor acetosus, qui dicitur sapor acris, qui acumine participat, sicut est sapor aceti. modo primus sapor acetosus fundatur in substantia frigida aquea non digesta, nec bene permista cum ficco terreo, vnde quanto plus procedit eius permistio, tanto magis appropinquat dulcedini, sed secundus sapor acetosus, non solum fundatur in substantia frigida, aquea, sed etiam fundatur in substantia ignea, vnde habet aliquas partes subtiles & illas propter putredinem, quæ est G in eo, dum ex dulci ad acetosum permutatur, modo Mesue loquitur hic de primo sapore acetoso, non de secundo, eo quod hæ medicinæ non bene possunt applicari acetoso dicto secundo modo.

Acerbi, austeri. STypticum intro cogit, densat, repellit, roborat, diuisa glutinat, tarde & imbecilliter agit, suaque substantia crassa prædicta omnia obtundit, quibus acre, [amarũ,] & salsum vires addunt.

MOND. ADuertendum vt ponit Gal. in 2. de simplic. medi. 3. cap. ponit etiã Serap. sermone 2. primi lib. præall. cap. sapor stypticus est frigidæ, & siccę complexionis, fundatur enim in substantia terrestri crassa valde, & per hoc differt à sapore amaro, eo quòd licet vterq; sit siccæ complexionis, tamen vnus est cũ caliditate, vt sapor amarus, alius est cum frigiditate, vt sapor stypticus: differũt etiam in alio, eo quòd sapor stypticus fundatur in substantia terrestri crassa nec vsta, nec incinerata, sed con- H gelata, vt ita loquar. sed sapor amarus fundatur in substantia terrestri subtili vsta, & per hoc conuenit in complexione sapor stypticus cum pontico, quia vterque est frigidæ & siccæ complexionis, licet ponticus sit maioris stypticitatis & crassitiei, quàm sapor stypticus.

Insipidi. INsipidum denique lubricat, flatulentum est, obstruit, densat, congelat, calorem extinguit, & hæc omnia tarde, & debiliter, sua tamen substantia mediocri, acre, amarum, salsum, acidum reprimit.

De medicamentis purgantibus in dicta ex sapore. Propter hæc, quæ medicamenta purgantia sunt solum, & omnino acria, vt euphorbium, thymelæa, sunt maligniora, quàm synceriter amara, vt colocynthis, cucumer agrestis. In horum medio sunt acria simul, & amara, vt scammonium. Innocentiora his sunt acria simul & stiptica,

styptica, vt thymum, epithymum. His adhuc mitiora, quæ amara simul & styptica sunt, vt rhabarbarum, absinthium, fumaria, (aloe:) in horū medio acria & amara, & simul styptica, vt stœchas. In summa quanto medicamentum ab acri & amaro sapore recedit longius, tanto est benignius: quoq; acris & amari medicamēti proportionem styptica substantia magis vincit, eò est sanius medicamētū. Saluberrima quoq; sunt dulcia, vt cassia fistula, māna: & insipida, vt psyllij viscago: & dulcia, simul & acida, vt pruna, tamarindi. Minus his salubria, dulcia & amara simul, vt violæ: meliora, quibus ad dulcedinem & amaritudinē accessit styptica substantia, vt rosæ: stypticitas enim medicamenta omnia purgātia reddit salubriora. Quibus aūt natura deest salubre aliquid, ars naturæ imitatrix & ministra, id sufficere debet: quo autē modo dicemꝰ posteà.

Alimenta medicamentosa sunt meliora l. 8. ph. par. i comp. Andromac. typhoidibus. Visiles.

Gal. ca. vt. Lib. 4. simp.

B

Ex colore autē secretio medicamenti benigni à maligno certa, & vniuersalis sumi nequit: quāquā ex accidenti in quibusdā generibus sit ordinata & scientifica: vt agaricus, colocynthis, turbith, alba sunt præstātiora: nigra, malefica: scammoniū subalbum aut variū, est bonū: nigrū verò, malum: rosa exactè rubra, melior, & alia aliter, vt in simplicibus singulis docebimus. De his autem qualitatibus temperamentum sequentibus, si plura requiris, lege philosophiā naturalē.

4. Tempus.

Ad medicamenti quoq; delectum rectè iudicandum, & bonum sit an malum, expendendū, tempus iuuat, tum quo medicamenta sunt præcipuè colligenda, vel non colligenda: tum quanto virtus medicamentorum durare potest. Quedam enim recentia sunt meliora, quàm vetera: alia contra, dum antiquata sunt, euaserunt meliora: alia in horum medio sunt.

C

Meliora siquidem recentia sunt, primò styptica & amara, (nam cū ipsa sint siccissima, vetustate adhuc sicciora euadunt, ob id deteriora;) secundo loco quorum facultas imbecilla est, aut superficiaria, aut facilè resolubilis, ob rarā corporis medicamentorū texturam. Antiquatis enim his, tēpus vires omnes resoluit. In contrarijs horū contra res habet, hoc est, antiquata sunt præstantiora, & acria similiter. Tempore etenim calor eorum inflammabilis, & superficiarius (quo hæc, dum recentia sunt, mordent & vrunt) expirat, acrimonia autem à reliquo obtunditur.

Salsa recēntia nauseabunda ob largā humiditatē putantur, ob siccitatē verò auctā antiquata. mordent. Epithymū, rhabarbarū etiā trima. sunt adhuc recentia. Lib. 2. in singulu simplicibus.

D

Media autem recentium, & antiquatorum, dulcia, insipida, & salsa sunt præstantiora. Nam salsa, recentia turbant ventrem, & euertunt ad nauseam & vomitum: veterata eadē, morsu vioIenter pungunt. Reliqua duo, recentia quidem, ob largū humorē excremētosum sunt flatulēta: [vetusta verò exanimata sunt.] Recentia verò & antiqua intellige pro cuiusq; generis natura, [nō eodē dierum, mensium, vel annorum numero metienda:] nec quæ germini proxima sunt recētia, nec iam vetustate putrentia. & velut iam cinefacta, veterata hic intelligo, sed minus diu, aut magis, post collectum seruata. Quo autem sint tempore medicamenta colligenda, & quandiu viribus integris seruari possint, posteà Deo auspice dicemus.

A

Locus autem natalis, quia medicamētis simplicibus multis non modo prōptam generationē & felicem præstat, sed & propriā quandā virtutē impertit, in medicamentorū delectu, maximi faciēdus est. Natura etenim (vt Plato inquit) locis quibusdā, aliquas virtutes proprias impertiuit, quas illa rebus in se genitis & crescentibus cōmunes faciant, sed tantū diuersas, quantum causæ harum differunt, & artifex natura est multiplex. In locis ita quę liberis, excrementaq; nulla sortitis, plantæ proprietatem perfectionemque assequuntur generi suo debitam: in non liberis, excrementorum naturam induunt, & à perfectis degenerant. Attrahunt enim singuli ex terra alimentum sibi familiare, & conueniens: vitis (verbis gratia) dulce: lupinus, nitrosum: colocynthis, cucumer agrestis, amarum, ex partibus terræ adustis natum. Eius autem rei inquisitio, sermonis non est præsentis, sed altioris.

5. Locus.

In Timæo.

Triticū, vinū & cat. in agro non fertorisato.

Ob id plantæ humido excrementoso præditæ natura, in locis [humidioribus quidem, deteriores:] siccioribus vero, præstantiores euadunt: sicciores contra, in locis siccioribus, peiores, [meliores in humidioribus damnantur: & thymelæa, cucumer agrestis, colocynthis in siccioribus & calidioribus mala sunt & venenosa: absinthium item maritimum est maleficum, vt scammonium ex regione Scenitarum: Antiochenum vero est præcipuum:] quæ enim immoderatius calidæ sunt, vt scammonium, in locis calidioribus, peiores etiam euadunt, & frigidæ ad portionem.

Absinthiū seriphiū, seu marinū etiā dānāt Dios. & Gal. li. 6. simplic. Guaril putatur lacertæ syluestris, coitū valde prouocans, sed huic loco non conuenit agēti de plātis.

C

Adhæc terræ, & per hanc plantis virtutē magnam impertit, & variam non sol tantum, sed aliorum quoque corporum cęlestium aspectus hunc locum & illum aliter atque aliter afficiēs. In quo causarum genere, quædam plantæ locum, & cęlum habentes suæ intemperaturæ cōtrarium, sunt meliores: aliæ simili emendantur: sic guaril, & aquaticum sisymbrium, & quæ alię humido abundant excrementoso, sub cœlo suæ naturæ dissimili meliores sunt: turbith quoque, agaricus, scammonium, sub dissimili sunt meliora. Plantæ præterea nonnullæ ex alterius cuiusdam vicinia vel contactu, meliores aut peiores euadunt: sic hermodactylis scilla, aut raphanus vicina, vigorem addit: & thymus epithymo, & quercus polypodio, & sennæ ruta. Contra autem maligniora euadūt scammonia, esulæ aut tithymallis propinqua: polypodium lapidibus: epithymum ozymo. Numerus quoque plantarum vel fructuum, vires eorum mutat: nam cassia fistula singularis, & sola est præstantior, contra sola colocynthis, scilla, cucumer agrestis, deterior vis enim plantæ, & terræ, diffusa, multisque distributa, est remissior: tota vero in vnicam plantam, aut fructum solum coacta, valentior. Eodem pertinet fructus quantitas, quod in paruum virtus coacta, est valentior: in magnum soluta, imbecillior: ob id colocynthis magna est melior.

6

Vicinia & contactus.

7

8

De medicamentorum delectu, indicatione sumpta ab ipsorum facultate.

MEdicamentum purgans à nostro calore in energeiam reductum motu violento vacuat: neque enim vacuaret, nisi naturæ vim afferret.

MOND. EX his verbis cõcipimus duo principia, per quę medicina attrahit humorẽ sibi proprium à loco. s. ad loca cõmunia expulsionis. vnum est principium extrinsecũ magis, aliud est intrinsecũ magis, & per hoc concipimus modũ operationis correspondentem illi principio. principium extrinsecũ magis istius operationis siue attractionis humorum solutiua est medicina. cũ enim sit quædam res non naturalis, est sicut eius principium extrinsecum, vnde non agit nisi regulata à natura. hæc aũt regulatio est duplex, vna est eius regulatio, vt exterius exi stens est antequam à corpore assumatur: nã ipsa operatur per principia suæ generationis, & debita cõmixtione elementorũ regulata cum debito aspectu cœlesti, & hoc nõ est aliud, quam forma specifica in ea existens, vnde quiddam addit supra cõplexionem medicinæ. vnde medicina attrahit hunc humorẽ propriũ per cõmixtionem proportionatã, & regulatã à corpore cœlesti, & suo aspectu, & hoc est, quod dicebat supra Mes. ꝙ medicina solutiua attrahit humorẽ non quia calida, nec quia frigida, sed quia tali virtute cœlesti dotata, quia in ea est forma specificata, & per hoc innuitur, quod medicina est principale agens in attrahendo humorem non incitatiuum, aut irritatiuũ, sed principale: vnde sicut magnes principaliter per formã specificam, quæ est in ea, attrahit ferrũ: ita medicina per sui formam specificã attrahit humorẽ sibi proprium, tamen nõ est principiũ perfectiuum, aut cõpletiuum illius attractionis, sed potius natura: Alia est regulatio ipsius medicinæ, quãdo interius est assumpta, & hanc regulationem sortita est à calido, & virtute: nam medicina solutiua comparata corpori nostro est talis in potentia, & nõ actu, humores attrahens. omne aũt quod est in potentia relatum nobis, nunquã fit in actu tale, nisi reducatur ad actum à calore nostri corporis, & ab eo reguletur, & tunc sicut est attractio humoris proprij, quæ quidẽ est in ea potentia, cũ hoc quod agit scilicet in actu. secundum regulationem, quã sortita est, s. à calido naturali. & hoc satis consonat veritati, si enim in aliquo loco exteriori ex vna parte poneretur multa quantitas scãmoneæ, & ex alia parte poneretur quantitas pauca choleræ, nunquam scãmonea attraheret choleram, nunquã etiam cholera moueretur ad scãmoneam, & ideo oportet, quod eius operatio sit secũdum regulationem, quam sortita est à calido nostri corporis, & hoc etiã vult infra Io. Mes. si enim ipsa per se faceret hanc operationẽ sine alicuius auxilio, tũc ipsa per se sanaret corpus, quod falsum est: immo natura omnium principaliter est operatrix, & sanatrix ægritudinum principaliter, & hoc modo exponendo dicemus, quod principale agens in hac attractione humorum ad loca cõmunia expulsionis est ipsa virtus expulsiua mẽbrorum, in quibus cõtinẽtur humores nociui; & attractiua virtus, quæ est in locis cõmunib⁹ expulsionis, & ex his duabus virtutibus perueniunt postea humores ad stomachum & intestina, sed instrumentale agens est ipsa medicina. Per hoc soluuntur duæ quęstiones, vna est in qua quæritur vtrũ medicina solutiua attrahat humores ad stomachum & intestina per virtutem, quam acquirit à corpore nostro, an non. Soluitur etiam secunda quæstio, quid sit principalius agens in attractione hac, an medicina, an virtus operans cum suo naturali calido. Quare dicendũ, ꝙ principale in hoc est virtus, & est principiũ intrinsecum istius operationis, vt etiam supra ponebat Mes. auctoritate Hipp. oĩum. n. natura est operatrix rerum, & sine natura non educitur humor à corpore, medicus vero minister est. Tangitur etiã modus, secundũ quem natura operatur in hac attractione. Neq; enim educit, nisi quia naturæ vim infert. Ipsa. n. medicina inquantũ iuuat virtutem expulsiuam alicuius membri, in quo mẽbro erat multo tẽpore contentus aliquis humor malus, ita ꝙ erat factus illi membro cõsuetus, & tunc à membro nõ posset expelli, adueniente medicina ipsum membrum vincente & incitante, fit quod tũc talis humor nociuus à membro expellitur, & vsq; ad locũ cõmunem expulsionis peruenit, & hoc modo medicina solutiua infert vim naturæ. non enim hoc est violentia simpliciter, quæ sit destructiua siue impeditiua operationis ipsius naturæ: immo cõfortat naturam in expellendo. iterum etiã talis violentia simpliciter facta ipsi naturæ est irregularis & mala; hæc autem non est mala, sed infert iuuamentum ipsi corpori euacuando ab eo, qđ præter naturã est, in tantum quod est regularis. sed hæc violentia secũdum quid facta per incitationem virtutis expulsiuæ mẽbri à medicina solutiua, & per hoc soluitur quoddam argumentũ, quod consueuit fieri. Non videtur (diceret aliquis) quod medicina solutiua euacuet inferendo vim naturæ, quia si faceret medicina vim naturæ, tũc esset pugna inter naturã & medicinã; quare eius operatio nõ esset regularis. Soluitur per iãdicta: nã hoc non est violẽtia, quæ fit cũ pugna, sed est violẽtia, quæ fit per quandã incitationẽ naturæ à medicina, cum. n. virtus expulsiua mẽbri incitatur ab aliqua re nocente, tunc vehementer operatur, vt ponit Gal. v. de accidenti & morbo, & ideo ꝙa virtus expulsiua mẽbri incitatur à medicina, incitatur ẽt ab humore, qui iã cõmotus est per medicinã; ideõ tũc virtus mẽbri vehementer illũ humorẽ expellit: multa n. videmus principia, quæ valde vehementer operantur, qñ incitantur ab aliqua re nocente, & hoc habet verũ in virtutibus naturalibus, immo etiã in vitalibus & animalibus, vt ponit Gal. præcipuè de virtute vitali in libello de cauſis pulſuum: ponit. n. quod virtutes aliquã necessitatẽ assumentes, s. ab aliqua re præter naturam, vehementius operantur, & tunc posset fieri pulsus fortis valde.

Duorũ dub. incidentium solutio.

ATtractionis quum tres modos Alex. 2. quæſt. natur. tradat, quædam. ſ. vi & tactu trahunt, & hęc mouendo mouentur, alia caloris vi, quod intermedium eſt, trahentia, quod eſt intermedie coniunctum conſecutione quadam, vacui videlicet ratione, trahunt; alia ob familiaritatem benigno motu trahunt: iure cuiuſnam modi medicamentorum attractio ſit, dubitare licet. Galenus ſanè, de qua re in ſuperioribus ſatis, ob familiaritatem attrahere, quæ purgandi facultate prædita ſunt paſſim tenet, præſertim 3. de ſimpl. med. fac. atq; ita in tertio attractionis modo reponit. Contra hoc in loco Meſues nõ niſi, ob violentiam, quam naturę infert, vacuare medicamenta pnuncians, in primo modo collocare. atq; à Galeno hac etiam in re videtur diſſentire. Meſuę autẽ aſtipulatur Hipp. & quotidiana experientia. Sanè non ignoramus, uelle aliquos magnæ, & eruditionis, & authoritatis viros, quia violentiam inferũt, quæ purgant, non niſi primi ordinis hanc eſſe attractionem, & propterea Gal. damnare, quòd tertio modo, ob familiaritatem ſcilicet trahere ea exiſtimarit, quando quæ hoc pacto trahunt, benigno nõ violento modo alliciunt. Nõ eſt tamen, ut nos uel hæc ratio, uel ullius authoritas ſeducat. Quæ primo modo attrahunt non ſolum ui, & tactu trahunt, ſed eadem tangendo amplectendoq; trahunt, & dum mouent mouentur: atq; propria huiuſmodi attractio eſt, at medicamenta, quo pacto amplecti humores poſſunt, aut tangere, quomodoetiam moueri ipſa poſſũt, ſenſu & motu omni deſtituta? ſomnio certe hoc propius videtur, ad animal autem (vt ego video) prima attractio pertinet. ita. n. equi currum, aut nauim trahunt, non ita etiam medicamenta, neq; magnes. Conſultius igitur ſtatuiſſe medicos alios omnes dixerim, impropriam medica- COST. Cap. 23.

dica-

dicamenti esse attractionem, qua, quod trahit quiescit. neq; enim ad ipsos humores medicamentũ fertur; sed vt mox ostendemus, quiescens illos allicit cũ ob substantiæ familiaritatẽ, tum ob alias causas, quas supra explicauimus. At medicamẽta (dices) vim inferunt: quę tertio modo trahunt, non inferunt. Quòd vim faciant, respondeo nõ attractionis esse causa: sed insunt ipsis prẽter attrahendi vim, qualitates eorũ substantiæ annexæ, naturæ hominis aduersæ, ob quas perturbari necesse est: sunt.n. & sapores ingrati admodũ, à quibus nausea, & vomitus, & mordicatio, atq; alia ea effecta prodeunt, q̃ hic primo capite fusius docuit, secandi, incidendi, abstergẽdi, flatus excitandi, conturbãdi, & id genus alia: sunt fœtidi odores, & substantia ipsamet medicamenti toto sæpe genere homini inimica, à quibus omnibus affligi oportet. Sed non medicamenti tantum causa perturbamur. quin, & humorum crassitudo, aut lentor, viarum angustia, obstructioq; totius noxæ frequenter origo esse solet. quare, & diuinus Hipp. paranda esse corpora admonet ante purgationes, vt humores scilicet fluxioni apti reddãtur, & viæ, per quas ferri debent, expediantur. Ob has igitur causas assumpto medicamento conturbamur, nõ autem ob attractionem: hæc enim blando, & amico admodum fit motu, nisi aliud obstet. quare, & sæpissime obseruare est, ex castigato, & opportune propinato pharmaco absque vlla prorsus noxa largã sequi attractionem, & attracti humoris expurgationem. Erit ergo medicamentorũ purgãtiũ attractio propria, & tertij modi vt Gal. & medici vniuersim omnes cõsentiunt.

VAcuat autem proprium, & familiarem sibi humorem, non etiam alium quemuis, nisi actio eius, ob quantitatem iniustam [& qualitatem alienã] effrenis, ac immodica euaserit.

COST. MEdicamenta ait proprium humorẽ nõ promiscue humores omnes educere, quod, & paulo post repetit. hoc, & Gal. in lib. de purg. medic. facult. & Auic. 1. Can. & Auer. 5. Coll. & ante omnes Hipp. in lib. de natura hom. Contra tamen idem Hipp. eodẽ libro, medicamentũ, ait, idem, si quater in anno exhibeas, hyeme pituitosissima tibi euomet, vere liquidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima, atque idem paulo etiam dixerat in superpurgationibus cholagogum medicamentũ bilem primum, dehinc pituitã, atrum humorẽ, ac sanguinem detrahere: phlegmagogum autem pituitã primo, postea bilem flauam, atrã, & ipsum sanguinem euacuare. Quæres si ita habet, educet ergo medicamentum quoduis humores pro diuerso tempore, & diuersa mensura omnes, neq; vnum trahet peculiarem. Scribit etiã Arist. 1. probl. medicamenta vbi in ventre resoluta, & ad venas delata sunt, ex venis, quia cõcoqui nequeũt regredi, & quicquid obuium fit secũ detrahere, atq; hanc esse, quã purgationem vocamus. quare si hoc quoq; verum est, nullus etiã in trahendo erit delectus. Cæterum, vt his satisfaciamus. animaduertendum, duplicem medicamento omni expurgationem fieri: alteram abstergẽdo eorum omniũ, quæ obuiam fiunt: alterã attrahẽdo, quod peculiare est tãtum. pollent.n. acria, amara, salsa, acida medicamenta abstergẽdi; dulcia autem, & insipida abluẽdi facultate, vt priori capite, hic author fusius docet. medicamento igitur cuiq; quũ duplex huiusmodi expurgatio succedat, prior ea est, quæ abstergendo, & hac quicquid obuium est eximitur: posteriori vero, quæ attrahendo absoluitur, nõ nisi quod peculiare est, & proprium. quamobrem, quod Hipp. scribit de vomitu, qui ventriculi præsertim expurgatio est; verissimũ esse puto. scatere enim ventriculũ hyeme pituita, & ea crassa, vere liquidiori pituita, æstate biliosis excrementis, & autumno atris, propterea q̃; diuersis hisce tẽporibus diuerse quoq; euacuari, vt rationi maxime cõsentaneum sit; ita quod expurgatio huiusmodi fiat, attractione nõ est opus, sed sola perficitur absterſione. expurgato autẽ ventriculo si illi medicamentũ adhuc hæreat: tunc demum neq; vere liquida, æstate biliosa, autumno atra, hyeme pituitosa expurgantur semper; sed talia à circũstantibus partibus, ac à toto planè corpore alliciuntur, qualia attrahere aptum fuerit medicamẽtũ, illi scilicet peculiaria, & propria. hoc etiã ijs euenit, quæ subducendo aluũ expurgant. primum sanè absterſoria, qua vigẽt, potestate, quicquid obuiã fit, euertunt, seu nostra potius natura ab illorum acri, & molesta qualitate irritata facto impetu foras pellit; dein vero insita vi familiarem humorem ad sese alliciunt, qui postmodũ expultricis facultatis conatu deorsum protruditur. Quod autẽ ex eodem Hipp. postea adducitur, cui etiã quotidiana experientia astipulatur, trahi, scilicet medicamento omni, humores omnes in superpurgationibus, vt verũ est, ita sententiã nostrã cõfirmat. cur enim, quod familiarissimũ est primum trahitur, quacunq; mensura medicamentum dederis? cur scãmonium semper bilem, colocynthis semper pituitam primo loco, dehinc humores alios eliciũt? argumentũ hoc præbet certe, & peculiaris facultatis, qua peculiarẽ humorem quæq; detrahunt, non cõmunis, aut fortuitæ. At cur familiari attracto, alij quoq; humores succedunt? Gal. de simpl. med. facul. venarũ imbecillitatẽ, osculorum laxitatem, & medicamenti mordicationem affert pro causa: venas.s. & quia à medicamento mordicantur, ac quodãmodo emulgẽtur, & quia eiusdẽ medicamenti vi à temperie sua cadunt, imbecillas reddi, & imbecilliter continere, atq; ita medicamento expultricem vim irritante alienos etiã humores expurgari. Eandẽ quæst. 5. Coll. proponit Auerr. & dissoluit aliter quã Gal. sed tam obscure, vt vix, quid velit intelligã. hoc tamen voluisse auguror. Quum duplex insit purgantibus medicamentis attractio, vt idem Auer. eodem loco docet, altera caloris proprij, qua absolute trahit, altera à proprietate, qua nõ humores quosuis, sed ꝓprium, & ex propria regione trahit; vtraq; hæc tractio potestate medicamento inest, reducitur aũt in actum ab insito nostro calore. at vim hanc peculiarem, vt certum humorẽ ex certa regione trahat. attractionẽ. s. ex proprietate, nõ nisi sub certa quadã, & exacta medicamenti mensura sortitur. quo fit sub alia mensura hæc quidẽ, quę ex proprietate est desinat, sola autẽ ea remanet, quę merito caloris perficitur. calor vero, quicquid obuium est ꝓmiscue trahit, propterea q̃; attractione ex proprietate feriante, caloris tamen illius vi purgatio adhuc sequitur, sed alieni humoris. Hæc (arbitror) Auer. sententia est à positis ab eo principijs nõ recedens, neq;, vt mihi videtur, parui estimanda, si enĩ, vt ipse posuit, duplex attractio medicamentis inest, cõis altera, ita.n. quæ fit à calore, nũcupari potest: altera propria, si ꝓpria hęc, quã nõ nisi sub certa medicamẽti mẽsura seruari maxime cõsentaneum est, ob excessũ corrumpatur, cõmunem superesse integrã, ueritatis spẽciẽ habet: atq; ob id alienos humores trahi. Nobis certe, licet id suspectum habeamus, quod attractionẽ à proprietate ex elementorũ mistione, ait emanare; hęc tamẽ Auer. de duplici attractione opinio maxime arridet. Esto qđ Gal. ait, vt vasa imbecillia

Fen 4. doc. 4. cap. 4. Tex. 31. Tex. 45.

Tex. 29.

C. 17. & 18.

sint ob medicamenti mordicantis molestiam, & ob eius suctum, vt etiã eorum laxiora sint oscula, ac irritata à medicamento expultrix expurgandi modũ nõ habeat; inesse tamen attractionis nõ nihil necessarium videtur, quum adhuc vigeat medicamẽti calor, attractionis cõmune instrumentum; & expultrici facultati contentrix mẽbrorum uis numquã non reluctetur. etsi. n. imbecillior fortasse hęc est reddita, nõ tamen prorsus inualida, alioqui, & sanguinis & humorũ omniũ, ex largiori medicamẽto omni euacuatio succederet expultrice uigente, cõtẽtrice autem prostrata. Itaq; prẽter expultricis operã, prẽter uasorũ imbecillitatẽ, atq; osculorũ hiatũ, de quib. Gal. quod in super purgationibus euacuato proprio humore alieni sequãtur, calorẽ medicamenti potissimã causam esse ego facile affirmarim. atq; ita propositã solui quęstionẽ. At obijciat aliquis, si exhibitũ ampliori mẽsura pharmacũ attractrice nõ propria, sed cõi agit, vt ait Auer. ergo quodcunq; ipsum fuerit, tenuiores primo humores post crassiores educet nullo aliohabito delectu. Cõtra tamen propinato maiori copia melanogogo medicamẽto atrũ humorem, & phlegmagogo pituitã educi primo semper loco videmus, relicta bile, quę tenuior est. Impulit hæc rõ nonnullos viros, certe præstantes, vt de Auer. male sentirent. Nobis vero infirma admodũ obiectio videtur. Non statim medicamentũ largius sumptũ immoderatũ cõcipit calorem: sed innatæ nostrę caliditatis vi exsuscitatur primũ, & ad agẽdũ promouetur: tũc vero medicamenti calore uias reserante attractoria, quoq; vis, quę ex proprietate illi inest, exerit sese, & qđ propriũ, ac peculiare cuiq; est, allicit. at excãdescit paulatim insitus corporis nostri calor cõtinua subministrata ex medicamento materia, & medicamẽti quoq; caliditas maiori accẽditur flãma: quo fit, ut eius propria vis calore certã metã trãsgresso corrũpatur, & trahere desinat, tũc vero peculiaris humoris euacuatio supprimitur, intenditur aũt altera uis, ipsa uidelicet caliditas, & trahẽdo laborat, sed nullo amplius delectu, quicquid obuiã fit, trahit: tenuiora tamen primo loco, & fluxioni aptiora, deinceps etiã crassiora subsequũtur, sanguis autẽ, licet atra bile, & crassa pituita tenuior, minus facile admittitur, quod eo mẽbra maxime alãtur. Ergo cur medicamẽta maiori mensura assũpta proprium tamen humorẽ alliciant, attracticis proprie robur est, quod nõ statim dissoluitur. dißoluitur aũt postea, tũc vero purgationis est finis. incipit aũt superpurgatio, & sola attractio cõis viget, & humores cõfuse omnes trahuntur, qui faciliores. Erit igitur, vt semel dicã, superpurgationis causa ipsa quidẽ caliditas; purgationis aũt, vis propria. recte ergo Auer. attractionem propriã nõ nisi cũ determinata mensura cõsistere, in super purgationibus autẽ attractricem cõem uigere arbitratur. attractionẽ autẽ cõmunẽ voco, quæ ex calore. quã quidẽ si recentiores purgãtibus medicamentis generatim inesse intelligunt quũ ad peculiarẽ trahendi vim generalẽ, quoq; quandã tribui illis oportere aiunt; recte illi quidẽ, sed non rẽ nouã docent. sin aliã prẽter calorẽ vim esse putant, frustra eos arbitror laborare. Sed de hac re satis. Quid aũt ad Ari. sententiã trahi medicamentis, quicquid obuiã fit scribẽtis? Suspecta ea semp nobis fuere, quæ is, diuinus alioquin, scribit de purgatione: quãdo experientia planè ipsa peculiaris humoris delectũ cuiq; inesse medicamẽto, admonemur. qđ ipse igitur ait, vt in primo ipsius purgationis initio verũ esse fateor (manifestis. s. qualitatibus, qđ uẽtriculo adhęret secãdo, attenuãdo, & detergendo) ita & in superpurgatione puto euenire, in qua, ut modo dixi ex Auer. sola viget attractio, quę caloris fit opẽ. de purgatione vero ipsa, ab Arist. ipsa me rei veritas abducit.

QVanquã vero omnia propè medicamenta purgãtia genere sunt deleteria, ac sua violentia naturæ nostræ grauissima: ipsa tamẽ natura, quibus potest modis illorũ motibus facultates nostrũ corpus dispensantes purgando dissoluentibus occurrit: dũ corporis excremẽta illis trahentibus, non modo facilis permittit, sed etiã his per medicamenta expellendis, tanquam onere leuata, recreatur, nõ minus, q̃ si ipsa motu suo naturali expelleret. Porro fit purgatio duobus potissimũ modus (vt lib. 1. aphoris. meminit Hippocrates) interdũ vomitu agitata sursum ad stomachum materia: frequentius, deiectione, excrementis ad aluũ deturbatis. Ne putes autẽ medicamentũ purgans ventriculo, receptũ ad humorẽ vacuandum penetrare, sed vi attractrice sibi insita delectu quodam cognatum humorẽ, & familiarem, ex venis, & corporis meatibus sensum latentibus; ad se ventriculum, & intestina, rapere: quomodo Magnes ferrum, & succinum festucam, & alia quædam alia attrahunt. *Aph. 2. lib. & Aph. 4. 6. 7. 8. 9. l. 4.*

ANtiqua versio ita habet (& illud ideo quoniam medicina laxatiua perueniens ad stomachũ, non adit humorem, quem euacuare debet penetrando ad ipsum: sed virtute attractionis sigillata in ipsa attrahit. eligens, quod ex humoribus est ei proprium attrahere. & est comparatio operationis eius ad materias, comparatio magnetis ad ferrum, charabe ad fustem, & ad alia.) Variant tamen etiam codices. in manuscript. qui Philippi Nicolotÿ Florentini medici egregÿ opera ad nos peruenit legere est, (addit) alÿ oẽs (adit.) Refutare iuxta priorẽ lectionẽ Asclepiadis sententiã videtur, gigni à medicamento humores opinantis. iuxta uulgatã literã, opinionem eorũ, qui medicamentum cõcedere ad ipsos humores, & vniuersum corpus existimarunt. Est aũt quæstio vtraq; digna animaduersione. An medicamenta certe humores gignant, quos educunt, fusius Gal. lib. de purg. med. fac. prosequitur, & cõuellit, in eandem tamẽ sententiã is quoq; videtur interdum ire, ueluti quũ 3. de simp. med. fac. medicamentũ mitius si à corpore superatur, nõ autem superat, in humores ait degenerare. quare, & eũ damnare Auic. merito videtur 1. Can. An vero, quod in quæst. 2. ambigitur, medicamentũ ventriculo immoretur, seu in venas, & corpus vniuersum cõmeet, discrepare à medicis videtur Arist. & ipsamet experientia. Medici, præsertim Auic. 1. Can. hęrere pharmacũ ventriculo, atq; ita trahere persuasum habent. Contra Arist. 1. probl. id ubi in ventre resolutũ est, in venas per cibi vias permeare: ex uenis aũt, quia concoqui nequit, regredi, atq; humores detrahere, sed, & quotidiano quoq; experimẽto videmus, assũpto rhabarbaro, & casia flauescere lotia, quod argumẽto est, ad venas atq; ipsos etiã renes duo hęc ferri. Quin & Auic. causam reddens, cur medicamentũ interdũ vomitum, quãdoq; alui deiectionẽ faciat; citũ, aut tardum illius ad intestina descẽsum affert. ex quo pertingere ad intestina medicamẽtũ, atq; adeo uentriculum excedere, cõfirmare videtur. At vero, vt hæc etiã perpẽdamus. quod primo loco quærit, an medicamentũ humores gignat, de qua re notatur Gal. incõstantiæ, & erroris etiã ab Auic. ingenue dicã, quod sentio. Tuebamur alias in nostris in Auic. adnotationibus *COST.* *Fen 4. doctr. 5. c. 4. Probl. 34.* *Cap. 14.*

vionibus refutari ab Auic.nō Gal.sed Asclepiadis placi A
tū,opinantis ſ.ſemper gigni aſſumpto medicamento hu
mores,quū Gal.non ſemper,ſed tantū, vbi nō ſoluunt,id
fieri exiſtimaret.Nūc tamen re diligentius animaduer-
ſa uideo,id non admitti,aut reijci ab Auic.quod putabā.
Illud potius Auic ſuſpectum arbitror,quod Gal.medica
mentū in eundem verti humorem ait,quem eximere cō-
ſueuit.hoc.n.non videtur carere dubitatione,quod certe
aloe,vbi nō expurgat,in bilem vertatur,veriſimile eſt,
quando calidum,& ſiccum medicamentū eſt.at quo pa-
cto cnicus,agaricus,polypodium calore,& ſiccitate prę
dita in pituitā degenerabunt? Fateor ego,id me nō aſſe-
qui.quāuis ergo medicamenta, vbi eodem conſtat cum
humore,quem trahunt,temperamento,cōcoqui, ac in pe
culiaris ſibi humoris naturā abire poſſe negandum non
eſt,vbi diſſimili tamen temperatura cōſtant,id neq; ne-
ceſſariū,neq; etiā rationi admodū conſentaneum vide-
tur, vt propterea non temere doctiſſimus Arabs à Gal.
deſciſcat.Sed quid de quæſtione altera? adeunt ne medi-
camēta humores,an vētriculo hærent? Suſpecta(rurſum
dico)ſemper nobis fuere,quę Philoſophus de purgatio-
ne.neq;.n.videre vnquā potui,cū,quo pacto medicamē-
ta ſponte moueri poſſint, quæ inanimata ſunt, aut trahi à
venis debeāt,quę inepta ſunt,vt alant:tū quo modo ex-
perimento,id ipſum reſpōdeat, quādo medicamenta in-
terdū extrinſecus applicita vmbilico,calci,volę manꝰ,
& naribus admota expurgant, & integro ſæpe reiecto
medicamento per vomitum larga ſuccedit deiectio, ac
peracta copioſa expurgatione,catapotia rurſū integra,
qualia deuorata fuerant,reddere ſæpe aluus ſolet. Sunt
tamen ex medicamentis multa mitiora,& naturę noſtrę
magis affinia, quæ, & per ciborū vias admitti, imo ab
ipſiſmet mēbris ob alimenti ſimilitudinem quādā trahi C
etiā poſſe probabile eſt,qualia,caſia, manna,tamarin-
di,rhabarbarū:quare,ꝙ ijs aſſumptis flaueſcāt lotia,&
alienos colores ſuſcipiāt nō eſt admirādum.his exceptis
reliqua hærere ventriculo,eorum aūt vapores, quoquo
verſum diffundi medici cōſentiunt: atq; per hos veluti
manus quaſdā agnatos ad ſeſe humores allicere: quan-
quā ij,vbi peruenere ad inteſtina,expultricis facultatis
impetu deorſum præcipitātur,raroq; ad ipſum uſq; ven
triculū pertingunt.At cur Auic.ꝙ medicamenta uomi-
tu,aut ſubductione expurgent,ad citū, aut tardū eorum
ad inteſtina deſcenſum refert? Recte ille,quidem,& do-
cte. Medicamentū quandiu uentriculo inhæret trahen-
di finem nunquā facit,ac ſæpe è vētriculo ipſo,cui ob me
dicamentoſā ſubſtantia ingratū,& infenſum eſt,ad inte
ſtina antea deturbatur,quàm ad ipſum allecti eius ui hu
mores aſcendāt: tunc uero purgatio deorſum procedit. D
interdū tamen etiā diutius in eo morā trahit,& propria
ui humorum ad ſeſe copiam allicit,quorū multitudine,
aut etiā qualitate irritatus uentriculus in uomitū pro-
rumpit. Quòd ergo medicamentū per alvū, aut uomitū
expurget, citus quoq; ac tardus illius ad inteſtina de-
ſcenſus facit, quod aduertit Auic.non ex hoc tamen il-
lud ſequitur, quod obijcitur, medicamenta ad uenas, ac
uniuerſum corpus ferri, quod eſt poſitum in quæſtione.

Cōmoda ſex deiectionis.

HOc aūt humore vētriculi, & inteſtinorum
natura dū grauatur, eū expellit, quāquàm
ad ventriculū rarius repat, vomitu, ſi ſtomachū
agitet:aut deiectione,ſi ad pylorum declinet,va-
cuandus:frequētius ad inteſtina,propter multas
cauſas. Materia.n.ob inſitā grauitatem ad infer-
na ruit.Præterea venarum meatus, excrementis
expellēdis dedicati, plures ad inteſtina, quàm ad
ventriculū feruntur. Tertio loco inteſtina vacuā
dis excremētis deſtinauit natura nō ventriculū.
Excremēta.n.ad partes ignobiles,& propinquas
ſedi à natura tranſmitti, fuit melius, q̄ ad nobi-
lem particulā, & à ſede remotum ventriculū: in
quem ſi repant,ea deijci quoq; per inteſtina prę-
ſtat,quàm per gulam euomi: ꝙ pylorum inferio Gal. Aph.
rem ventriculi portam expulſioni, gulam vero 2 t.lib.t.
attractioni dedicauit natura. Ex quibus apparet,
eandem naturam medicamenti purgantis opus
deiectione potius, quàm vomitu moliri; omnis
enim partis actio contra primum naturæ inſti-
tutum facta,eſt improſpera.Eſt igitur medicamē Medicamē-
tum purgans, aut vomitorium, aut deiectoriū. tū purgans
duplex.

COST.

ALiud ſubdit,quod cōtrouerſia nō caret.Cur medi-
camēta alia vomitoria, alia ſubductoria ſint, ex B
proprietate eſſe ait. & explicās qualia nam vomitoria
ſint,talia eſſe dicit,quæ ex proprietate habent,vt os vē
triculi ſuperius debilitent.Cōtra tamen cur alia vomi-
toria ſint, alia ſubductoria,aliqui grauitati, ac leuitati
acceptā retulere.cui quidē opinioni,quamuis eā hic au-
thor. 1.cap.primis ſtatim uerbis refutarit dicēs(et neq;
quia graue,aut leue agitatiū ſuperius,uel inferius,ſed
quia tale.)neq;.n.quod multos ſentire uideo de medica-
mentis generatim,id protulit, quaſi aliquis ea purgare
ob grauitatē,aut leuitatē ſenſerit,ſed ꝙ cauſa affert,cur
alia ſubductoria,alia ſint vomitoria; ſubſcribere tamē
ipſemet uidetur paulo poſtea,dicēs medicamēta,ſi ſuap
te natura facilis deſcēſus fuerint,ex uomitorijs fieri de-
iectoria.ſunt autē deſcenſu facilia,quę grauia ſunt.quare,
& lapidē armenū laxare aluū ob ſui grauitatē aiūt,
licet excitandi vomitus gratia exhibeatur.Diſcrepare C
ergo à ſeipſo Meſ.uidetur.Alioqui etiā,ſi ijs tantū cita-
ri vomitus ſolet(quod hic innuit)quę ex proprietate hę
bēt,vt vētriculi os debilitēt, atqui agaricus aſtrictoria
vi pollet,qua uētriculus ſolet cōfirmari,& maxime ta-
men omniū vomitū facit.Cæterum ad hæc breuibus,quę
grauia ſunt facilius,& citius deorſum labi, leuia vero
ſurſum moueri nō eſt,vt quis ambigat.in medicamentis
autē,licet agaricus ob ſui leuitatē raro vomitū, aut cer
te nauſeam nō faciat,et lapis armenus ſępe aluū laxet;
nō propterea tamē perpetua ea regula eſt, aut frequēs,
quod quæ grauia, per inferiora,quæ leuia, per ſuperio-
ra expurgēt:quādo,& agaricus ſubducit, & armenus
lapis vomitū cōcitat.alioqui etiā,& lapis iſte, & ſimi-
lia omnia lęuigata,& terrenis ſordibus, quæ grauitatē
faciebant,expurgatiſſima offeruntur.Non temere ergo
Meſ.grauitatis, aut leuitatis gratia illud ſubductoriū, D
hoc eſſe uomitoriū negat:& ad eandē vim refert,à qua
etiā purgandi facultatē putat emanare,dicens medica-
mento horum alterū ineſſe,quia tale. Afficiunt tamē vo
mitoria omnia os vētriculi ſuperius, ſeu quod in illo ſu-
pernatent,quod pinguia præſertim faciūt;ſeu quod me-
dicamentoſum virus ſapiant:ferre enim id ventriculus
præſertim os eius, ſenſu eximio præditum nō poteſt; aut
etiā quod flatus copioſiores excitent, qui ſuapte natura
ſurſum repunt. Pro abſurdo igitur habet Meſ.quod græ
uitati,aut leuitati hoc aſcribatur munus. At obijcies, is
tamen,quæ deſcenſu facilia ſunt aliū ſubducere ait,quā
uis ſponte vomitoria ſint:talia autem ſunt quæ grauia.
Ego vero,quia cito deſcendunt etiā,quæ fluxa, ac leuia
ſunt,hæc & alia huiuſmodi puto à Meſ.intelligi,nō quæ
grauia.atque hoc pacto nulla erit in eius verbis cōtro-

uersia. De agarico autem, quum astringente vi polleat, & ventriculo ob id robur conciliare aptum sit, an os ventriculi debilitet, ac propterea, an vomitoria omnia ventriculum imbecillem reddant, non est intellectu difficile. insunt agarico diuersæ qualitates, & aereæ, ob quas facile supernatat ventriculo, & vomitum ciet, & terrenæ, ob quas astrictoria vi quum polleat, ipsum quoque ventriculum confirmat, nihil ergo impedit ob qualitates varias, varias etiam vires eundem obtinere, quamuis igitur agarico facultas etiam insit, qua ventriculo robur conciliat, nullum tamen uomitorium illius non infestat, quod Mes. statuit.

Vomitoriũ. VOmitorium est quod stomachum (id est, os ventris superius) suæ substantiæ proprietate debilitans, & in ipso immorans, ad ipsum ex hepate, intestinis, & partibus cæteris, materias attrahit, à quibus offensus stomachus, & ad nauseam euersus vomitu per os expellit, motu scilicet suæ naturæ contrario. *Deiectoriũ.* Deiectorium est, quod in ventriculo manens, ab hepate, & cæteris partibus humorem sibi familiarem, ad intestina potius attrahit, propter commoda prius dicta, à quo quidem humore irritata naturalis intestinorum facultas, ipsum, vt solet alia excrementa, ad sedem protrudit. Sicque vomitorium medicamentum, est tantum vomitorium: & deiectorium nihil aliud, quàm deiectorium.

MOND. NOtandum quòd Mes. in istis verbis, tãgit tria, quæ requiruntur ad hoc, vt medicina solut. euacuet per secessum, vnum est sumptum ex parte loci, in quo ipsa manet, cum dicit. Quæcunque in stomacho manẽtes: nam siue med. solut. soluat ventrem per virtutem attractiuam, quæ in ea est, siue per violentiam, quam infert, siue per vtrunque, quod est melius dictum, semper vel vt plurimum oportet, quod maneat in stomacho, & in hoc conuenit cum medicina vomitiua. quoniam tã vomitiua, quam solutiua medicina moratur in stomacho, quod enim medicina vomitiua moretur in stomacho est satis notum cuilibet, potest autẽ declarari de medicina secessiua, quia in quo loco magis suã operationem perficit, in eo moratur: sed dum est in stomacho magis suã operationem perficit. quare &c. Maior de se patet, minor etiam est nota, quia hæc est operatio regularis, quæ magis completur, dum est in loco conuenienti: sed cum ipsa est in stomacho magis à longinquo attrahit, non autem illud fit, dum est in intestinis, vnde si ipsa esset in intestinis, cũ intestina sint deputata ad expulsiones, possent ex aliquo incitante vel stimulãte intestina illã talẽ medicinã cito expellere, tunc aũt quando est expulsa nõ facit amplius suã operationem. Et licet medicina solutiua, & vomitiua maneant in stomacho, tñ in alia & alia parte stomachi, vnde medicina vomitiua manet magis in supe H riore parte stomachi, solutiua autem magis manet in fundo eius. Secundum quod explicat Mes. in operatione medicinæ solutiuæ, est locus, per quem materiam euacuat, attrahit enim ad intestina. nam quamuis ista medicina solutiua maneat in stomacho, non est necesse, quod attrahat ad stomachũ: tunc. n. omnis medicina solutiua esset vomitiua, & nunquã solueret ventrẽ, immo oẽs attraheret ad stomachũ humores, qui educerentur *Vtrũ med. solut. euacuet p virtutẽ attractiuã qua est in ea.* postea per vomitũ, sed attrahit solum tales humores ad locũ deputatũ magis à natura ad expulsionem: talis autẽ sunt intestina. Et per hoc posset haberi argumentum ad probandũ, cp medicina solutiua non euacuat per virtutẽ attractiuã, quæ est in ea. probatur: nã posuit statim, quod ipsa manet in stomacho: si ergo euacuat manens in stomacho per virtutem attractiuam, eos attrahit ad stomachum, eo quod attractio est motus alicuius ab aliquo ad se, vt Aristot. ponit 7. Physic. Posset solui hæc ratio E hoc modo, nam medicina solutiua attrahit per virtutem attractiuam, sed non est necesse, quod attrahat ad locum, in quo est; sed sufficit quod attrahat ad locum deputatum à natura ad expulsionem, qui locus est intestina. Si dicis quod attractio est motus alicuius ab alio ad se: dico quod etiam est modus alius attractionis, quem etiam recitat Arist. ibi, qui quidem est ab alio ad aliud, quia ad locum deputatum. vnde & si medicina posita super volam manus, aut super ventrem, vel illa, euacuet per fluxum ventris, non est necesse, quod ibi sit attractio humoris ab alio ad se; sed sufficit, quod sit attractio humoris ab alio; quia ab aliquibus membris determinatis; siue à toto ad aliud, quia ad locum alium deputatum à natura ad expulsionem, talis autem locus sunt intestina. Tertium quod explicat in his verbis, est per quod medicina solutiua euacuet, & hoc per secessum est, quia innuit nobis membra, à quibus euacuet, siue attrahit cũm dicis, ab hepate, & alijs membris.

F ESt autem quando deiectoriũ fit vomitoriũ, *Medicamẽtum ex deiectorio fit vomitorium tribus causis.* (vt etiã aliquando contra, vomitorium fit deiectoriũ) illudq; ob naturã vel medicamenti, vel ægri, vel vtriusq; simul. Medicamentũ enim, si ventriculo supernatat, aut stomacho molestũ est, ipsumque valenter agitat, & subuertit, aut nimis abominabile est: fit pro deiectorio vomi- *Aegri.* toriũ. Adhęc, cui stomachus tum est imbecillus, cũ sumitur medicamentum deiectorium: cuiue stercus iam siccius intestinis obstructis, pertinacius hæret: aut intestina ipsa arctata & angustiora reddita sunt, aut flatus aliquis medicamentũ subleuat: vomitoriũ euadit. Postremo corporis, aut animi motus aliquis immoderatior, vel fœtor, vel rei abominabilis aspectus, & similia, medicamentum deiectorium reddunt vomito- G rium. Vti contra, quod natura sua est vomitorium, euadit deiectorium, causa similiter medicamenti, vel ægri, vel vtriusque, sed ratione diuersa. Si enim medicamentum ex sua natura prõpte ad aluum descendat, aut ei grata quædã sint admixta: si item stomachus tunc est robustus, aut ob inanitionem, & vehementem famẽ valenter appetit, aut aluus natura est lubrica, & facilis: si deniq; iucunda quædam obiecta exter- *Aegri.* na apprehensionem medicamenti prohibeant: id pro vomitorio fiet deiectorium. Hucaccedit, *Vtriusque. Vomitoriũ differentiæ tres a maioris & minoris ratione sumptæ.* cp natura in melius omnia prudenter dirigens, rem vomitoriam efficit deiectoriã, propter dicta prius commoda. Ex vomitorijs præterea quædam sunt vehementia, alia clementia, quædam mediocria. Vehementia quidem, quæ naturæ ipsi vim magnam afferunt, vt vomitu vacuent: qualia sunt elleborus albus, struthium, thymelæa, balanus myrepsica minor, lathyris, ricinus, thapsia, ruta agrestis, cucumer agrestis, & similia. Clementia, vi nulla, aut minima naturæ molestia, vomitum cient: cuiusmodi sunt, asarum, flos myricæ, semen cœparum, anethi, atriplicis, melãthij, rapæ, rhaphanidis, raphanus, sal, & similia, Mediocria sũt, nux vomica, cnicus, nitrum, sal gemma, sal indus, balanus myrepsica maior, & similia. Medicamentum autem de- *Deiectoriũ differẽtia. Trahendo. Comprimendo. Leniendo. Lubricando.* iectorium vacuat facultate propria sibi insita, eaq; aut dissoluente, vt scammonium, turbith: aut per astrictionem exprimente, vt myrobalani: aut leniente, vt casia fistula, manna: aut lubricante, vt mucago seminis psyllij.

Distin-

COST. Distinguit purgantium medicamentorum actionẽ, eaq; alia dissoluendo, alia cõprimendo, alia leniendo, alia lubricum faciendo purgare ait. Id & Auic. 1. Can. Quæstione aũt dignum uidetur, sitne idẽ leniens, & lubricans medicamentum. solent. n. hæ voces nullo discrimine pro eadem re sumi à recentioribus: sintne præter eos quatuor, alij subducendi modi, laxant. n. aliqua etiam abstergendo, vt serum, absinthium, beta, sal, ac nitrum; alia emolliendo vt oleum, & pinguia omnia, q̃ in duratas fæces subductioni accõmodant: alia humectando, ut aqua, cucurbita, attriplex, malua; alia eliquãdo, ut euphorbium: an demum q̃ leniendo, lubricando, cõprimendo subducunt, uere sint purgatoria, q̃ attrahendo ex purgent. Mesues. n. quum hoc in loco his tribus vim trahendi admodum imbecillam tribuat; idem tamen paulo post catalogum eorũ faciẽs, q̃ bilem, pituitam, aliaq; excrementorum genere à proprietate educant, horum quoq; meminit, qd etiã particulatim facit, quum de simplicibus agens, singulis suam peculiaris humoris eductionem ascribit, q̃ sine attractione fieri non potest. Profecto vt ad singula hæc respondeam, an lenientia medicamenta, qd primo loco quæritur, à lubricantibus differant, sunt nonnulli ex recentioribus, q vnam esse lenientium, & lubricantium speciem putent, contra q̃ Arabes senserint, horum tamen duo genera esse aiunt, alterum eorum q̃, qa frigidam humidam, & lubricam temperiẽ habent, lentore, & aluum imbecillam mouent, & internarum partiũ meatus frigida sua, & lubrica viscositate condensant, infarciuntq; emplasticorum more: talia aũt blitum attriplicem, portulacam, cucurbitam, & insipida penè oĩa esse aiunt, q̃, s. intimos viscerum meatus neq; permeant, quos lentore potius suo, & frigiditate obstipant, neq; quicquam educunt, nisi p accidens, alterum genus esse dicunt eorum, q̃ præter dictas qualitates aliquid etiam caliditatis habent, & tenuium partium, quibus intestinorum recrementa non modo leniendo vt primum genus, sed etiam rarefaciendo, ac tergendo aluum subducunt: in hoc genere ponunt casiam, maluam præsertim agrestem, violam recentem, borraginẽ. Hæc illi, q̃ sanè si singula examinare animus esset, ut obscura, ita vereor ne etiam sint friuola. primum eqdem, quidnam lubricæ temperiei nomine velint, q̃ in primo lenientium genere esse aiunt, non video, nisi temperiem pro substantia vsurpent, lubricum autem, qd humidum est, & viscidum intelligant. Sint ergo frigidæ humidæ, & viscidæ substantiæ, qd subdũt; q̃ talia sunt lentore imbecillam aluum mouere, & internarũ partium meatus viscositate sua frigida, & lubrica cõdensare, infarcireq; valde obscurum est nobis, ut. n. præteream, q̃ nugatio q̃dam videtur, quum aiunt à visciditate lubrica hæc fieri, si. n. lubricum est, qd cum humiditate etiam viscidũ est, lubrica viscositas erit viscositas, cum humiditate, & viscositate, vt inquam hæc præteream, sicuti lentor, visciditasue, qbus vocibus tanquam diuersa significãtibus utuntur, pro eodem ab oĩbus sumi solent; ita contrarios effectus prodire ab eadem nequeunt qualitate, vt laxet aluum, & internar partiumũ meatus infarciat, condensetq; emplastricorum more. Rectius ergo ab humiditate qdem laxari aluum, à visciditate vero internarum partiũ meatus condensari, & infarciri dixisset. At qs vnquam internarũ partium meatus infarciri, condensariq; à lenientibus dixit? Ait eqdem Gal. non raro, & maluas, & blitum, & alia eius generis, cum lẽtore, tum humiditate aluum subducere; at, q̃ lentore infarciantur internarum partium meatus, neq; ipsum neque alium scripsisse vnq̃ memini; aduersatur. n. potius obstipatio, infarctusq; ille subductioni, q̃ auxilietur. Age ergo his præmissis, an lenientia à lubricantibus differant, videamus. Nobis certè, quos Arabum authoritas plurimum mouet, lenientia à lubricantibus distingui, vel exẽpla persuadent, qbus quid horum vtrunq; sit, & hic author, & Auic. insinuat, alia qdem ratione casia, & mãna, & alia psyllij muccago, sebesten, atq; alia id genus aluum mouent, paucis ergo, vt qd sentiam exponam, lubricantia ab Arabibus ea videntur intelligi, q̃ quũ lentore suo non mediocri fæces vniant, humiditate etiam, & grauitate impetum fluendi addũt, hoc psyllium, hoc sebesten, hoc pruna præstare videntur, cætera autem q̃ intestinorum, aut etiam humorum asperitatem auferũt, lenientia puto appellari, talis manna, & casia videtur, talia pinguia, & oleosa sunt omnia, q̃ profecto aut intestinorum supficiem leuem reddunt, aut etiã ipsis excrementis durioribus adiuncta fluorem illis adjciunt, ita ergo distingui lenientia à lubricantibus videntur. Cæterum incidit etiam hic scrupulus, quum. n. casiæ lentoriæ aliqd insit, huius gratia inter lubricãtia hęc quoq; esset reponenda, si modo lubricãtia sunt qualia diximus. Nõ ignoro qd ab alijs dici soleat, nihil, s. referre, quo minus idem, & leniens sit, & lubricans, ac vtroq; simul subducendi modo valeat. Sed adde pterea, lubricantia non viscida tantum esse, sed insigniter viscida, talis aũt nõ est casia. Nunc autem videamus, qd sequtur, an præter lenientia, lubricantia, cõprimentia, soluentia, alij sint modi subducendæ alui. Atq; id qdem qd obijcitur, esse & q̃ molliendo, q̃ abstergendo, q̃ abluendo, q̃ aliquando aluũ moueant, differreq; hęc à leniẽtibus, lubricantibus, cõprimentibus, habet certe veritatis speciẽ, quando si harum vocũ vim spectes, leniunt q̃ asperitatẽ tollunt; lubricant q̃ viscositate sua fæces cogunt, ac humiditate, & grauitate impetũ dant fluendi; cõprimunt q̃ partem vniunt, & qd illi inerat exprimunt; soluunt q̃ meatus reserant, & quodammodo, qd in uinculis erat liberant, inde. n. accessisse huius vocis vsus medicinæ videtur; molliunt q̃ duritiem auferunt; extergunt, q̃ sordes à parte remouent, id verò, aut sicciore sui substãtia præstãt, & ferè abstergentia pprie vocari hæc video, aut humore multo, quo rem pfundunt, & ablutiua nũcupãtur; colliquant aũt, q̃ quod à frigore concreuerat sui calore dissoluunt, ex his ergo differre hæc inter se videntur non mediocriter. Enitendum tamen est hac etiam in re, vt ad verum q̃ proxime accedamus. Itaq; q̃ emolliunt, abluunt, abstergunt, ad lenientia redigi posse arbitror, eadem. n. q̃ molliunt, asperitatem quoq; intestinorũ leniũt, & eadem lenia sunt, q̃ & mollia, licet diuersa lenientium, & mollientium sit ratio, ita etiam q̃ abluunt, abstergunt q; dum sordes auferunt, illa quidem copioso humore, hæc uero siccitate veluti corradentia, naturalem statum visceribus cõciliant, q̃ s. mollia, & lenia suapte sunt natura, ita vt seu p se, seu p accidens eadem quoq; leniãt. Colliquantia vero ad soluentia referri possunt, euphorbium etenim præterq̃, p quæ in ventriculo intestinisq; obuiã fiũt à frigido coacta, qualia pituitosa sũt, sui calore dissoluit; etiã à uenis, quarũ ora maxime reserat, valenter trahit, qd eorũ propriũ est, q̃ soluendo expurgant, q̃ ob rem si hæc ita se habent, superest, vt quatuor tãtũ sint modi laxãdæ alui, quos Auic. & Mesues describũt. Transeo nũc ad id qd tertio loco q̃rebatur, an lenietia, lubricãtia, cõprimẽtia, purgatoria sint uerè, an scilicet

ſcilicet humores, cum delectu trahant, & ſpecificæ for-
mę ratione, vt purgãtibus veris ſupra attribuimus. Nõ
ignoramus hac etiam in re Meſuen carpi. ſi enim leni-
endo, lubricando, comprimendo educunt; vt ob manife-
ſtas qualitates educant, & quiduis obuium nullo dele-
ctu habito detrahant, neceſſe videtur: ac propterea vt
temere in his quoque ſpecifica forma pro cauſa afferа-
tur, & certi humoris electio aſcribatur. Cæterum an
medicamenta huiuſmodi proprios humores ſpectent,
experimento ſtandum cenſeo. at aſſumpta roſa, mirabo
lano citrino, manna, caſia, rhabarbaro bilem multam,
& ex polypodio, mirabolano emblico, & alijs eius ge-
neris medicamentis pituitam prę̃ter communia excre-
menta, q̃ inteſtinis adhærent, detrahi ſemper videmus:
atq; hoc argumento eſt non promiſcue omnia, ſed cer-
tos ab his quoq; ipſis deligi humores, quod ſi verum eſt,
ex ijs quoque quæ ſupra longa diſputatione ſtatuimus,
vt à ſpecifica forma agant neceſſe erit. At Meſues ipſe
met (dices) hæc inter ſtercoraria, & ea quæ obuium po
tius quiduis educant, quàm attrahant, reponit. Nihil
impedit vt medicamentum idem ob manifeſtas quali-
tates leniendo, comprimendo, & lubricando, ac ob oc-
cultas ſoluendo etiam expurget: ac prę̃ter communem
attractricem vim, propriam etiam inſitam habeat. à
manifeſtis autem qualitatibus, quæ eiuſmodi ſunt præ-
ſertim denominationem ſuſcipiunt, & q̃ dum expur-
gant effecta ſenſilibus qualitatibus ſimilia apertius
prodire ab his quàm à ſoluentibus videmus, aſſumptis
enim lenientibus lenis, comprimentibus aſtricta aluus
remanet peracta purgatione: & quòd hic ipſa nihil
poſſe in purgãdo videntur vere purgantibus cõparata.

CÆterum quæ diſſoluendo purgant, & deij-
ciunt, ferè eadem vel attrahũt, vel eradicãt:
attrahunt quidem, à ſupernis partibus materias:
eradicant ab infernis. Reliquis vero tribus deie-
ctoriorum generibus facultas purgatrix inſita,
eſt admodum imbecilla: ob idq́; parum perſpi-
cua, vt quæ ſolum materias, quibus ipſa occur-
runt, euacuet, neq; hepar tranſcẽdat. A capite au
tẽ per accidẽs vacuare videri hæc poſſint, q̃ ma-
terias ad ipſum tolli conſuetas vacuant. Medica
menta enim purgantia iuuant per ſe, quædã etiã
per accidẽs. Per ſe enim, quæ ex ſua temperie, &
propria facultate cõmodant, vt pituitæ turbith:
bili flauæ tamarindi, temperatura, & proprieta-
te opponũtur. Per accidẽs vero, id eſt, alio aliquo
interueniente, quando quædã ab aliquibus fiunt
contra propriam ipſorum facultatem, vt hæc ab
his poſſe fieri nõ facile credatur, vt ſcammoniũ
cum ſit calidum, corpus tamẽ refrigerat, per ac-
cidens ſcilicet, ſeu per calidæ materiæ vacuatio-
nem: qua enim cauſa præſente fit hoc, eadẽ ab-
ſente fit contrarium. Facultas præterea medica-
mentorum, in materias oſtenditur, quãdo ea hu
morem ſibi familiarem delectu quodam edu-
cunt: educunt autẽ (vt quibuſdam viſum eſt) eũ,
qui cæteris in corpore ſit largior, & poſt hunc,
alium copia illi proximum. Nam omnia medi-
camenta purgantia pituitam fere vacuarent, vt-
pote in nobis vtraq; bile propè ſemper largiorẽ:
quod falſum eſt. imo humorem abſolute nõ va-
cuant. ſed hoc genus medicamenti humorem
hunc ſibi familiarem delectu quodam expellit,
eumq́ interdum tenuem, craſſo in nobis reli-

Hipp. lib. de na. humana.

E

F

G

H

cto: interdum contra. Cuiuſque enim medica-
menti purgantis actio inſita, & bene directa hęc
eligit, illa relinquit: hũc vel illum humorem re-
ſpicit, non omnem: nec vltra quam paſſurus hu
mor exigit, tranſgreditur, niſi immoderatius a-
gat. Rei cuius abunde ſcientem te naturalis phi-
loſophia reddiderit. Medicamẽtum igitur om-
ne humorem ſibi familiarem primum educit:
deinde illũ, qui ad ſequendum magis eſt habilis:
poſtea alium ſequi paratiorẽ: poſtremo ſangui-
nẽ, quẽ ceu theſaurum quendã natura, quandiu
poteſt, retinet, trahiq́; prohibet: tandem vero vi-
cta, trahentibus permittit expellendũ. In hac hu
morũ ſucceſſione primũ ſibi cognatum trahit
medicamentũ, ſuo iure directum: alios vero tan
quã degenerãs, ob actionis vehementiam: quo-
modo ſi quis iraſci facilis, ira ſic incitetur, vt fu-
riat. Tunc enim rectas actiones ſuas, vltra quam
par eſt, & quam ſtatuerat, tranſgredietur.

NOtandum, q̃ ex iſta litera poſſumus habere ſolu- MOND.
tionem cuiuſdam quæſtionis, in qua conſueuit
quæri, vtrum aliqua medicina ſolutiua poſſit euacuare
alium humorem, quàm proprium ſibi. Quia dicere ali-
qui videntur, quòd non, quia ſi ipſa euacuaret alios hu-
mores à ſuo proprio, tunc ad omnes illos haberet for-
mam ſpecificam determinatam, vel per quam illos eua-
cuaret, hoc autem eſt impoſſibile. Dico ad hoc, q̃ ipſa
medicina ſolutiua per ſe, & ſecundum ſe non euacuat
niſi proprium & determinatum humorem, ſed per ac-
cidens bene poteſt euacuare alios à proprio humore, &
hoc contingit, quãdo ipſa eſt effrenis, & irregularis. Eſt
autem effrenis, aut irregularis ex quatuor, aut ratione
malæ qualitatis, aut ratione quantitatis, aut ratione cor-
poris, & virtutis eius, aut ratione vtriuſque, ratione qua-
litatis & hoc dupliciter, aut ratione qualitatis commu-
nis, aut propriæ, ratione qualitatis communis, & hoc
non poteſt euacuare humorem hunc & illum; nam vt
ponit Auer. in 5. ſui coll. c. de medicinis euacuantibus à
forma ſpecifica ipſa medicina ſolutiua non poteſt abſol-
ui à virtute communi, quæ eſt educere humorem; nam
turbith cum educit phlegma, educit etiam cum hoc
humorem. modo cum humores ipſi non ſint tantum
diſparati, ſicut viuum, & cadauer, imo ipſi aliqualem
conuenientiam & communitatem habeant, poteſt me-
dicina ſolutiua, manente in ea virtute euacuatiua com-
muni, euacuato proprio humore, alios euacuare. Hoc
etiam poteſt eſſe ratione qualitatis propriæ ipſius medi-
cinæ, & quæ ineſt ſibi per ſe & accidentaliter: per ſe,
nam agaricus euacuat phlegma, & choleram per ſe, quã-
doque quædam ſimul dũ inuenit eos adinuicẽ mixtos,
quandoque autem ſucceſſiue. poteſt etiam medicina
per qualitatem accidentalem diuerſos humores euacua
re, ſicut turbith quando eſſet rubeum, aut nigrum, ve-
nenoſum: tunc enim non ſolum phlegma euacuat, imo
euacuat quemcunque humorem, vt etiam ſanguinem
euacuet. Secundo dico, quòd euacuare poteſt plures
humores ratione quantitatis, quando offertur in maio-
ri doſi, quàm debeat: nam ſicut medicina euacuat ap-
propriata huic humori, ita oportet vt ſit hęc quãta, quia
in conuenienti doſi, & ideo ſi ſit ſuperflua euacuat eua-
cuatione communi & aſſociata, ſicut apparet in ſcam-
monea, quando exhibetur in ſuperflua quantitate, tunc
enim primo euacuat choleram, poſt phlegma vſque
ad ſanguinem. Item etiam hoc contingit tertio ratione
virtutis corporis: nam cum ipſa medicina euacuet vim
inferendo naturæ, vt Auer. ponit 5. ſui coll. poſuit etiam
Meſ. ſupra, tunc licet virtus expulſiua ſit irritata ab ip-
ſa, vt expellat ſolum vnum humorem ſibi proprium; ta
men poſtquam expulit illum, nititur virtus expulſiua
corporis illum alium expellere, qui etiam eſt nociuus

Quatuor de cauſis medi. fit effrenis.

ci, &

ei,& superfluus in corpore, & illum fugare, & præcipue quando natura corporis,& virtus est fortis, & ex hoc potest apparere nobis, quòd non parum facit ad euacuationem virtus ipsa violenta medicinæ. Quarto etiam hoc potest contingere ex parte vtriusque: nam potest esse, quòd virtus sit fortis in expellendo, medicina etiam euacuabit virtute communi euacuatiua, vnde cum inter humores non sit tanta disconuenientia,sicut inter viuum & mortuum, poterit euacuare alios humores à proprio,& determinato.

HOc autem ordine vacuant materias hæc purgantia medicamenta, vt cholagogum bilem primum trahat, hinc pituitam, postea atram bilem, postremo sanguinem: phlegmagogum pituitam primum educat, postea bilem flauam, hinc atram, postremum sanguinem. Melanogoga denique bilem atram primũ, deinde flauã, tertio pituitam,ad postremũ sanguinẽ.

MOND. ADuertendum, quòd causa quare medicina quæ euacuat phlegma, primo id euacuat, postea melancholiam, vltimo sanguinem, est duplex. vnde vt supra dicebatur, propter duas causas principaliter medicina post euacuationem proprij humoris euacuat alium humorem. vna est propter virtutem euacuatiuam communem, quæ in ipsa remanet post operationem virtutis propriæ: & hanc virtutem & operationem communem habet ratione caliditatis, vel vacuitatis. modo omne quod attrahit ratione calidi, vel vacui,attrahit citius, quod subtile est, quam crassum. & ideo cholera cum sit subtilior, quam ipsa scilicet melancholia, post euacuationem phlegmatis euacuabitur cholera, postea melancholia. sed causa potest esse: nam vt apparuit supra, vna causa quare vna medicina euacuat vnum humorem post alium; erat, quia medicina infereoat vim naturæ, & ideo quando medicina euacuabit proprium humorem post illum, debet magis euacuare illum. qui magis molestat naturam, qui etiam magis abundat in corpore: & ideo si rhabarbarum euacuauit choleram in aliquo, post ipsam debet euacuare phlegma, postea melancholiam, eo, quòd magis phlegma molestat, plus etiam de eo est in corpore,quam de melancholia: vltimo vero educit sanguinem, eo quòd cum sit thesaurus naturæ, non molestat naturam, etiam si sit de eo in corpore plus, quam de alijs humoribus.

Notandum. Aduertendum est, quòd id quod dictum est, habet verum,quando solum ille humor, qui debet principaliter euacuari à medicina, peccat in quali, aut in quanto, vel vtroque: alij humores sunt secundum naturam: nam si aliqua medicina euacuat choleram, & illa peccet in quali in corpore, phlegma autem non peccet, sed magis peccet melancholia in quali, tunc contingit, quòd medicina, quæ euacuauit choleram, post choleram euacuabit melancholiam, & non phlegma, etiam supposito, quòd phlegma peccaret in quanto, & non in quali, vt melancholia, & ideo etiam si aliqua medicina detur principaliter propter vnum humorem euacuandum, & iste humor in corpore non peccet, tunc ipsa euacuabit prius humorem alium peccantem,quam illum,quem debet principaliter euacuare, etiam si medicus faciat istud ex errore. & ex hoc apparet, quòd hic ordo debet intelligi in corpore, in quo solum ille humor, qui debet principaliter euacuari à medicina,peccet in quali, alij autem humores non peccent in quali.

Quare me. sippsiue euacuans dimittit sanguinẽ in vltimo. Et ex hoc apparet quare vltimo & rarius educit sanguinem, eo quòd raro est, quod sanguis peccet in quali, sicut alij humores, etiam natura ipsum recondit pro thesauro. Sed tu dices, quare etiam non coaptauit hunc ordinem ad medicinam euacuatiuam melancholiæ principaliter? Dico quod satis datur intelligi ex dictis ab eo: nam si aliqua medicina euacuat principaliter melancholiam, post ipsam euacuat choleram, postea phlegma, vltimo necessitata natura, euacuat sanguinẽ.

A NVllum enim medicamentum facultatem habet primam, & per se hæmagogam, id est, qua sanguinem abigat,& vacuet, quem natura vsq; ad postremũ retinet,neq;trahi permittit,nisi coacta vi medicamenti immoderatiore.

MOND. ADuertendum, quòd Mes. in suis verbis ponit duo in genere,vnum est,quod nõ est reperire aliquam medicinam regulariter, & de propria intentione sanguinis eductiuam, & causa est, quia natura eum recondit vsque ad vltimum. Secundum quod ponit Mes. in his verbis est, quod licet non sit aliqua medicina, quæ de propria intentione euacuet sanguinem, tamen virtus,siue natura coacta ab effrenitate pharmaci vltimo illum expellit. Ratio primi potest esse duplex, prima est, quoniam si natura nunquam intendit principaliter, & regulariter sanguinem à corpore expellere, sed ipsum ad vltimum retinere, secundum quod est ei possibile, tunc non reperitur medicina, quæ principaliter illum euacuet: sed ita est,quare &c. Maior est nota,quia medicina regulariter operans solum illum humorem expellit,quem natura intendit euacuare. minor est nota, eo quod sanguis est thesaurus naturæ, quem nunquam intendit expellere. Secunda ratio est, quoniam si medicina solutiua non habet à proprietate ipsum sanguinem attrahere, tunc non est reperire medicinam, quæ regulariter & per se sanguinem euacuet. sed ita est, quare &c. Maior est nota, eo quod istæ medicinæ euacuant humores, & eos attrahunt per proprietatem minor apparet ex eo, quod natura principaliter attrahit sanguinem, eo quod membra ex eo præcipue nutriuntur, & si attrahit alios humores, hoc facit,vt cum sanguine sint permixti, quoniam non attrahuntur nisi permixti cum sanguine, aut etiam propter diuersitatem membrorum in actu nutritionis ipsorum: vnde quædam magis indigent sanguine melancholico, vt ossa, quædam sanguine cholerico, vt pulmo; & sic de alijs. modo scitis, quod attractio naturæ, quæ attrahit sanguinem est opposita naturæ ipsius medicinæ solutiuæ, eo, quod medicina attrahit per virtutem venenosam quæ est in ea, virtus autem venenosa est contraria naturæ corporis. quare concluditur, quod non reperitur medicina principaliter sanguinis euacuatiua. Tamen istæ rationes non sunt demonstratiuę: nõ enim concludunt, quod nullo modo possit reperiri medicina sanguinis eductiua, imo bene reperitur, sed tamen medicus non debet eam alicui ostendere, nec demonstrare. cum illa medicina sit valde effrenis, physicus etiam medicus non potest sic subuenire nocumentis eius. vnde Gal. ponit in lib. de simpl. pharm. quod talis medicina sanguinis eductiua non reperitur, & si reperitur, medicus ea vti non debet: non enim euacuat sanguinem nisi propter pessima accidentia, quæ inducit, & nocumenta scilicet excoriando venas, & superflue aperiendo scilicet orificia venarum, & etiam quando valde superfluit in euacuatione, vt ipse statim ponet, & iam magis tute, & commode possumus sanguinem euacuare, quam cum medicina. possumus enim eum euacuare per phlebotomiam, & cum ventosis, non autem sic alij humores, eo quod alij humores euacuantur magis cum electione, non autem ex necessitate vacui, vel consecutione vnius ad alterum, sicut contingit quando ex phlebotomia sanguis euacuatur, euacuatur enim magis ex necessitate vacui, vel ex quadam cõsequentia,quam euacuetur electione.

Quare nõ reperitur med. de propria intentione sanguinis eductiua.

QVod si sanguis iam corruptus est, ac computruit, sanguis esse desijt, & portione tenui in bilem flauam abijt,crassa in atrã, vt inquit Gal.quam vtranq; medicamento purgante vacuari posse, nemini ambigitur. *Lib. 3. de differ. feb. cap. 12.*

REmouet quandam obiectionem. dixerat,quod nõ reperitur aliqua medicina euacuatiua sanguinis MOND.

de

de propria intentione. modo diceret aliquis, non est verum, eo quod sanguini putrescenti inuenitur medicina eum euacuans. Respondet & dicit, quod iste sanguis recessit à natura sanguinis: nam dicit ipse auctoritate Gal. quod sanguis putrescēs subtile eius cōuertitur in choleram, & crassum eius conuertitur in melancholiam, & ideo qua ratione inuenitur medicina euacuatiua ipsius cholerę, & melancholiæ, ita etiam medicina eadem euacuatiua est sanguinis putrescentis, cuius subtile est conuersum in choleram, & crassum in melancholiam. vnde tenet naturam humorum, in quos transmutatur, & ex hoc apparet, quod nō solum Auic. immo etiam Mes. & alij authores posuerunt quod de intentione fuit Gal. quod sanguis putrescens non est sanguis, de hoc tamen est dubium, & hoc dicetur perfecte in secundo de feb. Tamen sciendum ad præsens, quod sanguis putrescens, aut est in fieri, aut est in facto, si est in facto, est in termino putredinis: si sit in fieri, tunc adhuc seruat naturam sanguinis, & non est cōuersus in choleram, nec in melancholiam, sed est aptus conuerti ad illos: si autem sanguis iste sit in termino putredinis, tunc non seruat naturam sanguinis; imo eius subtile iam est cholera, & eius crassum in melancholiam est conuersum. Sed tu dices, si sanguis est in putrefieri, reperitur ne medicina ipsius euacuatiua? Dico quod non, nam quod talis medicina non reperiatur, hoc non est ex parte virtutis, eo quod virtus & natura regitiua totius gaudent bene in eius expulsione: sed hoc est, quia non inuenitur aliqua medicina, quæ à forma specifica possit sanguinem euacuare, & si reperiatur talis medicina, tamen aliter, & meliori modo posset talis sanguis euacuari, quam à medicina, quia cum phlebotomia, & ventosis, etiam talis medicina posset sanguinem laudabilem euacuare, & non putridum, aut magis euacuare, quam putridum, etiam non posset sic resisti nocumentis talis medicinæ euacuatiuę sanguinis, sicut si euacuaretur cum phlebotomia, & ventosis, non enim medicus potest sic regulare medicinam euacuatiuam, sicut phlebotomiam tantum, licet ipse sanguis putridus euacuari possit per phlebotomiam, adhuc circa istum humorem expectamus digestionem, antequam euacuetur, sicut circa alios humores, vt ponit Auic. primo ca. fen. iiij. c. de phlebotomia.

Virū detur med. euacuatiua sanguinis actualiter putrescē tis.

COST. *ANimaduersione hoc etiam dignum est, quod ait, medicamentum nullum propriam, ac peculiarem sanguinis detrahendi habere facultatē. naturam enim sanguinem ad postremum vsque retinere, neque vt trahatur permittere, nisi coactam. At contra Gal. lib. de purg. medic. fac. deprehensum sua tempestate hæmagogum medicamentum testatur. neq; alioqui ratio, quam hic Mesues affert opportune afferri videtur, non enim si natura tantam sanguinis habet curam, id sequitur, vt medicamentum non detur sanguinem ducens. habet equidem natura etiam hominis curam, cuius gratia parasse inferiora hæc aiunt omnia; at ea tamen venena plura, animalia homini infesta infinita quotidie pfert. Profecto sanguinem ducunt medicamenta plura immoderatius sumpta, hæc tamen hæmagoga non sunt, quod primo loco eum non extrahant, sicut cholagoga bilem, phlegmagoga pituitam, melanogoga atrum humorem præ omnibus eliciunt. sanguinem etiam per vrinas eruum, & cantharides detrahunt, sed neque de his est sermo, quæ purgatoria non vocantur. aloe quoq; sanguinem detrahit per venas sedis (vt ait Mes.) proprietate, sed non primo loco, neque attrahendo id agit: verum bilem primum allicit, sanguinem vero ob id detrahit, quod ora venarum reserat; atque hæc propterea non est per aliuum expurgatio. de purgantibus autem quæstio nunc instituta est, an eorum aliquod primo loco*

Cap. 4.

E *ex proprietate humorem hunc extrahat, sicuti alios humores alia. Ac Gal. quidem, tale quoddam suo tempore inuentum testatur. Vere tamen (vt ingenue dicam) cogit me adducta à Mes. ratio, vt nullum tale inueniri medicamentum suspicer. nempe, quod natura sanguinē totis semper viribus custodiat, neque trahi nisi coacta permittat. At contra argumento sumpto à simili obijcis naturam venena, belluasq; ac feras homini aduersas, & infestas proferre, licet eius præcipuam, ac ueluti primariam curam gerere videatur. addisq; experimētum Galeni ætate comprobatum. verum ad hæc. Medicamentum id sanguinem educens, ex proprietate ne ac primo loco id ageret, an potius manifestis qualitatibus secando ac erodendo, aut posti immoderatam aliorum humorum euacuationem, non asserit Gal. sed quod inuentum illud asserit obseruatione facta in suillo iecore,*

F *coniecturam facio, id ex ijs fuisse, quæ erodendo, dissoluendoq; agerent. propterea ergo non aduersatur nobis Galeni historia, qui de ijs verba facimus, quæ ex proprietate, ac primo loco sanguinem educunt. Quod autē aduersus rationem nostram affertur, irritum puto & vanum. Esto enim vt medicamentum tale adsit sanguinem appetens, & attrahere primo loco contendens; quum tamen fieri humoris ullius attractio non possit, nisi annuente contendenteque retentrice membrorum facultate; propria hæc partium natura tuendo sanguini, quo alimenti gratia egent, tota opera semper incumbens, trahi illum primo loco, si integræ partes sint, non sinet; sed admittet omnes antea humores alios, quam sanguinem. Firma ergo ratio est Mesuæ, qua hæmagogum medicamentum non inueniri persuadet.*

OMnia autem, quæ summe & effræni virtute purgant medicamenta, sanguinem tan-
G dem, non tamen propria vi educunt, sed vel ex coriatis venis, vel orificijs venarum tam late apertis, vt sanguis effluat: vel sua vi immoderatiore extremam vacuationem moliente. Qualia sunt, aloe mala, cucumer agrestis, centauriū, colocynthis vnica in planta vna, scammonium è regione Scenitarum, euphorbiū[c]* thymelęa *Mezeren.* seu granum gnidium, præsertim paruum. Sunt tamen medicamenta quædam, sanguinem purum & clarum efficientia, vt lupulus, adiāthum album, rhabarbarum Sceniticum, serum lactis, præcipue caprarum bono pastu educatarum: succus rosarum, casia fistula, absinthium, fumaria, aloe, succus bonorum fructuum vt Damascenorum, asphodelus, potissimumq; ipsius succus & similia. Medicamenta autem præcipue
H cholagoga sunt, aloe, scammonium, absinthiū, eupatorium, lupulus, myrobalani citreæ, fumaria, rhabarbarum, serum lactis, succus rosarum, violæ, casia fistula, tamar Indi, manna, psylliū, pruna, succus fructuum bonorum, Phlegmagoga vero magis sunt, myrobalani cepulæ, emblicæ, bellericæ, sal gemma, colocynthis, turbith, stœchas, iris, sarcocolla, balanus myrepsica, ricinus, hyssopus, thymus, opopanax, sagapenū, euphorbium, aristolochia, cnicus, centaurium, eupatorium, agaricus, cucumer agrestis, hermodactyli, scilla, cuminum, asarum, polium, polypodium, vrtica, zingiber, serum lactis, mel, saccharum rubrum. Bilem atram proprie & potissimum vacuant, epithymum, stœchas, myro-

balani

balani nigræ, polypodiū, esula, calaminthe mon
tana, senna, elleborus niger, sal Indus, sal naph
thicus, sal niger, lapis Cyanus, lapis Armenus,
& similia. Humores quoque vstos, senna, myro
balani nigrę, fumaria, lupulus, volubilis maior,
serum lactis, & similia. Aquas denique, turbith,
thymus, adiāthum album, euphorbiū, ricinus,
cucumer agrestis, centaurium, aristolochia, sal,
sal gemma. aquam autem rufam, iris, cucumer
Mezereon. agrestis, agaricus, sagapenum, * granum gni
dium, esula, ęs vstum, & similia.

Medicamenta quæ quasi partes respiciant. Galen. lib. 5. simpl. c. 23. Medicamentorum quoq; facultas quædam est partibus quibusdā familiaris, eas iuuās, & humoribus superfluis expurgans. Expurgantur aūt hi humores à vētriculo & intestinis facillimè: à venis mesaraicis, minus prōpte: & his adhuc ægrius ex venis simæ hepatis [& gibbę.] Difficulter itē à venis tenuibus singularū corporis partiū: difficillime à iuncturis, præsertim cū ipsi dictis partibus diu immorati sunt, & impacti tenacius adhærent. Cū aūt medicamenta soluendo purgātia possint à partibus remotis, supernis qui dē attrahere, infernis vero eradicare: tria vero reliqua purgantiū genera materias potius obuias educunt, [illis in parte difficulter vacuāda, his in ea q̄ prompte vacuatur, vtendum est:] obseruata simul proprietate medicamento cuiq; purgāti insita, hanc vel illā partem magis respiciente. Vt partes capitis, agaric⁹, colocynthis, stœchas; aloe, scilla, epithymū, myrobalani cepulæ & indę, sal Indus, lapis Cyanus, lapis Armenus, respiciunt magis, & ab his materias potius vacuant. Vt thoracē, & pulmones, agaricus, thymus, hyssopus, volubilis, manna, casia fistula, sarcocolla, iris, colocynthis, & similia. Ventriculū, & intestina, absinthiū, aloe, myrobalani, & alia q̄ obuias tantū materias educunt. Splenē vero, agaricus, senna, epithymū, elleborus niger, stœchas, eupatoriū, absinthiū, calaminthe mōtana, sal Indus, sal niger, & similia. Hepar itē, agaricus, volubilis maior, lupulus, serū lactis, rhabarbarū, eupatoriū, absinthiū, & vtriusq; ac rosarū succus, myro
Mezereon. balani, tamar Indi, fumaria, iris, * granū gnidiū, senna, esula, æs vstū, sagapenū, sarcocolla, & similia. Iuncturas deniq; ac partes alias remotas, hermodactylus, sarcocolla, opoponax, sagapenum, euphorbiū, colocynthis, turbith, sal gemma, sal Indus, centaurium, cucumer agrestis, elleborus niger, polypodium, & similia. Ab ipsa vero cute materias educūt, ac expurgant serū lactis, fumaria, colocynthis, epithymū, agaricus, polypodiū, myrobalani Indæ, volubilis, & similia. Præter iā dicta, indicatio ab aeris temperie magni est momenti ad rectū medicamentorum purgantium vsum. Nā aere multū calido aut frigido, à medicamentis purgantibus abstinendū est, quod insi
Aph. 5. li. 4. nuauit Hippocrates, sub cane, & ante canē difficiles medicationes pronuntians: quia (vt inquit
Galen. hæc omnia in cōmentario eius Aphor. Aph. 4. li. 4. Commento. Galenus) natura ab aere calidissimo inflammata, [nec acrimoniā medicamenti purgantis ferē te,] febres excitantur, & virtus à multo calore externo resoluta & infirmata, à medicamēto purgāte magis deijcitur. Adde quod aer externus, balnei modo calore suo præsertim immodera-

A tiore medicamenti intro trahētis, vim ad cutim attrahens [purgationi obsistit] Quod si æstate vacuandum est, purgabis (vt etiam iubet Hippocrates) superiorē ventrē, & hyeme inferiorem. Recte si quidem (inquit Galenus) imperat Hippocrates æstate vomitu purgandum corpus: quia tunc bilis flaua abundat, & tota animalis natura ob ambientis caliditatem omnino magis ad superiora mouet: humores enim per anni partiū dispositionē sibi similem augentur, aut minuuntur per cōtrariā sibi aeris temperaturā: vt æstate bilis flaua augetur: calida item & acria [& leuia] facile ad superiora feruntur. Dandū igitur medicamentum hoc tempore, quod bilem per superiora educat. In hyeme vero augetur pituita, quæ cū grauis sit, ad inferiora repit: dandum
B igitur tunc medicamentum, quod per inferiora educat. Medicamenta igitur ęstate vitanda sunt, quæ acria & valentia sunt, purgantq́ue dissoluēdo: hyeme vero purgātia lubricando. Illa enim febres, vlcerationes, dysenterias, prōpte excitāt: hæc diarrheas, & lienterias. Acria vero illa nō in ęstu solum, sed etiā frigore vitanda, quia ut in illo excoriationem, & febres (vt diximus) prōpte excitant, sic in hoc hypercatharsin, hoc est, purgationē immodicam, & virium dissolutionem.

Hæc non habet eo loco Gal. sed in natura humana.

DE opportuno assumendi medicamenti tempore agit, atque id affert quod Hipp. 4. aph. æstate per superiora, hyeme per inferiora purgandū esse. Hæc tamen res dubitatione non vacat. quando idem Hipp. seu Polybus lib. de salubri dieta sex brumalibus mensibus per superiora purgandum præcipit, quia id tempus æstiuo pituitosius est, & morbi caput tentant, & regionem supra septum transuersum, & Celsus quoq; lib. 1. vomitum hyeme vtiliorem esse docet quā æstate, q̄ tunc plus pituitę, & capitis grauitas maior subest. Sanè, licet pro huius controuersiæ solutione alias quoq; non mediocriter laborauerimus, dicta in Auic. meditaremur; nunc tamen ijs interea prętermissis, quæ illic scripsimus, hæc libet adijcere. In libro quidem de salubri diæta de sanis agi corporibus, tota enim in hoc ea tractatio est: in aphorismis vero de ijs, qui ægrotant, propterea q́; illud quidem, quod hyeme uomendum sit, præseruatricis, hoc vero, quod æstate, curatricis præceptum esse, atque hoc pacto discordiam Hippocrati cum ipsomet Hippoc. ac Celso esse nullam. Innuere hoc ipsum Gal. in eo de salub. diæta libro videtur, quum præcepta hæc perpendens, vbi purgandum vniuersum sit corpus & euacuanda,
D *quæ in præsenti abundant, agendum ait per loca, ad quę humores vergunt; per contraria autem retrahendum, si ne augeātur excrementa, velis obsistere. V niuersum profecto corpus nisi præsente, aut imminente iam morbo non expurgatur, propterea q́;, quod in aphorismis traditur, in ijs quæ ægrotant obseruandum, æstate scilicet p superiora, q bilis tunc temporis maxime affluens, & excandescens sursum repit; hyeme per inferiora, q pituita tunc redundet grauis, & sponte deorsum inclinans, secus vbi, ne augeantur excrementa, studium est, tunc enim non præsentem, sed futurum morbum auerti mus, & hyeme quidem per superiora purgare ventriculum prestat, q pituita in eo multa affluit, expurgatur per vomitum facilior ob viæ breuitatem: æstate autem deorsum retrahenda excrementa, q bilioſa præsertim tunc tēporis sunt, à qbus metus est, ne incalescat corpus.*

COST. Aph. 4.

Aphor. 5.

THEO-

THEOREMA SECVNDVM.

De medicamentorum purgantium correctione.

MEdicamentorum purgãtium tam bonorum, quàm maleficorum, differentias prius demonstrauimus: nunc autem horum malignitatem auferre, vel saltem obtundere, & quibus poterimus modis corrigere, partim malitiam eorum & excessum frangentibus, partim salubrem aliquam facultatem afferentibus, Dei benedicti beneficentia adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum purgans maleficum, aut misto ipsi altero facultatem habente contrariam ipsi excessui, aut arte aliqua, & industria melius ipsum reddendo. Verum facultatis contrariæ mistio tribus modis perficitur, vt inquit Democritus. Aut enim malitiam à proprietate innatam, vt qualitatem venenosam, & vitæ nostræ inimicã, alijs proprietatem oppositam natura sortitis, emendamus: aut intemperiem eorum calidam, frigidam, humidam, siccam, contraria qualitate mista, permutamus: aut denique effectis ipsorũ noxijs post dicẽdis, cõtraria opponimus.

Corrigẽd medicamẽti ratio duplex.

COST. *TRiplici medicamentorum vitio triplex præsidium accommodat, simile videlicet differentiæ noxæ similem differentiam præsidij apponens. vitium ex proprietate castigat præsidio ex proprietate, quod ex intemperie est corrigit auxilio ex intemperie, & quod ex secundis ac tertijs qualitatibus prodit, (effecta hæc vocat) ijs quæ similis differentiæ sunt, & contraria efficiunt, emendat. Sed in his opportune adhibendis duo præcipue obseruari à medico desiderat. primum vt nulla coniungantur, nisi quæ cognata sint natura, & concordia; alterum vt debita proportione commisceantur: ita enim fore putat, vt quod ex ea miscella prodit saluberrimum sit futurum. Par autem est, vt hic huius viri diligentiam admiremur. Non satis putat vitio ex proprietate medicamentum opponere ex proprietate contrarium, sed consensum quoque (sympathiam vocant) inter ea, quæ ita commiscenda sunt, etiam desiderat, id quod plurimi ego certe faciendum duxerim, qui esse inter naturales res omnes assensum, & dissensum pro certo habeo, licet id etiam negent, qui proprietates occultas non admittunt. Atque, vt maior certe in componendis medicamentis sit difficultas, necesse est si obseruandus hic etiam est consensus: enitendum tamen medico futuro est, vt hac quoque in re plurimum proficiat, neq; ijs sunt aures præbendæ, qui dum Arabas superstitionum authores faciunt, prædicantq;, subterfugiendi laboris gratia à diligentiori harum rerum obseruatione, cum ipsi abstinent, tum alios etiam abducunt.*

Miscendorũ cognatio q̃dam necessaria est ad sui mutationem, & vnionem Arist. lib. 1. de generatione. cap. 7.

DVo præterea omnino obseruantes: primũ, vt medicamentis p̃dictis sit quædã proprietatũ inter se cõcordia, & cognatio, qua sese mutuo afficiant, vt transmutatione absoluta, ex his duobus cõtrarijs virtus vna consurgat: vt exẽpli gratia, zingiber turbith ipsi vim mirã imprimit: & raphanus hermodactylis: raphanus aũt cũ turbith, frustra p̃miscetur, qa his duobus insita nõ est inter se cõcordia. Scammonium quoque cor proprietate sua, & calore ipsum inflammante, ac multũ dissoluẽte lędit: licet vero ambra cor roboret, & crystallus inflammationẽ extinguat, & galla partes dissolutas cogat, tñ nullũ eorũ rectè scammonio miscẽt: qa hæc, ac scammonio agendo inuicẽ & patiendo in vnius virtutis concordiã non conspirant, nec contendunt. Quæ vero medicamẽta proprietatibus suis concordent, ac symbolũ habeant, ab his disce, qui rerũ variarũ arcana scrutantur. Secundum tibi obseruandũ est, vt p̃portione idonea misceas hæc medicamẽto corrigendo oppositа, inuicemq; agere, & pati idonea: vt ex his iã consentientibus, medicamentum resultet vnum, velut pacatum, pugnæ omnis expers, magnarumq; virium. De his aũt proportionibus, quantum operi proposito expedit, postea dicemus. Medicamento purganti proprietatẽ quandam laudabilẽ, quæ miscent oppositа, conferũt: quorũ propria virtus ab ipsorum forma proficiscẽs, in his atq; alijs varia, aliquã medicamenti noxã peculiariter respicit, ac corrigit: qualia sunt triplicia. Medicamẽti enim purgantis virtutem vel imbecillam augent, vel violentam minuunt, vel malignam permutant.

Correctio medicamentorum per alia oppositа proprietatẽ virtutem habentia.

Canon primus.

SI quidẽ medicamentorum actio imbecilla est intendenda misto p̃portione iusta eorum aliquo, q̃ actionis vigorẽ ipsi tribuunt, ob agendi inuicẽ, ac patiẽdi proprietatẽ cognatã: seu ob totam suã substantiã, non ob caliditatẽ, vel frigiditatẽ. Quomodo corallium sanat stomachi imbecillitatẽ, pæonia epilepsiã, non quia illud frigidum, hæc calida: aut quia illud graue, hæc leuis: sed qa hãc virtutis dotẽ vtrunq; est sortitũ: sic serpens iuuenescere facit, Magnes ferrũ attrahit, & alia similiter. Porro medicamẽti facultas purgatrix est imbecilla, qñ debilitat, & minus quam opus est purgat, aut tarde purgat, tum. s. primum, quũ corpus cibo, aut somno reficiendum est: immo interdũ die postero: & interdum humores mouet, non vacuat: interdum coctionẽ vitiat, cibũ crudum, aut tm̃ coqui cęptum, vna secum detrahens, ac deturbans. Si igitur medicamenti purgatio sit debilis, imperfecta, parcior quam opus est, (vt turbith reuera pituitã tm̃ tenuem vacuat: epithymum parum aut nihil vacuat, nisi eius larga vis sumatur: manna, hermodactylus, & alia multa debiliter vacuant) robur facultatis ei addendum est per ea, quæ ipsi sunt familiaria, & se se mutuo ferunt: vt ex vtrisque conflata virtus vna, purgationem absolutam perficiat.

EX hoc apparet, quod secundum istum modum debilitatis medicinarum solutiuarum, aliqua medicina solutiua dicitur adhuc debilis dupliciter. Vno modo dicitur debilis ratione quantitatis medicinæ, & suæ qualitatis seu substantiæ, quia non euacuat multum de materia; nec etiam euacuat de se, nisi quod subtile est, sicut isto modo dicimus, quod turbith est medicina so-

na ſolutiua debilis: & parum de phlegmate euacuat de ſe,& etiam ſubtile eſt. Secundo modo dicitur medicina debilis hoc modo, ratione loci à quo euacuat, quia ſcilicet non euacuat à longe, ſicut ſiracoſt. caſia: terenia bin. i. manna, & tamarindi, hæ enim medicinæ nó euacuant niſi humores, quibus obuiant in vijs communibus expulſionis, vnde ſi inueniat humores craſſos, & multos in vijs communibus, ita eos euacuant ſicut cholericos, vel alios ſubtiles humores, & ideo hæ medicinæ non dicuntur debiles primo modo, ſed dicuntur debiles ſecundo modo, quia non poſſunt euacuare multum à longe.

VT turbith, zingibere adiutum, pituitā craſſam, & ſuccum crudum vacuat, alioqui p ſe non vacuaturum. Epithymum cum ſero lactis, vel hydromelite, vel ſale Indo, vel ſale gemma, vel myrobalanis nigris, potentius purgat. Manna cum thymo, aut ammi, aut cardamomo, laudatam & abſolutam facit purgationem. Hermodactylus cum cumino, aut pipere, item hermodactyli puluis cum ſucco ſcillæ, vel rhaphani in trochiſos coactus, materiam craſſam, & lentam à iuncturis mire educit. Si autem tardius, & longo poſt tempore purget medicamentum, (vt agaricus, aloe, hermodactylus, turbith, & ſimilia) miſce purgationem tuto accelerantia, vt agarico oxymeli, ſalem gemmeū: aloe, aromata: hermodactylo, ſcillam, rhaphanum: turbith, zingiber.

MOND. HIc aduertendum, quod aliqua medicina admixta medicinæ ſolutiuæ dicitur accelerare ſuam operationem per virtutem ſigillatam & occultam, ſicut quando cum agarico permiſcetur ſecaniabin, aut ſpecies aromaticæ. Secundo modo dicitur accelerare operationem eius per ſuam virtutem communem, quam habet inducēdo ſcilicet mordicationem in ſtomacho, & hoc modo ſal gemma eis admixtum accelerat operationem, & ſal commune, & ſal nitrum, & ſal indum ad huc etiam accelerant ſui operationem per proprietatem. Aloe autem cum ſpeciebus alefanginis, ideſt cum ſpeciebus aromaticis, & hæc eſt cauſa quare Gal. & alij auctores in compoſitione hieræ non ſolum ponunt aloe, ſed etiam ponunt ſpecies aromaticas, vt habeant accelerare eius operationem, cum illa operatio ſit valde tarda, ſicut eſt ſpica aſſata, cyminum, & ſolium, & ſimilia. etiā propter aliud ibi ponuntur ſpecies aromaticæ, vt. ſ. confortent virtutem ſtomachi, & cordis & aliorum membrorum, quibus obuiare poteſt medicina ſolutiua ſui malitia; & turbith cum zingibere proprie. Et ex hoc apparet, quod non eſt inconueniens, quod vna & eadem medicina admixta medicinæ ſolutiuæ debili fortificet eam in operando, & tarde operando: nam ponebat etiam ſupra, quod zingiber admixtum turbith fortificat, & vigorat eius operationem, modo ponit, quod accelerat eius operationem.

Canon ſecundus.

MEdicamenti malignitatem permutamus, his miſtis, quæ proprietate quadam id præſtant. Malignitas autem medicamenti in ea parte plurima eſt, quod corpus & ſeneſcere cogit, & vſu crebro lædit, partes ipſas principes virtutum nos gubernantium ceu fontes, & ſpiritus, caloremque natiuum, harū motores, infirmat. Quapropter medicamentis ſoluendo purgantibus miſcere cogimur, quæ cor, & alias partes principes quadam proprietate roborant: illaque purgantia ſalubria reddat, adeo vt miſtis vtriſq; corpus ſit ſanum, & iuueneſcere videatur. Qualia ſunt cardiaca, ſtomachica, cerebrica, & quæ alias quoq; partes principes, & viſcera roborare cognoſcuntur. Cor nanq; in omni vacuatione, in primis roborandum eſt, (quod ipſum cor, ceu vitæ baſim, ſymptomata purgationi ſuccedentia primum infeſtent:) ſecundo loco ventriculus, vt qui medicamentum primus ſit ſuſcepturus. Aliarū vero partium robori non admodum, nec primo ſtudemus, niſi cum ab ipſis vacuandum eſt. At medicamentum facultate cardiacum, quadruplex eligendum eſt: vel roborans tantum, vt poma dulcia, & aromatica, xylaloe, doronicum, & ſimilia: vel alterans purgantis medicamenti temperiem, tam calidam, vt dum ſcammonio roſa, ſantala, & ſimilia, miſcentur: quam frigidam, vt dum tamar Indis miſcetur macis, & ſimilia: vel roborans, & ſimul purgationem adiuuans, vt ſuccus roſarum, & violarum, & myrobalani embliçæ, & ſimilia: vel purgantis violentiam, & immodicam vacuationem exoluens, ac remittens, vt ſuccinum, ſpodium, & ſimilia. Stomachicum vero etiam miſcendum medicamentis diſſoluendo purgantibus, vt ſtomachū, [& hepar] facultatis naturalis fontes, muniat & tueatur: cuiuſmodi eſt, maſtiche, ſpica nardi, & ſimilia: vt etiam à medicamentis excitatā intemperiem corrigat, calidam, frigidam, humidam, ſiccam. Quam in rem victus quoque ratio idonea iuuat, a nobis contra hæc inſtitui cōſueta. Miſcendum item cerebricum aliquod medicamētum: quā ob rē pleriq; medici (vt ait Galen.) hieris miſcuerunt nucem moſchatam, cerebrum, & neruos roborātem: quod idem præſtat ſtœchas, gallia, caſtorium, & ſimilia. Hepaticum ſimiliter miſcendum, & alijs partibus familiare medicamentum, qualia plurima inuenias in tabulis medicamentorum ſimplicium.

Liber ſecretorū Gal. ad ſcriptus eſt, hanc enim nucem ignorauit.

Canon tertius.

MEliorem medicamenti purgationem reddunt, quæ ipſius virtutem ad partem purgandam inſita ſibi proprietate deducunt.

HIc ſunt duo notanda, primum eſt quod melioratio medicinæ ſolutiuę eſt triplex. vna eſt, quæ fit p medicinā aliā fortificantem, & accelerantē operationē medicinæ, alia eſt quæ fit per medicinā aliā, quæ appropriat eam, quod non eſt aliud, quam appropriatio operationis ipſius ad membrū vel ad corpus, à quo euacuare intendimus, ita quod non ab alio. modo prima melioratio medicinæ ſolutiuæ acquiritur in 1. c. præcedenti ab iſto, in quo docebat Meſue addere in virtutem, & operationē medicinæ ſolutiuæ, & accelerationē ſuæ operationis, ſed ſecunda melioratio ipſius medicinæ ſolutiuæ acquiritur per aliud capitulū ſequēs illud immediate, & de illa etiā non intendit Meſ. hic, ſed intendit de tertia melioratione, quæ eſt per medicinam aliam appropriantem ipſam ad determinatum membrū, ſiue ſit caput, aut pectus, aut ſimilia. iſta autem eſt magna melioratio in medicinis; nam quando medicina aliqua euacuatiua abſolute à toto corpore eſt, quod quandoq; medicus vult euacuare determinatum humorem, vt phlegma à determinato membro. modo medicina de ſe hoc non faceret, quare bonum eſt miſcere, cum ea medicina, quæ ipſam ducat ad id determinatum membrum, & euacuet ab eo

MOND.

deter-

determinatum humorem, & ideo tunc per illam medicinam remouetur eius nocumentum, nam si volo euacuare phlegma præter naturam contentum in capite tantum, exhiberem medicinam euacuantem absolute à toto, tunc qua ratione euacuabitur id phlegma præter naturam contentum in capite, ita euacuabitur etiam aliud phlegma naturale cõtentum in hepate, aut in stomacho, aut in alio membro, & sic inducitur inde nocumentum. modo si miscuero illi medicinam respicientem caput, illam ibi perducens, remouebitur hoc nocumentum. Etiam ex hac permixtione acquiritur aliud maius iuuamentum: nam si volo medicina confortatiua materiam contentam in cerebro euacuare, & cum medicina solutiua, nisi apponatur medicina alia, quæ cerebrum respiciat, & illam ducat ad ipsum, tunc medicina solutiua vagatur, quia ita euacuabit alia membra sicut cerebrum, & sic contingit, quod non in sufficienti quantitate euacuabit à cerebro. Secundo est aduertendum, quod duplex est medicina, quæ alteri admixta facit ipsam penetrare ad membrum, quædam est, quæ hoc facit per sui virtutem, vel per sui qualitatem communem primam, secundam, vel tertiam, sicut isto modo acetum, vel vniuersaliter omnis medicina penetratiua. alia est medicina, quæ alteri adiutrix facit illam penetrare ad membrum per sui virtutem occultam, siue proprietatem, sicut isto modo crocus facit euenire medicinas hepaticas.: modo Mes. intelligit hic non de primis medicinis, quę faciunt alias penetrare per virtutem communem, sed de secundis intelligit, quæ faciunt alias penetrare per proprietatem, eo quod semper sermo ipsius Mes. de consolatione medicinarum est respiciens formam specificam.

COST. *IN superioribus quum de medicamentorum purgantium differentijs ageret, ineſſe ijs etiam trahendi ex peculiari regione proprietatem ſcripſit, quam rem particulatim eſt proſequutus: hic, alia etiam non purgantia affirmat eadem proprietate prædita, qua peculiarem corporis partem ſpectent. quod quidem, occultarum proprietatum deriſores ſi forte derideant, occulta enim, & hæc proprietas eſt, habes quem illis obijcias Galenum, quem vnum ij ſibi ſapientiæ ducem faciunt. 1. de comp. med. per genera, & lib. de ther. ad Piſ. & alibi. quod enim eupatorium iecori, aſplenon, & unguentaria glandulæ, pulmo uulpis, thoraci, betonica, & ſaxiphragia renibus opitulentur, quòd cantharides ueſicam, lepus marinus pulmones offendat, non alia eſt ratio, quàm ignota hæc proprietas.*

NAtura.n. medicamenti actionẽ dirigit, & hanc, & illã ipsius virtutẽ distinguit & dirigit. Medicus autẽ naturę ipsi, rebus inuicẽ, quàm optime fieri potest, mistis suffragatur. Domini enim benedicti opere factũ est, vt rerũ sumptarũ proprietates natura dirigat, aliter tamen atq; aliter: vt exẽpli gratia, agaricus cum stæchade, aut acoro, capitis affectibus prodesse certo cognoscitur: hepatis autẽ, intybus, & cichorium agreste, spica nardi. thoracis, thymus, & hyssopus. Confidimus igitur naturam ad partes virtute medicamentorum varia egentes, hoc & illud transmissuram: cùm sint hæc instrumenta ipsi auxiliantia, quæ natura sapiens distinguit & dirigit: quomodo exẽpli gratia artifici norma, & perpẽdiculũ subseruiunt, illa ad angulos constituendũ, hoc ad operis rectitudinẽ. Sic naturã confidimus his vel illis partibus, hac virtute rei sumptæ necessario egentibus, porrecturam, præstaturamque.

MOND. ADuertẽdum quod medicus aliquid potest permiscere medicinæ solutiuæ ducens ipsam ad determinatum membrum duobus modis. vno modo quando est secum fermentata, & redacta ad vnam formam, & tunc ea valde reducit ad illud membrum. nam cum acorus de se respiciat cerebrum, qua ratione ipse solus vadit ad cerebrum, ita eadem ratione medicinam secũ fermentatam illuc ducet, vnde ista talis medicina determinatur tali membro per ipsum acorum, aut stęchadem. Secundo modo potest ei permisceri quando secũ non est fermentata, nec redacta ad vnam formam. & hoc etiam ducit ipsam medicinam solutiuam ad determinatum membrum. nam licet quando permiscetur hoc modo agaricus, & acorus, vtrunque seruet suam virtutem, qua ratione acorus stimulat virtutem corporis, vt per eam ad cerebrum perueniat, ita etiam stimulabit agaricum, vt ibi conducatur, & natura ab eo irritatur, ab eo præcipue fit causa iuuamenti, & non nocumenti, cum duo de medicinis contrarijs ad inuicem permistis, qualiter vna ex illis vadit ad determinatum membrum, & alia ad aliud membrum, hoc autem magis infra apparebit.

PRæstantiora igitur medicamenta purgantia efficimus miscendo, quæ illorum virtutes ad partem vacuandam deducunt. Illa vero sunt (vt diximus) quorum virtus huic vel illi parti est familiaris. Hoc autem loco docere libet medicamentorum cum partibus cognationem, quæ aliorum medicamẽtorum virtutes ad partes ipsas perducit. Ad caput enim medicamenti purgantis facultatem deducunt, nux moschata, pæonia, stæchas, acorus, xylaloe, sal Indus, sal gẽma, balsamum, xylobalsamum, carpobalsamũ, anacardus, thus, ladanum, buthur scenden, myrrha, chamædrys, chamæpitys, scœnu anthos, scilla, spica nardi, castorium, gentiana, thymus, hyssopus, opus Cyrenaicus, strobyli, piper, maiorana, sagapenum. Ad thoracem vero, & pulmones, iris, thymus, hyssopus, crocus, glycyrrhiza, eius succus, vuæ passæ, adianthum, scilla, ammi, cardamomum, succus brassicæ, ius galli antiqui, nasturtium, amygdalæ, strobyli, auellanæ, pulmo vulpis, seseli, opopanax, myrrha, sagapenũ, raphanus, calamus aromaticus, asphodelus, volubilis maior, laurus, calamyntha, sabina, violæ, aristolochia [vtraque,] tragacantha, gummi, thus, mel, saccharum, morum, fœnum Græcum, marrubium, lilium, & similia. Ad hepar item, spica, asarum, anisum, fœniculus, & eius succus, intybus, cichoriũ agreste, amygdalæ amaræ, folium, daucus, eupatorium, absinthium, cancamũ, cassutha, * grana quatuor, cinamomum, asparagi, decoctum cicerum, chamædrys, arnoglossa, volubilis, iris, laurus, schęnu anthos, chamæmelum, fumaria, serum lactis, petroselini & fęniculi succus, polium, scilla, & similia. Ad splenem, daucus, calamintha, spica nardi, tamarix, capparis, cyclaminus, cortex salicis, sal gemma, sal Indus, iris, acorus, prasium, rubea tinctoria, absinthium, eupatorium, anisum, fęniculus, asparagus, cassuta, asplenon, scilla, asarum, volubilis, scordiũ, agnus, chamæpitys, amygdalæ amaræ, aristolochia, & similia. Ad iuncturas denique medicamenti purgantis vim deducũt, zingiber, ruta agrestis, opus Cyrenaicus, opoponax, thapsia, cardamomum, aqua porri: succus brassicæ; acorus: triplex piper: scordium: chamædrys: chamæpi-

* Semẽ cucumeris, cucurbitæ, melonis, citrulli

mæpitys, thymus, amomum, polium, & similia. Quæ ad alias quoque partes deducunt, virtutem medicamenti ex tabulis medicamentorum simplicium collige, nobis præstantiora, & præcipua scripsisse suffecit.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum temperaturæ contraria.

MEdicamenti purgãtis temperiem immodice calidam, vel frigidam, vel humidam, vel siccam, [vel harum coniugatione aliqua noxiam] contrario aliquo valentiore, imbecilliore, æquali, pro scopis, & indicationibus varijs permutamus. Hac autem de re fusius scribere non statui, quæ plenius apud Halysenem, & Alchindum legere potes.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum effectis contraria.

MEdicamenta valenter purgãtia, opus excitant violentum, & effecta sæpe malefica, & noxia symptomata, naturamque prosternentia, qualia sunt conturbatio, animi deliquium, morsus stomachi, flatuum generatio, inflatio, punctio, incisio, vlceratio venarum in orificijs, apertio, attractio immodica, viscerum lubricitas, congelatio, siccatio, corrugatio, inuiscatio, seu adhæsus, obstructio, arctatio, & similia. Quibus per ipsis effectis contraria est occurrendum: qualia plerũque sunt odore, aut sapore, aut tota substantia iucunda, ob id medicamentum melius, & salubrius reddentia. Odor enim iucundus, medicamentum reddit melius, quòd agitationem, & nauseam sedat, cor & cerebrum roborat, animũ gaudio exhilarat: fœtens vero atque grauis, contraria molitur. Odoratum vero purganti medicamento opponatur, calidum aut frigidum, quantum ipsius medicamenti intemperies postulat [& ægri, morbi, aeris.] Medicamenti quoque actionem temperãt sapores iucundi, & medicamenti effectio contrarij, acerbus, austerus, acidus, dulcis, vnctuosus, salsus, amarus, acer: prudente medico coniectore, qua horum differentia sit opus ad frangẽdos medicamenti purgantis excessus varios. Res enim acres, vt aromata, flatus à medicamento excitatos, tenuant, & dissipant: ob id ipsi hæc miscentur, vt daucus; fœniculus, piper longum. Fœniculus, anisum, polypodium, & similia, scammonio mista, materiam crassam, lentam incidendo, apparant scammonio expellendam, id quod ipsum forsan per se non effecerit. Scilla hieris magnis ratione eadem addita est, vt materias euulsu contumaces vacuent. Piper quoque hieris & thapsia, & acria alia catapotijs fœtidis, vim quãdam trahendi à partibus remotis impertiuntur. Eadem acria medicamenti purgationem imbecillam, aut tardam celerant, & efficaciorem reddunt: ob id ipsi turbith miscetur zingiber: raphanus, hermodactylis: cnico, cardamomum:

A quod necessario humorum congelationem tollit, & obstructiones aperit, medicamentoque penetrandi virtutem impertit, cum eam per se nõ haberet: quo fine scordium, & diuretica acria magnis medicamentis miscentur. Medicamenta item amara, medicamentum acrimonia purgatorium non modo substantia sua quadantenus frangunt, ac reprimunt, sed etiam purgationem adiuuant: ob id recte quidam scammonio aloen miscuerunt. Amara præterea stomachum firmant, & flatus dissipant, medicamẽtum [corpusq; sumentis] à putredine imminente & præsente vendicant. Salsa item medicamenta purgãtem vim debilem, ac tardam celerant, & perficiunt: ob id salem gemmam, & alias salis species, recte agarico miscuerunt, & epithymo, & B alijs purgantibus permultis. His enim vigorem, & facilem actionem crassas, & lentas materias incidendi, & tenuandi, & tergendi facultatem impertiuntur, siccitatem intendunt, ob id sitim excitant, eaque putrere, & putrefacere prohibẽt, & fieri cœptam putredinem emendant, humores partibus mersos, & imbutos exiccãt, obstructiones liberant, flatus dissipant, quosdam tamen conturbant, alijs contra turbationem sedant. Vnctuosa vero medicamentum lubricando purgatorium, magis lubricum faciunt, & quod adhærere est procliue, simul lubricant, & tardius purgans cito deturbant, acrimoniam, morsumque pungentium frangunt, asperitatem leniunt. Quibusdam tamen nauseabunda sunt, & stomachum infirmant. Dulcia medi- C camentum purgans etiam prius abominabile, efficiunt gratius, magisque tum lauans, tum tergens, tum expurgans: turbationem sedant, acrimoniam & morsum serrantem frangunt: purgationem tardam celerant, & ne medicamentum adhæreat, lubricando prohibent, corpus roborant. Ob hæc sunt velut fundamentum, & materia compositionum. Quibusdam tamen inflammationem pariunt, alijs flatus. Insipida purgans medicamentum lubricant, eiusque inflammationem extinguunt, acrimoniã obtundunt, morsum serrantem auferunt. Acida medicamenti purgantis calorem, & ab eo cordis, ventriculi, & corporis reliqui inflammationem extinguunt, morsum, & acrimoniam obtundunt, nauseam, & conturbationem sedant, vim penetrandi, & incidendi, & tenuandi augent. D Styptica omne medicamentum purgans, præcipue quod acrimonia soluit, & immodice trahit, & venas proprietate innata sic aperit, vt sanguis effluat, & viscera excoriat, vel ea immodice lenit; & lubricat, melius reddunt tribus de causis: prima quia medicamento sic purganti repugnant substantia sua, non modo crassa, sed frigida, qua illius acrimoniam, & inflammationem frangunt. Ob id recte maiores scammonium in malo cydonio coxerunt, & eidem ipsum etiã commiscuerunt. Secunda, mistis quoque stypticis, facta ventriculi compressio, citius & facilius, purgatorium illud vehemẽs à corpore propellit: quocirca recte etiam scammonio myrobolanos miscuerunt.

Vide lib. 7. simpl. cẽtaurium maius. Amara cacoſtomacha Gal. vt Abrotonum, ſerphũ niſi ſimul adſtringãt, vt aloe, abſinthium.

Mel, ſaccharum, & dulcia alia, cur cõpoſitis miſcentur.

Galen. lib. 8 ſimpl. c. 16.

MOND. Aduertendum ſicut apparebit infra cap. de ſcãmonea, quòd ipſa ſcammonea cõſolatur multis modis. Vno modo per ſolam aſſationem, non cum re alia admixta, ſed ponitur inter tegulas ad ignem. Secundo modo cõſolatur, quia accipitur paſta ex farina frumenti, vel hordei, & ex ea fiunt duæ cruſtæ, poſtea ſcammonea clauditur inter illas duas cruſtas, & ponitur in furno inter tegulas, & tamdiu dimittitur, quouſque paſta ſit decocta, & tunc ſcammonea fit conſolata. Tertio poteſt conſolari per cytonia, & hoc eſt dupliciter, vno modo, quia accipitur ſcammonea, & bene poſtea cooperitur, & ponitur inter cytonia, ita q̃ cytonia ponantur ad ignem, ſiue in furno, & ſcammonea circundetur ab illis cytonijs, vnde quouſque cytonia ſint bene aſſata, tunc ſcammonea eſt conſolata. alio modo accipitur cytonium, & diuiditur per medium, & in vtraque parte fit cõcauitas extrahendo medullã cum ſeminibus, quæ ſunt in vtraque parte cytonij, poſtea impletur vtraque concauitas ex ſcammonea, & bene poſtea cooperitur, & vnitur vna pars cytonij cum alia valde, poſtea ponitur illud pomũ in furno, vel inter tegulas, vel ſub cineribus, vbi ſtet, quouſque pomum ſit bene decoctum, vltimo habetur ſcammonea conſolata, & hæc eſt optima ipſius conſolatio: nam inde ſcammonea acquirit ſtypticitatem, remittitur etiam ſua acuitas, quia non ſoluit ita fortiter, vnde aliqua eius virtus præcipue acuta remanet in cytonio, vnde eſt citonium ita ſolutiuum ſicut ſcammonea, quæ cum myrobalanis commiſcetur: nam ipſa ſcammonea ex multa mora quam poſſet facere in ſtomacho, poſſet ſtomachum mordicare ſui acumine, quod cum myrabolani cum ea admiſcentur comprimunt ſui ſtypticitate inteſtina, & ſtomachum, & quod in eis eſt. vnde ciro fit eius operatio, & non multum moratur in ſtomacho, ſicut ſuperius diximus.

STyptica denique cor, & ventriculũ reliquaſque partes nutritorias, ne à vehementibus illis lędantur, muniunt, roborant, nauſeamque, ac ventriculi ſubuerſionem ſedant. Non ſolis autem purgantibus valenter, ſed omnibus quoque alijs miſta ſtyptica, ipſorum actionem reddunt ſalubriorem. Dulcia vero omnibus commode miſcentur, præterquam ſalſis. Vnctuoſa commode miſcentur acribus, amaris, mordentibus, pungentibus, vlcerantibus, ægre lubricantibus: dulcibus autem & inſipidis, incommode: acidis autem miſta, ventriculum ad vomitum promptius euertunt. Acida ſalubriter miſcentur acribus, vrentibus, mordentibus, dulcibus, & alijs incendi aptis: inutiliter amaris, ſalſis, ſtypticis, vlcerantibus, ſerrantibus. Inſipida vtiliter miſcentur acribus, amaris, ſalſis, ſerrantibus, mordentibus, vlcerantibus, inflammantibus: ſtypticis inutiliter. Salſa inutiliter miſcentur acribus, amaris, dulcibus vnctuoſis: præterquam quibus actio imbecilla, aut tarda, vigore ob id indigent. Omnia enim tarde, ac imbecilliter purgãtia, ab acri, & ſalſo vigorem accipiunt. Amara & acria quadantenus vtiliter miſcentur: ſalſis vero, vlcerantibus, ſerrantibus, ſiccantibus, inutiliter. Poſtremo glutinoſa omnia, ſua ſubſtantia medicamẽtorum malignitatem frangunt, & exulcerare viſcera, venarumque ora aperire, interpoſitu ſuo prohibent. Quapropter tragacanthum, aut maſtiche, aut bdellium, recte miſcentur aloe, colocynthidi, cucumeri agreſti, & ſimilibus. Hanc in rem quoque ladanum eſſe mirum prædicant nonnulli, præſertim ſi pauco oleo roſato ſolutum, colocynthidi miſceatur. Alia aliorum ſunt remedia à nobis particulatim dicenda in ſingulis ſimplicibus purgatorijs.

De proportione medicamentorum inuicem miſcendorum.

PRædicta autẽ medicamenta proportione, quantitateq; idonea ſunt permiſcenda, vt ex his licet diuerſa potentibus, vna tamen facultas conſurgat. Qua igitur menſura vnũ alteri miſcendũ ſit, vt ſalubre fiat medicamentũ, indicatione ab ipſorum proprietate tantum ſumpta, hic breuiter docere ſtatui, non etiam à quantitate, & qualitate: id enim liber Halyſenis, & Alchindi abunde docet. Quod aũt breuiter perſequi ſtatuimus, eſt huiuſmodi. Omne medicamentũ purgans, aut violentum eſt, vt ſcammonium, euphorbium, granum gnidium, & alia multũ acria: aut imbecillum, vt caſſia fiſtula, manna, violæ, & alia ſimiliter dulcia, & ſalubria: aut mediocre, vt ſubacria ſubamara, & alia violentorum, & imbecillorũ, media, quorum magna eſt latitudo, ac per magis & minus in bonitate, & malignitate differẽtia. Adhæc omne alexiterium (bezahar Arabes vocant) quod medicamentũ purgans emendat, aut valenter, aut imbecilliter, aut mediocriter iuuat: id eſt, medicamenti purgantis noxam oppoſitu ſuo frangit, vel intemperiem corrigit, vel virtutem [cordis] regit. Valenter autem iuuant, quæ præterquam quod hæc tria præſtant, etiam nos nutriunt, vt dulcia. Parum iuuãt, quæ vno modo, vel duobus iuuant, tamen non nutriunt corpus, ſed ipſum alterãdo permutant, vt amara, ſalſa, ſtyptica, & ſimilia. Mediocriter iuuant quæ pluribus modis commodant, & quadantenus nutrire poſſunt, vt vnctuoſa, inſipida, ex auſtero dulcia, vt dactyli, cydonia: aut dulcacria, vt mel: aut acidodulcia, vt * meſa: aut dulcia, & ſimul inſipida, vt poma. Si eſt igitur medicamentum violentum, alteri plurimũ iuuanti miſcendum: amboque proprietatibus inter ſe ad miſtionem concordant, & conſentiunt. De vtriuſque quantitate ſic ſtatues, vt quod plurimum iuuare confidis, largius miſceas, ceu à quo commodum expectas: violentum autem parcius, vt à quo propter actionem vehementiam, noxa corpori aliqua impendet. Id quod Democritus his verbis volebat. Medicamentum ex violento imbecillum efficias oportet. Quia medicamentum alteri proprietatibus concordanti miſtũ, quantitate idonea eſt ſalubrius: non correctũ autẽ, malignius. Quòd ſi medicamentum violentum alteri parum iuuanti miſcẽdum eſt, vtrunque eſt minuendum: illud quidem, ob impendentem noxam: hoc, quia tantum illius tẽperaturam, alterat, vel [actionem] immutat. Si autem medicamẽtum imbecillum alteri valde iuuanti miſcendum eſt, illud vtpote ob debilitatem innoxium, eſt augendum, vt ei quantitas vigorem & robur adijciat (quod etiam voluit Democritus, medicamentum ex imbecillo valentius faciendum imperans:) augendum quoque quod magnopere iuuans eſt, ob dictam prius cauſam.

Medicamẽtũ eſt noxiũ ſubſtantia ſua maleſica, qualitatibus primis vel alijs cõtrarijs, & id trifariã corrigunt.

* *Granata vel fructus aly acidi & dulcem medij.*

causam. Si denique medicamentum imbecillum alteri parum iuuanti miscendum est: illud augendum, hoc minuendum, propter dictas prius causas. Hæc de miscendorum quantitate tibi cognoscenda sunt: quãquam sunt, qui alia quoque addant, scopis alijs intenti.

Quibus modis ars medicamenta corrigit: & coctionis differentia.

Artifex medicus his modis noxas medicamentorũ quæsita corrigit.

MEdicamenti purgantis malitiam ars reprimit, & facultates nouas impertit, quatuor modis coctione, lotione, infusione, tritura. Coctio, vna est elixatio, altera assatio. Elixatio medicamenti humorem excrementosum coquit, resoluit, flatus ab eodem crassos, mordaces, ad nauseam ventriculum cuertentes, dissipat: eius denique acrimoniam, motus in corpore molestos, vim valide serrantem, excoriantemque frangit & prohibet. Propterea scammonium in pomo, vel cydonio coctum, vel in vase vitreo cum succo rosarum, & oleo amygdalarum dulcium, est præstantius, vt mox in simplicibus dicemus. Attractio quoque medicamenti vehementior, & malignior elixatione obtunditur, vt cum medicamentum maleficum intra cauitatem alterius benigni coquimus, vt illius virtus in hoc fracta maneat: qualiter exempli gratia, si radicem raphani radicibus ellebori transfixam, sub cineribus coquimus, & eam damus edendam. Habet enim virtutem ellebori purgatricem, sed multum repressam. Sapam quoque, aut syrupum rosatum, quibus incoctum sit scammonium, propinamus. Id quod Philosophi appellant separationem rei secundum speciem, à re, quæ est secundum materiam, [hoc est formæ, & virtutis specificæ, à materia transsumptionem.]

COST. *VBi vnius medicamenti vis in alterum trãsfertur, dicitur separatio rei secundum speciem à re, quæ est secundũ materiam, & vt in sequenti capite de infusione, separatio proprietatis à proprietate. Meminit huius rei etiam lib. simpl. quum de rha Barbaro agit.*

PRæterea medicamentorum multorum malignitas reprimitur ipsorum coctione in herbarum, vel seminum, vel aliorũ succis & aquis, sua facultate illorum violentiam permutantibus. Cæterum coctionem non sustinent omnia æqualem, sed quædam debilem, alia valentem. *Coquendo parum.* Quorum enim virtus facile resoluitur, quia vel imbecilla est, vel in superficie est posita, vel in subiecto raro consistit, omnia eiusmodi parum diu, nec valenter coquẽda sunt, quòd virtus eorum à coctione immodica resoluit. Talia sunt, semina quatuor [frigida maiora,] adianthum album, epithymum, violæ, & flores [propè] reliqui. Contrario his modo affecta medicamenta diu coquenda sunt. *Coquenda multum.* Omnia enim crassæ essentiæ cocta, fiunt clementiora: omne item medicamẽtum; arte, & legitime coctum, parte plurima est benignius. Sic omnia acria decocta fiunt meliora (horum enim violentiam, si qua A ineſt, coctio frangit) nisi si qua horum virtutem habent aut imbecillam, aut superficiariam. Quę denique inter hæc duo extrema sunt media mediocrem quoque decoctionem sustinent. Purgantia autem humiditate multa, aut lubricando, vel nihil, vel minimum coctio iuuat. Præter hæc, coctio facultates medicamentorum diuersas omnium optime permiscet, vt ex his omnibus vna resultet, velut concreta, faciens actionem: quarum si qua erit imbecillior, minus valenter coquenda est: vegetæ vero, magis. Calorem enim coquentem temperabis proportione, & natura tum substantiæ, tum facultatis coquẽdorum medicamentorum.

MEdicinæ diuersæ non faciunt in virtute insitam operationem, & compositam virtutẽ, nisi quando B ipsæ adinuicem permiscentur, & præcipue vera mixtione secundum quod in eis est possibilis. nam melior modus mixtionis ipsarum est ille, qui fit per decoctionem ipsarum, & hoc habet verum in mixtione ipsarum in naturali, & artificiali hoc modo. nam scimus quòd turbith euacuat phlegma, agaricus choleram, epithymum melancholiam. modo quid est si volo omnes istas tres intentiones perficere, melius perficiuntur, quando istæ tres medicinæ simul permiscebantur, & maxime per decoctionem ipsarum adinuicem, bene tunc reducuntur ad quandam formam, in qua reseruabitur virtus compositi, vnde postea euacuabuntur melius omnes isti tres humores. Et hæc est causa, quare ab auctoribus fiunt illæ confectiones, & syrupi solutiui, & similia, & decoctio naturalis, quæ fit in talibus medicinis acquirit eis bonum modum permixtionis, vt ex eis resultet virtus composita, sicut quando illæ medicinæ per lõgum tempus adinuicem compositæ agunt in se inuicem per earum qualitates ita, quod per talem actionem refranguntur in C quadam forma media, in qua sunt virtutes, seu operationes, sicut extremi colores sunt in medio colore, vt Auerr. ponit, hoc fit quando bene præparatæ sunt apud apothecarium, quia bene trituratæ, bene ablutæ, & bene exiccatæ, & sic de alijs, exemplum huius ponit: nam videmus, quia clystere nuper constructum ex aliquibus medicinis si stet per duos, vel tres dies in intestinis nobilissimam facit operationem, quod non est nisi quia tales medicinę melius ad inuicem in posterum permiscentur, vnde videmus quod medici diuersas virtutes attribuunt medicinis per diuersas ætates ipsarum, sicut apparet in theriaca, quæ quidem dum est noua valde frigida & oppillatiua, antiqua vero est valde calida. MOND.

FLammeus enim ac vehemens, calor, medicamenti facultatem resoluit. Assatio autem *Assationis facultas.* in frixorio, vel patella facta coctio, medicamenti virtutem nunc auget, vt assata scilla purgantior cuadit: nunc minuit, vt psyllium per assationem humiditate lubrica spoliatum, minus purD gat. Alia quoque multa fiũt assando meliora. Est *Mesues suis plicibus.* quando medicamenti facultatem vnam assatio reprimit, & alteram vegetiorem reddit: vt myrobolani, rhabarbarum, assando virtutem purgatoriam remittunt, adstrictoriam intendunt: sunt enim ambo duplici hac facultate prædita. Sic balanus myrepsica, cũ sit vomitoria simul, & *Libro 2. simpl. Mesues in simplicibus.* deiectoria, per assationẽ excoquitur humiditas eius excrementosa & nitrosa, ad nauseam vẽtriculum cogens: remanet autẽ virtus deiectoria.

ET quandoque per assationem vna duarum, &c.) In superpurgatione etiam rha Barbarum myrabolanum, & alia plura tosta commendabit. At contra

verisimile est, ex vstione, addita ijs rebus acrimonia, eadem magis aerea euasura, & violentius etiam irritatura ad excretionem. Cæterum ad hæc paucis. vstione & calidiora, & acriora reddi omnia negare nullus potest. Atqui ad hæc, quæ ita vruntur, licet accidẽtaria caliditas maior accedat, naturalis tamen quæ tenuioribus partibus insidebat, dissipatis his ipsis à calore, ipsa quoque vnà cum connato humore dissipatur atque abit, vnà vero etiam abit, quę insita illis erat acrimonia. In combustis ergo sola aduentitia acrimonia, ac caliditas superest. hæc vero non multo postea negotio etiam retunditur, facta videlicet in frigidis rebus maceratione. hac autem ablata medicamentum, & minus deiectorium, magis autem exsiccatoriũ remanet, ac propterea coercendo alui fluxui maxime opportunum. Non temerè ergo hæc scribit Mes. verum ipsi etiam experimentum subscribit. obseruarunt enim patres nostri, obseruauimus etiam nos frequentissime huiusmodi artificio euentum nullo discrimine sequi expectatum.

De lotione.

LOtio medicamẽta multis modis meliora reddit, nunc acrimoniam eorum superficiariam auferẽdo, (vt ex aqua) aut mucagine tragacanthi lotũ semen vrticę, guttur, & partes alias, quas permeat, adurere desinit: sal quoque naphthicus (idest, Sodomites) aqua cucurbitæ, aut simili lotus, fit clementior: (nunc facultatem eorum maligniorem auferendo, salubriorem verò relinquendo,) vt lapis cyanus, & armenus molestę vomitoria, & deiectoria, per lotionem multam vomitoria esse desinunt, tantum clementer fiũt deiectoria: & cancamum lotũ clementius purgat, tamen obstructiones vt illotum liberat: & aloe lota potentius roborat partes nutritorias, minus aluum subducit: non lota contra.

MOND. NAm quando isti lapides lauantur per ablutionem, remouetur ab eis acuitas, per quam habent molestare stomachum, & inducere nauseam, & vomitũ, imò etiam quasi omnes habent lauari vt confortent, vnde videmus, quòd isti ocularij in passionibus oculorum admi nistrantes tutiam, aut lapidem hæmatitem abluunt, vt ab eis remoueatur acuitas, & magis confortent oculos, & inde faciunt collyria oculorum, imò etiam si isti lapides haberẽt acuitatem in profundo, primo adurunt eos, vt per ignitionem illa acuitas ex profundo veniat ad superficiem, postea abluunt vt per ablutionem illa superficialis acuitas ab eis lauetur & remoueatur, vnde isti ocularij nouies docent eos ignire, & nouies docent eos lauare. hoc etiam fit in alijs rebus exterius approximatis, vt in calce: nam quandoque abluitur, vt ab ea remoueatur acuitas, & remaneat in ea virtus styptica, per quã potest esse cicatrizatiua, & indurare carnem, vt fiat loco cutis.

Mesues in simpl. cap. de aloe. NVnc facultatem eorum valentiorem efficiendo, vt aloe ex aqua aromatum lota, potentius roborat: ex decocto autem valenter purgantium, vt agarici, turbith, & similium, si lauetur purgantior euadit: lota denique ex aqua bdelij, aut tragacanthi, ora venarum sic aperire, vt sanguis inde effluat, desinit.

MOND. IPsa iuuamenta sunt possibilia reduci ad diuisionem bimembrem hoc modo: nam ablutiò aut fit in medicina, vt earum virtus remittatur vel deperdatur, aut secundo fit, vt per ablutionem acquirat virtutem. si primo modo, &c. hoc dupliciter, aut quia absolute secundum ablutionem remoueatur virtus eius, aut in quantũ medicina habet duas virtutes, quarum ab ea remouetur vna & proprie malignior, & alia remanet. si primo modo, & hoc dupliciter, quia aut per ablutionem remouetur aliquod magis intrinsecum à medicina, & sic est primum iuuamentum eius. si secundo modo, sic est tertium, si autem medicina abluitur, vt scilicet, quia habet duas virtutes, & ab ea volo alteram remouere tantum, & proprie maligniorem, sic est secundum iuuamentum, si autem per ablutionem medicina ipsa acquirit aliquam virtutem, sic est quartum, & vltimum iuuamentum eius.

NVnc partes impuras auferendo. Quibus autem medicamentis virtus in superficie est (vt intybo, cichorio agresti, rosis, & similibus) illa lotione dissipatur: [ob id lauanda non sunt,] cætera magis, & minus lauentur, quatenus scilicet eorum virtus ferre potest.

De infusione.

INfusio quoq; medicamenta efficit meliora, facultatem eorum nunc maleficam auferendo.

MOND. *Conuenientia, & differentia inter infusionẽ, & lauationem medic.* ADuertendum quòd infusio, & ablutio, siue lauatio conueniunt & differunt, conueniunt, quia vtraq; habet fieri in re fluida liquida, sed differunt quia lauatio habet fieri sine profundatione virtutis in re, quæ lauatur, ita quòd in re, in qua lauatur nõ remanet virtus profunda rei, quæ lauatur, sicut conuenit de aloe quando lauatur, & de endiuia, quia si lauatur solum, eius virtus superficialis calida ab ea remouetur, & non profunda, sed in infusione virtus rei, quæ infunditur, & profunda remanet in re, in qua infunditur, & infusio ipsa penetrat vsque ad profundum in re, quæ infunditur, sicut statim apparebit.

SIc mezereon, granum gnidium, & esula aceto macerata, acrimoniam superficiariam serrantem amittunt.

COST. MEo periculo affirmarim subesse hic mẽdum: quis enim acrimoniam Mezereon, & Scebran infusione ex aceto castigari credat? intẽdi ego profecto sem per existimarim. Sed & turbith, si vẽtriculum perturbat, cur lacte maceratum, & ascito fere ex lacte flatu, magis non turbet? Arbitror ergo castigandam literam, & quod de lacte scribitur, mezereon & scebran: ipsi autem turbith quod de aceto, esse tribuendum. leniri equidem illorum acrimonia lac verisimile est, huius vero vim perturbatricem, aceto eius intimas partes subeunte, &, quod flatuum atq; adeo perturbationis materiam præbet, dissipante sui acrimonia, sedari. ne id præteream accelerari aceto turbith ipsius actionem, sponte sua pigri admodum & tardi. Confirmat coniecturam hanc nostram ipsemet Mes. lib. simpl. scebran & mezereon noxam castigans lacte: non autem aceto nisi in quo cydonia mala sint incocta. & turbith noxam palmulis aceto maceratis emendans, lactis ne verbum quidem faciens. Sed hæc docti iudicarint.

ET turbith lacti recens mulso infusum, & siccatum, ventrem turbare desinit: nunc bonam augendo (sic turbith, succo cucumeris agrestis maceratum materiam crassam à partibus

bus remotis valentius educit: & hermodactylus acero scillato, aut scillæ succo, aut raphani infusus à iuncturis potenter trahit: & agaricus oxymelite maceratus fit purgatior:) nunc in liquorem, cui infunduntur trāsferendo, (vt liquor, cui infusa sit aloe, aloes virtutē adipiscitur, & in alijs similiter: quod multis de causis facimus: interdum vt medicamenti virtus ad partes remotas promptius penetret, vt cum decoctū aromatū, cui infusa sit aloe propinatur: interdum, vt virtus illa mitior fiat, vt dum scammonium panno ligatum incoquitur syrupo, vel sapa, vel alio succo: interdum vt facultas vna separetur ab altera, vt rhabarbarum, & myrobalani infusa, virtutē deiectoriam liquori transmittunt, adstrictoriam retinent:) nunc nouam, vt lubricam impartiendo: sic medulla colocynthidos mucillagine tragacanthi imbuta, ventriculi villis adhærere desinit, cito permeat, nec sedi, nec vesicæ nocet: sic scammonium oleo violato infusum, & similia. Nec tamen medicamentorum omnium virtus sola in eum liquorem, cui infunduntur, transit: sed quorundam, vt casiæ fistulæ, tamar Indorum, & similium aliqua quoque substantia.

De tritura.

TRitura medicamentis admodum confert, multa quidem crassis, vt scāmonio crasso: pauca vero tenuibus, & texturæ debilis, & virtute cito exhalabili prēditis, vt scammonio Antiocheno: mediocris denique amborum medijs, quantoque medicamenti essentia crassior, tanto largiore tritura eget: quanto tenuior, tanto parciore. Confert autem medicamentis tritura, vt in vnum melius misceantur.

MOND. ESt sciendum, ꝙ ista triplex necessitas, & vtilitas triturationis medicinarum non solum applicari potest medicinis solutiuis, sed etiam potest applicari cuicunque alteri medicinæ, siue sit alteratiua, siue digestiua, alteratiuis, aut ex primis qualitatibus, aut secundis, aut tertijs. Omnis n. trituratur propter istas tres causas, tamen magis hoc debet applicari medicinis solutiuis, eo ꝙ de eis est hic sermo. Sufficientia autem istarum causarum habetur hoc modo: nam trituratio in medicina, aut fit, cum ipsa est cōponibilis cum alia, aut non, si primo modo, sic est prima necessitas triturationis. Si autē hæc trituratio fiat propter vtilitatem medicinæ in se, & non vt ipsa est componibilis cū alia, hoc est dupliciter, aut enim fit vt acquirat vtilitatem, quā non habet, & sic est secūdus modus triturationis, aut vt perdat malitiam quam habet, & sic est tertius modus. Secundo est aduertendum, dicit enim, quòd necessitas triturationis est sic vt miscibilia melius in vnam formā transmutentur. causa huius est duplex: nam miscibilia non bene reducuntur in vnam formam, nisi per alterationem, & commixtionem cuiuscunque, si ergo vnūquodque eorū seruet suam naturam, nunquam in vnum poterunt conueniri, & ideo oportet quod alterentur, & transmutentur adinuicem, ita quod transsumpta à sua natura acquirant de nouo aliam naturam positiuam, hoc autem fieri habet per reductionem ipsarum ad vniuscuiusque ipsarum triturationem: sic enim magis alterātur à sua natura, & in aliquam vnam naturam conuertuntur, & ideo Auic. in 5. can. cap. de compositione theriacæ, laudat dissolutionē, siue diuisionem medicinarū ad minima eā componentium. secunda causa potest esse, nam per trituratione, & diuisionē ipsarum minimū ipsius attingit minimum alterius. quare tunc faciliter a sua natura permutantur, & acquirunt vnam formam: nam in rebus naturalibus quanto agens magis attingit passum ad minimum, ipsum etiam magis attingit, & in ipso fortius agit & facilius alterat passum.

QVæ res theriacæ, & alijs compositionibus est multum vtilis, & necessaria: (vt aliquam facultatem nouā adipiscantur,) sic Galenus cuminum leuissime terendo effecit vreticum, quod prius erat deiectoriū. Nam purgatoria acria interdū tenuissime puluerata prōptius per ora vasorum penetrant in partes vrinarias, & alias remotiores, per easque vacuant. *In diaspolitico lib. 4. de sanit. tuēda.*

GAlen. in quarto de regimine sanitatis, describens compositionem diacalamenti dicit, quod si medicinę componentes ipsum triturentur, ipsum valet ad digerendum humores crudos, qui sunt in stomacho, & in intestinis, & in meseraicis, & si tales medicinæ vltimo triturentur, tunc earum virtus valde penetrat ad longinqua, vnde fiunt postea vrinæ prouocatiuæ euacuātes humores, qui sunt in gibbo hepatis, & vijs renum, & poris vrinalibus: hoc etiā contingit de rhabarbaro: nā ipsum crasse trituratum soluit ventrē, sed subtiliter puluerizatum prouocat vrinas, & ideo hoc est bonum documentum medicum. nam quādo ipse vult per aliquod medicamen solutiuum euacuare humores, qui sunt in gibbo hepatis, aut in renibus per vias vrinales, debet id medicamen solutiuum vltimo triturare, & cribellare per sindonem, & cum liquore aliquo ipsum propinare, & ideo, quando velles humores existentes in meseraicis euacuare, aut in gibbo hepatis, & intestina essent debilia, aut parata ad dysenteriam, ita quòd non posses eas euacuare per intestina, erit licitum facere medicinam solutiuam vltime trituratam, vt scilicet posset illam materiam per vrinales vias euacuare, si autem istæ viæ renum, & vrinę sint debiles, dabo solutiuum id in crassa substantia, & frustulis, & euacuabo eos per ventrem, & præcipue si non sunt intestina debilia, & apta ad ægrotandum. hoc etiam potest intelligi de omnibus alijs euacuationibus. MOND.

VT denique vis quædam malefica obtundatur. Colocynthidis enim medulla quātum tenuissime fieri potest puluerata, innocēter purgat. Quod si portiones quædam crassiores sēnsuq; perceptæ sumantur, villis ventriculi, & spiris intestinorum adhærent, humoreque inibi reperto imbutæ tument, & partes dictas tumefaciunt, ac vlcerant, vt inquit filius Serapionis.

IN quit filius Serap. *Oportet vt colocynthis, &c. Eādem opinionem filio Serapionis ascribit lib. simpl. quum agit de colocynthide. Contrarium tamen in Serapione legere est, & quum de soluentibus agit medicamentis, & quum colocynthidis historiam scribit, neque enim exacte vult teri, veritus ne adhæreat intestinis: & ea exulceret. Quare & Mesuen Manardus accusat qui temere Serapionem sibi assentire scripserit. Cæterum quum Mes. & hic & lib. simpl. nō Serapionem, sed Serapionis filium authorē huius opinionis asserat; perperam Manar. Mesuen damnat. Quod vero ad propositam quæstionem facit. vt Serapionis ratio friuola nobis videtur; ita Mesuen vero maxime cōsentanea scribere arbitramur. Veretur Serap. ne colocynthis in tenuissimum pollinem redacta intestinis adhæreat. atqui etiam crassiuscula adhærebit, & longe quidem maiori discrimine. vbi etenim tenuius est, quod ventriculi, aut intestinorum* COST.

stinorum corpori impactum est, irritare tantum potest: leui autem humore accedēte retunditur acrimonia omnis, & noxa omnis reprimitur. at si crassius id fuerit, quod est impactum; quod solet chirurgo siccam spongiā in vlcerum os immittente euenire, idem & in vētriculo, aut intestinis discrimen est, ne eueniat. intumescit, scilicet, pauco etiam humore imbutum, & partes, quibus inhæret, distendit primum, ac mox sui acrimonia, quæ non tam facile reprimitur, etiam exulcerat. Rectius ergo mea quidem sententia Mesues, & cū Mesue Paulus, & Auic. Atqui obyciet rursum quispiam colocynthidem rara, laxa, & tenui constare substantia: quæ autem talia sunt, Mesuen hic iubere, vt leniter terantur. Verū esto, vt rara sit, & laxa substantia, viscida tamen est, ac minime friabilis, quod norunt pharmocopœi, quos in ea terenda laborare diutius oportet. quæ autem huiusmodi sunt, crassa Mes. vocat, non tenuia.

E

F

Flat autem tritura omnis clemēter, & pro terendorum subſtantiæ ratione. Quæ enim est immodica, virtutē dissoluit. Rhabarbarum vero contra quam dictū nuper scāmonium habet: nā purius, & grauius est melius, probeq; tritum, vegetius euadit: rarum vero, & laxum impensius pulueratū, vim purgatricē propè omnē amittit.

THEOREMA TERTIVM.

Correctio symptomatum à sumpto purgāte medicamento nondum vacuato excitatorum.

G

SYmptomatibus formidādis, ijsdemque causis multorum morborum, & senij, & mortis acerbæ, à medicamēto purgante orientibus, occurrēdum est. Ea autem sunt, humorum prauorum cōmotio citra vacuationē, vacuatio illegitima, & molesta, vacuatio deniq; immoderatissima, & multo largior, quam necessitas postulet. Quorū causa est incompetentia, & vitium, vel sumentis, vel medicamenti, vel accidētium vtrique superuenientium. Quæ tria si commoderate se habent, magni sunt momenti ad corpus incolume seruandum. Vitio autem sumentis purgatio male procedit, quia is vel est ex eorū numero, quibus est interdictus medicamētorum vsus, vel materiam vacuandam non æquauit, nec obedientem naturæ coquēdo reddidit, nec meatus, per quos facienda erat vacuatio, aperuit, & læues ac lubricos reddidit. Quæ præparamenta cum præcesserunt, reuera corpus ab impendente periculo securum reddūt. Medicamentum autem improsperæ vacuationis est causa, quando est genere malignum, aut notas nō habet omnes boni medicamēti, aut nec proportionem artificialem, cuius ante meminimus. Vitanda igitur tibi sunt medicamenta, quæ nec arte, nec ratione alia fieri meliora possunt: eligenda vero alia, obseruatis conditionibus, & modis proportionum prædictis. Vitio denique accidentium superuenientium vitiosa fit purgatio, si in victus ratione per

H

sex res non naturales, tibi notas, æger deliquerit. Medicamentum aūt humores prauos commouet, sed non vacuat, aut tardius vacuat ob ipsius actionē remissam, & debilē: vel ob materiā expelli contumacem, quę commouetur quidē, sed expulsioni resistit, & latius in corpore spargitur & increscit: vel ob imbecillā sumentis virtutem, non potētem in medicamentū agere, quo fit, vt nec medicamētum in virtutē, & naturam agat, vel ob flatus crassos medicamentum leuātes, & in poros corporis impingētes (vnde febres putridæ, syncope, & mors festina:) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem: vel ob meatus, per quos vacuādum est, obstructos, aut constipatos.

SVfficientia istarum causarum quibus medicina vna soluat debiliter, aut non soluat, est ista: nam ad hoc quòd medicina soluat cōuenienter, requiruntur tria, scilicet medicina ipsa, virtus corporis, & materia, quæ euacuatur. Si ergo medicina debiliter euacuat, aut non euacuat, aut hoc est ex parte virtutis, aut ex parte materiæ, aut ex parte medicinæ, si hoc est ex parte virtutis secundum se, aut sui intrinseci. si sit ex parte virtutis secūdum se, hoc est dupliciter, vel ex parte virtutis digestiuæ, vel expulsiuæ. si primo modo, sic est prima causa. si secundo modo. sic est tertia causa. Si autē hæc prohibitio, vel debilitatio sit ex parte instrumēti intrinseci, hoc est dupliciter, aut enim ex parte instrumēti intrinseci præter naturam ei obuiantis, aut ex parte instrumenti secundum naturam. si primo modo, sic est secunda causa, quæ est ex parte ventositatis. si secundo modo, est quarta causa, quæ se tenet ex parte oppilationis canalium. si autem medicina debiliter operatur ex parte materiæ, quæ debet euacuari, sic est quinta causa. si autem medicina debiliter euacuet ex parte suimet, sic est vltima causa. MOND. *Ad hoc, q medicīa soluat conuenienter requirūtur.*

QVibus causis omnibus, qua ratione optima prospicias, accipe.

IN parte ista docet talibus causis subuenire, quæ quidem sunt causæ quare medicina debiliter euacuat, aut non euacuat, & per consequens ex hoc inducit mala accidentia. Et primo docet remouere impedimētum huius medicinæ, quando debiliter euacuat ex parte virtutis, quæ est debilis. Secundo hoc idem facit, quando hoc impedimentum prouenit ex parte ventositatis, & malæ qualitatis humorum. Tertio hoc idem facit, quando hoc impedimētum prouenit ex parte virtutis expulsiuæ, quando est debilis in expellendo. Quarto hoc idem facit, quādo hoc impedimentum euenit ex constipatione viarum. secunda ibi. Si autem fuerit causa huius ventositas. tertia ibi. Si autem expulsiua debilitatur. quarta ibi. Si autem propter constipationem. Debilitatem naturæ ideſt virtutis alteratiuæ debentis eam reducere ad actum. res, quæ cadit in sensu, id est res, quæ apparet ad sensum, conualescentia: nā vniuersaliter in conualescentibus, sicut qui sunt cōualescētes post febres, & præcipue acutas, hæc ineſt proprietas naturæ cōualescentiū, vt auctores ponunt, & præcipue Gal. in techni vltimo cap. scilicet resumptiua vero, &c. q. in eis virtus est debilis propter membrorum consumptionem, & resolutionē caloris, & spirituum factam ex fortitudine ægritudinis. Et vsque huc tangit cognitionē debilitatis operationis medicinæ, quando est propter debilitatem virtutis alteratiuæ, siue digestiuæ. rei cibalis, non autem dixit cibi absolute: nam hic cibus non debet esse omnino cibus, sed debet esse cibus medicinalis, habens scilicet vim alteratiuā qualitatis medicinæ, & etiam qualitatis corporis conualescentis, nec etiam hic debet esse exhibitio rei medicinalis absolute. eo quòd hæc debilitas operationis medicinæ MOND. *Propriū in ualescentiæ post febres acutas.*

dicinæ fit ex debilitate virtutis alteratiuæ, vel digestiuæ, & ideo debet exhiberi talis, quæ confortat virtutem stomachi alteratiuam, quæ etiam alteret dispositionem corporis, & medicinę, talis autem res est cibalis, siue medicina cibalis, quę quidem est facilis digestionis, sicut ius carnis pullinæ, & perdicum, vel vitella ouorum, &c. ex eis.n. acquiritur duplex iuuamẽtum. vnum est, quia virtutem confortant. secundum, quia ex substantia eorum liquida ponitur medicina, quæ erat debilis, ad euacuandum debite per secessum lauando, & ex eis verbis Mes. docet his accidentibus prouenientibus propter debilitatem virtutis subuenire. post, scilicet cibum iam digestũ. potumque aquæ non veri frigoris, scilicet vel in actu, vel in potentia: primo dico, quòd non debet esse veri frigoris in actu, sed tepida, vel calida parum: nam si hæc aqua esset actu frigida extingueret naturalem calorem stomachi, & virtutem medicinę, & præcipue de his medicinis, de quibus est hic sermo, quæ, scilicet euacuant leniendo, vel lubricum faciendo. non debet etiam esse actu multũ calida, quia, scilicet caliditate resolueret naturalem calorem, & ideo debet esse tepida, aut plusquam tepida, ne, scilicet tepida existens vomitum induceret. dico etiam similiter, q̃ hæc aqua non debet esse veri frigoris in potentia, neque vere calida in potentia: nam si esset multum frigida in potentia debilitaret naturalem calorem stomachi, & virtutem eius alteratiuam: nec debet esse multum calida in potentia, & hoc quia resoluendo naturale calidum debilitaret etiam virtutem medicinæ, quæ etiam debilis est in soluendo, & ideo debet esse temperata inter caliditatem in potentia, & frigiditatem potentia, & hoc modo cum aqua decoquimus tales res, vt acquirant talem virtutem potẽtialem in aqua, sicut hoc modo, & aqua hordei, & sic exponendo concordat hoc dictum dicto Auic. 1. can. fen. 4. ca. de vijs siue regulis succurrendi his, quæ fiunt a medicinis solutiuis: nam dicit ipse, quòd quando medicina solutiua assumpta non euacuat debemus dare post ipsam apozema eiusdem virtutis cum ea, & hoc etiam modo nos facimus: nam quãdo alicui damus cassiam, tamarindos, aut mannam, & ista non euacuãt, si hoc fit, quia virtus est debilis, damus cibum confortando virtutem, sicut esset brodium, vel ius carnium, & præcipue pulli: si autem contingit, q̃ per istud ipsa non euacuat, tunc damus post comestionem cibo digesto apozema, vt aquam hordei, vel prunorum, consueuerunt tamen quando hoc euenit propter istam causam, quòd post comestionem soluunt, & virtute stomachi iam confortata, & ideo quando virtus est debilis, damus rem quæ sit confortans stomachum, sed si virtus esset fortis, damus rẽ quæ sit virtutis abstersiuæ.

SI ob naturæ imbecillitatem id cõtigit (quod sensu deprehendere potes: aut enim ex morbo reualescit homo, aut alia simili causa imbecillus est) & medicamentum lauando, & lubricando est purgatorium, cibo naturam mox roborãte dato, & potu aquæ minimum frigidæ: medicamenti actio adiuuatur. Si ob flatus, & malam humorum qualitatem (quod præcedentia flatum signa, aut intemperiei cum humore æqualis, vel inæqualis declarant) clysteribus, aut vomitu vacuandum est: deinde flatus dissoluendi, aut mala qualitas contrario est alteranda. Si facultas expultrix est imbecilla: aut medicamenti actio debilis, aut remissa, data aqua modice frigida, & hora post, adstringente aliquo, vt cydonio, pyro, vel simili: medicamentum potenter ad inferiora detruditur. Ob intestinorum obstructionem, clysteribus affectui cõuenientibus medendum est, & alijs constipatam aluum expedientibus. Quibus auxilijs si purgatio non procedat, nulla inde noxa insignis metuenda est. Si autem medicamentum purgans comprimendo non vacuet, aquam frigidam priorum nulli propinandam censent, quod adaucta per aquam grauitate, citius lubricet, ac descendat medicamentum. Quod verum est, si libera habent intestina: si vero obstructa sint, aut in suis anfractibus arctata, augetur per aquam frigidã angustia. Id quod cum intellexeris, potabis tepidam, quod hæc præterquam, quod angustiã non auget, lubricare cogit medicamentũ huiusmodi. Non est igitur id auxilium absolute, & sine limitatione scribendum. Omne enim medicamentum comprimendo purgans, nisi vacuet, intestina præsertim tenuia, & alios meatus exiles lædit. Quapropter vacuandum est prædictis tum lubricantibus, tum ad inferiora trahentibus.

HIc scire debes, quòd si alicui sit data aliqua medicina euacuans comprimendo, & non euacuat, tunc non debemus dare post ipsam aliam medicinã cõpressiuam, eo quòd hæc magis adhuc cõprimit, & coangustat meatus, & hoc verum habet, suppositio quòd non sit ibi aliqua res cogens ipsam medicinam compressiuã dare, sicut esset in diaria superflua, aut dysenteria similiter, & istam medicinam compressiuam non debemus dare in habentibus meatus strictos, in eis enim non debemus euacuare per medicinam compressiuam, quia magis coangustat, & ideo si sint aliqua corpora dura ad secessum, non debemus in eis ad euacuandum dare medicinã compressiuam, eo quòd maiorem stypticitatem ventris faciet, & præcipue ante cibum, vnde postea fit maior necessitas exhibendi solutiuum fortius, & ideo quia in mulieribus meatus sunt valde stricti, non debemus dare hanc medicinam compressiuam, in posterum enim inducunt strictũram meatuum, inuenimus enim in mulieribus constringi menstrua ex vsu myrobalanorum, vtebantur enim eis propter passiones capitis, & stomachi, quare oportuit nos dare eis fortia solutiua, sed si canales sunt valde lati, tunc maxime iuuantur talia corpora ex vsu compressiuorum propter oppositã causam, aquam tepidam: nam aqua tepida, siue calida parum, licet sit potentia frigida, tamen sui actuali caliditate dilarat, & aperit meatus. sui etiam substantia liquida lauat, & lubricum facit. non timens id, scilicet strictũram meatuum, & faciat sic, vt in aqua illa sit decocta aliqua medicina aperitiua, aut hoc enim malum erit timere super ea læsionem, scilicet ventris constipationem, quam etiam dicimus, aut etiam quas dicemus, vt notum est, &c.

SI autem medicamentum soluendo purgatorium, & ob id fugiendum, non vacuarit, quàm potes celerrime a corpore expellatur, vel vomitu, vel potius deiectione, ad quam clysteribus etiam potenter attrahentibus ipsum reuelles, si ad superiora moueatur: tale enim nisi cito vacuetur, angustiam, æstuationem, conuulsorium quendam motum, in quo partes extenduntur, & retrahuntur, totius corporis molestiam violentam, cordis morsum, præfocationem in quibusdam, scotoma capitis, & oculorum dolorem tantum, vt hi foras elidi videantur, facit. Præter dicta auxilia horum medicamentorum malignitatem frequenter obtundit, & acrimoniam frangit, Ruso authore, potus aquæ vehementer frigidæ, & in eadem sessio, & quæ-

Vt Galenus se fecisse narrat in inuene, qui scammoniũ sumpserat lib. 2. alimentor. paulo ante cydonia. Hæc de purgante per lubricationem medicamento.

quæcunque eius vehementiam, acrimoniam, in flammationem, furiosum impetum frangunt: ad hæc theriace, & cætera partim paulo ante dicta, partim dicenda.

MOND. *Vtrũ aqua frigida conueniat post medicinã solutiuam venenosam debiliter, aut tarde soluentem.*

HIc est dubitatio, vtrum aqua frigida sit conueniẽs post exhibitionem medicinæ solutiuæ, quæ venenosa est, qñ non soluit, aut debiliter, & tarde soluit, & vi detur quòd non. illud non est conueniens, qñ medicina solutiua non euacuat, quod facit constrictionem vẽtris, sed aqua frigida est huiusmodi, quare, &c. maior est nota, minor apparet: nã posuit supra in hoc cap. ꝙ post exhibitionẽ medicinæ euacuantis comprimendo non debet dari aqua frigida, eo quòd angustat meatus, & canales. Non n. vr etiam ꝙ debeat fieri balneum in ipsa, aut sessio in ipsa, quia id non debet fieri post exhibitionem medicinæ solutiuæ, quæ non soluit, quod habet debilitare anum, & intestina, aqua frigida est huiusmodi, quare est &c. nam frigidum est inimicum ano, pudendo, & similibus membris frigidis, vt ponitur ab Hippo. in 5. particula apho. Contrarium hic ponit Mes. Dico, quod aquam frigidam exhiberi post medicinam solutiuam, intelligitur dupliciter vno modo exhibetur post medicinam solutiuam, inquantum solutiua, alio modo inquantum venenosa sui actione, seu superflua caliditate, si primo modo tunc hoc est dupliciter: nam ista aqua frigida, aut exhibetur in pauca quantitate, aut multa, si exhibeatur in pauca quantitate, aut multa, si exhibeatur in pauca quantitate, dico quod ipsa competit; nam ipsa sui frigiditate corrugat, & condensat partes stomachi, quibus corrugatis, medicina, & materia attracta ab ea ad inferiora expellitur, & præcipue hoc habet verum, in his, quibus stomachus est calidus, medicina etiam habet tũ raptum sursum, & tunc alterat qualitatem calidam stomachi, & etiam superfluit propter medicinam venenosam solutiuam, sed si stomachus esset frigidus, & corpus stomachi, vel corpus totum esset debilis virtutis, tunc ipsa non competeret, & ideo propter istam causam debet dari in pauca quantitate, ne ipsa superflua debilitaret stomachum, & debet lambendo exhiberi. Si autem ista aqua frigida sit multa, tunc ipsa non debet exhiberi ratione medicinæ solutiuę, vt solutiua est, eo ꝙ ipsa sic exhibita nimis debilitaret virtutem stomachi, & corporis totius. Et ratione ipsius medicinæ solutiuæ inquantum solutiua est, dico ꝙ aqua frigida debet exhiberi: nam ipsa frangit omnem acuitatem, omnem etiã superfluam caliditatem ipsius medicinæ solutiuæ ratione quorum dicitur venenosa. Tamen si ista medicina esset venenosa, nõ per acuitatem, vel caliditatem superfluam, sed per nimiã frigiditatem esset mala, sicut mucillago psylij, tunc non debet exhiberi aqua frigida, ipsa enim augeret magis congelationem talis medicinæ, sed debet tunc magis exhiberi id, quod congelationem eius prohibeat. Sed tamen aduertendum, quòd si aqua frigida competat in hoc casu, quandoque exhibetur interius per potum, quandoque vero fit sessio, aut balneum in ea secundum diuersitatem situs, aut loci, in quo est medicina solutiua: nam si medicina superius repat, debet dari aqua frigida in potu, si autem hæc medicina videatur facere ardorem, aut excoriationem circa intestina, & partes inferiores debet ex ea fieri balneum, aut sessio in ea. Ad rationes. Ad primam, illud non est conueniens, quod facit constrictionem ventris, verum est, si ista aqua non prohibeat operationem medicinæ solutiuæ, inquantum venenosa, sed bene talem operationem prohibet, & hic est sermo de medicinis solutiuis venenosis, vt iam est dictum, quarũ venenositas ex aqua reprimitur, & acuitas, & inflammatio ab eis per aquam frigidam remouetur. Ad secundam rationem cum dicitur, id non est conueniens, &c. verum est, nisi faciat aliud maius iuuamentum, & & prohibeat etiam maximum nocumentum, modo facit id, nam prohibet excoriationem intestinorum remouendo acuitatem, & inflammationem medicinæ, similiter etiam præseruat cor, & corpus totum à venenositate reprimendo eius malitiam, & ideo quando malitiam istius medicinæ non possumus remouere cum theriacis, tunc exhibemus aquam frigidam.

Responsio.

SI autem medicamentum benignum est, tamen non vacuarit, sed angustiam, ventris tormina, æstuationem corporis, capitis dolorem, vertiginem, scotoma, seu oculorum obtenebrationem, pandiculationes, oscitationes excitet: cito expellatur, sumptis primum adstringentibus ipsum deturbaturis, vt cydonijs, mastiche, & similibus: deinde balanis & clysteribus ad inferiora trahentibus. Plurima enim talia medicamentum infra valenter compellunt. Sed in clysteribus pro vario affectu compositis, spes omnia hęc deturbandi, & a magnis periculis vindicandi magna est. Quod si hæc non profuerint, & symptomata praua multiplicentur, & materia tenuata seorsum feratur, secanda necessario vena est, præsertim brachij interna, deinde vena maleoli: phlebotome enim ad hæc est efficax.

Adstringentia si post alia sumantur, ea detur bant, Gal. lib. 1. & 2. Alimẽto. & li. 6. de sanã. tuenda.

DVbitatur propter dicta, vtrum phlebotomia competat post medicinam solutiuam prius exhibitam qñ non euacuauit: & videtur ꝙ non: nam duas euacuationes simul coniungere fallax est, & timorosum, vt colligitur ex dictis Auicen. 1. can. fen. 4. sed tunc coniungũtur duæ euacuationes simul, quare, &c. Præterea id qđ diuertit materiam ad partem oppositam parti, ad quam medicina diuertit non est faciendum post medicinã solutiuam: phlebotomia est huiusmodi: quare &c. probatio minoris eo ꝙ phlebotomia educit humores de centro ad circunferentias, medicina autem solutiua facit e contrario. Dico, quòd phlebotomiam post medicinã solutiuam fieri, potest dupliciter intelligi, vno modo electiue, & per se, alio modo causaliter, & necessarie. Si primo modo, dico, quòd non debet fieri, & hoc dico nisi in corpore sit peccatum sanguinis, aut etiam aliorum humorum, & sint simul mixti, & adæquati cum sanguine; tunc enim debet fieri, & hoc contingente, dico spatio tẽporis interposito, phlebotomia enim multitudinem humoris euacuat: si vero non sint mixti cum sanguine, tũc phlebotomia electiua nõ debet fieri, tunc enim ipsa euacuat solum sanguinem, & alios humores malos in corpore derelinquit, sed si loquimur de phlebotomia coacta, & necessaria, dico, ꝙ debet fieri phlebotomia, & præcipue qñ ex ipsa medicina humores sunt valde commoti, & agitati: nam ista phlebotomia prohibet nocumenta, quæ possunt inde prouenire, sicut etiã sanguinis ebullitio aduenies ex tali medicina, & commotio humoris cum sanguine facta a medicina. per phlebotomiã enim hæc omnia remouentur: tamen si ibi sit plus de commotione humorum, quam de sanguinis ebullitione, debet fieri phlebotomia de basilica: si autem ibi sit maxima ebullitio, fiat de saphena ad diuertendum illam inflammationem, & ebullitionem, & si ibi sit vtrũque, fiat vtraque phlebotomia. Tunc ad rationes, ad primam cum dicitur duas euacuationes, &c. verũ est electiue: sed coacte non est fallax eas coniungere, & supponitur, ꝙ vna ex talibus euacuationibus non compleatur, aut non fiat nisi illa, quæ debeat fieri à medicina solutiua. Ad secundam, cum dicitur id quod diuertit, &c. dico verum est si medicina sufficienter, & perfecte euacuaret, sed quia ipsa non euacuat, ideo fienda est phlebotomia, vt remoueat ebullitionem, & furorem in humores aduenientem à medicina, euacuat etiam humores commotos.

Vtrum phlebotomia conueniat post medicinã solutiuã, quæ non euacuauit.

VOmitus autem tunc prouocandus, vel intendendus, quando à medicamento stomachus

machus per os ventriculi (quod etiam cor nominant) mordetur, & nauseam, aut singultum suffocatorium excitat medicamentum genere strāgulatorium: non neglectis etiam tum clysteribus, præsertim si ventrem, aut hypochondria angit medicamentum, & torminibus, ac æstuatione fatigat.

De medicamento illegitime, & molestè vacuante.

MEdicamentum illegitime, & molestè purgat, quod vacuat quidem, sed nō quos humores vacuari oportuit: idque præterea facit cum subuersione, vomitu, torminibus, æstuationibus. Si autem vacuat corruptum quidem & impurū, non tamen quem volebamus humorem, is ipse alio purgante sumpto est vacuandus: alioqui latius in corpore spargetur, & increscet ob agitationem, & commotionem in eo factam, & aliarum materiarum affluentium, in ipsum conuersionem: quomodo in lacunam dum diuersa, tum pura tum impura affluunt, eam subuertūt, & totam tandem impuram reddunt. Quod si non corruptum humorem, sed benignum, & necessarium vacuat medicamentū, æger æstuat, vexatur, viribus immodice deiectis languet, natura expulsioni repugnante, (quorum nullum adest, vbi excrementa sola vacuantur) proinde mox eius medicamenti vires frange, ipsumque à corpore lubricando deturba: quæ duo aqua calida in horas pota præstat, aliaque idem potētia plenius trademus. Si autem vomitum, & animæ subuersionem medicamentum excitat, vomitorium vel natura, vel quia est abominabile, aut à flatibus leuatur, aut ob stomachi imbecillitatem, aut stercus siccius, aut intestinorum angustiam: si ob hæc postrema, clystere idoneo stercus molliatur, & intestinorum ab his obstructio liberetur: qui si non sufficit, uomitu expellatur medicamentum. Quod si sumptum est abominabile medicamentum, aut stomachus est imbecillus, ob idque vomitus timeatur, à corporis, & animi motibus, quantum potes, abstine, donec in medicamentum ipsum natura vndique agat, aliter in naturam non acturum: odoretque æger flores, & alias plantarum partes suauiter olentes, mentam, sampsuchum, citrifolia, & fructum, apium, absinthium, cydonia, macianum, rosas, bolum aqua rosarum, & aceto aspersum, lutum, quo panni abluuntur, rosis recentibus, & aqua rosarum nutritum. Extrema quoque fricuisse, & vinculis dolorificis adstrinxisse, manus item ac pedes aquæ calēti multum mordenti imposuisse, iuuat. Si autem medicamentum est stypticum, mordere [aliquid prædictorum] quasi lambendo bibere, faciem aqua rosata; vel alia re dolente leuiter aspergere, gaudere, delicias curare, præsertim nauseā incipiente, vomitum prohibet. Vbi vero anima est sedata, ambulet, ac paululum moueatur, quo promptius medicamētum descendat, vt docuit Hippocrates. Tormina autem medicamētum excitat, quòd stomachum, & partes, quas permeat, pungendo lædit, vel intemperie sua afficit, aut quod immodice trahit humorem tam benignum, quàm malignum. Ob id vim eius cito obtundimus, ipsumque cito à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum est, partim mox dicetur.

Aphor. 9. li. 26.

Vt alexiteria iuuāt alterando, & vacuādo li. 5. simpl.

Causæ medicamētum ex deiectorio vomitorium facientes prius dictæ.

Apho. 14. et 15. lib. 4.

Remedia vomitus.

Absinthium Ponticum, seu Romanum intellige ex Gal. in lib. 6. simpl.

Aph. duobus præalleg.

De medicamento immodice vacuante.

HYpercatharsis, hoc est, a medicamento purgante vacuatio immodica, fit ratione sumentis, medicamenti, accidentium vtrique superuenientiū. Ratione sumentis, quòd is vel excrementis, ad fluendum paratissimis redundet, vel venarum facultate retentrice sic imbecilla, vel orificijs earum amplioribus: vel ex ijs est, quibus purgatio est interdicta, quos in libro de pharmacis declarauimus. Ratione vero medicamenti, quoniam id aut qualitatem habet alienam, & deleteriam, venenosamque, aut largius sumptum est, aut portione sui ventriculi, & intestinorum villis adhæret, aut venarum ora mordet, pungit, aperit, aut cor intemperatius reddit, quas hypercatharseos causas ex his, quæ præcesserunt, discernito. Ratione denique illorum, quæ vtrique superueniunt: australis enim constitutio, vt inquit Gal. si vincat, aperit, rarefacit, humores ad fluendum idoneos reddit: aquilonia quoq; si præpolleat, fluxiones etiam comprimendo, & exprimendo excitat: quapropter per hos flatus, qui prompte tunc fluxionibus tentantur, purgandi non veniunt. Potus quoque largior aquæ frigidæ, ac errores alij quidem in sumendis, admouendis, educendis, faciendis, hypercatharsim promouent. Huic immodicæ vacuationi, ne vires prosternat, resistemus, per auxilia dictis fluxus causis (quas precedentia declarant) contraria: qualia sunt, quæ medicamenti virtutem frangunt, obtundunt, incrassant, compingunt, motu molesto exuunt, expellunt vomitu, oppositio scilicet motu fluxui ventris: adhæc quæ retentricem vim venarum, & orificiorum laxiorum, & intestinorum roborant cogendo, & constringendo: quæ denique cor ipsum roborant, & animam recreant, exhilarantq;: his enim omnibus tota hypercatharseos curatio perficitur.

Galen. lib. 3. simpl. c. 26. & 27.

Aph. 4. li. 3.

Hypercatharseos remedia causis ipsius contraria.

Canon primus.

SIigitur fiat ob medicamenti actionem immodicam, frangenda virtus eius est, ipsumq; cito à corpore expellendum per lauantia, vt aquam calidam, aut aquam hordei, aut mucaginem seminum psyllij, & cydoniorum: vel tergentia, vt saccharum rubrum, mel, decoctum vuarum passarum, hydromel, & similia: vel comprimentia, vt cydonia, syluestria poma, (maciana vocat) pyra, mastichen, myrobalanos, & similia. Eadem ratione cum medicamentum aliquod violentum, præsertim expulsu difficile, deturbandum

Remediū triplex medicamētū ex eum pore pellit.

bandum est. Rursus primum propinat mucaginem proposito affectui idoneā, cum aqua tepida, & pauco oleo amygdalino: horis postea duabus aliquid comprimens exhibet: sic medicamenti virtutem totam a corpore expellit, vt nullum ipsius vestigium supersit. Addit Galenus, aquam calidam lauare, expurgare, medicamentumque purgatorium, etiam si alicui parti hæserit, deturbare: frigidam vero, quod villis viscerum adhæret, magis impingere. Serum denique lactis caprini cum melle, & pauco sale medicamentum probe expellit, vt Ioannitius ait, vt nullum eius maneat vestigium.

Lib. 3. vnt. quæ. acuto.

Canon secundus.

INtestinorum vero, ac venarum, & in ipsis orificiorum, atque etiam corporis pororum vim retentricem firmamus, sumptis modo quo poteris optimo, vel etiam clystere, si opus est, iniectis rebus odoratis, ac constringentibus, cogentibus, contrahentibus. Quæ prope omnia mastiche præstabit: cogendo enim, & contrahendo robo rat. Si igitur mastiches drachmæ duæ, aut tres cum succo cydoniorum bibantur, medicamen tum reliquum expellent comprimendo, ac tandem aluum adstringent, vt Hamech visum est. Ad hæc stomachum, & ventrem reliquum oleo rosato, quàm pati pōt calidissimo illeuisse, pulueremque mastiches, & gallæ, aut rosarum superspersisse in id, est mirificum. Idem, Hamech authore, præstabit tragacantha assata a drach. tribus ad drach. quatuor, ex lacte dulci, aut acido, si affectus id exigat, cocta & pota. Adhæc semen nasturtij totum a drach. duabus vsque ad aureos duos, cum succo cydoniorum, aut myrtorum, coquendo impinguatum, in id est omnium valentissimum, præsertim si semen non sit tritum: nam terendo lentorem amittit. Coriandro autem tibi est vtendum, cum incrassare, & compingere materiam studes: sphragide vero Lemnia, & sanguine draconis, cum vlcus suspicaris: spodio autem, & adipibus, & mucagine seminis psyllij, cum pungens, & mordax, & excorians, dolor est sedandus, & reliquū medicamentum expellendum. Acacia vero, & sanguine draconis, & succino, cum sanguinis deiectio sistenda est. Succo item barbæ hircinæ, quando venarum, pororum, orificiorum amplitudo laxior materias intestinis permittit. Narcoticis denique, cum est stupefaciendum, somnus conciliandus, materiæ incrassandæ. Id quod postremum est tentandum, ac in deploratis, & magnis, & periculosis causis, vbi cætera non satis contulerunt. Porro inter constipantia, in vnum cogentia, roborantia, sistentia, primas tenet, mastiche, rosa, semen rosarum, xylaloe cruda, balaustium, acacia, succus barbæ hircinæ, galla, gummi, lutum Lemnium, spodium, acini granatorum, rhus, ammi, semen portulacæ, & arnoglossæ, fructus tamaricis, & coriandri folia, & grana myrti, cyminum, vel anisum aceto infusum, & torrefactum, cortex thuris E coagulum leporis, sanguis draconis semen nasturtij assatum, gallia, fructus rubi, & similia. Ex compositis vero in idem symptoma vtenda sunt saccharum rosatum, cum mastiche, & gallia, & ex cydonijs malis compositiones, & alia id genus. Inter quæ nostrum electuarium Diacyminum eligimus ad cohibendum alui fluorē, medicamentum purgatorium in corpore frigido sequentem. Nam viscera calfaciendo roborat, flatus dissipat, hæmorrhoidum quoq; fluorem, & flatus compescit. Est autem eiusmodi: Ligni aloes, spicæ nardi, galliæ moschatæ, cyperi, calami aromatici, ana drach. duas: cymini Carmani aceto horis 24 macerati, & torrefacti, drach. tres: seminis porri torrefacti, drach. vnam, & dimidiam: myrobalanorum emblicarum succo cydonij maceratarum, & tostarum drach. sex: seminis vuarum passarum drachmas quinque: baccarum myrti tenuissime tritarum, drach. sexdecim: balaustij, concharum vstarū, thuris, fructus tamaricis, ana drach. duas & semissem: ammeos drach. tres: tere omnia tenuissime, & iterum vino odoraro frangantur, & siccentur: vbi erunt probe persiccata in vase vitrato, iterum tere, & miua excipe. Dantur drachmæ tres cum syrupo cydoniorum, aut myrtino.

Compositæ hypercathar sin corporis frigidi.

Electarium Diacyminum.

F

Trochisci ad fluxum.

G IN eundem fluxum, prę sertim diuturnum, efficacissimi quoque sunt hi trochisci nostri. Rec. Balaustiorū, corticum glandium aceto maceratorum, & tostorum, rhois, baccarum myrti, hypocisthidos ana drach. duas: cymini Carmani, gallarum aceto maceratarum, & tostarum, capitū granatorum, fructus tamaricis, macis, xylaloes, galliæ aromaticæ, mastiches, spicæ. ana drach. vnam: seminis oxalidis, gummi, boli Armenicæ, seminum vuæ, passerū tostorum, ana drach. vnam & dimidiam se. coriandri aceto macerati & tosti, drach. duas cum vino pontico. finge trochiscos ponderis drach. vnius, quorum vnus datur cum syrupo cydoniorum, vel aliquo succo styptico.

H

Electarium.

In hyperchatarsin corporis calidi cō positi.

SI vero a medicamento purgatorio aluus immodice fluat corpore calidio re, sumat hoc electuarium. Rec. Baccarum myrti drach. duodecim: rosarum, spodij, rhu, santali albi, lutei, rubri, balaustij, gummi, ana drachm. vnam & dimidiā: granorum granati acidi assatorum drachmas septem: coriandri aceto macerati & assati drach. quatuor: seminis rosarum, oxalidis, plantaginis, ana drach. vnam: omnia hæc probe trita frange omphacio solo, vel succo myrti, & aceto simul, & siccata excipe miua, facta ex succo cydoniorum, & aceto. Dantur drach. tres cum

syrupo

Ex fructu rhoreceti pulpa separada. Cortex hordei deterior est, ob id vacuationē promouet.

syrupo cydoniorum acidorum. Ad affectū eundem, etiam si intestinorum vlceratio adsit, mire valent hi trochisci a nobis cōpositi. Rec. Spodij drach. septem, seminis rosarum, & rosarum ipsarū, acaciæ, balaustij, sanguinis draconis, ana drach. duas & semissem: seminis oxalidis drach. vnam & semissem: oxyacanthæ, carnis rhu, seminis plantaginis, & portulacæ assati ana drac. vnam & sextā drach. vnius, gummi assati drac. vnam, fiant trochisci ponderis drach. semissis. Datur cum decocto hordei excorticati. Ad eandem hypercatharsim cum ventriculi, hepatis & aliorum viscerum imbecillitate, epithema hoc salubre sum expertus. Rec. Acaciæ, hypocisthidos, rhu, gallæ, ladani, calami aromatici, rosarū & seminis ipsarum, santali albi & rubri, galliæ moschatæ, ramic, [ideſt, compositionis ex gallia moschata, & passis vuis] mastiches, xylaloes, spicæ, thuris, costi, myrrhæ, cyperi, absinthij, ana drach. duas: probe omnia terant. Tunc tortellorum de seni drach. tres, dactylos siccos duodecim numero, gūmi assi drach. quinque,* miuæ glutinosæ vncias tres: horis 24 macera: aquæ rosatæ, vini austeri, succi rosarum, succi foliorum myrti, & foliorum rhamni ana vnciam vnā, & dimidiam: calfactā post coque igne lento ad mellis spissitudinem: tunc iniectis pulueribus tere in mortario, donec glutinosum cuadat, extende linteo, aut aluta, & suffi xylaloe, & vētri toti impone. Alterum Recipit, rosarum & seminis earum, pulpæ rhois, santali albi, & rubri, spodij, sanguinis draconis, succini, balaustij, galæ, acaciæ, hypocisthidos. galliæ moschatæ, corticum mandragoræ, capitum granatorum, ana drach. tres, caphuræ drach. vnam, & tertiam drach. vnius: puluera tenuiter: tunc accipe succi extremitatum vitis, vncias duas: omphacij vncias semissem: succi extremitatum myrti, & aceti, ana vnciam vnam: quibus infunde horis 24 hordei excorticati vncias duas, gummi vnciam vnam, granorum myrti tenuissime tritorum vncias tres: quibus adde miuę acetatæ vncias tres: coque igni lento ad viscosam spissitudinem. tunc in mortario species tundendo permiste intendantur linteo, & cum xylaloe suffiatur, & ventri toti imponatur. Est enim sanum hoc, & expertum epithema. Clysteribus quoque, si affectus postulat, vtendum idoneis, qualis fuerit optimus ex butyri drach. triginta, sanguinis draconis drach. tribus, aut pluribus, aut paucioribus pro necessitate.

Epithema ideſt, scutum seu emplastrum partis alicuius. Ramie i trochiscis dicetur.

Ex panis liquore idoneo, vt aqua rosarū, mersus, & aliquoties assatus vt biscoctus.

**Hac Miua cydoniorum longa coctio nec lenteſcit.*

Clyſter.

Canon tertius.

REuellimus item medicamentum ad loca sedi immodice fluenti opposita, vt cutim, balneo, & frictione sudorem prouocantes: vt cola, vinculis ipsorum dolorificis, & cucurbitulis: vt vesicam, pvretica, & per os vomitorium dantes. Præstantissima autem inter hæc sunt frictio, & balneum, præsertim ex aqua dulci, cui chamamælum: absinthium, sampsuchus, folia poros dilatant, & A corpus roborant. Ne autem cum imperitis quibusdam adstringentia incoquas: corpore enim densato materiæ, & vapores intro compelluntur, quæ res fluorem auget. Præcipuo igitur studio poros rarias, & foras quibus potes modis attrahe, vt per cutim materia, & vapores acres expirent: id quod sudor in balneo, vel aquæ calentis vapore, præstabit. Frictiones autem fiant primum lenes, post etiam valentiores, ne tamen ægrum lædant: identidemque repetantur, donec multus reddatur sudor, idemque frequentissimus tergendus est: hoc enim modo promptius effluit, cum in poris diu relictus concrescat, & alterum, vel sudorem, vel vaporem exitu prohibeat. Fricuisse etiam extrema multum iuuat. At vero vulgus medicinæ imperitum, omnes a B medicamento indiscriminatim lauat, ignorans balneum foras trahere (vt Galenus ait) & materiæ reliquias virtute medicamenti purgantis ad intestina omnino repentes, in oppositum mouere, ac facultate sua ad totum corporis habitū reuocare: tunc quidem facile erat iuuare, vt promptius reperet, vel saltem exolueretur: nunc autem difficile. Præterea damnandum est balneum, licet ipsius virtute attractio materiæ ad exteriora, eaque ignobilia sperctur: ipsa enim transmittitur ab ignobilibus partibus intestinis, ad ignobilem cutim, sed per partes nobiles, hepar & venas: cum præsertim natura melius vacuet propinqua, maxime si viæ adsint conuenientes. Materia enim vacuanda est per partē, ad quam magis declinat, præcipue si ea crit idonea, inquit Hippocrates. Errant igitur omnes, C sine discrimine, post sumptum medicamentum lauantes; obstructionesque, & cutis vitia excitant.

Non fiāt dure, quia dent sant, sed multa potius q̄ digerunt, lib. 2. & 3. sanit.

Aphor. lib. 4.

Lib. 1. aph. 21.

SCiendum est, quòd balneum post medicamentum MOND.
sæpe perducit ad magnum nocumentum, quod aduenit de tanto diuerso motu ipsius medicinæ: nam primo materia vi pharmaci mota ad intestina per venas meseraicas transiens transiuit per hepar, & principalia membra, vnde ea debilitauit. superueniente postea balneo materia ista ex intestinis peruenit ad exteriora, & hoc etiam per hepar. vnde etiam adhuc magis debilitauit, quia debilius est hepar, quàm in primo transitu. vlterius etiam hæc materia propter eius motum diuersum facta est maligna, quare magis nocet hepati, per quod transit, & maxime conuenientibus, sed sup. quando materia ista euacuatur per intestina, tunc educit per conuenientes vias. Inquit Hippo. in secunda parti. aphor. quæ ducere oportet. in oppilationes, & præcipue, si vtantur, balneo, in his qui non sunt sufficienter euacuati. Sed hic est dubitatio vtrum balneum resolutiuum faciens sudorem competat post medicinam solutiuam. Et est breuiter sine argumentis dicendum, quod istud balneum, aut administratur post operationem medicinæ solutiuæ, aut dum ipsa operatur. Si loquamur de ipso primo modo, tunc aut ista medicina diminute euacuauit, aut superflue, aut mediocriter. Si diminute, dico, quòd balneum istud non conuenit, eo quòd balneum mouet humores ad contrarium eius ad quod medicina mouebat, eo quod medicina mouebat à circumferentia ad centrum, sed e contrario facit balneum, & ideo non damus tunc balneum, sed potius aliam medicinam solutiuam, quæ compleat operationem ipsius personæ non perfecte euacuatæ, & hoc habet verum, præcipue si residuum materiæ esset D

commo-

commorum ad intestina: sed bene posset balneum E competere, supplens defectum medicinæ, præcipue si istud residuum materiæ esset magis versus extrema corporis. Si autem hæc medicina mediocriter, & conuenienter euacuauit, dico quòd tunc non conuenit balneū fortiter resolutiuum, & sedatiuum, sed bene conuenit balneum aperitiuum pororum, & laxatiuum, ad hoc scilicet, quòd si aliqua materia sit contenta in poris carnis, ad cuius expulsionem natura non erat multum intenta propter intentionem aliam magis necessariam, illa materia postea possit per balneū euacuari per poros. Si autem hæc medicina superflue euacuauit, dico quòd tale balneum resolutiuum non conuenit, eo quòd istud balneum superflue euacuat: duas autem euacuationes, & præcipue superfluas simul coniungere, aut vnam post aliam immediate est fallax, & timorosum. similiter etiam isti sic superflue euacuati sunt valde debiles in virtute, tales autem sunt abstinendi à balneis, tamen in casu posset competere aliquod balneum humectatiuum membrorum, si essent superflue euacuati à medicina. F Sed si loquamur de balneo approximato in hora operationis medicinæ, tunc aut ista euacuatio facta à medicina est diminuta, aut superflua: aut mediocris: si est diminuta, accidunt res, quas ponit Mes. in litera, quæ satis sunt notæ intelligenti, inducunt etiam oppilationes, & ægritudines cutis, per id etiam quod constringunt ventrem. sed si ista euacuatio sit superflua, tunc balneum conuenit, quia humores attractos à medicina diuertit ad contrarium. sed si ista euacuatio sit mediocris, non conuenit donec fit, quia tunc euacuaret sicut pharmacia, & diuerteret materiam ad oppositum, quod non est fiendum, quando est euacuatio mediocris.

REuera autem balneum nequaquam salubre est post medicamentum purgatorium, nisi cum immodice vacuat: tunc enim auersando materiam fluorem sistit. Postquam vero in balneo diu sudatum est, adstringentibus vires G sunt firmandæ, ne laxata purgando viscera, materias recipiant, & vt materiæ ad oppositum conuertantur. Si vero hæc non contulerint, corpus eius totum pannis lineis aqua infusis tam diu in balneo vndique percutiat, donec ipsa cutis rubeat, & infletur, tunc fricetur, vt sudet. Sedere autem in balneo, super calidos lateres, aut lapides leues raros: alijs vero hypochōdria, ventrem lumbos calfacere, in id multum confert. Extremorum item ligaturæ per institas dolorificæ, & frictiones materiam per aluum fluentem in contrarium auertunt, præsertim si ab alis, & inguinibus cœptæ descendant: Idem præstant diuretica, hoc est, vrinam mouentia. Mictus enim noctu plurimus, paruam significat deiectionem, vt inquit Hipp. quoniam vrinam lar- H
Aphor. 13. lib. 3. gior, vt etiam sudor, multam deiectionem sistit, materia ab intestinis, & sima hepatis ad renes, vel poros partium retracta, & ob id stercus siccum, & ad excretionem pigrum relinquente, vt
Is fuit Ioānitius Aph. expositor. Humain visum est. Vomitum quoque in hoc affectu prouocare in contrarium reuellit [vt à longo alui profluuio habito, spontinus vomitus superueniens morbum soluit.] Quomodo enim fluor alui vomitum aliquando, sic vomi-
Aphor. 15. lib. 6. tus fluorem alui curat, authore Hippocr. quando scilicet materia illorum causa ad oppositum trahitur, vt ait Humain. Auertunt etiam alui profluuium cucurbitulæ, hypochondrijs, lateribus, ventriculo, lumbis, affixæ.

Canon quartus.

MOlestam autem humorum in corpore agitationem, & fluctuationē quiete, & somno sedamus: cum enim vacuationem ab elleboro immodicam sistere voles, somnum impera, & quietem, inquit Hippocr. corporis scilicet ac animi, vt Heben Mesues interpretatur, idque sensuum obiectis celebribus, & iucundis homini adhibitis. *Aphor. 11. lib. 4.* Somnus etiam inducendus est, animum demulcentibus melodijs, & cātionibus, & musicis omnibus instrumentis: adhæc remedijs somnificis, & reliquis delirium sedantibus. Somnus enim profundior, & quies, omnes humorum agitationes maxime sedat, vt contra indicat nauigatio turbari motione corpus, vt inquit Hippocr. *Aphor. 18. lib. 4.* Præterea in hoc affectu à cibo, & potu omnino abstinendus homo est, nisi syncope, hoc est, virium præceps lapsus timeatur: hi enim humorum agitationem augent, non remittunt.

Canon quintus.

SCopus tibi sit præcipuus, animum exhilarare, corque roborare sumendis, admouendis, educendis, faciendis. Hominem igitur in domo temperata compone, non autem frigida (quoniam frigus humores intro compellit; quos foras ad cutim traxisse fuerit salubrius) neque item calida, quod calor corpora resoluendo infirmat vires, G ac deijcit. Cibus autem, & potus omnis est tibi deligendus, qui animum recreet, ac ipsum cor roboret, de quo postea plenius dicturi sumus.

Canon sextus.

VMores vero congelare, & narcoticis vti, perfugium est vltimum, tuncq; solum, quando prædicta omnia nihil contulerunt, & curatio prope deplorata est. narcotica autē fortia tibi vtēda sunt, qualia antidotus theriaca, & Philonis, & similes.

INter fortia narcotica theriacen ponit, id autem de recenti intelligendum in qua scilicet opij vis adhuc viget. Ob id Galen. 5. meth. matronæ Romanæ theriacam recentem obtulit sistendæ destillationis gratia. Est tamen hac in re vt merito ambigas, sit ne opium stupefactorium, quod aiūt, & quarto ordine frigidum; videmus certe ipsum fauces mansum exurere, quod acrimoniæ & caloris effectum est: at amara calida Galen. putat. Turcæ quoque opio vtuntur prælium inituri, & alacres redduntur. ac Tridentini rustici, vt aiunt, ex papauere albo fercula etiam parant, nec vllo tamen stupore opprimuntur. Profecto hæc de opij temperamento ancipitem me semper tenuere. Neque autem quod doctissimus Auerroes scribit de duplici amaroris causa 5. Coll. satisfacere huic controuersiæ posse video; quando scilicet contra Gal. sententiam amarum saporem frigidum temperamentum sequi non minus putat, quàm calidum: sed qui à frigido, ex amaro dulcem, qui à COST.

calido

ualido ex dulci in amarum immutari affirmat. Papaueris equidem nigri caput, ex quo opium, nõ acerbum tãtum, sed maturum quoque amarum est, ita vt ad eã normam opij temperamentum duci neque at. Adde etiam, q vrendi vires, quę opio insunt, non frigoris, sed caloris insigne specimen præbent. Quid ergo? Calfaciet ergo opium. Atqui stuporem inducit. Fortasse quo pacto vberior vini potus stuporis effectus inuehit ob vaporum copiam, quam ad caput promouet; eo etiam opium, vel sui acrimonia, dum in uentriculum agit, vel quacunque alia ratione copiosos halitus excitat: qbus caput plus iusto opplentibus, & uigilandi impotentia, & stupor inducitur. Huius rei argumentũ nobis quandoq; præbuit, q qui pastillos ex charabe nuncupatos assumpserãt (in eos enim paulo liberalius opium venit) obuersari animo varia admodum veluti somnia, dein etiam veluti immemores, & amentes reddi sese retulissent. Hac vero etiam de causa Turcas in insaniam agi arbitrari licet assumpto maslach, quod ex opio paratur, & periculi contemptores velut ebrios euadere, quanquam papauere vtuntur albo minus pnicioso, impune enim hoc, sicuti, & medicamentum, quod diacodion vocant, assumitur, quamuis copiosius id quoque vsurpatum somnolẽtiam, nisi exerceamur, grauem faciat. Sanè illud etiã aduertendum hoc in loco, theriacam antidotum non recentem solum cohibendæ purgationis habere vires, sed idem etiam præstare antiquam, alia tamen ratione: tũ quod vim veluti venenatã medicamenti oppugnat, tũ quod humores ad ventriculum confluentes in cutem reuellit. Quare theriacen an probatissima sit eo argumento deprehendi Galen. docet, si quum pharmacum alicui purgatorium exhibueris, hac superdata, purgatio cohibetur.

AT vero grauissime errant, qui horum affectuum initio narcoticis vtuntur: hęc enim vere non curant, sed velut congelatam materiã intus cohibent, quę non multo post impetu maiore ruit quam prius, relictis in corpore per hæc congelationis, & mortis quibusdam rudimẽtis. Vera autem curatio fuerit causæ fluorem excitantis ablatio, partibus interea, & facultatibus nos gubernantibus, in vnum reductis, & roboratis, vti diximus. Vbi vero necessitas inuitat, præsertim quando prædicta omnia non contulerunt, narcoticis vti cogimur, prius tamen castigatis secundum modos, & conditiones, quibus ipsorum nocumenta emendantur, eaque quam plurima: vitæ enim sunt omnino contraria (congelant nanque, & stupefaciunt, & mortificant) præcipue, si simplicia sint, & eo magis, si sint recentia. His autem narcoticorum noxis, artribus remediorum mistis generibus præcauet, & horum actiones tutas reddit. Primo loco miscẽtur, quæ narcoticorum congelationẽ resoluunt, & auferunt, vt castorium, piper quidem, & castorium resoluendo, & dissipando, crocus autem coquendo, & narcotici vim cohibendo.

MOND. PIper, & castreum resoluũt, & carminant propter eorum multam caliditatem, & siccitatem, & crocus maturat virtutem narcotici, & hoc non facit propter multam caliditatem, quam habet, aut siccitatem, quia illam non habet: sed quia confortat cor, & calorem naturalem, quæ habent resistere medicinæ narcoticæ, habent etiam humores, & ipsum narcoticum digerere, omnes legit simul, dicit quod cum eis oportet miscere res, quæ sedant, & constringunt agitatas materias. Contra, natura narcoticorum habet constringere materiam, & congelare ipsam, quare non debemus commiscere id quod humores stypticat, & inspissat, inde enim nõ consolatur, sed potius eius virtus augetur. Dicendum breuiter, quod duplex est consolatio narcotici, absoluta, & ista nunquam habet fieri, per ea quæ constringunt materias, & incrassant, immo per ea quæ habent calefacere, & subtiliare, & humores dissoluere: alia est consolatio narcoticorum determinata, quæ est ad stringendum fluxum ventris superfluum, & ista habet bene fieri per styptica, & constringentia, & prohibentia agitationem humorum, & de hac est hic sermo, sandaraca, idest vernix, totum est notum.

SEcunda miscentur, quæ facultates nostrum corpus dispensantes firmant, & spiritus instaurant, vt spica, doronicum, zedoaria, & alia tũ cardiaca, tum homachica, vitæ, seu dictis facultatibus commodantia. Tertia miscentur narcoticis, quæ materias de parte in partem fluentes, agitatasque sistunt, & cohibent, vt myrrha, thus, gummi iuniperi, & similia. His enim narcoticorum malignitas reprimitur. Veruntamen si narcoticis abstinere potes, præstantius quidem fuerit: sin vti cogaris, potui ne da, sed emplastris adhibe: aut si per hæc parum conficitur, balanis, aut clysteribus. Quod si potui dare cogeris, cum præmeditatione, & caute dabis, idque antiquatum potius, quale scilicet, minus est noxium, virtute narcotici, coctione, & rerum aliarum mistione, cocta, & fracta. Vespere autem dormituris tempestiue datur, quia solum conciliat agitationes sedantem. Dant item nonnulli mane, præsertim quando ægrum insomnia non torquet, tuncque minus crebram desurgendi necessitatem, morsum excrementorũ obtundendo, faciunt. Sed narcoticorum vsus est fugiendus mox a cibo, & in plenis corporibus, aut impuris, purgatis autem est tutior. Caue item ea dare diebus simul multis, sed tempus interpone, quo roborantia dabis, quæ vitæ seruant thesaurum. Adde, quod narcotica, oculis quoque, & sensorijs alijs nocent, nisi horum noxam studiose vites, vt dando tam paruã quantitatem, quæ viribus nostris non officiat. Pauco enim, & sæpe, quam multo semel vti præstat. Quod autem ad dolorum insultus attinet, ante hos narcotica adhibere est satius: quamquam interdum in ipsa commotione violenta, vt colico dolore vehementi, exhibere oporteat: quod significauit Galenus, dum colico dolori multum vehementi, interdum necessariã magis esse dicit, per stupefacientia falsam curationem, præsertim cum magna est doloris intensio, quam veram, ne vires interim resoluantur, & collabantur. Hæc vero narcotica fuerint vsu tutiora, primum quod scripsit Israelita valenter astringens, ob id salubre ad fluorem alui, a medicamento vel alia causa excitatum: recipit thuris drach. vnam, coaguli leporis drach. duas, opij drach. vnam, gallarum drach. tres: fiant ex eis trochisci drachmæ vnius. Datur autem vnus potui. Catapotia quoque hæc filij Zezar, ad alui

fluorem, & fluxiones ad viscera, vel a visceribus, recipiunt bdellij, gummi iuniperi, opij, thuris minuti, myrrhæ, croci, ana: fac catapotia ciceris magnitudine, da vesperi a tribus ad quinque. Nostri præterea trochisci sunt efficaces ad immodicum alui fluorem, a medicamento purgãte excitatum, vel alia causa, & ad choleram morbum. Nam, & vomitum a causa præsertim frigida stringunt, & facultates corpus gubernantes roborant, & somnum conciliant: recipiunt vero cyperi, thuris minuti, ameos, gallæ, croci, galliæ moschatæ, caryophyllorum, balaustij, chamæpityos, malicorij, mirrhæ, spicæ: ana drach. duas: hyoscyami, opij, ana drach. vnam, & dimidiam: fac trochiscos aurei vnius, datur vnus. Sunt, & alij nostri trochisci in præsentem scopum efficacissimi, hoc est, ad stupefaciendum, & omnem alui fluorem, & vomitũ a causa calida. Recipiunt spodij, seminis rosæ, acaciæ, hypocisthidos, balaustij, sanguinis draconis. gallæ, croci, ana drach. duas: boli drach. vnam, & dimidiam: opij, hyoscyami, ana drach. vnam: fac trochiscos drach. vnius: datur vnus cum aqua rosarum.

MOND. Ponit aliam descriptionem trochiscorum, qui magis ad frigiditatem intendunt, fac trochiscos. z. v. nam isti sunt magis fortes, & infrigidando, & stupefaciendo, quam præcedentes eo, quod cum narcoticis his non ponuntur medicinæ calidæ, sed frigidæ. Et in hoc est regula generalis, quod quãdo fit aliqua confectio, vel recepta, & ponitur cum medicinis, quæ est principalis, siue basis respectu aliarum, Alia medicina similis virtutis cum illa debet diminui de pondere, & dosi illius medicinæ compositę, non tamen perfecte creditur hæc dosis, scilicet med. eo quod dosis medicinarum compositarum non habetur perfecte, nisi ex dosi medicinarum simplicium, illam autem dosim medic. simplicium, habebimus infra, & sic dosis eorum minus ad præsens tantum, non daremus nisi medium, & si datur melius est diminuere de dosi ralium medicinarum, quã postea subuenire nocumẽtis, quę possent inde sequi, si daretur magis.

Regula in medicinarũ compositione.

THEOREMA QVARTVM.

QVartus nobis scopus supereſt, correctio, scilicet noxarum in corpore a medicamento post purgationem relictarum, capitibus tredecim absoluenda.

Curatio febrium purgationi superuenientium. Cap. I.

DE morborum purgationi immodicæ succedentium curatione agamus, primumque de febribus. Has autem medicamentum purgans excitat, vel quod ipsum immodice calidum, & acre, intemperiem calidam siccam in corpore relinquat: vel quod materiam commouit, non expulit, hæc autem velut conculcata, putrescit, & febrem excitat: vel quod sumpto valenti medicamento purgante, motus vehemens corporis, aut animi superuenit: vel quia frigoris occursu pori sunt densati, qui vaporẽ transpiratione prohibuerunt: vel quia sol humores iam motos incendit: vel quia post medicamentum purgans homo cibum celerauit: quo factum est, vt medicamenti aliquid cum alimento in venas pene trarit, & fluxum valentem concitauit, aut materiam conculcauit, & ob id putredini parauit: vel quia quæ materiam coquere, & expulsioni parare debebant, ante non sunt sumpta. Quapropter medicamentum purgans, dum crudam materiam trahit, interdum naturam dissoluit, nec vacuat humores, sed conculcat, & putredini parat. Atque, vt summatim dicam, error omnis in victus ratione febres has excitare potest. Has autem febrium causas præcessisse cum certo intelleximus, abigere per contraria, si adhuc perseuerant, oportet: nisi febris magnitudo curãdi ordinem interpellet. Interdum enim causæ febrim gignentis maior est habenda ratio: interdum febris, præsertim cum malignior est. Quæ duo tibi diligenter sunt discernenda. Quod si causa febris est frigus, poros densans, adhibe quæ diximus poros aperire, & vapores transpirabiles reddere: quas ad res sudorem prouocasse est imprimis salubre. Si autem vel solis æstus, vel medicamenti calor vehemens, & acer, febrim excitat, calorem hunc extingue refrigerantibus, & acrimoniam obtunde remedijs post dicendis. Si præterea materia vacuanda tantum est commota, & inde conculcata putret, æquetur, & expulsioni parata vacuetur. Si a motu corporis, aut animi, post medicamentum febris est, cura vt diariam ab his causis natam. Si a festina comestione sequuta est febris, a cibis abstinendo curatur. Si præterea febris est multum ardens, calorem flammeum extinguentibus cura, aerem appara, cibum, potum, vnguenta, emplastra cordis, & hepatis frigida suffice, & odoramenta frigida, & medicamenta cardiaca, frigida. Postremo balneis temperatis corpus humecta, & vtere reliquis omnibus, quæ contra febrium ardorem a peritis scripta sunt. Si autem pigra febris est, interdum eius causa æquanda, expulsioni, paranda, vacuanda est, quando febris maius est momentum.

Curatio statim se exhibet post effectricis causæ cognitionẽ. lib. 7. meth.

Cephalalgia post purgationem. Cap. II.

DOlor capitis a purgatione fit, vaporibus in caput sublatis a medicamento purgante, præsertim violẽto, aut imperfecte vacuante, aut materiam mouente quidem in capite, sed non educente: aut a causa aliqua externa superueniente, vt capitis calore, frigore, & similibus. Eius autem doloris curatio est quoq; in promptu, causa ipsius cognita. Si enim a vapore est sursum ascendente, ad contraria is reuellitur dictis prius remedijs. Si vero iam sit elatus, idemque calidus, humeralem venam incidimus. Si autem frigidus est, curandus, quomodo alij dolores a causa frigida. Ad id autem secta

cta malleoli vena remedium est prestantissimũ. Si denique crassus est vapor, & frigidus, curatur remedijs morbo conuenientibus, tibi non ignotis. Verum si materia est mota, tandem vbi cocta erit, vacuetur purgatione idonea. Si postremo dolet caput ab intemperie, medicamẽto vel alijs causis succedente, curetur alterantibus contrarijs conuenientibus.

De vertigine post purgationem. Cap. III.

Vt si phialam aqua plenam circum agas, & corpus, vertas, phiala, & te gescente motu aquæ, & spiritũ in gyrum perferetur.

VErtigo inde accidit, quòd interdum vapores a medicamento moti, & sublati, caput petunt: ibique motũ rebus agitatis proprium excitant, qualis est aquæ in gyrum commotæ, vel in vorticibus circumactæ ob alterius occursum: qualis item est rerum leuium venti vertiginosi turbinoso flatu circumactarum. Vertigo autem a vaporibus in nobis fit, quando hi in cerebri ventriculis, & arterijs circumacti, vna secum spiritus circumagunt, & maxime quo loco nerui sensuum opifices oriuntur. Quapropter imaginatur æger omnia super seipsum volui, & terram sub pedibus tremere, & moueri.

MOND. *Differentia inter vertiginẽ, & scotomiam.*

IN parte ista determinat de quadam ægritudine, quæ accidit in substantia eius, ac cura ipsius, s. vertigine, nam ista passio magis attribuitur substantiæ cerebri, quã panniculis, est enim quædam passio non dolorosa, sed dico, quòd differt vertigo, & scotomia, nam vertigo nihil aliud est, quam vapor existens in cerebro, & vẽtriculis eius, qui vapor facit motum rotundum gyratiuum, & videtur sibi, quod tota terra tremat, & voluatur in gyrum propter talem reuolutionem, & cum hoc fit læsio virtutis sensitiuæ, & non motiuæ, sed scotomia est motus gyratiuus, in quo non solum læditur virtus sensitiua, sed etiam motiua. Et diuiditur hæc pars in duas partes, primo enim inquit causas huius vertiginis, secundo docet eam remouere sumendo indicationem, ab illis causis, secunda ibi. Quod quidem curamus, accidit autem, scilicet post purgationem pharmaci solutiui id nocumẽtum, quod est vertigo, quando mouetur aqua motu gyratiuo sicut, quando in ea proijcitur res grauis, ipsa enim agitatur faciens reuolutionem vnam consequentem ad aliam, sicut motus rerum leuium, &c. multotiẽs enim videmus, quod quando ponuntur panni ad solem, quòd propter ventum agitantem istos pannos fit motus gyratiuus in eis, de ista tamen vertigine plenius habebimus in nono Almansoris, quæ quidẽ vertigo nihil aliud est, quam vapor contentus in cerebro mouens spiritus, cerebri circunuolutiuo motu, lædens tantum eius operationem sensitiuam, sed in scotomia læditur virtus sensitiua, & motiua. Est tamen sciendum, quòd iste talis motus est in parte anteriori cerebri, ideſt, in basi eius inferiori, nam in ista parte eius anteriori multi sunt nerui sensitiui, dictum est autem, quod vertigo nihil aliud est quam motus rerum in gyrum cum læsione motiuæ actionis, & nerui motiui, vt plurimum ortum habent a posteriori parte cerebri, hinc est, quod vertigo est maxima passio partis posterioris cerebri.

Sic in ebrijs vertigo fit.

ISTud autem symptoma hoc modo curabis: si abũdet sanguis, humeralem incide: scarificato: item auriũ cartilago, cucurbitulæ ceruicibus affixæ, & cruribus, in id admodum conducunt: & præter hæc victus ratio tenuis, quæ sanguinẽ minuat: post hæc omnia aquæ dulcis balneo lauabis. Si autem vertigo est ab humorum copia, vacuentur vomitu, aut [potius] deiectione: post hæc cerebrũ his, quę affectui quoq; conueniunt, roborandum est. Frictio quoque partium inferiorum, & alia quæuis in contrarium reuulsio, prodest. Prouidendum quoque est partibus his, vapores in cerebrum transmittentibus, vt ventriculo, hepati, lieni, folliculo fellis, & alijs. Postremo, quod in capite reliquum est vaporum, id resoluendum est.

De visus imbecillitate post purgationem. Cap. IIII.

MIsio fit imbecilla post purgationem, interdum ab oculi partium siccitate immodica superfluæ vacuationi succedẽte: interdum ab humore in nerui optici cauitate coacto, quem medicamentum liquauit, & non vacuauit: interdũ a vapore crasso turbido, quem medicamentum ad caput, & videndi instrumẽta subleuat. Si autem visio imbecilla sit ob siccitatem vacuationi immodicæ succedentem, humectantibus curanda, cibo, potu, proba nutritione, balneo, somno, & cæteris corpus totum, & oculos præcipue, humectantibus. Si ab humore per medicamentum liquato in neruo optico, curabitur catapotijs coccijs, & ex hiera, & ex aromatibus, quæ in antidotario descripta habes. De stillato quoq; in oculum succo chelidonij, & fœniculi, & felle perdicis, aut ericij, aut aquilæ, aut capræ, aut collyrio ex fellibus. Si ex vapore crasso, & turbido excitatur visio imbecilla, humor est vacuandus, a quo tenuato vapor attollitur, & vapores sursum ascendentes sunt tum repellendi, tum ad inferiora reuellendi, per horum frictionem, & exercitationem. In oculum vero dicta collyria instillanda. Adhæc salubre est ieiuno quidem ventriculum excrementis purgare hieræ picræ infuso, aut aloes, aut absinthij decocto, aut oxymelite scillino. Post pastum vero vapores a cibo leuari solitos prohibere, coriandro præsertim, & cydonio, & similibus. Postremo adhibe oculis, quæ ipsos roborent, & tergeant, quantum tibi videbitur.

MOND.

QVæret aliquis, faciũt ne pilulæ cochiæ, pilula de quinque generibus, & pilulæ de speciebus, omnes æqualiter huic passioni, & vno modo? Dico, quod nõ. Nam si ista debilitas visus veniat ex humore, qui in stomacho existit, eius vapor eleuatur ad oculos, & cerebrũ, & inducit debilitatem visus, tunc eius cura fit cum pilulis hieræ, si aũt hęc debilitas visus fit adueniens ex humiditate, ex toto corpore oculis communicata, & præcipue crassa, tũc conferũt pilulæ de quinq; generibus, si aũt hęc debilitas visus fit ex humiditate proueniens propter priũ nocumentum cerebri, tunc conferunt pilulę de speciebus, quas ponit in suo antid. in principio ipsius.

De ventriculi imbecillitate post purgationem. Cap. V.

VEntriculi imbecillitas interdum est communis toti ipsius corpori, tũcque omnis facultas naturalis (cuius origo ventriculus) imbecilla simul efficitur: interdum ori ipsius (quem stomachum appellant) est propria, tunc

appetentia fit imbecilla: interdū fundo ipsius, & villis retinentibus, tunc retentrix imbecilla sequitur. Ventriculo autem imbecillitas post purgationem accidit, quòd medicamentum ei intemperiem pariat, aut ipsius corpus inanitione immodica extenuet, & rarefaciat: aut humorem benignum supernatantem vacuet, & noxiū relinquat poris immersum, aut adhærētem, aut imbibitum: aut materiam mouit in eo, sed non expulit: aut ipsum medicamentum in ventriculo permanet, villis eius adhærens: aut ipsum est igneum, & multum acre, ob id ventriculi superficiem vehementer afficit, & vlcerat. Agens nanque in partem sensu exacto præditam, vehementius imprimit, & magis afficit. Huic autem morbo alios multos excitaturo, facile cognita tibi ipsius causa, occurres, nunc per ea, quæ corrigūt quantum incommodi a medicamento ventriculus accepit: nūc per ea, quæ imbecillitatis causas, vel auferunt, vel corrigunt: nunc per ipsum roborantia: nunc per ea, quæ prohibent materias ab alijs partibus in ipsum effundi, & affluere. Id quod frequenter contingit, præsertim cum materiæ redundant in aliqua parte vicina, eaq; robusta: transmittit enim ad imbecillum ventriculum, ob id promptum ad recipiendum. Agens enim etiam non ita validum, facile imprimit in corpus ad patiendum præparatum.

Curatio. lib. 7. methodi. etiam docetur.

Li. 1. de dif. feb. ad finē, & li. meth. 12. Lib. 1. feb.

Canon primus.

Medicamē. natura. lib. 3. temp. & initio simp.

QVm medicamentis purgantibus propè omnibus proprium sit ventriculo nocere, multisque causis, & modis ipsum lacessere, ob suæ scilicet substantię contrarietatem, & actionis violentiā, in ventriculum ipsa recipientem, totamque ipsius naturam, multa cura, præcipuoque studio, his tum causis tum modis molestiarum est resistendum, his præsertim remedijs, quæ ipsum roborant, & quietem, somnumque conciliant: vt alimentis his delectis, & paulatim datis, quæ vētriculum roborent, eiusque partes in vnum cogant, & lassitudinem ab eo purgante medicamento ipsi impressam abigant. Neque imitandi sunt, qui post purgatorium medicamentū festinanter iura pinguia, & pulmenta mollia propinant, cum hæc ventriculum laxent, & emolliant, & repleant, ob hæcque cibi fastidium, & nauseam generent. Quamquàm iusculum huiusmodi sorbere interdum est necesse, tum præsertim, quando medicamentū violentius a partibus nutritorijs deturbādum est. Iusculum enim lauat, & cito lubricare facit medicamentum.

MOND. IN parte ista remouet errorem antiquorū in partibus lęsis, quæ scilicet erant relaxatæ, & rarefactæ propter malam qualitatem medicinæ solutiuæ, vnde illa remota remouetur debilitas stomachi. Sed est aduertendū, quod quando debilitas est in stomacho propter sui lassitudinem, & mollificationem, tunc non conferunt brodia, vel iura pinguia, eo quod ista mollificando stomachum debilitant eum magis, & suam virtutem expulsiuam, sed si indigeamus, vel abstersiua, vel lauatiua, eo quod aliquando aliquæ reliquiæ medicinæ remanserunt in stomacho, tunc bene conueniunt brodia, & aliquando damus aquam hordei, & brodium, siue ius carnium, nam quando indigemus lauatione solutiui, quia aliquæ reliquiæ medicinæ remanserunt in stomacho, & hoc in superficie, vnde cito possunt expelli, tunc, damus brodium, vel ius carnium, sed si partes medicinæ remanserunt in stomacho, & adhærent partibus stomachi fortiter, & præcipue medicinæ malæ qualitatis, vnde timemus ne in posterum debilitent ipsum, vel inducant alia nocumenta, tunc damus aquam hordei, sed quando timemus de humoribus superfluis stomachi partium, tunc non damus brodium lauatiuum, neque aquam hordei abstersiuam, quia cum sint humida per se haberent multiplicare talem humorem, & ideo alia die in quodam paralytico, eo quòd ægritudo est frigida, & humida, timens ne humor euaporaret ad cerebrum, non dimisi dare brodium neque aquam abstersiuam, sed si damus in aliquo brodium, non debet esse nimis pingue, eo quia tales partes serosæ, & pingues appodiarent se partibus stomachi.

DAndus itaque tunc cibus, qui ventriculi partes laxas in vnum cogat, ipsumque, roboret, qualis maximè idoneus fuerit subacidus, & subausterus, aromatibus parum astringentibus conditus, vt miua, & segles, conditum cydoniorum, & similia. Paucus autem dandus est, quantus scilicet, ventriculum grauaturus nō est, sensimque augendus, donec ad consuetam ventriculo quantitatem ventum sit.

Sit Gal. lib. 7. meth.

IN parte ista ponit ea, quæ proprie conueniunt, siue conferunt, & sunt quæ sunt cibaria, vnus est cibus factus ex speciebus stypticis, & rebus agrestis, & acetis, sicut est murcina, & sumachia. Nos facimus sic murcinam, quia accipitur lebes, postea accipitur myrta cum tota substantia, & acetum ponitur modicum in lebete, postea accipiuntur membra vnius pulli, vel capretti, & submerguntur infusione, postea proijcimus desuper species odoriferas, & stypticas confortantes etiam mēbra principalia, postea de ista infusione, scilicet murcinæ, & acetæ infundimus super ista membra principalia, iterum ponimus de istis membris superius, & super ista membra iterum supra ponimus de nominatis, speciebus, & sic vlterius faciendo, sicut placuerit facienti. Et sumachia fit isto modo, quia accipimus sumach, & acetum, & pullos membratos, & species stypticas, & odoriferas, sicut cinnamomum, & caryophyllos, macem, & similia, & fit eo modo quo fit murcina, etiam hoc modo posset fieri de iure, & alijs seminibus, & rebus, etiam hoc posset fieri sine substantia illarum rerum, nam pistamus murcinam, & ponimus in pecia, postea ponimus in lebete cum aceto, vel alijs rebus, vel pistamus, & distemperamus eam cum brodio, pulli, & colamus, & istam infusionem ponimus loco substantiæ murcinæ, & intelligas semper, quod non fit murcina solum ex liquore aceti, quando fit cum substantia murcinæ, immo ponitur semper ibi de brodio sufficienter, non enim posset habere bonum saporem, nimis enim peccaret in sapore aceti, & hoc potest melius videri ad sensum quantum ad proportionem istarum rerum.

MOND.

HIs autem cibis omnino miscere oportet mentam, omphacium, cydonia, * matiana mala, succum granatorum, & rhois, cydonia condita, cydoniorum conditum, aromata, & similia. Bibat autem vinum tenue, odorum, leue, aqua sole, veligni parum cocta, quāta opus est, dilutum, pauca quoq; rosata adiecta. Vitet autem vinum dulce, crassum, turbidum, aquam præterea tum calidam, tum exacte frigidam: illa

* *Cestiana Gal. ibidē.*

la enim ventriculum laxat, & virtutem eius dissipat: hæc imbecillum calorem extinguit. Potus vero sit parcus, etiamsi magna sitis est, quam potu largo placare ne tentes. Nam sitim tolerare, ventriculum roborat. Vitet præter hæc pinguia, pisces, fructus, cibos coctu difficiles, & mali succi, coitum, & iram. Hæc enim post purgationem corpus senescere faciunt, & in morbos præcipitant. Somnus vero post purgationem ventriculum, & corpus reliquum emendat, & pristino vigori maxime restituit. Omnes enim ventriculi molestias, ex vacuationis agitatione proficiscentes sedat. Deligatur itaque cibus, & potus talis, & paucus, aer temperatus, gaudium, deliciæ, & reliqua id genus; victus ratio. Balneum vero his est nocentissimum, nisi immoderatius vacuentur: tunc enim necessarium. ob id per immodicam huiusmodi vacuationem, imperandum est.

Vt lib. 10. meth. et aph. 37. lib. 5.

Sicca retentricē ventriculi roborāt lib. Simpl.

Balneū aq̄ tēperata ad cutim auerrit. Si autem breue, & si opus est, frequens ne vires reliquas dissipat.

Canon secundus.

IN auferendis vero causis imbecilli ventriculi, danda est opera, vt quæ illas auferunt remedia, omnino etiã ventriculum roborent, vt his integra succedat ventriculi sanitas. Quam rem præstabunt mista illis cardiaca medicamenta, & stomachica. Si autem imbecillus est ventriculus, ab intemperie per medicamentum excitata, curabis idoneis ei intemperaturæ mistis remedijs. At si imbecillus est ventriculus, ob id, quod per purgationem latera eius sint rarefacta, & attenuata, sanatio est difficilis. Curabis tamen partim, victus ratione virtutem eius paulatim instaurante, potissimum quiete, & cibo boni succi cito nutriente, sed pauco, qualis est vitellus oui recentis, & sorbilis, hepar gallinæ iuuenis, & pinguis, alæ auium, & pullorum, vinum odorum: partim medicamentis virtutem ipsius congregantibus, sumptis, qualia sunt astringentia, odorata, non valentia. Emplastrum quoque, ex medicamentis astringentibus, & odoris ipsi imposuisse confert: conseruat enim ipsius calorem resolui periclitantem, ob ventriculi raritatem. Quod si adeo attenuatus sit ventriculus, vt hectica immineat, ventriculum modis omnibus humecta, præcipue his, quæ tum corpus, tum virtutem instaurare partim diximus, partim dicemus.

Hæc lib. 7. meth.

Olea, unguẽta, cerata, emplastra: lib. 7 meth.

MOND. NOtandum. ægritudines siccæ propter earum insuperabilem qualitatẽ sunt de difficili curabiles, vt plurimum. alas auium intellige non cum extremitatibus, sed cum pediculis carnium. nam extremitas alarum est valde peccans in superfluitate, & est modici nutrimenti, & si alicui superflueret fluxus ventris darem rem stypticam, & cum hoc darem rem frigidam, quæ corrumpat caliditatem talis medicinæ calidæ facientis talem debilitatem stomachi, & darem rem odoriferam, quæ proprie confortaret cor, & membra principalia, vt propter istam confortationem natura possit melius resistere isti debilitati stomachi.

A SI præterea ventriculus est imbecillus, ob id, quod humorem benignum vacuauit medicamentum, & prauum reliquit, aut quia humorem prauum commouit quidem, sed non vacuauit: eo humore vacuato sanabitur, si ventriculum quoque postea roboraris. Quod si imbecillus est, quia medicamenti portio villis ipsius adhæret, dictis remedijs curatur. Si ventriculum vlcus à medicamento imbecillum fecerit, idque recens sit, da roborantia, & vlcus glutinantia: si vetus, tergentia aliquando, aliquando glutinantia, & roborantia.

Canon tertius.

B MOdis autem tribus ventriculum imbecillum roborabis: primo, causa lædente ablata, quemadmodum ante docui: secundo, his, quæ ipsius lassitudinem tollere scripsimus: tertio, cibo, potu, & alijs omnibus, quæ roborant, & virtutem instaurant, adiuuantibus in id aromatibus stypticis, & rebus alijs parum acidis, præsertim primum, aut secundum [caloris aut frigoris] gradum non excedentibus, quibus natura gaudet. In singulis, autem tribus modis prædictis, cor vitæ thesaurum roborare conuenit.

Canon quartus.

C VAcuata ex ventriculo materia, ad ipsum affusa, iterum recipi in eundem prohibebis bifariam; primo materiæ ad contraria reuulsione, per frictionem extremorum, & alia iam dicta, præter balnea: secundo, virtutem ventriculi in vnum cogendo, ipsumque ventriculum roborando, ne humores ab alijs partibus transmissos recipiat. Virtus nanque vnita contrarium fugat, non admittit.

De siti post purgationem. Cap. VI.

SItis ante interdum fit, quàm purgatorium medicamentum vacuet, interdum purgationem sequitur: quãdo immodicam purgationem. Si D ante vacuationem excitetur sitis, eius causa est, vel medicamentum, vel ventriculus, vel humor vacuandus. Medicamentum, quidem calidum, acre, salsum, amarum, aut aliter desiccans; ventriculus vero natura calidus, aut siccus, aut calidus simul, & siccus: humor calidus, & acer, vt bilis, flaua præsertim, & salsa pituita ventriculo consuetior. Hic autem cum medicamento, vbi vacuatus erit, sitis cessat, nisi forte is humor intemperiem in parte reliquerit. Si autem ventriculus humore crasso, lento, & pituitoso abundat, sitis non gignitur. Hoc autem vi purgatrice medicamenti vacuato, sitim succedere bonum est. Id quod Hippocrates innuit hoc aphorismo. Si quis ob suam plenitudinem, non sitiat purgatus, iterumque sumpto medi-

Hæc prope omnia excõmentario Ga. in aphor. 19. lib. 4.

Sitis à calido, vel sicco, vel vtroque lib. 1. simpl. cap. 30.

Aph. 19. li. 4. ab hoc diuersus est.

camento non sitiat, iterum atque iterum purgandus, est, donec sitiat.

MOND. Ex his verbis duo licite excipimus, primum est, quæ sit causa huius sitis, quia eius causa est euacuatio debita humoris, qui debet euacuari, & per hoc differt hæc sitis à prima, eo quod hæc sitis non fit ante euacuationem, immo eam consequitur, quod non est sic de siti præoccupante, & hæc sitis intenditur magis euacuatione procedente, & non remittitur, vnde quanto plus procedit euacuatio conueniens, & debita, tanto magis hæc sitis augetur, sed prima sitis remouetur per euacuationem factam à pharmaco. Secundum, quod concipimus ex his verbis, est in cuius euacuatione humoris consistat hæc sitis, cuius etiam membri sit hæc sitis, quia scilicet passio stomachi est, nam licèt consecutiue, & per accidens sitis posset euenire propter inanitionem aliorum membrorum, principaliter tamen aduenit propter passionem stomachi, & est eius passio. F consistit etiam hæc sitis in euacuatione debita humoris pinguis, & phlegmatici, nam sitis præoccupans non aduenit propter humorem phlegmaticum, nam humores phlegmatici sui frigiditate, & humiditate illam mitigant in principio: & ideo quando isti humores purgantur conuenienter, aduenit hæc sitis, & omnino non erit signum euacuationis humoris cholerici, cum humor cholericus, antequam euacuetur possit sitim facere, quod non est sic de humore phlegmatico: nam sicut sitis principaliter est passio stomachi, & ex consequenti aliorum membrorum, ita sitis hæc succedens sufficienti purgationi principaliter, est signum humoris, qui debet conuenienter euacuari, & debite à medicina solutiua, non autem est signum aliorum, nisi per accidens, & ex consequenti.

* Ἀφῖσται Græce, vulgo simul, & semel. Rufus Ephesius, medicus carpiatur.

QVa sententia voluit Hippocrates, vt Rufus est interpretatus, * confertim exquisitissime corpus esse vacuandum, donec sitiat. Rufus autem male oblitus erat sermonem hunc Hippocratis in Epidemijs dicentis, per opus medicamenti purgatorij, non veniendum esse ad vltimam vacuationem, quod hæc naturam terret: Ob id salubrius putauit Galenus, vacuationem iterare, quàm semel multam facere. Hac igitur ratione sitis à purgatione laudatur. Sitis verò illa laudabilis Ioannitio significatur, cum qua simul adsint etiam laudabiles, & legitimæ, leuitas, iucunditas, quies. Immoderatæ, autem actioni purgantis medicamenti succedens sitis, ab Hippocrate non intelligitur, quod inanitio immodica hecticam, & attenuationem ventriculi, & sitim, & asperitatem excitat: estque illa terroris signum potius, quàm H commodi alicuius. Siti vero, quam Hippocrates intellexit, nullis opus est remedijs, præterquam tolerantia, & somno. His enim duobus sic sedatur, vt etiam probius coquat ventriculus. Ne igitur tam confidenter potum multum mox propines. Hic enim virtutem abolet, sitimq; potius auget, quàm minuit. Ad hæc obstructiones prauas excitat, quibus hydrops interdum succedit. Quum verò sitis est à calore ventriculi, blande tractanda est, quoad medicamenti purgantis actio erit absoluta. Tunc enim si ventriculi intemperies perseueret, sitim curato his, quæ intemperiem conuenienter permutant. Cauendum autem tibi est, ne naturam potu multo obruas, cum sitis potius frangenda sit his, quæ lambendo sumuntur, qualia multa doctis scribuntur. E

POnit curam sitis, præoccupantis propter calorem, MOND.
scilicet proprium stomachi, quæ est stomacho præter naturam eueniens, vel propter calorem factum à medicina, vel ab humore illuc attracto, vel extracto. nam si des potum ante operationem, posset prohibere eius perfectam operationem, & ideo debes blandiri, confortare etiam eum, vt ipse potu abstineat, si tamen non potest à potu abstinere, debes sibi exhibere talem rem potabilem, quæ ei non noceat, nec medicinæ. Et ideo debes sibi dare de aliquo syrupo, sicut syrupo violato, vel rosato, vel nenufarino, aut de aqua zuccari, aut de aqua hordei, aut dare sibi aliquod pyrum, seu pomum stypticum, vt cytonium, quæ quidem habent corroborare operationem pharmaci, aut pilulas bichichias, quæ omnia habent sitim sedare. *Documenta in actu practico.*

SI denique sitis vacuationem immoderatam sequatur, modis omnibus, totaque victus ratione humecta: cautione tamen interim adhibita, vt coctio sumptorum fiat, & prædictis roboretur. *Vt siccitatē emendat Gal. libro 7. meth.*

De singultu post purgationem. Cap. VII.

SIngultus est ventriculi motus conuulsorius, à re ipsa noxia excitatus: seu, est partium ventriculi motu violento aggregatarum contractio. *Sic Gal. in symptom. differen. & aphor. 3. lib. 7.*

Is autem medicamento purganti, aut interuenit, aut succedit. Interuenit quidem, nunc medicamenti purgantis ratione, nunc ob materiæ per ipsum motæ naturam. Medicamenti ratione, quia ipsum, aut suo calore immodico, & acrimonia mordet ventriculum, aut siccitate eundem corrugat, & coarctat. Ob materiæ vero per medicamentum motæ naturam, cum ipsa in ventriculum effusa, aut calida, acris, mordax, suo morsu conuulsionem excitat: aut crassa, frigida, eundem grauat, & replet: aut in flatum est soluta crassum, replentem, ac extendentem ipsius tunicas. Succedit autem singul- *Li. 7. meth.*
tus, actione medicamenti purgantis, ob siccitatem ab immodica vacuatione excitatam, & eam, aut nondum consummatam, aut confirmatæ proximam, quæ Hippocrati signum est, lethale. Singultus vero, quem medica- *Initio prog.*
mentum purgans per se excitauit, curatur, his vicissim adhibitis, quæ ipsius virtutem alterant. Ob materiæ vero naturam factum curabis, blande acrimoniam ipsius frangentibus, donec ipsa materia vacuetur, quando etiam vestigia ab ipsa ventriculo impressa alterare oportet. Factus vero singultus, à siccitate non consummata, humectantibus iuuatur: quin, & interdum sanatur. A siccitate, autem velut sigillo impressa, & consummatæ propinqua, vix sanatur, vt inquit Hippocrates in Aphorismis. Id quod eo posteriores quoque asseruerunt.

De dolore ventriculi post purgationem. Cap. VIII.

Dolor ab alteratione subita, aut solutione continui, Gal. vt hic Mesue.

DOlet ventriculus post purgationem, vel ob intemperiem ipsius æqualem, vel inæqualem, à medicamento purgante excitatam : aut ab eodem vlceratus, aut flatu calido acri pungente, vel crasso frigido, quem medicamentum in ventriculo mouit, non dissipauit.

MOND. AIt accidere dolorem stomachi à malitia ipsius complexionis simili. Contrarium mala complexio similis, est mala complexio æqualis, modo mala complexio æqualis, non est causa doloris. Vt Auicen. ponit primo can. fen. secunda. c. de causis doloris, & Gale. in libello de malitia complexionis diuersæ. Ad hoc possumus respondere vno modo, quod iste dolor fit à mala complexione composita. Vel aliter per expositionem textus, vt intelligamus malam complexionem compositam cum materia, potest enim pharmacum ex sui sola qualitate inducere hunc dolorem. Vel tertio modo possumus sic respondere, propter quod aduertendum, quod aliqua mala complexio potest dici similis, & æqualis, quo ad partes subiecti, quod alteratur, quia fit in omnibus, sed non quo ad gradum; nam possibile est, quod aliqua mala complexio calida in primo gradu ponatur, sic in omnibus partibus membri alicuius, vnde erit æqualis, quo ad partes subiecti, sed non erit æqualis, quo ad gradum caliditatis, nam vlterius potest in tali complexione alterare membrum ad vlteriorem gradum caliditatis. Secundo modo dicitur aliqua mala complexio æqualis e conuerso, quia est æqualis, quo ad gradum qualitatis, sed non quo ad partes subiecti, sicut quando in apostemate tota materia fluxit ad locum, & amplius nihil eius restat fluendum, est enim tunc ægritudo non æqualis, quo ad partem subiecti, sed quo ad gradum qualitatis, eo quod nihil amplius de gradu qualitatis huius humoris restat fluẽdum, vel fiendum, licet hoc modo secundo, possumus melius dicere, scilicet, quod apostema est ægritudo facta, quando amplius eius nihil restat fiendum, non quod sit æqualis proprie. Tertio modo dicitur aliqua mala complexio æqualis, quo ad gradum, & quo ad partes subiecti, nam in ipsa integre, & perfecte omnes partes subiecti sunt alteratæ, & de hac loquens Gal. in libello, de malitia complexionis diuerse dicebat, quod in ipsa integre, & perfecte membra secundum omnes eorum partes, quia secundum vltimum gradum sunt alterata, modo si loquamur de prima mala complexione æquali, dico, quod in ea potest fieri dolor, quia continue potest tale membrum, vel corpus, quod hecticus sentit caliditatem, ephimericus sentit etiam caliditatem ex cibo exhibito post vnam horam vel duas. si etiam loquamur de secunda mala complexione, in ea etiam fit dolor, vnde quanquam apostema sit ægritudo facta, adhuc membrum sentit dolorem in tali apostemate propter extẽsionem illic factam à materia apostemante, sed in tertia nunquam fit dolor, cum perfecte sit facta alteratio ad id, quod præter naturam, dolor autem habet fieri per remotionem bonæ complexionis, modo Mes. loquebatur de prima, & secunda mala complexione æquali, non de tertia.

Mala cõplexio æqualis triplex.

Secundo modo.

Tertio modo.

Li. 8. sanit. tuen. & lib. 7. meth. Ga. Ibidem. Gal. lib. 5. meth.

SI intemperies est, eaque sola, curabitur contrarijs alterantibus, quantum conuenit. Si vero non sola est, sed cum materia, ea prius coquenda, post vacuanda. Si vlceratus est ventriculus, hæc solutio continui curanda remedijs à nobis dictis. Si à flatu calido, aut frigido, resoluatur his remedijs, quæ docti scripserunt.

A PEr hæc possumus habere illud, quod dicebatur in solutione alterius quæstionis, quod ipse ibi per malam complexionem similem intelligebat, eam, quæ est sine materia, & per diuersam, eam, quæ est cum materia, hæc enim nunc dicta consonant illis dictis in prima parte capituli, propter solutionem cõtinuitatis. nam ista solutio continuitatis, aut est noua, aut antiqua, quia emittat pus aut saniem. si est noua, curatur cum incarnatiuis: si est antiqua, curatur primo cum lauatiuis, & absterſiuis illius putredinis, postea cum incarnatiuis, à ventositate, & hæc etiam potest curari cum ventosis positis super os stomachi, aut super vmbilicum, aut positis super sphondyles costarum, quæ maxime respiciunt partes stomachi, inueniturque id bonum remedium, nam accipitur calidus panis extractus de furno, postea scinditur per medium, facto hoc accipitur oleum, & mel, & cum eo commiscentur, postea emplastratur super stomachum, multum enim confert in tali dolore B stomachi, qui aduenit à ventositate. MOND.

De vlceratis intestinis post purgationem. Cap. IX.

INtestina vlcerantur, aut à medicamenti facultate, aut materia acri, incidente, vlcerante, à medicamento mota. Diximus autem medicamenta, quibus est incidendi, ac vlcerandi proprietas. De hisque iterum dicemus in simplicibus. Distinguenda vero tibi sunt intestina vlcerata, sintne superiora, seu tenuia, aut inferiora, & crassa, aut media. Quam rem ex situ doloris, & punctura discernes, & strepitum [βορβορυγμους Græci, vulgus gurgulationes vocat] differentijs, & alijs C signis, quæ à peritis medicis conscripta sunt.

Gal. libro 6. loc. aff. c. 2.

TRadit cognitionem excoriationis per causas. secundo ratione locorum, quibus aduenit. Et habetur cognitio excoriationis, per differentias situs doloris hoc modo, quia si dolor est in partibus superioribus, tunc excoriatio est in intestinis superioribus: si in inferioribus, tunc excoriatio est in intestinis inferioribus: si medio modo, medio modo est excoriatio, quia in intestinis medijs, vt in monoculo, vel gracili siue intestino ileon. & per differentias dolorum hæc cognoscuntur, quia si dolor iste est perforatiuus, ac si videantur intestina terebello perforari, tunc excoriatio est in intestinis inferioribus: si autem dolor iste est pungitiuus, tunc excoriatio est, in intestinis superioribus, si medio modo, se habet in medijs locis. & per differentias scientiæ processus gurgulationis, nam si gurgulatio multum durat intus, antequam ad extra propellatur, tunc defectus est, in superioribus intestinis, si non, D in inferioribus, si medio modo, in locis intermedijs. etiam hoc cognoscitur, ex modo permixtionis corticum intestinorum cum alijs, ex fœcibus, tunc excoriatio est in superioribus intestinis, si autem cum eis non sit permixtio, tunc est in inferioribus, vt ponit Galen. in primo de interioribus, & in sexto eiusdem. hoc etiam potest cognosci, ex substantia exeuntis, nam si humores cortices sint in substantia subtili, tunc venit a superioribus intestinis, si autem fuerit crassus in substantia, venit ab inferioribus intestinis. si autem medio modo sese habet in substantia, tunc venit ab intestinis medijs. MOND.

AQuibus etiam ratio curandi vlcera intestinorum superiorum, inferiorum, & mediorum exacte est tradita, & ex illis tibi est cognoscen-

gnoscendum. Quod si hæc a medicamenti purgantis reliquijs excitata suspicio est, curabis virtutem medicamenti frangentibus remedijs, & foras extrudentibus. Si a materia acri, & vlcerante, eam coque, & blande, clementerque expelle, ne noxam noxa cumules. Post hæc tergentibus, & glutinantibus dictis vtere.

De cruenta deiectione post purgationem. Cap. X.

DEiectio fit cruenta, vel intestinis a purgatione vlceratis, vel vasorum orificijs a medicamento mordente, vt colocynthide agresti, & similibus adeo patefactis, vt sanguine manent: vel ob id, quod vacuatio tam immoderata per medicamenti attractionem superfluam excitatur, vt vis naturæ afferatur, cogaturque ipsa magno suo incommodo sanguinem trahenti violentius medicamento permittere. Vlcerum autem curationem iam diximus. Si venarum ora immoderatius pateant, curabis remedijs prius dictis, præsertim, quæ partium essentiam vniunt, roborãt, glutinant. Si denique cruenta sit deiectio a purgatione immodica, est iam dicta prius curatio.

Hipp. lib. de nat. human.

De tenesmo post purgationem. Cap. XI.

Sphincter musculus sedi transuersus, eã claudẽs. A pituita etiã vitrea, & salsa mordetur.

TEnesmus fit, sphinctere vel vlcerato, vel medicamenti, aut materiæ per sedem vacuatę acrimonia cõmorso, vel perfrigerato. Ob quæ fit inanis quædam desidendi cupiditas. Curatur tenesmus balanis, enematibus, emplastris, pro varia affectus causa scriptis a doctioribus.

De lassitudine, seu imbecillitate corporis post purgationem. Cap. XII.

Syncope est Præceps viriũ lapsus. Aph. 5. li. 1. in progn. li. 3. rat. vic. acutorum. Copiæ quam inopiæ præsentius remedium. Natura morbos sanat. Plenũ inanitur omni propemodũ genere causarum salubrium. Inane autẽ corpus viuũ sola nutritione repleri potest, vt li. 7. meth. per cibum coctum a virtute robusta, qualis in plenis est potius: quã inanitis. Curatio. Sic omnino Galen. lib. 7. meth.

IMorporis imbecillitas interdum vacuationi immodicæ succedit tanta, vt vires prosternantur, ob id recte Galenus vacuationem repetere, quã exquisite semel vacuare maluit: & in morbos a plenitudine, quam ab inanitione, aliquem prolabi, tolerabilius esse existimauit: id ipsumque uerbis Hippocratis confirmauit, dicentis, facilius esse repletum inanire, quàm inanitum replere. Morbum autem posse curari, vel non posse ad virtutem refertur, authore Ioannitio: illud quidem saluam, & integram, hoc vero lapsam, vel imbecillam. In morbis autem a repletione, salua magis est natura: in his vero, quos inanitio parit, velut lapsa iacet. Est igitur repletum inanire promptius, quàm contra. Corporis quoque imbecillitas interdum sequitur medicamenti purgantis malignitatem, ob excitatam scilicet ab eo intemperiem, aut naturæ fatigationem, propter ipsius cum natura contrarietatem. Quapropter æquum esse censuit Democritus, valens medicamentum reddere imbecillum, malignum vero salubre. Id quod opere hoc toto cõtendimus, & præstare conamur. Imbecillitas, corporis purgati item gignitur, interdum ab extremo calore, & æstu, natiuum calorem, & spiritum dissoluẽte, & a corpore profundo ad cutim trahente. Ita quoque purgationi accedens, & solicitudo, & coitus, & labor, & reliqua viuendi ratio praua vires deijcit. Hanc autem corporis imbecillitatem sanabis, cognita ipsius causa: ad quam propulsandam interdum conatus omnes nostros dirigimus, eaque demum est rite curandi methodus, & opus medici præcipuum. Est tamen, quando prius contra ipsum symptoma nobis pugnandum est, tunc præsertim, cum ob ipsius vehementiam virium resolutio timetur. Si autem imbecillitas hæc ad vacuationem immodicam contingit, analepticæ artis parte, hoc est, refectoria, & renutritoria, vtendum est, vt in ventriculi imbecillitate diximus. Si vero imbecillitas hæc corporis ab intemperie est, contrarijs ante dictis profligetur. Si fiat spiritibus ab æstu, labore, coitu, ira, resolutis, prædicta victus ratio est necessaria. Cum vero contra symptoma pugnamus, renutritoria victus ratione, & roborante est opus. In id etiam perquam commoda est delectatio, & alimenti paulatim pro viribus facta accessio. Adhæc somnus, quies, iucunda, & suaueolentia adhibita, medicamenta, cardiaca, & stomachita. Balnea quoque præsertim dulcis aquæ, absoluta propemodum curatione sunt saluberrima: & in his ipsis ius pullorum, & auium aliarum, & vitellos ouorum sorbere, præsertim si lenis frictio præcesserit, & neruorum musculorumque vnctio ex oleo aliquo temperato, quale est oleum ex spica, oleum chamęmeli, oleum leucoij lutei. Oleum quoque vetus, authore Galeno, lassitudinem soluit. Adhæc oleum mastichinum, cum oleo rosato, & vino antiquo factum, lassitudinem, debilitatemque neruorum aufert.

Sic libro 7. meth. Gal.

SI malum regimen in corporibus sanis est causa huius debilitatis, multo magis in corpore, quod purgatur erit causa huius, cum sit debile in virtute, & ideo ex tali malo regimine incurrunt maiorem debilitatem, & commotionem humorum, vnde dato, quod pharmacum sit solenniter exhibitum, tamen propter malum regimen potest impediri, & dato, quod regimen sit bonum, & male sit purgatus, aut malum accidens inde sequatur, medicus debet hæc statim referre ad malum regimen, sicut de quodam comite in ciuitate Aretij, ad curam cuius erat magister Thadeus cum alijs quibusdam medicis: nam ipse post aliquod tempus volebat petere recessum ab infirmo, scilicet, quia erat aliquantulum alleuiatus, alij medici dixerunt ipsi, non recedatis, quia volumus illi dare medicinam, dixit magister Thadeus, si ita, date, magister Thadeus veniens ad infirmum de mane inuenit eum vicinum morti: statim dixerunt astantes, nos fecimus totum, quod præcepistis, tunc interrogauit magister Thadeus, vtrum aliqua fenestra in nocte remansisset aperta, dixerunt ita, dixit magister Thadeus, vos male fecistis, & habebitis damnum, & ipse plus, quia dimisistis fenestram apertam.

MOND.

De

De conuulsione post purgationem. Cap. XII.

CONuulsio in purgatione ipsa interdum accidit, interdum post ipsam. Quæ autem in purgatione accidit, interdum fit ob materiam multam a medicamento commotam, non tamen vacuatam, sed ad neruos, & musculos aliquando procumbentem, eosque replentem, & villos ipsorum extendentem. Quo fit, vt nerui, & musculi in latum aucti, breuiores euadant, longitudine scilicet naturali tum minuta. Quapropter ceu chordis tensis vinctæ partes, motu contrahuntur dolorifico multum, qualiter arcuum chordæ breuiores redditæ. Porro ad hanc conuulsionem propensi sunt magis, quibus est corpus impensè plenum, & meatus in eo angusti: quibus item nerui sunt humidiores: qui denique vino se multo frequenter ingurgitant. Fit item conuulsio hæc interdum a vapore turbido, crasso, quem cum flatu inflante medicamentum ad neruos sustulit. Fit etiam a frigore vehementi, neruos, & musculos corporis purgati lædente, cogente, densante. Quapropter hi versus principium suum contrahuntur. Nonnunquam fit a medicamenti qualitate venenosa, neruos, & musculos feriente, quam vt hi a se expellant, aut vt omnino vitent, contrahuntur. Quæ vero ex siccitate, conuulsio ab Hippocrate ceu lethalis damnatur, ea potissimum intelligitur, quæ fit a siccitate consummata. Quanquam autem ex repletione conuulsionem febris superueniens soluat Hippocrati, rectè viri huius consilium est accipiendum. Quædam enim a plenitudine conuulsio est, quam febris superueniens tantum abest vt soluat, vt etiam febrem ea de causa excitasse, malum geminet: qualis ea præsertim fuerit conuulsio, quam parit materia multa per medicamentum commota, sed non vacuata, quæ in neruos, & musculos, vt dixi, incubuit. Medicamētum namq; purgans, febrim flammeam dum reddit, venenosam ei qualitatem acquirit longè nocentissimam. Rectè autem curabitur, si repente materiam commotam vacuaris, idque vel medicamenti vim adiuuando, acquisita scilicet ei, & facultate plenitudinem vacuatura: quin, & superdato valenter purgante alio, si opus esse tibi videbitur. Post hæc noxas neruoso generi impressas corrige, ipsumque robora, & spinalem medullam, & cerebrum, & corpus reliquum. Si autem a vaporibus elatis, conuulsio fiat, curabis dicta victus ratione, & dictis omnibus remedijs, quæ vapores in contrarium reuellere possunt. Si a frigore, calefacientia neruos, & musculos omnia sunt remedio. Si a qualitate venenosa, curabis per ea prius dicta, quæ malignitatem hanc cito de corpore detrudunt: adhæc tum ea, quæ neruos, & musculos a noxis indidem acceptis vindicant, tum per ea, quæ ipsos roborant. Conuulsionem verò ab euacuatione immodica, lethalem scripsit Hippocrates, quæ a siccitate omnino est: quam, si consummata est, insanabilem diximus. Si non est confirmata, curetur ratione victus humectante, & auctiore tum cibo, tum somno, & similibus.

Conuulsionis essentia.

Gal. aph. 39 lib. 6.

Aph. 5. li. 5.

Vt aph. 1. li. 5. Aph. 3. & 4. lib. 5. & alijs passim, & initio prognosc.

Aph. 26. li. 2. & 57. lib. 4. & 5. & 70. lib. 5.

Sic Gal. lib. 5. metho. in puncto nerueo.

Apho. 3. & 4. li. 5. & alibi passim. Gal. li. 7. & 10. meth. & li. febrium. & de marasmo.

INDEX

INDEX MEDICAMENTORVM SIMPLICIVM PVRGANTIVM A MESVE LIBRO SECVNDO TRACTANDORVM.

Medicamenta ſimplicia purgantia:

Clementer.

Cholagoga.
- *Aloe*, *Abſinthium*, *Roſa*, *Rhabarbarum*, *Myrobalani*, — *trahendo, & aſtringẽdo, flauæ: nam aliæ aliud vacuant.*
- *Pruna*, *Tamar Indi*, — *aſtringendo.*
- *Caſia*, *Manna*, *Viola nigra*, *Pſyllium*, — *lubricando.*
- *Adiantum etiam phleg.*

Phlegmagoga.
- *Cnicus*, *Lupulus*, *Hyſſopus*, *Eupatorium etiam cholag.*

Melanogoga.
- *Stœchas*, *Aqua lactis*, *Fumaria*, *Epithymus*, *Thymus leuiter, magis phleg.*, *Polypodium*, *Ius gallorum phleg. cum phleg. melanogogum cum melanog.*

Valenter.

Radices
- *Agaricus*, *Aſarum*, *Ariſtolochia*, *Bryonia*, *Cyclaminus*, *Cucumer agreſtis*, *Dracunculus, & arum.*, *Elleborus.*, *Eſula*, *Hermodactylus*, *Iris*, *Scilla*, *Turbith.*

Lachryma
- *Euphorbium*, *Opoponax*, *Scammonium*, *Sagapenum*, *Sarcocolla.*

Fructus, & flores
- *Balanus myrepſica*, *Centaurium*, *Colocynthis*, *Coccum Gnidium*, *Geniſta*, *Ricinus*, *Senna.*

Terrea
- *Armenus lapis*, *Cyanus lapis*, *Nitrum*, *Salis genera.*

IOANNIS MESVAE DE PVRGANTIVM MEDICAMENTORVM Simplicium Castigatione Speciatim.

LIBER SECVNDVS.

QVEM DE SIMPLICIBVS VOCANT.

ANTIQVA VERSIO.

PROTELAVIMVS vsque huc intentionem, & modos rectificationum medicinarum solutionem facientium in sermone vniuersali. Et posuimus distinctiones in intentionibus, & modis cum cōditionibus solennibus, vt inueniatur ex principio relationis scrutinij nostri summa præclara, aggregans res intentioni huic necessarias. Volumus autem nunc de singulis earum singularia explicare capitula, quicquid de esse earum, & posse, & emendatione malitiarum in ipsis, aut redundantium in corpore per eas, complectentia. in quorum complemento complebitur liber totus. Auxiliatorem igitur petamus Deum, ad quem cuncta respirant, & à quo misericordiæ omnes prodeunt, qui sit benedictus. & ponamus in principio inter particularia solutiua singularia capitula de medicinis benedictis, in quibus non est venenositas, quæ non ponunt operationes suas, vt cadat per eas in corpus nocumentum. Et præponam omnibus capitulum de Aloe.

IACOBI SYLVII VERSIO.

HACTENVS generalem quendam medicamenta purgantia deligendi, & castigandi modum produximus, libro superiore. In quo scopos distinximus, quibus intentus, quis ipsa inueniat, & modo idoneo exploret, an conditiones illas celebriores habeant, idque scrutandi principio à nobis breuiter, ac pulchre tradite. in eo autem theoremata quatuor ad hanc rem necessaria pertractaui. Nunc vero consilium est, singula purgantia medicamenta seorsum explicare, & in horum quouis substantiam, facultatem, castigationem noxarum corpori ab ipsis impendentium. quibus absolutis, librum finierimus. Deum igitur adiutorem imploremus, ad quem conspirant omnia, & à quo misericordia omnis proficiscitur, qui sit benedictus. Incipiamus autem à medicamentis purgantibus, quæ ob id benedicta vocamus, quod harum actio nullam corpori noxam imprimit: horumque primam Aloen ipsam statuamus.

ALOE.

De Aloe. Cap. I.

ANT. VER. ALoe est de melioribus, & sublimioribus medicinis, habens prærogatiuam supra alias medicinas. Quanquam enim intentio solutiui secundum plurimum sit debilitare virtutes, & membra, quæ sunt mineræ virtutum, & afferre eis nocumentum propter illud quod diximus, cadit hæc intentio ab aloe. Non solum enim non nocet, sed inuenitur ad confortationem membrorum debilium addere, & ad reditionem eorum in proprias virtutes

tes conferre: neque ad aliud nisi ad vnum videtur nociuum. † Aperit enim orificia venarum apertione sanguinem manare faciente. Et ipse est aliarum medicinarū rectificator bonus. Mixtus enim cum ipsis, & proprie cum eis, quæ solutionem faciunt dissoluendo, medicinas ipsas rectificat, & nocumenta earum remouet. Et neque expoliandæ sunt à permixtione eius cum ipsis, est enim regulans, & rectificans eas, & illud ideo, quoniam ex parte substantiæ suæ, opponitur subtilitati, & acumini earum. Et ex parte sui effectus eas in soluendo iuuat. Et ex parte proprietatis suæ, quod de ipsarum malitia est, in membra à facili imprimi remouet, ipsum tamen in se est tarde solutionis.

ELECTIO. Aliud est, quod fit in Succutri. Aliud in Persia. Aliud in Armenia. Aliud in Arabia. Et melius ex eis est Succutrinum post illud Persicum. deinde Armenicum. Et deterius est Arabicum. Verificatores autem in quinq; proprietatibus laudauerunt perfectum aloen. in colore, odore, sapore, pondere, & substantia, cum conditionibus in ipsis. † In colore quoque, vt sit coloris citrini declinantis ad rubedinem, in qua sit claritas. * Et si sit in eo densitas cum colore hoc, sicut est color hepatis declinauit eius bonitas ab illo, quod est clarum. Et oportet, vt sit odoris boni proprij, non extranei acquisiti per adulteriū. Et sapor eius secundum conuenientiorem modum considerationis eius, debet sentiri in primo gustu dulce, declinans ad amaritudinem: & sit pondere leue, & quanto est leuius tāto melius: & sit in substantia sua tenerum, habile ad frangendum: & quantocunque est ab his proprietatibus remotius, tanto deterius. Antiquum autem denigrat tempus. Et tua interest cognoscere, quod in ipso cadit de adulteratione. Sophistæ enim lauant ipsum lotione, qua partes eius immundæ, & crassæ separantur. deinde lauant in aqua maris, & pauci croci lotionibus pluribus. deinde permittunt exiccari, acquirentes ei per hoc luciditatem, & colorem citrinum, & odorem bonum. Verum odor eius deoccultat fallaciam.

* Fit in impresso Mediol. & in manusc. cod.

COMPLEXIO, & proprietas. † Est autem complexionis calidæ in secundo gradu, siccæ in tertio, & est exiccatum sine mordicatione. consumptiuum superfluitatum, & præseruans à putrefactione. & cum hoc sit ei proprium, † aperit tamen orificia venarum. † & dicunt quidā, quod lædit hepar aliquando ipsum, & videtur, quod illud sit propter apertionem, quam efficit in venis: verum rectificatio acquirit ei, vt conferat hepati. Et in aloe, quidem loto minoratur solutio, & additur ei, vt sit † stomachi confortatiuū: in non loto vero est, e contrario, & etiam † mixtum cum melle est, minoris solutionis, & minoris attractionis, & est maioris absterſionis partium, per quas illi est transitus.

RECTIFICATIO. † Tria sunt in eo, quibus cadit correctio, quoniam est de tarde solutionem facientibus: quare oportet, vt sumens ipsum cibari differat: & quia sua operatio non multum extenditur in corpore: † vix enim pertranſit hepar, nisi in quantitate exuberet: & quia venarum orifica apertione sanguinem spargente aperit. Et nos obuiauimus his tripliciter rectificando ipsum. Acquirimus enim ei citam, & facilem operationem cum speciebus alefanginis subtilibus, & acumen habentibus: sicut verbi gratia, cum macе, nuce muscata, cinnamomo, spica, calamo aromatico, cubebe, schænantho, assaro, mastice, caryophyllis, de quibus partes æquales, & croci pars media, bulliant in sextuplo earum aquæ, vsque ad tertiam eius cum facilitate, & accipe pro qualibet libra illius aquæ aloes drach. vj. & permitte siccari in vmbra prius, & perfice exiccationem eius in sole. Quidam autem ex bene rectificantibus faciunt simile cum speciebus picræ Galen. citat enim eius operationem, hyssopus, cinnamomum, & casia. Et quidam dant infusionem aloes in aqua specierum, & citatur effectus eius. Et acquirimus ei, vt extendatur operatio eius ad partes remotas, cum rebus, quæ addunt ad vigorem eius: sicut colocynthis proprie, & turbith, & similia, addantur in aqua specierum, & fiat vt diximus. aut fiat illud in aqua casei. aut fiant ex eis trochisci, & pilulæ. aut cadant ea, cum eo, in confectionibus, simul. Remouemus autem, ab eo nocumentum, quod imprimit in venas, rectificando ipsum cū administratione bdellij cum eo, aut tragacāthi, aut masticis, & similium. In aloe autem est, quod elongatum est, & declinat à proprietatibus bonis, magnificantur hæc tria, quæ diximus, & adhuc etiam est conturbatiuum faciens dolorem ventris, & nocens stomacho, & hepati, & soluendo imprimit laborem in stomacho, & visceribus: & aliquando virtus eius remanet in eis, & facit in solutione exire sanguinem, & est maxime nocens hæmorrhoidibus, & ano. & nos rectificamus huiusmodi lauando lotione qua partiū immundarum fiat absterſio, & infundendo in aquis specierum, & adiungendo ei, quæ cito lubricationem faciunt. Et nihil est tam magnificum ex rectificatoribus, sicut bdellium, & tragacanthum. Et si super ipsum bibatur aqua hordei cum oleo nucum, aut decoctionis passularum, aut aqua tepida, & mel, transmittit audaciam eius à corpore.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma, & mundificat caput ab eis, & stomachum. Et confert iuuamentum magnum doloribus eorum. Et confert inflammationi stomachi, & siti, & doloribus eius ex cholera factis. † Et qui assiduat acceptionem eius diebus continuis, non videt in corpore suo, neque in instrumentis sensuum suorum ægritudinem, quæ non sit habilis sanari. Et præseruat à putrefactione ita, quod etiam cadauera, & proprie mixtum cum myrrha. Mixtum vero cum sanguine draconis, & myrrha, sanat vlcera putrida mala. exiccat. enim sine mordicatione. & ablutio infusionis eius in vino, aut aqua rosata, aut succo fœniculi præparato absterſit oculos, & addit in visum, & stringit lachrymas, & ipsum quidem acuit sensus, & rationem, & confert hepati, & aufert icteritiam. Nocet tamen hæmorrhoidibus, & ano.

Qua-

Quapropter caueant ab eius acceptione patientes læsionem in ipsis. † Caue ergo dare aloen in temporibus frigidis. Excorticat enim & solutione educit sanguinem.

Dosis Eius est ab aur. 5. vsq; ad drach. 2. Et infusionis ab aur. 1. vsque ad drach. 3.

De Aloe. Cap. I.

SYLV. ALoe medicamentorum purgantiũ præstantissima, & ob suam quandam præ rogatiuam excellentissima. Cum enim cætera purgantia partes nostras principes, & ex his, ceu fontibus profectas facultates nostrum corpus dispensantes, vel actionis vehementia lædant, [vel nihil iuuent,] Aloe sola eas partes imbecillas roborat, & ad functiones suas reducit, nulla omnino actione noxia, præterquã quod venarum ora tantum aperit, vt per hæc sanguis effluat. Ad has eius dotes accedit, quòd cæteris purgantibus, & his præsertim, quæ vacuando corpora dissoluunt, aloe mista, hæc ipsa corrigit, & noxis eorum prohibitis meliora reddit. Nam sua crassiore substantia tenuem illorum, acremque naturam frangit, & noxam partium ab his promptã celeremque proprietate quadam substantiæ inhibet, sua denique purgandi tarditate, horum cerelitatem contemperat, purgationemq; auget. His igitur ipsis nunquam non miscenda aloe. Eam vero mittunt India, Persia, Armenia, Arabia. Optima autem est † Indica, post hanc Persica, tertio loco Armenia, Arabica ignobilissima. Bonitatem eius præcipuam declarant color, odor, sapor, pondus, consistentia, & in singulis conditiones quædã spectandæ. Colore enim est flauo in rubrum inclinãte, hepatis modo, ac perspicuo, & splendente. opaca enim, & obscura est deterior, & quæ vetustate nigrescit. Odor vero inest bonus quidẽ, sed suus, non autem per adulterium acquisitus. Sapor autem primo gustatu dulcis, subamarus [mox valenter amarus.] Substantia deniq; sit tenera, friabili, [pura, doli experte, rara,] ob id leui, quoque leuior, eo præstantior, & quanto a dictis conditionibus abest longius, tanto est deterior. Adulterantes eam institores, ac sophistæ, partes eius crassas, et impuras, lotione secretas, aqua marina paucũ crocum habente aliquoties lauant, & siccant, donec lucida, colore flauo, odore bono euadat, sed odor croci dolũ prodit. † Calfacit ordine secundo, siccat tertio, sed tamen sine morsu: ob id excrementa consumit, & a putredine vindicat etiam cadauera, præsertim myrrhæ mista. sanguini vero draconis, et myrrhæ iuncta, sanat vlcera putrida, et maligna, quia vt dixi, sine morsu siccat. ora tamen venarum aperit, præsertim hepatis. Quapropter hepar ab ea lædi † quidam putauerunt, vtque ipsum potius iuuaret correctione effecerunt. Ad hæc † aloe lota, minus aluum subducit, stomachum magis roborat: non lota contra. Postremo melle excepta minus trahendo quidem purgat, magis autem partes quas permeat, tergendo. † Bilem, pituitamq; purgat, ob id affectibus venrriculi, & cerebri, & reliquarum partium, inde natis, vt dolori, inflammationi, sic præcauet, vt eius creber † vsus sensuũ instrumenta, & corpus reliquum, nullo insanabili affectu tentari sinat, sed sensus acuat, cogitationem reddat meliorem. Hepati confert, icterum tollit, hæmorrhoidibus, & sedi nocet, ob id vitanda his, quibus istæ partes dolent: & aere frigido, quia tũc sumpta excorticatis sanguinem educit. Vinum autem, vel aqua rosata, vel succus fœniculi, quo aloe fuit macerata, oculos lotione terget, visionẽ acuit, delachrymationẽ sistit. Datur ab aur. 1. ad drach. 2. Infusa autem ab aur. 1. ad drach. 3. Veruntamen cũ & tardius purget aloe, ob id diu ante cibum sumẽda; & tam imbecilliter, vt eius facultas purgatrix hepar vix transeat, nisi largior sumatur, cum denique adeo venarum ora patefaciat, vt inde sanguis emanet; his eius incommodis hac ratione occurrimus. In primis tarditatem purgandi aloe ipsi celeramus, si cum aromatis essentiæ tenuioris, & acribus, vt mace, nuce muschata, cinnamomo, spica nardi, calamo aromatico, cubebis, schœnantho, asaro, mastiche, caryophyllis portione pari, croco autem portione dimidia, in aquæ sextuplo igni lẽto, ad aquæ eius tertiam, coquantur, aloes drachmę 6. in libras aquę singulas: post siccentur in vmbra primum, deinde in sole. Idem alij similiter efficiunt per aromata sex, quibus cum aloe mistis Galenus hieram picram componit. Eius enim actionem talia citatiorem reddunt, & præterea hyssopus, cinnamomum, casia, & alia plurima. Sunt qui celeritatem purgandi aloe acquirant, macerantes aqua illa, cui incocta sunt aromata, deinde expressum potui dantes. A partibus autem remotis, trahendi potestatem aloe conciliamus, alijs purgantibus valenter (qualia sunt colocynthis, turbith, & similia) mistis: vel in decocto illo aromatum, vel in sero lactis, vel in trochiscis, vel catapotijs, vel in alia medicamenti forma. Postremo venas aperire desinit aloe, bdellio, aut tragacantho, aut mastiche, aut simili permista. Hæc autem tria eius incommoda nõ modo maiora habet aloe, dictas bonitatis notas egressa, sed præterea ventrem totum torminibus dolorificis conturbat, ventriculum, & hepar, & viscera alia lædit molesta adeo vacuatione, vt su virtute illis hærente, interdum sanguinem quoque vacuet. Hæmorrhoidibus, & sedi eadem maxime nocet. Lotione igitur partes huius impuræ separentur, & quod purius est, aromatum decocto maceretur, & his misceantur, quæ ipsam prompte lubricando per intestina deturbent, qualia sunt aqua hordei, cum oleo nucum, aut vuarum passarũ decoctum, aut aqua tepida cum melle. Bdellium autem, & tragacanthum, præter cætera, omnem aloẽ castigant, & emendant.

Syriaca nõ bona, Cœlesyriaca, & Arabica meliora, Indica optima Gal.

† Calida, 1. ordine intenso, vel 2. remisso Gal.

† Vt Auicen. cui experientia subscribit in hepate calidore, et sicciore.

† Gal. lib. 7. Meth.

† Hæc interpretatio Mesuæ Gale. 7. Met. conciliat.

† Vide Gal. 6. simpl. & hieram eius picram. libro 7. Meth. & lib. 6. cõpp. & lib. 6. san. tuen.

Tuta est frigidis, & humidis, siccis vel biliosis iuuenibus, et solis vsu multo, & crebro est noxia. Calido legẽdum videtur, quia calida sicca calidis siccis corporibus ẽ æstate noxia. In temperatura ventriculi sicca calida, et sicca frigida oportet.

Galen. lib. 6. san. tuen. & lib. 7. Meth.

IOAN MANARDI FERARIENSIS ANNOTATIO.

De Aloe.

APERIT orificia venarum.) Hoc nō dicūt antiqui, sed contrarium potius: dicit enim Dioscorides, quod sanguinem sistit per ora venarū ani manantem, & Plinius vndecunque fluentē. Dicendum igitur, si aperit, eo id facere, quod acres humores mouet, vt ex Galeno colligitur lib. 7. Aphor. 47. nec esse hoc ei magis peculiare, quàm cæteris purgatorijs medicinis: immo forte id minus facit quam reliqua, quæ astringendi vim purgatoriæ coniunctam non habēt. Verum Mesue hoc sumpsit ab Auicen. Scio tñ quid pro vtroque dici possit, sed sat sit nunc locum signasse. ELECTIO. aliud est, quod fit in Succutri, & reliq.) Ait Dioscorides, in India plurimam generari, & in Asia, Arabia, maritimisq; quibusdam locis, ac Insulis, vt Andro, Gal en. in Syria nō bona, in Cœlesyria, & Arabia melior, in India optima. IN colore quoque, vt sit coloris citrini.) Eligit Dioscorides subflauam, resplendentem, non lapidosam, aut arenosā. Et sapor eius declinans ad amaritudinem. Galen. saporis esse dicit parum adstringentis, & multum amari. Quod præter Galen. authoritatem, ipse quoque sensus demonstrat. IN substantia tenerum.) Facile humescere eam quæ bona sit, ait Dioscorides. EST autem complexionis calidæ in secundo.) Calidam in primo ordine extenso, vel secundo remisso, dicit Gale. APERIT orificia venarum.) Cum scribat Dioscorides, quod arcet sputum sanguinis, negare videtur, quod ora venarum aperit. ET dicunt quidam, quod lædit hepar.) Dixit hoc Auicenna, cui parum in hac parte credendum: & sapore eius, & antiquis authoribus, contrarium potius attestantibus, nisi calidum, vel siccum supra modum hepar intelligamus. STOMACHI confortatiuum.) Tantum in hoc ei tribuit Galenus, vt nulli cedere medicamini dicat, maxime si lota fuerit. ET mixtum cum melle, est minoris solutionis.) Maioris potius, vt ratio, authoritas, & experientia contestantur. VIX pertransit hepar.) Si quantitate exuperet, ad hepar vsque attingit, inquit Galenus: non tamen totum corpus euacuat, nisi valde multa detur, ait Pau. TRIA sunt in eo, in quibus cadit correctio.) Adde ex Galen. quod nocet temperaturæ ventriculi calidæ, & siccę, & ei quoque siccæ, quæ cum frigiditate ad tabem ducit. SOLVTIONE educit choleram, & phlegma. Probe intellige: siquidem crassos humores, etiam qui sint in ventriculo, trahere ob imbecillitatem nequit, Galeno teste: sed bili, & humiditatibus, quæ ventriculus imbibit, optime facit. Paulus. Datur quibus caput graue est, lippientibus, sticulosis, imaginabundis in somno, absque febre horroribus, acres inflationes excernentibus, morsum in intestinis patientibus, atque ventriculi incendium. ET qui assiduat acceptionem eius diebus continuis, non videbit in corpore suo ægritudinem quæ non sit habilis.) Ne quid dicam de iuuenibus interim, certe senes, si Galeno magis, huic quam viro crediderint, non nisi magna vrgente necessitate, Aloe vtentur. CAVE ergo dare Aloen in temporibus frigidis.) Cauenda mihi magis videtur temporibus calidis, cum sit vt tu scribis, calida & sicca in secundo ordine, & calidæ, & siccæ noceat temperaturæ, vt superius notatum est: nisi forte quia bilem vacuat, quæ hyeme non abundat, ideo eo tempore danda non sit.

Aloe hepar non ladet.

Aloe lota stomachum minus cōfortat.

Aloe ob imbecillitatem crassos humores nō purgat.

Senes nō tuto Aloe vtūtur.

Cauenda aloe calidis tēporibus.

ALoe oui albumine dissoluta euadit emplastica, tuncque sanguinem non ex venis hæmorrhoidibus solis; sed vndecunq; fluentem per ora, vel diuisionem venarum: atque adeo per arteriā apertam sistit, rupto quoque, vel eroso, vel hiante in pulmonibus vase, si liquore idoneo soluta, faucibus diu, & sæpe contineatur. Sic enim foris quoque vasis sanguine fluentibus admouetur, & si hæmorrhoidib⁹ immodice fluētibus, similiter soluta adhibetur, adiuuante talem ipsius actionem facultate aloes adstrictoria, & nō minimum sarcotica, cuius gratia præcipue id a Galeno commendatur in hæmorrhagia lib. 5. Method. Deuorata vero multa, & sæpe, & in hepar, aliasque partes distributa, calore suo; & crassa substantia venas tum hepatis, tum hæmorrhoidas aperit: Anastomotica enim sunt. maxime quidem calida, crassa, acria, & mordacia, non minimum tamen calida, crassa, qualis aloe. Quod autem calore, & crassitie sanguinem efficit melancholicum magis, id etiam nō parum ad vasorum apertionem facit, vi adstrictoria eius leuicula, hoc opus ob imbecillitatem prohibere non potente. Quam rem experientia quoque confirmat. Vsu enim crebro catapotiorum aloen multam excipientium hæmorrhoides multis tumere cœperunt, & quibus iam prius aliquoties fluxerant, frequentius, & largius, & periculosius fluunt. Vt verissimum sit Galen. theorema, nihil sumptum, & admotum vires habere easdem, sed quædam genere etiam contraria, alia maioris, & minoris tantum ratione, vt in methodo componendi medicinæ probauimus. Quod symptoma, venarum scilicet apertionem, si aloe facit per se, vt Mesues velle videtur; aut per humorum acrium vacuationem, qui intestini recti finem mordeant; & calfaciant, quod & medicamentis melanogogis Galenus tribuit aphor. 47. libro 6. id quia longiore eget oratione, in præsens omitto. Aloen Succotrinam Auicen. & Mesues præferunt, Dioscor. & Haly abbas hepaticam.

SYLV. *Li. 5. Meth.*

Lib. 5. simp.

Lib. 3. sept.

COST. *Aloe notissimus est succus, & planta, ex qua colligitur, notissima Italiæ hortis. eam aluit hortulus noster Laudæ plures annos cum caule, ac floribus, et talis passim Venetijs spectatur. Succus plantæ nomen retinuit, & triplex nostro tempore affertur, Succutrinæ probatissima, hepatica Succutrina inferior, & caballina vilissima. In medicinæ vsum hepatica frequentissime venit ab hepatis colore, ita denominata: quæ Succutrina dicitur a Succutri Sinarū regni vrbe, rara est: caballinam, cuius copia est magna, Veterinaria & coriaria ars vsurpat. Hactenus persuasum est omnibus non differre plantas triplicem hunc ferentes succum, sed ex sordidiori expressi succi parte caballinam fieri, ex puriori hepaticā, ex purissima talem, qualis est Succutrina. audio tamen a quibusdam, licet eadem facie plantæ sint, ex quibus hi succi omnes, spectari nihilominus colore longe vario: vnde & succo diuersus est color. Sed hæc res quo tandem pacto se habeat, parum medicinæ interest. Illud pro certo habebunt studiosi præter vulgatam aloes speciem, aliam itidem esse, foliys, facie, crassitudineque illi quidem non dissimilem: sed foliorū ambitus multo magis serratus, spinisq; horridus est, apex vero aculeus est oblongus, atque adeo durus, vt eum sagittis præfigere Indos asserant. Est huius generis planta Patauij apud Iacobum Antonium Cortusium nobilem virum, et de naturali historia, quantum vllus ætate nostræ alius, benemeritum. succus ex eadē, vt a vulgata colligitur, facultate etiam quantum experiri hactenus licuit, non dissimili.*

Aperit enim orificia venarum, &c.) Hoc & Auicen. secundo Canon. in aloes historia. At contra, Dioscor. aloen sedis venas occludere, & cohibere sanguinem testatur. & Plinius quoque lib. 27. vndecunque fluentem sanguinem hac ipsa supprimi ait. mire ergo hi inuicem dissident. Sane Manardus suis in hunc librū adnotationibus, nec non in Epistolarum libris passim, Mesuem acriter hac de re carpit. sed Manardi alioqui doctissimi calumniam refellere hoc pacto licet. Aloem id ipsum præstare, quod Mes. ait, affirmat,

Cap. 4.

mat,& Auicen.& Serapion ex Pauli, & Aben Mesuai authoritate,licet in Paulo hoc non legamus : confirmat vero etiam experimentum.hoc certe docemur, cum,eos,quibus turgere sedis venæ consueuerunt, aloe etiam modica assumpta,aut turgere,aut referari: tum qui hac frequenter vtuntur in id hæmorrhoidum vitiũ labi;tum muliebres menses euocari.quo fit,vt Mes.vera scripserit. Non ille tamen,aut Dioscoridi aduersatur,qui de aloe exterius admota verba fecit, aut Plinio,quamuis de ea deuorata sit loquutus: quando eorũ neuter aloen præstare id quod Mes.ait; negat : sed contrarios eidem rei effectus ascribunt.quod quidem si Manardo absurdum videatur,at nobis fidem facit experiẽtia.a qua tamen,& exemplum, & ratio non est aliena. myrrham enim eodem pacto sanguinem sectarum partium cohibere vides, & ciere muliebria, atque hoc,& centaurio, & pluribus alijs est commune . cuius quidẽ rei causam, quum alij ad occultam proprietatem referant, alij ad manifestas qualitates ; nobis vtrunq; non probari non potest . occultæ equidem proprietatis hoc videtur esse opus,quando nulla in aloe insignis acrimonia , aut alia euidens qualitas inest , cui iure actio hæc deferri debeat, quam tam prompte obit. etsi enim amaritudo,quæ qualitas in aloe præcellit , absterſoriã vim efficacem inesse illi ostendit,præpollet tamen in acribus absterſoria quoque facultas , quorum multa licet summe acria sanguinem non educunt ; tale piper , zingiber, & pirethrum est . immo neque amarissima omnia id præstant . absinthium nempe aloe non multo amarore inferius,& agaricum itidem amarissimum sanguinẽ ex venis non euocant . Inest ergo aloe vis hæc non ex manifesta qualitate: quando non quæ insigniter abstergunt omnia sanguinem eliciunt : sed totius substantiæ proprietate , vt etiam cantharidibus . cum hoc tamen verisimile etiam est,partes,quibus amaror inest,multi in hanc rem esse vsus, pluris vero etiam,quibus adiuncta est acrimonia . hac enim ratione, non ob amaritudinem solum, centaurium, elaterium,taurinum fel,eruũ, tam prompte ipsa quoque sanguinem proliciunt , primo tamen actionis huius momento ex totius substantiæ proprietate facto,vt dicebamus . Hæc quum ita se habeant,quo pacto eadem aloe,& recludere, & occludere venas, proritare,& cohibere sanguinem possit, paruo negocio patet.educet sanguinem,aut totius substantiæ proprietate,aut certe sui amaritudine,atq; acrimonia abstergendo . eundem fluentem coercebit adstrictoria , atque agglutinatoria facultate astringendo , seu etiam candentis ferri modo operculum sui calore gignendo . atqui contraria ex eadem re effecta prodire hoc pacto, diuersa scilicet ratione, neque absurdum,neque aduersus naturæ est institutum . quare neque contra Mesuem Manar.quicquam habet . Illud vero etiam ex his constat . neque aloe tantum praua,educendi sanguinis inesse vires, quod Manard.ex lib.Cano.vniuers.Mesuen velle putat,est enim hoc aloe omni proprium licet malam insignior noxa subsequatur: neque per accidens hoc euenire ob feruentium humorum eductionem sedis venas erodentium,vt ex Gal.6.aph.idem Man.refert, quando educunt feruidos humores plura alia, vt rosa , sena,epithymum quæ sanguinem tamen non proliciunt. Sed de hac re satis.

Et sapor eius,&c.) Hoc & de agarico scribet , sed tantum in his præstat dulci amaror , vt non nisi ab eo qui exactissimo sensu præditus sit, deprehendi possit.

A Et dicunt quidam, quòd lædit hepar aliquando ipsũ, &c.) Hic antiqui duo codices, alter manuscriptus, alter impressus Mediolani , legunt pro aliquando (eliquando.) Quæ lectio si genuina est , vt nobis videtur , non aduersatur hoc in loco Mes. Auicennæ , vt quidam putant,neque ab eorum sententia discedit,qui lædi iecur hoc medicamento existimant , sed eos refutat,qui propterea lædi ipsum aloes vsu affirmant , quod hæc ipsum eliquet . vultque Mes.non eliquationis causa,sed ob venarum apertionem hepar offendi. quæ res veritati consentanea est,quando in aloe tantus non est calor,cui colliquandi vis ascribi possit . Sed quid de ijs dicendum , qui aloes vsum iecori innoxium contendunt ? Docendi hi profecto sunt experimento,sed & ratione adducendi,vt id credant.aloe,quum venarum ora aperiat , sanguinis etiam fluxum importunum promouet , hic vero
B innatum iecinoris calorem obtundit,ex quo iecur offendi necesse est . hoc ipsum Mes.innuit . Videtur tamen iecur aloes vsu alia quoque offendi posse ratione.nempe quum iecur vniuersim omne insigniter sit calidum , in quo scilicet sanguificandi vis inest,quis neget calidi,& crassi medicamenti adhæsu ipsum magis quam pro eius natura opportunum sit,calescere? Est ergo fortasse vera Auicen.sententia , non de calidiori tantum , & sicciori iecinore, vt Manardus arbitratur , sed etiam de temperamento . Alioqui vero, quod amara iecori semper prosint, vt quidam putant , tantum abest , vt credam ; vt potius , nisi aliquid sit, quod quia obstruit,abstergi postulat, obnoxia esse existimem, vel ob id quod sanguinem amarore , & naturæ nostræ aduerso sapore inficiunt , vt iecur neque recte ali , neque alijs partibus idoneum , quo nutriantur , alimentum queat
C ministrare .

Et ẽt mixtum cum melle,&c.) Hoc & Aui.2. Can. Quæ ventrẽ tergẽdo subducũt , sicuti exsiccãte vi adiuuãtur,ita adstrictoria potius prohiberi, ego profecto dixerim. Quare qui aloen sola detersoria vi soluere existimãt causam ẽt ignorare necesse est,curea melli admista minus soluat,quod tamen detersorias insignes habet vires. Quidã aiunt igneã aloes facultatẽ mellis lentore in crassari,& frangi.Sed hos erroris redarguit tum aloes caliditas,quæ secundũ vix ordinẽ pertingens ignea dici non põt: tum mellis lentor,qui tãtus non est, vt obscurare aloes facultatẽ debeat , præsertim quando in melle detersoria facultas visciditate longe est maior: cuius cã solutricẽ aloes facultatem adiuuari oporteat,non immi nui, si modo solutio detersione fit sola. Paucis ergo,quũ aloe non alia quã propria,et totius substantiæ vi soluat,
D humores videlicet bilioſos trahat;prohiberi quidẽ mellis admistione attractoria,ideſt solutrix eius vis potest: adiuuatur tamen detersoria,&,(vt ita dicam) stercorum eductoria, seu subductoria,quam certe facultatem a solutoria differre satis constat,quãdo ea,quicquid obuium est,tergendo subducit, soluendi autem vis non nisi certũ excrementũ spectat. Quare,quum bilioſos humores ad aluum ducat,id quod non nisi totius substãtiæ proprietate agit: melli tamen admista crassiores etiam fæces,et excremẽta quæuis occurſantia valentius põt extergere,absterſoria mellis vi sibi adiuncta.Hoc Mesuẽ, et Auic.intellexisse existimarim.Mirandũ ergo de Manardo,& Fuchsio,qui hoc rationi,experiẽtiæ,& authoritati antiquorum repugnare contendunt. Et si.n. quod Fuchsiu obiecit,& Hippoc.lib.de morbis,mel supramodũ purgare testatur,et Gal.3.de alim.fac.c.38.ipsũ ait

habere amaritudinem, qua ad egestionem excitat ventrem, Dioscor. vero lib. 2. cap. 73. inflari aluum scribit: Paulus quoque lib. 1. cap. 96. mel coctum magis alere, quam aluum subducat, non coctum autem contra, quod & Alex. Apho. 2. probl. 66. &, Idem Paulus libro 1. cap. 6. melle vtitur ad deijciendam aluum puerorum, et Psellius 1. de victus ratione, damascenis, & alijs, vt aluum plus subducant, mel adijci præcipit. Etsi etiam Dioscor. loco antea citato, aloen cum resina, aquave, aut cocto melle exceptam, aluum soluere testatur, quod & Plinius, lib. 27. cap. 4. Constare tamen arbitror hæc tot illustrium virorum testimonia nihil probare aliud, quàm subductoriam vim aloes, melle adiuuari; attractricem tamen, & solutricem non imminui numquam probant. Sed quid de ijs dicas, qui quum medicamenta nulla alia vi quàm detersoria subducere, neque vllum humorum delectum habere contendat, Gale. vt ipsis videtur, suffulti opinione: ijdem tamen aloen melli commistam minus soluere, & minus attrahere aiunt, sed valentius detergere, ita vt experientia, quòd aloe melli permista ventrem magis exoneret, detersioni potius, quàm solutioni referatur, accepta? Videant docti, quàm hi sibi ipsis consentiant. nos vero ad alia sermonem conuertamus.

In aloe autem est, quod elongatum est, &c.) legendum ex manuscripto codice antiquissimo, & ex impresso Mediolani. (In aloe autem, quod elongatum est, & declinat a proprietatibus bonis, &c.) vt de impura aloe verba faciat, quam lotione, & partium impurarum absterssione corrigi statim subiungit. puræ enim vitia tria antea enumerauit, & castigari docuit. Hoc pacto si intelligas, labuntur Fuchsii rationes, quum Gal. obijcit laudantem. 6. simpl. aloen, vt præ omnibus gratam stomacho: & Dioscor. qui purgatoria alia ex huius mistione minus noxia euadere pronunciat: & Oribasium in comp. medic. vbi hanc stomacho aptissimum purgatorium esse ait: & Plin. qui lib. 27. stomachum aloe confirmari scribit, ita vt nulla vis contraria infestet. Hæc certe omnia dici de optima aloe constat; quum hic de praua sit sermo. propterea que nulla Mesuæ cum alijs erit controuersia, si ita intelligas. Quòd si de bona agi contendas; de non lota aloe huius scriptoris sententia erit: Galeni vero, Dioscoridis, Oribasii, & Plinij, de lota. Alioqui certe dici non potest, vt quidam aiunt, aloen vniuersim etiam probatam, ob amaritudinem stomacho esse noxiam, gratam vero ob astrictionē: atque ob id veteres aloen abluisse, vt amaritudine imminuta stomacho gratificarentur. amara namque, & adstringentia omnia grata esse scribit Galenus, quam uis linguæ ingrata sint. Est vero etiam lota aloe non minus, quàm non lota amara, neque alia ratione vtilior stomacho censenda est, quàm quia purior, & medicamentosi minus retinet. Non possum vero etiam id probare, quod aiunt, aloen non lotam propterea, quia subducit, stomacho esse ingratam, alias non subduceret, lotam vero gratam esse, quia roborat, lota enim aloe, quam gratam esse stomacho non negant, non leuiter subducit, quamuis imbecillius, quam antea. Neque proconstanti illud acceperim, aloen, nisi ingrata esset, non subducturam: quum multa, vel gratissima, & linguæ, & stomacho aluum subducant, vt mel, casia nuncupata, mel aereum, & sexcenta alia, quæ dulcia sunt. Erit ergo, vt paucis repetam, intelligenda Mesuæ sententia de aloe, vel praua, vel probata quidem, sed nō lota.

Cap. de Aloe.

Cap. 4.

Non lota equidem quantumuis probatissima, impuri, medicamentosiq; habet nonnihil, quod lotione segregatur. ex quo stomacho gratior euadit, quamuis solutoria, & subductoria vis lotione fiat imbecillior.

Solutione educit, &c.) Aloe bilis præsertim è ventriculo excernitur. præterea vero etiam tenuia in eo collecta excrementa pituitæ naturam referentia, vt Manardus quoq; aduertit. crassos vero humores ob purgatricis facultatis imbecillitatem trahere non potest 8. de composit. medic. per loc. Sumpsere nonnulli argumentum ex hoc loco carpendi Mesuen, qui, quum purgatoriam medicamentis facultatem inesse putet ex proprietate totius substantiæ, trahi ab aloe, & bilem, & pituitam scribat. hoc certe si ita habeat (aiunt) aloe binos succos specie diuersos trahere nullo modo potest, alioqui aloes formæ plures essent, non vna: quippe ab vno, vt vnum, specie diuersa proficisci nequeunt. Sed ad hos paucis. Qua ratione medicamenta binos, vel plures succos ex eorum proprietate trahere habeant, abunde fumus libro Canon. vniuersa. prosequuti. nunc vero ab aloe bilem tantum ex proprietate substantiæ trahi, pituitosa vero excrementa, & intestinorum fæces, extersoria, non etiam ea, quam solutricem proprie vim nuncupamus, excerni existimarim, vt propterea diuersa ratione, non vna, aloe diuersos humores trahat.

Cap. 2.

Et qui assiduat, &c.) Quum aloe absterssione sua ventriculum, & vniuersæ alimentorum coctionis focū expurget, corroboretque astrictione: præterea vero putredinem, ita oppugnet, vt etiam cadauera præseruet a corruptione: cui mirum eos qui hac frequenter vtantur, (quum scilicet vti est opus, & ventriculus prauis humoribus scatet) a magnis, ac putridis præsertim morbis vindicari, & seruari? Sed non negem tamen frequentius, vel importunius assumptam siccioribus ventriculis, corporibusque, & ætatibus obesse. neque nisi magna vrgente necessitate senibus etiam exhiberi tutum crediderim, quod ex Galen. Manardus obijcit. non hoc tamen Mesuæ authoritati derogat, tunc aloen proponentis generatim, vbi est opus, non etiam importune.

Caue ergo, &c.) Hoc & Auicenna secundo Cano. Si aloe bilem educit, redundatq; hæc æstiuo tempore magis, quam hyeme, cauendam ego certe ipsam dixerim frigido magis tempore, quam calido, ne non peccantem humorem purgemus. propterea enim cholagoga medicamenta quouis anni tempore præterquā hyeme recte vsurpari, docet Paulus libro septimo. neque autem huius medicamenti temperies, aut aeris calor æstate assumi ipsam prohibeat, vt Manardus putat, quando vix iecur pertingit eius vis, & calor. Sed alia etiamnum ratio est, cur Mesues cauendum hyemē præcipiat. nempe quod ijs, qui hæmorroidarum venarum profluuio assueuere, frigido tempore deuorata venas recludat, & sanguinem soluendo educat, quod & Auicenna. Huius autem rei, quæ sit causa, dignum animaduersione est. Videtur autem id in atri humoris crassi, & grauis copiam referendum, qui si vllo tempore, post æstatis calores autumno, ac hyeme præsertim redundat. quare & sedis venarum frigidis frequentius, quam calidis temporibus fiunt profluuia, quod interdicere aloes vsum videtur, ne spontaneum naturæ impetū sua facultate irritam in maius aliquod discrimen inducat.

Cap. 66.

Cap. 4.

De

De myrobalanis citrinis, & nigris, & Indis. Cap. II.

ANT. EXistimauerunt quidam, quòd myrobalani citrini, & nigri, & Indi, & chebuli sunt ab eadem editi arbore, & quòd citrini sunt immaturi, & nigri, & Indi sunt, in quibus iam peruenit complexio, & maturatio. Et dixerunt, quod arbor eorum est de his ferentibus, & quod citrini sunt de primo germine, & nigri similiter, chebulos vero germen secundum tulit: & quidam dixerunt, quod de diuersis nascuntur arboribus, & est illud, quod creditur, etenim eorum diuersę etiam sunt operationes. Ipsi quoque de medicinis benedictis sunt. Nō enim debilitant cū solutione B sua, immo confortant stomachum, & proprie viscera, & præparant, & coadunant partes eorū, & confortant cor, & hepar, & corpus totum. Neque enim nisi ad vnum videntur nociui. Acquiritur enim præparatis ad hoc per eos oppilatio, & proprie paratis cadere in ipsas. Sunt autem de perfecte rectificantibus medicinas, quæ habent acuitatem, & purgant dissoluendo. Magnifice autem adinuenit, qui eos, proprie citrinos cum scammonea miscuit. Reprimunt enim eam propter obuiationem substantiarum, & qualitatem inuicem, & eam in soluendo iuuāt.

ELECTIO. Citrinos in quinque proprietatibus laudauerunt sapientes, in colore, vt sint citrini multæ citrinitatis declinantis ad viriditatem, & sint in pondere graues, & densi, C & vt in confractis suis inueniatur sicut gummositas, & vt sint crassi, & vt cortex eorum sit spissus, densus, complectens ossa parua. Et laudauerunt chebulos in quatuor proprietatibus, vt sint crassi, & quanto crassiores tāto meliores, & sint subnigri declinantes ad rubedinem, & sint graues in pōdere, citæ submersionis in aqua, & sint habentes spissitudinem corticum suorū. Nigros quoque Indos in quinque laudauerunt proprietatibus, vt sint nigri, & confracti, densitatem habentes substantiæ, & sint crassi, & graues, & carentes ossibus. quanto autem ab his elongantur proprietatibus, tanto sunt a bonitate remoti.

COMPLEXIO, & proprietas. Omnes frigidæ sunt complexionis in primo gradu: sicci in D secundo: & sunt exiccatiui, & consumptiui superfluitatum putridarum. præparatiui, & coadunatiui partium, in quibus accidit laxitas, & mollificatio.

RECTIFICATIO. Tria sunt in eis, propter quæ in ipsis cadit correctio. Faciunt enim cadere in oppilationem, & proprie præparatos cadere in illam, & quia facile adhærent in villis stomachi, & partibus intestinorum, & quia dimittunt vestigia corrugationis in ipsis. Et nos emendamus, quod timetur de eo, quod diximus, primo prohibentes penitus exhibitionem eorum in ipsis, & omnibus paratis cadere in oppilationes: & in non paratis miscenda sunt ea cum ipsis, quæ oppilationem fieri prohibent, A sicut aliqua ex diureticis notis. Et infusio eorum in aqua casei remouet hoc nocumentum ab ipsis: & succus fumiterræ valet similiter, & similiter absinthium, & agaricus, & rhabarbarum, & spica, & similia. Et emendamus, quod potest prouenire de eo, quod diximus in 2. & 3. miscendo cum eis quæ remoueant ab ipsis adhærentiæ intentionem, & acquirant eis lenitatem, sicut si confortentur cum oleo amygdalarum dulcium, aut cum oleo rosaceo, aut cum oleo violaceo aut sesamino. Aut saltem conterantur cum oleis amygdalæ dulcis. Passulæ quoque, & mel earum lenificant eos, & confortant operationes eorum, & sunt proprij iuuamenti cum eis. Simile acquirit eis casia fistula, & violæ conditæ, & tereniabin, & tamarindi, & B similia. Quidam autem dixerunt, quòd non est bona permixtio eorum cum medicina lubrificatiua, & lenitiua, quoniam operationes eorum in idipsum se perimunt. Et ego non video illud. Immo remouetur ab eis per ipsas adhærentia, & corrugatio, & acquiritur solutio facilis. Et scito, quod decoctio acquirit eis vehementiorem oppilationem, quàm sola infusio. Et infusio minus facit esse oppilatiuos, quàm coctio. Et assatio minorat eis solutionem, faciens ipsos constipatiuos plus: & adhuc magis combustio. Et contriti quidem plus soluunt, plus dimittunt vestigia constipationis in vijs. infusi vero minus faciunt illa. Et infusio quidem eorum competit, quando solum quæritur solutio: & eorum contritorum exhibitio, C quando quæritur constipationis impressio: & quanto magis conteruntur etiam, vt sint sicut alchohol, melius celebrabitur illud. Et chebuli quidem conditi minoris solutionis sunt, & maioris confortationis membrorum nutritionis, & non conditi faciunt contrarium. Modus rectificationis eorum satis vtilis, acquirens eis saporem bonum, & emendans quæcunque timentur de eis, est vt sumatur de myrobalanis contritis quantitas quam volueris, & sit hoc in æstate, & funde super eos olei amygdalarum dulcium quantitatem, qua confricando leniantur in vmbra, exiccentur in sole, & semper modice confricando super irrorentur oleo, & fiat illud per triduum, deinde denuo per triduum cum aqua zuccari, aut aqua casei cum pauco D zuccaro conterantur in sole, semper eos ante modice cum aqua prædicta rorando, deinde fac trochiscos ex eis, & siccentur in vmbra. Et sunt quidam qui separant in eis, quod est secundum speciem ab eo, quod est secundum materiam, & est modus solennis. Infundunt enim eos in aqua casei, quod sumptum est ex capris post contritionem eorum, & ponunt ponderis eorum partem vnam, & aquæ casei partes xij. & ponunt in vase vitreo stricti orificij, & dimittunt per dies vij, postea decoquūt bullitione vna, deinde postquam manibus confricauerint, colant, & dimittunt aquam illam siccari, & faciūt trochiscos, vel pilulas, & sunt qui addūt cum eis de medicinis benedictis, quas volunt secundum exigentiam intentionis eorum, & faciunt si-

milia, Et eis est opus magni magisterij.

Modvs condiendi chebuli. Accipe ex eis humidis, si haberi possunt, vel humectatis secundum artem, qua humectari possunt, quantitatē quam volueris, & stilo punge eos vndique, & decoque eos in aqua cum facilitate, vsque dum sufficit. Post hæc dimitte eos per diem vnum super tabulā, & exprime aquā eorū, & submerge eos in aqua mellis, et per dies duos dimitte eos tūc coque eos lēto igne, & postquā cocti fuerint, reconde eos in vase vitreo, da post sex menses.

Ars autem in humectando eos auxiliatur hoc modo. Infundantur in aqua plurima, & exponantur radijs Solis per dies viij. deinde accipe magnum vas sicut dolium, vel saltem fiat fouea in terra in loco humoroso, vt inter multam arenam humidam, disiunctam sepeliantur sæpe, ac sæpe aquam desuper infundendo, & innouando arenam de tertio in tertium diē vsquedum tumefiant, & humectentur. Hic erit modus humectationis eorum.

Posse. Myrobalani sunt ex rebus, quæ faciunt vtentes se iuuenescere, & acquirunt eis colorem bonum, & bonitatem odoris oris, & sudoris, & generant gaudium, & hilaritatem, & confortant stomachum, cor & hepar, & conferunt tremori cordis, & confortant, & præparāt, & mundificant stomachum, etiam conferunt hæmorrhoidibus, & extinguunt inflammationem choleræ. Sed citrinorum operatio in hoc est præcellens. Ipsi enim solutione educunt eā, & conferunt complexiones calidas habentibus. Et eorum fricatio cum aqua acrestæ, aut aqua rosata, aut succo fœniculi abstergit oculum, & aufert supercalefactionem eius, & facto exinde alchol stringit lachrymas, & confert mollificationi oculorum, & conferunt tertianæ, & febribus choleræ, & contriti quidem cum mastice sanant vlcera, & desiccant ea.

Chebuli quoque solutione ducunt phlegma, & addunt in ratione, & clarificant visum, & proprie conditi, & mundificant stomachum, & confortant ipsum, & conferunt hydropisi, & febribus antiquis. Nigri autem in dissolutione educunt melancholiam, & choleram adustam, & conferunt melancholiæ, & tremori, & clarificāt colorem, & conferunt lepræ, & remouent tristitiam, & conferunt quartanæ.

Dosis. Potio citrinorum tritorum est a drach. 2. vsque ad v. & infusorum a drach. v. vsq; ad xx. et potio chebulorum tritorum est a drach. 2. vsque ad 4. & infusorum a drach. 4. vsque ad 10. Potio indorum est sicut chebulorum. Ille autem, qui sumit eos, timeat boream superbientem. Et pisces abhorreat.

De Myrobalanis, citrinis, nigris, & Indis. Cap. I.

SYLV. *Myrobalanus .i. vnguētaria glans. Hæc autem genera quinque Græcis*

Myrobalani citreę, nigræ, cepulæ, eiusdē arboris fructus quibusdam videntur, vt immaturi sint citreæ, maturi nigræ. Cumque arbor ea his authoribus sit bifera, primi partus sunt citreæ & nigræ, secundi vero cepulæ. Alijs diuersarum arborum fructus videntur, idque creditur, quod eorum facultates, & opera variant. Sunt autem etiam hæ medicamenta benigna. Tantum enim abest, vt purgando vires deijciant, vt etiam cor, ventriculum, hepar, corpusque reliquum confirment, cogendoq; in vnū roborent, quare vnica his incommodant, qui sunt obstructionibus obnoxij, has enim excitant. Præterea medicamentis acribus, & purgando exoluentibus, vt scammonio perfecte corrigendis recte miscentur, sed huic præsertim citrinæ sunt miscendæ. Id enim contraria tum substantia, tum qualitate frangit, & purgationem iuuat. Citrinæ autem colore sunt multum citrino, in viridem inclinante, graues, quia magnæ, & carne multa densa, si frangitur gummosa, osse exiguo. Cepulæ subnigræ in rubrum inclinantes, quo maiores, eo meliores, carne multa, ob hæc etiam graues, adeo vt aqua mergantur. Indæ sunt nigræ, magnæ, carne densa, graues, tamen exosses. A quibus notis quo harum singulæ absunt longius, eo sunt deteriores, hæ autem omnes sunt frigidæ primo gradu, siccæ secundo. Siccando enim excrementa partium putrida valēter absumunt, mollesque partes & laxas durant, & densant, multaque adstrictione cogunt. Cor, stomachum, reliquumque ventriculum, & hepar roborant, quapropter exhilarant, colorem cutis, odorem oris, & sudoris commendant, corpus floridū & iuuenile diu tuentur, tremori cordis conferunt, hæmorrhoidibus commodant. Purgant ventriculum bile, ab eaque tertianam, & reliquas febres biliosas, & ardorem extinguunt, præsertim citrinæ. Hæ enim præter cæteras sunt cholagogæ, ob id calidis, & biliosis naturis salubres. Eadem omphacio, vel aqua rosarum, vel succo fœniculi maceratæ, cō fricatæ, oculum tergent, intemperiem eius calidā auferunt. Earum quoque puluis tenuissimus, per se quidem delachrymationem stringit, oculum ab humore multo laxiorem iuuat, cum mastiche vero vlcera siccando sanat. Cepulæ vero sunt phlegmagogæ, ventriculum purgant, & roborant, rationalem animæ partem vegetant, visum, [& sensus alios] acuunt, præsertim conditæ, hydropi, & febribus diuturnis conducunt. Nigræ melancholiā purgant, & bilem vstam, tremori, tristitiæ, lepræ, quartanæ, & cæteris affectibus melancholicis prosunt, coloremque cutis viuidum efficiunt. Quia vero dictę myrobalani omnes obstructionem prompte excitant, in corpore obstructioni opportuno, & villis ventriculi, & intestinorum facile adhærentes, & ceu rugis quibusdam ea exasperant, non dētur obstructioni obnoxijs, alijs vero dentur cum diureticis, vel infusæ sero lactis, vel succo fumarię, vel cum absinthio, agarico, rhabarbaro, spica nardi. Oleo autem amygdalarum dulcium, vel rosato, vel violato, vel sesamino imbutæ, & confricatę, vel cum amygdalis dulcibus, aut vuis passis, aut harum melle tritæ, vel cum casia, vel manna, vel tamarindis, vel violis conditis, vel alio leniente medicamen-

indicta, pomorum, aut prunorum generis verius sunt, quam glandium.

Tēperatura & facultat. Chrysobalanus Gal. cū calore digerat, essentiam myrobalanus citrina.

Cautiones.

dicamento sumptæ, ventriculum, & intestina leniunt, & cito per ea lubricant, etiam si quibusdam aliter visum est, neque amplius his adhærent, aut rugas inducunt. Hæc vero ipsarum incommoda sic emendabis, & saporem delicatum acquires. Tritas æstate merges oleo amygdalarum dulcium, confricabis, & lubricas reddes in vmbra, siccabis sole, affusoque identidem oleo confricabis, idque triduo cum feceris, altero deinde triduo aqua saccharata, vel sero lactis parum saccharato, aliquandiu mersas, in sole iterum siccabis, affusoq; frequenter eodem liquore cófricabis, coges in trochiscos, in vmbra siccabis. Alij ipsarum tritarum partem vnam diebus octo, macerant sero lactis caprini, in vase vitreo oris anguſti, deinde semel feruefaciunt, manibus confricant, colant, aqua deinde siccata trochiscos, vel catapotia fingunt. Hisq; addunt nonnulli medicamenta purgãtia benigna. Hæc vel illa pro scopis & indicationibus varijs. Datur citrinarum tritarum puluis à drach.ij. ad drach.v. maceratarum vero expressum à drach.v. ad drachm.xx. Indarum & cepularũ puluis à drach.ij. ad drach. iiij. expressum infusarum à drach.iiij. ad drach. x. Ne sume flante borea, & his sumptis, piscibus abstine. Veruntamen harum decoctum promptius, & valentius obstruit, quàm maceratarum expressum. Assæ item ipsæ minus purgãt, potentius constipant, & adstringunt, & his magis vstæ. Harum quoque trituratarũ puluis quo tenuior, eo vehementius adstringit, maceratarum vero expressum, minus adstringit, omnium maxime purgat. Ob id eas infundimus, quando solam vacuationem expetimus. Cepulæ vero conditæ purgant quidem minus, partes nutritorias roborãt magis: non conditæ contra. Condiuntur autem, vel recentes, si harum est facultas, vel siccæ, sed industria humectatæ. Recentes quidem, densæ, stylo confixæ, postea igni lento coctæ, quantum sufficit, aqua deinde expressa, vno die super tabulam siccantur, post mulsa biduo macerantur, igni lento percoquuntur, vase vitreo recoduntur, post sex menses vtendæ: si vero siccæ sint, aqua sub sole dies octo macerentur, deinde in dolio, vel alio vase magno, vel fossa in arenis humidis tertio quoq; die mutandis secretas, identidẽ aqua irrigabis, donec tumefiant. reliqua vt prius persequere.

Electarium alharil prio inde habet in Antidot.

Vt repetat in conditu.

De Myrobalanis.

MANA. NOmen, glandem vnguentarium designat: res autem ipsæ, ad pomorum potius genus spectant. Proprium de eis caput non scripsit Dioscor. sed nec Galenus, licet inter remedia aliquando nominis meminerit. Quare sane intelligendum quod ab Auerroe dicitur, Galenum de ijs non scripsisse. Plin. quidem de Myrobalano loquens, rem (vt inferius explicabitur) ab ijs diuersam intellexit. & quæ ad genus palmæ referatur, sicuti & ea de qua Dioscor. scripsit libro 1. Bene igitur examinanda sunt, quæ de viribus ab hoc homine scribuntur, quoniã nullum habuit, quem sequeretur bonum ducem: præsertim cum Gal. libro 8. de composit. med. secundum loca,

A Chrysobalanum vim habere discutiendi scribat, quæ proculdubio calorem ostendit.

DE Myrobalanis Arabes tantum, nusquam Græci, vno excepto Actuario Græcorum medicorum nouissimo, qui de his sub myrobalani nomine in lib. de Antidotis quandoque meminit, quum tamen myrobalanũ antiquorum Græcorum, & Chrysobalanum lõge ab his differat. Et examinanda certe diligenter sunt, quæ ab hoc authore dicuntur, sicuti & quæ ab alio quouis scribuntur, in tanti momenti arte: sed quòd propterea reijciendi myrobalani sint, quia eos Græci non nouerint, neque ego vnquam ausim dicere, neque prudẽs vllus medicus, qui non authoritatibus tantum, sed etiam rationi & experimento nitatur. Scripsere de his præter Mesuen, Serapion, Auicen. & Auerroes magni nominis, & authoritatis viri, & ea, vt ego quidem dixerim, quę B *à veteribus Arabibus medicis per manus tradita habuere, & quibus astipulari, aut rationem, aut experimentum animaduertere. Non ergo erit vt tãtopere horum fructuum vsum vereamur, aut suspectum Mesuen habeamus, quia Græcos non habuerit, quos veluti certos duces sequeretur, vt Manardus & Manardi simiæ obijciunt. sed cum maiorum nostrorum fide, quibus explorata hæc sunt omnia tuto, sicuti, casia atque id genus multis, quæ Græci non norunt, vti, adhibita tamen diligentia, licebit.* COST.

Omnes frigidæ sunt complexionis, &c.) Discrepant hic inter se Arabes de myrabolanorum temperamento. Auicen. Auerroes, Serapion. Author libelli de viribus cord. sicuti & hic author, frigidos primo ordine faciunt. At rursum Xarch Indus Serapione recitante calidos vniuersum myrabolanos existimat. Item Auicen. siccos secundo ordine esse ait, vt etiam Mes. At C *Auerr. 5. Coll. in tertio ordine statuit: Author vero libri de virib. cord. eos laudat, qui emblicum myrobalanum frigidum, & humidum existimant. cui assentiri, & Auerroes videtur loco citato de emblicis myrobalanis agens. ait nempe, augmentant coitum: ergo videtur, quòd habeant aliquantulam humiditatem. Cæterum, quòd ad actiuas qualitates pertinet, si gustatu explores, indicat astrictio insignis frigiditatem, non calorem; si modo vera est Gal. regula in libris de simpl. med. fac. Et si autem ijs inest acredinis etiam quidam sensus, astrictoria tamen vis longe qualitatibus alijs omnibus præualet: vt recte inter frigida reponantur, neque tamen iniuria à Xarch Indo calidi dicuntur, acredinis videlicet mediocris gratia. Alioqui etiam, quod aliqui ex recentioribus obijciunt Mesuæ, purgantia omnia,* D *qua purgant, calida esse authore Galeno, propterea q̃ue myrobalanos si purgant, frigidos dici non posse: hoc, inquam, minimi faceret Mesues, qui purgandi vires, vt alibi diximus, non tam manifestis, quam occultis qualitatibus, & specificæ formæ ascribit. De passiuis autem qualitatibus satis cuiq; patet ex sapore, præterea vero etiam ex effectis, exiccare myrobalanos insigniter, non humectare: idcirco non esse authori eius libelli hac in re assentiendum. Quamquam autem, vt ait Auerr. emblici veneri suppetias ferunt, ex quo humiditatis alicuius participes videntur, cuius gratia excitare flatus possint, qui Venerem maxime excitant; arbitrari tamẽ licet excrementio, & actuali humore, non temperamento proprio id præstare, quo pacto etiam vinum, quod potestate, & proprio temperamento exiccat, actuali tamẽ humiditate humectat, flatus excitat, & spiritum* Cap. 55.

copiam

copiam parit, quibus adiuuatur venus. Quòd verò alij secundo, alij tertio ordine desiccare asserant: facile conciliabis, si secundo quidem ordine siccos dixeris, sed qui ad tertium quàm proxime accedant.

Quidam autem dixerunt, &c.) Auerroem innuit 5. Coll. vbi de myrobalanis hæc scribit (& medici miscent eos cum casia fistula, & turbith, sed nesciunt modum medendi.) Quem vero his verbis Auerroes accuset, incertum est nobis. Sed tuetur eum vsum Mesues adiuncta ratione, cui & experientia astipulatur.

Et sunt quidam qui separant in eis, &c.) Quid sit separare, quod est secundum speciem, ab eo quod est secundum materiam, videtur paulò obscurius. Non ignoro aliquos quintam chymistarum essentiam in medium afferre: hoc nomine, scilicet nuncupantes id seri sedimentum, quod post maccrationem myrobalanorum, vi ignis humidas partes absumentis veluti cinis quidam relinquitur. quod artificium dilucide hic docet Mesues. Ex ipso tamen Mes. (vt interea demus à chymistis tale sedimẽtum quintam essentiam vocari, quod illos scimus nolle) generalius quiddam esse separari, quod est secundum speciem ab eo, quod est secundum materiam, discere licet lib. Can. vniuers. quum de elixatione agit, nempe si scammonium quis in succo aliquo incoquat, velut in sapa; transfertur scammonij vis in sapam, hanc autẽ translationem separationem rei secundum speciem à re, quæ est secundum materiam, vocari ait. Itaq; elixationi, & macerationi communis hæc erit nuncupatio, quarum scilicet opera vires rei, quæ elixatur, macerature, in alienam materiam transeunt.

Ipsi enim solutione, &c.) Hic adduci nolunt quidã, vt credant myrobalanos citrinos bilem, chebulos pituitã, nigros atram bilem trahere. propterea quod (aiunt) neque intestina excedũt myrobalani, neque calore idoneo sunt præditi. Nos vero experientia comprobatum scimus, singulos myrobalanos singulos purgare humores, quos hic author scribit. Quod vero obijciunt, hos intestina non excedere, verum sanè est. neque enim purgatorium medicamentum vllum intestina excedit: sed in ventriculo, aut intestinis moram trahit. eius tamen qualitates, ac vires in vniuersum corpus extenduntur, Text. 31. ac vt Hipp. 1. de natura hum. id trahit primum, quod maximè per naturam potest, stirpium more, deinde vero etiam alia. ita & myrobalani quum ventrẽ non excedant, ex vniuerso tamẽ corpore singuli humores proprios ducunt. De calore autem idoneo, quo aiunt myrobalanos præditos non esse, vt trahant, non est, vt plura dicam. adiuuat certe non in his solum, sed in purgatorijs omnibus tractionem innatus singulorum calor, neque vllus magis idoneus calor exigitur in naturali hac attractione, quæ sequitur specificam formam.

Et febribus antiquis, &c.) Admirantur hic rursum Mesuę aduersarij, quo pacto myrobalani febribus antiquis opitulentur, quæ ab obstructione pendent, quum hi obstruendi astrictione sua insignem vim habeat. Nobis vero neque hoc videtur à ratione alienũ, vt expurgatis pituitosis, & crassis humoribus, à quibus longæ febres dependent, simul vero etiam viscerum substantia, quæ flaccescere longa excrementorum colluuie solet, corroborata, ne excrementa, vel aliunde suscipiant, vel ipsamet gignant; non, inquam, videtur à ratione alienum, vt his præsidijs diuturnæ curentur febres. hoc chebuli myrobalani commode præstant, castigati præsertim, & ab omni eorum noxa emendati, sicut author antea docuit. neque enim his, vel alijs vti licet non castigatis, vt imprudentes quidam medici faciunt. Non erit ergo, vt in febribus myrobalanorum vsum vereamur, vbi obstructionis noxam eo ingenio auerterimus, quod hic Mesues docuit. præsertim si opportunum exhibendi eos tempus obseruemus: hoc est, vt ego quidem existimo, si coctionis notæ appareant. Animaduertimus sanè Cap. 2. Auicennam lib. 4. fen 1. tract. 4. myrobalanos citrinos in febribus putridis nõ nisi obita coctione laudare, quia obstruant. at vbi concocti iam praui humores sunt, educi apte hoc medicamento posse videntur, quod præter purgationem viscerum, etiam ventriculi scilicet, & iecinoris substantiam, ob excrementorum cumulum laxiorem, & gignendis nouis excrementis aptam, corroborent sui astrictione.

De Emblicis. Cap. III.

EMblici sunt ex medicinis confortantibus stomachum, & cor, & hepar, & viscera. ANT.

Electio. Meliores ex eis sunt habentes frusta crassa, & densa, & grauia, & qui minus crescunt in ossibus, & plus in carne. Rari quoque non habent spiritum.

Complexio & proprietas. Sunt complexionis parum frigidæ, & siccæ in primo gradu, Et ipsi sunt cõfortatiui membrorum laxorum. & coadunatiui partium eorum, & sunt de extinguentibus calorem in stomacho, & hepate.

Rectificatio. Emblici nutriti sunt maioris operationis, & minoris corrugationis sunt.

Modvs nutriẽdi emblicos. Accipe ex eis quantitatẽ, quam volueris & submerge in aqua, & expone soli vsq; dum tumefiant, & humectẽtur, & post exprime, & pone in aqua mellis, & per dies duos dimitte parum refrigerari, & adde cum eis mellis tabarzet, sicut quartam totius, & reconde. Et quidam supercondiunt cum speciebus aromaticis, & confortatiuis sicut cinnamomo, & xyloaloe, & gallia, & cardamomo, & croco, & similibus. Et modus faciendi seremblach. Infunde emblicos in lacte dulci, & mutetur super eo lac mane, & sero, & hoc per triduum, & exiccẽtur in vento, & in vmbra, & recondantur.

Posse. Solutione educunt phlegma, & sunt ex rebus valde cõfortantibus cerebrum, & neruos, & augent intellectum, & confortant cor, & conferunt tremori eius, & mundificant stomachum à phlegmate, & putrefactione, & confortant ipsum, & præparant, & sedant furorem in eo, & auferunt sitim, & addunt in appetitu, & sedant vomitum.

Dosis. Eorum tritorum potio est ab aur. i. vsque ad iij. Infusorum ab aur. iij. vsque ad vj.

De Emblicis. Cap. III.

EMblicæ parum frigent, siccant ordine primo pituita etiam putri vẽtriculum purgant, eumq; & cerebrum, neruos, cor, hepar, & partes laxas constringendo roborant, ob id tremori cordis cõferunt, appe- SYLV.

tentiam

tentiam inuitant, vomitum sistunt, furorem, & latratus eius cohibent, vim animæ rationalē augent, calorem viscerum insigniorem, & inde natā sitim extingunt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruorum. Largius purgant, & rugis ventriculo minus incommodant, si aqua in sole macerentur, donec humectatæ tumefiant. postea expressæ mulsa biduo macerātur, igni lento coquuntur. vbi coctæ refrixerint, mellis albissimi parte quarta exceptæ reconduntur. aromatibus quoq;, cinnamomo, xyloaloe, cardamomo, croco, gallia, & similibus nōnulli condiunt. Eæ ēt lacte mane, & vespere mutato, macerantur triduo. siccantur vento, & in vmbra, & reconduntur.

De Bellirícis. Cap. IIII.

ANT. BEllirici sunt ex medicinis benedictis. Expectatur enim per eos confortatio.

ELECTIO. Meliores sunt crassi, & spissi, & ponderosi, & densi cortice.

NATVRA frigidi sunt in primo, sicci in secundo.

IN POSSE autem, & proprietatibus alijs sunt sicuti emblici.

De Bellericis. Cap. IIII.

SYLV. BEllericæ etiam sunt benignæ, & roborāt, frigidæ primo gradu, siccæ secundo, cætera emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa, densa carne, graues.

RHABARBARVM.

A

De Rhabarbaro. Cap. V.

RHabarbarum * est ex medicinis benedictis, & solemnibus, in quo aggregantur multæ ex intentionibus, quæ quæruntur in re faciente mundificationem, quas postea dicemus. ANT. * Rhaued.

ELECTIO. Ex speciebus rhaued, aliud est quod nascitur in India, & est rhaued barbarum, & aliud est rhaued turchicum, & melius eorum est rhaued sceni. Post illud in bonitate est barbarum, & minus in bonitate est turchicum. † Et laudatur magis ex eis, quod est subnigrum, declinans ad rubedinem, quod est graue cum raritate sua, & in quo etiam in confractis suis inuenitur disgregatio ex rufo, & glauco. & quod est

B croceæ tinctūræ, & quod est recens. Et non prætermittas, quin scias, quod in ipso cadit de adulteratione. Accipitur enim ex eo integro, sicut est, quātitas magna, & submergitur in aqua per dies quinque, & dimittitur aqua illa siccari, & fiūt inde trochisci, & sunt ipsi medicina regum, rhabarbarum vero siccatur, & vēditur, sicut est, quod iam perdidit animā. Et cognoscitur, quoniam illud, in quo non cecidit adulteratio, est rarum, & minoris stypticitatis, & est croceæ tinctu ræ. Adulteratum vero habet contrarium horū, & varietatem, quam habere debet in confractis suis, amisit, immo subnigrescit in eis.

COMPLEXIO & proprietas. Calidæ complexionis est, & siccæ in secundo gradu, & dicitur quod est in primo. Sed illud est verius. †Con-

C uenerunt autem in permixtione eius aqueitas, & terreitas, dantes ei stypticitatem, & substantiā, & aereitas dans ei raritatem substantiæ, & est in eo igneitas perficiens, quod per actionem eius in terreitatem ipsius ipsum fecit esse amarum. Verum terreitas est secundum profundum eius, & igneitas est in superficie ipsius, quapropter infusio separat inter substantias ipsius, & complexio operationis solutionis in oppilationem per ipsum est per dominium calidi in superficie eius, & consecutio contractionis per ipsum est à substantia sua terrea stiptica.

RECTIFICATIO. Non est in eo nocumentum apparens, & datur in omni tempore, & in omni ætate, ita quòd etiam pueris, & prægnātibus. & de elegantioribus, & melioribus, quæ

D iuncta cum eo magnificant operationem eius, est aqua lactis, & proprie quod sumptum est ex capris, & similiter magnificatur infusio eius in aqua endiuiæ, & apij prius bullitis, & colatis, aut in aqua plantaginis. † Et non prætermittatur, quin cadat in societate sua spica. Est enim proprij iuuamenti cum ipso. Neque prætereas additionem modici vini albi odoriferi, & clari in infusionibus eius, & proprie, quando in emendatione oppilationum propinatur. Et scito, quòd in adulterato non remansit aliquid de virtute solutiua, de quo sit curandum. Et eius quidem quod purum est, infusio competit, quando solum quæritur absterſio, & solutio, & oppilationum apertio: & ipsius contriti exhibitio, quando quæ-

do quæritur, vt post illam in viscéribus vestigia cõtractionis remaneant. Verum ex eo quod assum est, vehementius fit illud, & adhuc vehementius ex adusto. Et quod ex eo est purius, sustinet quod oportet, & de contritione meretur: In raro autem, & laxo vehemens contritio resoluit virtutem. † Decoctio etiam similiter resoluit in eo virtutem, qualiscunque sit.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma. † Et maior eius proprietas est mundificare, & confortare hepar, & stomachum, & conferre doloribus pungitiuis eorum, & clarificare sanguinem, & auferre oppilationes. & morbos, quorum mater est oppilatio, sicut hydropisim, & icteritiam, & crassitiem splenis, & febres oppilationum, & similia. † Ex parte substantiæ suæ proprietas est ei conferre sputo sanguinis, & manationi eius vndecunque sit. Et conferre casui, & percussioni, & sanare rupturas intrinsecas, & extrinsecas, & proprie eius drach. 1. & mumiæ grana duo, & rubeæ tinctorum granum vnum, & medium cum vino styptico, & est dosis vna.

Et confert inunctio olei eius concussionibus, & contractionibus lacertorum, & doloribus eorum. & ipsum quidem est medicina singultus, & est medicina bona dysenteriæ, & proprie, quod ex eo est assum, & bibitum cum succo plantaginis, & pauco vino styptico. & confert febribus periodicis, & febribus oppilationum, & febribus antiquis.

DOSIS. † Potio eius infusi est à drach. 1. & 5. vsque ad 10. & potio contriti à drach. 1. vsque ad 3. Et ipsum conseruatur per annos tres, vel quatuor, & præseruatur à putrefactione, & corruptione, si superliniantur ei cera, & terebinthina liquefacta, aut cera sola, aut si sepeliatur in melle tabarzet, aut si sepeliatur in psyllio, aut in milio. Conseruatur enim esse ipsius ex tempore extenso.

De Rhabarbaro. Cap. V.

SYLV. *Rhabarbarũ hoc à rhapõtico veterum diuersa res est priscis incognita, Paulo tamẽ in podagra bu adhibetur.*

RHabarbarum etiam clemens, & excellẽs est medicamentum, multas dotes medicamento purganti maxime expetitas complexum. Calidum siccum ordine secundo potius, quàm primo. substantia duplici constat, vna aquea, terrea, adstringente, corpus dante, profunda. altera aerea, & ignea (à qua rarum efficitur) superficiaria, quæ suam terream essentiam adurendo amaram effecit, & purgatoriã, & obstructa liberantem. Has autem substãtias macerando separamus, vt calida, & purgatrix in humorem transferatur, terrea vero adstringens remaneat. Bilem vero, pituitamque illa vacuat, præcipue à ventriculo, & hepate, & inde sanguinem purgat, obstructiones liberat, & affectus inde natos sanat, icterum, hydropem, splenis tumorem, febres putridas, etiam diuturnas, dolorem hypocondriorum punctorium. Hac vero hæmorrhagiam pulmonum, vel aliarum partium sistit, ex casu quoque, aut ictu contusa, rupta, fracta, inter-

Rheo siue veteres graci vim purgatricem nõ adscripserunt Mumiæ, & cubiæ nõ ita valẽtiũ medicamentoriũ mensura

na, & externa sanat, si eius drachm. j. cum mumiæ granis duobus, & rubiæ tinctorum grano vno, & dimidio, & vino austero bibatur. Oleum quoque eius contusis, & contractis musculis vtiliter illinitur, singultum item, & dysenteriam sanat, præcipue assum, & cum succo plantaginis, & pauco vino, & austero potum. Rhabarbarum quoddam est Indicum, alterum Barbarum generis nomine appellatum, tertium Turcicum, omnium ignobilissimum, vt Indicum est præstantissimum, præsertim si recens est, & subnigrum, in rubrum inclinans: si rarum, tamen graue, si fractum, ex rufo, & glauco, alternat. si mansum, vel aliquo liquore solutum, croci modo tingit. Indigenæ ipsum dies quinque aqua macerant, qua siccata, trochiscos fin gunt regibus. Reliquum vero est siccatum, sed iam exanimatum, & vi purgatrice tota, aut prope tota priuatum, venale ad nos transmittunt. Hoc autem est densum: valenter adstringens, croci colore non inficit, confractum intus nigricat, amissa colorum dicta varietate. Innoxium est rhabarbarum, omni tempore tuto datur, omni est ætati salubre, atque adeo pueris, & prægnantibus. Efficacius autem agit sumptum ex sero lactis, præsertim caprini, aqua quoque intybi, & apij, vel plantaginis cocta, & colata maceratum, idq; omnino cum spica nardi, actionem eius in primis iuuante, expressumque. Quòd si ad liberandas obstructiones propinandum est, vini albi, puri, & odori, modicum macerando admisceatur, expressumque eius tunc sumatur, & cum detersione, ac purgatione opus est. Quod si post purgationem viscera adstringendo roborari volumus, puluis eius triti datur. si adstrictior expetitur, assum datur; si maxima, vstum. Rhabarbarum legitimum, & integrum aliquandiu teri, coquique viribus integris potest; rariori autem, & laxiori vehemens contritio, & coctio, virtutem resoluit. Datur expressum à sesqui drach. ad drach. iij. † tritũ vero, à drach. i. ad drach. iiij. Annos tres, aut quatuor integrum, in corruptumq; seruatur, si cera sola, vel cera cum terebinthina liquata circumlinatur, aut melle albo, aut psyllio, aut milio mergatur.

hic est par. ctor. vt mi. di suspitio sit. Præsertim cum Auic. quẽ Mesue passim est sq. quuq; rubie drach. 1. rha barbaro miscear. ca. de rubia, & li. 3. in curãdo abscessu cali do herpetu.

† Tres i Mi sue legendũ puto, nec is stupidꝰ fuit, vt ad drach. 10. daret, vt omnes eiꝰ ex dicet habil.

De Rhabarbaro.

MANA. RHecoma, de quo Pli. lib. 27. si recte legitur, & Rha, vel rheon, de quo Dioscor. alia res est à vocato nunc rhabarbaro, vt quadam nostra ad Leonicenum epistola demonstratum est. Ex speciebus rhaued aliud est, quod nascitur in India.) Cum dicat Dioscor. quod nascitur in locis supra Bosphorum, & Plin. supra Pontum, taceantque Indiam, cognouisse Indicum non videntur. Pau. in duobus ad podagram compositis medicaminibus barbarici meminit, ET laudatur magis subnigrum.) Similem costo nigro facit Plinius minorem tantum, & paulo rufiorem. Dioscor. Centaurio magno, sed minorem, nigro quidem colore, sed Crocum aliquo pacto, dum mãditur, referente. CONVENERVNT in permixtione eius aqueitas, & terreitas.) Clarius Gal. sic loquens ad verbũ: Mixtæ est temperaturæ, habet enim quid terreum frigidum, quod ex adstringente eius sapore demonstratur, & caloris aliquid, quem vbi multum masticatum fuerit,

acredine

acredine quadam ostendit: tenuis & aereæ potestatis esse participem, laxitas, & leuitas declarant. Et non prætermittatur cum eo spica.) Ego spicam hanc prætermitto, tum quòd ea egere non videtur ob commixtas, vt diximus ex Galeni sententia, vires: tum quod vera spica caremus, & ea, qua vtimur, horribilis valde saporis est. Solvtione educit, & reliqua.) Antiqui suo Rheo vim purgandi non ascribunt, sed nec Auicen. Auerrois Gal. & alios medicos taxans, qui adstringere scripserunt, purgare asseruit: quod experientia quoque ipsa in vtroque, Pontico videlicet, & Indico attestatur. Decoctio etiam similiter resoluit in eo virtutem.) Non intelligas, vt plerique, non esse propterea coquendum: nam & ipse Mesue, & alij eius decocto vtiliter vtuntur, sed in ipsa radice, quæ decocta fuerit, virtutem esse resolutam, &, in eo liquore, in quo fuerat decocta, remãsisse. Et maior eius proprietas.) Alias quoque vires suo adscribunt antiqui. Dioscorides enim valere ait hepaticis, nephriticis, torminibus, lieni, pectoris, & veficæ vitijs, atque ventriculi dolori, imbecillitati, & inflationi. Ex parte substantiæ.) Adde ex Dioscor. quòd inflammationes cum aqua illitum, dissoluit; & ex Plin. quòd vulnera, & mali moris vlcera sanat, epiphoraque, & purulentas excreationes, lassitudinem quoque, & dolores; &, ex Galeno, quod valet asthmati, orthopnœæ, cœliacis, ischiadicis, veteri morbis, & ferarum morsibus, & cum aceto illitũ, impetigines aufert, ac peliomata. Et proprie eius drach. j. mumiæ grana duo, Rubiæ granum vnum, & medium. Manifestum est hoc loco error, quam enim vim hac in re habere potest tam exigua mumiæ, & rubiæ quãtitas? Sed & Auicen quem in multis est hic secutus, capite de Rubia, drachmam integram cum rhabarbaro miscet, & similiter libro tertio, in cura apostematis calidi hepatis. Potio eius infusi, à drachm. ij. sed ad drachm. x. Excellit nimis hæc quãtitas, nec possunt sine discrimine x. drach. semel dari, vt cum malo suo, nobilis quidam Panosnensis expertus fuit.

A *Ponticum. scripsisseque ipsum nihil aliud puto, quàm rhaued; quamuis hanc vocem interpres rhabarbarum sit interpretatus.*

Et non prætermittatur, &c.) Auerroes 5. Coll. tãtum rha Barbaro tribuit, vt vnum hoc inter medicamenta omnia suapte natura castigatum scribat, & nulla egens correctione. Inualuit tamen vsus admiscendi spicam longa iam obseruatione, quam ego non parui facio: Videtur profecto (quod Galen. etiam animaduertit) rei cuique inesse noxium nonnihil, quod indiget emendatione. Sed esto vt rhabarbarum castigatissimum sit, est tamen ob terrestrium partium mistionem pigræ in expurgando actionis, quam accelerare spica suarum partium tenuitate fortasse potest. Non est ergo Mesuæ consilium respuendum. Cum ijs autem, qui carere vera spica nos dicunt, non est vt contendamus, quãdo & Indam,

B *& Celticam videre Venetijs passim licet: quamuis Indam raro probatissimam habeamus. Sed optimæ tamen Celticæ copia est, quam Indæ loco video à peritis vsurpari, quos ego libenter sequor.*

Solutione educit choleram, &c.) Ex hoc constare potest, quantum aberrent, qui rha Ponticum Græcorum, rha Barbarum esse contendunt. Nos certe, vbi hoc, vbi rha Pontici notas à Dioscor. scriptas, vbi vires perpendimus; non possumus ijs assentiri, qui rha Ponticum rha Barbari esse speciem putant. præsertim etiam, quum videam Pau. lib. 7. vbi de simpl. agit, Pontico ea solum ascribere, quæ Galen. 8. de simpl. med. fac. quæ Dioscor. Cap. 3. lib. 3. de purgatrice autem vi, ne verbum quidem facere, quam tamen rheo assignat libro 1. vbi leniendæ alui gratia cum terebinthina eius momentum commiscet, per hoc nihil aliud intelligens, quàm Barbarum, quum

C *Ponticum non expurget. Quod enim Barbaricum etiã norit Paulus, videre est lib. 7. vbi de Diacorallo, antidoto Agapeti, &, Compositione Attactos verba facit. Sed huius tam vulgati erroris causa iudicio nostro fuit Auerr. maximus ille quidem medicus, sed in simpliciũ fortasse historia non multum versatus, qui rha Barbari vires describens 5 Coll. Galenum, & medicos alios erroris accusat illi astringendi, non etiam soluendi facultatem assignantes, ac si Galenus idipsum norit. Nos vero adduci non possumus, vt Gal. materiæ medicæ accuratissimum obseruatorem rha Barbarum nouisse credamus, de quo nusquam locorum meminit. Ita etiam Auicen. quum 2. lib. Canon. de rhaued historiam scribit, de Pontico verba facere, & ferè Dioscor. æmulari, sicuti & Serapio facit, nulli dubium esse potest, qui rem perpenderit. præsertim quando in tota Auicen. medicina*

D *rha Barbaricum purgatorij medicamenti loco nusquam fortasse vsurpetur.*

Et proprie eius drach. 1. & mumiæ grana duo, & rubeæ tinctorum granum vnum, & medium, cũ vino styptico, & est dosis vna, &c.) Ita legunt antiqui codices oẽs, quos viderim, & manuscriptus noster, & impressi alij. Putat tamen doctissimus Manardus subesse mendum. nempe, quam (ait) vim hac in re habere potest tam exigua mumiæ, & rubiæ quantitas? præsertim quũ Auic. lib. 1. cap. de rubea tinctorum, rubeæ drach. 1. cũ Tract. 3. cap. 12. rha barbari drach. 1. commiscеat, & lib. 3. fen 14. in curat. apostematis calidi hepatis, rubeæ drach. 1. cũ rha barbari drach. 11. commiscеat, & exhibeat. Sanè si modo hic est error (neq; enim fortasse nimis exigua est mumiæ, aut rubię quantitas cum drachma vna rhei barbari) Monachi Mes. Commẽtatores in antiquo suo exem-

plari

COST. Pernicioſus Meſue ĩ dãdo rha barbaro mod⁹.

Ex speciebus Rhaued.) Specierum nomine, differẽtias intellige à loco desumptas. Non meminit autem de Pontico, quòd stirps alterius sit speciei. differre enim specie Ponticum à cæteris, confessurus est quicunque legitimum rha Ponticum viderit, quod nunc demũ Venetijs cœpit apparere. nulla prorsus ex ijs, quas illi ascribit Dioscor repugnante nota, & à rha Barbaro magnitudine, odore, sapore insigniter diuersum. Hoc quia nouit Mes. vt putamus, ob id Pontici non meminit, licet ipsum quoque rhei nomine nuncupetur. Iis igitur, qui Turcici appellatione Ponticum intelligi existimant, cur assentiri quis debeat, non video. est à Turcarum regione diuersa Pontus, neque hoc ipsum Mesuen ignorasse probare vllus potest. suspicari certe nõ temere idipsum quis potest, quia apud Turcas rheon aliquod nasci non est literis commendatum. Verum neque omnia literarum monimentis sunt tradita, neque explorata sunt omnia, aut Turcarum tractus obseruati omnes, an alicubi rha proueniat, aut alias prouenerit, aut aliunde aduectum culturam admiserit, quæ omnia explorasse eum oportet, qui errasse hic Mesuen sit professurus.

Complexio, & proprietas; &c.) De omni planè rheo Indo, Barbarico, & Turcico intelligit, de quo verba facit, neque Turcicum, vt aiunt quidam, excludit. non enim tam stolidum Mesuen puto, qui hæc si distinctione esset opus, in vnum confunderet. Sed hic controuersia est. Mesues rha calidum, & siccum facit secundo ordine: At Auic. lib. 3. fen 16. in curatione fluxus ventris absolute, inter frigida medicamenta cum malicorio, galla, acacia, & alijs eiusmodi enumerat. Verum paucis. non aliud loco citato Auicen. intelligit, quam rheon

plari legunt rubiæ grana quindecim, qui error sequutus arithmeticas notas vulgares videtur. signari enim solet hoc pacto. 15. Ex hac etiam coniectura putant aliqui recentiores, quum prioribus verbis legitur (mumiæ grana 11.) legendum grana vndecim. significat enim nota hæc (11.) modo duo, modo vndecim. Cæterum (ne de Monachorum lectione aliquid dicam) quum Auic. Cap. 475. *lib. 2. vbi de mumia agit, collapsis in pectus, stomachū, & iecur, vnius tantum Kirat. 1. granorum trium, aut secundum quosdam, quatuor pondere, mumiam exhibeat cum duobus danich, ideſt, granis sex, aut secundum aliquos septem, siue octo luti armeni, & alio danich, croci cum aqua solani: non video ego certe quantum huic coniecturæ sit fidendum.*

Potio eius infusi est à drach. 1. & 5. vsque ad drachmas 10.) Excellit profecto hæc rhabarbari mensura, si quotidianam experientiam animaduertimus. Quare Manardus non temere de errore commonuit. Testantur quidam in antiquiss. codice legisse drach. 4. Nos vero in nostro manuscr. scriptum inuenimus drach. 10. romana, & obseruata apud medicos pro denario numero nota. putamus autē pro V. nota, quæ germana erat lectio, & pro quinario numero ponitur, X. denarij numeri notam scriptoris oscitantia irrepsisse, atque hoc pacto ex eo errore pro quinque drach. 10. fuisse deinceps repositas. Hic autē error vt pro V. reponatur X. litera, quàm in scribendo sit facilis, nullus non videt.

De casia fistula. Cap. VI.

ANT. CAsia fistula est de medicinis, in quibus est fiducia iuuamentorum, & est sine nocumento, carens acuitate, & mordicatione, & omni excessu lædente, super cuius exhibitione præsumitur in omni ætate, ita quod pueris, & prægnantibus.

ELECTIO. Electio eius constat in sex proprietatibus. Vt sit arundo, eius crassa, plena, splendens, & multi ponderis. & sit pulpa eius splendens, & pinguis. & hausta ex arundine conseruata in vasis pigritatur.

COMPLEXIO, & proprietas. Est æqualis declinās ad latus caliditatis, et est humida in primo gradu, & est lenitiua, resolutiua, clarificatiua sāguinis, sedatiua acuitatis eius, & choleræ rubeæ.

RECTIFICATIO. Non est in ea nocumentum apparens præter, quod nocet debilia habentibus viscera, & lubrica. Remouetur ab ea hoc nocumentum in permixtione myrobalanorum, & rhabarbari cum ea, & aqua mastichis, & spicæ, cum ea, & similiter est medicamen bonum. & quandoque necesse est ei lubricitatem addere, & proprie in deiccatione viscerū, quare sapientes admiscuerunt cum ea oleum amygdalarum dulcium. Diuretica quoque faciunt eam declinare ad vias vrinæ, quare necessaria est eorum permixtio, quando oportet mēbris secundæ expulsionis conferre. Et ipsa est de tarde, & debiliter solutionem facientibus, propter quod miscenda cum ea sunt quædam ex rebus acuitatem habentibus, sicut alhasce, & hyssopus, vigorant, enim eius solutionem. Et magis adhuc siccum quoddam ex ventrem soluentibus misceatur. Et ipsa quidem cum aqua casci est nobilis operationis.

E POSSE. Mundificat sanguinem, & compescit omnem acuitatē, & sedat sitim, & proprie cum succo endiuię, aut solatri, aut tarasacō, in quibus aduenit iam depuratio secundum artem. & ipsa quidem mundificat stomachum, & educit cholerā, & phlegma, & operatur illud sine nocumēto, & excessu, caret enim mordicatione. & ipsa quidē lenit pectus, & gutt, & resoluit apostemata acuta in eis. & confert calefactioni renū sūpta cū diureticis, & infusione liquiritię, & phibet generationē lapidis in eis, & confert febribus calidis.

De casia fistula. Cap. VI.

F CAsia fistula calido frigido tēperata, nisi quod paulo est calidior, humida primo gradu, clementer & innoxie à vētriculo bilem, & pituitam purgat leniendo, febribus inde ortis cōfert, sanguinem hac ratione puriorem reddit, ac eius sanguinis, & bilis flauæ acrimoniam frāgit, resoluit thoracis, & pulmonis, & asperæ arteriæ phlegmonas, easque partes lenit ipsa morsus expers, sitim sedat, præsertim sumpta cum succo intybi, vel cichorij, vel solani, arte deputato. Intemperiem denique renum calidam mitigat, cum diureticis sumpta, & glycyrrhizæ decocto, ob idque calculum in his gigni prohibet. Deligenda est fistula insigni, plena, ob id graui, splendente foris, ac etiam in pulpa pingui, quæ recens sumēda est potius, quàm vasis seruata. si autem viscera sint sicciora, casiæ lubricitas au- G genda est oleo amygdalarum dulcium: si debilia, & lubrica sint, minuēda myrobalanis, vel rhabarbaro, vel aqua cum mastiche cocta, vel spica addita. si ad vias vrinarias ferri eam volumus, vretica misceantur. Quoniam vero tardius, & imbecillius purgat, acre aliquid (quale thymum, hyssopum,) actionem eius intendens misceatur, aut potius aliquid medicamentorum valenter purgantium. efficaciusque purgat hæc, si ex sero lactis propinetur. Tam est benignum, & innoxium hoc medicamentum, vt omni ætati, & ipsis etiam pueris, & prægnantibus tuto sumatur.

De casia fistula.

H DE hac non scripserunt antiqui, sed fistularem illam vocauerunt, quam nunc casiam ligneam vulgus appellat, res tamen nobilis est hæc Mesuæ casia, & qua ad aluum leniendam, & sani, & ægrotātes, siue mane, si- stula anti- parum ante cibū, tuto vtuntur. Condiri cœpit, & sac- charo recens in eundem vsum, in quem semina quoque efficacia sunt, longeque magis, quam intraneus liquor. MANA. *Casia fistula Arabū, alia est à casia fistula antiquorum.*

HVius dosim Mesues omisit; quod sit medicamentum tutissi- SYLV. mum, hodie datur, cortice, membranis, & seminibus per cribrum purgata, ab vncia dimidia ad sescunciam, vel drach. 10. mane, vel ante cenā, sed paulo ante pastus duos, tres, proximos, etiam drach. 2. 3. 4. datur his, quibus est aluus natura pigrior, in quē vsum quibusdam iucundius est pulpam lata cultelli cuspide exceptam, deuorare, Conditam saccharo ab indigenis, dum recens est, ostendunt Veneti, & Lusitani. Quam autem vim purgatoriam tribuit Manardus semini ipsius, maiorem, scilicet, quam pulpæ ipsi, non recipiendam confirmat Musa suo multiplici experimento. Cortex vero huius ad menses mouendos, aut partū iuuandum inefficacior est multo, quam casiæ aromaticæ, de qua nos in simplicibus.

Casiæ

COST. Asiæ fistulæ vocem antiqui Gal. testimonio. 1. de antidotis, ligneæ, & odoratæ casiæ assignabãt. Sed hæc nigra est Actuarij casia, de qua, & Auic. lib. 2. & Serapion, à nigra casia Theophrasti longe diuersa, contra quàm existimarint aliqui. Hęc quum ex Memphi, ex Damiata, & occidentalibus insulis ad nos perferatur, occidentalis aluum magis lenit, alijs tamen vilior putatur, & minoris venditur, ob id fortasse, quod cortice, & semine constat crassiore, & pauciori medulla. Datur generatim cortice, seminibus, & membranis expurgata: à quibusdam tamen etiã simul contunduntur membranæ purgationis, & absterſionis maioris gratia. purgant enim, & membranæ, & ipse etiamnũ cortex aliquibus ad ducendos menses vsurpatur, sed inefficaciter, errore ex vocis similitudine ducto, quod. s. Græci suam casiam odoratam in eum vsum maximè probant. V num aduertit hic autor, quũ ait. (Non est in ea nocumentum, & c.) obesse ait Casiam habentibus intestina debilia, & lubrica. At contra Auic. & Mesues ipsemet ad huius capitis finem, soluere casiam absque nocumento, & mordicatione testantur, ita vt prægnantibus conueniat.

Existimant aliqui, quod hic scribitur Casiam obesse habentibus debilia intestina, dici ob ventris tormina, & flatus, quibus huius vsu torqueri multos quotidie animaduertimus. V erũ quũ noxiam eam esse dicat debilia, & lubrica intestina habentibus, moxq; id vitij mirobalanorũ, rheibarbari, mastiches, & spicæ mistione emendari doceat, quæ astringũt omnia, neq; insignem discutiendi vim habent, quam flatus postularent: videtur id vitij huic ascribere, non quod flatus faciat, sed quòd nimis leuia reddat intestina ijs, qui sponte leuia habuerint. solet enim, id nonnunquam accidere aliquibus, vt assũpto, vel leuissimo medicamento aluus per dies multos reddatur lubrica, ac si intestinorũ leuitate laborent. hoc ergo velle hũc putamus, quare etiam his docet ferri auxiliũ astringentibus admistis rebus. Hoc autem Mes. velle id docet, quòd statim scribit, nonnũquam esse opus vt lubricitatem casiæ addas in viscerũ siccitate: quasi opus superiori contrariũ proponẽs, sicut enim in viscerũ lubricitate astringẽtia; ita in siccitate leniẽtia, oleũ, videlicet, amygdalarũ dulciũ præcipit commisceri. Sũt tamen, qui posteriorem hanc Mesuæ animaduersionem de commiscẽdo oleo casiæ in viscerũ desiccatione minimi æstiment, quãdo (aiũt) vix tanta esse potest intestinorũ ariditas, quę casię atramẽto humectari nequeat. Quasi vero in febribus, & aridis corporibus sępissime id non accidat. in quibus siccissima, & cũ multa angustia reddi alui excrementa solẽt. At scio equidẽ, vbi id accidat, multos validius viscerũ robur causari, ex quo medicamentũ naturæ familiare in alimentũ cõuertatur. Sed est sępe numero siccitati viscerũ, non robori ascribẽda culpa, cuius nulla habita fuerat ratio. Cęterũ, vt ad propositum redeamus, quid de controuersia inter Mesuen, & Auicennam? Nostra equidem sententia, controuersia nulla est. etsi enim imbecillia, & lubrica intestina habentibus casia noxia est, vt ait Mes. vbi tamen hoc non obstet, clementer soluit, & sine mordicatione, vt Auic. & ipsemet Mes. ad huius capitis finem affirmat. Sed, quid dicendum de torminibus, quæ ex huius medicamenti vsu quotidie accidunt, vsu & experientia comprobante, contra quàm & Auicen. & Mes. dicant? Casia, vt ego quidem puto, si ad nos recens deferretur, nõ faceret tormina, nisi forte per accidens, vt medicamenta alia. Sed quis ignorat mercatorum, & pharmacopæorum industriam in madida arena, & humidis locis ipsam seruantibus, vt pinguior, & minime vetusta appareat? Itaq; mirandum non est, si excrementitio eo humore oppleta flatus postmodum, & tormina excitet, quos aniso discuti oportet. neque item de Auicen. aut Mesue admirandum, si absque mordicatione casiam expurgare sunt testati, qua recentiori, & nullo dolo deprauata vti ijs forte licuit, nobis modo non licet.

De Tamarindis. Cap. VII.

ANT. Tamarindi sunt dactyli acetosi, & sũt ex fructibus palmarum sylueſtriũ in India. Ipsi quoq; sũt ex medicinis nobilioribus, in quibus nõ est excessus.

ELECTIO. Laudantur in sex proprietatibus, vt sint nigri, non veræ nigredinis, cum luciditate, & teneri, & mixti cum villis, quæ sunt sicut radices, & sunt recentes, & pingues absque desiccatione, & sunt cum dulcedine acetositatis paucæ, vini puri non permixti. sunt & ex adulteratoribus, qui eos falsificant cum carne prunorum. sed deoccultat fallaciam nigredo sine luciditate in ipsis: & quia sunt humorosiores, & quia in eis est odor, & sapor prunorum.

COMPLEXIO, & proprietas. † Frigidę complexionis sunt, & siccæ in secũdo. Et sunt refrigeratiui, extinctiui, & sedatiui acuitatum, & inflammationum.

RECTIFICATIO. Lædunt stomachũ frigidũ, & debilitant eum, & sunt tardæ, & debilis operationis. Emendamus nocumentum, quod imprimunt in stomachum, permiscendo cum eis aliquid de confortantibus stomachum, sicut sunt spica, & macis, & mastix proprie. Et propinatio eorum cum succo fœniculi, & apij, & endiuiæ, & tarasacon aufert hoc nocumentum ab eis, & similiter cum absinthio. Et infusio corũ in aqua lactis sumpti ex capris vigorat actionem, & similiter in succo fumiterræ, aut in succo lupuli.

MODVS infusionis eorum. Accipe tamarindorum quantitatem, quam volueris, & infunde eos in sextuplo eorum aquæ casei, aut aquæ triũ granatorum, aut alterius aquæ compositæ, aut simplicis, & frica manibus, & bulliant bullitione vna, deinde colentur colatione, qua fiat exile, & clarum. Et quidam addunt cum eis prunorũ, quantitatem eorum, & faciunt simile. Et sunt ex dantibus infusionem non colatam, quando magis quæritur inflammationis solutio. Et dant colatam, quando magis quæritur inflammationis extinctio, & cum permiscentur in infusione eorum rosæ, & sandali, & proprie mazuzir, & spodium, vigorantur in extinguendo. Et ipsi quidem sustinent de decoctione aliquid mediocriter, quando oportet. Et superflua decoctio virtutem eorum destruxit.

POSSE. † Solutione educũt choleram, & reprimunt furorem eius, & feruorem sanguinis. Et conferunt inflammationi hepatis, & stomachi, & sunt medicina sitis, & omnis æstuationis factæ ab eis, & conferunt icteritiæ, & reprimunt vomitum: & sunt medicina vera febrium acutarum, quæ indigent lenificatione.

DOSIS. Sunt debilis operationis propter, quod potio eorum est ab vnc. 2. vsq; ad 5. Et ipsi quidem conseruantur per annos tres. Verum si accidat eis, vt calescant, putrescunt. Et similiter liquor cadens in eis putrefacit ipsos. Et melior modus conseruationis eorum, est stringere eos in vase vitreato, & ponere in loco recenti.

De Tamarindis. Cap. VII.

SYLV. *Tamar barbaris est dactylus, vt sunt tamarindi palmæ cuiusdã syluestris in India fructus semine proximo casiæ. Res etiã noua est, priscis ignota.* † *Tertio Auer.*

TAmarindi dactyli sunt acidi, fructus palmæ syluestris Indicæ, medicamentum quoque excellens, ac innocens, frigidum siccum ordine † secũdo. Ob id humorum acrimoniam reprimit, bilem purgat, eiusq; & sanguinis feruorem, furoremq; compescit, febres acutas lenitione egentes, & icterum sanat, sitim, ac omnem vẽtriculi, hepatisq; ardorem extinguit, vomitum sistit. Præcellunt subnigri, splendẽtes, teneri, villis, seu radicibus quibusdam permisti, recentes, pingues, dulcacidi, synceri. Adulterantur carne prunorum, sed obscura nigredo dolum detegit, prẽterea humiditas largior, & prunorum tũ odor, tum sapor. Quidam siccos vino puro humectant, vt recentes videantur. Ne ventriculum frigidum lædant, cauetur mistis hunc roborantibus, spica nardi, mace, mastiche, succo absinthij, fœniculi, apij, intybi, cichorij agrestis. Actionem vero eorum imbecillam intendit serum lactis caprini, vel succus fumariæ, lupive salictarij. Macerãtur autem sextuplo prædictorum liquorum, vel aliorum simplicium, aut compositorum, vt triplicis granati, deinde manibus fricantur, post semel feruefiunt, postremo colantur, donec potio sit liquida, & clara, præsertim quando flammeum calorem citius extinguere libet, quandoque etiam rosæ, santala præcipue citrea: spodium simul cum his macerata, vt potẽtius refrigerent. Non colati quoque dãtur, quando potentius ardor ille extinguẽdus est. Addunt quidam prunorum par pondus. Mediocriter coqui (viribus seruatis) possunt, si opus est, quas tamen immodica coctio adimit. Ob id vero, quod imbecilliter purgant, ab vncijs duabus ad quinque propinantur. Annos tres seruantur in vase vitreo bene obstructo, & in locum purum, & perflatilem sepositio, nisi externus, vel calor, vel humor putredinis initium ipsis attulerit.

De Tamarindis.

MANA. HOs quoque numerat Auerrois inter medicinas, de quibus non est Galenus locutus. Si nomen sequaris, dactylos putabis. Tamar enim, barbaris dactylum significat. Plin. cuiusdam palmæ meminit in Ægypto nascentis, quam vocari ait adipson, quasi arcere sitim diceres, virideque esse, & mali coronei odore, nullo intus ligno, colligique, antequam incipiat matureſcere: & quod relinquitur, vocari phœnicobalanum. Dioscorides fere eadem lib. 1. Idem Plin. lib. 33. Palma, quæ fert myrobalanum, probatissima in Ægypto, ossa non habet reliquarum modo in balano. An vero Tamarindos hos intellexerint, cogitandum lectori relinquo. Sieuti etiam, an Myrobalani, quarũ superius habita est mentio, ad pal mulas pertineant. FRIGIDAE complexionis in secũdo (Auerrois in tertio. SOLVTIONE educunt, & reliqua.) Dioscorides suas myrobalanos acerbas dicit, & adstringentes, valereq; diarrhęæ, & muliebri fluxui. Et phœnicobalanum magis adstringere recentem, quam siccam, sputoq; sanguinis, intestinorum difficultati, & stomachicis conferre. Quare si eandem rem, quam hoc loco Mesue intellexit, contrarias ei vires adscripsit.

TAmar Indorum historia, atque vsus ex Arabibus ad nos venit. neque aut poma, aut phœnicobalanus est hic fructus, de quibus Dioscorid. lib. 1. quum fructus veræ palmæ dactylos vulgares ferentis Dioscorid. intelligat, quibus cum tamarindis nihil ferè simile esse videre, quiuis potest. neque etiam palma est, adipsos de qua Plin. lib. 23. quum ea nullo intus sit ligno: tamarindi autem lignum, seu os habeant. Quare, quod Dioscor. suam phœnicobalanum intestinorum difficultati, & stomachicis conferre, Mesues verò tamar Indos stomacho frigido obesse, & solutione bilẽ expurgare scriptum reliquerint. controuersia est nulla, quum de diuersis vterq; agat rebus. De tamar Indis egere, & Auic. lib. 2. & Serapion lib. de simpl. & Auer. 5. Coll. Sed, & hi videntur inter se de horũ temperamento discrepare, quum eos Auicen. & Mes frigidos, ac siccos secũdo ordine existiment, Auer. inter frigida tertij, & sicca secũdi ordinis ponat, Serapion vero tertio gradu, & sicca, & frigida esse scribat. Licebit tamen fortasse, vt ita cõcilies. esse certe secundo ordine, & frigidos, & siccos; sed in eius ordinis summo, scilicet, contiguos tertio. alioqui etiam non multũ referre in medendi vsu talem discordiam existimarim. Illud autem egere maioris diligẽtię videtur, an verè tamar Indi purgatoria pol leant facultate. Nouimus certe nos, qui seorsum exhibitos nullo pacto purgare ipsos contendant, experientiæ testimonio. Nos tamẽ, & si expurgandi gratia tamarindos nũquam seorsum exhibuimus, eorũ carne ad vnius vnciæ mensuram oblata pueris, ac etiam adultis sæpe aluũ subduximus, quod alij semiuncię põdere aßequutos testantur. V si etiã sumus commistis rebus alijs in expurgando non raro: & solutoriam vim auctã animaduertimus, id quod purgatorię illorũ facultatis nobis fidem facit, suadetq; vt Serapionis, Auicennæ, & Mesuę testimonio assentiamur, suspectumq; aliorum experimentũ habeamus, qui vel suo põdere, quod præscribit hic author, nũquam hoc medicamentũ exhibuere, vel nimium vetustis tamar Indis sunt usi, quibus ferè vti neceße est, allatis ad nos ex India, quod iter vix trium annorum spatio conficitur. arbitrãdũ profecto est purgatoriam in his vim, quæ aereis partibus insidet, exolui, & astrictoriam terrenis residẽtibus roborari, atq; vniuersim purgatoriam horũ fructuum, quos Mesues per trienniũ seruari scribit, facultatem tam longa via insigniter labefactari. Sed obijciũt hic nõnulli, nullam rationem suadere, ut hoc medicamẽtum à toto corpore, hoc est excellẽter bilem purget, quum purgantia vniuersa caloris haud mediocris participẽt, eo scilicet, vt meatus possint aperire, quos fluidos, & apertos esse in purgãdis corporibus oportere Hippocrates docuit. Verum de hac re etiam supra. experimur rosis, violis, myrabolanis atq; alijs id genus, quæ frigida cẽsentur, ex vniuerso etiam corpore humores varios trahi. alioqui autem nulla alia ad trahendũ aptior est in medicamẽtis caliditas, quàm innata, que actionum omnium propriarum causa est omnibus rebus. sed quod ad hunc locum facit, qui calore aiunt esse opus non mediocri, qui meatus aperiat; hos rogo nũ eorum COST. Cap. 124. Cap. 5.

opinione

opinione Hippocr. fluida velit fieri corpora purgatorio A *ipso, quod exhibetur, medicamento, an potius antea, quàm medicamentum propinetur. Vt ego certe opinor, reserandæ antea viæ, incidendiq; ac attenuandi humores, vt ait Galen. dehinc expurgandi. Alioqui etiam, vt purges, nulla expurgandi corporis præparatio esset expectanda, si à purgatorio ipso medicamento aperiri meatus possunt. Sed alia hic lis emergit de huius medicamenti exhibendi mensura. Mesues ab vncijs duabus, vsque ad quinque dari testatur: Auicennas eorum decocti potionem esse ait propinquam dimidiæ libræ: Serapion de sententia Aben Mesua, decocti eorum dosim scribit esse librarum quinque: Auerroes vero à drachmis decem, vsque ad quindecim, quare etiam de casia fistula agens eandem illius, & tamar Indorum mensuram esse ait. Ita ergo discrepant hi inter se. Nos verò in tam multiplici discordia, sicuti Mesuæ, &* B *Aui. libenter assentimus parum inter se discrepantibus. Ita Aben Mesuæ testimonium suspectum habemus, & mendum codici inesse putamus, reponendasque pro libris vncias, vt Auicen. & Mesuæ conueniat. De Auerroe verò, quid dicamus planè non habemus, qui valentiorem longo interuallo casiæ, quàm tamar Indis purgatoriam inesse facultatem etiam nouimus.*

De Manna. Cap. VIII.

ANT. MAnna est ros cadens super quasdam plantas, & lapides cuius materia est vapor, qui eleuatur, cui accidit digestio, & maturatio in aere, quando est æqualis, & fœcundus lætis aspectibus. Diuersificatur autem secũdum diuersitates rerum, super C quas cadit, cadens enim super lapides est sicut guttæ paruæ, quæ congelantur, & fiunt sicut semen. & cadens super plantas suscipit de virtute plantarum, & est cum permixtione particularum foliorum, & florum.

ELECTIO. Ex ea, quæ cadit super lapides melior est, quæ sicut semen album, & est dulcis, & est recens. Post istam vero in bonitate est, quæ est subcitrina. Fusca vero, & cœnosa, & antiqua est non bona. Et ex ea, quæ cadit super plantas melior est illa, quæ est paucæ permixtionis cum folijs, & est subalbida, & recẽs. Falsificatores autem ex zuccaro, & folliculis senæ adulterant eã, cum post tempus accidit maturatio, aut mollescit, aut liquefit, & deoccultatur fallacia.

COMPLEXIO, & proprietas. † Est æqualis D plus declinans ad caliditatem, & est lenitiua, abstersiua, mundificatiua, & sedatiua.

RECTIFICATIO. Nullius est excessus. Est tamen ex debiliter solutionem facientibus. Et nos confortamus operationem eius cum permixtione hyssopi cum ea, & alhasce, & aliorum, secundum, quòd in casia fistula diximus. Verum ipsa iuncta, cum alijs medicinis vigorat earum operationem: dulcedine enim sua facit eas approximare naturæ. Ipsa quoque cocta expedit, & operatur citius. Galen. autem ipsam cum scammonea permiscuit, & operabatur cum eis. Et posteriores laudauerunt illud. Et procedentes miscuerunt cum turbith. & alij præsumpserunt alia, & fecerunt conueniens.

POSSE. † Educit choleram cum facilitate. Et ipsa quidem lenit guttur, & pectus, & ventrem; & est sedatiua sitis.

DOSIS eius est à drach. 6. vsque ad 15. Et ipsa quidem conseruatur per vnum annum.

De Manna. Cap. VIII.

MEl est ros frigore noctis ęstiuę cõcretus, SYLV. ex halitibus à terra, & aquis, Solis ca- *Gal. est mel aereum, seu roridum.* lore sublatis, æstate, ideſt die calido sicco, ac deinde exacte tenuatis, & coctis. Mãna est ros ex vapore elato, & cocto in aere temperato, fœcũdo, lætis aspectibus, cadens super quasdam plãtas, & lapides, à quibus duę ipsius differẽtiæ statuuntur. Quæ enim lapidibus incidit, guttarum, aut seminis modo coagulatur: quæ si recẽs, dulcis, alba, aut saltem subcitrina, est melior; mala vero, antiqua, fusca, cœnosa. quæ plãtis, harum tum facultatem aliquam assumit, tum folijs, & floribus est permista, neque id nimis: quę si prętera recẽs est, & subalbida, est melior. Temperata est, aut paulo calidior. guttur, thoracem, ventriculum lenit, terget, bilem clementer purgat, sitim sedat. Adulteratur saccharo, & folliculis senæ: sed *Calida humida primo gradu Auic.* hæc tempore maturari eget, dumque mollescit, & liquescit, dolum prodit. Quoniam vero imbecilliter vacuat, prẽsertim cruda (cocta enim citius agit) thymo, & hyssopo, vel alio, vis eius vt casiæ intenditur. Valentibus autem medicamentis mista, eorũ actionem reddit meliorem, cum suo dulci sapore illa naturę magis familiaria reddat. Ob id eam Galenus scammonio miscuit, quod à posterioribus est laudatum, alij deinde turbith, alij alijs. Datur à drach. 6. ad drach. 15. Per annum seruatur.

De Manna.

HAnc quoque reposuit Auerrois inter medicinas à MANA. Galeno non scriptas, ego tamen mentionem eius habuisse arbitror libro Alimentorum tertio sub nomine mellis aerei, vel roridi, de quo scribit plurimum colligi in monte Libano, æstate media, nocte serena, variasque vires à varijs, super quas cadit, plantis acquirere, quæ ita quadrant vocatæ nunc Mannæ, vt ambigi non possit, esse eadem rem. EST æqualis.) Auerrois calidam facit, & humidam, in primo ordine. Galenus autem miscuit ipsa cum Scammonea) Melli quidem inuenio Galenum miscuisse Scammonium. Mannæ nequaquam.

EDVCIT choleram cum facilitate.) Auerrois facilioręe dixit esse inter omnia, quæ purgandi vim habent.

DE Manna egit Serapio. lib. simpl. & Auic. 2. Ca- COST. *no. Actuarius, quoque lib. Metho. medi. 5. de manna obiter meminit, vnus forte Græcorum omnium, qui mannæ vocabulum, quod thuris pollinem significat, pro eo medicamento vsurpauerit, de quo hic Mesues verba facit. Est autem primum omnium discutiendum hoc in loco, quia quatuor ferè pro eadem re voces à multis medicis sumuntur, manna, tereniabin, siracost, mel de Cusuram, an idem hæ voces significent an diuersa. Sanè Auicen. 2. Canon. duo capita facit, alterum de manna, alterum de tereniabin: ita, & Serapion. passim etiam mentionem facit Auicen. de siracost, quam vocẽ etsi eius interpretes mannam vertunt, ipsemet tamẽ*

Auicen. cap. de manna, dicens mannam exiccari sicut gummi, quemadmodum tereniabin, & siracost, & mel allatum ex regione Cusuram, distinguere à manna videtur. Constat ergo diuersas res his diuersis vocibus significari, quum tamen pro eadem re passim vsurpentur. Ex his Brasauolus vir celebris, & alij ante nos, tereniabin, & mannam ita differre inter se existimarunt, vt tereniabin sit mel aereum liquidum, (ipsum profecto Serap. & Auic. esse aiunt sicut rorem, & sicut mel.) manna vero sit idem aereum mel in gummi, ac veluti grana quædam conglobatum, id quod ex ipso Serap. & Auic. colligere est. Vnum tamen his obstare videtur, qui hoc sentiunt, quòd Auic. de manna agens ita scribit.

„ Manna quid est? est omnis res cadens super lapidē, aut
„ arborem, & fit dulcis, & coagulatur sicut mel, & exic-
„ catur sicut gumma, quemadmodum tereniabin, & sira-
„ cost, & mel asportatum de terra Cusuram sylvestri. Ex
quibus, quū dicat mannam esse gummi quemadmodum tereniabin: colligi videtur, & tereniabin ipsum esse instar gummi, non sicut mel, contra ipsius Auic. & Serapionis historiam, qui tereniabin esse aiunt sicut mel. Sed paucis. quū diuersis capitibus agi de tereniabin, & mā na videamus, fateri oportet de diuersis agi rebus. Quare meo periculo affirmarim in Auicennæ cōtextu inesse mēdum, transpositaq; esse ea verba. [& exiccatur sicut gūma] reponendaq; vltimo loco in hunc modū. Manna

„ quid est? est omnis res cadēs super lapidem, aut arborē,
„ & fit dulcis, & coagulatur sicut mel, quemadmodū te-
„ reniabin, & siracost, & mel asportatū de terra Cusuram
„ sylvestri, & exiccatur sicut gūma. Hæc verba si ita le-
„ gas, tollis propositam discordiā. Atq; ita distinguendæ erunt prædictæ voces, vt diximus, & Brasauolus ante nos sensit. quòd tereniabin mel sit aereū non cōdensatū. tale autē nos aliquādo vidimus in Laudæ pātriæ nostræ agro æstate calidissima, serenis noctibus supra arbores, & plantas vniuersim omnes tam copiose decidisse, vt à rusticis collectū, ad pharmacopœos sit delatum in medicina vsum. manna vero cōdensatus ille succus erit, quē manna vulgo vocamus, qualis ex orientalibus regionibus perfertur. De siracost autem, & melle ex Cusuram, quid certi dicamus, planè non habemus: putamus tamē mel ex Cusurā tereniabin ipsum esse, quod ex Cusuram regione affertur: siracost vero, quū Bellunensis uir diligens, qui Auicennæ codicem ex Arabico castigauit, in Arabicārum vocum interpretatione, esse dicat mannā, qua vtuntur Itali; mannæ speciem, hoc est aereum mel conglobatum esse crediderim: ita vt tereniabin, & mel ex Cusuram parte vna mel roscidum liquidum; manna autē, & siracost parte alia idem roscidum mel concretū significēt opinione nostra: quanquam enim Auer. teregebin, seu tereniabin mannæ antiquæ speciem interpretatur, & has voces confundit; quia tamen, & Serapion & Auicen. seorsum de manna egerunt, diuersas res significari persuademur, vbi vocum seruāda est proprietas. His ita pertractatis, explicatu dignum videtur an manna à Galeno, & antiquioribus Græcis fuerit cognita, de qua re digladiantur nostri temporis medici. Atq; hoc certe in loco Mesues mannam cum scammonio exhibitam à Galeno scribit. Et 3. de alim. facul. de melle aereo Galenum verba facere, quiuis videt. Contra tamē

Cap. 55. Auer. 5. Coll. inueniri ait medicamenta, quædam apud medicos, de quibus Galen. testimonium non extet: atque inter hæc teregebin, seu tereniabin ponit, quam mannam interpretatur. Sed paucis. de melle aereo, hoc est, vero tereniabin egisse loco citato Galenū satis cōstat: de manna autem hoc est, conglobato roscido melle, nusquàm in eius, quos habemus libris legere est. vt propterea Auer. iure de hac meminisse Gal. neget, si modo per tereniabin mannam proprie nuncupatam intelligit, vt est verisimile. Quid ergo (dicet quispiam) Mesues coniunctam cum scammonio fuisse mannam à Galeno scribit? Nos quum res hæc in libris Galen. qui nunc circumferuntur, non legatur, in vna sumus cum Brasauolo sentētia, Arabibus alios sub Galeni nomine fuisse libros, in quibus hoc legerint, quod hic scribit Mesues vir sapiēs & mentiri fortasse nescius. Atq; hæc de manna sint dicta. Quod superest; an qua vulgo vtimur, roscida sit manna, de qua Arabes, si nobis quoque proferre liceat, quod sentimus, suspicamur vna excepta orientali nullam ex rore genitam mannam ad nos afferri. Duplicem F sanè Italia profert mannam, Brigantinam (hæc scilicet ex Brigantio Galliæ Transalpinæ oppido affertur) & Calabram. est verò Calabra triplicis differentię, frondea, quæ ex fraxini, ac orni frondibus colligitur, grossa quæ ex herbis, saxisq; excipitur, & arborea ex ramis, & caudice collecta, duplex & ipsa, aut enim sponte destillans, aut è vulnerata arbore emanans, quæ forzata nuncupatur. Brigantina frondeæ Calabræ est similis, videturq; ex iunipero, & pinu colligi. atqui harum nullā roscidam esse ratio planè demonstrat. Si enim ex rore frigoris vi condensato gignitur vt aiunt: at, quę frigore densantur, calorē dissoluuntur. contra hæc, etiam frondea, calore densatur magis, neq; nisi liquore aliquo dissoluitur, quod argumento est, à siccitate non à frigore esse concretam, cuius rei illud etiam fidem facit, quòd non tam ante solis ortum, quàm etiam meridie summo, G & sub canis æstu, ac siccitate colligitur, vt à fide dignis viris intelligere est. Hoc igitur persuadet nos roscidam non esse, Italicam mannam. Confirmat suspicionem nostram id etiam, quòd, quū in eodem tractu plures diuersorum, & generū arbores sint, ex solis tamen fraxinis, ac ornis manna hæc colligitur, neq; vero etiā omnibus, sed certis tantum. Immo, quod maxime persuadeat, obtecta interdū vesperi fraxino, & orno linteis, vt ros admitti nequeat: deprehenditur tamen mane frondibus eodē instituto manna insidere, quo antea. atqui huius ex rore ortū esse, nullus dixerit. Ex his ergo, atq; alijs, quæ fusissime Donatus Altimarus in libello de viribus, & differentijs mannæ, fateri ego certe cogor vulgatæ mānæ speciem nullam ex rore procreari, neq; Calabram, neq; Brigantinā; sed gummi, seu succum potius, quendā esse ex harum arborum frondibus, ramis, & caudice re H sudantem, in Calabria, quidē fraxini, & orni, in Brigātio iuniperi, & pinus. De grossa autem, quam ex terra, saxisq; ac herbis colligunt, quid dicam non habeo, qui nondū pro certo habeam, an sub fraxino tantū, ac orno, vel aperto etiam cœlo colligatur. Sed hæc satis. qui volet plura, Altimari libellum petat, vbi hæc fusissime. Quod reliquū est, in orientalis, ac legitimæ mannæ inopia, an Calabra vtendū sit, quamuis nō ignorem multos ea tantū vti, quam frondeam vocāt, vt ipsi putant, legitima, cęteras reijcere veluti pernicioſas, quare, & Neapoli lege omnes excepta frondea interdicuntur; quod tamen maximos viros frequentissime obseruasse noui, vulgatā hanc, & Calabram, & Brigantinam etiam arboream tutissimū, & clementissimū esse medicamentum assero, vbi serosi humores & bilioſi sint expurgandi. Est autē Italicæ mannæ propinandæ mensura trium, ac

quatuor

quatuor etiam vnciarum orientalis, si mastichina, ideſt probatiſſima eſt parcius exhibetur. minus enim in ſoluendo eſt imbecilla, ſed rarò hanc habemus, afferturq; euanida, & virium expers, quam bombacinam vocāt, quam eadem menſura, qua Italicam propinamus.

De aqua lactis. Cap. IX.

ANT. AQua lactis eſt mater infuſionum, & eſt ipſa per ſe medicina bona, carens nocumento.

ELECTIO. Melior eſt ſumpta ex lacte iuuenum caprarum, & nigrarum, & boni paſtus, & recenter fœtarum. Poſt iſtam in bonitate eſt, quæ ſumitur ex ouibus, & laudatur conſiderata in ſe, ſi recens, ſi boni odoris, & B boni ſaporis, & proprij, & non extranei, & in qua nulla accidit corruptio.

COMPLEXIO, & proprietas. † Eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in primo vſque ad ſecundum, & eſt ſubtiliatiua, lauatiua, abſterſiua, per nitroſitatem ſuam, & ſolutiua ſine mordicatione, & oppilationum aperitiua.

RECTIFICATIO. Fundamentum eſt infuſionum, & eſt per ſe debilis ſolutionis. † Mel quoque vigorat operationem eius. Et vigorata cum lupulo, & flore eius mundificat ſanguinem, Myrobalani quoque, & rhabarbarum, & ſuccus roſæ, & violæ, & tamarindi, & caſia fiſtula, & flores fumiterræ, & ſemen eius, addunt operationi eius: & ſoluit choleram rubeam, & humores aduſtos. Et vigoratur cum chebulis, & hyſſopo, & allhaſce, & agarico, & educit choleram, & phlegma, & cum myrobalanis indis, & epithymo, & polypodio, ſolutione melancholiam educit, & humores aduſtos. & cum aſſaro, & iride ſoluit aquam citrinam. & non permittatur, quin in potionibus eius cadat ſpica, quoniam eius operationem magnificat. Et taraſſacon quidem, & endiuia, & cuſcuta, & lingua arietis, & volubilis, & ſpica, & rhabarbarum, & abſinthium, & eupatorium, & aſſarum, & fumusterræ, & apium, & fœniculus, amygdalæ amaræ, & ſemina quatuor, & ſcolopendria, & alia, & de diureticis nota, addunt ei ad oppilationum apertionem. Et datur quandoque extracto ab ea butyro, quando oportet cauſa lenitatis à membris ex- D pulſionem abſcindere. Et datur non extracto butyro, quando lenitatem in eis, acquirere oportet.

† POSSE. Solutione educit choleram, & humores aduſtos cum facilitate, & confert maniæ, & melancholiæ, & confert omnibus oppilationibus, & morbis oppilationum, ſicut hydropiſi, & icteritiæ, & craſſitiei ſplenis, & confert febribus cholericis, & febribus oppilationum. Et eſt medicina bona infectionum cutis, quarum materia eſt cholera, & humor aduſtus, ſicut eſt impetigo, & ſerpigo ſicca, & puſtulæ, & pruritus, & vlcera mala ſicca, & lepra, & ſimilia.

DOSIS eius eſt ab drach. 6. vſque ad lib. 1.

De ſero lactis. Cap. IX.

SErum lactis calidum ſiccum gradu primo vſque ad ſecundum, lauat, tenuat, nitroſa ſua ſubſtātia: obſtructa aperit, terget, purgat: clementer, & ſine morſu bilem flauam, & vſtos humores, ob hæc confert maniæ, melancholiæ, impetigini, pruritui, lepræ, vlceribus malignis, & cæteris cutis vitijs, morbis omnibus obſtructiones ſequentibus, vt hydropi, ictero, febribus à bile putridis, lienis tumori. ſerum optimum eſt lactis caprarum nimirum nigrarum, bonis pabulis nutritarum, recens fœtarum, recens, iucundi odoris & ſaporis, & ſui non alieni, non corruptum. ſecundum in bonitate eſt ouium. SYLV. *Participeps eā loris li. 3. ali. frigidū autem & humidum libro 4. ſimp. ca. 16. Vim ſubducendi aliuum ſero lactis tribuit Dioſco. & Galen. in ali. & ſimpl.*

Eo fere medicamēta alia maceramus, eſt innoxium, ſed cum ſit imbecillum ad purgandum, cum melle, & lupi ſalictarij germinibus, vel floribus, ſanguinem potētius purgat, bile flaua, & humoribus aduſtis, præterea cū myrobalanis, rhabarbaro, tamarindis, caſia fiſtulari, fumariæ ſucco, aut ſemine roſarum, aut violarum ſucco. Cum myrobalanis, cepulis, hyſſopo, thymo, agarico bilem, & pituitam vacuat. Cum myrob. Indis, epithymo, polypodio, melācholiam, & alios humores vſtos. Cum aſaro, iride, aquas ſeroſas educit, addita ſemper ſpica ipſius actionem intēdēte. ſed cū cichorio agreſti, intybo, caſſutha, lingua arietis, volubili, ſpica, rhabarbaro, abſinthio, eupatorio, aſaro, fumaria, apio, fœniculo, amygdalis amaris, ſcolopēdrio, C ſeminibus quatuor, & alijs etiam diureticis, obſtructiones potentius aperit. Fit autem ex lacte ebutyrato, ſeu à quo eſt pingue innatans ſecretum, quādo lubricitatis cauſam ex partibus excretorijs afferre volumus; ex lacte non ebutyrato, cum partes eas lenire magis, & lubricare ſtudium eſt. Datur ab vncijs ſex ad libram vnam. *Hac ei etiā tribuit Dioſcor.* *Hemina Dioſc. ſextario vno pueris, duob⁹ viris, Paulus.*

De aqua lactis.

GAlenus dicit antiquos ſero ad inferioris ventris MANA. ſubductionem vſos: & Dioſcor. ijs dari, quibus abſque acredine ventris, excretionem volumus prouocare. EST calidæ, & ſiccæ complexionis in primo vſque ad ſecundum. (Galen. libro quarto ſimplic. medic. cap. 16. dicit frigidam, & humidam: alicuius tamen caloris participem eſſe, ait libro tertio de aliment. MEL vigorat eius operationem.) Galenus tantum mellis addendum iubet, quantum delectare poſſit, non ventriculum ſubuertere, quoque magis ſubducere ventrem volueris, plures ſales adijciendos, modo guſtui non ſint moleſti. POSSE. ſolutione educit choleram. Iuuare dixit Dioſcor. lepræ, elephanthiaſi, epilepſiæ, & exanthematibus. Bubulum vero ſerum conferre ſcripſit orthopnoicis, ideſt, his qui, non niſi erecti ſpirant. Doſis ab vncijs ſex, vſque ad lib. 1.) Dioſcor. bibi heminis per interualla ſingulis, vſque ad quinas. Paulus Aegineta dari viris iubet ſextar. ij. pueris vnū. Ex eo autem Dioſcor. loco natus videri poteſt modus, qui nunc in cōmuni vſu eſt, bibendi medicatas aquas, quæ balnearum dicuntur.

EST calidæ cōplexionis &c.) Serum lactis calidi, & ſicci temperamenti eſſe ait. Ita & Auic. 2. Canon. aquoſitatē lactis calidam eſſe teſtatur, quamuis de ſicci tate verba non faciat. At contra Gal. 4. de ſimp. med. COST. Cap. 17.

fac. frigidum, & humidum esse affirmat. mire ergo discrepat Mesues à Galen. Cæterum quantum, quidem nos assequi possumus, Galen. loco citato serum caseosæ, & butyrosæ lactis parti confert, non homini. estque proprie ipsum aquosa, ac frigida, & humida lactis portio, si recte perpendas. Non is tamen negat potestate, & vi ad hominem, dum aluum subducit, detergetque calidi, ac sicci medicamenti vires obtinere, qui Cap. 15. *3. de alimen. fac. inesse huic acrimoniam confitetur, cuius occasione lac omne subducit. Conciliari ergo lis proposita in hunc modum posse videtur. licebitque fortasse inspecta solutoria, seu subductoria, ac detersoria seri potestate inter calida, & sicca ipsum censere, quum tamen butyro, ac caseo comparatum, aut etiam in sua natura consideratum, frigidum sit, atque humidum, acri scilicet ipsius portione ab aquosis exsuperata, quarum etiam ratione subducendo refrigerare consueuit. quod enim citissime acescit, frigiditatis indicium est. fortasse etiã si quis vlla alia ratione, quàm coagulo atque acribus commistis rebus secernere à lacte serum nosset, frigidam vim obtineret validiorem. Quod autem quidam ob id serum calidum esse coniiciunt, quia exoluat, & commodissima sit macerandis rebus materia; cum ex eo videtur refelli, quod supra aduertimus; ostendimus nempe temere ascribi exoluendi facultatem soli calori, tum quòd tenuitati partium seri ipsius ex natura propria: vel ex coagulo, atque acri alia, quauis re acquisitæ, dum à butyro, ac caseo secernitur. scribi hæc macerandi vis potest, non iniuria. alioqui etiam, quid aqua ipsa frigida, atque humida pro macerandis rebus sit aptius, neque ego video, neque forte alius facile explicarit. Vnum est hic animaduersione dignum, quum de seri propinandi mensura fit sermo. Ait dosim esse ab vnc. 6. ad libram vnam. Dioscor. vero quinas heminas* Cap. 96. *exhibet, quod & Aetius libro secundo. Paulus autem* Cap. 88. *libro primo, sextarios duos est autem hemina libræ circiter vnius pondus, sextarius vero duas heminas facit. longe ergo discrepat hic ab alijs. Sed paucis. Codex quem nos habemus Mediolani impressus legit ab uncijs sex ad libras tres: Alius manuscriptus ab vncijs sex, vsque ad libras octo. ita, vt subesse mendum vulgato Mes. codici verisimile sit. Ex his tamen quum prior lectio ex Mediolanen. codice, cum Serapione fere consentiat exhibente ab vncijs octo ad tres libras; crediderim eam quoque ipsam esse genuinam. alioqui certe tutissima hæc mensura est, neq; aut imminuta, aut plenior, & in medicamentis Græci ferè fuere audaciores.*

De Rosis. Cap. X.

ANT. ROsa est ex medicinis benedictis, in qua est virtus confortationem faciens, & solutionem, & malæ qualitatis permutationem. Et est ex ea rubea, & alba: & de vtrisque alia est multorum foliorum densorum, & crisporum, & alia paucorum, & planorum.

ELECTIO. Melior est rubea veræ rubedinis paucorum foliorum, & planorũ. Et ex albis melior est habens similiter. Et melior est succus, cuius mater est rosa completa. sicca quoque melior est, in qua nondum cecidit corruptio.

COMPLEXIO, & proprietas. Frigida est, in primo gradu sicca in secundo. Diuersarum E autem naturarum substantiæ composuerunt rosam, inter quas potest cadere separatio distinguens. † Componitur enim ex terreis partibus, & aqueis mediocribus, dantibus eius stypticitatem, & substantiam: & ex partibus aereis, propter quas est in ea de dulcedine aliquid, & aromaticitas: & ex partibus igneis subtilibus, in quibus cõsistit perfectio, & species, dantibus ei amaritudinem, & ruborem. Virtus autem faciens ruborem eius plus impressit, quàm amaritudinem faciens. Propter quod in abscissione amaritudinis ipsius, quæ remouetur per solam exiccationem, eius non resoluitur species. † In abscissione vero rubedinis non plus est rosa, quam homo mortuus. Amaritudo autem in ea, quæ recens est, plus est stypticitate ipsius. Et prima F operatio eius, est propter amaritudinem suam, propter quod rosa recens, & proprie succus eius soluit. Cum autem resoluitur caliditas dans ei amaritudinem, propter siccitatem eius manifestatur substantia styptica, constipationem faciens. Est autem succus eius calidus ferè vsque ad primum gradum, propter exclusionem eius à re terrestri, & frigida. Est autem rosa resolutiua conueniens, extinctiua inflammationum, confortatiua membrorum, coadunatiua partium, & constrictiua. Et semen eius in hoc est fortius, & similiter pili eius, qui sunt in medio ipsius. Et succus eius oppilationum aperitiuus, & resolutiuus, & absterssiuus, & solutiuus. Et sicca, quidem est magis styptica, & frigida: & quæ non est completa est frigidior, & stypticior: G & alba in frigiditate, & stypticitate plus est quam rubea.

RECTIFICATIO. Non est in ea malitia, sed est ex debiliter soluentibus. Vigorat tamen eius operationem aqua casei. si enim succi rosarum vnc. 1. misceatur cum aqua casei, & pauca spica, est solutiuum conueniens: & similiter infusio foliorum rosarum in aqua casei, cum pauco melle soluit sine molestia. Et syrupus factus ex succo eius lenis est solutionis. Et ingreditur succus rosæ, & ipsa rosa, & similiter oleum eius in emẽdatione medicinarum solutiuarum acutarum, sicut est scammonea, & euphorbium, & similia. Et in siccis, vt in myrobalanis, est addendum oleum amygdalinum, aut rosaceum, aut violaceum, aut sesaminum, aut omphacinum. H Rosæ autem conditæ cum melle abstergunt, mundificant, & confortant: & conditæ cum zuccaro minoris sunt absterssionis, & maioris confortationis, & stypticitatis. Et aqua earum quæ fit per infusionem est mũdificatiua, absterssiua, & solutiua, & ea, quæ fit per sublimationem est multæ confortationis, neque est solutiua propter solutionem subtilis caliditatis eius, in decoctione eius. Acetum autem infusionis earum est medicina bona omnium inflammationum, & est diuisiuum, solutiuum, confortatiuũ. † Per albas vero non fit solutio aliqua, de qua sit curandum. & est in eis de stypticitate plusquam sit in rubea, neque adhuc sunt similes in confortatione eis. Et scito, quòd rosæ non sustinent de decoctione, aliquid omnino, &

proprie

proprie recentes. reſoluitur enim ab eis virtus ſigillans abſterſionem eius, & ſolutionem eius, & deoccultatur virtus earum ſtyptica faciens conſtrictionem. † Succus vero eius ſuſtinet de decoctione aliquid mediocriter, & acquirit ei ſubtilitatem, & bonitatem abſterſionis. Oleum quoq; factum ex roſis nondum completis eſt maioris infrigidationis, & ſtypticitatis, cuius melius fundamentū eſt oleū ſumptū ex oliuis nō perfectis. Et factū ex roſis, in quibus iā aduenit perfectio, eſt maioris reſolutionis cōuenienter, & minoris infrigidationis, cuius meli⁹ fundamētū eſt oleū oliuarū mediocriū ī maturatione, aut ſiſaminū.

POSSE. Succus eius, & aqua infuſionis recētium, & completarum ſolutione educit cholerā, & mundificat ſanguinem ab ea, & venas, & arterias: & cōfert icteritiæ, & aperit oppilationes hepatis, & ſtomachi, & mundificat, & cōfortat ea, & confortat cor, & confert tremori eius, & educit materiam cauſantem eum, & confert cholericis febribus. Roſa vero, & oleum eius, & aqua ipſius per ſublimationem facta confortant cor, ſtomachum, & hepar, & coadunant partes laxas membrorum, & confortant retentionem: & ſedāt dolores calidos mira ſedatione: & extinguūt, & permutant malitias inflāmationum, & ſedāt eas. Et ſunt ex medicinis dormire facientibus. Faciunt tamen coryzam, & ſternutationem. Et obſunt catarrhis, & ſtringunt vuluam, & guttur: & confortant ea: & auferunt crapulam.

DOSIS. Potio ſucci roſarum eſt ab vncia 1. vſque ad 2. cum zuccaro. Et potio ſyrupi facti cū ſucco earum eſt ab vncijs 2. vſque ad quinq;.

ROSA.

De roſis. Cap. X.

ROſa eſt frigida primo gradu, ſicca ſecūdo ex ſubſtantijs diuerſis etiam ſeparabilibus compoſita, aquea quidem mediocri, & terrea, & adſtringente, materiam ei multam præbente: aerea vero dulci, & aromatica: ignea denique tenui, à qua eſt amaritudo, rubor, perfectio, & forma. Igneæ tamen ſubſtantiæ vis, quæ ruborem, & ſpeciem impreſit, valentior fuit, quàm quæ amaritudinem. Ob id hæc ſola ſiccatione perditur, illis adhuc permanentibus, quæ ſi perierint, non magis roſa fuerit, quàm homo mortuus eſt homo: recentes tamen ſunt amaræ magis, quam adſtringentes. Ob eamque amaritudinem roſæ recentes ſucco præſertim purgant, ſiccatæ vero reſoluta caliditate amaritudinem exeitant, ſubſtantiam ſtypticam, & conſtipantem oſtendunt. Succus autem roſarum calidus eſt prope ad primum gradum, quia eſt à ſubſtantia terreſtri, & frigida ſecretus, purgat, reſoluit, aperit, terget. Sicca vero roſa eſt frigidior, & magis ſtyptica, & ea magis, quæ non fuit perfecta, & alba magis quàm rubra. Roſa præterea reſoluit, intemperies calidas extinguit, partes cogendo, & conſtipādo roborat, id autem ſemine, & pilis in calicis medio inuentis maxime. Cum autem roſæ ſint rubræ, & albæ, & ambæ foliorum multorum, vel paucorum, criſporum, vel planorum, in vtroque genere, eſt præſtantior, cui color genuinus eſt perfectior, & folia adſunt pauca, & plana. Albæ nihil aut minimum purgant, potentius adſtringunt, & roborant, quam rubræ. Succus cōpletarum eſt melior, idemq; & aqua, in qua ipſæ recentes, & perfectæ ſunt maceratæ, purgat bile flaua ſanguinem venarum, & arteriarum, confert ictero, quia obſtructiones ventriculi, & hepatis aperit, & expurgat. Cor, ventriculum, hepar roborat, cordis tremorem ſanat, vacuata eius cauſa. Febribus bilioſis confert. Eaſdem partes roborat oleum roſatum, & aqua ſublimando ex roſis educta, cogendo ſubſtātiam ipſarum laxam, facultatem retētricem roborant, inflammationem omnem extinguunt, & ab ea dolorem ſedant, ſomnum conciliant; coryzam tamen, & ſternutationem excitant, catarrhis obſunt, vuam ſtringunt, & guttur, & roborant ea, crapulam auferunt. Roſa cum ſit medicamentum benignum, ſed ad purgandum imbecillum, adminiculis quibuſdam eget, vt ſero lactis, melle: ſucci enim roſarum. vncia. j. cum ſeri lactis vncijs. 2. aut 3. & pauca ſpica, commode vacuat: foliorum quoque ſero lactis infuſorum, cum pauco melle expreſſum, ſine moleſtia purgat. Syrupus quoque ex ſucco roſarum, & roſis ipſis eſt clementer purgatorius. Oleum vero roſatum valentium medicamentorum, vt ſcammonij, euphorbij, acrimoniā, potu obtundit; & noxam à ſiccitate myrobalanorum corrigit, vt oleum violatum, amygdalarū dulcium,

SYLV.

Vnguentum roſatum ſoluit aluum Dioſc.

Experimur roſas bilem, & aquas purgare etiā ſi veteres id tacuerint.

Roſæ partes Plin. folia, flores, pars latea, caput foliorū partes candidæ vngues dicūtur, florum ſemen, capillus ſunt partes capitis caput, calix.

Melrosatũ. dulcium, sesaminum, omphacinum. Rosæ mel- le conditæ tergent, purgant, roborant; saccharo autem, minus tergent, magis roborant, & adstringunt. Aqua, cui infusæ sunt rosæ, mundum facit, terget, purgat. per sublimationem vero facta, multum roborat, non purgat, quia subtilis eius caliditas igni est dissoluta. Acetum rosatum inflammationes omnes sedat, incidit, purgat, roborat. Rosæ præsertim recentes, coctionem nullam sustinent, facultas enim earum tergens, & purgatoria, mox igni resoluitur, remanet adstringens iam manifestior. Succus autem earum mediocriter coquendo fit tenuior, & potentius terget. Oleum præstim omphacinum cum rosis imperfectis insolatũ, valentius refrigerat, & adstringit. Oleum vero dulce ex maturis oliuis expressum, vel sesaminum cum rosis perfectis insolatum, potentius resoluit. Datur rosarum succus ab vncia vna ad vncias duas, syrupus autem cum succo earum factus, ab vncijs duabus ad vncias quinque.

De Rosis.

MANA. ROsam non video a Græcis, neque ab Auerroe inter purgatoria medicamina reponi; experientia tamen ipsa, collocari inter ea debere ostendit, cui etiam Dioscor. consentire videtur, rosaceum vnguentum vires habere dicens, ad soluendam aluum conducentes: quas vires non ab alia re habere potest, præterquam a rosis.

COMPONITVR ex terreis partib.) Gal. constare dicit ex aqua, & subſtantia calida, cui qualitas adstringens, & amara coniuncta est.

IN abscissione rubedinis non plus est rosa, quam homo mortuus.) Hoc dictum valde mihi est ambiguum, neque enim ex rubore speciem habet rosa: alioquin alba rosa, rosa non esset: colore etiam deperdito, seruari odorem adhuc videmus, & adstringendi vim. Vsum vero rosæ Plin. diuidit in folia, flores, & capita. Foliorum partes candidæ, vngues vocantur. In flore aliud semen, aliud capillus: in capite aliud caput, aliud calix. Florem luteum, illud intraneum intellige, quod magis reliquis partibus exiccare, & adstringere dicit Gal. Dioscorides, facere ad gingiuarum defluxus. Plinius dat in posca ad mulierum fluxiones, maxime albas, & sanguinis excreationes, & ad ventriculi dolores cum vino. Vinum, in quo folia ficca cocta sint laudat, Dioscor. in dolore capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, pudendi, ani, vteri, si eo membra illa abluantur, nullam autem rosæ partem, præter capita, præbet bibendam. PER albas non fit solutio aliqua.) Apertus hoc loco error deprehenditur: albæ enim de seni vocatæ, & vulgo apud nos Damascenæ, cum albissimę sint, cæteras in purgando excellunt. SVCCVS vero eius.) Succum nõ reponit Dioscor. ad alium, quàm ad oculorum vsum.

COST. *ROsam purgatrice facultate esse præditam non norunt Græci neque ob id arbitrandum Dioſc. vim hanc fuiße cognitam, quia vnguentum rosaceum epotum aluum soluere scriptum reliquerit, quãdo ex oleo, cuius in eo vnguento magna est copia, habere has vires potest: neque is vbi de rosa agit, vllum de vi purgatoria uerbum facit. Habendæ ergo medicamenti huius nobilissimi sunt gratiæ, Arabibus, sed præsertim Mesuæ. Etsi enim, & Rasis, & Serap. & Auic. de soluente vi meminere; hic tamen author diligentissime, & vsum, & vsus rationem præscribit. Plura tamen Manardus in hoc viro reprehendit. Ac primum quum ait (Componitur enim ex terreis partibus, &c.) Galenum obiecit veluti diuersa scribentem, qui ex aqua, & substantia calida, cui qualitas astringens, & amara cõiuncta est, constare rosam dixerit. Nihil tamen huic contrarium Galenus scribit. sicuti enim insunt rebus omnibus partes, & terræ, & aquæ, & aeris atq; ignis naturam referentes; ita etiam rosæ insunt substantia in primis atque astrictio, quæ partibus terrenis, & aqueis mediocribus debentur, vt hic ait, quod & consentiet Gal. insunt dulcedo, & suauis odor, quæ aeris sunt vestigia: sunt amaritudo, & robur quæ igneas sequuntur partes. Hæc quum Gal. sigillatim non explicarit, nõ est propterea hic arguendus, sed commendandus. Aliud est quo reprehensione dignum hunc Manardus censet, quum ait (In abscissione rubedinis non plus est rosa quã homo mortuus.) Ait Manard. non ex rubore speciem habet rosa, alioqui alba rosa rosa non esset: & colore etiã deperdito seruari odorem adhuc uidemus, & astringendi vim. Verum hunc cauillum refellit doctissimus Brasauolus in suo simplicium examine. Nobis vere etiam dignus laude Mesuæs videtur, si rationi nitaris, namq; quum in rosa de qua hic agitur, rubra, plura sint; substantia, astrictio, dulcor, & amaror, odor, ac rubor; si hæc omnia spectes, nihil rosæ rubræ proprium ineſt nisi rubor; albis autem rosis cætera insint omnia, hoc vno vno excepto. iure igitur rosæ rubræ speciem a rubore seruari putat, & eo amisso æquinoce dici rosam. Nihil ergo habet aduersus Mesuen Manard. neque id sequitur, quod ait, ergo rosa alba non erit rosa; quum non omnis rosæ, sed eius quæ rubra est, speciem ex rubore esse velit. Et quamuis vbi rosa ipsa rubra exsiccetur, integræ tamen aliquæ seruentur qualitates, & astrictio, & odor; non tamen sequitur rosæ rubræ speciem seruari, quæ solo rubore ab albis distinguitur.*

Et prima operatio eius, &c.) Ita intellige, amaritudinem in causa esse, sine qua rosa non purgat; qua profecto amissa rosæ vires abolitæ sunt, neque fit solutio, sed huius efficiendæ actionis, forma ipsa specifica principium est. Obtinuitque rosa hoc ipsum vt soluat non ex amaritudine, quando amara omnia non ea sunt prædita facultate vt purgent; sed cœlesti dono. Iniuste ergo hunc authorem suo aduersari dogmati hoc in loco quis dixerit, quia primam rosæ operationem ideſt solutionem alui, amaritudini ascribat; & libro tamen vniuersalium canonum purgandi facultatem formæ medicamentorum specificæ assignet.

Et ea, quæ fit per sublimationem, &c.) Quando hic de sublimatione meminit, locus postularet rem hanc paulo fusius explicari, Sed quia de distillandi ratione (vtemur enim hac uoce iam in hunc significatum recepta,) & alij, & nouissime Matthiolus diligentiss. quantum medico negotio satisfacere potest, abunde egit; nos paucula, quædam in memoriam tantum reuocabimus non inutilia. Sane stillatitias ex plumbeo alembico aquas, quum rerum, ex quibus eliciuntur, propriũ saporem, aut odorem nullum retineant; (odorata excipio ex quibus quandoque nonnihil in eas odoris influit) satis constat nullius in medicina esse vsus, aut emolumenti, contra autem potius quum plumbo ceruſa venenorum non postremo insit, pernicioſi eas non parum concepiße, & ratione docemur, & experimento etiam admonemur, neque enim dulcor ille, qui liquori omni

etiam

etiam ex amarissimis rebus extracto insidet, aliunde quàm ex plumbo prodit. inde, & fumidus, virosusque ille sapor, quem tantopere abhorrent multi, & moleste admodum ferunt, quam ob rem, quòd hæ prorsus ablegandæ sint aquæ; rationi quoque consentaneum existimo. His autem longe minus ingratæ, perniciosæ, atque inutiles sunt, quæ Venetijs vulgo parantur, fictilibus vasis, & hoc fere pacto eliciuntur. Fornax est rotunda, turriculæ in modum, crebra fictilia circuncirca habens matulæ longioris formam referentia vitreo diligentissime incrustata, quibus singulis singuli vitrei alembici adduntur, & recipientia nuncupata filo alligantur, calefit vt vaporariorũ fornaces, vasis interea vacuis relictis, dum uehementior caliditas primo ignis occursu excitata remittitur, tunc vero plantis, ac floribus in suo quibusque fictili positis, & alembicis, ac recipientibus accommodatis, atque occluso fornacis ostio, ne expiret calor, copiosæ eliciuntur aquæ. sed, & hæ licet superioribus longe meliores, plantarum tamen ac rerum, ex quibus eliciuntur nullum, aut certe perquàm exiguum saporem, ac odorem seruant, quo factum est, vt diligentiores medici his etiam relictis, decocta, priscorum inuentum, meliori consilio in vsum reuocarint. Cæterum quia, & hæc aspectu quandoque tetra, ac sapore horribilia sunt, vt ægrotos, vi morbi plus iusto etiam morosos, maiori interdum molestia afficiant; excogitarunt alij nouam eliciendi liquoris rationem, non ex plantis tantum, sed ex re omni etiam aridissima: atque id non infausto certe euentu. Res, quarum expetunt liquorem, aqua macerant plus minusve, pro crassa aut tenui earum substantia. mox eidem liquori percolato noua medicamenta injciunt, macerantque, vt prius. repetitur hæc maceratio quousque satis virium ex medicamento in aquam migrasse putant. Alembico deinde aut æneo, cuius tamen interna superficies stanno diligentissime sit circumlita; aut vitreo, collectam illam includunt: ac subiecto igne liquor emergit, neque decocto inferior, si odorem saporemve spectes, neque contemnenda. præsertim vero, si vt alembici rostrum ligneum cadum frigida aqua plenum trajciat, effeceris: quod in ardentis aquæ destillatione fieri solet, auferri enim videtur frigidæ huius aquæ occurrentis vi, quicquid fumidum, atque veluti vstulatum liquori inerat. Exceptum hoc pacto ex rosa aquam obtulit mihi alias Englebertus Germanus pharmacopœus rosæ saporem, atque odorem adeo, licet bima esset, adhuc seruantem, vt recentem rosam gustare mihi ipsi sim visus. Sed alia illuxit ætate nostra parandæ aquæ ratio hac etiam melior ex balneo mariæ nuncupato. fitque hæc in hunc modum. Caldarium æneum aqua oppletur, & suo operculo itidem æneo occluditur. operculo in medio, excisum foramen est, in quo vitrea matula (vrinalem chymistæ vocant) arcte collocatur, plantam, ex qua extrahenda est aqua, continens. matula ori alembicum vitreum (capellum vocant) diligentissime ex fascia linea, ac luto argillaceo accommodatur, ac caldario ignis subjcitur, vt aqua ferueat, huius caloris vi aqua de alembici rostro colligitur, quæ plantæ saporem, atque odorem retinet non leuem. Huic vero sicuti superiores illæ stillatitiæ aquę nullo pacto conferendæ sunt; ita etiam decoctum, & elegantia, & vi quàm maxime cedat. ex decocto equidem rei, quæ excoquitur, in aquam transferuntur vires, sed ab alieno illo aquæ humore imminutæ: in his proprius plantæ humor proprias easdem offert qualitates, quæ in planta; sed tales quæ ob ipsius liquoris tenuitatem caloris vi acquisitam longe, quàm antea celerius, ac altius corporibus nostris insideant. est ergo liquor istiusmodi balneo extractus, & aspectui iucundus, & arti medicæ longe maioris commodi, atque vsus quàm decoctum, aut ipse etiam plantarum succus, aut stillatitia ex decocto aqua, de qua postremo loco diximus. sed exiguum admodum est, quod hoc pacto extrahitur. Excogitauerunt ergo alij industrij sane, & digni summa laude viri rationem aliam huic non dissimilem, longe autem opulentiorem, qua ex diuersis etiam plantis copiosam aquam huic, quam modo diximus, parem pauco dispendio elicias, vt nos apud Ludouicum Lupatinum seplasiarium D. Marci insignia habentem Venetijs primum vidimus. Fornax est rotunda, a superiori, quam secundo loco dicebamus, non dissimilis: ijsdem lateritis matulis crebris, & alembicis vitreis instructa, quibus illa: hoc tantum diuersa, quod quum ea non secus, ac vaporariorum fornaces calefiat, arido scilicet, vt aiunt, igne: posterior hæc caldarium æneum habet aqua plenum, quod a subiecto igne feruens, feruidos in fornacem vapores emittit, ex quibus fictilia incalescunt. Elicitur ex his preciosus liquor eundem prorsus saporem, ac odorem retinens, quem planta ex qua elicitur, vt etiam ex balneo superiori; sed hic tanto præstantior, quanto minor est violentia vaporum, quàm feruentis aquæ, ac temperatior est horum, quàm illius calor: in eo tamen aqua superiori inferior, quod intra paucos menses corrumpitur. Hæc de destillandi artificio sint dicta. cuius equidem diligenti medico ob id habenda est ratio, quod vires plantarum recentium, quarum non semper copia est, toto anni tempore pauco liquori inclusas offert: si præsertim posteriores tres modos delegeris, qui certe iudicio nostro, cæteris omnino neglectis deligendi sunt. Est vero alia quoque succi absque vlla vi ignis extrahendi ex plantis ratio, quam aliàs Franc. Arcilendra Bononien. rerum chymicarum, & destillationum artifex peritissimus nos docuit: sed quia quod extrahitur exiguum est, ac turbidiusculum, non multi in medicina esse vsus potest. libet tamen hanc quoque breuiter explicare. Vasa duo fictilia parantur, quorum alterum alterum suscipiat. minoris fundus a figlino prius quàm coquatur cribri instar crebris foraminibus perforatur, post coquitur, ac vitro intus forisque diligentissime incrustatur. maius integrum coquitur, & similiter incrustatur. Locatur autem in maiori minus plantam habens, aut flores quos volueris. mox operculo utriusque vasis ori accommodato ex ficciori testa, ac luto argillaceo, ne expiret, affossa scrobe cubitum, & amplius profunda, in arena, ardentẽ ad solẽ reponitur vas, atque arena obrutum pedibus calcata, post quindecim dies effoditur. deprehendis in maius uas effluxisse liquorem, cui plantę sapor, & odor insidet, sed turbidiusculum. eum uero etiam, si velis, balneo mariæ limpidum reddes. Noua hęc destillandi ex plantis ratio est, vt puto: accedit tamen ad artificiũ illud, quo ex siccioribus rebus oleum elicitur (descensoriũ uocant.) sed, quod in ijs nos nisi ignis uiolẽtia facit, siccioribus ac durioribus: in his humidis, & lõge tenuiori, ac rariori prędictis substantia solis calor, & eius reliquiæ noctu in terræ viscera recurrentes præstare possunt.

Per

Per albas vero non fit solutio, &c.) Hic Manard. rosas damascenas obijcit, quas certe ualetius soluere quã rubras certissimũ est. Sed nobis idem videtur dicẽdum, quod Brasauolus. has damascenas seu de sceni rosas fuisse. Arabibus sub nesrim seu nesrim voce nuncupatas, de quibus, & Serapion, & Auic. 2. Can. diuersa fecere capita veluti diuersis rebus. Alioqui etiam aberrare eos constat, qui ob id Mesuen de damascenis rosis non meminisse aiunt, quia eas nõ norit, cuius scilicet rei certissimum sit argumentum, quod, hæ in Italiam nuper allatæ sint. nempe Mesuen constat Damascenum fuisse non Italum. Crediderim ergo aut ignotam fuisse solutricem harum rosarum vim Mesuæ; sicuti idem Græci de rosa rubra ignorarunt: aut has veluti specie diuersas a rosis existimasse, vt Auicen. & Serapion. E

Potio succi rosarum, &c.) Nostri raro succo, crebro infusione nuncupata vtuntur. Hanc autem quatuor vnciarum mensura assumptam cum sero clemẽtissime magnum torridæ bilis cumulum elicuisse ipsi quandoq; obseruauimus. Passim aũt saccharo, & melli cõmiscetur, & syrupus rosatus, ac mel rosatũ solutiuũ vocantur, solentq; vsq; ad quinq; vnciarum pondus exhiberi, is bilis, hoc vero pituitæ gratia expurgandæ, in mediocribus corporibus. Porrò pro infusionis dictæ (vti enim liceat hac uoce iam in hunc vsum recepta) materia, vsurpat tota Italia pluuiam vel fontanam, vel putealem aquam. nostri tamen Laudenses seplasiarij etiam in succo capni, intybi, ac lupulorum rosas macerant; atq; ex infusione hac cõficiunt tum syrupum rosatum, tum mel rosatum solutiuum, & vtrunque completum vocant, ad priorum differentiam. Hæc autem duo, sicuti capni, & lupulorum gratia deiectoria vi magis pollent, ita in tybi causa iecori nõ mediocriter cõferre verisimile est. F

VIOLA.

De Violis. Cap. XI.

VIolæ sunt medicina temperata conue ANT.
niens, & fit per eam malæ qualitatis permutatio, & naturæ solutio.

ELECTIO. Melior est quæcunq; est ex primis, quam non inuenit calor resoluens virtutem, aut pluuia dissipans.

COMPLEXIO. & proprietas. Frigida est, & humida in primo gradu. Et quæ est sicca est minus frigida, & minus humida. Est enim in recente superflua humiditas supergrediens caliditatem eius, a qua est perfectio ipsius, & species, cum autem exiccatur, & resoluitur humidum superficiale ipsius, manifestatur amaritudo eius, quæ est propter caliditatem, quæ fuerat sepulta, & est tunc calida plus, & humida minus. Est enim in recente humiditas superflua: propter, quod quæ recens est, solutione educit per ventrem lambificando. Quæ vero est sicca, educit dissoluendo. Et ipsa quidem est infrigidatiua, narcotica, sedatiua dolorum calidorum, extinctiua inflammationum, & lenitiua, & solutiua.

RECTIFICATIO. Est ex debiliter soluentibus, & quidam addunt quantitati earum medietatem ex turbith; & faciunt trochiscos, & vigorant cum hoc operationem earum. Et quidam addunt scammoneam, & ipsæ quidem, & oleum earum ingrediuntur in emendatione medicinarum acutarum. G Succus autem ipsarum, & syrupus ex illis leniendo soluit. Et violæ siccæ educunt dissoluendo. Et ipsæ quidem condiuntur cum zuccaro, & melle: sed cum melle sunt maioris abstersionis, & minoris alterationis: & cum zuccaro faciunt contrarium. Et scito, quòd violæ non sustinent de decoctione aliquid, in quo sit superfluitas: & succus earum similiter. Et corroboratur acetum cum infusione earum, & fit mirabile in febribus inflammationis multæ. Et melius oleum earum est, cuius fundamentum est oleum omphacinum, aut amygdalinum.

†POSSE. Solutione educunt choleram, & alterant excessum eius. Et conferunt inflam- H mationibus omnibus, & sedant sodam calidam factam a caliditate vehementi. sunt somniferæ, & faciunt coryzam, & leniunt pectus, & guttur, & conferunt vuæ, & synanchiæ, & earum iuuamentum est magnum apostematibus partium pectoris, & pleuresi, & sedant sitim, & conferunt propriæ siccæ oppilationi hepatis, & hepati eius calido, & icteritiæ, & sunt iuuamenti magni inflammatiuis febribus, & siti per eas.

DOSIS. Potio earum est ab vncijs 4. vsque ad 8. & succi earum ab vncia 1. vsque ad 2. & syrupi earum est ab vncijs 2. vsque ad 4. & conditi earum ab vncia 1. s. vsque ad 3.

De

De Violis. Cap. XI.

SYLV. *Multiplex recentium infusum purgat, & eo magu semē.*

VIola recens, est frigida, humida, ordine primo; siccata, minus tum frigida, tum humida. In recente enim excremẽtosa in superficie humiditas purgatrix lubricando caliditatem obtundit, perfectionis ipsius, & formæ causam. Hæc autem siccando resoluta cum est, caliditas prius obruta emicat, & ab ea sapor amarus, sitque trahendo purgatrix. Viola recẽs refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes extinguit, asperam arteriam, & thoracem lenit, & purgat bilem flauam, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam a causa calida. somniferæ sunt, conferunt vuæ, cynanchæ, præter cætera vero pleuritidi, & cæteris tumoribus thoracis, phlegmonem hepatis, obstructionem eius siccam, ictérum, valde iuuant; & febres symptomaticas seu inflãmatorias: sitim sedant, sed coryzam excitant. Melior est viola matutina, cuius virtutem neque Solis calor resoluit, neque pluuia dissipauit. Cum imbecilliter purgent, additur a quibusdam violarum parti dimidia turbith, ab alijs scammonium, & finguntur trochisci. Violæ, & oleum violatum, vt medicamentorum vehementiam obtundant, ipsis adduntur. Succus violarum, & syrupus leniendo soluit. Violæ melle conditæ magis tergẽt, minus refrigerant, cum saccharo, contra. Nec violæ, nec harum succus, multam coctionem sustinent. Acetum violatum, febrium ardorem mire sedat. Oleum, sit omphacinum, aut amygdalinum, ex quo oleum violatum fiet. Dantur potu expresso ab vncijs quatuor ad vncias octo. Succus ab vnc. 1. ad vnc. 2. Syrupus violatus ab vnc. 2. vsque ab vnc. 4. Conditum violarum, ab vnc. 1. & semisse ad vnc. 3.

De Violis.

MANA. NEc violam inuenio apud Græcos purgare: credi tamen potest, si magna quantitate sumatur, ventrem lenire. Et ipsa quidem est nareotica. (Quomodo narcotica, si frigida est tantum in primo ordine, vt tu superius scripsisti? Posse) Folia vel per se, vel cum polenta, facere ad ventriculi exustiones, oculorum inflammationes, & sedis casus, scribit Dioscor. quosdamque asserere, partem floris purpuream anginæ, & puerorum comitiali morbo conferre.

COST. *VIolæ nomine licet vulgo etiam Leucoij species veniant, hic tamen de ea, quam Græci ἴον vocant, verba fiunt. cuius quum adhuc plures species sint, & albæ, & diuersi coloris; & purpureæ; de purpurea hic est sermo, quam martiam nostri vocant. Sunt vero purpureæ rursum, (quod ad flores pertinet) aliæ paucifoliæ passim nascentes, aliæ multifoliæ non ita vulgatæ. sed etiam hæ rursus, quum in multis Italiæ visantur locis, paucifolijs non multo maiores; Bizantij tamen, vt audio ex Hieron. Capello Veneto patritio ob præclarã nobilitatem, & naturalis historiæ, præsertimq; herbariæ peritiam, ac studium insigni, violæ species quędam coli-*

A *tur, cætera martiæ similis, sed flore infinitis foliolis constructo, & æquãte rosam Damascenã magnitudine, atq; odore nostrates etiã superante, sed hanc, quanquam paucis ab hinc annis migrarunt ex Barbaris illis multa ad nos, vix tamen vidit Italia. Porro autem, quum nostratis folia interdũ laxandæ alui gratia in iuscula, ac clysmata vsurpentur; flores tamen præsertim in eum vsum assumuntur, ex quibus infusum, & syrupus sicut etiã ex rosa confici consueuit. Atqui, quum Mes. hoc in loco purgatricem vim huius flori tribuat; sunt tamen qui id scribi temere arbitrentur, neq; enim purgandi, vel leuem habere facultatem. Quorum opinioni an subscribendũ sit, consulenda est experientia. Illud Capellus affirmat, multifoliæ illius Bizantinæ recentem florem vnum, aut alterum prima mensa sumptũ aluũ subducere instar recentis rosæ. Sed nobis, & multis alijs obseruatũ fuit nõ*

B *semel exhibito, & serapio ex nostratibus violis soluti-uo nuncupato ad vncias quinq;, & infusione sola eodẽ pondere propinata, subsequutam bilioſorum excrementorum deiectionem quamuis leuem, quacunq; id vi fuerit, seu superfluo violæ humore, seu acredine quam satis igneam deprehendens gustatu; seu occulta vi, quam & humiditas, & acrimonia adiuuent. Mirandum ergo non erit de Mesue, cui, & experientia nonnunquã (si nõ perpetuum est vt viola purget) & authoritas Serapionis, & Auic. astipulatur. Quod autem Brasauolus in hũ ius gratiã, solutionem pro lenitione assumi hoc in loco velit; ex ipsius Mesuæ verbis refutari videtur, qui humidas violas lenire, siccas vero soluere non semel in hoc capite scribit, diuersam a lenitione solutionẽ significãs. An vero siccæ violæ, vt Mesues velle videtur, sol uendo aluum deijciant; nobis incertum est, neq; qui hoc*

C *obseruarit, scimus, rationi certe cõsentaneum videtur, si acrimonia in purgando iuuat, vt, superflua dẽpta humiditate, quæ hebetare illam solet, & accedente siccitate, quę caloris est lima, & ipsa propterea acrimonia maiori reddita, maior etiam solutio sequatur, an rationi tamen huic subscribat experientia, ipsi ignoramus. at persuademur ratione, neque putamus Auic. aut Mes. vnq̃ scripturos violas siccas soluendo expurgare, nisi id vsu obseruassent. quæ res si apud nos obscurior est, fieri potest, vt ex soli aut cæli varietate eueniat.*

Et ipsa quidẽ est infrigidatiua, narcotica, &c.] Brasauolus legisse ait in antiquissimo codice non [narcotica] sed [optima.] Codices tamen omnes, quos nos vidimus etiam vetusti, narcotica legunt. Et profecto violæ, quum humiditate sua, & frigiditate somnum conciliẽt, atq; adeo sensus obligent; stupefacere quodammodo vi

D *dentur: non tamen proprie stupefaciunt, si proprie loquaris. Narcoticam ergo vocari violam a Mesue putarim, non quòd vere stupefactoriam velit, vt Manar. credit, non q̃ anodynam intelligat, vt alij, qui interpretem lapsum existimant. anodyna enim frigida non sunt, atq; humida, sed temperato calore, & humore constant: verum narcoticam dici violam crediderim per similitudinem ad ea, quæ vere stupefaciunt. nempe, q̃ hæc, vt diximus, dum somnum facit incrassatis sua frigiditate, & humiditate in cerebro vaporibus, sensus veluti obliget, & stuporem inducat.*

Et faciunt trochiscos, & vigorant cum hoc operationem earum, &c.] Trochiſci (aiunt quidam) de violis absque scammonio pituitam educunt, ex quo facile colligitur violas corrigere turbith prauitatem, non cõtra ab eo violarum vim augeri. Sed his qui ita Me-

suen

ſuen accuſant, aduertiſſe primum oportebat, quid vitij ipſi turbith ineſſet, quod emendatione indigeret; deinde vero etiam experientia diligenter attendenda. Experientia profecto trochiſcis abſq; ſcammonia exhibitis docet non tam pituitæ copiam educi, quàm bilis etiã portionem. Vitium, vero in ipſo turbith triplex ab authore noſtro notatur, ꝙ tarde agat, ꝙ ventriculum offendat, & nauſeam excitet, ꝙ corpori ſiccitatem inducat. Conſtat autem turbith actionem violis non accelerari, quæ imbecilles ſint ſoluendo: in hunc autẽ vſum acria, & quæ tenuium ſunt partium deſiderantur, quale, zingiber eſt. eaſdem violas uentriculi noxam auertere poſſe non video, niſi forte refrigerando; quod tamẽ quum, & ipſæ partes aliquas acres habeant; præſtare ſatis non poſſunt: egetq; aſtrictione, & grato odore uentriculus, quæ duo ex violis non aſſequimur. Forte autem ſiccitatem emendari dixeris. Sed ſi primo ordine humida eſt, hoc etiam ipſum tam imbecilliter præſtabit, vt vel oleum amygdalinum, vel quid aliud eius generis præter violas ſatius ſit commiſcere. Arbitrandum ergo, quod hic author ſcribit, turbith corroborare violarum actionem, non contra ipſum uiolis caſtigari.

ABSINTHIVM.

De Abſinthio. Cap. XII.

ANT. ABſinthium multiplex eſt. † Sed illud quod intendimus, nunc eſt abſinthium Romanum.

ELECTIO. melius eſt, quod eſt remotum ab odore maris. Et quod oritur ī terris liberis, & habet folia alba, lenia, & plana. aſperum vero eſt malum. Et melius tempus collectionis eſt ver, & operationis ſucci ipſius ſimiliter, ſimiliter aqua eius. Et melius tempus collectionis florum eſt principium æſtatis.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt in primo, & ſiccum in ſecundo: & ſuccus eius. flos eius eſt calidior accedens ad ſecundum eſt autẽ abſinthium compoſitum ex ſubſtãtia calida dãte amaritudinem, & nitroſitatem: & faciẽte ipſum aperitiuum oppilationum, & ſolutiuũ naturæ; & ex ſubſtantia terrea ſtyptica, per quam acquiritur ei, vt ſit membrorum confortatiuum, & partium laxarum aggregatiuum. Sed ſtypticitas, quidem plus eſt amaritudine ſua, & adhuc eſt plus in eo, quod eſt exiccatum. Sed ſubſtãtia calida magis eſt in ſuperficie dominãs, propter, quod ſua prima operatio, qua obuiat corpori, eſt ſuper veſtigia caliditatis, quæ ſciuiſti. Et ſecunda F ſua operatio eſt veſtigia ex ſubſtãtia ſtyptica prodeuntia imprimere, & dixerũt quidã, quod educit per ventrẽ comprimendo: & receſſerunt.

RECTIFICATIO. Non eſt in eo nocumẽtum apparens. Succus tamen eius nocet ſtomacho propter bauracitatem ſuam. Et eſt debilis ſolutionis. Et ex rebus adiungendis ei meliorantibus illud eſt roſa. Et ex vigorantibus eius operationem eſt fumus terræ, & aqua caſei: & ſpica addit ei bonitatis notas, & paſſulæ enucleatæ emendant conditiones eius.

MODVS operationis ſucci eius. Exprime ſucci eius quantum vis, & proprie in medio veris, & purifica illud ſecundum modos notos, & fac ſiccari in ſole, vel cinere calido in vaſe vitreato, ſicut ſiccatur aloe. † Aqua autem ſublimationis eius fit ſicut aqua roſata, & ſimilia, quę G fiunt in vaſis ſublimationum. Abſinthium autem ſuſtinet de decoctione mediocriter.

POSSE. † Solutione educit choleram a ſtomacho, & inteſtinis, & hepate. Et extenditur operatio eius ad venas, & mundificat eas ab humore cholerico, & aquoſo, & interdum educit ipſum per viam vrinæ. † Et dixit Auenzoar. Solutione etiam phlegma educit. Et dixerunt alij, non imprimit operationem in phlegmate, de qua ſit curandum, & eſt quaſi verius. Abſinthium quoque præſeruat a putrefactione, & proprie potus infuſionis eius in vino, aut decoctionis ſingulis diebus circiter drach. 1. aut 2. & aquæ ſublimationis eius ſimiliter. Et prohibet pannos a tineis, & vermibus. Et confert iuua- H mentum magnum contritioni, & contuſioni membrorum, & proprie cum melle, aut calefactũ cum vino, & pauco cymino. Et ſi in vino, aut aqua decoctionis eius, & radicum cucumeris aſinini infundatur ſpõgia, & exprimatur, & ligetur cõprimendo ſuper tempora, cõfert hemicraneę: & oleum ex eis factum ſimiliter. Et vaporatur auris ex aqua decoctionis eius, aut vino, & cõfert dolori auris, & tinnitui, & ſurditati. Et cũ abluitur os cum aceto decoctionis eius remouet fœtorem oris a putrefactione gingiuarum, & partium eius, & vinum decoctionis eius, & corticum citri, & aqua ſublimationis ipſius confert fœtori oris propter rem putridam, quę eſt in ſtomacho. Succus aũt eius cũ nucleis perſici interficit vermes in aure. Ex abſinthio quoq; & fumo-

moterræ, & passulis sine interioribus,& myrobalanis citrinis, fit potio bona ad pruritum,& scabiem. Ipsum quoque stomachum,& hepar corroborat. Appetitum mortuum excitat,oppilationes aperit, & morbos oppilationum curat,sicut icteritia,& hydropisis. Vermes interficit,& educit,& proprie electarium factum ex eo in hunc modum. Accipe absinthij drach. 2.euphorbij drachm. 1. & s.cornu ceruini adusti drach. 5.mellis quantum sufficit. Confert etiam absinthium iuuamentum magnum febribus longi temporis,& febribus oppilationum.

Dosis quoque ipsius decocti,aut infusi,potio est ab vnc. 5. vsque ad 8.& pulueris eius à drach. 2.vsque ad 3.& succi à drach. 3.vsque ad 4.

De Absinthio. Cap. XII.

SYLV. *Absinthium ponticũ, seu Cappadociũ Dioscor. & Galeno dicitur Mesuæ Romanum, vt in nostru simpl. probauimus.*

ABsinthium cum sit multiplex,Romanũ eligimus,folijs albis, leuibus,& planis, nõ asperis,odore iucundo,absinthium marinum nihil imitãte,lectum in terra libera,calidum ordine primo, siccum † secũdo, in quoto etiam calet flos. Constat substãtia duplici,vna calida amara, nitrosa,purgãte, obstructa liberante,altera terrea styptica,partes cogẽdo roborante,largiore præsertim siccatũ. Cum autem substãtia eius calida sit superficiaria, vbi sumptum est absinthium, ab ea prior fit actio, à terrea styptica posterior,per quam cõprimendo ventrem soluere nonnulli male sunt opinati.Bilem enim flauam,& aquas à ventriculo,intestinis,hepate,venis, vacuat etiam interdum per vrinas. Pituitam vero aut non vacuat,aut maxime paucam,licet phlegmagogum quoque ipsum Auenzoar censuerit,Absinthium à putredine vindicat,præcipue potu quotidiano vnciæ vnius,vel duarum,vini,aut aquæ,cui infusum, vel incoctum fuerit,vel aquæ ex eo sublimatæ. Siccum idem pannis interpositũ à tineis,& vermibus vindicat,& tutos reddit. Partibus attritis,aut cõtusis,præcipue cum melle aut vino,& pauco cymino calfactum,& appositũ mire confert. Si vino item, aut aqua,aut oleo,cui absinthiũ,& radix cucumeris agrestis incocta fuerint,spõgia mersa,& expressa temporibus alligatur,hemicraniam sanat. Auris quoque suffita vino,aut aqua,cui incoctum sit absinthium,dolore,tinnitu,surditate liberatur. Accetum item aut vinum, cui incoctum sit absinthium cum cortice citri,oris fętorem à gingiuarũ,& dentium,vel materiarũ in ventriculo putredine emendat.Idem prẽstat aqua eius destillata.Succus absinthij cum nucleis persicorum,vermes auriũ,& aliarum partiũ enecat,& educit, sed maxime hoc electario lumbricos enecat,absinthij vnc. 2.euphorbij drach. 1.& dimidia,cornu cerui vsti. vnc.dimidia, mellis quãtum sufficit. Ex absinthio,fumaria,passis vuis purgatis, myrobalanis citreis,potio fit cõmoda contra pruritum, & scabiem. Absinthium ventriculum,& hepar roborat,appetẽtiam excitat, obstructiones tollit,& inde natos affectus,vt icterum,hydropem,febribus putridis etiam diuturnis confert.Absinthium innocenter sumitur,succo tamen lædit ventriculum ob nitrosum saporẽ. Quia autem imbecilliter soluit,rosæ, fumaria, serum lactis,spica,vuæ passæ purgatæ,illi miscentur,vt melius,& tutius purget. Colligitur vere,& succus ex eo,vere medio præsertim,extractus,sole,vel calidis cineribus in vase vitreo siccatur,vt aloe.aqua ex eo vt rosis,& alijs sublimando destillatur eodem vere. flos vero æstatis principio legẽdus mediocrem sustinet decoctionem.Absinthij decoctum,vel infusum bibitur ab vnc. 5.ad vnc. 8. succus à drach. 3. ad drach. 4. puluis à drach. 2. ad drach. 3.

Destillanda calore vaporiu aquæ fertũtu, vt odorem, saporẽ vires retineat, non ignis prima.

Capitis dolorem facit Dioscor.

De Absinthio.

MANA. DIoscorides, Plinius, Galenus inter purgatoria medicamina numerauere. SED illud quod intendimus nunc,est absinthium Romanum.)Nescio vbi somniauerint Arabes absinthium hoc Romanum. Dioscorides, Plin. Gal. laudant Ponticum, quod flore,& folio minore,quàm cætera dicit Gal. 2.curat. meth.odoreque non modo non insuaui,verum aromaticũ quid prę se ferente.Tale ego in Pannonia,& vidi,& gustaui. Cappadocium etiam Dioscorides, Romanum ne nominauit quidem. SICCVM in secundo.) In tertio dicit Galen. SVCCVS nocet stomacho.) Adde ex Dioscor. quòd dolorem facit capitis: & ex Plin. quòd decoctũ est stomacho saluberrimum,& ex eodem Dioscor. quòd valet ad inflationes, stomachique ac ventris dolores,si cum seseli bibatur:& q, crapulæ resistit,& mẽses citat. SOLVTIONE educit choleram.)Educit biliosa stomacho,& ventri inhærentia,Dioscoride teste. ET dixit Auenzoar. solutione etiam phlegma educit.) Hoc aperte negauit Galen.

ET aquæ sublimationis eius.) Si hæc aqua communi modo fuerit parata,exiguas certe vires habebit. Nos autem scimus,& alibi docuimus modum eliciẽdi aquam, quæ odorem,& saporem eius retinet,& cum his,vt consentaneum rationi est,etiam aliàs vires.

POTVS infusionis.) Curat etiam inappetentiã, atque arquatum morbum,vt scribit Dioscor. & thoracem purgat cum iride.Seminis drach. sex dabant antiqui,cũ marinæ aquæ sextario,purgationis gratia,secundum Plin.

SYLV. SEmen drach. sex cum marinæ aquæ sextario purgationis gratia antiquos dedisse, testatur Plin. Dioscorides. thoracem purgat cum iride,& icterum,inappetentiamque sanat.

COST. *DE absinthio Italico verba facit Plin. li. 27. de quo Mesuen,& Auic. intellexisse verisimile est,quum de Romano meminerunt. Eiusdem generis est Põticum si diligenter conferas,sed Italico magnitudine,crassitudine,odore,& sapore etiam ipso inferior,quãuis Plin. Italico Ponticum esse amarius scribat. Illud certum est Mesuen non de Seripio,non de Santonico, sed de tertio absinthio,quod & Pontus,& Italia ferre solet. verba facere. propterea minimi nobis momenti videtur,quod Manard. multi æstimat,quòd scilicet Mesues,atque Auic. Romanum absinthium præponant,Dioscoride,Plinio,& Gal. Ponticum,& Cappadox præferentibus. Hic certe de absinthio agit,quod Italiæ frequentius est: quale & Romanum est. tale autem est,& Ponticum, sed ob minorem amaritudinem,& odoris grauitatẽ vẽtriculo gratius,quã Italicũ. quare & à Dioscor. Gal. & Plin. probatur magis. Solutrice tamen vi,quia Italicũ præualet, quod etiã amarius est, ꝓpterea Romanũ à Mesue hoc in loco ꝓponi par fuit, vbi de soluẽtibus agit medicamẽtis.*

Calidũ est in primo,& siccum in secundo,&c.] Galenus siccum facit in tertio, vt ẽt Manar. scribit: quã sententiã Auic. 2. Can. magis probare videtur. Sed quũ affines sint secũdi gradus finis,& initiũ tertij: non est difficile,

cile, & hãc litẽ dirimere, vt alias huius generis supra. E

Et extẽditur operatio eius ad venas, &c.] Si absinthium per vrinæ vias bilioso, & seroso humore sanguinem expurgare, & hydropem etiam curare potest, vt vsus docet; mirandum profecto non est, si hic author ad venas eius vim extendi affirmat: mirandũ vero de illis videtur, qui à venis, ad vrinæ quidẽ vias, non tamen ad intestina, bilioſum, & seroſum humorẽ trahi admittunt, quum tamen attracta ad cauam venam excrementa nõ multo difficilius ad ītestina, quàm ad renes reiici possint. alioqui vero, quòd ob multam, quæ absinthio inest astrictionem, & exiguam caliditatem suspicãtur hoc ipsum haud omnino esse verum; nobis negotium non facit, qui siue succus exhibeatur, siue decoctum, defæcari antea, quàm exhibeatur à terrestribus partibus, quibus insidet amaritudo, vtrunque scimus. & ab ea quantacunque est, astrictione, expurgationem nihilominus per vrinas non morari obseruamus.

Et dixit Auẽzoar, solutione ẽt phlegma educit, &c.] Quum Auenzoar pituitam trahi absinthio velit, & Galenus quoque 7. Method. tenues quoscunque humores os ventriculi affligẽtes expurgari absinthio scribat, fateri videtur pituitam quoque tenuem expurgari. Contra tamen & Gal. 5. simpl. med. vbi de absinthio agit, astrictionis gratia, quæ in eo amaritudini præpollet, ipsum nihil adiuuare ad pituitam ex ventriculo eliciendam scribit. Ita & Mesues recitata hic Auenzoaris sententia, aliquos subiungit velle absinthium in pituitam non valere, quos ipse magis cõmendat. Verum paucis, Gal. 5. simpl. non ex ventriculo expurgari pituitam negat, sed ex ventre, ideſt ex in inteſtinis. alioqui certe exterſoriam absinthij vim amaritudini ſummæ coniunctam, non tam parua via hebetari putandum eſt.

STOECHAS.

De Stœchade. Cap. XIII.

STœchas, quod medici laudant, eſt ſtęchas Arabicum, † & eſt planta foliorum ſubtilium oblongorum habens ſtipitem ſubtilem, cineritium, cuius eleuatio ſuper terram eſt in menſura cubiti; & habet flores aſſimilãtes ſpicis ſiliginum, ſed ſunt breuiores, ſine ſemine. ANT.

ELECTIO. Melius eſt Arabicum. & melior pars plantæ eius eſt flos. poſt hunc folia.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt in primo, & ſiccum in ſecundo. Et eſt compoſitum ex partibus terreis frigidis dantibus ei ſtypticitatem paucam, & ex partibus igneis ſubtilibus, à quibus inſunt ei acuitas, & amaritudo: ſed F acuitas plus eſt amaritudine ſua, & amaritudo plus eſt ſtypticitate ipſius: propter quod eſt ſubtiliatiuum, reſolutiuum, aperitiuum oppilationum, abſterſiuum, & naturæ ſolutiuum, & eſt præſeruatiuum, à putrefactione prohibens, & eſt ex parte ſtypticitatis paucæ in eo confortatiuum cordis, & cerebri, & neruorum, & viſcerum: & hoc eſt eſſe, & proprietas eius.

RECTIFICATIO. Prohibendum eſt habentibus choleram in ſtomacho. Conturbat enim eos inducens ſitim, & vomitum, & æſtuationem laborioſam. Nocet etiam calidam, & ſiccam complexionem habentibus, & qui ſunt in poteſtate choleræ. Ipſum quoque eſt ex debiliter ſoluentibus, propter quod recte miſcẽdum G eſt ei ſalgemma, & myrobalani nigri cum eo, aut chebuli, magnificant enim operationẽ eius. Et ſimiliter ſcilla, & propriæ in ægritudinibus capitis. Et in vſum quidem in aqua caſei melioratur in conditionibus ſuis. Et paſſulæ ſine interioribus ſuis ſunt ex his ſimiliter, quæ emendãt. Similiter ſal, & ſal gẽma rectificat illud, & proprie ad omnem partem eius ſextuplum ipſius, & ſuccus pomorum dulcium in decoctionibus eius verificat illud. & fit ex eo, & pauca ſpica, & oleo veteri oleum bonum, iuuamenti noti. & flores quidem eius decoctionem parum ſuſtinent, plus quoque folia.

POSSE. Solutione educit choleram nigram, & phlegma. mundificat cerebrum, & neruos, & membra ſenſuum, & confortat ea, & confert iuH uamentum magnum ægritudinibus frigidis in ipſis ſecundum omnem modum vſus eius, ſiue in potibus, ſiue in fomentis, & lauacris: & oleum ipſius confortat cerebrum, & neruos, & calefacit eos, & viuificat. & in medicinis ſtœchados, ſi iungatur ſcilla, vel acetum eius, eſt medicina bona epilepſiæ, & vertigini. Et cum lapide lazuli, aut ſale Indo, aut alijs valentibus ad eam, cõfert melancholiæ, & ægritudinibus timoris. & miſcetur ei bugloſſa, & ſuccus eius, & aut ſuccus pomorum dulcium ad ægritudines cordis melancholicas: & vaporatio decoctionis eius aperit oppilationes narium, & eſt medicina bona oppilationibus ſplenis, & hepatis, & viſcerum: & eſt ſedatiuum dolorum qui ſunt in neruis, & inſtrumentis iuncturarum, & lacertorum

torum secundum omnem modum administra- A tionis eius. & confortat interiora omnia, quæ à frigiditate sunt læsa, & proprie materiali. & prohibet à putrefactione. Et ipsius syrupus, & alij modi administrationis eius sunt medicina bona quartanæ, & febribus longi temporis, & proprie phlegmatis.

Dosis. Decoctionis eius potio est ab vnc. 5. vsque ad 7. & pulueris eius à drach. 3. vsque ad 5.

De Stœchade. Cap. XIII.

SYLV. *Est etiã gallica ex insulis Stœchadibus ad massiliã Græcu laudata, facultate tamen purgatrice ab hu omissa. Tenuat, terget, obstructa aperit, menses ciet, viscera oĩa, & corpꝰ reliquũ roborat, thoracu dolores, & alios affectꝰ leuat hyssopi modo. Plin. Galen.*

STœchas laudatior Arabica. est herba folijs tenuibus, oblongis, stipite gracili, cinericio, cubitali, flore spicarum siliginis æmulo, breuiore, sine semine, calida recessu primo, sicca secundo; duabus constans substantijs, vna terrea, frigida, styptica, & ea pauca; altera ignea, tenui, modice amara, acri multum. tenuat, terget, purgat, resoluit, aperit hepatis, & lienis, & aliorum viscerum obstructa; putredinem prohibet. omnes internas partium intemperies, præsertim cum materia, corrigit. cerebrum, neruos, cor, & alia viscera, partesque omnes internas vi pauca adstringente roborat. Purgat autem bilem atram, & pituitam etiam ex cerebro, neruis, & sensuum instrumentis, easq; partes roborat. omnibus frigidis affectibus est salubre, fotu, lauacro, potu. Oleum quoque stœchados cerebrũ, & neruos calfaciendo, ceu vitam illis restituit. Sumpta stœchas cum scilla, vel aceto scillite, epilepsiam, & vertiginem iuuat. cum lapide Cyaneo, aut sale Indo, aut alijs valentibus, confert melãcholicis affectibus, quibus timor, & mœror comes adest. Cum succo autem bugłossi, aut pomorũ dulcium, affectus cordis melancholicos iuuat: dolorem neruorum, iuncturarum, musculorum sedat, quouis modo adhibita, suffitu narium obstructionẽ expedit. Syrupo, vel alia forma stœchas sumpta, quartanis, & reliquis diuturnis febribus, præsertim pituitosis succurrit. Calidis, siccis, bilioſis, præsertim quibus multa bilis flaua in ventriculo redũdat, est noxia, quia turbat ventriculum, & sitim, vomitum, ardorẽ molestum excitat. Quia imbecilliter purgat, ipsi additur pars sexta salis, & salis gemmæ, additur & myrobalanus nigra, aut cepula, vt valentior eius fiat actio, & scilla, præcipue in capitis affectibus, item in sero lactis macerata, vel cocta, fit potẽtior: cum vuis autem passis purgatis succo pomorum dulcium cocta, innocentior. Oleum vetus cum stœchade, & pauca spica factum, est efficax. Pars stœchados potior est flos, paucam decoctionem sustinens, lõgiorem vero, eius folia floribus ignobiliora. Potatur stœchados decoctum ab vnc. 5. ad vnc. 7. puluis autem à drach. 3. ad drach. 5.

De Stœchade.

MANA. STœchas græce dicitur, nec inter purgantes medicinas ab ea gente computatur: quod Auicen. quoque confirmauit. Stichados Arabicum. Non Arabicum, sed potius Gallicum: nam teste Dioſc. & Plinio in insula eiusdem nominis generatur: quæ Massiliæ opposita est. Et est planta foliorum subtilium.) Non foliorum subtilium, ait Dioſc. sed lepto carphon, quasi dixeris, tenuium festucarum. Hermolaus cirrulas interpretatur, longiorum foliorum, comamque habere Thymi. Plinius hyssopi, & odoratam, eiusque decoctum facere ad thoracis passiones, sicuti hyssopus, tenuare quoque, & abstergere. Plinius leuare pectoris dolores, menses ciere, & antidotis misceri. Galenus viscera omnia roborare, & vniuersi corporis habitum, atque obstructiones aperire.

CVm Stœchas non in Stœchadibus tantum insulis, COST. *vt putat Pli. lib. 28. sed in Italia, & Arabia quo-* Cap. 12. *que, & alibi nascatur; de Arabica tantum verba facit Mesues, quæ notior illi fuit. Hac, quę ipsa etiam Gallica, si recte aduerteris, excellentior est, nõ perperam vtuntur nostri medici, quamuis Dioscor. Gallicam præsertim probet. cui scilicet Arabica ignota fuerit. An autem soluendi vires stœchas habeat; quia neque Græci id aduertere, neque delectoriam vllam in ea vim vsu deprehendimus, multi sunt qui ambigant. Sed quum & Auicen. & Mes. educi pituitosum, & melancholicum humorem testentur; ego profecto non omnia experientiæ huic quotidianæ tribuendum contenderim: crediderim potius, sicuti in rosa planè conspicimus, stœchadi Arabicæ (seu hæc speciei, seu soli tantum ratione expurget, quod hic non differo) non nisi recenti, seu recens exiccatæ purgatricem ineſſe facultatem. quare quia ipsam ex Arabibus non nisi inueteratam habemus, nos quoque expectato euentu frustratur. Porrò in stœchadis historia, quod Mesues foliorum esse tenuium dicat; Dioscorides vero festucarum, seu vt Ruellius interpretatur, furculorum tenuium; nulla controuersia est. sed vtrunque veritati planè consentit.*

De Fumoterræ. Cap. XIIII.

FVmusterræ est ex medicinis benedictis. verum exuberantia eius exemit eum à numero medicinarum precioſarum. Est enim cum hoc, quod est solutiuus, naturæ confortatiuus, & est coadunatiuus partium laxarum, & præparatiuus. nec est in eo nocumentũ apparens. & est ex eo alius, cuius flos est subalbidus, cineritius, & alius, cuius color est pallens, violaceus. ANT.

Electio. Melior est cuius herba est viridis tenera, & cuius folia sunt plana, & tenera, & cuius flos est subuiolaceus. Crispus vero non est bonus. Et melius tempus collectionis herbæ eius, & operationis succi ipsius est principium veris, & seminis eius, ipsius finis.

Complexio, & proprietas. † Dixerunt quidam quod est frigidus, & dixerunt quidam aliud. Sed secundum veritatem declinat modicum ad latus caliditatis, quia virtus calida in eo, licet sit minor frigiditate ipsius, tamen est in superficie dominans. Et est siccus in secundo. Et semen eius calidum est. Ineſt enim à substantia calida in ipso amaritudo, & acuitas pauca, quare factus est subtiliatiuus, & penetratiuus, & aperitiuus oppilationum, & solutiuus naturæ, & à substantia frigida stypticitas, aggregatio, & confortatio. Sed stypticitas est plus amaritudine sua. propter quod magnificata est operatio sua parum egens externis solutiuis. simul factus & confortatiuus.

RECTIFICATIO. Non est in eo nocumẽtum manifestum: sed vigorari indiget in operatione sua. & ex rebus hoc facientibus sunt myrobalani, & sene, & aqua casei. & ex emendantibus operationem eius sunt Kesmes, & passulæ sine interioribus, & mel earum. Operatio autem succi eius est, sicut diximus de succo absinthij, Et impleantur ex succo eius vasa vitreata cum superinstillatione olei. conseruatur tempore extenso ad vsus vbi oportet.

POSSE. Solutionem facit facilem, & † educit choleram, & humores adustos, & virtus eius extenditur ad venas, & mundificat sanguinem, & clarificat ipsum. Et est medicina solennis secũdum omnem modum administrationis eius ægritudinibus, & infectionibus choleræ, & humoris adusti. sicut est lepra, pruritus, & scabies, & impetigo, serpigo, & similia. Et est similiter medicina bona oppilationũ omnium, & ægritudinum, quorum mater est oppilatio. Et cõfortat stomachum, & hepar, & viscera, & coadunat partes, à quibus aduenit mollificatio. † Confert etiã febribus cholericis, & febribus oppilationũ.

DOSIS. † Potio succi ipsius ab vnc. 5. vsque ad 2. & decoctionis eius ab vnc. 10. vsque ad 15. & pulueris eius ab drach. 3. vsque ad 5.

FVMARIA.

De Fumaria. Cap. XIIII.

SYLV. FVmaria in superficie calida est, in ꝓfundo frigidior, non absolute frigida cum quibusdam, sicca ordine secundo. Ab illa autem substãtia calida (quæ semini maior inest) est amara, & subacris, purgatoria, attenuans, penetrans, obstructa aperiens. A frigida autẽ styptica constringendo, ventriculũ, hepar, & cætera viscera laxiora, & molliora roborat. Quapropter ad actionem nullo externo eget auxilio, cum per se purget, ac roboret. Purgat vero bilẽ, & vstos humores, ẽt ex venis: clarum ob id, & purum sanguinẽ efficit, ob id mire prodest morbis oĩbus hos humores sequẽtibus, lepræ, scabiei, pruritui, impetigini, serpigini, & similibus cutis vitijs. Quia itẽ obstructa liberat, morbos oẽs inde natos sanat, vt febres biliosas putridas. Herba est innocens: qa tamen magna vbique copia luxuriat, vilescit. Flore est nunc subalbo, cinericio nũc, nunc pallido, violaceo. Optima est viridis, tenera, folijs teneris, planis, non crispis, flore subuiolaceo. Herba & succus eius initio veris sunt efficacissima, semẽ veris exitu. Quoniã vero imbecilli⁹ purgat, fortior euadet cũ myrobalanis, senna, sero lactis, passis vuis semine carẽtibus, melle ex his passis. Succus extrahit̃ vt succus absinthij. in vase vitreo diu seruari põt oleo superfuso. succ⁹ dat̃ ab vnc. 5. ad vnc. 2. puluis à drach. 3. ad drach. 5. decoctum ab vncijs 10. ad vncias 15.

Amara, acris, acerba purgatrix Galen. Cholagoga etiã Pli. vretica Diosc. & Galen. Cap. 1.

De Fumo terræ.

CApnion Græci vocant, Latini fumariam. Lenire ventrem tradit Gal. experimento cuiusdam idiotæ siccum subductionis gratia cum melicrato exhibentis. DIXERVNT quidam quod est frigidum.) Auicenna frigidum facit in primo ordine, & siccum in secundo. Galenus videtur fecisse calidum, acri simul & amara dicens participare qualitate, nec carere acerba, qui loquendi modus, vincere in eo caliditatem demõstrat. ET ducit choleram.) Dioscorides, & Galenus per vrinam. Plinius absolute dixit, quod detrahit bilem. CONFERT etiam febribus.) Aetius dari tuto ait etiam his, qui febriunt. Prætermisit autem Mesue præcipuas eius vires, à quibus & nomen accepit, quod lachrymas, scilicet instar fumi educit, visum acuit, renasci euulsas palpebras prohibet, vt Dioscorid, Plin. Galenusque testantur. POTIO succi est ab vncia media ad duas.) Vix puto esse tam mollem ventrem, qui ea quantitate leniatur. Auicenna vsque ad vncias octo præbet. Multos ego noui, qui Auicennæ etiam modum longe excedunt.

MANA.

FVmaria quum ex oculis lachrymas eliciat, & ipsis claritatem conciliet, ex eo capni apud Græcos nomen traxit: non meminit tamen Mesues de hac re, fortasse quod sabeteregi, quæ vox Auicen. plantæ huius est nomen, nõ eam habet Arabice denominationem ex fumo, quam Græce, & Latine. Adde etiam, id quod ex multis locis confirmari potest, non legisse hunc Dioscor. historiam, nisi forte admodum deprauatam. At vero de temperamento fumariæ non satis consentire inter se primarij medici videntur. Galenus lib. de simpl. med. fac. eam acri simul & amara participare qualitate scribit, non tamen carere acerba, quibus verbis (vt Manard. quoque aduertit) quia acredinem, & amaritudinem acerbitati præualere innuit, præferre etiam caliditatem frigiditati videtur. Galeno assentiri, & Mesues videtur, dicens fumariam secundum veritatem declinare ad latus caliditatis. Contra tamen Auicen. 2. Canon. in primo ordine frigidorum hanc ponit: astipularique Auicennæ, hic quoque author videtur paulo post subiungens astrictionem in ea, præualere amaritudini. certum autem est astrictionem succedere frigiditati,

COST.

tati, amaritudinem calori, Galeni sententia. quare dissentire hunc etiam à Galeno dixeris præferente acredinem, & amaritudinem acerbitati. Cæterum si recte hæc perpendamus, nulla forte est inter hos controuersia. Galenus quum fumariam acri, & amara qualitate participare, nec plane carere acerba scribit, non tamen prævalere alteram qualitatem alteri affirmat, vt Manard. putat. propterea quæ non statuit plantam hanc inter calidas esse reponendam. Mesues quoque, quum ait declinare ad latus caliditatis, non prævalere tamen calorem frigiditati existimat. immo statim subiungens virtutem calidam in ea esse minorem frigiditate, inter frigida reponit: habere tamen partes calidas, atque eas in superficie, fatetur. Neque etiam quod Mesues acerbitatem præferat amaritudini, Galeno aduersatur: quando, vt dictum est, Galenus inesse quidem tres eas facultates fumariæ testatur, acredinem, amaritudinem, acerbitatem: sed nullam tamen alij præponit. A B

Potio succi ipsius ab vnc. 5. vsque ad 2. &c.] Quum codices omnes ita habeant, meo periculo affirmarim sumendas eas esse notas [5. & 2.] pro quinque, & vndecim, vt arithmeticæ, quibus vulgo vtimur, significāt, alioqui, quum Auicen. ad libram dimidiam exhibeat: & maiorem etiam recentis copiam sumi posse quotidiano vsu experiamur, infirma esset proposita à Mesue mensura, si à semuncia ad duas vncias propinaueris, quod etiam Manardus animaduertit. Sed & vbi ait. [& pulueris eius est à drach. 3. vsque ad 5.] mendum adesse suspicarer, ponendasque pro 3 ideſt drach. 3 hoc est vncias, vt noster manuscriptus codex habet: nisi tantam pulueris copiam nimiam esse animaduerterem, & quæ deuorari facile purgationis vnius gratia non posset.

EVPATORIVM.

De Eupatorio. Cap. XV.

ANT. EVpatorium est herba longitudinis cubiti, amaritudinis multæ, cuius folia sunt sicut centaureæ minoris, viridia, sed sunt aspera, & incisa, & stipes eius est subtilis, & quando exiccatur citrinescit. Et eleuantur super eum flores, qui sunt sicut subcitrini, longitudinis paucæ. Et sunt quidam qui dixerunt, quòd eupatorium est herba pulicum, in qua est viscositas adhærens.

ELECTIO. Melius tempus collectionis eius est finis veris, & operationis succi eius similiter.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum est in primo gradu, & siccum in secūdo: & est compositum ex substantia calida subtili: quare est subtiliatiuum, incisiuum, absterſiuum, mundificatiuum, & præseruatiuum à putrefactione, & resolutiuum conueniens sine attractione: & ex partibus terreis. quare est in ipso de stypticitate aliquid, propter quod est confortatiuum, & coadunatiuum. B

RECTIFICATIO. Debilis est solutionis, sed confortatur virtus eius cum aqua casei. Et modus operationis succi eius est sicut diximus de absinthio.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma facile. Et confortat stomachum, hepar, & viscera, & confert doloribus eorum. Et est medicina solennis oppilationum omnium, & ægritudinum ab ea factarum. Febribus autem longi temporis mire subuenit. C

DOSIS. Decoctionis eius potio est ab vnc. 4. vsque ad 6. & pulueris eius ab drach. 2. vsque ad 3. Loco eius ponitur in defectu ipsius, absinthij, & asari ana medietas ponderis ipsius.

De Eupatorio. Cap. XV.

SYLV. EVpatorium herba est cubitalis, eximiæ amaritudinis, foliis centaurij parui, viridibus, asperis, incisis, caule tenui, quę siccata flauescit, floribus subluteis oblongis. Quibusdam herba pulicum dicta, ob lentorem ei adhærentem, calida est gradu primo, ficca secundo: duplici quoque constans substantia, calida, tenui, qua bilem, & pituitam facile purgat, D tenuat, incidit, terget, expurgat, putredinem prohibet, resoluit sine attractione, obstructiones tollit, & morbos ab his natos sanat, febribus diuturnis mire subuenit. altera est terrea adstringēs, qua ventriculum, hepar, & cætera viscera cogendo roborat. Cū sero lactis efficacius purgat. per se enim est imbecillum. Herba colligitur. succus exprimitur, vt ex absinthio, sine veris. Decoctum eius datur ab vnc. quatuor ad vnc. 6. puluis à drach. 2. ad drach. tres. Eius penuria, absinthij, & asari ana pondus dimidium.

De Eupatorio.

MANA. NOn facile fuerit diuinare, quānam herbam hoc loco pingat: vera enim Eupatorium à Dioscor. & Plinio

Plinio descripta, tantum ab hac differt, quantum centaurij tenuis folia à cannabinis. CALIDVM est in primo) Obscurissimam esse eius caliditatem, scripsit Gal. &, quòd mundat absque calefactione. SOLVTIONE educit choleram.) Neminem legi (quod meminerim) vel Græcum, vel Arabem, purgandi vim huic herbæ adscribentem: immo de ea scripsit Dioscorid. cum vino potam valere dysenteriæ.

COST. EVpatorium aliud à Mesue, aliud ab Auic. & Græcis describi satis constat. Quæ item plantæ pro eupatorio Mesuæ Auic. & Græcorum sumantur, est omnibus cognitum, quare hæc non est, vt nos fusius prosequamur. Illud potius explicatu dignum videtur, an eupatorium ab Auic. descriptum vere aliud sit ab eupatorio Dioscoridis: an etiam Mesuæ eupatorium à Græcis sub aliquo nomine fuerit cognitum. Profectò quod aliud describatur ab Auic. aliud à Dioscor. consentiunt recentiores omnes, astipulariq; his videtur vtriusque plantæ ab vtroque scriptore delineationes, quas certe si quis perpendat, non eiusdem esse rei dixerit. Videtur etiam Mesuæ eupatoriũ, ideſt herba Iulia, quæ pro Mesuæ eupatorio ab omnibus suscipitur, Græcorũ esse ageraton, sicuti collatione facta cum Dioſc. in agerati historia conspicuum esse potest. Ita ergo docti ferè omnes nostri temporis sentiunt. Cæterum sunt, & hæc diligenter singula perpendenda, ne errandi ansam alicui præbeãt. Primum autem non caret suspicione, quod passim pro certo habetur, describi scilicet diuersa à Dioscor. & Auic. etenim si quis dotes à Dioscor. huic plantæ ascriptas perpendat; easdem ab Auicen. ijsdem ferè verbis repetitas animaduertet. nempe, quum huius folia dicat Dioſc. cum suillo adipe imposita vlceribus mederi, quæ ægre cicatricem trahunt, herbamq; ac semen in vino potum dysenteria, & iecinoris vitijs liberare: Auicennas quoque parte altera liniri, ait cum adipe veteri super vlcera difficilis consolidationis, doloribusq;, & oppilationibus iecoris, & accidentibus hydropis, & iecori conferre suum eupatorium scribit: prætereaq; (quod & Dioscor.) vlceribus inteſtinorum mederi cum vino epotum. Etsi vero plura alia Auic. adijcit, quàm Dioscor. hoc tamen aliam plantam describi non probat, quum & Auic. & alij ad Dioscor. historiam sæpe adijciant. Quamuis item in delineanda planta minus consentire cum Dioscor. videatur; non omnino tamen discrepare dixeris, si recte aduerteris. Dioscorides tãtum plura affert, & caulem, & folia, & semen suis notis sigillatim, vt solet distinguens: Auicennæ vero in delineandis plantis semper breui, ac mutilo sat fuit, paucis eupatorium quod nam sit monstrasse. in eius vero assignandis dotibus, etiam Dioscor. diligentia, & ordine videtur superare. Quod autem, eupatorium Dioscoridis describat, ex eo innuit, quòd folia ait habere cannabis, quod & Dioscor. Addit autem Auicen. esse ex herbis aromaticis, & florẽ eius esse sicut nenufar: ex quibus discrepare ipsum à Dioscorid. aliquis dixerit, quia is aromaticum odorem, aut florem suo non ascribat. Verum neque hic dissentit. Etsi enim antiquus interpres aromaticam esse herbam conuertit, Bellunensis tamen diligenter, ex herbis pilosis, est interpretatus: qua in re Dioscor. planè consentit caulem hirsutum suo eupatorio ascribenti. Quod vero de flore nõ meminerit Dioscor. maiorem Auicennæ prodit diligentiam. constat enim agrimoniã luteo flore insigniri, quali etiam nymphæa lutea ab Auicen. sub nenufar nomine significata.

Hæc ergo quum ita se habeant (ne interim de Serapione aliquid dicam, quem Auicen. semper æmulatur, qui ipsissimam plantam Dioscor. ijsdem prorsus notis describit, & easdem assignat facultates, quas etiam Auicen.) persuademur ipsi de eadem planta, & Dioscor. & Auicen. intellexisse, tametsi, vno excepto Anguillario viro nostra tempestate de herbaria re benemerito, secus velle cæteros omnes videamus: illam vero plãtam, quæ pro Auic. eupatorio ostendi solet in iecoris affectibus probatissima, eiusdem Auicen. eupatorium non esse credendum est, quæ florem luteum non habeat, vt nenufar, neque folia cannabinis multum similia. Quid autem græcis scriptoribus sit hæc planta, tametsi Ruellius vir doctiss. hydropiper esse Dioscor. putat: nobis tamen satis confutari illius opinio à Matthiolo videtur, neque quid apud Græcos fuerit, hactenus pro certo habemus. Cæterum, vt ad alia nunc sermonem conuertamus, quid de eupatorio Mesuæ? si hoc à Dioſc. & Auic. eupatorio differt, fuit ne hoc Græcis medicis sub alio nomine cognitum? Sane diligentiores nostri temporis medici ageraton à Dioscor. descriptum esse Mesuæ eupatorium putant. Contra tamen, quia Dioscor. agerati folia non tenui centaurio, sed origano similia esse dicit, neque de odore meminit, qui in Mesuæ eupatorio est insignis, aut amaritudinem, & purgatricem vim suo agerato ascribit, quæ in Mesuæ eupatorio sunt: ad hæc etiam, quia ageraton ciere vrinam, & vuluæ durities mollire, author est Dioscor. habetque hæc ipsa planta Galeni testimonio vim phlegmonas digerendi, & dissipandi, quas dotes de eupatorio Mesues non scripsit: ac præterea, quia nullum caloris, aut siccitatis gradũ agerato ascripsit Galen. vt Mesues facit; ob hæc inquam, sunt ex recentioribus nonnulli, qui aliud ageraton, & Mesuæ eupatorium esse existiment. Hi tamen quam leui argumento à communi sententia discedant, non difficile est videre. Quod enim de folijs agerati obijciunt, hæc Dioscor. non ait esse origano similia, sed plantam ipsam, hoc est, vt ego existimo, caulem, ac ramos origano assimilat. Quod vero de odore, aut amarore non meminerit: hoc non est maiori dignum admiratione, quando & saporem, & odorem in multis alijs præterit Dioscor. vt videre passim licet. sicuti etiam purgandi vis, quæ huic plantæ inest, fieri potest, vt Græcis fuerit ignota, quemadmodum de rosa, & alijs multis euenit. Quod autem vrinas ciere, & vuluæ durities mollire, vt Dioscor. habereq; discussoriam inflammationum vim, vt Galen. de agerato, non scripserit; non est admirandum. id in multis quoque alijs factum est à Mes. quod quidem cur euenerit, seu quod hic legitimam Dioscoridis historiam non viderit, quod maxime arbitror, seu quod eupatoriũ suum Dioscor. esse ageraton ignorauerit, nunc non discero. De temperamẽto vero, & qualitatum gradu, quod Mesues suum ipsi locum assignarit, Gal. de hac re nihil scribente, si quis differre propter hoc eupatoriũ Mesues ab agerato cõtendat; fãteri hunc oportebit Gal. docuisse omnia, neq; post ipsum inueniri, aut medicæ arti adijci quicquam posse: quæ res non tam posteris inuidiam, quam risum, meo quidem iudicio, excitabit. His ita pertractatis patere etiam existimo, primum quidem quid pro eupatorio Auicẽnæ, & Mesuæ deligi oporteat: falli equidem eos, qui in præscriptis ab Auic. compositis medicamentis aliud ab agrimonia, in Mesuæ autẽ formulis aliud à Iulia nũcupata assumunt, quod quum Cordus faciat in catapotijs aggregatiuis, & syrupo de eupatorio

gratio-

gratiolam pro eupatorio reponẽs, iure à Matthiolo reprehendi videtur. tum vero etiam constat, quid Manardo respondere oporteat, Mesuem ob id carpenti, quia non easdem vires eupatorio ascribat, quas Dioscorid. Plin. & Galen. De diuersis etenim plantis si agitur, diuersæ quoque facultates ascribi nullo errore possunt. Neque vero, quod quispiam forte obiecerit, propterea Mesues arguendus venit, quia eupatorij nomen præter consuetudinem aliorum, ad ageraton transferat. quando etiam Marrubium Apulei testimonio eupatorium est nuncupatum: neq; plura eodem nomine vocari in medica materia, noua est, aut insolens consuetudo.

De Epithymo. Cap. XVI.

ANT. EPithymum est ex herbis super crescẽtibus alijs herbis, † & est simile cuscutæ. Plantæ autem quibus super excrescit sunt alkil, † & alhasce, & quædam species origani. † Eius autem aliud est Cretense, & aliud est Syrium.

ELECTIO. Melius est, quod est subrufum Cretense acuti odoris. Quod nascitur in Syria est post id, sed est minus rufum. & adhuc melius est, quod est completum, ponderosum. Et meliores partes eius sunt extremitates eius crassæ, quæ sunt sicut flores. Subcitrinum autem, & pallidum est minus bonum.

COMPLEXIO, & proprietas. Est calidæ complexionis, & siccæ in secundo, & dixit Galen. quòd est calidum in tertio. & est compositũ ex partibus igneis, a quibus inest ei acuitas: & ex terreis subtilibus, a quibus sibi inest stypticitas pauca, & ipsum quidem est subtiliatiuum, resolutiuum, aperitiuum oppilationum, confortatiuum viscerum.

RECTIFICATIO. Facit sitim, † & generat æstuationem in corporibus calidis. Et est ex debiliter, & tarde soluentibus. Quapropter est prohibendum sub dominio caliditatis, & siccitatis positis. Confortatur autem operatio eius multiplicatione quantitatis ipsius, & associatione rei cum eo magnificantis effectum eius, sicut sunt myrob. nigri & Indi proprie, aut hellebori nigri quantitas parua. † Aqua vero mellis cũ pauco sale, aut aqua decoctionis passularum cũ sale, similiter. aut aqua lactis ex capris sumpti vigorat ipsius operationem. Sal gemma vero, aut sal indus, aut sal naphthicus sũt ex rebus quæ additæ sibi addunt virtuti ipsius. Citam autem, et facilem facit operationẽ ipsius, si ei aliquid acutum virtute misceatur, sicut piper, & piper longum, & zingiber, & similia. Et non prætermittas quin cadat in potibus eius oleum amygdalarum dulcium, quo inuoluatur, & in decoctione ipsius passulæ sine interioribus. quoniam addũt ei ad bonitatem, leniendo quod timetur ex nitrositate ipsius. Et ne ignores, quod epithymũ de decoctione modicum sustinet, quare oportet, vt fiat illud secundum legem.

POSSE. Prærogatiuam habet educere super omnibus solutione educentibus melancholiam. Educit enim sine molestia & facile. † & quidam dicunt, quod educit de phlegmate aliquid. † Et dixit Paulus, quod solutione educit humores adustos, & declinauit ab eo, quod comprehendit veritas. Et ego non inueni, quod fieret illud. Potestas autem eius super humore melancholico, & ægritudinibus eius, est magna, & proprie in ægritudinibus capitis, sicut est melancholica, & epilepsia, & alguengem, & timor, & vertigo, & dolor capitis, quorum materia est melancholia. Valet etiam ad tremorem cordis, & syncopin, & ægritudines melancholicas in eo. Et est magna medicina oppilationis splenis, & ægritudinum in eo, & confert ægritudini hypochondriæ, & oppilationibus renum, & frequens vsus potionis eius est medicina solennis cancro, & lepræ, & vulneribus nigris, & soluit quartanam.

† DOSIS. Potio eius in decoctione est a drach. 5. vsque ad 20. Et pulueris eius a drach. 3. vsq; ad 7. Is autem, qui sumit ipsum, vitet acceptionem eius in æstate.

EPITHYMVM.

De Epithymo. Cap. XVI.

SYLV. EPithymum thymo, tymbræ, cuidã spe ciei origani, supercrescit cassuthæ modo, duplex idest, Creticum, idemque præstantius, præcipue capitulis florulentis, subrufum, acre etiam odoratu, absolutum, graue. alterum Syriacũ, minus rufum, ignobilius, vt etiam pallidum, & subcitrinum, calidum, siccũ secundo ordine, (Galen. tertio.) Duplici substã-

tia

tia compositum, terrea pauca, parum adstringen E te, & ignea acri, melancholiam præter cætera, tanquam prærogatiua quadam, facile, & citra mo lestiam purgante (ac etiam pituitæ aliquid quorundam sententia, Humores quoque adustos Paulo videtur vacuare, sed falso, non enim eos ab hoc vacuari inueni) ob id affectus melancholicos, potissimum capitis melancholiam, epilepsiã, desipientiam, timorem, vertiginem, cephalalgiã melancholicam, syncopem quoq; cardiacam, cordis tremorem, & affectus alios cordis melancholicos. Obstructionem lienis, & morbos inde ortos sanat, & melancholiam hypochõdriacam, obstructiones renum, cancrum, lepram, vlcera nigra, quartanam, vsu multo sanat. nam tenuat, resoluit, obstructiones aperit, viscera roborat. In calidis, & siccis naturis non vtendum, quia calorem immodice auget, ac inde sitim excitat. imbecillius, & tardius purgat, nisi largius sumatur, aut cũ myrobalanis Indis, aut pauco helleboro nigro, aut mulsa, cum pauco sale, aut vuarum passarum decocto, cum sale præsertim gemmeo, vel Indo, vel Naphthico, aut sero lactis caprini, vel pipere aliquo, zingibere, vel alio acri, sic enim cito ac facile purgat. Sumendum autem omnino est, vel cũ oleo amygdalarum dulcium, vel decocto vuarum passarum purgatarum, vt leniendo aluum magis subducat, & ne substãtia nitrosa partes lædat, quas permeat. Parum diu coqui sustinet. Datur decocto à drach. v. ad drach. xx. puluere à drach. iij. ad drach. vij. cauendo æstatem.

De Epithymo.

MANA. DVrioris Thymi floré, & Satureiæ similis, esse epithymum scribit Dioscorides, habereq; capita tenuia, leuia, caudiculas veluti capillos. Plinius postquam eadem fere dixit, quæ Dioscorides, addit. Quidam aliter epithymum tradunt sine radice nasci, tenui similitudine pallioli rubens. Videtur autem Epithymum hoc Mesue, ad secundum Plinij referri: sicuti & id quod in vsu nunc est, & vel ex Apulia, vel ex Orientalibus locis affertur. Est simile cuscutæ. Res nota est sub hoc nomine cuscutæ, nec alia rea vocato Epithymo videtur differre, nisi, quod passim cum lino nascitur; illudque quasi strangulat. atque hoc argumento aliud nomen inuenit, vt podagra videlicet lini dicatur. Alaii & Halasce.) Thymbram, & Thymũ intellige. Eivs Aliud est Cretense, aliud est Syrium. In Cappadocia, & Pamphilia plurimum generari scribit Dioscorides. Et dixit Galenus est calidum in tertio. Adde & siccum, & simile thymo virtute, sed in omni re fortius. Et generat æstuationem.) Stomacho minus vtile, dixit Plinius, & vomitiones vomere. Aqva vero mellis cum pauco sale) Dioscorides, & Plinius cum melle, & sale, & pauco aceto. Et quidam dicunt.) Si legisses Dioscoridem, scires ipsum scripsisse, quòd cum melle potum purgat per inferiora bilem nigrã, & pituitam. Et dixit Paulus.) Optimum esse ait Paulus in euacuanda melancholia: nec video, quo pacto posset esse magna medicina in morbis, qui a Mesue ipso enumerantur, nisi atram bilem exustam, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret. Dosis portionis eius vsque ad viginti, & reliqua.) Nimis creuit hæc dosis, siquidem Dioscoridem, Paulus quinque, Plinius sex, ad summum concedunt.

Et pithymũ non esse propriũ thymi florem, sed plan- COST.
tam thymo adnascentẽ, suis quisq; oculis põt intueri, neq; satis intelligo, quomodo adducti sint nostro tẽpore aliqui, vt vel thymi speciẽ epithymum hoc putẽt, vel vulgatũ nostrum epithymũ id esse negẽt, de quo scripsere Dioscorides & Græci alij. Et si enim Dioscorides verba quum ait ἐπίθυμον θύμου ἐστιν ἄνθος τοῦ σκληροτέρου, καὶ θύμβρᾳ ἐοικότος epithymum innuant florem esse thymi verum, sunt tamen sane intelligenda, neq; ab eo discedendum, quod sensus docet. Scite ergo Plinius vertit florẽ esse a thymo, ne interea ipse repetam, quod etiã alij dixere, ἄνθος vocem non tam florem, quã quicquid rebus supercurrit significare, quum dicatur ἄνθος παρὰ τὸ ἀνωθεῖν, ἐν τῷ αὐξάνεσθαι, quod scilicet rebus supercurrat crescendo. id enim, vel grammatici docent. Non est ergo meo iudicio dubitandi de hac re locus, quamuis non desint, qui nodum in scirpo quærant. Itaq; his omissis accedamus ipsi ad alia. Sane de epithymi temperamento videtur esse nonnihil controuersiæ, quum Gal. in tertio calidorum, & siccorum ordine ponat, Contra tamen author noster præter Galeni sententiam calidum, & siccum secundi ordinis putet: Humain vero Auicennæ testimonio in 2. Can. calidum in tertio, & siccum in fine primi ordinis constituat. Fortasse tamen, quũ Gal. in tertio calidorum, & siccorum ordine epithymum collocat, de tertij gradus initio intellexit; Auicennas vero de fine secũdi, qui tertio est affinis. atq; hoc pacto parua esset inter eos discordia. Sed repugnat huic conciliationi Humain sententia, in fine primi ordinis siccorum epithymũ reponentis: Cuius tamen authoritas tanti esse apud nos non debet, vt Galeno, & ipsi rationi non potius assentiendum existimemus. nempe manifestius exsiccat epithymum quàm, vt in primo ordine, qui est eorum, quæ obscure agunt, collocari debeat. Cæterũ maioris momenti videtur esse, quod de purgatrice huius medicamenti facultate hic author scribit. Scribit profecto ipsum prærogatiuam habere super omnibus melancholiam educentibus, magnamq; esse vim super melancholicis affectibus. Contra tamen statim Paulum erroris accusat, exustos humores educi arbitrantis. At quo pacto (ait Man.) posset esse magna medicina in morbis, qui a Mesue ipso enumerantur, nisi atram bilem exustã, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret? Nos vero, neq; cum Manardo dixerimus exustã atram bilem proprie melancholiam dici; neq; id sequi, si melancholicis affectibus confert, vt etiam exustos humores expurget: quando alterius naturæ, ac speciei atra esti bilis a melãcholia, si Galeno credimus. De Mesuæ autem controuersia, existimarim per adustos humores non atram exustã bilem, sed ipsam flauam, ac feruidam bilem intelligere hunc scriptorem, atq; in hoc Pauli sententiam non amplecti; siue id Paulus, siue alius scripserit. etsi autẽ id in Paulo ipsi adhuc non legimus, quod hic author reprehendit, scripsit tamẽ Serapion ex Dioscoride, vt ait, sententia (licet Dioscoridis id nõ scribat) epithymũ choleram expurgare: et Plinius quoq; educi hoc medicamẽto bilẽ testatur. fieri etiã põt, vt aliqui feruidam bilem trahi Paulo authore scripserint, quos hic fide adhibita æmulatur; aut id in aliquo Paulo ipsi ascripto libro apud Arabes legeretur, quod hic damnat. non temere ergo quis dixerit per adustos humores feruidã bilem Mesuen hic intelligere, alioqui non ignarum ex adusta atra bile splenicos, & melancholicos affectus multos procreari, in quibus ipse epithymũ cõmendat. Atq; hoc pacto ego profecto

profecto clementer huius magni viri ſententiam interpretandã dixerim, non etiã acerbius reprehendendam. Sed aliud hic ſe offert, quod animaduerſione eget, de huius, ſcilicet medicamẽti exhibendi menſura. Dioſcorides, vt etiã Manar. adnotauit, quatuor, Paulus quinq; Plinius vſq; ad ſex drachmarũ pondus exhibet. Auicennas eius in puluerẽ redacti drachmas etiam duas; liquori vero, in quo id ſit decoctum, aureos quatuor, quæ menſura duas ex tribus vnciæ partibus pendet. Serapiõ autẽ ex Aben Meſua, infuſum à drachma vna vſque ad quatuor, ſicci autẽ contriti a drach. vna vſq; ad duas cõcedit. Ex quibus, doſis, vt aiunt. a Meſue aſſignata nimia eſſe videtur; puluerẽ epithymi a tribus drachmis vſque ad ſeptẽ, decoctũ vero a drachmis quinque vſque ad uiginti exhibente. Cæterũ quicquid ſit de huius medicamenti menſura ſtatuendũ, in qua certe præſcribenda in tanta ſcriptorũ varietate infra potius ſubſiſtendum, quàm audacius agendũ eſt; quũ Plinius drachmas ſex epithymi dãs nõ damnetur, ſuſcipiẽdus hic quoq; author venit non multũ a Plinio differens, & drachmas ſeptẽ eiuſdem in puluerem redacti ꝓpinãs. De decocto vero, tametſi ab Auic. & Aben Meſua multum differt, nõ abſolute tamen damnanda eſt Meſuæ præſcriptio, ſed pro aquæ, liquoriſve, in quo ipſum decoquitur, & pro ipſius quoque, quod decoquitur menſura, erit æſtimanda, neque enim ſi ſex aut ſeptem epithymi drachmas tribus aquæ vncijs incoxeris, ob id nimis creuiſſe doſim dicendum eſt, quòd viginti drachmas pendeat id, quod ſupereſt, decoctione facta. ſed cogitandum, quòd hebeſcit liquore multo, & coctione euaneſcit purgatrix cuiuſque rei facultas: propterea quæ decoquendarum rerum pondus augeri a medicis ſemper ſolet.

A ei, vt ſit res magis penetratiua, & repat virtꝰ eius, & penetret ad vias vrinæ, & multiplicatẽ eius prouocatio aquoſitatis plus, & minoratur ſolutio.

Posse. Solutionẽ efficit facilem, & educit phlegma. Et dixerũt quidã, ꝙ educit melancholiã, & vr̃, ꝙ fiat illud debiliter, & confortatur ad hoc tñ cũ ſale gemma, & ſale Indo, qñ oportet. Verũ de operatione eius cõtra phlegma manifeſtũ eſt, & proprie de eo, quod eſt in partibus pectoris, & pulmonis, & viarũ anhelitus. & † valet ad ægritudines cerebri, & neruorum phlegmaticas, & cõfortat ipſum, & neruos, & ꝑprie ſyrupꝰ ipſius. Et oĩs vſus adminiſtrationis eius, & oleũ, quod diximus de haſce calefactũ confortat neruos, & cõfert ægritudinibus eorũ frigidis. & vſus eius eſt cõſeruans ſanitatẽ, & virtutẽ viſus, & aufert eius debilitatẽ. & vaporatio decoctionis eius B remouet dolorẽ auris, & tinnitũ ventoſum. Pectus aũt, & pulmonẽ ſecundũ oẽm modũ adminiſtrationis eius mũdificat, & proprie pectora ſenũ, et eorũ proprie, quorũ pectora ſunt poſita ſub dominio phlegmatis craſſi, & viſcoſi. & eſt medicina bona aſthmaticis, & tuſſi. ſedatiua doloris pulmonis, & cõfert vſus eius ſenibus, & eis, quos hyems lędit, & ſyrupus eius, & alij modi adminiſtrationis eius cõferũt paucitati appetitus, & malitię digeſtionis. reſoluit vſus eius vẽtoſitates craſſas, & carminat, expellit, & educit, & proprie cũ baurach, & melle vermes. & eſt ex eis quæ educunt menſtrua, & vrinam prouocant, et ſyrupus, & decoctio ipſius confert rigori febrium.

Dosis Decoctionis eius eſt a vnc. v. vſque C ad x. & puluꝛis ipſius a drach. ij. vſque ad iiij.

De Hyſſopo, quod vocatur haſce. Cap. XVII.

ANT. Dicunt † quidã quod eſt hyſſopus hortẽſis. Et dicũt alij, ꝙ eſt vna ex ſpeciebus origani. Et eſt plãta pluriũ ſtipitũ ſubtilium, ꝙ expanduntur, & eleuãtur ſuper radicẽ, ſicut eſt medietas cubiti, et ſunt eius folia minora folijs origani, & eleuãtur, & colliguntur ſuper extremitatẽ ſtipitũ ſicut modus foliorũ declinantiũ ad purpureitatẽ, & minorantur folia in extenſione ſtipitis, & multiplicantur in capitibus, & extremitatibus craſſis. & eius flos ſicut flos calamenti ad rubedinem declinans. & planta eius, vt dictum eſt, mater epithymi.

Complexio, & proprietas. Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in ſecundo, † & dixit Dioſ. ꝙ eſt in principio tertij, & eſt quaſi verius. Eſt D enim reſolutiua, inciſiua, calefactiua, oppilationum aperitiua, carminatiua ventoſitatis, & hoc eſt propter dominium partium calidarũ in ipſa.

Rectificatio. Eſt in ea de acuitate aliquid, ſed nõ ſuperfluẽs. Et fortaſſe frãgitur in permixtione ipſius cũ alijs, & frangitur in infuſione ipſius in aceto ꝓmixta. & emendatur ẽt cum paſſulis, & aqua mellis cũ pauco ſale. & adiuuãs ipſum ad ſoluendũ, dans ei ad ſufficientiã, eſt ſal gemma, & decoctioni eius iunguntꝰ mannæ circiter aur. vij. & ſoluit ſufficiẽter. & eſt medicina bona. Et fit ex floribus eius, & oleo veteri oleũ, qđ dr̃ haſce, & eſt iuuamentorũ multorũ. Haſce quoq; decoctionẽ ſuſtinet, ĩ qua eſt mediocritas & in eius cõtritione, ſi nimiũ elaboreẽ, acquiritꝰ

THYMVM.

De

De Thymo. Cap. XVII.

SYLV. THymus quibuſdam hyſſopus hortenſis videtur, alijs origani ſpecies. Plãta eſt multis caulibus, gracilibus, ſemicubitum altis, folijs origani, minoribus, in ſummo minutis, in capitula quædam ſubpurpurea coeuntibus. Flore calaminthes in rubrum inclinante, cui epithymum innaſcitur. Calidus ſiccus receſſu ſecundo, aut potius tertio cum † Galeno. Calfacit, tenuat, incidit, reſoluit, obſtructa aperit, flatus etiam craſſos diſſipat. Pituitam clementer educit, & † vt quibuſdam placet, etiam melancholiam, ſed imbecilliter, & cum ſale gemmeo, vel Indo. illam vero pituitam etiam craſſam, & lentam, potiſſimum à thoracis partibus, & reſpiratorijs euocat, & à cerebro. Ob id harum partium, & neruorum affectibus frigidis & pituitoſis mire ſuccurrit, vt aſthmati, tuſſi, dolentibus à frigido pulmonibus, præſertim ex ipſo ſyrupus, vel decoctum, vel oleum ex eius flore incocto factum, quod etiam viſum acuit, & ſanitatẽ conſeruat. Partes neruoſas calore ſuo roborat. Suffitu autẽ dolorẽ auris et tinnitũ flatuoſũ ſanat. Saluberrimus eſt ſenibus, & contra hyemis frigidæ humidæ iniuriam, appetentiam excitat coctionem iuuat, cum nitro & melle lumbricos necat, menſes ac vrinas mouet. rigori febrili prodeſt. Caliditas eius vehemens aliorum miſtione obtunditur, ſiue coquatur cum paſſis vuis, ſiue aceto infundatur, ſiue mulſæ cum pauco ſale gemmeo purgationem eius augente. Decocto eius mannę drach. vij. diſſolutę clementer, & quantum ſatis eſt, ſubducunt. Coctionem, & trituram mediocrem ſuſtinet. Quod ſi tenuius pulueretur, penetrat magis, & vrinas largiores mouet, deiectionem vero minorem. Datur decocto a drah. v. ad drach. x. puluere autem à drach. ij. ad drach. iiij.

† Galeno lege, non cum quibuſdam exẽplaribus Dioſco. apud quem nulla eſt graduum definitio Galẽ. autẽ thymũ, calidũ ſiccum ordine tertio ſcribit lib. 6. ſimpl. & capita reliquarum virtũ latius hic explicatarũ addit.

† Cum ſale & aceto pituitã per aluum purgat Dioſcor.

De Hyſſopo quod vocatur Haſce.

MANA. DIcunt quidam quod ſit hyſſopus hortenſis, dicunt alij eſſe vnam ex ſpeciebus Origani.) Nomen ipſum, modusque loquendi, oſtendunt ignoraſſe Meſ. de qua re ſcriberet. Tu autem ſcias voluiſſe eum loqui de thymo, re non obſcura, vtpote quam dicit Dioſcorides ab omnibus cognoſci. SICVT nodus foliorum.) Intellige ex Dioſcor. thymi capitula. Et eius flos eſt ſicut calamenti.) Non hoc Dioſcorides, ex quo reliqua iſta ſum pſiſſe videtur. Plinius duo genera facit; eandidum, radice lignoſa, quod & præfertur; alterum nigrius, floriſque nigri. Semen deprehendi non poſſe, ſed flore ſato enaſci. ET dixit Dioſcor. quod eſt in principio tertij.) Cum Dioſcor. nunquam meminerit graduum, liquet hunc virum Dioſcor. verum non habuiſſe, ſed nec Gal. & Paulum bene legiſſe. hi enim fuere, qui calidum & ſiccum in tertio ordine poſuere. VALET ad ægritudines cerebri.) Valet comitialibus ſecundum Plinium, viſus obſcuritati, ſecundum Dioſcoridem diſcutit œdemata, diſſoluit coagulatum ſanguinem. tollit verrucas, & cum vino, ac polenta iuuat coxendice laborantes.

COST. QVis putarit haſce aut hyſſopi, aut origani eſſe ſpeciem, obſcurum eſt nobis: ijs tamen qui ita ſentiunt, non aſſentitur Meſues. ſed thymum eſſe arbitratur, dicens eſſe matrem epithymi, ſicuti etiam in ſuperiori capite dixerat epithymum huic plantæ ſupercurrere. iniuſte ergo Manar. ſcribit ignotum fuiſſe huic quamnam plantam deſcriberet. Quum autem in ſtirpis huius delineatione Meſues thymi florem eſſe flori calaminthæ ſimilem ſcribit inclinantem ad ruborem; etſi hoc Dioſc. non ſcribit, ab illo tamen non diſſentit, purpureum vtrique & thymo, & hyſſopo florem aſcribenti, quamuis alterum quoque thymum flore nigro Plin. deſcribat. Neq; etiam quod hic Dioſcor. teſtimonium citet in ſuo loco temperiei thymi aſſignando, quum tamẽ graduum Dioſco. nunquam meminerit; ob id acrius inſectari hunc decet, atque obijcere quòd Galenum, ac Paulum non bene legerit; excuſandus potius eſt, quando fuit hoc Arabibus peculiare, vt ex Græcis habuerint omnia deprauata, qualia & nos ex Arabibus multa.

De Hyſſopo montana. Cap. XVIII.

ANT. MYſſopus duorum eſt modorũ. Eſt enim ex ea quædam hortenſis, cuius ſubleuatio ſuper terram eſt circiter medium cubitum, & non multiplicatur in ſtipitibus, & ramis, ſicut haſce, & folia ipſius ſunt maiora quam in haſce, & flos eius eſt purpureus: & ex ea eſt montana, cuius folia ſunt minora plura, & ſtipites non ſunt tantæ eleuationis.

ELECTIO. Cuius odor & ſapor ſunt acutiores melior eſt, & ex duabus ſpeciebus melior eſt magna: & melius tempus collectionis eius eſt, quando incipit florere.

COMPLEXIO, & propietas. Calidus, & ſiccus eſt in ſecundo, & ſpecies eius magna eſt calidior: ita vt dicatur conuenientius, quòd ſit in tertio: & eſt in ea ſecundum omnem diſpoſitionem eius caliditas ſubtilis, dominans, faciens eam ſubtiliatiuam, abſterſiuam, reſolutiuam, & extenuatiuam ventoſitatum.

RECTIFICATIO. Eſt ex debiliter ſoluẽtibus. quòd ſi miſceatur ei cordumeni, & iris, additur ei ad ſolutionem. Et ſimiliter manna addita decoctioni ipſius confortat eius ſolutionẽ, & fit ſolutiuum ſufficiens. & ſimiliter additæ ei ad ſolutionem mel & paſſulæ ſine interioribus, & ſcilla magnificat eius operationẽ. De decoctione autẽ, & contritione ſuſtinet mediocriter, ſicut haſce.

POSSE. Solutione educit phlegma, tamen minus quàm haſce. & eſt ſimiliter medicina bona, pectoris, & pulmonis, & membrorũ anhelitus, mundificãs ea à phlegmate craſſo, & humoribus putridis: & ſubtiliat ſputũ craſſum ſanioſũ, faciens ipſum facilis expulſionis: & confert aſthmati, & tuſſi ab humoribus craſſis, & putridis iuuamẽtum ſufficiens, & colorem efficit bonum, & illud propter iuuamentũ, quod efficit in ſpiritualibus, & propter iuuamentum, quod efficit in re digeſtionis: & quia per ipſam acquiritur facilitas, & bonitas, & ſubtilitas in ſpiritu. & eius iuuamentum in ægritudinibus cerebri, & phlegmaticis magnum eſt, proprie in epilepſia. Inquit Humain, iuuamentum hyſſopi, & proprie ſyrupi decoctionis eius, & aliorum modorum adminiſtrationis ipſius, & proprie cum oxy-

melle

melle scillitico, magnum est in epilepsia, & proprie cuius materia est phlegmatica, & nos experti sumus illud in omni ætate: & origanum iunctum decoctioni ipsius fortificat ad illud, & decoctio eius cum vino resoluit apostemata dura, & proprie splenis, & viscerum: & similiter emplastrum ex ea cũ ficubus, ireos, & baurach. & decoctio ipsius educit vermes, cum decoquitur cum ficubus: & vaporatur auris, & confert tinnitui, & sibilo. Et decoctio ipsius cum aceto, & oxymelle sedat dolorem dentis.

Dosis. Decoctionis eius potio est à drach. 6. vsque ad 10. & pulueris eius à drach. 4. vsq; ad 7.

HYSSOPVS.

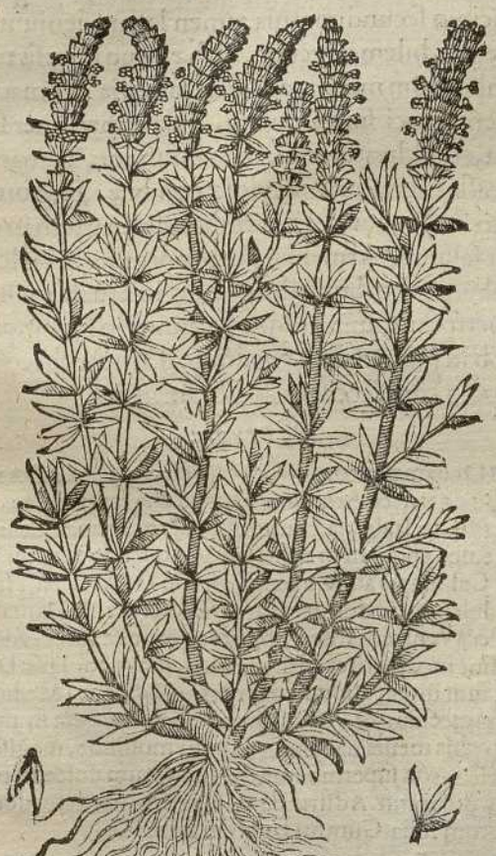

De Hyssopo. Cap. XVIII.

SYLV. HYssopus duplex, hortensis, & montanus. ille semicubitalis, caulibus, & ramis paucioribus, quam thymus, folijs thymi, sed maioribus, flore purpureo: Hic breuior, & folijs minorib⁹. Hyssopus est calidus siccus ordine secundo, vel potius tertio. Pituitam etiam crassam, & putrem purgat, sed minus quam thymus. Thoracem, & pulmones, partesq; alias respiratorias pituita eadem, & humoribus alijs putribus, & pure expurgat: & tenuãdo, ac incidendo, tergẽdoque sputum facile reddit. Ob hęc asthmati, tussi à materijs prædictis est salubre, & epilepsiæ pituitosæ, cęterisq; cerebri affectibus pituitosis, pręsertim sumptus syrupo, vel decocto cũ oxymelite scillitico, & cum origano, etiam in omni ætate expertus. coctionem quoque iuuat, pro-

A pter hæc respirationem leuat, & cutis colorem floridum efficit. Coctus cum vino, hepatis, & lienis, & aliorum viscerum tumores resoluit sumptus, & cum ficubus, & iride, & nitro admotus, lumbricos necat, cum ficubus coctus: cũ aceto autem vel oxymelite, dolorem dentium sedat, suffitu autem aurium tinnitum dissipat, Nam tenuat, terget, digerit, flatus dissipat. Odore, & sapore acerrimo est præstantior, pręsertim qui habilior est, & quo tẽpore florere incipit, quando etiã colligendus. Imbecilliter purgat, nisi cardamomum, & ius misceatur, aut cum mãna, vel melle, vel vuis passis purgatis, vel scilla coquatur. Mediocrem sustinet coctionẽ, & trituram, vt thymus. Datur decocto à drach. 6. ad drach. 10. puluere à drach. 3. vsq; ad drach. 7.

B

De Hyssopo montano.

DE vulgari hoc capite Hyssopo loquitur. Electio.) Dioscorides præfert Cilicam. Hip. & Plin. in Tauro monte natam, & post eam Pamphyliam, & Smyrneam. Calida & sicca in secundo.) Galenus in tertio. Solutione educit phlegma.) Cum oxymelite, & sale trahit pituitas, inquit Plin. crassos humores Dioscorides, qui edi etiam ait cum ficis ad aluum subducendã, fortiusque purgare mixto cardamomo, aut Iride, aut Erysimo: aliqui tamen pro cardamomo, legunt cardamum. Et tussi. Cũ ficis, aqua, melle, & ruta, peripneumonicis, asthmati, tussi antiquæ, catarrho, si cum melle lingatur, ait Diosc. esseque optimum gargarisma anginæ, cum ficis. Cum vino resoluit apostemata dura) Phlegmones, ait Dioscor. Dosis vsque ad drach. x.) Manipulum integrum Plinius. Ego maiorẽ longe quantitatem posse tuto dari arbitror. MANA.

C

AN hyssopus vulgaris planta sit à Diosc. & Græcis alijs hoc nomine intellecta, quum excitata sit cõtrouersia inter nostri temporis medicos, Dioscoridesque de origano agens lib. 3. ipsum scribat folio esse hyssopo non dissimili, vmbella veluti multifida non in rotæ speciem orbiculata, & lib. 4. chrysocomæ comã corymbaceam assignet instar hyssopi, quibus verbis tribuere vmbellam hyssopo videtur, quæ tamen vulgari nostro non inest: quum item Isaac Serapionis testimonio hyssopo folia maioranæ ascribat. quod & Crateuas, vt Anguillarius scribit: ad hæc etiã Plin. lib. 26. baccas hyssopo assignare videtur, his comitiales morbos curari dicens; quum hæc, inquam, obijciantur, non videtur facile constitutũ, quid sit hac de re sentiendum. Nos tamen quia non ignoramus, quæ Matthiolus scribit: primum quidem à Diosc. in cap. de origano non flores, sed folia comparari, licèt Marcellus secus interpretetur: tum etiam comam in cap. de chrysocome non tam flori, quàm folijs posse assignari. ita enim & Plinius lib. 12. balsamo perpetuã comam, & Virg. 4. Georg. acantho comam ascribit. vbi hæc, inquam, perpendimus: præterea vero ijs, qui origanum illud Creticum cãdidius pro hyssopo reponunt, superesse alia explicanda videmus, tum quid nam vulgare hyssopum sit, si verũ non est hyssopum: tũ quid de Plinio dicendũ baccas hyssopo ascribente, quid de Crateua, & Serapione de coma nihil scribẽtibus: adduci facile nõ possumus, vt diuersum à Græcis hyssopum intelligi putemus, quam vulgo sit cognitum, quàm à Mesue Dioscoridem in assignandis dotibus æmulãte, sit hoc in loco descriptum. At vero, vt ad Mesuen redeamus, quum duplex hyssopum sit, montanum, & hortense, COST. Cap. 28.

D

& hortense, est hic quæstio de quo nam verba fiant. Ali E
qui profecto de hortensi tantum, non autem de montano
agi existimant; propterea q; perperam inscribi hoc ca-
put de hyssopo montano. nos vero de vtroq;, præsertim-
que de mōtano tractari arbitramur, nempe acriori, odo-
ratiori, & in omnibus magis probato quā hortense. Ita-
que Dioscor. & Auic. qui eadem scribunt, de vtroque pro-
miscue scribunt. Vnum tamen hoc in loco ait Mesues, dē
quo licet admirari. primum quidem hyssopum illud ma
gis probat, cuius odor & sapor excellunt; statim ta-
men speciem hyssopi, quæ magna est (atque adeo horten
sem) magis commendat, & calidiorem esse ait, contra
quàm statutum sit à nobis, & medici plerique omnes
consentiant. Torsit diutius, & adhuc torquet nos his lo-
cus, suspicamur tamen interpretis fuisse lapsum, neque
authorem hunc, quamuis repetere idem statim videa- F
tur, hoc scripsisse cogitare possumus, alioquin non ne-
scium montanis stirpibus longe maiorem inesse acritu-
dinem quam hortensibus.

De Prunis. Cap. XIX.

ANT. PRuna dantur ad alterandum, & ad soluendum.

ELECTIO. Quæcunque ex eis alba, aut citrina, aut rubea, sunt minus competentia operationi, medicinę, quam nigra. & sunt quædam ex eis, quæ sunt muza, quæ conferunt ad alterandum magis. & sunt ex eis quædam dulcia, quæ sunt ad soluendum magis ventrem, & vtraq; alterant & solutionē faciunt, plus tamen & minus. † Damascena vero, & armena in casibus illis sunt fortiora, quamuis alij dicant aliud. & humida secundum quosdam plus illud faciunt, quam sicca. Sicca minus corrumpuntur in stomacho, quam humida. Sunt enim humida praua, ad putrefactionem conuertibilia.

COMPLEXIO Et Proprietas. † Dulcia sunt inter frigiditatem, & caliditatem, declinant tamen ad latus frigiditatis. & sunt humida in secundo: Muza vero sunt frigida in principio secundi. Et omnia quidem sunt lauatiua, refrigeratiua, & lenitiua.

RECTIFICATIO. Rectius cum quo miscētur, & addit in operatione eorū, sunt tamarindi, & proprie cum modis infusionis notis, & casiafistula, & tereniabin, & violæ conditæ, & similia, & fit ex aqua eorum syrupus iuuamenti noti. & ex carnibus eorum fit electarium bonum. Armeni quoq; arborem prunorum distanter circiter longitudinem palmę in duabus vel tribus partibus subtiliter perforant, & intromittunt frusta scammoneæ. & sigillant luto: & sunt fructus arboris illius solutiui sufficienter, & faciunt sophistications alias in arboribus alijs.

POSSE. Solutione educunt choleram dantur in ægritudinibus cholericis, & alterant malitiam earum, & soluunt materiam à qua fiunt. nocent stomacho tamen, sunt pauci nutrimenti.

DOSIS. Aquæ eorum potio est circiter libr. vna cum zuccaro.

De Prunis. Cap. XIX.

SYLV. PRuna aluum subducunt, & alterant, sed alba, flaua, rubra minus sunt medicamētosa, quam nigra, quorū quæ μέσα i. dulcacida sunt, alterāt magis. Dulcia vero soluunt largius; tamen vtraq; alterant, & soluunt, magis, scilicet & minus. Damascena vero, & Armena, vtrumq; præter cætera præstant, humida tamen potius quam sicca, quæ etiam in ventriculo promptius quam sicca, corrumpuntur. Dulcia calido frigido temperata, aut paulo frigidiora, humida ordine secundo. μέσα, idest dulcacida frigida, principio secundi. omnia tamen lauant, leniunt, refrigerant, bilem educunt. ob hæc duo biliosis tum febribus, tum morbis alijs sunt salubria. stomacho nocent, pauci sunt alimenti, quia imbecilliter soluunt, eis adduntur prę sertim infusione, Tamarindi, casia fistula, manna, violæ conditæ. Ex horum succo fit syrupus, & ex carnibus electuarium in eadem salubre. Armeni truncum pruni arboris locis duobus, vel tribus palmæ vnius interuallo tenuiter perforant, immissoque scammonio lutant, pruna ob id purgantiora euadunt. Dantur succo seu decocto cum saccharo ad libram vnam.

De Prunis.

MANA COccymelia vocant Græci, vel κοκκύμηλα. DAMASCENA & Armena. Damascena iampridem, inquit Plin. in Italia nascuntur, grandiore ligno, & exiliore carne, nec vnquam in rugas siccata, quando soles sui de- G sunt Gal. magis adstringentia ait esse Damascena, Hiberica dulciora. miratur tamen Dioscor. dixisse Damascena sicca ventrem sistere, optima vero esse inter eadem, quę sint mediocriter adstringentia, magna ac laxa. DVLCIA sunt inter caliditatem & refrigiditatem.) Mediocriter humectant & infrigidant, ait Gal. Decocta in melicrato plus mellis habente, ventrem molliunt, magisque si melicraton superbibatur, dehinc vinum dulce, & prandium differatur. Adstringunt syluestria, pariterq; domesticorum folia. Gummi lapidem frangit.

COST *PRuna quum alia domestica sint, alia sylestria, de do-*
mesticis hic tantū verba facit, quibus scilicet lenien-
di aluum vis inest. alioqui syluestria astringente, etiam
insigni, pollent facultate. Domesticorum tot possunt ex
colore, sapore, modo substantiæ, duritie scilicet & molli
tie, figura, magnitudine, patria, desumi differentiæ, vt
par sit naturæ in hoc fructu fœcunditatem mirari. Medi-
H *cis autem eius præsertim differentię ratio habetur, quæ*
ex saporibus petitur, cuius gratia pruna alia dulcia, a-
lia acida, alia dulcacida sunt. Tametsi autem Mesues
etiam colorem animaduertere videtur nigra alijs prefe-
rens: & Galenus quoque ac Dioscor. natale solum spectāt,
Damascena & Armena magis probantes; saporis ta-
men gratia horum ratio habetur. Sane quum dulcia ma-
gis aluum subducant, acida vero magis alterent; vtrūq;
que tamen horum inesse his omnibus videtur, vt & sub-
ducant & alterent. ita etiam quum recentia magis ven-
trem leniant, sicca uero magis astringant, videntur ta-
men utraq; & sicca & recentia præstare utrunq; præser-
tim quæ Damascena sunt: quæ quidem quum nonnulla
eorum plurimum astrictionis habeāt recentia, probatis-
sima uero mediocriter etiā astringant, ac laxent Galen.

affirman-

affirmante.2.de alim.fac.non mirum si exiccata etiam magis astringant, humidis partibus quæ laxabant imminutis,& terrestribus,quibus astringéndi insidet vis, magis exsiccatis.Hinc vero etiam litem,quæ inter Galenum est ac Dioſc.sedari posse dixerim, quum Dioſco. Damascena sicca cohibere aluum scribit, Galenus laxare contendit.Laxant certe etiã sicca, sed minus quã recentia; sicca autem hæc,vbi subduxere aluum,astrictionis vestigium ventri imprimunt,ex quo,& ventriculus roboratur,& aluus siccior redditur. Nõ temere ergo Dioſc.Damascena exsiccata stomacho vtilia esse ait,& aluum astringere,neq; etiã falso Gal.iisdem subducendi vim ascribit.Brasauolum vero pro Dioſcoride in simpl.exam.pugnantem,immaturis prunis vsum putamus,qualibus scilicet,Italia ferè tota vtitur.solẽt.n. hæc immatura colligi, q maturiora nunquam nisi multa,& longa admodum diligentia solis vi exiccentur,vt reponi possint. Nos vero, qui maturissima multo studio desiccata uino,& saccharo incocta exhibuim⁹,& laxari aluum,& Galenum vera scripsisse frequenter obseruauimus.Hæc ergo de proposita controuersia dixerim, quam quidem quum proponat Auicennas nec soluat, Mesues tantum innuit neque explicat,tantum abest(qđ nonnulli aiunt) vt conciliet. De discordia autem quam inter Mesuen,& Dioſcor.esse quidam existimant, quod scilicet,ad huius capitis finem Mesues pruna obesse stomacho ait,& esse pauci alimenti, Dioſcor. vero contra stomacho vtilia facit; non est vt laboremus,quum Dioſcor.de siccis,Mesues de recentibus, de ijs scilicet, quæ bilem educunt, verba faciat. Vtrumq; autem vera etiã scripsisse cõfitebitur,qui in recẽtibus superuacaneã humiditatem: in siccis vero, præsertim Damascenis, de quibus agit Dioſcorides, astringendi vim expenderit.

PSYLLIVM.

De Psyllio. Cap. XX.

PSyllium est de alterantibus complexionem, & solutionem facientibus, & eius solutio proprie fit lambificando, eius autem aliud album, aliud subnigrum, aliud ad purpureitatem declinans. ANT.

Electio.Melius est, quod est completum, & crassum,& est grauius, & submergit in aqua.

Complexio, & proprietas. Compositum est ex duabus substantijs, quæ separari possunt: inter quas cortex est separatus. est enim in eo substantia interior medullaris, & est in eo substantia expansa super corticem ipsius. † Substantia autem eius interior medullaris calida est, & sicca in quarto gradu, & est acuta vehementer, incisiua, rubificatiua, vlceratiua, & est de genere veneni. Substantia autem exterior expansa super corticem est ex multum infrigidantibus. Et dixit Rufus, † est frigida, & humida in tertio, & excessu, & dixit Dioſcor. quod est in secundo: & est verius. Inquit enim Hippocrat.in epidemijs, non eleuatur res frigida iuncta cum humiditate vltra secundum gradum, & dixit Galen. humida res non transgreditur metam, vsq; ad quam potest regimen hominis extendi, propter, quod non inuenimus humidum esse causam doloris, inquantũ humidũ,sed inquantum potest esse materia,quę quantitate sua mouetur ad continuitatis solutionem.

Rectificatio.† Quod ex eo conquassatum est cum aqua fontium frigida, & fit mucillaginosum, & bibitur sicut est: & proprie cum oleo violaceo, aut syrupo violato, soluit ventrem. Quod autem ex eo est frixum, & conquassatum cum oleo rosaceo, est medicina fluxus ventris, & dysenteriæ. Contritum autem potui nullo modo propinandum est,de occultat enim contritio eius, substantiam medullarem vlceratiuam,& excoriatiuam.

Posse. Conquassatum cum aqua frigida sicut diximus, solutione educit choleram. Et confert febribus inflammationis multæ, & siti vehementi, calidæ: & sedat inflammationes spiritualium: & lenit pectus. † conquassatum cum aceto confert apostematibus calidis, & eryſipelati, & formicæ, & sedat inflammationes omnes,& dolores inflammationum,& proprie supercataplasmatum, & similiter sodam calidam vehementem.Frixum vero, & cõquassatum sicut diximus,confert fluxui cholerico,& dysenterico,& fluxui medicinali,& proprie post potum scammoneæ, & medicinarum acutarũ.

Dosis.) Ipsius potio est a drach. 1. vsq; ad 3. Timeat autem ipsum habens debilitatẽ viscerũ.

De Psyllio. Cap. XX. SYLV.

PSyllium purgat leniendo, alterat. Est vel album,vel nigrum, vel subpurpureum: duabus substantijs compositum, medulla scilicet interiore calida sicca ordine quarto,acri admodum, incidente,ru- *Auic.lib.2. c.1. Venenũ tota substantia potius q̃ calore, videtur etiam gracu frigidum solum statuẽtibus, ob id raro sumitur.*

brificante, vlcerante, venenosa: cortice vero frigido multum. Rufus autem frigido humido ad gradum tertium, vel potius cum Dioſc. ad ſecundũ. Nam res frigida ſimul, & humida, ſecundum gradum non tranſcendit, vt inquit Hipp. in epidemicis. Vbi, & Gal. ait rem humidam non trãſire metam, quam hominis victus aſſequitur. Ob id humidum per ſe non eſt dolorificum, ſed tãtum copia, diſtendente, & continuitatem ſoluente. A qua frigida macerãtum, & agitatum eſt cholagogum, ob id febribus bilioſis eſt ſalubre, & inflammationibus thoracis. Thoracem quoque lenit, ſitim extinguit. Cum aceto autẽ agitatum, phlagmonas, eryſipelata, herpetas, & cæteros tumores calidos extinguit, & harum dolorem ſedat, præſertim cataplaſmate impoſitum. Sic, & cephalalgiam calidam mitigat. Frixum vero, & (vt dixi) conquaſſatum, fluorem bilioſum, dyſentericum, a medicamento acri, vt ſcammonio, excitatum, ſedat cum oleo roſaceo ſumptum, vel iniectum. Ex pſyllio ſic macerato cum aqua fontana frigida, & quaſſato, muccoſa potio, prẽcipue cum oleo violato, aut ſyrupo violato, aluum ſubducit. Deligẽdum maturum, magnum, graue, & quod aqua mergatur. Datur in potu a drach. j. vſque ad drachm. 3. Non ſumendum autem quibus viſcera ſunt imbecilla, neque etiam tritum. Nam ſic ſumptum ſubſtantia medullari detecta vlcerat, & excoriat.

De Pſyllio.

MANA. GRæci Pſyllium, Latini a Greci nominis ſignificato non recedentes, pulicarem herbam vocant, nec per os, niſi raro, aut hi, aut illi præbent, quoniam inter venena numerant: ſed exterius tantum ad molliendum, adſtringendum, & infrigidandum adhibent. SVBSTANTIA autem eius interior medullaris calida eſt, & ſicca in quarto gradu, & eſt de genere veneni.) Venenum eſſe pſyllium dicunt Græci, non medullæ ratione, quæ ſit, vt iſte ſcripſit, in quarto ordine calida, ſed ex frigore potius, quod in tota oſtẽdit ſubſtantia: Secutus autem eſt Meſues in hac re, ſicut in alijs multis, Auicennam lib. 2. cap. 1. Damocrates porro, authore Galen. lib. 2. de Antid. iubet plurimum conteri in compoſitione cuiuſdam antidoti. Eſt frigidum, & humidum in tertio exceſſu.) Galenus frigidum in ſecundo, medium in alia ſcribit contrarietate, nec alicui, vt diximus, eius parti calorem attribuit. QVOD ex eo conquaſſatum eſt cum aqua frigida ſolutione educit choleram.) Hoc ſic in aqua tuſo, Dioſcorides vtitur ad infrigidandum. ET conquaſſatum cum aceto confert apoſtematibus calidis. Cum roſaceo aceto, vel aqua, valere articulorum doloribus, tumoribus, poſt aures, panis, ramicibus, vmbilico procidenti, & eryſipelati, ſcripſit Dioſ. & dixit Dioſcor. quòd eſt in ſecundo, & verius, inquit enim Hippoc. in Epidemijs, non eleuatur res frigida, iuncta cum humiditate vltra ſecundum gradum.) Quomodo hæc dixerunt Dioſc. & Hipp. qui gradus vel ordines in medicinis non agnouerunt? Paulus frigidum in ſecundo, medium inter humectantia dixit, & ſiccantia, quemadmodum, & Galen.

COST. *EST, & de Pſyllij ſemine non pauci momenti controuerſia, Meſues porro intimam eius ſubſtãtiam calidam, & ſiccam quarto ordine putat, quod ſentire viſus eſt, & Auic. lib. 2. Græci contra nulla de intima, vel extima parte facta diſtinctione, id frigidum, & humidũ vno omnes conſenſu ſcribunt, quod & Auic. 2. Can. & Raſis 3. ad Manſ. & Serapio. lib. ſimpl. medi. Mire ergo repugnantia hæc ſunt. Adde etiam, q, quum pſylliũ inter venena reponatur, Meſues eiuſmodi noxam intimæ ſubſtantiæ calori vlceranti, & excorianti aſcribere videtur, quam ex eius tritura patefieri ait, quod ipſum, & Auic. 2. Canon. citato, quare, & contritũ aſſumi prohibet: Græci contra frigiditati acceptum id referunt: quod affirmare, & Auicennam conſtat lib. 3. fen. 13. vbi de ſingultus curatione agit, ſcribentem pſyllium ſtupefacere. Damocrates etiam Gal. teſte. 2. de antidotis pſyllium plurimum teri iubet in cuiuſdam antidoti compoſitione, trituram vt apparet, nihil veritus, quam vlcerationis cauſam Meſues, & Auic. exiſtimant. Hæc quum ita ſe habeant, conciliari multiplex hæc diſcordia facile non poteſt: eſſet autem conſulenda experientia, & obſeruandus diligentiſſime euentus. Interea tamen meo quidem iudicio, non eſt horum ſcriptorum cõtẽnenda authoritas, qui poſt Dioſc. Galenum, Paulum, Raſim vſu id fortaſſe didicerunt, quod prioribus illis fuit de pſyllio ignoratũ, ſicuti, & de multis rebus alijs, præſertimq; ſubducentibus medicamentis eueniſſe oẽs norunt. Quam ob rem quum pſyllium pro externa ſui ſubſtantia refrigerare, humectareque, ac ſtupefacere ij ſcripſerint; his tamen illi non aduerſantur, qui pro intima portione calfacere, & exſiccare teſtantur, ſed de diuerſis vtriq; agunt rebus. Quod ſi aliqui interiorem pſyllij partem ea non poſſe facultate excellere, qua putant Meſues, & Auic. ſenſu, atq; adeo guſtatu probare nitantur; his ego quidem dixerim, etſi nihil acredinis percipiunt, fieri tamen poſſe, vt idem ui vlceratoria ſit præditum, ſicuti, & ſcammonium, quod alioqui guſtatu nullum inſigne acredinis indicium præ ſe ferens inteſtina quandoq; exulcerat. Ita etiam quum pſyllium veneni vires habeat, etſi Græci id vitij frigiditati aſcribunt, quod, & Auicennas inter ſtupefactoria ipſum reponens medicamenta, nihil tamen prohibet, quo minus interioris quoq; ſubſtantiæ exulcerantis facultate, veneni vim exerceat, ueq; enim (quod quis fortaſſe putet) tam diuerſæ hæ ſunt facultates ſtupefactoria, & exulceratoria, quæ ſimul in re eadem ſtare nequeant: quando opium, & inſigniter ſtupefacit, & linguam commãſum vrit, ac non leuiter vlcerat. Sic vero etiam quod Damocrates plurimum conterat, Meſues teri prohibeat, non tamen, aut hic aut is venit accuſandus, multa profecto commiſta rebus alijs in vſum antidoti aſſumuntur, quæ ſeorſum aſſumpta inſignem habent veneni poteſtatem. forte ergo pſyllium ſi ſeorſum contritum ſumatur, nec abit, quod alijs admiſtum rebus, confractaque miſcendo pernicioſa facultate, venenis aduerſabitur. Hęc igitur de propoſita cõtrouerſia ſint dicta. Quod enim ſupereſt, ſi Meſues Dioſcoridæ, Hippocratis, & Galeni hoc in loco de ijs teſtimonium adducit, quæ legere non eſt apud hos authores; non hic tamen acrius accuſandus eſt mendacij, vt enim ſupra quoque monuimus, conſtat multa Arabes ex Græcis habuiſſe deprauata, quare neque ſomniaſſe aut commentum eſſe hunc probum virum ea vnquam dixerim, quæ hic ſcribit, alioqui etiam neque Dioſcoride, neque Hippocrate, aut Galeno ſunt indigna, quæ ipſis aſcribit.*

Cap. 1. tr. 1.
Cap. 1.
Cap. 19.
Cap. 1. tr. 1.
Tr. 5. c. 21.

CAPILLVS VENERIS.

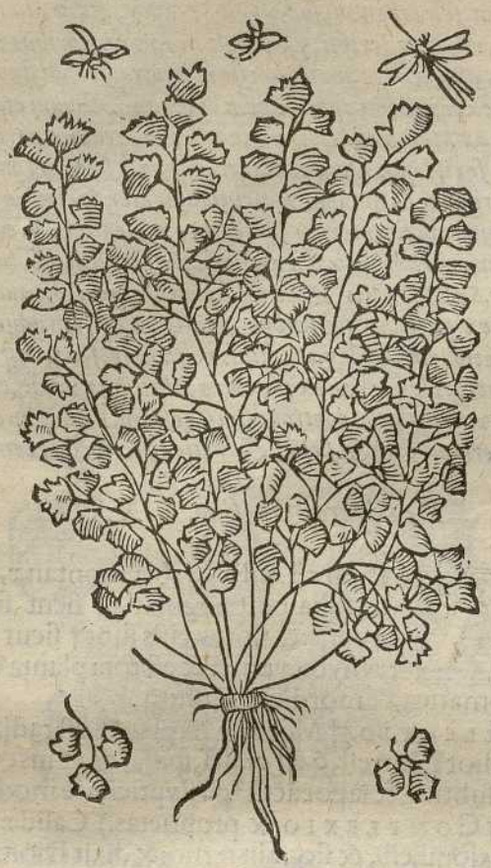

De capillis Veneris. Cap. XXI.

ANT. CApillus veneris dicitur apud quosdã capillus fontium, & dicitur capillus hominis nemoralis, & ab alijs dicitur coriandrum putei, & est herba, cuius folia sunt similia folijs coriandri, viridia, & tenuia. cuius stipes est in longitudine circiter medium cubitum, & sunt sicut pili porcini, & sunt in colore intra rubedinem, & nigredinem, sed magis declinãt ad nigredinẽ, & proprie iuxta radicem eorum: & quanto magis procedũt: ad nigredinem declinant, & sunt sine floribus, & eorum ortus est in puteis, & fontibus, & locis aquarum.

ELECTIO.) Meliores sunt qui viridia habent folia, qui vberiores sunt secundum omnes partes plantæ ipsorũ. Subtiles vero, & graciles, & declinantes ad citrinitatẽ non habent spiritum.

COMPLEXIO, & proptietas.) Dixit Galen. iuxta temperamentum est eorum complexio, sunt autem compositi ex partibus aqueis, & terreis, & subtilibus mediocriter, a quibus ineſt eis stypticitas, & ex partibus subtilibus calidis valde, propter quod virtus eorum cito resoluitur: debilis enim virtus in debili subiecto cito tollitur. Sed adhuc etiam calidæ partes sunt positæ in superficie, quare vehementius fit illud, quod videtur ostendere complexiones ipsorum declinare ad latus caliditatis: quamuis dicat Galen. ipsos esse æquales. Et ineſt eis ex partibus calidis in ipsis, vt sint resolutiui, subtiliatiui, aperitiui oppilationum, † & solutiui ventris, & proprie qui ex eis sunt recentes: sicci vero sunt constrictiui, & prohibitiui fluxuum.

RECTIFICATIO.) Non est in eis malitia, debiliter tamen purgant, sed confortant operationem eorum violæ, scilicet, & casiafistula, & tereniabin, & infusio eorum in aqua casei vigorat eos in soluendo. De decoctione autem modicum sustinent.

POSSE.) Solutione educunt choleram, & phlegma, & humores crassos, & imbibitos: & mundificant pectus, & pulmonem, & educunt materias contentas in eis, & mundificant sanguinem, & clarificant eum, & clarificant colorem: & faciunt acquirere bonitatem anhelitus: & mundificant stomachum; ventrem, & hepar, & conferunt dolori eorum, & sunt medicina bona oppilationum hepatis, & splenis, & ictericiæ, & proprie ægritudinum omnium oppilationum, & proprie infusio eorum in aqua apij, & endiuiæ, aut in aqua cicerum nigrorum, aut in aqua seminum quatuor, aut in aqua lactis proprie: & delent cum oleo chamæmelino scrofulas. Et valet syrupus eorum pleuresi, & peripneumoniæ, & sunt prouocatiui vrinæ. Et vsus decoctionis eorum frangit lapidem. Et purgat matrices fœtarum. Et hoc est de posse eorũ, & de eo, quod pertinet ad eos partibus calidis. Sed ex parte stypticitatis, prohibẽt cursum materierum, & abscindunt sanguinem, & cõfortant stomachum, & vẽtrem, ne recipiant superfluitates. Et prohibent casum capillorum, & cõfortant radices eorum: immo faciunt eos crescere, & multiplicare eos in locis vbi oportet, & proprie cum oleo myrtino, aut oleo laudani, & vino stiptico, & puluis eorum adustorum etiam facit similiter. Et abluitur etiam ex decoctione ipsorum cum vino caput, † & abscindit furfures: & simile fit ex cinere ipsorum, & cinis ipsorum sanat fistulas lachrymales.

DOSIS.) Potio decoctionis ipsorum quando quæritur per ipsos solutio per ventrem, est circiter libra vna.

De Adianto. Cap. XXI.

SYLV. *Adiantum album, vulgo capillus Veneris.*

ADiantum albũ, capillus Veneris, vel homĩnis nemoralis, vel fontium, vel coriãdrum putei dicitur, folijs est coriandri, viridibus, tenuibus, cauliculis semicubitalibus, setarum porcinarum modo tenuibus, colore ex rubro nigrescente, præsertim circa radicem, & vbi iam adoleuerunt, sine flore, in puteis, fontibus, & aquosis, temperatus est, aut temperato proximus, constat substantia aquea, & terrea, sed tenui modice, eaque stiptica, altera vero superficiaria calida tenui admodum, ob quã virtus eius facile resoluitur, quia virtus imbecilla a subiecto imbecillo prompte dissipatur, hæc autem tenuant, obstructa aperiunt. digerunt, ventrem soluunt, præsertim recentes: sicci enim constringendo fluxum sistunt. bilem, vero flauam, & pituitam ventre toto, & hepate, humores-

Græci nullã vim purgatoriam tribuunt.

que crassos quamuis imbibitos etiam ex thorace, & pulmone screatu educunt, respirationem ob id liberiorem reddunt, sanguinem clarum reddunt, & inde colorem commendant,& partium prædictarum dolorem leniunt. obstructiones hepatis, lienis, tollunt, ob id ictero, & morbis omnibus obstructionem sequentibus, infusi, præsertim aqua apij,& intybi, aut decocto cicerum nigrorũ, aut seminum quatuor, aut sero lactis. Cum oleo autem chamæmeli strumas delent. Syrupus ex his, pleuritidi, peripneumoniæ prodest, vrinam mouet. Decoctum eorum calculum frangit, purgat vterum a partu. Parte vero stiptica fluxiones cohibet, † sanguinem sistit,ventriculum, & ventrem reliquum roborat, ne excrementa prompte recipiant. roborat etiam capillorum radices, ob id eorum defluuium sistit. quinetiam pilis partẽ replet, præsertim cum oleo myrtino,aut oleo ladani, & vino stiptico. Idem præstat puluis eorũ vstorum.cinis ipsorum vel decoctum ex vino furfures abigit lotione,fistulas lachrymantes sanat. Imbecillitatem eorum purgando corrigunt violæ,casia fistula,manna,serum lactis. Paruam sustinent decoctionem. Meliores sunt bene habiti, folijs virentibus: strigosi enim,& flauescentibus folijs inutiles. Datur decocti ad aluum subducendam libra 1.

† *Sputũ sanguí. Dioscor. pota ex vino ventriculum roborãt eidem,achoras s. tineã cum lixiuio sanat Dioſc.*

De capillis Veneris.

MANA. ADianton a Græcis dicitur,quia vt Theophrastus, & post eum Plin.scripsit, aquas respuit perfusum, mersumq; Dicitur Callitrichon,vel Polytrichon ab effectu, vt ait Pli. quia capillos tingit,& pulchros reddit. Theophrastus, & recentiores duo eius genera faciunt album,& nigrum. SVNT autem compositi ex partibus aqueis,& terreis, & subtilibus mediocriter,a quibus ineſt eis stypticitas, & ex partibus subtilibus calidis valde.)Nisi aduerbium (valde)iunxeris voci,subtilibus: error erit in hoc loco manifestus,etiam ipsomet Mesue teste, qui ex Galeni sententia vix excedere eos temperamentum dixit. sed forte melius est addere negationem, & legere, non valde. ET solutiui ventris)Authoritas, ratio, experimentum falsam esse hoc comprobant: siccat enim adianton, attenuat, discutit, inquiunt Galen. & Paulus. Auer.ait Gal.dixisse,quod aluum adstringit, nouos medicos, quod purgat. Dioscorides ipse aperte dixit, quod aluum sistit. Mundificat pectus.) Per screatum dixit Gal. ET abscindit furfures. Dioscorides addit,& achores cum lixiuio. Frangit lapidem.) Præcipue nigrum, inquit Plin.eaque de causa dicit saxifragum. Et delent cum oleo chamæmelino scrofulas.) Non addit Dioscor. oleum, sed dixit absolute, quod strumas discutit: quod etiam pariter script Gal. Abscindunt sanguinem.)Sanguinis screatum ait Dioscor. Et confortant stomachum.)Dioscorides poti cum vino.

COST. *ADiantum ponit Mesues inter aluum subducẽtia: Græci contra cohibere aluum omnes consentiũt. Nobis vero,quum constet adiantum multiplici (vt hic scribit) substantia, & aquea,& terrena,& tenui: sunt autem tenues,aqueæ,& quæ caloris quidpiam retinẽt, in superficie sitæ: verisimile videtur harum ratione, quarum,& vrinæ,& menses cientur, & lapillis renes expurgantur,aluum quoq; subduci, vt Arabes aiunt, sicuti,& terrestrium gratiam eãdem sisti par est,quod Græci asseuerant,atq; hoc profecto nobis dictat ratio: an vero etiam experientia astipuletur,sicuti ipse prorsus non affirmarim, ita neq; plane negare ausim. subscribunt authori nostro,& Mesaugue testimonio Auic. 2.Can.seu Aben Mesua,vt ait Serapio, atque alij medici,vt Auer.scribit.5.Coll. Et hos vt a prioribus medicis dissentirent,inductos esse non cõtradicendi studio, sed experimento ipse quidem dixerim. Alioqui etiam quis ex Mesuæ aduersarijs de adianto Arabico periculum fecit? quis ignorat differre solum a solo? Non satis ergo (meo quidem iudicio) sapienter faciunt,qui a magnorum scriptorum sententia tam leuiter discedũt, aut in euertenda eorum authoritate tam studiose laborant.Sed hæc satis. Quod reliquum est,quum ait author [& ex partibus subtilibus calidis valde] seu adijcias negationem, & legas calidis non valde, seu transpositis verbis legas [& ex partibus subtilibus valde,calidis] vindicabis a controuersia Mesuem.Est autem eius generis error,q& sæpe, & facile inscribẽdo eueniat.*

De Asaro. Cap. XXII.

ASarum est radix herbæ montanæ, cuius folia sunt angularia † sicut folia hederæ:& flores eius sunt † sicut flores hyoscyami: & est tota planta eius aromatica,& mordicat gustum. ANT.

ELECTIO.)† Melior pars plantæ est radix:& melior radix est, q̃ est crassa,spissa, & cuius odor est subtilis,& sapor acut⁹ cũ stypticitate modica.

†COMPLEXIO & proprietas.) Calidæ cõplexionis est, & siccæ in tertio:& dixit Dioscor. est in secundo calidum,& siccũ in tertio,& est quasi verius, & est subtiliatiuum, aperitiuum oppilationum,resolutiuum, prouocatiuum,& in ipso est stypticitas modica.

RECTIFICATIO.) Melius cum quo miscetur ad solutionem faciendã est aqua casei cũ spica,& aqua mellis,† & quidã infundunt ex eo aliquid in musto, & conseruant in vase per tres menses:& est illud vinum medicina ad hydropisim,& splenẽ. Sustinet aũt asarũ de decoctione, & contritione rem mediocrem, & laboratio in contritione ipsius facit magis prouocatiuum quam solutiuum.

†POSSE.) Est ex rebus facientibus vomitũ, & educentibus per ventrẽ, & cũ hoc etiã est prouocatiuum vrinæ,& educit choleram,& phlegma.Sed de eius operatione in phlegmate est manifestius. Et educit ex anchis, & iuncturis materias, & cõfert doloribus earum, & proprie infusio eius, & etiam alij modi administrationis ipsius.Et est ex bonis rebus,in quibus est spes iuuamentorũ ad oppilationes hepatis, & splenis, & duritiẽ eorum, & morbos oppilationum, sicut est hydropisis, & icteritia, & durities splenis, & proprie vinum infusionis eius, quod dixi, & cõfert iuuamentum magnum febribus oppilationum,& febribus antiquis,& inungitur dorsum, & spina ex oleo ipsius cum laudano, & facit sudare. Confert horripilationi febrium,& prouocat vrinam, & in sperma te augmentum efficit.

†DOSIS. Eius infusi potio est ab aur. 2. vsque ad drach.4. & pulueris eius a drachm.1. vsque ad aur.2.

ASA-

ASARVM.

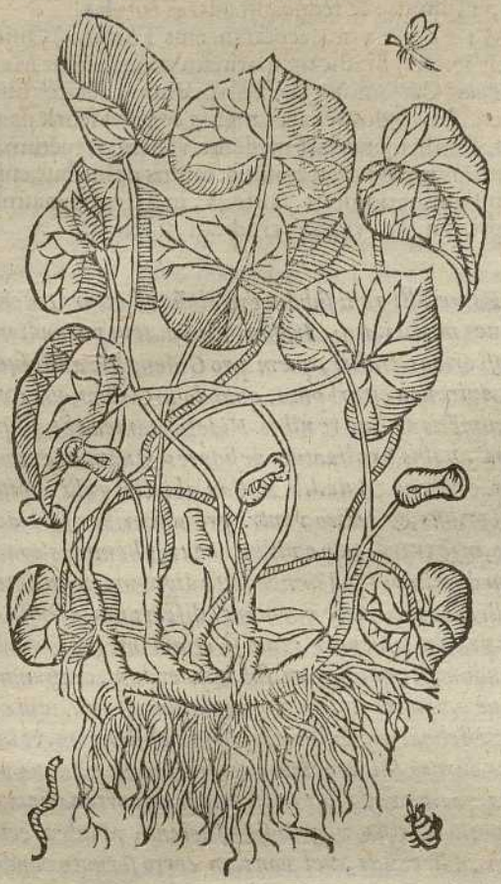

De Asaro. Cap. XXII.

SYLV. *Minora, & rotundiora hederaceis Dioſc.* † *Cytini, Dioſco. ſed etiam recte Meſ. Aſari radices bellebori albi modo purgant, & alia præſtant Crateua Dioſco. Plin. Aſari vnc. 3. muſti heminis 12. miſcet Dioſc. ad lotium, hydropem, iſchiadem, icterũ. vnc. 7. dat Dioſc.*

ASarum herba montana, folijs, vt hedera angulosis,† floribus hyoſcyami. Tota planta eſt aromatica, & guſtum mordens. Radice præcipua, præſertim magna, odore tenui, ſapore acri, & parum ſtyptico. Calida ſicca ordine tertio, vel potius cum Dioſco. calida ſecundo, ſicca tertio. Tenuat, reſoluit, obſtructa aperit hepatis, lienis, & horum duritiẽ ſoluit, & affectus alios inde natos: febres putridas, & diuturnas, icterum, hydropem præſertim vino infuſum. Purgat vomitu, & deiectione, & vrinis bilem, ſed pituitam manifeſtius, etiã ex ilibus, iſchio, & alijs articulis, ob id harum partium dolores mitigat, præſertim infuſum, vel aliter exhibitum. Oleum aſari cum ladano ſpinæ illitum ſudores mouet, & rigorem febrilem inhibet. Vrinas mouet, ſemen auget. Valentius agit cum ſero lactis, ſpica, & hydromelite. Muſtum his radicibus conditum poſt tertium menſem hydropes, & ſplenem ſanat. Mediociter coqui, & teri poteſt, & quo tenuius eſt tritum, eo magis vrinas mouet, minus autem aluum ducit. Datur infuſo ab aureis duobus ad drach. 4. puluere autem a drach. 1. ad aureos duos.

Validiorem aſarum acoro calido, ſicco gradu tertio Galen. ſcrib.

De Aſaro.

MANA. ASaron ideo vocatum videtur, quia in coronas nõ adderetur. Dioſcorides herbã coronariam dicit, errore, vt credo, ſcioli cuiuſpiam librarij, baccharem

A Aſaro miſcentis, quod nunc etiam vulgus. SICVT folia hederæ.) Adde, ſed minora, & rotundiora, ex Dioſc. SICVT flores hyoſcyami) Sicut cytini, non ſicut flores, ait Dioſ. in medio foliorum apud radicem purpurei, odorati, ſemen in floribus acinoſum: coliculi angulati, ſub aſperi: radices multæ, geniculatæ, tenues, obliquæ, gramini ſimiles, multo tamen tenuiores, odore cinnamomum referentes. Electio.) Optimum naſci, ait Plin. in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico. Gal. ſolam radicem vtilem eſſe dicit. COMPLEXIO.) Dioſc. vt ſæpe dixi, gradus in medicinis non diſtinxit, Gal. huic medicinæ non aſcribit. ſed cum dicat eaſdem acoro vires habere, ſed fortiores, quam poſuit calidam, & ſiccam in tertio ordine, ſequitur hanc quoque, vel ſaltem in tertio ordine collocandam. QVIDAM infundunt ex eo aliquid in muſtum.) Dioſcorides miſcet vncias tres in heminis muſti duodecim, & dat ad lotium, intercutem, coxendicem, & icterum. POSSE. eſt ex rebus facientibus vomitum.) Crateuas, Dioſc. & Plin. purgare aiunt B eius radices, hellebori albi inſtar. Multas quoque alias vires ei adſcribunt. DOSIS eius vſque ad drachm. iiij.) Dioſc. dat pondus drach. 7.

IN aſaro purgatricem vigere facultatem docemur experimento, & eius meminit ex Græcis Dioſc. quam tamen ignoraſſe Galenum dicas, qui in hiera picra compoſitione nihil eſſe purgatorium præter aloen literis commendauit. In reliquis nihil eſt, quo Græci Arabibus non conſentiant. Quamquã enim Dioſ. huius flores, cytino hyoſciami ſimiles facit; ſunt tamen, & eiuſdem hyoſciami flori non diſſimiles: neque Serapion, neque Auic. aut Meſues ob id Græcis aduerſantur, quod flori, non autem cytino compararint. Quod autem in aſſignanda huius medicamenti temperie Meſues gradum Dioſcoridis teſtimonio tertium cõ C *ſtituat, illo alioqui gradum nunquam aſſignante; vt ſupra quoque diximus, hunc calumniæ dignum non facit, cui caſtigatorum librorum copiam non admodum ſuppeditaſſe certo ſcimus.* COST.

De iure gallorum. Cap. XXIII.

GAllorum, & gallinarum iuuenum mediocriter pinguium nutrimentũ cæterarum auium nutrimento præponitur. Sunt enim propinquæ conuerſionis in ſanguinem, & paucarum ſuperfluitatum. Sed caro gallinarum eſt melior carne gallorum niſi caſtratorum, & nigriores ex eis ſunt meliores, & leuiores, & ex gallinis melior eſt, quæ nondum peperit, & ex gallis, qui nondum calcauit. Decrepiti autem ac ouantium carnes D malæ ſunt, acquirunt enim nitroſitatem, & ſal ſuginem, & proprie gallorum, & non cõpetunt in re ciborum, ſed potius in re medicinæ, & proprie ius gallorũ, & eſt illud, qđ hic cõſideramus. ANT.

ELECTIO.) Melior gallus ad hunc vſum eſt ſicut dixit Gal. qui eſt rufus: antiquus: immo quanto antiquior, tanto melior: & qui eſt velox ad motum, & ardens ad coitum, & fortis ad dimicandum, in quo ſit mediocritas inter macredinem, & pinguedinem.

COMPLEXIO, & proprietas.) Ius galli antiqui eſt calidum propter nitroſitatem, & ſalſuginem. Et eſt lauatiuum, abſterſiuum, aperitiuum, ventoſitatum extenuatiuum, & prouocatiuum, & ſolutiuum naturæ.

RECTIFICATIO.) Operatio iuris gallorum ſecundum, quod Galen. docuit, eſt in hunc modum: oportet, vt cibetur gallus furfure, Alkanzi dixit, & melle, & pauco ſale. poſt illud fatigetur fatigatione ducente ad laſſitudinem. Et dixit etiam Alkanti, quod melius eſt, vt fatigetur dimicando. Deinde abſcindatur caput eius, & euiſceretur, & ſaliatur ſale, aut ſale gemma, & decoquatur in aqua ſufficienti cum facilitate, vſque ad conſumptionem duarum partium aquæ. Et ſunt quidam, qui ponunt in decoctione eius alia ſecundum diuerſas intentiones.

POSSE.† Miſcetur decoctioni eius turbith, cartamus, & ſolutione educit phlegma. Cum polypodio vero melancholiam educit, & ſimiliter cum epithymo. Et cũ ſemine anethi excludit, & carminat ventoſitates. Et coctum cum ſale gẽma, & dauco, & anetho, & polypodio, confert dolori ſtomachi, & colicæ, & iliacæ, & dolori renali. Et confert doloribus iuncturarum. Et valet ſimiliter ad eadem etiam coctum cũ cartamo anetho, & ſale gemma, & confert aſthmati: aut cum haſce, & hyſſopo, & valet ſimiliter.

DOSIS. Potio ipſius eſt circiter lib. 2.

De iure gallorum. Cap. XXIII.

SYLV. *Ius galloru aluum ſubducit, gallinarũ aſtringit Galen.*

GAllorum, & gallinarum iuuenum mediocriter pinguium caro, alimenti eſt inter aues optimi, quia facile in ſanguinẽ vertitur, & parũ excrementoſa eſt. Caro autẽ gallinarum eſt melior quam gallorum, niſi ſint caſtrati. Nigrarum quoq;, & quæ nondum pepererunt, eſt melior, & leuior, vt gallorum qui nondum coierunt. Decrepitorum autem præcipue gallorum caro nitroſa, & ſalſa, cibo inepta, medicamentoſa eſt iure ſuo maxime, potiſſimum vero gallorum ruforum, qui ad motum ſint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obeſorum, & macrorum medij. quoq; vetuſtiores, eo magis ſunt medicamentoſi Galen. Id ius ob nitroſam, & ſalſam ſubſtantiam calidũ eſt, lauat, terget, tenuat, flatus diſſipat, cum ſemine anethi, vel dauci, & polypodio, & ſale gemmæ coctum: & dolorem ventriculi, coli, ilium, renum, a flatibus ortum ſedat. obſtructa aperit. Purgat pituitam, quidem cum turbith, & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis; melancholiam vero cum epithymo, & polypodio; & cum ijſdem atque thymo, hyſſopo, anetho, & ſale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure a Gal. nutritus, alijs etiam melle, & pauco ſale, plurimum fatigetur, vel a nobis venantibus, vel potius dimicando decapitatus, & exenteratus cum ſale, aut ſale gemmæ, igne lento, aqua ſufficiente coquatur ad duarum aquæ partium conſumptionem, alijs atque alijs ſimul incoctis pro varijs medicorum ſcopis. Potatur eius decoctum ad lib. 2.

De Iure.

MANA. GAllorum ius vẽtrem laxat, gallinarum adſtringit, ait Gal. ἐπικρατητικῆς δυνάμεως ἐσι. Marcellus

F tamẽ in Dioſc. aliter interpretatur. Decoquatur in aqua ſufficienti.) In ſextarijs xx. vt Dioſcorides, vel tribus congijs, vt Plinius: & reducatur ad tres cotylas.

MISCETVR decoctioni eius Turbith.) Quidam (dicit Dioſc.) Braſſicam marinam coquunt, aut Mercurialẽ, aut Cartamum, aut Polypodium, educitq; humores craſſos, crudos, tenaces, nigros, & valet febribus antiquis. Plinius, præclare medetur venenis ſerpẽtum, torpentibus membris, tremuliſq; capitis doloribus, epiphoris, inflammationibus, faſtidijs, incipienti tenaſmo iocinori, renibus, veſicæ, cruditati, ſuſpirijs.

COST. *IVs vetuſti galli ſubducere aluũ teſtantur Græci omnes medici, atq; Arabes. Eius autem parandi modũ Dioſcorides trahit, quem pro Galeno hic a Meſue, & ab Auicenna citari puto, quando in Galeni, quæ extant monimẽtis de hac re nihil. Videtur tamen eſſe aliquid,*
E *quod ab illis explicatum deſideres. Quamuis enim Dioſcor. & ex eo Auic. lib. 2. Can. abiectis galli capite, ac viſceribus, & indito ventri pro viſceribus ſale, ac cõſuto, in ſextarijs aquæ viginti ad tres heminas coquendum doceant; illud tamen ſcitu dignum, an pro integro galli corpore, quale ij volunt, diſcerptas in fruſta carnes præſtet vſurpare: tum ſi etiam integrum illud ſumendum ſit, quale nam ſal injiciendum, craſſumne an tenue; an item ſtatim vbi repletum eſt ſale, igni committi debeat, an potius tantiſper deſiſtendum, vt in intimas carnes ſal penetret: & rurſum an ea aquæ menſura, quam præſcribit Dioſcorides, opportuna ſit, an uero potius cotylæ viginti ſatisfaciant; vt iubet ſecundo loco Auicennas, vel non tam certo ſeruato pondere, tantum aquæ ſumendum ſit, quantum ſatis videatur, vt ait Meſues, tandemq; quis coctioni præſcribendus*
G *ſit modus; an vt ad tres cotylas aqua abſumatur, quod illi præcipiunt, an, vt ad tertias, quod Meſues, an quid aliud. Sunt hæc omnia ſcitu non inutilia. Itaq; ſi nobis proferre aliquid hac de re liceat, quando eam detergendi vim, quæ gallo ob ſalſum eius ſuccum ineſt, adiecto ſale adiuuare medicus ſtudet; profecto quo magis imbutæ ſale fuerint eæ carnes, eo maiorem quoq; in ijs futuram illius vim conſtat. fiet vero id maxime, ſi galli corpore in minutas partes diſſecto, vt hæ ſale, & eo quidem tenuiſſimo, obrutæ aliquantulum permaneant, permiſerimus. ita enim, & ſal ob ſui tenuitatem facilius liquatur, & ipſæ quoq; carnes ſal, quo circumquaque ambiuntur, in uniuerſam ſui ſubſtantiã promptius excipiunt: ut parua interiecta trium aut quatuor horarum mora, uim ſalis quaſi connatam longe maiorem habituræ ſint, propterea q; ius ad eam præſtandã operam longe efficacius reddituræ, quam exquirimus. Ita*
H *quidem, quum Meſues ſale aut gemma, ideſt, vulgari, aut gemmeo ſale ſaliendum dicat, & vulgatam quoque condiendarum ſale carnium rationem ſequendam innuere ſuſpicari poſſis, & omnem parandi eius iuris rationem ad vulgarem fere morem inſtituere, quanquam enim, ſi ad Dioſcoridæ inſtitutum integrum gallum ſale repleas, & repletum coquas; non diffido ſalis vim in intimas vſque carnes, atque ex ijs in ius facultatem omnem carnium ſimul coquẽdo peruenturam: at ſi eaſdem tamen carnes, vt a Meſue, & Auicenna docemur, uerberatas, in fruſtula diuiſas tenuiori ſale operiamus; fiet quidẽ, tum ut altius eius uis ſubeat tũ ut ignis calori quoquo uerſum diffundendo magis pateãt uiã, id quod ad celeriorem decoctionem maxime pertinet, ac fortaſſe etiã ad facultatem iuris, ne diuturni ignis uiolen-*

lentia dissipetur, conseruandam. licet enim salsuginosum illum succum, vt qui terrenus est, coquendo non absumi, imò etiam adiuuari certus sim; at eas tamen, quæ illis carnibus, simul cum terrena substantia partes insunt tenuiores, & hominis naturæ magis familiares, dissolui necesse est. huc vero, id etiam spectat, quod, quum ad ita diuisas carnes minus aquæ, quam ad integrum galli corpus decoquendum exigatur, maiorem quoque gratiam hac de causa ius sit habiturum. Ergo si hoc constitueris, de aquæ itidem mensura, & termino decoctionis, quid faciendum sit, facile apparebit. Quum enim Mesues, iubens, quod satis aquæ est vt sumas, vulgatam coquendarum carnium proponat rationem, vulgarem is quoq; de aquæ mensura admonet vt sequaris coniecturam. alioqui etiam, quū longe maiora, minorave alia, alijs gallis sint corpora, certū aquę pondus cum incerto carnium pondere præscribere nullus recte possit. Sed & illud certum est, ac longo iam vsu obseruatum, sextarios viginti aquæ, qui libras circiter triginta tres, & vncias quatuor pendent, ad quinas carnium libras (quod ferè pondus est exenterati galli) modum longe excedere, id quod fortasse, quum obseruasset Auicennas, pro sextarijs cotylas, id est libras sexdecim, & vncias octo secundo loco reposuit. quam profecto mensuram illi, quam vulgus in coquendis durioribus carnibus seruat, non admodū dissimilem, tunc vt obserues hortor, quando integrum decoquere galli corpus volueris cum Dioscoride, & Auicēna. Erit vero id etiam (me consultore) non crasso, at tenui oplendum sale; atque non statim vbi iniectum ipsum sal fuerit, sed interposito aliquot horarum spacio, quod ad sal in vniuersum corpus excipiendum satis fore coniecteris, discoquendum. Satisfacit tamen nobis illud maxime, vt discerptæ in minuta fructula carnes, (abiecta etiam cute, qui tum ob sui densitatem, crassitiemq; salis vim minus prompte admitti in interiorem substantiam, tum ob pituitosam, tenacioremq; sui naturam ad detergendum inutilis est) vbi horas ferè quatuor tenuissimo sale opertæ fuerint, eo detersо sale, quod reliquum earum corpori insederit, in vsum sumantur, ea illis affusa aqua, quam coniecteris fore satis, vt illæ dissoluantur, ac colliquescāt, tertia aquæ portione superstitit. id quod quidem, qui semel, bis ve periculum ea de re fecerit, facile assequetur. Hinc vero etiam, qui terminus coctionis ponendus sit, patet. si enim, quicquid ijs carnibus salsi inest, extrahendū est in ius: vt itidem dissoluantur necesse est. Hæc igitur studiosis non præscribimus quidem, sed tantum an ad medicinæ vsum conferre aliquid possint, prudenter expendenda proponimus. vt ne illud quoque prætereamus, si quis ita sale conditas carnes vitrea cucurbita inclusas citra liquoris alicuius accessionem absumi curarit, futurū maioris fortasse vsus artificium. atque illud, si medicamentorū quoque aliorum ex Mesuæ institutione facultas cum iure galli exquiritur, vel quidem ea ipsa simul cum omnibus posse decoqui; vel certe etiam (quod maxime arridet) in cōfecto iam, & expresso eo ipso, de quo diximus, iure, infundi; ac deinceps postquam debitū tempus ferbuerit, quod fuerit expressum, in vsum duci. At vero quū ex veterum gallorum iure subduci aluum, ita omnes consentiant, de gallinarū iure quæstio est, an eandem cohibeat. Galen. mu. 11. simpl. med. ἐπιπρατητικῆς δυνάμεως, hoc est retentricis facultatis esse ait, gallinarum ius simplex. gallorum autem ὑπακτικῆς, id est subductoriæ. Contra tamen neque ratio vlla suppetit, neque experimentum astipulatur, aut vllius authoritas Galeno hac in re suffragatur. Fuere ergo nostra tempestate qui incidisse in Galeni verbis mendum, ac pro ἐπικρατητικῆς, legendum putent ἐπιπερασικῆς, hoc est attemperantis facultatis. commendatur enim ius gallinæ pro attemperandis humoribus à Dioscor. vt ex antiquiss. codice videre licet; in vulgatis namq; contextitibus, id non legitur. Confirmatur etiam hoc Serapionis authoritate lib. simpl. qui tum ex Galeno, tum ex Dioscor. vim attemperatricem, id est (vt verbis vtar eius interpretis) vim, quę rectificat complexionem corporis, gallinarum iuri ascribit. Ita autem, & Auer. 5. Coll. Ita, & Auic. 2. Can. pullorum ius stomachi sedare inflammationem testatur. Cæterū, vt demus, nihil aliud quam temperandi facultatem gallinarū iuri ascripsisse Galen. de immutanda tamen vulgata lectione non assentirem. ἐπιπρατητικῆς potius vocem attemperatricis interpretari velim, quo pacto etiam ἐπιπρασις, temperamentum conuertitur. alioqui certe quum multa Galeni ego loca adierim, in quibus de sistenda aluo meminit, hac eum voce vsum nunquam animaduerti. dixisse autem potius, valere εἰς σάσιν, εἰς ἐπίσχεσιν γαστρὸς, aut κοιλίαν ἐπέχειν, vel quid tale.

Cap. 428.

Cap. 55.

De Volubili. Cap. XXIIII.

VOlubilis plures sunt species. Est enim, quædam, quę dicitur funis arborum, cuius flos est albus, & est sicut tub, & habet lac, & vocatur volubilis magna. Et est alia, cuius rami repunt super terram, & super ramos plantarum, cuius folia, & flores sunt minores, & dicitur volubilis minor. Et est alia habens folia subalbida, lanuginosa, & habet lac, & est species tertia. Et est habens folia aspera sicut folia citruli, cuius flos est sicut ampullæ adhærētes, & vocatur lupulus, & est quarta species eius.* cuius radix est sicut fesiresin, & magis crassa. immo est crassitudo eius in modum cucurbitæ maioris, & eius stipes eleuatur super radicem suam circiter cubitos duos, & folia eius sunt stricta parua in modum sagittæ alatæ, quæ ex leui causa fluunt, & habet lac: & vocatur dominus lacticiniorum. ex ea fit scammonea.

* Et est cuius &c.) Ita legendum, describit enim scammoniā à lupulo diuersam.

ELECTIO. Melior duarum specierum est magna, & habens folia in modum sagittæ alatæ. & melior est, quæ nascitur in locis temperatis remotis ab excessu.

† COMPLEXIO, & proprietas. Inquit Dios. Magna est æqualis, declinat tamen ad caliditatem quandam, & est sicca in secundo: & est resolutiua, maturatiua, aperitiua, absterssiua, solutiua. Lanuginosa vero est calida in excessu, vlceratiua, incisiua. Sagittalis vero calida, & sicca in secundo, & dixit Gal. est in principio tertij, & est resolutiua. Lac vero eius est in fine ipsius. & est acris. & eius acrimonia non est in vehementia lacticinij maioris. & est in qualibet parte plātæ eius acuitas, & serrositas, sed plus in lacte ipsius. & est in ea absterssio, resolutio, vt nos loquemur de scammonea in capitulo suo. † Lupulus vero est æqualis, ad frigiditatem declinans. & dicitur, quod est in principio primi, & est verius.

est

est autem sedatiuus dolorum calidorum, extinctiuus inflammationum, & lenitiuus.

RECTIFICATIO. Magna aperit orificia venarum. propter, quod miscendum est cum ea aliquid ex tragacantho, & mastiche. & rectius, quod vigorat operationem eius, est aqua casei cum spica, & mastiche. Ex sagittali autem non propinatur ad soluendum nisi coagulum eius, & est scammonea. Lanuginosa vero prorsus vitanda est: solutione enim educit sanguinem, & est sicut venenum.

POSSE. Lanuginosa sanguinem educit excoriando. Aspera vero, & est lupulus, educit de cholera citrina rem aliquam, & mundificat sanguinem ab ea, & clarificat ipsum, & sedat ipsius inflammationem, & affert ei iuuamentum magnum infusio eius in aqua casei. Et syrupus eius remouet icteritiam. Et o quam parum vtuntur medici nostri temporis eius administratione, cū sit medicina bona. Et ipsa quidem, & succus eius cum sauich hordei sedat dolorem capitis calidum, & confert calefactioni stomachi, & hepatis. & syrupus eius confert febribus cholericis, & sanguineis valde. Magna vero, solutione educit choleram adustam cum facilitate, & aperit oppilationes hepatis, & meseraicarum. confert icteritiæ cum succo apij, & endiuiæ, aut cum aqua casei. Confert hepatis apostemati calido extrinseco, & proprie cum sauich, & oleo rosaceo, & aceto. & sedat sodam antiquam, & proprie cum oleo rosaceo, & aceto, aut chamæmelino, & succus eius ex eis est, quæ sanant vlcera in aure, & est ex medicinis pectoris, & pulmonis, mundificans ea à superfluitatibus, & confert asthmati valde. & confert febribus longi tēporis, & proprie febribus oppilationū, & eis quarū materia est cholera citrina. Ex radice vero sagittalis fit emplastrū ex oleo rosaceo, aut chamæmelino, & sedat sodā frigidā antiquā, & curat hemicraneā.

DOSIS. Potio decoctionis magnæ est circiter vnc. 4. & infusionis eius in aqua casei potio est circiter lib. j.

De Volubili. Cap. XXIIII.

SYLV. *Cissampelos videtur Dio. Gal. Pauli.*

VOlubilis multæ sunt species. Vna enim est magna lactaria funis arborum dicta, flore albo, campanæ æmulo. Dioscoridi est temperata, vel paulo calidior, sicca ordine secundo. resoluit, maturat, terget, soluit, aperit orificia vasorum, ob id datur cū tragachantho, mastiche, spica nardi, sero lactis, obstructionem venarum meseraicarum, & hepatis liberat, ob id sanat icterum cum succo apij, & intybi, vel sero lactis: bilem vstam clementer purgat: ob id febres putridas, præsertim bilioſas, diuturnas, thoracem, & pulmonem excrementis repurgat, ob id asthmati confert. phlegmonem hepatis externam iuuat, præsertim cum polenta, & oleo rosaceo, & aceto. cephalalgiā antiquam, præsertim cum oleo rosato, aut chamæmelino, & aceto. succus eius aurium vlcera sanat. Secunda est parua, folijs, & floribus minor, super terram, & aliarum plantarum ramos serpit. Tertia etiam lactaria, folijs subalbis, lanuginosa, immodice calida, incidit, vlcerat, & ita soluendo sanguinem educit. ob id prorsus vitanda, tanquā venenosa. Quarta est folijs citreoli modo asperis. flore foliaceo squammatim compacto [quod sicut ampullæ adhærentes, male vertit interpres.] lupulus vocatur, temperatus, vel potius frigidus principio ordinis primi. Sanguinē bile flaua modice purgat, eumq; clarum reddit, & sedato eius calore temperat, præsertim sero lactis infusa. icterum syrupus ex eo sanat, febribusq; bilioſis, & sanguineis prodest. ipsa quoque, & succus eius cum hordei polenta cephalalgiam calidam sanat; & ventriculi, ac hepatis intemperiem calidam. cumque tam sit efficax medicamentum, mirari subit, cur a nostræ tempestatis medicis in vsu tam raro habeatur. Quinta est radice bryoniæ, aut maiore cucurbitulę magnæ instar, caule bicubitali, folijs angustis, paruis, in sagittæ pennatæ modum figuratis, leui causa deciduis, lactis præter cæteras fęcunda, quo fit scammonium: ob id domina lactariarum vocatur, calida sicca ordine secundo, vel potius cum Gal. tertij principio, in eiusdem vero fine succus ipsius lacteus, idemq; acer, & mordax magis, quam cæteræ ipsius partes, minus quam tertia, tergetque ac resoluit, vt mox in scammonio audies. Hæc, & magna cæteris præfertur, præsertim si ex locis sint temperatis. Huius denique radice cum oleo rosato, vel chamæmelino emplastrum, cephalalgiam frigidam, & antiquam, ac hemicraniam sanat. Decocti primæ dantur: vnc. 4. infusi autem in sero lactis libra vna.

Vbique frequens.

Periclimenus est potus, quā clematis altera Dios. Lupus Plin. dicitur, & lupus salutarius.

Flores huius cerussiæ largius incocti caput tūtat.

Helxine vel hederæ folia melliora triangulī figura, floris albi, rotundi, cani, calathi forma Dioscor.

De Volubili.

MANA. *Volubilis species quatuor. Galeni locus lib. de interioribus castigatur.*

INuenio apud Dioscoridem, Galenum, Paulum ca. de Helxine, quæ videtur prima species hic posita, apud nos frequens, sicuti & Secunda Tertia, vt puto est Clematides. Quartam speciem videtur Plin. lib. 21. ca. 15. vocare Lupum. Legitur Lupi huius, vel Lupuli nomen, tertio libro de locis affectis, qui liber vulgo de interioribus inscribitur. sed litera corrupta est, pro bato, vel rubo, lupulum habens: sicuti & lib. 4. Therapeutices, vt nouæ eius libri interpretationes manifestant. Græcorum vulgus Bryon nunc vocat, nostri Luuertitium, quasi lupum vertitium. Complexio, & proprietas. Non id dixit Dioscor. quod hic ei adscribit, sed de triplici scripsit Smilace, leni, videlicet, aspera, & hortulana. Item de duplici clematide, & scammonio, quæ omnia ab hac se circum voluendi proximis rebus proprietate dici Cōuoluoli, vel volubiles possunt. Helxinem potam vim habere ventris purgatiuam, tradit idem Dios. Lupulus est æqualis) Vires florum, quas in ceruisia ostendunt, satis calidos & siccos attestantur, quibus rebus grauitas etiam odoris consentit. Videant igitur medici, qui Lupulos tātopere commendant, cui fundamento innitantur.

Lupuli flores calidi.

COST. *VOlubilis nomine quū plures plantæ ueniant Arabibus medicis; Serapion tres species facit: primam uocat cussus, & hanc triplicem esse ait; albam, nigram, & cacus: secundam acsin: tertiam uero athin nominat. His autem, si quis historiam Serapionis conferat Dioscoridæ, percussus hederam, quæ græce κισσὸς intelligit; per acsin helxinem, per athin elatinen. est*

autem

autem Dioſc. hederæ trium ſpecierum, alba, nigra, & helix, atque hederæ ipſi helxine, & elatine comparantur. Hæc quum de volubilis ſcribat Serapion, Meſues noſter eiuſdem quidem hiſtoriam hoc in loco profitetur; ſed adeo tamen diuerſe, & difficile rem tractat, vt quid ſibi velit, paulo ſit difficilius explicatu. perpendamus tamen ipſi diligenter ſingula, aliorum vero an bene ſenſerimus, eſto iudicium. Sane quum primam deſcribit volubilis ſpeciem, quam funem arborum vocari ait; putat Manar. helxinem indicari, noſtra vero ſententia, eam quam ſmilacem lenem quidam putant, intelligit; quam etiam, volubilem maiorem, & ipſe, & pharmacopæi vocant; floribus albis, tubæ vt noſter codex habet, ſeu campanæ, vt Syluius vertit, non diſſimilibus. Secunda ſpecies ipſa eſt helxine, ſmilax profecto lenis iam dicta, ſi helxine ipſi conferatur, ſola magnitudine foliorum, & florum, ac longitudine, ab ea differt; vt merito illa maior, hæc minor volubilis appelletur. etſi autem nonnulli ſunt, qui primam illam ſpeciem, maiorem; ſecundam autem minorem helxinen vocant; Dioſcorides tamen neque de duplici helxine vſquam meminit, neque ſmilacem lenem, (ſi modo volubilis maior ſmilax eſt lenis,) helxines eſſe ſpeciem putat, qui diuerſis vtraque de re locis pertractat. Quod ſequitur quum ait, (Et eſt alia habens folia ſubalbida lanuginoſa, &c.) Hic Manar. clematida, alij elatinem intelligi exiſtimant. Nos vero, ſicuti ſecundam clematida exulceratoria eſſe vi præditam ſcimus, id quod innuit, Meſuem de hac verba facere, ſcribentem quum de volubilium temperamento agit, lanuginoſam calidam eſſe in exceſſu, vlceratoriam, & inciſiuam; ita quia ncq; Dioſco elatinen; vlcerare ſcribit quamuis lanuginoſam dicat; neque quid ſit elatine inter herbariæ peritiæ principes adhuc conſtat; propterea priori potius ſententiæ ſubſcriberemus; quanquam neque id audeamus pro certo aſſeuerare. Sequitur quum ait, [Et eſt habens folia aſpera, &c.] Hæc quarta eſt ſpecies, quam lupulum nuncupari dicit, omnibus nota, quamuis de hac alioqui vulgatiſſima planta neque Græci, neque Arabes vno fortaſſe Meſue excepto verba fecerint. Poſtremo loco ſcammonium ſubiungit, de qua Dioſc. & alij. His ita conſtitutis, (vt ad ea accedamus in quibus accuſatur Meſues) ſubiungit, [Melior duarum ſpecierum eſt magna, &c.] Sane his verbis putant aliqui helxinem maiorem minori præponi, ideſt primam ſpeciem volubilis, ſecundæ: proptereaque de ſcammonea perperam verba interponi. Nobis vero præferre Meſues videtur inter volubilium ſpecies eas, quæ magnæ ſunt, hoc eſt, non helxinem tantum (vt aiunt) maiorem, ſed & ſcammoniã, & lupulum, quæ, & ſecunda, & tertia volubili ſunt maiores, quare non temere, quum magnas volubiles paruis præferat, inter magnas ſcammoniam quoque cæteris præponit. Ait præterea (ſagittalis vero calida eſt, &c.) Inſurgũt hic rurſum, & inconſtantiæ Meſuen accuſant, quia ſequenti capite in tertio ordine calidorum ſcammonium ponet, eius vero plantam ipſo acriorem faciet; contra tamen hoc in loco in ſecundo gradu aut cum Galeno in tertij principio plantam ipſam, eius vero lac in fine tertij reponi affirmat, eſſet autem planta, ſi lacte ipſo acrior eſt, quarto ordine collocanda, ſi modo hic ſibi ipſi conſtat. Adde quod ijs verbis quæ ſubdit. [Et eius acrimonia non eſt in vehementia lacticinij maioris] præferens acrimoniam lacticinij, maioris acredini ſcammoniæ, quum nihil ſit aliud lacticinium maius, quam

A ſcammonia, hanc ſe ipſa minus eſſe acrem aſſerit, atque adeo ſcribit planè repugnantia: ſicuti etiam quum ſubdit. [Sed plus in lacte ipſius] ijs aduerſatur, quæ ſequenti capite dicet, vbi ſcammonium, hoc eſt, lac plantæ huius minus acre faciet, quam plantam ipſam, cuius rei cauſam referet in artificium, quo dematur acrimonia. Verum ad hæc, paucis. Fatetur profecto in hoc capite Meſues ſcammoniæ ſuccum, quod lac vocat, tertio ordine calidum eſſe, & ſiccum, quod etiam in ſequenti capite: verum plantam ipſam totam, quam hic calidam, & ſiccam eſſe ait ſecundo ordine, aut in tertij principio ex Galeno; nuſquam dicit eſſe ſucco ipſo calidiorem, ſed tantum in ſequenti capite, condenſato ſcãmonio minorem ineſſe acredinem ait, quam plantæ ipſi, cuius rei cauſam in artificium refert: nẽpe quod igneæ, acriores, & tenuiores eæ partes, quæ in recenti planta

B vigebant, coctione, & exſiccatione euaneſcant. Quod ſi quis recentem plantam, quia acrior eſt, od id calidiorem eſſe oportere contendat; dabo ego quidem lac recentis plantæ, & acrius, & calidius eſſe condenſato ſucco; non tamen totam ipſam plantam eſſe calidiorem conceſſerim. Quo autem pacto condenſato ſcammonio lac ſit calidius, quum tamen vtrumque in tertio calidorum ordine collocetur, non eſt difficile explicare, nẽpe quia Meſues lac plantæ huius in fine tertij ordinis ponit, ſi in medio eiuſdem tertij ſuccum ipſum condenſatum reponas, non errabis meo quidem iudicio; ſed acredinis illius imminutæ differentiam apte iudicabis. Ita ergo ſedari poteſt hæc controuerſia. Sed, & quod ſecundo loco obijcitur, momenti eſt pauci, neque enim per lacticinium maius vnam, (quod putant) ſcammoniam, ſed primam quoque eam ſcebram ſpeciem intelligere ſo

C let, de qua poſtea, illam enim tanta excellere acrimonia dicet hic author, vt viſcera vlceret, alioqui certe, quando in deſcribenda ſcammonia ad huius capitis initium, ipſam vocari ait dominum lacticiniorum, non ob acredinem, ſed ob vſum dici exiſtimarim, quando ex ſtirpibus lac ferentibus nulla alia tanto in medicina eſt vſui vt ſcammonium; vel quod, vt Syluius ait, eſt hæc lactis præter cæteras fœcunda. De lacte vero huius plantæ, quod in ſequenti capite minus eſſe acre, quam plantam ipſam dicet; hic autem maiorem ipſi acrimoniam ineſſe, quam in tota planta aſſerit; ex ijs, quæ diximus, conſtat nullam eſſe controuerſiam, quando de concreto lacte in ſequenti, in hoc vero capite de virentis adhuc plantæ ſucco verba facit, non parum autem recentem à concreto ſucco intereſſe, nullus arbitror eſt, qui non intelligat. Sed hæc de propoſita diſcordia ſint

D ſatis. Quod enim poſtmodum obijciunt Meſuæ, primum quidem lupulum, neque temperatum, neque primo ordine frigidum dici poſſe, ut hic author putat, ijs uerbis [lupulus uero eſt, æqualis, &c.] argumento tum ex effectibus, quos in ceruiſia oſtendit, repit enim in caput uini inſtar, & inebriat; tum ex odoris grauitate: tum ex laxandi facultate: deinceps uero, quod uolubili, quam magnam uocat, aperiendi uenarum orificia uis aſcribi non poſſit, ut hic aſcribit ijs uerbis [Magna aperit orificia uenarũ] quũ ipſiuſmet Meſuæ teſtimonio temperata ſit, neque ſenſus iudicio inſignem ullam qualitatem præ ſe ferat: hoc, inquam ſcriptorem hunc leuiter perſtringit, fiunt profecto ex aſſumpto hyoſciamo, mandragora, opio, effectus quales in ebrijs; ea tamen inſigniter frigida eſſe pauci ſunt quì non conſentiant. Ineſt etiam & hyoſciamo, & alijs multis quæ frigida ſunt, odoris ma-

ior

lor quam in lupulo grauitas. Ac demum subducendi aluum uis in est myrobalanis, tamarindis, rosæ, uiolæ, quæ inter frigida medicamenta reponuntur. Ita uero, & de uolubili magna nihil Mesuem urget, neque enim aperiendi uim calori tantum ipse ascripserim, quantum etiam substantiæ tenuitati, alioqui, quis naturæ operum tam est intelligens, qui huic educendi sanguinem ex totius substantiæ proprietate facultatem ineſſe negare ausit?

DE MEDICAMENTIS violenter, & moleste purgantibus, ijsdemq; deleterijs.

De scammonea. Cap. I.

ANT. SCammonea est solutiuum magnum, & dixit Democr. quod est solutiuum antonomastice, & quod est genus solutiuorum, & generalis super omnia solutiua. Fit autem scammonea ex succo cuiusdam speciei volubilis, † cuius folia sunt ad modum sagittæ alatæ. Nascitur autem in Antiochia, & Armenia, & Corasceni, & in partibus Arabiæ: & Turchiæ, & plurimum nascitur in terra nostra, & est mala, & credo quod dispositio loci, & modus culturæ, & ars in faciendo auxiliatur, vt bona fiat bona, & mala fiat mala. Modi autem operationis eius sunt quatuor. † Primus est cū manifestatur radix ipsius à terra præterquam euellatur: & fiūt incisiones in eo, quod apparet ex ea super terram: & inuenitur, quod egreditur de eo post diem, & diem res sicut gummi, & dimittitur exiccari, & conseruatur. Secundus est, vt exstirpentur post illud totaliter radices, & incidantur, & colligitur lac earum fluens, & decoquitur cum facilitate, vel exiccatur soli, & fiunt inde formæ, & sigillantur, & huiusmodi scammoneæ color est subalbidus, aut varius. Tertius est, teruntur adhuc radices post illud, & extrahitur succus: & fit sicut diximus de decoctione, & alijs, & sigillatur aliquo sigillo. Nunc autem fides sigillorum perijt, & hæc scāmonea est crassa, & nigra, & ponderosa. Quartus est, teruntur folia eius, & stipites, & extrahitur ab eis succus, & fit similiter, & hæc est scammonea nigra, attinens viriditati, & est grauis odoris.

ELECTIO. † Melior est Antiochena, & Armena est post hanc. † Quæ vero fit in partibus nostris, & Corasceni, est mala prorsus: & melior adhuc, quæ est primæ formæ: & quæ est secundæ, est post istam, & aliæ sunt malæ, & deterior est viridis. Adhuc autem qui laudauerunt scammoneam, in v. proprietatibus laudauerunt eam. Prima est, vt sit in colore clara, sicut gemma, & proprie species eius prima, aut subalbida, aut varia. Secunda, vt si tangatur confractum eius aqua, vel saliua, fiat sicut lac. Tertia, vt sit tenera, multæ facilitatis ad frangendum, & puluerizandum. Quarta, vt sit pondere leuis. Quinta, vt sit boni odoris proprij, non grauis. Remota vero ab his propietatibus non est bona. Conseruatur quoque per annos xx. sed quanto antiquior, tanto debilior.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidæ complexionis est in tertio gradu, & siccæ ad ipsum, & est in ea de acuitate minus, quam in planta sua, & credo quod ars in faciendo ipsam frangit in ea de acuitate aliquid, & in ipsa quidem est amaritudo, & ipsa quidem est absterſiua, resolutiua, incisiua cum attractione multa, cuius attractio extenditur vsque ad remota multum.

RECTIFICATIO. † Quinque sunt ei familiaria, quæ in corporibus imprimunt magnitudinem nocumentorum. Est enim in ea ventositas mordicatiua in stomacho, faciens subuersio F nem, nauseam, & turbationem laboriosam. Secundum est, quoniam insunt in ea caliditas, & acuitas habiles imflammari, & propter quod est facile faciens cadere in febrem, & sitim; & proprie, quando inuenit patientem præparatum. Tertium est, quoniam fit per ipsam atractio vehemens, & vehemens dilatatio orificiorum venarum: quare facit cadere in immoderatos fluxus. Quartum est, quoniam in ea est serrositas operans ad excoriationem viscerum, quare generat dolores acutos, pungitiuos, & facit cadere in dysenteriam, & tenesmum. Quintum est proprietas, & operatio sua, à quibus fit impressio nocumenti in membra, quæ sunt mineræ virtutum, quæ sunt sicut cor, & hepar, & stomachus, & similia eis. Auxiliamur vero eis cum G rebus, cum quibus proprietate, & virtute nocumenta tolluntur, sicut, v. g. Obuiamus ei, quod diximus primo adiuuando, vt resoluatur vapor eius turbidus, & mordicatiuus, faciens subuersionem, & laborem. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio eius in pomo, digerit enim, maturat, & resoluit, & excludit vapores eius, & aufert serrositatem eius. Et miscere in decoctione ipsius, quæ ventositates resoluunt, & carminant, & adiuuant ad illud, sicut daucus proprie, & galanga, & semen feniculi, & apij, & similia. Et dico quod decoctio est generalior præparatio eius auferens plura ex nocumentis, quæ diximus. Et obuiamus ei, quod diximus in secundo, miscendo ei in decoctione aliquid virtutis refrigeratiuum, & operando, vt frangatur acu- H men, & inflammatio eius. Et ad hoc auxiliatur nobis coctio cum eis, quæ extinguunt, & leniunt, sicut est mucilago psyllij, & aqua, & carnes prunorum, & succus rosarum, & aqua violarum, & violæ recentes. Et inuoluere ipsam ante decoctionem eius in oleo rosato, aut violato aufert hoc nocumentum ab ea. Et succus citoniorum muzorum, & sumach, & spodium similiter. Et obuiamus ei, quod diximus tertio, miscendo ei in decoctione, quæ adiuuant virtutes membrorum, & auxiliantur in aggregatione, & corroboratione partium laxarum. Ad hoc autem auxiliantur nobis maxime res stypticitatem habentes, & omnia, quæ auferunt superficiem acuminis eius, & reprimūt subtilitatem, & virtutem penetrationis ipsius, sicut est mastix,

& ci-

& citonium, & ſuccus eius. Sunt enim rectificatiuum bonum. Myrabolani quoq; citrini ſunt mirabiles in hac intentione, & aloe ſimiliter. Et obuiamus ei, quod diximus quarto, miſcendo cum ea, quæ aggregant duas intentiones. Prima eſt acquirere ei facilem egreſſum, & hoc cum rebus cito expellentibus audaciam eius, & facientibus eam deſcendere, ad hoc autem auxiliatur ei adminiſtratio eius cum rebus lubricantibus, ſicut eſt mucilago pſyllij, & carnes prunorum, & ſciuiſti, quod compreſſiua ſicut citonia, & maſtix ſumpta poſt medicinam; & proprie poſt, quam incepit educere, feſtinam faciunt eius egreſſionem: & ſciuiſti quod aqua calida poſt medicinam tranſmittit audaciam eius, debilitat virtutem ipſius: & dixit Rufus, & qui ſumpſit ſcammoneam de melioribus rebus eſt ad expellendū audaciam eius, vt poſt quatuor, vel quinque horas poſtquam ſumpſit eam, pſyllium conquaſſatum cum aqua tepida, & oleo roſato ſumat: poſt duas horas, infuſionem myrobalanorum ei tribue: ſic enim non timentur nocumenta eius. Secunda eſt reprimere ei virtutem ſerroſitatis, & acuitatis: & hoc faciemus cum auxilio rerum humidarum, & vnctuoſarum, ſicut eſt tragacanthum, & bdellium, & oleum roſatum, & amygdalinum, & ſimilia: & obuiamus ei, quod diximus in quinto, quod eſt theſaurus totius operationis, & illud eſt acquirere ei bonitatem cum medicinis membra, & virtutes, quarum ſunt domiciliа, confortantibus, & ad hoc auxiliantur nobis medicinæ cordiales, calidæ, & frigidæ, & medicinæ ſtomatichæ, & hepaticæ: & auxiliantur etiam ars, & præparationum modi, ſicut iam diximus. Modus rectificationis eius ſecundum, quod narrauit Rufus. Decoquatur ſcammonea in citonio poſt inuolutionem eius, & reuolutionem eius fere per diem vnum cum oleo violato, aut roſ. aut amygdalino, & poſt illud teratur faciliter, & voluatur, & reſoluatur in ſcutella vitrea vſq; dum ſiccetur cum infuſione myrobalanorum citrinorum facta in ſucco citoniorū: tunc fac trochiſcos ex ea quartæ drach. 1. & ſit doſis eius trochiſcus vnus: ſolutionem enim facit ſine moleſtia. Modus autem alius ſecundum eundem ſatis bonus. Decoquatur ſcammonea ſecundum priorem doctrinam, & adiūge ei myrobalanos citrinos ſupra tertiam partem eius. Deinde accipe ſeminis apij, fęniculi, dauci, ana drach. 2. decoq; cūm ſucco cytoniorum cum facilitate, & cola, & vtere inuolutione, & exiccatione, ſicut de huiuſmodi proxime diximus. Inquit Rufus. Sit tua intentio addere, minuere, & mutare ſecundum quod exigit diſpoſitio, & res patitur. Inquit Gal. Miſcui ſcammoneam cum ſexcuplo ipſius mannæ, & triplo eius ſucci roſati poſt bonitatem coctionis eius in pomo, & inueni ex modis præparationis ipſius hunc modum ſatis laudabiliter emendantem plura ex nocumentis, quæ timentur per ipſam: & aliquando miſcui cum eius ſexcuplum ipſius glutini pſyllij, & feci bonum: & aliquando miſcui medicinas cordiales: & aliquando miſcui alias, ſicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplum eius, foliorum violarum, medium ponderis ipſius liquiritiæ, inuolue oleo roſaceo, & fac trochiſcos drach. 1. & ſit doſis vna. Inquit Humain. diſſoluatur in oleo amygdalino cum pauco maſtice, & per diem, & diem agitetur in ſole cum adminiſtratione paulatim olei ſicut oportet, & poſt hoc etiam agitetur per diem, & diem cum aqua roſata, in qua fuerit reſolutum bdellium, deinde exiccetur: deinde coquatur in citonio. Poſt hoc cum tertia eius parte myrabolanorum citrinorum fiant trochiſci, & ſit doſis drach. 5. Inquit Paulus, zingiber, & piper longum, & aniſum admixta decoctioni ipſius, & proprie in pomo acetoſo, aut pontico remouet nocumenta ipſius. Modus rectificationis eius ex intentione noſtra. Decoquantur fruſta eius intra amygdalas tritas multas poſt purgationem eorum intra folia, ſepeliēdo ea in cinere calido: & poſt diem adiectionis amygdalarum diſſoluatur in aqua citoniorum acetoſorum, in qua bullierint ſpica, aniſum, & aliqua ex ſpeciebus, & ſeminibus redolentibus, & exiccentur. Deinde cum pauco maſtice, & bdellio decoquatur in citonio, aut pomo inuoluto in maſſa. Deinde fient trochiſci tertiæ drach. 1. & ſit doſis, vna. operatur enim ſine nocumento. Modus autem præparationis prædictæ. Miſceatur tantum quantum ipſa eſt de ſumach: & quarta ponderis eius ſpodij, & fiant inde trochiſci ſicut priores: ſunt enim vltimi. Et ſi diſſoluatur ſcammonea in octuplo eius miuæ, & pauca ſpica, poſt inuolutionem eius in oleo roſato, aut amygdalino, & decoquatur cum facilitate, emēdatur à ſua malitia. Et ſciuiſti, quod aloe frangit malitiam eius, & myrobalani magnificant eam. Et decoctio eius in ſucco portulacæ, aut in aqua ſeminis ipſius aufert plura ex nocumentis eius. Et medicinæ cordiales, & ſtomatichæ calidę, aut frigidæ ſecundum quod res exigit, frangunt malitiam eius. Et oportet, vt fiat eius decoctio cum facilitate: impetuoſitas enim in decoctione addit ei ad malitiam. Et ipſa quidem ſicut ſciuiſti, de triturationе modicum ſuſtinet, quapropter oportet, quod in eius contritione non nimium inſiſtatur: ex rebus autem facientibus facilem, & velocem ipſius egreſſum à corpore, ſint citonia, quando in confectionibus, & electarijs ſimul miſcentur, & ſimiliter myrobalani: ipſi enim ſunt ex cito eam deponentibus, & ſimiliter, ſi ſuper eam poſt ſpatium bibatur. Et ſciuiſti, quod aqua calida expellit audaciā eius, & alia ſimiliter, ſicut diximus in canone.

Posse. † Solutione educit choleram cum fortitudine, & attrahit eam a ſanguine, & venis vehementer, & eius operatio eſt ſicut operatio furioſi. Et eſt ipſa inimica cordi, & ſtomacho, & hepati, & inteſtinis. Et eſt ex facientibus nauſeā, & conturbantibus viſcera, & ex ſubuertentibus ea. Et facit ſitim, & deijcit appetitum cibi. Et ex ea, & myrrha, & coſto, & croco, & ſucco agreſtæ, & pauco opio fiunt trochiſci cum vino pōtico, & proprie aur. i. & fit linimentum ex vno eorum ſuper frontem, & tempora comprimendo, & proprie cum vitello oui, & aceto forti ſanat ſodam frigidam antiquam, et hemicraneam difficilem,

cilem,& ſi linitur ſuper dentem,remouetur do- F
lor eius,& corroſio,& ſi ſuper ſcrophulas,& pro
prie cum ſucco apij,aut dauci,delet eas. Et fit li-
nimentum cum vno eorum, cum ſucco ſiſim-
brij,& aceto,ſed loco apij ponatur caſtoreum,&
liniatur in poſteriori parte capitis, eſt magni iu-
uamenti ad ſubet,& lithargiam. Et quãdo ſcam-
monea ſupponitur cum lana, educit menſtrua,
& facit aborſum. Et ipſa quidem ſola curat ſcor-
pionum morſus, & proprie deſuper linita cum
ſucco mentæ, aut cum vino. † Vitet autem e-
ius acceptionem, qui calidæ, & ſiccæ comple-
xionis eſt, & naturę,aut paratus cadere in febres.
Is autem qui ſumit ipſam, timeat frigus, & æſtũ,
& abhorreat fructus, & proprie frigidos, & aquã
veri frigoris, & ſomnum prolixum ſupra eam,
& exercitium,& ſuperbiam animi.Conſeruatur
autem ſcammonea per annos xij. E

Dosis eius eſt à v. granis vſque ad xij.

SCAMMONEA.

De ſcammonio. Cap. I.

SCammonium eſt medicamẽtorum purgantium maximum, vt purgatorij nomine ſimpliciter pronunciato, per antonomaſiam, ſcammonium intelligatur, vt ait Democr. Eſt autem lacteus ipſe ſuccus poſtremæ volubilis, natæ in Antiochia, Armenia, regione Scenitarum, Arabia, Turchia. Plurima etiã apud nos naſcitur, ſed praua, loci (opinor) natura, & colendi modo, & arte conficiendi: quibus tribus euadit hæc bona, alia mala: Fit autem multis modis. Primo, cum primum radix ſuper terram exSYLV. *Scãmonia proprie plãta, ſcammonium, liquor & ſuccus. Colophoniũ Plin. ex Mytia, aſia Dioſcor. laudat.*

titerit, pars eius non euulſæ, quæ terræ ſuperemi-
net, inciſa, ſuccum quendam gummeum quotidie
remittit, qui ſiccatus ſeruatur. Deinde radix omni-
no euulſa inciditur, lacque inde profluens ſiccatur
vel igne lento, vel ſole, & in offas quaſdam forma
tur, & obſignatur, colore autem eſt ſubalbo, vel va
rio. Poſtea taleolæ radicum tritæ exprimuntur, &
ſuccus, vt dixi, ſiccatur, ſigillo notatur. Nunc autẽ
bonitatis fides per ſigilla hæc perijt, eſt autem hæc
craſſa, nigra, grauis. Sunt etiam qui ex folijs, & cau
libus tritis ſuccum extrahunt, & quo dixi modo ſic
cant, coguntque: ſed hic ex nigro vireſcit, eſtque
odoris tetri. Præſtantiſsimum eſt Antiochenum,
præcipue quod primum ſumma radice inciſa exu-
dat, reliqua hæc inferiora: viride peſsimum. Secun
das tenet Armenium. Noſtras vero, & quod ager
Scenitarum mittit, omnino prauum eſt, etiã quod
primum profluit.

† Sit autem clarum gummi modo, aut ſubalbũ,
aut varium, præcipue quod primum effluxit. Idem
fractum, ſaliuæ, aut aquæ attractu lacteſcit. Sit præ-
terea tenerum, & friabile, pulueratuque facile, leui
pondere, odoris proprij, ſed boni, non tetri: a qui-
bus notis quanto magis recedit ſcammonium, tan
to eſt deterius. Viginti annos ſeruatur: ſed quo anti
quius, eo imbecillius. Calidum eſt, ac ſiccum ordi-
ne tertio, acre, minus tamen, quam planta ipſa, acri
moniæ opinor, parte per artem fracta, & obtuſa.
Eſt etiam amarum. Incidit, terget, purgat, bilem
flauam ex ſanguine attrahendo etiam a remotiſsi- G
mis partibus: tanta eius ceu furioſi vehemẽtia. Cor,
ventriculum, hepar, inteſtina lædit, reliquaque vi-
ſcera conturbat: ventriculum ſubuertit, appetentiã
deijcit, nauſeam mouet, ſitim excitat. Ex ſcammo-
nio autem myrrha, coſto, croco, omphacio, opio
pauco, cum vino auſtero fiant trochiſci drach. v-
nius pondere, quibus ex vitello oui, & aceto forti
ſolutis, & illitis fronti quidem, ac temporibus, ce-
phalalgia frigida vetus, & hemicrania ſolutu con-
tumax ſanatur: denti vero, eius dolor, & roſio ceſ-
ſat: ſtrumis autem, præſertim cum ſucco apij, vel
dauci, eas diſcutit, occipiti denique cum ſucco ſi-
ſymbrij, & aceto caron, & lethargum magnopere
iuuat, ſi opij loco habuerint caſtorium, ſcammo-
nium item cum lana ſubditum menſes mouet, & H
abortum facit, ſcorpionis ictum cum ſucco men-
tæ, aut vino illitum ſanat. Non ſumendum igi-
tur calidis, & ſiccis naturis, febricitare paratis. Sum
pto autem eo, frigus, æſtus, fructus præſertim frigi-
dior, ſomnus longior, exercitatio, ira [& cæteri ve
hementes animi affectus] vitentur. Noſtris corpori
bus valde noxium eſt ſcammonium, quod flatu
mordaci vẽtriculum ſubuertit ad nauſeam, & mo-
leſte turbat, id quod ne contingat, coquitur in po-
mo præſertim cum dauco, galanga, ſemine apij, fę
niculi, & ſimilibus, ijs enim coquitur vapor eius
flatulentus, ſerransque, & mordens diſsipatur, &
noxæ præterea eius aliæ miteſcunt. Deinde, quod
calore vehementi corpus accendit, & febres in eo,

ſi ad

si ad eas est paratum, accendit, sitimq; inexpletam. ea autē noxa tollitur mistis coquendo refrigerantibus, & acrimoniam eius, flammeamq; caliditatē frangētibus, muccagine psyllij, succo, & carne prunorum, succo, & aqua rosarum, & violarū recētiū, cydoniorum acidodulciū, rhois, spodio, oleo quoque rosato, aut violato, ante coctionem eadem ratione inuoluendo. Tertio loco vehementer attrahendo venarum ora immodice dilatat, vnde fluxus vētris fere fit immoderatior. quod incommodū vitamus mixtim coquendo, quæ partium harū vires tuentur, & laxam substantiam cogendo roborāt, qualia sunt styptica: quæ præterea scammonij acrimoniam superficiariam tollunt, tenuitatē, & penetrandi facultatem reprimunt, vt mastiche, succus, & caro cydoniorū, cydonium ipsum, myrobalani citreæ, aloe. Quarto dolores punctorios viscēribus rodendo adfert, ac intestinis rodendo excoriatis, dysenteriā, vel tinesmū excitat. hæc ne fiant, medicamenta illi miscemus, quæ tum cito, ac clemēter ipsum velut furiosum deturbent, & corpore expellant, tum virtutē eius serrantē, & acrem obtundāt. prioris generis sunt lubricātia, vt muccago psyllij, caro prunorum. adstringentia, vt mastiche, cydonia post ipsum sumpta, præsertim vbi iam purgare cœpit ipsum, id celeriter descēdere, ac egredi cōpellunt. aqua quoque calida pota aliquādiu post ipsum sumptum, furiosam eius vehementiam frangit. idem psyllij muccago cū aqua calente extracta, cū oleo rosato sumpta horis quatuor, vel quinq; post scammoniū efficacissime præstat, Rufo authore, addito horis post duabus myrobalanorū infuso, hæc enim ipsum cito deturbant. secundi generis sunt humida, pinguia, & lēta. vt tragacanthum, bdellium, oleum rosatū, & amygdalinum, & similia. Postremo substantiæ suæ totius proprietate lædit cor, vētriculum, hepar facultatū quarundā nos gubernantium, ceu fontes quosdā. quibus noxis per quędam proprietate, & facultate contraria resistimus. quæ incōmoda cum sint maxima, ijs accurate resistimus, miscēdo, quę medicamenti actionem efficiunt tutiorē, & partes dictas, facultatesq; in his sitas roborāt, qualia sunt medicamenta cardiaca, stomachica, hepatica, tā calida, quam frigida. In hanc quoque rem cōmodat non parum eius per artē præparatio, quæ Rufo sic perficitur. Scammonium oleo violato, aut rosato, aut amygdalarū dulciū toto prope die inuoluit, identidem reuoluendo: postea tritum inuoluit infuso myrobalanorum citrearum ex succo cydoniorum facto, donecq; siccetur, in scutellam reuoluit, tunc ī malo cydonio coquit, formatq; trochiscos quarta parte drachmę vnius graues, quorū singuli citra molestiā purgāt. Vel seminis apij, fœniculi, dauci, ana drachmæ duę. succo cydoniorum igni lēto incoquuntur, & colātur. Hocq; succo scammonium, vt dictum prius est, inuoluitur, & siccatur. Post in malo cydonio cum myrobalanorum citrearū prope dimidio coquitur eidē Rufo, non solū minuē- A ti, sed etiam augenti, vel mutanti vires scammonij pro scopis varijs, si affectus postulat, & res patit. Galenus aūt mannæ sextuplo, & succi rosarum triplo, scāmonium in malo cydonio probe coctum miscuit, quo parandi modo multa eius nocumēta sustulit: interdum muccaginem psyllij: aliquando cardiaca, aliquando alia pro varijs scopis. Hamech vero ex scammonij parte vna, foliorum violarum partibus duabus, glycyrrhizæ parte dimidia oleo rosatò inuolutis, format trochiscos drachmę vnius pōdere, è quibus vnum exhibet. Humain quoque scāmonium in oleo amygdalino cum pauco masti che dissolutū in sole biduo agitat, oleū paulatim, & sæpe affundendo: deinde in aqua rosarū, in qua bdelliū fuit dissolutum, biduo similiter agitat, & B siccat, post in malo cydonio coquit, et cū tertia parte myrobalanorum citrinarum, format trochiscos. Dantur hi drach. dimidia. Paulus autem zingiber, piper longum, anisum scāmonio miscens, coquēdo in pomo acido, vel austero, innocentius efficit. Nos autē frusta scammonij amygdalis purgatis, & tritis inuoluta, folijs quoq; quibusdam tegimus, & sub cinere calido coquimus: amygdalis deinde abiectis, scāmonium in aqua cydoniorum acidorū (cui spica, anisum, & alia quędā tum aromata, tum semina odorata fuerint incocta) dissoluimus: post siccamus, & cū mastiche, & bdellio decoquim⁹ in cydonio, vel pomo austero maza circūdato. Dein de trochiscos cū æquali portione rhois, & quarta parte spodij formam⁹, vt priores, lōge optimos, pō C dere scriptuli vnius. Dant singuli, & purgant inno xie. Idem scāmonium postquam oleo rosato, aut amygdalino est inuolutum, cum octupla miua, & pauca spica in pomo etiā coquimus. Aloe item scā monij violentiā frangit. & myrobalani pter cętera. Coctum etiā in succo portulacæ, vel muccaginis seminis eius, noxas multas exuit. Coquat autē clementi calore: nā calor repentinus malignitatem eius auget, & parum diu terat, quia trituram longiorē non sustinet. Datur per se à granis v. ad xij.

De Scammonio.

SCammonia proprie dicitur ipsa planta, Scammo- MANA.
nium succus. vtrumque tamen Scammonium quādoque vocatur: & quia cæteris præstat id quod in Golophone gignitur, ideo & Colophonium nominatur.
D CVIVS folia sunt ad modum sagittæ alatæ.) Helxinæ, similia, inquit Dioscorides, vel Hederæ molliora, trianguli figura, flores albi, rotundi, concaui formacalathi. PRIMVS est cum manifestatur radix.) Clarius Dioscor. resecatur caput à radice, radixque ipsa ita fit concaua, vt succum colligere confluentem possit: quidam terram circunfodiunt, nucisque iuglandis folijs obtecta fouea, succum effundunt. hunc autem secundum modum prætermisit Mesue. ELECTIO, melior est Antiochena.) Id quod ex Mysia Asiæ præponit Dioscorides, Colophonium Plin. & post ipsum Priennense. QVAE vero fit in partibus nostris, & Corascęni, est mala.) Syriacum, & Iudaicum pessimum esse dicit Dioscorides, densum existens, & graue. Clara sicut gummi.) Dioscorides, & Plin. taurino glutini, quam simillimum, splendens, nitidum, decorum, rarum, fungosum tenuissimis fistulis, spongiosum. Sit pondere leuis.) Plinius quam leuissimum. Tenera.)

Cito liquescens, ait Plin. Boni odoris proprij.) Virus redolens, inquit Plin. Si tangitur confractum eius aqua vel saliua.) Plinius lingua, & cum diluitur, albescens. Dioscor. huic indicio docet non fidendum, quoniam mixto Tithymali succo, idem fit: attẽdendum alijs indicijs, & ne linguam deurat. Quinque sunt ei familiaria, quæ in corporibus imprimunt magnitudinem nocumentorum.) Nocere stomacho plus quam omnia purgatoria medicamina dixit Pau. miscetq; ei sal, aut piper, aut zingiber, aut rem aliam, quæ sit bona stomacho: format etiã inde catapotia cum melle. Inquit Gal. miscui cum sexcuplo ipsius mannæ.) Nescio vbi hoc dixerit Gal. illud autem scio, quod Manna apud eum Thuris tenuiorem pulueisculum significat, non rem Saccharo nostro dulcore, & colore similem, quæ nunc passim Manna vocatur, & a Mesue intelligitur. In eius contritione non nimium insistatur. Contrarium nonnulli sentiunt: quod verius esse, alio loco est demonstratum. SOLVTIONE educit choleram.) Dioscorides addit, & phlegma. Paulus, purgat vt Elleborum, & magis bilem. VITET eius acceptionem, qui calidæ, & siccæ complexionis est.) Docet Pau. dandum his, qui boni sunt stomachi, & febre carẽt. Dosis a 5 granis ad xij.) Dioscorides dare drachmam integram non veretur: sufficere tamen ad soluendam aluũ dicit duos obolos. Si vero placeat abundantius purgari, tribus obolis addi debere duos Ellebori obolos, & Aloes drachmam. Paulus dat obolos quatuor. Ego licet nunquam sim ausus tantum dare, duodecim tamen grana transcendere non sum veritus, scioque quosdam scrupulum integrum hausisse sine noxa.

Tuto tradi scammonij plus quam duodecim grana.

SYLV. Vltra duodecim grana & etiam scriptulum, sine noxa quidam dederunt. obolis duobus, aluum soluit Dioscor. interdum tribus etiam duobus hellebori obolis, & drach. 1. aloes, cum largius purgandum, aut ipsius per se drach. 1.

† Taurino glutini simillimum, splendens, nitidum, decorum, rarum, fungosum, tenuissimis fistulis, spongiosum, Dioscor. Plin. quam leuiss. cito liquescens, virus redolens. Plin. & lingua cum diluitur, albescens, sed linguam non vrens, quod tithymali succo adulteratum facit.

COST. *IN scammonia describenda, quam temere discrepare a Dioscoride Mesuen nonnulli clament, integrum relinquimus, vt alij videant collata delineatione, ab hoc quidem in superiori capite de volubili. à Dioscor. vero lib. 4. tradita. nos enim hunc verum non videmus.*

Cap. 52. *At vero scammonium, condensatus scilicet ex scammonio succus, nostro tempore non eas habet notas, quas in optimo desiderant Dioscor. & Mesues, ob id, arbitror, quod non eo pacto extrahatur, quo alias, id quod docet,*

Cap. 52. Cap. 48. *& Dioscor. lib. 4. & Plin. lib. 26. nat. hist. qui primus est à Mesue assignatus modus. ex radice profecto non euulsa, sed incisa, seu excauata tantum, quis tantam colligi scammonij copiam putet, quanta quotidie ad nos affertur? Credendum est, non ab excauata, sed euulsa, dissectaque, vel expressa radice, aut etiam folijs, & stipitibus contusis, qui tres modi describuntur à Mesue nostro, succum nullo delectu, nulla adhibita diligentia exprimi quæstus gratia à barbaris hominibus, qui, quum ipsi medicamentis ferè non vtantur, & nos etiam ob diuersam religionem exosos habeant, impura & adulterata omnia obtrudunt. Mirandum ergo nõ erit, si scammonium Mesues ad duodecim tantum grana exhibeat adulterij non nescius, ac si nunc vix scriptuli vnius ponderе assumptum in magna adducat discrimina, quum tamen drachmam vnam Dioscorides, Aetius, Paulus Actuarius, Plinius quaternos obolos, hoc est scriptulos duos exhibuerint. Sane de scammonij electione, castigatione, & vsu quam accurate scripserit hic author, quanto medicis vsui esse possint quæ hic tradit, non est vt ipse fusius prosequar; sunt tamen, & in his aliqua quæ non omnibus satisfaciant. Namque primum, quum de huius temperamento agit, scammonio minus acrimoniæ inesse ait quam plantæ ipsi: eius tamen contrarium in antecedenti capite scripsit de volubili. Quum etiam de huius castigatione tractat, scribens in hæc verba [Inquit Galen. miscui scammoneam cum sexcuplo ipsius mannæ, &c.] Galeno id ascribit, quod nusquam in eius libris legere est. cui etiam manna cognita non fuit. Prohibet etiam quando ait, [in eius contritione non nimium insistatur] scammonium multum teri. quæ tamen res suspecta est, & non desunt qui aliter sentiant. Adde, quod vbi de solutione agit, scammonium ad vnam expurgandam bilem commendat: Dioscorides tamen etiam pituitam educi putat; & (quod quis maxime admiretur) Trallianus lib. 12. ca. 6. de tertiana notha verba faciens, hoc medicamentum in cotoneis malis paratum pituitam potius, quam bilem euacuare testatur. Aetius vero, & Paulus quum instar ellebori purgare scribant, trahi etiam bilem atram affirmant. Hæc ferè sunt, quæ Mesuæ hic obijciuntur, & momenti esse alicuius quispiam existimarit. momenti tamen sunt pauci. Primum namque, quod de acrimonia obijcitur, in præced. capite satis refellimus. Quod item secundo loco affertur, parum admodum refert, & in superioribus, vbi de manna agitur abunde satisfactum putamus. De tritura autem, si ea in medium reuocemus, quæ & Auic. 2. Can. tr. 1. & ipsemet Mesues lib. Can. vniuer. cap. de tri- Cap. 5.
tura medicamentorum animaduertunt, facile constabit hunc non errare. Ait sane Auic. [Et ex medicinis sunt quædam, quarum virtus propter contritionem destruitur sicut scammonea: quare oportet, vt vltima facilitate conteratur, ne ex contritione caliditas eam consequatur corrumpens eius virtutem.] Ita & Mesues de tritura medicamentorum verba faciens, scammonium Antiochenum, id est probatissimum, quia debilis sit texturæ & virtutis cito exhalabilis, non multa ait egere trituratione. contra autem crassum scammonium, & cætera crassa medicamenta tanto largiore tritura indigere, quanto crassiori ipsamet substantia constant. Hęc certe tam euidens nobis ratio videtur, vt Mesuæ & Auic. consilium laudandum, non improbandum putemus: quid autem Manardum descisсere ab his coegerit, non videamus. At, dicet quispiam, nisi tenuissimum reddatur scammonium, fore vt crassæ aliquę illius portiones ventriculi, & intestinorum villis adhæreant, & exulcerent colocynthidis more. Nobis vero diuersa in his ratio videtur. colocynthis profecto ea est substantia prædita, quæ humore aliquo perfusa intumescat, quare et partes quibus adhæret, in tumorem facile adducat, & exulceret, vt Mes. lib. Canon. vniuersi loco antea citato, monet. at scammonium cuius lactea substantia est, humoris alicuius affluxu friatur potius, & dissoluitur. Illud tamen etiam dixerim authorem nostrum, quamuis non esse nimium insistendi in scammonij tritura velit; nõ tamen id prohibere, ut in tenuẽ exacte puluerem ducatur: sed agi potius id iubet, (vt Auic. verbis utar) cũ vltima facilitate, sunt certe, quæ in terendo violentia egeant, vt quæ viscida substantia constant: alia vero facillime leuibusque ac paucis ictibus in puluerẽ rediguntur, quæ tenuia & friabilia sunt. tale autem scammonium est, quod eas habet notas, quæ a Mesue describũtur. Igitur teri ipsum exactissime nihil obstat, verum id diligenti dexteritate, leuiq; ac minime uiolenta manuum pulsione agendum, vt imperiti sępe aromatarij faciunt. Sed de hac re satis.

De pur-

De purgatione vero, quod vltimo loco obijcitur, parum vrget, esto enim quod etiam pituitæ, atque atræ bilis aliquid scammonium alliciat; maxime tamen bilem trahit; pituitam vero non nisi tenuem, & paucam, ac forte eam, quæ ad inteſtina tantum reſidet. alioqui certe, ſi pituitam ex vniuerſo corpore allicere Dioſcorid. velit; ſi etiam Trallianus non eius potius interpres (quod maxime ſuſpicor) ducendæ pituitæ, quam bili magis aptum ſcammonium putet: neque vllum ipſe alium video, qui illis ſubſcribat, neque experimento fortaſſe licet obſeruare. De Aetio vero, & Paulo ſi exuſtam trahi bilem hoc medicamento intelligant: nihil a Me ſuæ diuerſum ſentiunt, ad bilem generatim id medicamentum proponente, de frigida vero, & craſſa ſanguinis face, ideſt melancholia, noua eſſet, & nondum forte alijs medicis perſpecta obſeruatio.

De Turbith. Cap. II.

ANT. TVrbith eſt radix herbæ, cuius folia ſunt ſicut folia ferulæ, minora tamen. Et eſt ex habentibus lac. Et eſt ex eo ſylueſtre, & domeſticum. Et ex eo etiam eſt magnum, & paruum. Et adhuc ex eo aliud album, aliud citrinum, & aliud nigrum.

ELECTIO. Quod in locis naſcitur ſiccioribus, fit gummoſius propter ſpiſſitudinem lactis eius. Contrarium eſt e contta. Et declinat a proprietatibus bonis, quæ ſunt ſeptem, ſecundum, quod ſapientes ſcripſerunt, ſcilicet proprie, vt ſit album, & vacuum, & arundinoſum, & gummoſum: & ſit cortex eius cinericius, & planus: & ſit recens, & facile frangibile. Citrinum vero malum eſt, & nigrum peius. Craſſum eſt non bonum. Et ſubtile tenue ſimiliter, eſt enim debile. Et antiquum eſt malum: & quod eſt criſpi corticis, & habens interius, dum frangitur, ſicut neruos, eſt ſilueſtre, & malum, & quod non eſt gummoſum, eſt debile, & ventris conturbatiuum, & tua quidem intereſt, vt cognoſcas adulteratum ex eo: quod quidem fit cum ſuperlinitione in extremitatibus eius ex gummi diſſoluto, & cognoſcitur ex eo, quòd in confractis ſuis eſt ſine eo. Et nimis quidem recens eſt conturbatiuum, & ſubuerſiuum viſcerum, antiquũ vero eſt debile, mediocritatem autem habens eſt illud, quod eligitur.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum eſt in tertio, & eſt ſolutiuum cum attractione mediocriter, generans ventoſitatem, cauſans ſubuerſionem, & nauſeam. Et acquiritur ex vſu eius exiccatio in corpore: euacuat enim humiditates ſubtiles.

RECTIFICATIO. Tria ſunt corrigibilia in ipſo. Eſt enim debilis operationis, & tardæ, & nocet ſtomacho faciens ſubuerſionem, & nauſeam, & acquirit vſus eius corpori extenuationem. † Rectificatores autem in primis abradi iuſſerunt corticem eius donec album eius appareat. Et corrigunt, quod de eo, dictum eſt primo, admiſcendo ei aliquid virtute acutum vigorans ipſum in operando. Et ex magis ipſum confortantibus eſt zingiber. Ipſum enim ſigillat ei proprietatem mirabilem. Et eſt, vt educat humorem craſſum, & viſcoſum, etiam a remotis cum facilitate, ita quod a iuncturis, & anchis, & locis profundis, & diſtantibus. Per ſe vero non facit illud, immo educit de phlegmate, quod eſt ſubtile, & derelinquit, quod craſſum, & operatur hoc tarde. Et corrigunt, quod ſecundo dictum eſt, admiſcendo ei de medicinis ſtomatichis, & redolentibus, & ſedantibus agitationem in eo per ipſum, ſicut eſt maſtix, & gallia, & aromatica, & proprie zingiber, & piper longum, & ſimilia. Et emendant, quod vltimo de eo, dictum eſt, ſicut dixit Alkanzi, vt miſceatur ei oleum amygdalinum, aut coniungantur cum amygdalis, aut zuccaro. Et dixit Rufus. Adminiſtratio eius cum fiſticis remouet hoc nocumentum ab eo. Et dixit Iudæus. Ipſum cum confecto de cotoneis, aut rob ipſius cum medio ponderis eius ex zingibere, & duplo ponderis ipſius ex amygdalis, eſt ſolutiuum bonũ. Inquit Hamech. Fiunt trochiſci ex eo, & duplo ponderis eius ex folijs violarum, & medio ponderis ipſius ex zingibere, & fit ſolutiuum ſine modeſtia. Inquit Ioannitius. Accipe dactylorum infuſorum in aceto die, ac nocte partes centum. Penidiarum partes quinquaginta, Amygdalarum purgatarum partes triginta. Turbith partes trigintaquinque. Scammoneæ partes duodecim. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, ana par. 4. Fiat eorum permixtio bona, & confice cũ melle deſpumato. Eſt enim medicina mirabilis. Inquit filius Zezar. Medicamẽ de turbith, quod elegi in ægritudinibus in quibus vſus eius eſt neceſſarius. Accipe turbith par. 10. zingiberis par. 5. zuccari par. 20. & quandoque addidi maſticis drachm. 3. & quandoque alia ſecundum intentiones alias. Et dixit iterum. Infundatur turbith in ſucco cucumeris aſinini die, ac nocte poſtquã raſus fuerit cortex ei, & exiccetur, eſt enim vltimum ad ægritudines iuncturarum. Turbith autem de triturationc, & coctione ſuſtinet omne, quod mediocre eſt. Nocumenta autem eius expellit aqua mellis calida, & aqua zuccari rubei ſimiliter calida cum oleo amygdalino.

POSSE. Turbith confortatum, ſolutione educit humores phlegmaticos craſſos, & viſcoſos, & a remotis, & iuncturis proprie: & ipſum quidem mundificat ſtomachum, & expellit ab eo ſuperfluitates adhærentes in villis eius, & mũdificat pectus a phlegmate craſſo, & putrido: & educit a iuncturis, & locis neruoſis, & anchis humorem craſſum, & viſcoſum, & eſt medicina ad dolores iuncturarum: & vſus eius præſeruat a lepra, & ab infectionibus phlegmaticis ſicut eſt morphea, & baras. Eſt enim medicina bona febrium phlegmaticarum. Is autem, qui ſumit ipſum timeat Auſtrum, & abhorreat piſces.

DOSIS. Eius contriti potio eſt a drach. 1. vſque ad 2. & eius decoctio eſt a drachm. 2. vſque ad 4.

TVRBITH.

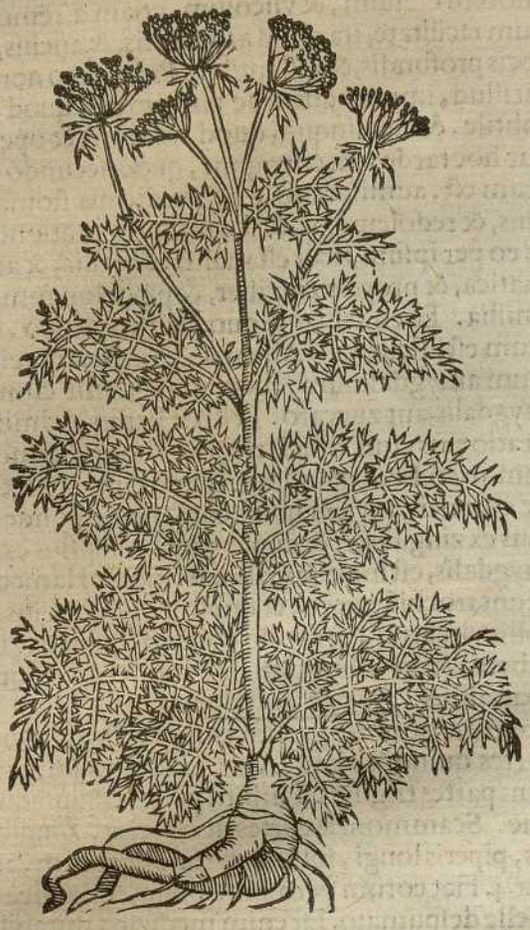

De Turbith. Cap. II.

SYLV. *Hac Serapiã suo turbith tribuit.*

TVrbith radix est herbæ lactariæ, folia ferulæ, sed minora habẽtis. Est autem turbith quoddam hortense, alterum syluestre, & in his magnum, & paruum, & album, flauũ, nigrum. In locis siccioribus, quia lacte est crassiore, gummosius euadit, & melius. Laudatur enim gummosum, album, vacuum, arundinosum, cortice cineritio, & plano, recẽs mediocriter, fractu facile: nõ gummosum autem imbecillum est, ac ventrem conturbat. malũ quoque est flauum, & nigrum, crassum, & gracile, cortice crispo, & dũ frãgitur intus, ceu neruoso, quod est syluestre. Recens etiam minus viscera conturbat, ac euertit, vetus imbecillum est. Corticibus extremis liquato gummi illitis ipsum quidam mẽtiuntur, quod si frãgatur, intus gummosum haudquaquam erit. Calidum est ordine tertio. Purgat trahendo mediocriter, flatus excitat, ventriculum ad nauseam euertentes, siccat quoq; excrementis etiã tenuibus vacuatis. Correctum enim turbith, pituitam crassam, & lentã, & putrem, à ventriculo, thorace, neruis, etiam à remotis, præcipue iuncturis educit. Ob id ad dolores arthriticos vsus eius est, à psora, lepra, baras, & alijs vitijs pituitosis, tum cutis, tum aliarum partium, & pituitosis febribus, aut præseruat, aut vindicat. Hoc autem sumpto, vitabis austrum, & vsum piscium. Purgat tarde, & imbecilliter, & stomachum ad nauseã subuertit, & vsu E crebro corpus extenuat. Ob id cortex eius ad albũ vsque abradendus est. Acribus autem, vt zingibere, sic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili per id cumulatum etiam à iũcturis, & his remotissimis, & profundissimis pituitam crassam, & lẽtam extrahat, cum per se solam tenuem pituitam educat, idque tardet. Ne vero stomachũ exagitet, ac euertat, medicamenta stomachica miscentur, & odorata, agitationem eius placatura, vt mastiche, zingiber, piper longum, gallia, & aromatica alia. Ne denique corpus emaciet, oleum amygdalinum, vel amygdala, vel saccarum ei miscenda sunt, vel cum Ruso pistacia. Iudæus autem turbith partem vnam, zingiberis partẽ dimidiam, amygdalarum duplum cũ condito, vel siccato succo cy- F doniorum miscet, tanquam purgatorium salubre. Hamech vero turbith partem vnam, foliorũ violarum partes 2. zingiberis partẽ dimidiam miscet in trochiscos, citra molestiam purgantes. Ioannitius autem dactylorum aceto dies duos infusorũ, partes centum, penidiorum partes quinquaginta, amygdalarum purgatarum partes triginta, turbith partes 35. scammonij partes duodecim, zingiberis, piperis lõgi, foliorum rutæ siccorum, ana partes 4. miscet cum melle despumato, & medicamẽtum sit mirabile. Sed filius Zezar, turbith partes decẽ, zingiberis partes quinque, sacchari partes viginti, interdum mastiches drachmas tres, alias alia miscuit pro varijs indicationibus, ad morbos hoc remedio egẽtes. Idem quoque turbith à raso cortice purga- G tũ succo cucumeris agrestis horas vigintiquatuor macerat, & siccat. fitque sic valentissimum ad articulares affectus. Si quam in corpore noxã reliquit, pota mulsa calente, aut quæ saccharo rubro est dulcorata, aqua calida, eã profligabis. Coctionem, & triturã mediocrem sustinet. Dat̃ puluere à drach. 1. ad drach. 2. decocto autem à drach. 2. ad drac. 4.

De Turbith.

MANA. DIfficile est diuinare, quam rem hoc loco pingere voluerit: non enim describit Turbith Serapionis, seu, quod idem est, Dioscoridis tripolium: non radicem pithyusæ, quæ à Dioscor. vocatur Turpet: siquidem folio hæc pini, illud isatidis, non ferulæ constat. Sed nec eam, qua nunc vtuntur medici, quoniam (vt audio) folio est Myrti, quali Dioscoridi secunda Tithymalli spe- H cies est, quam vocant fœminam. Fatendum igitur errorem esse in nomine ferulæ, cum nulla res Turbith vocata, ferulæ similis extet. CALIDVM est in tertio.) Si est radix alicuius speciei Tithymalli, succus eius erit in quarto ordine calidus, radix paulo minus, ex Galeni sententia. Auicenna radices calidas esse dicit in secundo vsque ad tertium. Si est Turbith Serapionis. & vt sequẽs est Tripolium Dioscor. & Gal. erit tertij ordinis. Vires quidem, quas huic suo Turbith Mes. adscribit manifestè ostendunt eum intellexisse de vocato ab Auic. & Serapione Turbith, licet neuter ipsorum cognouisse herbam eius videatur, alioqui non erant miraculũm taciturі, quod recitat Dioscor. & ex eius sententia Serapion, flores videlicet ter in vno die colorẽ mutare. Erunt igitur tres, vel forte quatuor res, nomen Turbith suscipientes, radix Videlicet Tripolij, de qua tractat Serapion sub turbith nomine: radix pithyusę, quam libro quarto Dioscorides dixit appellari Turbet: radix Tithymalli fœminæ

Flores turbith ter vno die colorem mutant.

Myr-

Myrtites vocatæ, qua nunc passim sub Turbith nomine vtuntur medici: & quartum demum, nisi penitus somnium est, quod folio ferulæ constare dixit Mesuæ. Aperiant igitur oculos medici eo vsuri. Et declinat à proprietatibus bonis, quæ sunt septem. Hæc à Serapione capite de Turbith. RECTIFICATORES in primis abradi iusserunt.) Et hoc à Serapione. A

SYLV. TVrbith Serapionis est Dioscor. tripolium folio isatidis. Pithuysa autem Dioscor. turpet dicta folio pini. vulgare vero turbith, est radix tithymalli myrtitæ à Myrtaceo folio. Mesue autem turbith folio ferulæ quid sit, hodie parum est compertum.

COST. *QVid sit turbith Mesuæ, varij varia pronunciant. Alij turbith Serapionis, & Auic. hoc est tripolium Dioscoridæ, alij alypon Dioscoride, ideſt, album turbith Actuarij: alij Pithyusæ radicem, nam & antiqua Dioscoridis versio, & Græci codices in pithyusæ historia, ipsam turbet vocari, habent, alij thapsiam, alij tithymalum myrsinitem esse existimant. Verum, vt expendamus singula diligenter, si tripolio folia sunt Isatidis, radix odorata, & feruentis gustus, quum has notas suo* **turbith** *Mesues non ascribat, statui non potest id esse tripolium.* **Ita** *etiam si historiam alypi, petas ex Dioscor. quia illi radix acri itidem succo est prædita, commẽdatúrque ad purgandi vsum eius semen, & radicis nullus vsus proponitur, quana ratione id statuas esse turbith Mesuæ, non satis constat. De pithyusa quoque dubia res est, quum ea foliis piceæ describatur, non ferulæ. adiectitium autem illud, & Leonicenus in epistola ad Menochium, & alij fere omnes existimant, quod in Græcis codicibus, & antiqua versione legitur pithyusam turbith vocari. Qui vero thapsiam esse hoc putant, eo errare videntur, quod turbith inter lactarias herbas recensetur à Mesue; thapsia tamen lacte careat. De myrsinite vero etiam tithymalo satis apertum videtur nihil pro certo posse affirmari, quum non ferulæ, sed myrthi folia tithymalus fœmina habeat, constanter autem codices Mesuæ omnes legant, nõ myrthi, sed ferulæ, aut, vt in cuiusdam codicis margine deprehensum est, fœniculi foliis turbith constare. Hæc vbi in mẽtem veniunt, faciunt profecto, vt de hoc medicamento perplexi admodum simus. illud tamen statuendum tandẽ videtur, turbith Mesuæ nihil esse aliud, quã thapsiam. hæc enim folia ferulæ habet qualia, neque tripolium, neque alopon, neque pithyusa, neque tithymalus myrsinites. Etsi autem non esse inter lactarias herbas enumerandam thapsiam aliqui magni nostri temporis scriptores censent: eos tamen ipsemet Dioscor. redarguit, qui lactis ex ea extrahendi rationem docet, et eiusdem lacteum succum in aqua mulsa epotum vtrinque bilem extrahere, memoriæ commendauit. Est autem thapsia, vt ego quidem puto, non solum verum Mesuæ turbith, sed etiam vulgo in officinis vsitatum. hanc certe, & Apuli, & Siculi, cuius copiam habent magnam, turbith vulgato adhuc nomine appellant, & ex eius radice non fallax euentus quotidie spectatur, quum pituitam copiosè educat, atque id quidem satis clementer quantum, & plurium medicorum authoritas nobis fidem facit, & ipsi non vulgari diligentia sæpe obseruauimus. De turbith autem, quod ex Oriente ad nos affertur, thapsiæ ne alterius plantę sit radix, ego profecto neque affirmarim, neque negarim: existimare autẽ licet, si eius radicis planta, vt mercatores referũt, folia myrthi gerit, tithymalum esse myrsinitem, vt Manard. quoque doctiss. censet.* B C D

De Agarico. Cap. III.

AGaricus est ex medicinis magni iuuamenti: cuius ortus est secus arbores magnas, quibus iam accidit corrosio, & putrefactio. Et eius generatio est sicut generatio fungorum, propter quod quidam existimauerunt, quod sit fungus, & videtur quod sic. & quidam dixerũt, quod est sicut apostema factum per modum putrefactionis. ANT.

ELECTIO.) Alius est masculus. Et alius est fœmina. † Masculus vero est malus, & est ille proprie qui est longus, & niger, & grauis, † & habens in confractis suis sicut fila neruorum, & est durus, & densus. Agaricus autem quem sapientes laudauerunt est fœmina, & est habens proprietates quinque bonas, & proprie, vt sit albus, & leuis, & velociter frangibilis, & porosus, & rarus valde. † & vt appareat dulcis in primo gustu eius: deinde succedat ei amaritudo, et stipticitas. Et melior pars totius corporis eius est superior pars ipsi⁹: & stipes eius nõ est bonus, habẽs quasi semitas ligni putrefacti. Et corrosũ ex eo ẽ malũ.

COMPLEXIO, & proprietas.) † Est calidus in primo, & siccus in secundo. † Et est compositus ex substantia aerea posita in superficie ipsius, à qua primo gustu sentitur dulcis, & ex partibus terreis subtilibus dantibus ei stypticitatem, in quibus adhuc dominantibus igneis est in eo de amaritudine aliquid. † Et ipse quidem est subtiliatiuus, incisiuus, & solutiuus naturæ, & carminatiuus ventositatum crassarum, & aperitiuus oppilationum omnium.

RECTIFICATIO.) Pauci nocumenti dixerunt illum nisi, quia imprimit læsionẽ in visceribus, debilitans ea: quare indiget permixtione abstergentium cum ipso, vt non profundetur eius virtus in ipsis totaliter, sicut dixerunt sapientes. Verum est debilis, & tardãs operationes suas. Inquit Dioscor. Tarda est, & debilis eius operatio, sed incolumis, propterea quod in ipso ex dulcedine, & stipticitate aggregantur partes conuenienter. Verum vigoratur eius operatio si addatur ei tertium ipsius sal gemmæ, & fiant ex eis trochisci cum secanjabin. Et dixit Humain. Mellicratum iunctum ei vigorat operationem suam. Et dixit Haly. Si ex eo, & 6. parte ipsius ex kesim, aut dauci, & quarta ipsius sal gemmę fiant trochisci cum viscositate polypodij recentis, fit mirabilis consecutio operationis ipsius ad ea, quę oportet. Et dixit Iudæus, cum oxymelle scillitico magnificatur operatio eius. & dixit adhuc, Aliquid virtute acutum admixtum ei est ex addentibus virtuti ipsius. † Et Galen. dixit. Fiant trochisci ex eo cum vino infusionis zingiberis in quo puluis ipsius sępe submergatur: & fiet operatio eius completa. Et ex rebus sibi additis vigorantibus ipsum est spica, & aqua casei, & proprie sumpta ex capris. Et scito, quod de decoctione, & triturationę rem sustinent mediocrem.

POSSE.) Solutione educit phlegma crassum, & choleram rubeam. Et dixit Galen. Solutione educit vtranque choleram, & phlegma, & humores

mores viſcoſos, craſſos,& putridos. & eius proprietas eſt mundificare cerebrum, & neruos,& mẽbra ſenſuũ, & lacertos, & educere materias, quæ ſunt in nucha,& finibus eius: & mũdificare pulmonem,& pectus ab humoribus viſcoſis,& putridis:& mũdificare ſtomachum, & hepar,& ſplenem,& renes,& matrices mulierum:& educere materias à iuncturis. propter quod vocauit Democrat.agaricum medicinam familiæ,quia ſingularum partiũ corporis commoditatem habet. Et valet ad oẽs dolores intrinſecos corporis. Et eſt medicina mirabilis ad ſodam antiquam, & epilepſiam,& vertiginem,proprie. Et confert etiam maniæ,& melancholiæ,& ægritudinibus neruorũ,& apoſtematibus cerebri. Et eſt ex medicinis bonis aſthmati, & difficultati anhelitus, & vlceribus pulmonis,& pectoris,& ſanat dolores ſtomachi,& viſcerum. Et eſt medicina oppilationum,& ægritudinum omnium,quarũ mater eſt oppilatio, ſicut eſt icteritia proprie,& hydropiſis, & craſſities ſplenis. Et confert dolori hepatis iuuamentum manifeſtum, & ſplenis ſimiliter,& renum. Et curat apoſtemata eorum. Et prouocat vrinam,& menſtrua,& mundificat matricem. Et vſus eius aufert fœditatem coloris cutis acquirens ei colorẽ bonum,& eſt ex medicinis educentibus vermes,& confert etiam ſciaticæ,& doloribus iuncturarum. & eius quidem iuuamentũ ad febres antiquas diuerſarum materiarum,& ad typum earum magnum eſt,& proprie cum eo quod conuenit ex potibus.

†Dosis. Eius contriti potio eſt à drachm. 1. vſque ad 2. & in decoctione à drach. 2. vſque ad 6. Conſeruatur autem per annos quatuor.

AGARICVM.

De Agarico. Cap. III.

AGaricus medicamentum efficax oritur in truncis arborum magnarum,vetuſtate iam putreſcentium,& eroſarum, tanquam earũ,vel apoſtema,vel fungus.eſt autem is duplex,mas,& fœmina. Mas eſt malus,præſertim qui longus,niger,durus,denſus, grauis,& in fragmentis,ceu villos neruorũ oſtendit. Fœmina ſi rotundior,alba,poroſa,& rara valde, & frangi facilis, leuis, dulcis primo guſtatu, mox amara,& ſtyptica,eſt melior, præcipue ſumma corporis ſui parte. Nam ſtipes quod ligni putrefacti aliquid præferat,malus eſt,vt eroſus agaricus. Calidus eſt ordine primo, ſiccus ſecundo, conſtatque ſubſtantia duplici,aerea ſuperficiaria, dulci primo guſtatu percepta, & terrea ſtyptica, ſed tenui ob vincentem in hac igneam ſubſtantiã, amaritudinis effectricem, quibus incidit, tenuat, terget,obſtructa omnia liberat,flatus diſſipat,purgat.Pituitam autem craſſam,lentam,putrem,& bilem flauam,& atrã purgat Galeno,à cerebro,neruis, muſculis, ſenſorijs, ſpina dorſi, thorace, pulmone,vẽtriculo,hepate,liene, renibus,vtero,iuncturis.Ob hæc medicamentum familiæ Democrito eſt dictum,quod ad omnes omnium partium internarum affectiones, præcipue cephalalgiã veterem,epilepſiam,vertiginem,maniam, melãcholiam,& alios cerebri,ac neruorum affectus etiam cum tumore cõiunctos,ad aſthma item,& ſpirandi difficultatem,& thoracis, aut pulmonis vlcera, ad affectus ventriculi,& vaſorum aliorũ. Ad icterum,hydropem,lienis duritiem,& dolorem,& tumorem,tum ipſius,tum hepatis,& renum,& reliquos morbos obſtructioni ſuccedentes. Vrinam quoque mouet,ac menſes vterumq; expurgat. Cutis colorem floridũ reddit.lumbricos necat:iſchiadi,& cæterorum articulorum doloribus confert, & febribus diuturnis ex materia varia natis,easq; ad typum aliquem reducit, præſertim potus cum idoneis illi materiæ alijs medicamẽtis.Viſcera reddit imbecilla: ob id tergentibus miſcetur,ne in ea virtus eius altius penetret. Tarde quoque,& imbecilliter vacuat Dioſc.niſi cum tertia parte ſalis gẽmæ,& manna in trochiſcos cogatur.Per ſe tamen eidem ſaluber dicitur ob ſubſtantiam, & dulcem, & ſtypticam legitima portione miſtam . Humain vero, mulſa ei vires, & celeritatem addit . Haly autem ex agarici parte vna,liguſtici,vel dauci parte ſexta,ſalis gemmæ parte quarta, cum polypodij recentis muccagine trochiſcos virtutis miræ facit, quando eſt eo opus . Iudæus oxymelite ſcillitico vires eius auget,& acribus alijs . Galen. puluerem eius vino(cui infuſum eſt zingiber) macerat,& cogit in trochiſcos efficaces multum . Additur eadẽ ratione, & ſpica, & ſerum lactis,præcipue caprini . Coctionem, & trituram mediocrem ſuſtinet. Datur puluere à drachm. 1. ad drach. 2. decocto à drach. 2.ad drach. 5. ſeruatur annos quatuor.

SYLV.

Mas rotundus, & vndequaque ſibi coalitus Dioſc.

Fœmina re melior, curſu venarũ recto cõſtat eidem, Dulcu vtroque eidem, ſubacru, & modice ſtyptricus. Gal. albiſſ. fraãu facill. minimum lignoſus, aut perforat⁹ Paul.

Craſſos humores icidit obſtructionu viſcerũ purgat,Galen. Vbi aũt cetera hic ſcribat,nondum legi.

Phthiſicis defruto,tormentibus,cruditati,acidoructui Dioſc. Tarde agit agaric⁹,vtriculo parũ moleſt⁹ Paulo Dioſc.noſter.Hos trochiſcos apud Gal. nõdum legi. Paul. dat drach. 2.cũ mulſa. Dioſc. Varium pondus pro affectuũ varietate.

De

De Agarico.

GLandiferæ arbores, inquit Plinius, maxime Agaricum ferunt: est autem fungus candidus, odoratus, nocte relucens. Galenus radicem vocat, & Prenno dicit innasci, hoc est, Ilici. Dioscorides aliquos putasse radicem, alios fungorum modo in truncis arborum nasci, & esse Laserpitio similem. MASCVLVS est malus, & ille proprie qui est longus.) Marem rotundum ait Dioscor. & vndequaque sibi coalitum. ET habens in confractis suis fila neruorum.) Fœminam dicit Dioscorides cursu venarum recto constare, marique præferendam. ET vt appareat dulcis in primo gustu.) Non hoc peculiariter adscribit Dioscor. bono, sed pariter & fœminę facit commune. Galenus amaritudinis in tempore succedere apparentiam quandam acredinis dicit, & modicę stypseos. Pau. eligendum albissimum, quod facillime frangatur, nec sit valde lignosum, aut perforatum. EST calidum in primo. Auerrois dixit Galenum in nullum ordinem redegisse, ei autem videri calidum in primo, siccum in fine secundi. ET est compositus ex substantia aerea. Adde ex Galeno, & terrestri, quę à calore attenuata est minimum aquosæ particeps. ET ipse quidem est subtiliatiuus) Discutit, crassos humores diuidit, obstructiones viscerum repurgat, inquit Galenus. Inquit Dioscorides.) Non leguntur hæc apud Dioscoridem, sed Paulus Aegineta similem habere vim ait Colocynthidi, tarde tamen agentem, nec valde ventriculo molestam. ET Galenus dixit, fiant trochisci.) Nec hoc legi apud Galen. Et ducit materias ex iuncturis.) Dioscorides dat in coxēdicis, & aliorum artuum doloribus cum oxymelite. Ad omnes dolores intrinsecos.) Ad omnes internos affectus, ait Dioscorides. Vlceribus pulmonis.) Phthisicis cum defruto, ait Dioscorides. Et sanat dolores stomachi.) Per seipsum, si edatur, inquit Dioscorides, valereque eriam torminibus, cruditati. & acido ructui. Mundificat matricem.) Confert præfocationi vteri, eodem Dioscoride teste, inflationi quoque, fracturis, casibus, dysenteriæ, & sanguinis excreatui: valet & ferarum morsibus, qui infrigidando sunt, siue potum, siue exterius appositum, secundum Galeni sententiam. DOSIS eius contriti potio est à drach. vna vsque ad duas.) Dioscorides obolorum duorum pondere dat ad rupta, conuulsa, tormina, & cruditates: drachmæ pondere hepaticis, asthmaticis, dysenteriæ: tres obolos sanguinis excreatui, & comitialibus, ad aluum purgandam vnicam vel duas drachmas. Paulus drachmas duas dat cum melicrato.

Dosis agarici.

SYLV. AGaricus aut radix est cum Galeno, aut velut fungus quidam candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum, & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

COST. *AGaricum quid esset, non satis compertum fuit Dioscoridi, & Galeno, quum is aliorum tantum sententiam recenseat, hic vero radicem esse existimet. est autem non radix, sed fungus, seu vt alij, quod noster Mesues scribit arborum putrescentium veluti apostema. Nostra tempestate nullus agaricum non nouit, aut collegit, ex laricibus frequentissime, atque etiam ex ilicibus, quamuis raro, licet Plin. Galliarum glandiferas maxime arbores agaricum ferre literis commendarit*

Cap. 8. *lib. 16. Sane quum duplex agaricum sit, mas & fœmina, marem rotundum esse ait Dioscorides, Mesues vero ijs verbis* [*Masculus vero est malus, & ille, qui proprie est longus*] *longum facit. Dioscorides quoque fœminam recto venarum cursu constare ait: at Mesues quum ait* [*Et habens in confractis suis fila neruorum*] *id mari ascribit. In deligendo item agarico hic friabile commendat. Dioscorides vero, quod in Galatia Asiæ, & Cilicia in cedris nascitur, ob id damnare videtur, quod friabile est, & infirmum. Consentiunt præterea Mesues, & Paulus agaricum ventriculo esse innoxium, licet tardæ sit actionis. At contra Aetius libr. 3. incommodum stomacho esse ait, quod & communis medicorū obseruatio experitur. ipsi etiam aliquos magnos medicos nouimus, qui ab eius vsu semper abstineant. Postremo agaricum castigari docet Mesues sale gemmeo. At nō sine magna ventriculi noxa adijci sal gemmeum hodie experimur. quo fit vt vel vulgare sal gemma adulterinum sit, vel vt perperam agarico commiscеatur. Parari vero etiam ex eo trochiscos docet. At quum id tenuium sit partium, rationi etiā consentaneum est contritum inefficax euasurum. Hęc ferè sunt, quę Mesuę obiecta exigere videntur, vt in ijs diluendis operam aliquam impendamus. (cętera enim quę hic huius scriptoris aduersarij adijciunt, nullius prorsus esse vsus puto) sunt autem, & hæc pauci, vt credimus, momenti. Etsi enim marem agaricum, hic longum esse ait, contra quā Dioscor. vt demus errorem esse hunc, vndecunq; fluxerit, seu authoris, seu scriptoris potius vitio, reponendumque sit pro longo rotundum; in eligendo tamen agarico non errat, album, leue, friabile, porosum & rarū præferens. Habet vero mas sicuti, & fœmina venarum discursus, sed fœmina rectos, & tenues, mas obliquos, quia ipsum rotundum est, & longe, quam fœmina crassiores; vt maris comparatione fœmina carere villis videri possit. quare non errat, quum ait, marem frangendo ceu villos neruorum, ideſt crassiores habere: quales certe fœmina non habet, tenues potius pilos ostendens. quum aūt friabile hic agaricum commendat; habet subscriptores peritos omnes medicos. Dioscoridem vero id, quod in Galatia Asiæ, & Cilicia nascitur propterea respuere dixerim, quod nimis fortasse friabile sit. tale enim infirmum esse necesse est, proprio scilicet, & insito humore destitutum, quo conseruari innatus rerū calor solet. De ventriculi quoque offensa, & si id quotidie experiri licet, quod & Aetius scribit, turbari hoc assumpto medicamento ventriculum dum sui leuitate supernatans nauseam, & vomitum facit, ac ingrato amarore uentriculi os sensu eximio prędituм vellicat; nulla tamen insignis post factam expurgationem noxa remanet. quin astrictionis, quæ illi cum amaritudine est mista, non paruum robur potest vētriculo conciliari. illi ergo innoxium esse non immerito, & Dioscor. & Pau. autumant: id quod experimento licet comprobare. alioqui certe, qui tam religiose ab hoc medicamento abstinēt, neq; qua id caueant ratione ipse video, neq; imitādos vllo pacto dixerim, quum parte altera primates in medicina viri tantopere agaricum commendent. Quod autem reliquum est, an recte sal gemmeum in castigādo agarico misceatur, quum eo affligi ventriculum sentiamus: ego profecto Zingibere longe melius castigari, & stomacho minus infensum reddi ipsum non negarim; eius tamen vim eo sale multo magis quam zingibere adiuuari, pro certo habeo, in quem vsum a Mesue id sal commiscetur. sal autem hoc vulgatum, cur genuinum non existimemus, nihil nos prętерea vrget. Quod sequitur, an agaricum in pastillos redactum reddatur inefficax, consulenda est, & ratio, & experimentum. atq; illa quidem docemur, sale addito ipsum reddi efficacius; mellis vero lentorem id prestare quo minus rerum quantumuis tenuium vires diffluant. experimentum vero etiam, qui contra sentiūt plane refellit, quando & quod in catapotia contritum assumitur. & quod in pastillos confictum seruatur, nihilo secius expurgare quotidie experimur.*

Cap. 40.

De

De Colocynthide. Cap. IIII.

COlocynthis est quam Persæ vocant cucurbitam deserti, quæ nascitur in planta, quam etiam sal terræ vocant, eo quod in toto ambitu eius interficit herbas, & est sicut venenum eis. vnde vocant eam Arabes necem plantarum. & eius folia sunt ampla, pilosa: & extenduntur rami eius super faciem terræ sicut extenditur cucurbita, & terra super quam iacet, videtur sicut adusta.

ELECTIO. Duorum est modorum, masculus scilicet, & fœmina. ex eis est masculus super quem nascitur sicut lanugo, est grauis cum duritie, & asperitati attinens, & nigredini. Et laudatur ex eis fœmina, & proprie habens proprietates has bonas: vt sit scilicet crassa, & leuis, & quanto leuior melior: & sit laxa, & alba, & lenis, & completæ maturitatis, & cuius pars interior est pulposa, & laxa, & lenis, & alba vehementis albedinis. Verum quæ non est completa in maturitate mala est, conturbat enim suscipientem eam, & ventositatem cum difficultate facit, & soluit superabundanter, & solutione educit sanguinem, & fortasse interficit. Et cum sigillatur cum toto germine plantæ, vt nascatur colocynthis vna, est illa mala, pernitiosa, immo est venenum. & cum in tota regione non est nisi planta eius vna per se nascens, est mala. Et quæ nascitur in terris fortibus, & puluerulentis, aut iuxta loca reptilium, aut in locis thermarum colocynthides facit minores: & sunt similiter malæ. Quæ autem nascitur in terris laxis, & arenosis, & liberis, est quæ eligitur. Et cum extrahitur pulpa eius, tempus debilitat eam. Tempus autem collectionis eius est autumnus, & proprie dum iam citrinescit, & remouetur viriditas ipsius.

COMPLEXIO, & proprietas. † Est calidæ complexionis, & siccæ in tertio gradu, & est composita ex partibus igneis, & partibus terreis adustis, & est solutiua, & attractiua superfluitatum, & eius attractio est multum a remotis, & est resolutiua, incisiua, & abstersiua.

RECTIFICATIO. Quatuor sunt corrigibilia in ipsa. Nocet enim stomacho, cordi & hepati, & est conturbatiua, subuersiua viscerum, faciens operationes difficiles, & aperit orificia venarum apertione sanguinem fluere faciente, & operatur illud vehementius quàm aloe, & velocius. & excoriat vias. Emendatur autem primum, & secundum nocumentum contingens ex ea, commiscendo cum ipsa ex medicinis cordialibus, & stomachicis, & hepaticis, quæ meliorare possunt conditionem eius, sicut additur ei proprie mastix, & gallia, & similia. Emendatur autem tertium, & quartum nocumentum ex ea cum rebus acquirentibus ei viscositatem, & glutinationem, & remouentibus ab ea serrositatem, & cito lubricare eam facientibus. sicut est tragacanthum proprie, & bdellium, & gummi, & mastix, & similia. Et dixit Græcus, fiunt ex ea, & laudano partes sumendo æquales post frictionem eius cum oleo rosato, pilulæ, & sunt bonæ, sanæ ad ea, quæ oportet. Modo rectificationis eius secundum quod narrauit filius Serapionis. Infundatur pulpa eius in aqua mellis, & proprie decoctionis ruthæ, & exiccetur post illud, & teratur vltima contritione, & administretur cum aqua mellis prædicta. Modus rectificationis eius ex inuentione nostra. Incidatur minutissime cum inciſorio, inuoluatur subtili inuolutione cum glutino tragacanthi, aut bdellij, & exiccetur, & conteratur post illud vltima contritione, & fiant trochisci cum pauco mastice resoluto in oleo rosato, vel cum laudano, vel cum aqua mellis. Hæc enim ars illam facit sine molestia. Et scias quod de decoctione rem completam sustinet. Et dixit filius Zezar, non oportet vt multum conteratur: vltima enim eius puluerizatio excoriat vias, & venas. Et dixit filius Serapionis, Oportet vt perueniatur ad vltimum puluerizationis eius: aliter enim vlcerat viscera. Et mihi quidem videtur, quod in vltimo puluerizata confrangitur virtus à permixtione adiunctorum ei, & pertransit loca viscerum absque impressione nocumentorum in ipsis. & forsitan in ea in qua non exquisite fit illud, pars sensata ex ea adhærens in vijs, & inuolutionibus apostemat, & vlcerat. Expellit autem nocumenta ipsius à corpore aqua passularum cum oleo amygdalino, vel oleo nucum, aut aqua mellis cum oleis prædictis.

POSSE. † Solutione educit phlegma, & humores viscosos, attrahens ipsos à profunditate membrorum. Et dixit Humain. Solutione etiam educit choleram citrinam, & eius operatio ad neruos, & iuncturas extenditur. † Et dixit Dioscorides, Non efficit operationem in materijs quæ sunt in venis, de qua sit curandum, nisi in materijs quæ sunt in locis profundis distantibus, & eius posse est magnum in mundificatione cerebri, & neruorum, & lacertorum, & pulmonis, & pectoris, & est magna medicina ægritudinum eorum, † sicut est dolor capitis antiquus, & dolor cranei, & hemicraneæ difficilis, & epilepsiæ, & apoplexiæ, & confert ægritudinibus neruorũ omnibus, & vertigini, † & descensui aquæ ad oculum: & est res magni iuuamenti ad asthma, † & antiquam tussim, & ad dilatationem anhelitus. & est eius operatio virtuosa ad dolores iuncturarum, & podagram frigidam, & sciaticam proprie, secundum omnem modum administrationis eius etiam in clysteribus, & collyrijs, & confert etiam colicæ phlegmaticæ, & inflatiuæ iuuamentum vltimum, & hydropisi. & si supponatur in matrice, occidit fœtum. & si ex ea cum aceto forti fricetur morphea, sanat eam, & similiter lepram, & elephantiasim. Et si euacuetur, quod est in testa eius, & impleatur oleo, & bulliat in cinere calido, & inungantur capilli, denigrat eos, & tardat caniciem, & prohibet casum eorum. & si distilletur ex ea in aurem, sanat dolorem eius, & confert sonitui in ea. Et si impleatur aceto forti, & colluatur ex eo os post bullitionem ipsius, sanat dolorem dentis.

DOSIS

Dosis ipsius est a Karactis 6. vsq; ad 10. Is autem qui sumit eam, timeat frigus, & æstum.

COLOCYNTHIS.

De Colocynthide. Cap. IIII.

SYLV. Colocynthis est cucurbitæ sylvestris fructus, & planta, fel terræ etiam quibusdam dicta, & Arabibus plantarum mors, quod herbas alias sibi vicinas veneni modo interficit, vt vicina illi terra adusta videatur. Folijs, sarmentis super terram serpentibus fructu licet minoribus, cucurbitam imitatur. In eamas est, foris lanuginosus, nigricans, subasper, durus, grauis, & fœmina præstantior, præsertim si est magna, exacte matura; alba, lenis, rara, leuis, vti eius interior medulla albissima, rara, lenis & leuis: quoque leuior, eo melior. sitq; ex agro, laxo, arenoso, libero, Autumno lecta, cum languescente virore cęperit in luteum colorem mutari. Immatura, & his notis destituta, mala. flatus terminosos, & molestissimos excitat, immodice purgat, vt etiam sanguinem educat, & sæpe mortem asferat. Pessima est etiam, ac venenosa, quam produxit vnicam tota vna planta. Quæ planta si loco illo est vnica, multo pernicioſiorem fructum parit, præsertim si locus ille est vliginosus; vel puluerulentus, vel thermis propinquus, vel serpentibus abundet. Calida est, ac sicca ordine tertio, ignea substantia, & terrea per vstionem tenuata [eximie amara] constat. Pituitam, & alios humores crassos, & glutinosos, magis ex profundis partibus, & distantibus, vt cerebro, neruis, musculis, iuncturis, pulmone, thorace, quam ex venis attractos, vt censet Dioscor. purgat, ac etiam bilem flauã, vt voluit Humain. Quapropter dictarum partium morbis mire subuenit. cephalalgiæ antiquæ, dolori cranij totius, hemicraniæ contumaci, epilepsiæ, apoplexiæ, vertigini, aquosę fluxioni in oculum, podagrę frigidæ, ischiadi maxime, ac reliquis neruorum iuncturarumq; affectibus, asthmati itẽ, ac tussi antiquæ, dyspnœæ ex thoracis repleti angustia. Ac præterea summe omnium prodest colico dolori, tam ex pituita, quàm flatibus: & hydropi. Omnia autem hæc, siue sumpta, siue clystere, aut balano intestinis immissa præstat: vtero autem imposita fœtum necat. Eadem cum aceto forti affricta, alphos, lepram [psoram] elephantiam sanat. Oleum denique super cineres calidos incoctũ cortici eius inanito, capillos illitu nigrat, eosque ne cadent firmat, canitiem tardat. Idem auri instillatum eius dolorem, ac tinnitum sanat. Acetum autem similiter incoctum collutione dolorem dentium sanat. incidit enim, tenuat, terget, digerit. Ne autem cordi, ventriculo, hepati, & cæteris viscеribus noceat turbando, subuertendo, violenter trahendo, miscenda ei sunt dictas partes roborantia, vt mastiche, gallia, & similia, vti misceantur glutinosa, lubricando citius deturbantia, acrimoniam mordacem obtundentia, vt gummi, tragacantha, bdellium, mastiche, & similia, ne amplius vias vlceret [per quas fertur] & ora venarum adeo vehementer aperiat, vt inde sanguis manet. Filius Serapionis colocynthidem mulsa cui incocta fuerat ruta macerabat, siccabat leuissime terebat, ex mulsa prędicta dabat. Gręcus quidam colocynthides rosato oleo fricabat, & cũ æquali portione ladani in catapotia formabat, vtilia prædictis affectibus. Ego autem eam minutissime forbicibus incido, glutino, & muccagine tragacanthi, aut bdelij perlino, sicco, tenuissime tero, cũ ladano, vel mulsa, vel mastiche, oleo rosato dissoluta. in pastillos cogo citra molestiam purgatorios. Quod si noxam corpori impresserit, mulsa, vel vuarum passarũ decoctũ cum oleo amygdalino, vel oleo nucum; eam abolet. Longã decoctionem sustinet, estq;, vt mihi cum Serapionis filio videtur, contra filij Zezar sententiam, pulueranda tenuissime, vt eius facultas malefica, permixta illi exquisite alia plenius obtũdatur, vtq; viscera celerius permeet, neq; in ipsis ob partium minus tritarum crassitiem cesset, quam fortasse fit, vt in visceribus pigra retineatur, eaq; vlceret, præsertim cum sensu perceptibiles fuerint eius particulæ. Datur a siliquis sex ad decem, frigus, & æstum vitantibus.

nium, sed neruis, & neruosis partibus Paul. non Dioſc.

Eius drach. 1. in mulsa cyathis duobus cum ruta coquit Paul. non Serap.

Id nerum in canonib. demonstrant. alij id parui faciunt.

Pituitã, bilem, & strigmẽta Dioſc. purgat pulpa colocynthidu vacuat præcipue bilem & mucos, non à sanguine, vt helleborus, & scamma

De Colocynthide.

MANA. COlocynthis græce, latine agrestis. Cucurbita dicitur. EIVS folia sunt ampla, pilosa.) Ramulos, & folia ait Dioſc. per terram sterni, esseq; satiuo cucumeri similia, quibusdam diuisuris scissa. VERVM quæ non est completa, mala est, & reliqua.) Si hęc vera sunt, nunquã erit tutus colocynthidis vsus. non enim scire possumus,

quo

quo solo genita, an in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Et proprie dum iam citrinescit.) Colligendam docet Dioscor. cum in pallidiorem colorem mutari occeperit. EST calidæ complexionis, & siccæ in tertio.) Amaram dicit Galen. non posse tamen id efficere, quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi vim. Ex quibus verbis monstrat, non ita calidam putasse, vt Mesue; licet sub quo ordine calida esset, non expresserit. Modus rectificandi eius, secundum quod narrauit filius Serapionis, & reliqua.) Non hoc præcipit Serapion. sed Pau. drachmam vnam in duobus melicrati cyathis coquens cum Ruta. Et dixit filius Serapionis, oportet vt perueniatur ad vltimum puluerizationis.) Non hoc dixit Serapion, sed contrarium, non esse videlicet multum terendam. Paulus autem & Auic. quem est Mesue secutus, plurimum teri iubent; quoniam, vt inquit Pau.) asperæ eius partes interioribus hærentes vlcera faciunt quibus nerui compatiuntur. SOLVTIONE educit phlegma.) Bilē etiam & strigmenta, dicit Dioscor. Et dixit Dioscorides, non efficit operationem in materijs quæ sunt in venis, & reliqua.) Non hæc Dioscor. sed Paulus cuius hæc sunt verba: Interiora colocynthidis vacuant precipue bilem. & mucos, & non a sanguine vt Elleborus, & scammonium, sed a neruis, & neruosis membris. SICVT est dolor capitis antiquus.) Paulus, danda his quibus caput est læsum, aut interior vel exterior eius membrana: illam piā matrem, hanc circumossalem vocant. aut vertiginosis, hemicranicis, comitialibus attonitis, cynico spasmo, asthmaticis, & nō nisi recta ceruice spirantibus. DESCENSVI aquæ ad oculum.) Paulus, diuturnis oculorum fluxionibus. AD antiquam tussim) Docet Plinius aquam mulsam in ea coqui ad dimidias, & sic tussientibus infundi obolis quatuor. Multę eius vires sunt prætermissę, vt quod secundum Pau. valet his qui circa renes, & vesicam patiuntur. Iuxta Plin. in morbo regio vtiliter semina insumuntur, & protinus aqua mulsa, & quod cum oleo si infricetur, spinæ, lumborum, & coxarum dolores sanat, & succus eius viridis perfricatus, iuuat coxendice laborantes, authoribus Dioscor. & Gal. & quod vtiliter clystere pilæ eius injiciuntur, coxendici, paralysi, & vitijs coli, vt testatur Dioscor. Dosis decem ceratia.) Paulus drachmam integram dare non veretur. quæ secundum eum pendit ceratia octodecim.

Colocynthis quatenus vtenda.

Colocynthidis facultates à Mesue prætermissæ.

facit: Dioscor. tamen, & bilem, & strigmenta etiam elici testatur, quod & Aetius, & Actuarius. Ita vero, & de huius propinandæ mensura discrepare inter se medici videntur, Hic à ceratijs sex vsque ad decem exhibet: Aben Mesuai sex ceratia, ideſt scriptulum vnū non pertransit, Serapione teste. Auicenna tamē scriptulos duos dare non veretur, quod & Actuarius, & Aetius, licet imbecillis corporibus vnum tantum offerat: Paulus vero, quod & Dioscor. ad integram vsq; drachmam ascendit. Cæterum, vt his satisfaciamus, quod primo loco reprehēdunt, id tamen scribit, & Auic. 2. Can. & Habix, vt testatur Serapion, & Rasis. 23. Contin. authorem Ori Cap. 2. *basium faciens: atq; his astipulari videtur ratio. quum enim (vt etiā Serap.) fructus ille qui in planta est vnus, totum sibi vsurpet alimētum quo alij fructus multi possent, immodicas laxandi vires, & vencni ipsius vim assumat necesse est. Id in arboribus plane omnibus obseruare licet, quibus quo pauciores fructus insunt, eo, sapore atq; adeo viribus excellunt magis. Itaq; scribit rationi consentanea Mesues. An ergo abstinere à colocynthidis vsu oporteat, ego certe non tam facile statuam. affertur enim tanta eius copia ad nos, vt par sit feracissimas, & singulas plantas, & regiones esse, ex quibus aduehitur. vsu etiam experimur, castigatam, vt fieri solet colocynthida tuto exhiberi. & duces tot tantosque hactenus ab Hippocrate medicos habemus, vt nihil absterrere ab hoc medicamento nos debeat, quo præsertim id quotidie assequimur, quod paucorum aut forte nullius alterius vsu assequi liceat. quid enim aliud crassos æque valēter ex toto corpore humores educit? Sed hæc satis. De temperamento autem, ac de Alchindi quidē opinione, apertum cuiq; esse existimo cum frigido, & humido medicamento, neq; tam insignem amarorem, & acredinem, neque tam valentem purgandi vim posse consistere. quare, mea sententia quod de cucurbita domestica, quæ Græcis κολοκύνθα, medici ascribunt, id de syluestri quæ κολοκυνθὶς dicitur, Alchindus dictum putauit, ducto ex vocum similitudine errore. alioqui consentiunt omnia calidum, & siccum id esse medicamentum, non frigidum, & humidum. De Galeno autem, si quis eius verba perpendat, quomodo id colligatur quod Manar. ait, non video. Amaritudinis profecto opus inter alia calfactio est: solent enim amara, Galeni sententia, calorem in corporibus insignem excitare, quę ex immodica caliditate nascuntur: quam ob rem, quum Galen. colocynthidem ob strenuam purgandi vim citius deorsum ferri cum ijs quæ educit, neq; amaritudinis opera præstare posse asserit; subscribere Mesuæ potius videtur, in tertio calfacientium ordine reponenti, quam ipsi aduersari. alioqui certe, & insignis huius medicamenti amaror acredini, & partium tenuitati coniunctus. ac præterea effrenata, quæ ipsi inest, purgandi vis (ipsum nempe Auer. 5. Coll. in fine gradus purgantium medicamentorū reponit) astipulari Mesuæ videtur. De tritura vero quod obijcitur, cuiuis nullo negotio patere potest, Serapionē de hac re nihil. an vero filius Serapionis id scripserit. neque Manar. fortasse, neque alius nostro tempore affirmare queat, quum eius libri nusquam appareant: Id certe constat Mesuem, non Serapionem, sed Serapionis filium eius opinionis authorem tum hic, tum in lib. Can. vniuers. facere, vt propterea immerito Manardus hunc damnet. De quæstione autem hac, quid sentiendum sit, num multum an parum conterenda sit colocynthis: satisfacere nobis videtur Mesues rationi aduersariorum,* Cap. de tritura.

COST. SVnt & in hac de colocynthide historia nō nulla quæ Manardo, & alijs non placent. Primum autem quū ait (Verū quæ non est cōpleta mala est, &c.) si hæc vera sunt (ait Manar.) nunquā erit tutus colocynthidis vsus. nō enim scire possumus quo solo genita, in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Subdunt alij, pp hoc prudenter facere medicos qui ab eius medicamenti vsu in totum abstinendum esse præcipuunt. Est autem, & de huius temperamēto dubitatio. hic enim calidā, & siccam facit tertij ordinis: Galen. autem quum amara sit, nō posse tamen, ait, id efficere quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi uim: ex quibus verbis monstrat non ita calidam putasse, vt Mesues, licet sub quo ordine calida esset non expresserit: Alchindus vero Auicennæ testimonio frigidam esse, & humidam existimauit. Sed alius etiam est vbi de castigatione, & tritura huius medicamenti agit, scrupulus. quum enim ipse plurimum teri velit, hanc eadem opinionē Serapioni quoq; ascribit: contrarium tamen Serapio tuetur. Estq; hic etiam animaduersione dignum, leuigandāne diligentissime sit colocynthis, an contra à diligentissima ea tritura sit abstinendum, vt Zezar filium sensisse hic author monet. De purgatione præterea quæstio est, quales nam humores colocynthis trahat, hic enim ijs verbis (solutione educit, &c. pituitę vnius mentionē

rum, habemusque huius assensores, & Paulum, & Aetium, à quo non recedit Actuarius lib. 5. & Auic. lib. 2. Quam ob rem ab horum magnorum virorum iudicio, & experimento ego quoque nullo pacto recedendum contenderim. Quod autem sequitur, an colocynthis alios humores præter pituitosos expurget; certum est hanc, & bilem, & strigmenta educere, quod ait Diosc. affirmantque Paul. lib. 7. & Aetius, & Actuarius: at neque hoc prætermisit Mesues, imò ex Humain sententia id ipsum statim subiungit, si quis non oscitanter hæc legat. De mensura vero, quod postremo loco quæritur, quum alij magis, alij minus in hoc exhibendo medicamento sint audaces, nouimus nos empiricos quosdam scriptulos colocynthidis quatuor exhibuisse nulla subsequuta noxa: tutius nihilominus esse Mesuæ consilium ipse existimarim media via euntem: id vero etiam habita corporum, & excrementorum, & aliorum omnium ratione, quorum haberi à prudentibus medicis solet.

POLYPODIVM.

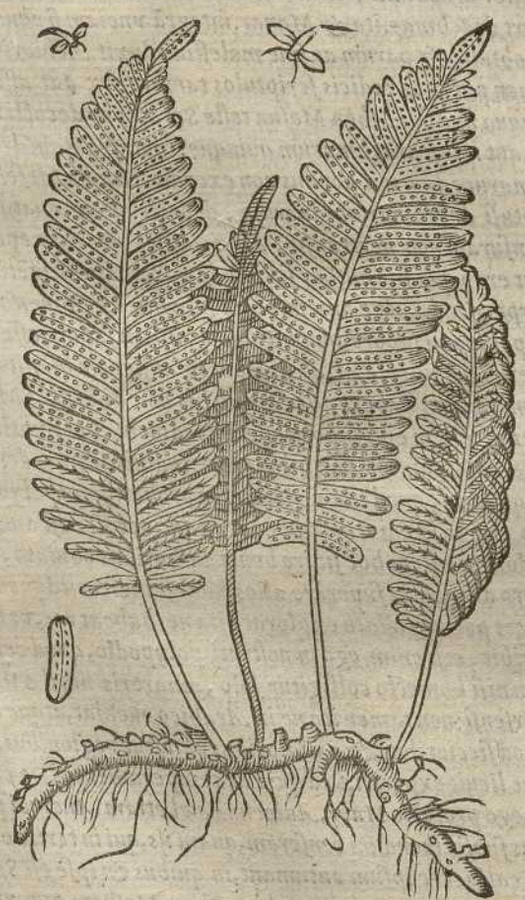

De Polypodio. Cap. V.

ANT. POlypodium † est radix, cuius plantæ est † ortus super arbores, † & super lapides: & vocauit eam Græcus filicem arborum.

ELECTIO. quod nascitur in lapidibus, humiditatem habet superfluam, indigestam, causantem ventositatem, & subuersionem. & nauseam. Verum melius ex eo est arborum, & proprie quod nascitur super arborem ferentē glandes, & quod est cum proprietatibus octo bonis, † & proprie quod est crassum: & solidū: & nodosum: & cuius color secundum aliquid participat nigredinem, & rubedinem sed parū: † & cuius confractū est sicut color phistici: & in quo est ex aromaticitate aliquid: & in cuius sapore est dulcedo cum stypticitate, derelinquens in gustu ex amaritudine aliquid vltimo: & quod est recens.

COMPLEXIO, & proprietas. † Dixit Diosc. Calidum est in tertio, siccum in secundo. Et dixit Haly, calidum est, & siccum in secundo. Et est resolutiuum humiditatum viscosarum, & crassarum. Et est exiccatiuum, & abstersiuum, & solutiuum.

RECTIFICATIO. † Est ex maxime extenuantibus, & desiccātibus corpora. & facit subuersionem, & nauseam. & est eius operatio debilis, & tarda. Et tollitur ab eo nocumentum primum administrando illud cum aqua mellis, aut cum aqua passularum, aut aqua hordei. † Inquit Hamech, coquitur cum iure gallorum, & gallinarum, & fit solutiuum bonum, & similiter cum aqua casei fit solutiuum conueniens. Et aufertur ab eo nocumentum secundum, si admisceatur ei aliquid ex sedantibus animam, sicut sunt semina redolētia, & species, sicut daucus proprie, & anisum, & semen fœniculi, & zingiber, & similia. De decoctione autem sufficienter sustinet.

POSSE. † Solutione educit choleram nigrā cum facilitate, & phlegma crassum, & mucilaginosum, & materias iuncturarum, & confert colicæ secundum omnem modum administrationis eius, & duritiei splenis, & proprie cum epithymo, & sale indo. & confert ad melancholicas febres, & proprie cum aqua mellis. & sanat scissuras, quæ fiunt in manibus.

DOSIS) † eius est à drach. ij. vsque ad aur. iiij.

De Polypodio. Cap. V.

POlypodium radix est plantę, lapidibus, & arboribus increscetis, quam δενδρόπτεριν i. arborum filicem, Græci vocāt. Quod lapidibus innascitur, humiditate excrementosa, cruda, flatulēta, ventriculum ad nauseam euertente, abundat. Præstantius quod arboribus, præsertim glandiferis innascitur, præsertim si † magnum est, recens, solidum, nodosum, foris ex nigro rubescens, colore intus herbaceo, vt pistacium, sapore dulci, austero, tandem subamaro, nonnihil aromatico. Dioscoridi calidum est tertio gradu, siccum secundo. humores crassos; lentos terget, digerit, siccat. bilem atram, & pituitam, vel crassam, vel lētam, purgat; etiam à iuncturis. Affectibus ob hæc melancholicis prodest, vt quartanis, præsertim cum mulsa, epithymo, sale indo. colico etiam dolori, & splenis duritiei quouis modo vsurpatū. Cōtra rimas, quę inter digitos fiunt, trita illinitur, corpora enim extenuat, & siccat. Ne vero ventriculum ad nauseā euertat, vtque citius vacuet, datur ex mulsa, vel aqua hordei, vel vuarum passarum, vel ex iusculo gallorum, & gallinarum, vt suasit Hamech, coctum, vel sero lactis,

SYLV. *Truncis arborū p̄cipue roborū, & lapidibus muscosis Diosc. † Digiti minimi crassitudine. Diosc. Plin. Cum mulsa pōt qđ colocynthis. Paubilē trahit, et pituitam. Diosc. sine gradu mētione ēt Gal. dicta itē qualitates miti⁹ calfacere ostēdunt. gra. 2. Auic. tēperatū. Auer. Clementer purgat sine morsu, siccat securi⁹ epitymo. Auer. Mandunt p se multi sine stōi subuersione, stōm tamē ab eo offendit etiā Plin. scrib.*

ctis, Bibitur vtiliter mistis seminibus odoris, vel ailjs aromaticis, vt dauco, anisō, fœniculo, zingibere, vel simili animam, & facultatem ventriculi naturalem corroborante. Longam satis coctionem sustinet. Datur à drach. ij. ad aur. quatuor.

De Polypodio.

MANA. POlypodiū nostri Filiculam vocant, inquit Plinius: similis est filici. Est radix) Adde ex Dioscoride pilosa, cyrrhos polyporum modo habēs. ORTVS eius super arbores.) Dioscorides in arborum truncis, præcipue roborum. Et super lapides.) Adde ex Dioscoride muscosos. ET proprie quod est grossum.) Minimi digiti crassitudine, Dioscorides & Plinius. ET cuius contrafactum est coloris fistici.) Coloris herbacei, Plinius & Dioscorides. ET in quo est ex aromaticitate aliquid, & in cuius sapore est dulcedo cum stypticitate, relinquens in gustu &c.) Obscure, nec conformiter bonis authoribus. Dioscorides enim sapore dicit in acerbo subduci. Galenus dulcē simul, & austeram habere qualitatem dominantem. DIXIT Dioscorides calidum est in tertio.) Dioscorides nunquam, Galenus in hoc non meminit graduum, sed cum exiccare dicat absq; morsu, nec aliam qualitatem præ se ferre, quam dulcem & acerbam, nō est tam calidum putandum: & propterea magis credendum Auerroi, quasi temperatum dicenti, quam Auicennæ, qui dixit calidum in secundo, nedum his, qui in tertio ordine statuerunt. EST ex maxime extenuantibus, & siccantibus corpora, & facit subuersionem, & nauseam.) Nescio quo pacto maxime possit corpora extenuare, cum leuiter purget, nec excellenti aliqua (vt dictum est) polleat qualitate. Scio autem quod per se exhibitum, nec subuersionem, nec nauseam facit. Et propterea in hac etiam parte, magis credo Auerroi dicenti, quod est secuta medicina, & melior Epithymo, quam vel huic viro, vel etiam Plinio stomachum offendi ab eo asserentibus. INQVIT Hamech, coquitur cum iure gallorum & gallinarū. Coquit Dioscorides cum gallinaceo, vel pisce, vel beta, vel malua, vel aridum inspergit in aquam mulsam. Plinius, exprimitur, inquit, succus aqua madefacti, & ipsum concisum inspergitur oleri, & betæ, vel maluæ, & salsamēto, vel pulticula coquitur. SOLVTIONE educit choleram nigram. Dioscorides, & Plinius bilem absolute, & pituitam. Paulus radicem contritam cum melicrato, idem dicit agere colocynthidi. Dosis vsque ad aureos quatuor.) exhibui ego sæpe vnciam integram, parumque, & id quidem sine molestia, eduxit.

Polypodium nec extenuat corpora, nec nauseam inducit.

COST. *SVspecta & hęc omnia sunt Manardo, quę de polypodio Mesues. Primum autē (vt cetera, quæ leuia sunt pręteream) in eligendo polypodio id commendat hic author. in quo (vt eius verbis vtar) est de aromaticitate aliquid, & in cuius sapore est dulcedo cum stipticitate, derelinquens in gustu ex amaritudine aliquid vltimo. At obscure (ait Manar.) nec conformiter bonis authoribus. Dioscorides enim sapore dicit in acerbo subdulci. Galenus dulcem simul & austeram habere qualitatem dominantem. Sed & de temperamento non videtur satisfacere. ait sane polypodium ex Dioscor. sententia tertio esse ordine calidum, & secundo siccum. at in Dioscoride legere hoc non est. præterea etiam Auic. secundo calidum & tertio succum, Haly autem (quod Mesues subiungit) in secūdo & calidum & siccum putat: Auerroes vero quasi temperatum in primis qualitatibus. nā significat hoc (ait Auer.) quia super ipsum dominatur dulcedo cū stypticitate, & desiccat sine mordicatione. cui etiam subscribere Gal. videtur dicens ipsum exiccare absque morsu, neque vllam aliam præse ferre qualitatem, quam dulcem & acerbam. Vnum autem etiam scribit, quum de huius medicamēti, noxa & castigatione agit, quod dignum est animaduersione. ait enim esse hoc ex maxime attenuantibus, & siccantibus corpora, & ventriculum subuertere, & ad nauseam concitare. At quum leuiter purget polypodium, neque excellenti aliqua polleat qualitate, videre nescit Manardus quomodo possit corpora extenuare. Idem Manard. polypodium seorsum exhibitum nec subuersionē, nec nauseam facere obseruauit. quare Auerroi potius tutum hoc esse medicamentum asserenti & melius quàm epithymū, magis quàm Mesuæ, aut Plinio, qui Mesuæ consentit, credendum puto. Est vero & de purgatoria huius vi scrupulus. Hic choleram ait nigrā educi, cui Auerroes astipulatur illi proprietatem ascribens purgandi melancholiam. At Diosc. & Plin. bilem & pituitam trahere affirmant. Ita & Paulus inter cholagoga recensēt, ac ratione cum mulsa contritā idem præstare testatur, quod colocynthis. Excitatur demum & de propinandi huius mensura controuersia. Hic ad aureos quatuor hoc est circiter drachmas sex exhibet. Auerroes tamen decem offert drachmas. ita & Manar. integrā vnciam frequenter obtulit, & parum ac sine molestia eduxit. Actuarius tamen purgatæ radicis scriptulos tantum sex dat affusa aqua mulsa: Aben Mesua teste Serapione decocti eius, aut infusi drachmarum quinque: contusi autem drachmarum duarum pondus non excedit. Ita & Mesęha contusi drachmarum duarum, decocti autem quatuor mensuram non pertransit, a quo Auic. non discrepat. sunt ergo quæ hic author scribit de polypodio diligētius perpendenda. Age autem vt singula hæc examinemus, de polypodij sapore, quum Dioscor. ipsum sapore esse in acerbo subdulci, & Gal. dulcem & austeram qualitatē dominantem habere asserunt, ab his non discrepat Mesues dicens in eius sapore esse dulcedinem cum stypticitate. addit tantum, non nihil amaritudinis vltimo derelinqui loco, quod Auic. quoque in probatissimo polypodio exigit. id enim commendat, in quo occulta est amaritudo. An autem hoc sit ire bonis authoribus obuiam, an vero diligentia superare alios, non est iudicatu difficile. decet potius gustatu explorare ita ne habeat res, vt hic scribit. etsi enim ego in nostrati polypodio, quod certe non nisi humecto colligitur solo, amaroris nihil adhuc persensi; non tamen ita ne in Arabico eueniat, atque eo, quod siccioribus, & calidioribus nascitur regionibus, ad huc licuit experiri. Sed quid de temperamento? De calore ego profecto Haly, Auicennæ, uel etiam Auerroi potius subscribendum censerem, quam ijs, qui in tertio ordine calfacere ipsum autumant, in quibus & ipse est Serapion. Consentire autem nobis, etiam Mesuem putarim, qui etsi Dioscoridem (cuius libros Arabes deprauatos habuisse, qui huic viro non sunt infensi pro explorato habent) secus velle scribit, illi tamen assentiri se neq; ait, neque negat; sed Haly opinionem subiungens huic ipsi astipulari sese potius indicat quàm superiori, arbitrari, scilicet secundo, non tertio ordine calidum esse hoc medicamentum. In hac autem re an rectius Auerroes sentiat quasi temperatum hoc faciens, iudicare ipse non ausim; illud tantum dixerim, quòd polypodium temperiem mediam non excedat, non satis efficaci ratione ab Auerroe esse demonstratum. etsi enim dulcedo, quæ astrictioni coniungitur, in polypodio est, & absque morsu desiccat: dulcis tamen ille sapor, qui astrictionem non

medio-

mediocriter exuperat (ne de amarore, qui in eo poſtremo loco eſſe debet aliquid dicam.) maiorem quã in temperata ſit re caliditatem prodit. fortaſſe ergo Auerroes vbi polypodium quaſi temperatum in primis qualitatibus facit, id non abſolute, & exacte, ſed aliorum ſoluentium medicamentorum comparatione, intelligit. alioqui certe, quum hoc ſi quis guſtatu diligenter exploret, caloris nonnihil commanſum ori impartiatur; ad ſecundum calidorum ordinem, eorum ſcilicet quæ manifeſte calefaciunt, accedere videtur. Sed de caliditate ſatis. De ſiccitate vero, quum teſtimonio Galeni, & medicorum omnium valenter exiccet, polleatque in eo aſtrictoria vis quæ terreſtribus partibus inhæret; patere exiſtimo non eſſe inter ea quæ temperate deſiccent reponendum, ſed ad tertium etiam vt ait Auic. & ex Dioſcoride Meſues ſicorum gradum accedere. alioqui non tam valenter (vt omnes conſentiunt) exiccaret. Porro ex his, quod deinceps obiicit Manar. paruo negocio confutari exiſtimo. neque enim quod ait Meſ. hoc eſſe ex maxime extenuantibus corpora, à ratione vſquequaque abhorret, vt ille putat. ſi enim ſiccando tantum eſt efficax, etiam attenuandi corpora facultate vt excellat, neceſſe eſt, quamuis leuiter expurget. An vero ventriculum ſubuertat, quod hic author ait, Auerroes negare videtur, ſtandum experientiæ eſt. etſi enim id quandoque eſt obſeruatum, citra vllam ventriculi noxam aſſumptum eſſe polypodium; frequenter tamen etiam contra euenit, quod in cæteris quoque medicamentis pro aſſumentis natura fieri conſueuit. Quod autem ratione aßequi licet, nobis profectò quum præter dulcedinem, quę in eo prę-
cellens, & ingrata eſſe ſolet, & aereas præualere indicat partes, ex qua re ſui leuitate ad os ventriculi ſuperius efferri facile ſolent, quæ talia ſunt, quum inquam præter dulcedinem viroſi etiam, ac medicamentoſi quidpiam commanſum præ ſe ferat polypodium: & nauſeam concitare, & ventriculum ſubuertere facillime poſſe videtur, quod Meſ. & Plin. ſcribunt. neque autem quo pacto Auerroes hac in re aduerſetur uidemus. licet enim vomitum faciat, ac ventriculum agendo ſubuertat, inſignem tamen nullam noxam vbi finis expurgandi fuerit, derelinquit, quod alia multa faciunt. quare & tutum hoc eſſe medicamentum non temere Auerroes ſcribit. Sed hæc ſatis. De purgatione, quod ſequitur, qui nam humor polypodio aſſumpto expurgetur, vt paucis dicam: quod Paulus inter ea, quæ bilem educunt ipſum reponat: Dioſcorides vero etiam pituitam trahi aſſerat: Meſuæ non aduerſatur, qui de cholera nigra, & pituita mentionem facit, quia hos præſertim humores ſolet purgando allicere. Quare quod hic nigram (vt ait) choleram duci aſſerat, Paulo non repugnat inter ea quæ bilem trahunt hoc medicamentum reponenti, quando nigra cholera bilis eſt ſpecies. de pituita autem meminit hic non ſecus, ac Dioſcorides. de bile vero flaua ob id fortaſſe non meminit, quia parum eſt, quod humoris huius polypodij vi expurgatur. De menſura autem, quod poſtremo loco obiicitur non eſt, vt multa dicam. Sane conſtat ſi quis menſuram ab aliis præſcriptam perpendat, Meſuem neque audaciæ, neque timiditatis ſubire notam, qui a mediocritate non diſcedit.

A B C D

SCILLA.

De Scilla. Cap. VI.

SCillæ † ſicut dixit Galen. duplex eſt iuuamentum. Solutione enim, educit materias, & præparat ad ſoluendum. ANT.

ELECTIO. Melior eſt habens parem. Sola enim ſicut dicitur, eſt venenoſa, † & adhuc eſt melior, quæ ſaporem habet compoſitum ex dulcedine, & acuitate, & amaritudine, & quæ ſplendorem habet in laminis ſuis, & quæ naſcitur in locis liberis. orta enim in locis thermarum, aut orta ſingularis, eſt mala.

COMPLEXIO, & proprietas.) † Calida eſt in tertio, ſicca ad ipſum. Eſt autem compoſita ex partibus igneis poſitis in ſuperficie ipſius dantibus ei acuitatis vehementiam, & ex partibus terreis aduſtis dantibus ei amaritudinem, & partibus aereis mediocribus, quare eſt in ea de dulcedine aliquid. Eſt enim inciſiua, † vlceratiua, aduſtiua, reſolutiua, & attractiua materierum ad exteriora, ſubtiliatiua partium craſſarum, & viſcoſarum fixarum, & adhærentium. & conſeruatiua a putrefactione.

RECTIFICATIO.) Aſſatio acquirit ei facilitatem in ſoluendo, & præparatio ipſius in aceto ponit materias craſſas adhærentes, & ſubmerſas, faciles ad expellendum. Modus autem operationis eius in aſſatione. Accipiuntur laminæ ipſius, & ſeparatim inuoluuntur in paſta, & ſepeliuntur in cinere calido donec coquantur ſufficienter, poſtea extrahantur ex paſta, & adminiſtrentur

ſtrentur vbi oportet. Modus alius aſſationis ipſius. Ponatur in vaſe luteo vitreato ſtricti orificij, & ſigilletur ligatione forti cum pergameno, & dimittatur diebus 40. & proprie diebus maioris æſtus, & moueatur vas, & mutetur viciſſim omni hora, ita quod æqualiter in ſingulis partibus calefiat, deinde extrahatur ſcilla, & adminiſtretur vbi oportet: & quãdoque admiſcetur ei poſt aſſationem tantundem farinæ orobi quantum ipſa eſt, & fiunt inde trochiſci, & conſeruantur vbi oportet. Secundum aliquos hic ponitur modus præparationis aceti ſcillitici, qui etiam in antidotario late inuenitur, & dicit Paulus. Laminæ eius ſicut ſunt ponantur in aceto in principio veris vſque ad fiuem æſtatis in vaſe vitreato ſigillato, & expoſito ſoli, & poſt illud adminiſtretur vbi oportet. Et ſcire debes, quod ſcilla de decoctione rem ſuſtinet mediocrem.

POSSE. † Solutione educit humores craſſos, & viſcoſos. Et dicit Haly, etiam cum hoc ſolutione educit choleram nigram: & eius iuuamentum eſt magnum ad ægritudines capitis ſicut cephalea, & epilepſia, & proprie ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & vertigo, & ſcotomia, & oxymel eius ponit materias viſcoſas facile ad expellendum, & ſubtiliat humorum craſſitudinem. Et ipſa quidem ſecundũ omnem modum adminiſtrationis eius, confert iuuamentum magnum ægritudinibus iunctura rum. † & eſt medicina bona pulmonis, & pectoris, & ægritudinum in eis, proprie electarium ex ſucco eius, & melle ſumptum lambendo clarificat vocem, & ſimiliter oxymel eius, & acetum ipſius, & eſt ex medicinis bonis ſpleni, & craſſitiei eius. eſt ex rebus præſeruantibus corpus a putrefactione, & conſeruantibus ipſum in ſanitate ſua. & acquirit vſus eius maciem corpori, & conſeruat in iuuentute, & acetum eius † excitat, & confortat gingiuam laxam, & putridam, & confirmat dentes motos collutio ex eo, & ſimiliter potus ipſius eſt medicina magna fętori oris, faciens ipſum odoriferum. & ſanat dolorem ſtomachi, & adiuuat ad digerendum. & vſus eius ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius confortat corpus, cui accidit laxitas, & molli ficatio, & colorem efficit bonum.

† excitat.

DOSIS. Potio eius aceti eſt a drach. 5. vſque ad duodecim, & oxymelis eius ab aur. 6. vſque ad vnc. tres, & trochiſcorum eius a drach. 2. vſq; ad quatuor.

De Scilla. Cap. VI.

SYLV. § *Id in Gal. nõdum legi. Id in canonibus demõſtrauit. Candidiſſimã. Plin. vtiliſſimam addit albam. Gal. in Therap. Calida ſecundo gradu Gal. Tuſſi Antiquæ, & aſthmati, tribus obolis cũpta eclegmata pro-*

SCilla autore Galeno bifariam vtilis, tũ quod humores expelli apparat, tum quod apparatos vacuat. Melior eſt, quæ alteri connexa eruitur (ſola enim & ſingularis, vt etiam prope thermas orta, eſt venenoſa) ſapore dulci, acri, amaro, laminis ſplendentibus, & ex agro libero, calida ordine tertio, ſicca prope tertium. Subſtantiam habet ſuperficiariam, igneam, acrem admodum, ac terream, aduſtione amaram, aeriam denique mediocrem, eamque dulcem. Humores craſſos, ac lentos, & bilem atram incidendo, tenuando, tergendo, vt promptius expellantur apparat, & maxime oxymeli ex ea ſcillites, & eoſdem ipſa purgat. Quapropter capitis affectibus (cephalalgiæ, cephaleæ, epilepſiæ, vertigini, ſcotomati) neruorum, & iuncturarum, pulmonis, & thoracis, præſertim electarium ex ſucco ipſius, & melle ſumptum lambendo, confert. Idem vocem claram reddit, & oxymel ſcillites, & acetum ſcillites. Eadem ſplenis obſtructionem, & tumorem ſanant, putredinem in corpore prohibent: ob id ſanitatem tuentur, iuuenile corpus diu ſeruant, ſed emaciant. Gingiuas quoque laxas ſanat, dentes commotos ore colluto acetum ſcillites firmat, oris fœtorem tollit, & halitum reddit odoriferum, dolorem ventriculi ſedat, coctionem iuuat, corporis colorem commendat, corpus molle, & laxum confirmat, quouis modo vſurpatum. ſcilla enim tenuat, incidit, terget, foras trahit, reſoluit materiam craſſam lentore partibus adhærentem, a putredine vindicat, vlcerat, vrit. Aſſata ſcilla facilius ſoluit, immiſta autem aceto humores craſſos, lentos, altius merſos, expelli promptos reddit. Laminæ autem ipſius maza ſeparatim inuolutæ ſub cinere calido, quantũ ſufficit, coquuntur, exoluuntur, in vſum veniunt, vel ipſæ laminæ vaſe luteo vitreato, ſurſum ſtricto, operculato, per gameno includuntur dies 40. per æſtiuos dies inſolantur vaſe identidem verſo, vt ex æquo vndique caleat. extracta vſurpetur, vel cum æquali farina orobi fiant trochiſci, quando opus eſt vtendi. Ex his ſic aſſatis etiam fit acetum ſcillites. vel cum Paulo mox vbi a ſcilla exemptæ ſunt laminæ, aceto merſæ, inſolentur in vaſe ſimili a Veris initio ad Aeſtatis finem, poſt vſurpetur. Datur autem potio a drach. 5. ad drach. 12. oxymeli autem ſcillites ab aur. 6. ad vnc. 3. trochiſci autem a drachm. 2. ad drach. 4. Mediocrem ferre coctionem poteſt ſcilla.

deſt. Dioſc. vrinã ciet, ictterum, hydropẽ eodẽ pondere iuuat. Idem. Vredinem qualis ab ustica fit, in partib. mel. lib. excitat, quam oleũ ſanat. Gal. lib. 2. ſimpl. c. 5. non antẽ cauſticũ vulg. Debet trochiſci, et farinæ mixtura in trochiſcis ſcillinis dicetur. Aceũ ſcillites. Vni ſcillæ parti olei ſalis partib. additu cochlear. 1. vel duo dat Dioſco. ad aluũ lenandam.

De Scilla.

SCillarum, inquit Plinius, alba eſt, quæ maſculus, fœminæ nigræ, tertium genus eſt cibis gratum, Epimenidium vocatur, anguſtius folio, ac minus aſperum. Pancratium etiam inter ſcillas numerat Dioſ. & puſillam ſcillam vocari dicit, eaſdemq; vires alteri habere, ſed imbecilliores. SCILLAE, ſicut dicit Gal. duplex eſt iuuamentum, ſolutione enim educit materias, & præparat ad ſoluendum.) Non memini me vſpiam hæc legiſſe apud Galen. SOLA (ſicut dicitur) eſt venenoſa.) Si hoc verum eſt, nemo ſcilla tuto vtetur, niſi qui præſens fuerit, dum effoderetur. Et adhuc melior eſt, quę ſaporem, & reliqua.) Adde his ex Plinio, quæ candidiſſima fuerit, eam eſſe vtiliſſimam. CALIDA eſt in tertio.) Gal. virtutis dicit eſſe ſatis incidentis, non tamen vehementer calidæ, ſed in ſecundo ordine, quod etiam confirmauit Auerr. VLCERAT, vrit.) Nimis hoc eſt, ſatis erat acrem dixiſſe, vehementius enim calida ſint neceſſe eſt, quæ vrendi vim habent. Aſſatio acquirit ei facilitatem in ſoluendo. Multi vtus fieri per aſſationem, ait Dioſc. & Gal. teſte, elixatio, & aſſatio eius vehementiam reprimunt, docetque Galen. pro puero epileptico, quomodo in diebus canicularibus optime eius ſuccus eliciatur. Et quandoque admiſcetur ei poſt aſſationem tantundem farinæ orobi.) Sic parantur artifici vocati ſcillitici Theriacem ingredientes: Paulus tamen

MAN/

non

non æqualiter, sed media parte farinam orobi miscet. Galenus ex Andromachi sententia, sesquialteram vult esse scillam farinæ, & orobos albos. POSSE, solutione educit humores grossos, & viscosos.) Datur tosta cum sale, ita, vt vni parti octo salis adijciatur, cochlearis vnius, vel duorum mensura, ad aluum leniendum, ex Dioscor. sententia. EST medicina bona pulmoni, & pectori.) Antiquæ tussi vtilem scribit Dioscor. tribus obolis sumptam in eclegmate, & etiam asthmaticis. Eodem pondere etiam valet ad vrinam ciendam, ad morbum regium, ad aquam intercutem, ad stomachicos, & quibus innatet cibus.

COST. SCillæ ex Plinio lib. 19. duo sunt genera, altera medica est, esculenta altera, prioris rursum duæ species, masculus, quæ albis foliis constat, & fœmina, quæ nigris. Quæ apud nos vulgo vsitatur, si rem recte conferas, Plinij nigra est scilla, hoc est fœmina, eadem cum pancratio, quam Dioscorid. lib. 2. subrufam, ac subpurpuream esse ait, & Plinius lib. 27. de pancratio agens scillam pusillam appellat, tametsi hanc humani capitis magnitudinem æquare, Venetijs aliquando viderim, masculus vero in Hispaniæ maritimis est frequens, vt intelligamus, alba quidem illa, & foliis crassitudine aloen æmulantibus, vt Dioscor. innuit, quum de aloe agit, licet tenuioribus, & nostrati longe acrior, & maior. Esculenta vero, nunc quoque in Cephalenia, & Creta insula in eumdem vsum admittitur, dulcis, & candida, ac nostra cepa acrimonia inferior. Hæc si ita se habent, vt putamus; perperam recentiores medicam cum ea, quæ edendo est, confundunt. De medicis ergo Mesues hic agit, inter quas, & vulgata est qua passim vtimur, quam non est, vt quispiam veluti venenum interdicat (nisi forte alicubi locorum venenata oriatur) quum longa, iam consuetudine, & vsu salubris deprehendatur, alioqui etiam plura alia sunt in medicina, quæ veneni vires, quum palam significent, medicis tamen non sunt adeo formidolosa. Age autem, quæ hic scribit, & quæ vitio ei vertuntur, persequamur, vt instituimus. De scilla deligenda verba faciens ait, [sola enim sicut dicitur, est venenata,] Instat Manar. ferè deridens, si hoc verum est, nemo scilla vtetur nisi, qui præsens fuerit, dum effoderetur. De colore item (ait Manard.) non meminit Mes. quam tamen candidissimam esse oportet, vt Plinius docet. De temperamento etiam, quum hic in tertio calidorum ordine reponit, a Galeno discrepat, qui in secundo collocat, quod & Auer. & Pau. faciunt. Quare, cũ scillæ vrendi, & vlcerandi vim deinceps ascribit, errare ipsum constat, quando quæ eiusmodi sunt longe calidiora esse oportet. Sed, & de pastillis, quos trochiscos vocãt, scillinis, ab alijs discrepat, assumit enim tantundem scillæ, & farinæ erui, quum tamen Paulus farinæ partem dumtaxat mediam capiat, quod, & Gal. 1. de antidotis. Hæc ferè sunt, quæ Manard. momenti alicuius obijciat. Ad quæ, vt paucis satisfaciamus, quod primo loco obijcitur, si quis largissimam, quæ ad nos affertur scillarum copiam animaduertat, ridiculum est, vt vnam tantum vno in loco ortam esse existimet, id certe, quod de colocynthide dicebat, intelligere hoc in loco Mesues mihi videtur, suspectam eam esse, quæ, vna, in regione aliqua nascitur; non (quod Manard. forte intelligit) quæ vna, & simplex non etiam duplex effoditur. De colore autem, quod hic silentio rem obuoluat, quum tamen, quæ candidior est, sit eligẽda, si quis me roget, quid sentiam, suspicor lapsum esse huius authoris interpretem, sicut

Cap. 165. Cap. 12.

Cap. 8.

A etiam in Auicen. est lasus, quare ea verba hoc in loco [& quæ splendorem habet in laminis suis] eodem pacto castiganda dixerim, vt in Auicen. quum ait [quæ ex ea bona est fortis coloris, splendida] Bellunensis ex Arabico legendum proponit [quæ habet colorem corni] quasi is in scilla color expetatur, qui albus sit, & cornui simi lis, & splendens, quo etiam pacto vrina, quæ ab Actuario cornea dicitur, quare idem fortasse erit in Mesue sentiendum, quod etiam in Auicen. alij tamen, quid quique velint sentiant, quamuis autem de colore hic non memi nerit, non is tamen saporem, qui maxime refert, & alia quibus probatissima scilla cognosci queat sub silentio præterit. Sed, vt alia persequamur. An scilla tertio, vel secundo ordine calefaciat, an etiam vlcerantis, & exurentis sit facultatis, licebit cuiuis experimento obserua re, nos, qui hæc scribimus, perfricatam scilla cutim non
B semel excoriatam vidimus, meminimusq; parasyto cuidam totas fuisse cute expoliatas nates, quum ad trullã scilla perunctam lauandæ alui gratia accessisset, esse autem, quæ huiusmodi vlceratoria facultate sunt prædita non in secundo solum, sed in tertij calidorum ordinis summo, ac ad quartum potius accedere, puto nullum esse, qui ignoret, quare, quid Manardo respondere liceat, satis constat: Galeno autem Auerroi, & Paulo quo pacto satisfaciamus, ego certe cũ hac tã explorata experientia non satis scio; suspicari autem possumus de scilla altera escutenta intellexisse, quam minus esse, quàm cepa acrem Gal. in lib. de plenitudine testatur, alioqui etiam, quum cepam idem Gal. lib. simpl. medic. 7. in quarto calefacientium ordine reponat, quo pacto hanc vulgatam scillam, quæ vt sensus docet, cepam acrimonia superat, aut Hispanicam, quam vulgata, longe esse
C acriorem asserunt, in secundo ordine collocabimus? Quod superest, de scillinis pastillis non idem sensere veteres. Andromachus teste Galen. 1. de antidotis, duas scillæ partes, & orobi vnam sumit, cui, & Paulus lib. 7. & Auic. in 5. Can. astipulatur. Damocrates tamen eiusdem Galen. testimonio in lib. de Theriaca ad Pison. tantundem vtriusque accipit, quod, & Nicol. Myreps. Author vero noster, neque vni, neque alteri opinioni refragatur, sed tantum de ea meminit, quam Galen. Damocrati acceptam refert, cuius viri si in paranda theriaca sequenda formula est, in pastillis quoque scilla, & orobi farina æqua erunt portione adijcienda: secus si Andromachi theriacam paremus, vt parari nostra tempestate solet. Cæterum, quando de scilla hic verba fiunt, docetque Mesues in his verbis [& dicit Paulus] scillini aceti conficiendi rationem ex Paulo, perpendendum
D vnum uidetur, quod non pauci fortasse momenti fuerit, an scilicet cruda, uel cocta scilla aceto sit inycienda Dioscorid. profecto lib. 7. & Galen. 1. de antidot. & in de ther. ad Pison. item, & 3. de facile parand. med. Aetius quoque, Paulus, & Auicen. ac Plin. lib. 20. & omnes demum quicunq; de hac re agunt, crudam scillam sumunt. Contra tamen Dioscor. lib. 2. quum de scilla agit ex ea in frustra confecta, ac cocta, mutata sæpius aqua donec amaritudinem, uel acrimoniam amiserit, traiectaque postea lino, & exsiccata in umbra, oleum, uinum, & acetum scillinum confici docet, iure ergo, an ea coquenda sit, uel ne, quæri potest. Sed ad hoc paucis. Scillinum acetum secandi attenuandique gratia parari solet, hoc autem si ex scilla fiat cruda, nulli dubium est, & acrius, & ualentius reddi, sunt tamen corporum nonnumquam, & morborum dispositiones,

Cap. 8. Cap. 11. Cap. 13.

Cap. 8.

tiones, quibus magis lenia, & imbecillia medicamenta satisfaciant, quibus etiam idem acetum ex cocta scilla accommodari possit, vtrunque ergo in medici vsum venire, quum possit; opportune etiam vtrunque Dioſc. docet. Sed vnum adhuc animaduersione est dignum, quum enim duobus modis ex cruda scilla confici acetum possit, vt Dioſ. lib. 5. & Pau. lib. 7. & Gal. 3. de facile par. med. docent, ex ea videlicet exiccata, & ex recenti; vtro modo parare id expedit? Nostra tempestate ex desiccata fieri solet, valentius tamen esse, quod conficitur ex recenti, & ratio docet, & Dioſc. ac Pau. testantur, ex siccatione enim nō tam humidiores effluunt partes, quam etiam, quæ acres sunt hebescunt, vt ferè in cæteris, quoque fit plantis, e re medica ergo erit si etiam hoc pacto scillinum acetum pharmacopæi confecerint.

HERMODACTILI VVLGARES

De Hermodactylis. Cap. VII.

ANT. HErmodactylus est radix herbæ montanæ, & eius alius est longus sicut digitus, alius rotundus.

ELECTIO. Ille de quo hic loquimur est rotundus, & eius alius est albus, alius rubeus, alius niger. Melior ex his est habens proprietates tres bonas, scilicet, qui est albus, & veræ albedinis intus, & extra, & qui est crassus, & qui est duritici mediocris; rarus vero, & laxus, & leuis est debilis, rubeus vero, & niger ambo mali sunt, cuius ortus est, in locis pinguibus, aut humidis, est malus: propterea, quod additur ei ad humiditatem superfluam, & inflatiuam, & ortus eius in vicinitate scillæ meliorat in conditionibus suis, & similiter in vicinitate raphani. Melius vero tempus collectionis est ver. & meliores sunt in quibus iam præterijt medius annus post bonam eorum exciccationem.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidus est, & siccus in principio secundi, & in ipso est humiditas superflua, causa ad inflationem, & ventositatem, & nauseam, quare est malus stomacho, reumatizans ad ipsum superfluitates ex alijs membris.

RECTIFICATIO. Tria sunt corrigibilia in eo. Primum est nocumentum, quod diximus, quod imprimit in stomachum, secundum est, quod generat ventositatem, causam ad subuersionem, & nauseam, tertium est, quoniam est debilis, & tardus in soluendo. † Et dixit Alexander, Inimicatur stomacho aggregans in ipso superfluitates plurimas, & generans in eo ventositates crassas, & tollitur hoc nocumentum ab eo in permiscendo cum eo cyminum, & masticem, & zingiber, & similiter piper longum cum eo, & mentastrum, & Kesim remouent hoc nocumentum ab eo. Et dicit Alkanzi, si ex eo, & pauco zingibere fiant trochisci cum succo raphani, vigoratur in operationibus suis. Et ex eis, quæ magnificant illud, & meliorant conditionem eius est scilla, & proprie si ex ea assata, aut succo eius fiant trochisci, & proprie cū pauca spica, & zingiber. Et ex rebus sibi additis prohibentibus discursum materiei ad stomachum per ipsum sunt myrobalani, eo, quod aggregant, & confortant stomachum, & faciunt citum descensum eius, cum sit ex tarde descendentibus.

POSSE. † Solutione educit phlegma crassum a iuncturis proprie. † Et est medicina arteticæ, & podagræ sumptus, & etiam cataphlasmatus, & proprie cum farina hordei, vitellis ouorum, aut cum mica panis pinguis, & vitellis oui. Et vsus eius impinguat corpus: & augmentum efficit in spermate. Et est medicina bona vulneribus. Abstergit enim sordes eorum, & consumit carnes putridas in eis.

DOSIS eius est, ab aur. 1. vsq; ad duos Conseruatur autem per annos tres.

De Hermodactylis. Cap. VII.

SYLV. HErmodactylus est radix herbæ cuiusdam montanæ, & ea, vel digitum longa, vel rotunda: ac eadem præstantior, si multum est alba, & intus foris magna, mediocriter dura: altera scillæ, aut raphano proxima, si creuit, si vere lecta est, & menses deinde sex ficcata est. Rubra autem, & nigra mala est, & quæ in loco pingui, & humido prouenit, quod inde humor eius inflans, & excrementosus ei largior insit, rara vero, laxa, leuis, est imbecillior. Calidus est, ac siccus ordinis secundi initio, cum humiditate tamen excrementosa, flatulenta, nauseabunda, qua ventriculo nocet, præsertim, quando in eum ex partibus alijs excrementa confluunt. Pituitam crassam, præsertim à iuncturis trahit, ob id podagræ, & alijs

De hoc in nostris simp. Ser. & Aui. sequitur.

Alexander Trallianus, Paulo malus est stomacho decocta radix purgat peculiariter arthriticos in ipsis fluxionibus.

alijs arthritidis differentijs confert, non ſumptus modo, ſed etiam cataplaſmate admotus, præſertim cum vitellis ouorum, & farina hordei, vel mica panis. Impinguat, ſperma auget, vlceribus confert, quia terget ſordem eorum, & carnem in his putrem conſumit. Cuminum, zingiber, piper longum: libyſticum, mentaſtrum, maſtiche miſta, hermodactylum prohibent, ne ſuo humore excremẽtoſo, & flatulento lædat ventriculum, neve flatus craſſos, & nauſeabundos in eo excitet, aut multa in ipſo excrementa colligat. Si vero hermodactylus cum pauco zingibere, & ſucco raphani, vel cũ ſcilla aſſata, aut ſcillæ ſucco, & zingibere, & pauca ſpica, in trochiſcos fingatur, purgat celerius, & plenius, (per ſe enim tarde, & imbecilliter vacuat. Myrobalani quoque roborando ſtomachum, hermodactylos cito deturbant, & humorum in ventriculum affluxum prohibent. Datur ab aur. vno ad aur. duos, annos tres ſeruatur.

De Hermodactylis.

MANA. VT notiſſima radix nunc ea eſt, quam officinæ Hermodactylum vocant, ita ignotum, obſcurumque eſt, quo nomine ſit apud antiquos vocitata, & quam rem voluerint ipſi Hermodactyli voce ſignificare. Paulus ſiquidem breue caput de Hermodactylo, his ferè verbis ſcribit: Radix, atq; eius decoctum purgandi vim habet, datur peculiariter arthriticis, in ipſis fluxionibus: ſtomacho autem eſt ſatis mala. Serapion vero ſub Hermodactyli voce, vno, & eodem capite, Colchicon, & Ephemeron Dioſcoridis, necnon Pauli Hermodactylum comprehendit. Auicenna Serapionem in virtutibus ſecutus, in hiſtoria maxime lapſus eſt, aperiri eam dicens, cum aperiuntur flores: ſcribente Dioſc. & Serapio. ex eius ſententia, exitu autumni, poſt florem ſciſſo bulbo, folia erumpere. Serapio. & Auicen. veluti ſuos duces ſecutus Meſue alium longum, alium rotundum eſſe Hermodactylum ſcripſit, ſeque de rotundo, quaſi meliore, ſermonem habiturum, aperte Galeno repugnans, qui de Ephemero ſcribens, non de eo, quod Colchicon alio nomine dicitur, venenumque eſt, & radicem habet rotundam, ſcripturum ſe dicit: ſed de eo, quod Iris ſylueſtris vocatur, foliaque, & caulem habet lilio ſimilia, radicem longam, non rotundam: imitatus Dioſcor. qui cum de Colchico tanquam de veneno ſcripſiſſet, de Ephemero ſcribit, quod radicem habet vnam digitali craſſitudine, & longam. Sed, & Plin. lib. 25. Ephemerum eodem ferè, quo Dioſcorid. modo deſcribens, inter medicinas enumerat: & ſimiliter lib. 26. In vigeſimo autem octauo, Colchicon inter venena reponit. Non vſque adeo tamen nominibus fidendum, vt Colchici nomine venenum, nomine Ephemeri rem bonam ſemper intelligamus: nam apud Nicandrum in alexipharmacis, & pleroſque antiquos, Ephemeri tanquam veneni ſit mentio, & Galen. vtrunque, Ephemeron, videlicet, & Colchicon, eodem nomine Ephemerum vocauit. Noſtrum hoc, quod Hermodactylum vocamus, notas habet eius Colchici, quod inter venena numeratur. Ephemerum me nunquam in Italia vidiſſe memini, in Pannonia (ni fallor) frequens eſt, cuius ego folijs deceptus, Satyrion, donec effoſa radice differentiam cognoſcerem, ſemper exiſtimaui. Hæc ſi vera ſunt, patet non tutum eſſe Hermodactyli huius noſtri vſum: niſi forte dicamus, eum tantum eſſe venenum, qui in Colchonatus eſt. Securius tamen eſt ab eo penitus abſtinere, præſertim, quia non eſt ea radix, quæ ab antiquis in articularibus morbis tantopere commendatur, ſi quidem

Non tutus hermodactyli vſus.

A Pau. ſeorſum de ea ſub Hermodactyli nomine ſcribit, cum de vtroq; Ephemero propria ſcribat capita. Idem feciſſe Galen. præter hoc, quod ferè Pau. nihil de ſimplici aliquo medicamento ſcribit, quod ab eo non acceperit, teſtimonio etiam Serapionis, probatur, verba eius recitantis. In communibus tamen Gal. exemplaribus Græcis, Latinisve, caput de Hermodactylis non legitur. ET dixit Alexander. Paulus ſatis malum ſtomacho eſſe dicit. SOLVTIONE educit phlegma groſſum. (Paulus decoctum eius eſſe ait potentiæ purgatiuæ. ET eſt medicina artheticæ magna.) Pau. dari proprie dixit arthriticis, in ipſis fluctionibus.

ME ſue agit de Hermodactylo, radice etiam paulo diuerſa ab vtroque ephemero, quorum Colchicum venenoſum, radice rotunda, quamuis ſit, tamen id non eſt Meſuæ hermodactylus optatior, vt nec Pauli, ephemerum vero abſolute dictum, aliter iris agreſtis, folijs, & caule lilij, aut ſatyrij radice vna digitali craſſitudine longa; licet a Dioſc. Plin. Galen. inter medicinas recenſetur, tamen id Meſues, & Paulus hermodactyli nomine non accipiunt. SYLV.

B

HErmodactyli nomine a Serapione, Auicenna, Meſue, Ephemerum, & colchicum intelligi, de quibus Dioſcor. certum eſt, vt ampliori probatione non indigeat. Suſpicor ergo haſce duas plantas, & ſi diuerſarum ſunt ſpecierum, hermodactyli tamen nomine antiquis fuiſſe nuncupatas, alioqui voces hæ duæ, ephemerum, & colchicum, quum non aliud quam diurnum, & quod Colchis oritur ſignificent, quo pacto certam vllam ſtirpem exprimant? Sub hermodactyli ergo nomen, ac veluti genus, & ephemerum, & colchicum veniſſe putare licet, propterea q́ue vtraque ab Arabibus vno eodem q́ue capite fuiſſe explicata, quamuis Græci communi genere prætermiſſo differentias tantum vſurparint. Erit autem ephemerum, quod Arabes longum hermodactylum vocant, colchicum, quod ijdẽ rotundum appellant, qui nunc hermodactyli nomine paſſim vſu venit, eſtq́; huic ſemper, quum effoditur, radix nigra, delibrata tamen alba, ſed quæ tempore procedente rufeſcit, & ad nigrum etiam vergit colorem, errare enim eos certum eſt, qui alibi nigram, alibi prodire eam albam exiſtimant, ſi peritiores herbarios conſulueris. Porro de hermodactylo agit Pau. libr. 3. & purgatorium eſſe medicamentum teſtatur podagricis commodum: parat etiam ex eo medicamentum ad podagram lib. 7. quum de compoſitis agit, confirmatq́ue eundem illi ineſſe ad podagram vſum, quum in ſimplicium enumeratione de hermodactylo ait, meminit etiam de hoc Trallianus lib. 2. cuius in podagra vſum prolixe docet: uon eſt tamen Pauli hermodactylus is, quem Arabes deſcribunt, hoc eſt colchicum, quando de colchico Paulus ſeorſum agit lib. 5. non prætermiſſurus alioqui ſi eadem fuiſſet res, quin admonuiſſet. Quid ergo eſt Pauli, & Tralliani hermodactylus? difficile certe eſt hoc diuinare, quum neque ij, neque Græcorum vllus eam plantam delineavit, videtur tamen bulbi ſpeciẽ intelligere, & forte hierobulbon, quem Apuleius ad articulorum affectus in libello de ſtirpibus commendat, ſed, & hic bulbus, quid ſit, licet Apuleius oriri aſſerat vbiq́ue, & circa ſepes, & locis quibuſq; ſordidis, hactenus tamen nullum noui, qui ſciat, adeo bulborum omnium notitia intercidit. De hermodactylo autem Meſuæ itemq́ue de vulgato, quænam ſint plantæ, & quis vſus, non eſt, vt a nobis plura afferantur, apertum eſt, enim vulgari eaſdem ineſſe notas, & dotes, quas illi Meſ. aſſignat, eſſeq́; eum ipſiſ- COST. Cap. 78. Cap. 48. Cap. 11.

simum colchicum pro confecto est omnibus. In dubium dumtaxat vertitur, an vtilis sit eius in medicina vsus, quum enim veneni sit species, & ex eo magna, & praua symptomata sequi fateantur omnes; mirum cur idē tamen ab omnibus passim vsurpetur, detestandum certe eorum propositum videtur, qui cognita re in eodē errore persistant, ac veluti data opera in hominum perniciem studeant. Cæterum liceat nobis vti experientiæ testimonio, quis nostra ætate hermodactylis vulgaribus opportune, & caute exhibitis necari homines testari potest? quis tantum statim in corpore pruritum excitari, erodi intestina, & stomachum vri obseruarit? nos certe, neque hæc vmquam accidisse vidimus, neque, & si multos in medicina consummatissimos, & diligentissimos viros frequenter sumus percunctati, vllum hactenus tanti mali testem habemus, quin, cuinam obscurum est Venetijs, mulierculas (adeo familiare hoc est medicamentum nostra tempestate) frequentissime inconsultis medicis, hermodactylum pulueratum, quem hermodactylatam vocant assumere, nulla huiusmodi, quam colchico ascribunt, noxa subsequuta? Putarim ergo, quod doctis viris multis placuisse video, colchicum veneni vires non nisi recens obtinere, quod in causa fuit, vt hic author seruari illum per sex menses ante vsum velit, veretur sanè is recentem eius succum, atque huius rei gratia, & eum hermodactylum abhorret, qui humidis locis prouenit; & eum qui propè raphanum, & scillam oritur, probat: corrigi enim humidiorem illam qualitatem hisce acribus putat, quare etiam in huius medicamenti castigatione exsiccantia semper commiscet. Neque vero (quod quispiam fortasse dixerit) hermodactylus absumpto superfluo eo humore, vt acrior, & pernicioſior euadat, necesse est; quando id in alijs plerumque rebus euenit, vt siccitate satisfcant, quæ recentia strenuas admodum vires solent obtinere. Age autem expendamus, quæ hic autor scribit de hermodactylo, in eo seligendo, crassum, & qui duritiei est mediocris, laudat; rarum vero, & laxum, & leuem esse ait imbecillum, huic, & Auic. astipulari videtur, illum præferens, qui ad frangendum est durus. Contra tamen Habix Serapionis testimonio eum commendat, qui facile frangitur. De temperamento etiam controuersia est, hic calidum, & siccum secundo esse ordine existimat, quod & Auicen. Contra tamen, si Serapionem legas, non defuere, & qui frigidum, ac etiam stupefactorium dixerint, & qui maximopere calidum existimarint, omnes tamen sicco temperamento præditum putant, licet superflua ei humiditas sit adiuncta ventriculo inimica. Cæterum, & quum de huius medicamenti facultate agitur, occurrit scrupulus, ait Mesues eius vsu corpus pingue reddi, & augeri semen, quæritur ergo, quonam pacto id præstet, ratione quidem, qua purgandi vi præditi sunt hermodactyli, id non agunt, sed attenuant potius, & humores imminuunt, operæpretium ergo videtur, vt huius effectus disquiratur ratio. Verum, vt ad hæc breuibus. In eligendo hermodactylo, neque fractu contumacem, neque facillimum probat Mesues, sed mediocritatem expetit: qui enim eiusmodi est, neque carie est corrosus, aut innato humido absumpto ob vetustatem fatiscens: neque crassæ, ac viscidæ illius humiditatis est particeps, a qua concitari crassiores flatus strangulantes, & ventriculum offendentes, & prouenire quicquid hermodactylis noxæ inest, vno omnes consensu affirmant. A Mesuæ autem recedere Auicen. non facile dixerim, quamuis durum vt eius voce vtar) eligi velit, quia enim hermodactyli ob superfluum, quo imbuti sunt humorem, carie facillime corrumpuntur; ideo illum duri nomine significari putarim, qui solidus sit, neque ob vetustatem nimium friabilis, ita, & Habix de quo Serapio, friabilem commendat: non tamen, vt puto, qui facillimus sit friatu, sed qui non tam crassa, ac viscida constet substantia, vt friari non possit, hoc pacto benigne interpretanda bonorum scriptorum dicta existimarim; Mesuem vero commendandum, qui mediocritatem sequutus nullum dubitandi hac in re locum reliquerit. At de temperamento quid dicendum? Si hermodactylus, de quo loquimur, colchicum est, vt certe esse omnes consentiunt, illum ipsum, quum ex Dioscor. Paulo, & cæteris, corpori pruritum inducat scillæ, & vrticæ instar, & stomachum vrat: (hæc autem vbi recens est tantum agit) nulli dubium est inter calida esse reponendum. Quod aliqui frigidum, & narcoticum ipsum esse asserere videantur, de Græcorum hermodactylo est, pulchre enim hac de re disserit Trallia. lib. 11. vbi, & eos confutat, qui ita sentiunt, neque enim (ait ipse) purgandi haberet vires, si esset stupefactorium, quod autem Græcorum hermodactylo ascribitur, id de vulgari dictum Serapio existimauit deceptus voce, quæ eadem diuersis accommodatur rebus, erit ergo inter calida reponendus hermodactylus, non inter frigida, in quo autem sit ordine; gustatu, atque ex effectis ferre cuique iudicium licet, recens profecto, si pruritum in corpore toto excitat, vt Paulus, seu vt Scribonius Largus in ore (quæ lectio cōsentire Dioscoridi videtur) scribenti asinino, ac bubulo lacte contento in ore iuuari eos, qui ephemerum sumpsere: alioqui enim, qui in toto corpore est pruritus, hoc pacto sedari posse, credibile non est) si inquam colchicum recens ea præstat, quæ præstare Dioscor. Aetius, & Paulus literis tradunt; quis id neget inter ea saltem, quæ obscure corrumpunt, atque adeo in tertio calidorum ordine esse reponendum? Atqui in hermodactylo nostro, colchico videlicet exiccato, & vetusto, neque ea acredo persentitur, neque quicquam aliud, quod tam insignem caloris præferat notam, vt propterea non perperam in secundo calfacientium ordine collocetur. Ita vero, & de passiuis qualitatibus, etsi vbi recens est superfluo eo humore scatet, ex quo excitari flatus, & stomachi strāgulatus possunt, vt ait Mes. absumpta tamen ex vetustate ea vi, siccum non tam actu, quam potestate remanet, cuius siccitatis gratia prodesse sordidis vlceribus potest, quod hic idem scriptor docet. Sed de temperamento satis. Quod sequitur, quod huius medicamenti vsu pinguescere corpus, & augeri semen queat, recentiores nonnulli ob pituitæ attenuationem fieri putant, quæ, scilicet attenuata in sanguinem, & membrorum alimentum conuertatur; & hac eadem ratione semen augeat. Verum ratio hæc, etsi apposite certe redditur; nobis tamen non prorsus satisfacit, quando alia itidem sunt multa, quæ attenuandi vi prædita idem præstarent, quum tamen e contrario, eorum vsu demacrari corpora videamus. Suspicamur ergo hæc ex toto vera non esse: sed bona fide ex Serapionis imitatione descripta ab authore nostro fuisse, quæ is a Dioscor. lib. 2. ascripta bulbis, quorum hæc est species, ad hermodactylum transtulit.

De

De Iride. Cap. VIII.

ANT. IRis, inquit Græcus. Est radix herbæ, quæ dicitur lilialis, † cuius duæ sunt species. Est enim quæ florem habet purpureum habentem gradationes diuersitatis in purpureitate, sicut habet arcus terroris, & est iris, & propter hoc vocatus est iris. Et est alius, cuius flos est albus.

ELECTIO. Habens florem album debilior est in omni re. † Et est ex eis melior, cuius radix est alba, participans rubedinem secundum aliquid, & crassa, & dura, & spissa, & in qua est aromaticitas sicut odor violarum proprie, & † cuius sapor est acutus mordicatiuus, propter acrimoniam ipsius, & habens nodos breues collectos. Melior pars plantæ est radix, post illam, flos. † Et melius tempus collectionis ipsius, est principium veris.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidæ complexionis, & siccæ est in tertio. Et in ipso acredo, & acuitas. Et est absterſiuus, maturatiuus, resolutiuus, lenitiuus, aperitiuus oppilationum, sedatiuus, dolorũ mũdificatiuus, & solutiuus naturæ, & prouocatiuus. Florem vero habens albũ calidus est, & siccus in secund. Et est resolutiuus, absterſiuus cum equalitate, & est subtilioris substantiæ, propter, quod, & oleum eius est subtilius, & maioris penetrationis.

RECTIFICATIO. nocet stomacho, propter, quod propinatur cum aqua mellis, & pauca spica. Et emendatur in conditionibus suis similiter cum aqua casei, & melle, & pauco mastice ad causas pectoris, & etiam pulmonis cum rob. Operatio olei ros. ex floribus ipsius quantitatem, quam volueris, & ex radice medium ipsius, & exequere de operatione illud, quod diximus de oleo rosato, & violato. Operatio autem succi eius est sicut operatio succi absinthij. De contritione autem, & decoctione sustinet mediocriter.

POSSE. Solutione educit phlegma crassum, & choleram permixtam: & educit etiam aquã citrinam cum facilitate, & eius aspectus est proprie, & maxime ad pulmonem, & pectus, & est maturans, subtilians, & educens ab eis materias cum facilitate, & proprie crassas, & viscosas, & adhærentes, & est alius aspectus eius ad hepar, & membra vicina ei, & ad splenem, remouens oppilationem eorum, & curans morbos oppilationum in ipsis, & educens materias ab eis sicut est hydropisis proprie, & est ex bene resoluentibus duritiem eorum, & apostemata, & dolores ipsorum, & est medicina bona lenitiua, & resolutiua omnis duritici, & proprie iuncturarum, & neruorum, & apostematum durorum, & scrophularum, & proprie coctum cum aqua siclæ, aut caulium, aut cum vino, & permixtum cum melle, & oleo chamæmilæ. † Et confert dolori capitis antiquo, & proprie emplastro facto ex eo, & caputpurgio facto ex succo ipsius, & commouet sternutationem, & educit per viam nasi superfluitates plurimas ex cerebro, pronas A fluere ad partes corporis occultas, & eius administratio proprie cum rob confert iuuamentum manifestum tussi antiquæ, cuius causa est humiditas crassa, & viscosa, & difficultati anhelitus: & mundificat viscera, & matrices, & cõfert suppositus, & emplastratus doloribus earum, & educit menstrua, & facit aborsum. Et est medicina magna vulnerum antiquorum, & putridorum, mundificans ea, & generans in eis carnem laudabilem, immo etiam ossa nuda vestiẽs carne. Et emplastratio, & clysterizatio facta ex eo confert sciaticæ, & colluitur os ex aceto decoctionis ipsius, & remouet dolorem dentis, & sedat reumatismum eius, & suppositio facta ex eo aperit orificia hæmorrhoidarum: & confert vsus eius ei, qui effundit semen suum inuoluntarie, & fit ex succo ipsius, & farina fabarum, & cicerum linimentum bonum mundificans faciem, & abstergens maculas eius. Oleum vero eius confortat neruos, & iuncturas, & confert spasmo humido, & confert dolori pectoris, & pleuresi, & peripneumoniæ, & confert destillatio eius in aurem dolori eius, & destillatur ad fœtorem nasi, & remouet eum, & inunctio eius in temporibus facit dormire, & † confert dolori capitis, & maturat catarrhum: & confert inunctio eius dolori hepatis, & splenis, & renum: & confert dolori matricis, & iuncturarum, & podagræ.

DOSIS. eius est a drachm. 2. vsque ad 6. & conseruatur per annos duos.

IRIS.

De

De Iride. Cap. VIII.

SYLV. *Ireos flores albos, pallidos, luteos, purpureos, cæruleos. Dioſc. ſcribit, radicis non florum colore diſtinguí. Optima Dioſcor. eſt Illirica, denſa, ſubrutila, frangi cõtumax, ſubrufa, ualde odorata, ſternutamẽta mouens dum frangitur, guſtu amara. Radices colligendas incipiẽte foliorum defluuio, docet Dioſcor. Tenuat, terget, coquit Paulo. Cum aceto pota, ſpleni cum aceto, & roſaceo admota, dolori capitis confert Dioſcor. Cum elleboro albo, & duplo melkis Dioſcor.*

IRis radix eſt herbæ, quam crinode, ideſt lilialẽ vocat autor Græcus, cuius flos, vel cęruleus, ac verſicolor, vt iris arcus cęleſtis. vnde illi nomen, vel albus. Alterius radix optima eſt, ſi magna, dura, denſa, crebro geniculata, ex albo rubeſcens, odore, ceu viola aromatico, ſapore acri, & mordente, Veris initio collecta. Secundam bonitatis rationem flos obtinet, cœruleus præſertim, albus enim ad omnia eſt imbecillior. Radix eſt calida ſicca ordine tertio, acris, terget, coquit. reſoluit, lenit, aperit obſtructa, ſedat dolores, pituitam craſſam, & miſtam illi bilem purgat, ac præter hæc aquas ſeroſas, idq; clementer. Materiam craſſam, lentam, hærentem in thorace, ac pulmone coquit, tenuat, ac prompte educit, viſceraque omnia expurgat. Hepatis quoque, ac lienis, & vicinarum partium tollit obſtructiones, affectus ab ea excitatos: hydropem, dolorem, tumorem, duritiem, & ſimiles ſanat, aut lenit. Omnes quoque tumores etiam duros, & ſtrumas digerit, præſertim neruorum, & iuncturarũ, maxime cũ betæ, vel braſſicæ ſucco, vel vino, & melle, & oleo chamæmelino. Cephalalgiam veterem ſanat, præſertim cataplaſmate impoſita, & ſucco eius in nares attracto, hic enim ſternutamentum mouet, & per nares detrahit vim maximam excremẽtorum in partes alias, per meatus occultos alioqui defluxurorum. Succus autem ex ea, vt abſinthio extrahitur. Cum ſapa autem tuſſim veterem ab humore craſſo, lento factam, multum iuuat, & ab eodem ſpirandi difficultatem. Vterum præterea expurgat. Peſſo quoque ſuppoſita, vel emplaſtro admota, vteri dolores ſedat, menſes euocat, abortum facit. Vlcera antiqua, ſordida, putrida purgat, terget, carne proba implet, quale etiam oſſa nuda veſtit. Iſchiadi ſalubriter, aut clyſtere injicitur, aut emplaſtro imponitur. Os ſi colluitur aceto, cui incocta fuerit, dentium dolorem ſanat, & rheumatiſmum ſiſtit, ſuppoſita item hæmorrhoidas aperit. Inuitam ſeminis vacuationẽ ſumpta cohibet. Succus eius cum farina fabarum, & cicerum illitus, faciem expurgat, eiusq; maculas deterget. Oleum denique irinum neruos, & iuncturas firmat, ſpaſmum ex repletione, cephalalgiam, dolorem hepatis, ſplenis, renum, vteri, iuncturarum, thoracis, & podagræ, pleuritidem, peripneumoniam oblitum iuuat, catarrhum coquit, ſomnum conciliat temporibus inunctum, aurium dolorem inſtillatum auri, narium graueolentiam ipſis iniectum corrigit. Fit autem ex floribus iridis, & radicum dimidio, vt roſatum oleum, & violatum. Ne ventriculum lædat, ſumatur ex mulſa, & pauca ſpica, vel cum ſero lactis, melle, maſtiche, ad affectus autem thoracis, & pulmonis, cum ſapa, vt dixi, propinatur. Teri, & coqui mediocriter poteſt. Datur a drachmis duabus, ad drachmas ſex, annos duos ſeruatur.

Dioſcor. dat drach. 3. cũ mulſa. Pau. obolos octo dicit agaricimodo purgare, modo non ſit antiqua, nec perforata.

De Ireos.

CVius duæ ſunt ſpecies.) Variare in Iride flores ſcribit Dioſc. alios enim candidos, alios pallidos, alios luteos, alios purpureos, alios cyaneos eſſe. Non tamen ex hiſce florũ coloribus ſpecies eius diſtinguit, ſed potius ex radicis colore, quem in Illyrica dicit eſſe ſubrufum: quale quandoq; ex Illyrio delatũ vidimus: in Lybica candidum, qualis eſt, quæ paſſim inuenitur. ET EX his eſt melior,) Secundum Dioſc. optima eſt Illyrica, Macedonicaq;: & in his optima, cuius radix denſa, ſubmutila, frangi cõtumax, ſubrufa, valde odorata, ſternutamenta mouens, dum perfringitur. ET cuius ſapor eſt acutus. (Dioſcorides guſtu amara. ET melius tẽpus collectionis eſt ver.) Apertus eſt hoc loco error: incipiẽte enim foliorum defluuio, colligẽdas radices docet Dioſc. Et eſt abſterſiuus, Dioſcorides, attenuare dicit. Paulus tenuiũ eſſe partium, tergere, & concoquere. Ad ſplenem.) Dioſcorides pota cũ aceto. ET cõfert dolori capitis.) Dioſcorides cũ aceto roſaceo. Et fit ex ſucco ipſius, & farina fabarũ.) Dioſcorides cum elleboro albo, & mellis duabus partib. DOSIS a drach. 2. vſq; ad 6. Dioſcorides ad drach. 7. cum aqua mulſa. Paulus vero octo obolos dicit purgare, vt agaricum, modo non ſit antiqua, aut perforata.

MANA.

IRidem flore purpureo videre eſt paſſim. flore albo habet plures annos hortulus noſter a purpureo ſolo floris colore diſſimilẽ, de quo Meſuem intelligere certũ eſt, quũ de iride alba hic meminit, errant enim qui albæ iridis nomine lilium album rem ſpecie prorſus diuersã intelligere ipſum exiſtimant. Vidimus etiã iridem, cui flos colorem, quẽ leonatum vocant, præſe ferebat: ſed, & hic purpureus eſt dilutus. Prẽter albã igitur, & purpureã iridem, nobis iridem aliã videre hactenus nõ licuit, putamus autẽ errare eos, qui, & luteam, & aliorũ colorũ inueniri aiunt, lutea. n. gladiolus eſt, ſola floris ſimilitudine cũ iride conueniẽs, cætera aũt diſſimilis, quare, & de gladiolo diuerſum caput Dioſc. facit. Eam vero quam pro Illyrica nonnulli oſtendunt, flore triangulari, purpureo, odore armeniacũ pomũ referente, folio anguſtiſſimo, & cubitali, radice geniculata, digitum minimum non æquante, extra rufeſcẽte, intus vero alba, & ſubdulci; non eſſe Illyricam, neq; iridẽ niſi ſilueſtrẽ, videre eſt quotidie venetijs: huc. n. affertur ex Illyrio frequenter iris a noſtrati nulla re alia quam odoris, & ſaporis excellentia in radice differens, alioqui etiam paruæ huic plantæ, vna floris rudi æmulatione excepta, deſunt cætera quæ in iride deſiderantur. Itaq; quũ hæc ita ſe habeãt, Meſuẽ iure de alba tantũ, & purpurea iride meminiſſe, neq; tamen diſſentire ab ipſo Dioſcoridẽ exiſtimamus, aſcribit. n. is varios eos colores, pallentem, luteũ, purpureũ, ac ceruleum; flori ſimul eidem, quum huius rei gratia diuerſi coloris ſpecie cæleſtis arcũ imaginem ſcribat repræſentari, propterea q; quod etiã Anguillarius adnotauit, particula ἢ γὰρ λευκὰ, ἢ ὠχρὰ, ἢ μέλανα, ἢ πορφυρᾶ, ἢ κυανύζοντα ὥρασαι, pro coniũctiua eſt legenda. Fallitur potius Manar. quũ plures iridis ſpecies affert ex Dioſcoride. Etſi vero alba iris colore vere candido florem profert; inſunt tamen illi, & aliorum colorum obſcura quædam veſtigia cæleſtis arcus inſtar, vbi ſoli obijcitur, ſicuti, & in purpurea. Radicũ aũt color ſoli ratione euarians vt in Italica, & Illyrica iride euenit, ſpecie diuerſas irides non facit, vt idẽ Manar. putat, ſicuti neq; varius florum color, propterea Meſuem, quum duas eſſe ait iridis ſpecies, ſpecierum nomen, pro differentia, non pro vera ſpecie vſurpare arbitran-

arbitrandũ est. Sane selectissimæ iridis notas habes ex Mesue. Dioſc. uero etiã locũ vbi optima naſcatur prodit, Illirium, ſ. & Macedoniã. Quid autem peculiare his inſit regionibus, vt cæterarũ optimam iridẽ ferant varia eſt opinio, putant aliqui caloris id gratia euenire: propterea q; in Illirio, quam in Macedonia etiã ipſa gigni excellentiorem, quod ea quã hæc calidior ſit regio, alij vero non calorẽ, ſed peculiarem quandam ſoli vim ob ſcurã nobis, atq; ignotã plantæ huius naturæ perſimilẽ pro cauſa afferunt, quæ res nobis magis arridet, ſi.n. ob regionis calorẽ excellentior iris naſcitur, cur Africa nã minus probat Dioſc. quam Illiricã, & Macedonicã, quum tamen Africa Illirio, & Macedonia ſit calidior? Rectius ergo, qui præter calorẽ, ſoli cognationem, maiorem cũ vna ſtirpe, quam cũ altera, in cauſa eſſe putant, huius.n. rei gratia varias quoq; varijs in locis ſtirpes nullo ſemina terræ cõmittente oriri paſſim animaduerti B mus, & aliquas etiã ſi transferantur mores immutare cõſpicimus, vt de perſea arbore vulgatiſſima eſt hiſtoria. Sed nũc vt ad alia tranſeamus, iridem Dioſc. ſapore eſſe ait amaro: Meſues vero acutũ ideſt ſcribit. Meſues itẽ de hac radice colligenda verba faciens, vere legi ait oportere: at Dioſc. lib. 1. in pfatione rãdices vniuerſim oẽs incipiente foliorũ defluuio, atq; adeo autumno euellendas pronunciat, diſcrepant ergo hi inter ſe. Adde etiã (quod quis forte magis admiretur) de oleo ex Iride parato uerba faciens ait illitis ex eo tẽporibus sõnũ conciliari. At ſomnũ quis calidis vnquam rebus inducí memoriæ cõmendauit? ut ſomnus profecto aduenial, reuocari inſitũ ad interiores partes calorẽ, & ſpirituũ meatus occludi neceſſe eſt, cuius contrariũ præſtãt, quibus calfactoria inſignis vis ineſt, qualis eſt iris. Cæterũ, vt ad hęc ſatisfaciamus, quod ad ſaporẽ pertinet, no C bis nullius momenti quæſtio videtur, quãdo ſi guſtatum conſulas; non amarorem tantũ, ſed acredinem quoq; iridi ineſſe experire, ac præter amaritudinẽ feruenti eſſe iridẽ guſtu intelliges. Illud potius animaduerſione dignũ videtur, quũ Plinij teſtimonio, Africana iris aliarũ ſit amariſſima, cur tamen eadẽ à Dioſc. cæteris poſtponatur, at par eſſe videbatur, vt quæ ſapore excellit (quod in reliquis fit plantis) allijs etiã velut optima preferatur. Verũ reſpondere ad hoc licet, in optima iride præter amarorẽ alia quoq; adeſſe, & acredinẽ, & odoris fragrantiã; hæc vero non oĩa fortaſſe in Africana ſunt, ſed huic licet amariſſimæ deeſt forte fortuna odoris præſtantia, & acredo, quarũ qualitatũ inopia à Dioſco. minus cõmendatur. Sed iã vt alteram litem dirimamus, de colligendæ iridis tẽpore, quũ Meſ. ver præſcribit, putant aliqui, vt, ſ. ipſum Dioſcoridi concilient) de D flore intelligi oportere, hũc.n. conſtat non niſi vere legi poſſe. Nobis uero de ipſa potiſſimũ radice ſermo eſſe videtur, neq; tamen perperã, vt vere hæc colligatur præcipi exiſtimamus, eſt.n. hoc tẽpore vtili humore multo prægnãs, in producenda, ſ. folia ac flores parato, quare, & extrahendo ſucco magis idonea eſt, ac, ſi exiccanda ſit, viribus lõge ſuperior, alioqui ſi autumnũ expectas, eſſe eo tẽpore ſolet arida, quæ alẽdis, & folijs, & floribus humore inſito plurimo eſt exhauſta. Neq; autẽ eſt (quod in alijs plantis euenit) vt foliorum caſum in hac expectes: quãdo perpetuo etiã hyeme illi inhærent. Nõ temere ergo Meſ. vernũ tempus huic eruendæ radici aſcribit, neq; Dioſcoridi ipſi repugnat, qui plantas tunc tantũ eximendas iubet, quũ ex ſuis ſingulæ folijs exuũtur. Sed, & illud, quod vltimo loco in quæſtionẽ duceba- A tur, non temere iridi aſcribitur à Meſue, ſomnum, ſ. illitis ex oleo irino temporibus conciliari, habet.n. Dioſc. lib. 1. quum de iride verba facit ſubſcriptorem, tametſi Cap. 1. quum de irino ſpiſſamẽto in libro eodem agit, de hac re ne verbũ quidẽ. Quo pacto aũt induci ex iride ſomnus Cap. 53 poſſit, ratio facile perſuadebit, perpetuũ id profecto eſt ſomni cauſam caloris eſſe innati reuocationem ad internas partes, & meatum per quos ſpiritus extra feruntur, obſtructionem, hoc enim ab Ariſt. lib. de Somno, & Vig. probatum eſt ſatis, id vero etiam certum eſt calfactorijs medicamentis inſitum calorem foras reuocari, & reſerari vias ſpirituum, quæ duo vigiliarum ſunt cauſa, fieri tamen etiam poteſt, vt admotis ad cerebrum calidis, attenuata qua ipſum ſcatet pituita, & excitata vaporum copia, ſomnus hoc pacto, per accidens videlicet concilietur: præſertim vbi, B quæ cerebro admouentur eo non ſunt feruore prædita, vt vapores quos excitant, etiam diſſoluant, quod caſtoreum præſtaret. Irinum ergo oleum temporibus admotum, hoc pacto, attenuata, ſcilicet, quæ in cerebro exundat pituita, & exſuſcitatis vaporibus multis, qui deinceps a cerebri frigiditate incraſſati vias ſpiritibus intercipiunt, ſomnum inducere non eſt à ratione alienum, hoc pacto, & ſuffitus aromatum tametſi ſponte ſua reſerare meatus, & craſſos extenuare humores poſſunt, capitis tamen grauitatem faciunt, vt Hipp. 5. apho. ob attractam, ſcilicet vaporum copiam ad Aph. 38. caput, ita vt de irino oleo non ſit admirandum, vt interea id ſilentio præteream ex odoris illius iucundiſſimi per arterias in caput vniuerſum commeatu, foueri animales ſpiritus poſſe, id quod eorum quieti comparandæ præſertim facit.

CVCVMER SILVESTRIS.

De

De Cucumere asinino. Cap. IX.

ANT. Vcumer asininus est fructus sicut cucumer paruus, asperitatis plurimę, & amaritudinis veræ, & eius planta habet folia similia folijs cucumeris, tamen asperiora.

ELECTIO. Melior pars plantæ eius est fructus ipsius, & proprie eius completi succus, & post ipsum radix. Et calidior fructus eius est citrinus completus, expoliatus tamen a viriditate, & qui est † amaritudinis veræ, & cuius succus est albus habēs sicut de pinguedine aliquid, incompletus vero est malus, educēs sanguinem solutione, & radix eius ingreditur in medicinis multarum vtilitatum, & melius tempus operationis succi eius est finis æstatis, & collectionis radicis eius est finis veris.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidę complexionis est, & siccæ in tertio. Est autem cōpositus ex partibus igneis, & partibus terreis adustis, est autē resolutiuus, subtiliatiuus, aperitiuus oppilationum, & orificiorū venarum absterſiuus, extenuatiuus, exicatiuus, & solutiuus.

RECTIFICATIO. Excoriat, & aperit orificia venarum, quare generat tortiones faciens cum solutione angustiam, & est tardæ operationis. Et emendatur nocumentum primum si in operatione succi eius adiungatur ex bdellio aliquid aut ex tragacantho, aut si propinetur cum lacte dulci recenter mulso, aut cum aqua mellis, & sale. Et vigoratur, & facilitatur eius operatio, si in operatione succi ipsius misceatur salis gemmæ quantitas aliqua, & scito, quod species alefanginæ addunt virtuti ipsius. Operatio succi eius. Accipe ex succo eorum quantitatem quam volueris, † & proprie quando citrinescunt, & sunt maturitatis completæ, & fiat extractio succi cum facilitate, non cum compressione laboriosa, & exiccetur, sicut exiccatur scammonea, & aloe. Et quidam accipiunt aliquas ex speciebus aromaticis, & ligant in panno, & suspendunt in eo donec incipiat inspissari, & postea remouent, & aliqui ponunt alia secundum intentiones alias. Expellit autem nocumētum eius a corpore aqua hordei mellea, & similiter vinum, & oleum.

POSSE. † Dixit Ioannitius. Soluit sicut scammonea, & secundum veritatem rei educit phlegma cum virtute, & per vomitum, & per ventrem, & interdum coleram, & proprie si inueniatur ei præparatio, & educit mirabiliter aquositates a partibus difficilis eradicationis earum, † & educit materias quæ sunt in iuncturis, & curat dolores earum, & proprie succus eius, & etiam radix ipsius cum aceto cataplasmata, & si decoquatur radices eius cum absinthio in aqua, & oleo vsque dum sint bene excoctæ, & embrocentur tempora ex aqua eorum calida, & ex oleo, & fiat ex fæce emplastrum stringendo circa tempora, resoluitur hemicranea laboriosa difficilis. Et caput purgium ex succo eius valet similiter, & proprie cum succo, & lacte pau-

E co: educit enim ex via nasi superfluitates cerebri plurimas, & valet ad fœtorem nasi: & ad dolorem capitis antiquum, & epilepsiam. Et modus emplastrationis, quem diximus resoluit apostemata crassa, & dura, & scrophulas, & proprie permiscendo ei aliquid ex stercore caprarum cum melle. Succus vero eius, & succus radicis ipsius est medicina bona hydropisi. Extrahit enim aquam citrinam cum fortitudine, & similiter decoctio radicis ipsius. Et confert icteritiæ, & oppilationi hepatis, & splenis, & confert sciaticæ iuuamentum manifestum emplastratus, & clysterizatus. Puluis vero radicis eius cum melle attenuat cicatricem fœdam, & remouet vestigia magna, quæ remanent post percussiones. Et fit ex succo radicum ipsius, & F farina fabarum linimentum bonum abstergens sordiciem faciei, & fœditatem cutis. Et frigatur morphea cum radice eius, & aceto sorti, & aufert eam. Et similiter valet ad lentigines. Et scito, quod solutio ex eo, quando superflua est educit sanguinem. † Conseruatur succus eius triennio. Et est administrandus post sex menses.

DOSIS. Succi eius a x. granis vsque drach. i. tertiam, pulueris radicis eius a granis xv. vsque ad drach. s. & aquæ decoctionis radicis eius ab vnc. ij. vsque ad iiij.

De Cucumere agresti. Cap. IX.

Vcumer agrestis folijs satiui cucumeris, sed asperioribus, fructu eiusdem, sed paruo, asperrimo, amarissimo. cuius perfectio, ac præcipue ex eo succi G laus est præcipua, secunda radicis. Idem fructus iam absolutus si maturitate pallescat, viridisque esse desierit, & amaritudine sit eximia, succumq; remittat album, & subpinguem, est calidior. Imperfectus autem tam est noxius, vt sanguinem educat. Succus autem exeunte. Aestate excipitur, radix fine Veris colligitur: eadem in medicamenta multum efficacia, & celebria recipitur. Calidus est ac siccus ordine tertio, substātia ignea, & terrea vsta constat. Purgat potenter pituitam vomitu, & deiectione, & interdum bilem, si vacuari parata est, serosum quoque excrementum, etiam euulsa contumax, atque adeo a iuncturis mirifice trahit, præsertim succo, & radice, ob id H earum dolores sanat, ischiadem etiam iuuat aperte cataplasmate impositus, vel clystere iniectus. Vim namq; purgatricem scammonio proximam ei tribuit Ioannitius. Si enim vacuet, immodice etiam sanguinem trahit. Radices item eius cum absinthio in aqua, & oleo percoctæ, hemicraniā molestam, & curatu difficilem sanant, siipso decocto tēpora foueātur, & ijsdem radices eædem, & herbæ tritæ cataplasmate applicentur. Succus quoque ipsius naribus iniectus cum pauco lacte idem efficit. Excrementa enim cerebri euocat, & nasi fœtorem ab horum putredine ortum persanat, cephalalgiam quoque veterem, & epilepsiam. Idem cataplasma, præsertim si stercus caprinum

SYLV. *Cucumer asininus, Elaterius succus ex huius fructu quomodo trahatur Dioscor. docet, amarus extremus Galen.*

Quibus iunctum elaterium nunc vomitum nūc deiectionem faciat, docet Dioscor. Paul. dicit vacuare scammonia tribus obolis tritum cum lacte cotyla, bilem, & pituitā trahit, & aegre spirantibus prodesse Dioscor.

prinum addatur, tumores magnos, & duros, & strumas resoluit. Succus quoque, & decoctum tum fructus, tum radicis, hydropem iuuat potu, (valenter enim aquas serosas vacuat,) & icterum, & obstructionem hepatis, & lienis. Puluis radicis cum melle cicatricem fœdam tenuat, ecchymomata contusionibus succedentia dissipat. Succus radicis cum farina fabarum, sordem faciei, & fœditatem cutis illitus terget. Radix ex aceto forti alphis affricta, eos delet, & lentigines, resoluit enim, tenuat, terget, siccat. soluit molestę, & tarde, aperit obstructa, & ora venarum. Ne ora venarum aperiat, & vlceret hic succus, & cum torminibus, & anxia molestia vacuet, datur cum bdellio, vel tragacantho, vel lacte dulci recenter mulso, aut mulsa, & sale, promptius autem purgat cum pauco sale gemmæ, & aromatibus. Succus autem ex fructibus per maturitatem pallentibus clementer sine compressione multa extractus siccatur, vt scammonium, & aloe. Nonnulli inter siccandum ei immergunt aromata nodulo ligata, quem extrahunt, dum siccando cogi incipit, alij alia immittunt, pro scopis varijs. Triennio seruatur, post sex menses vtendus. Noxam autem ab eo corpori impressam delent aqua hordei, mulsa, vinum, oleum. Datur succus à granis x. ad drachm. vnius partem tertiam, puluis radicis à granis xv. ad drach. semissem. Decoctum ab vnc. ij. ad vnc. iiij.

De Cucumere syluestri.

MANA. Sicyn agrion Græci, Latini Cucumerem anguinum vel erraticum, vel syluestrem vocant. Elaterij vtrique medicamen ex fructu factum, Sicut Cucumer paruus.) Solo fructu a satiuo differt, ait Dioscorides, quem minorem multo habet, & glandibus oblongis similem, folia, & viticulas domestico similes, radicem albam, & magnam. AMARITVDINIS verę.) Omnes eius partes amaræ sunt ex Dioscoride, & Elaterium extreme amarum secundum Galenum, CVIVS succus est albus.) Notæ boni Elaterij ex Dioscoride sunt, vt sit albũ, parum humescens, læuorẽ habens, & leuitatem, amarissimum, & quod facile accenditur. Malum est quod viresci, asperũq; & turbidũ est, medio colore inter Eruũ, & cinerem, ac ponderosum. CALIDAE complexionis, & siccæ in tertio.) Galenus parum calidum dicit in secundo ordine. ET proprie quando citrinescunt.) Tẽpestiuos esse dicit Dioscorides cum solo tactu succum effundunt. Plinius autumno. Puto errorem quoque esse vbi dicit, radices colligendas in fine veris. Modum faciendi Elaterium late Dioscorides explicuit, quem ab eo facile discere potes: nam modus Mesue concisus nimis est, & mancus. Educit per vomitum, & per ventrẽ:) Dioscorides. Si velueris purgare per interiora, duplum salis misceto, & Antimonij quantum sat sit, pilulasque erui magnitudine ex aqua formato, quas vbi deglutieris, aquæ tepidæ cyathum superbibito. Si per superiora, aqua Elaterium resoluito, & penna in eo madente, loca infra linguam quantum maxime potes, intima attingito. Quod si ad vomitum difficilis sit qui curatur, oleo, vel Irino vnguento Elaterium resoluito. DIXIT Ioãnitius.) Nescio an dixerit Ioãnitius, scio autem Paulum scripsisse, quod vacuat vt Scammonium quantitate triũ obolorum tritũ cum lactis cotyla, & Dioscorides quod trahit bilem, & pituitam. EDVCIT materias quę sunt

A in iuncturis.) Non erat prætermittendum, valere difficulter spirantibus, vt scripsit Dioscorides. Resoluit apostemata.) Radicem, ait Galenus abstergere, discutere, mollire, & Dioscorides veteres tumores cum polenta discutere, & cum Terebinthina panos rumpere. CONSERVATVR succus eius triennio.) Nullum ex medicamentis longiore æuo durare, ait Plinius, incipereq; a trimatu, Dioscorides a bimatu ad decennium esse purgationi aptum, Theophrastus ducentis annis seruatum testatur, quo vero vetustius, eo esse melius, dixit Plin. DOSIS eius succi a decem granis, & reliqua.) Distinctius Dioscorides integram mensuram dicens esse obolum, minimam semiobolum, infantibus æra duo sufficere, hoc est, dicalchõ, põdus videlicet quatuor granorũ, maiore copia esse periculosum. Paulus dat tres obolos.

A Bimatu ad decennium purgationi est aptum Diosc. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo vetustius, eo melius, scribit Plin. & ducentis annis seruatum, testatur Theoph. SYLV.

B

CVcumeris agrestis vsus ferè aboleuit medicis nostræ tempestatis, quia medicamentorum mitiorũ copia suppetit. Venetijs tamen non desunt pharmacopæi, qui ex elaterio catapotia parata habent à mulierculis, & miseris auidissime expetitum præsidium, quo etiam inemendabiles interdum noxas subsequutas ob immodicam purgationem vidi. In huius historiæ descriptione hæc ferè Manar. aduersario suo Mesuæ obijcit, primum de temperamento dissentire ipsum a Galeno qui non in tertio calidorum ordine reponit, sed in secundo. Mox de colligendæ huius radicis tempore. ver enim eligit: qua in re subesse errorem putat Manard. qui (hoc vero, & in superiori capite de Iride annotabat) fieri id autumno oportere arbitratur. Adducit C *etiam controuersiam inter Mesuem, Plin. Dioscor. Theophrast. de elaterij duratione. Hic triennio seruari ait. Plin. nullum medicamentum diutius durare, incipereque à trimatu, & quo vetustius, eo esse melius; Dioscor. à bimatu ad decẽnium purgationi esse aptum. Theoph. vero ducentos annos seruari scribit. Hæc Manar. Omitto enim cætera, quæ tametsi odij plena, Mesuem tamen minime perstringunt. Verum ad hæc paucis. De temperamento calidius ne elaterium sit, quam secundus sit ordo, consulendus esset sensus diligentissime, experiendumque obscurè ne corrumpat id quod tertius ordo postulat; an tantum manifeste calfaciat, quod secundus: & tunc demum de horum grauium virorum iudicio esset censendum. Nos autem, vbi vires elaterij perpendimus quas obtinere ait Dios. enecandi partus in pessо subditum, & excoriandi venarum orificia, vt scribit Mesuæ, quę non mediocris acredinis sunt* D *notæ; cum Mes. necnon, & Auic. ipsum tertium caloris gradum attingere facile persuademur, quod tamen Gal. in secundo ordine reponat, par est, vt de secundi ordinis fine intelligatur, qui tertij initio est affinis, de quo forte Mes. & Auic. intellexit, alioqui certe quis huius aut alterius rei gradus tam exacte ad stateram didicerit examinare, vt omnibus satisfaciat, non video. De legendæ autem radicis tempore, mea quidem sententia non tam scriptorum spectanda est authoritas, quam ratio consulenda. agrestis cucumis adeo fructuũ copia autumni tempore luxuriat, vt quicquid vtilis humoris radicibus inerat, absumi tum gignendis, tum alendis fructibus oporteat, ineptum ergo id radicis collectioni, aut vsui est tempus, quum succo est inops. Colligit ea deinceps sese hyeme, & noua parat futuro partui*

COST.

sui alimenta, quo fit, vt vere priusquam noua emittat germina, aut paulo post quando copioso succo atque vtili est prægnans: longe futura sit medico vsui vtilior, quam vnquam alias. non temere ergo Mes. hoc delegit tempus, neque autem illi Dioſc. reclamaret, qui licet eruendis radicibus veluti commune tempus autūnum ſtatuerit, interdum tamen ipſemet alio etiam tēpore quædam colligenda admonet, vt arum, & album elleborum in meſſibus. Quod ſupereſt, de elaterij duratione quum tam diuerſa magni illi viri ſentiant, errare nullum certe eorum dixerim: nobis tamen, vel Meſuæ, qui aliorum poſtremus experientia fortaſſe didicit contra ſe habere, quam illi ſcripſerint, vel etiam Dioſcoridis ſententia magis arridet: quando vix fieri poteſt vt condenſati huius ſucci licet craſſi, & qui teredines non ſentiat, vires longo tempore non hebeſcant. Sane elaterij parandi rationem breuiſſime Meſ. innuit, Dioſc. late docet, neque a Dioſc. in eo parando eſt diſcedendum. Atqui admonendi ſunt pharmacopæi, quando Dioſc. carnoſum cum eo humore qui ſecto cucumere effluit, colligendum docet; non quicquid carnoſi cucumeri ineſt, vt aſſumant velle, ſed quod hæſit cribro, ſolet enim præter tenuem humorem craſſius etiam quiddam, & viſcidum efluere, quod cum lentoris gratia quo præditum eſt, tum ob denſitatem cribri prohibetur in craterem ſubiectum deſcēdere. hoc ergo præcipit Dioſc. elidi, vt deſcendat, quod reliquum eſt, inutile eſt, eo tātum muco excepto, quod internæ cucumeris ſuperficiei inhæret. eſt autem id ungue leuiter abradendum, ſimulque cum priori elidendum, vt à cribro in ſubiectum vas fluat. Quod ſupereſt tum cucumeris corpus, tum ſemina Dioſcoridis præſcripto abluendum, ac eodem cribro, & ſubiecto cratere excipiendum, quicquid efluit. Qua autem re abluendum, quum Dioſcor. aquam, aut dulcem, aut ſalſam, aut mulſam proponat, nobis tamen magis etiam arridet cydoniorum ſuccus (qui fructus elaterij parandi tempore maturi ſunt) quo interdum vti ſe affirmat Ioan. Pomellus pharmacopæus diligentiß. Bucentaurum Venetijs pro inſigni habens. cohiberi enim elaterij violentiam, & corroborari ventriculum hoc pacto pro certo habeo, vt etiam id non præteream, quod ille teſtatur, paratum hoc pacto elaterium nunquam ſitum admittere. De probatione elaterij conſulendus præſertim Dioſcorides. Sed quod is flammis admotum facillime fragrare aſſerat, Theop. contra lib. de hiſt. plant. 9. & Plin. lib. 20. lucernam extinguere ſcribant; quando experimento diligentiſſimus Mathiolus comperit extingui non accendi lucernam, ob excitatum, ſcilicet in humido a calore flatum; arbitrandum, vt idem ait, in Dioſcoride ſubeſſe mendum.

Cap. 14. Cap. 1.

CENTAVRIVM MAIVS.

CENTAVRIVM MINVS.

ANT. *Maius ad drach. duas datur Dioſcor. & Gal. minus ad drachmam vnam, & dimidiā coctum ad dimidias in aquæ cotyla. Paul.*

De Centaurea. Cap. X.

CEntaurea. † Alia maior. Alia minor. Inter quas diſtinguūtur pprietates notæ.

ELECTIO. † Minor melior eſt in omni re, † cuius flores, & crura colorem habent citrinum palearem, † & melior pars plantæ ſunt flores, & ſemina ipſius. † Et melius tēpus collectionis ipſius eſt principium æſtatis.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in ſecundo, & dixit Rufus, eſt in principio tertij, † & eſt compoſita ex partibus terreis aduſtis in parte dantibus ei amaritudinem, & ex partibus non aduſtis, cum permixtione aquoſitatis, a quibus ineſt ei ſtypticitas. Et

eſt

est in ea de dulcedine aliquid à partibus aereis. A Et in ipsa est ex acredine aliquid à partib⁹ igneis. Et amaritudo in ea plus est stypticitate ipsius,& stypticitas plus dulcedine,& acredine,& acredo in ipsa est remissa sine mordicatione. quare est ex maxime curantibus vulnera, immo sigillantibus ea. Immo est ipsa abstersiua, exiccatiua, consumptiua superfluitatum, & solutiua vētris. Et quando superfluit purgatio ex ea, solutione educit sanguinem. Aperit enim orificia venarum apertione sanguinem manare faciente. Dubitauit enim Hermes in ea de eo quod dicitur quod est aperitiua venarum,& effusiua sanguinis,cum sit sigillatiua vulnerum,& sanatiua. Adhuc autem dixit Alkindus. Confert sputo sanguinis,& aggregat ad retentionem eius,& sigillationem loci manationis ipsius, Inquit Heben Mesue. Satisfacit inquisitioni perscrutatio compositionis ipsius, etenim in ea amaritudo, & stypticitas sunt sicut dominans, quæ sunt ad aggregandum magis, & fit prima consecutio operationis per ipsas. A dominante enim virtus promptior. Cum autem suscitatur caliditas ipsius, & acrimonia post longam eius actionem cum agitatione in corpore,fit consecutio operationis à virtute substantiæ acutæ ipsius, & calidæ,qua re operatur quod diximus, & non semper,sed illud proprie quando ex ea purgatio superfluit.

RECTIFICATIO. Est ex facientibus solutionem tardam, & est conturbatiua, & aperitiua orificiorum venarum. Confortatur autem eius operatio cum aqua mellis, & oxymelle, & C pauco sale. vel cum aqua decoctionis ammeos mellita proprie, & sal gemma. Et remouetur cum hoc eodem nocumentum secundum. Et remouetur tertium administrando aliquid de mastice cum ea. Coctionem autem,& contritionem ad plenum sustinet.

POSSE. † Solutione educit phlegma crudū, & proprie minor, & choleram citrinam,& materias à iuncturis,& mundificat neruos, & confert doloribus eorum, † & confert ischiadicis iuuamentum magnum emplastrata,& clysterizata. Et similiter emplastratio confert dolori neruorū, & contritioni lacertorum, & proprie cum mica panis,& sale pauco,& melle vel oleo. † Et est medicina oppilationum hepatis, † & splenis. & prouocat mestrua, † & sanat dolo- D rem matricis, & educit fœtum. Et confert colicæ, & dolori ventris. & interficit vermes, & solutione educit eos. Iuuamenta autem ex re stipticitatis eius sunt, quoniam † abscindit sputum sanguinis, † & sanat vulnera, & mundificat ea,& consolidat,& proprie difficilis consolidationis, † & proprie puluis eius. Et vnguentum factum ex ea,& vinum decoctionis ipsius est potus ad hoc, & proprie ad fistulas,& vlcera maligna, † & quidam dixerunt superstitiose, quoniam si coquitur cum carnibus,consolidat eius partes diuisas.

DOSIS eius est à tertia vnc.i. vsque ad vnc.i. & s.& in decoctionibus ab vnc.i. vsque ad iij.

De Centaurio. Cap. X.

CEntaurium est maius,& minus, notis plurimis distinguntur. ad omnia minus est præstātius,idque suis floribus pallidis,& citreis ac semine. Colligitur Aestatis initio. Calfacit, siccat ordine † secundo,vel cum Rufo tertij initio: constans terrea substantia ob vstionē valde amara; & alia terrea non aduста,aquosæ mista,qua modice astringit; & aerea parum dulci;& ignea subacri sine morsu. Ob hæc,vlcera & vulnera efficacissime curat,& glutinat. terget enim,siccat,excrementa consumit. Aluum soluit aliquādo tam violenter, vt aperiat ora venarum,quibus sanguis emanet. Qua de re dubi- B bitauit. Hermes,præsertim, cum vulnera cōglutinet,& sanet,& Alkindi sententia,sanguinis sputo conferat,ipsum sistendo,& apertam vasis partem glutinando. Sed ambiguitatem hanc soluit substātiarum in eo præcipuarum contrarietas,amarę scilicet,& hac largioris stypticæ,quæ prima cogendo agit,quod à dominātе substātia hæc facultas sit ad agendum promptior. post longam autem eius actionē calor mordax ex acri substantia excitatus, corpus agitat, & noxas prædictas affert,non semper tamen,sed quādo immodice purgat. † Purgat autem cētaurium præsertim minus, pituitam crudam,bilem flauam,& materias alias etiam à neruis,& iūcturis,& hęc tarde. Ob id harum partium effectibus confert,vt etiam ischiadi,clystere iniectum,vel cataplasmate impositum. Musculis item attritis, sed cum panis mica, sale pauco, & melle, vel oleo. Obstructionē hepatis,& lienis sanat.colico dolori,& ventris prodest,lumbricos necat,& vacuat,menses mouet.vteri dolorem sanat,fœtum educit. Styptica vero substantia sputum sanguinis sistit,vulnera glutinat, vlcera etiam dysepulotica glutinat, præsertim puluere per se vel in vnguentum coacto, ac etiam potu decocti ipsius fistulas, & vlcera cacoethe sanat. Ambitiose autem quidā ab eo carnibus diuisis incocto eas glutinari aiunt. Cum mulsa,vel oxymelite,& sale pauco,vel decocto ammeos mellito,& salem gemmæ habenti promptius purgat,& clementius. Mastiche autem addita,venas ab eo aperiri prohibet. Coctionem & triturам perfectam sustinet. Datur à tertia parte vnc. vnius vsque ad sescunciam. Decocto autem ab vnc.i. ad vnc.iij.

SYLV. *Centaurium maiꝰ est vulgare thapsicū Auic.3 Gal. ordinē nō signauit.*

† *Hic modꝰ loquendi inuat hallenꝰ de vtroque locutum, & vtrūque pituitā, & bilē vacuare, sed minus magū,cui soli vis hac à Dioſc. Gal. Paul.tribuitur:non etiā magno, & sanguinem vacuare, si clystere, in ischiade injicitur,ad rupta, et cōuulsa datur magis Dioſc.& Gal.Cū contuso maiori centaurio cocta carnes coalescunt Dioſc.*

De Centaurea.

CEntaurium hoc à Chirone Cētauro nomē accepit, MANA. à quo ēt Chironium dictum est, quū solo nomine cū minore conueniat. Imperiti (vt Plinij verbo vtar) inuicem vtrūque confundunt,qđ & fecisse Mesuen facile est videre,cum de vtroque eodē capite scripserit,& vires vtriusque indiscriminatim cōmiscuerit, secutus in hoc, sicuti in pleriſque alijs, Auicennam. CENTAVREA alia maior,alia minor.) Maiorē nr̄i seculi herbarij ignorātes, minorem q̄ humectiore simul & pinguiore loco nata in maiorē lōgitudinē adoleuerit, ꝓ ea imperitis vēdīt.alij paulo solertiores herbā pro ea mōstrāt, folijs ꝓ iteruallis binis,interna parte virētibus,externa cādicātibus,salice

maioribus,flore luteo. Si quis tamen bene cõsideraverit notas,quas Dioſc.& Plin.maiori Centaurio adſcribunt, eas ita quadrare cognoſcet vocato nunc à vulgo Rheo pontico,vt nulli rei magis. Tertiũ eſt præter hæc genus cognomine Triorchis,qđ, ni fallor,fuit olim mihi è Liguria allatum,minori non multũ abſimile,ſed lõge magis aluum ſoluens. MINOR melior eſt in omni re.) Falſum eſt hoc,alia enim in re vtraque melior, CVIVS flores,& crura colorẽ habẽt citrinũ palearem.) Falſum eſſe hoc,& res ipſa oſtendit,& Dioſc.authoritas: flore enim conſtat in puniceo purpureum referẽte,qualis eſt Lychnidis flos. MELIOR pars plantæ ſunt flores.)Radicẽ inutilẽ dicũt Dioſc.& Gal. ramos vero,magisq; folia,& flores,vtiliſſima. ET melius tẽpus collectionis eſt principiũ æſtatis.) Dioſcorides vẽ diſtinctius locutus,dicẽs,exprimitur cum prægnans eſt ſemine. Auicenna dicit naſci vtrunque in fine veris,qđ ſi eſt verum,nõ video quomodo in principio æſtatis perfectæ eſſe poſſint. CALIDAE complexionis eſt,& ſiccæ in ſecundo.) Nec Gal. nec Serapion eas reponunt in vllo ordine, Auicenna in tertio. Si quis vero recte naturam vtriuſq; examinauerit,dicet minorẽ eſſe calidiorẽ, nõ vſque adeo tamen,vt ad tertiũ ordinẽ aſcẽdat. ET eſt cõpoſita eſt partibus terreis aduſtis,dantibus ei amaritudinẽ: & ex non aduſtis,cum permixtione aquoſitatis, quibus ineſt ei ſtypticitas,& eſt in ea de dulcedine.) Confundi hic vtriuſq; qualitates cõſideranti res ipſas,& legenti Gal.facile conſtat: de maiori enim ita loquitur Gal. Radix ſicuti in guſtu contrarias qualitates,ita in vſu contrarias oſtendit operationes: guſtui enim acris ſimul & adſtringens, cum exili quadam dulcedine ſe offert. De minori vero,φ dominatur in ea amara qualitas, quæ exiguæ cuiuſdã ſtypſeos.i. adſtringentis ſaporis eſt particeps. SOLVTIONE educit phlegma crudum,proprie minor,& cholerã citrinã.) Modus loquẽdi innuit de vtraq; hactenus locutũ,& hanc ipſam vim,pituitæ.ſ.& bilis purgãdæ,vtriq; cõuenire,licet minori magis:cũ tñ Gal. & Dioſc. minori tantũ hoc aſcribãt: & Paulus purgare bilẽ,& mucos dicat. ET confert ſciaticæ.) Hoc ẽt priuilegiũ minoris eſt ſolum,de ea ẽm ſcribit Gal.ferè his verbis; Decoctũ herbæ nonnulli clyſtere injiciunt iſchiadicis,hoc eſt,his q coxẽdice laborãt, vt bilioſa & craſſa educãt. Qñ aũt adeo vehemẽter operat,vt ſanguinẽ vacuet,tũc magis iuuat. Et cõtritioni lacertorũ. De maiore ſcribũt Dioſc.et Gal.φ dat ad rupta, & cõuulſa. ET eſt medicina oppilationũ hepatis.) Succũ minoris in hoc eſſe optimum ſcribit Gal. Spleni.)De eodẽ minoris ſucco dicit Gal. bonum eſſe durato ſpleni,& potũ,& extrinſecus applicitum, Et prouocat mẽſtrua,& educit fœtũ.) Eidem ſucco hoc adſcribit Gal.φ ſuppoſitus menſes educit,& fœtũ:de radice vero maioris,φ mẽſes prouocat,mortuos fœtus extrahit,viuos corrũpit,& deijcit. Et Dioſcorides,φ radix maioris ad collyrij tenuitatem eraſa,ſi ſubdit,mẽſes & partus euocat. SANAT doloré matricis. De radice maioris ſcribit Dioſc.φ pondere duarũ drachmarũ pota, vuluarum doloribus confert. Valet colicæ,& dolori ventris.) De maiore ſcribit Dioſcor.quòd torminibus pota medetur. ABSCINDIT ſputum ſanguinis.)De maiore ſcribit Dioſcor.φ pota in aqua,ſi febris adſit, ſi nõ adſit in vino, ſanat cruentas excreationes. ET ſanat vulnera.) Vtraque huius virtutis eſt particeps. De maiore.n. ait Gal. manifeſtari adſtringẽtis eius qualitatis opera,in vulnerũ glutinatione. Et Dioſc. vtilẽ dicit vulneribus,& φ in eũ vſum recens tũdit. De minore idẽ Dioſc.φ tuſa virens,vulnera conglutinat: & Gal.φ magna vulnera ea ſanantur adhuc viridi. ET mũdificat ea,& conſolidat, & proprie difficilis cõſolidationis. Hæc videntur de minore intelligẽda,de qua ſic ad literam ſcribit Dioſc. Repurgat vlcera antiqua,& ad cicatricẽ adducit:& Galenus,antiqua,& ad cicatricem difficillime euntia vlcera, per eam ad cicatricẽ adducuntur. Et proprie puluis eius.) Nõ ſic Galenus,ſed φ herba adhuc recẽs:& eodem modo Dioſc. Et quidam dixerunt.) De magna hoc ſcribit Dioſc. quod coaleſcunt ea carnes, E ſi cũ contuſa ſimul coquantur. Et proprie ad fiſtulas,& vlcera maligna.) De minore dixit Gal.φ exiccata,exiccantibus,& glutinãtibus miſcetur,q̃ ſinus,& fiſtulas ſanare poſſunt, ac maligna vlcera, duritiesque emollire, nulla de potu facta tunc mentione. Dari tamen ait ſuccum à quibuſdam in neruorum paſſionibus bibendum, ceu ſiccantem ſimul,& abſque moleſtia vacuantẽ. Eundem cum melle illiniri oculis: purgat enim (vt inquit Dioſc.) ea,quæ obſtant luminis claritati. Maiorem præterea valere ad ſpirandi difficultatem, & antiquam tuſſim,tradunt Galenus,& Dioſc. additque hic lateris dolores. Doſis.)Dioſcorides,& Galen.dant duas drachmas maioris, Paulus drachmam vnam ſeminis minoris,in cotyla aquæ ad medicatis conſumptionem cocti.

CONfunditur certe à Meſue,& Auic.centaurij ma- COST.
ioris,& minoris hiſtoria hoc in loco.neque vero,
quamuis vt alij etiam adnotarunt,ex viribus quas ma- F
iori Dioſc. aſcribit. aliquæ etiam minori appoſitæ aſſi-
gnari poſſint; nos tamen quo pacto tueri hos poſſimus,
ſatis videmus. Non eſt tamẽ vt hos magnos viros quis
acrius perſequatur,quibus veriſimile eſt bonorũ libro-
rum defuiſſe copiã: & pro veris Dioſcoridis libris col-
lectanea potius aliqua fuiſſe ſuppoſita. vnde & ſæpe-
numero pro Dioſcoride,Paulum,& pro Paulo aut Ga-
leno alium,atque alium acciri in teſtimoniũ videmus.
Non erit ergo ut nos hac in re magis anxie laboremus,
quibus vnam rerum ueritatem perquirẽdi ſtudium pro-
poſitum eſt. Illud potius exploremus,quando maius cẽ-
taurium ſatis conſtat à Rha pontico vulgari non differ-
re,an minus ea ſit planta,quę paſſim oſtenditur,& Tu-
ſcis mulieribus biondellæ nomine pro conciliãda capil-
lis flauitie vſu venit,in riguis,& ſylueſtribus locis ſæ-
piſſime,frequenter vero etiam in ſaxoſis proueniens.
Hactenus porro nullus huic opinioni ſuffragium nõ de- G
dit. iniectus tamẽ etiam hic eſt nuper ſcrupulus. Si enim
minus centaurium origano,aut hyperico eſt ſimile,fo-
lio rutæ,fructu tritico ſimili,vt ait Dioſc. vulgata bion-
della origani hyperici rutæve neque folia,neque ſtipitẽ
habet,neq; fructus tritici gerit,vt videre paſſim licet.
Ob hęc igitur ſuſpicatur peritiſ. Anguillarius(nec ſane
temere) hãc plantã verum non eſſe centaurium minus:
ad Dioſcoridisq; hiſtoriam,plantam aliam,quæ in Bo-
nonienſi,& Patauino agro oritur verius accedere. Cæ-
terum ſi quis me de hac re interroget,etſi non negarim
eam Bononienſis,& Patauini ſoli planta hiſtoriæ Dio-
ſcoridis aptè reſpondere; biondellã tamen minus cẽtau-
rium non eſſe ob ea,quę hic obiecta ſunt,nõ facile admi-
ſerim. Primũ enim (id quod idẽ Anguillarius animad-
uertit)folia Dioſc.non plane ſimilia rutæ foliis facit,vt
Ruellius,& alij vertũt: ſed φύλλα ait eſſe μικρὰ ὑπερ- H
μήκη ὥσπερ πηγάνου folia ſcilicet eſſe parua,& pra-
longa veluti rutæ,qualia in biondella ineſſe nulla con-
trouerſia eſt. cętera vero,quod ſcilicet origani hyperi-
cine,ſtipitis præſertim rectitudine ſimilis ſit,& quod ẽt
tritici cuiuſdam,ſed minus,ac longius ſemen proferat;
niſi ſenſu,atque adeo vſu ipſi fallimur,res eſt de qua qs
ambigat,indigna. ſed hæc ſatis. Vnum ſcribit Meſ. hoc
in loco,quod ridiculũ uidetur,ſuperfluo centaurij mino-
ris vſu educi ſanguinem. Atqui (obijciet aliquis) nonne
medicamentum quo uis maiori mẽſura,vel frequentius
exhibitum idem præſtat? Dignum ergo animaduerſione
videtur,cur id veluti peculiare pharmaci huiꝰ ſcribat,
quod commune eſt oĩbus. Sed par eſt,vt hoc in loco gra-
uiſſimi ſcriptoris huius diligentiam ſpectemus. Quã mi-
nus centauriũ aſtringente,& ſanguinis repreſſoria vi

excel-

excellat, admirabile hoc videtur, vt idẽ sanguinis quoque fluorẽ pariat. Ob id ergo ne quis animaduersa tantũ astrictoria facultate in eo propinando sit promptior, de periculo admonet. Ita & in aloe, quæ astringente insigni facultate pollet, eductoriam vim sanguinis in memoriam ob id reuocauit, ne quis constringente vna vi inspecta in illa exhibenda purgandi gratia esset audacior. Non hoc ergo affert Mes. veluti centaurij, atque aloes proprium, sed de periculo commonefacit. Pulchre vero, quo pacto contrariæ hæ duæ facultates vni inesse medicamento possint, etiam docet. atque hoc sicuti quæstioni de aloe antea propositæ satisfacere aptè potest: ita id non confutat, quod supra dicebamus, propriam hoc aloes naturam sequi, quod ducat sanguinem: naturæ propriæ nomine, & manifestis, & occultis etiã qualitatibus intellectis.

A conturbatiuus, & faciens nauseam: & inest ei virtus educendi per vomitum, & per ventrem: & eius nutrimentum est prauum, & multum nocens stomacho: & dicitur quod caseat lac in mammilla, & stomacho.

RECTIFICATIO.) † Nocet stomacho faciens fastidium: & est tardæ, & debilis solutionis: † & dimittit vestigia lenitatis in viscéribus. Emendatur autem primum nocumentum ex eo, permiscendo ei aliquid ex medicinis stomatichis, sicut anisum, proprie, & galanga, & mastix, & similia, & confortatur ei solutio, & emendatur nocumentum, quod imprimit in intestinis, permiscendo cum eo aliquid ex medicinis acutis, sicut cordumeni proprie, & zingiber, & sal panis, & sal gemma, & similia. Inquit Paulus. B Accipe medullæ eius drach. 10. cordumeni aureum 1. fac ex eis grana sicut cicer: & da drach. 5. soluit enim sufficienter. † Dixit etiam, Liga ex medulla eius quantitatem sufficientem in panno: & suspende in oxymelle quando coquitur, & erit solutiuum, et proprie si fuerit oxymel scilliticum. Inquit Alkanzi. Accipe medullæ ipsius aur. 12. penidiarum aur. 4. cordumeni, zingib. ana aur. 1. aggregentur omnia cum melle. & fiant formæ sicut nuces, & da vbi oportet, vnam, vel duas. † Et dixit Galen. Decoquatur medulla eius in iure galli, vel gallinarum cum speciebus, & propinetur vbi oportet. Et dixit etiã, ex medulla eius, & tertia ponderis ipsius ex amygdalis. & sexta ex pineis, aggregentur omnia cum melle cocto, & succo scillæ: fit lohoc iuuamenti mirabilis ad ea, quæ dicemus. Extrahitur ab ea oleum iuuamentorum multorum, C & eius operatio est sicut operatio olei de ben, & olei amygdalarum.

POSSE. Solutione educit phlegma per ventrem, & vomitum, & similiter aquositates. & valet ad ægritudines ex eis, sicut est colica: & clysterizatus valet similiter, & mundificat pectus, & pulmonem, & proprie lohoc prædictum, & alij modi administrationis eius, & clarificat vocem: & similiter oleum ipsius, & vsus ipsius in spermate augmentum efficit. † Flos vero eius cum aqua mellis, remouet icteritiam.

DOSIS eius est à drach. 4. vsque ad aureos quinque, & floris eius à drachm. 1. vsque ad aureos 2.

CARTHAMVS.

De Carthamo. Cap. XI.

ANT. D Arthamus duorum modorum est. Est enim domesticus, & syluestris, & dixerunt quidam, quod nil est ex speciebus carthami: & elongati sunt.

ELECTIO. Carthamus de quo loquimur est domesticus, & melior pars plantæ eius, est semen eius. post illud, flos eius. Et melius semen est, quod est album, & planum, crassum, & plenum: cuius medulla est vnctuosa pinguis, & cortex est tenuis. Et melior flos est qui est sicut pili croci.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ est in primo, & siccæ in secundo: & flos eius est minus calidus. & siluestris est calidior, & siccior: est enim in eo virtus lacticiniorum remissa. Est autem carthamus abstersiuus, aperitiuus, &

De Cnico. Cap. XI.

CNicus est agrestis (nam quem Indicum addunt, & nil vocant, cnicus non est) & satiuus, idemque melior, semine præsertim, & eo albo, magno [inæquali] plano, pleno medullæ pinguis, cortice tenui. Nec inutilis est flos, croci pilorum effigie. Calfacit ordine primo, siccat secundo. agrestis calidior, siccior. minus flos. Pituitam, & aquas vomitu, & deiectione vacuat sumptus, & clystere iniectus. Ob id morbis inde natis, vt colico affectui, & similibus confert. Thoracem quoque, & pulmonem expurgat, præsertim eclegma-

SYLV. *Carthamus. Sic Theoph. diuisit. Dioſco. ſatiuum facit ſolum, ſed attractyli dem cnico ſimilẽ facit. Sic Auic. 3. Gal. Paul. ſi foris admonuetur.*

cap. 9. Gal. lib. 5. fa. cnici. & fics pares portiones miſcet ad tuto purgandum ſenũ pituitã, in quam rẽ cæteris medicamentis Auerroi p̃ferũt.

te ſequente, & oleo ſuo. vnde & vocem claram reddit: ſperma quoque vſu auget, ſed alimentum eſt prauum. Stomacho valde noxium, in eoque, & mammis lac dicitur cogere. Faſtidiendum, ac nauſeabundum eſt, ac conturbans. Facultate eſt lactariarum plantarum, ſed remiſſa: terget, aperit. etiam flore cum mulſa icterum ſanante. Ne ventriculum lædat, ei miſce ſtomachica, aniſum, galangam, maſtichem: acria vero, vt cardamomum, zingiber, ſal panis, ſal gemmæ, addita, actionem ipſius celerant, & inteſtinorum noxam prohibent. Sic medullæ eius drach. 10. cum cardamomi aureo vno in catapotia cicerum magnitndine. drach. 5. ſufficienter purgant Paulo authore. Eadem medulla panno ligata, oxymeliti, præcipue ſcillitico dum coquitur merſa, purgatorium id facit. Medullæ eiuſdem aurei duodecim, penidiorum aurei quatuor, cardamomi, zingiberis, ana aur. vnum, cum melle forma bolos nucis magnitudine. Da vnam, vel 2. Medulla eadem ex iure galli, vel gallinæ cũ ſpeciebus prædictis cocta idem præſtat Galen. Vel medullæ eius drach. 3. amygd. drach. 1. ſtrobylorum drach. ſemis, cum melle cocto, & ſucco ſcillæ, fac eclegma mirificum in thoracis affectibus. Oleum ex eo ſemine, vt amygdalis, & balano myrepſica, extrahitur. Datur à drach. 4. ad aur. 5. Flos à drach. 1. ad aureos duos.

E

F

De Cartamo.

MANA. CNicum vocant Græci, & Latini, Cartamus iam cę pit dici. DVORVM modorum eſt.) Dioſcorides de vnico loquitur, Theophraſtus duo facit genera ſylueſtre, & ſatiuum. CALIDVM eſt in primo, ſiccũ in ſecundo.) Sic Auicen. præceptor huius. Galenus autem, & Paul. calefacere dicunt in tertio, ſi quis extrinſecus vtatur. NOCET ſtomacho.) Laudat eum valde Auerr. nobiliorem eſſe dicens omnibus medicinis purgantibus, & quod pituitam euacuat abſque timore. Sed & Gal. lib. 5. ſalubrium, præfert Cnicum Aloe, in ſoluenda aluo ſenum, per triduum adſtrictã. DIMITTIT veſtigia lenitatis in viſceribus.) Galenus loco ſupra allato, potius videtur contrarium dicere.) INQVIT Paulus. Paulus coquit drachmas quinque, cum ptiſana, & paucis ſalibus, vt educat aquam, nec meminit Cardamomi. ET dixit Gal.) Neſcio vbi dixerit Galen. ſcio autem Dioſcoridem dixiſſe, contundi eius grana, & dari cum aqua mulſa, aut gallinacei iure. ET dixit etiã) Dioſcorides ſic deſcribit: Cnici albi ſextarium, amygdalæ thaſiæ toſtæ, & expurgatæ cyathos 3. aniſi tantundẽ, vt Cnici, aphronitri drachmam, ficuum ſiccarum numero 30. interiorem carnẽ. Galenus Caricas, & Cnicum miſcet æquo pondere.

G

H

COST. *Dioſcorides Cnici tantum vnius meminit: eius tamen genera duo facit Theophr. 6. de hiſt. plant. quod innuere idem Dioſcor. videtur de ſemine etiam rufo faciens mentionem, quod alioqui in vrbano eſt cãdidum. Meſues quum vtriuſque meminerit, vrbani tamen hiſtoriam ſolum proſequitur, quod hic in purgandi vſum aſſumitur. Sunt autem & hoc in loco rixæ. ac primum, quum Meſ. cnicum calidum primo ordine, & ſecundo ſiccum faciat: Galenus & Paulus calfacere aiũt in tertio, ſi quis extrinſecus vtatur. Damnat etiam cnicum. Meſ. quod obſit ventriculo: At contra laudat eum Auerroes, & nobiliorem cæteris medicamentis eſſe ait, quod pituitam abſque noxa educat. Ita & Gal. 5. de tuenda ſanit. aloe cnicum præfert in ſenum aluo laxanda. Ait item Meſ. relinqui hoc aſſumpto, in inteſtinis, lenitatis veſtigium: cuius contrarium Gal. ſentire videtur loco citato. Cæterum leuia hæc ſunt, ne dicã odioſa. Primum enim ſi in tertio ordine calidũ cnicum facit Gal. extra admotum, quis nõ videt, Meſuæ de cnico verba fieri ratione preſertim qua purgandi vim habet, & intus aſsumitur? Ac ſi inter cætera purgatoria hoc Auerr. laudat; non tamen is vẽtriculo obeſſe negat, neque carere eum omni culpa aſſerit, quem ſine timore, ideſt non admodum violenter ait pituitam expurgare, neque Gal. pro laxanda ſenum aluo cnicum aloe præfert, quia ventriculo magis ſit vtilis, aut omni noxa careat; ſed quia minus habet medicamentoſi. alioqui etiã & Dioſcor. aduerſari hunc ſtomacho confirmat; & ob eius pinguem oleoſamque ſubſtantiam innatare vẽtriculo, ac nauſeam cõcitare, ratio ipſa, vel nullo aſſerente, manifeſte docet. Ita etiam an in inteſtinis lenitatis veſtigium relinquat, an contra exiccet aluum; licebit cuique vt ratione, cnici animaduerſa ſubſtantia, exploret: quam, quum pinguis, & oleoſa ſit, leuigare potius, quam cohibere aluum veriſimile eſt. De Galeno autem vbinam loci, & quibus verbis id innuat, quod Manard. putat, nondũ vidi, quũ tamen libri ſexti de tuen. valet. locũ p̃currerim in quo deleniẽda ſenũ aluo verba facit.*

De Ben. Cap. XII.

BEn eſt granum almeſus, & eius aliud magnum, aliud paruum. Magnum autem eſt in magnitudine fructus auellanæ † triangulatum. Paruum vero eſt ſicut cicer, & vtrunque habet medullam vnctuoſam, lenem, & albam. ANT.

ELECTIO. Maius ĩcolume eſt. Paruũ vero malignũ eſt. Magnũ aũt meli⁹ eſt. cuius cortex eſt albus, planus, tenuis, & cui⁹ medulla eſt alba, lenis, multæ vnctuoſitatis: & † qđ eſt antiquũ meli⁹ eſt recenti. & paruum melius eſt ſubnigrum declinans ad albedinẽ, & cuius medulla eſt vnctuoſa, alba, & lenis, & antiquum melius eſt recenti.

COMPLEXIO, & proprietas. † Magnum calidum eſt in principio tertij: ſiccum in ſecundo, & in ipſo eſt humiditas ſuperflua cum acredine, † & eſt inciſiuum, abſterſiuum, mũdificatiuum. & aperitiuum oppilationum, ſubuerſiuum, viſcerum conturbatiuum propter humiditatem eius ſuperfluam, præparans ad vomitum & minus fortius eſt in omni re, faciens operationes difficiles, & laborioſas perducentes ad caſum virtutis, & ſudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Parui prohibenda eſt adminiſtratio, niſi in emplaſtris, & frication ib. & olei ipſius ſimiliter niſi in vnctionib⁹. Magni aũt malitia eſt corrigibilis. Et ſũt hæc corrigibilia in ipſo. † Nocet enim ſtomacho faciens in eo ſubuerſionẽ, & eſt laborioſæ ſolutionis & tardæ. Et nos quidem diximus in canone, qđ aſſatio eius reſoluit ab ea, & maturat humiditatẽ ſuperfluam, & acrẽ, cauſam ad ſubuerſionem, & nauſeam, & dimittit ei, vt ſit ſolutiuum per ventrem tantum. Semen autem fœniculi, & aniſi cum eo rectificat nocumentum primum, & proprie mixta decoctioni ipſius. Et fiũt ex medulla eius poſt

coctio-

coctionem ipsius, & medio ponderis ex amygdalis dulcibus, & melle passularum formæ sicut auellanæ, & sunt iuuamenti magni vbi oportet. Operatio decoctionis eius. Accipe ex eis integris quantitatem, quam volueris, & inuolue in pasta, & coque in cinere calido, vel extrahe medullam eorum, & contere contritione multa, & pone ex seminibus, & speciebus aliquas, & inuolue papyro, & desuper inuolue pastam, & fac sicut superius diximus. † Oleum autem eius extrahitur sicut oleum de amygdalis.

POSSE. † Per vomitum, & ventrem educit phlegma crudum, & crassum, & est mirabilis medicina ad colicam phlegmaticam, & ventosam, & etiam clysterizatum, & suppositum. Et fit emplastrum ex medulla eius, & farina hordei, & melle, & resoluit apostemata, & scrophulas. † Et emplastratur super hepar, & splenem, & proprie cum farina lupinorum, & spica, & confert duritiei, & oppilationi eorum. Ben autem paruum emplastratum ægritudinibus iam dictis est virtuosius: & similiter oleum eius: † & cum melle tantum valet similiter ad ægritudines neruorum frigidas, sicut est contractio, & spasmus: calefacit enim eos, & lenit duritiem eorum, & nodositatem. † Oleum autem de ben notum confert vestigijs vlcerum, & lentiginibus, & fœditati cutis, & morpheæ. Et distillatum in aurem confert dolori eius, & sonitui in ipsa, & surditati, & sibilo.

DOSIS eius est à drach. s. vsq; ad drach. 1. & s.

De Balano myrepsica. *Cap. XII.*

SYLV. *Ben Arab. Myrobalanus Gal. Plin. & Actio dicitur.*

BAlanus myrepsica, idest glans vnguentaria, fructus est, magnus quidem nucis auellanæ magnitudine, triangulus: paruus vero ciceri similis, malus: vterque tamen medulla leni, & vnctuosa. Magnus est præstantior, præsertim si vetus est: cortice est albo, læui, tenui, medulla intus alba, leni, pingui. paruus, si ex nigro albescit, & medulla est alba, leni, pingui, & vetus, est innocentior. Calfacit maiori initio ordinis tertij, siccat secundo. Humiditatem habet excrementosam, & acrem, qua ventriculum subuertit, nauseam excitat, viscera conturbat. Pituitam crassam, & lentam vomitu, & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoso, & flatulento, sumptus, balano, clystere, iniectus. cataplasmate ex ipsius medulla, hordei farina, & melle appositus, & calore suo neruorum frigidis affectibus spasmo, tetano, contractioni. Tumores quoque duros, strumas, nodos resoluit cum melle. Hepati autem, aut lieni obstructo, vel durato cum farina lupinorum, & spica confert imposita. Ad hæc autem fructus minor, & eius oleum efficacius admouentur. Idem oleum auri infusum, tinnitui, sibilo, surditati auxiliatur, cicatrices fœdas, lentigines, alphos, & cætera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obstructa. Paruus autem ad omnia est valentior, molestè purgat, vires deijcit, sudorem-

Ad splenem farinâ erui, vel loly miscet Gal. cũ oxycrato pota drach. vnã, viscera purgat, præsertim hepar, lienem, quem etiam absumit. Gal. Dios.

A que frigidum mouet. Ob id non vtendus etiam oleo, nisi emplastro, vnctione, cataplasmate. Magnus ne ventriculo noceat, facit assatio, vt in canonibus diximus. Ea enim humiditatem excrementosam, & acrem horum symptomatum causam coquit, & resoluit, tuncque solum deiectione purgat. Adduntur præterea ipsi, præsertim coquendo semen anisi, & fœniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio pondere amygdalarum dulcium, & melle vuarum passarum, formæ fiunt auellanarum effigie. Ipsi autem fructus integri, vel potius horum medullæ multum tritæ aromatibus aliquibus, vel anisi, & fœniculi semine adiecto, inuoluuntur papyro, & maza, post coquuntur sub cinere calido. Oleum autem ex his B extrahitur, vt ex amygdalis. Datur à drach. s. ad drach. 1. & semissem.

De Ben.

MANA. GRæci balanum myrepsicem, Latini vnguentariam glandem vocant. Plinius & Aetius myrobolanum nominarunt, diuersa quidem voce, sed eodem significato: quod scilicet, vt etiam Martialis ait, ex vnguento cõstet, & ex balano: res, vt olim celebris, ita paucos ante annos ferè ignota, nunc autem vnguentarijs ad odorum materiam notissima, & (vt audio) in Hispania frequens. Quo tempore hanc epistolam scripsi, ignota erat: nunc cœpit esse notissima. Est autem fructus, vt ait Dios. arboris Myricæ similis. Plinius Heliotropij, Theophrasti myrti folio constare dicit. Et eius aliud magnum, aliud paruum.) Non vidi quempiam magnitudine species huius fructus distinguentem, sed Dioscorides, & Plinius absolute magnitudine auellanæ definiunt, Theophrastus, Capparis quantitate, & figura. Plinius ex varietate regionum, in quibus nascũtur, genera distinguit. TRIANGVLATVM.) Sane hoc intellige, triangulum enim æquilaterum in base habet, supra quem pyramis surgit triangula, & ipsa, sed quadam virtute circulari extuberantia, qualem in nonnullis auellanis, & capparib. inspicimus, quibus similis ab authoribus dicitur. ELECTIO.) Illam eligit Dioscorides, quæ est plena, candida, & quæ suo cortice, facile spoliatur. Plinius petræam optimam esse dicit nigro cortice, & candido nucleo. ET quod est antiquum melius est recenti.) Totum contrarium scribit Dioscor. recentem videlicet esse meliorem. MAGNVM calidum est in principio tertij.) Galenus succum carnis calidum esse dicit, sed nõ quo in ordine. Ego ex his, quæ probati de ea authores scribunt, non adeo calidam puto. ET est incisiuum, abstersiuum.) De fæcali parte scribit Gal. quod abstergit, & incidit: de toto fructu idem, addens quod astringit. NOCET stomacho.) D Dioscorides addit, valde. OLEVM autẽ eius.) Dubium est ex quanam parte elici oleum debeat. Prima Dioscor. Græca æditio, ex interiore: secunda, ex quanam parte elili debeat, nõ meminit. Hermolaus ex cortice, quod ego magis probo, ceu consonũ Theophr. & Plin. Succo carnis eius vti vnguentarios ait Gal. Vnguentarios aũt propterea eos vocabant olim, quia vnguenta odorata parabant. PER vomitũ, & ventrẽ educit phlegma.) Galenus: si quis carnis biberit drachmæ põdus cũ aqua mulsa, vomitorium experiet pharmacũ, quod plerunque ẽt per inferiorem ventrem copiosè educit. ET cum melle tãtum valet similiter ad ægritudines neruorum frigidas.) Dioscorides cum aqua mulsa imponit podagricis. ET emplastratur super hepar, & splenem, proprie cum farina lupinorum.) Pro splene farinã orobinam, vel loliacẽa miscet. Galen. Bibitur etiam cum oxycrato ad expurganda viscera, præsertim hepar, & lienem, quem etiam consumit secundum Dioscoridem pota drachmæ pondere.

OLEVM autem de Ben confert vestigijs vlcerum,& reliqua.) Dioscorides totam ipsam glandem, Galenus fæculentam partem cum aceto,ad scabies,& lepras apponunt. Dioscorides addito nitro ad vitiligines,& cicatrices nigras: & cũ vrina,ad lentigines,varos,& ephelidas.

COST. DE glande vnguentaria, de qua hic sub Ben voce agitur,hæc se offerunt animaduertenda. Primũ, in ea eligenda præfert Mes. antiquam recenti. At contra Dioscor. recentem præponit, quum ait [& quod est antiquum melius est recenti.] Hic vero etiam videtur Mesuæ contextus castigandus, quum post hæc verba rursum subdit. [& antiquum melius est recenti antiquo.] hanc enim periodum superfluere quidam opinantur,in qua idem repetat, quod prioribus etiam verbis admonuit: aut hoc pacto legendum [& antiquum melius est recenti acuto] vt ea vox [acuto] Mesuæ rationem illustret, quasi huius glandis acrimonia vetustate remittatur: sicuti etiam superflua humiditas resiccatur. alioqui etiam,quis eorum verborum sit sensus, si cum vulgatis codicibus legas [antiquum melius est recenti antiquo] diuinare oportet. De temperamento etiã ex ijs,(vt ait Manard.) quæ probati authores scribunt, non videtur huic assentiendum in tertio calidorum ordine hanc glandem reponenti. neque enim adeo esse calidam credendum. De oleo quoque,quod parari ex hac solet,quũ hic extrahi asserat,sicuti ex amygdalis,scrupulus incidit,an ex toto fructu,i. interna carne,& externo simul cortice,an ex carne dũtaxat,an ex solo cortice hoc exprimendum sit oleum. Dios. in prima græca æditione ex interna parte eliciendum ostendit; in secunda,ex qua parte exprimi debeat non aperit: Hermolaus vero ex cortice exprimi debere putat,quæ res,& Cap. 2. Theophrasto lib.4. de hist.plant.& Plinio lib.12. con- G Cap.11. sentit,& Manardo magis placet. Verum vt ad hæc paucis satisfaciamus,cur vnguẽtaria glans vetusta à Mesue eligatur,colligi ex eiusdem verbis apertissime licet. inesse enim illi ait superfluam humiditatem cum acrimonia,cuius causa ventrem turbat,& nauseam inducit. In vetusta ergo, tametsi habet inter oleosa omnia peculiare, vt nunquam rancida euadat. quare & pro odoramentorum materia à nostri temporis vnguẽtarijs eligitur: humidi tamen illius,& excrementitij,& innati inest minus,& minus acrimoniæ,vt ventriculo etiã minus negotium faciat. Ob hoc igitur,& consulto quidem,& prudenter præfertur à Mes. vetusta, tametsi recens,& succi,& virium magis habet,quorum gratia à Dioscoride præponi recentem verisimile est. Quod sequitur de contextus castigatione,qui superfluere periodũ illã secundo loco existimãt,cursim legisse hęc videntur,q̃ hic scribit. vt enim priorẽ periodũ [& quod est antiquum melius est recenti] de magno ben scripserat: ita & posteriorem [& antiquum,&c.] de paruo,ita vt nihil superfluat. Fatemur tamen expungendam eam esse vocem [antiquo] & legendum [acuto] vt in antiquis quibusdam codicibus legitur; vt hæc vox causam etiam simul innuat,idest acrimoniam, ob quam vetusto postponitur recens. De temperamento autem,si cui curæ est exactius æquilibrium; degustandus illi esset hic fructus recens,& perpendenda acrimonia, quam insignem illi inesse verisimile est, quando hic author ob acredinem, & humiditatem, recentem cauet. alioqui etiam si ad discutiendos duriores tumores,ad conuulsiones,& frigidos neruorum morbos,atque ad alia eius generis tantopere hic valet,vt illi ascribitur; non video quid sit à probatis authoribus memoriæ cõmendatum,cuius gratia adduci non possit Manard. vt putet in tertij ordinis calidorum initio hunc esse reponendum. Sed ad alia. De oleo quo pacto parãdum sit,ex cortice ne an ex nucleo, quum Theophrast. vnguẽtarios contuso putamine fuisse vsos,fructum vero ipsum inutilem asserat; quum Plinius quoque Theophrasto subscribens cortices ab vnguentarijs,à medicis vero nucleum premi scribat,non est vt hos magnos viros recentiores tam prompte damnent: sed diligentius res examinanda. Itaque in vnguẽtaria glande; quamuis quæ ad nos affertur duro tantum cortice,qui nucleo proximus est,& ipso nucleo constet: obducitur tamen cortex ille durior tenuiori alio cortice odorato,vt Theophrast. ait,quod putamen libẽtius appellem,quali & amygdalæ,& pistacia,& styracis fructus,ac nuces ferè omnes obduci solent. Ex his,sicuti ex F interna carne facillime,& copiose oleum elicitur; ita ex medio cortice,vt exprimatur fieri nõ posse existimo. ex putamine autem exteriori facile elici oleum verisimile est,quo pacto,& pistacij summo cortice,ex quo si digitis premas,oleosam prodire substantiam quandam animaduertes. De hoc ergo extimo cortice verba à Theophr. & Plinio fieri pro certo habeo,non autem de medio,vt recentiores autumãt. quando is præterquam, quod odoris nihil prorsus habet,cuius tamen gratia expeti illum ab vnguentarijs Theophr. scribit,ridiculum etiam est,vt ex eo semper, quantumuis recens sit,aridissimo, expressurum se oleum aliquis speret, aut alijs persuadeat. tametsi enim chymistas ex ficcissimis quibusuis rebus oleum ignis vi elicere non ignoro; id tæmẽ Theophr. Plinijve temporibus cognitum fuisse nullum puto posse affirmare. Ita autem & de extremo cortice intelligendum arbitror,quod Celsus lib.5. docet,quum ex vnguentariæ huius glandis cortice,& nitro paribus portionibus contusis,& acerrimo aceto respersis malagma ad lienem parat. hoc enim si de medio cortice aridissimo,& lentoris omnis experte intelligas,re ipsa nunquam in malagmatis crassitudinem posse hæc duci experiere,ad quam duci Celsus desiderat. Etsi autẽ hoc pacto,vt diximus exprimi ex cortice oleũ potest; quod tamen ad hunc locum facit,non ex cortice,sed ex ipsamet fructus medulla extrahendum putamus,modo quo ex amygdalis paratur,quod Dios. lib.1. & hoc in loco Mes. affirmant,quo pacto,& veteres medicos parasse testatur Plinius. Manardi vero iudiciũ suspectum habemus,quãdo magis ère medica nucleus est, quã cortex.

De lapide Armeno. Cap. XIII.

H LAPis armenus, † Inquit Alex. à veri- ANT.
ficatoribus est inuentus prærogatiuam habere in educẽdo nigram cholerã, cuius operatio est incolumior elleboro nigro, † & virtuosior lapide lazuli.

ELECTIO. † Melior est habẽs colorem medium inter viridem, & obscurum, terreum, & indum. & habet macularum distinctiones virides,& nigras, & qui non est in lapidis termino, immo est facile dissolubilis,& puluerizabilis: & qui est tactus lenis,carens asperitate.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ cõplexionis est in principio secundi, & siccæ in ipso, † & est resolutiuus, abstersiuus, & est ex conturbantibus, & subuertentibus stomachum, & educit per vomitum; & per ventrem.

RECTI-

RECTIFICATIO. Nocet stomacho generans subuersionem, & faciens cum angustia solutiones. Et dixit Alex. Nō lotus per vomitum soluit, & per ventrem, & cum labore. Lotus autem soluit per ventrem, & sine molestia. Ars autem in lauando ipsum est hæc. Teratur cum facilitate in vase lapideo: deinde fundatur super ipsum aqua dulcis, & lauetur sicut terendo, & fiat illud trigesies, semper innouando aquam, & adhuc decies post illud lauetur aqua rosata. Et dixit Alchindus. Lauetur cum aqua buglossę post purgationem eius. Acquiritur enim ei mirabilis proprietas ex hoc ad ægritudines melancholicas.

POSSE. † Solutione educit choleram nigram, & cum virtute mundificat cerebrum ab ea: & valet ad ægritudines eius melancholicas, sicut est mania, & melancholia, & vertigo, & dolor capitis, & epilepsia, & ad ægritudines timoris, & suspicionis, & ad lepram, & ad ægritudines splenis, & ad cancrum, & ad morpheam nigram, & melancholicas febres.

† DOSIS. Non loti potio est a drach. s. vsque ad drach. 1. s. Et loti potio ab 1. vsque ad 2.

De lapide Armeno. Cap. XIII.

SYLV. Apis Armenus atram bilem purgat tutius, quam elleborus, & valentius, quam lapis Cyaneus, autore Alexan. Tralliano. Eligendus colore interridem, & obscurum terreum, Indumque, medio masculis tum viridibus, & tum nigris distinctus, tactu lenis, asperitatis expers, lapidea nondum duritie, sed facile friabilis, & puluerabilis. Calfacit, siccat principio secundi ordinis, atram bilem vacuat etiam ex cerebro. Proinde melancholicis affectibus, melancholiæ morbo, maniæ, epilepsiæ, vertigini, cephalalgiæ, mœrori, timori sine causa manifesta, quartanis, cancro, lepræ; lienis denique morbis succurrit, quia etiam terget, ac resoluit. Sed quoniam non solum deiectione purgat non lotus, sed etiam vomitu, ventriculum turbando, & euertendo, & augendo: lotus est dandus, quod is solum deiectione purget, & citra molestiam. Tritus autem lauetur aqua dulci, tricies mutata. deinde aqua rosarum, vel potius buglossi cum Alchindo, decies mutata, vt ei vis quædam mira ad affectus melancholicos acquiratur. Datur non lotus à drach. s. ad sesquidr. lotus autem à drach. 1. ad drach. 2.

Alb⁹ Alex. apud quem valentior lapide Cyaneo non legitur.

Lotus autē, nec calidus, nec siccus valde, vti nec amarus nec insuaui. Alexander quinquagesies. Actius grammata. 4. s. obolos 8. Alex. illoti scriptula 1. vel 4. loti s. vel sex præbet.

De lapide Armeno.

MANA. ARmenicum Galen. lib. 9. Plinius Armenium vocat, dicitque esse Chrysocollæ modo infectum, INQVIT Alex. & reliqua.) Alex. Trallianus, vbi reliqua non contulerint, hunc lapidem melancholicis præbet. quem præstare dicit Elleboro albo: non solum, quia efficacior: sed etiam quia absque molestia, & periculo operatur: & ideo legendum in Mesue pro Elleboro nigro, album. VIRTVOSIOR lapide lazuli.) Hoc non lego apud Alexandrum. MELIOR est habens colorem medium inter viridem, & obscurum, & reliqua. Dioscorides probat eum in quo læuor est, & cæruleus color cum æqualitate magna, illapido susque est, & facile frangitur. Plin. optimum esse dicit Armenium, quod maxime viride est, communicato colore cum cæruleo. CALIDÆ est complexionis in principio secundi, & siccæ in ipso.) De loto ait Alex. quod neque calefaciendi, neque siccandi vim validam habet, sicuti nec amaritudinem, aut insuauem aliam qualitatem. Et est resolutiuus, absterssius.) Galenus, abstergit cū pauca acredine, & minima stypsi. Ars autem in lauando.) Alexander vult, vt lauetur quinquagesies. Tutius varo iuxta Galeni sententiam, toties abluere. aquamque tamdiu mutare, donec aqua ipsa pura ab omni sorde videatur, omniq; sapore medicamenti careat. Docuit autem hoc Gal. non peculiariter de hoc lapide, sed in vniuersum de quauis re lapidosa, quæ sit abluenda. SOLVTIONE educit choletam nigram.) Aetius, purgat atram bilem, & qnicquid crassum, & tenax commixtum sanguini est. quare datur his qui atra bile vexantur, elephantiosis, nephriticis, asthmaticis. Dioscorides, potest omnia, quæ Chrysocolla, sed imbecillius, Plinius vero Chrysocollam dat in angina, & his qui nō nisi recta ceruice bene spirant. Quare sequitur, vt etiam hic lapis in eisdē morbis bibi possit. Opthalmicis quoque miscetur, & pilos auget palpebrarum. DOSIS) Aetius grammaria 4. quæ faciunt obolos 8. Alexander illoui 3. vel 4. scrupulos, loti quinque, vel sex præbet.

Modus lauandi lapides secundū Galenum.

COST. *QVod hic interrupto de plantis ordine lapidum salium, & gummi historia interponatur accusandus ne sit Mes. an librariorum potius incuria, & superioris seculi conditio, quod alij quoq; ante nos dixere, hic non differo. quo enim hæc ordine scribantur, nihil refert, dummodo recte scribantur. Armenius autem lapis de quo hic primum agitur, ex Armenia ex qua nomen sumpsit afferri solebat Plinij tempore, vt is testatur lib. 35. raro tamen nunc affertur. & carere officinas hoc lapide, ac rarissimum esse inuentu non temere aliqui contendunt. licet enim in Germanię aurifodinis cum ceruleo lapis frequenter viridis reperiatur armenium prorsus referens, longe tamen is ab eo differt quem Armenia mittit. qualem nos apud Iacobum Antonium Cortusium nobilem Patauinum, & Georgium Myelichium pharmacopœum Venetum sæpe vidimus, colore gratissimo, puncticulis, & nigris quibusdam lineis interstinctum, quamuis de auro nihil meminerit Dioscor. neq; cum alijs Arabib. Mesues.*

Cap. 6.

De lapide Stellato. Cap. XIIII.

ANT. APis stellatus est lapis de genere marmorum habens maculas ex auro, & est alius albus, & dicitur marchasita. † alius viridis, clarus, cœlestis, & vocatur lapis lazuli, & quandoque minera fert vtrumque simul.

ELECTIO. Melior est cuius color est viridior in colore lazulini, & habet maculas aureas. & mixtus cum marchasita est non bonus, & non maculatus est non bonus, & similiter leuis.

COMPLEXIO, & proprietas. Est calidus in secundo, & siccus in tertio. & dixit Humain, est est in vtroq; in tertio. † & est in ipso acuitas non vacuata stipticitate aliqua. & est ex parte acuitatis eius adustiuus, vlceratiuus, putrefactiuus, absterssiuus, & incisiuus. Et in non loto est proprietas radendi pilos. Lotus autem cōseruat, & prolongat eos, & generat pilos in palpebris.

RECTIFICATIO. Sunt in nocumenta, quę diximus in lapide armeno, & expedit tollere nocu-

nocumenta eius similiter cum ablutione, sicut diximus superius. De trituratione autem sustinet plusquam lapis armenus. Quidam autem ex sapientibus posuerunt ipsum post eius ablutionem in confectionibus lætitiæ, & proprie drach. 8. ex eo, ad libram vnam ex confectione, & dabant cum succo bugloss æ depurato, & vino subtili antiquo, & est medicina solennis ad ęgritudines cordis melancholicas: dilatat enim animam, & facit in ea mineram gaudij. Confectio lapidis lazuli ex inuentione nostra. Accipe ex seta tincta ex kermes libra j. Submerge eam in succo pomorum dulcium, & aqua rosarum, ana lib. 1. & s. dimitte die vna: deinde fac modicum bullire vsque dum aqua rubeat. deinde extrahe ab ea setam, & pone zucchari tabarzeth. drach. 150. & coque vsque dum habeat spissitudinem mellis: & remoue ab igne: & proijce in eo calido ambræ crudæ frustatim incisæ drach. 6. & dimitte liquefieri in eo. Deinde proijce super eum puluerem rerum harum. Accipe ligni aloes crudi, & darseni, ana drach. 4. lapidis lazuli loti, & præparati drach. 12. margaritarum darc. 2. auri boni drach. 1. & tertiam. confice cum prædictis. Est enim hæc medicina maximi iuuamenti ad pulsum cordis, & syncopim, & algues, & tristitiam sine causa. Et est ex rebus animam confortantibus confortatione mirabili.

Posse. † Solutione educit melancholiam, & humores adustos, & mundificat venas, & sanguinem ab eis, & non lotus educit per vomitum, & per ventrem humores crassos, & melancholicos: & cōfert ad ęgritudines cerebri, & cordis, sicut est epilepsia, & mania, & melancholia, quarum est materia humor melancholicus. & confert iuuamentum sublime ægritudinibus timoris, & tremori cordis, & syncopi, & confortat cor, & aufert nocumenta eius, & dilatat animam, & mundificat pectus, & pulmonem, & confert asthmati ab humoribus crassis, & ægritudinibus splenis: & est ex rebus conseruantibus iuuentutem, & beatificantibus vitam. & ip se quidem præseruat a lepra. & suppositus educit mēstrua: & datur patientibus febres melancholicas, & curat eas. & confert vsus eius ad hæmorrhoidas recentes.

Dosis eius est a drac. 1. vsque ad drac. 2. & s.

De Lapide Cyaneo. Cap. XIIII.

SYLV. *Lapis stellatus, & Lazuli, cœruleus Latinis. Marchasita Arabū, pyrites Græcorum esse qui busdā videtur. Cyaneus acer purgat, discutit cum quadam ad frictione. Galen. reprimit, ex est modice, crustam efficit, & exulcerat Dioscor. scilicet admodū.*

LApis Cyaneus marmoris species, vulgo etiam stellatus dicitur, quod maculas quasdam aureas stellarum modo radiantes habet, colore ex viridi, cœruleo, splendente, purus, grauis. Qui vero alius est, impurus, marchasitæ mistus, marchasita item dictus, macularum expers, leuis, improbatur. Calfacit ordine secundo, siccat tertio, vel etiam tertio calfacit. Humain: acer est cum pauca stypticitate. Purgat melancholiam, & vstos humores, hisque venas sanguinemque expurgat. Ob id affectibus melancholicis magnopere confert, melancholiæ morbo, maniæ, epilepsiæ, mœrori, & timori [sine causa manifesta] à lepra præseruat, quartanas sanat, tremori cordis, syncopi prodest. Cor enim roborat, eius noxas aufert, animam exhilarat, corpus floridum diu tuetur, vitam reddit beatam, & thoracem, & pulmonem crassis, & lentis humoribus expurgat. Ob id confert asthmati ab his nascenti, splenis affectibus remedio est. Menses suppositus educit, hæmorrhoidibus recentibus vsu prodest. Acrimonia vrit, vlcerat, putrefacit, terget, incidit: non lotus quoque pilos radit, lotus eosdem seruat, productiores reddit, & in palpebris nouos gignit,

Noxas habet cum lapide Armeno communes, ob id est, vt ille abluendus, diutiusque teri sustinet, quam Armenus. Nonnulli eius loti drach. 8. miscuerunt vni libræ confectionum lætificantium, & dederunt cum succo bugloss i depurato, & vino tenui antiquo contra cordis affectus melancholicos, animumque ita recrearunt, & gaudij ceu mineram quandam effecerunt, & nos hoc modo vtimur. Serici cocco baphica tincti libra vna mergatur hora vna, succi pomorum dulcium, & aquæ rosarum ana libra vna dimidia, post modice coquatur, donec aqua rubeat. extracto tunc serico, reliquum ad mellis spissitudinem percoquitur cum sacchari albiss. lib. vna, & dimidia. Ab igne depositō, & adhuc calenti injce ambræ crudæ frustatim concisæ drach. 6. qua liquata, super da puluerem sequentem. ligni aloes crudi, & cinnamomi, ana drach. 4. lapidis Cyanei loti, & præparati drach. 12. margaritarum drachm. 2. auri boni drach. 1. & tertias. misce prædictis. Remedium est præstantissimum ad cordis tremorem, syncopem, desipientiam, tristitiam sine causa, animamq; mirum in modum roborat. Datur à drac. 1. ad drach. 2. & dimidiam.

De lapide Stellato.

MAgnum hic certe chaos. After enim qui per stellatum lapidem hoc loco videtur intelligi, Dioscoridi, Galeno, Græcis omnibus, Samiæ terræ species est, & pariter Plin. At quod Marcasitā Arabes, Græci Pyriten lapidē vocant, & quod illi Lazulum, hi Cyaneum, Latini Cæruleum. Esse aūt tria, hæc, astera videlicet, pyriten, & cyaneum, res diuersas, adeo est clarum, vt probationē non desideret. Meminerunt Gręci, ac Plinius rei vocatę Sil, cuius vnum genus lucidū est, aliud marmorosum, in argenti, & auri mettallis inuenta, sed coloris esse lutei dicunt. Quare difficile est iudicare, quas iste res intellexerit: elici hoc tantum ex dictis eius potest, q; lapidem Stellatum genus facit, & sub eo Marcasitam, & Lazulum veluti species reponit. Auic. libro suę medicinę tertio, capite de Sputo sanguinis, lutum Samium, stellam terræ, & Talcum pro eadem re habet. Alius viridis, clarus, cęlestis, & vocatur lapis Lazuli. Cærulei coloris est, quod prę ter nomen, res etiam indicat, & tam Gręci, quam Latini testantur. Theophrastus tamē, dum teritur, in quatuor mutari colores scribit, candidiorem, nigriorem, crassiorem, tenuiorē. De Armenio vero scribit Plin. quod optimus est, qui maxime viridis est. communicato colore cū cœruleo, vt supra in Armenio dictum est. Habens maculas ex auro.) Cyaneus, cuius nunc vsus, aliquādo punctis aureis interstinctus inuenitur, aliquando absconditum intra se aurum tegit, quod arte quadam ab eo elicitur, quod mirādum non est, cum in metallis auri gignatur. Et est in ipso acuitas.) De Cyaneo dicit Gal. acris, purga-

MANA

purgatoriæ,& diſcuſſiuæ facultatis eſt,cũ quadam ſtypſi. Dioſcorides,reprimit,modice ex eſt,cruſtam elicit,& exulcerat. Omnia autem hæc intelligẽda,dum foris adhibetur. SOLVTIONE educit melancholiam. Græci nullam talem vim ei adſcribunt:ſed videtur hæ vires ab Armenio deriuatæ. Arabes enim vtrumq; confundunt: Serapion quidem, & Auerrois, ſub Lazuli nomine de Armenio tractantes. Auicenna de Azulo ſcribens, ferè ei omnes vires attribuit,quas Græci vtrique. De Armenio vero ea ſcribit,quæ Græci,ſolum addens, quod atram bilem magis purgat,quam Cyaneus. Quę omnia licet vera ſint, non tamen ego his acceſſerim, qui non ſecus, ac perniciosiſſimum venenum hoc formidant. Experientia enim certa ſcio, quod ſi bene abluatur, multũ iuuat, & vel nihil,vel parum lędit.

COST. *QVum hic lapidis ſtellati vocem, & cyaneo,& pyritidi rebus ſpecie diuerſis aſcribit Meſ. cõfundere tamen res ipſas ego nõ dixerim. quod eius aduerſarij,exiſtimarim potius illius tpe hanc vulgo fuiſſe huius vocabili vſurpationem, ipſumq; neglecta accuratiori de vocibus inquiſitione rebus ipſis fuiſſe intentum. non impedio tamẽ vt ſuum quiſq; geniũ ſequatur. & de hoc ſcriptore male ſentiat. Sanè cyaneum lapidẽ de quo hic verba facit, cęleſti eſſe colore pulcherrimo, & parari ex eo azurũ, vulgo nuncupatum, maximo precio habitum à pictoribus; nulli eſt ignotum. quam ob rem quum inſtellati lapidis diuiſione ad huius capitis initium ſcribitur,[alius viridis,clarus &c.]legendũ eſſe[alius vero clarus]vt in codicibus quibuſdã antiquis legiſſe aliqui affirmant,pro certo habeo. Huius aũt lapidis quum eum Arabes purgandi gratia aſſerant deuorandũ,Grę-cis medicis ignota facultas fuit. tametſi enim recentiores nonnulli Galenum huius rei non inſciũ ob id faciãt, quod 9. de ſimpl. medic. facult. καθαιρετικὴν δύναμιν huic aſcribat. tamen vt probe ante nos alij quoq; adnotarunt, quũ καταρτικὰ purgatoria ſint medicamenta, καθαιρετικὰ non hæc ſunt; ſed quæ ſuperficiem deradẽdi vim habent. Debemus ergo hoc Arabibus. At contendunt tamen eorũ aduerſarij,perperã & magno mortalium damno hunc exhiberi,quem Meſ. vlceratiuum, & putrefactiuum eſſe teſtatur. Subſcribere vero etiam* Cap. 20. *horum iurgijs Gal. videtur 13. metho. ea medicamenta prohibens deuorari quibus corruptrix vis ſit admiſta, veluti calcanthum,myſi,ſori & alia id genus. Cętervm, vt his ſatisfaciamus,cauenda ſemper quantum licet ea eſſe quibus corrumpendi vis ineſt, nullus merito neget, quando id à medico conſilium perpetuo ſequendum eſt, vt tuto curet. ea tamen morbum quandoq; eſt conditio, vt qui extremi ſint non niſi extremis preſidijs curentur, id quod in cauſa ſæpiſſime eſt, vt prudẽtiſſimi medici ad noxia etiam pharmaca confugiant,prius tamen à noxa omni quoad eius fieri poteſt,vendicata. Ita,& cyaneus lapis in melancholicis affectibus, ſolutu ſcilicet contumacibus,vbi mitiora deſunt,vſu venit: is vero adeo caſtigatus,vt quum plurimũ conferat,nihil tamẽ obſit, id quod frequens experimentum confirmat. Admirandum ergo eſt de Fuchſio non mediocriter,Meſuen increpãte, qui tamen lapidem hunc non niſi crebra lotione caſtigatum proponit,ex qua ſcilicet,& ſordidiores partes quæ corrumpunt ſegregari,& acriores quæ vrunt, tẽperari ſolent. At hoc Græci, ſi modo ſemper ij imitandi ſunt (quod Fuchſius deſiderat)non abſtinuiſſent,qui & cantharides,& elleborum,& uiperarũ carnes,atq; alia eius generis multa deuoranda vſurparunt. neq; Gal. hoc medicamẽti genus interdixit,cui quicquid noxium ine-*

A *rat,artificio iam eſt detractum. Neq; vero,etſi Fuchſio condonemus putrefaciendi vim cyaneo lapidi ex proprietate ineſſe, ac propterea eius formã ſequi: vt idem tamen ſemper putrefaciat neceſſe puto. quando accidentia rerum propria(quale hoc eſſe ille ſibi perſuadet) corrupta forma,& ipſa corrumpũtur. attritione autem ablutioneq; frequẽtiori lapidis huius formã corrumpi, ſi quis neget,philoſophi nomine eſt indignus. Hinc etiã illud abſurdum nõ erit,quod Meſ. ait, in quo tamen adhuc Fuchſium habet reprehẽſorem, cyaneum lapidem quum non lotus pſylothri vim habeat,abluũ pilos conſeruandi producendiq; facultatem obtinere. noua enim inducta forma noua quoq; vis inducitur. quamuis huius generis qualitates non tam formam, quam materiam ſequi ego exiſtimarim; acrimonia enim cuius gratia exedere,vrere,& corrumpere acria poſſunt, calidiorũ*

B *partium miſcelę aſcribẽda eſt, quæ ſi ſegregentur,vt lotionibus fit frequentibus,admirandũ non erit,vt aſtringens quidẽ facultas ſeſe exerat,cuius gratia fiat, vt ne diffluant pili; merito autem attractricis quæ in modera to calore ſupereſt,producantur etiã,& gignantur: atq; hoc pacto contraria ex eadem re effecta commode prodeãt. ne illud etiam interea repetam, quod Manar. ait, cæruleo lapidi noxias eas ineſſe vires,vbi foris adhibe tur, non vbi deuoratur. huius enim generis ſunt multa qualia piper, cepe,ſynapi, & acria ferè oĩa, quæ foris admota quũ noxia ſint,exurant, & cruſtã eliciant,ſalubria tamen ſunt deuorata. ſiue id(vt doctiſſime Alex. 1. probl.)ob caloris actionẽ eueniat immutantis antea,& Probl. 30.*

C *concoquentis,quam medicamẽtum agere incipiat; ſiue quod medicamenti vehementia ventris humore nimio hebeteſcat; ſiue ẽt, quod internę partes validiores ſint, nec æque vt externa cutis ſentiant; neq; acribus rebus admotis,tẽporis,quod ſatis eſt ad agendum, concedant.*

SENA.

D

De

De Sene. Cap. XV.

SEne est folliculus plantę quam vocant Persæ abalzemer, & eius ortus est secundum semitam orobi, & inuenitur ex eo domesticum, & syluestre.

ELECTIO.† Melior pars plantę eius est folliculus, deinde folia, sed tamen in eis est virtus debilis valde, & mellior folliculus est, cuius color accedit ad viriditatem, & subnigredinem quādam,& in quo est de amaritudine res modica cū stipticitate, & qui est magis completus, & in quo sunt semina ampla compressa. Subalbidus autem non est bonus, & incompletus similiter.Et meliora folia sunt viridia. subalbida vero, & tenuia non bona, & antiquum ex eo est sine spiritu, & stipites eius sunt inutiles.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum est in principio secundi, siccum in primo, & folia sunt in primo calida,& est absterſiuum,mundificatiuum conuenienter,& resolutiuum.

RECTIFICATIO. Est solutionis debilis,& tardę,† & debilitat stomachum.Verum confortatur eius operatio in permiscendo cum eo aliquid ex rebus acutis sicut zingiber proprie,& sal gemma,& sal indus. & medicinę cordiales cum eo, & stomatichę fęlicitant opus eius. † Et dixit Gal. decoquatur cum iuribus gallorum,aut gallinarum,aut carnium,& soluit sine molestia,sed oportet vt eius quantitas sit multa. Et si infundatur in aqua casei cum spica, deinde coquatur ebullitione aliqua,est medicamen bonum. & si propinetur puluis eius in lacte dulci fiet medicamen bonum.Similiter prȩcepit quidam vt quantitas eius submergatur in musto, & sit mustum album, & post tres menses propinetur vbi oportet, est enim vinum solutiuum mundificans cerebrum,& sensus, & generans lætitiam. Et sunt qui propinant decoctionem eius, & prunorum, & spicæ cum eis.& fit solutiuum bonum. De decoctione autem sustinet mediocriter.

POSSE.† Solutione educit cum facilitate melācholiam,& choleram adustam. Et mundificat cerebrum,cor,& hepar, & splenē, & membra sensuum,& pulmonem,& confert ęgritudinibus eorum, & aperit opilationes viscerum, & confortat vtentē eo in iuuentute, & generat gaudium:causam aūt tristitię amputat.Et ponuntur folia eius in lauacris ad caput, & proprię cū chamæmilla,& confortat cerebrum,& neruos,& secundum omnem administrationem eius addit in visum, & corroborat auditū. & est medicina bona febriū melancholicarum, & antiquarum.

DOSIS eius infusi potio est ab aureis iij.vsq; ad vnc.j.

De Scena. Cap. XV.

SYLV. SEnna est folliculus plantæ Persis dictę abalzemer,orobi modo nascentis: satiua est, & agrestis. Folliculo quam folijs est efficacior, præsertim si is ex viridi nigricat,modice amarus, subadstringit absolutus,recens,in quo semen amplum cōpressum, E vetustate enim exanimatur:subalbidus,& imperfectus improbantur. Folia autem viridia sunt præstantiora subalbidis,& tenuibus: surculis est inutilibus.Calfacit initio secundi ordinis,siccat primo, folia etiam primo calfaciunt. Terget,expurgat,digerit, purgat clementer melancholiam, & bilem vstam a cerebro,sensorijs,pulmone,corde,hepate, liene. Proinde morbis dictarum partiū ab humore huiusmodi proficiscentibus succurrit,vt melancholicis febribus,& antiquis, gaudiū gignit ablato humore sine causa externa tristante, & floridū corpus efficit.obstructiones viscerum aperit. Foliorum huius,& chamæmeli decoctum lotione cerebrum,neruos rōborat.Eadē quouis modo vsurpata visum,& auditum firmat. Eius purgationem tardam,& imbecillam celerant, & intendunt mista acria,vt zingiber,sal gemmeus,sal Indus; ne vero stomachum lædat,cardiaca,& stomachica sunt miscenda. Obid Galeni decreto coquenda largo pondere ex iure galli,gallinæ, vel aliarum carniū, vt citra molestiam purget:vel sero lactis infusa,cū spica,deinde parum diu feruefacta, vel puluis eius ex lacte dulci sumendus est. Vino musteo albo miscebat quidam vim magnam sennæ,post tres menses potandum dabat, sicque purgabat cerebrum, & sensoria, & gaudium augebat. Sunt qui decocto eius cum prunis,& spica faciliter purgant. Mediocrem autem coctionem sustinet. Infunditur ab aureis tribus ad vnciam vnam.

Parum calfacit & ficcat. Ser ficca. 2. Auer.

Græci huius nō meminere. Empetrō, sic Dioſc. coquit, & ma sennam, & facile purgat.

De Senna.

G AVerrois hāc quoq; reponit inter medicinas nouas. Auic.de ea non scribit exprofesso, meminit tamē eius in fine capitis de fumoterræ, & capite de quintana. Scribit Serapion.sed nō affert(vt ferè alijs medicinis cōsuēuit.)Dioſc.vel Gal.de ea verba. Quidam Delphinio, alij Pelecinon,Isacius Peplion. Ego aliquando dubitaui an esset Empetron,aliquando an alypon. Parum autem refert scire,quo nomine à veteribus sit nūcupata, modo eius vires non ignoremus,quę certe nobiles sunt, & efficaces. MELIOR pars plantæ est folliculus. Experientia ipsa ostendit,folia in purgandi vi esse potentiora, Nascitur in Apulia:sed prętiatior est quæ ex Aegypto affertur. Calida est in principio secūdi, ſicca in primo.)Auerrois dicit siccā in secundo: Serapion paucæ caliditatis,& siccitatis,cui ego credo. ET debilitat stomachum. Experiētia contrarium ostendit, sapo.q; subamarus, & adstringens:sed nec illud dixit Serapion. ET dixit Gal.) vtinam dixisses quo loco, & sub quo nomine: sed puto te hic,sicuti & alibi plerumq; hallucinatum. DECOQVATVR cū iuribus gallorū.) De empetro dixit Dioſc. decoquendum in iure vel aqua dulci,& nos scimus,ius in quo vulgaris hæc bullierit,vel per noctem maduerit, facile purgare:Serapion decoctam plus conferre ait, quam contritam. SOLVTIONE educit cum facilitate melancholiā, choleram adustam.)Bilem absolute dixit Serapion, non addendo vstam: & quod valet melancholiæ, rhagadis, neruorum quassationibus, capillorum defluuio, dolori capitis antiquo,scabiei,& morbo comitiali. Dioſcor. de Empetro,quod purgat pituitam,bilem,& aquosas. Auerrois negat Senam posse purgare pituitam. Ego experientia didici,quod potest: & quod multum valet in morbo Gallico vocato. DOSIS. eius infusi potio vsque ad vnciam vnam. Serapion dat tritæ drac.j. decoctæ quinque. Ego scio vtranque decoctam excedi tuto posse,vnciamque decocti ex aqua mediocriter purgare.

MANA.

De

COST. DE Senna nō meminere Græci vno excepto Actua-
rio qui lib. 5. sene ex ijs etiam medicamentis ait,
quæ Syria, & Aegyptus mittit. Quod autem errent qui
Theophrasti colyteam vulgatam esse Senā existimant,
Cap. 8. Lib. de hist. plant. 3. c. 17. iam compertum est omnibus. An vero hanc ipsam qua
vulgo vtimur senam Actuarius nouerit, nonnulli ad-
huc ambigunt, quod is suum sene (ita enim vocat vt &
Mes. & Arabes alij) fructum quendam esse ait. nostra
autem sena fructum gerit nullum. meo tamen periculo
affirmarim de folliculo Arabum, quorum exemplo de
medicamentis scribit, Actuarium intellexisse. etsi enim
fructum à semine distingui à Teophr. 1. de hist. plant.
non ignoro, solet tamen seminis vox pro fructu, & fru-
ctus pro semine interdum vsurpari. Ita Dioscor. myrtho
semen tribuit, quod rectius fructum appelles, vt idem
quum de thymelea verba faciens proferre hanc ait fru
ctum myrthi. Contra autem Tithymalo myrsiniti fru-
ctum ascribit, quod vere est semen: & Alysson fructum
ait gerere duplicis scuti instar, quod semen rectius ap-
pelles. est autem alyssi semini non dissimilis folliculus
senæ de quo hic loquimur: quare neq; admirandum est,
si ipsum fructum Actuarius vocet. Ex hoc vero conie-
ctari etiam licet, sene voce solum folliculum, non etiam
stirpem Actuarij tempore venisse, vt Mesuæ quoque
tempestate. hic enim de sene exordiens, folliculum esse
ait plantæ quam Persæ abalzemer vocant, quasi plan-
ta sene nuncupationem tunc temporis non obtineret.
hinc etiam solum folliculum ea ætate purgandi gratia
fuisse vsurpatum folijs neglectis docemur, quare, &
Mes. folliculum præfert, Actuarius folia silentio præ-
termittit. Est tamen inter nostros medicos dissensio hac
de re, quum alij folijs alij folliculo vti malint. Verum
(vt dicam quod sentio) si folliculos tales haberemus
quales Mes. eligi docet, completos vt ipse ait, & semi-
nibus amplis compressis, colore ad viridem, & subni-
grum accedente, cum astrictione subamaros, tales au-
tem sunt qui quum ad perfectam magnitudinem deue-
nere colliguntur antea quam vesica vetustate resicce-
tur, colore viuido, & sapore proprio exuatur, dehiscat-
que ac sponte decidat; si inquam, tales haberemus, hos
ipsos tum ob perfectiorem ætatem, vt docte Brasauolus
ait, tum ob densiorem substantiam ac vim contentorum
seminum excellere ego certe semper contenderim. at-
qui raro habemus tales. quo fit vt expectato euentu sæ-
pissime frustremur. folia vero, quorum maior est copia,
etiam minus detrimēti passa, & promptius ferri ad nos
solent. quare horum vsus tempestate nostra inualuit, fol
liculorum vsus ferè aboleuit. non est ergo Mes. erroris
notandus, qui folliculum folijs præferat. Age autem ex-
pendamus cætera in quibus hic author reprehenditur.
In huius medicamenti correctione zingiber, sal gem-
ma ac sal Indum nuncupatum addit. Sunt tamen ex re-
centioribus nonnulli, qui perperam adijci sales exisli-
ment, quod his noxa potius augeatur. rectius autem zin
giber cinnamomum vuas passas eorum salium loco ad-
misceri ad augendam potius aut dirigendam senæ facul
tatem, quam corrigendam. Laudare etiam quum ait
[deinde coquatur ebullitione aliqua, &c.] Mes. videtur
senæ decoctum. Longe tamen melius, & clementius di-
lutum quam decoctum expurgare experimento obser-
uatur, quod etiam dictat ratio, quando tenues, & igneæ
partes decoctione exhalant, maceratione vero foras in
ipsum dilutum educuntur. Est autem, & de huius viri-
bus controuersia, quando hic trahere duntaxat melan-
A cholia, & exustam bilem scribit, vsu tamen etiam pi
tuitam educere est deprehensum. Sed & illud animad-
uersione dignum videtur, cur Mes. hoc medicamentum
inter laborioſe exoluentia reposuerit, quod tamen con-
stat esse imbecillum, ipso etiam Mes. teste, quum de hu-
ius castigatione verba facit. Hæc sunt de quibus Me-
suen accusant. Cæterum, quod ad sal pertinet, si Mesuæ
consilium assequamur, non erit fortasse accusationi lo-
cus. Senę duplex inesse vitium docuit. alterum quod im-
becilliter, & sero expurgat, alterum quod ventriculo
laborem facit. duplici huic morbo duplici quoque præ-
sidio occurrit. primum ijs corrigit, quæ stimulandi exci
tandique vires habent, qualia Zingiber, sal gemma, &
sal Indum: alterum ijs quæ ventriculo sunt amica. atq;
hæc quidem, mea sentētia, apposite. Esto ergo, vt sal no-
xam in ventriculo potius augeat, vt aiunt, hoc est, ip-
B sum subuertat: addendus tamen is, aut quidpiam aliud
congeneris est facultatis, vt senæ pigra, & tarda vis ex
citetur. ventriculi vero vitium alijs præsidijs, vt hic do
cet, corrigendum. Et quanquam zingiberi vtraque fa-
cultas ineſt, cum stimulandi, tum coroborandi ventricu-
lum: vbi tamen salis vires perpendimus, quas liquandi
incidendi tenuandi, et ex purgandi crassos humores hēt
longe quam zingiber efficaciores, non possumus huius
magis quam zingiberis vsum non probare. passulas ve
ro nuncupatas quas malunt addere, quas ventriculo, &
naturæ nostræ amicas esse nouimus, non improbamus;
sed id tamen præstare munus quod ex sale Mes. expetit,
aut prius senæ vitium scilicet tarditatem castigare non
admittimus. Porrò de diluto ac decocto vtrum horum
efficacius, & benignius expurget, non disputo. id enim
licet vt experientia vnusquisq; exploret. quomodo ta-
C men decoctum is verbis præponat Mesues, non video.
is enim nō aliud quam infusi seu diluti parandi modum
docet, macerari iubens senam in sero cum spica, dein-
ceps (vt eius vtar verbis) coqui cum ebullitione aliqua
præcipiens. hæc enim diluendi seu infundendi exacta
est ratio, vt post macerationem leuissima vna aut alte-
ra, vt aiunt, bullitione res efferuescant. hoc enim pacto
tenues medicamentorum partes non exhalant, sed quæ
abdita erat in imis medicamenti partibus facultas fo-
ras in infusum extrahitur. An autem sena pituitam ex-
purgandi vires habeat, quod experientia docet, Mes.
quidē silentio inuoluit; Auer. vero 5. Coll. fieri posse ne-
gat, facile tamen est explicatu. quum sena sponte sua
tarda, & pigra sit in expurgando, ineptum itidem esse
medicamentum aut crassos humores ducat, quod Auer.
ait, verisimiliter est. permisto tamen sale, vt eos quoq;
D extrahat, non est a ratione alienum, id quod non negarit
Auer. aut Mes. tenuem vero pituitam, & quæ in ventre
occurrit, vt irritata à medicamento natura cum alijs
quoque excrementis foras propellat, facile euenit. at-
qui hoc Mes. silētio præterit, forte quod nō ex propria se
næ natura, vt dici solet, sed per accidens eueniat. memi-
nit tamen huius rei Actuarius. Quod superest, cur tam
imbecillum medicamentum inter laborioſe soluentia re
ponat hic author, liceret plura comminisci, si cui parē
semper accusationi defensionem afferre propositum es-
set. nunc tamen, illud satisfaciat, quod experientia nos
quoque, & alij multi quotidie obseruamus, excitari hu-
ius medicamenti assumptione tormina, & subuerti ven
triculum, propterea q̄ue cum labore exoluere, tametsi
purgandi fines uon excedat. alioqui etiam quum confun
di hic salium, & plantarum historiam videamus, ex

quo

quo coniectari licet esse de scriptoris oscitantia perturbata omnia, transpositum hoc caput fuisse eodem errore, non est à ratione alienum. Sed hunc qualiscunque sit, & cuiuscunq; culpa euenerit errorem, minimi ego semper faciendū duxerim, qui nullum à discēdo remoretur.

De speciebus salis. Cap. XVI.

ANT. SAlis † famosæ species sunt quatuor. Sal panis, sal gemma, sal naphthicus. † & sal indus. Sal panis alius est mineralis durior, & amarior. alius marinus, quem si aqua inueniat facile dissoluit. † Sal gemma vero, est sicut chrystallus scindibilis. Sal indus † alius subniger, alius subrufus obscurus. Sal naphthicus quoque niger est habens odorem naphthæ.

ELECTIO. Mineralis fortior est marino, & sal gemma eis, & sal naphthicus illis, Indus autē omnibus. & subrubeus melior est subnigro, & subniger est fortior, & omnis quanto amarior, tanto fortior.

COMPLEXIO, & proprietas Calidus est, & siccus in secundo, & quanto amarior tanto calidior est, & siccior: Est autem compositus ex partibus terreis adustis, & amaris, et ex partib. aqueis sine sapore, quæ si sint æquales, salsus sapor perficitur. dominantibus autem terreis ad amaritudinem pronior. Aqueus vero in salsedine remissior. † Est autem sal liquefactiuus, incisiuus, subtiliatiuus, & inspissatiuus, solutiuus, cōstrictiuus, & præseruatiuus à putrefactione, exiccatiuus, mordicatiuus, & subuersiuus stomachi, & conturbatiuus, præparans ad vomitum.

RECTIFICATIO. Sal non est sicut radix in re medicinæ, sed nec in cibis, quanquam ex se sit solutiuus, sed ponitur sicut res dans vigorem radici. Confortat enim medicinas omnes tarde, & debiliter solutionem facientes: tamen ex miscibilibus cum eo meliorantibus conditionem eius, non est æquiualens ad remouendum serositatē ipsius, sicut myrobalani, & illud propter operationem substantiarum inuicem. Res etiam insipide similiter faciunt, & similiter inspissant.

POSSE. Omnis sal solutione educit crassos humores, viscosos, & eius solutio est liquefaciendo quod inuenit ex humiditatibus, & post illud stringit. Et sal pannis facilem elicit superfluitatum egressionem, & remouet fastidium ciborum, & excitat appetitum, & clysterizatus educit phlegma vitreum, & phlegma viscosum. Et mixtus cum alijs medicinis solutiuis confortat eas in soluendo. Quod autem ex eo tostum est cum tanto ponderis vasorum fractorum de Seni, quantum ipsum est, fit dentifricium bonum mundificans dentes, & auferens fœtiditatem, & confirmans ginguam laxam, & miscetur cum †eo lapis, quo alij lapides inciduntur, & fit dentifricium bonum ad ea, quæ diximus, & similiter fractuæ vitri. Et sunt qui miscent eis cyperum, & spumam maris, massacumiam, & cornu ceruinum, & similia. † Et sal bulitus cum oleo ponitur tepidus super combustionem ignis, & prohibet à vesicatione, & inunctus super neruos confortat eos, & similiter coctus cum oleo, & pauca terebenthina ponitur super punctura nerui cæcam, & prohibet ab apostemate, & spasmo. Et similiter super phlebotomiam cæcam. Et similiter mixtus cum furfure, & melle valet contritioni neruorum, & casui super membrum, & dolori auris. † Et sal mixtus cum oleo, & melle removet vestigia percussionum nigra, & omnes quidem species salis consumunt, & auferunt additiones in oculis, sicut est panus, & vngula, & caro putrida, & similia. † Et conferunt synanchiæ, & casui vuę, & mollificationi linguæ: & omnes faciūt subuersionem, & vomitum, & diminuunt sperma, & eorum vsus generat scabien. Sal gemma quoq; educit solutione phlegma vitreum, & expellit humores, quorum eradicatio est difficilis. Et mundificat instrumenta sensuum, & valet ad vertiginem, & proprie mixtus cum agarico, & tribus myrabolanis. & abstergit pectus, & mundificat stomachum, & confert dolori eius. & fit ex eo dentifricium bonum mundificans dentes. Naphthicus vero, & sal Indus fortiores sunt illis in omni re, & educunt ambo melancholiam fortiter, & phlegma, & præseruant corpora à putrefactione, & valent ad leprā, & ad ęgritudines melancholicas. Verum non administrantur per se, sed ponuntur in confectionibus propter illud quod diximus, & pilulis, & enematibus, & collyrijs, & alijs modis administrationum.

De salis generibus. Cap. XVI.

SYLV. SAlis species sunt memorabiles quatuor, sal panis, sal gemmæ, sal naphthicus, sal indus. sal panis, vel fossitius est, idemque durior, & amarior, vel marinus est, & hic aqua facile soluitur. Sal gemmæ crystalli modo scinditur. Sal naphthicus est subniger, napthæ odore. Sal Indus, vel subniger, vel subrufus obscurus omnibus fortior: & subruber, melior subnigro: & subniger est fortior: & horum quiuis quanto est amarior, tanto valentior. Post hunc sal naphthicus, post hunc sal gemma, cui proximus est fossitius, marino omnium maxime imbecillo fortior. Sal est calidus, siccus, ordine secundo, & quo est amarior, eo calidior est, & siccior. Sal constat substantia terrea per adustionem amara, & aquea insipida, quæ ambæ si sint æquales, saporem salsum perficiunt, si terrea vincit, amarior euadit; si aquea, salsugo est mitior. Sal liquat, incidit, tenuat, mordet, purgat, densat, adstringit, siccat, à putredine ob hæc vindicat, ventriculum euertit, turbat, ad vomitum incitat, purgat humores crassos, lentos, ipsos vi sua liquando, postea stringendo. Sal panis purgat clementissime, appetentiam excitat profligato cibi fastidio, purgantibus additus actionem eorum iuuat, clystere iniectus pituitam vitream & lentā educit. Puluis ex sale vsto, & portione equali vasorum de seni fractorum, vel cum simili lapide lapides alios incidente, vel vitro fracto, dentifricium fit optimū. Nam dentes purgat, firmat ad hęc gin-

Sales. Qui sal ligneus, nigricat. uel Alumphs, infra circa Oxy. Centurijs purpureus.

Flammeis cum præfert Dioscor.

Ad lassitudines, hydropem pellit præcipue Dioscor.

Sal cum aceto, oleo, melle, cynanchem iuuat. Sal cũ melle suggillata delet, cũ aceto, & oleo prope ignem inunctus, pruritum, impetiginem scabiem sedat, sacrosignes, & herpetas cum aceto, vt corporibus totis nihil sale, & sole vtilius dixerit Pli.

giuas laxas. Cui addunt nonnulli cyperum, spumammaris, massacumiam, cornu cerui, & similia. Oleum cui is sal incoctus est, tepidum, ambustis illitum, vesicas gigni prohibet, neruos firmat, punctum nerui occultam, adiecta terebinthina à phlegmone, & spasmo vindicat, phlebotomiæ cæcæ est remedio. Idem sal cum furfure, & melle attritis neruis, contusis, lapsis, aurium dolori prodest, sugillata cum oleo, & melle discutit. Omnis sal oculi maculas, panos, vngues, carnem putrem, & similia consumit, cynanchæ confert, vuę productioni, linguæ ob humiditatem largam mollio ri, & solutæ: ventriculum euertit. vomitorium est, sperma minuit, scabiem gignit. Sal gemma pituitam quoque vitream educit, & humores alios euellit difficiles, sensoria expurgat, vertiginem iuuat præsertim cum agarico, & tribus myrobalanis, terget thoracem, ventriculum expurgat, & dolorem eius soluit, dentrificio quoq; est aptus. Naphthicus, & Indus alijs sunt ad omnia valentiores, & ambo melancholiam valenter educunt, & pituitam, corpusque a putredine præseruant, & a lepra, & cæteris affectibus melancholicis. Per se tamen non vsurpantur. sed alijs miscentur in catapotijs, confectionibus, enematibus, collyrijs, & cæteris remediorum formis. Sal vt alimentum nõ est, sed condimentum: sic purgatoria basis non est: sed alijs mistus vigorem addit, ac stimulos omnibus medicamentis tarde, ac imbecilliter purgantibus. Salis autem acrimoniam, & morsum præter cætera tollunt myrobalani, & cætera adstringentia, ac etiam insipida.

De speciebus salis.

MANA. SAlis famosæ species sunt quatuor.) Tres tantum enumerasse species Dioscorides videtur, & alias, atque aliter, quam Mesue. Diuidit enim salem primo in marinum, & fossilem, & hunc in communem, & ammoniacum. Cum tamen inter communes eligat candidum, lucidum, illapidosum, densum, & æqualem, eum intellexisse videtur quem ob perspicuitatem luciditatemque, salem gemmam vocat. Huius nonnullas glebas olim ego ex Pannonia adeo splendentes portaui, vt veram crystallum, quotquot videbant, putarent. Sal naphticus.) Huius non meminit Dioscor. Galenus lib. 4. & 9. de simpl. med. salem vocatum Sodo minum, fieri dicit in mari Palestinæ Syriæ, mortuo vocato, in quo etiam plurima Asphaltus gignitur, idest bitumen. Est autem Naphtha bituminis species, a qua Naphthicus sal. Plinius quoque lib. 31. in Babylone fieri sal dicit. detracto prius bitumine. Et sal Indus.) Quid per salem Indum intelligebant Arabes non facile quispiam iudicauerit. Auicenna lib. 2. connumerat reliquis, colore nigrum esse dicens, propria nigredine, non acquisititia. vt Naphthicus. libro vero quarto Paulum secutus, dicit esse in colore salis, & dulcedine mellis: ita, vt clare cognosci possit, multiplicem esse apud eum eius vocis significationem. Plinius meminit salis, qui in India ex Oromeno monte exciditur. Nunc vendunt officinæ pro sale Indo, metæ forma, nigricantis in albo, salis glebulas. SAL GEMMA est sicuti crystallus scissilis.) Hoc adscribit Dioscorid. ammoniaco, dicens, quod est facilis scindi scissuris rectis. Plinius vero similem colore dicit alumini scissili, longis glebis, neque perlucidis. ALIVS subniger, alius subrusus obscurus.) Plinius quicunque lignis conficitur, nigrum esse dicit: & quod rubens est Memphi, rusus circa Oxum, Centuripis purpureus. Qui pro ammoniaco nunc habetur, non res naturæ est, sed arte paratur, in vsum argentariorum magis, quam medicorum. Indus est fortior omnibus.) Dioscorides præfert ammoniacum. EST autem sal liquefactiuus, & reliqua.) Dioscorides, attingit, terget, expurgat, diffundit, reprimit, attenuat crustas sicut ea quæ vrunt, facit. LAPIS quo alij lapides inciduntur.) Intellige Smyridem: de quo cum scribat Serapion sub nomine Adamantis, multis occasionem errandi præstitit. ET sal bullitus cum oleo.) Valet eodem modo ad lassitudines, & aquam inter cutem, secundum Dioscorid. & secundum Paulum, vt podagra caueatur. ET sal mixtus cum oleo, & melle delet vestigia nigra.) Dioscorides sugillata cum melle, & cum oleo, & aceto prope ignẽ inunctus, pruritum, impetiginem, & scabiem sedat. ET conferunt Synanchiæ.) Dioscorides cum aceto, oleo, & melle. Et cum solo melle tostus, ad tonsillas, & aphthas: cum eodem melle, & farina, luxatis. Sacros ignes, & herpetas cum aceto, Multas quoque particulares vires habet, quas ex Dioscor. licet edisscere: & Plinio, qui demum ait, totis corporibus nihil esse vtilius sale, & sole: & propterea cornea videri piscatorum corpora. Salire quoque ob eam causam mox natos infantes, & consueuisse antiquos, docent sacræ literæ, & Gal. iubet primo libro salubrium.

SAlis infinitæ propemodum species sunt, quando artificio chymistæ ex rebus omnibus vltis, atque in cinerem redactis sal eliciunt, vnde, & sal alchali. Hic vulgatas tantum species enumerat. salem autem quem panis nuncupat, quo scilicet in edulijs vtimur, habemus non solum fossilem, & marinum, sed etiam fontanum. In Laudæ patriæ nostræ agro castrum Sancolumbani fertilissimo colli adiacet. hic excauato superioribus annis puteo salsa aqua prodijt, ex qua salem eliciunt. plures alibi fontes eius generis inueniri omnibus constat. Sed de hac re, & generatim de sale plura habes ex Doctiss. Georgio Agricola lib. 3. de natura fossilium. a nobis vero non est hic locus, vt plura adducantur. Illud tantum commonẽdum putamus, quod, & alij ante nos, salem Indum quem Paulus lib. 2. salis colore, & mellis dulcore esse ait, quod etiam Auic. lib. 4. esse candidum saccarum, nec recte nisi per similitudinem salem nuncapari. alterius enim generis est, quod & sapor, & ortus prodit. COST. Cap. 54. Fen. 1, c. 23.

De Baurach. Cap. XVII.

BAurach † aliud minerale: aliud artificiale. Minerale † aliud Armenum: aliud Africanum: aliud Romanũ: aliud Ægyptium. Armenum vero est laminosum, albam habens permixtionem rubedinis, & aliquid purpureitatis, & est salsum mordicatiuum. Aliæ vero species in his proprietatibus sunt remissiores, & debiliores. † Artificiale autem sicut dicitur est spuma nitri, † quæ est alba, leuis, salsa, & mordicatiua. & est aliud sicut artificiale, quod est flos parietum, & est ficut flos salis. ANT.

ELECTIO. Minerale est fortius artificiali, & Armenum est fortius Ægyptio, & Ægyptium Africano, & Romano. & melius ex eis est, quod habet proprietates 7. scilicet, quod est laminosum, quod est frangibile, quod habet in fracturis suis luciditatem, quod est leue, & spongiosum, quod est album, habens permix-

tionem rubedinis,& quod est salsum,& mordicatiuum, & ex artificiali melius est flos parietis, & quod est nitro fortius.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum est in principio tertij, & siccum in ipso,& est in ipso salsedo secundum plurimum, & de stypticitate aliquid,quare est cōueniens sua absterſio. est aūt exiccatiuum, incisiuum materierum crassarū, resolutiuum, absterſiuum, mundificatiuum.

RECTIFICATIO. Non est ex medicinis, quæ sunt sicut fundamentum in cōfectionibus, sed est sicut hic proxime de sale diximus.

POSSE. administratur in confectionibus,& medicinis,& clysteribus, & suppositorijs,& solutione educit phlegma crudū,& viscosum à partibus difficilis eradicationis eius,& administratur cum melle,& educit ipsum per vomitum,& cōfert dolori stomachi, & interficit vermes,& educit eos, & confert secundum omnem modum administrationis eius colicæ phlegmaticæ,& vētosæ,& proprie clystere ex eo cum aqua, & oleo rutaceo, vel aqua decoctionis rutæ, & confert emplastrū cū ficubus, & stercore mulæ, proprie hydropisi,& dolori splenis, & stomachi frigido.

F mirhaga: minus in Thracia iuxta Pilippos,quod appellabant ágrion. optimū copiosumq; in Clytis Macedoniæ,quod vocabatur calastricū. ARTIFICIALE sicut dicitur est spuma Nitri.)Res naturę est nitri spuma, tenuissima videlicet pars.non arte parata,vt ex Dioſc.& cæteris constat. QVAE est alba lenis,& salsa.)Optimū est Aphronitrum. Dicit Dioſc.quod sit leuissimum,crustaceum,ad frangēdum facile,subpurpureum, spumeū, & mordens. Plinius refert Lydiū. Et melius ex eis est, quod habet proprietates septem. Dioſc.in 3.laudat.scilicet vt sit leue,rosei coloris, vel candidi foraminulētum, vt spógia:taleq; esse dicit, quod ex Bunis affertur. Addit Plin.quod sit purum,syncerum,tenuissimū,& facile resoluatur. Videtur autē Mesue Aphonitri boni notas,his quæ sunt Nitri commiscere. ET mordicatiuū,) id quod est adulteratum,pungere ait Plin. Calidum est in principio tertij.) Auicenna, in fine secundi. Dioscorides,vires habent Nitrū,& Nitri spuma similes sali. Et de stypticitate aliquid.)In Aphronitro adesse stypsin, negat Gale. E Auicēna in capitis initio stypticitatem Nitro,quod Baurach vocat,ait nō esse: infra vero eodē capite,dicit in eo esse paucam stypticitatem. Est autem exiccatiuum,incisiuum,& reliqua.)Plin. calefacit, extenuat, mordet,spissat,siccat,exulcerat, euocat,discutit. Confert secundum omnem modum administrationis colicæ) Tritum cum Cymino, & potum ex aqua mulsa, vel sapa, vel aliquo ex his,quæ inflationes possunt discutere. valet strophis, idest torminibus,ait Dioſc.& ante suspectas accessiones prodest inunctum. Et Plin. facere ad papulas, pustulas oculorum, cicatrices, & argemata,& vngues, ad dentiū dolores,capitis animalia,lendes,aures purulentas, albas vitiligines. Multa quoque alia potest, quæ legenti Plinium, & Dioscoridem patebunt.

De Nitro. Cap. XVII.

SYLV. NItrum aliud minerale, aliud artificiale. Minerale immittit Armenia, Aphrica,Aegyptus,Roma.Optimū ī his est laminosū, fragile in fracturis,lucidū, leue, spongiosum, ex rubro,& purpureo album, G salsum,mordax: valentius Armenum Aegyptio, & id Aphrico,& Romano.Artificiale imbecillius naturali spuma nitri dicitur,alba,leuis,salsa, mordax: Alterum artificiale,flos parietis, vel salis dicitur,nitro valentius. Calidum innitio tertij gradus, siccum tertio,salsum maxima sui parte,subadstringens, terget, siccat, incidit humores crassos, purgat etiam vomitu, præsertim cum melle, pituitam crudam,crassam,lentam, partibus valēter impactam, ob id colico affectui pituitoso, & flatulēto prodest, vermes necat, & vacuat: Vsurpatur cū melle, & allijs sumptus,vel balano suppositus,elv clystere iniectus, præsertim ex rutæ decocto,& oleo rutaceo. Idem emplastro cum ficis,& stercore mulæ prodest hydropi, dolori splenis, & stomachi, frigido. Medicamentorum basis non est, vt nec sal, ob id de hoc idem, quod de sale statuendum est.

Auic.in fine secundi. Nitrum, & nitri spuma vires sali similes habēt Dioſc. Vires alias Dioſc. & Plin.tribuunt.

De Baurach.

MANA. NItrum appellant Græci, & Latini, rem olim quotidiani vsus in balneis,& escis, nunc ferè incognitam. ALIVD minerale, aliud artificiale.) Sal nitrum nunc vocatum,quod ex terra paratur, incognitum antiquis(vt reor)fuit: vtinam, & nunc esset,ad subitam tantam hominum necem,missilib.igne tormētis,quas Bōbardas vocant,quæsitum. Alia arte olim suum in Aegypto parabant antiqui,quū ex Pli.licet cognoscere: sed, & ex quercu cremata, eodē authore. ALIVD Armenū.) Apud Medos exiguū fiebat,ait Pli.quod vocabant Hal-

COST. *DE nitro de quo hic agitur,hæc semper digna animaduersione mihi sunt visa.idem ne sit nitrum, aphronitrum,aphrolitrum, spuma nitri, flos nitri, quibus vocibus Gal.vtitur; an diuersum: an antiquis notum fuerit nitrum,quod vsurpatur ætate nostra: an nostra tempestate verum antiquorum nitrum reperiatur: atq; an in medicina nostro nitro factitio vti liceat.Breuissime ergo vt hæc expendamus, Nitrum quod Græce litron,à spuma nitri differre vox ipsa planè indicat, & ex Gal.colligere licet 4. de simpl.med.fac. & 9.quum de nitro agit,& ex Dioscoride lib.5.& ex Paulo lib.7.* Cap. 20. & 21. Cap. 78. *seorsum enim de nitro, & spuma nitri verba facit. At de aphronitro, & aphrolitro, de aphronitro item, & spuma nitri satis ambiguum est: quod aphronitrum,& aphrolitrum distinguere Gal. videtur 9. simpl.quū de aphrolitro agit, & aphronitrū item à nitri spuma differre idem Gal.4. de simpl.med.fac. & Pau.lib.7. palam facit,de aphronitro mox,& spuma nitri veluti diuersis rebus scribens. cui astipulari etiam Aetium dixeris,qui lib.2.aphronitrum,hoc est,nitri spumā, & litri spumam inter se differre ait, quod litri spuma medicamentum magis exiccatorium sit,aspectu farinæ triticeę simile; aphronitrum vero substantia non farinosa, sed compacta constet. Hæc igitur quum ita se habeant; nouimus nos in harum uocum explicatione intricari multos. paucis tamen enitendum vt ipsi ab hoc nodo extricemur. Nitrum,vt intelligere est ex Plinio lib.31.cui* Cap. 20. & 21. Cap. 50. Cap. 10. *acceptum deferendum est quicquid de nitro habemus, duplex fuit antiquis: naturale, & factitium. Naturale autem rursum duplex, alterum ex nitrosis aquis emergens, optimum candidum, purum, & sali proximum, calastricum nuncupatum; tale vero in Clytis Macedoniæ oriri docet copiosum, circa Canis ortum in nitroso lacu, alterum ex nitrosa terra veluti*

efflore-

efflorescit; atque id apud Medos, sed exiguum, canescentibus siccitate conuallibus, halmirhaga vocatum. tale etiam in Thracia iuxta Philippos, sed minus, & terræ sordidum, agriuum idest sylvestre appellatum. Erat, & factitium duplex. alterum è quercu cremata, Plinij tempore omissum: alterum ex aquis in nitrarias eodem quo sal modo infusis. tale apud Aegyptios circa Naucratim, & Memphim conficiebatur, influente in nitrarias. Nilo quum excederet, abundantius quidem ipsum, sed deterius. fuscum namque erat, & lapidosum: quamquam ibi etiam nitrariæ erant, è quibus, & rufum exiret à colore terræ. lapidescit vero hoc in aceruis, vt ex eo etiam vasa fierent, quæ sole inarescentia perficiebantur. Ex ijsdem quoque nitrarijs prægnantibus sed nondum parientibus, incidente rore, seu vt alij ex operimentorum fermento, quædam veluti spuma emergebat tenuissima, & probatissima: at hæc non nitri amplius, sed spumæ nitri nomen subit. non factitia quidem ipsa, si vt aiunt, uon nisi incidente rore gignitur, id enim naturæ est opus: factitia vero etiam quia ex nitrarijs arte paratis: præsertimque, si, vt alij putarunt, operimenti causa, concepto veluti fermento gignebatur. Præter hæc nitri genera, proximæ ætatis suę medicos testatur Plin. aphronitrum colligi in Asia, tradidisse, in speluncis mollibus, quas Calycas vocabant, distillans, quod sole siccaretur. optimum vero esse Lydium, minime scilicet ponderosum, & maxime friabile, colore penè purpureo. hoc Plinij tempore in patellis afferebatur, quum Aegyptium nitrum in picatis vasis deferretur ne liquesceret. Hæc quum ita se habeant, quo pacto propositis quæstionibus satisfacias patere potest. Ac primum quidem, quod quęritur de aphronitro aphrolitro spuma nitri, & spuma litri, quamquam si verborum vim spectes, hæ voces idem prorsus significant: litrum enim idem esse, quod nitrum, & aphronitrum quod aphrolitrum: eßeque has duas voces ἐκ τοῦ ἄφρου καὶ νίτρου ex spuma, & nitro compositas nullus ambigit: constat tamen ad diuersas res vocabula hæc fuisse translata. erat enim spuma nitri, quæ etiam flos nitri quandoque a Galen. vocatur, tenuissimum quiddam ac leuissimum, atque adeo, quod Galen. ait, farinæ triticææ simile: partim quidem naturale, quod ex incidente in prægnantes nitrarias rore fiebat; partium factitium, quod ex operimentis gignebatur. aphronitrum vero compactius, & crassius quiddam erat in speluncis mollibus distillans, atque a nitri spuma, & ortu, & consistentia diuersum: idem met, quod aphrolitrum, quamuis 9. simplic. Galen. ab aphronitro distinguere videatur, quod nusquam alibi. quanquam etiam non aphronitron hoc in Galeni loco, sed aphonitron ę elemento abraso legitur, noua voce atque inusitata. Sane vero est apud Galen. etiam praui aphronitri mentio. sed quale nam hoc esset, ex ipso quidem Galeno, aut alijs nõdum obseruaui: sed Agricola 3. de natura fossil. fuisse hoc ipsum ait fossile durumque, ac densum lapidis instar. taleq; esse nitrum ex quo Venetijs boracem, ideſt chrysococollam conficiunt. de qua re quid nos certi dicamus, non habemus. Illud sat habeo nunc ostendisse quo pacto hæ voces, licet si etymon spectes eædem; diuersa tamen significent. Quo in loco illud etiam non est prętereundum, quamuis nitrum aphronitrum, & spuma nitri, ita vt diximus distinguerentur, essentque diuersæ A res: venire tamẽ omnia sub nitri vocem veluti sub suũ genus. sunt enim aphronitrum, & nitri spuma nitri species. falli vero Agricolam alioqui doctissimum hic suspicor, arbitratum Dioscoridem quum spumam nitri Lydiam præfert Aegyptiæ, Lydium aphronitrũ eidẽ Aegyptiæ spumæ prætulisse. quanquam enim aphronitrum optimum, vt ait Plin. in Lydia nascitur, non tamẽ quod illic nascitur, totũ aphronitrum esse cõstat. neq; aphronitrum fortasse nouit Dioscorid. alioqui non prætulisset aphronitrum Aegyptiæ spumæ, quum generatim nitri spuma, quia tenuissima, quouis, & aphronitro, & nitro longe sit melior. In nitro enim ait Plin. optimum, quod leuissimum, & ideo spuma melior. An vero, quod secũdo loco proponebatur, nitrum quo nũc vtimur, antiquis notum fuerit; quanquam non ignoro magni nominis viros ignotum ijs ipsum fuisse arbitrari: ex Plinio tamen B, falli eos suspicor. neque enim halmirhaga, quod ex senescentibus siccitate conuallibus, aliud fuisse ipse video, quam salem petræ, quem Mes. hic nostrum florem petræ nuncupat. ex quo nunc recocto splendidum nitrum conficitur: meminit etiam de factitio ex cremata quercu Plinius, quo ne nunc quidem vtimur. sed ex lotio hominum iumentorumue, immo ex terra plane ipsa corrasa in quam meierint, nunc cõficitur nitrum sali fossili candore, & splendore non inferius, amarum insigniter, ac falsum, quod antiquos ignorasse suspicor; salẽ petrę tamen nouisse eos puto, quod erat in controuersia positũ. De tertio autem problemate, an nostra ætate antiquorum nitrum noscatur, ne quid quam dicã de halmirhaga nobis, quam antiquis magis cognito; nitrum tamen ex Aegypto quotidie Venetias affertur, quod qui perpenderit factitium illud esse persuadebitur, C quod ex nitrarijs confici Plin. testabatur. naturale vero id, & calastricum ex nitroso Macedonię lacu emanans, neq; ipse hactenus vidi, neq; vidisse vllum intellexi, licet a Macedonia Italia non longe absit. An autẽ tale sit, quod. Quacelbenus Matthiolo è Bizãtio misit, an illud quoq; factitium sit ex nitrarijs Aegypti, Matthiolus non significauit, vir alioqui diligentissimus. Nitri spumã alias uidi apud Englebertum Germanũ pharmacopœum Venetijs, substãtia tenuissima, colore roseo, sapore amarissimo, ac etiam salso. visaq; illa est mihi primo gustatu per totam diffundi linguam, ac intimas eius partes subire dicto citius. unde is habuerit, non satis memoriæ habeo. Illud vero affirmat mihi Ioã. Krieger Pomeranus vir mentiri nescius, in Pomerania tota adnasci puteis, quos profundissimos habent, salnitri veluti crustas, frigidissimi quidem illius si degustes, ac D tangas, colore autem cinereo, ac sapore amaro, & salso, quo ad puluerem tormentorum, vt nostri nostro salnitro vtuntur. sed hoc quum ex ijs puteis dulces aquæ emergant, halmirhaga nitrum esse arbitror, quale etiã nostras, licet id vetustate fortasse concrescat, atq; induretur magis. In Africæ commentarijs legere est in Deden monte Africæ copiosissimum nasci nitrum. verũ an id in speluncis mõtis illius concrescat, atq; ipsum sit aphronitrum; an vero fossile; affirmare ex ea historia nõ possum. Quod superest, an vulgatum nitrum factitiũ nostras assumi queat sine noxa, (neque enim extra admoneri quidquam prohibet) vt paucis dicam exploranda ratio, & explorandum experimentum. Ac ratio equidem doceat, si huius nitri saporẽ expendas, huius inquã factitij ex lotio, & salepetræ, tenuissimarum ipsum esse partium, deterioriumq;, ac discussoriũ, ac propterea

ijsdem quibus antiquorum nitrum viribus præstare. experimento vero etiam didicimus, tum ex catapotijs Alexandri de nitro, nuncupatis, in quas passim hoc vulgatum factitium assumitur; tum ex puluisculo quo ad tormenta vtuntur, quem constat, præsertim in castris ad coli cruciatus frequenter sumi absque vlla noxa, multo autem vsu. Quo fit vt non prorsus temere hoc ipsum in medicinæ vsum etiam admitti putem. quanquam suaserim ego omnes vt Aegyptium, cuius non omnino penuria est, exquirant. Sed de propositis quæstionibus satis. Nunc autem vt ad Mesuen redeamus. Multa illi obijcit Manard. collatis ex Dioscoride, Plinio, & Galeno locis, quæ derogare huius fidei videantur. Ac primum quum hic spumam nitri artificialem esse asserit, obijcit ex Dioscoride esse naturalem. Quum eandem albam esse ait, obtrudit Dioscoridem, qui optimum dicit aphronitrum leuissimum esse, crustaceum, ad frangendum facile, subpurpureum, spumeum, & mordens; atque adeo alias illi notas ascribit, quàm Mesues. Affert deinceps optimi nitri signa Mes. quum ait, [& melius ex eis, &c.] quo in loco, ait Manard. aphronitri boni notas cum ijs, quæ sunt nitri videtur commiscere. Adde quod idem inter eius nitri optimi indicia ponit, vt sit mordicans: At Plin. adulteratum pungere testatur, non quod syncerum est. Ait itē Mes. nitro inesse nonnihil astrictionis: At Gal. in aphronitro adesse ne ipsum negat. Hæc fere Manard. ne singula persequar momenti nullius. Quæ tamen facillime confutātur. Primum enim quod spuma nitri artificialis sit, ex ijs quæ supra attulimus, sensisse aliquos constat, qui scilicet non nisi opertis nitrarijs, & fermento, vt ait Plinius, operimentorum gigni illam putarunt: Sed ijs tamen assentiri Mesuen non dixerim, qui ita ferri dicit, neque affirmat ipse, aut negat. Quum vero eandem nitri spumam albam asserit, subscriptorem Galenū habet 9. simplic. farinæ triticeæ comparantem. In eo vero etiam Manar. fallitur, quod aphronitrum a spuma nitri non distinguit, atq; de aphronitro Dioscor. adducit testem, qui de eo nihil. loquitur enim de nitri spuma. hanc vero albam reperiri, & rufam non est a ratione alienum, quando & nitrum, cuius hæc est (ita dixerim) flos, ex alijs nitrarijs rufum, ex alijs album colligitur soli ratione, vt etiam confirmat Plin. Quod sequitur, an optimi aphronitri notas hic confundat cum ijs, quę sunt nitri; norint qui vtriusque historiam expenderint. Mihi vero in nitro eædem a Dioscoride & Plinio videntur notę desiderari, quas affert Mes. Optat Dioscor. quod leue, colore candido, aut roseo, spongiosum: ac Pli. quod sali proximum, idest quod hic ait, laminosum, & fragile, ac lucidum. quare hactenus ab alijs non discrepat. neque, vt ego video, quæ sunt aphronitri, nitro ascribit signa. Quod vero subiungit mordicare nitrum, ac salsum esse; si ob id fortasse a nitro Manar. abdicet, quia nullus id scribat; & quia adulteratum nitrum pungere Pli. testetur: at persuadendus spumæ nitri exemplo, q̄ Dioscoride mordicare ait. habere. n. nitri spumam qualitates a nitro non diuersas verisimile est, quando ea ex illius veluti semine emergit. Sed neq; id negare Plinium dixerim. syncerum ille ait facile resolui, adulteratum pungere. atq; his uerbis mordacitatem in syncero nitro momentaneam (talis certe est) in adulterato vero diutinam innuere ipsum existimo. Quod superest, an nitrū salsum sit, si alicuius testimonium Manar. velit; Serapio id ipsum affirmat, ne in pluribus conquirendis testibus laborem. alioqui autem qui id neget nullum hactenus obseruaui. Inferre ergo ex his licet, Mesuen veras nitri notas afferre, neq; confundere cum aphronitro. Quod autem postremo loco obijcitur, ex Galeno nullam aphronitro inesse astrictionem. qui sensum, & Galeni verba diligenter expenderit, non discrepare a Gal. Mesuen confitebitur. amara omnia sunt, & nitrum, & aphronitrum, & spuma nitri. atqui quę amara sunt astrictionis habere nonnihil passim Galenus docet. Sed hanc tamen quæ in nitro, pro nihilo habebis cum Galeno, si eam detersoriæ eiusdem nitri qualitati conferas, aut etiam si compares sali. quod Galen. facit.

De Sarcocolla. Cap. XVIII.

ANT. Sarcocolla est gummа arboris, quę est sicut frutex, & est spinosa, cuius rami sunt nodosi, collecti ad arborem, & colligitur ex ea gummi, & est eius aliud album sicut thus, & aliud subcitrinum.

Electio. † Fortius est subcitrinum albo, & quod est amarius melius.

Complexio, & proprietas. † Calida est in secundo. Et eius siccitas est minor caliditate sua, & est maturatiua & abstersiua, & resolutiua, & aperitiua, & est in ea virtus sigillatiua vulnerum, & conglutinatiua, & mundificatiua, & incarnatiua.

Rectificatio. Tardæ solutionis est, & debilis: & conturbat eum, in cuius stomacho dominatur cholera. quare oportet ne ei in cuius stomacho dominatur caliditas, & in quo est cholera, propinetur. Vigorat autem eius operationē zingib. & cordumeni. Confectio pilularum de sarcocolla, quas fecit Haly senex. Rec. sarcocollæ drach. iij. turbith drach. iiij. interioris colocynthidis drac. j. s. zingib. tantundem, salis gemmæ drach. j. Dissolue sarcocollam in aqua rosata, & confice: & fac pilulas. Sunt enim mirabiles ad ea, quæ dicemus. Nutritur autem sarcocolla in lacte asinæ, omni die lac infundendo super eam in scutella vitrea per quinque dies. † Et est medicamen bonum ægritudinum oculorum.

Posse. † Solutione educit phlegma crudum, & humores crassos, & proprie quod est in iuncturis & anchis: & mundificat cerebrum, & neruos, & pulmonem. & confert tussi, & asthmati, & est ex rebus conferentibus senibus, & proprie phlegmaticis. Vsus tamen eius generat caluicium. † Inquit Dioscorides. Vsus eius impinguat corpus & augmentum efficit in sperma te. † Et ipsa est medicina sublimis ophthalmiæ, & lippitudini, & proprie nutrita sicut diximus. Et confert vlceribus putridis in aure, & sanios is, & proprie lychino inuncto in mellicrato, & inuoluto in puluere eius, & posito in aure, est virtuosa ad illud. & est medicina sublimis omnium vulnerum recentium, & putridorum antiquorum. & mundificat ea: & generat carnem in ipsis, & consolidat. Et hæc est proprie virtus.

Dosis eius est a drach. j. vsque ad ij.

De

De Sarcocolla. Cap. XVIII.

SYLV. SArcocolla est arboris fruticosæ, spinosę, ramis nodosis arbori appressis, gũmi album, thuris modo. vel pallidum, idque amarius. & ob id valentius. Calfacit ordine secundo, siccat minus, coquit, terget, aperit, digerit, vulnera etiam vetera putrida terget, carne implet, glutinat, [vnde illi nomen.] Purgat pituitam crudam, & humores alios crassos, præcipue a cerebro, neruis, iuncturis, vt ischio, pulmonibus. Ob id senibus pituitosis, asthmaticis, tussientibus prodest, sed caluitium accersit, corpus impinguat, sperma auget Dios. Ophthalmiã, & lippitudinem, & alios oculorum morbos, mire iuuat nutrita in vase vitreo dies 5. in lacte asinæ, nouo quotidie affuso. Aurium vlceri putrio, & sanioso vtiliter imponitur linamentum mulsa mersum, & puluere huius insperſum. Datur cum zingibere, & cardamomo, vt citius & valentius agat: vel his catapotijs Haly senis: sarcocollæ drach. iij. turbith drach. iiij. medullæ colocynthidis, zingiberis, ana drach. j. & s. salis gemmæ drach. j. sarcocolla in aqua rosarum soluta, fiant pilulæ in dicta opera efficacissimæ. Ventriculo calido & bilioso est nocentissima sarcocolla: ob id vitanda picrocholis est, alijs datur a drach. j. ad drach. ij.

De Sarcocola.

MANA. NOmen inuenit apud Græcos, & seruauit apud latinos, ex eo quod carnes glutinat. Est autem gummi arboris eiusdem nominis in Perside nascentis. FORTIVS est subcitrinum albo.) Dioscorides colore esse ait subruso. Plinius candidam meliorem esse dicit, quam rufam, & vetustate nigrescere. CALIDA in secundo. Galenus non meminit in quo ordine calefaciat, sed ex his quæ dicit innui videtur, non esse adeo calidã. mixtam enim habere dicit vim ex emplastica quadam substantia, & exigua amaritudine, & propterea sine morsu exiccare, ac vulnera glutinare. Plin. cum quadam acrimonia esse dulcem dicit, & Dios. subamaram: quę qualitates non valde calere ostendunt. SOLVTIONE educit phlegma.) Inuentum hoc Arabum. Græci enim ea non nisi extrorsum vtebantur. An vero purget, & si purgat, quomodo id faciat, cum expertus non sim, dicere non audeo. INQVIT Dioscorides, vsus eius impinguat corpora.) Non hoc Dios. nec video quo pacto non pugnet cum his, quæ dicta sunt: si enim purgat, & stomachum, vt dixisti, turbat, quomodo pingueſcere facit corpora, & semen auget? nisi humores purgare forte dixeris, qui nutriri corpus prohibebant. Sed quare alia, quæ purgant, non idem possunt? quod tamen alteri pharmaco non adscribis. EST medicina sublimis ophthalmiæ.) Experientia ipsa sæpius cognoui eius iuuamen in ophthalmia discutienda. Dioscorides dixit, quod oculorum sistit fluxiones, & Pli. quod cũ vino sistit fluxiones. Sane tamen hoc intelligendum, præsertim in oculorum inflammationibus: non enim ab initio fluxionum ea vtendum, sed vbi iam discutiendi surgit intẽtio.

COST. *SArcocollæ nullus Græcorum soluendi ascripsit vires, sed inuentum, & hoc Arabũ est, vt multa alia.*
Cap. 14. *hoc ipsum nouit, & Auic. vt videre est 2. Canon. Qualis autem sarcocolla deligenda sit, quum Plin. lib. 24. albam præferat, Mesues. subci trinam: non facile est iudicare. si tamen Dioscoridi præstanda est fides, quum*

A *is rufum huic colorem ascribat, Mesuæ credendum potius erit ad Dioscoridis sententiam proprius accedenti, quam Plinio. An vero in depressiori calidorum ordine, quam secundus est, reponenda veniat sarcocolla, vt Manard. vellet; ex sapore explorandum erit, & ex effectis. ex Galeni autem verbis id non video elici, quod Manar. ait. quando, quod sine morsu desiccet, & vulnera agglutinet, leni, & emplastica qua ea constat, substantiæ, videtur referendum, non calori imbecillo. alioqui etiam, quum acrimonia huic quædam insit, vt Pli. ait; vt aperte calefaciat (quod faciunt secundo ordine calida) necesse erit. Sed si etiam Manardo assentiaris, exigui res est momenti, potesq; Mesuæ verba de secundi ordinis initio intelligere, & litem sedare. Illud autẽ his prætermissis, nunc perpendamus, si sarcocolla purgatoriam vim habet, qui fieri possit, vt eius vsus semẽ*
B *augeat, & pinguiora reddat corpora, quod hic scribit. Sane fieri aiunt nonnulli, vt huius vsu pinguescat corpus, quia succos vnit, & agglutinat: atque vt semen eadem augeat, quia pituitam calefaciens in sanguinẽ, atq; adeo seminis materiam ipsam vertit. alij vtrunq; horum ob id fieri putant, quia humores expurgat, qui ali corpus prohibebant. Cæterum quum alia multa agglutinatoria, & calfactoria vi præstent æque, vt sarcocolla, quum alia itidem humores noxios educãt, a quibus prohiberi corporis nutritio potest. quæ tamen huiusmodi vires non habent; frivolæ etiã huiusmodi causæ videntur. Fortasse autem, quod & alij dicunt, inest*
C *huic medicamento peculiare aliquid, cuius gratia, & ventriculus firmari, & in eo coqui facilius, & fœlicius alimenta possint, id quod ad sanguinis, & seminis incrementum, & corporis obesitatem plurimum facit. aut etiam ascribuntur hæ sarcocollæ vires, non quia vere hæc præstet. sed quod aliorum medicamentorum comparatione minus corpora attenuet ob lẽtorem, cuius vi minor spirituum difflatio in expurgando fiat. excitat etiam forte viscidiores flatus, quod in causa est, vt veneris appetentia adueniat, atque ob id augendi seminis facultas illi quamuis improprie ascribatur.*

De Sagapeno. Cap. XIX.

ANT. SAgapenum est gummi alhasce hundeg, † & est arbor similis oleandro montano.

ELECTIO. † Melius est cuius color est inter subrubeum, & subalbidum, † & quod habet odorem porrorum, † & quod est facile resolubile in aqua, & quod est clarum cum spissa substantia: & quod ex eo est leuius est melius, † & quod non est in vehementia odoris assæ, nec habet odorem chalbani. Ipsum enim est sic adulteratum.

D COMPLEXIO, & proprietas. Minus est siccum, quam calidum, & eius caliditas est in tertio. Siccitas vero est in secũdo, & in ipso est amarirudo cum acuitate, sicut acuitas porrorũ. Et est cõpositũ ex substantia subtili ignea & terrea. Sed substãtia subtilis est dominãs, & † est resolutiuũ, carminatiuũ vẽtositatum crassarũ, subtiliatiuũ, extenuatiuum, solutiuum, & prouocatiuum.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho & hepati. Verum tollunt nocumenta eius aliquæ ex medicinis stypticitatem habentes, sicut ma-

ſtix proprie, & ſpica. Enula quoque ſigillat ei proprietatem mirabilem ad ea, quæ oportet. Et narrauit Meſ. modos præparationis eius duos ſatis bonos. Primus perforet colocynthis, & abijciantur grana eius tantum, & impleatur aqua cum pauca ſpica, & maſtice, & bulliat in cinere calido vſque ad cõſumptionem tertiæ ipſius. Deinde nutriatur ſagapenum cum hac aqua sẽper, aut modicum infundendo vſquedum pingueſcat. Deinde exiccetur, & fiant trochiſci, ſunt enim vltimi ad ægritudines iuncturarum, & aquam citrinam. Et alius modus eſt proximus huic, & fit permutatio ab aqua colocynthidis ad aquam myrabolanorum tantum. Modus alius ex inuentione noſtra. Accipe ſucci enulæ ſicut eſt, vnc. 17. & infunde in ea ſpicæ, & maſticis, ana drachm. 3. & bulliant vſque ad F conſumptionem medietatis, & poſt illud coletur, & nutriatur ſagapenum cum eo, ſicut dicimus. Nutritur etiam propter ægritudines oculorum cum ſucco rutæ, aut fœniculi, & aliquo ex fellibus, & proprie auium rapacium, & fit medicamen ſublime ad ea, quæ oportet.

Poeſe. † Solutione educit humores viſcoſos, & phlegma craſſum, & aquam citrinam, & eius proprietas eſt mundificare cerebrum, & neruos, & educere materias eorum, † & conferre ægritudinibus eorum frigidis, & proprie ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius: quæ ſunt dolor capitis antiquus, & hemicranea difficilis, & epilepſia, & vertigo, & paralyſis, & tortura, & tremor. Et fit linimentum ex eo, & ſucco rutæ, & aceto, & confert ſimiliter G ægritudinibus nunc dictis, & contritioni lacertorum. Et eſt ex rebus valde bonis ad mundificandum materias, quæ ſunt in pectore, & proprie nutritum cum aqua rutæ, aut cum aqua enulæ proprie, & confert dolori eius bibitum, & linitum dolori laterum, & tuſſi antiquæ, & difficultati anhelitus, & eſt ex medicinis magnis hydropiſi. Extrahit enim aquam citrinam, & proprie cum duplo ponderis eius ex myrobalanis citrinis: & modi nutricationis eius prædicti ſunt ad hoc mirabiles, & confert duritiei ſplenis, & reſoluit inflationem eius ſumptum in potu, & ſuperlinitum cum ſucco capparis, & aceto, & reſoluit ſcrophulas, & durities, & nodoſitates membrorum, & nutritum cum ſucco rutæ, & fellibus ſicut diximus † confert obſcuritati viſus. Et eſt medicina magna deſcenſui aquæ ad oculum, & proprie alchol factum ex eo. Et linitur cum aceto ſuper ordeolum, & delet ipſum, & confert ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius doloribus iuncturarum, & eſt potens in eradicando materias eorum: ita quod ex anchis, & profundis iuncturis, & clyſterizatum valet ſimiliter. & bibitum, & clyſterizatum confert colicæ frigidæ, & ventoſæ, & dolori ventris. † & bibitum, & ſuppoſitum † prouocat menſtrua, & interficit fœtum, & confert dolori matricis, † & præfocationi ipſius.

Dosis eius eſt a drach. s. vſque ad aur. 1.

E

De Sagapeno. Cap. XIX.

SAgapenum eſt liquor fruticis ferulacei oleandro montano ſimilis: bonũ quidem, colore ex albo ſubrubente, odore porri, ſubſtantia craſſa, ſed in aqua facile ſolubili: leue, improbum vero notis his deſtitutum, ac præterea odore ſylphij perſici viroſo (aſſam fœtidam vocant) aut galbani, quo eſt adulteratum. Calidum ordine tertio, ſiccum ſecundo, amarum, & porri modo acre, ſubſtantiæ tenuis, & igneæ plus, quam terreæ complexum. Purgat pituitam craſſam, & alios humores lentos, & aquas a ventriculo, inteſtinis, cerebro, neruis, thorace, pulmone, iũcturis etiam longinquis, & profundis. Morbis harum partium, & aliarũ frigidis inde natis ſuccurrit quouis modo vſurpatum, vt cephalalgiæ antiquæ, hemicraniæ contumaci, epilepſiæ, paralyſi, vertigini, pſaſmo cynico, tremori, dolori ventriculi, aut coli pituitoſo, aut flatulento, cum ſucco rutæ, & aceto dictis partibus illitum, & attritis muſculis, vel cum liquore idoneo ſumptum, & clyſtere iniectum. cum aqua rutæ vero, aut helenij nutritum, & potum, craſſa, & lenta ex pulmonibus, & thorace, & potenter educit. Illitum quoque tuſſi antiquæ, difficultati ſpirandi, dolori laterum prodeſt. Cum duplo item myrobalanorum citrearũ in hydrope aquas ſeroſas mire extrahit. Splenis quoque duritiem, & inflationem diſſipat potum, & cum ſucco cappa- G ris, & aceto illitum, itẽ chyradas, nodos, & alios tumores duros. Nutritum quoque cum ſucco rutæ, aut fœniculi, & felle auis alicuius rapacis, viſum clariorem reddit. Fluxionem in oculum præcipue factum ab ea cohol ſanat, hordeolum ex aceto illitum delet. Menſes quoque potum, & ſuppoſitum euocat, fœtum necat: dolori vteri, & præfocationi prodeſt, quoniam tenuat, reſoluit, diſſipat, prouocat, ſoluit. Quod autem ventriculo, & hepati noceat, cum ſtypticis, maſtiche, ſpica, & ſimilibus ſumitur. cum enula quoque proprietate quadam mira perficit. Si colocynthis ſeminibus tantum abiectis, aqua cum pauca ſpica, & maſtiche impleta ſub cinere calido ad tertiæ partis conſumptionem coquatur, & hac aqua paulatim ſæ- H pe affuſa nutriantur ſagapenum, ex eoque ſiccato trochiſci fiant, magnarum ſunt virium ad iuncturarum affectus, & aquas ſeroſas vacuandas. Poteſt nutriri aqua macerationis myrobalanorum citrearum, vel ſucci enulæ non purgati vnc. 17. cum maſtiches, & ſpicæ nardi, ana drachm. 3. coctis ad dimidij conſumptionem, & colatis. Datur a drach. ſemiſſe ad drach. 1.

SYLV. *Sagapenum arbor ſimilis panaci Galeno antidotu, optimus liquor, ſplendidus, foris rufus, intus albus acer odore medio inter ſylphium, & galbanum Dioſco. quod in Sagapenum mutatur Gale. in antido. Vim per inferna purgatricẽ Græci tacuerũt Arabes inuenerunt.*

De Sagapeno.

SAgapenum Græci, & Latini vocant: ſunt & qui Sacopenium. Ferulaceæ plantæ ſuccus eſt, in Media naſcentis: vel potius planta ipſa, vt tradit Galenus Sed quia inutilis alioqui planta eſt, ideo ſucco ipſi nomen reliquit. Et eſt arbor ſimilis oleandro.) Similem Panaci ſcribit Gal. in lib. de antidotis. Melivs eſt cuius co- MANA.

lor

lor inter ſubrubeum, & ſubalbidum, & reliqua.) Excellit teſte Dioſcoride ſplendidum, exterius ruſum, interius album, guſtu acre. QVOD habet odorem porrorum. Neſcio, vbi Meſue olfecerit, præſertim cum ipſemet ſcribat paulo poſterius hæc verba. ET quod non eſt in vehementia odoris aſſæ, nec habet odorem Galbani. Quæ verba licet non bene, ex Dioſcoride accepta ſunt, ſcribente, odore eſſe medio inter Silphium, & Chalbanen. Nec mirum eſt ſi odorem habet Chalbanes, quum adeo propinquę naturæ ſint, vt Chalbane mutetur in Sagapenum, ſicuti ſcribit Gal. eodem de antidotis libro. ET, quod eſt facile reſolubile in aqua.) Verum Sagapenum ibidem ſcribit Gal. aqua infuſum, aut vino, ſtatim diſſolui. ET eius caliditas eſt in tertio. Galenus dicit calidum, & tenuium partium, ſicut alij opideſt ſucci: nec dicit in quo ordine: ſed cum dicat Chalbanem eſſe calidum in fine ſecundi: vel principio tertij, idem de hoc pariter ſentiendum. EST reſolutiuum.) Galenus tenuium eſſe partium, & habere, quid dixit abſterſiuum. SOLVTIONE educit humores viſcoſos.) Inuentum, & hoc Arabum: non enim purgatoriam ei vim adſcribunt Græci. Purgatiuam vim cum dico, per inferiorem ventrem intelligo: ſcribit ſiquidem Dioſcor. quod craſſos humores ex pulmone expurgat. ET conferre ægritudinibus eorum, ſcilicet cerebri, & neruorum.) Conferre opiſthoronicis ſcribit Dioſcorides, ideſt rigori, quo caput ad ſcapulas trahitur: ad rupta quoque, & conuulſa. BIBITVM prouocat menſtrua.) Cum aqua dulci, ſcribit Dioſcor. ET præfocationi matricis.) Si cum aceto illud mulier odoretur, ait Dioſcor. CONFERT obſcuritati viſus. Cicatrices quoque oculorum ſecundum Galenum attenuat, & expurgat. Dimittit autem Meſue vim qua præcipue excellit, in his quos ſerpentes momorderint.

COST. *ARabum, & hoc inuentum eſt, quod Sagapenum purgatrice vi ſit præditum: neque id Græcorum vllus animaduertit. In eius electione quum Auicen. 2. Can ſeu eius potius interpres id præferat, quod interius album, & foris ſubrubrum eſt: præferendum tamen eſt, quod extra ruſum intus autem album, vt docet Dioſco. Atque in hoc certe Meſ. porri odorem deſiderat, de qua re alij ne verbum quidem: ſed aſtipulari huic ſenſum dices, ſi ore paululum detinueris, quod, & Braſauante nos ſcribit, quamuis allium ferè verius redoleat, quam porrum. At vero, quum Sagapenum ferulaceæ plantæ gummi eſſe Dioſcord. aſſerat, quam Galenus panaci ſimilem eſſe ait. 1. de antido. Meſue autem ex arbore oleandrum montanum æmulante prodire ſcribat: nondum tamen qualis ea planta ſit, arbor ne, an herba, certo ſcimus, iconem autem, quam appingunt nonnulli a Perſa, vt aiunt, mercatore acceptam, ſuſpectam, & profictitia a peritioribus habitam intelligimus.*

De Euphorbio. Cap. XX.

ANT. EVphorbium eſt gummi † excedens omnia genera gummi in calefaciendo, & ſubtiliando. Eſt enim ex rubificantibus, & exiccantibus: † Et eſt ex arbore deſertorum locorum hiſpidorum: cuius folia in primis cum eleuantur ſunt ſicut lanugines, deinde cadunt, & naſcuntur folia ſimilia polio marino.

ELECTIO. † Melius eſt leue frangibile habens colorem palearem, & clarum, & quod eſt vehementis acredinis, & odoris valde acuti, & quod eſt recens, ſuper quod iam præterijt anA nus. Recens vero anni ſui, eſt ſicut venenum, & ignis. Et eſt ex gummis, quæ diſſoluuntur in oleo, & proprie quod eſt recens. Antiquum vero fortaſſis non diſſoluitur.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt, & ſiccum in quarto: & eſt calidius, & ſubtilius omni eo, quod calefacit ex gummis: & eſt in eo virtus † aduſtionem faciens, & rubificationem, & eſt penetratiuum, abſterſiuum, excoriatiuum, & eſt ex facientibus operationem cum labore, & anguſtia vehemēti producente ad ſyncopim, & ſudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Eſt inimicum hepati, & ſtomacho propter vehementiam virtutis ſuæ, quoniam eſt acutum vehementer, ſerroſum, & inflammabile. oportet ergo virtutem eius frangere, & proprie cum rebus obtundentibus acumen eius, & extinguentibus inflammationem, & acquirentibus ei lubricitatem: & oportet, vt ſit earum quantitas multa veſtiens, & tengens ſuperficiem eius: & oportet, vt non multum teratur. † Dixit Alkanzi. Accipiantur fruſta citri, & ſepeliantur grana eius prius inuoluta in oleo amygd. in acetoſitate ipſius, deinde inuolantur paſta, & decoquantur. rectificatur autem ex hac arte, & remouetur acumen eius. Modus alius virtutem eius frangens ſicut narrauit Hamech. Inuoluatur in oleo amygdal. deinde ſepeliatur in ſucco liquiritiæ, aut tereniabin diſſoluta, aut in aliquo ex robub diſſolutis ſtipticis, & ſit eorum quantitas multa, & fiant ex eis pilulæ, & propinentur vbi oportet. † Et dixit Humain. Propinetur cum aqua mellis, & aliquibus ſpeciebus alefanginis. Maſtix autem, & ſpica ſunt ex rectificantibus communibus emendantibus quæcunque ex acuitate medicinarum timentur. Audaciam autem eius expellunt medicinæ lubrificatiuæ, & extinctiuæ ſicut eſt aqua hordei, proprie cum oleo amygd. & fiat exhibitio poſt exhibitionem frequens.

POSSE. Solutione † educit phlegma viſcoſum, & craſſum a locis profundis corporis, mundificans iuncturarum vacuitatem ab humoribus craſſis difficilis eradicationis. Nec eſt ei res ſimilis ad hoc, & eſt ex rebus mundificantibus neruos, & conſumentibus humiditates imbibitas in eis. Et diſſoluitur in oleo de cheiri, & iungitur cum eo, & confert ægritudinibus neruorū frigidis, ſicut eſt paralyſis, & ſtupor, & tremor, & tortura, & ſpaſmus, & eſt res mirabilis ad illud. Et inungitur ſuper hepar, & ſplenem, & confert doloribus eorum frigidis, & ventoſis, & fricatur puluis eius ſuper morpheam cum aceto fricatione forti, & delet eam. Et ſumptum in potu ſecundum modum emēdationis eius, eſt medicina magna doloribus nodoſis, qui vadunt, & veniunt per iuncturas, & eſt ex rebus, quæ faciūt ſternutationem cum fortitudine: & eſt medicina bona lethargo, obliuioni, & proprie inunctio ex eo, cum oleo de ſpica in occipitio. † Et eſt ex medicinis educentibus aquam citrinam. Et dixit Dioſc. Aureus vnus ex eo interficit.

DOSIS eius eſt a chirat 1. vſque ad 3. Conſeruatur autem quadriennio. Recens autem anni

ni sui est perniciosum. Is autem, qui sumit ipsum timeat frigus. Conseruatur autem ne cito seneſcat, in milio, vel fabis, vel lentibus.

De Euphorbio. Cap. XX.

SYLV. *Splẽdidũ, ut sarcocolla, acre eruĩ magnitudine in æreo in vẽtribus ouiũ collecto præfert Dioſc. Plin. Lacteũ Gal. recens albũ, vetus flauũ ſcribit eſſe. Si cum odorata potione bibatur iſchiadi medetur Dioſc.*

EVphorbium liquor est arboris in deserto frequentis, hispidę, folijs item priori bus hirsutis, quibus delapsis succedunt alia polio marino similia. Id esse debet leue, fragile, clarum, colore pallido, acerrimum sapore, & odore: recens, & annotinum est venenosum, igneum calidum siccum ordine quarto, omnium lachrymarum calidiss. tenuiss. vrit, rubrificat, vlcerat, penetrat, terget, tam violenter agit, vt præ angustia, & labore syncopen, & sudorem frigidum accersat. Purgat autem præter cætera pituitam crassam, & lentam, quantumuis impactam etiam a neruis, & iuncturis remotis, & profundis sumptum, sed vt mox dicam, emendatum. Idem ex oleo leucoij lutei solutum, affectibus neruorum frigidis, paralysi, stupori, tremori, spasmo, spasmo cynico, nodis, illitu mire conducit, hepatis quoque, ac lienis tumoribus, & dolori ab intemperie frigida, & flatu, & ei, qui per iuncturas, & partes alias turget, occurrit. Puluis eius ex aceto alphis valenter affrictus eos delet, idem sternutamentum valentissime ciet. Cum oleo de spica illitum occipiti, lethargicæ obliuioni prodest, aquas quoq; vacuat. Ventriculo, & hepati nocet suæ actionis vehementia, ob id parum tenuiter est terendum, & miscendum acrimoniam obtundentibus, calorem flammeum extinguentibus, lubricantibus, & horum omnium tanta copia, vt superficies eius vndique tegatur, & vestiatur. Alkanzi quoque euphorbij grana oleo amygdalino inuoluta mergit mali citrei diuisi succo acido; & malum maza circundatum coquit. Sic obtusa acrimonia fit innocentius, vel oleo amygdalino inuoluta, deinde cum succo glycyrrhizæ, vel manna, vel sapa ex larga styptico rum copia soluto, in catapotia formentur, danda quibus opus est. Humain quoque euphorbium propinat cum mulsa, & aromatibus quibusdam, & mastiche, spica, communibus aliorum medicamentorum valentium epicerasticis. Aqua hordei autem, & alia lubricantia cum oleo amygd. sæpe post euphorbium potanda, vt calorem extinguãt, & leniendo celeriter ex corpore deturbent. Aureo vno sumptum necat Dioscor. Datur a siliqua vna ad siliquas tres, quo sumpto frigus vitandum est. Anno primo est venenosum, ad annum vsque quartum est validum, præsertim cum milio, vel lẽtibus, vel fabis seruatur.

Euphorbium cũ mastiche & tragacãtho coctum in pane dedit in morbo Italico Mandus: & sine manifesta noxa iuuit.

Id in Dioſc. non legi, ſed drach. 3. ne care ſcribũt, Rhazes, Serap. Auic.

De Euphorbio.

MANA. EVphorbion græce, & latine dicitur: apud quosdam Græcos Eupholbium, arbor est secundum Dioscoridem, secundum Plin. herba, secundum vtrunque ferulacea. Plin. folijs acanthinis, in monte Athlante Dioscorides monte Tmolo Mauritaniæ, opo plena acerrimo. E Excedens omnia genera gummi.) Non inter gummi, sed inter opos reponit Gal. Dioſc. abũdare dicit Euphorbium arborem opo accerrimo, ad eo, vt sine metu colligi non possit. Est ex arbore desertorum locorum.) Nec apud Græcorum, nec apud Arabum quẽquam legi, qualis sit hæc planta. Plin. tantum folijs esse acanthinis Euphorbium, & a Iuba rege inuentum, ac nomine sui medici Euphorbium vocatum. Fuit enim Euphorbus medicus Iubæ, & frater Antonij Musæ. Melivs est lene, frangibile.) Eligendum secundum Dioſc. id quod splendidum est, & acre: esse enim eius duo genera, alterũ splendidum, vt Sarcocolla, Erui magnitudine: alterum quod in auium ventribus colligitur, vitreo colore. Plin. lacteũ succum commendat, & habere dicit thuris effigiem: adulterari hędino lacte, sed discerni igne: quoniam id quod syncerum non est, fastidiendum odorem habet. Dioſc. adulterari Sarcocolla, & glutino. Galen. lib. 2. de medic. comp. secundum loca circa finem, id quod recens est, albissimum esse, antiquius ad flauius vergere. Advstionem faciens.) Galenus causticæ esse virtutis dicit, & tenuium partium. Dixit. Alchanzi.) Iussi aliquando, vt in pane coqueretur, addens mastichem, & gummi ex Tragacantha, eoque vsus sum in Gallicis artuum doloribus, & sine manifesto nocumento iuuit. Et dixit Humain.) Dioscorides cum melle absolute, Paulus cũ melle cocto præbet. Edvcit phlegma viscosum.) Paulus simpliciter pituitam. A locis profundis corporis.) Si cũ odorata potione bibatur, coxendicis doloribus mederi scribit Dioſc. Est ex medicinis educentibus aquã.) Paulus educere magis aquam, quam pituitam dicit, datque ad hunc effectũ siliquas 5. vel 7. Et dixit Dioſc. aureus vnus ex eo interficit.) Non hoc dixit Dioſc. sed Paulus, quidem dat drachmam j. cum melle cocto, ad pituitã, & aquam educendam. Rasis, Serapion, & Auic. dicunt tres drachmas interficere. Discutit etiam suffusiones, & squãmas ossium resoluit, secundum Dioscor. Dosis eius est Chirat 1. vsque ad tres.) Ad drachmam vsq; accedit Dioſco. vt superius diximus. Auicẽna dat tres analosat, idest obolos. Serapion duas, secundo practicæ excedit aureũ.

SYLV. EVphorbium liquor ferulaceæ arboris Dioſc. herbæ folijs acanthinis in monte Athlante, Plin. in Tmolo Mauritaniæ. Dioscorides a Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico Antonij Musæ fratre, vocatum. Paulus dat siliquas quinque, vel septem: immo drach. 1. cum melle cocto, ad pituitam, & aquam ducendam, ad drach. 1. accedit Dioſc. Auic. tres obolos. Serapion duos. Cætera de hoc, & alijs ex nostris simplicibus locupletare potes.

COST. *EX qualinam planta Euphorbium prodeat dissentiũt inter se herbariæ historiæ professores, atque alij arborem esse aiunt, quod, & Dioſc. & Meſ. alij herbam, quod Plin. Hic autem quum ostendant nonnulli imaginem quandam arboris, a Sarraceno, aiunt, mercatore ex Africa allatam; persuadent tamen nos Africæ commentaria mercatori huic non esse præstandam fidem. Legere equidem in his est euphorbij plantam spinosam esse (hoc vero, & Gal. 9. de comp. med. per loca, & Pli. lib. 25. qui acanthi folia illi ascribit) sylvestri cinaræ similem, ex cuius radice numerosi fructus viridi colore, cucumerum facie prodeant, sed longiores. hos autem vbi maturuerint punctim aperiri, & lacteum, ac lentũ liquorem exire, qui cultello exceptus in vtre condatur. Porrò licet euphorbio purgãdi ineſſe vires, neq; Dioſc. neq; Gal. norit; norunt tamẽ, & Aetius, & Actuarius.*

De Opopanace. Cap. XXI.

ANT. OPopanax est gummi plantæ similis ferulæ † cuius stipes eleuatur super terram circiter cubitum vnum, vel duos, † & folia eius sunt minora folijs ferulæ. Et eius thyrsus est palearis in colore, &

re, & eleuantur super eum flores odoris boni, co A loris auri, & sunt † secundum semitam florum anethi. † Et faciunt cultores eius incisiones paruas inter radicem, & eleuationem thyrsi eius circiter palmum medium, † & egreditur humiditas aurea, quæ coagulatur, & fit opopanax.

ELECTIO. † Melius ex eo est, quod est citrinum extra, & subalbidum intus, † & quod est amarum, & quod facile frangitur, & facile dissoluitur in aqua: † & quod est odoris boni proprij. Et sunt ex hominibus, qui adulterant ipsum cum ammoniaco proprie, super colorando grana minuta ex eo: † sed odor, & albedo fracturæ deoccultant fallaciam. Et melior pars plātæ eius est gummi eius, & radix ipsius.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum est, & siccum in tertio, & radix eius est in secun- B do, † & est resolutiuum, carminatiuum ventositatum crassarum, subtiliatiuum, lenitiuum, mundificatiuum, & absterſiuum, & similiter radix ipsius.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho faciens sitim. Et est operationis tardæ. De rectificatione autem fac, quod in sagapeno diximus.

POSSE. Solutione educit phlegma crassum, & viscosum a partibus remotis, & iuncturis proprie; & mundificat cerebrum, & neruos, & confert ægritudinibus eorum frigidis: & est ex rebus addentibus in visu proprie, secundum omnem modum administrationis ipsius, & mundificat pectus, † & confert tussi antiquę, & difficultati anhelitus, similiter, & radix eius. Et fit emplastrum ex eo, & succo apij, & aceto bono C super splenem resoluens duritiem eius. Et dixit quidam, Ponitur pars aliqua ex eo in musto, & administratur post tres menses, & confert hydropisi, & magnitudini splenis. † Et emplastratur super nodositates membrorum, & super scrophulas, & resoluit eas. Et colluitur os cum aceto decoctionis ipsius, & confert dolori dentium, & corrosioni eorum, & bibitur cum aqua mellis calida, † & confert guttationi vrinæ, & prouocat ipsam, & menstrua, † & facit aborsum. Et est medicamen bonum † præfocationi matricis, & ægritudinibus ipsius frigidis. & est medicina magna doloribus iuncturarum, & podagræ, & dolori genuum, & fortis † ischiaticæ, & proprie secundum omnem modum administrationis ipsius, etiam linitum, & emplastratū, D & proprie cum succo caulis, & melle, & sale pauco. Et est ex medicinis bonis expertorum iuuamentorum † vulneribus antiquis, & putridis, & eis, quæ sunt difficilis cōsolidationis. Facit enim in eis nasci carnem, † vestit ossa nuda, & est ei proprietas in hoc. Et narrauit Ebengezar, quod si ex eo, & medio ponderis ipsius, & rasura panni antiqui subtilis, mundi, & vino, & melle, & oleo rosaceo, fiat vnguentum sic terendo in mortario, nunc oleum, nunc vinum infundendo, illud fit mirabile ad implenda vulnera carne, & proprie in quibus videtur difficilis incarnatio. Et posteriores addiderunt ex lythargyrio, & aloe, & myrrha, & sarcocolla, sicut anaquartam partem quantitatis opopanaci, & fit medicamen mirabile sanans fistulas, & vlcera fraudulenta. Et est medicamen expertum rigori febrium, & proprie bibitum cum aceto ante horam paroxysmi, & linitum in spina dorsi dissolutum cum succo apij, & oleo anethino.

DOSIS. eius a drach. j. vsque ad ij.

De Opopanace. Cap. XXI.

SYLV. *Panacis. Herculei liquor omnib. dicitur, tamen Asclepiū panax hic potius describi cognoscitur ex vtriusque nomine a Dioscoride expressim.*

OPopanax est liquor plantæ similis ferulæ, caule cubitali, vel bicubitali pallido, folijs ferulæ, sed minoribus, floribus anethi modo in vmbella dispositis, odoris, flauis. Secto autem caule digitis duobus, aut circiter supra radicem liquor effluit flauus, qui coagulatus est opopanax optimus, si intus albus est, foris flauus, amarus, fragilis, in aqua mox solubilis, odoris boni, sed sui. Adulterant hammoniaco, intectis, scilicet ex ipso granis opopanace vero. Dolum prodit odor, & albedo in fracturis. Radice etiam planta hæc vtilis est, calida sicca tantum ordine secundo, tertio autem opopanax. vtrunque terget, digerit, tenuat, flatus dissipat crassos, lenit, expurgat. Purgat pituitam crassam, & lentam etiam a remotis partibus, cerebro, neruis, sensorijs, iuncturis, thorace. Ob id prodest harum partium affectibus frigidis inde natis, visui imbecillo, tussi antiquæ, difficultati spirandi, ischiadi, gonagræ, podagræ. Vino musteo incoctum post tres menses potu hydropem leuat, & lienis tumorem. Ex mulsa calente potum stranguriam sanat, menses mouet, abortum facit, alioqui ab vtero præfocationi, & frigidis vteri affectib. saluber. Stomacho idem nocet, sitimque excitat, tarde purgat, corrigitur, vt sagapenum. Idem aceto solutum collutione dentium dolorem, & erosionem sanat. Potum cum aceto hora vna ante accessionem, & cum succo apij, & oleo anethino spinæ illitum, rigorem febrilem prohibet. Ex ipso autem, & succo apij, & aceto bono emplast. lieni impositum ipsius diuritiem dissipat. Datur à drach. j. ad drach. ij. nodos, strumas emplastro dissipat, & resoluit, & ischiadem, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores quouis modo vsurpatū, hoc est, sumptum, clystere iniectum, admotum præsertim cum succo brassicæ, melle, pauco sale. Vlcera fistulosa, antiqua, putrida, cacoetha, dysepulotica expurgat, carne implet etiam super ossa nuda (quod opus illi est peculiare) & cicatrice tegit, si (Ebengezar ait) opopanacis ʒ j. rasuræ panni antiqui tenuis, mundi, vncia dimidia cum vino, & melle, & oleo rosato paulatim alternis affuso, teratur in mortario, donec fiat vnguentum. Huic tamen posteriores addiderunt litargyri, aloes, myrrhæ, sarcocollæ, ana drach. ij.

De Opopanace.

MANA. OPopanacem Græci, Latini vocant liquorem Panacis Herculei: triplicē enim Panacem tradunt Herculeum, Asclepium, & Chironium. Videtur tamen non Herculeum, sed Asclepium potius describere, dum ait: Gummi plantæ similis ferulæ, & reliqua. De Herculeo siqui-

si quidem scribit Dioſc. quod caulem habet,& vmbellã. non quod planta ſit ſimilis ferulæ.Sed nec ex duobus reliquis generibus vllum ferulaceum facit. CVIVS ſtipes eleuatur ſuper terram, circiter cubitum vnũ, vel duos,) Herculei caulem dicit Dioſco. eſſe altiſſimum, Aſclepij tenuem,& cubitalem. ET folia eius ſunt minora folijs ferulæ.) Hoc nullo pacto poteſt Herculeo congruere, quẽ folia habere dicit Dioſco. fico ſimilia, in quinque partes per ambitum diuiſa; ſed reſpondet potius Aſclepio, quẽ folio fæniculi conſtare dicit, ſed maiore: quod etiam de ferula dixit Meſue. Flores odoris boni,coloris auri, hæc fere ſunt Dioſc. verba de Aſclepij floribus, Herculei vero flores,dicit eſſe melinos, hoc eſt luteos. SECVNDVM ſemitam florum Anethi.) Hoc vtriq; poteſt aptari. De Herculeo tamen peculiariter Dioſcor. quod vmbellam anethi habet. Ex his igitur patet, Aſclepium potius hic deſcribi, quam Herculeum cum tamen omnes medicinæ authores, ex Herculeo, non ex Aſclepio fieri opopanacem ſcribant. ET faciunt cultores eius inciſiones paruas,inter radicem,& eleuationem thyrſi,circiter palmũ medium.) Radicem ipſam ſcindi ſcribit Dioſco. germinantibus caulibus,caules vero meſſis tempore. ET egreditur humiditas aurea.)Egredi liquorem candidum ſcribit Dioſcor. ſed vbi inaruerit croci colorem exterius acquirere.MELIVS ex eo,quod eſt citrinum extra, & ſubalbidum intus.) Laudat Dioſc. eum, qui ſit interius candidus, vel ſubruſus, exterius croceus. ET quod eſt amarum.) Amariſſimum dicit Dioſc. ET quod eſt odoris boni.) Grauis odoris eſſe debet ſecundum Dioſc. & præterea pinguis,friabilis,diſſolui facilis,ac læuis, nigrum, & mollem eſſe malum dicit. ODOR, & albedo fracturæ deoccultant fallacciam,) Dioſcorides, verus digitis in aqua cõtritus,diluitur,& lacteſcit. CALIDVS, & ſiccus in tertio.)Galenus calidum in tertio,ſic cum in ſecundo. Et eſt reſolutiuum,& reliqua.) Gal. calefacit, mollit,diſcutit: radix vero abſtergit,ſiccat,& quia non vehementer calefacit,ideo carnem generat. SOLVTIONE educit phlegma.) Nec Dioſc.nec Gale. vim ei purgandi adſcribunt. EST ex rebus addentibus in viſu. Dioſcorides,ad claritatem oculorum inungitur. CONFERT tuſſi antiquæ.) Dioſcorides,valet ad lateris dolores,& tuſſes cum aqua mulſa,aut vino ſumptus, & ad rupta, ac conuulſa. ET emplaſtratur ſuper nodoſitates membrorum,& ſuperfrofulas.) Durities inquit Dioſ. vteri,& inflationes diſcutit,cum melle ſolutus. Confert guttationi vrinæ.)Dioſcorides, ad ſtrangurias,& veſicæ ſcabies,ac tormina cũ aqua mulſa,aut vino. ET facit aborſum.) Dioſcorides cũ melle diſſolutus fętus occidit. Et de radice ait,quod abraſa,& ſuppoſita educit fœtum. PRÆFOCATIONI matricis.) De fructu hoc ſcribit Dioſcor. ſi cum vino bibatur. ET podagræ.) Cum vua paſſa linitus,ait Dioſc. SCIATICÆ ſecundum omnem modum adminiſtrationis.) Dioſcorides,inunctum Vulneribus antiquis.) De radice hoc ait Dioſc. Gal.quod valet ad vlcera mali moris, atque in eis generat carnem. VESTIT oſſa nuda.) De radice hoc quoque ſcribunt Dioſc. & Gal. tanquam de minus calida,quam opos. Adde ex Dioſ. quod acopis, & capitis medicinis miſcetur,ac cauis dentium,dum dolent: Carbunculos rumpit;& ſpicæ mixtum eſt contra morſum rabidi canis optimum emplaſtrum.

COST. *QVum panax ex qua opopanax ſuccus nuncupatus, Herculeus tantum ſit Dioſcoridis teſtimonio,trãſfertur tamen hic,& Aſclepij,& Chironij hiſtoria, qua certe in re aut ex deprauata Dioſc.hiſtoria,quã de pranatam hũc habuiſſe certum eſt,hoc quicquid erroris eſt fluxiſſe ſuſpicor; aut a ſciolo aliquo margini affixa hæc in contextum etiam irrepſiſſe. Cæterum quicquid alij hac de re ſentiant, etſi in plantæ huius deſcriptione eratum ſit; in ijs tamen, quæ deinceps ſequuntur, deeſſe accuſationi locum exiſtimo,ſi citra odium legantur.neque enim quanquam Dioſc. alia, aut aliter de opopanace ſcribit,culpandus tamen hic erit ſi vera ſunt,quæ de ſuo,aut alieno addit. veluti quum ait dignoſci opopanacẽ, an ammoniaco adulteratus ſit, ex odore, & colore albo; Dioſc. vero diuerſo experimento id probat.vtranque ſane fallaciam prodit.Omitto cætera,quæ etſi aliter quam Dioſc.non tamen contra,quam ille ſcripſerit.quale etiã quod de odore opopanacis.hũc Dioſc.grauis odoris eſſe ait:hic eũ eligit,q boni odoris proprij, ideſt, qui odorẽ ſuum maxime ſeruat. atqui hæc contraria nõ sũt.*

De Mezereon. Cap. XXII.

MEzereon eſt planta vocata apud Perſas rapiens vitam, & a quibuſdam faciẽs viduas, & a pluribus leo terræ vocatur, & eſt planta, cuius ſtipes † eleuatur ſuper terrã circiter cubitos duos, † & folia eius ſunt ſimilia folijs oliuæ, ſed maiora, † & producit grana nigra in magnitudine fructus myrti, & eſt planta lacticiniorũ maior † cuius ſpecies ſunt plures. † Eſt enim quædam magna habens folia ſubtilia; & † eſt parua habens folia ſicut folia oliuæ, & ſpiſſa minus: & eſt habens folia criſpa, & aſpera. & ex eis aliud eſt habens colorem viridem,& aliud habens colorem ſubnigrum producentem colorem pauonis. ANT. F

ELECTIO. † Melius eſt habens magna folia tenuia, & viridia, & quod oritur in locis liberis, & in vicinitate plantarum ſpeciei eius. Et quando oritur ex eo, planta vna in toto ambitu loci eſt mortalis. Et quæ oritur in locis thermarum eſt ſicut venenum; & parua habens folia, & ſpiſſa, eſt malum: & ſimiliter habens criſpa, & aſpera,& quod eſt ſubnigrum ſimiliter. G

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum eſt, & ſiccum in quarto, & dixit filius Zezar eſt in fine tertij. Sed non verificatur illud: eſt enim in eo virtus acuta,ignea, & acrimonia vehemẽs, & eſt excoriatiuum, vlceratiuum, ſerroſum, & inflammabile,& eſt conſumptiuum,& diſſoluti uum virtutis.

RECTIFICATIO. † Eſt proximum veneno. nocens membris, quæ ſunt mineræ virtutum; debilitans,& diſſoluens eas. Conandum eſt igitur frangere malitiam, & acuitatem eius, † & hoc faciemus cum auxilio rerum frangẽtium ea,& permutantium inflammationem,& ſeroſitatem eius, ſicut ſunt olea frigida, & proprie res extinctiuæ, ſicut eſt mucillago pſyllij, & ſuccus portulacæ, & ſuccus endiuiæ, proprie: eſt enim mirabile: & aqua alkekengi, & aqua ſolatri humidi, & altaraſacon, & aqua berberorum. Et frangunt adhuc acuitatem eius res inſpiſſatiuæ, & ponticitatem habentes, ſicut ſunt myrobalani; ſunt enim ſublimes ad illud. Et dixit filius Zezar.† Duplum ipſius ex abſinthio iunctum cum eo emendat malitiam eius. Inquit Dioſc. Infundantur folia eius in aceto die vna, & exiccentur, & frangitur cum arte hac virtus ipſius ſerroſa,& inflammabilis. Et dico quod ſi in aceto coquantur aut infundantur citonia, aut maciana,aut berberi, erit melius: & ſigillatur almezereon bonitas ex hoc ad ea, quæ opotet, & ſi ex aceto infuſionis eius, aut decoctionis ipſius fiat H

ſyrupus

syrupus acetosus, inuenitur expertorum iuua- A mentorum vbi oportet. Et ex rebus adhuc emendantibus, & remouentibus malitiam eius est, vt infundantur folia eius in lacte dulci, aut acetoso, & proprie sumpto ex asina, aut capris. Et quando que ponuntur folia almezereon in aqua lactis, & bulliunt cum facilitate, & auferatur spuma eius, & colatur, & propinatur cum securitate, † & dixit Gale. Infundantur folia eius in syrupo rosarum parum antequam terminetur coctio ipsius, & propinetur syrupus vbi oportet. non est enim in eo timor. Et dixit iterum, Decoquatur in iure gallorum antiquorum, & est sine nocumento, & quandoque oleum almezereon admi nistratur cum permixtione aliarum medicinarum virtutem eius fractiuam habentium, & eius operatio est talis. Accipe foliorum eius drac. B xl. & super ea proijce aquæ dulcis lib. ij. & dimitte die, ac nocte, deinde fac bullire lento igne donec redeat ad lib. j. & med. & in colatura eius ponantur olei sumpti ex amygdalis dulcibus, vnc. viij. & bulliat faciliter vsq; ad aquæ consumptionem: tunc si ponatur oleum cum folijs, & aqua, & bulliant simul ad aquæ consumptionem, erit in virtute fortius. † Et dixit Rufus, Submergatur in aqua ex folijs eius † circiter vnc. ij. in cado magno musti, & dimittatur mensibus tribus, & erit res mirabilis ad hydropisim. expellit enim sine nocumento aquam citrinam. Confectio almezereon ex inuentione nostra. Accipe foliorum almezereon præparatorum partes x. carnium citoniorum elixatorum in aceto vini, & zucch. tabarzet ana. partes lxx. tereniabin partes xl. aquæ C casei infusionis agarici partes xxx. olei almezereon partes xij. Dissoluatur zuccharum, & tereniabin in aqua casei prædicta, & misceatur cum carne citoniorum, & coquatur cum facilitate vsque ad mellis spissitudinem, & inuoluatur puluis foliorum almezereon cum oleo iā dicto, & conficiatur cum eis. est enim medicamen benedictum ad hydropisim. Confectio pilularum almezereon valētium similiter ad hydropisim, & ad expellendum aquam citrinam cum fortitudine sine timore. Rec. foliorum præparatorū drach. 5. myrobalanorum citrinorum drach. 4. chebulorum drach. 3. confice cum tereniabin, vel tamarindis dissolutis in aqua endiuiæ. † Et scito, quod almezereon de decoctione modicū sustinet, & contritio laboriosa virtutem eius de- D struit. Expellunt autem nocumenta eius a corpore aqua hordei, & aqua passularum. verum aqua endiuiæ, & altarasacon auferunt inflammationē relictā ab eo in corpore. Et sciuisti, quod medicinæ cōpressiuæ audaciā medicinarū expellunt.

Posse. † Solutione educit aquam citrinam cum fortitudine vehementi. Et dixit Alex. luncta cum rebus educentibus malencholiam educit eā, & cum rebus educētibus phlegma educit ipsum. Et absinthium duplicatum ei, aut myrobalani addunt ei bonitates notas, & faciunt educere choleram. Maius autem iuuamētum, quod ex eo expectatur, est ad hydropisim. Aquā enim educit aggregatam in ventre. Nocet tamen hepati, imo omnibus membris nutritiuis. † Et interficit lumbricos, & vermes, & solutione educit eos, & serpentes viscerum. † Et si fiant tentæ ex eo, & melle curat fistulas, & vlcera fraudulenta, & fit collutio ex aceto decoctionis ipsius. † Et cō fert dolori dentium, & corrosioni eorum, & gin giuæ sanguineæ, & mollificatæ. † Et fit vnguentum ex eo, & aceto, & oleo, & cera ad scabiem bonum, † & fit ex eo linimentum cum sulphure, & melle, & aceto forti ad morpheam, & albaras, & lentiginem, & delet eas. Et quandoque fit confricatio super morpheam, & baras cum folijs eius, & aceto forti, & est vltimum. Et dixit Ioannitius. Valet ad quartanam.

† Dosis eius est a drach. s. vsque ad ʒ. 1. Et hoc in coctionib. & plurib. a Karactis 2. vsq; ad 5.

De Thymelæa. Cap. XXII.

THymelęa (quæ Persis † mezereon, idest rapiens vitam, alij faciens viduas, multis leo terræ vocatur.) planta est lactariarum maxima, caule bicubitali: folijs oliuæ, sed † maioribus, fructu nigro: myrtarum magnitudine, eaq́ne multiplex, vna folijs magnis, tenuibus, altera folijs quidem paruis oliuæ modo, sed multo spissioribus, alia folijs crispis, asperis. Ex his item quædam folijs virentibus, alia nigricantibus, colorem pauonis referentibus. Præstantior est, quæ folijs est magnis, tenuibus, virentibus, in loco libero nata prope alias speciei eiusdem. Quæ vero sola in magno agri ambitu oritur, pernicioſa est, vti etiam, quæ prope thermas, & quæ folijs est paruis, & spissis, item, quæ crispis, asperis, itemq; nigricantibus. Calida est, ac sicca ordine quarto potius, quam tertio, vt filius Zezar censuit. Vis enim ei inest valenter acris, ignea, vlcerans, mordens, inflammans, consumens, virtutes dissoluens. Aquas seroſas valenter purgat, melancholiam quoque, vt ait Alex. si melanogoga misceātur, pituitā si phlegmagoga, bilem flauam si cholagoga, vt absinthiū duplum, aut myrobalani. hydropem ob id mire iuuat aquis ex ventre eductis. Lumbricos, & animalia alia interanea necat, pellitque. Sed hepati, cæterisq; partibus nutritorijs nocet. Ad quartanam cō mendatur a Ioannitio. Turunda ex ea, & melle vlcera fistuloſa cacoethea, ideſt maligna curat. Acetum cui hæc incocta est, collutione dentium dolori, & eroſioni, gingiuarum cruentarum mollitiei medetur. Eadem cum aceto, oleo, cera, vnguentū est ad scabiē vtile, cū aceto autē forti, melle, & sulphure, alphos, leucem, lentiginē delet. Quin, & folia ex aceto forti ijs astricta idē posſūt. Quoniā autem id partibus principibus facultatum nos gubernātium, ceu fontibus veneni modo nocet eas deijciens, ac dissoluens, eius vis acerrima, & maligna frangatur contrarijs, acrimoniam, & calorem fiāmeum obtundentibus, & extinguentibus, qualia sunt olea frigida, adstringentia. Muccago psyllij, succus portulacæ, & magis intybi, aut halicacabi, aut solani humidi, aut sonchi, aut aqua oxyacāthę, myrobalani quoque, absinthium duplum, autore

SYLV. † *Mezereon Rarus tenuibus, speciosis, habitat in Dioſc.* † *Minoribus Dioſcor. fructus imitatur. postremo, operimēto tegitur duro, foris nigro, intus albo Dioſc.*

Zezar

apud Auic. id legitur, no Dioſc.

Zezar, acetũ item vno die traditã ſibi thymelæam corrigit Dioſc. Idẽ acetũ cui incocta, vel infuſa fuerit in ſyrupo acetoſo coctum, magnarũ, & experta rũ eſt viriũ, melius ſi eodẽ aceto ante macerata fuerint cydonia, vel maciana, vel vua oxyacanthæ. Folia quoq; eius lacte, vel aſinino, vel caprino, dulci, vel acido, vel ſero lactis infundantur, vel igni lento coquantur deſpumãdo, & coletur. Tuto id propinatur malitia eius ſic ablata. Syrupus roſatus antequam ſit percoctus, ſi eo maceretur aliquãtiſper thymelæa, ſaluber eſt, ac ſecurus Gal. Idẽ ius galli antiqui ſi in eo macerata ſit, pollicetur. Oleum quoquv thymelææ alijs miſtum virtutẽ ipſius frãgentibus eſt efficaciſſimum. Fit autẽ ſic, Foliorum thymelææ. vnc. 5. macera horas 24. aquæ dulcis lib. 3. coque igni lento ad dimidias, colato adde olei amygdalarum dulciũ vnc. 8. percoq; ad aquæ cõſumptionem. Foliorum quoque horum vnc. 2. cado magno muſti impoſitæ, poſt tres menſes vinum id ad hydropẽ efficaciſs. reddunt, autore Ruſo, expulſis ab eo citra noxã ſeroſis excremẽtis. Ad eundem hydropem benedictũ confecimus medicamentũ ex foliorũ thymelææ præparatorũ drac. 10. carniũ cydoniorũ ex aceto coctorum ſacch. albiſs. ana drac. 70. mannæ drac. 40. ſeri lactis cui infuſus ſit agaricus drach. 30. olei thymelææ prædicti drac. 12. ſaccharum, & manna in ſero illo ſoluãtur, carni cydoniorum miſceatur, coque igni lẽto ad mellis ſpiſſitudinem. Puluis foliorũ oleo dicto inuolatur, & miſce omnia. Catapotia idem valenter, & tuto præſtantia recipiunt foliorũ præparatorũ drach. 5. myrobalanorum citrearum drach. 4. cepularum drach. 3. miſce cũ manna, vel tamarindis aqua intybi ſolutis. Mediocriter coqui poteſt. multa tritura vis eius vaneſcit. Aqua hordei, & vuarũ paſſarum noxas eius in corpore abolent, aqua autem intybi, & ſonchi calorem ab eo in nobis relictum extinguunt. Styptica quoq; medicamenta depellunt ex corpore, & frangunt violentiã acriũ. Datur decocto a drach. ſemiſſ. ad drachmam vnã, pul. autem ad ſiliquas quinque.

Syruporum non meminit Galen.

De Mezereo.

MANA.

Mezereon Serapionis, eſt abſque dubio Chamelæa Dioſc. ab hoc autẽ ſcriptore deſcribitur Thymeleą, atq;, vt ſequens eſt, aliud Mezeron, ſi hoc Mezereon eſt, quã quod a Serap. ELEVATVR a terra circiter cubitos duos.) De Thymelæa ſcribit Dioſc. q ab ea ſurgunt rami tenues, ſpecioſi, binũ cubitorũ. de Chamelæa vero, quod dodrantales, ideſt, duodecim digitorum longitudine. ET folia eius ſunt ſimilia folijs oliuę, ſed maiora.) Hic eſt error manifeſtus. De Thymelæa ſiquidẽ ſcribit Dioſ. quod folia habet Chamelææ ſimilia, ſed anguſtiora, de Chamælea vero quod ſimilla oliuæ, ſed tenuiora, ex quibus ſequitur, non poſſe Thymelæam habere folia maiora abſolute quam oliua, ſecundum Dioſco. ET producit grana nigra in magnitudine fructus Myrti.) Quod magnitudine Myrti fructum ferat, congruit Dioſc. Thymelææ in colore diſſidet: ſiquidem dicit Dioſc. quod in initio viridis, de hinc rubẽs, operimẽtoq; tegitur duro, & nigro exterius, intus, cãdido. CVIVS ſpecies ſunt plures.) Licet voluiſſe viſus ſit deſcribere Thymelæam, per hæc tamen verba putare videtur Mezereon eſſe genus ad Thymelæam, & Chameleam, & quod magis abſurdum eſt, ad album, & nigrũ Chamelæonta, diuerſas omnino ab his plantas, quod ẽt peccauit Auicenna in quarto, & aliquatenus in ſecũdo, maxime vbi vires enumerat. EST enim quædã magna habens folia, & ſubtilia.) Hic videtur tangere Chamelæam. ET eſt parua, habẽs folia ſicut folia oliuæ, & ſpiſſa nimis.) Hic tangit Thymelæam, de qua dicit Dioſc. quod folia habet anguſtiora, & pinguiora. ET eſt habens folia criſpa, & aſpera) Hic tangit Chameleonta, neutra. n. illarum. Thymelæam dico, & Chameleã) folia habet criſpa, & aſpera, ſed oliuæ ſimilia. ET ex eis eſt habẽs colorẽ viridẽ.) Albũ deſignat Chamæleõta. ET aliud habens colorem ſubnigrũ.) Nigrum hic innuit Chamæleonta, nomen. n. habet a varietate foliorũ ſm Dioſc. quæ valde viridia interdũ, modo cyanea, modo ſub alba, modo rubra, iuxta locorũ differentias, viſuntur. MELIVS eſt habens magna folia.) Hic videtur elige re Chamæleã, ſequutus Auicennam. CALIDVM eſt, & ſiccum in quarto.) Licet Gal. Chamelæã non reponat in ordine, non videtur tñ adeo calidã putaſſe. dominantem enim amarã habere qualitatẽ dicit, & ſordida vlcera curare, quæ non videntur rebus tã impenſe calidis conuenire. Thymelææ autem cãuſticam vim tribuit Paulus, & Dioſ. eius grana vrere fauces dicit, folia guſtũ mordere, & fauces ſcarificare, qui tñ effectus in alijs quoq; rebus inueniuntur, quæ non ſunt in ſummo calidæ. EST proximũ veneno, nocens mẽbris, quæ ſunt mineræ virtutũ.) Nec de Chamelæa, nec de Thymelæa lego, q ſit proxima veneno, ſed de Chameleonte nigra, ſcribit. n. de ea Galen⁹, q radix eius habet quid venenoſi: de Thymelæa Dioſc. q nocet ſtomacho. ET hoc faciemus cũ auxilio rerum frangentiũ ea.) De folijs Thymelæę, quæ dicit vocari Cneorũ, vnde (vt puto) deriuata eſt vox Mezereon, de eius, inquam, folijs ait Dioſc. q tundenda ſunt, ab eis omnes fibræ ſeparandæ, & ſi minorem volumus fieri purgationẽ, elixas, & lenti, vel conciſis oleribus admixtas, dare debemus. DVPLVM eius ex abſinthio.) Hoc dicit Dioſ. de folijs Chamelææ, factis ex eis catapotiis cum dulci aqua. Inquit Dioſc. infundantur folia eius in aceto die vna. Hoc non legitur apud Dioſcoridẽ, ſed apud Auicennã. ET dixit Gal. infundantur folia eius in ſyrupo roſarum.) Non memini me aliquod horũ apud Galenum legiſſe, alioqui neque ſyrupi roſacei vſpiam meminit Gal. ET dixit Rufus.) Neſcio an id dixerit Rufus: ſcio autem Dioſcoridem docuiſſe modũ parandi vinũ Thymelæite, & Chamelæite, CIRCITER vnciæ duæ in cado magno.) Dioſc. ponit drachmas triginta Thymelææ colicu lorum, foliorum, & ſeminis, in congios 3. & coqui iubet donec remaneant duo: & ex Chameleą ſimili quidẽ proportione, ſed non coquit, verum bullire ſinit muſtũ duobus menſibus. Et ſcito quod Mezereon de decoctione modicũ ſuſtinet.) Dioſcorides) vt ſupra diximus) coquit Thymelææ donec tertia pars vini ſit conſumpta. Serapion Chamelææ, donec duę partes ex tribus. Vtraque autem multa dici poteſt, non modica decoctio. SOLVTIONE educit aquam.) Chameleą ſecundum Dioſcoridem ducit per aluũ pituitam, & bilem. Paulus ad aquã intercutẽ dat Chamelæam cũ æquali ære, & aniſo. Dioſcorides Thymelææ folia meſſis tempore collecta, & in vmbra exiccata. Semen vero, quod coccum, vel granũ Cnidiũ vocat, euacuare dicit per aluũ bilẽ, & pituitam, & aquã. ET interficit lumbricos, & vermes, & ſerpentes viſcerũ.) De Chamelæonte albo ſcribit Dioſcordes, q ponderе oxybaphi educit vermẽ latũ: nullã talem vim Chamelææ, aut Thymeleæ adſcribens: veri tamen ſimile eſt, quod & ipſæ poſſint vermes interficere. ET ſi fiant tentæ ex eo, & melle, curat fiſtulas, & vlcera fraudulenta.) De Chamelæa ſcribunt Dioſcorides, & Gal. quod cum melle purgat ſordida vlcera, & cruſtoſa: de Chamæleonte vero nigra, ait idem Dioſc. quod valet phagedænicis comedentibus, & feris vlceribus. ET confert dolori dentium. De Chamæleonte nigra ſcribit Dioſc. quod eius decocto vtiliter dolentes colluntur dentes, & quod dolen-

tem

tem dentẽ cum graphio impoſita cõfringit. Capite vero de Chamelæa,& Thymelæa,nulla dentũ mentio. Fit vnguentũ ex eo & aceto,& oleo,& cera,ad ſcabiem.) De Chamæleonte nigra ſcribit Dioſc. quod curat ſcabiem cũ calcantho,cedria,& axungia:non de aliqua illarũ. Et fit ex eo linimentũ ex ſulphure, & melle.) Admixto ſulphure,& alumine,ait Dioſc. valere eandẽ Chamęleonta contra impetigines, ſi ex aceto coquatur & inungatur. Et cũ ſulphure ſolo,ad vitiligines ephelides. Dossis in decoctione à drach. s. ad dtach. vnã in puluere à 2. cera-tijs ad 5. Paul. dat quatuor drachm. Chamelææ in aquæ mulſę cotylis duabus coctas,donec quarta pars ſuper ſit: quo ſi damq; conficere catapotia,ex duabus abſinthij partibus,& vnica Chamelææ, purgareque dicit, ut elleborum. Cnidia vero grana,à viginti vſque ad triginta.

SYLV. THymelæam coquit Dioſc. ad tertiæ partis vini conſumptionem, chamelæam Serapion ad duarum ex tribus partium, quæ vtraque coctio multa dici poteſt.

COST. *QVid Mezereon ſit, ſi modo lactaria planta eſt, vt Meſ. ait, nihil ipſe auſim affirmare. Chamelęam .n. ac Dhymelæam quas hoc nomine Serapion intelligit, inter lactarias non ponit Dioſc. arbitrandũ aũt ignotum de facie mezereon fuiſſe ipſi Meſ. & ex corruptis aliquibus herbariæ hiſtoriç cõmentarijs hæc emanaſſe. Verũ, vt erraſſe hic Meſuẽ demus, vocum ſimilitudine deceptũ; ſi ẽt mezereon ſuo adſcribat, quę alij nigro chamæleoni; nõ ob id tamen confudiſſe hũc chamęleonis nigri hiſtoriã cum chamælea aut thymælea, aut erraſſe ipſum auſim affirmare, quando alia præter chamæleonta eaſdẽ habere uires nihil prohibet. ſed quidquid alij hac de re ſentiant, ſicuti (mea ſnã) Meſuæ mezereon noſtra tempeſtate ignoratur; ita ẽt de chamelæa ac thymelæa notiſſimis forte plantis Dioſcoridæ tpe video nũc hærere omnes. cum aliqui eaſdẽ eſſe has cum duplici Theophraſti cneoro aſſerant, Matthiolus contra neget: alias pro chamælea ac thymelæa plantas oſtendat Matthiolus, alias Anguillarius. Ita vero, & Coccum Gnidium Dioſc. fructum eſſe ait Thymeleę; Apuleius lib ſimpl. ẽt ricini ſemẽ coccum Gnidium vocari teſtatur: Matthiolus pro eo piper montanũ, Anguillarius ſuæ Thymeleæ fructũ eſſe tuetur à montano pipere lõgè diuerſum. Hæc ergo quũ ita ſe habeant, nos quid certi hoc in loco afferamus, nunc habemus nihil de Cocco Gnido tantum id libet adnotare, quid Plinium in errorẽ impulerit, vt ipſum, aluum ſiſtere præter aliorum opinionem literis cõmendarit. ęmulatur nempe Theophraſtum libr. de hiſt. plant. 9. ſcribentem dari πρὸς τὰς κοιλίας λύσιν ad alui ſolutionem. potes enim ex his verbis tam cohibendę, quam citandæ aluo cõmodum id eſſe medicamentũ colligere. Sed vere, vt & Dioſc. & alij omnes aluum ſoluit Gnidium granum, non ſiſtit. Aliud hic aduertendum ſupereſt, in quo variare à Dioſc. & Serapio. Meſues noſter videtur, quum ait, mezereon modicam ferre coctionem. At contra Dioſc. Thymelæam coquit, vt tertia vini pars abſumatur: Serapion vero chamelæam, vt duæ ex tribus ſint conſumptæ. atqui multa (ait Manard.) hæc eſt coctio non modica. Sed Manardi pace, ſi mezereon Meſuæ lactaria eſt planta, affirmare nullus poteſt eſſe hoc Dioſcoride, aut Chamelæam, aut Thymelęam. atque adeo de diuerſis hi agunt rebus. ſed vt eaſdem tamen eſſe plantas demus, ſi violentum hoc medicamentum eſt, vt vere eſt; non mirum à Dioſcor. & Serapion. diutius, vt ferueſcat præcipi, reprimendæ, atque, vt ita dicam, exoluendæ acrimoniam, ac violentiæ illius gratia: Meſues tamen non id, ſed medicamenti ſubſtantiam, ac naturam ſpectat, cuius quum purgandi vires in ſuperficie fortaſſe reſideant, ſi integram medicamenti vim velis, à longo feruore erit abſtinendum.* Cap. 21.

APIOS. SEBRAN MAGNVM.

PITYVSA. SEBRAN PARVVM.

De Alsebran. Cap. XXIII.

ANT. ALsebran † est species lacticiniorum, & est solutiuum rusticorum. Et eius † aliud est magnum habens radices rotundas, & crassas, & spissi corticis, & densi, & ponderosi. Et aliud est paruum habens radices subtiles, & est tenuis corticis.

ELECTIO. † Magnum est malum abscindens viscera. Paruū verò est illud, quod eligitur. † Et melior pars plantæ est cortex radicis eius, & lac eius est acutius, & fortius. Et melior radix ipsius est, habens proprietates quinq; bona; scilicet cuius cortex est vtilior, & leuior, & facile frangitur, & est habēs de rubedine aliquid, sicut cassia proprie, & super quam iam præterijt mediū anni. recens verò mensis sui tātum est mala. Nigra verò est pernicioſa. Et orta in locis thermarū similiter. & melius tempus collectionis radicis ipsius est principium veris; lactis eius in fine ipsius.

COMPLEXIO. Et Proprietas. † Calidę complexionis est, & siccæ, in principio tertij, & lac eius calidius, & est compositum ex substātia ignea acuta, & subtili, & ex substantia terrea stiptica, & est incisiuum, subtiliatiuum, exiccatiuum materierum submersarum, liquefactiuum, & aperitiuum, disruptiuum orificiorum venarum.

RECTIFICATIO. Nocet cordi, hepati & stomacho, & disrumpit venas, & excoriat viscera, & derelinquit inflammationes facientes cadere in febres. Et emendatur primum nocumentum, quod ex eo timetur, permiscēdo ei aliquas ex medicinis cordialibus, & stomatichis, & hepaticis cum eo. & secundum, & tertium nocumentum corrigitur acquirendo ei bonitatem cū medicinis conglutinatiuis, & coadunātibus, & consolidantibus: sicut est tragacanthum proprie, & gummi, & bdellium, & mucillago psylli, & succus portulacæ, & similia. Et quartum nocumentum eius tollitur permiscendo ei ex rebus refrigerantibus, & extinguentibus aliquas. Et ex hoc faciētibus apud me est, vt infundatur in succo altarasacon, aut in succo endiuiæ, & pauco aceto. Et si fuerit acetum decoctionis, aut infusionis citoniorum erit melius. Myrabolani quoque sigillant ei bonitates notas, & absinthium similiter, & aloe. & dixit Iudæus, Infundatur in lacte dulci, aut aceto, & renouet in eo, lac multoties, & exiccetur. reprimitur. n. sic à sua malitia. Et dicit Rufus, Si solutio per ipsum superfluit, aut laborioſe fiat, sedeat solutus in aqua frigida. † Mihi quoq; videtur verbū inconueniens. Circumstans. n. frigidum includit, & coadunat virtutem medicinæ, & corroborat eā, necnō & medicinas adiuuans ad vias expulsionū repellit materias, sicut te scire fecimus. Succurrendū est igitur tunc sicut in canone diximus. Cōfectio pilularum de alsebram conferentiū hydropisi. Accipe eius prę parati partes 4. myrobalanor. citrinorum partes 4. aloes partes v. confice cū succo fęniculi, aut endiuię, & est dosis earum, à drach. 1. & s. vsq; ad iij. † Et quidam ex lacte eius, & farina faciunt oblatas, & soluunt cum eis. Et quidam faciunt cum aceto, & zuccharo, & lacte ipsius, & quidam E cum carne citoniorum, & mastice faciunt solutiuum bonum.

POSSE. Solutione educit phlegma vehemēter, & aquam citrinam, & humores melancholicos, & materias à iuncturis, & confert doloribus earum. Et est ex medicinis magnis ad hydropisim. Veruntamen nocet hepati, & desiccat corpus vtentis ipso: & consumit sperma. & lac eius hoc vehementius facit. Et facit cadere in febres.

† DOSIS corticis radicis eius est à charactis ij. vsq; ad vij. & lactis eius à characto j. vsq; ad iij.

De Esula. Cap. XXIII.

SYLV. ESula herbarum lactariarum species, rusticorum purgatorium. Huius vna est magna, radicibus rotundis, magnis, F densis, & graui cortice intectis. Altera parua, radiculis exiguis, cortice tenui intectis. Maior viscera vlcerat, ob id pernicioſa. parua est præstantior, præsertim cortice radicis tenui, leui, fragili, subrubro cassię modo, ante sex menses collecto. Nam recens, quo mense collecta mala est, vti & niger, & orta loco aliquo prope thermas. Colligenda est Veris initio. Lac autē quod calidius, acrius, ac valentius, fine Veris. Calida, & sicca, principio tertij gradus, substantia constat tenui, ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, siccante, aperiente, & terrea styptica etiam siccante materias altius im mersas: purgat valenter pituytam, aquas, atram bilem etiam à iuncturis, ob id harum doloribus con G fert, & hydropi insigniter, sed nocet cordi; stomacho, hepati: viscera excoriat, venarum ora disrumpit, corpus immodice siccat, semen absumit, febres inflammando excitat, lacte suo maxime. Ob id mi scenda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica, ad hæc glutinoſa, cogentia, & adstringentia, glutinantia, vt gummi: tragacanthum, bdellium, muccago psillij, succus portulacæ. postremo refrigerantia, & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præsertim, quo cidonia sunt macerata, aut decocta, & succum intybi, vel sonchi, vel portulacæ, vel solani; additis autem myrabolanis, absinthio, aloe, præstantior euadit. Iudæus infundendo in acetum, aut lac sæpe mutando, & siccando corrigebat. Si tę autem immodice purgat, sede H do in aqua frigida ex Rufi consilio. Frigus enim ambiens, & medicamenti virtutem in vnum cogit, ipsumq; roborat, & per accidens iuuat, protrusis à se materijs ad meatus, per quos sunt vacuandæ. succurrendumq; est, vt in canonibus diximus. Catapotia ex ea facta idem possunt. recipiunt autem esulæ præparatæ, myrabolanorum citrearum, ana drach. iiij. aloes. drach. v. cum succo fœniculi, aut intybi misce, dantur à drach. j. & s. ad drachm. iij. Quidam ex lacte eius, & farina faciūt oblatas purgatorias. Alij ex lacte, aceto, saccharo, alij carne cydoniorum, & mastiche. Datur autem cortex radicis à siliquis duabus, vsque ad siliquas septem; lac vero à siliqua vna vsque ad tres.

Alsebram. Hac pityusa Dioſc. in quibuſdam inuēta vidē tur cōuenire Malam Serap. & Auicen. etiam dicunt.

Lac radicis valētius, & ſemen, ex Gal. doctrina videtur.

Lactariorū liquor calet ordine quarto, ſed radix minus calida eſt lacte ipſo. Auicen. & Paul. idem conſulunt.

De

De Alsebran.

MANA. IN hac quoq; planta, quam & Alsebran & Esulam vocant, non omo conueniunt Arabes. Serapion. n. absq; dubio intellexit vocatã à Dioſc. Pityusam. Auic. licet in ea describẽda à Dioſc. & tab ipso ẽt Serapione discordet, eandẽ tñ rem intellexit. Mes. potius in ſpecies diſtinguit, quã oſtẽdat qualis ſit. Neſcio aũt, an Cypariſſiam ſpeciẽ quandã Tithymalli hic intellexerit, vel Paraliũ: ſatis. n. tres hæ plantæ inuicẽ conueniunt, Pityuſa, videlicet, Cypariſſia, & Paralion. Paralion. n. lini folio, Cypariſſiã Piceæ, ſed tenuiore gracilioriq;, & ſimiliter Pityusã deſcribit Dioſc. ſatiſq; ſuſpicor, ne q̃ nũc Eſula vulgo vocatur, Paralios potius ſit, quã pityuſa: folio. n. lini conſtare vocatã Eſulam, noſtri affirmant herbarij. Est ſpecies lacticiniorum.) Si paralios vel Cypariſſias eſt, vera ſpecies eſt Lactariæ. Si pityuſa, genus per ſe, ſecundũ Dioſc. & Gal. licet inter lactarias, ob ſucci ſimilitudinem, & purgandi vim enumeretur. ALIVD eſt magnũ, habens radices rotundas, & craſſas. Dioſc. poſtq̃ pityuſam deſcripſit, eãq; habere dixit radicẽ candidã, craſſam, lacteo liquore manantẽ, ſubdit: Inuenitur quibuſdam in locis grandis hic frutex. Non igitur putaſſe vĩ aliam eſſe tenuibus. aliam craſſis radicibus, vt dicit Meſue. MAGNVM eſt malũ.) Non hoc Græci, ſed Serapion, authoritate cuiuſdã Abix vocati, & ſequutus eũ Auic. Et melior pars plãtę eſt cortex radicis eius. Nec hoc dicũt aperte Græci, ſed cũ maiorẽ quantitatem prębeat Dioſc radicis quã ſeminis, vĩ minus potentẽ exiſtimaſſe, & folia debiliora radice eadẽ ratione, quia ſcilicet plus eorũ dat, quã radicũ, vel ſeminũ. Lac vero an puratiorẽ fortius incertũ ita eſt ſicuti incerta eſt cochlearis menſura. Gal. n. ſeptimo artis curatiuæ, duplicis meminit cochlearis, maioris, videlicet, & minoris. Quicquid aũt alij ſenſerint, Gal. hũc ordinem ponit inter Lactariarũ partes, vt opon fortiſſimũ, radicẽ debiliſſimam, & ſemen, & folia in medio reponat. CALIDÆ cõplexionis eſt, & ſiccæ in principio tertij.) Gal. pityusã in ordinẽ nõ redigit, ſed cũ vi ſimilẽ dicat lactarijs, quorum ſuccos calidos, poſuit in quarto ordine, vĩ quoq; pityuſę ſuccũ in eodẽ ordine ſtatuiſſe. MIHI quoq; vĩ verbũ incõueniens.) An id dixerit Rufus, neſcio. ſcio aũt ſcri

A pſiſſe Auic. qđ ſed ere in aqua frigida, ſuperfluã eius abſcindit purgationẽ. Paulus vĩ cũ Meſ. ſentire. Forte dici poſſet, ex parua mora fluxũ augeri, ex longa tolli, frigoris vi ad intima attingente, & veluti ſtuporem inferẽte. Et quidã ex lacte, & farina faciunt oblatas.) De Pityuſa ſcribit Dioſc. ex eius ſucco cũ farina fieri catapotia. DOSIS corticis radicis eius à ceratijs duobus vſq; ad ſeptem, & lactis ab uno ad tres.) Exigua certe eſt quantitas. Dioſc. ſiquidem radicis pityuſę drach. 2. fructus vnam, ſucci cochlearium, foliorum ternas drachmas exhibet.

R Adicis pityuſæ drachmas duas, fructus vnam; foliorum tres, ſucci cochlear dat Dioſc. SYLV.

QVid hic etiã intelligat Scebran nomine iudicatu difficile eſt. ſi. n. ſcebran maius radices rotundas, habet, ut Meſ. ait, nõ põt pityuſa Dioſc. hoc eſſe. ſed maius ſcebran erit potius apios, cuius hic imaginẽ damus, quem etiam Apuli rotundam eſulam vocant. minus vero fortaſſe pityuſa eſt, quam ſub ſcebran noĩe Serapion deſcribit. eritq; hoc pacto in his maioris, ac minoris differentia non ex plantarũ proceritate, ſed ex radice deſumpta. ſed hoc neq; ipſe auſim affirmare, neque multi alioqui in medicina vſus eſſe põt huius medicamenti agnitio, adeo pernicioſi, ut Meſ. affirmat. Sanè quũ ſcebrã minus, quæ, vt dixi, pityuſa eſſe uidetur, maiorĩ Meſ. pferat, ex eiuſdem ẽt partibus radicis corticem deligit, vt minus noxiũ, nõ quod valentius purget. importune ergo Manar. ſemen pityuſę radice imbecillius Græcorũ teſtimonio differit. De temperamento vero ẽt, licet deſcrepare Meſ. à Gal. idẽ Manar. credat, qđ hic in tertij ordinis initio calidã pityuſam facit, Gal. vero tithymalorũ ſuccos qbus hæc eſt ſimilis quarto ordine calidos putat: nobis tamẽ diſſentire nõ videtur. ſi. n. pityuſæ radix eiuſdẽ lacte imbecillior eſt, vt Gal. nõ negat; ipsã vero radicẽ in tertio ordine Meſ. reponit (de hac. n. loqui ipſum pro certo habeo ex partib. cæteris delecta) ipſum ẽt lac, vt in quarto ordine, vel propè quartũ ponat, neceſſe puto. COST.

DRACVNCVLVS. LVF criſpa.

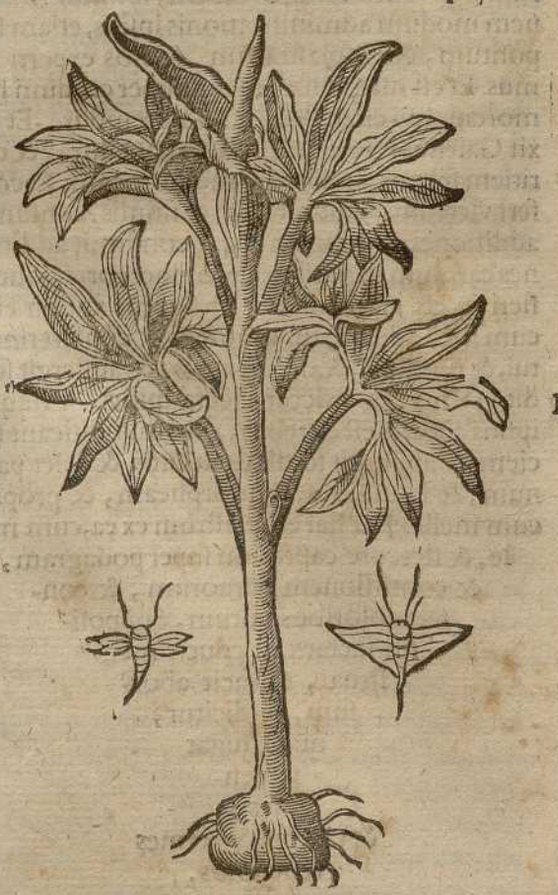

ARVM. LVF plana.

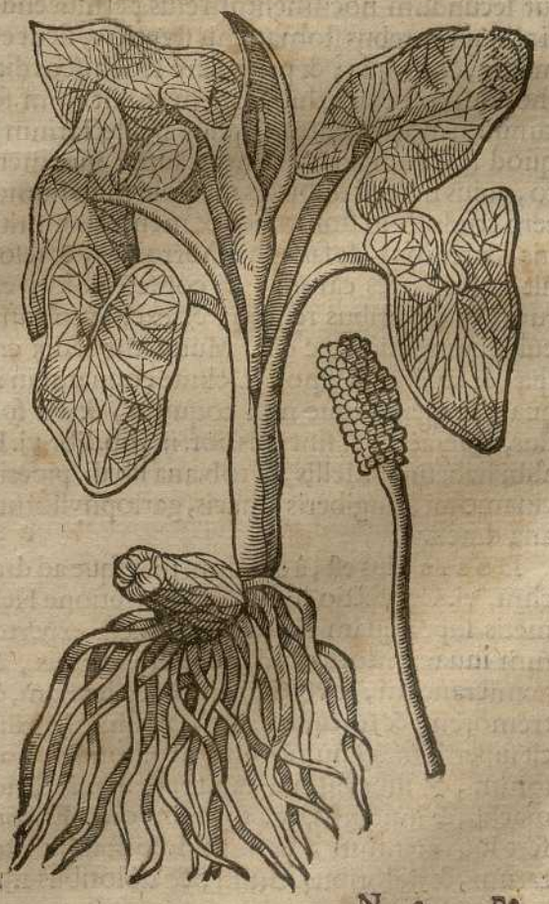

De Luf Cap. XXIIII.

ANT. VF, ideſt Serpentaria eſt planta, quæ † dicitur collum draconis, & ex ea alia eſt plana habens folia : alia criſpa. & radix planæ eſt ad nigredinem attinens exterius, interius vero alba eſt. † Criſpæ vero exterius cineritia, interius vero alba, & ad citrinitatem declinat † & ſuper vtriuſque radicem eleuantur thyrſi habentes maculas ad modum ſerpentis.

ELECTIO. Melior pars totius plantæ eſt radix. Et melior radix eſt craſſa, completa, & orta in locis liberis. † Et melius tempus collectionis eſt ver, & principium æſtatis.

COMPLEXIO ET PROPRIETAS. † Inquit Dioſcor. Criſpa calidior eſt, quam plana. Et dixit Rufus, Plana calida eſt in primo gradu: Criſpa in ſecundo. † Et dixit Gal. Plana calida eſt in principio ſecundi. Criſpa in fine eius. Et eſt quaſi verius. Et eſt in vtraq; caliditas, & acuitas, quæ poſita in ſuperficie cum ſubſtantia terrea eſt vincēs plus. Et vtraq; eſt abſterſiua, inciſiua, penetratiua, & aperitiua, ſubtiliatiua humorum craſſorum, & viſcoſorum adhęrentium. Criſpa autem ad hæc omnia eſt fortior.

RECTIFICATIO. † Nocet vtraque acuitate ſua, & ſtomacho, & hepati debilibus, faciens reumatizationem, & mordicationem. Et reumatizat ad ſtomachum materias à vicinis membris. Et illud, quod magis ſapientes elegerunt ad corrigendum primum nocumentum in ea, eſt, vt propinetur cum rob, aut cum melle paſſularum, & ſpeciebus alefanginis. Et tollitur ſecundum nocumentum eius permiſcendo ei aliquid ex rebus ſtomatichis ſtypticis, ſicut eſt maſtix, & citonia; & propinare trochiſcos diarhodon, poſt eius exhibitionem, tollit enim ſecundum nocumentum ipſius. Electarium, quod ſibi comparat Hamech ſuper iuuamento, cuius non eſt dubietas in reſoluendo humorem crudum in ſtomacho, & membris nutritiuis, & renibus, & ſanat hæmorroidas, & reſoluit ventoſitates earum, & confert dolori earum, & doloribus renum, & excitat coitum, cuius permixtio hæc eſt. Mundetur radix criſpæ, & lauetur in vino. Deinde coquatur in aqua, & quandoque non coquitur, & eſt fortius, & teratur, & ſint eius libr. ij. rob. libr. vj. Et alibi habetur. Mellis, & rob. ana lib. iij. piperis, cinamomi, zingiberis, macis, gariophyllorum ana drach. vj.

DOSIS eius eſt, à drachm. iij. vſque ad drachm. vj. Confectio hieræ luf deſcriptione Hermetis ſuper quam expectatur fiducia expertorum iuuamentorum ad dolorem capitis, & hemicraneam, & vertiginem, & epilepſiam, & tremorem, & torturam, & paralyſim. Et educit ſuperfluitates humorum viſcoſorum, & craſſorum, & ſubtilium à capite, & neruis, à ſtomacho, & iuncturis, & à toto corpore. Et confert iuuamentum magnum doloribus iuncturarum, & doloribus renum, & doloribus matricis, cuius hæc eſt permixtio. Recip. aloes, vnciam vnam, interioris colocynth. drach. viij. radicis vtriuſque luf ſiccæ, ireos, turbith, agarici, ſagapeni, myrabolano. citr. chebulorum Indorum, ana drachmam vnam, & s. & zingib. cinamo. maſtich. ellebori nigri, & euphorbij, aſſari, caſſiæ libr. ſalis Indi, croci, caſtorei, apij, cheiſim, ſeminis mezereon, ſtœchados ana, drachm. vnam, ſcillæ aſſatæ drachmas ij. & s. & ſcammon. drachm. ij. Fiat omnium contritio bona, & inuoluatur puluis in ſucco cucumeris aſinini, quantitate, qua bene inuoluatur. Deinde ſiccetur, & iterum denuo inuoluatur in prædicto ſucco, & oleo pauco nucum, deinde ſiccetur, & inuoluatur melle deſpumato, quantitate, qua fiat totum, ſicut paſta, & propinetur poſt ſex menſes, & ſit doſis eius, à drachm. j. vſque ad ij. † Dixit Philagrius, fiant tortellæ, ex radice planæ recentis, & mundæ, & tritæ vltima contritione, cum pondere ſui de farina tritici, & coquatur, ſicut panis, & propinetur omni mane habentibus hęmorrhoidas, & delet eas. Vtraque autem luf de decoctione ſuſtinet ad plenum.

POSSE. † Solutione educit phlegma ſubtile, & craſſum, & mundificat, & confortat renes. Et † prouocat vrinam, & excitat coitum. Et † eſt ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem, & confert eis, ſuper quibus timetur frequentia aſthmatis, & tuſſis, propter exuberantiam humoris viſcoſi in eis, & proprie loch, ex ſucco eius cum melle, & rob, & quandoque adminiſtratur cum ouis, & valet ſimiliter. Dixit Democr. Iuuamentum vtriuſq; ſpeciei eius eſt magnum omnibus doloribus hæmorroidarum, & ventoſitatibus earum, ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius, etiam ſuppoſitum, & emplaſtratum, & nos experti ſumus. Et eſt magni iuuamenti ſuper crudum humorem, qui eſt in ſtomacho, & renibus. Et dixit Galenus. Reſoluit apoſtemata dura, & duritiem ſplenis, & aliorum membrorum. Et confert vlceribus fraudulentis, & fiſtulis. conſumit additiones carnium in eis, & conſumit additiones carnium in naribus, prohibet corroſionem fieri in eis, & cancrum. † Succus autem eius cum melle deſtillatur in aurem, & confert tinnitui, & ſurditati, & dolori auris, & abſtergit ſordities eius, & exiccat vlcera ipſius. Vtraque ipſius ſpecies eſt ex rebus, quæ mundificant faciem: & abſtergit fœditatem cutis, & delet pannum, & lentigines, & morpheam, & proprie cum melle. † Et fiat emplaſtrum ex ea, cum melle, & ſtercore caprarum ſuper podagram, & contuſionem neruorum, & confert doloribus eorum. Suppoſitio factae ex ea educit menſtrua, & facit aborſum, & dicitur, quod fugat ſerpentes, & viperas, & vermes venenoſos.

De

De Dracunculo. Cap. XXIIII.

DRACVNCVLVS (collum draconis dicta à quibusdam) duplex, vnus foljs planis, radice foris nigricante, intus alba, alter est folijs crispis, radice foris ci-
SYLV. neritia, intus alba pallescente. Caulis vtriusq; maculis, ceu serpentis est variegatus. Radice valet, magna, perfecta, in locis liberis nata, legenda Vere: aut Aestatis initio. Crispa Dioscoridi calidior, quam plana. Nam Rufo illa est calida secundo gradu, hæc primo, seu potius cum Galeno crispa calida in fine secundi gradus, plana in principio eiusdem. substantia constat ignea, calida, acri, superficiaria terrea largiore. Terget, incidit, tenuat humores crassos, & lentore hærentes, aperit, penetrat, sed crispa potentius, quam plana. Pituitam tenuem, & crassam purgat, etiam à thorace, & pulmonibus, ob id asthmati, & tussi humidę confert, præsertim eclegmate ex succo eius, & melle, & sapa, vel data cum ouis. renes roborat, vrinas mouet, venerem excitat. Vterque hæmorroidum dolores, & flatus vel suppositus, vel emplastro admotus, vel quouis alio modo vsurpatus, mire sedat Democrito, id quod experti sumus. Humorem quoq; crudum ventriculi, & renum mire iuuat. Tumores etiam duros splenis, & aliarum patium resoluit, carnem supercrescentem in vlceribus fistulosis, & malignis, & naribus consumit, rosionemq;, ac cancrum in eis nasci prohibet. Succus eiusdem cum melle in aurem instillatus tinnitum, surditatem, dolorem auris sanat, terget eius sordem, & vlcera in ea siccat, faciem vterque terget, & cutim expurgat, lentigines, pannum, alphos, præsertim cum melle delet. Cum melle item, & stercore caprarum podagram, & contusionem neruorum, & dolorem emplastro sanat. Pesso menses trahit, & abortum facit. Fugare etiam serpentes, viperas, vermes venenosos dicitur. Vterque dracunculus nocet acrimonia sua ventriculo, & hepati imbecillis, morsuque suo ex vicinis partibus in ventriculum fluxionem allicit. Priorem noxam periti prohibent, miscendo sapam, aut mel vuatum, & aromata: secundam additis stomachicis adstringentibus, vt mastiche, cydonijs, trochiscis quoque diarhodon post dracunculum sumptis. Hamech verò ex radice crispæ, in vino lota, cocta si imbecillius vis medicamentum, non cocta si valentius, trita ad libras ij. cum sapæ libr. vj. vel mellis, & sapæ ana libr. iij. & piperis, cinamomi, zingiberis, macis, cariophyl. ana drachmæ vj. facit electarium dandum à drac. iij. ad drac. vj. quod certissime humorem crudum, & ab eo flatus in ventriculo, partibusque alijs nutritionis, & renibus resoluit, & inde natum harum partium dolorem mitigat, hæmorrhoidas sanat, venerem excitat. Ex eadem radice Hermes hieram descripsit efficacem ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem epilepsiam, paralysim, tremorem, torturam. Humores enim crassos, lentos, & tenues educit à capite, neruis, ventriculo, iūcturis, & corpore reliquo. Ob id natis inde doloribus renum, iuncturarum, vteri, mire subuenit. Recipit autem aloes vnciam j. pulpæ colocynthidis drach. viij. radicis vtriusque dracunculi siccæ, ireos, turbith, agarici, sagapeni, myrobalanorum citrearum, cepularum, indarum ana drach. j. & semissem, zingiberis, cinnamomi, mastiches, ellebori nigri, euphorbij, asari, casiæ ligneæ, salis Indi, croci, castorij, apij, libystici, seminis thymelææ, stęchados, ana drach. j. scillæ assatæ drachmas ij. & sem. scammonij drach. ij. Omnia curiose terantur, & succo cucumeris comprehendantur, siccentur, iterum eodem comprehendantur, & pauco nucum oleo iterum siccentur, & melle despumato excipiantur in mazæ crassitiem. Post sextum mensem detur à drach. j. ad drach. ij. Philagrius ex radice plani recenti, munda, pertrita curiose cum æquali farina tritici tortellas format, & panis modo coquit, & dat quotidie ad hæmorrhoidas delendas. Vterq; dracunculus perfectam coctionem sustinet.

Luf à Syris dicitur Lupha Dioſc. Arū, Plin. radice nigra Dioſc. alba.

Arum podagris illinit Dioſc. folia cum ſale recentia, vel ſicca articulis podagricis Plin. caſtigatio.

De Luf.

DE tribus plantis scribunt Græci, magnam inter se affinitatem habentibus, Dracontio videlicet maiore, & minore, & Aro magnę (vt inquit Plin.) cū Dracunculo litis. Theophrastus Arum genus putauit, diuersas sub se species cōtinentem: hunc Syri, teste Dioscor. Lupha vocant, Serapion sub Luf nomine, eodem capite de Aro scribit, & minore dracontio, & similiter Auic. sed dracontium appellat Luf crispam. Aron planam: in remedijs tamen vtrunq; miscet dracontium. Mes. Auic. (vt fere solet) secutus est. DICITVR collum draconis.) Dracontium dicitur, vel dracunculus. Radix plantæ est, ad nigredinem attinens exterius, interius alba.) Aron dicit Dioscor. habere radicem albam, similem Dracontio, Plin. nigram. CRISPÆ verò exterius cineritia, interius verò alba, & ad citrinitatem declinat.) Dioscor. radicem maioris dracontij dicit candidam, rotundam, cum tenui cortice. Minoris, bulbosam, raphano similem. Adeo autem albam dracontij radicem putauit Hipp. vt absoluto sermone radicem candidam cum dicit, eam intelligat. ET super vtriusq; radicem eleuantur thyrsi, habentes maculas ad modum serpētis.) De maiore dracontio ait Dioscor. quod caulis colore est adeò vario, vt sit similis draconi. De minore quod varium habet caulem, serpenti similē, cum purpureis lituris. de Aro, quod in purpuram tendit. ET melius tempus collectionis est ver, & principium æstatis. Radicem vtriusque dracontij messibus colligendam, docet Dioscor. INQVIT Dioscor.) Dicit Dioscor. quod minorem acrimoniam ostendit Aron, dum manditur, quam dracontium: & Galenus, quod dracontium acrius amariusque est, & propter hoc tenuium magis partium, & calidius Aro. ET dicit Galen. plana est calida in principio secundi. Galenus Aron dicit calidam, & siccam in primo. Dracontium verò non ponit in aliquo ordine, sed dicit calidius Aro. NOCET vtraque acuitate sua, & stomacho, & hepati.) Ratione adstringentis virtutis, quæ amaræ, & acri coniungitur, est inter efficacia, & præcipua medicamina secundum Galen. reponenda, nec videtur multum posse nocere, cum scribat Dioscor. quod radix minoris cruda, & cocta, more olerum à sanis estur, nosque vidimus homines folijs libenter vesci, & absque noxa. Galenus etiam inter ea quæ vescenda sunt, Ari & dracontij radices in libro de escis enumerat. DIXIT Philagrius.) Plin. dixit Cleophan-

MANA.

tum dediſſe purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto. & Dioſc. quod in Baleáribus inſulis paran tur placentæ ex radicibus minoris, cum multo melle, & in conuiuijs dãtur. SOLVTIONE educit phlegma.) Græci non videntur vim ad purgandi per inferiora, vel ſuperiora adſcribere: Galenus ſiquidem, & Paulus eum ſequens, expurgari ab eo viſcera dicentes, non videntur de ea purgatione loquuti, quam habent medicamenta cathartica vocata, ſed de obſtructionis reſeratione intellexiſſe, quod patere poteſt per verba Galeni dicentis, craſſos præcipue, & tenaces attenuans humores Plinius tamen dixit folia ex ſale, & aceto ſumpta, aluum inanire. PROVOCAT vrinam, & excitat coitum.) De minore ſcribit Dioſc. quod vrinam, & venerem excitat radix pota in vino. De maiore tantum, quod venerem. ET eſt ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem.) De vtroque hoc ſcribit Dioſc. ET confert vlceribus fraudulentis.) De vtroque etiam ſcribit Dioſcor. Galenus vero ait ſemine curari Cancrum, & Polipum. ET fiſtulis.) Collyrijs factis cum melle, ait Dioſc. SVCCVS autem eius cum melle deſtillatus in aurem.) Cum oleo dicũt Dioſc. & Plin. & loquuntur de ſucco ſeminis. ET fit emplaſtrũ ex ea, cum melle, & ſtercore caprarum ad podagram.) De Aro ſcribit Dioſc. quod priuatim podagris illinitur. Plinius, folia cum ſale recentia, vel ſicca articulis podagricis. ET facit aborſum.) ſolus odor radicis ſecundum Dioſc. Multas alias vires potes è Plin. & Dioſc. colligere. ex quibus vnam tantum addam, quod in peſtilentia ſalutaris eſt radix in cibis.

COST. *LVſ criſpum minorem dracunculum, planum vero arum eſſe intelliges ſi, & quæ hic ſcribit animaduertas, & Serapionem atque Auic. conſulas quos æmulatur. namque licet in his pingendis breuiſſime ſe expediat, ita tamen vtrunque ob oculos ponit, vt abſque diuinatore, ſi velis, quid velit intelligas. Quum enim luſ vtrunq; draconis collum vocari ait, & caules ferre ſerpentis modo cõmaculatos, ſi modo dracunculum vnquã vidiſti, diffiteri non potes eius ſpeciem aliquam deſcribi. Diſtingui vero id quod dracunculus ſpeciatim vocatur ab aro, ex radicis delineatione intelliges. vbi ſcilicet dracunculum, radice foris cineritia, arum nigra eſſe didiceris. Neque autem mirum, quod eodem luſ nomine duæ plantæ genere diſtinctæ Mauritanis veniant, quando & Græcis Theophraſto authore lib. 7. de plant. hiſtoriarũ ſub dracunculi fuit nomine vſurpatum. Porrò quædam hic animaduerſione digna occurrunt. ac primum, luſ planæ, ideſt ari radicem foris nigram intus albam aſſerit: Dioſc. vero albam foris eſſe affirmat, & dracontio ſimilem. De legendę quoq; radicis huius tempore diſſerens, vere & eſtatis initio colligi iubet: Dioſc. vero in meſſibus. Quum item de huius caſtigatione verba facit, obeſſe ait ventriculo, atque hepati imbecillis. at contra, ratione adſtringentis facultatis, quæ amaræ, & acri adiungitur, putat Manar. inter efficacia medicamenta eſſe reponendum, & carere noxa, quum preſertim ari, & cruda, & cocta radix, necnon eius folia in ciborũ vſum veniant. De viribus etiam poſtremo lis exoritur. quum enim Meſ. inter ſoluentia medicamenta hoc reponat; talem vim tamen non videntur illi adſcripſiſſe Græci, expurgari ab eo viſcera dicentes, id enim de obſtructionis reſeruatione intelligendum, quum Galen. ad craſſos, & viſcidos humores ipſum probet. Cæterum vt his ſatisfaciamus, quod Meſues luſ planæ, ideſt ari foris nigram, intus candidam radicem aſſerat; criſpæ autem, ideſt dracunculi extra cinerem intus albam, ſed ad luteum inclinantem ſcribat: non diſcrepat à Dioſcor. neque veritati ait repugnantia. Dioſcorides equidem non extimum quo radix obducitur corticem, ſed intimũ ac illius veluti cutim obſeruat: Meſues. de extimo illo meminit, quem in aro magis, in dracunculo minus atrũ videre re ipſa licet. diſſecta autem radix alba eſt, ſed candidior in aro, quam dracunculo, vt propterea non temere Meſues dracunculi ſui radicem exterius cinereo colore, intus autem albo vergente ad luteum eſſe dixerit. alioquin candida eſt radix tota, præſertim ſi nõ aro comparaueris. Quod autem hic vere, aut æſtatis initio eruendam eſſe radicem hanc ſcribat, non eſt à ratione alienum. tempus deligere hunc puto, quo, ſucco nondum in folia, aut caulem diffuſo, radix humore adhuc multo eſt prægnans. tunc vero viribus maxime polet. in meſſibus autem folia defluunt, atque adeo ab inſtituto non recedit Dioſcor. tunc legendas radices generatim præcipiens, quum folia decidunt. Vterq; ergo recte. Verum ſicuti vbi ex dracontij ariue radice colligendus eſt ſuccus, ver maxime opportunum tempus videtur: ita vbi ſeruanda ipſa eſt radix, expectare etiam foliorum defluuium decet. At vero, an ari dracontij ve radix ventriculo, atque hepati noxia ſit, conſulendum experimentum, conſulenda vero, & ratio. hęc certe Meſuæ aſtipulatur, quando acrimonia huic medicamento ineſt inſignis, cuius gratia detergere valenter poteſt, & a Galen. inter efficacia medicamenta reponitur. aſtrictio autem, tam imbecilla, ut acrimoniæ temperare vires nequeat. Licet vero arum quod Cyrenaicum eſt 2. de alim. facult. in cibum veniat rapæ modo, minime ſcilicet acre, ac medicamentoſum; non abſq; noxa tamen vſu veniat Aſiaticum, aut Italicum, cui & acrimonia, & medicamentoſum virus ineſt inſigne. Folijs vero ari libenter veſci nonnullos, vt Manar. ait, & abſq; offenſa, non mirum, quum & marina brãſſica, & ſambuci cimæ, & alia id genus multa in cibos interdum veniãt ſine præſenti noxa. at crebro vſu obſeruanda res eſt mea ſententia, tunc vero an obſit æſtimandum. De purgandi facultate, quod ſequitur, licet vere Galen. de diſſectrice non etiam de purgatrice vi verba faciat, quod Manar. obijcit; ab experimento tamen non eſt diſcedendũ. Plin. folijs purgandi vires aſcribit, nec deſunt, qui aluum huius radicis vſu expurgari, obſeruaſſe affirmant. quod etiam eiuſdem acrimonia poteſt perſuadere. Reliquas autem vires quas huic medicamento Meſues tribuit, ſi ad experimentum, & rationem reuocaris, confiteberis ipſum non deſipere, quamuis ab alijs interdum variet.*

Cap. 11.

De Alfeſcera. Cap. XXV.

HEſcera eſt planta quam vocant vitem albam † cuius radix eſt terrei coloris exterius, interius vero alba. & eleuantur ſuper radicem eius ſtipites multarum inuolutionum ſuper alias arbores, & naſcuntur ſuper ea botri ſicut botri vuarum, & vocantur lupinæ, † & eſt ſpecies eius feſcereſin, * cuius † radix eſt cineritia exterius, & interius alba non albedine prioris, & vocatur cucurbita reptilium. ANT. * Ita legit manuſcr. Veſter.

COMPLEXIO, & proprietas. † Feſcera inquit Dioſcor. calida eſt, & ſicca in tertio, † & eſt compoſita ex partibus igneis cum partibus terreis aduſtis, & igneitas eſt dominans, quare eſt acris, mordicatiua cum amaritudine pauca. † Et dixit Galen. eſt in ea de ſtipticitate aliquid

& eſt

& est incisiua, rubificatiua, subtiliatiua, et absterſiua. Feſcereſin vero est minus calida, & pars terrea in ea est maior igneitate eius, propter quod est cum amaritudine vincente ſuper acredinem ipſius, & est in omnibus debilior, quam feſcera.

RECTIFICATIO. De rectificatione autē eius fit ſecundum quod diximus in luf. propter quod pars iſta continuatur illi. Confectio alfeſcera, quam ſcribit Democr. mundificans cerebrum, & neruos, & nucam, & est afferens iuuamentum manifeſtum epilepſiæ, & vertigini, & paralyſi, & ęgritudinibus neruorum frigidis. cuius hæc est permixtio. Accipe radicis alfeſceræ mundatæ, & contritę libras v. mellis paſſularum libras iiij. ſcillæ aſſatæ, pinearum mundatarum ana vnc. i. & s. nucis muſcatę, cordumeni, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophyl. piper. lōg. ana B drach. j. & s. ſeſeleos, ſalis gemmæ, gallię ana drachm. j. ſpicæ drach. s. agarici drach. iij. ſtœchados drach. j. s. Doſis est à drach. ij. vſque ad v. Datur poſt ſex menſes. Inquit idem. Accipe ſucci eius vnc. v. aceti ſcillitici libram j. aquæ coctionis origani, hyſſopi ſiccę, leuiſtici, ſeſeleos, cordumeni, ſtœchados, libram j. mellis paſſul. libr. v. mellis libras ij. fiat ſyrupus valens ad ea, quæ diximus, & est doſis eius vnc. ij. Dixit filius Zezar, Fiat ex ſucco eius, & melle paſſularum lohoc bonum ad aſthma, & tuſſim.

POSSE. Vtriuſque radix, & proprie ſuccus eius ſolutione educit phlegma, & prouocat vrinam, & mundificat cerebrum, & neruos, & mēbra anhelitus à ſuperfluitatibus phlegmatis, & putridis, & aperit oppilationes viſcerum, & re- C num, & confert ſecūdum omnem modum adminiſtrationis eius epilepſiæ, & vertigini, et ęgritudinibus neruorum frigidis. & affert iuuamentum manifeſtū tuſſi, & aſthmati, & proprie ſumptum lambendo. & confert dolori laterum, & comeditur talus eius in primis cum creſcit, & proprie cum ſpeciebus, & confert fœtori oris, & proprie corruptioni ſtomachi. Verūtamen permiſcet ſpiritus in cerebro, ſicut dicitur eius vſus frequens. & est ex reſoluentibus apoſtemata dura, & apoſtemata ſplenis, & proprie emplaſtrum factum ex ea cum ficubus, & vino, & ſimiliter oxymel eius ſumptum continue, & abſcindit cū vino panaritium, & confert vlceribus malis, extrahit fracturas oſſium, & ſpinas, & ligna, & proprie cum vino, & melle. Sorbitiones factę ex ſuc- D co eius, & frumento decocto, & melle faciunt exuberare lac, & ſedere in coctione eius, mundificat matricem, & facit aborſum, & etiam ſuppoſitum, & comeſtum. Radix quoque eius, & ſuccus eius abſtergit faciem, & fœditatem cutis, & pannum, & veſtigia, quæ remanſerunt poſt vulnera, & proprie cum farina cicerum, & fabarum. & cocta cum oleo aufert occultationem ſanguinis. Confectio trochiſcorum clarificantium faciem, & abſtergentium fœditatem cutis, & faciētium colorem bonum cum permixtione rubedinis. Accipe farinæ ſimilaginis, farinæ hordei, ciceris albi, farinæ fabarum, amygdalarum dulciū, tragacanthi, omnium, ana drach. ij. radicis feſceræ ſiccæ drach. j. s. fac trochiſcos cū A albumine oui, & lini cum aquā hordei, & poſt duas horas ablue cum aqua furfuris, Ex ſucco autem feſceraſim, melle & vino, & proprie partibus æqualibus fit potio ad ſcrophulas, & est expertum. & ſimiliter fit emplaſtrum ex ipſius radice & melle, & delet eas. Confert autem morſibus animalium venenoſorum.

DOSIS autem radicis feſceræ est ab aur. j. vſque ad aur. ij. & ſucci est à drach. j. vſque ad ij. & ſimiliter feſcereſin.

VITIS ALBA.

De Bryonia. *Cap. XXV.*

BRyonia est planta, quam vitem albam vocāt, radice foris terrei coloris, intus alba, ex qua pullulant ſtipites arboribus alijs plexu multiplici inuolui ſoliti, & in his racemi vuis ſimiles, quos vuas lupinas vocant. Alia est vitis nigra radice foris cineritia, intus alba, minus tamen quam prior, quæ reptiliū cucurbita dicitur. Minus item calida, & ad omnia imbecillior, quam alba, quod in ea plus ſit ſubſtantiæ terreæ amaræ, quam igneæ acris. Bryonia enim Dioſc. calida, & ſicca ordine tertio, cōſtans ſubſtātia terrea, pauca aduſta, ob id amara; multa autem ignea, acri, mordente. † Galeno autem incidit, tenuat, terget, rubrificat, ſubadſtringit. Vtriuſque radix, ac præcipue ſuccus, pituitam etiam putri cerebrum, neruos, partes reſpiratorias purgat, obſtructiones viſcerum, & renum aperit, vrinas mouet. Quapropter epilepſiæ, vertigini, & cæteris [cerebri, &] neruorum affectibus frigidis confert aperte, ac

SYLV. *Hæc radice foris nigra intus buxea. Dioſcor. viti albæ ad oīa ſimilis, ſed imbecillior, lib. vi. ſimpl. folia, fruct., radices dicit acres.*

† *Hoc nō habet Gal. lib. 6. ſimpl. Radicis 3ā. anno toto potuī datur epileptico Dioſc.*

te,ac etiam tussi,& asthmati,præsertim lambendo sumptum,& laterum dolori. Turiones eius cum primum crescunt,eduntur pręcipue cum aromatibus,orisque odorem tetrum emendant,præsertim quem humorum in ventriculo corruptio excitat. Spiritus tamen in cerebro miscere dicitur vsu crebro. Tumores duros etiam splenis resoluit,præsertim cum vino,& ficis emplastri modo imposita radix,& oxymelite ex hac facto,& sumpto. Paronychiam cum vino sanat,confert vlceribus malignis, fragmẽta ossium extrahit,& spinas, & ligna,præsertim cum vino, & melle,sorbitio ex succo eius, frumento cocto,& melle,lac auget, bene coctum vterum purgat,aborsum facit sumptus,& suppositus. Tam radix,quam ipsius succus faciem terget, & cutis reliquæ fœditatem,pannum, vulnerũ vestigia,præsertim cum farina cicerum, & fabarum, coctumque cum oleo sugillata delet. Fiunt inde trochisci faciem claram reddentes,fœditatem cutis tergentes, colorem bonum, ac roseum, seu rubro permistum facientes. Accipe farinæ puræ,tritici, hordei, ciceris albi, fabarum, amygdalarum dulcium,tragacanthi ana drach.ij.radicis bryonię siccæ drachmam vnam,& dimidiam,cum albumine oui fac trochiscos,line cũ decocto hordei,& post duas horas ablue decocto furfuris. Ex succo autem bryoniæ nigræ melle,& vino presertim ana,fit potio ad strumas experta,& emplastrum ex ipsius radice,& melle eadem delet. Confert morsibus animalium venenosorum. Corrigitur vt dracũculus, ob id illi mox hanc subiecimus. Et bryonia medicamentum à Democrito compositum aperte efficax,ad epilepsiam,paralysim,vertiginem, & cæteros affectus frigidos cerebri, spinalis medullæ,& ortorum vtrinque neruorũ, accipit radicis bryoniæ mũdatæ,& tritæ,libram dimidiam,sapæ,vuarum passarum lib.iiij.scillę assatæ,strobylorũ purgatorum ana vnc.j.& semissem, nucis moschatæ, cardamomi,macis, zingiberis ana drach.ij. caryophyllorum, piperis longi, stœchados ana drach.j. & semissem,seseleos,salis gemmæ,galliæ ana drachm.j.spicæ drach.s.agarici drach.iij. Dat post sex menses à drach.ij. ad drachm.v. Idem accipit succi bryoniæ vnc.v.aceti scillini librã j.aquæ coctionis origani,hyssopi sicci,libystici, seseleos, cardamomi,stœchados ana drach.j.sapæ,vuarum passarum lib.dimidiam, mellis libras ij. Fiat syrupus idem pollens,quod prior compositio,si detur.vnc.ij. Ex succo eiusdem,& sapa vuarum passarum eclegma ad tussim,& asthma efficax,filius Zezar componit. Datur autem radix bryoniæ,& vitis nigræ similiter ab aureo vno ad aureos duos. succus autem à drachm.j. ad drach.ij.

De Alfescera.

MANA. GRæci Ampeloleucen,& Bryoniam,& Psylotrum vocant. Latini Vitem albam. Cyivs radix est terrei coloris exterius,interius vero alba.) Dioscorides radicis colorem non expressit. Plinius albam dixit,& grãdem. Et est species eius sesceresin.) videtur hic loqui de nigra,quam Græci Ampelomelam vocant,Latini vuam Taminiam, Tamnum vel Tannon. Eivs radix est cineritia exterius,& interius alba, non albedine prioris.) Loquitur de ea quam vocant sesceresin Arabes,& Latini Tamnum: De cuius tamen radice ait Dioscor. quod foris est nigra,intus buxei coloris. Fescera inquit Dioscorides calida,& ficca in tertio.) Hic est manifestus error. siquidem (vt alias sæpius diximus) de medicinarum gradibus non est locutus Dioscor. Galenus radicem dixit moderate calidam. Noster Mesue secutus est Auic. qui tamen male sibi constat. Nam cum dixisset calidam in tertio,paulo post dixit,quod temperate calefacit. Et est composita ex partibus igneis, cum partibus terreis adustis,& igneitas est dominans.) Nec hoc dixit Dioscor. sed quod folia,fructus, & radices acria sunt. Et dixit Gal. est in ea de stypticitate aliquid.& reliqua.) De asparagis huius plantæ dixit Gal quod boni stomacho sunt ob stypsin,quam subamaram,& debiliter acrem habẽt. De radicibus vero,quod abstergũt,siccant,& tenuiũ partium sunt. Fescere sin vero est nimis calida.) Lege minus, non nimis,nihil enim de ea scribit Gal. nisi quod albæ in omnibus est similis,verum debilior. Vtrivsqve radix,& proprie succus eius,solutione educit phlegma. De alba dixit Dioscor. quod succus radicis vere exprimitur, bibiturque cum mulsa aqua,& pituitam educit. Epilepsiae.)Drachmæ pondere anno integro radix pota datur comitialibus,ait Dioscor. Et comeditur talis eius in primis cum crescit.) Intellige primæua veris germina, quæ elixa aluum,& vrinas mouent,si manduntur,secundum Dioscor. & secundum Gal. ob stypsin,quod & superius dixi,sunt bona stomacho, Plures tamen virtutes adscribit Dioscor. asparagis nigræ, quam albæ, scilicet,quod menses mouent,lienes minuũt, comitialibus,vertiginosis,& resolutis sunt vtiles. Verv ntamen permiscent spiritus.) Dioscorides vbi multiplices radicis vitis albæ vsus ostendit in comitialibus, attonitis, vertiginosis,serpentum morsibus,aborsibus;subdit,mentem interdum perturbat. Est ex resoluentibus apostemata dura.) Non duros tumores,sed phlegmonas discutere ex vino,emplastri modo impositam,& abscessus rumpere,dicit Dioscor. Et apostemata splenis.)Lienem,inquit Dioscor.de alba loquens,liquat,trium obolorum pondere per dies triginta cum aceto pota. Postea subdit,Ad eundem cum fico vtiliter illinitur. Galenus,pota,& extrinsecus cum ficis admota. Et abscindit cum vino panaritium.) Cum oleo donec colliquescat excocta,delet pterygia,secũdũ Dioscor. de alba loquentem,& sugillata. Et cõfert vlceribus malis) De eadem alba inquit Dioscor. folia, semen,radix acrẽ habent virtutem: vnde cum sale ad chironia, gangrænica,phagedænica, & cum putredine crurum vlcera, faciunt impositæ. Et trahit fracturas ossium,& spinas,& ligna. Dioscorides de ossibus tantum scribit. Quod si radix albæ trita emplastri modo imponatur, ossa educit. Sorbitiones factæ ex succo eius,& frumento decocto,& melle.) Dioscor. non apponit mel,sed dicit,si succus cum triticeis granis decoctis bibatur, exuperare lac facit. Radix quoque eius,& succus eius abstergit faciem, & reliqua. Et subdit,& proprie cum farina cicerum,& fabarum. Dioscorides cum eruo ephelides, ionthos,lentigines,ac nigras cicatrices. Confert morsibus animaliũ venenosorum. Contra viperæ morsus,ait Dioscorides, pota duarum drach. pondere.

De vitis albæ temperamento, quam fescera vocãt Arabes, controuersia est. Hic ex Dioscorid. authoritate in tertio ordine calidorum,& siccorum ponit. At Dioscor. de temperamento, aut gradu nihil: Galenus contra temperate calidam putat: Auicen. vero primo idem quod Mes. sentit, mox Galeno assentitur, scribens eam temperate calefacere. Verum ad hæc Dioscorides,& folia huius,& fructus,& radices acres esse ait. ac si gustatu radicem experiare acrimoniam amarori COST.

rori coniunctam senties insignem: acria vero quæ sunt insigniter etiam calefacere Gal. non semel docet. quo fit, vt non perperam tertio ordine calida censeatur, sed hæc fortasse acrimonia humore multo quo ea scatet radix obruitur, ac veluti temperatur: vt propterea licet gustatu vehementiorem præ se ferat caliditatem, non nisi temperate tamen calefacit. ac merito à Galeno, & Auicen. moderate calida iudicetur. hoc pacto sedari hoc forte dissidium potest. quanquam, neque ego hoc plane ausim affirmare, & expurgandi vis, quam huius radicis succo inesse experimur, Mesuæ potius, quam Galeno astipulatur. Illud etiam de Mesue hic repetam, quod iam sæpe, non esse admirandum si Dioscoridem, aut Galen. eorum interdum authores facit, quæ ipsi non scribunt. habuisse enim Arabes Dioscoridis, aut Galeni libros non nisi deprauatos multa sunt, quæ nos doceant. Alioqui vero, quæ hic de suo addit, aut immutat, vera ne sint, an falsa non tam aliorum authoritate (quod Manar. facit) quam ratione sunt expendenda. Porro duo hic scribit, quæ nõ omnibus placent. alterum quum ait, [mundificat cerebrum] alterum vbi dicit [veruntamen permiscet spiritus in cerebro.] Primum equidem, quum antea medicamenti huius succo pituitam expurgari dixerit, pituitæ vero sedes cerebrum est authore Hippocr. superflue ergo (aiunt) hoc adiectum est, quod expurget cerebrum. Alterum vero etiam est suspectum. quum enim ipsomet Mesue affirmante hoc medicamentum epilepticis, ac vertiginosis opituletur, epilepsia vero, ac vertigo frequentius ex spirituum commotione procreantur, quam hoc medicamento sedari necesse est si eos affectus curat; qui fieri potest, vt idem spiritus etiam commoueat? Verum neque hæc temere Mes. scribit. Vt demus profecto pituitæ sedem cerebrum esse Hippocrati, licet aduersus Galeni sententiam eius sedem ventriculum facientis, & aduersus rationem quando mucus verè est cerebri excrementum non pituita: est enim pituita semicoctus sanguis, mucus vero ille à sanguinis natura tam alienus, vt quauis coctione verti in sanguinem nunquam possit. vt hoc tamen demus pituitæ sedem cerebrum esse: at imbecillium tamen medicamentorum pituitam expurgantium vis cerebrum non attingit: propterea ergo non insulse cerebrum vitis alba vsu expurgari commonuit, efficacem huius medicamẽti facultatem significans, quod non pituitam solum extrahit, sed à longinquis etiam partibus educit. An vero alba vitis quum epilepsiam, & vertiginem arceat, spiritus etiam commouere possit; si Dioscoridem consulas, fieri is vtrunque ait. quo vero pacto, & cõmoueri spiritus, & ijdem commoti sedari eodem possint medicamento, difficile equidem est explicatu, si eiusdem generis motus sit qui sedatur, & citatur. Atqui diuersa res est, vt puto. Epilepsiam, & vertiginem facit vaporum qui ex pituita efferuntur inordinatus motus in cerebro: at insaniam animalium spirituum certa quædam intemperies, ac à naturali eorum statu perturbatio. coniunguntur autem insanis interdũ vtraque hæc, & vaporum inordinatus motus, & spirituum animalium intemperies, ac perturbatio illa veluti etiã in ebrijs, at quum ebrij stare loco nequeant, circumuerti putent omnia, vt uertiginosi; alij tamen insani multi nihil tale patiuntur. id quod non eandem vtriusque affectus causam esse plane docent. cuius etiam rei id argumentum præbet, quod vertiginosi, ac epileptici non statim etiam sunt amentes. diuersum ergo spirituum motum sedat idem medicamentum, & facit. ac propterea neque hic, neque Dioscor. accusandus. Quod si quis tamen eandem motuum, & spirituum in vertiginosis, ac insanis speciẽ esse contendat; nos certe quo pacto vtrumque horum obeatur, fatebimur ignorare. fieri tamen vtrunque posse exemplo etiam tuebimur. opium enim sedare animalium spirituum motum potest, quod & sensus obligat omnes, & motum omnem aufert. atque idẽ tamen eosdem etiamnum spiritus cõcitat, atque alacres præter modum, ac amentes eos reddit qui illo vtuntur. quod Turcis prælium inituris euenire intelligimus. Atque referri equidem diuersorum horum effectuum causa in certam quandam, vel intemperiem, vel mẽsuram potest. sed quænam aut qualis hæc ipsa sit, non secus ac venenosum certæ causæ latent, latere nos hoc ipsum profitemur.

CYCLAMINVS.

De Arthanita. Cap. XXVI.

ARthanita est panis alcurith, & ab alijs dicitur panis fauni, & ab alijs panis porcinus, & ab alijs cyclamen. Et inuenitur ex eo magnum, & paruum. † Magni autem radix est in modum rapæ rotũdæ, † cuius pars exterior est terrea, nigra. Interior vero alba. Et eleuantur super radices frondes, † & flores secundum semitam violarũ subalbidarum sine eleuatione stipitis super eius radicem. † Paruum vero habet radices subterraneas plurimas in modum auellanæ, & cicerum.

ANT.

ELECTIO. vtrunque bonum est, & competit vsui medicinæ.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidę complexionis

plexionis est, & siccæ in principio tertij. Et est † incisiuum, subtiliatiuum, calefactiuum, resolutiuũ, absterſiuum, mundificatiuum, aperitiuũ oppilationum. Et est ex rebus sudorem exuberare facientibus. Et est ex maxime mundificantibus cutim, & ex remouẽtibus fœditatem eius.

RECTIFICATIO. Recipit de rectificatione hoc idem, quod diximus in capitulo de luf, & in capit. de alfescera. † Dixit filius Serapionis. Accipe succi eius drachm. iiij. & dissolue cum zuccharo, & coque vsque ad tertiam, & propinetur in mane, & est medicina certa, & experta ad icteritiam. Et dicit Græcus, Succus eius cum mellicrato, aut secaniabin, & proprie de quolibet partes æquales sumptæ, & coctæ secundum superiorem doctrinam est medicina experta ad icteritiam citrinam. Vnguentum arthanitæ ex inuentione Alexan. quo vngitur venter, & femur, & ilia, & soluit solutione cathartici. Et propinandum est non valentibus sumere medicinã. Et si linitur super stomachum facit vomitum. Et confert hydropisi, & solutione educit aquam citrinam. Cuius hæc est permixtio. Accipe succi arthanitæ libras iij. succi cucumeris asinini libram vnam. olei irini lib. ij. butyri vaccini libram j. pulpæ colocynthidis vnc. iij. polypodij vnc. vj. euphorbij vnciam j. Quæ terenda sunt tere & submerge in succis, & pone in vase vitreo stricti orificij, & stringe caput eius, & dimitte per octo dies. Deinde bulliat totum bullitione vna, & coletur, & pone super colaturam sagapeni aur. v. myrrhæ aur. iij. ita quod resoluantur prius in aceto vini quantitate sufficienti. Aggrega omnia simul, & bulliant semper agitando cum fuste vsque ad succorum ferè consumptionem. Tunc ponantur ceræ vnc. v. fellis vaccini aur. v. & ferueant donec liquefiat cera, tunc accipe scammonij, aloes, mezereon, colocynthidis ana aur. v. euphorbij aur. ij. salis gemmæ aur. iij. turbith aur. v. piperis long. zingib. chamæmillæ, cinnam. omnium ana aur. ij. Pulueriz entur, & misce cum eis simul terendo in mortario donec perficiatur. Vnguentum aliud arthanitæ, & est resoluens apostemata dura splenis, & lapideitatem ipsius, & scrophulas. Cuius hæc est permixtio. Accipe succi eius, & viscositatis, quæ mulgetur ex radice filicis ana libram j. succi extremitatum tamariſci. vnc. ij. olei irini lib. ij. hyssopi humidæ ana vnc. xv. aceti vnc. ij. ammoniaci, bdellij vnc. j. & s. ceræ citr. vnc. vj. fiat sicut superius diximus. Arthanita decoctionem sufficientem sustinet.

POSSE. † Solutione educit phlegma mucilaginosum sumptum, & suppositum, † & etiam linitum super femur, & ilia, & partes adiacentes ei. Et aperit oppilationes viscerum, † & maxime splenis, proprie sumptum cum oxymelle, & similiter emplastratum. & cõfert colicæ phlegmaticæ, & ei, quæ fit ex retentione fœcis. & est ex rebus mundificantibus caput, & oculos, † & proprie caputpurgium factum ex eo, & abscindit hemicraneam frigidam, & sodam, & confert torturæ, & paralysi, & ad ægritudines cerebri phlegmaticas, & proprie si fiat caputpurgium E postassumptionem hieræ, aut theodoricon, aut pilularum fœtidarum, & similium. † & confert caputpurgium ex eo factum debilitati visus, & aquæ quæ descendit ad oculum. Et est experta res ad icteritiam, conuertens in vaporem, & fumum, & sudorem materiã eius, & proprie succus eius cum secaniabin, aut mellicrato. & oportet, vt sumens cooperiatur multum, vt sudet sudore vehementi citrino; † & secũdum omnem modum administrationis eius confert duritiei splenis, & aliorum apostematum, & scrophulis. & tam bibitum, quam suppositum prouocat menstrua. & est ex maxime aperientibus orificia hæmorrhoidarum. & dicitur quod si suspendatur in collo mulieris radix eius, non concipit. & linitur ex eo anus, & confert exitui eius.

F DOSIS eius ab aur. ij. vsque ad drach. iiij. & proprie succi eius.

De Cyclamino. *Cap. XXVI.*

CYclaminus panis dictus, his fauni, alijs porci, maior inuenitur, & minor. Maioris radix rapæ modo † rotunda, foris tetra & nigra, intus alba, à qua folia, & flores violæ nigræ similes, subalbi, sine caule. Minoris radix sub terra plurima auellanæ, & cicerum forma. vterque est medicatorius, calidus, siccus initio tertij ordinis. incidit, tenuat, resoluit, terget, expurgat, obstructiones aperit, sudorem copiosum mouet, cutem fœditate eius ablata omniũ maxime expurgat. Pituitam lentam, & crassam G sumptus, & suppositus, atque adeo femori, ilibus, & vicinis partibus illitus purgat. Obstructiones viscerum, præcipue splenis aperit, maximeque ex oxymelite, & sumptus, & emplastri modo admotus colicum dolorem à pituita, aut stercore suppresso sanat, caput & oculos insigniter expurgat, præsertim errhyno ex ipso in nares recepto, præsertim post purgationem per hieram, aut Theodoricon, aut catapotia fetida, aut similia. Quapropter visui imbecillo, & aquis in ipsum ruentibus, hemicraniæ, cephalalgiæ, torturæ, paralysi, & cæteris cerebri affectibus frigidis confert, errhyno, vt dixi, attractus. Icterum [illegible]hat experientia certa, præsertim succo cum oxymelite, vel œnomelite sumpto, & operto deinde diligenter corpore. Nam sic H sudore largo materia etiam in vaporem versa bilioso excremento exonerabitur. Duro lieni confert, quouis vtendi modo, & tumoribus alijs, vt etiam strumas iuuet. Menses mouet sumptus, & suppositus, hæmorrhoidas potẽtissime aperit. Eius radix collo mulieris appensa conceptum prohibere dicitur. Sedis procidentiam illitus iuuat. Corrigitur vt dracunculus, & bryonia. succi huius drachm. iiij. cum saccharo solutas, & ad tertiam coctas, mane sumptas, icterum sanare certissimum, & expertissimum affirmat filius Serapionis. Idem præstare succum eum cum æquali portione oxymelitis, vel ænomelitis, vt prius, coctum, & sumptum Græcus testatur. Vnguẽtum præterea est Alexan-

SYLV. *Panus pertinus.* † *Parũ lata est, & nigra. Caule digitorũ quatuor nudo Dios. Flos roseus quidẽ, & ad purpuram vergẽs, sed forma violæ nigræ, altera autẽ eius speciei flore cadido radice inutili nulla multitudine nãtrione Dios. Gal.*

dri

dri ex cyclamino,quod ventri, femori,ilibus inunctum,aluum deiectione purgat,ſtomacho autẽ vomitu vacuat aquas ſeroſas, idoneum hydropicis,& à medicamento abhorrentibus. recipit autẽ ſucci cyclamini lib.iij.ſucci cucumeris agreſtis lib. j.olei irini libr. ij. butyri vaccini libr. j. euphorbij vnc.j. pulpæ colocynthidos vnc.iij.polypodij vnc. vj.trita,quæ teri poſſunt. ſucci octo dies mergantur in vaſe vitreo anguſti oris, obſtructo probe, poſt hos ſemel feruefiat,coletur:colato,adde ſagapeni,aureos quinque: myrrhæ aureos tres in aceto prius diſſolutos, quanto eſt opus. coque ſemper rudicula mouendo,donec ſuccus prope omnis conſumptus erit. tunc adde ceræ vnc.v. fellis vaccini aur.v. coque donec cera erit liquata, tunc adde ſcammonij, aloes, cocci cnidij, colocynthidos,turbith,ana aur.v. ſalis gẽmæ aur.iij. euphorbij,piperis lõgi,zingiberis, chamæmeli,cinnamomi,ana aur.ij. puluerizata in mortario permiſceãtur. Vnguentum quoque alterum ex cyclamino fit ad reſoluendam duritiem ſplenis etiam lapidoſam,& ſtrumas,recipit ſucci cyclaminis, humoris lenti ex radice filicis emulcti,ana lib.j. ſucci extremorum tamaricis ſurculorum vnc.ij. olei irini lib. ij.œſypi vnc.xv. aceti vnc.ij. hammoniaci, bdellij ana vnc.j.& ſemiſsẽ,ceræ flauæ vnc.vj.fac vt prius. Cyclaminus coctionem ſufficientem ſuſtinet. Datur præſertim ſucco ab aur.ij. ad aur.iiij.

De Arthanita.

MANA. CYclaminon Græci, Latini Rapum,vel vmbilicum terræ,aliqui orbicularem vocãt. MAGNI radix eſt in modum rapi rotundi.) Dioſc. parũ latam dicit,& res ipſa idem oſtẽdit. CVIVS pars exterior eſt terrea,nigra, interior alba.)Dioſcorides abſolute nigram dicit. Et eleuantur ſuper radices frõdes, & parũ infra,ſine eleuatione ſtipitis) Error eſt hic manifeſtus,caulẽ enim Dioſcoride, & re ipſa teſte,fert quatuor digitorũ,ſed nudũ. Flores,ſecundũ ſemitã violarum ſubalbidarũ.) Error & hic. flores.n. cõis Cyclaminis roſacei ſunt,& ad purpurã vergẽtes. Altera verò & ſecunda ſpecies,florẽ fert candidũ: ſed de ea nondum loq cepit. PARVVM verò hẽt radices ſubterraneas plurimas)Neſcio vbi hęc inuenerit iſte homo. Dioſcorides,& Galenus radice eſſe aiũt inutili,nulla de hac pluralitate habita mẽtione. Calidæ complexionis eſt,& ſiccæ in tertio.) Gradũ ei,nec Galenus determinat,nec Auic. ET eſt inciſiuum,& reliqua.) Addit & aliam vim Gal.quod attrahit. DIXIT filius Serapionis. accipe ſucci eius drach. iiij.) Trium drach.pondere,ait Dioſc.cum paſſo,aut mellicrato aquoſo bibatur radix,in morbo arquato. SOLVTIONE educit phlegma mucilaginoſum.) Pota,inquit Dioſc. cum hydromelite,pituitam educit,& aquam. ET etiam linitum ſuper femus) Succus illitus vmbilico pectini, & coxendicibus, dicit Dioſc.aluum mollit,& aborſum facit. ET maximè ſplenis.)De altera Cyclamino ſcribit Dioſcor. quod denario acinorum eius,in vini albi cyathis duobus, per quadraginta dies poto,lien emittitur per aluum,& vrinam. ET proprie Caputpurgium.) Succus cum melle ait Dioſcor. ET confert Caputpurgium ex eo factum debilitati viſus,& reliqua. Non immiſſum naribus hoc facere ſcribit Dioſcor. ſed inungi oculis ſuffuſis,& hebetibus eius ſuccum cum melle. ET ſecundum oẽm modum adminiſtrationis confert duritiei ſplenis, & aliorum apoſtematũ,& ſcroſulis.) Miſcetur,inquit Gal. his quæ tubercula,ſtrumas,omnesq; durities diſcutiunt. Multa quo- A que alia poteſt, ſed hoc præcipue, quod cũ vino bibitur, contra venena omnia ſecundum Dioſcoridem.

CYclamini quum duas ſpecies faciat Dioſcor. poſteriorem adhuc ignorant peritiores herbarij. Meſues priorem ſpeciem deſcribens in magnũ,& paruum rurſum diuidit. atqui an paruum hoc radice parua,& multiplici conſtans, ſpecieve à magno differat, diſſenſio eſt. ſunt enim qui eandem ſpeciem putent ſola ætate differentem. Verum quum paruum hoc flores vere ipſo promat Anguillario teſte, ac radices ſemper paruas habeat; alterũ verò floreat autumno,radicibus innitatur magnis,duas has cyclamini ſpecies eſſe confiteri neceſſe puto. Quod autem magni cyclamini flores Meſ. ſubalbidos eſſe dicat,non aduerſatur Dioſcoride. ſolet enim non tam purpureo,quam ſubalbido,ac etiam luteo flore ſpectari Anguillario adnotante. De ſtipite B *verò,ſeu caule quo Cyclamen carere Meſ. ait Dioſcor. quatuor ineſſe digitorum ſcribit,vt Manardus obijcit; nullus eſt qui non videat,cui flores inſident,pediculum verius atque aptius,quam caulem nuncupari. ſed caulem tamen pro pediculo interdum vſurpare Dioſcorides ſolet,vt in viola facit purpurea.* COST.

De Ariſtolochia. Cap. XXVII.

ARiſtolochiæ † tres ſunt ſpecies, ſcilicet, † longa, rotunda, † & alia cuius radix currit ſecundum ſemitam palmitum vitis. ANT.

COMPLEXIO,& proprietas.† Inquit Dioſc. Omnes calidæ ſunt in principio tertij, ſiccæ in ſecundo. † & videtur quod longa ſit calidior, † quamuis terreitas eius vincat ſuper terreitatem C rotundæ. & videtur ex hoc quod rotũda ſit ſubtilior, quare ad omnes operationes promptior. † & eſt vtraque aperitiua opilationum, reſolutiua,attractiua, † & extrahens ſpinas, & fracturas lignorum infixas carni. & vtraque eſt ſubtiliatiua, ſed rotunda magis propter id quod diximus. Alia verò ſpecies eius in omnibus his eſt debilior,propter illud non eſt famoſa.

RECTIFICATIO. Soluendo non nocet, imò cõfert viſceribus, & exigit in alijs de rectificatione ſecundũ quod diximus in Luf,& de decoctione,& trituratione rem plenam ſuſtinet.

POSSE.† Solutione educit humiditates phlegmaticas: & dixerũt aliqui,qđ ẽt cholericas. & eſt ex rebus maximè mũdificantibus pulmonem,& pectus à phlegmate,& putredinibus,& cõfert iuuamentum manifeſtum, † aſthmati,& tuſſi,ſecundũ oẽm modum adminiſtrationis eius,& ẽt ſuffumigatio ex eo adminiſtrata per embotum. Confectio formarum quarũ iuuamentum magnificatum eſt ad aſthma antiquum, & tuſſim humidam, & proprie quãdo recipitur ſuffumigatio per interualla ex vna earum per traiectorium. Accipe ariſtolo. rotundæ, arſenici citrini partes æquales. Aggrega cum vitello oui,& fiant formæ ſicut auellanæ. Adhuc autem ariſtolochia eſt ex rebus mundificantibus cerebrum,& eſt conferens epilepſiæ,& proprie rotunda. Confert etiam ſtomacho,remouens ſingultum ventoſum,& ſedat dolores omnes à ventoſitate,in viſceribus,& aufert oppilationes ſplenis,& ventoſitates in ipſo, & proprie rotunda, & hoc cum

oxymelle

oxymelle radicum, † & omnes quidem species eius mundificant matrices fœtarum, & prouocant menstrua, & faciunt aborsum. & rotunda quidem est ex medicinis magnis ad vlcera mala fraudulenta, & est mundificans fistulas, & generans carnem in ipsis: & emplastratio ipsius cum melle, & sale pauco, confert podagræ, & contu-

E sioni lacertorum. Cum hydromelle autem curat vlcera aurium, & corroborat auditum. Acetum autem coctionis ipsius stringit gingiuas, & remouet putredines ab eis, etsi cōfricantur cum ea dentes abstergit eos. † & est medicina bona rigori febrium.

Dosis eius est à drachm. j. vsque ad aur. j.

ARISTOLOCHIA LONGA.

ARISTOLOCHIA ROTVNDA.

F

G

De Aristolochia. *Cap. XXVII.*

SYLV. *Longa mas. rotūda fœmina Diosc. Auicen. non Diosc. sunt bigradus.*

ARistolochiæ † tres sunt species, † longa, rotunda, & clematitis, idest sarmentaria dicta, quod radices vitis sarmentorum similes spargat. Omnes calidæ sunt Diosc. in principio ordinis tertij: siccæ secundo; longa tamen calidior videtur, quamuis terræ in ea substantia plus sit, quam in rotunda, quæ ob id tenuioris est substantiæ, & ad omnia efficacior. Vtraque tamē obstructiones aperit, resoluit, attrahit, spinas extrahit, & lignorum fragmenta carni infixa tenuat; sed hæc omnia rotunda magis ob dictam prius causam. pituitam purgat, & quorundam sentētia etiam bilem, thoracem quoque, & pulmones pituita etiam putri expurgat insigniter: quapropter tussi humidæ, & asthmati etiam antiquo maximè prodest, quouis vsus modo, etiam si suffitu vaporem per infundibulum æger inspiret, horum præsertim trochiscorum accipientium. Aristolochiæ rotundæ, arsenici pares portiones comprehendendas oui vitello in trochiscum, aut auellanæ formam fingendas, vnius

fumum certis interuallis, vt dixi, per infundibulū inspiret æger. Aristolochia quoque, præsertim rotunda, cerebrum expurgat, ob id epilepsię confert, stomachum etiam eadem iuuat, singultu à flatibus conflictatum. Hos enim non modo à stomacho, sed liene, & alijs visceribus dissipat, horumq; obstructiones liberat, & natos inde dolores sedat, præsertim cum oxymelite radicato. Omnis autem

H Aristolochia vterum à partu † expurgat, menses mouet, aborsum facit. Rotunda præter hæc, vlcera maligna, fistulas mire iuuat, quia terget, & carne implet. Podagram quoque, & musculos contusos cum melle, & pauco sale emplastri modo admota iuuat, cum hydromelite verò curat aurium vlcera, & auditum roborat. Acetum denique cui incocta est, gingiuas adstringit, & putredinem ab his aufert, dentes quoque confricatu deterget. Rigori etiam febrili remedium est singulare. Purgando non nocet, sed visceribus confert. Quod ad alia attinet, vt dracunculus, corrigenda. Coquiterique plurimum potest. Datur à drach. j. ad aur. j.

† Cum p[illegible] re, & [illegible] rha, & [illegible] so subd[illegible] Diosc. [illegible] ga, Rotun[illegible] cū aqua [illegible] ta valet [illegible] gori Dios[illegible]

De

De Aristolochia.

MANA. ARISTOLOCHIA, apud Græcos hoc nomen adepta est, quod ad ea, quæ in puerperis desyderantur, optime faciat. Latini ferè eodem nomine appellant: sunt tamen qui malum terræ, siue erraticum vocent. ARISTOLOCHIÆ tres sunt species.) Addunt nonnulli quartam, quam Pistolochiam nominant, vel a radicum multitudine, Pollyrrhizon Longa.) Marem hanc vocat Dioscorides. ET rotunda. Et hanc fœminam. ET alia, cuius radix currit secundum similitudinem vitis.) Clematitis hæc dicitur, quasi sarmentariam diceret. ramos tenues habens, & folia modicè rotunda, minori semperuiuo similia. INQVIT Dioscorides, omnes calidæ sunt in principio tertij.) Hic est error, sicuti, & alibi plerunque: non enim hoc Dioscorides, sed Auicenna. ET videtur, quod longa sit calidior.) Galenus dixit longam non minus calefacere, sed forte magis. QVAMVIS B terreitas ipsius vincat terreitatem rotundæ.) Minus tenuium partium est, inquit Galenus, quam rotunda. EST vtraque aperitiua, & reliqua.) Galenus absoluto sermone dixit radicem vtilissimam esse ad medicinam, cum sit amara, & subacris. De longa verò dixit, quod abstergit, & discutit, sed minus quam rotunda: & ideò vtilior est, vbi opus est moderate abstergere, sicuti in generanda carne, in vlceribus, & veteri fomentis. EXTRAHENS spinas.) Rotundæ hanc vim adscribunt Dioscorides, & Galenus: Paulus sesquidrachmam Clematitis educere ait, vt Colocynthim. Aetius drachmas duas fructus sicci, purgare bilem, & pituitam. ASTHMATI, & tussi.) Rotundam dixit Galenus auxiliari asthmaticis, singultientibus, epilepticis, podagricis, si cum aqua bibatur. Ruptis quoque, & vulsis, atque his doloribus, cui obstructiones sequuntur, aut incocti spiritus crassitiem: sanare putredines, sordida vlcera expurgare, dentes, C ac gingiuas limpidare. Et omnes quidem species eius mundificant matrices fœtarum.) Cum pipere, & myrrha pota, ait Dioscorides de longa: eademque posse subditum ex ea pessulum. Et est medicina bona rigori febrium. Rotundam ait Dioscorides, cum aqua potam valere rigori: & Galenus Clematidem cum oleo: aut suillo adipe inunctam: suffumigio verò graues ad febres.

COST. *ARistolochiæ tres itidem species facit Dioscorides, vt & Mesues, rotundam, longam, clematida: sed quæ nam clematis sit, adhuc dissentiunt recentiores. alij tenuem esse contendunt, quæ longis, & sarmentosis radicibus innixa passim reperitur. Contra alij ignorari clematida putant, sarmentosamque illam longæ speciem esse autumant. hæc verò fusius Matthiolus, & Anguillarius viri diligentissimi, quo-* D *rum scripta hortamur, vt consulant studiosi. Porrò de Aristolochiæ nuncupatione controuersia est. Dioscorides ita vocari ait, quod ἀρίστη sit λοχευούσαις, optima puerperis: Plinius quoa ἀρίστη ἐχούσαις, quod optima sit vtero habentibus. Atqui si aristolochiæ vires expendas, quum abortum faciat, errare etiam Plinius. videtur. Contra tamen quia postremo loco scribit Plinius gloriam summam aristolochiæ, id esse quod traditur, inditam eam vuluis prægnantium cum bubula carne, mares figurare; emanasse ex hoc eam vocem, rectèque de eius etymologia Plinium sensisse tueri, quispiam fortasse crediderit. Sed quum gloriam hanc, non omni, sed longæ tantum aristolochiæ Plinius ascribat, quo pacto admitti hoc ex eo effectu etymon debeat, non satis scio. falsum eum potius fuisse* A *suspicor ex malo Dioscoridem codice. legisséque ἐχούσαις per λοχευούσαις. neque enim tam rudem Græcarum literarum fuisse eum dixerim, vt harum dictionum vim ignoraret.*

RICINVS.

De Albemesuch. Cap. XXVIII.

ANT. ALbemesuch dicitur proprie granum Regum, & est ex eo † aliud magnum, aliud paruum, & dicitur quòd magnum est Kerua.

ELECTIO. Magnum, & paruum competunt vsui medicinæ, sed magis, magnum, quapropter eligitur.

COMPLEXIO, & proprietas. † Dixit Dioscorid. Calidæ complexionis est, & siccæ in tertio. & dixit Hamech, est in principio tertij.

RECTIFICATIO. Meretur de rectificatione hoc quod diximus in ca. de Ben. Oleum autem vtriusque extrahitur sicut oleum de amygdalis.

POSSE. Facit vomitum, & solutionem laboriosam, & educit phlegma vehementer, & aliquando choleram, & materias a iuncturis, & aquam citrinam, † & coquuntur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui, & confert colicæ, & doloribus iuncturarum. & podagræ, & dolori sciaticæ: & coquuntur cum aqua casei, aut mulgetur super ea lac caprinum, & colatur, & confert hydropisi. † Oleum autem de Kerua confert colicæ phlegmaticæ ventosæ.

DOSIS. † Sumuntur ex Kerua a granis. v. vsque ad vij. & vlterius a granis vij. vsque ad xv.

De Ricino. Cap. XXVIII.

SYLV.

† Magnus est palma Christi, vulgo lathyris: vulgo cataputia, est paruus.

RIcinus granum regium est duplex, † paruus, & magnus, (quod Kerua Mauris dicitur,) vterque medicamentis aptus, sed magnus magis, ob id eligendus. Calidus siccus gradu tertio Dioscorides. Hamech autem in principio tertij. Pituitam, ac interdum bilem violenter purgat deiectione, & vomitu, materias quoque, & aquam serosam a iuncturis attrahit. Dantur autem grana eius cocta, & trita in iure galli antiqui, conferuntque colico dolori, & iuncturarum, vt podagræ, ischiadi, aut coquuntur in aqua casei, aut lac caprinum super ea mulgetur, & colatur, & datur hydropicis vtiliter. Oleum autem cicinum, seu ricininum colico dolori a pituita, & flatibus confert. Corrigitur, vt balanus mirepsica. Ex vtroque oleum extrahitur, vt ex amygdalis. Datur a granis quinque ad grana septem, alterius a granis septem ad grana † quindecim.

Oleũ id ad lucernas est vtilissimum tenuiũ partium, & calidius, quã commune

† Alij duodecim.

De Albemesuch, idest Kerua.

CIci vel Crotoma, Dioscorides, & Græci, Ricinum, Latini primam eius speciem vocant. Nota satis planta. Mirasolem vulgo apud nos vocant, & ad decorem solum in hortis serunt, nescientes non exiguum ex ea, quæstum facile haberi posse, parato, ex semine oleo ad lucernas vtili, Aliud magnum, aliud paruum. Magnum, iam diximus esse Ricinum: paruum Lathyridem Cræci, vulgo Cataputiam nominant. DICIT Dioscorid. Calidæ complexionis, & siccæ.) Hoc non dixit Dioscorid. sed nec cuius sit temperaturæ. Galen. vim habere discutiendi, & abstergendi dicit Ciceon, oleumque ex fructu factum, calidius esse, tenuiorumque partium, quam commune. Lathyridem verò similem, quo ad vim, Tithimallis. FACIT vomitum, & solutionem laboriosam.) Educunt triginta eius grana, ait Dioscorid. per ventrem, pituitam, bilem, & aquam, & vomitum mouent. Valde tamen insuauis est, & laboriosa talis purgatio, stomachum vehementer peruertens. De Lathyride verò ait, quod eadem idest aquam, pituitam, & bilem, purgant grana eius septem, vel octo deglutita, vel pota. Galenus verò de Ricini folijs, quod abstergunt, discutiunt, & purgant, minus tamen omnia hæc faciunt, quam fructus. Et coquuntur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui.) De folijs Lathyridis, ait Dioscorid quod cum gallinaceo, aut oleribus cocta, eandem habent seminibus operationem. Oleum autem confert colicæ) purgare hoc oleum aquam dicit Dioscorid. & valere lumbricis alui, scabiei, & vlceribus capitis, sedis inflammationibus, & vteri præfocationibus. Sumuntur ex Cherua a granis quinque, vsq; ad septem, & alterius a granis septem, vsque ad duodecim. Dioscorides, vt superius tetigimus, Ciceos quidem exhibet grana triginta. Lathyridis septem, vel octo cum caricis, aut dactylis, aqua frigida super bibita. Paulus vsque ad quindecim, ita vt robusti, & qui pluri egent purgatione, ea mandant. Debiliores, & qui malo sunt stomacho, syncera deglutiant. Plinius vicena grana cum aqua pura, aut mulsa, purgare, ait facilè bilem, & aquam, si munda sumantur: si cum folliculis, vehementius purgare, & stomachum lædere.

E

DE Ricini, ac lathyridis dosi varij varia proferũt. Mesues noster ricini quod vocat Albemesuch, alij etiam cherua, quinque aut septem grana exhibet: in lathyride quam is albemesuch minus, alij cataputiam nuncupant, a septem ad quindecim, vsque progreditur. Dioscorides ricini triginta, lathyridis septem tantum exhibet, aut octo. Paulus prioris quadraginta, alterius robustis corporibus quindecim. Aetius quem Actuarius æmulatur, lathyridis grana maiora dat quindecim, minora viginti. Plinius lathyridis vicena dat grana. Atqui vbi hæc perpendimus, & medicamenti huius vsum ad nostræ ætatis obseruationem traducimus, videntur paulo audaciores fuisse omnes præsertim Græci: quando nostra hac tempestate ricini præsertim Syriaci, quo vti multos noui, grana duo, aut tria strenue admodum, & multa noxa, ac ventriculi molestia expurgant. Puto ergo in Dioscoridis codice non defuisse, nec deesse mendum. ac de ricino quidem, contextus Matthioli antiquus nos persuadet pro triginta τρεῖς, tres legens: de lathyride verò a Serapione ex Abenguefit testimonio commonemur, qui antiquorum audaciam admiratus quindecim lathyridis grana exhibentium, non plura, quam duo, aut quinque admittit ex recentiorum iudicio. ex Dioscoride ergo emanasse in cęteros errorem puto.

COST.

F

SPARTVM.

G

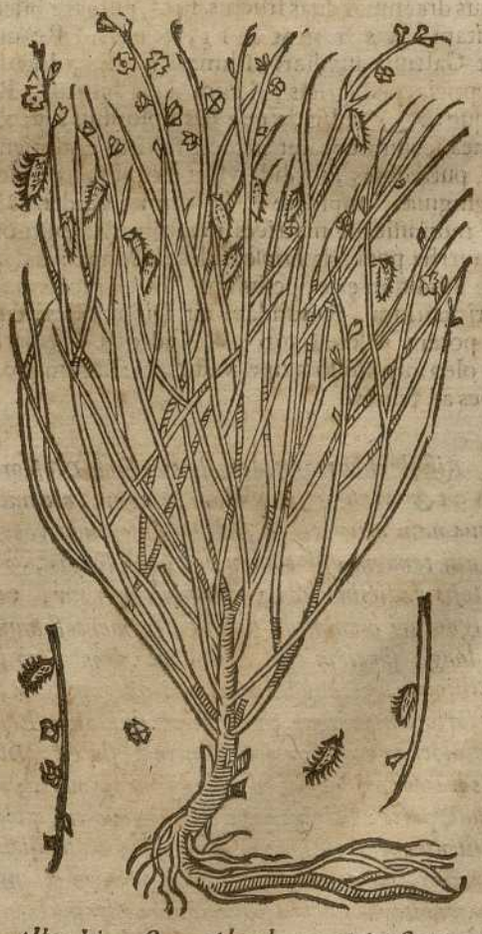

H

De Albrahin, siue Abrahunc, & est genestra. Cap. XXIX.

ALbruhin, est capistrum arborum. Et est arbor montana, super cuius stipite eleuatur † densitas fustium multæ rectitudinis, & dum plicantur non patiuntur fracturas, vnde ligantur ex eis arbores:

ANT.

bores. Et producunt † flores figuræ lunaris citrinitatis multæ.

Et proferunt folliculos secundum semitam orobi habentes semina distincta sicut lentes. Sed in lingua latina Genestra, siue mirica appellatur.

ELECTIO. Vltramarina est melior, & omnes quæ in partibus orientalibus oriuntur.

COMPLEXIO, ET PROPRIETAS. † Inquit Dioscorides. Calidæ, & siccæ est complexionis in secundo, & semen eius est calidius. † Et in flore eius, & stipitibus ipsius est humiditas superflua cum virtute incisiua, quare multiplicat vomitū. Et sunt omnes partes eius conturbatiuæ, incisiuæ, subtiliatiuæ, & prouocatiuæ.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho, & cordi. Et dixit Philagrius. Cum melle rosato tollitur nocumentum eius. Et similiter cum rosis, & mastice. Semen autem eius propinandum est cum aqua mellis rosati. Anisum autem, & semen fœnic. & daucus, & similia auferunt nocumentum ipsius. Flos autem eius de decoctione sustinet modicum. Semen verò eius plus.

POSSE. † Per vomitum, & per ventrem educit phlegma cum fortitudine vehementi, & materias quæ sunt in iuncturis, & mundificat renes ab omnibus superfluitatibus. Et prouocat vrinā fortiter, & frangit lapidem in renibus, & vesica, & non permittit materias figi in eis, & densari in lapidem, & quando flores eius contriti propinantur cum melle rosato, aut cum ouo, resoluūt scrophulas. Et oxymel ex eis, aut ex seminibus ipsius resoluunt apostemata splenis. Et si frequentetur eis vomitus, confert ischiaticæ, & podagrę, & dolori renum.

DOSIS eius, & proprie florum est a drach. ij. vsque ad v. Et seminis a drachmis ij. vsq; ad iiij.

De Genista, seu Spartho. Cap. XXIX.

SYLV. *Myrica tamen latinis est tamarix. Phaseoli semina, & furculorum succus strenue trahitur Galeni.*

SPartum, genista Latinis, & myrica, est arborum capistrum, est autem arbor montana, cuius rami desinunt in virgas multas rectas, flexiles, fractu contumaces, quibus vites, & alia ligantur, flores habet flauos, lunata figura, siliquas † orobinis similes, & semina in his lenti similia, interuallis distincta. Vltramarina, & orientalis est melior, calida ficca ordine secundo Dioscor. Semen verò calidius, flori bus, & ramulis humiditas inest incidens, sed excrementosa, & ob id vomitoria. Quin planta hæc omnibus suis partibus conturbat † prouocat, incidit, tenuat. Pituitam, & materiam a iuncturis violenter purgat vomitu, & deiectione, renes omnibus excrementis perpurgat, vrinas valēter mouet, calculum frangit in renibus, atque adeò in vesica, nec in his materias figi, ac in calculum durescere sinit. Flores quoque huius cum melle rosato, aut ouo, strumas resoluunt. Oxymel item ex his, vel seminibus, tumores lienis resoluit. Vomitus quoque cum his frequens ischiadi, podagræ, & renum doloribus prodest. Nocet stomacho, & cordi, ob id cum melle rosato sumi, vult Philagrius, vt his partibus nocere desinat, & eadem ratione cum rosis, & mastiche. Semen vero eius cum aqua mellis rosati sumendum est. anisum quoque, & fœniculi, vel dauci semen eius noxas castigant. flos modicū coqui potest, semen diutius.

Datur præsertim flore a drach. ij. vsque ad drac. v. semine autem a drach. ij. ad drach. iiij.

De Abrachin.

SPartion Dioscorides vocat, Galenus Spartum, Latini Genistam. Vtinam omnia æque cognouisset, & descripsisset hic vir: non tamen facere potuit, vt errorem omnino effugeret, pro Phaselo Orobum scribens. Densitas fustium.) Dioscorid. virgas longas habet, absque foliis, solidas, ad frangendum difficiles. Flores lunares. Dioscorid. Leucoij. Inquit Dioscorides calidum, & siccum in secundo.) Nihil de hoc Dioscorides. Et in flore eius, & stipitibus est humiditas superflua.) Nec hoc lego apud Dioscoridem, vel Galenum, sed ait Galen. semina, & furculorum succum attrahere non ingenerose. Per vomitum, & per ventrem educit phlegma cum fortitudine.) Semen, & flores, cum melicrato pota, sine periculo purgant per superiora, sicuti Elleborus, inquit Dioscorides. Et per ventrem.) Semen purgat per inferiora, ait Dioscorides, ramis verò in aqua madefactis extractus succus, in ieiunio cyathi quantitate potus, coxendice, & angina laborantibus est vtilis. Plinius macerat pluribus diebus in aceto pro coxendicis dolore: perungique eodē succo docet cum oleo. Sunt tamen, inquit Dioscorid. qui macerent muria, aut marina aqua, & clysterem imponant his, qui coxendice laborant, educunturque cruenta, atque strigmenta. Quidam ad stranguriam vtuntur semine, vt Plin. testatur, qui etiam sanari genua dolentia Genista ait, tusa cum axungia. Dosis eius, & proprie florum.) Dioscorid. ex semine, & floribus dat quinque obolos, Plinius drachmam, & dimidiam.

MANA.

QVum Spartion carere folijs, & flores albæ violæ habere Dioscorides asserat, Genista autem veris initio ad totius æstatis postremum sua folia habeat ac flores non albos, aut violæ similes, sed luteos, ac lunares proferat; differre has inter se plantas constat. id & de quo Plinius ambigit libr. vigesimoquarto. Atque qui Hispaniam lustrarunt, spartium ex quo funes ad nauium armamenta, & ædificationum machinas expetitæ, ex quo calciamenta, & pastorum vestes, ex quo corbes fiunt: eodem sæpè loco cum frequentiori genista spectari etiā affirmant. Non idem tamen hi de huius plantæ facie referunt. alij iuncum describunt folijs, flore, ac semine viduum, alij plantam, aliam folijs tantum non etiam floribus, aut semine vacuam appingunt. Qua quidem in re si vera hi referunt, aliud spartij genus esse fatendum erit, quo nunc vtuntur, & aliud quod Dioscorid. delineat. Atque ad Dioscoridis certe historiam accedit Matthioli pictura: sed quum in ea folliculi pingantur a phasioli thecis, non parum dissimiles, hærere etiam hic cogor, an id verum sit Dioscoride spartium. Ex his, quum Mesues de genista hic non de spartio verba faciat, non admirandum tamen si etiam Dioscorid. testem adducat, qui, vt sæpè iam dictum, non nisi deprauatam Dioscorid. historiam habuit. Genistæ autem huius thecæ eruum, & semina, tam belle lenticulam quandam paruam æmulantur oculis nostris, vt mirari de ijs subeat, qui errasse Mesuem aiunt, & in describenda theca pro phasiolis orobum, & in delineandis seminibus

COST.

pro vitia, aut eruo lenticulam reponentem. Sed hac in re, non alius, quam ipsi oculi iudex est consulendus. Porrò nascitur in Insubria passim incultis locis frutex interdum tricubitalis, crebris a radice ramis fractu nō admodum contumacibus, foliis multis sylvestris prumi fere æmulis, sed longè minoribus, leuiter lanugmosis, ac tenuibus. hæc autem flore, theca, semine, ac radice genistam, adeò æmulatur, vt genistam sylvestrem incolæ nuncupent, neque certe inepte. Eius flores recentes oleo insolantur, & duros lienis tumores insigniter discutiunt, quod nos interdum obseruauimus.

De Elleboro. Cap. XXX.

ANT. HElleborus est barba alfugi. Et eius duæ sunt species. Nam alius albus, & alius niger.

ELECTIO. † Niger verò incolumior est albo: immo minatur albus accidentia terroris. Niger verò, acquirit iuuenescentiam, & incolumitatem. † Et quod ex eo magis eligitur proprie est cuius sapor est acutus, mordicans gustum, & habens colorem, sicut assarum proprie, & quod est frangibile, & mediū inter subtile, & crassum, & medium inter recentem, & antiquum, & medium inter ponderosū & leuem. Immo plus leuis est, quam ponderosus. Et qui est leuis carens asperitate. † Et melior pars totius plantæ est radix ipsius. † Melior pars radicis sunt fustes, † & melior pars eorum est cutis ipsorum. Et melius tempus collectionis eius est Ver, & Aestas. † Albus verò † maioris est acuitatis, & mordicationis, & eius mordacitas non est apparens subito, & est maioris magnitudinis, quam niger. In alijs autem proprietates nigri habet, sed plus de antiquitate quam niger patitur.

COMPLEXIO, & proprietas. † Niger est calidus, & siccus in tertio. Et est subtiliatiuus, absterſiuus, resolutiuus, & corrosiuus additionum carnium, quæ fiunt in vulneribus, & dicitur, quando nascitur apud radices arboris, quod sunt fructus eius solutiui. Albus verò calidus est, & siccus in medio tertij. & similiter absterſiuus, & mordicatiuus, multiplicans vomitum, & faciens sternutationem cum fortitudine.

RECTIFICATIO. † Albus corporibus nostri temporis est molestus, immo est eis, sicut venenum proprie præfocans. † Nigri autem, vsque ad tempora nostra virtus tolerabilis est, licet adhuc difficilis. Inquit enim Hippocrates. Molestus est helleborus eis quorum sana sunt corpora. Ars autem, & sollicitudo est in rectificando, & propinando, quando, & cui oportet. Facit enim tunc operationem incolumen. † Inquit filius Zezar. Fit tereniabin, sicut mel, & submerguntur in eo tepido ex fusticulis nigri partes conuenientes circiter horas viij. & extrahuntur ab eo, tunc propinetur altereniabin, quoniam est habens virtutem hellebori. Et consimile fit de melle passularum. Et quandoque submerguntur in iure gallinarum, aut carnium, & fit similiter. † Et aliqui perforant radicem raphani, & intromittunt frustum hellebori per diem, & post auferunt, & propinant raphanum habentem virtutem hellebori. † Et quandoque infunduntur in oxymelle, & similiter fit. Et quandoque fit in vino dulci, & quandoque in condito, aut aliquo ex syrupo, aut robub, & quandoque infunditur in iure gallorum, aut carnium, & coquitur in iure, & postmodum addunt arte chist, aut hordeum fractum, aut rizū. Et quandoque sorbetur ius solum per se. † Daucus autē, & piper longū, & anisum, petroselinū, & hyssopus sicca, & calamentum, & origanum, & hasce bonificant operationem eius. † Bene autem miscetur cum epithymo, & polypodio, & sale indo, & similibus. Confortant enim se se. Confectio pilularum quas scripsit Haly, quarum iuuamentum est vltimum ad ægritudines melancholicas, & cancrum, & lepram, & morpheam nigram difficilem, quarum hæc est permixtio. Rec. hieræ picræ drachm. xij. hellebori nigri, & polypodij ana drach. v. epithymi, stœchados ana drachm. vij. agarici, lapidis lazuli, salis indi, colocynthidis ana drachm. iij. Dosis earum est a drachma. j. vsque ad aur. ij. & sunt sanæ, & expertæ. Expellit enim virtutem vtriusque a corpore, aqua mellis, & aqua passularum, & aqua hordei, & ius gallorum, & gallinarum cum oleis, aut nucum, aut amygdalarum, & similium. † Puluerem tamen hellebori sumere non tutum est.

POSSE. Diximus vitari album, quia præfocatiuus est. Nigrum autem debere sumi, sicut concordant omnes, & proprie rectificatum secundum artem, & legem, & non conuenit, nisi robustis, & animosis corporibus, & proprie tempore Veris. Datus quidem quando, cui conuenit facit acquirere iuuenescentiam, & incolumitatem, & mores laudabiles, & complexiones bonas. Hæc enim est proprietas ipsius, sicut dixit Hippocrat. Et ipse quidem mundificat totum corpus a superfluitatibus membrorum corruptis. & solutione educit, cum facilitate choleram permixtam crassam, & phlegma, & choleram nigram cum virtute sine molestia. Et mundificat sanguinem. Et attrahit a venis superfluitates mixtas sanguini, immo a toto corpore, & concauitatibus membrorum, & partibus remotis, & cute. Et est ex rebus solennibus in mundificando cerebrum, & caput totum, & instrumenta sensuum, & neruos, & viscera, & vesicam, & matricem. & confert iuuamentum manifestum egritudinibus eorum, sicut est soda proprie, & hemicranea, mania, & melancholia, vertigo, epilepsia, & paralysis, & aquę ad oculum descendenti. Et confert ægritudinibus iuncturarum, & duritiei, & apostematibus eorum, & scrophulis, & est sicut theriaca, & medicina antonomastice ad lepram, cancrum, & species herpetis, & bothor, qui se comedunt. † Et quādo ponitur niger helleborus in alcohol, confortat visum. † Et distillatur acetum decoctionis eius in aurem. Et confert tinnitui, & sibilo, & corroborat auditum. Et si colluitur os cum aceto prædicto confert dolori dentium. Et confert ægritudini splenis, & febribus

bribus antiquis longis, & quartanæ cholericæ, & ægritudinibus melancholiæ difficilis eradicationis. Et prouocat vrinam, & menstrua. Vsus autem eius colorem efficit bonum, & acquirit corpori odorem bonum, & ori similiter,† & remouet ægritudinem cutis, sicut est morphea, & bara secundum omnem modum administrationis eius, & fricatur cum aceto similiter, & remouet fœditatem cutis, & pannum.† Albus ve-

VERATRVM ALBVM.

De Elleboro. Cap. XXX.

SYLV. ELEBORVS duplex, albus, & niger, idemque salubrior albo, quin, & albus symptomata terribilia minatur, niger autem corpus incolume, & velut iuuenile tuetur. Eligẽdus in eo genere est sapore acri, gustantem mordente, colore, asari, fragilis, medius ampli, & gracilis, recentis, & vetusti, grauis, & leuis, aut potius leuior, quam grauior, leuis autẽ, ac sine asperitate. Radix eius est præstantior, & in ea fibrarum, ac radicularum cortices. Vere, aut Aestate colligatur. Albus autem minus est, tũ acer, tum mordax: neque mox acrimonia eius apparet, si amarior est nigro. Cætera nigro facultate est similis, nisi quod diutius seruari potest. Niger est calidus, siccus ordine tertio, tenuat, terget, resoluit, carnem vlceribus supercrescentem exedit. Adde quod si is ad arboris alicuius radices crescat, fructus ipsius purgatorios reddit. Albus autem calidus siccus in medio tertij, similiter terget, mordet, sed vomitu multo purgat, & strenutamenta

A

B

C

D

rò difficulter, & fortiter vomere facit cum accidentibus terroris. Et confert fricatio ex eo ad ægritudines cutis, & confert cum virtute. Et curat scabiem, & impetiginem, & lentigines. Et confert vterq; helleborus fistulis, & vulneribus putridis, & fraudulentis.

DOSIS† eius est à karatis sex, vsque ad tertiã drachmæ vnius, vel vsque ad drachm. j.

VERATRVM NIGRVM.

violenter mouet. Vitandus autem hic est, quod strangulet. Niger autem omnium consensu sumẽdus, præsertim castigatus natura, & arte, solis robustis, & animosis dandus, & vere ipso. Datus autẽ, & quando, & cui conuenit, temperamentum facit melius: ob id mores quoque probatiores reddit, & corpus incolume, ac velut iuuenile efficit. Hæc enim propria ipsius sunt opera, Hippocrate autore. Corpus enim totum excrementis corruptis expurgat, clementer, ac sine molestia vacuat bilem vtranque, & pituitam, sanguinem proinde puriorem reddit, attrahendo, scilicet excrementa in venis sanguini mixta, nõ à solis cauitatibus partium, sed à toto corpore, ac etiam remotis partibus, & cute ipsa. Ad cerebrum quoque purgandum, & caput totum, & sensuum instrumenta, & neruos, & viscera, & vesicã, & vterum, est efficacissimus, cerebrique affectibus, vt cephalalgiæ, hemicranię, maniæ, melancholię, vertigini, epilepsiæ, paralysi, aquarũ in oculos defluxui aperte confert, iunctu rarum quoq; morbis, vt nodis, & tumoribus scirrhosis alijs, strumis etiam. In summa, est velut theriaca,

riaca,& per antonomasiam medicina elephantiæ,
† Bothor pustulas vocat varionari affilarum genes. cancri,herpetis,erysipelatis, † exanthematũ, phagedenarum. Puluis quoque tenuissimus ellebori nigri, visum roborat. Acetum quoque cum hoc decoctum, auri instillatum, tinnitui cõfert, & auditum roborat. Idem acetum si os colluat,dentium dolori confert, præterea splenis affectibus, febribus diuturnis,quartanę bilioſæ,reliquis affectibus melancholicis sanatu contumacibus. vrinam, & menses mouet, corporis colorem, & odorem bo-
† Morpheã & haras. num efficit, ac etiam oris, cutis affectus, † alphos vtrosque quouis vtẽdi modo sanat, ex aceto affrictus cuti,eius fœditatem,& panos delet. Albus autem vomitu immodico, & violento symptomata excitat horrenda, foris autem affrictus cutis vitia, scabiem, impetigines, lentigines valenter iuuat, Vterque autem fistulis,& vlceribus putridis,ac malignis medetur. Albus igitur quia huius tempestatis corporibus est molestus, quin, & velut venenũ præsertim suffocans,vitetur. Nigri autem virtus ad nostra vsque tempora est tolerabilis,licet etiã difficilis. Sanis enim corporibus elleborus est molestus, inquit Hippocrates. arte autem, & industria nostra castigatum, quando, & cui oportet, rectè propinamus, agitque salubriter. Filius autem Zezar, manna melli simili tepida quantitatem corticis radicularum ellebori aptam horis octo macerat,colatum dat,in quo virtus est ellebori. Idem fit in melle vuato,aut iure gallinarum,vel carnium, aut oxymelite, aut vino dulci, aut condito,aut syrupo,aut sapa aliqua,superaddendo polentam,vel orizam,aut pultem, & sorbitioni per se datur. Sũt, qui in radicem raphani perforatam ellebori fibras immittũt die vno, postridie fibris ablatis, dant raphanum vires ellebori habentem. Daucus item,& piper longum, anisum, petroselinum, hyssopus, succus calaminthæ, origanum, opos cyrenaicus, efficaciorem ipsum reddunt,& præter hæc,epithymus,polypodiũ,sal Indus,& similia, se enim hæc confirmant. Ex hoc item catapotia formauit Haly,ad affectus melancholicos,elephantiam,alphos nigros contumaces efficacissima, quæ recipiunt hieræ picræ, drachmas xii. ellebori nigri, polypodij,ana. drach. v. epithymi, stœchados, ana. drach. vij. agarici, lapidis cyanei, salis Indi, colocynthidos, ana drachm. iij.

Dantur tuto à drachma vna. ad aur. ij. Vtriusq; verò ellebori virtutem ex corpore deturbat mulsa decoctum vuarum passarum, aut hordei, aut gallorum, aut gallinarum, cum oleo nucũ, vel amygdalarum dulcium, vel simili. puluerem verò ellebori sumere tutum non est. Datur autem à siliquis sex ad tertiam drachm. i. vel vsque ad drach. i.

De elleboro.

LAtini Veratrum, Græci Elleborum: sunt,& qui nigrum Melampodion vocent. Hippocrat. Ectomõ. Niger incolumior est albo, immo minatur albus accidẽtia terroris,) Quondam, ait Plinius, terribile fuit, postea tam promiscuum, vt plerique studiorum causa sumpserint. Idem tamen Plinius album multo terribilius esse, E ait nigro. ET quod ex eo magis eligitur.) Dioscorid. eligit carnosum, speciosum, interiorẽ partem tenuem habens, gustuq; acre,& feruidum, asperis tumulis,& siccis locis (qualis est Anticyra natum, in frangendo puluerem emittens, ait Plinius. Et melior pars totius plantę est radix ipsius.) Solas radices in vsum venire, ait Dioscorid. à quibusdam tamen semen purgationibus adhiberi. MELIOR pars radicis sunt fustes.) Intelli ge radiculas graciles, ex cęposo veluti capite procedentes: has enim in vsum solas venire dicit Dioscorides,& similiter Plinius, qui eligi dicit tenuissimas radices breues, & veluti decurtatas, summam, quæ est veluti cæpe, dari canibus, purgationis causa. ET melior pars earum est cutis.) Eximitur ex vtroque secundum Dioscoridem interior medulla. ET melius tempus collectionis est ver,& æstas. Messiũ tempore colligendas albi radices, docent Dioscorides,& Plinius. ALBVS * minoris est acuitatis.) Galenus amariorem. & minus acrem esse dixit album, quam nigrũ. ET est eius mordacitas non apparens subito.) Videntur hæc sumpta ex Dioscor. in electione albi: inter reliqua. n. eligendum docet id, quod gustu quidem feruens est, nõ vehementer tamen, sed saliuam non simul, sed particulatim mouet. Addit etiam, vt sit mediocriter extentum, candidum, fragile, carnosum, nõ acuminatum, aut iunceum, nec dum frangitur puluerulẽtum, sed interiorem medullam exilem habens: laudari maxime Cyrenaicũ, periculosius esse Galatium, Cappadocium,& Italicum, quæ & albiora, & magis purulenta. ALBVS corporibus nostri temporis est molestus, immo est eis sicut venenum.) Pauli tempore vtebantur Elleborismo per album,& hoc etiam tempore, eum qui bonus sit, non puto esse venenosum. NIGRI autem vsque ad tempora nostra virtus tolerabilis est, licet adhuc difficilis: inquit enim Hippocrates molestus est Elleborus eis quorum sana sunt corpora.) Experientia certa didici, operationẽ eius non esse difficilem: neque aphorismus propositum probat, siquidem alia quoque purgatoria medicamina sanos offendunt iuxta eundem Hippocratem in alio aphoris. & secundum Galenum. Cum Elleborum absolute dicimus, album intelligimus. INQVIT filius Zezar, sit Tereniabin sicut mel. Bonam esse oportebit Ellebori quantitatem, alioqui parum proficies: siquidẽ drachma integra sola pota, parum operatur. Paulus infundit aquæ oncias ij. per dies quinque. ET aliqui perforant radicem raphani.) Modum hunc esse Elleborismi simpliciorem dicit Paulus si fiat cum Elleboro albo. ET quandoque infunditur in iure gallorum.) Dioscorides de albo inquit, datur per se,& cum Sesamo, aut Thapsiæ succo, aut alica, aut mulsa aqua, aut pulte, aut lenticula, aut sorbitione alia. De nigro vero, quod coquitur cum lẽte, aut aliquo iure. DAVCVS autem & piper.) Miscent aliqui, ait Paulus, Pulegium, Thymbram, vel aliud simile. BENE autem miscetur.) Cum scammonio, & sale, dat Dioscorides nigrum, Paulus dat debilibus cum succo ptisanæ, aut alicæ, aliove simili. PVLVEREM tamen Ellebori sumere nõ est tutum.) Paulus valde nocere ait album in puluere potum,& suffocationes facere; nigrum vero tritum, dat cum mellicrato. ET solutione educit cum facilitate choleram permixtam grossam,& phlegma.) De nigro ait Dioscorides per inferiora purgat bilem, & pituitam. Paulus bilem maxime flauam. Album vero, inquit Dioscorides purgare per superiora varij coloris. Et Plinius rem terribilẽ visu in varijs coloribus vomitionum. AD Lepram, Cancrum,& species Herpetis.) Paulus Elleborum dicit bonum esse his qui exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, erysipelataque patiuntur, & ictericis. Et quandoque ponitur Elleborus in alcohol. Confortat visum.) De albo ait Dioscorides, quod apponitur oculorũ collyrijs contra caligines. Plinius, oculorum caliginem fotu discutit. ET destillatur acetum decoctionis eius in aurẽ.) Indi auri dicit Dioscorides, & post biduum triduum ve eximi, ad difficilem auditum: loquens de nigro. Prouo-

* Alia litera maiori.

cat

eat vrinã,& menstrua.) De albo ait Dioscorides menses educit, & fœtus occidit suppositus. De nigro appositus menses agit,& fœtus occidit. ET remouet ægritudines cutis.) De nigro dicit Dioscorides,quod scabiem curat, cum thure,aut cera,& pice,& cedrino oleo inunctus: cũ aceto vitiliginem, impetiginem, & lepras. ALBVS difficulter vomere facit cum accidentibus terroris. Illũ qui sit puluerulentus,ait Paulus suffocationes facere,incidi propterea debere in formas sesamorum magnitudine. In quibus vero suspecta sit acceptio per os clysmate infundit decoctum duarum drachmarum. Antylus medicus. Supponitur, & balanus ex eo facta cum melle,secundum Paulum. Dioscorides cum aceto balanum format. ET confert vterque Elleborus fistulis.) Dioscorides nigrum ait appositum,si triduo maneat,fistulas purgare. DOSIS eius a ceratijs sex ad drachmas tres vel drachmam vnam.) Dioscorides dat nigrum trium obolorum,aut drachmæ pondere, adiecto etiã scammonio, quod & nos aliquãdo experti sumus, drachmæ granã ij. scammonij in cotoneo malo adijcientes,minorque, & leuior sequuta est purgatio,quam ex pilularum,quas aggregatiuas vocant, æqua quantitate sequi consueuerit. Albi autem) vt refert Plinius) Themison binas drachmas dabat: sequentes quaternas dedere, antiquorum vitium cognoscentes, qui propter metum parcius dabant, cum celerius erumpar,quo largius sumitur. Vetant tamẽ dari senibus, & pueris,item mollibus, ac fœmineis corporibus. Paulus dat drachmas ij. ad summum, ad minus, drachmam j.debilioribus in succo ptisanæ,aut alicæ:robustioribus cum calida, aut meliacrato: sectum tamen, non in puluerem redactum,vt supra etiam notatum est. Ego albo nunquam vsus sum: puto tamen homines regionis nostræ robustos ferre eum posse. Non dandum tamen nisi in diuturnis, & fortibus morbis, & qui per alia auxilia non sunt sanati, vt Hydrope, Cachexia, Elephanto, Paralysi, Epilepsia, Podagra (vt Paulus testatur) quibus ego adijcio morbum, qui Gallicus nuncupatur, quoniam,& pessimus, & longissimus,communiaq; auxilia veluti contemnit. Hæc sunt quæ in Pannonia olim margini simplicium medicamentorum cuiusdam mei, enchiridij forma,Mesue, ad proprium potius, quam cõmunem vsum annotaui: quæ quum iuuenibus profutura cognoscerem, quibus alio modo nũc prodesse,ob bellicos tumultus non poteram,publicanda cõcesi. Quod si forte in manus doctiorum venerint,æqui rogo boniq; consulant,& amice, quando nihil melius agunt,legant: & si quod non probant,scripto potius,quam verbis corrigant. Vos vero bonæ mentis iuuenes, a Deo optimo maximo votis,& precibus bonum Pontifi. expetite, qui pacem, quam moriturus nobis reliquit, mundo reddat, vt pacatiore animo, & quieta mente,prout vobis despõdi, vtilitati vestræ valeam inseruire. Valete. Ferrariæ. Nonis Decembr. M D XXI. postridie eius diei, qua ad nos delatum per ocyssimos tabellarios fuerat, Leonem X. eius nominis Pontificem maximum, attonito morbo subito corruisse.

SYLV. RAdiculæ graciles, & breues,velut decurtatæ ex cepoſo velut capite procedentes, in vsum solæ veniunt Dioscoride,nec hæ totæ, sed harum cortex deligendus,carnosus, speciosus,medullosã intus partem, quæ eximenda est, habens tenuem: gustu acer, & feruidus,asperis tumulis, & locis siccis qualis Anticyra est,natus, in frangendo puluerem emittens. Plinius. Semen tamẽ a quibusdam purgationibus adhibetur. summa quoque radix, quæ velut cæpe canibus datur purgationi causa. Messibus albi radices leguntur.Dioscorides,& Plinius.Albo amarior est.& minus acer nigro, Galenus.Albus eligendus gustu feruens,non tamen vehementer, sed saliuam particulatim, non simul mouens.mediocriter extentus,candidus,fragilis,carnosus, non acuminatus,aut iunceus,nec, dum frangitur, puluerulentus, medullam interiorem habens exilem,qualis Cyrenaicus,improbatur Galatius, Cappadocius,Italo, albior,& magis puluerulẽtus. Pauli tempore vtebantur elleborismo per album, & nunc quoque, si enim bonus est,venenosus non fuerit.Quin ellebori nomine apud Hippocratem & Galenum albus venit, vt Aphorismor.1.libr.5. Apud Arabes contra Helle-

A bori nigri cum alijs misti vsus non est difficilis,sæpe magno successu in melancholia morbo sum vsus syrupo Saporis, largo satis helleboro nigro incocto, & Manardus non difficilem eius vsum expertus est,& drachmam integram solam potam parum profecisse.Paulus infundit aqua dies quinque,vnc.ij.ergo multus satis mannæ,vel melli, vel alijs incoquatur. Si in radicem raphani immittatur albus helleborus,helleborismi modo simplicior est Paulo. Albus datur per se,& cum sesamo, aut thapsiæ succo,aut alica, aut mulsa,aut pulte,aut lenticula, aut sorbitione alia. Niger autẽ coquitur cum lente,aut iure aliquo Dioscor. Nigrum cum scãmonio & sale dat idem. Album debilius cum succo ptisanæ,aut alicę,aut alio simili,Paulus.Niger pituitam,& bilem inferne purgat Dioscor.Bilem maxime flauam,Paulo. Albus autem vomitu purgat res varij coloris Dioscor. Rem visu terribilem in varijs colori bus vomitionum Plin. Helleborus bonus ad exanthemata,impetigines,lepras, herpetas, erysipelata,icterum,Paulo, Albus oculorũ collyrijs contra caligines imponitur Dioscoridi. Oculorum caliginem fotu discutit Plinius. Niger auri inditur, & post biduum, aut triduum eximitur in difficilis auditu. Albus & niger menses ciet;& fœtum occidit suppositus Dioscorides,vel appositus.Niger

B scabiem curat cum thure,aut cera,& pice. & cedrino oleo inũctus: cum aceto vitiliginem,impetiginẽ & lepras, Dioscoride albi puluis suffocationem facit, ob id incidendus in formas sesamorũ magnitudine. Quibus vero per os accepisse suspectum est,ij.drachm. decoctum clysmate injiciatur, & balanus ex eo,& melle facta Paulo supponitur, & Dioscoridi cum aceto facta balanus.Niger appositus si triduo maneat, fistulas purgat Dioscoro.Nigri obolos tres, aut drach.j.dat Dioscorides,adiecto etiam scammonio.Manardus quoque drach.j.dedit cum granis ij. scammonij in malo cydonio assi,minusque & leuius purgant,quam iusta dosis pilularum,quas aggregatiuas vocant. albi Themison dabat drach.ij. Sequentes quatuor,antiquorum vitium cognoscẽtes, qui ob metum parcius dabant,cum celerius erumpat,quo largius sumitur. Vetant tamen dari senibus,& pueris, & mollibus, ac fœmineis corporibus.Paulo dat à drach.j.ad drach.ij.debilioribus in succo alicæ,aut ptisanæ, fortioribus in aqua calida,aut melicrato,sectum tamẽ,non in puluerem tritum, vt ante monuimus. albo non est vsus Manard.ex Italis tamen non robustos ferre posse putat; non dandum tamen nisi in diuturnis,& valentibus morbis per alia remedia non sanatis,vt hydropi, cachexia, elephanto, paralysi, epilepsia,podagra,

C morbo Italico,qui pessimus esse consueuit, & auxilia communia videtur contemnere.

ELleborum album,ac nigrũ de facie non nouit Theophrastus, vt videre est 9.de histor. plant.nunc autem nulli ignotus est,vel tenui herbario. Est tamen in nigri historia,quam reliquit nobis Dioſc. insignis scrupulus, quem animaduertisse Anguillarium video. flores ineſſe illi ait Dioscorides racematim cohærentes,seu racemos vuæ modo, vt Hermolaus vertit. atqui tales in vulgato elleboro non videmus. spectabis sane duos,aut interdum plures eidem pediculo inhærere flores: racematim tamen cohærere non videbis. Serapion aliter legit.insidere uidelicet,ait,cauli florem in purpura albũ, & ineſſe illi veluti racemum,in quo semen est cnico simile.aut vulgati nigri ellebori semen non racemo,sed

D *capitulo ineſt intercusantibus membranis distincto nigellæ in modum.Hæc ergo quum ita se habeant,non temere de vulgato elleboro suspicabimur legitimusne sit niger elleborus,an in Dioscoride potius sit mendũ,quod maxime arbitror. sed de hac re alij iudicarint. Porro præter triplicem elleborum quem Matthiolus diligentissimus appingit, memini ostensa nobis fuisse ab acerrimo naturalium rerum indagatore, & philosopho maximo Andrea Cesalpino Pisis herbariam historiam profitente,duo alia genera facie secundi illius ellebori quẽ Matthiolus pingit,sed eo alterum quidem triplominus, alterũ vero etiam decuplo. folia pediculo inerant quatuor digitos longo a radice prodeuntia. caulem aut florem videre non licuit. Cæterum vt ad Mesuem veniamus, scribit, & hoc in loco nonnulla quæ non omnibus placeant.ac primum quum de colligendo elleboro agit,* COST. Cap.11.

ver &

ver, & æstum deligit. at Dioscorid. album elleborum in messibus colligendum ait, quod, & Plinius. Hic item albo maiorem acrimoniam, ac amarorem, quam nigro ascribit, Galenus s contra album minus acrem facit. Album hic elleborum maxime molestum, & exitialem putat. at quum Pauli tempore elleborismus pararetur ex albo, & ætate nostra familiare hoc medicamentum sit; perniciei causa non in eius naturam, sed in situm, vbi nascatur, vel malam præparationem referenda est, ac in summa ellebori tantũ mali, non promiscue omnis est culpa. Ex nigro item ait Mesue purgationes difficiles, sequi, quod Hippocratis testimonio probat elleborum sanis periculosum esse asserentis. atqui idem Mesue paulo postea ijs verbis. [Et solutione educit cum facilitate] facilem purgationem sequi confitetur, quod etiam tempore nostro obseruatur, quo opportune exhibitum adeo mite est, vt vix inter soluentia debeat numerari. Ac sententia, quam ex Hippocrate affert, non id infert elleborũ absolute esse periculosum, quod Mesue putat; sed probat sanis esse periculosum, id quod purgatorijs medicamentis omnibus est commune. ne id etiam silentio prętermittatur de elleboro albo aphorismum esse intellectum Galeno etiam teste, elleborum album interpretãte, vbi ellebori absolute mentio fit, neq; nigrum adijcitur. Interdicit etiam Mesue ijs verbis [puluerem tamẽ ellebori] ellebori in puluerem redacti vsum. at Paulus eundem exhibet cum melicrato. Hæc ferè sunt, quę partim Manardus, partim alij Mesue obijciunt, digna vt recte expendantur. Sed & hic tamen, quod etiam in superioribus, malo odio concitatos video, qui hæc scribũt. neq; enim adeo a ratione Mesue deuiat, vt sit spernendus. Primum autem quum colligendo elleboro ver, aut æstatem deligit, si de albo quidem elleboro intelligas, a Dioscoride non uariat, qui colligendum scribit in messibus. De nigro autem [de quo vere Mes. id pronunciat] non errare etiam ipsum arbitror. quum enim is hyeme floreat, ac vere & ipso æstatis initio ad sementem veniat; vires etiã peracto semine in radices mittit: atq; adeo tunc temporis eus radices vsu non sunt inutiles. At vero, an maior insit albo, quã nigro acrimonia, explorandus est sensus, atq; id aduertendum, quod Mesue admonet, albi non statim acrimoniam illam insignem prodire, sed postea. qua quidem in re, quia subscriptorẽ etiam Dioscor. habet. non est vt plura afferam. illud tãtum dixero, Galenum id literis commendasse, quod primo gustatu sensit, neq; illi tamen Mesuen aduersari. An etiam tutus albi ellebori sit vsus, si periculum quis fecerit, & eum non castigatum obtulerit (de quo scilicet Mes. intelligit) id spectabit, quod videre multi, cruciatus primum ventriculi intolerabiles, mox etiam animi deliquia, ac uirium lapsus, quem subsequitur postmodũ, aut mors, aut inemendabiles noxæ. Vera ergo Mes. scribit. neq; tamen perperam periti illum medici in vsum interdum reuocant, castigatum tamen antea diligentissime quantum licet. referenda ergo huius noxæ culpa in medicamenti huius naturam elleboro omni non tantum malo cõmunem, quam tamen arte si immutemus, mirum etiam non est immutari. De nigro elleboro idem dixerim, non paratum, atq; importune exhibitum difficiles facere purgationes. cõtra paratum, ac opportune propinatum faciles. quod quum Mes. asserat, non sibi aduersatur. Atq; est sane medicamentum omne sanis corporibus insalubre, elleborus tamen præsertim periculi nomine fugiendus, quod ex propria natura neruoso generi (vt ego puto) aduersum conuulsionẽ faciat, quæ noxa ex alijs par non eueniat. alioqui enim si non peculiare, ac præcipuum quidpiam huic inesset, quod alijs non inest, diuinum Hippocratem id literis nũquam traditurum fuisse credendum est. atq; ellebori certe nomine fateor album priscis fuisse intellectum: nihil tamẽ obstat, quin etiã de nigro idemmet, quod Hipp. ait, intelligas, qui easdem noxas parit. An vero, quod vltimo loco quęritur, elleborum in puluerẽ redactum exhibere liceat, quum Paulus exhibuerit, non id interdicit Mes. sed de periculo admonet, ac nõ satis tutum esse aduertit, quod verum esse fatebitur, qui eius acrimoniam, & scepticam vim expenderit.

MANARDVS.

Simplicia quædam medicamenta aluum purgantia ex alijs scriptoribus sumpta, nec a Mesue descripta.

Purgatoria medicamina a Mesue omissa.

CVm præter simplicia medicamenta ad aluum ciẽdam, a Io. Mes. scripta, alia nonnulla apud medicinæ authores inuenerim, ea annotationibus hisce nostris præmittere, visum est non inutile. Ea sunt: Myxa, idest Sebesten: Cynocrambe, hoc est, Canina brasica. Pulegium, Bdellium Arabicum, Parthenium, idest Matricaria: Tragoriganum: Iuli nucis iuglandis, catuli vocati: Fex vini, Tartarum dicta: Atriplex, Malua, Asphodeli radix, Allium, Beta, Blitum, Cestri, idest Vetonicæ folia. Brassica semicocta. Aqua stillans a cucurbita in fornace excocta. Chamepytis, dicta Iua. Lapathon vulgò Rumex vocatum, Lac, præcipuè asininum, butyrum. Lentis primum ius. Semen cornicularis, & spumei papaueris, Resina pini, piceæ, & Laricis, quæ vulgo putatur, & vocatur Termentina. Itẽ vera q̃ nunc adfertur ex Terebinto, terebintina, Vrtica, Sesamoides mai⁹, & minus. peplis, peplos, Chamæsice, Lappago, Clematidis semen. pignocomon. Apios, idest sylvestris raphanus, Alipon, Empetron, Heliotropion, Magnes, Cortex radicis capparis, Thlaspi, flos æris, squamma æris, Mandragoræ succus, Daphnoides, quæ & laureola, Sambucus, Ebulus, Lac, & Cimæ ficus, Filicis fæminæ folia, Peponis & Cucumeris radix, Lactuca, sylvestris, radix peucedani, Staphis agria: Thapsiæ succus, Androsemos, Ascyros, Hippophaes, Hippophæstos, Lactariæ multæ species, Mercurialis, Struthion, idest, Radicula, vel Cõdes. Horum historiam, & vires, ex ipsis authoribus, licet edisce re: mihi satis sit hoc loco nomina conscripsisse.

FINIS.

IOANNIS MESVAE GRABADIN

IDEST COMPENDII SECRETORVM MEDICAMENTORVM,

Liber Primus.

Quo medicamenta composita alijs celebriora describuntur.

EX IACOBI SYLVII INTERPRETATIONE.

CVM in commentarios nostros quædam à nobis experta commemoratione digna coniecissemus, nobis visum est hæc in opus vnum ordine idoneo cogere, cui titulū Grabadin, * seu de antidotis, fecimus: in quo medicamenta experta, & secretiora, tum à nobis inuenta, tum ab his accepta, qui artis medicæ arcana perscrutati sunt, compendio tradere dignum existimauimus. Hoc autem opus totum in libros duos diuisimus. Priore medicamēta describimus composita alijs celebriora. Altero singularum corporis partium morbos proprijs cuique remedijs curare edocemus. Priorē vero in sectiones duodecim diuisimus, docuimusque, harum Prima antidota, quæ electaria vocant. Secunda, medicamenta opiata. Tertia medicamenta solutiua. Quarta, condita. Quinta, eclegmata, seu linctus. Sexta, syrupos, & succos. Septima, decocta, & infusa. Octaua, trochiscos. Nona, pilulas. Decima, pulueres. Vndecima, vnguenta, & emplastra. Duodecima, olea.

* Quod est compendium secretorum.

CHRISTOPHORI GEORGII De honestis Florentini, super Antidotarium Mesuæ expositio.

QVIA omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum, congruum est ad ipsum pia mente recurrere cum verbis Psalm. auxilium petendo. *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis*, vt principium huius operis medium ac finis sit ad eius laudem, gloriam, & honorem, & ad vtilitatem cuiuslibet, qui hoc opus inspexerit. Itaque totus hic liber diuiditur in quatuor partes. Nam in prima parte determinat de canonibus generalibus pertinentibus ad rectificationem medicinarum simplicium solutiuarum, ac etiam non solutiuarum, & maxime circa debitum modum rectificationis, & administrationis earum. Et in hac parte ponitur etiam modus succurrendi nocumentis, si ex eis proueniant. Et super hac prima parte Dynus de Floren. medicinæ dilucidator scripsit ad plenum. In secunda parte determinat de electione medicinarum A simplicium quocunque modo soluentium, ponendo illarum doses, complexiones, & posse circa humores, ad quos habent aspectum. ac etiam ponit modum correctionis earum, & de hac parte aliquid succincte notabo, cum de simplicibus medicinis faciam mentionem. In tertia parte principali, quam nunc tentamus exponere, determinabit de medicinis compositis solutiuis, & non solutiuis, sub diuersis modis, & formis, ac diuersimode præparatis, vt legendo patebit, ponendo cuiuslibet determinatam descriptionem, vtilitatem, & doses, & verum modum compositionis earum: licet doses earum in pluribus dispositionibus varientur, vt in quibusdam addendum, & B in quibusdam minuendum sit de dosi: in paucis autem, vt scriptæ sunt æqualiter permanendo. In quarta autem & vltima parte determinat de curis particularium ægritudinum cuiuslibet membri vsque ad ægritudines cordis, omissis earum signis, & causis, vt ibidem apparet. additiones autem curatiuæ, vsque ad extrema corporis concernentes, fuerunt à Petro Ebano æqualiter compilatæ, Nomen authoris præsentis operis, vt scribitur est Ioan. filius Mes. natus de stirpe Regia de Damasco in Orientalibus partibus, A multis autem asseritur ipsum fuisse S. Ioan. Chrysost. vel Ioan. Damas. sed ego hoc non affirmo. Assumo ergo, & aggredior tertiam par- C tem princip.

Hæc tota tertia pars suæ Grabadin: siue Gradin, siue Grabatin, quæ his tribus vocabulis nominata reperitur in scriptis, id est Antidotarium, inuentum ex gratia Dei, vt in Græco profertur, principali diuisione diuiditur in partes xij. vt in textu patet. Notandum antequam procedā pro declaratione dictorum, ac etiam dicendorum, quod Antidotariū idem est, quodlibet includens diuersas descriptiones medicinarum ad diuersas, & varias dispositiones, vel passiones. Et inde dicitur antidotum. i. contra vitium datum, quia contra ægritudines principaliter: & sic quælibet medicina, vt sic composita, potest antido- D tum nominari.

Secundo notandum, quòd gradin, siue grabatin, siue grabadin: idem est, quod antidotarium ex gratia Dei datum.

Tertio intelligendum, quod etiam Nicolaus duo antidotaria composuit, magnum & paruū vtili sermone, quæ ambo communiter habemus in vsu.

Quarto notandum, quod medicina tripliciter accipitur, communiter, proprie, & magis proprie. communiter accipitur pro omni opere medici in corpore humano, siue sit opus conseruatiuum, siue præseruatiuum, siue curatiuum. quocunque instrumento

operetur, proprie accipitur pro actu curationis, qui solum debetur corpori ægro cum quocunque instrumento: magis proprie solum accipitur pro modo curationis, qui debetur corporibus ægris, solũ in medicina solutiua. Et hic vlterius est notandum, quòd solutio ventris fit cum medicina solutiua virtualiter attrahente humorem, ad quem principaliter habet aspectum cum sua proprietate, sicut de scammonea & reubarbaro, quod purgat choleram, & de colocyntide, & turbith, quod euacuat phlegma, & de lapide lazuli, & epithymo, qui euacuat melancholiam, & omnes prædictæ medicinæ, & consimiles dicuntur exoluendo euacuare. Quandoque fit solutiuo ventris cum medicina attractiua, quæ dicitur compressiua, quare comprimendo euacuat, seu extrahendo humorem extractum ad ipsa intestina, sicut dicitur de myrobalanis, qui aspectum habent ad particulares humores, illos attrahendo, & per consequens euacuat comprimendo. Quandoque fit solutio ventris cum medicina lenitiua, quæ magis proprie dicitur lenitio ventris, sicut cum manna, vel cassia: & licet in eis, & in qualibet de per se sit etiam aliqualis virtus attractiua humoris cholerici, vnde administrantur in purificando sanguinem ab ipso humore cholerico, plus tamen eis dominatur lenitio pura. Quandoque fit lenitio ventris cum medicina lubrificatiua, quæ solum lubricando humores, seu egestiones repertas in stomacho, & intestinis euacuat, sicut fit cũ iure pulli, & alijs pinguib⁹ vnctuosis, & mucilaginibus. Et similiter fit solutio ventris cum medicina lãbificatiua, quæ proprius dicit abstersiua, sicut quandoque cum aqua hordei, & puluere zuccari, materies educimus de stomacho, & intestinis. Et his quinque modis de medicina solutiua loquendo fit solutio vẽtris, vt inferius apparebit. proprie tamen illa dicitur medicina solutiua, quæ principaliter attrahendo, ac etiam exoluendo euacuat, vt in præcedentibus dictum est. Diuersimode tamen, & diuersis modis, & formis vtimur medicinis supradictis, vt quandoque in forma potabili, quandoque in forma pulueris, quandoque in forma dactyli, quandoque in forma electarij, & illa omnia inferius apparebunt.

Quinto notandum quod confectio, vt inferius apparebit, est nomen commune ad electaria, quæ ad formam solidiorem reducuntur. Isto modo confectio idem est, quod compositio. Differt autem electarium à confectione. Primo quia electarium potest confici cum zuccaro, vel cum melle, & sic sæpe conficitur, vel cum vtroque simul. Confectio non nisi cum zuccaro, sed si debet diutius conseruari proprie loquendo, vt communiter præparatur. Secundo differt, quia confectio in solidiorem formam reducitur per vlteriorem cocturam, quam fiat electarium, quod non tanto decoquitur tempore, & sic diacitonite, & zinziberata, quæ cũ melle conficitur, ad formam solidissimam reducuntur, ac quia diutius conseruata ex vltimata decoctura dicitur euenire, tamen semper consistunt cum mollitie quadã viscosa, quod in natura confectionis cum zuccaro non contingit, vt diacitonite, & aliæ nunc dictæ proprie confectiones esse dicuntur. Alia describitur differentia, eo, quod ad constructionem electarij, species, quæ ad compositionem ipsius ingrediuntur duplicantur in pondere. In confectione autem minuuntur. vt delectatio confectionis sit maior in gustũ, & displicentia minor, & largo modo loquendo, trochisci possunt poni sub nomine confectionis: vnde confectio aliquando idem est, quod plurium rerum compositio. Etiam notandum, quod medicina opiata, seu electarium opiatũ, est illud in quo ingreditur opiũ, vel mandragora, vel consimilis medicina; virtute cuius tollitur sensus à membro, & spiritus incrassantur, & ipsorum transitus ad membra prohibetur: ab eis enim est omnino cauendum, nisi casus magnæ necessitatis occurrat. Condita autem sunt illa, quæ cum melle, & zuccaro constituuntur, seu conficiuntur cum leui decoctione ad ignem, seu positione ad solem, vt humiditas superflua rei conseruandæ aliqualiter exsiccetur, vnde conditum cum melle, vel cũ zuccaro conseruatur, & illo modo præparatur, & fiũt zingiber conditum cum zuccaro. nuces recentes cum melle, & violæ cum zuccaro, vel cum melle, & similiter rosæ, & plura alia inferius declaranda, tam de floribus, quam de fructibus herbarum, & radicibus. Loch vero est electarium in liquida forma reductum cum zuccaro, vel cum melle, & cum tenacitate aliquali, vt in descensu eius ad stomachum moram contrahat in meri, & adhærentiam aliqualem, tamdiu quamdiu virtus eius trãseat ad partes pectoris, & pulmonis, & contiguitatem, quæ est inter cannam, & ipsum meri. vnde loch dicitur à lambendo, idest paulatim descendendo. & vsus ipsorum est solummodo in passionibus pectoris, & pulmonis, vt inferius apparebit, fiunt autem de ipsis diuersæ descriptiones. Notandum etiam, quod syrupi diuersimode formantur in operationibus suis ex componentibus ipsos: &, vt sic diuersas operationes efficiunt. fiunt autem & operantur in forma potabili cũ aquis distillatis, seu decoctionibus alijs, aut cum simplici aqua, vt ipsorum virtus, atque substantia transeant facilius ad loca profunda, vt etiam vigoretur virtus in eorum operationibus. Iuleb autem differt à syrupis compositis. Primo, quia syrupus longe plus decoquitur quam Iuleb: vnde non sic ad tenacitatẽ reducitur. Secundo, quia Iuleb absque admixtione alicuius decoctionis componitur. non sic syrupus, vt exemplo patet de Iuleb rosato, vel violato. Syrupus autem acetosus simplex, locum medium tenet inter verum Iuleb, & veros syrupos cõpositos, quia non sic decoquitur Iuleb. Robub aũt est succus herbarum, vel fructuum inspissatus ad ignem, vel solem, quandoque permixtus cum zuccaro: vel plurimum sine ipso: large tamen omnis succus potest dici robub. Sed proprie succus fructuum à medicis robub vocatur. Rob absolute prolatum est idem, quod sapa. Decoctiones autem non sunt aliud, quàm decoctio rerum medicinalium in aquis distillatis, vel in qua simplici, vt communiter præparantur pro distemperatione syruporũ, vel pro clysterijs construendis: diuersificantur autem secundum diuersam admixtionem, & aquarum, & rerum cum quibus decoquitur, & secundum leuem, vel multam decoctionem ad ignem, potest etiã decoctio construi cũ vino, sed raro. Etiam quandoque decoctiones sumũtur colatæ per se permixtæ cum zuccaro, vel sine ipso vice syrupi. Infusiones aũtem fiunt rerũ, quæ in aquis, vel vino, seu syrupis, vel in alio quocunque liquore ponuntur per spacium aliquod absque vlla decoctione ad

Medicina opiata. *Condita.* *Loch.* *Syrupus.* *Differentia inter Iuleb, & syrupũ.* *Robub, & Rob.* *Decoctio.* *Infusio.*

ne ad ignem, vel cum leuissima decoctione ad ignem cum expressione rerum infusarum, & tamẽ in liquoribus, vt nucum viridium, & taliũ, & tali expressione, vel colatura vtimur in medicinis, sicut cõmuniter fit, cũ infunditur agaricus, vel turbith, vel aliæ consimiles medicinæ, At trochiscus idem est, quod confectio rotunda, seu confectiõ facta ad similitudinem lupinarem, seu pedonem, quæ in scachis habetur. Diuersi autem trochisci ex diuersis puluerib⁹ componuntur cum aliquo bono liquore, & sic diu conseruãtur, & tempore necessitatis, ægritudinibus, in quibus cõueniunt, pulueriz ati tribuuntur vel cum electarijs admiscentur, quorum compositiones ab authoribus describuntur, sicut sunt trochisci de thiro, & plures alij in descriptione theriacæ descripti. Suf vero idem est, quod puluis subtilissimus redactus ad similitudinẽ atomorum, qui in radijs solaribus demonstrãtur, ex pluribus rebus cõpositus, & maxime aromaticis, & sic in forma pulueris deglutitur cum vino, vel alio liquore, secundum exigentiam dispositionis pro qua exhibetur. Puluis absolute prolatus differt à suffuf, vel quia est simplex nõ permixtus ex pluribus rebus, vel quia non sic tamen eodem modo assumitur.

Trochiscus. Suffuf.

Notandum etiam q⁹ pilulæ generaliter omnes, vel saltem plures ex his, quæ habentur in vsu euacuant exoluendo, fiunt autem in forma rotunda, vt de facili pertranseant meri. Fuerunt autem pilulæ adinuẽtæ duplici de causa. Primo cũ ipsę cõiter componantur ex rebus amaris; ne ipsarum amaritudo (si in forma potabili acciperentur) percipiatur in gustu. Et ex hoc multi faciunt ipsas foljs auri cooperiri, vel cũ melle, vel cum alio liquore. Et quidã eas assumunt cũ vino, vel cum aqua. Non aũt debent assumi cũ grano vuę: vel cum simili re alia: quæ non dissoluatur in stomacho, vnde pilulæ exeant nulla operatione ipsarum facta. Secundo adinuentæ fuerunt, vt diu trahant morã in stomacho, propter q⁹ melius attrahant à remotis. & ideo plus conferunt ægritudinibus capitis, & membrorũ remotorum à stomacho, q̃ potiones, imò vna sola pilula crassa eiusdẽ ponderis ex eisdẽ rebus cõstructa, multo plus operatur, & soluit, quam septẽ pilulæ eiusdem ponderis cum solutiuo: quia diutius moratur in stomacho, cũ tardius dissoluatur. Cõiter autem ex pondere drach. j. vij. pilulæ conficiuntur, & sic, vt plurimum est dosis earũ. Nec habenda est cura de ipsarum numero pari, vel impari, nisi secundum voluntatẽ recipientis, solum autẽ est aspiciendum ad pondus ipsarũ, vt non sit excessus earũ: conseruantur autẽ diu magdaleones, & est illa permixtio cum quadam longa rotunditate, & crassitie, ex quibus pilulæ construuntur quãdo nouiter assumuntur, licet multis alijs modis possint distincte conseruari, vt in forma pulueris sint admixti: et in pyxide reseruari. Quãdo aũt sit tempus assumptionis earũ, & quomodo, & pro quibus dispositionibus, inferius patebit. Vltimo notandũ, quod emplastra cõiter fiunt absq; ceræ admixtione, ex farinis, pulueribus, vel alijs cõsimilibus: & cum herbis, & radicibus commixtis cum aqua, vel lixiuio, quandoque cum alijs liquoribus similibus istis, vt cum pinguedinibus, & cũ oleis, & quandoq; mucilagines immiscendo, & quandoq; sine, & quandoq; sine oleis componuntur in quibus res non multum conteruntur, sicut fit in vnguentis, & ex hoc nõ ita cito penetrant cum ipsorum virtute ad membra profunda, sicut vnguenta, quæ velocius operantur, virtus autem emplastrorum est magis perdurans in membro cui approximatur, nec sic cito resoluitur, vt ab vnguentis, vel alijs vnctionibus absque cera. Vnguentum autem componitur ex cera, & oleo, & si aliquando pulueres subtilissimi addantur, dum modo sit cera, & oleum. Cerotum autem licet, vt plurimum fiat cum cera, & oleo, tamen quia per coctionem ad solidiorem formam reducitur, non vocatur vnguentum, & quia communiter extenditur super corio, & sic alicui membro particulari approximatur. Olea autem sunt communiter nota: ideo non aliter hic de eis prolongo sermonẽ: sed vlterius transeo dicendum. pro quibus omnia supradicta erunt summe vtiliter declarata. vnde sunt memoriæ commendanda: nec cum ipso potest locus inungi, sicut communiter cum vnguentis.

Pilulæ.

IACOBI SYLVII ANNOTATIONES.

ANTIDOTARIVM est vocatum, quod contineat descriptiones antidotorum, hoc est medicamentorum, quæ non foris admota corpori, sed in corpus recepta, affectus medentur. Antidotus autem hęc, vel hoc antidotum. Græcis dicitur contra affectus datum, vnde Galen. libro de hac materia scriptum, περὶ ἀντιδότων, ideſt de antidotis vocauit: nostrates vero libros hac de re scriptos, Antidotarium inscripserunt, etiam si non sola antidota, quæ omnino sumuntur, sed etiam admouenda, olea, vnguenta, cerata, emplastra, ex æquo contunerent. Quæ duo causarum salubrium materias præcipue comprehendunt, quanquam educenda, & facienda ipsarum reliqua duo genera magni etiam momenti sunt in multis morbis. De sumendis igitur tantum, & admouendis Mes. scribit, & illa tanquam præstantiora, plura, vsu frequentiora, & ferè priora præponit: quibus etiam educendorum ratio quædam complicatur. Hæc propter oppositas rationes postponit: in ipsorum tamen vtrisque quorundam ordinem cur mutarim, paucis accipe. Inter sumenda statui prima omnium condita, quod hæc parte sua plurima sint alimenta, non omnino medicamenta. Vt igitur a re nobis familiari magis incipiat oratio, hæc in prima acie locaui. Post hęc autem iulepos, & syrupos natura prope tota, viribus, consistentia, parandi modo conditis proximos (nisi si quis sint medicamentosi magis, & compositi) vt omittam syrupo suo condita seruari. Sunt item syrupi succorum, & aliorum quorundam velut condituræ, ad saporis gratiam, & custodiæ diuturnitatem. Quoniam vero in syrupis plerique sunt thoracici, præsertim quos descripsimus postremos: ob id eclegmata viribus his affinia prope omnia subiunximus sectione tertia. Sectione autem quarta descripsi decocta, atque infusa his consistentia proxima, & quibusdam syrupis aluum soluentibus facultate affinia: vt alicunde inciperet antidotorum proprie appellatorum tractatio. Quanquam & infusiones, & decoctiones syrupis sint necessariæ, sed aliæ multo quam quæ his Mesue decoctis, & infusis, vel purgatorijs, vel saltem eccoproticis, & stercus deijcientibus describuntur. Sectione quinta antidota cõclusi, tum quæ electaria vulgus vocat, tum alia: sed in his priora, quæ sapore sunt iucundo: post hæc amara, & hieras, & alia purgatoria. Sectione sexta descripsi catapotia purgatorijs his proxima viribus, neque iucunda, & consistentia nõ multo duriora. Septima sectione trochiscos multo his duriores ac siccio-res. Octaua autem pulueres quosdam omnium siccissimos. In admouendis præterea ordinem mutãdum censui, ac olea cæterorum materiam, omniumque liquidissima, & ferè simplicissima, vsu frequentissima, vsu prima, non postremâ scripsi cum Mes. sed reliquis præposui sectione nona. Decima vero, his consistentia, & viribus propinqua vnguenta, adeo vt sæpe olea vocentur. Vndecima autem sectione cerata ex præcedentibus, & cera constãtia, ac magna ex parte emplastrorum materiam. Postrema descripsimus emplastra, tanquam maxime composita, & durissima. Habes rationem ordinis in hoc Antidot. à nobis parum mutati, non modo in sectionum ordine, sed in plerisque etiam sectionum singularum compositis, vt lectio te docebit: qua autem ratione id fecerim, facile tu ipse coniectabis, vt cur ex fine syruporum condita quædam incondita retulerimus: in syrupis, cur calidos, thoracicos, iunximus: in eclegmatis, cur viridus finitima: & in cæteris similiter. Ea tamen cautione prædicta mutaui, vt nullam omni-

no Mes. compositionem omiserim, aut truncauerim: sed omnes integras, verbis tamen non paulo purioribus descripserim, licet interdum coactus barbaras quasdam voces retinui. Ipsas item libri totius particulas breuiores, quam vt libri nomen mererentur, sectiones appellauimus, Hippocratis in epidemijs, & Aristot. in problematis τμήματα hoc est (vt Gaza in Aristot. vertit) sectiones, imitati. An vero probem omnes scriptas hoc lib. compositiones, siue à Mes. inuentas, siue ex alijs corrogatas, dicere malo cum Galen. illas me vt antiquas, & multorum experientia probatas, recipere, & Galen. consilio satius esse multo vsu expertas, & confirmatas compositiones sequi, quam nouas effingere? cum præsertim methodo summa siquis altius expendat, plurimas Arabum compositiones conscriptas iudicaturus sit: quas vero pauc as damnare conaberis, si pauca quædam Arabibus certissima receperis, in illorum sententiam omnino abibis, nullamque improbandam iudicabis. Quanquam enim harum multæ vsu excide-

Lib. 2. rat. vic. acut.

rint, vitiosæ ob id existimandæ non sunt, aut Hipp. suum peplium, & elleborum nigrum vitio verteris, medicamenta illi etiam in morbis acutis ad corpus purgandum consuetissima, quæ ob violentam actionem hodie attingit nemo. & quot purgatoria medicamenta, antidota, emplastra, vnguenta, trochisci, malagmata, acopa, myracopa, & id genus alia, Dioscor. Gal. alijsque celeberrimis medicis magno in pretio habita, nunc omnino vsurpari desierunt. Vt rerum quæ verborum, conditio quædam similis & vicissitudo sit. Quomodo enim de verbis cecinit ille, sic nos de remedijs pronuntiare possumus, quod scilicet,

Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentque
Vsurpata modo medicamina, si volet vsus
Et ratio, Medicis duo præstantissima doctis
Instrumenta, quibus quærunt, carpuntq;, docentque.

Quæ vicissitudo in ijs Mes. compositionibus vbi contingerit, notas prope singulis adscriptas à nobis mutare cuiuis licebit. Adscripsimus autem opinor non temere notas huiusmodi, ne scilicet in obsoletis hodie multam operam collocet bonus lector, quibus arithmeticorum neotericorum circulum nullius per se numeri indicem cernet præpositum: in reliquis esset diligentior, præsertim celebrioribus, & vsu frequentioribus, quas asteriscos & stellula quadam illustrauimus: vti quæ mediam horum conditionem sustinent cruce signauimus: ne verba hæc vsitatum inusitatum, toties mihi essent repetenda: vtque (quod nu per dixi) bonus lector in scripturis hodie consuetioribus operæ plus ponat, quam in dissuetis. Quas ob id veru, vel obeliscos confodiendas non censui, quòd non improbarem, quodque horum nonnullæ forte fortuna haud ita multo post asteriscos alijs rapient. Tempestiuum mihi iam videtur pauca quædam de mensuris, & ponderibus Mesue consuetis dicere, ne quorundam nouitas inaudita lectori adhuc rudi, aut imponat, aut sit remoramento. Mensuris admodum paucis vtitur Mesues, vt libra mensurali, sextario, quem κις pro ξις interpres vocabat, mina. Ponderibus vtitur ferè Græcis κεράτιον ὀγκια, δραχμὴ, γραμμὴ autem ideſt scriptulo, raro: gaudet namque parua

Mensura, & pondera Mesue.

pondera exprimere per drach. vnius partes 3. 4. 5. 6. vel partē 3. 4. 5. 6. vtimur & aureo. Κεράτιον autem ideſt corniculi κερατ apocope interpreti vocabatur, vt Actuarius καράβιον appellat: quo nomine etiam hodie vulgus, & Mesues siliquam ipsam appellat, grana circiter tria lupinis similia, sed minora in carne lignosa, & dulci continentem. Horum granorum quodque grana hordei quatuor pendit: octo autem lentis, etiam κεράτιον Græcis, Mesuæ κερατ quod in eo ponderum aliorum more per apocopen scriptam est. Latinis siliaque dicitur. Κις autem pro ξις corruptum ab interprete puto, quod etiam apocope pronunciatur vocis Græcæ: ξίστης enim Græcis dicitur, Latina voce sextarius: in hanc detorta, vt λίτρος ex libra ijsdem detorta est. ὄγκια vero integrum est. Sextarius autem Italicus vt Galeno, sic Mesue vsurpari videtur, qui duas cotylas seu heminas, seu libras mensurabiles, ideſt vncias xxiiij. implet. Sed varium pondus efficit, ob rerum metiendarum naturam: vini enim sextarius capit vnc. mensurales xxiiij. Pendit autem libram, & bessem, seu vnc. xx. mellis: sextarius duas li. & semissem: olei sextarius vnc. xviij. pendit. Vnius drach. partes duæ scilicet ex tribus, sunt scriptula duo: partes vero tres, scilicet ex iiij. sunt scriptula ij. grana v. seu grana xlv. quæ sunt partes iij. granorum lx. quot sunt in drach. Quātum autem pondus drach. tribuat, & quot drach. vnc. impertiat, & quot vnc. lib. non perinde compertum est. Drachmam autem ipsi pondus minus aureo apertum est ex locis non paucis in simp. & in Antid. vbi elect. psyllij dat à drach. iij. ad aureos tres, Elect. Hamech à drach. ij. ad aur. ij. & in catapotijs sæpe à drach. j. ad aur. j. hoc est sesquidrachmam, vt quibusdam videtur: vt alijs pondus granis v. aut vj. drachma grauius, quale est nostri aurei solaris. Idem pondus etiam solidus, & cum Actuario ἐξάγιον dicitur. Aureum autem scribit Mesues in hiera E Archigenis à Paulo descripta: vbi tamen Paul. semper habet drachmam: id quod in alijs ex Paulo sumptis obseruare licet. Quid, quod Serapioni in probanda theriaca, aureus est pondus duorum lupinorum, & Auic. in curando ascite dat catapotiorum quorundam aureum vnum debili: drachmam j. forti? Alijs aureus in cōpositionibus purgatorijs est pars septima vnciæ: in alijs est sesquidrachma. Vnciæ autem drach. viij. cum Græcis non videtur tribuere. Nam in Hiera Rufi scribit drach. viij. vbi scribere potuit vnc. j. si illi drach. viij. tribueret. In apozemate adianti albi sectione quarta fumarię vnc. j. mox addit, lupuli, violarum siccarum, ana drach. viij. cum scribere potuisset, vt alibi semel facit, tantundem: vel omnibus simul connumeratis subscribere ana j. æqualiter particulam Galeno frequentem. In elect. Hamech, sennæ & aliorum vnc. j. polypodij drach. xvj. cum scribere potuisset vnc. ij. In tryphera vero Persica myrob. flauarum vnc. j. & s. cepul. Indi. ana vnc. j. belleric. emblic. ana drach. iiij. hic. pro vnc. dimidia videtur accepisse, vt proportione quadam pondus diminuat. Neque vnciam drach. ix. Mesue esse potes conuincere: cum in hiera sua scribat drach. ix. vbi dicere potuit vnc. j. si vnciæ drach. ix. tribueret. Mallem tamen cum alia Galeni pondera, & mensuras sequa- F tur, etiam cum Galeno vnciæ huius drachm. viij. tribuere: non autem nouem cum imperitis quibusdam pharmacopœis, nulla eius authoritate, nec ratione probantibus. Pondera autem drach. minora vitauit: scriptulo tamen vsus in Antidoto ex cocco baphica, & Antidoto aromatico Gabrielis; alias drach. vnius partes 2. 3. 4. 5. 6. dicere maluit, vt ante diximus.

SYLVIVS DE ELECTARIIS.

ELECTARIVM qua forma antidotarium dicitur, compositio, scilicet electa aliquot simplicia medicamenta comprehendens: id quod licet medicamentis omnibus compositis commune sit (omnia enim delectis summa diligentia simplicibus perfectissimis componi debent, non adulteratis, aut aliter vitiatis, & imperfectis) tamen, vt antidotorum genus duplex contractum est vsu neotericorum. Alterum solidum, & durum, reliquum molle, non tamen liquidum. Fit vtrunque ex pulueribus maxime, ijsque, vel saccharo, vel melle, vel vtroque comprehensis addito etiam melle aereo, nonnunquam penidijs quandoque miua, sapa. Quæ quidem ijs G miscentur, non modo, vt pulueres per illa comprehensi facilius deuorentur: sed etiam diutius efficaces seruentur, & vt dulcorentur, præsertim qui sunt gustu ingratiores. Qui enim grati sunt, iusculis inspergi, & condimento possunt, & salis vice sumi qualia sunt Galeno, diatrion pepereon, diacalaminthes, & quæ Mesues prima scribit. Possunt tamen hæc etiam ijsdem authoribus melle despumato excipi, vel etiam Arabum, & neotericorum more, saccharo in aqua rei propositæ idonea dissoluto, & ad iustā crassitiem cocto comprehendi, mox cōplanari, & in tabellas solidas, nūc quadratas, nunc quadrangulas, sed oblongas, nūc rhōboides secari quas vulgus lozēgas vocat, vt oblongas manum Christi, à digitorum longitudinis forma. Qui vero pulueres sapore sunt ingrato magis, melle omnino, vel saccharo, vel penidijs, vel miua, vel simili sunt dulcorandi, siue solidum, siue molle faciendum sit electarium, quamuis mel, & miua mollibus sit ferè destinata, vt saccharum, & penidia duris. Sic, vt pro vnc. iij. pulueris aromatum. & aliarum specierum tritarum, & cretarū, misceat libra j. vel mellis, vel sacchari, vel vtriusque, ana selibra. Quo autē plus horū habet dulcium, minus est efficax, sed delicatius: ob id libra sacchari, vt loquuntur, syrupizati, & perfecte cocti, hodie vnciā tantū vnam pul- H ueris specierum tenuissime triti, & creti cōprehendunt: alij etiā semunciam: sunt qui tantum drach. iij. vel etiā ij. quando delicatissimis hominibus scilicet tabellas solidas paramus. Creti addo propter amygdalas, & semina alia, gūmi, q̄ cum cribrari nequeant, nō æstimantur: ob id in diatragacantho Nicolai quia pauca sunt creta, vnc. iij. pulueris miscemus vni libræ sacchari, licet gummi aqua violarum, vel alia scopo idonea melius dissoluatur. Quæ vero electaria mollia tam grata palato, quam ingrata paramus, mellis despumati lib. j. & pulueris specierum tribus vnc. omnino temperamus apud Mesuen, & alios, nisi in alicuius gratiam, aut mel augemus, aut pulueret etiam vnc. j. minuimus, cuius quanto plus habet medicamentum, tanto est valentius, cū vis eius omnis à pulue re pendeat, cuius parua quantitas mellis, aut sacchari copia obtunditur. molle autem sicco est efficacius, quia pulueris plus capit, melius feruet, ægre expirat, promptius in corpus distribuitur. Qua propter vni libræ sacchari parum coctæ, sunt, qui miscent hodie rhabarbari pulueris, vel alterius vnc. iij. v. vj. palati voluptate vtcunque neglecta. quando parum diu seruare libet, ac paucis tabellis magis medicamentosis æger gaudet potius, quā mul-

cis minus efficacibus. Id quod in electarijs quoque mollibus quidam hodie etiam factitant. Nec fortasse alienum à ratione est, quòd hodie sicco electario, quam humido minus puluerum miscemus, quòd in subiecto sicco valentiores appareant, præsertim cum maxima ex parte potentia sint calidi. Sunt autem, qui pulueres electarijs vtriusque parcius misceant, non de palato ægrotum soliciti, sed sumptum fugientes, præcipue cum puluis præciosus est, vt in electarijs cardiacis. Quam rem à medicis animaduerti, quam diligentissime vellem. Alij preciosa medicamenta pondere medico appendunt, alia viliora pondere (quod medicum quoque, sed grassum vocant) tam graui tamen, vt vncijs suis xij. (quot libra medica complectitur) æquet pondus vnc. sexdecim, quot libra mercatoria, & negociatoria continent. Nec desunt quibus drachmas nouem vncia habet: & octo his preciosa, illis vilia appendentes, hoc se modo compositioni satisfecisse rati. Quam vero differentiam Arabistarum vulgus inter confectionem, hoc est, compositionem, omni composito medicamento conuenientem, & electarium sunt, commenti, non seruant ipsi perpetuo, vt illa solum sit electarium solidum: electarium vero latius pateat, & etiã molle comprehendat. Quam nominum confusionem plane indicabat Mesuæ interpres, scribens confectionem de baccis lauri, confectionem alkermes, confectionem pilularum talium, & talium, & alibi sæpe. Sed hæc nominum portenta ex Mes. de industria sustulimus, vt facie paulo tersiore lectorem magis alliciat, & contentum reddat. Nec tantum dulcia, & amara sunt electaria, sed etiam acida, vt diaprunum, diatamar Indorum Nicolai, & quouis sapore prædita inueniuntur. Sed ad hos sapores duos, dulcem & amarum, tanquam ad gratum, & ingratum Mes. reduxit, quomodo & odorum species omnes, (quæ Gal. tot sunt, quot saporum, sed non omnes nominatæ) ad suaueolens, & graueolens, seu odorem gratum, & ingratum reduxerunt maiores nostri. Nec omittendum est, quod cæteris paribus electarium molle valentius est sicco: hoc est, si pondus idem specierum libra mellis ad molle, libra sacchari ad durum acceperit, potentius aget molle, quam siccum, etiam si mox à componendo vtrunque sumatur. Qua de causa hieran mellitam potentius purgare censuit Galen. libro septimo meth. sed si vtrunque seruetur, quod dicimus apparebit euidetius, nam electaria sicca initio sunt valetiora, & quo diutius seruantur, quia vis eorum promptius exhalat ex corpore tabellarum tenui, eo imbecilliora euadunt. Mollia contra tempore in se mutuo agentibus ipsis simplicibus, & patientibus, à suo calore natiuo tandem coquuntur illa sua velut fermentatione, tantarum virium, vt medicamentum vires acquirat, non modo his quas recens habebat cõtrarias, sed à simplicium omnium viribus diuersas, vnam scilicet velut specificam formam nouam adeptum: id quod theriace & opiata multa alia medicamenta Sole clarius ostendunt, quæ mox, vt sunt composita, tam valentes habent opij, & aliorum refrigerantium vires, vt stupefaciant, & tanquam partes mortificent, vbi vero post menses, aut annos coctionem acceperunt, nunc celeriorem, vt si optimum recipit cinnamomum theriace, nunc tardiorem, si deterius: iam calefaciunt, & quo diutius seruata sunt viribus integris, eo calidiora euadunt, & suam velut florentem ætatem ostentant. Tuncque non modo calefaciunt pro simplicium suorum ratione, sed etiam valentius: & facultatem sortiuntur à forma acquisitia nouam: vt cum ex maza fermendo euasit fermentum, vires à maza diuersas omnino nanciscitur, & ex vino acetum, & ex vino nouo vinum idem vetus, id quòd Galen. in theriaca abunde docuit, & in Antidoto Philonis libro methodi medendi. Vt molle item electarium sicco sit præstantius, nisi quando potentius siccandum, non mediocriter facit promptior ipsius in corpus distributio. Vt enim potu, quam cibo impleri est facilius, sic medicamenta quanto leuius trita sunt & liquidiora, tanto celerius in corpus rapiuntur: tamen pro cuiusque palato nunc illud, nunc hoc sumendum est, nisi aliud intercedat, quod vnum altero reddat, vtilius. Electaria autem tam solida, quam mollia non purgatoria, sumantur horis ij. ante cibum, si apparare humores expulsioni, obstructiones liberare, vrinas, aut menses, aut sudores mouere, crudos in corporis habitu succos coquere debent: horis quoque ij. ante cœnam sumi possunt. quæ vero coctionem iuuant, partes nutritorias roborant, aut etiam cor, illa mox ante, vel post, vel etiam inter epulas sumi possunt, vti & analeptica inter cibos ferè sumuntur, quæ alimenti in corpus distributionem iuuant, absoluta in ventriculo coctione, id quod ex cibi ingesti quantitate, qualitate, & tempore coniectabis: ad hæc ventriculi coctricis robore, aut imbecilitate consueta: ad hæc ructu nullam alimenti prioris qualitatem referente, ventriculi tumore iam submisso, & noui alimenti appetentia. Quæ cerebrum roborant, mox à cibo, vti, quæ os ventriculi respiciunt, siquid enim cum vapore ex alimentis elato, vis medicamenti sursum tolletur. Cerebrum autem roborantia, quidam exhibent hor. ij. à cœna: quæ appetentiam inuitant, paulo ante cibum: quæ flatus dissipant, cruditates & obstructiones corrigunt, ventriculo vacuo, iij. aut iiij. hor. ante cibum: quæ coctionem iuuant, etiam inter epulas, & paulo ante, aut paulo post cibum, aut etiam mox à cibo: sed cardiaca ore tenenda. Quæ item hypnotica sunt, paulo post cœnam, hora scilicet qua æger per sanitatem dormire consueuit, sumenda sunt: eadem stupefacientia si ad dolorem sedandum, aut sanguinem sistendum, dantur horis v. ante cibum, stomacho vacuo. Purgantia vero mane hor. ij. iij. iiij. ante cibum, pro medicamenti virib. tardis, celeribus, & corporis humore multo pauco, crasso, tenui, lento, liquido, pleni natura, & morbi temperie. Ad annum seruari possunt: sed electarium quo vtuntur Reges, ad dies tantum xx. aut xxx. nam rancescit facile. Pulueres autem miscendi melli, vel saccharo modice refrigeratis, non autem multum adhuc calentibus: nam aromatum vires calor dissipat.

DISTINCTIO PRIMA
DE ELECTARIIS.

Et primum de delectabilibus Trigintasex.

ELECTARIVM de aromatibus, Galeno adscriptum, ad ventriculi, & hepatis affectus frigidos, ex pituita crassa, & flatibus natos efficax. flatus enim dissipat, coctionem iuuat; ob id acidos ructus, nauseam, cibi fastidium compescit, colorem cuti floridum affert, canitiem tardat, oris, & sudoris odorem commendat: sed hepar & renes immodice calfacit, ac inde semen & venerem promouet. Recipit autem igni aloes crudi, rosarum, ana aur. xij. calami aromatici aureos quatuor galliæ moschatæ, macis, doronici, piperis longi, nucis mosc. mentæ siccæ, spicæ, nardi, cassiæ, mastiches, cinam. caryoph. asari, ana aur. iij. croci, cardamomi maioris, & minoris, trium santalorum, rhabarbari, costi, cubebarũ, zingiberis, seminis fæniculi, & anisi, & *lygustici, ana aur. ij. sacchari vnc. vj. miuæ aromaticæ vnc. xij. mellis despumati, quantum sufficit. Datur à drach. ij. vsque ad aur. sex.

*Cheiſa.

CHRISTOPHORI GEORGII EXPOSITIO.

ELECTARIVM de Aromatibus, dicit fuisse inuentum à Gal. non tamen reperitur liber in quo ipsum posuerit. Certum tamen est, quod Galen. magnum antidotarium composuit, quod translatum penes nos non habemus: sed ipsum vidit, & habuit hic author, Auicen. Nic. & alij authores, qui ipsum approbant, & allegant. Notandum, quod licet in hac descriptione ponatur rhabarbarum, non tamen propter hoc redditur sensibiliter solutiuum, quia quantitas eius est adeo parua comparatione aliorum quæ hic ponuntur, vt eius virtus facile obumbretur in parua dosi qua assumitur. Notãdum etiam, vt habeatur coueniens modus constructionis cuiuslibet electarij, tam solutiui, quam non solutiui, & similiter

cuiuslibet veræ confectionis tendentis ad formam solidiorem per vlteriorē decoctionem, quam in electarijs nō facimus, siue fiant cum zuccharo, siue cū melle conuenienter, & sicut consuetum erat antiquitus, quod ad quālibet libram mellis, vel zucchari apponantur, sicut, & debent. iij. vnc. aromatum ingredientium compositionem talis electarij, vel confectionis: licet, vt est superius dictum, minor quantitas aromatum requiratur ad compositionem confectionis, quā electarij: hodiernis autem temporibus solum vnc. ij. ponuntur aromatum: & minor quantitas in confectionibus propter complacentiam infirmorū, quærendo potius delectationem in gustu, quàm vtilitatē infirmi, & salutem ipsius, propter defectum corum, qui ipsa de nouo construunt, & conficiunt. & ex hoc nec electaria, nec confectiones virtualiter operantur sicut ab auctoribus describuntur. Circa hoc autem est habenda diligentia magna, & maxime in electarijs: nam operationes fortificantur, ac etiā minuuntur, secundum quod additur, aut minuitur in aromatibus, quæ ponuntur ab vnc. ij. vsque ad iij. cum lib. mellis, vel zucchari.

Vlterius generaliter est notandum, quod omnia electaria non solutiua, de quibus ad præsens est sermo, siue sint cum zuccharo, siue cum melle, regulariter debent assumi ante alicuius cibi, vel potus assūptionem per duas horas ad minus: immo etiam facilius, & melius operantur si mundificato stomacho assumantur, à superfluitatibus, quæ multiplicantur in ipso, à cibo prius assumpto. Nec est inconueniens si quandoque sumantur mane, vel vespere, cum accelerare volumus operationem. & eodem modo est sequendum, si ad formam solidam confectionis reducantur, & fiant, quæ cum solo zuccharo construuntur. Electaria autem, quę habent inducere somnum, & generaliter omnia somnifera sunt per horam sumenda post cibum, vt facilius, & melius cum virtute euaporent ad caput, ad somnum prouocandum, & similiter est sumendus syrupus de papauere, vt inferius patebit. Electaria autem solutiua ante cibum sunt præmittenda: immo cibus, vel potus nullatenus est assumendus post assumptionem electarij solutiui, vel alterius consimilis medicinæ in quacunque forma exhibitæ, siue in forma dactyli assumatur, siue in forma potionis, nisi vbi totalis ipsius operatio sit completa de ventris solutione, vt notabiliter inferius declarabitur. Communiter autem confectiones confortatiuæ virtutis, sicut est confectio de margaritis, & similes, possunt conuenienter simul assumi cum cibo & ante, & post, ad placitum ægrotantis: aliæ autem confectiones sunt præmittendæ, vt de electarijs dictum est.

MANARDVS, In Electarium de Aromatibus.

ABODORATIS rebus nomen accepit, ex quibus componitur: nusquam tamen, quod norim, paratum inuenitur.

QVOD scripsit Gal.) Cum ingrediantur Sandali, non potest esse Galeni: siquidem apud eum, aut antiquos alios. de his nulla mentio.

LIGNI aloes.) Agallocon Græci vocant.

CRVDI.) Quia si coquatur, vt quidam excipiendi odoris gratia faciunt, vim amittit. GALLIÆ muscatæ.) Compositio est, quam habes infra inter trochiscos.

E CASSIÆ.) Intellige quod nunc cinnamomum vocant. MACIS.) Cortex est nucis moschatæ interior, duplici enim tegitur. Græci macerem, Plinius macirem vocat, nisi in libris sit menda.

DORONICI.) Doronicum vocant: sunt radices odoratæ passim cognitæ. SPICÆ.) Nardum intellige.

CINNAMOMI) Verum ad nos nunc non adfertur. pro eo accipe vulgare duplo pondere. Calami aromatici.) Et hoc caremus: radicem enim, non calamum officinæ ostendunt: atque alterius rei, non ipsius calami.

CARDAMOMI maioris, & minoris.) Quod Græci cardamomum, id Arabes Cordumeni vocant. Plinius quatuor species cardamomi enumerat. Vidi ego tres res, quæ nunc cardamomum dicuntur, inter quas nescio an vna sit, quæ verum sit cardamomum. CHEISIN.) Ligysticon Græci vocant, pro quo herbam aliam ostendunt officinæ, quæ non est verum Ligysticon, veruntamen nunc cœpit agnosci.

F

SYLVII ANNOTATIO.

HOC medicamentum ex aromatum catalogo commistum, vnde nomen habet. valenter calfacit, leniter adstringit: in vsu esse desijt, neque ignauum fuerit etiam si componatur absque cinnamomo, vel calamo aromatico, cardamomo, semine libistyci, simplicibus & hodie in Gallia desideratis, atque etiam sine reliquorum bona parte, quando singula propè idem pollent, calfaciunt enim tenuant, incidunt, tergent, quædam adhæc leniter adstringendo roborant. Hoc antidotum non esse Galeni apertè declarant gallia moschata, nux moschata, macis, doronicum, caryophylla, santala, rhabarbarum, cubebæ, miua aromatica. omnia Galeno ignota, & sacchari vsus infrequens: etiam si non id modo, sed alia non pauca tam simplicia, quam composita Galeno, vel ignota, vel indicta Mesues, ex Galeno citet, nisi fortasse antidotarium aliquod falso Galeni titulo circumlatum viderit Mesues, & præter eum Auicennas, & Nicolaus medicus Salernitanus in Antidotario suo, tum magno, tum paruo Galenum persæpe citantes authorem compositionum ipsi indictarum. Quanquam certum esse magnum aliquod antidotarium à Galeno scriptum, nondum tamen Latinitate donatū affirmet Christophorus Georgius Florentinus, quod falsum esse præter dicta facile conuincit, quod eius nusquam Galenus meminit, nec in numero, nec in ordine librorum suorum, nec in libris duobus de Antidotis, homo alias eius rei studiosus maximè. Rhabarbarum huic inest parcius, quàm vt purgare possit.

G

IOANNIS COSTÆI ANNOTATIONES.

IN hac Syluij quam proponimus versione non Syluij nomen, sed proprium Authoris Mesuæ institutum seruandum putauimus. Ob id ordinem in proponenda diuisione hius libri à Syluio perturbatum restituimus. reliqua vt ab ipso scripta sunt, fide reliquimus, varijs tamen lectionibus ex veteri interpretatione margini affixis, vt suum quisque in hisce parandis medicamētis iudicium, & genium sequatur.

H

ELECTARIVM *de Aromatibus, Gabrielis est antidotum, cuius frequenter meminit: non Galeni, cui ex his aromatibus ignota sunt plura.*

Ligni aloes crudi. *Probatissimum intellige, quod neque ignis vim sit passum, neque adulterium vllum. De quo fusius suo loco.*

Galliæ moschatæ. *Galliam moschatam sume, de qua hic author distinct. 8. vbi de trochiscis. Errant vero qui Nicolai galliam vsurpant, quam Mes. ne nouit quidem.*

Doronici. *Doronicum quod affertur Venetias ex Apulia,*

Apulia, aconitum esse pardalyanchen Dioscoridis, & Telyphonon Theophrasti, quem alij etiam scorpionem vocant, collata historiæ planta plane discres ita nobis. Marantha vir doctissimus in suo de cognoscend. simpl. meth. persuasit. Neq; ab hac sententia nos mouet quod obijciunt inesse plura doronico folia quã Dioscor. illi aconito ascribat: quod item huic folia non sint cyclamini, aut agrestis cucumeris: quod admotum non stupefaciat scorpionem: neque exhibitũ feras necet. Pulchre enim quod ad folia attinet, satisfacit Marantha: quando neque omnibus locis idem foliorum est numerus. in colle quippe prope Venusiam vidit Maran. folia illi inesse nõ plura tribus aut quatuor, alibi tamen etiam ad denariũ numerum accedere. folia vero cyclamini, aut agrestis esse cucumeris, & radicem scorpioni similem certius est quam vt quis ambigat. An autem scorpio illo admoto stupeat, nobis obseruatum nõ est: sed neque Dioscor. aut Theophr. pro certo affirmant, qui ita ferri aiunt. Quod vero feras necet, astipulatur experimentum. Iacobus Ant. Cortesius vir diligẽtissimus atq; idem mentiri nescius, canes, simias, & sues doronico enectos affirmat. Ergo, si doronicum aconitum est, vti ne eo medicis licet? Theophrastus suum telyphonon quamuis feras necet, hominibus tamen epotum contra scorpionum ictus proficere literis tradidit. Et vere doronicum prægnantibus exhibitum nihil vnquam pernicios attulisse à multis est obseruatum. Repentinus tamen Conradi Gesneri interitus post assumptum doronicum, quamuis seuorum symptomatum in quæ incidit, infrigidæ potionem ipsemet reiecerit, nos ab hoc medicamento adeo deterret, vt vel nullo pacto vsurpandum, vel non nisi exigua admodum mensura, atque alijs commistis aromatibus, vt Arabum est mos, assumendum putem. ita etiam viperarum carnes, crocum, & alia quæ seorsum necant, si alijs miscentur rebus, neq; modum excedunt, venenis aduersantia, & salutaria reddi solent.

A te Serapionis tempore obseruabatur. Quare quum postremis verbis scribit. Et vidi quod descriptio Galeni super cubebas est descriptio Dioscor. super myrthum agrestem, descriptionis voce nõ historiã sed titulum intelligendum existimarim. admonere, scilicet, Serapionem historię de carpesio Galeni, & de oximyrsine Dioscoridis ascriptum fuisse titulum de cubebis, quamuis hæc inter se differant. qui error licet non sit in Græcis, aut Latinis codicibus, in Arabibus forte erat Serapionis ætatæ. Sane de carpesio quid sit, & de vulgatis cubebis quid sint, adhuc obscurum est. Illud autem certum, vulgatas cubebas Galeni carpesium non esse, quãdo cubebe semina sunt, carpesium festucas esse herbæ phu similis. 1. lib. de antido. ait Galenus. Cubebas autem nostras eiusdẽ esse generis cum pipere illo caudato, quod in Benin Aethiopiæ regno nascens vulgato pipere longe acrius, Lusitanorum idiomate vocatur pimienta del Rabo: sicuti vbi vtriusque faciem spectes verisimile est: ita vel non nisi multa vetustate tabidas ad nos afferri, vel certe alio solo ortas longe imbecilliores esse est arbitrandum. tantum enim abest, vt hæc vulgato pipere acriores sint, vt ne vix quidem acrimoniæ quidpiam habeant, quum caudati piperis semunciam vulgati piperis selibra efficaciorum esse ex recentioribus historijs constet.

Costi. De costo fusius in Diacosto. nunc eius loco zedoaria sumi potest.

Zucchari. Antiquorum saccarum salis modo coactum, dentibus, vt sal fragile, ac splendidum, ex eadem planta prouenire ex qua nostrum saccarum vulgare, discres ex Indiæ commentarijs. adhuc enim apud Bathecalam Indiæ tale videre est ijsdem arundinibus sponte adnascens, ex quibus reliquum purius atq; impurius conficitur. Antiquo illi tam simile est nostrum factitium candidum, vt nihil supra Falluntur ergo qui antiquorũ saccarum concrescere ex rore, & mellis speciem esse contendunt. neq; enim sole dissoluitur vt mel seu acreũ seu quod colligere apes: sed concrescit magis. quare Dioscor. & Gal. eiusdem vtrunq; generis arbitrantes saccari historiam non satis norunt. neq; mirum, quando non tam late patuere Indiarum tractus illorum ætate, vt nostra. Sane factitij sacchari conficiendi, & depurandi ratio non vulgata est ętate nostra albissimũ crebra depuratione, (vt hac voce vtar,) redditur. id vero taberzeth sicut, & probatissimũ mel Mauritanis scriptoribus nũcupatur, medicis nostris albũ, vulgo fino, quod finẽ assequutum sit puritatis, & candidius reddi arte non possit. tale autem etiam siccius, & calore inferius est impuro. Meminit & de saccharo Albusar seu Allasser Auic. qđ mannam quoq; vocat, sed diuersa res hęc. ineſt enim illi amaror & astrictio, quæ non saccaro, propterea etiam non facit sitim, quia minus dulce: & ex arbore colligitur Serapionis testimonio nõ ex arũdine, quanquam & in hoc à Serapione differt Auic. quod hic rorem, is gummi eius arboris putat. qua in re falli Auic. potuit, vt nostri qui mannam Calabram rorem esse arbitrantur. Ex his ergo patet infirmum esse recẽtiorum argumentum, quo antiquorum saccharum rorem esse contẽdunt. Illud autem animaduersione hoc in loco dignum, cur in electarij huius confectione vtraq; & succharum, & mel veniant. Si enim ut Nicolaus quoq; Alex. docet, mellis in medicamentis componendis triplex est vsus, conseruandi, abstergendi, & condiendi, conseruat autem siccitate præsertim sua qua aduersatur putredini, &

Mentæ siccæ. Venetijs menta alitur quam garyophyllatam vocant, odoratissima. hanc semper deligerem, & ex sicciori solo. quæ autem vliginoso, aut stercoroso prouenit, inutili scatet humore, neque admittenda, si copia sit alterius. sunt vero odore, & sapore præstantiores plantæ, quæ arido loco nascuntur. falli ergo eos puto, qui ex vdo loco colligẽdam hanc aiunt, quum humidæ mentæ fit mentio. Crassum vero etiam id, quòd siccam in electario hoc assumi dicũt, quia recens flatus pariat, & ventrem perturbet. si enim puluerãda est, vt cetera, siccandam quoque antea constat. cum tot vero etiam discussorijs rebus, quæ hic cum ea simul veniunt, quid flatum excitare possit recens, non intelligo.

Casię. Casia odorata est quicquid fere ad nos sub cinnamomi seu cannellæ nuncupatione affertur, vt peritioribus placet. Eius historiam fusius docent Dioscor. & Gal. fusissime vero Matthiol. & Garcias.

Cubebæ. De Cubebis agens Auic. eadem refert quę de carpesio Gal. in eo tamen varius, quod erithrodano ipsum cõparet, phu vero Gal. De his tamẽ agens Serap. primum eadem affert quæ Dioscor. de oximyrxine, post etiam quæ de carpesio. Gal. quæres in Serapionem oẽs excitauit, turpi, vt aiunt, errore agrestem myrtum cum carpesio confundentem. Ceterum, horum pace, non ignorauit Serap. differre ab oximyrsine carpesium: quin postremo loco scribens, neq; Dioscor. egisse de cubebis, neq; Gal. de myrtho agresti, differre hæc inuicem innuit, sed eodem tamen nomine nũcupari, quod apud Arabes for-

Meminit & de saccharo Albusar seu Allasser Auic. qđ mannam quoq; vocat, sed diuersa res hęc. ineſt enim illi amaror & astrictio, quæ non saccaro, propterea etiam non facit sitim, quia minus dulce: & ex arbore colligitur Serapionis testimonio nõ ex arũdine, quanquam & in hoc à Serapione differt Auic. quod hic rorem, is gummi eius arboris putat. qua in re falli Auic. potuit, vt nostri qui mannam Calabram rorem esse arbitrantur. Ex his ergo patet infirmum esse recẽtiorum argumentum, quo antiquorum saccharum rorem esse contẽdunt. Illud autem animaduersione hoc in loco dignum, cur in electarij huius confectione vtraq; & succharum, & mel veniant. Si enim ut Nicolaus quoq; Alex. docet, mellis in medicamentis componendis triplex est vsus, conseruandi, abstergendi, & condiendi, conseruat autem siccitate præsertim sua qua aduersatur putredini, &

rore qui ambientis aeris aditum excludit, abstergit eadem siccitate, condit dulci sapore, cuius gratia præstare, & alia multa potest, quæ in lib. Can. Mes. atqui eadem commoda præstat saccarum, seruare potest siccitate, & lentore suo, abstergere siccitate, condire sapore dulci, Cur ergo vtrunque hic? nonne alterum satisfaciat? Aiunt nonnulli inuiscandi ratione addi saccarum, nempe quum ad discutiendos flatus hoc paretur medicamentum, addito saccaro, diutius hærere ventriculo ob illius lentorem. Atqui non minus lenitum mel puto. atq;, quum multa ab hoc eodē scriptore pro discutiēdis flatibus describantur medicamenta, cur nō in omnibus tamen saccarum assumitur? Arbitror ergo condimenti potius gratia ipsum adiici, suauius enim est melle. At cur non solum saccarum satisfacit? Quia mel abstergit magis.

Miuæ. Miuæ parandæ modos quinque describet hic F author distinc. 6. Hic vero non alia quam aromatica vsurpanda est ex authoris præscripto, quanquam in ea conficienda multa veniunt, quæ in hoc itidem electario assumuntur.

Mellis despumati, &c. Mellis vsus in medicina admodum est frequens, sed non vno tantum modo vsurpatur. sæpissime coctum, interdum etiam crudum admittitur Mes. in confect. de moscho, & in cardiacis medicamentis Auicen. crudum fere assumit, in cæteris despumatum. arbitror ea in cardiacis poni non importune quæ flatus mediocriter pariunt, quod spiritus vitales flatus ipsi excitant, ac veluti alacriores reddunt, propterea crudum in ijs mel sed purissimum tamen atque ignis expers quod virgineum vocant accipitur. In ceteris, præsertim flatuum discussorijs despumatum quæritur. coctione enim quidquid flatuosum aut cereum illi inest seponitur. At vero mellis coquendi ac despumādi ratio non eadem est vbi crassum atq; vbi liquidū parare oportet medicamentum. vbi crassum futurum est per se coquitur, vbi liquidum, aqua, vinum, acetum, aut herbaceus aliquis succus addi solet pro scopo medici diuerso. Nunc quando electarij conficiēdi gratia mel despumatum exposcit Mes. atq; coquendum id per se neque aliud immiscendum, quo pacto fieri hoc debeat paucis dicam. Quia mel igne multo immodice effervescit, exundat atque incendij periculum incurrit, propterea vasi amplo aut æreo, & stanno illito, aut quod longe melius est lapideo, tales autem lebetes. Italia ad coquinas vsurpat, aut lateritio quod sit vitro incrustatum, iniiciendum purissimum mel. admouendus vero leuissimus ignis. vbi fervere, & extumescere incipit, aliqui aquæ exiguum iniiciunt, quam, si non multa sit, non improbo: euanescit enim quę pauca est paruo negotio. tu vero aut H ignem subtrahes, aut vas sustolles: & mox sedato paulum tumore despumabis. admouebis autem rursum igni vas, atque quum rursum effervescit idem ages quod prius, ac id sepius repetes quousq; purior spuma appareat, & mel crassescat. hic enim erit coctionis finis. nempe expectandum hic non est, si absq; humore incoxeris, vt mel spumam non regerat, quando ea etiam trigesies detracta alia semper emergit spuma. Hoc pacto ergo despumandum mel quod in crassiora medicamēta est vsurpandum. præstatq; hic vt absque humore omni mel coquas, quòd diutius seruantur, & situm nunquam cōtrahunt quæ alieni humoris expertia sunt. Sed hic etiā nisi pharmacopœus diligentissimus sit id periculi imminet, ne mel supra modum excoquatur atq; amarescat. Quo fit vt alia coquendi ratio mihi magis arrideat, in duplici vase quòd balneum mariæ vocant. vsusq; ea est Gal. in arteriaca cuiusdam compositione 7. de compo. med. per loca. hoc autem pacto si mel excoquas, emergit primo fere feruore quicquid illi sordium inest, ac detracta ea spuma, tam purum id remanet vt nullam aliā spumam regerat, aut aliam operam desideret. longe præ- Cap. 11.
stat hic despumandi modus superiori, & elegantia, & facilitate: sed maioris etiam is medicinæ est vsus, quando neque veluti in superiori vt assetur atque amarescat periculum est, neq; ut acrius euadat: sed sua mellis temperie nihilum immutata sorde omni expurgatur, & seruandis rebus quarum gratia excoquitur, redditur præstantissimum. His ita constitutis quia Mes. de certa mellis mensura in hoc electario recipienda nihil firmi affert, sed quod satis est assumi tantum iubet, ambigūt seplasiarij quantum mellis assumendum, & certam dari normam postulant. Id autem hic dubitandi ansam præbet quod eorū quos in medicina veluti duces sequimur, nullus certam unquam mensuram prescripsit. quin, si eorum institutum spectes, nonnunquam mellis quadruplum, collato, scilicet speciebus melle assumunt, vt indiamoscho dulci, & Philonio ex inuentione propria Mes. quandoq; triplum, ut in Triphera magna Auic. interdum tantundem, vt in hierapicra nonnunquam fieri idem Auic. testatur: aliquando etiam sexcuplum, vt in diacydonite purgatorio Mes. dist. 3. in quo binis specierum vncijs mellis lib. 1. adiungi obseruabis, succo cydoniorum excepto. Hæc ergo quum ita se habeant, non mirum si torquētur pharmacopœi atq; hac in re hesitant. Cæterum si in tanta discordia nobis quoq; periclitari liceat, de electarijs primum omnium ita puto distinguendum. sint ne purgatoria an non. Quibus. n. expurgandi G vis inest, sicuti maiori exhibentur periculo, ita & maiori solent construi artificio. Quæ non expurgant, si perpendas, ex tam multis eiusdem vsus interdum constant, vt fortuito congesta potius videantur quā cōsilio, quanquam, & in ijs componendi ratio atq; ars non deest. ita equidem in Theriaca, Mithridatica antidoto, & alijs id genus. Contra vero in purgatorijs si à docto viro sint constructa, artificium statim elucet mirum. vnius etenim aut alterius simplicis medicamenti actio quum sit, id autem basim vocant, cætera quæ adduntur nihil afferunt præter basis illius castigationem. Ergo, quum artificio careant electaria quæ non purgant, si purgantibus comparentur, sicuti in non purgantibus parum interest plus mellis addas aut minus, ita in purgatorijs plurimū refert. De purgantibus igitur primum, vt agamus, in ijs illud statim, atq; ante omnia spectandum puto, quid in H ipsis sit cuius vi humorum fiat eductio. sit ne vnum aut plura: soluentia intelligo, de lenientibus enim postea. In memoriam autem reuocanda, aut ex Mes. petenda suprema eorum mensura qua expurgent, quam recepto iā in medicinam vsu dosim vocant. Ad hæc etiam, summa electarij dosis ab authore præscripta perpendēda est. ac id statuendum, tot dosium cumulum explere totum electarium oportere, quot doses fuerant eorum simplicium à quibus in hoc purgandi vis emanat. His ita intellectis, atque toto electarij pondere ita posito, simul supputanda ea omnia sunt, ex quibus electarium conficiscribunt, spectandumq; quantum desit, vt desideratum pondus expleant. ac tantum mellis, si modo adiungi mel debet, deesse, & addi oportere pronunciabis. Sed exemplo rem patefacio. Sit diaphœnicum Mes. parandum

dum in quo mellis certum pondus non præscribitur. Ante omnia spectare oportet, quæ simplicia hic sint, à quibus in hoc electariũ purgatoria vis deriuat. deprehendes autem duo, turbith ac scamonium. videndum est seorsum quænam horum suprema sit dosis. Atq; turbith ait Mes. lib. simpl. exiberi à drach. i. ad duas, atque adeo summa eius dosis duæ erunt drachmæ. assumit autem in hoc electario drachmas eius trigintaquinque: erunt ergo doses turbith ipsius decem, & septem cum dimidia. pro quibus ponas decem, & octo doses. id enim parum refert. Videnda deinceps est suprema scammonij dosis: ea ex libro simpl. duodecim est granorum: atq; ideo singula drachma quinas explet doses. in hoc igitur electario quod scammonij recipit drac. duodecim, sexaginta erunt eiusdem doses. quas si supputabis cum decem, & octo turbith dosibus, colliges simplicium soluentium doses in diaphœnico Mesuę esse in vniuersum octo supra septuaginta. In totidem ergo totum etiam diuidi electarium vbi confectum erit, prædicabis. Atqui eius dosim ab aureis iij. ad 7. ac propterea summam dosim esse decem drachmarum cum dimidia Mes scibit. pronuncian dum ergo totum electarium id pondus octo, & septuaginta dosium vt expleat oportere, atq; adeo vnciarum fore vnius supra nonaginta. His ita positis, supputanda sinul omnia sunt, & pulueres, & reliqua quæ author enumerauit. deprehẽdesq; explere summam drachmarum ducentarum, & duarum supra quinquaginta, hoc est fere vnciarum viginti octo. Tunc vero si quantum ab vncijs viginti octo ad vnam supra nonaginta deest, idest vncias tres, & sexaginta suppleueris addito melle, eò redactum erit electarium, vt ex authoris præscripto drachmæ illius decem cum dimidia, idest aurei septem possint tuto exiberi. id quod tamẽ in robustioribus erit corporibus obseruandum. Hæc ergo esset in compositis soluentibus, mea quidem sententia, obseruanda norma, vbi certa mellis mensura ab eorum authoribus non præscribitur. Sed & in lenientibus compositis similem quoq; legem non importunam existimo. nempe vbi adnotaris quot sint simplicium aluum subducentiũ doses, & quo itidem pondere totum exhibeatur electarium: tunc etiam supputatis, & speciebus, & ceteris quæ ab authore ponuntur, videbis statim quantum mellis adijcere sit oportunum. Quod si quis non quadrare normam hanc compositis scriptorum medicamẽtis asserat; quando si ea supputes, mellis interdum plus, interdum minus assumitur quam hæc regula doceat: non equidem diffitemur: neq; illorum tamen formulas improbamus, quum liceat cuiq; vt libet medicamenta construere, modo ne in ijs exibendis modum excedat: at vbi certum mellis non est præscriptum pondus, nullam arbitror certiorem hac dari posse normam quam quis sequatur. Cõstat profecto vulgatam seplasiorum cõsuetudinem, qua tribus pulueru vncijs mellis. lib. 1. generatim adijciuntur, nulla aut ratione, aut authoritate fulciri. quãdo si rationem quæras, nihil in promptu habeãt præter diamoschi exemplum. authoritas vero contra docet, interdum triplum, quandoque sexcuplum, aliquando etiam tantundem mellis assumi, exemplo Tripheræ magnæ Auicen. dyacydonites, ac hieræ simplicis. Quin si modo authoritas atque exemplum sequendum esset in purgantibus pro exemplo diamoschum non est vsurpandum, quod non purgat, sed potius dyacydonite illud purgatorium. atque adeo prudentius agi videretur, si in purgantibus binæ pulueru vnciæ, ad libr. mellis vnam adderentur.

A Est ergo vulgata ea lex inconstans, si & rationem quæras, & authoritatem. Porro veterum aliud etiam fuisse consilium animaduerto. optasse enim potius videntur, vt melle addito electarium mediocrem consequeretur consistentiam, neq; plus iusto crassius esset aut liquidius. Ita Gal. interdum coquendum mel docet, vt ne manus inquinet: Ita & Mes. in hiera Hermetis addendum ait mel quantitate qua fiat maza. Sed incerta admodum hæc quoq; lex videtur, quando pulueres ex quibus electarium, alij humoris plurimum, alij parum exugunt, atq; electaria aliqua præter pulueres, succos quoque, & liquores alios recipiunt, id quod seplasiarij consilium de mellis mensura, non mediocriter perturbet, nisi longo vsu certam mellis mensuram obseruarit, qua medicamentum, neque diffluat, neque plus iusto crassescat. Illud certe peritiores pharmacopœi aduertisse at-
B que vsu longo obseruasse testantur, tribus generatim pulueru vncijs vnci mellis libræ cõmistis electarium mediocrem assequi consistentiam, rejectis interea succis, lacrymis, gummi, fructibus, pinguibus, atque alijs omnibus, quæ in pulueres redigi non possunt, reiectoq; etiam saccaro, & rebus cæteris quæ leui humoris momento diffluunt, qualia penidiæ: hæc vero omnia neq; in mellis, neque in pulueru serie ponuntur: sed seorsum, paratis reliquis, suo pondere ab authoribus præscripto assumuntur. Verum, vt dicebam, quum neque ratio vlla, neque certa authoritas huic consuetudini astipuletur, non facile ego quidem illi assentiar, quum de purgantibus agitur medicamentis. secus quum de alijs quæ purgandi vires non habent. in ijs enim non tantum interest plus mellis aut pulueru sumas, a quibus non tantum periculi imminet, aut noxæ, & ipsis, nostra
C etiam sententia, vulgata consuetudo perbelle quadrat, siue addas pro vna mellis libra duas pulueru vncias æstate, tres vero hyeme, vt aliqui faciẽdum censent: siue etiam quouis anni tempore eadem pares mensura. Hæc ergo de mellis mensura vniuerse sint dicta. Quod si non melle, sed saccaro medicamentum conficere sit animus: tunc si mollius electarium uelis, eadem ratione, & mensura saccarum qua mel, vsurpandum puto: distinguendumque eodem pacto purgatorium ne sit, an non. in purgatorijs enim à regula hic à nobis tradita nõ tutò discedere vllum puto. quum in non purgatorijs vulgata tamen consuetudo satisfaciat. Secus si solidius medicamentum velis: tunc vero nõ electariũ amplius, sed quia in morsulos effingi solet, morsuli etiam nomine nuncupatur. hic autem sat erit si vnam pulueris vnciã
D aut drachmas sex libræ saccari vni adijcias. Sed tunc liquores, si qui in parando ex ijsdem speciebus electario sumendi erant, pretereundi sunt: veluti in electario de quo modo agitur prætermittẽda esset miua alioqui vix aut ne vix quidem solidesceret. Atque hæc satis.

Expendendę nunc essent simplicium, & rerum oĩum quæ in hoc electarium de aromatibus veniunt facultates, conferendæq, ijs quas toti electario à Mes. ascribuntur vires. Sed egeret res hęc longiori animaduersione: præsertim si quis cur tot addantur, rationem postularet. Illud ergo nunc dixisse satis esto, non temere Mesuem tã multiplex ex hoc medicamẽto præsidium polliceri, corroborandi ventriculi & cordis, & discutiendi flatus. quando si singula perpendas, ea eiusmodi viribus insigniter pollent. poterant vero etiam pauciora simplicia idem præstare. sunt. n. ex his nõnulla earundem prorsus facultatũ, atq; adeo assumpto vno prætermitti alia po-

terant. Verum sicuti, & in theriaca atq; antidotis illis magnis, vitio vertendum non est, quod plura assumantur, quãdo tamẽ pauciora possent satisfacere, ita in hoc atq; alijs non est ut paucioribus agi posse quispiam contendat. redduntur certe plurium vsuum quæ plura recipiunt quam quæ pauciora. præsertim quod insunt singulis præter rebus manifestas qualitates, innate illę formę, ex quib. singulis singulę, ac miræ proprietates emanãt. ex quibus demum commistis, ac fermentato, vt aiunt, electario peculiaris forma alia insurgit à prioribus formis varia: earum tamen omnium vires suo velutisinu amplexa, & longe quam illæ singulę admirabilior.

MESVE.

ELECTARIVM ex Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis, vteri, efficacissimum: nam melancholicos sine causa manifesta tristes, timidos, solitarios iuuat, exhilarat, ad mores probos inuitat. emendat cordis tremorem, syncopen, ventriculum à frigida intemperie imbecillum roborat, & coctione tum eius, tum hepatis meliore reddita, corpus bene coloratum, & odoratum efficit. ob id sumptum Regibus, & magnatibus magis in vsu est.

Accipit verò margaritarum albarum dracmas † duas: saphiri, hyacinthi, sardinis, granatorum, smaragdi fragmentorum, ana drac. vnam & dimidiam, zedoariæ, doronici, corticum citri, macis, seminis † ozymi caryophyllati, ana drac. ij. coralli rubri, electri, limaturæ eboris, ana drac. vnius partes duas: ben albi, & rubri, caryophyllorum zingiber. piperis longi, spicæ nardi, folij, croci, cardamomi, ana drach. vnam, trochiscorum diarodon, ligni aloes, ana drach. quinque, cinnamomi, galangæ zurumbet, ana, drac. vnam, & dimidiam: auri argenti foliorum, ana † aurei dimidium: moschi boni drach. dimidiã, ambræ drach. duas. Confice cum melle emblicato, & † melle rosato colato, ana, [a] vel etiam sac charo rosato si solidum facturus es, non molle. Datur ab aurei semisse ad aureum vnum cum aqua bugloss, & vino odoro.

† Al. drac. sij.

† Alfelenie mieh.

† Vetus habet aur. sij.

† Colatura geleniabin de rosis.

a Hoc addit Syl.

CHRI. PRAESENS electarium habetur in vsu, sub diuersis tamẽ formis: quia nõnulli eo aliquando vtuntur remouendo aromata calida, aliquando etiam nihil remouendo nec addendo. Primo vtuntur pro febricitãtibus, & in causa calida, Secundo modo in causa frigida, & valet ad ea, quæ scribuntur in textu. & dicitur electarium de gemmis à gemmis in ipso intrantibus, & dominantur gemmæ lapides precioſi. Vnum hic notabimus pro euitatione cuiusdam erroris, ferè ab omnibus aromatarijs commissi. Est enim, quod zurumbeth cum h, & zurumbet sine h reperitur scriptum apud bonos authores. & est zurumbeth per h scriptum radix similis cypero eandem habens virtutem sicut, & zedoaria. Sed zurumbet sinè h est illud, quod dicit Serapio ex speciebus scilicet odoriferis in virtute sua simile cassię ligneę, & cubebis, quod etiam ponitur, vt vult Possidonius loco cinnamomi, & istud zurumbet intellexit hic Mes. & non aliud, simile zedoarię. propter quod errant aromatarij ponentes loco zurumbet radicẽ illam rotundam, sed melius facerent ponendo loco zurumbet cassiã ligneam, vel cubebas in eodem pondere, vt satis patet per Serap. cui magis credendum est, quam multis alijs.

NEc hoc in tabernis inuenitur, alioqui, & eo possunt carere homines. Gemmis enim in antidotis nõ sunt vsi antiqui: nec ego libenter vtor: siquidem, quæ eis contritis ad confortandum vis? Et si qua etiam sit, bonas perfringere oporteret, non ramentis quibusdam vti, quibus nulla præterquam coloris cum veris gemmis conformitas. Similiter argenti, & auri folia non nisi ad decorem, & ostentationem puto conducere. MANA.

MARGARITAS.) Non in totũ sperno, sicuti Coralium. HYACINTHI.) Auicenna prima parte lib. 5. ex eo, & granata medicamentum parat. SARDINIS.) Sardinum lapidem eum puto, qui nunc Corneolus dicitur.

ZEDOARIÆ. Radix nunc vulgo nota, antiquis, vel incognita, vel sub alio nomine scripta. Doronici.) Doronicum vocant etiam antiquis non notum.

ALFELENIENISCK.) Id est, ocimum. CARABE.) Succinum latinè dicitur. BEEN album & rubrum.) Radices de quibus Arabes, olim ex Armenia ferebantur, nunc in Italia inuentæ, sed, vel aliæ, vel non æquæ bonæ, HEYL.) Cardomomi species, FOLII.) Et hoc caremus: Græci malabathrum vocant. TROCHISCI diarhodon.) Horum cõpositionem habes infra. GALANGÆ.) Radix, vt nunc notissima, ita priscis ignota. Zurumbet. Satis non cõstat. apud Arabes. Quidam faciũt speciem Zedoariæ, aliqui arborem, vt videri potest apud Serap. Auicen. herbam. AMBRA.) Res noua, quã non tanti facio quanti æstimatur. Medici post Gal. Ambar vocant, de qua latius inferius agam, vbi Diambrã declarabo: sicuti, & de moscho in diamuscho. SVCCVM emblicorũ) Cum recentes habere nõ valeamus, poterunt qui parare voluerint, ex siccis, bene vino vel aqua maceratis, succum exprimere, GELENIABIN.) Rosaceũ vel mel, vel saccharũ intellige.

SIc parandum est hoc electarium ad frigidos dictarum partium affectus salubre, ad calidos vero, & cum febre coniunctos abiatis aromatibus componendum est, nisi detur, vt lib. 12. meth. vinũ calidum odorum tenuium partium in syncope etiam cum febre, & à bile flaua stomachum mordente: vbi vero succis, & spiritibus ob tenuitatem, corporis raritatem facile multum diffluatis fit syncope, vti nec vinum tenue, sic neque hoc electarium conuenit, nisi ablatis aromatibus. Rarum est in tabernis, & si gemmis his facultas aliqua dictis partibus roborandis apta insit optimæ gemmæ sunt leuigandæ, non fragmenta, & rasuræ quædam veris gemmis solo colore affines, & earum, vel purgamentum, vel si gignuntur in terra, & aluntur gemmæ metallorum modo (vt chymistis placet) gemmarum sunt velut rudimentum à natura excoli cœptum, nondum absolutum. Quamuis autem hos gemmarum pulueres Græci veteres non sumpserint: tamen esse efficaces Arabum experientia probauit. nec à Græcorum placitis abhorret, cum etiam integrum iaspidem viridem è regione stomachi appensum, roborare ipsum affirmet Gal. lib. 9. simpl. & margaritæ, & corallium viribus non obscuris valent. Auri vero, & argenti folia, an ad decorẽ addantur tantum, & sumptum, ostentationemque, an vires præterea aliquas medicamento, vt Mesues vult, afferant, docui in simplicibus. zurumbeth à zedoaria hic separat: id cũ desideretur zedoariæ illi facultate similis duplum est miscendum. Cum emblicas recentes habere non possumus, quarũ succo puluere excipias, vt quidam legunt, (vt in simplicibus dictum est, & post in conditis) ex siccis vino, vel aqua probe maceratis succum exprime: Id electarium siccum, & puluere Parrhisijs hodie seruatur: potesta tamen cum saccharo in aqua bugloss (cui infusæ sint myrabolani emblicæ) soluto percoqui in formam siccam, & siccari in offas quadrangulas, vel rhomboides, vti cum melle in electarium molle. SYLV.

ALBARVM margaritarum. *Margaritas quanquam aceto resolutas Romanus olim luxus in conuiuia traduxit, Plinio authore lib. 9. antamen in medicinæ vsum etiam tunc, vel antea venerint, non constat. Fuere eæ Arabibus inter cardiaca medicamẽta repositę. ac possunt certe sui siccitate putredinẽ amoliri, atq; adeo, quod aiunt* COST. Cap. 35.

Arabes,

Arabes, vitales spiritus illustrare, quum puriores remaneant spiritus putridis vaporibus resecatis, & resiccatis. sed ascribunt ijs etiam occultæ in venena potestatis nonnihil, quod non aspernantur qui naturæ vires non derident. Earum ortus, nunc ex Indiarum historijs late patet. Quibus eadem ornamenti gratia expetuntur, quæruntur candore, magnitudine, orbe, lævore, ac pondere excellentes. in medicina satisfaciunt candidissimæ, grauissimæ, & quę nullum passæ artificium. in ijs equidē quę muliebris ornatus gratia perforantur, præcipua pars aufertur, intima scilicet, & quæ veluti illius est centrū. ob id non negligenda eorum obseruatio qui non perforatas petunt. Porrò quū ad medicinæ vsum soleant margaritæ lapideo mortario teri, & porphyritide tabula leuigari, dum teruntur autem, ac leuigantur ex mortario tabulave corradi etiā nonnihil necesse sit: longe præstare arbitror si aceto aut limonum acido potius resoluātur. vt enim in has ita resolutas nihil sordium cadit; ita & acetum, & limonum acidus ille succus opportunus plerunq; in cardiacis est affectibus: atque, si forte importunus, addito liquore alio pro medici scopo, & obtundi, & auferri eius vis omnis potest, & præterea igne aut sole extrahi quicquid humoris inest paruo licet negotio: vt vna margaritarum substātia remaneat.

Fragmentorum. *Gemmarum vsum in medicina in cordis affectibus, & vbi veneni aut pestilentijs vitij quidpiam inest, Arabes probant. multi tamen ex recentioribus non probant, quòd ijs Græci non sint vsi in antidotis. Cur autem & quo pacto cordi hęc prosint? An forte densando, ac adstringendo (sunt.n. veluti lutum) arcent à corde noxios vapores; Atqui quæ ita densant, dū obstructiones faciunt, putredinem quoque maiorem faciunt. & multis adstringendi vis maior inest quàm gemmis, quæ in hunc tamē vsum non veniunt. An forte quia insigniter exiccant, & siccitate putredini obsistunt? At pumex longe est quam gemmę siccior, qui in hunc vsum non cadit. Neq; venenum omne desiccando curari debet, quod fit etiam ex siccitate, vt quod ex dipsade: & ex frigiditate vt ab opio: & ex calore ut ab euphorbio: & ex humiditate vt ferè à fungis, sunt.n. hi nihil aliud quam mucus: & ex secundis qualitatibus, puta ab arsenico quod corrodendo agit: & ex tertijs, vt à cantharidibus, & lepore marino: & a proprietate substantiæ, vt à regulo. Cæterum ad hæc. Gemmis antidoti loco vsos fuisse veteres Dioscor. & Gal. constat testimonio, sapphirum epotum ad ictum scorpionis cōmendantium. eæ vero in cordis affectibus, quanquam manifestis interdum qualitatibus opem ferre possunt exsiccando: ob obscuras tamen præsertim proprietates solent vsurpari, quas illis inesse non negent Græci, Iaspidi atque alijs id genus occultas vires interdum ascribentes. quare etiam in pestiferis, & cardiacis affectibus promiscue omnibus ab Arabibus longa experientia edoctis assumuntur, non siccitatis aut manifestæ vllius qualitatis gratia, sed ob occultas vires. At quo pacto, dices? vbi hæ contusæ ac in tenuissimum illum pollinem deductæ sunt, vires adhuc inesse illis possunt à proprietate? Dicam, quo pacto, & lapis cyaneus, & purgatoria alia vt lib. can. vniuers. diximus, expurgandi tamen vi pollent, ita & has agere, à ratione non esse alienum. Ita autem, & quod obijcitur, has dum obstruunt putredinem quoque augere, non puto esse necessarium, sicuti & bolus armena longe quam hæ viscidior neq; obstruit neq; putredinem affert maiorem. Porro fragmentorum nomine, seplasijs hæ quinq; veniunt gemmę, saphirus, hyacynthus, sardonius, granata, smaragdus. adduntur vero etiam corallia, & margaritæ, sed duo hæc gemmæ non sunt. In his autem deligendis consulendi gemmarij peritissimi, quanquam etiam illud maxime ambigo quid nā sardinis voce intelligendum sit, an corneola vt Manar. quum ex Alberto constet differre hæc inter se, qui de corneola, & sardine veluti diuersis agit rebus: quid item pro granata sit vsurpandum, an vulgaris granata, an carbunculus quem vulgo rubinum vocant, est.n. vt ait Albertus, carbunculi species granata. At vero, vt ingenue dicam, quanquam inesse admirabiles gēmis vires verisimile est: nō multi tamē fortasse detrimenti medicinæ futurum est si & earum vsus omittatur, id quod si per me liceat, ego profecto semper consuluerim. quando, & vix fieri potest quin quæ ære, & marmore etiam porphyritide sunt duriores, terendo ac leuigando æris aut marmoris sectum aliquid non ferant. & suppetit amplissima stirpium atq; aliarum rerum copia, quibus vti pro antidotis licet. Vnum hic de sapphiro ommittendum non est quum Plin. lib. 37. aureis punctis notari illum scribit, non errare tamen aut cum cyaneo lapide sapphyrum confundere. si enim eos consulas quibus gemmas poliendi est cura, priusquam poliantur, inesse illi aurea illa interdum puncta intelliges.* Cap. 9. Cap. 172.

Zeodoariæ. *Zeodoariam vocat Serap. lib. Simpl. zurumbeth, & radicem esse ait figura aristolochiæ rotundæ, colore autem zingiberis. hæc fere, & Auic. de Zeodoaria verba faciens. 2. Can. At rursum idem Serap. alibi zurumbeth arborem libani montis esse dicit: additq; alia quę Paulus de Arnabo lib. 5. & Auic. de zarnabo. Scribit deinceps de zurumbeth Auic. & radicem esse ait cypero similem, quæ & flatus discutiat, & vim alij ac cæparum halitum emendet, & ad alia multa vtilis fit. Agit postremo etiam de zeduar seu zedar Auicen. atq; idem esse dicit ex Dioscor. quod Algeduarser. Atque adeo res insigniter est intricata. Sed extricabitur paucis. Zurumbeth primum Serapionis idem est quod Auicenna zedoaria seu gieduar, vt Bellunensis vertit: atq; id collata vtriusq; historia plane docet. Secundum vero Serapionis zurumbeth, Pauli Arnabo est, & Auic. zarnabum. huic enim ascribit Serap. quæ Paulus suo Arnabo, & subdit arborem esse Libani montis, ac reliqua, quæ de zarnabo Auic. De zurumbeth vero Auic. & eiusdem zedar seu zeduar, nihil Serap. Sed hæc nullius aut pauci sunt vsus: Illud multi si quid zedoaria, quid zurumbet, quid Arnabo, quid zeduar sit, intelligamus. Profecto quum zedoariæ nomine nobilis ea radix vsueniat zingiberi non dissimilis, digitali crassitudine, odore iocundo, sapore acri & subamaro, colore fere buxeo: hanc nos quia aristolochiæ instar rotunda non est, non esse Auic. aut Serap. zedoariam, sed Auic. eiusdem zurumbeth putabamus. quam scilicet radicem esse cyperi ait, & vini, allij, ac cæparū halitum emendare. obseruare scilicet quotidie est, vulgatam hanc zedoariā, vini, allij, ac cæparum halitus gratia expeti, ne de veteri flatibus quicquam dicam, quos ea valenter discuti experimur. quas dotes omnes suo zurumbeth. Auic. ascribit. Confirmabat autem sententiam hanc nostram, quod Mauritano Idiomate vulgarem hanc zedoariam nunc etiam zurumbeth vocari audiebamus. Cæterum dum hæc perpenderem, occurreretq; dum hanc radicē tracto, rotunda illa radix, quam zeduariæ admistam lorypedem seu zoppam vocant, hāc rursum dum intueor, deprehendo*

Cap. 743. Cap. 271. Cap. 745.

deprehendo longam, & vulgatam zedoariam lortpedis huius esse appendicem: neq; has sapore, colore, odore aut re alia differre. hoc ingenue fateor me a priori opinione, ita dimouit, ut vulgarem zedoariam ego quidem legitimam ab Auic. & Serapi. descriptam pro certo habeam: sed rotundum illud capitulum, zedoarię, longam vero appendicem, zurumbeth vocabulo veluti diuersam rem fuisse ab Auic. nũcupatam, ignaro scilicet, ex quali nam planta aut regione eiusmodi radix proueniret, quod nunc quoq; post tot nouos inuentos orbes ignoratur. Neq; obstare illud puto quod zedoaria ea loripes adiuncta longa appendice aristolochiæ rotundę similis non sit, quando seorsum inspecta qualis scilicet plerunque ad nos fertur, & Auic. puto, ac Serapionis tempestate afferebatur, aristolochiæ faciem habet. Ex his primum quidem illud sequi arbitror, quum in Arabum præscriptionibus zedoaria, & zurumbeth eodem sępe loco expetantur, non aliud tamen quam vulgatam zedoariam cum longam tum loripidem esse assumendam. dein vero etiam vulgatam curcumam non esse, quod aliqui suspicantur, Auic. zurumbeth. neque enim curcuma fœtentem halitum emendat, neque insignem illum croceum colorem fuerat Auic. prætermissurus. Videtur autem curcuma cyperi potius Indi esse species de qua Dioſc. nempe, & zingiberis effigiem ita præfert, vt nihil magis, & mãducata amaro sapore est, & ea tenuiora coria depilantur ac croci colore inficiuntur, quibus manicæ fiunt, quas chirothecas vocant, atque adeo croci, & psilothri vim reddit. Sane, quod superest, quid Græcis zedoaria sit dicemus in costi historia quid Pauli arnabo, & Auicen. zarnabum, quid item Auic. zeduar fateor ego certe ignorare. illud vero satis constat falli eos, qui Arnabo Pauli aut zedoariam, aut Vnguenti esse speciem putãt, aut qui vulgarem zedoariam Auic. zeduar eße existimant.

Alfeleniemich. ocymum caryophyllatum intepretantur. Verum quũ ocymi species tres colat Italia, maximum, medium, minimum, quodnam caryophyllatum sit, ambigitur. Atque alij minimum esse aiunt, vulgo basilico gentile. alij maximum. Nobis minimum caryophylli odorem parum certe refert, maximum vero citrum potius quam caryophyllum redolet, minimum tamen illud caryophyllati nomine intelligi pro certo habemus, quando maximum ipsemet autor paulo post citratum vocat, vbi de Diamoſcho.

Corallorum. Corallum propinasse veteres ad internos affectus aliquos docemur ex Dioſc. ad sanguinis reiectiones, ad vrinæ difficultatem, & lienem ipsum commendante, & ex Gal. 7. de comp. med. per loca. Arabes vero etiam ad venena traduxerunt non frustrato euentu. ad quem vsum, & Dioſc. in Græco Matthioli codice vsurpat. Commendatur in cordis affectibus præsertim. exiccando equidem putrescentes absumere vapores potest, ac præterea non absq; occulta vi innatum calorem iuuare, quod vel ex eo persuademur, quod stomacho admotum eius dolorem (vt aiunt) leuat, & coctionem procurat. Rubri tantum, & nigri meminit Dioſc. sed spectatur, & candidus. Sint vero tres hi diuersarum specierum, ob Brasauoli viri grauissimi obseruationẽ quis ambigat: is enim eadem planta album, & nigrum, & rubrum ac nigrum spectasse affimat. Sed vere, siue id veluti naturæ sit lusus, quæ diuersarum specierum sunt, coniungentis: siue vnius esse putes speciei immaturi tantum ac maturi ratione differentes, distinguuntur hi non colore solum sed substantiæ crassitudine, densitate, duritie, & proceritate. crassiores sunt rubri, minus nigri, & his minus albi. rubri densissimi, nigri minus, albi rari, & spongiæ instar intus caui ac à lateribus foraminulenti. duriores rubri, minus duri albi, his rursum minus nigri. proceriores nigri qui cubitum etiam superãt, rubri breuiores, & his inferiores albi. quæ omnia differre hos specie innunt. De coralli ortu plura Plin. lib. 32. Cap. 1. Verum an mollis sit prius quam colligatur, an baccas proferat, commodiori fortasse loco alias. audio certe secus se habere. Nunc quod ad hunc locum pertinet, quæstione dignum puto, an corallus in medicamenta vsurpandus, vrendus sit, vel terendus. Plinius equidem ad tormina, & vesicæ calculum vrit, & vbi foris admouet etiam vrit. nostri tamen terunt ac porphyritide lapide læuigant. sed cuiusnam authoritate terant non sat scio. Satius vero ipse arbitror vsto vti, quali vsos veteres docemur. quamuis ipsius etiam Plinij testimonio difficile vratur.

Limaturæ eboris. Qui vero ebore carere nos putãt longe falluntur. Videre est Venetijs elephantum dentes frequentissime, interdum tricubitales, ex quibus pectines, & alia multa conficiunt. vt propterea seplasiarijs laborandum non sit, vt verum ebur inueniant. Eboris scobe, quam limaturam vocant, vsus est Dioſc. ad reduuias: an tamen ore assumpserint veteres, non cõstat. Vsi Arabes sunt passim, & exhibent nunc ad albas mulierum fluxiones multi successu non prorsus irrito. & vis certe illi astringens à Dioſc. ascribitur, cuius forte gratia in hoc electario à Mesue recipitur, ob ventriculi, & cordis robur, eligenda autem scobes ex quam albissimo ebore, & tunc deradenda quando vti est animus. læuiganda tamen in porphyritide tabula priusquam vtare. Sane autem vritur nostra tempestate ebur, & prospodio vsurpatur à pharmacopœis multis. Sed neque quod veterum vllus vsto eo sit vsus, noui: neque quis posteriorum vrendum docuerit hactenus deprehendi.

Been albi, & rubri. Been album, & rubrum, vt scripsimus alias, dum in Auic. meditaremur, vulgatas Carotas albas, & nigras esse suspicor. His hic quoque vterer, quod legitimæ plantæ appareant.

Auri & argenti. Auro, & argento Arabes vim corroborandi cordis ex substantiæ proprietate ascribunt, præsertim auro. vt ex Serap. videre est, & ex Auic. 2. Can. & lib. de virib. cordis. Sed miras Chymistæ vires auro tribuunt tuendæ vitæ, & producendæ. vt quosdam ego norim, qui potabile nuncupatum aurum putarint morbis omnibus aduersari. Quanquã vero non respondet large promissioni euentus, longa tamen experientia obseruasse videntur Arabes, cor, auri deuorato pulueре, muniri, & vires sumere. Derident tamen nõnulli, & incoctile esse ipsum clamant, contumax, ut ab innato nostro calore superetur, atq; adeo ineptũ, vt præstet, quæ illi ascribũtur. Nos vero, ineptum certe illud fatebimur vt alat, non tamen ut in corpus agat medicamẽti instar. quis autem ignorat medicamenta non euinci, sed cõtra quam alimenta euincere? At vero quibus auro atq; argento vti in medicina est animus, abstinendũ ab adulterato, & chymistarum capitella experto, quãdo vix fieri potest quin ex calchantho, atq; id genus alijs ex quo capitellum, aliquid vitij contrahat. Vbi autẽ purissimũ delegeris, aut tenuissima limula corradendum, terenda autẽ deinceps prophyritidie in tabula scobes: aut, quod commodissimum est, foliato vteris, in tenuissimas scilicet

cet

cet lamellas ducto, quale ad inaurandum traducitur, quod & hic author exposcit.

Melle emblicorum. *Manar. succum legit. sed vulgata lectio verior. vtitur enim frequenter melle emblicorum Mes. in hoc genere medicamentorum. Eius conficiendi modus non aliunde sumendus, quam ex ipsomet Mes. & lib. simpl. vbi de emblicis, & hoc lib. dist. 4. ubi de conditis. appellat autem emblicorum nutritionem. Quod vero parat Rhasis, quum chebulos quoque recipiat, non est mel emblicorum. Huius mellis loco vsurpari potest non incommode saccharum emblicorum, qui conditi Venetias ex Syria quotidie afferuntur.*

Geleniabin. *Geleniabin ex rosa, mel est, aut saccharum, in quo condita sit rosa. violatum in quo viola. Nō faciunt ex authoris præscripto, qui mel rosaceum vulgare ex rosarum infuso hic sumunt, sed ex tota rosa parandum, quo pacto & saccharū, quod docet lib. 5. Auic. tract. 7. saccharum vero rosaceum hoc loco opportunū, quod ex Mesuæ fit instituto distin. 4. Horum ergo alterum, aut mel aut saccharum ex authoris precepto percolandum, & quod effluxerit e colo, vsurpandum.*

MESVE.

LECTARIVM ex Granis tinctorijs ad cordis palpitationem, syncopem, mentis alienationem, seu desipientiam, mœrorem sine causa manifesta. facultates enim nostrum corpus dispensantes mirifice roborat. Accipit † serici succo grano rum tinctoriorum recenter tincti libram vnam, succi pomorum dulcium, & aquæ rosarum, ana libram vnam, & dimidiam, vigintiquatuor horis macerandam, deinde paulisper his incoquendam, donec liquores isti rubeant. Quos expresso, & abiecto serico coque cum sacchari optimi † libra vna, & dimidia ad mellis crassitudinem; ab igne depositis, sed adhuc calentibus misce ambræ crudæ minutim concisæ drach. iiij. qua liquata, inijce pulucrem sequentem, ligni aloes crudi, † cinnamomi crassi, ana drach. vi. † lapidis cyanei loti, & præparati, margaritarum albarum, ana drach. ij. auri boni foliorum drachm. vnam, moschi laudatissimi scrupulum vnum. Datur ab aureo vno ad aur. ii. & dimidium.

Confectio alchermes. † Setā tinctā ex chermes.

† drach. cl.

† darseni. † lap. laz. boni & pp. drach. xij. habent aliqui ex vet. cod. sic & lib. simp.

MAN. IN hac quoque nunquam iactarem pecunias, nam neque in serico vocato, neque in cocco, vel baphico, vel chermes nuncupato, agnosco vim nisi cōstringentem: colorisque rubri ratione, lædere potius videtur cor quā iuuare, spiritus, & sanguinem trahendo, propter similitudinem. Cyanei vero ratione, vomicum, & secessum citabit, quod præ exigua eius quantitate perficere nō valens, lædet magis, quàm iuuabit.

ALGESGVES.) Desipientiam vocant Arabes. SETAM) Bōbyx latine dr. Darseni.) Cinnamomi genus intellexit.

SYLV. IN simplicibus eadem hæc compositio in lapide cyaneo à Mesuæ describitur, ponderibus errore librariorum non parum depravatis. Efficacissima multorum etiam Regum ac Reginarum in Gallia testimonio est probata, maxime, in quibus, vel longo morbo fessis, & iam moribundis, vel ab eo renascentibus, natura languet: etiam si quibusdam maxime improbari audiam dicentibus coccum baphicam solū adstringere, & suo colore rubro sanguinem, & spiritū similitudinis ratione magis ad se distrahere, & dissipare, quam cogendo firmare: præterea lapidem cyaneum vomitu, & deiectione purgatorium naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare ob quantitatem tam exiguā non vacuare. Quæ obiectio momenti non est maioris: quam de rhabarbaro in electario præcedenti, vtrumque enim largiore copia sumptum, est purgatorium: parciore vero, alia sua substantia roborat, purgatrice imbecilla ne mouet quidem corpus, vel tantillum. Rationabilius obijcerent, hęc purgatoria, cum inferiora sunt ob paucitatem, verti in humorem eum, quem attrahere nata sunt. Sed id verum est, vbi sola sumuntur, non castigata aliorum hanc noxam prohibentiū mistione. διὰ κοκκῶν βαφικῶν, idest ex granis tinctoris dici potest. Sericum autem rufum, & crudū tingitur succo ex granis tinctorijs recentissimis extracto: id triduo siccatum maceratur vno die aquæ rosarum solius lib. tribus, vel aquæ rosarum, & succi pomorum dulcium, ana lib. vna, & dimidia, calfactumq; mo dice in vase duplici lauatur, exprimitur, expressus liquor cum sacchari lib. vna, & dimidia percoquitur ad mellis crassitiem. aufertur igni, & calido adduntur, quæ Mesues docet. Siccum idem medicamentum vsurpari hodie video.

SETAB. *Sericum latinis à loco, ex quo alias. Seres enim Indiæ Orientalis vrbis antiquissima, à qua in vniuersum orbem serica opera ferebantur. A vermiculis quos bombyces vocant, sponte in arboribus nullo cultu conficiebatur, vt & nunc in Taprobana referente Lodouico Rom. & in Calabria Italiæ, vt alij affirmant. Sed longe melius sericum, quod cultum sensit. Hoc sumendum in medicinæ vsum. Neque autem serica fila, quæ interdum sumi vidimus, opportuna sunt: sed ipsimet folliculi deligendi probatissimi, nullum passi artificium, detracta externa, & interna veluti aranea, & de tracto vermiculo priusquam sponte vel vi intereat. ex eo enim vt putredinis aliquid sericum cōtrahat, necesse puto. Sed de serici uiribus plura Auic. lib. de virib. cordis, & plura Serap. Commendatur ad affectus cordis, & ad alia multa. Sunt tamen hac de recontrouersiæ. Ac primum de eius temperamento, quod Arabes calidum, & siccum faciunt ordine primo. Contra persuadet ratio inter frigida reponendum, quando bombycis alimentum mori sunt folia, quæ frigida. Vtitur præterea Mes. hoc in loco serico infecto ex cocco: At contra, Auic. ne infecto vtamur, interdicit. Adde quod Manar. quæ vis in serico aut cocco nisi astringens? Sed, & coloris rubri ratione lædi ab his potius quam iuuari cor videtur, dum spiritus, & sanguis trahuntur ob similitudinem. Verum ad hæc, paucis. De tēperamento, ac de mori foliis an sint frigida non cōstat. amara equidem sunt, quo sapore indicari caloris nonnihil solet. sed neq; id refert, quando à bombyce deuorata, in alimentum eiusdē animalculi temperamento proximum vt vertantur necesse est, quod an calidum sit vel frigidum ignoramus. constat tamen animalia caloris habere non minimum. At bombyces certum est non mori tantum, sed & ficus foliis ali, vt in Aegypto, & Syria. nos vero vesci cimis vrticæ vidimus. quare alimenti vnius gratia frigida serico temperies ascribi non potest. Quod vero Auic. infectum colore non admittat, de eo intelligendum quod coquendo inficitur, vt in vestium vsum fieri solet. id enim vritur ferè. at crudum expetit Auic. non coctum. quale scilicet, & Mes. infici enim potest, præterquam coquatur. quod quidē quo pacto fiat, mox explicabo. Nūc quod de serici, & cocci viribus Manard. obijcit, vt illi satisfaciam. esto vt astringant tantum. at quanti vsus in cordis corroboratione sunt astringentia? Sed non id solum, verum etiam exiccant, & alia possunt multa totius substantiæ proprietate, quæ norunt Arabes longa obseruatione. Neque vero quanquam rubrarum rerum inspectio spiritus ac sanguinem potest concitare, ingestum tamen rubrum aliquid idem facit. ridiculum enim hoc est, ac si inesse sanguini, & spi-*

COST.

vitibus videndi sensum, & de visis iudicandi rationem quis dicat. Atque, ad quam partem attractio hæc? quid ex ea noxæ? Si vbi quis sericum, & coccum assumat ad ventriculum commeare sanguinem, & spiritus dicas, proderit forte id cordi, dum refrigerij præbet occasionem, & ventriculo dum illius eorum concursu fouetur calor: si ad cor potius concurrant, vitalis itidem calor intenditur, id quod corporis adauget robur. Sed de hac re satis. Nunc quod ad sericum pertinet quo in medicina est vtendum, vbi coccum delegeris, de quo mox, probatissimum, contusumque maceraueris fontana aqua, aut quod magis placet, stillatitia ex boragine aut melissa; vbi etiam tantisper efferbuerit, vt eius vis in aquam transmigrarit: folliculi tunc optime antea expurgati, & in minimas partes dissecti in calidum id decoctum inijciendi, & macerandi, vt cocci colorem probe suscipiant: quod ferè biduj fit spacio. Extrahendi autem tunc ne diuturna mora putrescant, & expressi desiccandi non ad solem. Sed roget aliquis ad inficiendum coco sericum quantum cocci, & aquæ sumendum? Id Mes. non docet. si tamen infectorum exemplum sequamur, solent ij pro singula serici libra, cocci vncias tres aut quatuor in id aquæ macerare, vt aqua immersum sericum digitorum quatuor mensura exuperet. Satisfacere vero hoc in loco eadem potest ratio. sed mea quidem sententia, præstabit coccum liberalius sumi. ita enim eius colore, & viribus sericum magis saturabitur, & præstantius reddetur medicamentum.

Chermes. Chermes Arabum idem esse cum tinctorio cocco de quo Dioscor. nulli dubium, qui expenderit quæ Serap de chermes. Hoc Plinio etiam adnotante, lib. 16. ab ilice ac quercus specie producitur vulgato aquifolio arbori simillimo, & videre certe quotidie est Venetijs cum cocco foliola spinis horrida qualia aquifolio, & glandes quercinis similes, & earum calyculos. Vulgo grana nuncupatur, & ad lanea ac serica inficienda opera summo est precio. Sed aliud nunc in eundem vsum venit ab Arabum Chermes longe diuersum, idem tamen apud vulgus sortitum nomen. Granum est seu verius ouum adnascens ad radices pimpinellæ illius quam cum aceto prima mensa Italia vsurpat, cocco plus minus ve crassum, sed oblongum, transuersim striatum, purpureum, & purpureo humore plenum. hoc mense ferè Iulio ineunte erutis pimpinellæ radicibus colligitur, & aceto inespergitur, vel butyro aut aliqua alia pinguedine inungitur, & exiccatur: idque protinus. si enim prorogetur, cum radicum, tum huius collectio, enasci aiunt cortice relicto inani, & nullius vsus, animalcula quædam alata cimici similia, euolantia, breuis tamen vitæ. Sed, & vbi exiccatum est id granum, cimicis nigrioris faciem quādam habet. sed compressius est, intumescit autem si in calida aqua maceraueris, & suijpsius recētis figuram resumit, quod eos docet falli qui animalcula ipsum esse putant. Quo Italia vtitur, præsertim ex occidentalibus Indis, vt audio, affertur. Sed, & in Hetruria, & Vmbria colligitur probatissimum, pusillum tamen. Sane autem quod ad hunc locum facit, errant qui vulgatum hoc chermes in hoc electario sumunt, quod non norunt veteres siue Græci, siue Arabes. neque aliud hic sumendum quam, quod granam vocant, latinorum coccum, & ipsissimum Mauritanorum chermes.

Lapidis lazuli. De hoc supra lib. simpl. Hic de præparandi huius ratione opportunū est, vt dicamus. Mes. lib. simpl. terēdum atq; abluendū trigesies docet. Dios. vri ait vt chalcitidē, & lauari vt cadmiam quo pacto aūt vratur chalcitis, & cadmia abluatur docet lib. 5. Sed longe nobilius est artificiū quo hodie paratur hic lapis. qui eo interdū redigitur pulchritudinis ac puritatis picturę gratia, vt auro ipso quadruplo sit pcioſior. Vritur fictili vase (crucibulū vocant) vt fictile cādeat. tunc in vas aliud in quo humanū sit lociū recens aut acetum inuertitur. fitq; hac ratione friabile. Abluitur debinc frigida, & pura aqua. atq; exiccatū teritur æneo mortario, & tabula porphyritide ad leuorem: paratoq; ex mastice terebinthina, colophonia, & propoli pastillo solidiori, & qui nō diffluat, totus in pastillū colligitur lapis. tū iniecta in lateritiā scutellā ampliorē vitro incrustatam tepida aqua, pastillus quoque in eandem inijcitur, & manu parumper tractatur. rursum affusa in aliā scutellam tepida alia, atq; pertractato in eadē, vt prius pastillo, ad tertiam scutellam, & quartā, & deinceps si libet ad decimā redis. ac seruata singulis in scutellis aqua in quibus pastillū tractasti, videbis subsidere cyaneū lapidē puriorem in prima, minus purum in secunda ac tertia, & deinceps vltima, cætera. n. sordes quę lapidi inerant, pastillo inhærent. Effunditur tū inclinato leuiter vase singulo, aqua, & quod subsedit colligitur, desiccatur, & seruatur. Pulcherima hæc est abluendi, & parādi huius lapidis ratio, quā sequi pharmacopœos velim: neq; enim ijs abstinēri possum, qui marmorea tabulæ tritū ita sordidū in pastillos cōfingūt. Cæterū dignū animaduersione hic est, an recte Cyaneus lapis in hanc antidotū recipiatur, quæ nō purgandi, sed roborādi cordis gratia paratur. Quū n. exigua sit eius lapidis portio, et minor quam q̄ possit expurgare: turbari eo ventrē oportet atq; adeo cor potius offendi quā iuuari. Verū Manardo hæc obijcienti dandum, lapidem cyaneū ea mensura assumptū qua non expurgat, ventrem subuersurū, nisi castigaretur. at castigatur hic multorum aromatum accessione, vt propterea perturbare nullo pacto possit: præstare autē insita proprietate cordi auxilium possit. Illud etiā hic quærendū de huius lapidis mensura, an. drach. xij. sumendæ vt in lib. simpl. an duæ, vt hoc loco in omnibus fere passim codicibus legitur. Iudicio nostro quum lib. simpl. sapientes quosdā eius drach. viij vni antidoti libræ adiunxisse asserat insigni cum auxilio ad affectus melancholicos, & ad eorum imitationem ipse quoq; suum hoc paret: subesse hoc in loco errorem arbitrandum, & drach. xij. pro duabus reponendum.

Ambræ crudæ minutim, &c. Impressi codices fere omnes habent drach. sex, & paulo post ligni aloes crudi, & darseni ana drach. iiij. sed legēdū ambræ drach. iiij ligni aloes, & darseni, ana drach. sex. Ita scilicet in lib. simpl. & in impresso Mediol. ac manuscriptis omnibus legitur. Dignū autē animaduersione est quod ambrā crudā exposcit, & in calidū mel inijci iubet vt dissoluatur. Est etiā cocta ambra? Ac, quid interest, dissoluatur ne calore an terendo? Cur in electario de gemmis & sequentibus antidotis de cruda ambra aut eius liquefactione nihil? Sane de ambra cruda neq; hic alibi, neque alius quod ipse obseruarim: atq; adeo suspicari licet crudæ vocē pro griseæ vocabulo irrepsisse: deligūt. n. Auic. & nostri griseā, si tamē crudæ legendū sit, cauet Mes. ne ambrā sumas q̄ extrahēdi odoris gratia liquori calido alicui immersa fuerit, q. forte eius tēporis unguētarijs mos erat, ut et de xiloaloe, pbatissimā. ergo deligit,

Cap. 75. & cap. 1.

Cap. 8.

deligit, à qua odor artificio non sit extractus. Quod autem liquefaciat, non terat; non parum certe interest, vt ne eius odor diffluat, qui terendo magis euanescit. Sed, & hoc ad ambræ delectum facere arbitror, vt eam scilicet deligas quæ liquescat, talis autem pinguis est, & quæ vetustatem non sensit. quæ enim arida seu ob ætatem seu alia quauis de causa, non facile liquescit. ne interea illud quoque fileam, admoneri nos, vt puressimam deligamus, cui nihil sit permistum, adulterari enim solet gypso, vt monet Auic. & xiloaloes scobe atque arborum mosco vt Agricola. ac quæ eiusmodi est non prompte liquescit. Ob has ergo fortasse causas crudam ambram ut calido in melle dissoluas iubet, quod quanquam in electario de gemmis ac alijs sequentibus non repetit, memorię tamen pharmacophœo tenendum est in omnibus, in quibus præsertim multum ambræ assumitur, neque enim si probatissima est facile teritur, ob lentorem. Teri tamen itidem potest cum alijs aromatis, & saccaro sicuti etiam moschus: sed minus facile, si, vt dixi, probatissima est. Tunc vero non statim tota puluerum massa addenda, sed paulatim, & industrię terendo commiscenda atque in calidum mel, non calidissimum tamen, ne ambra, atque alia id genus pinguia rursum coeant, omnia injicienda, & rudicula agitanda, vt exactissime permisceatur.

MESVE.

Confectio xiloaloes.

LECTARIVM xyloaloes morbos cordis, ventriculi, hepatis frigidos sanat, & partes ipsas roborat. Ob id cordis palpitationem, syncopen sanat, exhilarat, coctionem iuuat, ac inde, & odore suo halitum oris commendat. Accipit autem ligni aloes crudi, rosarum rub. ana drachm. viij. caryophyllorum, spicæ nardi, macis, nucis moschatæ, galliæ moscatæ, cubebæ, cardamomi vtriusque, mastiches, cinnamomi, cyperi, schœnuanthus, zedoariæ, behen albi, & rub. folij, serici crudi, margaritarum, coralli rub. succini, citri corticum, & foliorum, ozimi caryophyllati, † sisymbrij aquatici, menthæ siccę, piperis longi, zingiberis, ana drach. iiij. ambræ drachm. i. & s. mosch. scrip. vnum. excipe melle emblicarum, & mina aromatizata. Datur à drach. i. ad drach. iij.

Vetus addit sampsuchi.

MAN. DE cubebis non constant inter se Arabes, nam Serapion putauit esse oxymyrsinem, & sic esset Ruscus. Auicenna Carpesion, & sic essent festucæ quædam non semina. Quibus vero nunc vtimur, semina aromatica sunt, quæ satis hic congruere videntur.

SQVINANTI.) Floris videlicet schœni. Afferuntur autem nunc non flores, sed ipsa absque floribus planta.

MIVA.) Ex cotoneorum succo confecta, de qua inferius.

COST. LIGNI aloes crudi. *Agallochum, & Xiloaloen vocant de quo Dioscor. lib. 1. Porro quum decem huius differentias esse dicat Symeon Sethi, fortasse oleastrum Rhodium quod pro agollocho superiori seculo vsurpabatur inter eas erat. quæ tamen res, vt vt se habeat, probatissimus agallochus, Indus est. quum enim ceteræ species si cerebro sufflantur, propter dulcedinem, vt ait Sethi, pediculos gignant, solus Indus ob sui acrimoniam eorum ortum prohibet. Triplex autem Indus est agallochus, vt in Indiæ Commentarijs Ludo. Rom. qui in Taprobana oritur, præstantissimus, Calampat vocatur: secundo precio est Loban: tertio Bochor. Calampat manu tractatum miro odore fragrat, quare illius studiosissimi, & auro opulentissimi Indi reges pro delicijs habent, quo fit, vt raro ad nos eius quidquam afferatur. Quo vulgo vtimur, loban esse crediderim, quem scilicet ex flumine quodã arripi Lud. Rom. ait. At vero quid crudi agallochi nuncupatione hic Mes. velit, quum dig ladientur inter se recentiores, exponam quod sentio. Agallochi ortus natales atque historia fuit superiori ætate quantum coniectari possumus incerta, & longe quam nostro tempore obscurior. hinc ex deliciarum hortis (paradisum vocant) illum adhuc maiores nostri existimarunt. hinc etiam, quia raro eius arboris quidpiam ad nos affertur, cuius extima superficies exesa carie aut limo non sit obducta; emanasse illud videtur quod Serapion, & Simeon Sethi de eo prodidere. consueße scilicet Indos, excisos eius arboris ramos multo puluere obruere cõciliandi odoris gratia, quo quandiu incorruptum est, caret, ut Sethi ait; aut delibrandi causa vt Serap. Sunt autẽ hæ iudicio nostro fabulæ, quando paradysi quidem locus ignoratur: recẽtem autem agallochum rationi consentaneum est odoratissimum esse: & quibus instrumentis ex arboribus abscindũtur rami, ijs etiã delibrari possunt. alioqui certe, quod tãto superuacaneo humore is affluat qui cõnatum humorem obruat, vt aiunt, aut quod tantus cortici insit lentor cuius gratia ferro detrahi non possit, adduci non possunt vt credã. Hinc ergo ob incertam xiloaloes historia ac ob probatissimi penuriã, illius ætatis homines varia suspicatos fuisse, propterea q;, ad quos forte exigua tantum frustula afferrentur quę inodora essent, excipiẽdi odoris gratia decocta, & adulterata existimasse, ac crudi exquirẽdi diligentiã inualuisse etiã existimarim. Quę quidẽ si ita se habent, crudi agallochi nuncupatione eũ qui ignis vim expertus non sit, intelligi à Mes. & Nic. Myrepsi. erit arbitrandum. In agallochi tamen delectu nostra tempestate qua multi, & crassissimi eius arboris, rami ducentarũ etiã librarũ põdus ęquãtes aduehuntur, vbi grauissimus, odoratissimusq; agallochus occurrerit, de adulterio, aut elixatione nihil verẽdũ erit.

Macis, nucis moschatæ. *Nucis moscatæ, & macis ortus, vt ex Indiæ Commentarijs legere est, in Bandan seu vt alij Bachian est Molucharum. Arbor est si plantæ, & foliorum imaginem spectes, nostræ regiæ nuci non dissimilis, quanquam alij persici faciem illi ascribunt. fructus triplici tunica obducitur, extima crassa quale putamen est nostratis; secunda tenui retis instar, quam macim vocant quem hic author exposcit, tertia testacea, qualis etiam nostris inest putamine amoto. in hac intruditur nux quæ moschata vocatur, à moschi odore. Feruntur ad nos integræ saccharo conditæ nostratibus duplo interdum crassiores, suauissimę autẽ, & odoratissimæ. Ex his eorũ opinio excluditur, qui macin nucis huius florem asserunt, dehiscentem quidem primo, fructu vero matureścente coeuntem, contra enim ratio docet dehiscere illum quũ matureścit ob siccitatẽ oportere aliorum exemplo: præterquam quod historiæ fides illis refragatur. Errare etiam cõstat qui macin Arabũ, macerem Græcorum putant. est enim vt diximus macis nucis moschatæ, macer vero non fructus sed magnæ cuiusdam radicis cortex, vt Plin. lib. 8. atque ille etiam crassus vt testatur Dioscor. quare, & Auic. quũ Talisafat*

ea omnia aſcribat quæ Dioſc. ſuo macheri, de maci poſtea diuerſo agit loco. Fuere tamen ante Serapionẽ qui de hac quoq; re ambigerent, vt ex eius hiſtoria patet.

Squinanthi. *Iuncum odoratum vocat Dioſc. Galenus. 7. de comp. med. per loc. iuncum odoratum rotundum. Quum de hoc diſſentiant peritiores ætatis noſtræ herbarij, ſi recte tamen intueare, vulgare ſquinathum ipſiſſimus eſt odoratus iuncus de quo Dioſc. Theor. Pli. atq; alij quanquam enim calami faciẽ refert dum crebris à radice nodis inſurgit, circumueſtientibus vt in arundine foliolis, quod tamen ijs includitur non eſt cauũ vt in arundine, ſed ſolidum iunci modo, quod eos refellet qui hunc ipſum calamum aromaticum eſſe prodidere. Neq; vero cappillamenta ea radicum radices eſſe arbitror, quibus veteres vtebantur, inodoræ enim ſunt & inſipidæ, ſed craſſior ille eſt caudex cui culmi inſident: quem frequenter vident qui iuncum frequenter tractant. hæc pars eſt odore, & ſapore inſigni ve luti etiam caulis ipſe medius qui foliolis arcte contegitur, niſi modo vetuſtate contabuerit. Flores huius iunci frequentiſſime nos vidimus quales fere habet cyperus, deciduos, odore, & ſapore cum folijs pari, quamuis numquam roſæ odorem ſenſerimus, id quod in recenti fortaſſe tantum obſeruatur. Cætera quæ obſtare huic videntur opinioni Matthiolus refellit.*

Syſimbrij. *Duplex ſiſymbrium, campeſtre, & aquaticum. de campeſtri hic menthæ æmulo intelligit, quod rurſum duplex ex Theoph. 6 de hiſt. plãt. & 5. de cauſ.*
Cap. 7. *pl. ſylueſtre, & ſatiuum. illud deſcribit Dioſco. & reperit Matthiolus in valle Anania. hoc habemus paſſim*
Cap. 8. *menthæ facie odore, ac ſapore tam proximum, vt nihil ſupra, ſed folia tamen illi rotundiora, criſpa, ferre laNuginoſa, & acrimonia atque odor longe acutior quam in mentha. Degenerat hoc neglecto cultu in mentham odore, ſpecie vero quaſi in calamintem, vt Theoph. 2. de cauſ. plant. quem æmulatur Plin. lib. 19. recte ille*
Cap. 10. *quidem Theophr. vt puto, mentum aſſequutus.*

MESVE.

El. ſarbenteng.

LECTARIVM lætificans Hamech filij Zacchariæ ad affectus cordis, ventriculi, hepatis, quas partes etiam roborat. palpitationem cordis emẽdat, valenter exhilarat, coctionem iuuat, proindeque oris, & corporis reliqui odorem commendat, coloremque viuidum facit. Accipit vero roſarum, ligni aloes, ana drach. vj. macis, nucis moſcatę, gallię moſcatę, cardamomi vtriuſque, ana drach. ij. cinnamomi, croci, ana drac. ij. & ſemiſſ. cyperi. drac. v. caryophyl. maſtiches, ſpicæ nardi, aſari, ana drach. iij. Excipe melle emblicarum, aromatiza moſchi granis xv. Datur à drach. i. ad drach. iij.

MAN. HÆc compoſitio ſatis conferre videtur ad ea, quæ laudatur, & nihil eſt in ea obſcuri præter duo cardamomi genera, quæ etſi, vt quomodo apud antiquos vocentur, neſciamus, tamen ea quibus vulgo vtimur, & per ſe bona ſunt, & ſatis hic congruentia. Aliam eiuſdem lætificantis compoſitionem habes ab ipſomet Meſue cap. de Melancholia, à Raze, & Nicolao, & alijs. Fertur, & alia ſub Gal. nomine, quam tamen nondum apud illum legi.

SYLV. LÆTIFICANS compoſitio hæc apud Raſim (quem Hamech filius Zacchariæ vocatum quidã volunt) eſt lib. 5. continentis, quibuſdam tamen mutatis: alia eidem lib. 9. ad Almanſ. cap. de melancholia, multo præſtantior iſto etiam Meſ. cap. de melancholia: alia Meſ. & Nicolao ex Gal. (quo tamen lib. nondum legi) citata: alia denique Nicolao Salernitano vſus frequens Hic vero deſcripta, quanquam in vſu non ſit, tamen ad ea, quæ pollicetur eſt efficax: horum omnium loco frequentius vſu eſt elect. lætificans Conciliatoris differentia 196.

CARDAMOMI. *Cardamomi hiſtoriam tam anguſte ac varie tractarunt omnes, vt quid hoc ſit adhuc ambigant peritiores. Serapion cardamenum id vocat quod Dioſcor. cardamomum, cardamomi voce aliud intelligens. Plinius lib. 12. quatuor facit car-* Cap. 13. *damomi genera, Arabes duo maius, & minus; ac præterea etiam de heyl mentionem faciunt, quod tertia cardamomi ſpecies videtur. Vſurpatur nunc quod granum paradyſi, & melegettam vocant quanquam id etiam verum eſſe cardamomum negant. Nos in tam intricata re nihil certi pollicemur. Vulgatum tamen cardamomum nihil fortaſſe obſtat, quo minus legitimum cenſeamus, de quo Græci ſi enim cardamomum ſemen eſt, vt ex Damocrate colligitur carmine de Theriaca; eſtque album vt ex Paulo: & folliculo includitur, vt ex Galeno 2. de antid. vbi detrahendum ait folliculum. atqui hæc omnia in vulgari ſunt cardamomo. At obijciunt non eſſe acre, non amarum, non fractu contumax, non caput feriens, quas in eo notas Dioſcord. optat. Ego vero, quanquam non ſemen ſolum, ſed etiam folliculus, quod ſemen includit, deſcribitur à Dioſcor. (conueniunt enim hæ voces, plenum, occluſum, fractum, non ſemini, ſed folliculo) vt tamen has notas ſemini concedam conuenire, ſicuti, quod eas habet probatiſſimum eſſe cardamomum affirmarim, ita quod ijs caret non ſtatim negarim eſſe legitimum. ſed, ſi cætera conſentiant, cardamomum eſſe dicam, ſed minus probatum. Ita ergo vulgari noſtro, ſi non acre eſt, non amarum, non fractu contumax, non caput feriens, deeſſe optimi notas dicerem, non eſſe tamen legitimum ac verum affirmare non auſim. vetuſtate enim, imo cœli ſolique conditione, quæ alias eſſe ſolent præſtantiſſimo odore ac ſapore, & ſubſtãtia duriori, inodora inſipida friabilia euadere quotidiana docemur experientia. At vulgato cardamomo neque odor nec acrimonia prorſus deſunt: amarorem vero abeße non mirum, quæ in optimo, & recenti leuis eſſe ſolet. ſubamarum enim eſt Dioſco. At non eſt fractu cõtumax. Plinius quod maxime laudatur, acutis angulis, & contumax fricanti eſſe ait: atq; adeo non friatu, ſed fricatu difficile quod optimum eſt facit, id quod in angulorum acutiem, vt ita dicam, referendum eſt fricantis manus offendentem. non temere ergo ſuſpicari quis poſſet eſſe mendum in Dioſco. Sed eſt tamen vulgare cardamomum fractu etiam contumax, ſi digitis ac dentibus, non autem ferreo piſtillo experiaris. Cæterum, vt hæc ſe habeant, pro cardamomo, & hely hic expetito, ac pro maiori, & minori, quod interdum expoſcunt, non aliud quam vulgatum, ſapore tamen atque odore maxime præſtans eſt aſſumendum.*

MESVE.

LECTARIVM ex Citro, cor, & ventriculum roborat, coctionem iuuat, oris halitum commendat, flatus craſſos diſſipat. Accipit autem corticum citri aur. xx. caryophyl. ligni aloes, cinnamomi, macis, galangæ,

ana

vet.cod.habit drach.s.

ana drach.ij.cardomomi,zingiberis, ana drach. i. moschi drachm.v. melle excipitur. Datur ad vnc.v.

MAN. PLACET mihi hoc commixtum, cui si apponerẽtur citra condita, suauis esset, nec minus vtile. GALANGÆ. Est Radix nunc notissima, quam, vt supra quoque dictum est, apud Græcos nondum euidenter inueni.

SYLV. IN vsu non est, sed cortex citri saccharo tum liquido, tum sicco condtuis, ad cordis, & ventriculi robur, & coctionem probiorem diligenter manditur per se, vel alijs mistus: odore enim aromatico, & calore mediocri, & tota sua substantia dictis partibus confert: huncque sicci loco miscere præsenti compositioni, vt sit suauior, nec minus efficax, præstiterit. Moschi largior quãtitas hic est; sufficerit enim scrip.dimid. Adhęc in dosi pro vnc.v. legerem drach.s.

COST. CORTICVM citri. *Citri quam partes sint quatuor, extimus cortex, caro, acidum, & semen: de horum temperamento dissentiũt scriptores miro modo. Gal.7.simp.in semine ait acidam aut siccam vim præualere, vtertij sit ordinis siccantium & refrigerantium: corticem siccum secundo excessu, in calore autẽ aut tẽperatum, aut paulo infra: carnem crassi succi, & pituitosam ac frigidam. At Auic.2. Can. corticem in primo ordine calidum in secundo siccum; carnem calidam, & humidam in primo: acidum in tertio frigidum, & siccum: semen calidum in primo, & siccum in secundo. Verum idem Auic.in lib.de viribus cordis aliter. nempe corticem calidum, & siccum in ordine tertio: acidum tertio frigidum, & siccum: carnem primo humidam, & calidam: & corticem tertio calidum, & siccũ statuit. atq; ita res admodum est varia. Cæterum, quanquã nõ ignoramus Manardum alioqui doctissimũ lib. epist. xi. longe aliter sensisse, & Auic. vt eius moris est, erroris damnasse: si liceat tamen nobis proferre, quod sentimus, neq; ob vnius Galeni authoritatem aliorum iudicium tam parui æstimandum censeo, vt qui a Galeno dissentiunt, statim falsi omnes sint iudicandi: neq; minori notandus culpa esset Galenus, si modo tam prõpte liceret de magnis viris ferre sententiam. Quis rogo citri semen acidum esse dixerit, vt Gal. ait? Quo pacto idem semen amarum, ex Galeni lege, frigidum tertio est ordine? At idem Gal. eodem in loco discutiendi huic vim ascribit: nõ discutiunt autem quæ frigida. Sed quã mire illud varium? semen initio in tertio siccantiũ ordine collocat, postmodum secundo gradu siccum pronunciat. Cur autem acida pars omissa est à Galeno? Hæc erant etiam à Manardo perpendenda. Age autẽ vt breuissime nos rem explicemus. De citro subesse in Galeni libris mendum ob hæc q̃ modo dicebamus, semper fuimus suspicati. confirmauit uero id suspicionem hanc nostram, quod Serapio de eodem longe aliter ex Galeno, quam vulgata eius lectio habeat. neq; autem irrepsisse hunc in Galeno errorem nunc tantum, puto, sed iã multo antea, quando, & Aetius, & Paulus in eadem sunt culpa. Ergo de citri partibus ita sentio. Extimum quidẽ corticem, qui & acris, & feruidiusculus est gustatu, nõ solum calore temperatum, sed primo etiam ordine calidum cum Auicenna: non attingit tamen tertium ordinem, vt author lib.de virib. cordis. siccum vero etiã ordine secundo cum Galeno, & Auic. puto. Caro autẽ, aut cum Galeno frigida atq; humida est, nempe pituitosa, aut forte (quod magis placet) calida, & humida primo ordine. dulcis equidem est, neq;, nisi crassiori consta-*

A *ret substantia, tam promptum pituitæ generandæ esset alimentum. Acida porro pars, insigniter acida quũ sit, tertio ordine cum Auic. refrigerare, & siccare potest. hoc vero etiam scripsisse Galenũ arbitror, nempe quæ in vulgata lectione semini ascribuntur, de acida hac parte dici verisimile est: quamuis Serap. ex Galeni authoritate in secundo gradu collocet. semen vero tantũ abest, vt frigidum tertio excessu putandum sit, cũ vulgata Galeni scriptura, vt contra in primo saltem ordine calidorum cum Auic. poni debeat. amarũ enim est mediocriter. non tamen in gradu tertio calidum dixerim, vt author libri de viribus cord. siccum vero idem esse in secundo gradu alijs assentiar. Atq; hæc de citro. Sanè autem, quod ad hunc locum pertinet, quales nam cortices citri assumendi in hoc antidoto, sicci ne an recentes, in quo hærere quosdam video, apertum fiet ijs,*

B *qui norint maiorem longe acrimoniam, atque odorem inesse recentibus quam siccis. deligendi ergo recentes. ita, vero in syrupo de corticibus citri hieme author recentes iubet assumi.*

MESVE.

LECTARIVM dulce ex Moscho, ad frigidos cerebri affectus, melãcholiam, & ęi connatam tristitiam sine causa manifesta, vertiginẽ, epilepsiã, paralysin, oris torturam, seu spasmum cinicon, cordis palpitationem, pulmonis affectus, & spirandi difficultatem. Accipit autem croci, doronici, zedoariæ, ligni aloes, macis, ana drachm.ij. margaritarum alb.serici crudi vsti, † electri, co- *Confectio de musco dulci.*

C rallij rubri, ana drach.ij. & semiss. † galliæ moscatæ, ozimi citrati, ana † drach.ij. & semiss. been albi, & rubri, folij, spicæ nardi, caryophyllorum ana drach.i. zingiberis, cubebæ, piperis longi, ana drach.i. & s. moschi scrup.ij. Excipe mellis crudi quadruplo, vase vitreo conde: datur à drachm.i. ad drach.ij. Amara autem fiet, atque ad prædicta efficatior, & præterea ventriculi humores etiam putres potentius absumet, si addantur absinthij, rosarum, ana drachm.iij. aloes lotæ drach.iiij. castorij, ligustici ana drach.i. cinnamomi † drach.i. & semiss. † charabe † vetust. non habet moschate. † drac.i.s. † drach.ij.

CONFECTIO de Musco. i. compositio de musco dulci. denominatur autem à musco propter muscum qui ingreditur compositionem ipsius: &

D citur diamuscum dulce, quando est sine aditione rerũ amararum, quę ponuntur in fine huius descriptionis, & dicitur diamuscum amarum, quando aloe, & alia amara ponuntur in ipso: & ipsius esset efficacia maior, est enim istud electarium conferens debilitati cordis: & ad omnes ęgritudines melancholicas absque febre subtiliando spiritus cordis, & cerebri, exacuendo sensus intrinsecos, principaliter cerebrum confortando: vnde summe confert omnibus passionibus frigidis cerebri, & neruorum, & plura habet alia iuuamenta, quę ponuntur in litera. Dosis autem eius est à drach.i. vsque ad ij. secundum quod corpora sunt debilia, vel robusta, de mane ante cibum ad minus p duas horas, stomacho bene vacuato à superfluitatibus quãto plus est possibil. In oĩbus operationibus supradictis efficatior est diamuscus amarus,

UNIVERSIDAD DE GRANADA Hospital Real Biblioteca

quã dulcis,sed dimittitur propter dispicentiã eius in guſtu : & tempus aſſumptionis eius, & doſis eius eſſet eadem ſicut de diamuſco dulci,vel minus. Reſtat deſcriptionem eius legendo verificare particulariter, declarando quęcumq; ſimplicia cõponentia ipſum :

Crocum. & primo Recipe croci:eſt calidę cõplexionis in ſecũdo gradu,& ſiccę in primo,& eſt medicina valde cor-

Doronigi. dialis prouocans riſum. Doronigi eſt radicula parua, ſaporis dulcis, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in

Lignum aloes. tertio gradu portatur ad nos de partibus oriẽtalibus. Lignũ aloes. Iſtud eſt lignũ odoriferũ quod portatur ad nos de partibus Indiæ.proprietatẽ magnam habet ad ſtomachum frigidũ,& ad cerebrum, & eſt calidæ,

Auic. de eo facit mentionem 2. can. ſub nomine xylo aloes. & ſiccæ cõplexionis in ſecũdo gradu, licet ſiccitas ſit maior caliditate eius. Sophiſticat, & adulteratur, vel alteratur per decoctionem eius in aqua,& ſic tollitur virtus eius:ideo ſtudiũ eſt de crudo habẽdo, quia cru dũ eſt melius cocto: & ideo mirandũ eſt quod Auic. non facit de ipſo capitulum in ſecũdo can.vbi de ſim

Macis. plicibus tractat. Macis,multi dicunt,quod eſt cortex exterior nucis moſcatę:alij,quod eſt cortex alteri⁹ arboris producentis aliũ fructum,& aſportatur de partibus Indiæ : medicina eſt aromatica, ſtomachalis, iuuans ad digeſtionem cibi, & ad eius retentionem : eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu : ſed ſiccitas eius ſuperat cum virtute ſtyptica. Amba-

Margarita rum margaritarum ſcilicet craſſarum,& minutarũ, craſſæ tamen omnino ſunt meliores, & perfectiores. aliter, & melius, ſcilicet perforatarum, & non perforatarum : artificialiter autem perforantur, & efficiuntur magis paruæ,& claræ ; ex eis etiam reperiun tur aliquæ perforatæ : quas puto tamen ex artificio perforatas fuiſſe. Nõ perforatæ cõplexionis ſunt frigi dę,& ſiccæ verſus primum gradum cũ virtute aliqua liter abſterſiua. ſed perforatę participãt plus de virtute ſtyptica, quã non perforatæ : quia in pforatione & practica reſoluitur plus, ſi qua humiditas eſt in eis, ſicut præciſe euenit de gallis querçus perforatis, quia pforatæ ſunt magis ſiccæ cũ maiori ſtypticitate. Oẽs margaritę à proprietate ſunt cordiales, reſiſtentes cor ruptioni ſanguinis circa cor. Conferunt etiam tremo ri cordis,& ſuperfluæ calefactioni eius: ideo communiter ponuntur in confectionibus febricitantium, & debiliũ in virtute portãtur de vltra, marinis partib⁹,

Seta cruda. & ibidẽ iuxta litora maris reperiũtur. Setę crudę adu ſtæ,dixit crudæ quia virtus eius extrahitur per decoctionẽ in aqua,ſicut dictũ eſt de ligno aloes, demum vtũtur illa aqua cũ virtute ſua. vnde cruda eſt melior. & nõ aduſta eſt maioris efficaciæ, ſi cũ artificio ſubti liter teratur, vt minutim ipſam incidendo,demũ pi ſtando ipſam cũ margaritis,ſicut dicit Serapio in ſuo de ſimplicibus in cap. de ſeta. ipſa eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in primo gradu : eſt medicina cordialis purificans ſpiritum, & ſanguinem, & ipſos clarificans, & vnit virtutem, & à proprietate confortat, producitur à quibuſdam vermiculis, qui paſcuntur de folijs moris celſi. Charabe: gummi eſt cuiuſdã arboris nominatæ ibex romana,coloris citrini cũ aliquali rubedine congelatum.& fiunt ex ea pater noſter. virtutẽ, & proprietatẽ habet ad ſe attrahendi paleas, & feſtucã, ſicut magnes attrahit ferrum, vnde in Arabico tantum eſt dicere Charabe, quantum rapiens paleas in latino. Eſt calidæ complexionis ad primum gradum, ſiccæ in ſecundo ſecundum

Charabe.

E Auicen. confortat ſtomachum prohibendo vomitum, & nauſeam, & prohibendo humiditates malas congregatas in eo,& a proprietate confert cardiacæ, & tremori cordis. Coralli rubei. tres ſunt ſpecies ipſorum, rubei, albi, & nigri, & ſunt radices, & ra- *Corall.*
mi cuiuſdam arboris naſcentis in fundo maris, in partibus Africę, efficiuntur nodoſi ab aqua marina; & cum exeunt ad aerem indurantur, immo petrificantur. meliores ſunt rubei, qui communiter habentur in vſu,& ſunt frigidæ complexionis in primo gradu, & ſiccæ infra ſecundum. à proprietate confortant ſtomachum, & remouent mala accidentia ipſius, immo ſola ipſius ſuſpenſio ad collum ex directo ſuper ſtomachum curat dolores ipſius, & prohibet vomitum, & nauſeam, ſicut ſuſpenſio ligni crucis etiam curat epilepſiam, & hæc ſunt verba Galeni,
F autoritate Auicen. ſecundo cano.c.de corallo. & ex hoc mouentur matronæ bene doctæ ad ſuſpendendum corallum rubeum ad collum infantium, ad prohibendum vomitum lactis ipſorum, qui plurimum venit ex dolore ventoſo, vel alio in eorum ſtomachis generato. confert etiam febrientibus prohibendo reſolutionem ſpirituum, & cor mirifice confortando, vnde in confectionibus communiter apponuntur. Galliæ muſcatæ, hæc eſt quędam me- *Gallia muſcata.*
dicina compoſita cuius deſcriptio ſub nomine confe ctionis galliæ muſcatæ ponitur à Nicolao in ſuo antidotario:reducitur tamen ad formam trochiſcorum, & ſic conſeruatur : raro tamen habetur in vſu per ſe ſola, ſed ingreditur confectiones precioſas, & antidota magna, & componitur ex gallis, & aromatibus
G alijs, & muſco. vnde denominatur à gallis, & muſco. virtus autem, & complexio, quæ reſultat in ea eſt calida in primo, ſicca in ſecundo gradu. mirabiles operationes habet in confortando principalia membra, & plura alia poſita à Nicolao in ſuo antidotario. Fiunt autem trochiſci aliquando de gallia muſcata, quorum deſcriptio ponitur ix Almanſoris c.de prouocatione menſtruorum,& ad educendum partus. quorum doſis in puluere albo ſubtili accipienda eſt vſque ad drac.i. & ego iam diu vidi in his certam, & veram experientiam in facilitando partum difficilem, & ipſum abſque nocumento fœtus, vel mulieris accelerando, immo etiam in educendo fœtum mortuum, & ſecundinam. Ozimi, *De ozymo.*
H ideſt baſiliconis caryophyllati tendentis ad aliqualem citrinitatem, & illa eſt expoſitio vera, nam ozimum idem eſt, quod baſilicon citrinum, ideſt caryophyllatum cum aliquali citrinitate habens odorem caryophyllorum, & virtutem. Eſt enim duplex ozymum,habens flores nigros, & caryophyllatum, quod etiam in multis locis reperitur. vnde citrinati conuenienter poſſet exponi, ideſt de illa contrata vbi naſcitur baſilicon caryophyllatum habens folia, & flores recentes ad aliqualem citrinitatem.& eſt calidę complexionis in ſecundo gradu, & eſt magis conueniens, quam ozimum caryophyllatum. iuuat vero ad digeſtionem cibi craſſi, & eſt difficilis ad digerendum. Conforratiuũ eſt cordis,& aperitiuũ oppilationum hepatis, ſumme confortat cerebrum,deſiccando ſuperfluitates phlegmaticas multiplicatas in eo, ſed principaliter iuuat ad aperiendũ oppilationes factas à phlegmate in carunculis,vel in naſo,ſolo odoratu,vel quomodolibet aliter pręparato,vt attrahẽdo

eius

eius aquam distillatam per nares, vel eius succum, si- A
Behen. cut fit communiter de aqua maioranæ. Behen al. & rub. radices sunt, quæ portantur de India, & de eis sunt albæ, & rubeæ: Rubeæ tamen sunt magis cordiales, quam albæ, vtræque sunt calidæ complexionis, & humidæ in secundo gradu, sed quando desiccantur diminuuntur ipsarum humiditates, & recentes comestæ, vel conditæ cum zuccharo, vel cum melle augmentant sperma, Et hic memorandum, quod behen scriptum per h, & per duo ee, est radix alba, & rubea, de qua nunc dictum est, sed ben scriptum solum cum vna litera e, absque h, est semen cataputiæ, quod est medicina solutiua, de qua dicetur inferius. Folij sunt eius duæ species scilicet aquosum,
Folij species duæ. quod nascitur in aqueis locis, vel in aquis dulcibus absque radice in aqua, sicut lenticula aquæ, & est aliud arborosum, quod nascitur ex arbore quadam B
in partibus Indiæ extra aquas, similitudinem in virtute habent cum spica nardi, & istud folium arborosum, est illud, quo vtimur in medicinis nostris, quia laudabilius est alio, & est calidæ complexionis, & siccæ in secundo gradu. odorem habet aromaticum, & virtutem habet confortatiuam membrorum principalium in omnibus operationibus ipsorum a proprietate, conseruat pannos a corrosione tinearum tempore æstiuo, dicunt tamen aliqui, quod folium
Spica. non est aliud nisi folia plantæ producentis caryophyllos. Spicæ. duplex reperitur, scilicet spica nardi, & spica celtica seu spica inda, quæ idem est cum spica nardi: spica romana, quæ idem est cum spica celtica. vtraque est aromatica cum odore acuto, calida est in primo gradu, sicca in secundo. confortat stomachum frigidum, & efficit odorem bonum, & confortat cerebrum, & prohibet descensum reumatis ad partes pectoris, vel pulmonis: aperit oppilationes hepatis, & stomachi, & plura alia habet iuuamenta, quæ vide ab Anic. secundo cano. c. de spica. Quando autem spica absolute profertur, intellige semper de spica nardi, seu spica inda, quæ est idem cum illa: quia magis aromatica: & quia omnes operationes habet perfectiores, quam spica celtica, vel ro-
Caryophyl. mana: quæ pro eadem assumitur. Caryophyllorum. noti sunt caryophylli. deferuntur ex India, & sunt calidæ complexionis, & siccæ in secundo gradu. Frusta autem caryophyllorum satis deficiunt a virtute, & operatione ipsorum: ipsi sunt principaliter stomachi confortatiui virtutis digestiuæ: & hepatis: & stomachum, & cerebrum confortant, masticati. & retenti in ore odorem oris, & totius corporis efficiunt bo-
Zingiber. num. Zingiber radix est cuiusdam plantæ, quæ af- D
fertur de partibus Indiæ: calidæ complexionis in secundo gradu: humidæ in primo dum est recens: sed post collectionem continue priuatur humiditate, & efficitur siccæ complexionis in primo gradu: & tunc caliditas eius augetur æqualiter in ipso ad tertium gradum: zingiber autem conditum cum melle siccius efficitur siccitate mellis: nō sic autem conditum cum zuccharo: diuersificantur autem radices zingiberis secundum diuersitatem loci in quo oriuntur: non tamen specie differunt: quia vbique eadem est planta producens zingiber: & est optima medicina ad calefaciendum stomachum, cerebrum, nucam, & omnia membra neruosa: & mire confert omnibus doloribus ventosis, & factis a materia phlegmatica post euacuationem, velociter, & a proprietate vigorat operationem turbith, vt inferius apparebit. conditum autem cum zuccharo confert paralyticis, & stomacho debili. Cubebæ sunt fructus cuiusdam Cubebæ.
arboris, seu grana quædam, similia piperi nigro, quæ afferuntur de partibus Indiæ, & sunt calidæ complexionis, & siccæ in secundo gradu, confortatiuæ multum omnium virtutum cerebri, & maxime masticatæ, & diu in ore seruatæ, spiritus claros faciunt; sunt valde potentes in aperiendo oppillationes hepatis, & ipsum mire confortant. Piperis longi. fructus est Piper.
arboris, qui affertur a terra multum remota in India, calidæ, & siccæ complexionis vltra tertium gradum: sed caliditas eius superat siccitatem. Reperiuntur autem tres maneries piperis: licet ab eadem arbore producantur: est enim piper longum, quod
B colligitur quando incipit maturari: est vlterius piper nigrum cum est perfecte, & vltimo maturum: denigratur autem ex forti incendio solis in partibus illis, nam in partibus orientalibus oritur. Est etiam piper album, quod est medium inter piper longum, & nigrum ex parte maturitatis ipsorum. Nam sic euenit de pipere longo in exemplo loquendo, sicut de borachijs scisinorum, qui elongantur post ipsorum natiui tatem ex humiditate superflua. Est autem piper nigrum calidius, & siccius albo, & album calidius, & siccius longo. & in longo est maior stipticitas. omnis maneries eius calefacit summe stomachum, musculos, & omnia membra neruosa, oppilationes aperiendo, & humiditates superfluas phlegmaticas desiccando, & masticatum cum passulis attrahit phlegma a partibus cerebri: & vocem raucam clarificat mastica tum, & retentum in ore. Musci est enim res odorife- Muscus.
C ra multum, quæ recluſa reperitur in quodam folliculo in quo oritur: & sic extrahitur a quodam animali, assimilato gazelo in partibus Indiæ, & est calidæ & siccæ complexionis in secundo gradu: licet caliditas superet siccitatem: mirabiliter subleuat virtutes cordis, & cerebri prostratas, portando etiam virtutes aliarum medicinarum ad membra ipsa: & ab ipso denominatur præsens electarium, quoniam sensibilis quantitas ingreditur compositionem eius. Est enim muscus theriaca venenorum, & maxime Napelli. Confice cum melle crudo: & sit quadruplum ponderis omnium scilicet supradictorum aromatum: vnde ad libram mellis ponantur tres vnciæ de supradictis aromatibus proportionabiliter secundum descriptionem: pondera particulariter supposita in litera: quam per te ipsum lege: quia clara est: & hic specifica
D tiue ponitur quantum mellis requiritur ad hoc electarium conficiendum: quod non facit in alijs elect. subsequentibus, sed superius quantum fuit expediens declaraui. Mellis autem, quod mel apum voca- De melle.
tur, quia ab eis producitur cum depascuntur ex rore super floribus mellifluis adhærente: & est calidę complexionis, & siccæ in fine secundi gradus: licet caliditas superet siccitatem. In iuuenibus autem conuertitur in choleram: si eo superflue vtuntur: & in senibus in benignum sanguinem. Insuper habet virtutem fortiter absterſiuam maxime phlegmatum: & aliarū superfluitatum contentarum in stomacho: est etiam oppilationum aperitiuum, & maxime cum sit crudum. Nam per decoctionem viscositatem aliqualem acquirit: & est conueniens ei, qui fungos veneno

sos co-

fos comederit: & ei, qui opium sumpserit: per se solum non est sæpe vsus eius bonus: ponitur autem ad componendum aromata, & ad ipsa dulcorandum in electarijs quibus communiter admiscetur, vt delectabiliora reddantur in gustu, & ad faciendum alias operationes dictas superius cum virtute sua. Dosis autē dicti electarij est, vsque ad drach. ij. de quibus dispositionibus dictum est superius in principio declarationis huius electarij, & similiter dictum est in vno notabili antepositō tēpus, & hora assumptionis. Est autem drach. ix. pars vnciæ. Complexio autem dicti electarij resultās ex suis simplicibus componentibus ipsum est calida, & sicca, & eam primum operatur, licet etiam a proprietate plura alia faciat iuuamenta. Restat transire ad declarandum simplicia, quæ ingrediuntur in additione huius electarij diamusci, posita in fine capit. ab autore. Sed vocatur diamuscus amarus sicut superior vocatur diamuscus dulcis. Et cum dicit abſinthij, diuersificatur abſinthium secundum diuersitatem loci, & proprietatē in quibus oritur. Et ideo denominatur abſinthium Romanum: & istud est melius alijs, vna tamē, & eadem est species: quod autem in montibus, & in locis saxosis oritur est melius, quam paludosum, vel quam id quod nascitur prope mare. herba est nota satis, quæ suo acuto odore, vel amaro sapore cognoscitur: calidæ complexionis est iuxta secundum gradum, & in siccitate ipsum transcendit cum stipticitate: quidam tamen ponunt ipsum calidū in primo gradu, quia in fine primi gradus: & quidam in secundo, quia in principio secundi gradus: & sic etiam dicunt ipsum esse siccum in secundo gradu, quia in fine secundi gradus: quidam in tertio, quia in principio tertij gradus: habent enim gradus medicinarum latitudinem magnam, & sic potest discordia autorum diuersimode gradus medicinarum accipiendo, faciliter declarari. Nam declarandum est modo iam dicto. Vtilis, & efficax medicina est abſinthium in reducendo appetitum prostratum, & in confortando virtutem digestiuam stomachi, hepatis, & membrorum: oppilationes aperit meseraicarum: colorem corporis bonum efficit, & mire subuenit cachexiæ, & habitudini malæ cum qua est æqualis admixtio coloris citrini cum albo: virtutem lenem habet in soluendo choleram subtilem cum phlegmate aquoso permixtam a stomacho, intestinis, & hepate, non tamen vlterius extenditur virtus eius. Et dosis eius in infusione seu in decoctione eius quatuor vnc. est vsque ad vij. in puluere autē ab vna drach. vsque ad ij. & in succo a duabus drach. vsque ad tres. Et omnibus prædictis modis cum adest dosis debita leuis fit solutio ventris rarissime tamen vtimur eo solo secundum aliquem prædictorum modorum: admixto autem sæpe vtimur ipso: non quantitate, vel pondere quo sensibiliter soluat, sicut in additione præsentis electarij ponitur. Posset tamen omni modo assumi, & sum me confortat in dispositionibus dictis, si non esset eius dissplicentia in sapore, & etiam in odore. Rosæ. Rosa est ex medicinis benedictis in operationibus suis, & cordialis, & odorifera. Sunt autem ex eis albæ, & rubeæ, planæ, & crispæ in folijs suis. rubeæ, & planæ sunt meliores albis, & crispis, & magis odoriferæ, & complexio omnium ipsarum est in primo gradu frigiditatis, modicum ipsum ascendens in gradu stipticitatis, & maxime dum sunt siccæ, quia recentes in dictis gradibus remittuntur. Rubeæ tamen minus, quam albæ sunt frigidæ, & in sicci citate remittuntur. Coniungitur etiam in eis manifesta stipticitas, & aliqualis caliditas propter ipsam amaritudinem cum dulcedine quadam. Vnde diuersæ operationes possunt ab ipsis prouenire: tamen operatio ipsarum principalis est remittere caliditatem superfluam cordis, & hepatis. prohibere resolutionem spirituum in membris principalibus, & quæcunque membra principalia relaxata confortare, & maxime stomachum. Reprimunt vndiq; vapores ascendentes ad caput, virtutem solutiuā leuissimā habet succus recentium, vel ipsarum decoctio, quia a siccis tollitur omnis virtus solutiua, quæ est in eis, & dosis succi earum est ab drach. j. vsque ad ij. admixti cum zuccaro, & dosis decoctionis earum recentium est ab vnc. ij. vsque ad iij. sed his duob. modis raro vtūtur eis pro solutione facienda, quia leuissima est earum solutio cum dissplicentia aliquali in ipsarum sapore, & quia non semper rosæ recentes reperiuntur, loco autem succi, vel decoctionis earum vtimur cassia, vel tamarindis, vel manna, quia illarum copiam magnam habemus. Soluit autem succus, vel earum decoctio materiam cholericam sanguinem purificando ab eo, & ipsum aquosum remittendo a calore superfluo, vtimur sæpe aqua ex rosis distillata, quæ aqua rosata vocatur, in epithimatibus cordis, & hepatis: & alijs complexionibus calidis, oculorum, & omnium aliorum membrorum. Ac etiam vtimur sæpe rosis conditis, cum zuccharo minutim incisis, quæ mixtura vocatur zuccharum rosatum, & confert adustionibus oris, & linguæ, & stomacho calido, & aliquando alijs membris cum aqua hordei colluendo vel gargarizando, vel quomodolibet aliter assumendo. Et aliquando, imo sæpissime, vtimur rosis conditis cum melle minutim incisis, vel cum zuccharo, & melle simul admixtis ad solē positis, & parum decoctis, quæ mixtura vocatur mel rosatum cum folijs, vel colatum, & huius melis rosati vsus est valde communis, & conueniens ad abstergēdum, & exiccandas materias phlegmaticas putridas contentas in stomacho, ac etiam inteſtinis. Calefacit virtute mellis. Et infrigidat aliqualiter virtute rosarum, sed omni modo desiccat, vincit autem apparenter caliditas eius frigiditatem, & non transit virtus eius vltra regiones hepatis, assumpti in forma electarij nunc dicta. Sed si assumatur cum decoctione aliqua, aut aquis distillatis inferius declarandis, cum virtute sua vsque ad regiones venarum pertransit, & illo modo dosis est, vsque ad vnc. ij. sed raro per se solummodo sumitur, licet cum alio syrupo permixtus in eodem pondere, & mensura, sicut apparet in cura phlegmaticæ febris, vel tertianæ nothę, quibus in principio mel rosatum est sūme conueniens, diuersis tamen modis, & potionibus vt alibi est videre: non tamen minus constringit, desiccat, & calefacit stomachum, isto modo præparatū, quam cum rosis incisis, vel cum zuccharo admixtū, immo plus, cum eius virtus transeat ad profunda: & sic generaliter in vsu vbique locorum ab ipsis, qui practicam insequuntur: & geleniabin. i. mel rosatum vocatur ab omnibus autoribus medicinæ. Vtimur etiam rosis siccis in lotionibus, sacellis, embrocationibus, in electarijs, pilulis, & pulueribus, & alijs, quæ mirabilem operationem efficiunt cum suis qualitā-

Abſinthiū

Aqua ros.

Zuccharū rosatum.

Mel ros.

Rosa.

Rosarum siccarum vsus.

bus

bus primis, & ipsarum stipticitate. Sed magis operan
tur etiam a forma specifica, membra principalia con
fortando, & spiritus cum suis odoribus suauibus, &
De oleo ro- amenis. Et fit etiam ex rosis recentibus oleum rosa-
sato. tum: nam fit, vt plurimum cum oleo oliuarum perfe-
cte maturarum, & istud communiter est in vsu ad re-
percutiendum virtute rosarum materias fluentes, si
ex ipso inungantur, & virtute olei aliqualiter resol-
uendo, vnde in principio contusionum est optima
medicina. Fit etiam oleum rosatum ex oliuis imma
turis, vel non perfecte maturis, quod vocatur oleum
omphacinum, & istud est magis repercussiuum, frigi
dum, siccum, & stipticum, quam aliud dictum: non
tamen nisi magistraliter præparatur ab aliquo. Fit
tertio oleum rosatum ex oliuis complete maturis ad
mixtum cum rosis, & aliquantulo salis, & istud est
fortius in desiccando, & etiam resoluendo cum virtu-
te leniter compressiua: & ista de rosis sufficiant qua-
litercunque paratis, seu administratis, & si hic pro-
longaui sermonem, breuitate vtemur in posterum
cum in mixtis, de rosis faciam mentionem. Aloes
Aloe. optimi idest succotrini, inter omnes alias species a-
loes succotrinum est melius. Abluti. i. loti cum aqua
endiuiæ, vel aqua pluuiali, sicut communiter fit ad re
mouendum acuitatem ipsius, & nocumenta, quæ ex
ipso accidere possunt, maxime de fractura seu apertu
ra venarum, sed ex lotione ipsius frangitur, & debili-
tatur satis virtus eius solutiua, sed additur eius virtus
in confortando virtutes membrorum intrinsecorum,
& maxime stomachi. Eius autem potentia soluendo
non transit vltra regiones hepatis nisi cum alijs me-
dicinis solutiuis admixtum: vel cum alijs vigoran-
tibus eius operationem. Non ablutum autem vigoro
sius soluit, minus tamen membra confortat. Et ideo
cum ponitur in isto electario, est abluendum cum
aqua pluuiali, vt eius acuitas, & solutio remittantur,
licet quantitatis eius, quæ ingreditur in additione
eius electarij non sit potens ad soluendum etiam si
ablutum non esset, considerata dosi, quæ ipsius de-
bet assumi assignata superius. Et notandum, quod
Diuersæ opi. de Al. de aloe varij varia dicunt. Est enim quorundam opi-
nio, quod aloe tripliciter variatur solum in nomi-
ne, & in suis partibus per decoctionem ad ignem: di-
cunt enim quidam ipsum esse succum cuiusdam her
bæ in vltramarinis partibus adinuentæ, qui ad igné
tandiu decoquitur, quod ad solidam formam reduci-
tur, & quod eius pars superior, in decoctione est aloe
succotrinum, & illud est purius, & melius alijs: pars
autem media est aloe hepaticum, & istud sequitur in
bonitate post succotrinum: vltima est pars infima,
quæ dicitur aloe caballinum, & istud est minoris bo-
nitatis alijs supradictis. Et hæc opinio pluribus cre-
ditur, & pro firmo tenetur: non tamen traditur a do-
ctoribus medicinæ aperto sermone, Alij autem di-
cunt, & affirmant prædictam opinionem clarissimis
rationibus impugnando, quod aloe est (vt dicitur)
succus inspissatus ad ignem, vel ad solem tempore
æstiuo diuersarum herbarum, non tamen aliter adin
uicem differunt nisi secundum, quod diuersitas est in
vuis, & consequenter in vinis: dicunt enim quod
herba ex cuius succo fit aloes hepaticum in bonita-
te perfecta est, post aloe succotrinum: & vltimo in bo
nitate est herba ex cuius succo fit aloe caballinum, si-
cut enim vua, & vina multum differunt in sapore, &

A in bonitate ipsorum, non tamen adinuicem diffe-
runt genere: & vt sic quilibet succus prædictarum
herbarum ad perfectionem decoquitur de per se, &
huic opinioni est plus adhærendum. Vnde alij di-
cunt, quod prædictæ tres herbæ diuersificantur secun
dum diuersitatem loci, vel patriæ in quibus oriuntur
vel crescunt, & sic subsequenter diuersificatur species
aloes, sicut contingit in diuersitate vuarum, & vini se
cundū diuersitatem situs, & loci in quibus vuę oriun
tur, & fiunt, vt patet de vinis collectis in partibus val
lis Armeniæ inferioris, & etiam de vinis collectis in
vallibus, secus, quæ sunt media in prædictis. Et hæc
opinio non discrepat in prædictis a recto tramite ve
ritatis, quelibet tamen species aloes est calidæ, & sic-
cæ complexionis in secundo gradu, licet siccitas su-
peret caliditatem, quia ascendit ad tertium gradum.
B Aloe autem per se solum non assumitur, propter pe-
ricula, quæ exinde accidere possunt. Est enim princi-
paliter solutiuum materiei cholericæ contentę in sto-
macho, & meseraicis, ac etiam in intestinis, multum
tardatur eius operatio, vt a xij. horis, vt plurimum vs
que ad xxiiij. horas, & dosis est vsque ad drachmas
ij. & s. secundum potentias corporum assumentium
ipsum, sed non consulo vsum eius, nisi alijs medici- *Aloes per se solum as sumi non de bet.*
nis admisceatur. Habet insuper virtutem desiccati-
uam humiditatum, & putredinum stomachi, ac etiā
intestinorum, sed prouocat hæmorrhoidas, ideo ad
eas dispositi non assumant, & aliquando est abstinen
dum ab ipso tempore frigido, ac etiam multum ca-
lido, sicut Mesue expresse declarat in capitulo pro-
prio. In omnibus operationibus autem aloe succo-
trinum est potentius, & vigorosius alijs, & maxime
C in soluendo. Cum autem aloe in aliqua descriptio-
ne absolute profertur, intelligendum est de aloe suc-
cotrino tanquam de meliori, & magis perfecto. Ca- *Castoreum.*
storei, est enim pinguendo inuoluta in quoddam folli
culo iuxta tisticulos cuiusdam animalis, & in meri-
dionalibus partibus reperitur, & est calidæ comple-
xionis in tertio gradu. siccæ in secundo gradu. virtutē
habet calefactiuam, & confortatiuam neruorum cū
manifesta resolutione materiarum contentarum in
eis. Et ideo confert spasmo humido repletionali si mē
brum spasmatum ex eo liniatur. Confert etiam super
fluo pruritui puerorum, ac etiam epilepsiæ, ipsum mi *Mirabile in epilepsia.*
re potest subuenire, si collum, & nuca inungantur eas
dem operationes efficit manifeste si abluatur, & su-
matur vsque ad drach. ij. sed non vsitatur, a medicis
de per se nisi admixtum cum alijs medicinis compositis, Keisin. i. leuistici planta est satis nota nascitur iux D *De Keisin.*
ta tumulos sæpe, & est calidæ complexionis, & siccę
in secundo gradu; vtimur in omnibus medicinis eius
semine non folijs, vel radice, quia efficacius est: habet
enim virtutem aperitiuam oppilationum, & desicca-
tiuam humiditatum contentarum in stomacho, & re
solutiuam ventositatum crassarum, & forticatiuam
digestiuæ virtutis cum caliditate, & aromaticitate *Mirabile in vermib.*
sua. Et si ipsius seminis puluerizati exhibeatur alicui
in ætate perfecta vsque ad drach. j. cum aqua grami-
nis, uel absinthij, mire educit vermes, & ascarides, ta-
men quantitas prædicta debet minui in pueris. In fe-
brientibus autem febre cholerica non sic secure con-
ceditur. Cinnamomi, duę sūt eius maneries, est enim *De cinna.*
cinnamomum, quod est subtile multum, longum,
perforatum, aromaticum valde, & cum multo sapore.

Est

Est enim cortex interior cuiusdam arboris odoriferi valde, & istud vocatur proprie cannella, perforatum est, & tale est perfectius in omnibus operationibus suis. Est aliud quod vocatur cinnamomum, quod est crassum, & est cortex exterior arboris in partibus Indiæ. vtrunque est calidæ complexionis, & siccæ in secundo gradu, sed caliditas eius superat siccitatem: prærogatiuam habet super omnia aromata ad confortandum virtutem digestiuam in stomacho, & ad exiccandum, & prohibendum putrefactiones in eo: ac etiam ad aperiendum oppilationes hepatis, & aliorum membrorum. confortat cerebrum, & alia principalia membra, & est multæ prouocationis, & maxime mentruorum. odoré oris efficit bonum, & totum corpus redolere facit, & hæc est declaratio descriptionis præsentis electarij, cui de melle crudo ad ipsum confortandum proportionaliter addi debet secundum quod in hac additione aromatum factum est supra.

ADDITIO.

AVICENNA quinto can. habet plures deceipt. diamusci, sed non sunt in vsu. Similiter Halliabas, & Serapio in proprijs antidotarijs habent descrip. diamusci dulcis, & amari, parum ab ista differentes. Rasis etiam. ix. ad Almansorem, & in diuisionibus ponit diuersas descr. diamusci, quæ non sunt in vsu, quia ista, quæ est Mes. videtur alijs nobilior, ideo apud omnes plus in vsu habetur, & dulcis plus quam amara, quamuis sit maioris efficaciæ ad ea, quæ describuntur, tamen propter eius malum gustum a modernis relinquitur.

Ozymum cytratum quid.

ERRAVIT comment. circa illa, quæ hic dicit de ozymo, nam per ozymum citratum intelligere debemus melissam, & non duas res scilicet per ozymum basilicum, & per citratum ozymum caryophyllorum: nam quando reperitur ozymum caryophyllatum non intelligimus ozymum, & caryophyllos, & quando reperitur ozymum carminum non intelligimus ozymum, & ciminum. Similiter nec per ozymum citratum debemus intelligere duas res, vt iam dictum est. Sed debemus considerare omnes species ozymi; & per illud, quod habet odorem citri, debemus capere pro ozymo citrato, quod est melissa, vt iam dictum est, quia si fricemus folia melissę, habebunt odorem citri. Præterea vide Simonem Ianuensem, qui dicit circa expositionem istius vocabuli turungem, quod Arabice est, idem, quod citraria, est autem citraria melissa, aut ozymum citratum, quod habet odorem citri. Auicenna etiam loco iam allegato in sua descript. habet ozymum citratum, & sic bene cõsidera errorem multorum.

SYLV. ELECTARIVM diamoschu dulce, multis in vsu est: amarum, ob saporis ingratitudinem, nulli: humores, ac spiritus tenuat, atque purgat, principesque partes roborat. Margaritarũ, non albarum, sed ambarum quidam legunt scilicet crassarum, & minutarum, vel integrarum, & perforatarũ, quarum crassę, & integræ præstantiores sunt. Datur autem mane horis duabus ante cibum; affectibus quoque cerebri pulmonisque pituitosis confert, vertigini, paralysi, apoplexiæ, epilepsiæ, asthamati. Secunda Actuarij compositio diamoschu viribus eadem cum ista, licet simplicibus multis variet, vt aliorum diamoschu. Iisdem prope simpl. constat elect. ex xylaloe, & idem promittit. Mel quadruplum erit, si pul. creti vnc. iij. lib. mellis singulis misceantur sit autem id mel purum, aut despumetur. Hodie autem electarium fit solidum ex saccha. coct. lib. j. & pul. vnc. j.

COST. Cap. 11. MOSCHVM *odoratum non norunt veteres Græci. Nouit ex recentioribus Aetius, qui de eo meminit lib. 16. nouit, & Symeon Sethi, qui eius historiam conscripsit, sed fusius hac de re Serapio. nouissime etiã M. Paulus Venetus, Odoardus Barbosa, & Pighafetta in suis de Indarum rerum commentarijs de hoc plura. Inter omnes conuenit moschum esse animalis aliquid: sed quale sit animal, quidue ipse sit moschus, non conuenit, quum alij animal capreæ speciem asserant, alij cato comparent: alij paruum dicant, alij magnum: alij cornua, vt capreæ duo, alij vnũ tãtũ, vt monoceroti tribuant: alij binos ex inferiori mandibula dentes veluti apris inesse testatum reliquerint: alij quatuor, ex vtraque maxilla binos, atque hos alij ternum digitorũ, alij palmi longitudine esse dicant. Sed in tanta tamen varietate plerique consentiunt animal esse capreæ simile. quod quidem persuadet nos, vt Brasauolo credamus qui Ferrariæ id fuisse scribit, capreolo, & figura, & multifidis vnguibus, & agilitate, & cursus celeritate simile, sed eo interdum maius, quanquam, quia is dentibus, aut cornibus nihil, cogimur etiam hic hærere. Est vero de moscho quoque, qui ex hoc fit animali varietas. Aiunt ad eius animalis vmbilicum vomicam nasci vbi in Venerem agitur, seu vt Aluisius Cademustus Venetus, singulo plenilunio, tunc vero ægrotare, cibo potuque abstinere, humi cerebro volutari, atque ad saxa, & arbores vomicam fricare, vt disrumpatur, & sanies effluat, quod autem effluit fœtidum esse, sed vbi conceuerit fœtore depositio bene olere, atque hunc esse probatissimum moschum, quem incolæ studiose perquirunt in regum vsum, sed, & varijs præterea artibus eius prædæ intendere, eoque capto vomicam cum corio abscindere etiam immaturam, tetri autem tunc odoris. sed vbi libero aere suspenderint, ac decursu temporis veluti concocta fuerit, odoratissimam. Qui autem inter secandum sanguis effluit, seruari scribunt pro optimo moscho, ac crebris ad vulnus admotis hirudinibus, quod sanguinis animali reliquum est cum vita exugere, & exuctum, ac desiccatum cum eius, qui inter secandum fluxerat portiuncula commistum in vesiculas ex eiusdem animalis corio paratas conijcere, quæ ad nos afferuntur. Atque hæc illi. Contra tamen, qui compendium orientalium regionum, & vrbium Lusitano idiomate scripsit eo pacto confici negat, fieri autem ex eius animalis sanguine ac carnibus contusis, & in vesicas coniectis, cuius rei signum esse, quod cum moscho ossium interdum confracto rum frustula inueniuntur. Hæc ergo sunt, quæ de moscho odorato hactenus deprehendimus, qua certe de re, quid statuendum sit increti sumus, quanquam enim refragatur posteriori huic opinioni Arist. 13. sect. probl. nullũ animal esse odoratum scribens præter pantheram, quod & Theophr. 6. de caus. plant. præter pantheram tamẽ etiam cercopitheci est genus quoddam, sunt & sebellini sponte sua odorati, non dicam belluarum sensu, sed hominum, atque adeo moschi animal odoratum esse nihil obstet. Cæterum his nũc prætermissis, atque vt, vt se res habeat, probatissimus est moschus, qui (vt Lud. Rom.) ieiuni hominis naribus admotus statim sanguinem elicit, atque, vt Simeon Sethi, qui in peluim madentem demissus, vbi in eo paululum dimiseris, grauior euadit.*

Probl. 18.

Cap. 26.

Ocimi citrati. *Ocimum est latifolium, quod citri odorem prorsus refert. Sed quid sumendum? foliane an semen? Arbitror semen, vt in superioribus quoque. folia enim quanquam dum recentia sunt præstant ea odoris gratia, desiccata tamen parum olent, est enim illis odor in superficie.*

Confici cum melle crudo. *Ita, & Auicen. cardiacá ferè omnia crudo melle excipit, vt dicebam, ob flatus,*

qui

qui spiritibus nostris affines eos etiam augere plurimũ videntur. Sed deligendum purissimum mel quale Hispanum ex Valentia, & Creticum.

Aloes optimæ ablutæ. *Aloen sumit lotam, quia ventriculum magis roboret, quam non lota. Quot modis autem hæc abluatur nos alibi fusius vbi de catapotijs alephanginis. Quod ad hunc locum facit, quia aloen hic optimam, & ablutam poscit, existimarit aliquis velle aloen, quæ ex aqua cum speciebus aromaticis sit parata. neque enim si ex simplici aqua, aut pluuia, aut fontana lotam vellet optimam adiunxisset: quando quæ optima est, minimum sordium habet, neque eget, vt abluatur. Sed vere quum aloe non elota etiam optima, ventriculo minus sit amica quam, quæ lota, simplici aqua ablutam non esse hic importunam puto, quanquam si ex aromaticis speciebus lotam sumas, non erraturum etiam te arbitror. Sed quando de eare non meminit Mes. simplicem satisfacere lotionem pro certo habeo.*

MESVE.

DIASATYRION analepticum, & renutritoriũ phthisicis, hecticis, vel aliter consumptis, & emaciatis. semen auget, veneremque incitat. Accipe † radicum satyrij plenarum, & recentium libram vnam, tere, coque exacte in lacte ouino dulci quantũ satis esse videbitur, ad lactis consumptionem. Postea tere pistillo ligneo cum vnciis tribus olei recentis amygdalarum dulcium. Deinde syrupum ex succi buglossi cocti, & despumati libris ij. succi pomorum dulcium vnc. xij. cum sacchari optimi lib. iij. coctum superfunde, misce percoquendo. Postremo ab igni depositio iniice cinnam. drach. v. been albi, & rub. ana drachm. ij. ligni aloes drach. iij. croci, santali flaui, tragacanti, gummi arabici, ozymi caryophyllati, cubebę, macis, ana drach. j. & s. repone in vase vitreo. Da ab aureis tribus ad aureos v.

† *Satyrionũ, qui abscinduntur a patre suo.*

Hac in vetustioribus codicibus nõ leguntur.

CHR. DVÆ descriptiones sub eodem titulo describuntur, quæ in modo compositionis, & virtute aliqualiter variantur. Est enim prima descriptio, quæ hic ponitur maioris efficaciæ, & virtutis, corporibus consumptis, & exiccatis, & phthisicis, & hecticis, & similibus si absque febre consistant, maxime talia corpora humectando, cum hoc etiam iuuat ad coitum multiplicandum, & incitandum: descriptio autem subsequens est maioris potentiæ in faciendo virilis membri erectionem, & appetitum ad coitum incitandum, & multiplicandum, & semen spermaticum augendum, & est, quod magis habetur in vsu, & præparatum reperitur. Notandum, quod ambæ nomen accipiunt radice herbæ, quæ vulgari nomine testiculus vulpis appellatur: & est herba in nostris partibus satis nota, habet radices ad similitudinem testiculorum vulpis; & in compositione huius electarij magna eius pars ingreditur in primo videlicet de his duobus: sed secundum electarium est magis delectabile ad gustum, & licet cum zuccharo componatur, & hoc posset ad formam veræ confectionis reduci, tamen sub forma electarij præparatur, quia melius conseruatur

De satyrione.

A propter succos, & lac, quæ ibi ingrediuntur, & sic efficacius etiam operatur: communiter in apothecis præparatum reperitur, & sic etiam magis habetur in vsu, & pro coitu incitando. Conuenit istud electarium, hecticis, & consumptis, si absque febre consistant, exiccationem corporis prohibendo sua virtute humectatiua, aliquali leui infrigidatione, & fortificatione resolutæ virtutis, multiplicatiuum est coitus, & hæc est eius principalis operatio, propter quod habetur in vsu: generando ventositatem in vasis seminalibus, vel adiuuando virtutem digestiuam in eis conuersione sanguinis in materia seminis: vnde fit augmentum in semine, & in virilis membri erectione, vt prius dictũ est. Sequitur eius descriptio. Testiculorum vulpis. Scinduntur a patre suo, hoc est a stipite suo, hæc radix dicta testiculus vulpis est calidæ complexionis, B & humidæ circa secundum gradum, multiplicans vẽ tositatem, & pruritum in genitalibus membris, vnde est causa erectionis virgæ, & a proprietate incitans ad libidinem etiam secundum omnem vsum ipsius. Terantur, & coquantur cum lacte ouino, scilicet dictæ radices testiculorum vulpis: est enim lac frigidæ complexionis, & humidæ in primo gradu, licet humiditas superet frigiditatem ipsius, & ideo conuenit hecticis, & consumptis, diuersificatur tamen lac fm diuersitatẽ specierum animaliũ, a quibus emulgetur, non tamen, quod exeat extra latitudinem dictæ complexionis, nisi extra vbera diu moram contrahat, & inde acetositatem acquirat, ex quo efficitur frigidius cum siccitate aliquali. Lac enim muliebre siue humanum est medium inter omnia genera lactis, plus appropinquans temperamento complexionis, & post ipsum immediate sequitur lac caprinum; lac autem ouinum, & vaccinum de frigiditate, & aquositate minus participant. Sed asininum lac frigidius est, & humidius omni alio lacte: & ideo non ita conforme ponitur humanæ naturæ. Et potest faciliter separari omne lac in tres substãtias complexionum diuersarum. Est enim in eo pars casealis, quæ est frigidæ complexionis, & siccæ, & est pars butyrosa, quæ est temperatæ complexionis attingens circa primum gradum caliditatis, & ad primum attingens humiditatis: est vltima pars serosa, quæ est frigidæ complexionis, & humidæ licet Mes. ipsam ponat calidæ complexionis, propter virtutem solutiuam, quæ est in ea, Galen. autem iiij. de simplici medicina dist. 3. capit. vlt. ponit hanc scilicet serosam partem esse frigidæ complexionis expresse. Sed illorum concordia faciliter habetur: nam Mes. solum considerauit quasdam partes ipsius aquositatis nitrosas, & salsas, quibus mediantibus virtutẽ habet aliqualiter solutiuam, & sanguinis purificatiuam, & illæ sunt calidæ. Galenus autem alias partes considerauit aquosas, quæ sunt manifeste alterantes ad frigidum, quæ sunt multo plures partibus prędictis nitrosis, & salsis, vnde tota eius complexio resultans ex dictis, frigida, & humida prædominatur in ipsa serositate iam dicta: tollitur autem illa nitrositas, si de nocte teneatur ad aerem. Olei amygdalini dulcis. Amygdalę dulces, calidę sunt complexionis versus primum gradum, sed amarę sunt calidioris complexionis, transeuntes primum gradum siccitatis, & sic olea quę fiunt ex his, appropinquant complexionibus earum in caliditate, & humiditate in dulcibus, & caliditate, & siccitate in amaris.

Testiculus vulpis.

Cuiuslibet lactis complexio.

Tres lactis substantiæ diuersarum sunt complexionum.

Amigdalæ.

Suc-

Buglossa. Succi buglossę, ideſt linguę bouis, herba eſt nota, quæ lingua bouina vulgariter dicitur, & eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, & in humiditate appropinquans verſus gradum ſecundum, & eſt medicina cordialis conferens aſperitati gutturis, & cannæ pulmonis.

Poma. Succi pomorum dulcium, hæc poma, vt appiola, & ſimilia, ſunt multum cordialia, frigidæ complexionis verſus primum gradum, & humidæ circa ſecundum.

De zucch. Zucchari boni albi, quod alio nomine mel cannæ vocatur, ipſum eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, humidæ etiam in eodem, dum eſt recens: & dum antiquatur, gradum primum ſiccitatis acquirit, & eius humiditas exiccatur: vnde per ſe ipſum aſſumptũ in ſtomachis calidis, & cholericis, ac febre acuta febrientibus conuertitur in choleram, & maxime, quando cum vino lauatur, vt ipſum præparari faciunt medici ignorantes. Cinnamomi ſubtilis, & electi, de ipſo dictum eſt in diamuſco. Behen albi, & rubei, dictum eſt in diamuſco: Croci, dictum ibidem. Sãdali citrini, ſunt tres ſpecies ſandalorum, alborum, rubeorum, & citrinorum, aſportantur de partibus Indiæ. Et ſunt ligna cuiuſdam arboris, quæ in quodam flumine capiuntur cum ex multitudine aquæ ſuperflue augentur, & creſcunt. & quę libet ſandalorum ſpecies de prædictis eſt frigidæ complexionis in ſecundo, ſiccæ in primo; tamen ſecundũ Gal. frigiditas ſandalorum rubeorum eſt maior, quã alborum, & citrinorum: & ſic in omnibus operationibus magis collaudantur, ſunt enim medicina cordialis, & aromatica, conueniens ſuperfluæ calefactioni cordis, & ipſius debilitati, & reſolutioni, ideo ipſis multum vtimur in epithematibus cordis, & maxime citrinis, & rubeis. Doſis huius electarij eſt vſque ad quatuor aureos. Et hic nota, quod aureus eſt aliquantulum pluſquam drach. ſicut florenus nouus eſt maioris ponderis, quam florenus antiquus ſæpiſſime numeratus, qui floreni ponuntur in ſigillo. Vlterius eſt notandum, quod cum quærimus humectationem in corporibus exiccatis, debemus iſtud electarium exhibere de mane in doſi prædicta, cum conditionibus obſeruatis abſque alia conditione ſuperius antedictis, & quandoque cum pulpa caponis, quandoquè cum carne teſtudinis, vt ſuperius dictum eſt. Cum autem quærimus augmentum in coitu, & virilis membri erectionem, ipſum exhibere debemus veſpere ante cœnam, & cum modico vini ſubtilis, & odoriferi: prædicti autem electarij ſimul compoſiti, & fermentati complexio quæ reſultat, eſt temperata inter calidum, & frigidum, humida tamen, ad ſecundum gradum attingens.

Quãd ſit aureus.

De modo exhibendi præſens electarium.

SYLV. HOc inter electaria confectionem de teſticulis vulpis appellabat Meſues: Rarum vſu eſt: nec ſalubre hecticis, aut alia febre laborantibus, niſi aromata tollas: quæ conditio præcedenti etiam addi poſſunt ad venerem plenius augendam. Venerem vero, quæ excitant, humida ſunt ad ſecundum ordinem, calida temperata, & flatulenta. Vult autem Meſues eam radicem ſumi, quæ ſuperior eſt, ac plenior, non eam, quæ flaccida eſt, & vetuſtior, alterius ceu parens. Quantum autem vtriuſque vires differant, leges in Dioſcoridis cynoſorchi; ad renutriendum autem, datur vnc. ſemiſſe mane horis duabus, aut tribus ante cibum: ad venerem vero, dormituris, aut etiam ante cœnam.

Gal. lib. 7. ſimpl.

COST. SATYRIONVM. *Satyrio duplicem radicem non aſcribit Dioſc. ſed orchi; ſunt vero affines hæ plantæ, quare Arabum interpretes pro orchi vſurpant. orchin autem Serapionis interpres canis teſticulum: ſatyrium vero vulpis teſticulum vocat. Hic aſſumendus orchis duas habens radices canis teſtium æmulas. Vt autem in animalibus iunioribus teſtes ſolidiores, & ſucci magis pleni quam in antiquis, ita in his antiquior radix eſt rugoſa, iunior autem ſolida, & ſucco plena. reiicit ergo patrem, ideſt antiquam, & recentem deligit Meſue. Hanc autem in ouillo lacte dulci, quum decoqui iubet, acidum lac cauet. Dioſcor. autem ex quo hæc deſumi videntur, Theſſalas mulieres in caprino eam bibere affirmat ad ſtimulandos coitus. Et eſt ſanè caprinum lac, ventriculo aptius, ouillum tamen pinguius, ac flatus magis excitans, cuius rei gratia a Meſue hic puto prętermiſſo caprino fuiſſe delectum. Venerem enim, in cuius vſum hęc paratur antidotus, flatus præſertim excitant. Porro quod ſubdit ſuper addendum ſyrupum ex ſucco buglossi cocto, & deſpumato, quo pacto deſpumandi ſint ſucci, & ſyrupi ſuo loco.*

MESVE.

DIASATYRION alterum ſemen auget, ac promouet, veneremque arrecto valenter pudendo cõcitat. Accipit autem lib. j. † radicum eryngij in aqua cicerum ſecunda coctorum, quæ cum radicum ſatyrij plenarum, & recentium vnc. viij. radicis † raphani domeſtici vnc. iij. radicis draconţij vnc. ij. terantur, & adiectis olei ſeſamini, & butyri † vaccini, ana vnc. iiij. exacte igni lento coquantur, lactis vaccini, vel ouini quantitate ſuffi cienti ad iuſtam craſſitiem, tunc adde mellis deſpumati † lib. ſex, ſucci cœpæ libram vnam, & ſe miſſem, perfecte coctum vbi erit, ab igne depoſito adde hunc puluerem, ſcinci caudarum, & lumborum drach. viij. ſeminis erucæ, naſturtij, paſtinacæ, napi, aſparagi, zingiberis, † cinnamomi, piperis longi, † linguæ auis, ana drachm. iiij. cum prædictis miſce. Poſtremo adde ſtrobyllorum depellatorum libram vnam, & dimidiã, piſtaciorum depellatorum vnc. x. cerebrorum paſſerum vnc. ij. miſce omnia probe, aromatiza drach. vna moſchi boni. Datur ab vnciæ ſemiſſe ad vnciam vnam cum vino generoſo, & puro, ſed pauco.

† *Vet. ſecacul albi mũdi.*

† *Raphani abſolute.*

† *Vaccini recentis.*

† *Libr. j.*

† *Vet. add. bene albi. & rubri.*

* *Semen iſt fraxini.*

HOc eſt efficax, & mirabilis operationis ad multiplicandum coitum, faciens virgæ erectionem, ventoſitatem generans, & pruritum in genitalibus membris. Et hæc eſt principalis eius operatio. Aſſumitur de ſero per duas horas ante cœnam cum vino calido, licet etiam conuenienter aſſumatur, & melius de ſero cum itur dormitum cum pauco vino. Eius doſis eſt vſque ad drach. vj. ſed, vt efficacius operetur debet aſſumi tribus diebus continuis hora, & modo prędictis. Et ſumatur iterato ſi expedit, ſed in vltimis ſenibus, & habentibus calidum naturale valde debile, fruſtra aſſumitur. Dicitur ergo confectio, id eſt compoſitio, quia ad formam electarij reducitur. Recipe *Eryngium.* ſecacul. j. eryngij, & eſt radix calcadrappe, ſupra quã oritur fungus, qui dicitur caldarella, & eſt calidæ cõplexionis in primo, ad ſecundum gradum in humidi-

CHR.

tate

tate ascendens. Istæ radices per se solæ assumptæ propter ipsarum dulcedinem, & etiam conditæ cum mel le sunt multum delectabiles, efficaciter operantes ad coitum incitandum. Et sic a multis habentur in vsu, & multo fortius operãtur, si cum aromatibus quibus dã cõdiãtur, sicut cõiter fit, & præparant cortices aro matarij, habent tamen prædictæ radices alias operationes efficere. Elixant in aqua cicerum, quorum ejecta fuit prima aqua. De ciceribus, quædam sunt alba, quædam rubea, & quædam nigra, & sunt calidæ complexionis, & siccæ in primo gradu, licet nigra, & rubea sint calidiora alijs, & silvestria calidiora domẽsticis. Cicera vero recentia dum sunt in folliculo suo ad maturitatem attingentia, non in gradu siccitatis alicuius, sed humiditatis ab auctoribus reponuntur. Debent tamen prædicta cicera multum decoqui, vt talis humiditas sit multum ventosa, & inflatiua, & cũ hoc portatiua aliarum medicinarum ad genitalia membra. Nam quando parum decoquuntur, ipsa est abstersiua prohibens inflationem, & ventositatem generari. Aqua simplex est frigidæ, & humidæ complexionis in secundo gradu. Testiculorum vulpis, dictum est in præcedenti electario. Radix raphani est calidæ complexionis in secundo, humidæ in primo, sed eius semen est calidæ complexionis in secundo, siccæ in secundo, & est radix multum nota, prouocatiua vomitus. Luf plani, idest serpentariæ, vel draconteæ, & est herba nota, calidæ, & siccæ complexionis versus tertium gradum. Olei sesami idest de granis sesami, arbor est cuius semen est calidæ complexionis in primo, & humidæ in primo similiter gradu, licet eius humiditas superet eius caliditatem. Butyri vaccini recentis, est calidæ complexionis, seu temperatæ, humidæ tamen in primo gradu. Succi cæpæ humidæ, idest recentis, & sunt calidæ complexionis, & humidæ in secundo gradu, multiplicatiuæ ventositatis in genitalibus membris, & ad coitum faciunt, Caudarum scinci cum renibus, & sumine. Scincus est quoddam animal simile lacertæ, degens in ripis aquarum iuxta flumen Nili, & est calidæ complexionis, & humidæ in primo gradu, habet autem usus ipsius proprietatem mirabilem ad coitum incitandum, ideo Saraceni multum vtuntur ipso. Seminis erucæ, est calidæ complexionis, & humidæ in secundo, dum est recens, in sicco autem semine est siccitas versus primum. Linguæ auis, idest seminis, & est semen diliagresis, quod est calidæ complexionis, & humidæ in secundo gradu licet humiditas superet caliditatem. Bauciæ. i. pastinacæ, & assumitur semen ipsorum, quod est calidæ complexionis, & humidæ in secundo gradu, licet humiditas superet caliditatem. Asparagi supple seminis, & est calidę complexionis versus primum gradũ, siccæ tamen in ipso. Pinearum mundatarum. sunt etiam calidæ complexionis in primo gradu. Fasticorũ mundatorum, sunt etiam calidæ complexionis in primo gradu. Cerebrorum passerum, licet communiter omne cerebrum per comparationem ad alia membra reponatur in complexione frigidum, & humidum: tamen cerebrum passerum est calidæ complexionis in primo, in humiditate vincens caliditatem primi gradus, animal est calidissimum, ideo non mirum si eius cerebrum est calidum. Dosis eius est vsque ad drach. vj. cum bono vino odorifero, & subtili. Vinum antiquum est calidæ complexionis in primo, & humidæ

Tres cicerũ species.

Sisamum.

Scincus.

Vinorum cõplexionem variantia.

A in illo diuersificatur autem complexio vini caliditate, & siccitate propter diuersitatem vinorum, & antiquitatem, vel nouitatem ipsorum, & diuersitatem patriæ, in qua nascuntur.

ADDITIO.

Nicolaus habet aliam descriptionem diasatyrionis, quam secundum plurimum dispensant aromatarij Galliæ. In præsenti electario ingreditur secacul, de qua radice qualis sit, diuersæ sunt opin. doctorum. Nam præsens commentator dicit, quod secacul est eryngium, contra quam opinionem est Lumen aromatariorum, & Luminare maius, & alij moderni, qui dicunt, quod secacul est sigillum S. Mariæ: & quod non sit eryngium probant per Serap. qui diuersa facit capitula in suis simplicibus de secacul, & eryngio. Serap. & Aui. in proprijs antidotarijs de conditis dicunt, quod secacul sunt radices sicut zingiber, & asportantur ex India: & fit ex eis ingiba, id-est conditum, cum est recens in loco suo, & est sublime valde, & dicunt vltra: apud nos vero fit secundum hunc modum, Madefit in primis in aqua calida, donec mollificatur, &c. per quæ verba satis intelligere possumus, & carent illis, & quòd solum reperiuntur in India, quemadmodum zingiber, & myrobalani, & sic de alijs. Similiter credo, quòd in istis partibus non reperiuntur, sed loco earum accipiunt communiter moderni sigillum Sãctę Mariæ, & non eryngia cum sint frigidi, tamen Arnaldus de Villa noua in tabulis, quæ medicum informant, cum ignoratur ęgritudo, exponit, quod sunt radices, quas prouinciales girolas vocant, & galli Excreuissem: quas potius acciperem quam sigillum S. Marię. secundum rei veritatem secacul caremus.

B

C HAE c est, quæ in communem vsum parata inueniMAN.
tur. SECACVL.) Non est Eryngion, vt multi putant: sed est radix, quam geniculum vulgo vocant, a multitudine geniculorum: herbam vero eius fraxinellam, quoniam fraxini folio constat, ego puto esse quam Polygonatum vocant Dios. TESTICVLI vulpis,) Orchys scilicet. RADIX raphani.) Domestici potius, quam syluestris. Luf plani.) Dracõtiũ maius, videtur ad hoc aptius. LINGVA auis.) non vna lingua loquũtur Arabes: Serap. enim linguam passerum, auium videlicet falaciſſimarũ in hunc vsum adhibet. Auicenna medullis adnumerat. Recentiores rem quandam in fraxino reperiunt.

MISTA hæc conditura, quæ promittit, potenter præstat: namSYLV.
calidis, humidis, flatuosis ferè constat, qualia maximè sunt idonea Galeno lib. 5. simplicium, ad semen nõ solum augendum, sed etiam promouendum. Cicerum autem decoctum secundum misceatur, quod flatu iuuet, & cum vretica sint cætera, ducunt ad partes genitiuas. Pro succo autem cæpæ, mallem miscere succum bulborum, qui flatulenti sunt, & venerem excitant Gal. lib. 6. simplicium: quod & Martialis innuit hoc disticho.

D

Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Vel radices solæ ex aqua, aut lacte coctæ, melle deinde condiuntur: radices enim primo melle si percoquantur, mel coctione tam longa vreretur.

SECACVL. *Secacul, vt ex Serapione, & ex Mesue*COST.
nostro, vbi de conditis agit, planta est ex Indis allata, cuius folia, pisi, flores, colore violæ, sed maiores, vere, & singulo mense prodeuntes: radix pollicis crassitudine, indicis autem longitudine: similis zingiberi: foris cineritia, intus neruosam habens substantiam, quam matricem vocant, qua detracta caua remanet, vt harũ do: primo ordine calida, & humida. Hæc secacul est descriptio, quã si perpendas, non põt eryngiũ esse secacul,

quod folia pisi non habet nec flores violæ, radices vero E
ei pollice crassiores, cubitales, addę, & secundo ordine
siccæ, vt idem met. Serap. diuersum de eryngio caput
alibi facit. Neq; etiam cum polygonato conuenit (quod
Manar. putat) folio, flore, aut radice, folium huic lauri-
num, flos albus, radix dodrantalis, nulla intus matrice.
Neq; etiam cum maritimo crithmo, quod recentiores,
quum neque folia pisi, neque flores purpurei: radix aũt
cubito etia longior, a zingibere longe diuersa. Incogni-
tũ ergo nobis est secacul Mesue, & Serapionis. Eius lo-
co pastinacam, quam bauciam vocant vsurpare licet,
quamuis in eadem antidoto eandem quoque expo-
scat.

In aqua cicerum. *Abijciendam aquam præcipit, in*
qua cicerem primum incoxeris, quod scilicet, vt puto
salsuginosi nonnihil habet eius superficies, cuius gratia
renes, & vterum expurgat, & interdum aluum subdu- F
Cap. 58. *cit. Parat, & Paulus ex cicere medicamenta ad impo-*
tentiam Veneris lib. 3. sed discrepant, quales deligendi
sint, albi, rubri, an nigri. Vsus probauit rubros, aliys ta-
men albi magis placent. Parum autem interesse nos ar-
bitramur vtros hic delegeris, sunt in eodem sapore om
nes, & ob id viribus ferme ijsdem. Rubri tamen viden-
tur magis alere, cuius rei gratia, vt copiosius semen gi-
gnant verisimile est, sed, & flatus excitare hi videntur
plures, quod concoctu difficiliores. Parum tamen refer-
re arbitror vtros delegeris. Aiunt nonnulli si album ci-
cerem aquæ calidæ infundas per noctem, & eam ieiuno
homini propines, lentiginem facere. Sed his reclamare
videtur ratio, quando quicquid virium in aquã migrat
ex ciceris superficie migrat, quæ salsuginosa est, quod
autem in cicere Veneri ferre suppetias potest, ipsa est G
caro, quæ alit, & flatus parit, fortasse ergo, si modo his
experientia astipulatur, non ciceri, sed aquæ flatus mul-
tos excitanti acceptum id est referendum, quod aiunt.

Testiculorum vulpis. *Testiculum vulpis interpres*
Serapionis satyrium vertit, orchyn vero testiculum ca-
nis, quare hic opportunum esset satyrion contra quam
Manard. sentiat, sed quia satyrio caremus, assumendus
orchys.

Radicis Raphani. *Errant, qui radicem illam acrẽ*
herbæ Vngaricæ antiquis ignotæ, sumunt pro raphano,
neque aliud quam vulgare raphanum, seu album, ac do-
mesticum seu nigrum, ac syluestre est hic opportunum.
Hoc quorundam opinione ad excitandum Veneris desi-
derium ob id valet, quod semen augeat, nobis præstare
id videtur potius ob flatus, & illos acriores, quos gi-
gnit, quod & cępa, quam hic itidem exposcit succosam,
id enim intelligit per humidam cępam. Neque pro hac H
vt bulbus assumeretur renuo: placet enim ea opinio, sed
ignotum adhuc bulbũ video, neque ascalonia cępa bul-
bus esse potest, vt quidam opinantur, si Theophrasto hæ
Ca. 12. & 13 *rendum, qui libr. 7. de ascalonijs, & bulbis seorsum*
agit.

Caudarum scinci. *Si scincus terrestris est crocodi-*
lus, vt ait Dioscor. scinco legitimo caremus, qui enim ex
Alexandria Aegypti Venetias feruntur, aquatici sunt
Fortasse, li- cet scincus in Nilo nas catur, viue re tamen e tiam extra aquam so let nos .n. ipsi, q hæc scripsimus, quotiens
ex Nilo, crocodilo certe facie non dissimiles, sed magni
tudine longe impares, vix enim crassitudinem pollicis,
& dodrantalem longitudinem æquant. Plinius ergo in
Nilo hos nasci affirmans lib. 8. c. 5. & esse contra vene-
na, atque ad inflammandam venerem virorum præci-
puum antidotum scribens, propius ad veritatem acce-
dit, quam Dioscorid. terrestrem crocodilum ipsum vo-
cans. Nempe, crocodili duo genera visuntur in Aegy-
pto; maximus ancipitis uitæ animal, duodeuiginti in-
terdum cubita longitudine excedens, vt Plin. ait, homi-
ni infestissimus: alter fere cubitalis, innoxius, per vias
passim oberrans lacerti in modum, nunquam autem in
aquis visus, præter hos duos, quos Venetijs frequenter
vidimus, & tractauimus, alium terrestrem esse crocodi-
lum non constat, solus scincus supereſt crocodili facie
(vt aiunt,) in Nilo nascens, quod testatur Plinius, &
mercatores, qui Venetias ipsum conuehunt, hic autem,
vt puto verus est scincus, et falso terrestris dicitur, quod
innuere uisus est Plinius lib. 28. a quibusdam vocatum
esse dicens crocodilum terrestrem. Sane autem quæ scin-
ci pars in vsum recipienda, dissentiunt scriptores. Pli-
nius rostrum, & pedes vino albo epotos Veneris cupidi-
tates accendere literis tradidit, & laterum carnes ad
id esse efficaciores, atque adeo rostrum pedes, & latera
in vsum. Dioscorides carnes, quæ renes amplectuntur
ad idem probat: quod, & Gal. de med. simpl. facult. &
Paulus lib. 7. & alij fere omnes. Mesue vero noster cau-
das, renes, & vmbilici sumen vsurpat, sumen autem,
aut pingue est, quod ad vmbilicum: aut ipse venter to-
tus: ea enim voce, qui ex Arabico sunt interpretati, e-
tiam ventrem appellarunt. Auicenna primo eius sal-
se cundo loco carnem, tertio carnem suminis, ideſt vẽtris,
quarto, quæ circa renes, ac maxime omnium eorum adi-
pem probat. Quo fit, vt res sit varia. Nobis tamen quũ
vim, qua scincus Venerem excitat etiam à totius substã-
tiæ proprietate perpendimus, totũ animal ad id opportu-
num videtur. Tutius tamen putamus, si, quod plerique
consentiunt, caro, quæ ad latera, ac renes, abiectis cæte-
ris assumatur, neque autem audacter vsurpandum hoc
est animal, quando referente Plinio, Sextus medicus
plusquam drachmæ pondere epotum in vini hemina
perniciem afferre tradidit.

Erucę. *Eruca duplex, latifolia, & angustifolia, hanc*
syluestrem nuncupasse videtur Dioscorides quum de eryſimo
agens ipsi syluestris erucæ folia tribuit. Colitur hæc in
hortis passim, & in incultis etiam sponte copiose oritur,
& ad Veneris vsum vtriusque semen sumi potest.

Linguę auis. *Linguam auis nihil esse aliud quam*
fraxini semen, confirmatur ex Serapionis præsertim hi-
storia. Commẽdatur hoc Arabum multorum testimonio
recitante Serap. ad Venerem, & augendum semen. Qua-
re quamuis Serapio interdum passerum salacium auicu-
larum linguam salaces reddere testetur; solet tamen fra-
xini semen propria quadam nuncupatione lingua auis
vocari, atque id hoc loco puto vsurpandum, non passerũ
linguam: quã si vellet Mesue mentionem de passerum
cerebro hic faciens, distincte, vt puto, explicasset.

MESVE.

LECTARIVM diagalanga, ventriculi, & hepatis intemperiem frigidam sanat: ob id decoctionem iuuat, ructus acidos compescit: & flatus crassos potenter dissipat, atque ab eis natas inflationes: oris halitum commendat, ac gigni prohibet. Accipit autem galangę, ligni aloes, ana drac. vj. caryophyll. macis, liguſtici, ana drach. ij. zingiberis, macropiperis, piperis albi cinnamomi, calami aromatici, ana drach. vnam, & semiſſ. ca-

Cõfectio. de galanga.

laminthes

laminthes siccæ, mentæ siccæ, cardamomi, semi. apij, fœniculi, carui, ana drachmam vnam, sacchari albi vnc. decem, mellis despumati, q. s. Datur a drach. duabus ad aueroes duos.

CHR. HAEc est confectio. i. compositio magnæ efficaciæ contra materias phlegmaticas in stomacho contentas, & in alijs membris nutritiuis: ventositates crassas resoluit, digestionem confortat, calidum naturale viuificando: & eructationes acetosas consumit: & oris odorem bonũ efficit: & dosis eius est de mane ieiunio stomacho, vsque ad drach. iij. cum modico vino odorifero, ac etiam sine ipso: debet assumi per duas horas ad minus ante cibum.

Galanga. Et hic notandum, quod solum radix galangæ de mane masticata, & in ore retenta, humiditatem salialem, & catharralem summe deficcat, cerebrum confortat, calidum naturale viuificat, & omnem fętorem oris prohibet, & obtundit: ideo vsus eius solius multum confert in regionibus frigidis tempore hyemis, iuuat etiam diminutam digestionem in hepate, radix est herbæ calidæ complexionis, & siccæ in tertio gradu. *Calament.* Calamenti sicci, quia siccum est siccioris complexionis, quam recens. Reperitur autem calamentum montanum, & calamentum fluuiale, vtrunque est calidæ complexionis in tertio gradu, siccæ versus secundum; sed montanum est calidius, & siccius fluuiali. Est autem alia species calamenti, quæ nepita vocatur, habens folia minora, quàm calamentum: & est eiusdem complexionis cum calamento predicto, & maxime cum montano. Mirabilem habet operationem calamentum contusum, & emplastrum ad sedandum dolorem ischiaticum præmissis euacuationibus necessarijs, & versus declinationem ipsius: succus eius interficit lumbricos, & vermes qualitercunque *Menta.* administretur. Mentæ siccæ, intellige de menta domestica, quæ conceditur, quæ non transit secundum gradum caliditatis, & est siccæ complexionis in primo, quando non est recens: ideo dixit siccæ, quia recens in humiditate superfluit. Heyl. i. cardamomum, vel species eius, & sic reuera est. Alij dicunt, quod est quoddam aliud granum, quod est simile meleghetæ, aromaticum, est calidæ complexionis in secundo gradu, & siccæ versus prædictum gradum: portatur etiã *Apium.* de partibus Indiæ. Seminis apij, herba est nota in partibus nostris, & est domesticum, & syluestre, domesticum autem est magis in vsu, licet syluestre sit potentius habens in se plures species, vt ponit Serap. in suis de simplicibus, maior est virtus in semine, quam in folijs, stipite, vel radice, & sic vt plurimum, & generaliter in semine cuiuslibet herbæ maior est virtus: & est calidæ complexionis, & siccæ in tertio gradu: Fœniculi scilicet seminis, & est domesticum, & syluestre, quod est magis acutum, & est illud, quod ponitur in medicinis complexionis calidæ in tertio, *Fœniculũ.* siccæ in primo. Fœniculus autem domesticus, qui communiter comeditur, recens, & siccus est minoris caliditatis, & siccitatis, immo est cum dulcedine quadam: syluestris autem cum acuitate, & mordicatione. Anisi, scilicet seminis, quod est notum, & est calidæ complexionis, & siccæ in tertio gradu. Calami aromatici, nascitur in India, & est calidæ complexionis in principio secundi gradus siccæ in fine secundi. Zucchari tabarzet, idest albi secundum, quod in cannis nascitur in quadam contrata in partibus Damasci, Babilonię, & Indiæ: & ideo, quod hic in partibus nostris de nouo conficitur, licet sit albissimum; tamen non est bonum, neque conueniens, & de compositione eius est dictum est superius: & est calidæ complexionis ad primum gradum attingens, humidæ versus principium dum est recens; sed dum antiquatur ita, quod transeat annum, gradum siccitatis acquirit resoluta humiditae ipsius: nominant etiam ipsum quidam mel cannæ, quia in cannulis nascitur, quæ similitudinem habent cum cannulis, quæ saginam producunt: & nascitur etiam zuccharum in partibus Apulię: sed in bonitate alijs non adhęret. Damascenum autem est longe melius alijs, notandum, quod zuccharum est prohibendum febrientibus, & in corporibus multum calidis, quia de facili inflammat. Mellis despumati quantum sufficit, & de ipso dictum est in Diamusco.

LAudo hanc, communiter enim paratur. Cauendum tamen puto in æstate, & in valde bilioſa temperatura. CALAMVS aromaticus.) Ad nos hoc tempore, vt supra etiam dixi, non defertur, sed eius loco radix quædam venditur, quam non credo zius cannæ esse, nec ex India adferri, siquidem, & recens multum aliquando videtur, & exiguo nimis venditur. MELLIS.) Nunc cum solo saccharo conficitur, magnaque vi inflationem pellit. MANA.

NVNC ferè cum solo saccaro componitur, aut ficca seruatur, per se; aut cum vino decoctionis galangæ horis duabus ante cibum datur: inflationemque potenter depellit. Vitanda æstate, & calidis naturis, ac morbis. Etiam radix sola hyeme in regione frigida commansa idem præstabit. SYLV.

GALANGAM *duplicem habemus crassiorem, ac tenuiorem. Iunci species videtur si appendices spectentur, quæ cum vtraque sunt frequentissime. Legitimã autem vtranque esse, quæ circumfertur, collata Serapionis, & Auic. historia patefacit, & eandem non esse acorum vtrique ij persuadent de acoro, & galanga diuersis tractantes locis. Quo fit, vt de discordia, quæ inter recentiores est maxima a nobis præterea non sit laborandum.* Carui. *Carum Gal. in tertio calfacientium, et exiccantium ordine ponit, ex quo carotarum semen carum non esse demonstratur, quod nulla acrimonia præditum vix primo ordine calfacere posse videtur. Nobis carotæ been Arabum potius videntur, verum autem carum quod vulgo carui nomine vsurpatur.* COST.

Calami aromatici. *Mirę, & de hoc discrepãt recentiores. Vulgatum ego carmum acori radicem puto cũ doctissimo Manar. vsurpari tamẽ etiam posse pro calamo.*

MESVE.

DIARHODON commune, ventricu lum, & hepar roborat, coctionẽ ob id iuuat, & dolorem horum a calenti, & acri, ac mordente bile mitigat. Accipit rosarum rub. drach. † xxx. trochiscorum diarhodon, trochisco, ex spodio, glycyrrhizæ, ana vnc. s. † caryophyllorum, trium santalorum, galliæ moschatæ, ana drachm. iij. spodij, croci, mastiches, † ligni aloes, ana drach. ij. asari, spicæ nardi indicæ, macis cardamomi, semi portulacæ, lactucæ, † sereos, scariolæ, cucumeris, cucurbitæ, melonis citrulli, margaritarum alb. ozymi, caryophyll. rasuræ eboris, tracaganthi, gum-

al. † *drach. xx.* † *cinnam.* † *tberkarcrũ.* † *Non est in vulgata nostra.*

† al.3.ij. † ex. gummi Arab. ana drac.j. camphuræ † drac. j. & semiſſ.moſci ſcrup.dimid.excipe ſyr. roſato, † & aqua roſarum,datur ad vnc.dimid. E

CHR. DIARHODON ponuntur duæ deſcriptiones, vna ponitur a Nicolao in ſuo antidotario, quam vocant diarhodon Abbatis, altera ſecundum præſentē deſcriptionem Meſ. quam magiſt. Thomas de Garbo ſuauis practicæ declarator præparari faciebat,aſſerens, quod idem faciebat Gentilis de Fulgineo magiſter ſuus,& hæ duæ deſcriptiones virtualiter in operationibus ſuis,quaſi in idem redeunt: quia in componentibus modicum variantur, & mihi etiam hæc deſcript. Meſue plus placet, & licet ad formam ſolidæ confectionis poſſit reduci,quia cum zuccharo præparatur; tamen in forma electarij generaliter ab omnib. conficitur,& ſic in vſu habetur. In hoc tamen conſideretur diſplicentia multa,vel complacentia aſſumētis in forma plus confectionis quam electarij, licet maior operatio,vel efficacior,vt plurimum fiat ab electario,quam à confectione præparata. Primo propter meliorem fermentationem aromatum. quæ fit in electarijs,quæ fieri non poteſt in confectione. Secundo, quia de aromatibus plus poni debet in electario conſtruendo,quam in confectione,quæ de nouo conficitur,& ſic communiter fit. Tertio,quia melius,& facilius operatur, vel euaporat, & tranſit virtus electarij ad membra remota, quam virtus confectionis aſſumptæ,vt in paſſionibus pectoris,& cerebri ſatis eſt clarum. Et hoc verificari poteſt in omnibus confectionibus,& electarijs. Iſtud electarium eſt multum efficax ad confortandum membra debilia relaxata,ac debilitata,ex ægritudine calida,& cholerica,quæ præceſſit, & maxime nutritiua, vt hepar, & ſtomachum, cum in ipſo remanent punctiones a cholera mordicanti. Eſt inſuper oppilationum aperitiuum,malæ complexionis calidę,remotiuum,ſitis extinctiuum,ad digeſtionem iuuatiuum,& appetitus incitatiuum. Et ſic etiam confert debilitati renum,& ipſorum doloribus pungitiuis. Et doſis ipſius eſt vſque ad drach.iiij.cum diuerſis aquis deſtillatis, & ſecundum exigentiam diſpoſitionis, pro qua exhibetur: obſeruata regula de modo tempore, & hora aſſumptionis, dicta ſuperius in electario de aromatibus,quod ſcripſit Galen. Vlterius aduertendum,quod iſto electario multum vtebatur Thomas de Garbo in corporibus conualeſcentiū ab ęgritudinibus calidis, & maxime a tertianis nothis, in quibus remanſerat aliqua complexio mala calida in nutritiuis membris, cum ipſorum debilitate,& oppilatione,maxime in hepate,& renibus,& cū quærebat alterationem maiorem ad frigidum,ipſum de nouo conſtrui faciebat minuendo de aromatibus calidis, quæ ingrediuntur compoſitionem ipſius, & tunc ipſum vocabat diarhodon ſine aromatibus. Tenebat enim aromatarius ſuus aromata cuiuslibet electarij, quod penes eum erat in vſu, vnde omni hora poterat,& ſubito omne electarium conficere. Quando autem ſine aromatibus illo modo conficitur, tunc ſimilitudinem habet cum electario de triaſandalis,& ſatis conuenit cum operationibus illius. F G H

MAN. HÆC non paratur, ſed alia cum Abbatis cognomine quam Nicolaus deſcribit. TROCHISC.) Hos inuenies inferius. Spodij.) De hoc ſcribam inferius,atque pariter de Berberis. SCARIOLA.) Species eſt (vt puto) ſonchi, minus ſpinoſa. Per citrulum ego intelligo cucumeris ſpeciem, quæ colore, & forma citrū æmulatur.

VNVM eſt Gentili de Fulgineo, & eius diſcipulo Thomæ de Garbo vſurpatum. Alterum eſt diarhodon Abbatis a Nicolao deſcriptum,alijs in vſu. Elect.molle hoc fingere potes ſolidū pro vario ſumentis palato. Sunt,qui hoc releuatis a febribus biliosis, vt tertianis nothis eſſe ſaluberrimum dicant, quia totum ventrem inferiorem, atque adeo renes ipſos roborat, obſtructa liberat,intemperiem calidam tollit,appetentiam excitat,& ſumitur cū aquis deſtillatis cichorij, eupatorij, &c. pro vario ſcopo. Si vero magis eſt refrigerandum,recens componatur,& aromata vel tollantur,vel multum minuantur,vt cum elect. trium ſantal. facultate multum conueniat: hic autem ſyrup. ſeu iulep roſatus fit ex ſacch. clarificato in aqua infuſionis roſarum, & aqua roſata: & deinde percocto ad aquarum conſumptionem, tuncque reliqua ſunt addenda,& fiat compoſitio,vel liquida, vel in buccellis. De hoc ſyrupo ante actum eſt. Alij lib.v. aquæ roſarum feruentibus lib.ij. roſarum recentium macerant,manibus exprimunt: idem opus iterum & tertio repetunt: deinde cum ſacchari clarificati lib. iiij. aquam hanc percoquunt in ſyrupum. SYLVII.

GVMMI tragacanthi. *Quæ nunc pro gummi arabico, & tragacantha vſurpantur, non fruſtrantur medicos expectato euentu. Atque cum afferatur nunc legitimus acaciæ ſuccus Venetias: non eſt itidem a ratione alienum gummi quoque ex acacia depromptum ferri, quanquam in eo etiam ambigunt. Quod autem tragacantha non liqueſcat linguæ ſubdita, vt ſcribit Dioſc. liqueſcat vero gummi arabicum; non cogit nos, vt gummi vulgatum tragacantham eſſe putemus, aut eam eſſe illegitimam, quando eadem permixto melle liqueſcit, vt velle Dioſc. videtur. Cur autem vtraque hæc gummi, & tragacātha hoc in loco ſumātur, ſi quis roget, id fieri dixerim, vt eo glutine aromata rectiꝰ excipiātur.*

MESVE.

AROMATICVM roſatum, cor, ventriculum roborat, appetentiam excitat,& coctionem iuuat, nauſeam, & vomitum ſedat, viſcerum humiditatem excremen toſam abſumit. Accipit autem roſarum rubrarum † drac. vnam, & dimidiam, al. vnc.ij. ligni aloes,macis,galangæ, caryophylli,zingiberis,trochiſcorum diarhodon, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ,ana † drach.ij. & s. al. drac.iij. glycyrrhizæ raſæ † vnc.j. cinnamomi drach. iij. cardamomi, drach. viij. ſpicæ,nardi,ana drac.j. ſyrupi roſati, & ſyr.corticum citri quantum ſufficit. Sunt, qui aromatizant moſchi ſcrupul.dimid. Datur a drachm.iij. ad drach. v.

IN mala temperatura frigida magis hoc mihi probatur, quam ſequens; non tamen in communi vſu eſt, ſi cuti id quod ſequitur. MAN.

IN vſu non eſt, licet intemperaturas frigidas efficacius ſanet quā quod ſequitur vſu frequentiſſimum. SYLV.

ROSARVM rub. *Docendi ſunt ſæplaſiarij quo pacto roſæ exiccatæ ſint ſeruandæ, nempe tineis citiſſime eroduntur, & promptiſſime euaneſcit earū odor, & vires. Deſiccandæ ergo ſunt ad ſolem obiecto linteo, ſeu ut alij furno leniter calido, ne vrantur, & in vitrea ampho ra ponendæ, cuius os ſera ſit obturatum diligentiſſime, ſeruabūtur integro colore, odore, & uirib. plures annos.* COST.

Syrupi

Syrupi ros. *Non explicat, vt neque in præcedenti, qualem syrupum rosaceum sumas, præstabit autem vt ex stillatitia aqua confectum accipias, sed eo modo parata, vt lib. simpl. nos docuimus. Ita, & in præcedenti, & in sequentibus consulerem.*

MESVE.

Aromaticũ Rosatum describit Gab.

ROSATVM Gabrielis, cerebrum, cor, ventriculum, atque adeo totum ventrem inferiorem roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, ventriculi humiditatem excrementosam, & ab ea putredinem omnem corrigit; ob hæc re valescentibus, & imbecillis mire subuenit. Accipit vero rosarum rubrarum drach. xv. glycyrrhizæ rasæ B drach. vij. ligni aloes, santalorum citreorum, ana drach. ij. cinnamomi drach. v. macis, caryophyllorum, ana drach. ij. & semissem, gummi Arabici, tragacanthi, ana drac. ij. & scrupula duo, nucis moschatæ, cardamomi, galangæ, ana drach. j. † al. scrup. spicæ nardi † drac. ij. ambræ scrup. duo: moschi scrup. j. syrupi rosati, & syrupi corticum citri quãtum sufficit.

CHR. ISTVD est famosum, & efficax, & preciosum electarium, quod generaliter est in vsu, & vbique prę paratum reperitur secundum istam descriptionem, posset etiam ad formam confectionis reduci, cum zucchаro construendo, & aqua rosata, sicut in forma electarij hic describitur, quod construatur cum iuleb rosato: & vtroque modo hac descriptione vtimur, licet in forma electarij fortius operetur propter causas superius assignatas in diarhodon prædicto. Valet principaliter istud electarium contra debilitatem virtutis digestiuæ stomachi, & eius defectionem, omnia membra nutritiua confortat, illa vigorando, & confortando in operationibus suis. Est insuper optimũ medicamen, & expertum contra superfluam mollificationẽ stomachi, exiccando humiditates corruptas, & putridas contentas in eo, & est confortatiuum virtutum cordis, & cerebri, excitat appetitum sopitum, & maxime in conualescentibus, talia corpora subleuando, & ad veram sanitatem reducendo: & est satis temperatæ complexionis, licet caliditas, & siccitas prædominetur in eo, & dosis ipsius est a drach. ij. vsque ad tres obseruato semper canone, & notabili superius posito in primo electario de aromatibus, de tempore, & hora assumptionis cuiuslibet electarij non solutiui, & ideo ibi est recurrendum. Si quis autem vellet istud electarium cum melle componere, & non cum zuccharo, posset: & tunc esset maioris calefactionis, & absterſionis, sed cum ipso non componitur, nec habetur in vsu.

MAN. PARVM calidum, ideoque securius in temperatura, & hora calida dari potest, quam præcedens. SYRVPI rosati.) Paratur, & absque his solidiori forma, cum solo saccharo, simulque, & delectat, & iuuat.

SYLV. OMNES nutritorias partes, cor, cerebrum roborat, ventriculi totius stomachi, & imbecillitatem ab humiditate multa, ab ea putredinem corrigit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, conualescentibus, & debilibus mire subuenit. Idem prope pollent apud eundem Mesuem descripta, aromaticum minus, stoma-

A chicum rosatum, aromaticum moschatum, aromaticum caryophyllatum, aromaticum cardinum, & aromaticum Galeno a Mesue adscriptum. In vsu est frequentissimo, parum calet aere calido, & temperatura calida, tutius est prædicto, sed fere cum saccharo in aqua rosarum soluto, forma solida coquitur, sicq; magis calet, ac siccat: delectat tamen, ac iuuat. Melle autem exceptum terget quidem magis, sed etiam fit calidus.

SANDALORVM. *mazahari.) Citrinos intelligit, odoratiores, qui vbi aliud speciatim author non præceperit, sumendi semper, quum sandalorum fit mentio.* COST.

MESVE.

ROSATVM minus, cor, & ventriculum roborat, & eorum flatus, & ab his inflationes dissipat: recipit enim rosarum rubrarũ drach. x. ligni aloes, santalorum citreorum, ana drachm. ij. cinnamomi vnc. dimid. mastiches scrupula quatuor, ambræ scrup. duo, moschi scrup. vnum, syrup. rosati quantum sufficit.

HOC quoque parum calidum, præcipue si teneamus sandalos tales esse, quales scribuntur. Nullibi tamen quod sciam paratur. MAN.

MESVE.

AROMATICVM moschatum cerebrum, cor, ventriculum, roborat, ob id confert epilepsiæ, palpitationi cordis, & syncope, suffocationi C quoque ab vtero, oris odorem commendat. Recipit ligni aloes drach. vij. † cinnamomi crassi drach. x. ambræ drac. ij. moschi scrupulos duos, syrupi rosati quantum sufficit. † darseni electi.

QVO pacto conueniat præfocationi, cum eximio suo odore vterum sursum trahat, non video, nisi exigua admodum quantitate. MAN.

DARSENI electi.) Secundum Serapionem est cinnamomum. Sed mirum est, quod hactenus dixerit, cinnamomum, nunc vtatur alio nomine. Ego potius intellige rem Aspalathum, quem Arabes vocant Darsisahan.

MAIVS *in hoc, quam in superioribus moschi est pondus, ob id moscatum vocatur, non inutile ad eos affectus ad quos a Mesue cõmendatur, si Xiloaloes, cinnamomi, ambræ, moschi, ex quibus conficitur, vires* D *expendas. At ambigit Manar. an ad vteri præfocationem conferat, quum suo odore sursum potius trahat. At certe sicuti fœtidis odoribus ad nares præfocatorum ad motis præfocatio sæpe curatur, ita lædi eas etiam non præfocatos a beneolẽtibus frequenter obseruamus. Sed viri tamen doctissimi pace, neque semper beneolentia naribus admota præfocatis officiunt, neque fœtida semper prosunt, sunt enim multæ quas a præfocatione reuocet moschum ambra, atque id genus alia naribus admota, & quæ item suffita fœtidis rebus vtero adiuuentur, sed generatim tamen cinnamomum, quod odore est suauissimo, conferre in præfocationibus commansum solet, solent, & caryophylli, nux moschata, anisum, zedoaria, atq; alia eius generis, ob id forte, quod dum celerrime eorum vis in vniuersum corpus perfertur, celeriter quoque ea præstant, quæ merito acrimoniæ, quam habent* COST.

præstare solent, reserandi, scilicet vias flatibus, qui fre quenter iunguntur cum præfocatione, & intemperies corrigendi frigidas, atque humidas calore suo, & siccitate: ferè enim præfocantur, quibus vteri humoribus frigidis scatent, & humidiori vtero sunt, ne etiam putridos, ac veluti venenatos vapores sileam, qui sæpe præfocant, quos hæc odore iucũdo temperant. Ita ergo, & hoc antidotum vteri præfocationibus conferre a ratione nõ est alienum, præsertim pauca, vt Manar. ait quantitate assumptum: secus si ad nares admoueas, allecta nempe odore iucundo vterus ad superiora potius conuertitur. Quare solent coxis moschum alligare, quæ in id genus affectuum sunt pronæ, quamuis, vt dixi, id non sit æque in omnibus perpetuum. Cæterum admiratur rursum Manard. cur Mesue cinnamomum mutata hic voce darseni nuncupet, quod hactenus cinnamomum vocauit. Et est certe vocum varietas plurimi in medica materia momenti, quæ de diuersis agi rebus iniycit suspicionem. Sed si hoc interpretis non est vitium, quod puto, colligit ex varijs scriptoribus hæc Mes. in aromatum autem delectu, imo in ipsa rerum nuncupatione, quamuis in re consentiant, differre inter se medicos, non est nouum. Quam ob rem quanquam varijs interdum vocibus vtitur latitinus Mesue, probatissimum tamẽ cinnamomum semper expetere pro certo quidem habeo, id vero erit, quod odoratissimum, & acerrimum; tenue autem id sit, aut crassum non interest, quamuis alijs crassum, alijs tenue magis placeat. Quare, quod ad hunc locum pertinet, darseni voce, non, quod Syluius, crassum cinnamomum velle Mesuem puto, sed absolute cinnamomum, quanquam autem electum addit, ipso tamen non admonente, probatissimum semper est deligendum.

MESVE.

AROMATICVM caryophyllatũ, cor, ventriculum, & reliquum ventrem inferiorem roborat, nauseam, & vomitum sedat, flatus dissipat, putredinem humorũ in ventriculo arcet. Recipit caryophyllorum drach. vij. macis, zedoariæ, galangæ, santali citrei, trochiscorum diarhodon, cinnamomi, ligni aloes, spicæ nardi, piperis longi, cardamomi, ana drachm. j. rosarum vnc. dimid. glycyrhizzæ, galliæ moschatæ, ana drach. ij. folij, cubebæ, ana script. dimid. syr. de cytro quantum sufficit. Datur a drach. iij. ad drach. v.

MANA. DIFFICILE est hoc præparare, quia caremus folio: elegans tamen esset, si bene pararetur.

SYLV. QVIBVSDAM in vsu est, proximum viribus aromatico Gabrielis prædicto, sed eo calidius: vtẽdum vero præcipue cocta, & vacuat a putri, aut frigida ex dictis partibus materia. Quidã cũ saccharo in aqua rosarum dissoluto electarium formant solidius.

COST. CARYOPHYLLORVM. *De caryophyllo meminit Paul. lib. 7. meminisse, & Galenum Serapio testatur, a quo sumpserit Paul. sed in Galeni lib. quos nũc habemus, de his nihil. Egit Pli. lib. 12. de caryophyllo, sed quum esse grano piperis simile asserat grandius, ac fragilius; f spicari licet, non esse id, de quo Arabes, & vulgatum, quod equidem neq; granum est, neq; piperis faciem habet. Sanè autem quum huius odorem, & nomen*
Cap. 7.

æmuletur vulgatus ille, & pulcherrimus flos, quem caryophyllon vocant, antiquis, vt video, ignotus. (neque enim phlox Græcorum est, vt doctissimi quidam viri sentiunt, quando illum ob solum colorem in coronas expetitum, carere odore Plin. lib. 21. testatur, noster vero odoratissimus est) memini quosdam carnosum illud corpusculum, quod senescente flore in eius floris medio veluti fructus quidam longiusculus extuberat, esse caryophyllũ contendisse, sed nostras carere odore ob cœli frigus, quum Indum sit odoratissimum. Audio etiam alios, Indi citrij florem, qui decussis foliolis remanet, hoc esse caryophyllum suspicari. Sed vana hæc esse ex Indiæ commentarijs plane constabit, ad quæ confugient studiosi, quibus huius ortus, & historia desideratur.

MESVE.

AROMATICVM Nardinum, cor, ventriculum, hepar, renes, & cætera viscera roborat, & vesicam: coctionem iuuat, ob id oris, & sudoris odorem commendat: flatus dissipat, tamen veneris appetitum excitat; respirationem facit liberiorem. Recipit autem spicæ nardi drach. ij. rosarum rubrarum † vnciam dimidiam, † cubebæ, ligni aloes, macis, caryophyllorum, cinnamomi, folij indi, anisi, corticum citri, trochiscorum diarhodon, & galliæ. Sebellinæ, ana script. iiii. strobylorum, amygdalarum excorticatarum, ana drach. quinque, gummi Arabici, tragacanthi, ana drachmas ii. moschi scripti. dimidium, syrupi rosati, q. s.

† drach. iiij. † vulg. cod. addunt glycyrrhizæ drach. ij.

HOc quoque videtur non bene posse parari. GALLIÆ sebellinæ.) Quære hanc inferius. MAN.

SPICAE. *Triplex est Dioscoridi Nardus, Inda, Celtica, & Montana, atqui Inda rursum alia montana est laudatissima: alia fluuialis iuxta Gangen fluuiũ proueniens, quæ, & Gangitis: alia Sampharitica ex natali loco ita nuncupata, hircus olens, omnino vilissima, neque in vsum admittenda. Montanam autem rursus Indã duum generum esse ait, Indam peculiari nomine ob id nuncupatam, quia in montis regione Indos spectante oritur, & Syriacam in regione eiusdem montis, quæ ad Syriam flectitur repertam. Hæc colligo ex Dioscoride. Est tamen etiam hic scrupulus, quod, & Syriacam Pli. lib. duodecimo, in ipsa oriri Syria scribit, & inter Syros, ac Indos deserta Arabia, Persis, atque aliæ magnæ interdũt regiones, q̃ vltra quatuor mille milliaria expleant, absurdum autem videtur ex tam lõginquo loco id transferri nomen. Cæterum quod ad Plinium pertinet, etsi in Syria quoque nasci Nardum multiscius ille vir scribit, non is tamen Syriacam etiam nuncupari Indæ speciem negat, neque a ratione alienum est in Syria nardum nasci, quanquam id nondum exploratum est nobis. De Indæ autem illius Syriacæ nuncupatione, cum doctissimo Matthiolo potius sentirem, Syriacam eam ob id nuncupari, quod in Syrastene regione oritur, est. n. Ptolemæo teste in India mons, qui a Gange fluuio ad Syrastenem extenditur. Sed de prima Nardo satis. Celtica autem nardus Itala est, eadem Romana, & quibusdam Gallica nuncupatur, in Liguriæ alpibus, atque albi quoq; frequens, vt obseruauit Matthiolus. Tertia Nardus mon-*
COST. Cap. 12.

tana,

tana, quæ & Thylacitis, adhuc ignota est peritioribus nostræ ætatis herbarijs. neq; deesse in Dioscoridis codice mendum videtur, vt de ea nihil certi proferre liceat. Sed subeunt etiam Nardi nomen, ac veluti genus, quę Lauendula, & Spicum uocãtur, in Italię hortis passim culta. vsurpanturq; eadem à quibusdam nardi loco. Sed quantum hæc à nardi specie absint (id quod ostensum est ab alijs) tantum errare eos cõstat, qui in nardi locum ea vsurpãt, præsertim quando in Celtica, quæ ad manus facillime est, nullus est accusationi locus, quare legitima non censeatur. Subijt etiam phunardi sylue stris nuncupationem, sed alia, & hæc stirpis est species, neque locus est, vt de ea plura afferamus. Porro nostra hac ætate, & Inda affertur, licet raro probatissima, & Celtica. Sed vbi spicæ mẽtio sit, Inda præsertim, si eius optimæ sit copia, deligenda: sin minus, Celtica, quam optimam habere paruo negotio possumus, vti præstat, B quàm Inda non optima. Optimæ autem Indæ, vt ex Dioscoride colligere est, notæ eæ sunt, vt sit quam maxime recens, & leuis, largam gerens comam, flauo colore, perquam odorata, ac cyperum redolens, breui spica, amaro sapore linguam siccante, & quæ diu in sua odoris gratia permaneat. Celtica vero ea optima cẽsetur, quæ maxime recens, iucundi odoris, numerosis radicibus, dẽsa, plena, nec fragilis. In hac autem deligẽda, quum cauendum admoneat Dioscorides ne aliam huic similem herbã assumamus, quæ hyrculus vocatur, graui odore, candidior, folijs breuibus, sine caule, & radice, neq; amara, neq; odorata: nũc tamẽ quid hyrculus sit ignoratur. At uero, quæ nardi pars vsurpãda, quũ alij radicẽ, alij spicam, alij caulem assumi velint, difficile est statutu. Galenus porro 1. de antidot. in Andromachi theriaca spicę nomine radicem intelligẽdam scribit, ita scilicet ob C similitudinem cum spica nuncupatam. Et 6. simpl. spica silentio prætermissa radicis vires explicat. Sed contra Dioscorides ex Marcelli versione abijciendas radices censet
Cap. 4. veluti inutiles, Et Gal. 9. de comp. med. per loc. Philonis antidotum expendens cretici nardi drachmam assumẽtis, quem falso radicem ait dici, Philoni subscribẽs, nardi spicam verius nuncupari quam radicem, atque adeo spicam, non radicem, statuit vsurpandam. Cæterum vt paucis dicamus. Nardi partes, quæ in medicina expetuntur duæ sunt, radix, & caulis. id enim de Celtica nardo Dioscorid. monet, atqui vtrunque horum, & caulis, & radix tam spicæ simile est, vt vtrunque spica appellari possit non incommodè. quin, & caulis tam profundo solo nascitur, vt non perperam radicis vox illi etiam interdum conueniat. vt enim in Celtica quotidie videmus, altius emergit caulis, D id quod, & Inda fieri verisimile est. non sunt certe (sententia nostra) ij audiendi qui totam sub terra latitare, & totam radicem esse eam contendunt, quum coma, quam partem nardo Indæ ascribit Dioscorides pars sit caulis non radicis. Hæc igitur quum ita se habeant, vt ego puto, quum quæritur vtra pars deligenda, radix ne an caulis, non absurdum existimo, si quis vtrunque assumendum dicat. est enim caulis radicis veluti pars quædam, saporeque, ac odore pars vna inferior altera non est. quamuis, & summus caulis, & tenuiores radiculæ crassiori radici adnascentes, & odore, & sapore cæteris partibus cædant, id quod Marcellum fortasse impulit, vt abijciendas a nardo radices putarit licet sensu à Dioscorid. sententia, alieno, qui auferendum lutum iubet, non radices. Igitur de nardi parte deligenda, ita statuẽ-

A dum putamus. cui rei qui sensus consilium non respuũt, facile assensuros spero. Non temere ergo Gal. interdũ radices probat, interdũ etiã caulem, quã spicã vocant.

Galliæ Sebelliæ. Describet huius compositionem postea in distinctione de trochiscis.

Cinnamomi. Cinnami quidam legendum putant. esseque hoc aiunt cinnamomi speciem vilioris. sed hos non est, vt pluribus refellamus. Summa esset insciti a spreto optimo cinnamomo deligere vilius. legendum ergo, cinnamomi. An vero cinnamum differat à cinnamomo, explicabitur postea.

MESVE.

DIACYMINON, ventriculum, & viscera reliqua calefacit, coctionem iuuat, flatus in dictis visceribus natos dissipat. recipit autẽ cymini pridie in aceto macerati, & siccati drachm. x. zingiberis, cinnamomi ana † vnc. dimidiam, caryophyllorum, ligni aloes, macis, ana drach. ij. & dimid. galangæ, piperis longi, cardamomi, ana drach. ij. moschi scrip. dimid. mellis despumati. q. s. † drac. iiij.

SATIS inflationi mederetur, sed pauperes tanti nõ faciunt inflationis redemptionem, præsertim cum aliud minoris emere possint, quod ex Nicol. parant: sed & aliud, quod ipse Mes. inferius scribit. MAN.

DIACYMINON Nicolai minoris constat, & vsu frequẽs est, præsertim cum saccharo forma solida, quia gratius quã cum melle, forma molli, licet inefficacius. Vtrunque flatus à pituita crassa, aut frigiditate natos dissipat, ob id colicos leuat, & singultum præfocantem ex plenitudine, præsertim flatuum crassorum. ructum acidum emendat, obstructa liberat. SYLVII

ADHVIVS æmulationem suum Diacyminum composuit Nicolaus, quo vulgo vtuntur. Quum autem cyminum sit duplex satiuum, & sylueſtre, ad hæc autem ammi quoque Aethiopici cymini nomen subeat, hic satiuum est sumendum omnibus notum. Cyminum vero Germanis vulgo in pane vsitatum caron est, quod officinæ carui vocant, non inutile quidem ad affectus, quorum gratia hoc paratur electarium; sed non ipsum tamen, quod hic expetitur. COST.

MESVE.

DIANISON, intemperiem frigidã vẽtriculi à pituita cruda, vel etiã flatibus sanat, & tussim diuturnã à frigida causa genitam. Recipit anisi drach. xx. glycyrrhizæ, mastiches ana † vnc. i. fœniculi, cari, macis, galangæ, zingiberis, cinnamomi ana drachm. v. trium piperum, calaminthes, pyrethri, casiæ, ana drach. ij. cardamomi, caryophyllorum, cubebarum, croci, spicæ nardi, ana drach. i. & dimidiam, sacchari vnc. ij. mellis despumati. q. s. † drach. iiij.

HOC NON minus vtile est quam præcedens, & minoris emitur. CARVI.) Caros vocatur à Dioscoride. MAN.

VEL

SYLV. VEL cum sacchari libra vna in aqua rosarum soluta, & pulueris vnc.1. fiat electarium solidum, vel siccum, vt ferè fit. Forma etiam solida cum saccharo in aqua rosarum soluto paratur, precioſum est, ac efficacissimum: spiritus, & multos, & puros efficit: calorem natiuum senibus auget: mulieres ob intemperiē frigidam, humidam, steriles, reddit fœcundas.

COST. FOENICVLI. *Fœniculum, & sponte oritur, & seritur. dulcius ac minus acre est, quod seritur, præsertim quod prima messe colligitur. Habemus in Italia etiam fœniculum barbaricū nostrate longe crassius, & dulcius, sed nostrate præsertim syluestri, quod longe efficacius est ego semper libentius vtor, quamuis non desint qui barbaricum sola inspecta magnitudine magis probent.*

MESVE.

DIAMBRA, cerebrum, cor, ventriculum, ac ventrem reliquum inferiorē calfacit, & roborat, exhilarat, coctionem iuuat, affectibus vterinis, & omnibus alijs frigidis prodest, senibus ob id ac mulieribus salubre. Recipit vero cinnamomi, doronici, caryophyllorum, macis, nucis moschatæ, folij galangæ, ana drach.iij. spicę nardi, cardamomi vtriusque ana drach.i. zingiberis drach.i. & s. santali citrei, ligni aloes, piperis longi, ana drach.ij. ambræ aureum vnum: moschi drachm.s. excipitur syrupo rosato, & aqua rosarum, datur † aureis iij. aut iiij.

? Vet. habet dra. iij.

MAN. PRÆCLARA est hæc compositio. si bene præparetur, sed precioſa. ego ea sępe vtor prę sertim in mulieribus, & senibus.

COST. AMBRAE. *Ambram Serapio fungi maritimi speciem putat ab eius fundo vbi nascitur, quum mare æstuat sursum eruti. Alij maris spumam dixere, vt Auic. testatur. Ipse vero Auic. cui subscribit Symeō Sethi, & Auer. 5. Col. bitumen, quoddā in mari ex suis fontibus emanans, & vbi induruerit in littora eiectum putat. Incolæ Palandurę Indi maris insulæ, quod in lib. nauigationum refert Pighafetta, auium quarundam stercus esse arbitrantur in mare, vbi æstuat è scopulis receptum. esse vero id triplex, album, quod Porambar vocant maximi precij, fuscum, quod Puambar albo vilius, & nigrum adhuc vilius, quod Pinambar. primū aiunt parum mari fluitasse: secundum diutius, atq; ob id esse fuscum: tertium à balenis deuoratum, & excretum, propterea nigrum. Alij rursum balenæ semen esse aiunt dum in Venerem ruit excidens, & concrescens. esse vero illud maioris precij, quod ad eius animalis dissecti lumbos reperitur. his vero illud astipulari videtur, quod vbi balenæ sunt multæ, illic etiam magna ambræ copia colligitur, vt in Britannico mari; atq; illud, quod Marocchi incolas aiunt balenam ambara nuncupare. Ceterum si mihi de hac re proferre liceat, quod sentio, quāuis fungos interdum valde odoratos, & moschum olentes in Pisanis collibus obseruarim; & aliquorum animalium stercus odoratum esse non ignorem, quale scilicet est viuerræ illius, quæ testa perambulat, ac ex vituli stercore rosmarinum, depasti per dies plures, cyprium nuncupatum puluerem se parasse quidam familiaris meus alias pro certo mihi significarit, ambram tamen nihil esse horum, vel fungum, vel stercus, vel certi semen, vt aiunt, id docere videtur, quod bitu-*

minis more, caloris vi ambra, quæ probatissima est dissoluitur, illorū nihil dißoluitur. arridet ergo nobis Auicennæ, & Symeonis opinio scaturire ambrā veluti bitumen ex maris fontibus. Quæ tamen res quo tandē pacto se habeat, in ipsa deligenda non conueniunt scriptores. Serapion albam reprobat, probat ceruleam. Symeon rubram, & pinguem extollit, afferiq́ue ait ex Silache vrbe: subalbidam vero ex Sicheon oppido Arabiæ felicis delatam non ita probat: ac nigram, quæ ex piscibus, damnat. Auicennas, & nostri griseam quærunt: Nobis vero si odoratissimam, & pinguem, quæ calore facile liquescat inueneris, parui prętereа facien dus color videtur. Illud vero maxime quærendum puto, sit ne ambra qua vsuri sumus, naturalis an factitia. solent enim eam, vt Auicennas docet ementiri ex gypso cera ladano, & probata ambra, atq; vt scribit Agricola, ex benzoo, cera candida noui examinis, carie fraxini, & arborum musco. aut ex styrace, ladano, & xiloaloes ramentis, addito vtrobique moscho aut cibeto. Sed fraus (ait Agricola) facile deprehenditur, quia natiua non ita celeriter aquis molleſcit, vt factitia, & hæc ab illa differt colore atque odore.

Folij. *Folium, quod, & malabathrum, alias cognitum, & in vnguenta odorata expetitum nunc ignoratur. Sunt qui Betel seu Betre, aut Tembul Indorum, folium verum putent. sed hos refellit Auic. de folio, & Tembul diuersis agens locis. Huius loco non aliud vsurpandum quam spica, earundem, vt Dioscor. ait cum eo virium.*

MESVE.

LECTARIVM de Cinnamomo coctionem iuuat, etiam pituitæ putredinem prohibet, distributionem alimenti in corpus promouet. recipit cinnamomi subtilis drach.xv. † cinnamomi crassi, cymini, enulæ campanæ ana † vnc.s. galangæ drach. vij. caryophyll. piperis longi, cardamomi vtriusque, zingiberis, macis, nucis moscatæ, ligni aloes ana drac.iij. croci drachm.i. saccharī vnc.v. mellis despumati.q.s. vel saccharī læuissime triti duplo ad puluercs tenuissimos pondere excipiunt, & siccum seruant. Quidam moschi scrupul. duos miscent puluerando, vt cerebrū, & cor magis roboret. Datur a drachm.i. ad drachm.ij.

† In vet. uers. darse ni. † drach iij.

DARSENVM.) Ecce quod Darsenum non est cinnamomum, ideo expone, vt supra. MAN.

ENVLÆ.) ideſt helenij. accipiendæ radices, vt Dioſc. docet, exiccatæ. ET quandoque.) Si hoc modo cum saccharo misceatur, erit multi vsus ad escas condiendas, specierum vocatarum loco.

ELECTARIVM de cinnamomo dulcem pituitam in ventriculo, & primis venis coquens, & appetentiam excitans est inusitatum. Dignum tamen in vsum recipi, præsertim si puluere illo saccharato escæ specierum vocatarum loco condiantur. SYLV.

CINNAMOMI *quum Galeni etiā tēpore summa esset inopia, sunt qui nostri quoq; temporibus verum cognosci negent. quod aliqui ea præsertim ratione astruunt, quia non cortex, sed lignosum virgultū est* COST.

Dioſco-

Dioscoridæ, & Galeni testimonio cinnamomum. Ceterum, cinnamomi quidem plantam lignosam esse ridiculus sit qui ambigat, neq; enim cortex solus pullulat: at odoratum illud cinnamomum, quod Galeni tẽpore vsurpabatur, id esse lignum, quod cortice obducitur, neque Galenum scripsisse vnquam animaduerti: neq; vt credamus verisimile est, quum id omni, et sapore, & odore sit destitutum. est enim hoc à nobis diligenter obseruatum in canellæ ramo, quem crassitudine pollicis, sesquicubitalẽ, habet Sereniss. Dux Sabaudiæ. Sed, & Theophr. 9. de hist. plant. non in ligno, sed in cortice gratiam esse, propterea q; quod radici proximum est, quia minimum corticis, plurimum autem ligni habet, esse deterrimum: summa vero cacumina plurimum corticis ligni parum habentia præferri literis commendat. Ergo eorũ opinionem, qui vulgatum cinnamomum ob id legitimũ esse negant, quia nudus sit cortex, infirmã esse satis constat. Pugnant vero, & aduersus eos, qui ita sentiunt Indiarum commentaria, quibus docemur cum alibi, tum præsertim in Batuan, & Chalaghan, in Zeliam, & Mutir insulis optimum nasci cinnamomum. Quanquã autẽ in eius delineatione huius historiæ authores variant, quem alij fruticem esse asserãt, alij proceriorem salice arborem, & largiori coma ramos ternos, quaternosve, ferentem, longitudine cubitales, digitali autem crassitudine, ac lauri folio, sed latiore: alij carere fructu, alij ferre fructum asserant; in eo tamen omnes cõueniunt: detracto cortice, qui solis æstu finditur, atque absistit lignum reijci. vocari autem incolarum idiomate caumana, uocabulo nostra uoce non longe dissimili, quasi lignũ dulce, cau scilicet lignum, mana dulce significat. Mirũ ergo videtur, vt nostro hoc tempore ignotũ adhuc cinnamomum quis dicat. Quod tamen si quis pertinacius tueatur, non esset à medicis laborandum, nisi id etiã erroris sequeretur, quod vbi in antiquis antidotis cinnamomi fit mẽtio, casiæ duplum semper assumitur. Atqui si antiquorum tempore cinnamomi penuria erat: vixq; apud summos Imperatores erat legitimum: eius temporis medicos in antidotis, quibus nunc vtimur, uulgatum cinnamomum admisisse putandũ est, quale scilicet posset reperire: atq; adeo ab eorum præscripto eos discedere, qui in componendis medicamentis constitutum ab eorum authoribus pondus non seruant. Porro autẽ, quod ad hunc locum pertinet, mira hic est confusio. Cinnamomi primum tenuis, & electi drachmas quindecim poscit, dehinc addit darseni, quod cinnamomum esse ipsum ex Serapione docemur. vacare ergo alterum horum probabile est. Respondent ad hæc nonnulli diuersa expetere Mesuen, prius scilicet probatissimum cinnamomum, dehinc crassius, & vilius. vocari autẽ hoc posterius darseni cinnamum. quare, & vocem, quæ in vulgatis codicibus sequitur, cymini, immutandam, & legẽdum cinnami. Differre vero eas inter se voces patet ex Serap. cap. de cinnamomo: vbi quintam cinnamomi speciem a Dioscoride pseudocinnamomum vocatam, cinnamum ipse appellat. Sed, & Bellunensis in eadem fuit sententia, & Rasis, & alij. Ceterum, vt semel dicã, ineptissimus sit, qui præter optimum, & præstantissimũ cinnamomũ, eodem loco etiam vilissimum petat ijsdem præditum dotibus, sed ignauũ: Abhorret à medicinæ maiestate farrago ea importuna: neq; assentiendũ est vllo pacto ijs, qui ita sentiunt. Esto ergo, vt cinnamomũ à cinnamo differat, quod docti nõ admittant, quibus cinnamum pro cinnamomo absolute sumitur: Scribonius Cap. 9.

A *enim antiquus author latinus hieram simplicem describens, loco cinnamomi cinnamũ scribit, quod & poetæ: Sed, vt dixi, differant hæc inter se: at adduci non possum, vt credã post optimum falsum etiam Mes. petere, ac rem fœdare. arbitror potius vocem darseni vacare, siue id scriptoris, siue interpretis vitio euenerit, legendumq; constanter, vt in vulgatis codicibus omnibus, cymini. non abhoret. n. cyminũ ab eo vsu, in quem hoc medicamentum paratur. Quod si expungenda non sit ex vox darseni, immutandam tamen dixerim, legendũq; cum Manardo darsisahan, quod aspalathum significat. Huius autem loco, quia legitimum vix apparet. poni vitex poterit, quousque veri copia fuerit.*

MESVE.

B ELECTARIVM de † Baccis myrti, ventriculum, & hepar firmat, eorumque coctionem iuuat, ob id lienteriæ, & dysenteriæ hepaticæ cõfert. Recipit autem † baccarũ myrti tenuissime tritarum lib. i. myrobalanorum nigrarum, bellericarum, imblicarum in aqua cydoniorum, & vino odorifero semel feruefactarum ana drach. vij. seminũ † anisi, cymini, apij. aceto horis 24. maceratorũ, & siccatorum † ana drach. v. Additur id totum electario de aromatibus, excipitur miua aromatizata. Datur cum syrupo decoctionis cydoniorum.

† De Granis myrti.

† Granorũ myrti tritorum drach. centum.

† Vulg. addit carui.

† Item addo castorei. ana.

VTILE quidem esset, non tamen in vsu est. MAN.

C MYROBALANORVM. *Aliqui myrobalanos purgatos in vinum, & succum cotoneorum feruere incipiens, inijciunt, & quam primum extrahunt. Nobis magis satisfaciat, si in idem vinum, succumve tepidum myrobalani indantur, permittanturque quandiu feruere inceperint. ita enim rarefacta paulatim eorum substantia macerãtur ferè, ac molliscunt longiuscula in eo succo mora: & igneæ quidem ac purgatrices partes aduenientе feruore foras trahuntur, astringenti vero maiori etiam facultate imbuuntur, dum in eo cotoneorum succo diutius immorantur. Exiccandi vero tunc myrobalani, & in vsum ducendi.* COST.

MESVE.

D ELECTARIVM Diacalaminthe Galeni humores crassos, & lentos tenuat, flatus etiã crassos dissipat, singultum inde natum vehementem soluit, coctionem, & alimenti in hepar, & corpus reliquum distributionem peculiariter iuuat, affectus partium ventris inferioris frigidos sanat, & rigores febrium, spina illita: vrinas, & mẽses mouet. Recipit autem calaminthes fluuialis, & montanæ, seseleos, petroselini, ligustici, ana drach. vj. zingiberis drach. iij. seminis apij, summitatum thymi, ana drach. ij. piperis nigri † vnc. j. & s. melle despumato excipe. da ad drach. j.

† drac. xij.

CALAMENTI fluuialis, i. pulegij, errore cõmuni Arabũ. Galenus nõ ponit zingiber. SISELEOS.) seleli. PETROSELINVM.) Verum ad nos non portatur: MAN.

tatur: id vero quod sub eo nomine vulgo venditur, imbecile satis est: ego loco veri vtor olusatri semine.

ALHASCE.)id est, Thyimi. CHEISIN.)id est, Lygustici. PIPERIS.) Adde,& longi piperis, & auge pondus, ad drachmas videlicet vigintiquatuor.

SYLVII HOc etiam Auic.5.can.ex Gal.sumptum describit,idem cum Mesue.nisi quod pro thymo miscet xylobalsamum,sed vtere quae à Galeni diacalaminthe recessit non modo pondere,sed etiam quod hic pro pulegio,calaminthem fluuialem communi Arabum errore scribit,& zingiber addit.cætera Galeno cõsentit,vsu est interdum Italis.Quod vero Nicol.describit, hodie magis est in vsu. Antidotum diacalaminthe Gal.lib.4.san.tuendę, coctionem imbecillam iuuat, & alimenti in corpus distributionẽ,crassa tenuat, lenta incidit,& terget, ciet menses,& vrinas,flatus dissipat,rigores febrium arcet spinæ illitum. Recipit calaminthes Cretensis, aut ex regionibus editis,pulegij. Cretici, petroselini Macedonici,seseleos Massilienſis ana vnc.ij. sem.apij, cacuminum thymi. Cretici vel ex regione alta, & sicca ana vnc.iiij. libystici vnc.xvj.piperis grauis vnc.xx.octo. Quod lignosum est,ac durum,ex herbis abijce,& folia tenuissima, & virentissima, & in summis herbis nata accipe. Flores item, & cum his festucæ herbarum minutissimæ, omnia simul tundantur, cribrentur tenui cribro,vt in totum corporis habitum maxime digerantur, & citissime siccum repone,& salis vice vtere in obsonijs, ptissana, & alijs vice piperis,vel melle optimo curioſe despumato excipe: Mesues ac Nicolaus paucis mutatis vel adiectis, Galenum sequuntur suo diacalamento, & Actuarius, nisi quod pondera multum immutat.

Lib.3 sani. tuen.

COST. GALENI in ventum est 4. de tuenda val. Sed hic noster alia addit, vt zingiber, alia immutat vt pro pulegio calaminthem fluuialem: in quo tamen, erroris non est accusandus, quando eiusdem hæc sunt vsus: & Galeni Diacalaminthe redditur efficacius. Sane calaminthæ species tres facit Dioſc.ac præter eas non temere Cattaria quoque reponitur, vulgo nota, foliis melissophylli, cattis mire expetita, ad flatus, & frigidas ventriculi ac præsertim vteri intemperies efficax. Hac autem licebit vti vbi copia non fuerit calamintes primæ montanæ, aut nepitellæ Tuscorum, quæ secunda est species, aut aquatici illius sisymbrij, quod tertiam esse à Dioſc.descriptam speciem arbitrantur.

MESVE.

ELECTARIVM Diatrion pepereon commune,stomachum, & ventrem calfacit, calore suo coctionem iuuat, ob id ructus acidos curat, & compescit dolores ventriculi à pituita multa crassa, cruda. Recipit trium piperum ana aur.v. zingiberis,thymi,anisi,ana aur.ij. spicæ nardi, † amomi,ana aureum vnum,casiæ, asari,enulæ siccæ, seminis apij, & semin. seseleos, ana aureum dimidium.melle despumato excipe. Datur a † drachm.i.ad drach.ij.

al.meos.

vnc.i.

CRH. ISTVD electarium secundum descriptionem præsentem communiter est in vsu,& vbique præparatum reperitur, est enim magnæ efficacię in calefaciendo stomachum,& omnia nutritiua: ab eis mala complexionem frigidam quantumcunque superfluentem deficcat, & maxime humiditates putridas in stomacho,digestionem vigorat, & prohibet generationem phlegmatis crudi,& confert in mundificãdo ventrem, & ventositates dissoluit crassas, & ipsas prohibet generari. Imo dolorẽ in stomacho à phlegmate vel crassa ventositate subito resoluit. præmissa tamẽ vniuersali euacuatione,& in ægritudinibus materialibus est conueniens,& obseruata regulâ de modo,hora, & tempore assumptionis ipsius,vt aliorum electariorum non soluentium, posita superius,& dosis eius est vsque ad drach.ij. Eius autem complexio quæ resultat ex componentibus ipsum est calida, & sicca in tertio gradu. Hasce.i.thymi. herba est nota, calidę, & siccę complexionis in tertio gradu. Amomi. est semen valde minutum,aromaticum,calidę,& siccæ cõplexionis in tertio gradu, & portatur de partibus Indiæ. Casiæ.i.ligneæ, ipsa est radix cuiusdam plantæ odoriferæ calidæ, & siccę complexionis in secundo gradu. Est hic notandum,quod quando in libris auctorum casia reperitur absolute prolata,debet tunc talis descriptio medicinæ in qua ipsa ingreditur considerari: & si sit medicina solutiua siue lenitiua, tunc debemus intelligere de casia fistula quæ lenitiua est,& ipsam cum diligentia suo loco declarabo. Si autem non est medicina solutiua seu lenitiua,tũc debemus intelligere de casia lignea, de qua dictum est ad præsens: & est medicina multum prouocatiua vrinæ,& menstruorum, & omnium oppilationum aperitiua,& maxime hepatis. Seseleos.i.siler montanũ, & accipitur semen eius, herba producens ipsum est valde nota,& est calidę,& siccę complexionis in secũdo gradu. Ista herba secundum communem modum administrationis eius,& ipsius vsum, multum iuuat ad impregnandum. suffumigium autem factum ex illa herba vel ex semine ponitur conferre ad matricem, deficcando humiditates cõcurrentes in ea,oppilationes aperiendo,remouendo,& ipsam calefaciendo.per experientiam pluries visum est,quod facit impregnari,si postea rationalis coitus subsequatur. Et hic nota,vt recitat Auic.ca.de seseleos, & Serapio in suo de simpl.eodem c. quod homines,& alia animalia quærentia impregnari, hanc herbam perquirunt, & ipsã comedunt, & post eius comestionem post vsum animalis sibi conformis in coitu, subito impregnantur. Enulæ siccæ,dicitur siccæ, quia est maioris desiccationis,quam quando est recens, immo in recenti enula aliqua est humiditas tenax, & viscosa. Nota quòd Auic.in v.can.habet vnam descrip.quę videtur quasi esse eadem cum ista. Mes.habet hasce. Auicen.vero non. Auic.habet xylobalsami, Mesues nõ. in reliquis concordant in simplicibus eius. Nonnulli tamen addunt aliqua simplicia, & habent talem ordinem. Recipe spicę,ameos, amomi,cinnamomi, & sic addunt duo simplicia,scilicet,ameos, & cinnamomum, quæ hic non ponuntur,quia credo fuere, addita vltra auctoris intentionem. Galen.iiij. de regimi. sanita. habet vnam aliam descriptionem,parum tamen ab hac differentem, quæ non est in vsu.

Documenta de casia.

De siler montano.

SYLVII HÆc compositio ponderibus,& multis simplicibus adiectis,quam damnat Gal.a Galenica differt. In vsu est frequẽti quibusdam, purgato prius corpore. calida sicca est ad gradum tertium, pituitam crudam, & flatus ab ea crassos vacuat, & gigni prohibet: Antidotum diatrion pipereon, Gal.lib.4. sanit. tuendæ dandum eis,qui male coxerunt,ob recens ventris frigus,& succum pituitosum, ac cruditatem in primis venis habentibus. Recipit autem trion pepereon ana drach.quinquaginta,anisi Cretici,thymi Attici,zingiberis non pertusi ana drach.vij. Hoc est simplicissimum minimeque medicamentosum ac ex parum varijs compositum: simplicius adhuc, si tollas Zingiber: compositum magis, si anisi, thimi, Zingiberis ana drach.xvj.misceas. Actuarius pondera mutat,semen lini addit, melle excipit: Alterum medicamẽtosius ad fluxiones a capite in pectus, recipit ammi,seseli,libysticum,enulam,spicam nardi, casiam. qualis propemodum est Me-

suc

sue descriptio, nisi amomum cinamomum, asarum, apij semẽ reciperet, & ponderibus variaret, melle despumat, idem excipit. Galenus mellis non meminit. Eo adhuc paulo mendicamentosius est apud Nicolaum, ob additum melanopiper, leucopiper, macro piper, marathrum hyssopum, crocum, trochiscos hedycroos, betonicam, rutam, vt interim ponderum varietatem omittam.

COST. DESCRIBITVR *hoc etiam à Galeno 4. de tu. ual. ex triplici pipere, aniso, thymo, Zingibere, quod Venetijs ex saccharo paratur frequentissime. Sed eo valentius, quod hic Mes. scribit. Porro autem Piperis historiam Dioscoridi, Theophrasto, Galeno, ac priscis illis viris ignotam fuisse deprehensum est nostra tempestate ab ijs, qui Indiam lustrarunt. Huius duæ, si figuram spectes, species sunt, rotunda, & longa. At rotundum piper aliud caudatum est, & quam acerrimũ, nuper Lusitanis cognitum, vocantque pimienta del Rabo. ideſi piper caudam habens, quod amomum esse nonnulli putat: de qua re nos postea: aliud sine cauda vulgatum, quod & ipsum immaturum alijs viride, alijs album est: sed vt autumo, recens est viride, exiccatum vero album, ac ubi maturuit nigrum euadit. Rotundum vulgare (caudatum enim ex quali oriatur planta nondum deprehendi) ex sarmentoso frutice gignitur, cui proximæ, quibus adnascitur, arbores sunt pro pedamẽto, densis a terra ramis, ac folijs hederaceis. fructus racematim profert: quamuis alij spicatim oriri in agris asserant, sed racemos piperis vidimus nunc ex indis allatos, aceto maceratos, & tanta acrimonia præditos, vt fauces vel leuissime degustati violenter admodum exurerent. Longi piperis plantam hederæ itidẽ in modum sarmentosam esse aiunt, & vicinis arboribus circumuolui: sed folijs mori. fructus, vt videre passim licet, à salicis ac auellanæ nucis iulis sunt non dissimiles. sed an racematim ipsi quoque prodeant, nõdum deprehendi. Porro plura alia piperis uice vsu veniunt Indis, vt ex Indiæ commentarijs legere est passim, & sapore scilicet, & acrimonia non dissimili: sed an ea tamen inter piperis species reponenda, asserere non possumus, qui plantarum, & fructuum ipsorum historiam ignoramus. De triplici autem pipere non leuis inter maximos medicæ materiæ authores controuersia est. Dioscorides infirmius album, hoc vero acrius nigrum, ac vtriusque etiam acrius longum facit. At Gal. 8. de simpl. medic. fac. infirmius longum, longo acrius nigrum, ac nigro acrius album putat. atque adeo mire hi inter se discrepant. Vere tamen gustantibus nobis, longum infirmius, nigrum acrius, ac medio inter longum, & nigrum loco album residere semper est visum. Dioscoridem tamen, ac Galenum hallucinari ob id non dixerim, quos aliud alio fortasse antiquius degustante id scripsisse pro certo habeo, quod sensu explorarunt.*

MESVE.

† Cymini carmeni. DIACYMINVM ad eadem, sed inefficacius. Accipit † cymini pridie aceto macerati, & siccati, drachmas xx. zingiberis, thymi ana drachm. iij, piperis, cinnamomi, ana drach. ij. ammeos drach. j. & dimidiã, foliorũ rutæ siccorum, nitri rubri, ana vnc. dimid. excipe melle despumato.

MAN. DIOSPOLITICON non valde differt à diacymino: constat enim ex pari portione piperis lõgi, cymini, rutæ, nitri. BAVRACH.) id est nitrum. A quod nunc ad nos non adfertur: sed loco eius habemus, copiam factitij, à quo, & salsedinem per artem remouẽt, vt sit ad tormenta habilius.

HOC affine est diospolitico Galeni, quod coctionem iuuat, flatus dissipat: hypochondria turgida, & inflata cruditate, & flatu liberat, si omnia tenuissime trita sint, & cribrata: recipit cymini Aethiopici in aceto maxime acri macerati, post modice frixi in vase fictili probe cocto, rutæ modice siccatæ, piperis longi veri, & integri vel albi, ana, nitri dimidium, trita misce: siccis vtere, vel melli curiose despumato misce. Si vero nitri par alijs pondus accipitur, & crassius teritur, aluum subducit. Diospolites quasi Iouis ciuem dicas, vocatur Paulo lib. 7. SYLV.

COST. AEMVLATVR *Galeni diospoliticum, de quo 4. de tuenda valet. sed hoc Mesue fortius, & magis medicamentosum, Cymini autem carmeni nuncupatione nil aliud quam Aethiopicum cyminum intellige. Serapion enim Dioscoridis historiam referens, Carmẽnum vocat, & regale, quod is Aethiopicũ, & regium. tale semper deligendum, vt quod ori gratius, & præstantius. Italis autem vsu venit. Apulum non ignauum aut infirmum. Quod superest, quum nitrum rubrum petit; si haberi rubrum non potest, vsurpare licet album. atque si naturale desit, tuto factitium sumes, de quo nos lib. simp. Mes.*

MESVE.

ELECTARIVM de seminibus coctionem iuuat, obstructiones aperit, ob hæc lienteriam sanat, & dolores viscerum à flatibus excitatos placat. Recipit seminum cymini, aniſi, fœniculi, cari, dauci, ammeos, apij, amomi, aceto horis vigintiquatuor maceratorum, & siccatorum, ana drac. vj. cinnamomi, zingiberis, macropiperis, seseleos, galangæ, ana drach. v. cardamomi, spicæ nardi, caryophyll. ana drachm. iiij. libystici drac. ij. melle despumato excipiũtur, vel duplo sacchari adiecto † puluis fit læuissimus. † fit sicut suffuf.

ISTA confectio quæ ad formam electarij reducitur, vocatur de seminibus, propter diuersas species seminum, quæ ingrediuntur compositionem illius, & confert passionibus quibus confert diacym. iam dictum. sed est magis calefaciens, & oppilationum aperitiuum, quã diacym. Serapio in proprio antidoto habet vnum electarium de seminibus, quod tamen parum ab isto differt. similiter Auicen. in v. can. habet confectionem vnam de seminibus multum differentem ab ista. CHR.

ALIA hæc est ab ea, quam Diaspermaton Græci vocant. FAC sicut suffuf.) Redigenda videlicet omnia in tenuem puluerem, quo vti poteris eo modo, quem in confectione de cinnamo docuimus. MAN.

OMNIA loco specierum vulgo dictarum vsurpantur, similia viribus diacymino, sed calidius, obstructaque valentius aperit: est enim efficacissimum, & quibusdam in vsu, Quod à Serapione in Antidotario describitur, parum ab hoc differt: plurimum autem, quod Auicennas describit quinto canone, vti, & quod Gal. & cæteri Græci vocant. Διὰ σπερμάτων. SYLV.

AMOMI. *De amomo interdum meminit Mes. sed amomũ verum adhuc latet, ni fallor. Ac de Apu* COST.

lo

lo quidem illo semine, quod ex Gargano mõte affertur, non est vt plura dicam, satis reprobato ab alijs. ita, & de pede columbino Serapionis. De Aethiopico vero pipere, quod ad Lusitanos ex Benin regno affertur, caudatum, cubebis non dissimile, etiam hæreo an verum sit amomum, quod placere aliquibus magnis alioqui viris intelligo. acerrimum nempe id esse aiunt, vt eius semuncia selibræ efficaciam Indici piperis expleat, quod nobis argumentum præbet in quarti ordinis excessu calefacere. at amomo acori temperamentũ ascribitur, quod in tertio calidorum ordine ponitur à Galeno, & Paulo. Adde, & quod nullus in Aethiopia nasci amomum scribit, sed in Armenia, Media, & Ponto Dioscorides quibus locis caudatum piper prouenire adhuc non constat. Sane autem qua nam amomi parte vterentur veteres, recentiores ambigunt. Dioscorides equidem surculis potius vti videtur, quam semine. Contra de semine meminit Gal. 9. de comp. med. per loca, in medicamentis Asclepiadis ad hydropem, & in Heræ stomaticis, & 7. de cõposi. per genera. Sed quantum video, vtroque, & semine, & surculis vsi sunt veteres, quod patefacit Dioscorides scribens deligendum recẽs, candidum, vel sub rubrum, quod nec astrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed solutum diffundatur, seminis plenum, vuis paruis simile, graue, odoratum, modo cariem non cõtraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante. Id vero, & Andromachum in Theriaca velle puto, quum de Βοτρυώδους ἀμώμου, de racemoso amomo meminit. Atque hæc de amomo. Hic Mes. semen exposcit, fit enim ex seminibus præsertim hoc medicamentum, vnde, & nomen sumpsit. Eius loco si quis acorum, id est qui calamus aromaticus vulgo nuncupatur, assumat: vnaque cum reliquis aceto infundat (qua arte attenuandi, secandique crassiores humores, tollendique obstructiones maior vis medicamento comparatur) non temere facturum existimo.

MESVE.

DIACYDONIVM ventriculum firmat, coctionem iuuat, vomitum bilioſum, & pituitoſum ſiſtit, colorem corporis floridum efficit. Recipit autem carnis cydoniorum in vino coctorum, & mellis deſpumati ana lib. iij. percoque igne lento, tunc adde cinnamomi, caryophyllorum, cardamomi, galangæ, ana drachm. j. † cinnamomi craſſi drach. iij. zingiberis, piperis longi, macis, ana drachm. iij. Si autem affectus eſt calidus, coquenda ſunt cydonia cum aceti parte tertia vel dimidia, addito interdum ſucco malorum granatorum acidorum pondere cydoniorum dimidio, interdum etiam ſucco citri quarta parte ponderis ipſorum addito. Idq; vel ſine ſpeciebus, vel cum ſpodij, oxyacanthes, roſarũ rubrarum, trium ſantalorum, ſeminis oxalidis portione æquali, vel etiam cum alijs pro vario medicorum ſcopo. Aromatizant interdum moſcho, interdum caphura, aliquando vtroque, conditurque nunc ſaccharo, nunc melle.

† darſini.

CHR. HOC electarium maxime eſt conueniens cuilibet fluxui ventris, vt dyſenteriæ, diarrhæ ſuperfluæ, & lienteriæ, ſi ante cibum aſſumatur vſque ad quantitatem drach. iij. & quanto plus antiquatur, tanto plus confert, & ſi à pueris, vel alijs propter eius duritiem, & ſoliditatem maſticari non poſſet, conuenienter poſſet mollificari, ſiue in mortario conteri cũ vino ſimplici, vel cum iuleb roſato, vt in formam electarij reducatur, & fortius operetur. Recipit carniũ, ideſt pulparum cytoniorum, ideſt medullarũ intrinſecarum ſine cortice, & ſine granis. cytonia poma ſic ſunt vocata frigidæ complexionis, & ſiccæ in primo gradu, cum virtute ſtyptica, & odore aromatico: vnde aliqualis caliditas viget in eis, maxime cum ſunt perfecte matura. Coquuntur in vino, quia plus habent ſtomachum confortare, licet communiter decoquantur in aqua: hæc autem eſt frigidæ complexionis, & humidæ, in qua frigiditas ſuperat humiditatem.

HANC nunc etiam mulierculæ parant, cotoneatã vocantes. Medici vero Diacytonitem vocant. MAN.

HOC duplex diacydonium ex electarijs huc iure optimo trãſtuliſſe mihi videor, hodie ſuccum hunc coctione, & ſaccharo miſto cogunt, vocantque gelatinam, rem perlucidam pulcherrimam, & gratiſſimam. Idem varie purgatorium fit ab eodem in electarijs, hoc modo. SYLVII

DARSENI. *legendum arbitror darſiſaham, vt aſpalathum velit. Ineptias enim puto eorum, qui cinnamum, ideſt craſſum, & vile cinnamomum à medicina abdicandum, ſumendum aiunt. ſed quia aſpalathum raro habemus, probatum pro eo cinnamomum poni poteſt, aut, ſi libet, vitex, quanquam medicamentum futurum eſt ingratius. Parantur nunc melle, & ſaccharo cotonea mala varijs modis. Commendatur autem præſertim, quod gelu vocant, elegantiæ gratia, pellucidum enim eſt, & aſpectu pulcherrimum, quod etiam coniectis in eo cotonei craſſioribus fruſtis nunc parant longe gratius. Fit, & ſolidum quod Genuenſe vocant album, & elegantiſſimũ ſed ſummo haberi nũc precio in Hiſpania intelligo album, & minime ſolidũ, quod paratur ex coctis in aqua cotoneis, & expreſſa aqua ſaccharo albiſſimo in puluerem redacto commiſtis ac diutius agitatis. Medico autem vſui elegantia hæc ſæpiſſime ſatisfacit, ac propterea pharmacopœi in his quoque ſtudium non tenue expetitur. Vnum ſcribit Meſ. quod ſuſpicione non vacat, quum ait:* & quandoque inuitat neceſſitas, vt coquantur cytonia in aceto ad cauſas calidas. *innuit acetum refrigerare. At contra lis de eo eſt non leuis, calfaciat ne an refrigeret. materia certe ex quo fit, vinum eſt natura calidum: effectrix item cauſa calida eſt, putredo. atque adeo frigidum ipſum eſſe non poteſt. Sed paucis, de eius temperamento plura Gal. lib. de ſimpl. med. fac. Inter omnes ferè conuenit conſtare ex eterogeneis partibus acetum, & mixtæ eſſe naturæ frigidæ, & calidæ: frigidam autem excellere. Videtur tamen res etiam æſtimanda pro vini differentia, ex quo fit, ex generoſo vino generoſum, & acerrimum eſt acetum, quod caloris effectus præſtat euidentiores, in ore, ac vẽtriculo, quod linguam abradit, quod item pituitam non attenuatrice ſolum, ſed etiam calfactrice vi expugnat. Sed quicquid tamẽ hac de re ſtatuas, non errat hic Meſ. acetum ad calidos affectus addens, quando ſtatim ſubdit adiungi etiam mali punici acidi, aut citri ſuccum, qui frigidus eſt, & poteſt aceti, ſi calidum ſit, calorem moderari.* GHH COST.

ME-

MESVE.

DIACYDONIVM factum cum succo cydoniorum appetentiã languentem excitat, ventriculum, & hepar roborat, coctionem iuuat, & retentionem, ea ad stringendo. Recipit succi cydoniorum, & mellis despumati ana lib. iij. aceti boni, puri, libr. ij. coque igni lento continenter despumando ad mellis crassitudinem. Tunc insperge piperis longi, zingiberis, cinnamomi, ana vnc. j. caryophyllorum, ligni aloes, ana vnciam dimidiam, moschi drach. j. partem tertiam. Fit interdum etiam cum alijs aromatibus, interdũ sine aromatibus, pro varia vtentium necessitate. Fit etiam cum B saccharo, alij quoque aliter parant.

MAN. NVNC nouo quodam artificio succum congelant, gelatinamq; vocant, colore pulcherrimum, transLucidum, & gustu sapidissimum.

SYLV. DIACYDONIVM huic simile habet Nicolaus Salernitanus in vsu frequentius, quàm hoc, quod nonnulli quoq; parant, sine aromatibus tamen potius. Diacydonium præter dicta Mesue est quadruplex in syrupis, & conditum cydoniorum, seu miua aromatica, hoc est succus ad mellis consistentiam coctus, & multis aromatibus conditus.

MESVE.

CONDITVM de pomis salubre ad cordis, & stomachi imbecillitatem, coctionemque iuuandam, recipit carnium pomorum dulcium, & redolentium, intus & foris purgatorum, & in frusta incisorum, libras sex: sacchari albi boni lib. quinque, aquæ rosatæ libras duas, ligni aloes drachmas quinque, santali flaui drach. tres, caryophyllorum drachmas quatuor. cinnamomi drach. quatuor & dimidiam, ambræ drachmas duas, moschi drach. vnius partem tertiam. Eodem modo condiuntur poma acida, & parua, & aromatica, & dulcia.

CHRI. ISTVD electarium confert debilitati cordis, & melancholicis, & his, qui tristantur sine causa manifesta.

MAN. ARABVM inuentum est mala adeo cordi cõgue re, quod certe vix credo, maxime vbi hoc modo parentur, quo hic vir iubet. quid enim habent cordi con gruens præter odorem? quem certe deponunt cum à cortice separantur, & multum coquuntur.

SYLV. SACCHARO etiam condimus hodie cerasa, corna, vuam oxyacanthæ, vuam ribes nostratis, & ex his, vt ex cydonijs, & fructibus alijs gelatinam, vt vocant, coquimus, ex ribes vero omnium gratissimam sanis, & febricitantibus.

COST. ADDVCI *non potest Manard. vt credat poma cordi conferre. At quum eadem astipulante experientia melancholicis affectibus prosint, suadere hoc poterat non temere inter cardiaca medicamenta reponi. Sed præter odorem, (ait Manard.) nihil inesA se ipsis, quod cordi conferat: abiecto autem cortice hunc auferri. Nobis vero etiam sapor æstimandus plurimum videtur, qui supereſt, cuius præsertim gratia agunt. temperata enim quum sint quæ dulcia, ad humorum temperiem facere verisimile est. quare cor adiuuatur.*

MESVE.

CONDITVM ex persicis ventriculi ardorem mitigando ipsum roborat, sitim extinguit, tetrum oris halitum, emendat. Accipit persicorum, propemodum maturorum intus, & foris purgatorum, & succi persicorum aliorum ana libras iij. sacchari albi libras duas, tere persica in medullæ consistentiam. coque cum syrupo, vt in condito ex cydonijs diximus. Vbi coctum erit, pulueriza super ipsam ligni aloes, santali flaui ana drachmas duas, cinnamomi, cubebæ, macis, ana drach. iiij. moschi scrupulum dimidium. Et cum fit sine aromatibus, salubre est, ac expertum.

NESCIO quomodo sitim extinguat, si tot aroma MAN. ta apponantur.

VT sitim extinguat, & aliter refrigeret, humectet, tollenda SYLV. sunt aromata.

C PARANTVR *Genuæ pulchro artificio solidę offa ex persicis, & saccharo, vt etiam ex cotoneis, persicatam vocant, stomacho, & ventri vtiles. sed maioris vsus electarium, quod hic Mesue docet, ob aromata quæ tamen, vbi sitis gratia paratur, omittenda sunt, id quod ipse Mesues innuit, quum ait, quandoque confici sine speciebus.* COST.

MESVE.

ELECTARIVM Regium, cerebrum, cor, thoracem, ventriculum roborat. Accipit strobylorum excorticatorum vncias octo, amygdalarum similiter purgatarum vncias sex, sacchari libras quatuor, aquæ rosatæ libram vnam, & dimidiam, olei amygdalarum dulcium recentis, & rosati, ana vncias tres, cinnamomi drachmas octo, & semissem, caryophyllorum, & santali citreorum ana drachm. iij. & ligni aloes drach. iiij. ambræ drachm. i. moschi scrupulum dimidium. D

EGO vtroque horum vsus plerunque sum, sed à pri- MAN. mo amoui oleum, ne vomitum moueret, & à secundo sandalos, qui multis non placent, quandoque addens cucurbitæ, & peponum semina, aromata etiã prout mihi visum, moderans.

AB hoc tolle oleum, ne fit vomitorium si vti libet. SYLV.

OLEI rosati amygdalæ recentis, & dulcis ana vnc. iij. *Perperam additur ana; cætera rectè ha-* COST.

bent, & in codicibus æque omnibus leguntur. Docet autem Mes. dist. 12. quo pacto ex amygdalis dulcibus rosaceum oleum paretur; atque id hoc loco esset vsurpandum. sed elegantissime conficitur in hunc vsum hac ratione. Purgantur amygdalæ, & cũ recentibus rosis minutim sectæ amygdalæ, & in patella calefactæ sacculo includuntur, ac prælo subijciuntur, emanat oleum mire odorũ, & dulce. id hoc loco maxime opportunum puto, quamquam, neque semper ad manus sunt recentes rosæ, neq; ex amygdalis dulcibus oleum seruari diutius potest, quin rancidum euadat. Sunt qui oleum in hoc electario prætermittant ob periculum nauseæ. Nos vero cum tot aromatibus, oleum quale diximus, & quale etiam Mes. conficit, ventriculo amicum, & minime vomitorium putamus. Non ignoramus tamen eo iniecto oleo, fore, vt dum id prompte ac celeriter rancidum euadit, electarium quoque ipsum ingratum cito fiat. Quare eos laudo, qui oleum tunc solum addunt, quum vti electario est opus. sed neque eos damnarem, qui sandalos excipiunt, vt plurimum ingratos: nisi maior sanitatis habenda esset ratio quam palati.

MESVE.

ELECTARIVM Regium alterum, idem pollet, nam ipsum complent strobylorum excorticatorum vnciæ sex, amygdalarum dulcium etiam delibratarum vnc. iiij. aquæ rosarum lib. j. & dimidia. rosarum rubrarum vnc. j. & dimidia, santalorum citreorum drachmæ tres, & dimidia, sacchari libræ quatuor. ambræ drach. vna, moschi scrup. semiss.

SYLV. VSVI esse potest sublatis santalis, ferè ingratis aromatibus etiam diminutis, & in eorum locum semine cucurbitæ, & melonum addito, vel alio, pro varijs scopis.

MESVE.

CONDITVM ex fructibus appetentiam excitat, & bilem flauam ex ventriculo deturbat, eiusque intemperiem calidam corrigit. Accipit carnis cydoniorum, & pirorum austerorũ, & malorum acidorum ana lib. j. coque ex aceto forti, in quo rhus vigintiquatuor horis maceratus fuerit, deinde addita lib. j. omphacij ex acinis cum seminibus multum, diuq; tritis expressi, & carnis sorborum immaturorum vnc. v. omnia cum sacchari libr. iiij. coquuntur ad mellis crassitudinem, tunc adduntur succi † baccarum oxyacanthæ † vnc. ij. spodij, seminis oxalidis ana † vnc. j. percoctum conde vase vitreo. Datur à drachm. duabus ad drachm. tres cum aqua frigida, & succo citri, aut succo ribes, aut alio eiusdem naturæ.

† berberis.
† al. legunt drach. ij. vulg. ana drach. i.

MAN. EFFICAX est. neque insuaue, si bene præparetur. SVMACH.) Græci Rhun Syriacum vocant. PYRORVM ponticorum.) Ideſt, saporis astringentis & acerbi.

EFFICAX est ac iucundum: dari autem potest ab vnc. j. ad sescunciam, cum nullius in eo simplicis vires sint formidandæ. SYLV.

STRENVE astringit, & refrigerat, vt propterea Mes. non temere dosim trium drachmarum præscribat. Non ergo Syluij consilium satis tutum puto exhibentis sescunciam, præsertim cum citri, aut ribes succo, vt Mes. iubet. præstat enim interdum idem repetere cum securitate, quam audacius semel sumere, & periclitari. COST.

MESVE.

ELECTARIVM de oxalide Galeno adscriptum ad intemperaturam calidam totius, ut in febre æstuosa, vel solius ventriculi, aut hepatis, syncopem, cordis palpitationem, ebrietatem. Recipit xyloaloes, cubebæ, ana † vnciam dimidiam, rosarum rubrarum, coralli rubri, margaritarum albarum, santali citrei, † auellanæ Indicæ, ana drachm. duas, baccarum oxyacanthæ, seminis citreoli, seminis cucurbitæ, seminis cucumeris, ana vnc. semiss. † seminis oxalidis, seminis portulacæ, & bugloſſi, ana drachmas tres, & semissem, spodij electi, gummi Arabici, tragacanthi, ana drachm. iij. boli Armeni drachm. i. & semissem, caphuræ drachm. i. excipe succo citri, aut omphacij coctione inspissato. datur à drach. ij. ad vnciam dimidiam cum aqua frigida. Confest. de acetosis. † drach. iij. † Fausel. † Semin. rosa drach. iij.

Confectio alia G. & est confectio de acetosis faciens ad tremorem cordis, & stomachi caliditatẽ, & æstuationem, & ad feruorem stomachi, & sitim, & fumosam eructuationem, & oris ardorem, & hepar inflammatum, & febrem, & syncopim, & ebrietatem. Vulg. versio sic habet. G

FAVFEL secundum Serap. est auellana indica, arbor cuius emittit cannulas, in quibus est faufel sicut dactylus, & arbor ista non est in terris Arabum, postea dicit auctoritate Isaac benaram. quod defertur ex siz, & est frigida, & fortiter styptica, & fortificat membra, & virtus eius est sicut virtus sandalorum rubeorum, quæ quando non reperitur, ponitur loco eius ex sand. rub. & medietas ponderis eius ex coriandro recenti. CHRI.

NON esse Galeni. Camphora, & Sandali ostendũt. FAVFEL.) Fructus quidam adstringens, antiquis incognitus, nunc auellanam Indam vocant. Bolo armeno caremus, falsum apothecarij passim habent. Cæpit aliud ferri ex orientali plaga, quod nec ipsum esse verum Armenicum puto. H MAN. Fausel.

GALENO id male tribui indicant santala, & caphura, & auellana Indica, cubebæ, spodium Arabum, ideſt ebur vstum (nam Græcorum spodium, ideſt cinerula, metallicum est excrementum pompholygi congener in corpus non recipiendum) margaritæ nusquam quod sciam, Galeno appellatæ, vel vsurpatæ. SYLV.

GABRIELIS est nõ Galeni. Appelles autem de acetosa, ideſt oxalide, vt Syluius, aut de acetosis vt alij, nihil refert. Illud autem magis quid sit faufel, ac COST.

quid

quid eius loco sumi debeat. Aiunt Arabes faufel Indam esse auellanam. & fructum nos alias habuimus, cum moscatis nucibus repertum, qui foris nostratis auel lanæ duriori cortice obtectæ faciem haberet, intus vero nucleum amygdalæ. sed raro id ad nos venit. neque an faufel sit constat. Huic loco quid vsurpandum sit, haremus. atque vt alij iudicent, relinquimus. Meminit de faufel Auic. 2. Can.

MESVE.

CONDITVM ex prunis ventriculi ardorem, & inde natam sitim extinguit, febres mitigat, aluum soluit. Accipit carnium, prunorum nigrorum, oblongorum, †mediorum, subdulcium, elixatorum in aqua, cui portulaca incocta fuit, lib. ij. sacchari albi lib. j. aquæ violarum lib. ij. coq; igni lento ad crassitudinem, reconde vitreo vase. Da ab aureis quatuor ad sex aureos.

MAN. NON displicet, modo stomachus non sit valde debilis. MVZORVM,) ideſt, quæ dulcacida sunt.

COST. QVVM *hic varient miro modo codices, non est improbanda vulgata lectio, quæ habet, saccari libram vnam, aquæ violarum libras duas. quanquam enim saccari mensura comparata prunorum mensuræ parcior videtur; corpulentia tamen prunorum plurimum facit ad electarij consistentiam. Sed erit nihilominus ori, & ventriculo gratius si libras duas saccari assumas. Aquæ autem violarum nomine infusum intelligendum putamus, quod & alij. est enim electarium hoc, vt ait Mes. subductorium.*

MESVE.

CONDITVM ex sorbis ventriculum roborat, immodicam purgationem sistit. Accipit carnis sorborum propemodum maturorum coctorum in aqua, cui rosæ prius incoctæ fuerint, & † cortices granatorum, lib. iiij. mellis, aut sacchari lib. ij. & dimidiam, coque ad crassitudinem, & reconde vase. Da vnc. j.

† corticum.

CHRI. HOC sæpe vtebatur Thomas de Garbo in fluxibus ventris superfluis, ante cibum assumpto eo in quantitate castaneę crassæ. preparatur tamen cum zuccharo, & non cum melle in forma electarij loco diacitonite sine aromatibus, & efficatius operabitur quam ipsum. Sorbę autem sunt frigidę complexionis & siccæ in primo gradu, quando non sunt maturę. Et sic est finis primę summę de electarijs delectabilibus.

MAN. VEHEMENTER adstringunt, & ad eum vsum communiter paratur, id facturum vehementius, si pro sorbis mespila accipiemus.

SYLV. FLVOREM alui immodicum sistit ante epulas sumptũ, præsertim cum saccharo conditum, in quo malicorij vnc. ij. aut tres, rosarum vnc. iiij. aquæ prius incoctæ fuerint. Ex mespilis vtrisque, & similibus fructibus idem fieri potest.

SVMENDAE *sunt decocti ex rosis, & malicorio lib. iiij. atq; adeo legendum cortices granatorum, non corticum, longe diuerso sensu. Rosæ autem sint siccæ. recentes enim exoluunt. & opus Mesue intentioni contrarium moliuntur.* COST.

SECVNDA PARS PRIMÆ DISTINCTIONIS

De antidotis amaris magnis.

THERIACA diatessaron. ideſt ex quatuor, ad affectos frigidos, tum cerebri, vt epilepsiam, paralysin, spasmum cynicum ideſt oris torturam; tum vētriculi, vt inflationem, & ab eo dolorem, tardam coctionem; tum denique hepatis, vt hydropem, cachexiam, obstructionem; præterea morsui scorpionum, & potioni veneni confert. Recipit autem gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, aristolochiæ rotundæ, singulorum portionem æqualem. trita curiosa omnia melle despumato excipiuntur. Datur ab aureo dimidio ad aureum vnum.

HAEC est secunda pars principalis primæ summæ, in qua auctor determinat de antidotis. i. de medicinis compositis, seu conuenientibus diuersis ægritudinibus, his tamen reductis ad formam electarij, vel solidæ confectionis. Et primo incipit à famoso electario, quod dicitur Theriaca. reperiuntur enim theriacæ duę famosæ descriptiones, & alię quãplures, non sic famosæ. Prima est, quæ dicitur fuisse Galeni, quam ponit Nicolaus in suo antidotario, & Auic. 5. can. tract. primo. & denominatur ab eis, quia ipsi fuerunt inuentores illarum descriptionum. commendatur, & præparatur, & sic plus generaliter habetur in vsu theriaca Andromachi, quam theriaca Gal. licet in simplicibus componentibus eas parua sit differentia. Ponit autem Auic. loco iam dicto laudes, operationes, proprietates, & virtutes: per longa verba dictæ theriacæ Andromachi, verificando particulariter simplicia ipsam componẽtia, ad quem locum recurrendum est pro eius notitia. Dicitur autem theriaca sublimior medicinarum propter eius excellentiam. dicitur etiam theriaca à thero serpente propter trochiscos theri, qui ingrediuntur compositionem eius. ponuntur autem dicti trochisci in quinto can. Auicen. & habet insuper theriaca prædicta diuersas operationes efficere, secundum diuersitatem suę ætatis. seu suæ confectionis, & constructionis. Declarat autem Auicen. loco iam dicto, quod theriaca habet diuersas ætates, sicut & quæcunque composita, & sic diuersimode operantur secundum diuersitatem illarum ætatum, habet enim primo infantiam, secundo pubertatem, tertio adolescentiam, quarto senectutem, & vltimo decrepitã. In infantia autem quę est ætas eius, incipiendo à die suę constructionis, & nouę compositionis perdurans

Duæ theriacæ descr. famosæ.

Theriaces ætates.

vsque ad annos tres, est ista stupefactiua mortificatiua caliditatis innatæ, & quanto plus appropinquat suo principio, tãto plus habet suas operationes efficere, in ætate autẽ pubertatis iam incipit habere virtutes principaliter contra venena calida, & frigida, & contra morsus animalium venenosorum, & contra quamplures alias dispositiones, & ægritudines, de quibus Auic. loco iam dicto, & alij auctores de ipsa loquentes asserunt, & affirmant. & talis ætas pubertatis est à tertio anno vsq; ad nonum, vel decimũ, vel (secundum quod ab antiquis describitur) à quinto anno vsque ad quintumdecimum. In ætate autem senectutis, completas habet, ac perfectas operationes suas. & tunc est in potissimo suo esse cum mirabilibus suis operationibus. de quibus Auic. mentionem facit loco superius allegato. & talis ætas est à vigesimo anno vsque ad trigesimum. Post sequitur mors ipsa, quę ætas decrepitas, quę est, si rationabiliter potest nuncupari, in qua est ablatio cuiuslibet operationis ipsius. Et licet Auic. in can. prędicto loco, & cap. allegato longiores ponat ætates theriacæ prædictę, quia plura aromata ponebantur in ea, quam Archigenis temporibus fiebat, nunc tamen dictæ ætates sunt ei magis conuenientes, & congruæ, & modernis medicis practicantibus magis conformes, & vsuales. Et hic nota, quod si quis diligenter aspiciat mentem Auic. Gal. & aliorum omnium antiquorum auctorum. theriaca Andromachi, ac etiam theriaca Gal. & quęlibet alia theriaca composita efficaciores, & potentiores habebat operationes ipsorum temporibus, & etiam Archigenis quam habeat modo. vel aliqua ex prædictis habeat temporibus nostris. Et hoc idem euenit electarijs omnibus propter defectum quantitatis aromatum in constructione ipsorum, & electariorum. Nam ad lib. mellis ipsorum temporibus in theriaca, & sic in quolibet alio electario poni faciebant drach. iij. aromatum, Nunc autem ne assumentes ipsam abhorreant, solum poni facimus drachmas duas aromatum. & vt minus expendant. & ideo non est tantæ efficaciæ, nec laudes suæ ex ipsa sequuntur, vt eorum temporibus sequebantur. Operatur autem theriaca cum est fermentata perfecte post annum quintum suæ constructionis, quia ante dictum tempus vsus eius non est nisi ad somnum prouocandum cum complexione sua calida, & sicca, quæ vltra secundum gradum modicum accendit, quæ resultat ex simplicium commixtione componentium eam. vincit tamen siccitas caliditatem ipsius. Operatur etiam à forma specifica, aut à proprietate suæ specificæ formæ insequentis mixtionem simplicium componentium eam, & cuilibet de per se, qua complexione calor naturalis vigoratur, & spiritus. Vnde prædicta theriaca generaliter omnibus passionibus nostris, immo quibuscunq; dispositionibus nostris in corporibus, in quibus non est superfluus excessus caliditatis est vtilis, & conueniens, licet plus frigidis quam calidis temporibus. quantitate conuenienter exhibeatur, & maxime in declinatione ægritudinum materialium, & post ipsarum digestionem, vt in fine feb. phlegmaticæ regulariter exhibetur, vacuo tamen stomacho a superfluitatibus, & à cibo, & corpore mundificato diligenter. Sic etiam post eius assumptionem non est cibus, vel potus, vel aliquid aliud assumendum, nisi transactis ad minus quinque horis; & illis elapsis, poterit tamen conuenienter exhiberi theriaca, & similia cum aliquo paruo potu, vt vino, vel aqua stechados, vel maioranæ in passionibus frigidis capitis, vt virtus eo citius euaporet ad caput. & sic etiam cum aliquibus liquoribus frigidis temperatis, vt cum aqua bugloss æ seu melissæ in passionibus cordis venenosis. sed tutius est sine aliquo potu ipsam assumere. Vltimo pro laudibus, & operationibus eius, & modo, & tempore recurrendum est ad Auicen. loco superius allegato, quo diffuse tractat omnia superius allegata prædicta, & maxime circa theriacam Andromachi, quæ omnia intelligenda sunt esse de Theriaca Galen. insuper notandum, quod theriaca non solum est ægritudinum curatiua, sed etiam est sanitatis præseruatiua, & etiam illius conseruatiua, & dosis eius communiter in prouectis ætate erat quantitas lupini, quæ erat pondus drachm. j. Et hæc erat, & esset quando theriaca esset constructa cum lib. mellis vnc. iij. aromatum. sed hodiernis temporibus dosis eius est drachm. j. vsque ad drachm. i. s. propter defectum, & diminutionem aromatum ingredientium compositionem ipsius, vt superius dictum est.

Theriacæ dosis.

Electaria perfectiora extitisse tempore Galeni, quam nunc.

THERIACA dicitur, quia ad morsus valet ferarum. *διατεσσάρων*, quia ex quatuor, ꝑter mel cõponitur. Antiqua est, & valde vtilis. Mulo medici addũt ebur, & vocant *διατέντε*, sublimeq; esse dicunt ad præseruanda, curandaq; iumenta, vt videre potes apud Absyrtum, & Vegetium. MYRRHAM) Hoc tempore apud nos reperire bonam, est difficile. Cum melle,) MEL sit quadruplum specierum in hac, sicut in alijs similibus. MAN.

THERIACA dicitur, quia valet ad morsus ferarum. addito ebore diapente faciunt Absyrtus, & Vegetius mulo medici, iumentis seruandis saluberrimum. a circumforaneis pro magna theriaca passim venditur. SYLV.

CONFICE cum melle. *Quod Manad. quadruplum mellis ad specierum pondus addendum ait, ex vulgata, & communi consuetudine emanat: quæ in huius generis electarijs admitti potest: in purgatorijs secus. aliunde enim mellis desumenda mensura est, vt nos supra admonuimus.* COST.

MESVE.

TERYPHERA antidotus Saracecenica magna coctionem ventriculi, & hepatis suo calore iuuat, ob id flatus dissipat, humores in vẽtriculo, & alijs viscerib. putres absumit, oris & corporis reliqui odorem, & colorem cõmendat, lassitudinem tollit, sanitatem præsentem tuetur, & morborum generationem prohibet, venerem auget, hæmorrhoidas sanat. Recipit autem myrobalanorum cepularum, Indarum, embl. bellericarum, citrearum ana drach. v. cinnamomi, triũ piperum, † eryngij, folij spicæ nardi, cardamomi vtriusque, casiæ, † lepidij, cyperi, apij, linguæ auis, caryophyllorum, behen vtriusque, zingiberis, ana drach. ij. nucis moschatæ, macis, sesami excorticati ana drachm. iij. amygdalarum ambarum ana drachm. v. ligni aloes, mastiches, rhabar-

† Secund. † Setarazi Ind.

rhabarbari, seminis fœniculi, ana drach.ij. ozimi, menthæ siccæ, origani Persici ana drach.j.& semissem. Myrobalani frigentur cum butyro recenti, cæterę species cum oleo amygdalino. mel le excipiuntur omnia. datur a sesquidrachma ad † vulg. vn. drac.iij. addunt aliqui turbith drach. v. † moschi. drach.j. partem quartam, seu grana quindecim.

CHRI. TRYPHERA Græce est dicta delicata Latine Sarracenica, quia à Sarracenis inuenta. Nicolaus in proprio antid. vnam aliam habet descrip. differentem multum ab ista, quæ in Gallia magis in vsu habetur quam ista Mesue. Setaragi quid sit vide apud Serapionem proprio cap. vbi dicit auctoritate Galen. quod virtus eius,& sapor,& odor sunt similia virtuti sapori,& odori nasturcij, nisi qa est minus de siccatiuum, & sic loco setaragi Indi, possumus ponere semen nasturcij.

MANA. TRYPHERA quasi delitiosa vel voluptaria.) SETARAGI Indi.) Est Lepidum dicit Auicenna, quod Indum est. fruſtra parua subtiliaque ligni.

SYLV. TRYPHERA Sarracenica Nicolai Gallis est vsitatior Tryphęræ autem idest delicatæ, dictæ videntur per antiphrasim; sunt enim ob amaritudinē ingratæ. Arabum inuentum esse ostendunt myrabolani,& alia quædam: alij hominem iuuenem redden tes interpretantur. Annos duos seruant. possunt cum sacchari libra vna in vnciam solidum fieri electarium.

COST. TRYPHERAE *vox Scribonio largo medicamenti est nomen causticam vim habentis. Arabibus lau tum videtur significare. Exposcit autem hic seitaragi,* Cap.130. *quæ vox Auic. lepidium quoq; significat. Sed seitaragi tamen quod est lepidum, non est Indum. Indum autem idem Auic. esse ait ligni frusta parua,& tenuia, ac cortices instar caryophylli. Quare non assentiendum Manardo videtur seitaragi Indi nomine lepidium hic vsurpanti. Quid vero seitaragi Indum sit, ex Auic. descriptione non habemus, sed si Bellunensem quis spectet qui in 5. Can. Auic. vbi interpres verterat casiæ seu Indę casiæ, sytragi ipse est interpretatus; seitargi casiæ odoratę speciem esse forte iudicabit. Sed vere neque eadem est vox seitaragi ac sytragi: neque quod Bellunensis Arabicam vocem restituerit, probat id esse casiam Indam: quin antiquum interpretem casiam perperam posuisse potius significat, neque enim immutanda erat lectio si sytragi cassia erat Inda. Adde quod vbi de casia Auic. de hoc seitaragi planè nihil. Quidquid tamen sit, quod ad hunc locum pertinet, si aut seitaragi omittas, aut pro eo nucem moschatam aut quid tale reponas, arbitror non fore piaculum, neq; enim purgatoria hæc sunt de quibus adeo sit verendum. Sanè meminit hic de origano Persico. Eius loco quia Persicum non habemus, Creticum licebit sumas.*

MESVE.

TRYPHERA antid. moschata eadem promittit, quæ prior, sed imbecillius, recipit vero myrabolanorum cepularum nigrarum, embl. bell. piperis nigri, & longi, zingiberis, casiæ, spicæ nardi. † Vulg. addit cyperi. † ana drach.v. seminis anethi, seminis porri; ana † hæucię. drach.ij. seminis † dauci, rosarum rubrarum, cinnamomi, nucis moschatæ, caryophyllorū, ana drach.j.& dimidiam, macis, cardamomi maioris, galangæ, ligni aloes, moschi, ana drach. seminis, nasturtij drach. x. excipitur melle despumato, datur à drach. ij. ad drac. iiij. adduntur interdum scoriæ ferri nutritæ † drach.ij. vnc. ij.

Tryphera muschata quam fecit Alcāzi, exper ANT. ta mirabiliter ad mollificationes,& ventositates Sic legit. stomachi,& viscerum, hæmorroidarum, & ad corruptionem complexionis, & fœditatem coloris cutis,& addit in coitu.

BAVCIA.) Est pastinaca domestica. MANA.

SEM. Bautiæ. *Bauciæ nomen tam sylvestri quàm domesticæ pastinacæ ascribit Serap. efficacior au-* COST. *tem est in oĩbus sylvestris quam domestica Dioscoridi: quo fit vt hic, contra quam Manard. sylvestris potius vsurpanda sit quàm domestica.*

Scoriæ ferri. *Antiqui codices legunt vncias ij. neq; longe est ab huius authoris instituto qui in sequenti triphera tantundem scoriæ addi iubet, quantum pendent cætera. Errant, qui scoriæ ferri loco eiusdem squamam sumunt, quæ malleo decutitur, est enim scoria id inutile recrementum: spongiosum, globosum, quod ferrarij fabri abijciunt: squama vero excremẽtum vtile est, quod in fusorias fornaces iniectum liquescit, & vtile redit ferrum. Porro scoria ad leuorem trita, & aceto macerata vsus est Gal. 9. simpl. ad externos affectus. sed quod is vel vllus Græcorum intra corpus assumendam dederit, nondum obseruaui. Frequenti tamen experimento Arabum, ac posteriorum deprehensum est saluberrimum esse medicamẽtum, & magni vsus in internis viscerum ac præsertim lienis obstructionibus. Eius parandæ hic est modus, vt tritam in fontana aqua diutius abluas, & quæ emergent sordes effusa aqua abijcias, & alia rursum iniecta aqua tantisper insistas dum sordium nihil amplius emergat. tum accerrimo aceto infundenda, ac vt aiunt, nutrienda dies circiter quinque, vt in Tryphera minori Phœnonis Mesues docet. & in leuorem redacta exiccanda, & reponenda. Hac vero etiam ratione squamma, & scobes, & ferri, & æris vbi opus fuerit, sunt paranda.*

MESVE.

TRYPHERA antid. Gal. eadem omnino promitit. Recipit omnium myrobalanorum ana drac.x. zingib.& mastichis, cinnamomi, caryophyllorū, ana drac. vij. galangæ, spicæ nardi, asari, croci, semi. fœniculi, anisi, apij, ammeos ana † vnc.s. costi, pi † drach.iiij. peris nigri,& longi, casiæ, ana drac.iij. nucis moschatæ, cardamomi vtriusq;, macis calami aromatici, ligni aloes, ana drac.ij. † behen albi,& ru- † alusulfis- bri, † rad. piperis, cyperi, ana drach. iij. & semiss. men. ambræ drac.j. moschi † scrup.i. frigentur myro- † drach.i. balani cum oleo amygdalarum dulcium, melle partes duæ. despumato omnia excipiuntur. Scoria ferri in aceto nutrita aliquando additur à Gal. ad mensuram omnium, vel dimidij. Datur à drach.j. ad ij.

Tryphera Galen. confortans stomachum, & ANT. calefacit ipsum. Et confert ad ventositates, & hæc habet.

hæmorroidas,& humorem crudum, & adiuuat desiderium coitus. Et clarificat colorem,& calefacit renes,& confert ad ventositates matricis,& fluxum,qui per hæmorrhoidas.

MANA. NON credo esse Galeni, cum neque behen, neque ambram, neque moschum agnouisse videatur. ALSVLFVMEN.) Difficile est de his barbaris diuinare dictionibus,potes tamen sumere ocimum. Interpres Auicennę exponit radicem piperis. Quidam textus non habent hanc dictionem.

SYLV. NON esse Galeni,indicant simplicia Galeno indicta,& incognita,myrobalani,ambra,moschus, galanga, caryophylla,nux moschata,macis.

COST. TRYPHERA G. *Esse puto Gabrielis. Obscura autem hic est vox alsulfumen. Eius loco Manar. ocimum admittit. cæteri piper nigrum, atque id forte non inepte,significat enim ea vox Arabibus, radicem aut lignum piperis: quæ tamen quia à nobis ignoratur, sumi eius loco piper potest.*

MESVE.

TRYPHERA antid.minor Phenonis. ventriculum,hepar, renes,vesicam roborat,ob id fluorem alui,hæmorroidum,mensium immodicũ cohibet. sanguinis corruptionem,& crudiditates, & in ventriculo putredines humorum emendat,colorem bonum reddit, ac formæ corrumpi cœptæ vitium redimit. Accipit autem myrobalanorum cep. Ind. belleric. embl. nucis moschatæ,ana drach.v. nasturcij, asari, origani persici,piperis,thuris,ammeos,zingiberis, † fructus tamaricis, spicę nardi, schænuanthus cyperi, ana † vnciam dimidiam, scoriæ ferri diebus quinque in aceto nutritæ † drac. xx.myrobalani assentur in butyro vaccino, & cætera inuoluantur oleo amygdalarum dulcium, aromatizentur moschi drach. j. melle despumato excipiantur. Post sex menses datur à drachma vna ad drachm. iij.

MANA. CARMEZIT.) Est fructus Tamarisci: magnam vim habet in adstringendo,quæ hoc desiderant,& præcipue mulierum redundantes menses.

SYLV. EX his omnibus sola ferri scoria, & fructus tamaricis aperte adstringunt, spica nardi,& alia quædam imbecilliter. Eademq; multo plus calore suo,& essentiæ tenuitate menses ac hæmorrhoidas promouerint,quam adstrictione leui sisterint: ob id in hos affectus duos,ea omnia tollerem,vel horum partem bonam, neque solum pondus minuerem. Ad affectus alios frigiditati succedentes, & menses, vt vocant, albos, esse possit salubris:non autem ad eos qui calorẽ sequuntur,nam putredo humorum,& formæ corruptio, qualis in elephanticis, calorem ferè sequitur, rarius caloris imbecillitatem: licet hac mistione integra mirifice valere ad mensium corruptionem, & florem eorum,ac hæmorroidum immodicum vsum suorum affirmet autor Luminaris maioris. Scoria autem in aceto nutritur,dum eo diu maceratur,aliquoties mouendo, vt docemus in nutritione lib.2.pharmacopœiæ.

COST. QVVM *commendet hoc electarium Mes.ad alui, mensium, hæmorrhoidum fluorem,& ad sanguinis corruptionem, videntur tamen in hoc sola ferri scoria,tamaricis fructus,& spica aperte astringere, & alia quædam imbecilliter, atque eadem calore suo, & tenuitate substantiæ aptiora vt menses ac hæmorrhoidas promoueant quã leui astrictione sistant,sed & humorum, ac formæ corruptio qualis in elephanticis, calorem ferè sequitur, raro autem caloris imbecillitatem, quo fit vt bona horum medicamentorum pars, aut omnia sint tollenda. Hæc ferè Syluius. Sed tanti viri pace. myrabolani strenue astringunt qui huius medicamenti, & tripherarum omnium sunt basis. Sed & ex assatione astrictoria vis extollitur, acrimonia vero, & dissectoria, ac reseratrix facultas deprimitur, quod Mes. lib. Can. satis explicauit. præsertim vero aerem, & dissecantem illorum vim reprimit temporis diuturnitas, quo etiam obliteratur quicquid caloris assationis vi concipi in hoc poterat medicamento. Aptum ergo est ad sistendum aluum, menses, hæmorrhoidas. Sed & elephanticis conferre potest. quanquam enim putridorum humorum colluuies in ijs nonnaturalis caloris vim sequitur, ob innati tamen præsertim caloris augetur inopiam, non coquentis, digerentis, & superfluum humiditatum affluxum desiccantis. dum vero corroborant hæc astrictione sua intestina omnia, & principes gignendi sanguinis partes muniunt, ne affluentes alium de humores prauos prompte suscipiant, innatum etiam calorem adiuuant, & sanguinis probi generationem procurant. atq; adeo elephanticis quoq; conferre possunt. ne interea etiam id silentio pertranseam. corruptos humores hoc medicamento myrobalanorum vi deorsum interdum deturbari,id quod ad sanguinis probi generationem maxime facit.*

MESVE.

TRYPHERA alia minor ventriculum, & hepar firmat, lienteriæ confert, & hæmorrhoidibus malignis, & formæ corruptæ. Fit ex myrobal. cœpularum Indarum, belleric. embl. singularum portione pari: hæ butyro vaccino inuolutæ frigentur, melle emblicarum excipiantur,aromatizentur mosco. Addunt alij, cyperi, thuris,asari,seminis apij,& nasturij, ana † script. i.scoriæ ferri nutritæ partes tres.

† Sextã partẽ drachæ.

EFFICACIOR videtur scoria ferri addita, quæ nutriri dicitur, quando in aceto mandet longo tempore. MANA.

INVOLVANTVR in butyro vaccino,& frigentur. *Non vna est myrobalanos assandi ratio. Alij, quod Seruitor, & Syluius, eos succo aliquo astringenti veluti cotoneorum maceratos, & linteo exiccato sartagine assante, vt ne vrantur. alij confractos butyro illitos frigunt eadem sartagine: atque posterior hic modus Mesue præscripto magis respondere videtur, qui de maceratione nihil. Arbitror tamen maceratos primum, postea exiccatos, dehinc illitos butyro, assari posse non præter authoris mentem quanquam de maceratione non meminit. ex hac enim primo, postea etiam ex frixione eorum astrictio magis augetur, atque adeo ad ea efficacius medicamentum redditur quæ author quærit.* COST.

ME-

MESVE.

DIACVRCVMA magna ventriculi, hepatis, lienis, morbos frigidos, ob id diuturnos sanat: & quæ his succedunt symptomata, obstructiones, hydropen cachexiam, colorem corporis fœdum, humorum in ventriculo corruptelam, à flatibus crassis inflationem, dolorem quoque renum, & vesicæ à causa frigida, vel obstructione mitigat, vrinamque prouocat. Recipit autem croci, asari, seminum petroselini, dauci, anisi, opij, ana † vnciam dimidiam, rhabarbari, † mei, spicæ nardi, ana drachm. vj. costi, myrrhæ, casiæ. schœnu anthus, carpobalsami, rubiæ, succi absinthij, succi eupatorij, olei balsami. ana drachm. ij. calami aromatici, cinnamomi, ana drachm. j. & semiss. scordij, scolopendrij, succi glycyrrhizæ, ana drachmas ij. & dimidiam tragacanthi drach. j. melle despumato excipitur. Datur à drachma vna ad drach. iij.

† drach. iiij. † Vulg. addit phu.

CHRI. ISTVD est electarium magnum, & denominatur diacurcuma à quadam radice, quæ nominatur rubea tinctorum. Et à quibusdam dicitur quod curcuma est species chelidoniæ, sed hic sumitur pro rubea tinctorũ. valet principaliter ad omnes ægritudines frigidas antiquas, factas à materia frigida, & maxime hepatis, & splenis, cum quibus coniungitur debilitas virtutis digestiuæ, seu sanguificę cũ oppilatione ipsius, aperit enim oppilationes ipsius, & hepar calefacit, & virtutem digestiuam corroborat, colorem totius bonum efficit, & mortificatum bene viuificat. vnde eius principaliter operatio est in corporibus cacheticis, ideſt ad hydropisim præparatis, & sic in tali dispositione principaliter communiter vtimur. valet etiam in passionibus renum, & vesicæ frigidis, & etiam stomacho, & alijs in litera positis. Cachexia enim est dispositio prima ad hydropisim, in qua color corporis incipit dealbari, & aliqualiter citrinari, substantia corporis mollificari. Et dosis eius est à drach. j. vsque ad drach. iij. Et potest simul assumi cum modico vini subtilis, vel cum aquis aperitiuis calidis conuenientibus hepati, de quibus inferius mentionem faciemus. Et vsus eius potest esse continuis diebus pluribus, nisi in tempore magni feruoris, & in corporibus quamplurimis febrientibus, nisi cũ eo administretur electarium minus calidum, vel frigidum, vt cum diarhodõ abbatis, vel cum triasandalis. & assumendum esset cum aquis temperatis, vel frigidis, vt cum aquis radichij, seu lupulorum, vel endiuiæ, seu seminum communium, vel cum vino aqua limphato. Sumitur hic eupatorium. herba est nota, conferens multum malæ complexioni frigidæ hepatis, & oppilationi eius, secundum omnem modum administrationis, & maxime in aqua distillata. & sic habetur plus in vsu. & est calidæ complexionis in primo, siccæ in secundo. sumitur & lingua ceruina. herba est nota, quæ multũ valet in passionibus frigidis ipsius splenis, & oppilationi, & duritiei eius: & est calidæ, & siccæ complexionis in secundo. Et nota, quod licet reubarbarum ingrediatur huiusmodi cõ-

Curcuma.

A positionem. non tamen efficitur solutiuum propter paruam eius quantitatem, quæ ingreditur, & leuem dosim, quæ assumitur ex toto composito.

MELIVS est hanc dimittere, quia non bene confi- MAN.
citur. si quis tamen conficere eam velit, videat vt habeat verum eupatorium: nam quod passim vtuntur, mendax est. Sed & verum meon. & scordium non agnoscunt, vt oleum balsami taceam. Scolopendrium est, quam vulgo citrach appellant.

Δὶ ἐρυθροδάνε Græcis potest vocari: nam curcuma SYLVII.
B sit Arabicis, ἐρυθροδάνον, id est rubea: alijs placet curcuma esse chelidonium à cuius colore flauo huic antidotos sit nomen, vel corrupte pro διαχρόκε, quem capit largiorem.

EX croco nuncupari hoc electarium puto, corru- COST.
pta voce, recte autem diacrocoma, sæpe enim ex eo, quod primo loco in medicamentis sumitur, ea Arabes denominarunt. Ita electarium de gemmis, alchermes, de xiloaloe, de citro, de galanga, diarhodon, caryophyllatum, nardinum, & alia multa, quamuis non omnia. Non venit hunc in locum curcuma, aliudque est curcuma ab erithrodano Mauritanis, contra quam nonnulli sentiant. Porro autem, vt de croco aliqua. Crocum tota ferè Italia colit. sed copiosissimum, & probatissimum mittit Aquila Vestinorum. Adulterari interdum audio salitæ bubulæ filamentis. sed adulterinum ab ijs, qui syncerum sæpe tractarunt solo intuitu deprehenditur. est enim adulteratum colore minus viuido, & maceratum aquam minus inficit. Numeratur inter cardiaca. vias scilicet spirituum calore, ac substantiæ suæ tenuitate laxat, & per-
C uium corpus reddit. spiritus frigidos, & sopitos calfaciens excitat, turbulentosque, ac crassos depurat vi, quam insignem habet discussoria, & eosdem naturæ nostræ gratiores facit iucundo odore. atque astrictoria, quam mediocrem habet, facultate, solidas cordis partes corroborat. Copiosius tamen assumptum in interitum etiam perducit, arbitror ob nimiam spirituum dissipationem. Obseruatum etiam est, qui croci sacculo puluinaris, aut strati vice vsi sunt, oborto insigni capitis dolore cum incredibili grauitate, interüsse. nempe dum sui tenuitate in intimos cerebri anfractus penetrat, & calore vaporum copiam secum ducit, opplet adeo caput, vt occluso spirituum transitu suffocentur. Porro planta ex qua crocum, nulli non cognita est. sed & hæc duarum specierum: maior & minor. maior post autumni æquinoctium, minor vere ferè pri-
D mo floret, vulgato illo, & flore, & folijs, & radice longe minor, eadem tamen in omnibus facie. hoc nos frequenter vidimus, & collegimus in monte S. Iuliani Pisis, & coluimus in hortulo nostro Laudæ plures annos. Sane meminit hic de eupatorio Mes. Manardus vero legitimum reperiri dubitat. Sed nunc Mesue eupatorium agnosci satis constat. estque id herba Iulia de qua lib. simpl. Meminit & de balsami oleo, quod licet vix apud summos reges reperiatur, nos ipsi tamen habemus munere Iosephi Parpallioni nobilis Nouarienſis, & medici præstantissimi, ex Cayro, vbi multos egit annos, delatum. quum autem eius non est copia, pro eo expressum ex myrrha oleum satisfaciat.

ME-

MESVE.

† hoc addit cyl.

DIACVRCVMA minor idem pollet, † (sed imbecilius.) Recipit spicæ nardi, myrrhæ, casiæ, croci, schœnanthi, costi, cinnamomi ana, melle despumato excipiuntur.

ANT. habet. Diacurcuma minor valens ad ea sicut maior. Recipe spicæ, myrrhæ, casiæ, croci, floris schœnanthi, costi; cinnamomi, ana. confice cum melle despumato. & est bona, & experta.

MAN. MINOREM hanc quiuis parare potest: non multum enim errabit qui herbam Schæni pro flore receperit.

SYLVII. HÆc ab vsu recessit, & quæ maior, & minor, tam Auic. quinto can. quam Serapioni in antidot. scribitur.

COST. NON *desunt iunci odorati flores pro hoc parandomedicamento. sed, vt & Manard. sumi folia possunt etiam opportune.*

MESVE.

DIAMORVSIA præstat quæ diacurcuma: nam affectus ventriculi, hepatis, lienis, frigidos, proindeque chronicos sanat; hydropen, frigidam ventriculi intemperiem, ac inde natam crudorũ succorum copiam, & dolorem. Recipit autem croci, acori, ana drach.ij. myrrhæ, drach.iij. baccarum lauri, drach.ij. & s. dauci cinnamomi, casiæ, cymini carmeni, carpobalsami, schœnu anthus, semin. apij, anisi cardamomi, spicæ nardi, menthæ siccæ, † marrubij † ammeos, ana drachm.j. costi, trium piperum, ana † drach.j. melle despumato excipitur. Datur à drachma vna ad † drach.iij.

† marrubiu † drachm.s. † ad drac.ij.

CHRI. DIAMORVSIA raro in vsu habetur. hæc descriptio videtur concordare cum illis quas describunt Auic. in quinto can. & Serapio in proprio anti. & appellat apud istos istud electariũ hamorusia.

MAN. DAVCVS est trium specierum.) Eligẽdus est Creticus, cuius flores & semina alba. ACORI.) de hoc quid sentiam, infra notabo. MARMACVR.) idest Melysophyllon.

SYLVII. ELECTARIVM hamorussa dicitur Auicen. quinto can. & Serap. in Antidotario.

COST. *SI legitimum est balsamum, quod ego habeo, profecto cur vulgatum carpobalsamum, atque etiam xilobalsamum eodem, licet inferiori, odore saporeq; prædita legitima non sint censenda, non intelligimus. qui tamen secus senserit, pro carpobalsamo cubebas poterit vsurpare.*

MESVE.

DIALACCA magna ventriculum, & hepar roborat, hepatis obstructiones aperit, eius scirrhum dissoluit, & his nascentem cachexiã, & hydropen sanat, vrinas mouet, lapidemque renum, & vesiccæ frangit. Recipit laccæ lotæ, rhabarbari ana † dra-

† drach.iij.

E chm.ij. spicæ nardi, mastiches, schœnu anthus, costi. myrrhæ, croci, cinnam. bdellij, seminum apij, anisi, ammeos, fęniculi, succi absinthij, succi eupatorij, sabinæ, asari, aristolochiæ, gentianæ, hyssopi siccæ, amygdalarum amararum, rubiæ, † ana drach.j. & s. piperis nigri, zingiberis, ana drach.j. myrrham, & bdellium vino infunde, cętera tere, omnia melle despumato excipe. Dabis ab aur.j. ad aur.ij.

† Vulg. addit casia. cimarum schœnãthi.

DIALACCA maior, est efficax & experta, & quasi consimilis operationis cum diacurcuma maiori, sed magis, & plus appropriatur passionibus renum, & vesiccæ, & lapides frangit per vias vrinæ educens. Et dicitur dialacca à quodam gummi quod vocatur lacca, quæ ingreditur eius compositionem. Et modus assumptionis eius, & tempus, est secundum regulam datam in electario de aromatibus secundum descr. Gal. Et dosis eius est sicut dictum est de diacurcuma. Est aut lacca, Gummi quod portatur de Arabia, & est calidum in primo, siccum in secundo, coloris citrini rubei, & cum ea tingitur sericum quantum ad colorem cremusi. Abluitur autem secundum quod hic conuenit cum decoctione schęnanthi, & aristolochiæ, per quam ablutionem acquirit subtilitatem, & apertionem maiorem. Sauina. Arbor est nota, calida, & sicca versus tertium gradum, & est multæ apertionis, & prouocationis. Bdellium gummi est arboris in terra arabum, & est calidum, & siccum in primo cum virtute mollificatiua, & resolutiua, & est bdellium Syriacum. ideſt de Syria, & est Iudaicum, & melius.

CHRI. Dialacca vnde. Gummi. Lacca ablutio qualis. Sauina. Bdellij.

F

G

HAc tutius vtimur, quã Diacurcuma: omnia, quæ in ea ponuntur, nota sunt, solum attendendum, vt lacca sit quod dicunt Græci κάγκαμον, quia arte alia paratur, qua passim infectores vtuntur.

MAN.

Διακαγκαμόν Græcis diceretur: id gummi sæpe adulteratur, eoque infectores passim vtuntur, sericum colore Kermesino tincturi. Hæc tutior est, quam diacurcuma. Lauanda autem hic lacca decocto schœnu anthus, & aristolochiæ, vt essentiæ tenuitate assumpta valentius aperiat. calida primo gradu, sicca secundo. Cymas, seu summitates schœnu sustuli, quod hæ cum floribus sumantur, quibus sunt inferiores.

SYLVII.

VVLGATAM *Laccam, gummi, scilicet illud rufum, pellucidum, mirrhæ aspectu simile, furculos quosdam ligneos inuoluens, verum esse cancamum Græcorum, fatebitur qui Matthioli commentaria in Dioſc. legerit. Esse vero eam laccam quoque Arabum, de qua*

COST.

H *scilicet Auiten. & Serap. ex Isaac sententia, pro certo habeo. Quanquam enim (quod quis obijciat) nunc eius vsus ad inficiendum est nullus; erat tamen superioribus annis, sicuti ex fide dignis, & expertis artificibus intelleximus, multus, & frequens. immo color qui ex lacca, pertinacius inhæret, quàm qui ex cocco, vel chermes, quamuis minus sit floridus. Omissa est nostra ætate ob chermes copiam, cuius paucos ante annos erat inopia. Ex illius reliquijs vbi serica opera infecerant, parabantur pastilli nullius infectoribus vsus, sed à pictoribus expetiti, sicuti innuit Serapion. quod nunc quoque fit vbi infecta sunt serica ex chermes. ex reliquijs enim ipsius eodem exemplo pastillos parant in picturę vsum. Ergo qui laccam illam nullius esse aiunt ad inficiendum vsus, falli puto. Quanquam vero infecturam ex lacca,*

charmes

charmes vocari Serap. affirmat, hoc tamen non per- A
ſuadeat Arabum laccam chermes fuiſſe. vocabatur
enim chermes etiam tinctorium coccum, quod granam
vocant: neque chermes noſtrum, de quo ſupra, lignorũ
circumuoluitur ſurculis, vt lacca Arabum: ſed, vt di-
cebamus, ad pimpinellæ radices. neque etiam aſpectu
eſt rubrum, vt lacca Serapionis, ſed purpureum. Ex his
ergo conſtare puto pro lacca in Arabum medicamẽtis,
vulgatam laccam naturalem, verum ſcilicet cancamũ
Græcorum, eſſe vſurpandum, non autem chermes no-
ſtrum, quod non norunt Græci, aut Arabes: neque vul-
garem ſanguinis draconem, quo infectores nõ vtuntur,
ac ne norunt quidem. Vtrum autem in medicinæ vſum
ſumendi ſurculi, an gummi, quia Arabes interdum li-
gna laccæ, ſeu laccam lignorum expoſcunt, ſunt qui non
mediocriter ambigant. Sed ſolum gummi accipiendũ B
abiectis ſurculis docemur ex Serapione. is enim expli-
cans quo pacto abluenda ſit lacca, vbi contuſi ſurculi
ſunt (vna ſcilicet cum gummi) ſuperiecta calida aqua
ex ariſtolochia, & iunco odorato, agitari iubet piſtillo,
& quod poſtea reſederit abiecta aqua ſiccandum: ac ſi
pellucidum fuerit reponendum vitreo vaſe, ſin minus,
repetendam purgationem, vt pelluceat. Ex his, quum
ſurculi non ſubſideant, ſed emergãt, ſolum autem gum-
mi ſubſideat, vt illos quoque cum aqua abijciãs, puto
oportere. Non ergo vt eos ſumas, iubent Mauritani,
quando laccam lignorum petunt, ſed vt probatiſſimam
deligas admonent. duplex enim affertur lacca, craſſior
quædam lignoſis ſurculis nõ aduoluta, ſordida, & opa-
ca: alia quæ ſurculoſa eſt, longe lucidior, purior, &
omnino præſtantior. hanc ergo docent, vt deligas abie-
cta craſſa, & ſordida. Porro ex qua nam arbore lacca C
proueniat, & quid ſit, quum Serapion ex Raſis ſenten-
tia rorem ferè eſſe aſſerat collectum in meſpilo, recen-
tiores tamen qui Indiarum luſtrauere orbem, lachrimã
eſſe aiunt (quod veriſimile eſt) arboris iuglandi noſtræ
ſimilis. Audio tamen viſum eſſe Venetijs ramulum,
cui vtraque hæc inerant, & lacca & caryophylli, quaſi
ex eadem arbore vtrumque proueniat.

MESVE.

DIALACCA minor, eadem poteſt, (ſed inefficacius.) Fit ex laccæ lotæ, croci, coſti, ſchœnu anthus, rubiæ, ariſtolochiæ longæ, glycyrrhizæ, piperis, ana drach. vna, & dimidia, rhabarbari drachmis tribus, myrrhę, bdellij, ana drachma vna, D miſtis vt in priore.

MAN. HÆc quoque bona eſt, & facilius, quam prima parari poteſt.

SYLVII. ACTVARIO deſcribitur διὰ λακκὰν duplex, ex his duabus ferè ſumpta: vt hæ, & aliorum aliæ, ab vſu receſſerunt.

COST. ARISTOLOCHIAE longæ. *De Ariſtolochia ſatis lib. ſimpl. Quod hic rotundã aſſumendum nonnulli aiunt, legique in caſtigatioribus textibus ro-tundam, non negamus. noſter manuſcriptus longam habet, vt & impreſſi omnes. neque id multi facerem vtrã ſumas, quando quæ author de hoc medicamento polli-cetur, ad eadem longa ſatis eſt opportuna.*

MESVE.

LECTARIVM ex Rhabarbaro, obſtructiones potenter aperit, & indenatos affectus, icterum, febres putridas etiam inueteratas, formæ corruptionem ſanat. Recipit rhabarbari, ſucci eupatorij, 1 ucci abſinthij, ana drachmas v. myrrhæ, croci ana drachmam vnam, ſpicæ nardi, aſari, caſiæ, ſchęnu anthus, fumariæ, ſeminis aniſi, apij, amygdalarum amararum excorticatarum, ana drachm.s. melle deſpumato.

PLACET mihi & hæc, ſi bene paratur: multum MAN.
enim in mulieribus valet, quibus ob malam hepatis
temperaturam ad frigidum, retinentur menſes.

AMYGDALARVM amararum. *Amygdalæ* COST.
amaræ ex planta ſunt congeneri illi, quæ dulces
profert. ſunt tamen qui perſici nucleos earum loco aſ-
ſumant, quos, quanquam non ignoro plurimi eſſe vſus
ad eadem ferè, ad quæ amygdalæ amaræ, perperam ta-
men agunt, qui vſurpant, vbi harum copia eſt. ſubſtitui
tamen poſſunt in inopia. Ex amygdalis ſeu dulcibus,
ſeu amaris detrahendus eſt cortex, non calida aqua, ſed
cultello. Puluerabis autem eas facile, ſi in mortario
poſitas momento ſcriptoriæ chartæ, qua nunc vtimur,
veluti tegas, & parumper paſtillo tundas. excipitur
enim in chartam oleoſi illarum humoris nõnihil, atque
abiecta charta in tenuem poſtea duci puluerem poſſunt.
Sed præſtat forte, cum rebus alijs in puluerem antea re-
dactis conterere. ita enim quidquid olei terendo effluit,
in pulueres illos excipitur, & facultas amygdalarum
integra ſeruatur.

MESVE.

LECTARIVM diacoſton, obſtructa viſcera liberat, & indenatum dolorem mitigat, hydropem gigni cęptum perfici prohibet. Recipit coſti amari, caſiæ, cinnam. ana drachm.v. aſari. drachm.iij. rhabarbari, ſchęnu anthus, ſeminis apij, aniſi, ana drach.iij. croci, ariſtolochiæ, myrrhæ, ana drach.ij. mellis deſpumati q.ſ.

POTENS hoc eſt in quauis temperatura frigida, & MAN.
humida, & in obſtructione: procurandum tamen
vt verum coſtum habeamus.

COSTI &c. *Coſtum quum triplicem faciat Dio-* COST.
ſcor. Arabicum, Indum, Syriacum, noſtra hac
ætate nihil habent ſeplaſiæ, quod veri legitimique coſti
faciem referat ſine controuerſa. De vulgata ſane ra-
dice, quam ex Gargano Apuliæ delatam, amarum co-
ſtum officinæ vocant, non eſt, vt verbum faciam, quando
vna leuitate excepta nulla prorſus in ea ſpectatur coſti
nota. inſipida enim eſt, ac inodora, & nulla illi demum
gratia ineſt. quum tamen coſtus, & excelleret acrimo-
nia cum leuicula amaritudine, & odore maxime com-
mendaretur, quem etiam in odoratis vnguentis vſur-
parent. iure ergo à peritioribus pro coſto nõ admittitur.

Oſten-

Ostendunt alij Venetijs magnam quandam radicem ex Indijs allatam, densa substantia, colore nigro, & leui amaritudine, & costum dulcem vocant: sed & hæc odore caret, & acrimoniæ dulcoris saporisve alterius vix quidquam prodit degustata. Allata etiam nuper est ex Indijs radix alia crassiorem zedoariam magnitudine duplo superans, albo, si transuersim feces, pulchro quodam fibrarum ordine distinctam à medio veluti centro ad extimam superficiem ductarum, vt in rhapontico. atqui odore hæc leui aut nullo, acrimonia autem quum linguę admoues, tenui, amarore vero vbi paululum degustaris tam insigni ac pertinaci, vt vix tandem fauces abluto ore expedias. quæ omnia nos persuadent abesse radicem hanc à legitimo costo plurimum. Affertur etiam ex Indijs radix alia zingiberis æmula, foris alba, intus subcrocea, cupressi odorem quum mãditur referens: atque hanc legitimum esse costum nonnulli putant. Verum, quum huic leuissima, & acrimonia, & amaror & odor insit, dissentire ego quidem ab illis cogor: suspicor vero Indi cyperi potius esse speciem, quã costi. Consultius autem mea quidem sententia alij odoratum vulgaris Angelicæ radicem, alij etiam vulgatam zedoariam costi species putant. Inest sane Angelicæ radici præter eximiam odoris suauitatem, insignis quoque acrimonia, & amaritudo leuis. est & zedoaria acris, ac leuiter amara, & odore suo ferit caput. quę costi sunt legitimi qualitates. Cæterum de Angelica quidem hoc obstare videtur, quod illi tanta acrimonia non ineſt, vt exulceret, quod præstare costum Gal. testatur. De zedoaria vero multa sunt, quæ non temere obijcias. Ac primum, quum costus suauissimo esset odore, sapore vero acri magis, quam amaro; inesse hæc zedoariæ non videntur. graui enim potius odore est; & amaritudine, longe quam acrimonia maiori. quum etiã costus exulceret Galeni testimonio, zedoaria non exulcerat: atque quum costum helenij radice adulterari scribat Dioscor. radice quoque vt sit magna, & vegeta oportet. talis enim helenij est radix. Ad hæc, siue Arabicum, siue Indum costum dicas, grauis hæc est radix colore potius luteo, quam albo, quũ Indus, atque Arabicus sint leues, atque hic candido colore, is vero nigro. quod si Syriacum dixeris, grauis enim zedoaria est, & buxeo colore, quæ duo Syriaco costo Dioscor. inesse testatur: atqui zedoariam non ex Syria, sed ex India afferri constat. Tot ergo & tam variæ sunt de costo opiniones. de quibus quidem si & nobis proferre liceat, quod sentimus, prætermissis alijs, non temere agi videtur, qui Angelicam, & zedoariam inter costi species recensent. Equidem quod ad Angelicam pertinet, quũ obijcitur non tanta eam vigere acrimonia, vt exulceret, Galeni verba puto diligentius perpendenda. neque enim is costum ait exulcerare quando manditur, sed, si ex illo, & oleo corpus confricatur, scilicet calefacta olei, & costi vi particula, non difficile est summam quoque abradi cuticulam. solet enim vel sola interdum frictio, vbi sit asperior. idem præstare. Adde vero etiam costi huius nostratis acrimoniam ex Italici soli clemẽtia posse imminui. De zedoaria vero quanquam non sum nescius de hac, & costo seorsum egisse Auicen. & Serap. incertos fortasse ac nescios eandem duo illa rem esse, coniecturam tamen non mediocrem hæc faciunt, vt eãdem esse cum Syriaco costo zedoariam putemus, grauitas, color buxeus, odor non vulgaris, acrimonia, amaror, dotesque aliæ multæ experimento comprobatæ

E quales costo ascribit Dioscor. vt est excalfactoria. vrinas ciere potest, vteri affectibus, atque eius, & ventris flatibus mire confert, ac ne reliqua particulatim prosequar, collato sapore eadem posse docemur, quæ costus. At aiunt odorem non suauem esse, atque acrimoniã esse amarore inferiorẽ. Mihi vero ac palato multorũ (quod aliorũ pace sit dictum) suauissimus est odor, acrimoniaque ipsa longo excessu, quàm amaritudo superior, atque vix quidẽ amaroris quidpiam ea degustata percipio: linguam vero profundius, & diutius feruere sentio. An vero tam sit acris, vt exulceret, experiundum esset, vt etiam de Angelica diximus, addito oleo ac confricato ex ijs corpore, neque vni gustatui fidendum. ac feruor certe qui illi inest, consentire hac etiam in re videtur. De helenio autem cui similem esse costũ oportet, ne plura dicam. Comagenum helenium de quo Dioscor. quale sit

F non noui, nostras vero præter crassiorem illum, vt ita dicam radicis caudicẽ, appendices quoque digitali crassitudine habet plures, quæ zedoariæ magnitudinẽ emulentur. sed illud etiã dixerim, quod si exiccatam helenij radicem dissecueris, colorẽ in extimo cortice nigricantem spectabis, qualem in zedoaria. Nihil ergo obstare hactenus videtur, quo minus costum esse zedoariam putemus. atque non illum sane Arabicum, vt nõnulli sentiunt, grauior enim est zedoaria, neque prorsus cãdida, sed Syriacum à Dioscoride vocatum. buxeo enim colore est, & est grauis. At ex India (aiunt) non ex Syria affertur. Fateor deesse hoc ad notas à Dioscoride ascriptas. Suspicari tamen licet, Dioscoridis tempestate aut Syriam huius generis costũ coluisse, aut ex Indijs in Syriã translatum frequentiori, quàm nunc commeatu, Syriaci nũcupationem suscepisse. alioqui autẽ quod in alijs quoque obseruare est, Dioscoridi costi historiam non admodũ patuisse ex eo constat, quod de plantæ figura, atque historia cuius hæc est radix, ne verbum quidẽ. Sed quid hoc loco sumendũ pro amaro costo quẽ Mesues petit? Est ne ẽt dulcis costus? Meminere certe Arabes, & de costo dulci, qua voce quid intellexerint, fatemur ignorare. Quidqd tamen id fuerit, eius loco & vniuerse p costo, si per me liceret, à zedoaria, & Angelica non abstinerem, quoad costum amarum, & dulcem legitimũ aliquis ostenderit.

G Calami aromatici. Quod vulgo calamum odoratũ vocatur, legitimum esse acorũ, non possum ego certe nõ sentire cũ Manardo, pro qua sententia Matthiolus quoque pugnat. Hodie vero etiam Turcis acorũ vocari audio. Calamum autem aromaticum intelligo prostare in Aegyptijs, & Asianis officinis ea prorsus facie, quàm Dioscor. delineat, vocarique cassab osseri, est autẽ cassab

H canna. Sed mirum quod cum tam frequenti nostrorum mercatorũ negotiatione Venetijs hactenus sit ignotus. Eius vice quũ & Gal. & Paulus muscum arboreũ substituant, quæ tamen longe viribus inuicem differunt, nõ errabis fortasse si vulgato hoc calamo aromatico, vero scilicet acoro vtare, minori tamen portione, quãdo acorũ tertio ordine calfacit, calamus in secundo reponitur.

MESVE.

Confectio Mesue ex inuentione nostra.

LECTARIVM à nobis inuentum, ventriculum & cætera viscera roborat, & calfacit: ob id lienteriam, diarrhœan, dysenteriam hepaticam, & alios dictarum partium affectus frigidos sanat, & immodicam medicamenti purgantis

vacua-

vacuationē ſiſtit, & hæmorrhoidas, flatus quoque diſcutit. Recipit ligni aloes, galliæ moſchatæ, ſpicæ nardi, cyperi, calami aromatici, an. drach. ij. cymini Carmeni aceto vigintiquatuor horis infuſi, & aſſati, drach. iij. ſeminis porri torrefacti drachm. j. & dimidiam emblicarum bellirici. ſucco † intybi infuſarum, & toſtarum. nucis moſchatæ, ana drach. ij. & ſemiſſ. ſeminis naſturtij toſtorum drachm. vj. ſeminum vuarum drach. v. ſem. myrti tenuiſſime tritorum drac. xxvj. balauſtij, coneharum vſtarum, thuris, fructus tamarici, ana drachm. ij. & ſemiſſ. ammeos drach. iij. Tere omnia, & frige in vino odorato. & ſicca, frige iterum aqua cydoniorum, aut baccarū myrti, & ſicca: iterum tere ſubtiliſſime, excipe miua aromatica. Dantur drachmæ tres cum ſyrupo cydoniorum, aut myrtino.

† cytoniorū.

MAN. SICVT Alchol. in tenuiſſimum pulverem. Per conchulas aduſtas, intellige coopercula paruarum conchularum, qualia apud nos multa, vt quæ piperatia vocant, & ſimilia: quanquam meliora eſſent, quæ blattas byzantias vocant, & Græci onychas, hoc eſt, vngues.

COST. CONCHVLARVM aduſtarum. *Hoc medicamentorum genere vſi ſunt, & Græci, ſed extrinſecus. Arabes etiam intrinſecus. Hic quanquam non ignoro Manardum virum ſcientia præſtantiſſimum, eorum teſtas, quæ capparotia vocant, ſiue onyches, ideſt blattas byzantias vſurpare: mallem tamen ego cum alijs, margaritiferis conchis vti, quas Serap. vbi margaritarum deſit copia, vſui proponit.*

MESVE.

ELECTARIVM alterum confirmans ventriculum, & viſcera alia roborat. fluorem alui à cauſa calida, vel medicamento nimis purgante ſiſtit, appetentiam excitat. Recipit † nucleorū myrti læuiſſime tritorum † vnc. j. & s. roſarum, ſpodij, rhu, trium piperum, ſantali, balauſtij, gummi aſſi, ana drach. j. & s. granorum granatorum aſſatorum drach. vij. coriandri infuſi in aceto, & aſſati † vnc. ſemis, ſeminis roſarum, ſemi. oxalidis, ſemi. plantaginis, ana drach. ij. trita probe omnia † frigantur ex omphacio, vel ſucco myrti, & aceto, ſiccenturque. excipiantur deinde miua acetoſa. Dantur drach. ij. vel iij. cum ſyrupo cydoniorum acidorum.

† granorū. † drach. xij. † drach. xij. † ficentur.

MAN. MAGNAM vim haberet adſtringendi, ſi bene pararetur. Seminis roſarum.) Quid ſit, vide in noſtris epiſtolis.

COST. SANDALORVM. *Sandalum non defuere ex recentioribus qui aſpalathum eſſe crediderint: de quo Dioſc. ſed horum ſententiam hæc refellunt, quòd de ſandalo, & aſpalatho diuerſis locis Serap. agit: quod, quum aſpalathus, vt ait Dioſcor. ſurculoſus ſit frutex, multis ſpinis horrens, ſandalum, vt ex Indiæ commentarijs legere eſt, arbor eſt proceræ magnitudinis, neque ſpinas habet. aſpalathus rubens odoratus, albus inodorus: contra ſandali albi rubris multo odoratiores. aſpalathus acribus conſtat partibus, ob quas calefaciendi vim habet, ſandalis nulla acrimonia: & nullus aut certe exiguus calor, vt in confeſſo eſt omnibus.*

Sem. roſarum. *Roſarum ſemen quamquam Plinio id luteū nuncupatur, quod capillamentis roſarum inſidet, vere tamen ideſt ſemen, quod in rubro calyce, quum maturauerit, durum ac veluti acinus reperitur. Hoc contra quàm Manar. ego potius vterer, vbi ſemine ſit vtendū, efficaci ad fluorem album muliebrem, ac ad gonorrhœā præſidio, vt quotidianum experimentum docet. Sane quod ad huius electarij calcem ait fricentur ex omphacio. legendum dubio procul.* frigentur. *vt etiam in ſuperiori. ita enim maior adſtringendi vis medicamento comparatur, quod authoris fuit propoſitum.*

MESVE.

ELECTARIVM Alcanzi, vētriculum, & hepar calfacit, & roborat, ob id appetētiam excitat, coctionem iuuat, flatus diſſipat, vomitum pituitoſum, & ab eo virium diſſolutionem emendat. Recipit autem roſarum, coſti, ſpicæ, ana † vnc. dimid. florum † granati ſylueſtris vnc. vnam, nucis moſchatæ, calami aromatici, caryophyllorum, macis, cardamomi, ana drach. iij. & ſemis. † zingiberis drach. ij. myrobalan. Indorum, emblic. bellirici. ana drach. vj. granorum myrti libram vnā, balauſtij, thuris, corticum citri, fructus tamaricis, ana † vnc. ſemis. Feruefiant ſemel omnia in vino generoſo antiquo, poſt ſiccentur, feruefiāt deinde ſemel in ſucco cydoniorum, exiccenturque in vaſe terreo vitrato, terantur tenuiſſ. miua excipiantur. Dantur drachmæ † tres cum ſyrupo cydoniorum.

† drach. iiij. † alchelin. † Vulg. add. cyper. drach. ij. trium piperū ana drachm. ij. & s. † drach. iiij. † drach. ij.

FLORVM Alchiel. credo legendum eſſe alKilchil, quod vocant Arabes granatum ſylueſtre. MAN.

FLORVM alchelin. *Roſmarini florem interpretantur. neque importunus certe is eſt ad vſum, qui ex hoc electario expetitur. Manardus tamē alchilchil legendum putat, eſtque id ſylueſtre punicum malum: vt propterea Manar. ſententia author balauſtium quærat. Cæterum infra etiam balauſtium petit Meſue, atque adeo cadit Manardi coniectura, ni ipſi fallimur: ſumendi ergo iudicio noſtro roſmarini potius flores.* COST.

MESVE.

ELECTARIVM ex Laſere ad febres antiquas, & circuitus repetētes, vt quartanas (quotidianas) ſomnum grauem, tremorem, venenoſos morſus. Recipit † liquoris Cyrenaici, piperis, myrrhę, foliorū rutæ ſiccorum, ana † vnc. dimid. melle deſpumato excipe. Datur à drach. j. ad aureum vnū in febre cum oxymelite per horam ante acceſſionem: contra venenum, cum vino calido.

Confect. de aſa. † aſæ. † drach. iiij.

ISTVD electarium licet non ſit in vſu: tamen vtebatur eo quidam magnus practicus, & bonus experi- CHRL

perimentator versus declinationem vniuersalem febris quartanæ periodicæ. dabat enim de ipso ante principium paroxysmi per horas duas vsque ad dra. j.s.cum vino subtili pauco, & calido tribus vicibus. subsequenter in die quietis exhibebat de omnibus myrobalanis puluerizatis, vsque ad drach. iij. cum vino subtili, & quandoque cum melle in forma dactyli de mane ante diem, fricatis tamen prius dictis myrobalanis, sic puluerizatis cum oleo amygdalino dulci pro ipsorum rectificatione, vt dictum est supra. soluit enim ventrem comprimendo,& euacuat principaliter materiam melancholicam, & subsequenter cholericam, & phlegmaticam, & generaliter omnem materiam adustam,leuiter tamen. Est tamen electarium displicibile multum,plus ratione fętoris,à se quam ratione saporis. valet etiam à proprietate morsibus animalium venenosorum,si assumatur in dosi prædicta eodem modo,quo dictum est,scilicet fœtida,est gummi cuiusdam arboris in partibus Indiæ, calidum, & siccum in tertio cum multo fœtore. Quidam autem dicũt, quòd assa est succus herbæ inspissatus, & in illismet partibus adinuentus.

MAN. LASER, vel opus Cyrenaicus Dioscoridis est res, quam Arabes vocant assam: nõ defertur ad nos nisi fętida: Optimum est subrubeum, splendidum, myrrhã referens non porrum,& quod facile dissoluitur in colorem album. Sunt qui putent benzoin nunc vocatum esse verum laser.

SYLVII. VTILE est hoc electarium in declinatione vniuersali quartanæ,horis duabus ante accessionẽ,ad drachmam vnam,& s. cum vino tenui calido. Malo opum Cyrenaicum vulgo, assam aromaticam (quam dictum beniouin quidam putant) miscere,si proba habetur, quàm Medicam,vel Parthicam virus olentem,ob id assam fœtidam vulgo dictam. Proba autem fuerit subrubra, splendida,myrrham referens odore,non porrum,& solutu facilis in album colorem.

COST. QVANQVAM *non desunt, qui vulgatum benzuinum assæ speciem esse pro certo habeant; hic tamen fœtidam assam sumendam puto. præfertur enim apud Serap. fœtida bene olenti in omnibus. Cœpit nunc afferri probatissima.*

MESVE.

Confectio nasard.

LECTARIVM Anacardinum ad ventris totius inferioris, & cerebri affectus frigidos. sanguinẽ reddit puriorem,& inde spiritu animali reddito purgatiore, & tenuiore,sensus omnes,apprehẽsionem, intellectum,& memoriam iuuat,coloremque viuidum corpori tribuit. Recipit autem piperis nigri,& longi, myrobalanorum, cępularum, emblic. belliric. Indarum, † castorij, ana drach.ij.costi,anacardi † melanthij,sacchari boni,ana drac.sex,cyperi drach. quatuor: tere anacardos per se deinde alia excipe butyro vaccino, & melle simul coctis portione æquali. Datur post sex menses ad drach. duas cum aqua fœniculi,& apij,quo sumpto,vitabis laborem,iram, coitum, ebrietatem.

† Vnde beduster.
† Vulg. non hab. melanthium, sed durũgi, bac aar. lauri. ana drach. vi. loco durũgi aliqui cod. hab burungi, id est se aiunt melanthium.

CHRI. ISTVD electarium rarissime habetur in vsu propter excessiuam eius caliditatem, & dicitur,quod est confectio sapientum exacuens intellectum, memoriam reparans superfluitates maxime in stomacho, & cerebro repertas consumendo. Conueniret corporibus frigidissimis in complexione, & quando quæreremus aliquam inflammationem in spiritibus cum calore febrili, & dosis eius est à drach.j. ad drachm.j.& s.cum aqua fœniculi, vel cum modico vini albi.sumenti tamen se oportet summe cauere à labore,ira, coitu, & ebrietate, & similibus, sed tutius est ipsum non assumere, quam velle febrem inducere propter timorem aduentus putridæ, vbi quæreremus solum ephimeram. Anacardi,sunt fructus cuiusdam arboris calidæ, & siccæ complexionis in quarto,qui fructus habẽt similitudinem cum corde auium paruarum,habentes intra se rubedinem quandam ad similitudinem sanguinis: & nascuntur in Sicilia in montibus igneis, qui quotidie comburuntur. & ab ipsius denominatur hæc confectio anacardina. Et hic notandum, quòd ibi fructus dum sunt recentes condiuntur cum melle,quia ponuntur in ipso post liquefactionem ipsius, & sic diu morantes in eo,illud tale mel vocatur anacardinum mel.et habetur in vsu absque dictis anacardis, quia ingreditur in aliquibus electarijs,vt inferius apparebit,& illud tale mel intẽsiorem gradũ caliditatis acquirit, & siccitatis,quam esset in ipso simplici melle. Burungis est nigella,semen minutum, & paruum, & reperitur in partibus nostris, & est calidæ, & siccæ complexionis versus tertium gradum. Vltimo ponit modum compositionis ipsius cum butyro propter myrobalanos, & cum melle, ana partes æquales. & vsus ipsius non est conueniens ante sex menses,vt malitia anacardorum remoueatur propter fermentationem. & debet assumi cum aqua fœniculi,vel apij.

ADDITIO.

Varie anacardine compositiones.

Confectio anacardina à multis authoribus describitur, diuersis tamen modis. Nam Auic. in 5.can. tres habet descrip.ab ista differẽtes,similiter Serapio, & Haly.10. practicæ vnam habẽt descrip. quę etiam est multum differens. idem Mes. cap. de ægritudinibus neruorum habet vnam aliam descriptionem. Vnum tamen notabis, quòd multi aromatarij falso dixerunt, quod debemus hic dicere vinum debeduſt duas res intelligentes per ista duo vocabula. falsa tamen est eorum opinio,nam Auicen. in præsenti confectione habet loco iunde beduſt castoreum,similiter & Serapio,& Haly,habent iumbde beduſter.idest testiculi castorei,& sic boni authores volunt,quòd per iunde beduſt intelligamus castorei. Circa burungi dicemus; quòd aliqui volunt dicere, quòd sunt cubebæ,vt voluit Luminare maius reprehendens lumẽ aromatariorum,qui dicebat,quòd burũgi, ideſt sem. nigellæ,eadem tamen ratione probauimus, quòd sit nigella,qua probauit,quòd debemus dicere iũde beduſt. nam Auic. Serapio Haly. habent in præsenti descript. semi.nigellæ,& non cubebas. *Burungi.*

HAC perrarò vtimur, nisi ad febrem in frigidioribus morbis prouocandam. BEDVST.) Intellige castorium. BVRVNGI) Pro hoc pone Melitsophyllon, vel Erysimon. Aliqui tamen intelligunt erucam agrestem. De Anacardo non video Græcos inter simplicia medicamenta scripsisse: inuenio tamen eis vsos, MAN.

& vocare

& vocare Anacardia. Auerroes reponit inter noua medicamina. Paulus describit Theodoretom, quam per Anacardia vocat.

SYLVII. VITABIS, & cætera immodice calefacientia, & vacuantia, quia calidissima est, solisque multum frigidis secura. Nam spiritibus accensis, febres excitat diarias, a quibus sæpe transitur in putridas, vel hecticas: ferè autem vsurpatur ad febrem excitandam in morbis frigidioribus. Datur autem post sex menses, cum, s. vis anacardorum feruendo expirauit, ante namque vti est periculosum. Ant. dianacardon Aet. ad vertiginosos, comitiales, difficulter spirantes, & ileosos, menses pellit, incipientem hydropem, & cachexiam sanat: recipit anacardorum, epithymi, acori, piperis, saxifragæ, mastiches, iridis, myrabolani, singulorum quadrantem: croci, casiæ, folij, spicæ nardi, mei, agarici, iunci odori, rhei, singulorum sescunciam, aloes sextantem, caryophyllorum vnc. j. mellis quantum erit satis. Mel vero anacardinum. i. cui incocti sunt anacardi recentes, & relicti, vsu frequens est, in compositionibus præsertim, vt post leges.

COST. PIPERIS *nomine, quod inter species piperis maxime excellit intelligendum: illud nigrum est acrius, & odoratius, & albo, & longo. vt propterea errent qui album aiunt esse sumendum. Bedaster castoreum est. cur interpres non dixerit latine vt in superioribus, ignoro. Durungi quid sit nescimus. pro eo nigella vterer, vt etiam alij. habet enim Serap. in descriptione quadam Anacardinæ confectionis, nigellam.*

DISTINCTIO SECVNDA.

de Medicinis opiatis.

MESVE.

Confectio Philonij.

ANTIDOTVS Philonis efficacissima, & expertissima ad sedandos vehementes, & lethales partium dolores, ventriculi, coli, hypochondriorũ, hepatis, lienis, renum, vteri, excitatos à crudis humoribus aut flatu crasso, aut amborũ causa intemperie frigida: valet etiam ad suffocationis periculum, singultum vehementem, vrinæ difficultatem: ob hæc à morte impendente vindicat. Rec. autem piperis albi, hyoscyami albi, ana dra. xx. opij drach. x. croci drac. v. spicę, pyrethri, castorei, ana drachm. j. mellis despumati quadruplo omnium excipe. Addunt aliqui moschi scriptulum vnum. Datur quantitas ciceris, aut fabæ paruæ, cũ liquore aliquo conuenienti.

CHR. SECVNDA distinctio est de medicinis Opiatis, quæ ad formam electarij reducuntur, & dicũtur Opiatę, quia in eis ingreditur opium, vel alię medicinæ stupefactiuæ præseferentes in virtute similitudinem cum opio, vel cum eis insimul ingreditur opium. ponuntur etiam cum istis aliæ medicinæ multum calidæ, quæ habent corrigere malitiam opij, & aliarum similium. Et hæc est secunda pars principalis superius diuisa, in qua determinat de electarijs opiatis, quorum vsus non est conueniens nisi in casu magnæ necessitatis, & cum cautela, vt dictum est supra in expositione theriacæ Andromachi.

A

ADDITIO.

Notandum, quod duæ famosæ descriptiones ponuntur ab auctoribus de Philonio, & vbique generaliter præparantur. vna ipsarum ponitur à Nicolao, quam vocat Philonium Romanũ, & eã ponit Auic. 5. can. qui ipsam describit, & adducit auctoritatem Galen. in lib. x. tractatuum. vbi tale Philonium Romanum summe commẽdat, & fuit inuentum à Philone medico Romæ, & principaliter conuenit ad somnũ inducendum, & ad sedandum acutissimos dolores, & magnos, & plura alia iuuamẽta habet, quę ponit Nicol. Ibi ergo cum ipsum exponemus prædictam descriptionẽ aperte declarabimus. Alia famosa descript. quæ multum habetur in vsu, ponitur à Mes. B inferius cap. de sputo sanguinis à pectore, & vocat ipsum Philoniũ Persicum, quia inuentum fuit à Persis. In expositione illius literæ non procedam. hoc Philonium est multæ virtutis, & excellẽtis vtilitatis, & principaliter ad omnem fluxum sanguinis vndecunque emanet, & maxime a pectore, vel à matrice, vel ab hæmorrhoidibus, est etiam sedatiuum dolorum intrinsecorum, & somni prouocatiuum, licet non tantum quantum Philonium Rom. & vsus eius debet esse ad minus transactis sex mensibus à die cõstructionis, nam ante esset timor de opio, & alijs medicinis stupefactiuis, & hæc fuit vna regula generalis, in qualibet medicina opiata, quod inueterata, vltra quatuor annos non sic vigorose operatur. Dosis autem Philonij Persici, & similiter Romani, est sicut cicer, de sero post cẽnam vna hora transacta cum C modico vini, vel sine ipso, cum quærimus somnum prouocare. Cum autem intendimus, sedare dolores seu fluxum sanguinis prohibere, nisi vacuo stomacho à cibo, & superfluitatibus, nõ est exhibendũ, neque post v. horas est cibus assumendus, vt de theriaca dictum est. Insuper multum laudo, quod Philonium non exhibeatur nisi post vniuersales euacuationes, & iste canon regularis, & verus in qualibet medicina stupefactiua, cuius Philonij persici hæc descriptio. Rec. papaueris albi, alias piperis albi, & est me- *Tres papauer species.*
lior litera, & de pipere dictum est. Sed papaueris, tres sunt species, est enim papauer album scilicet, quod habet semen album, quod est domesticum, & hortulanum frigidæ, & siccæ complexionis in secundo gradu. Et est aliud, quod habet semen nigrum, frigidæ, & siccæ complexionis in tertio gradu, ex succo D cuius papaueris nigri, qui colligitur per incisionem eorum capitum, dum talia papauera sunt recentia, fit opium, qui succus est frigidæ, & siccæ complexionis in quarto, sicut est ipsum opium. Est, & aliud papauer, quod habet semen rubeum similiter, quod attinet alicui caliditati: sed est siccum in tertio, & tale semen non est in vsu. Hyoscyami tres sunt species, *Tres hyos. species.*
scilicet seminis. Nam quædam sunt semina alba, quædam rubea, & quædam nigra. sed species rubei, & nigri sunt omnino fugiendæ tanquam venenosæ, & non sunt in vsu medicinæ, & sunt frigidæ, & siccæ complexionis in fine tertij, licet rubeum sit minus frigidum. Qui vero facit semen album est in vsu medicinæ, & est frigidæ, & siccæ complexionis in tertij ptincipio, est valde notum, vulgo dens caballinus vocatur. Terræ sigillatæ, opij, ana drachm. xj. sa-

tharagi, ideſt thapſiæ, croci, ana, drachm. v. caſtorei, ſpicæ.ſ.nardi, euphorbij, gummi eſt cuiuſdam arboris in partibus profundis Indiæ, & eſt calidum, & ſiccum in quarto, ita quod eſt calidius, & ſiccius quolibet alio gummi, & vſus ipſius per ſe eſt magni periculi, quia eſt medicina venenoſa, ſoluit tamen phlegma à membris remotis, & doſis eius eſt chirath vnum, quod eſt pondus granorum quatuor, & non adminiſtratur niſi cum medicinis corrigentibus, vt ſi per noctem infundatur in ſucco citri, aut aqua hordei, ſibi admiſcendo quartam partem maſticis. Pyrethri, radix eſt herbæ notæ, calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio, & quæ radix in ore retenta attrahit phlegma à capite, & mordicat linguam, & palatum. Margaritarum non perforatarum, charabæ, ramich, ana drachm.i. Ramich eſt compoſitio facta ex gallis quereus; & paſſulis, vt ponit Serapio in ſuis ſimpl. c. de ramich. & gallæ ſunt notæ, & ſunt frigidæ, & ſiccę in ſecundo cum multa ſtypticitate. paſſulæ pariter ſunt notæ, & ſunt calidæ in ſecundo, & humidæ in fine primi. Camphoræ. vnc.i. mellis cocti q.ſ. Et quando aſſumitur pro conſtrictione ſanguinis debet aſſumi in doſi ſupraſcripta cum aqua plantaginis, vel eius ſucco, vel cum aqua roſata, ſeu aqua portulacæ, ſeu ſucco acreſtę, vel cum vino pontico. iſta ſunt. de prædicto Philonio dicta, &c.

MAN. VSVS horum admodum prudentem deſiderat medicum, non adeo audacem, vt vbi opus non eſt, eis vtatur: nec adeo timidum, vt quoties vrget neceſſitas, eorum vſum reformidet.

MAN. VTERE hoc tanquam vero Philonis medicamine, & dimitte alia. INVENTIONE propria.) Scilicet Philonis. CASTORIVM.) Galenus non ponit. Doſis eius, vt cicer conuenit pueris: vt faba parua, debilibus: vt auellana, prouectioribus ac robuſtis.

SYLV. SIC Philo medicus Tharſenſis præſtantiſſimus ſcripſit elegiaco carmine eleganti, ſed ænigmatibus de induſtria obſcurato, apud Gal. lib.9. comp.phar. ſecundum partes: niſi quod euphorbium habet, Meſues vero caſtorium: in cæteris, & ponderibus idē ſunt. Hoc ferè primum anodynorum antidotorum celebre extitit. Huic autem quidam ademerunt, alij addiderunt, nonnulli etiã ponderibus euariantes, magnum fecerunt numerum antidotorũ anodynorum principalium, quæ etiam antidoti colicæ vocantur, ab affectu maximos dolores experiente. Ex aromaticis tamen dictis medicamentis Philo ſolam nardum impoſuit: qui vero illius ætate extiterunt, alius aliud, nonnulli plura adiecerunt, vt ſchœnu anthos, caſiam, cinnamomum, amomum, coſtum: alij loco croci crudos humores, & diſpoſitiones crudas coquentis, alia etiam coquentia, myrrham, caſtorium, inierunt alij etiam ſemina hæc, ſeſeleos, apij, aniſi, cumini, dauci, petroſelini, ameos, vt medicamenti amaritudo horũ ſuauitate obtunderetur, vtq; medicamētũ facilius diſtribueret, & vrinas moueret, & humores craſſos, ſi eſſent, tenuaret. Hoc Philonis medicamentum, & ſimilia, poſt annum à compoſitione ſumenda ſunt, ad annum vſque decimum: ad quod vſque tempus ſtupefaciendo ſenſum partis, dolorem tollunt efficaciter, poſt languidi ſunt viribus. Gal.lib.22. meth. Doſis eſt adultis, auellanæ magnitudo: minoribus, fabæ: pueris, ciceris: cum potione conuenienti. Quidã addunt moſchi ſcrup.vnum. Aetius, Paulus, Oribaſius, Actuarius, Meſues, ſic vt Philo componunt: niſi quod Paulus, & Actuarius, & Meſues piperis albi inijciunt drach. xx. Oribaſius xxv. hyoſciami autem drachm.xx. Meſues, & Oribaſius, ſeu Paulus drach.viij. & Meſues caſtorium pro euphorbio miſcet: excipitque mellis deſpumati lib.ij. Philonis medicamentum aliud facit Meſues in opere medico, cap. de ſputo ſang. longe ab hoc diuerſum, quod Perſicum appellat. Hæc antidotus frigidate immodica neruorum ſpiracula (per quæ ſpiritus animalis ſenſiendi, & mouendi vim transferens diſtribuitur) contrahit, & denſat: ob idque illi ſpiritui viam præcludit, quomodo compreſſio violenta, & diuturna neruorum à vinculo, ſeſſione, innixu, tumore aliquo præter naturam. Vbi vero partes ſentire deſinunt, dolere non poſſunt, cum citra ſenſum tactus dolor non fiat, vt docet Hipp. in lib. de Natura hum. & Gal. lib. de elementis. Hac ratione dolores omnes ſedare opium, & ex eo compoſita, dicitur, abuſiuè ſcilicet loquentibus, cum proprie anodynum ſit nequaquam. Hi vero dolores. præſertim colici, ſæpe tam ſunt vehementes, vt quoſdam ſyncope ſuſtulerint, alios ad conſciſcendam ſibi mortem impulerint: ob id Philonis antidotum à morte liberare dicitur. Opiata, & ob opium ſtupefacientia medicamenta ante ſextum menſem non vtenda, poſt ſex annos imbecilla ſunt. De vſu recto huius, & ſimilium Galenus abunde lib.12. methodi, & aph.31. lib.6. Dolores oculorum, &c. & nos lib.3. noſtræ methodi. quamuis dolores hos a cauſa frigida procedentes iuuet Philonis antidotus, tamen quia diſpoſitionem horum cauſam auget, parum tuta eſt in his affectibus: nec adhibenda, niſi ſumma neceſſitate: in calidis vero diſpoſitionibus dolores tutius ſedat, & horum ſæpe cauſas vna abigit. Cum multis ex cauſis ex ſpirandi difficultate adueniat ſuffocationis periculum, id cui eſſe remedio hæc antidotus ſcribitur, videtur eſſe quod à cordis, aut pulmonis incendio prodit: vt æger, ſcilicet affiare magis, quàm expirare cogatur, & cito multum inſpirare. Nec ſingultum ab intemperie frigida ſedare videtur, ſed eum, quem mordax, & calidus humor, vel piper, vel aliud excitauit, præſertim quibus os ventriculi eſt magis ſenſile, qualem ſingultum Galenus ſæpe ſe expertum ait. Vrinæ difficultatem intellige, quæ ob lotij mordacem multum acrimoniam fit, ſiue ea ſit à pure, ſeu bile, ſeu arenulis, ſeu pituita ſalſa, ſeu calculo veſicæ, ſeu qualitate alia lotij mordente. Dum enim ſenſum veſicæ ſtupefacit, non dolet, ſed periculoſius eſt vſus, quia, vt virium aliquid retineat quando ad veſicam ventum erit, ſumi vehemens, aut largum, & partibus quas permeat noxium, oportuit. niſi per meatum vrinariũ inijcias. Sed neque in his diſpoſitionem ſanat: ſed datur, vt quieſcente interim dolore vires omnes multum proſternente per apprehenſionem, ſpiritus animales conquieſcant, & ſomno etiam conciliato inſtaurentur, quibus iam confirmatis, nec alijs diſſipatis, æger poſſit diſpoſitionis remedia ſuſtinere. Eadem ratione in ardentibus, & mordentibus vrinis ſemen papaueris, hyoſcyami, & ſimilia hodie miſcent apozematis, conditis, & alijs horum remedijs. Alterum eſt Philonicum antidotum Meſue in ſputo ſanguinis, quod Perſicum vocat, forte quod in Perſide ſit inuentum: quomodo Nicolaus ſuum Philonium vocauit Romanum, quod Romæ in vſu celeberrimo fuerit. Præter dicta Philonij huius medicamenti opera, hęmorrhagiam omnem potenter ſiſtit, ſiue ſputo fiat, ſiue vomitu, ſiue ex vtero, vel hęmorrhoidibus. Somnum item conciliat, & per ſe refrigerando, & per accidens ſopito dolore ſomnum interrumpente. Vtendum vero non eſt Philonium, nec aliud opiatum ante menſes à compoſitione ſex, & horis 5. ante cibum eſt ſumendum, vacuo ſcilicet omnino ventriculo, & factis prius totius vacuationibus idoneis. Caſtorium omittit Gal. vide lib.9. comp.ph.local. Pueris dãtur ciceris quantitas: debilibus, fabæ paruæ: grandioribus, & robuſtis, auellanę.

Gal. vidē.

Paulus.

VARIAT *nonnihil à Philonis antidoto, quod Gal.9. de comp. per loca affert. neque enim is caſtoreum ponit, neque mellis menſuram præſcribit. Sed & Galenus, ſi de tanto viro dicere liceat, à Philonis mente recedere illic videtur, neque enim ſpicæ nomine Philo nardum Indum petit, vt arbitratur Gal. ſed Creticum, quæ ipſum eſt Dioſcoridæ phu. Indam autem ſpicam nullus adhuc prodidit in Creta naſci. Sed non ne illic etiam ſcribit Galen. ſibi plane repugnantia? quum Philo nardum petit, qui falſo radix nuncupatur, ſubſcribit Philoni Galenus, & nardum Indum vere ſpicam dici ait, falsò autem radicem. At contra 1. de antidotis, falsò vocari ſpicam aſſerit: neque enim eſſe ſpicam, ſed radicem. Verum hæc perpendant alij. Quod ad hunc locum facit, non temere etiam ſpica pro phu, in hoc ſumitur medicamento quanquam præter authoris Philonis ſententiam, ſed recipi tuto poteſt, vt etiam Meſue recipit. Ita, & caſtoreum non importune adijcitur, quod opij maleficium caſtigat.* COST.

ME-

MESVE.

ALIA Philonia antidotus descripta ab Hamech filio Zachariæ, earundem virium. Recipit melanthij, castorij, piperis, ammeos, baccarum lauri, cymini, foliorum rutæ, calaminthes, opij, hyosciami, cortic. rad. mandragoræ, partes æquales. melle excipe. Alij scribunt, opij partes duas, croci, partem vnam. Datur à drachm. ij. ad aur. ij.

MAN. NIGELLA.) Melanthion, Gith. Nõ tamen, quod vulgo sic vocant, id enim est melampyron, sed semen odoratum. Placet, vt apponatur crocus, & sint omnia æqualia. IN alio.) Nam duo aurei opij, plus essent, quam sit opus.

SYLVII VIDETVR in hac descriptione crocus desiderari, quam coniecturam, & suspitionem ingerit alia lectio: & certe si crocum, & alia habet æqualia, est præstantior. Priorem vero latius sum persecutus, quod antidoti opiatæ medicum desiderant prudentem, non autem temerarium in dando, vbi opus est. neque formidolosum, si eius vtendæ necessitas contigerit.

COST. IDNON *prætereundum silentio, hyosciamum hoc in loco sicuti, & in superiori antidoto album sumi oportere. nigrum enim, & rufum veneni vires habent, & insaniam faciunt. Sane quia hic, & in superioribus, ac sequentibus passim de castoreo meminit, non importunum, si ex eius historia aliquid afferatur. Castoreum ex fibro ancipitis vitæ animali abscinditur. folliculi sunt duo selibræ interdum pondus singuli æquãtes, ad imum ventrem positi. hos quia penem vtrinque excipiunt, constans semper viguit opinio eius esse animalis testes. quos etiam sibi abscindere, quum à venatoribus agitur, non nescium illorum quæri gratia, vulgus pro certo habuit. id literis Aelianus pro historia commendauit. 6. de historia animal. quod ferè, & Plinius* Cap. 33. Cap. 3. Cap. 3. *lib. 8. vulgi opinionem sequutus. sed has esse fabulas, & Dioscorid. admonuit, & Plin. lib. 32. obseruatione Sextij medici. sunt enim hi, vt in sue, adeo astricti spinæ, vt auelli nequeant. Sed hos non esse eius animalis testes dissectione etiam compertum est. habent enim suos ij testes intra corpus gallinaceis non maiores. neque à superioribus partibus in hos folliculos, aut ab his in penem vllus meatus deriuare conspicitur. Mathioli diligentissimi testimonio, vt in alijs. Sed habent hos etiam fœminæ. emanatque ex ijs tanquam ab vberibus oleosus quidam liquor grauiter olens, quem frequenter sibijpse lambit fiber, lingua deinceps sese secati more delingens. Non sunt ergo testes. Sed neque renes. eos enim intus habet. Neque vesica. vna enim vni inest animali vesica, non duæ. Quænam ergo ea sit animalis pars hactenus non constat. Porro si hos folliculos seces, duplex spectatur substantia, externa solida, & carnosa, & interna cerea vbi exsiccata fuerit. vtraque in medicinæ vsum venit. Sed adhæret præterea (quod Gesnerus aduertit) singulis ijs folliculus alter maximi digiti longitudine, albo, & pingui humore plenus, substantia molli, & mellea, putridi casei fœtorem referens, acris, & liquore cereo maioris folliculi ingratior. De hoc autem, vt ex docti Hermolai versione colligitur (hoc enim obscurauit Ruellius) meminisse etiam Dioscorid. constat, quum dissecta cute castoreum iubet au-*

A *ferri vna cum membrana quæ melleum liquorem continet, & siccatum potui dare. neque enim de maiorum folliculorum liquore intelligi hoc potest, qui supra ab ipso Dioscoride cereæ comparatur non melli, & vere cereus est non melluus. Sed de castoreo satis. Cuius quidem, si quis roget quænam. vsurpanda sit pars, carnosa, cerea, an mellea: Arbitror omnia posse vsurpari. nepe Dioscor. castoreum absolute cum membrana liquorem habente melleum, exiccatum potui exhibet. Præstet tamen fortasse liquorem melleum paruorum folliculorum, qui alijs partibus ingratior est, & fœtidior pro externis linimentis vti: cætera in antidotis vsurpare. Est vero hic etiam summe aduertendum, quod ad delectum facit, cauendum castoreum, quod est rancidum: quando id die vno necat. Auicennæ testimonio. Sed cauendum etiam quod adulterium senserit. Dioscoridæ equidem*

B *tempore adulterabatur addito gummi, aut ammoniaco cum sanguine, & castoreo, nunc vero, vt etiam Sextij tempore eiusdem animalis renibus, farctis inde testium folliculis, atque infarcto seuo cereum illum liquorem mentiente fucari aiunt. Probatissimum castoreum. delineat Dioscorid. à quo non est discedendum. quærendum autem Ponticum, cæterorum præstantissimum, &, vt Strabo ait, magis medicamentosum; tale vero etiam Damocrates in mithridatica antidoto exposcit.*

MESVE.

ZAZENEA frigidam intemperiem sanat, flatus dissipat, & sedat inde natos dolores ventriculi, coli, vteri, dentium: vrinæ item difficultati medetur, & fœcundas facit mulie-

C res, potum, & pesso cum lana, & oleo liliorum collo vteri impositum. Recipit castorij, † opij, piperis, macropiperis, galbani, costi, cinnamomi, phu, mei, dauci, asari, croci, æquales partes: excipit melle despumato: alijs, sapa. Datur aur. j.

† vulg. ad dimyrrha.

LICET istud electarium non sit in vsu, laudo ta- CHR.
men eius vsum in doloribus ex materia catarrhali frigida, & humida tenendo super dentem, quantum est granum fabellæ illius electarij semel, aut bis in die, tenendo deglutionem eius propter opium, præmissa tamen digestione, & vniuersali euacuatione illius materiei. habet insuper sedare dolorem stomachi, & renum, & vesicæ, & intestinorum à ventositate crassa, vel à materia phlegmatica: sum-

D me confert colicæ ventosæ, in qua phlegma multum in intestinis continetur, euacuatione tamen semper præmissa. Et mirabiliter confert mulieri sterili, & quæ cum difficultate impregnatur, bibitum, & suppositum in matrice cum lana in forma crassi stili, & cum oleo de lilio, non tamen vltra tres horas teneri debet, nec sæpe continuari, nec innouari, timore opij, à quo est fugiendum, nisi in casu magnæ necessitatis, vt sæpe dictum est. Et licet medicinæ excessiuæ caliditatis ingrediantur in descriptione omnium, in quibus ingreditur opium: virtus tamen opij longo tempore durat, & viget eius potentia cũ virtute excessiua suæ cõplexionis frigidæ cũ eius occulta proprietate: & in sui malitia aliqualiter remittitur à virtute medicinarum, qua virtute deducitur ad membra, & loca, ad quæ per se solum transire non

posset. vsus autem huius electarij non debet esse nisi E post duos annos scilicet elapsos post eius costructionem, vsque ad septem annos, indispositionibus antedictis. In dolore autem dentium conuenit post sex menses ad obtundendum aliqualiter sensum, qui est in radice dentis, & ad exiccandum materiam illam.

MAN. EGO multories hac vsus sum, præsertim in vteri affectibus, & satis profeci. (VM rob.) per hanc distinctionem significant. Arabes omnem succum crassiorem factum: cum vero simpliciter proferunt, rob. vini intelligunt.

SYLV. PVRGATO corpore, & cocta quadrantenus materia, denti dolenti imponi potest ter quater die, sed non diu, vt per horam tantum, citraque deglutitionem, ne opium simul deuoretur. Insterilibus etiam ob vteri intemperiem frigidam, quæ semen extinguit, aphor. 62. l. 5. Pesso inditur semel in die per horas tres, aut F quatuor, & alijs diebus sequẽtibus idem. Nam nouasse periculum est, propter opium, cuius vim calida in partes deducunt: frangere omnino non possunt nisi tempore longo. Ob id tutius ab anno post compositionem secundo ad septimum: sed in dolore dentium a sexto mense vsurpari potest ad sensum obtundendum. Manardus hoc sæpe vsum se contra sterilitatem scribit non infeliciter. Alij Azaraui antidotum: alij egeteam: sageneam vocant.

MESVE.

ATHANASIA magna, obstructionem hepatis, & lienis liberat, dolorem sedat, tum dictarũ partium, tum ventriculi, renum, hæmorrhoidum, quomodo Philonium antidotum. Thoracem pulmonesque expurgat, ob id asthma, & anti- G quam tussim iuuat, hemorrhagiam, diarrhæã, lienteriam antiquam, dysentheriam cohibet. Hepar autem lupi, quod tota sua substantia morbos hepatis iuuat, huic mistum Galen. voluit. Nam recipit hepatis lupi, eupatorij, croci, mirrhæ, castorij, costi, cardamomi, spicæ, nardi, opij, papaueris nigri, hyoscyami albi, cornu dextri capræ, vel (vt alij legunt) cerui, portiones æquales: terenda terantur, & alia in vino liquefiant: excipe omnia melle despumato, & post sex menses vtere ab aureo dimidio ad aureum vnum, cum vino dulci, & grato, aut cum sapa, & succo intybi, & apij.

CHR. SVMITVR hic hepar adib. i. lupi. quod est calidum, & humidum versus secundum valet à pro- H prietate in passionibus hepatis, & maxime in oppilationibus, secundum quod asserit Galen. quem allegat Mesue in hoc cap. Cornu dextrum capræ, alias cerui, & est melius, quod est frigidæ complexionis in primo, & siccæ in secundo, & etiam à proprietate operatur in passionibus supradictis, licet etiã conferat sua stipticitate cuilibet fluxui sanguinis, & maxime menstruorum. Rob. idest sapa est calidæ, & humidæ complexionis in primo gradu. Endiuia vero dum recens, est frigida in primo, & humida infra primum. cum vero est sicca, est frigida infra primũ, & sicca in eodem. habet insuper virtutes diuersas frigidas, & calidas, quibus mediantibus operatur in diuersis materijs, licet frigiditas superet eius caliditatem. quæ est remissa.

ADIP.) Lupi. DE cornibus capræ) Sic, & Auic. cu MAN. ius hæc est descriptio. Alias habes à Pau. & Oribasio, sed & à Nicolao, quæ parata communiter inueniuntur: & est in astringendo longè quam hæc efficacior. A Paulo etiam alia scribitur, quæ Oribasij esse dicitur, nul libi tamen cornu mentio: alioqui nemo nisi superstitiosus dextrum potius, quam sinistrum apponeret.

EFFECTA Antidoto Athanasiæ contraria tribuit Mesues, SYLVII vti theriacæ, & alijs opiatis medicamentis. Nam quæ obstructionem liberant, hæmorragiam, & vacuationes alias sistentibus sunt contraria. Item sensu stupefacto dolorem sedare, & crassa lẽtaque ex thorace expectorare, causis pugnant. Illud enim frigidi cogentis opus est, hoc calidi dilatantis, accedente vi tenuante, incidente, tergente. Sed id facile recipies, vbi medicamentum hoc, vt alia eius generis multa, animalium more temperiem per ætates mutare: didiceris, sed contrario illis modo. Nam animalia primo calida sunt, postremo, frigida. Hæc vero medicamenta primo frigida, deinde calida euadunt. Effecta igitur frigori efficit à sexto mense ad annos tres cum aqua plantaginis intybi, rosarum; caloris ab anno tertio, ad decimum, victa iam frigidiorum vi à calidis: sumpta cum vino dulci, sapa, succo apij. Athanasiæ antidoti, & ambrosiç, passim meminit Gale. in lib. sani. tuendæ, & methodo: in quibus theriacæ eas comparat: sed non describit, nisi quod Mithridatis athanasiam, antidotum ab hac multum diuersam, sine hoc hepate describit lib. 2. Antidotorum: ob id, an hepar lupi Athanasiæ misceri voluerit, compertum non habeo. Quid autem de hepate lupi censuerit Gal. in hepatis affectibus, in nostris simplicibus abunde expressimus.

Cornu cerui, & capræ vsta, & si opus est, lota idem pollere docet Gal. lib. 11. simpl. & lib. 4. c. ph. p. Athanasia autem idest immortalis, dicitur, vel quod longo tẽpore efficax perduret, vel potius, quod homines a morte, ex venenosorum ictu, morsu, vel causa alia malefica vindicet, quæ vis est præcipua Athanasiæ Mitridatis, à qua, vel simili ista videri potest denominata quæ magna quoque dicitur, quod pluribus constet simplicibus, quam parua Serapioni, & Haly etiam descripta, & Auic. ex quo hæc descripta est. Quæ autẽ à Nicolao describitur, est ad stringentior, & consuetior. In Athanasia Pauli ex Oribasio sumpta, cornu nulla est mentio superstitiosum autem est dextrum potius, quam sinistrum imponere.

AFFECTVS *contrarios eodem præsidio tolli* COST. *posse non mirum. atque adeo, quod Athanasia obstructiones liberet, & eadem hæmorrhagiæ, diarrhæ, lienteriæ antiquæ, & dysenteriæ conferat, quod dolorem sedet stupefaciendo, & crassum ac lentum humorem pituitosum ex thorace trahat. Opij, papaueris, hyosciami vi sedare dolorem potest dum stuporem sensitrici particulæ infert, & fluxiones sedat refrigerando atque incrassando. Ad hæc vero celeriter obeunda reliqua adiuuant medicamenta calore prædita. ea enim vi scidos crassosque humores ac vapores concoquendo, dissecando, attenuando, discutiendo, ac etiam euacuando per insensilem perspiratum. meatus expediunt, & celerrimũ frigidis ipsis medicamentis iter parant. atq; adeo contrariorum medicamentorum ratione, idem cõpositum medicamentum contraria affecta obit: non dicam, vt Syluius, vno tempore vnum, alio aliud, sed eadem semper. quamquam enim non sum nescius in huiusmodi antidotis stupefactoria priori ætate maxime vigere, minus autem postea, non aboletur tamen prima ætate transacta eorum vis, præsertim opij, quod plures annos integras vires seruat: sed caloris concoquẽtis actione minuitur tantum ac temperatur; & quod vnius aut duorum erat medicamentorum proprium, in antidotum totam per minimas eius partes diffunditur. tunc vero stupefacit, non opium, non hyosciamus, sed Athanasia ipsa ac Philonium, opij, & hyosciami, & reliquorum omnium simplicium formis, ac viribus in vnam veluti nouam formam totius cõpositi redactis.*

ME-

MESVE.

DIA SVLPHVR confert febribus diu turnis, vt melancholicis, phlegmaticis. thoracem ac pulmones purgat pituita crassa, lenta, pure: ob id tussim antiquam, & difficultatem spirandi inde natam leuat. splenis duritiē minuit, & inde natam hydropem: vrinas mouet: calculum frangit, morsibus venenatis, & poto iam veneno prodest. Rec. autem piperis albi, & longi, ana drach. vj. sulphuris flaui, thuris, mei, hyosciami albi, myrrhæ, styracis, cardam. ana drac. viij. rutæ, costi. † cassiæ, ana drach. v. opij, mandragoræ, ana drach m. iij. croci, drachm. ij. & dimidiam: melle despumato excipe, post sex menses vtere.

† cassia aliqui cod. habent drach. vj.

MAN. MAGNAM vim habet in dolore renum, & spirandi difficultate, in quibus locis paratur: nec difficile esset vbique parare. quæcunque enim in eo ponenda, nota sunt. Sunt qui hoc pacto parent: Sulphuris ignem non experti, hyosciami, cardamomi, styracis, opij, myrrhę, costi, rutæ, ana drach. x. croci, piperis, ana drach. iiij. casię drach. xij. libystici, drac. iij. mellis quantum sat fit.

SYLV. FVERIT hæc antidotus efficacissima ad ea, quæ pollicetur, Sulphur viuum autem vbique Gal. prædicat hic citreum seu flauum, quod ignem expertum videtur: quemadmodum, & viride, pallidum, & cinerittium in cannas coniectum, & ab his formatum. Optimum existimarim, quod chymistæ sublimando (vt loquūtur) purgāt, & tenuant, odorisque & saporis insuauitate exuūt. Opera prope omnia hic adscripta sulphur solum præstat, vt vires eius legenti in nostris simplicibus patebit. Tamen, quæ illi addūtur, actiones eius reddunt meliores, quorum plurima venenis resistunt. Sunt, & in eo stupefacientia quædam mista potius, vt aliorū valenter calentium vehementiam frangant, quàm vt stupefaciāt: ita, vt vis eorum paucorum sexto mense fracta, multis calentibus elanguerit. Magnam vero vim habet in dolore renum, & spirandi difficultate.

COST. DELIGENDVM *sulphur ignem non expertū, quam maxime splendidum, ac minime lapidosū: citrinum autem ex Authoris iussu: aut si etiam ignem expertum sumas (neque enim de hac re Mesue quicquam) quod viret ac præpingue spectatur. Chimicum vero ex quo per sublimationem, vt aiunt, extractus sit odor ac sapor quanquam potentissimum ad multa, nullo pacto ego admitterem, vt Syluius. cui enim neq; odor, neque, quod maxime refert, suus inest sapor, deesse, & suas vires verisimile est.*

MESVE.

CONFECTIO ex Styrace, alui immodicū fluorem bilioſum, aut pituitoſum ſiſtit, tineſmum à cauſa frigida natum ſanat. Recipit ſtyracis liquidi, opij, † aſſari hyoſciami albi, caſtorij, croci, mirrhæ, thuris, partes æquales, melle ſufficienti comprehenduntur.

† feminis.

CRH. Hæc confectio de ſtyrace interdum in vſu habetur. Raſis 9. ad Almanſorem cap. de fluxu ventris habet vnam aliam deſcr. non differentem ab iſta Meſue niſi in vna re, ſcilicet in croco. quia Meſue habet hic crocum, Raſis autem non.

A STYRAX verus lachrima eſt, humiditatem non remittens niſi dum manibus attrectatur. Fit vero arte quædam miſcella, quæ grauis eſt, & ſomnum faciens, quam hic puto Meſuen intellexiſſe, & eſſe quam liquidam vocant. Vide Dioſc. ſi tamen hoc melius intelligere velis, lege Gal. in lib. de Antidotis. MAN.

PER ſtyracem liquidum à Meſue intelligi miſcellam quandam grauem, & ſomniferam putat Manar. ex Dioſc. Galen. antidotis. SYLVII

STYRAX *liquida liquor eſt, qui ex mirrha fit aqua conſperſa ac expreſſa, vt docet Serap. flacte autem Dioſcoridi vocatur. Sed quid ſit quod ad nos hodie affertur ſtyracis liquidæ nuncupatione, & quo pacto paretur, ignoramus. Hic, ſi per me liceret, ſolidū, & verum ſtyracem ſumerem, qui haberi probatiſſimus* B *poteſt, & influxionibus etiam commendatur. præſertim, quod myrrha ex qua liquidus ille conficitur huc etiam venit. aut certe, ſi quid velis ſtiraci liquido magis ſimile, oleum ſumes ex myrrha caloris vi expreſſum.* COST.

DISTINCTIO TERTIA
de Medicinis ſolutiuis.

MESVE.

MEDICAMENTA purgātia ſunt quædam aloe, alia colocynthide, alia turbith, nonnulla ſcammonio, alia alijs. De quibus ordine nobis dicendum eſt, Primum de hieris. C

TERTIA diſtinctio de medicinis ſolutiuis, quarum quædam conficiuntur cum aloe, quædam cum colocynthide, quædam cum turbith, quędam cum ſcammonea, & quædam cum alijs medicinis ſolut. fortibus, quædam cum pluribus ex eis, ſicut inferius per ordinem apparebit. CHR.

MESVE.

HIERA picra ideſt amara Galeni, facultatibus multis inſignibus efficax. Siquidem calfacit, tenuat, incidit, terget, ſiccat, obſtructiones aperit, humores, ac flatus, pra uos, craſſos, lentos, poris corporis D tanquam ſpōgiæ cauernullis imbibitos ſeparat, digerit, expurgat commode. Magis autem purgatrix eſt cum aloe illota, ſed minus roboratrix, contra vero, quæ cum aloe lota paratur, minus aluum ſubducit, magis ventrem roborat, affectibus capitis, ventriculi, hepatis, renum, vteri, iuncturarum, & cæterarum partium frigidis, mi re confert, humorem ab his partibus frigidū aut putrem vacuando. Recipit cinnamomi, maſtiches, aſari, ſpicæ nardi, carpobalſami, croci, † xyloaloes, caſſiæ, partes æquales, aloes duplum pōdus omnium, Quidam addunt ſchœnu anthos, alij abſinthium, alij alia. Quidam melle excipiunt, alij ſine melle in trochiſcos fingunt cum aqua bdelij, & tragacanthi. † al xilobalſami.

CHR. *Hiera picra vnde dicatur.* HIERA picra nomẽ habet amaritudinis, quia ipſam principaliter ingreditur aloe, & dicitur hierapicra, a hiera quod eſt ſacra, & picra, quod eſt amara, & huiuſmodi hieræ Galeni, duæ reperiuntur deſcriptiones poſitæ, & inuentę à Galeno, quæ ambæ in idem redeunt. vna ponitur 7. therapeuticæ, ca. 12. alia ponitur. 6. de regimine ſanitatis. cap. pen. Eſt enim hæc hiera magni iuuamenti in paſſionibus ſtomachi principaliter, quibus abundat humor choleri cus ſubtilis imbibitus in poroſitatibus ſtomachi cũ admixtione phlegmatis aquoſi. habet etiam multas alias vtilitates efficere, quas auctor ponit in litera, & Gal. locis allegatis. Vſus autem eius, & modus prępa rationis eſt triplex. Primo ſolum in forma pulueris, & tunc aſſumitur cũ vino, vel iure pulli, vel cũ aqua mentæ, vel hordei, vel alio liquore conueniente, & in tali forma ipſam deſcribit: & eo vtebatur Gal. quia efficacius operatur. Secundo in forma pillulari, & ſic cõmuniter practicãtes generaliter vtũtur. Et iſte modus adinuentus fuit, cum propter amaritudinem pul ueris, tum, vt maiorem moram in ſtomacho contrahens, à remotis magis attrahat. Tertio in forma electarij cum melle, & ſic deſcribitur hic à Meſue, ſed non eſt in vſu, & in hac hierapicra Galeni non ingre ditur aliud ſolutiuũ, niſi aloe non lotum, de quo diffuſe dictum eſt in diamuſco, & qualitercunque præparetur in debita doſi, tardat ſolutionem à xij. horis vſque ad xxiiij. Nunc tranſeo ad deſcript. hieræpicrę Galeni poſitæ 7. therapeut, quæ eſt illa, quę communiter habetur in vſu, & eſt quaſi conſimilis cũ illa, q̃ ponitur 6. de ingenio ſanitatis, derelinquendo præſentem hic poſitam à Meſue, quia ſatis ab illis variatur, & iſto modo non habetur in vſu. Reci. cinnamomi, maſticis, aſari, ſpicę ſcilicet nardi, croci, xylobalſami, ana drac. vj. aloes drach. centum. Et illa eſt vera deſcriptio pul. hierępicrę Gal. ſecundum quod ipſe ponit in locis alleg. Medici autem, & aromatarij hodiernis temporibus de aloe ponunt ſolum duplum ponderis aliorum aromatum, & non plus, cum hanc hieram conficiunt. Et mouentur maxime propter hanc deſcr. ibi poſitam à Meſue, quam ipſi reducunt ad formam pillularem: ideo minus ſoluunt. Et doſis hierę Gal. in locis alleg. eſt vſque ad drachm. i. Doſis autem eius, quæ hodiernis temporibus præparatur eſt vſque ad drach. i. & s. & ſi ſit in forma electarij, vt ponitur hic, doſis eius eſt vſque ad vnc. i. ſed illo modo non habetur in vſu. Auic. in 5. can. Halv. x. pra cticę, & Serapio in proprio antidot. eandem habet deſcrip. differentem tamen in vno, quia Meſue habet hic xyloaloes, alij vero carpobalſami. Vnũ tamen notabis, quod hæc deſcr. hieræpicræ quam dicit Meſue fuiſſe Gal. non reperitur in aliquibus lib. Gal. ad nos tranſlatis, licet Auic. & alij affirment Gal.

Hiera præparatio triplex.

MAN. AB hac cępit veluti ab antiquiore, & à qua reliquæ nomen acceperunt, cuius permixtio tempore Galeni Romæ vocabatur picra. Galenus accipit ſolum ſex res, dimittens xyloaloen, & caſſiam, & pro carpobalſamo ponit xylobalſamon: & auget aloen: pro ſex enim drachm. aliorum, vel centum, vel 120. aloes apponit. ET eſt reſolutiua materiarum malarum groſſarum) Has tamen oportet attenuaſſe, & diſſecuiſſe. ALOE autem ſit duplum pondere.) Ferme triplum eſſe debet, quia pro 36. drach. illorum, centum Aloes, vel cxx. adijciendæ ſunt.

ANTIDOTVS hiera ideſt ſacra ab operibus diuinis, & mirabilibus. picra ideſt amara, ab aloem, vnde & hiera dialoes etiam dicta eſt à Galeno deſcribitur lib. 6. ſani. tuen. lib. 7. met. & lib. 2. & 3. comp. ph. ad purgandum maximè ex ventriculo, inteſtinis, venis meſaraicis bilem flauam, & pituitam non modo tenuem, tunicis ventriculi altius infarctam, ſed promptius eã, quæ in eius ſpatio innatat. Cum autem vis eius purgatrix hepar non ſuperet, qua ratione affectibus frigidis capitis, & aliarum partium tam remotarum cum Meſue confert? Vt phlebotome à toto corpore vacuat, non primo, ſed ſuccedente in locum vacuati ſanguinis alio ſanguine ex reliquo corpore: ſic vacuato per hieram ventre inferiore, ſucceſſione quadam aliarum partium excrementa, aut mole ſua ruere, aut vi partium expultrice mitti videntur: nec alienum fuerit ab hiera, ſi non valenter, ſaltem leniter trahi, vt momento vacuandi ſemel accepto, ferri in ventrem perſeuerent: quo in clyſteribus paulo acrioribus ſæpe fieri probauit Galen. Quæ res tibi ſi non ad plenum ſatisfacit, in memoriam reuoca ventriculi actionem toti corpori communem. In quo ſi multa eſt excrementoſa materia, ea chylo miſta, in corporis dictas partes cum ſanguine tandem diſtribuitur, & partes ipſas tali excremento onerat. Si vero contra excrementis omnibus his biliioſis, pituitoſis, putribus omnino eſt ventriculus, & perfectius coquet, & alimentum in corpus purum transmittet, quo partes ſingulæ velut recreatæ, & meliores redditæ, quod in ſe habent excrementoſum coquent, ſi coqui habile eſt. aut ſi tota ſua ſubſtantia eſt ab alendo iam alienum, excernent. Omitto ventriculi cum cerebro conſenſum maximum, & oculis. Vis igitur hieræ huius à Galen. non inuentæ (nam multis ante ipſum annis celebrata eſt, vt es lib. cap. ph. p. colligere potes) ſed vſu crebro celebratæ, eſt maxima. Sicque Romæ Gal. tempore parabatur: Cinnamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, croci, maſtiches Chiæ, ana drachm. vj. aloes drachm. centum. Sed centum drachm. ipſius, magna nimis menſura eſt viſa Galen. aliorum proportione lib. 2. compo. ph. p. Ob id præſtantius medicamentum feceris, ſi minus aloes injcias, vt drachm. xc. qua tanquam optima, ſe vſum Galen. aſſerit. Interdum drachm. lxxx. miſcebat, cum gratiorem ſed calidiorem volebat: interdum contra etiam cxx. cum purgantem magis. Aloe autem non lota, magis vacuat: lota magis roborat, ventrem minus vacuat. Crocum item partius miſceri vult Galen. vt drachm. v. præſertim quibus medicamento vtentibus crocum caput ferit odore, vti nobis ante mittionem. His etiam ſuffecerint croci drachm. iiij. Sex vero croci drachm. Galenus miſcebat mulieribus male per menſes purgatis, & aloes drach. lxxx. & carpeſium loco aſari: interdum vtrunque. Vtebaturque non in his ſolis quibus dolet caput per conſenſum ſtomachi ab humore biliioſo morſi, ſed etiam in his, qui ſuffuſionum phantaſmata, & ſymptomata patiuntur ex ſimili ſtomachi affectu, & quibus aluus ſupprimitur, & quibus ructus eſt fumoſus. Cinnamomi penuria injice optimæ caſſiæ duplum nihil virtute ab inualido cinnamomo abeſt, à generoſo multum ſuperatur. Quidam carpobalſamum loco xylobalſami: alij vtrumque, alij etiam xyloaloen, caſſiam, ſchœnu anthus addunt. Doſis ſumma eſt drach. vnius cum aquæ cyathis tribus: minima eſt ſemidrach. alijs in medio pro ętate, corporis magnitudine, conſuetudine: ſeu minima eſt vnius cochlearis parui: mediocris, duorum paruorum: maxima, duorum cochleariũ magnorum cum aquæ tẽperatæ cyathis duobus, aut tribubus: aut in catapotia fingitur. Dat Act. à dra. j. ad dra. ij. Hodie eius ſiccę (quæ vtilior eſt) etiam vnc. s. cum drac. j. diaphęnici ex hydromelite etiam mulieri innoxiè propinari vidimus. Gal. item, vel ſiccum puluerem exhibet, vel melle exceptum, vt gratior, durantior, purgantior: licet tũc ventrem minus roboret, quia mel ſtomacho malum eſt, & roborantium vim diſſoluit. Meſ. puluerem tacuit, trochiſcos expreſſit, alij quoque in catapotia fingunt, quod propter multam aloes amaritudinẽ ægre puluis ex vino, vel iure pulli, vel aqua hordei, vel alio liquore deuorari queat: nec multo facilius cum melle excepta ex hiera hęc, ſiue bolis deglutienda ſit, ſiue liquore (vt puluis ſolet) diſſoluta. Adde, quod catapotia ex hiera ob moram in ventriculo longiorem à remotis partibus trahere magis poſſunt: minimum, ſi potu deuoratur. Nam ſic à ventriculo celerrime, & effluit, & expellitur. Si bolo autem ſumitur vt conſiſtentia, ſic mora in ventriculo, & viribus in vacuando eſt media. In hac antidoto autem ſola eſt aloe purgatrix, & tam imbecilliter, vt vix hora poſt duodecima vacuare incipiat, duretq; eius vacuatio interdum ad horas 24. quæ conſuetudo eſt tardius, & imbecillius vacuãtium, cum valentia mox vires ſuas exerant, & nõ multo poſt terminẽt, niſi quantitate immodica hypercatharſin moliãtur. Cum autem Gal. hiera ad cinnamomi, maſtiches, aſari, ſpicæ nardi, croci, xylobalſami, ana drachm. vj. addat

aloes

SYLV. *Lib. 7. met.* *Lib. 7. met.* *Lib. 4. loc. aff. cap. 3.* *Lib. 1. loc. aff.* *Li. 3. comp. ph. p. lib. 7. meth.*

aloes drach. centum, drach.j.ſicca probe purgat.cum vulgaris offi cinarum hiera hæc ſicca drach.j.& s.parum ſit efficax,quod aloem ad omnia ſimplicia ſimul ſumpta duplam tantum miſceant: cum apud Gal. fere ſit tripla:nam pro aliorum ſex:ana drachm.vj. quæ ſunt xxxvj.miſcet Gal.aloes drach.centum, & interdum cxx. Quæ vero Gal. hiera melle excepta eſt,vnc.j.mediocriter purgat, in qua ſunt pulueris drach. ij. Cum enim tribus pulueris vncijs miſcenda ſit lib. j. mellis, in tribus autem vncijs drach. ſunt xxiij.in lt. vnc. xij.ſequitur,vt in qualibet hieræ mellitæ vncia ſint prope pulueris drach. ij. Addidi prope, quod pulueres ipſi cum melle iuncti pondus augent. Cum autem mellita Galeno purgatoria magis dicatur,qua ſicca,leuiter attigi in Meſue aloe li.2. Ab hac autem hiera velut antiquiſſima incepit.In quam xyloaloen,& caſſiam inuexit: & pro xylobalſamo, carpobalſamum.Actuarius autem pro ſpica, xylocaſſiam. Mel vero quantum ſpices, vt unc. ij.huic hieræ, & alijs medicamentis, quorum aloe eſt baſis,miſcendum quidam co tendunt: & hieram iulio,aut iunio faciendam, in hordeoque ſepeliendam volunt per ſex menſes, vt fermententur: æſtas alioqui vires ei admit: nec vtendam ante hanc fermentationem,ſeruarique integras omnes hieras a ſex menſibus ad annos quatuor. Hiera Andromachi initio lib.8. c. ph. Schœnu anthus,xylobalſami,maſtiches,croci,nardi,Indici,aſari, cinnamomi, ſingulorum drach.vj. aloes lotæ drach. centum:ſimul leuigata reponito,datoque leuno a cochleario vno ad duo, cum aquæ frigidæ, aut calidæ cyathis a duobus ad quatuor. alij ſingulorum ſex drach. octo miſcent: alij aloes drach. lxxx. multi præter illa ſex etia.n ſchœnu anthus addunt. Aſclepiades Andromacho conſentit, niſi quòd aloes ſimpliciter ſcribit,& horum ſimp.vnc.j.vel ij. ideſt drach.vij.& ſemis.miſcet, & opobalſamum pro xylobalſamo, & ſchœnu anthus omittit. Aloen quidem cum Andromacho lotam:alij illotam ponunt: cum lota minus aluum ſubducat; quia multum virtutis medicamentoſæ lauando deponit, ſed tunc conuenit magis febri non valida, ſed admodum remiſſa laborantibus, quibus etiam hieram ex aloe illota citra euidentem noxam multi dederunt, in alijs febribus noxam maximam ex ea ſunt experti. Nam aloe etiam lota eſt maxime aduerſa his, qui intemperie calida,& ſicca laborant,ſine prauis humoribus.deinde his, qui ſicca,& frigida:in totum his, qui ex ſolis qualitatibus partem aliquam habent vitiatam. Nam intemperies cum humoribus, medicamentis illos vacuantibus indigent: quæ ſine humoribus ſunt a medicamento ex aloe in marcorem omnino peruenient. Vbi igitur humiditas parua ventriculi tunicas irrigat, picra ex aloe vtilis eſt,humiditatem vacuans paruam, quæ nullam maiorem, aut minorem excitat. Eam autem noxiam humiditatem ſola aloe vacuat ſua vi purgatoria non valente,ſed quæ ex ventriculi regione, quæ attingit,vacuare poſſit: ſi tamen largior ſit exhibita, ad ieiuni partes peruenit, non tamen vacuat totum corpus aloe. Hiera quoque ipſa valet ad purgandum ventriculum prauis humoribus, præcipue tenuibus, & biliioſis, & coctionem impedientibus,iuuat etiam ventriculum intemperie humida citra humorum laxatum,vt ligamenta,ſeu nerui colligantes articulorum laxantur: omnium autem præſtantiſs. eſt remedium his, qui bilem altius inter tunicas ventriculi receptam habent. Datur etiam tuto, phlegmone ventriculi, iam cocta poſt declinationem ſcilicet,nullo autem phlegmonis tempore. Hieram picrā alij habent ſiccam, alij melle non cocto modice exceptam lib. 5. ſani. tuen.

COST. HIERAE *ſimplicis authorem fuiſſe Antonium Muſam, qui Tiberij tempore vixit,teſtatur Scribonius,quamuis Gal.8.de comp.per loca in Andromachum referat,qui ætate Neronis fuit. Parabatur ex aloes triente,ideſt vncijs quatuor,croci,cinnamomi,nardi, aſari,xylobalſami, maſtiches, ſingulorum denarijs ſex, eſt vero denarius pars vnciæ ſeptima.Galeni tempeſtate longe maior aloes quantitas addebatur aliorũ proportione: nẽpe ad ſex ſingulorum drachmas, aloes drachmæ centum,quam menſuram interdum ipſe immi nuit,ſumẽs octoginta, aut nonaginta,interdum auxit ad drachmas centum,& viginti pro uario ſcopo purgandi magis, aut minus, quare non erauit hic Meſue aloe ſumendam præcipiens duplo pondere ad reliqua, neque Galeno repugnat. Summa equidem menſura drachmarum centum,& viginti ferè triplam proportionem ſeruat ad alia, ſed minor, quaſi duplam, cuius author eſt Gal. Caſtigans vulgatam qua centum drachmæ ſumebantur, hoc autem pro Manardo ſit dictum. Detraxit vero etiam Gal. croci drachmam dolorem capitis veritus, qui ſæpe ex eo prouenit, ac pro aloe non lota lotam etiam quandoque ſubſtituit ex Andromacho, quæ ventriculo magis conferat,minus autem expurget. Porro autem hoc in medicamentc duo tantum ſunt,quæ purgãdi vim habeant, aloe atque aſarum. Galenus tamen quaſi aſaro facultatem ineſſe purgatricem ignorauerit,aloe vim totam aſcribit.Eſt tamen baſis ipſamet aloe,ex qua etiam nomen picræ,id eſt amaræ obtinuit,& eius gratia cætera adduntur. Quando enim triplex illi ineſt vitium,tarditas in purgando,imbecillitas, & vis qua venas recludit, accelerant, ac eius vim intendunt cinnamomum, nardus, crocum, xylobalſamum, calida omnia, & tenuium partium, adde, & aſarum tenuatorium ſimul,& purgatorium,prohibet vero ne venas aperiat maſtiche,atq; adeo non fortuito,ſed conſultiſſime paratum id eſt medicamentum,ad quod tamen alij alia pro ſuo quiq; ſcopo addiderunt,veluti xyloaloen, caſiã odoratum iuncum, abſinthium, de quibus ẽt Meſue meminit, neque hæc temere, quando aut purgatricem vim intendunt,aut purgandi celeritatem, ſi & bdellium, & dragacantha, quod alij addunt admonente Auicenna, vitium aloes oppugnant,quo ſanguinem detrahit.Apte vero etiam mel additur a Gal. quod ventriculo gratius redditur medicamentum,& magis ſubductorium. Cæterum vbi hieram excepturus ex melle, de mellis menſura non leuis eſt quæſtio. Galenus equidem pondus non explicat. Ac ſi vulgatam ſequare conſuetudinem, addendum eſſet mel quadrupla proportione, vt exemplo Diamoſchi agunt. Auicennas tamen tantundem addi interdum, ait: atque adeo longe minus, quam fieri in alijs conſueuerit.Sane de mellis menſura, regulam qua eius quadruplum, aut triplum addunt non carere periculo in purgatorijs, ſupra oſtendimus. Quod autem ad hunc locum pertinet, quanquam illam etiam hoc in loco Syluius ſequitur,cum Auicenna potius ſtarem in picra enim multa eſt aloes copia: præſtat vero aloe eadem ferè opera quæ mel, conſeruandi, & ſpecies excipiendi lentore ſuo ne diffluant, quare minori quoq; mellis menſura eſt opus. At roget nos aliquis, an regula a nobis antea allata hic ſit opportuna? Non eſt opportuna, quoniam hieræ huius mellitæ doſim Gale. Aut Meſue non tradunt. Docuimus autem antea conferendas baſis, & compoſiti doſes: atque eo pacto mellis menſuram elici. Age autem inquiramus nunc hieræ, & ſimplicis,& mellitæ doſim,quam hic ſilentio inuoluit.Galenus porro (de ſimplici primum ago) 2. de comp. per loca drachmam ſe vnam ad ſummum exhibere teſtatur. Andromachus ex 8.de comp. per loca, cochlearia duo.i.drachmas duas præbuit.Serapio drachmas duas exhibet, quod & Paulus, hierarum omnium ſummum pondus dicens drachmas eſſe duas. Noſtri vero drachmas etiam tres dant abſque noxa,quibus aſtipulatur authoritas,& ratio. Scribonius equidem dari ait cochlearia duo,vel tria.Ratio vero id docet,quãdo hierę drachma vix habet ſcrupulos duos aloes, atque hæc minori quàm drachmarum duarum pondere fere non exſoluit. Ergo ſumma hieræ ſimplicis doſis drachmarum erit trium, neque Galeno hac in re aſſentiendum, præſertim (quod quis admiretur) qui hieræ ex colocynthide longe valentioris medicamenti drach. iiij. aut etiam quinque dediſſe profitetur. 1. de comp.med.per loca.His de hiera ſimplici,ita conſtitutis eius etiam quæ melle excipitur*

Cap.110. Cap.21.

Cap.1. Cap.2. Cap.3.

tur dosis facile innoteſcit. Si equidem mel tantundem addas cum Auicenna, ſex drachmarum menſura erit ſumma, ſi quadruplum, drachmarum erit quindecim. Atq; hæc ratione ipſa docemur, a qua quotidianum non diſſentit experimentum. Vnum hic ſupereſt explicandum, quales nam humores hiera educat, craſſos ne an tenues? Meſue ijs verbis.

Et eſt reſolutiua materierum malarum craſſarum, & viſcoſarum. *videtur ipſi purgatricem craſſorum humorum vim tribuere. Manar. vero attenuaſſe, & diſſecuiſſe antea oportere admonet: atq; adeo ſponte ſua id non præſtituram. Sed vere id non vult Meſue, quod vel le Manardus innuit, hieram craſſos, ac lentos humores ſoluendo educere, at eos diſſipare, & attenuare aſſerit, ſi rem perpendas. De ſolutione vero poſtmodum agit quum ſubdit.*

Et perficitur ab eo ſolutiuo bona. *Si tamen etiam de purgatrice vi intelligas, quanquam non negem craſſos humores, vt hiera educantur, ſecari prius et attenuari oportere: id ipſum tamen præſtare hiera quoque ipſa ſolet ob cinnamomi, ſpicę, croci, carpobalſami, & aſſari vires, ac propterea, vtro modo Meſ. verba intelligas non errat, quod Manardus innuit.*

MESVE.

HIERA Hermetis cum dracunculo maximarum, & certiſſ. eſt virium ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem, paralyſin, epilepſiam, tremorem ſpaſmum cynicum, dolorem colicum, nephriticum, vterinum, arthriticum, Vacuat enim humores tam tenues, quam craſſos, & lentos, a capite, ventriculo, neruis, iuncturis, & reliquis partibus. Rec. autem aloes vnc. j. trochiſcorum Alandhal aur. octo: turbith, agarici † dracunculi vtriuſque ſicci, iridis, ſagapeni myrobalanorũ cepularum, citrearum, Indarum, an. ſeſquidrachmam: zingiberis, cinnamomi, maſtiches, bdellij, ellebori, nigri, eupatorij aſſari, caſſiæ lignęæ, ſalis Indi, caſtorij, croci, apij, liguſtici, † cocci gnidij, ſtœchados, ana drach. j. ſcillæ aſſatæ drach. ij. & dimid. ſcammonij drach. ij. Curioſe omnia terantur: gummi, & ſucci vino odoro piſſo luantur: pulueres ſucco cucumeris agreſtis comprehendantur. Siccentur iterum, eodem ſucco, & pauco nucum oleo excipiantur, & ſiccentur, poſtremo melle deſpumato † omnia comprehendantur. Datur poſt ſe x menſes a drac. j. ad drac. ij.

† *Luf.*

† *ſem. mezereum.*

† *Vulg. quantitate, qua fiat totum ſicut paſta.*

MAN. AALANDAL.) Hos habes infra ab ipſo Meſue deſcriptos, qui tamen Hermetis tempore non componebantur. LVF.) Dracontium. SEMINIS mezereon.) ideſt cocci gnidij, chamæleæ videlicet.

SYLV. DESCRIPTA etiam Meſue in ſimplicib. cap. de dracunculo, potentiſſimum, & efficaciſſimum eſt medicamentum, vbi remedijs alijs mala hæc contumacia non ceſſerunt. Trochiſci Alandhal inter trochiſcos deſcribentur, quos tamen tempore Hermetis nondum compoſitos ſcribit Manard. ſed ſine teſtimonio. Hi autẽ colocynthidis loco in compoſitione veniunt tutius, qua ipſa colocynthis, niſi hæc miſtis probe caſtigetur.

COST. HAEC ſcripſit, & lib. ſimp. de aro: in eo varius, quod hic trochiſcorum alandhal drachmas duodecim, id eſt aureos ſumit, illic colocynthidis drac. viij. Neque temere colocynthidis redactæ in trochiſchos maius hic adiecit pondus, quando caſtigata hoc pacto minus eſt efficax. Addit etiam hoc in loco bdellium quo eadem colocynthis magis caſtigatur, & elaterij vis obtunditur, quoinuolui omnia præcipit. Strenue expurgat hoc medicamentum, quod certe ſimplicium expurgantium, & fortium, & imbecillium ſyluam habet. In eo conficiendo, quod ait. tritura bona terenda omnia. ſtudendum, vt ſingula ſeorſum, aut cum alijs craſſe, aut ſubtiliter terantur, prout quæque poſtulant: pro quare petendæ regulę ipſomet Meſue traditæ lib. Can. vniuer. quas non eſt, vt hic particulatim referamus. Illa nunc inquirenda multi momenti, & vſus, quia iubet Meſue hoc medicamentum ex melle confici, doſim vero præſcribit à drach. vna ad duas, an doſis intelligenda poſt adiectum mel, an ante: quantum vero etiam mellis ſumi habeat. Equidem ſi rem perpendas, addito melle præſertim ex communi conſuetudine proportione quadrupla, duæ huius medicamenti drachmæ vix aluum moueant, nedum non exquiſite purgant: abſque melle autẽ in robuſtioribus corporibus non excedat modum: id quod perſuadeat nos menſuram præſcribi abſque melle. Contra tamen, ſi in ſequentibus hoc pacto doſim ſtatui, quis putet abſque melle, futurum eſt, vt longo interuallo modum purgatio frequentiſſime excedat. Sed dicã paucis quod ſentio. Quum ſimplicia ex quibus hoc paratur medicamentum excepto ſagapeno, maſtiche, bdellio, euphorbio, ſcilla, quæ duci in pulueren non ita poſſunt, drachmarum ſeptem, & quadraginta pondus attingant, ideſt vnciæ ſint quinque, & drachmæ duæ, atq; adeo ex vulgata cõſuetudine binas fere mellis libras deſiderent, futurum eſt, vt adiectis ſagapeno maſtiche, & reliquis, in totum electarium duas pendeat libras cum dimidia, & ſingula drachmarum duarum doſis vix drachmam ſpecierum contineat dimidiam, quæ perturbare quidem ventrem poſſit, non poſſit tamen exoluere atque exquiſite expurgare. Quamobrem, aut Meſuem meticuloſum eſſe atque ignarum medicamenti virium confiteri oporteat, aut vulgatam conſuetudinem huic loco eſſe importunam, ſed arbitrandum, expertum eſſe Meſuen huius medicamenti vires, ac propterea referẽda eſt culpa in conſuetudinem potius artificio, & conſilio expertem, quam in authorem. Quærenda ergo alia componendi ratio qua ſcopum attingamus authoris. Ea erit regula à nobis in ſuperioribus tradita, quam certe, qui in vſum traduxerit, carere omni culpa obſeruabit. Sunt purgantium hic ſimplicium doſes, ſi recte expendas, fere quinquaginta duæ cum dimidia, aloes videlicet, quatuor cum dimidia, trochiſcorum alandhal doſes decem, & octo, poſſunt enim ſcrupuli eorum duo exhiberi, turbith, agarici, & quæ eo ordine ſequuntur non plures quam duodecim; ellebori, euphorbij, aſari, ſeminum mezereon doſes fere ſex; ſcillæ vna, ſcammonij decem, ac propterea, quod dicebam, doſes, quinquaginta duæ cum dimidia, adiecto vero elaterio, quo inuolui omnia iubet Meſ. ad ſexageſimum etiam numerum accedunt. Huius vero electarij vbi confectũ eſt, drachmas ad ſummum duas exhibet, quo fit, vt totum pendere oporteat drachmas vicenas, & centenas. Sunt autem ſi ingredientia omnia ſupputes, drachmæ vix ſeptem, & quadraginta, atque ideo, quod deeſt, ideſt drachmas ſeptuagintatres reſarciendum eſt melle. Sunt vero hæ vnciæ octo, & drachmæ duæ, quas ſi melle ſuppleueris,

confecti

confecti in hunc modum medicamenti dosis summa erit drachmarum duarum ex Mesue præscripto, & integra fiet expurgatio. Cæterum video, quid hic obijciant: tam paucum mel tantum specierum cumulum non exceptu-rum. Ego vero illud perpendi velim, quod author iubet, tantum mellis addendum, vt totum fiat sicut pasta, quibus verbis, vt pastillus fiat (præter omnium sententiã hoc dico (præcipere Mesuen suspicor, non electarium, quod vocant, neque mirum, quando aloetica hæc amara in electarij formam redacta aßumpturo admodum ingrata esse solent: minus autem pastilli modo, quia minus diffluunt, ergo quum pastillum uelit author non multum mellis est opus, fortaßeque octo illæ vnciæ satisfaciant, quod si non satisfaciant, sunt enim quædam interdum aridiora, quæ humoris plurimum exugunt, piaculum non erit, vt tantum iudicio tuo adiungas mellis, quod ad conficiendum pastillum sit satis, aut vt pro hiera simplicis exemplo tantundem mellis adijcias. Sed de hac re satis. Qui hac hiera ex communi instituto parata vsuri sunt, ea scilicet quæ quadruplum, aut triplũ susceperit, audaciores esse possunt, & drachmas etiam sex interdum propinare, qui vero ex Mesue instituto: ijs vna, aut altera drachma sufficiat. Vnum superest inquirendum, quum Mes. mezereonis semen exposcit, quid sit sumendum. Vt nos lib. simpl. dicebamus, ignotũ est Mesue mezereon, sententia nostra, & aberrare eos, qui coccum gnidium illud esse aiunt, ex eo constat, quod Mesues sui mezereonis folia traducit in vsum, non fructus. Huius tamen seminis loco, si quis ricini, aut maioris, aut minoris semen reponat, quod ijsdem fere viribus valet arbitror non valde erraturum, pro drachma autem vna mezereonis, quæ integra, eius est dosis ricini maioris grana tria, aut minoris quinque assumas oportebit, si modo constitueris eo vti illius seminis loco, quod ignoratur.

MESVE.

HIERA Archigenis omnibus descripta, confert affectibus melancholicis, & ex pituita crassa natis, & vertigini, epilepsię, spasmo, hydrophisi incipienti, voci ob humiditatem multam raucę, dolenti asperæ arteriæ, difficultati spirandi, psoræ, lepræ, & cæteris tuberculis à crassa materia nascentibus; aut seroso excremento; ventriculo intestinis, mesaræo, vtero à flatu dolentibus, aut prædictis humoribus. Datur aliquando potui cum rutæ decocto, adiecto etiam castorio ad siliquas tres. Dolentibus autem spinæ, renibus, illibus, inguinibus cum decocto apij: ad ischiadem, & similes articulorum affectus cum aqua centaurij, adiecto etiam elaterio ideſt cucumeris agrestis succo, & colocynthidis, pulpa, ad silique quatuor. † Morsos denique à cane rabido, ab hydrophobia, ideſt aquis formidatis securos reddit, datur cum aqua abrotoni, præcipue adiecta drach. vna, pulueris cancrorum fluuialium vstorum. Recipit autem pulpæ colocynthidos drach. † duas, prasij, stæchados elebori nigri, chamedryos, schammonij, leucopiperis, macropip. ana † drach. duas scillæ assathæ, euphorbij, aloes, croci, gentianæ, petroselini, ammoniaci, opopanacis, ana drach. j.

† *Vulg. ad in aqua abrotani.*

† *Vul. hab. drac. xxij.*

† *vnc. ij.*

A polij, cinnamomi, sagapeni, myrrhæ, spicæ nardi schœnu anthus, calaminthes montanæ, aristolochiæ rotundæ, ana drach. ij. cum melle sufficienti excipiãtur omnia. Datur ad aur. iiij. cum decocto epithymi, & vuarum passarum mundatarum.

NON est in vsu, sed hieralogodion est multum in vsu etiam est alia hiera picra Gal. quæ ponitur a Nicolao in suo antidot. quæ est multum differens a hiera Galeni posita 7. therapeut. nec reperitur, vbi Gal. eam describit. & tamen illa est, quæ generaliter habetur in vsu, & sic vbique secundum illam descript. habetur in vsu, & fit in forma electarij, secundum quod ibi describitur: quidam tamen reducunt ad formam pillularum, quę aliquo loco non sunt scriptæ, & dosis earum est a drach. j. vsque ad drac. j. & s. Et dosis hieræ picræ Gal. reductæ in forma electarij, vt communiter fit, quia vsque ad drach. j. de mane digesta materia. Et illæ pilulæ de hiera picra Gal. quæ à Nicolao describitur summe conueniunt omnibus dispositionibus capitis, vel passionibus dependentibus à materia frigida, & doloribus aurium, oculorũ, & dentium. Conuenit insuper descensui catarrhi, & passionibus frigidis stomachi, & omnium nutrituorum, & etiam passionibus matricis, & etiam multis alijs consimilibus, cuius nunc ponam descript. Rec. cinnamomi, spicæ nardi, croci, schœnanthi, assari cassiæ ligneæ, xylobalsami, carpobalsami, violarũ, absinthij, epithymi, agarici, rosarum, turbith, collocynthidis, mastichis, ana drach. iiij. alias vnc. viij. mellis q. s. pro compositione electarij, siue vini pro compositione pilularum. Sunt autem solutiua, quæ ingrediuntur compositionem huius hieræ picræ, ac hieræ Archigenis, ac hieralogodion, non obstante, quod aliqua ex eis fuerint superius declarata, & alia quædam sunt declaranda. Colocynthis est medicina multum effrenitans in soluendo, amari saporis, indigens multa rectificatione secundum, quod ponit Mesue, est enim solutiuum pomum plantæ venenosæ ad magnitudinem pomi aranzi subalbidi: iuxta, quam plantam nulla oritur herba, & est calidæ complexionis vltra tertium gradum, & siccæ in fine secundi. Soluit phlegma principaliter attrhaendo à remotis mẽbris, non tamen per se sola est exhibenda quantunq; correcta. Et dosis eius quæ ponitur à Mesue capitulo proprio est à chirat. vj. vsque ad x. Chirat autem est pondus quatuor granorum hordei. Sed illa est nimis magna dosis hodiernis temporibus qualitercunque assumeretur. Epithymum est flos, vel radix cuiusdam herbæ calidæ, & siccæ in secundo. Soluit humorem melancholicum principaliter, & licet non sit in vsu ipsum per se solum accipere, tamẽ eius dosis est drac. iij. vsque ad drach. vij. decoctionis autem à drach. v. vsque ad drach. xx. quia est leuis solutionis. Absinthium est herba nota leuissimæ solutionis, calidæ cõplexionis in primo, siccę in secundo, soluit leuissime choleram subtilem, & aquosam ab intestinis, meserai cis, & ab hepate, assumitur à quibusdam succus eius, qui est amarus valde, & horribilis. Et dosis eius est à drach. ij. vsque ad iij. Et in decoctione seu infusione cum aliqua expressione ab vnc. v. vsque ad vnc. viij. Scammonea est succus cuiusdam herbæ inspissatus in forma lupinorum reducitur, & ab India, & Anthiochia

CHR.

Colocynt.

Quid sit chirath.

Epithimũ.

Absinthiũ.

Scãmonea.

chia sic trasportatur, & eius vsus per se solum non est conueniens propter eius ventositatem, & potentiam in soluendo: nec cum alijs medicinis admiscetur nisi post debitam eius correctionem cum pomo cyto-
Diagridiū. nij, vel caulibus in pasta, vt præcipit Mesue, & sic correcta vocatur diagridium, & est calidæ, & siccæ complexionis in tertio, soluit principaliter choleram, sed nocet stomacho, & hepati, non correcta. Et dosis eius cum est correcta, est à granis v. hordei vsque ad xij. Et ipsius solius administrationem omnes prohibent. Et consulo, quod medicina, in quam ingreditur retarde-
Turbith. tur, quantum est possibile. Turbith est radix cuiusdā plantæ in partibus Indiæ, calidæ, & siccæ complexionis in tertio: soluit principaliter phlegma, & est multum in vsu, maxime in passionibus iuncturarum, & assumitur commniter cum zuccharo, & zingibere in forma pulueris secundum illam descript. Rec. turbith albi, & gummosi, drach. j. vel vsque ad drach. j. s. zing. vnc. j. zucchari, drach. s. & in mane assumatur cum iurè pulli, vel galli, vel alicuo liquore conueniēte. Et hic nota, quod zingiber est correctiuum, vel velocitat eius operationem, quoniam de se est tardi motus. Et eius dosis in substantia est a drach. j. vsque ad ij. vt ponit Mesue, & in decoctione à drach. ij. vsque ad iiij. Sed istæ doses temporibus præsentibus sunt nimis magnæ, & eius assumptio est abominabilis, & debilitat stomachum. Agaricus est fungus quidam ad-
Agaricus. hærens cuidam arbori maximæ, & multum nascens in Pedemontium, & est calidæ complexionis in primo, siccæ in secundo, soluit principaliter phlegma crassum, & choleram rubeam à cerebro, & à membris neruosis, ac etiam à pectore, usus tamen eius per se solum non est multum conueniens, sed admixtus cum alijs medicinis, vt in electarijs, & pilulis, vt communiter fit. Dosis tamen eius in substantia est à drach. j. usque ad drac. j. s. In decoctione uero siue infusione est vsque ad drachm. iij. Et nota, quod agaricus qualiter cunque assumptus inducit uomitum, sed longe minus in decoctione, uel infusione, quia non sic adhæret parietibus, & vijs stomachi, uel uillis inducens nauseam, & corrigitur cum mastice, & sale gemmæ, ut
Sagapenū. præcipit Mesue. Sagapenum est gummi calidum in tertio, & siccum in secundo, soluit humores viscosos, & phlegma crudum trahit à longinquis membris, non tamen per se solum utimur eo. Et dosis eius est à drac. s. usque ad aur. j. Euphorbium secundum rei ueritatem est gummi calidum, & siccum in quarto, & per se solum non est conueniens, & soluit phlegma crassum. Et eius dosis est à granis iiij. usq; ad xij. Ari-
Aristoloc. stolochia rotunda est perfectior, & potentior longe in soluendo, & utraque est calida in tertio, & sicca in secundo, soluit superfluitates phlegmaticas, & per se so-
Helleborus. lum usus earum nō est conueniens. Helleborus unus est albus, omnino fugiēdus, quia à tota specie est mortiferus: alter niger, qui solus non est in vsu, sed admixtus cum alijs medicinis, principaliter soluit melancholiam, & choleram crassam, & phlegma uiscosum fortiter attrahens à remotis, est tamen multum prouocans uomitum, & est calidæ, & siccæ complexionis in tertio. Et dosis est ab unc. j. usque ad unc. ij. sed melius est, ut fugiatur nisi correctus, & admixtus cum alijs medicinis. Restat nunc alia declarare, quæ non sunt solutiua posita in descriptione hieræ Archigenis. Et primo per exituras apostemata intelligit,

E quæ ueniunt ad saniem. Vltimo est memorandum, quod vsus prædictæ hieræ Gal. qualitercunq; assumatur, debet esse prēmissa aliquali digestione, seu preparatione humorum in stomacho cum assumptione mellis rosati colati, usque ad quantitatem unius unc. pro uice, duobus, uel tribus diebus ad minus, uel cum alio leui digestiuo. Similiter, & ante assumptionem hierę picrę Galen. in qua ingrediuntur plura solutiua, & fortia, ut eam describit Nicol. etiam est prēueniendum digestiuo, appropriato secundum quòd expedit. Et dosis huius hierę Archigenis descriptione Pauli, quia est melior usque ad aur. iiij. & Archigenis descriptione uniuersali est usque ad vj. & confert multis, & diuersis passionibus, ut dicit Mesue: quas tu ipse legendo considera.

F EX Auicenna ad verbum. Pulpæ coloquinthidos dr. ij. Aliqui libri habent drac. xxij. alij vnc. ij. CAPÆ MVRIS assatæ.) id est scillæ. MANA.

HIERA hæc ad verbum ex Auicenna descripta longè præstantissima: multo autem valentior fiet, si colocynthidis pulpæ vnc. ij. aut drach. xx. duæ misceantur, vt quidam codices habēt. Quod ad hydrophobiam symptoma pernicioſissimum eorum, qui a cane rabido sunt morsi, attinet, lege Galen. in lib. de commodis theriacæ, de puluere autem cancrorum fluuialium vsorum mira Galen. l. 11. simpl. prædicat ex Aeschrione. Magni præterea est facienda decoctorum ratio varia pro vario affectu, ex quibus hieram propinat. His verò affectibus omnibus valenter opitulari hanc Hieram nemo inficiabitur, qui simplicium, & plurimorum, & efficaciſſimorum eius naturam perpenderit. Doſes tamen minuerem, quòd his ferendis noſtratium corpora sint imparia. Valet igitur ad congestam, uel fluentem pituitam, aut melancholiam, & affectus omnes inde natos in quauis corporis parte, auribus, dentibus, collo, & cæt. Eius loco quidam vtuntur hodie hiera Logadij, G quam Paulus, Aetius, Nicolaus, & alij plerique describunt. Ante tamen tutum harum hierarum tam potentium vſum, apparanda est materia, hoc est tenuanda, incienda, tergenda, fluxilis reddenda, & meatus sunt aperiendi, per quos est vacuandum: in summa corpus fluidum est faciendum, quod tutò, & salubriter purgandum est. SYLV.

LEGENDVM *proculdubio colocynthidis drach. xxij. vt in antiquis codicibus, non, vt in alijs dra. ij. Quum enim ad crassos præsertim, & crudos humores educendos hoc paretur medicamentum, hunc potiſſime vſum colocynthis præstat, & ea debet præcipua hic esse basis, sumendi vero trochiſci alandhal opinione noſtra, quando vix aliquid est in hac simplicium serie, quod colocynthidem exacte castiget. Ita, & genuina lectio est, quæ addit.* scammoneę, leucopiperis, macropiperis, omnium ana drach. ij. *non autem, vnc. ij. neque enim ea præstaret medicamentum, quæ oportet, si tantum scammonij adderetur, sumendum vero, & hoc cotoneo paratum dixerim, veluti pituitoſis humoribus ex purgandis Tralliani conſilio aptiſſimum, de qua re supra. Si omnium hic soluentium summam colligas, animaduertes doſes explere ferè septem, & triginta, quas tu dicito quadraginta, parum enim refert. Exhibet autem Meſ. huius vbi confectum est, medicamenti aureos quatuor. i. drach. ſex, quare totum electarium, vt ducentarum, & quadraginta drachmarum pondus expleat, oportebit. Sunt vero ingredientia omnia drachmæ vix ſexaginta, ac propterea supereſt, vt reliquum. i. centū, & octoginta drach. melle expleas. i. vncijs viginti additis. Tunc melle ea mensura adiecto tuto exhiberi poterunt huius electarij drachmæ ſex, quod author præſcribit.* COST.

ME-

MESVE.

HIERA Archigenis Paulo aliter descripta, recipit prasij, agarici, chamædrvos, pulpæ colocynthidos, stœchados, ana aureos † decem: opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, ana aureos quinque: cinnamomi, spicæ nardi, polij, croci, ana aureos quatuor. Sicca terrantur, † liquores frangãtur, hydromelite indantur, & omnia melle excipiantur. Datur ad † aureos iiij. cũ salis triti drachma vna, & aqua mulsa.

† Al. duo. v. alij xx.

† Gammi conquassa.

† Putant aliqui legendum aureos ij.

MAN. OMNIVM ad aur. v.) Auicenna xx. Paulus x. Post polium Paulus addit, myrrhæ: INFVNDE in melle.) Paulus in melicrato per noctem vnã, & sicca. COMPONE eam cum aqua mellis.) Paul. cum optimo, & repone in vase vitri, vel plumbi. Et modus hic est omnibus hieris communis: Addatur salis drach. j. & si vis, vt magis purget, adde scammonium.

SYLV. AVREOS decem pro quinque scripsi, quòd Paulus drach. x. habet Auicen. xx. Absurdum item esset in prima simplicium classe aur. v. scribere, & in secunda similiter aur. v. Omnia enim illa simplicia si eodem pondere conuenirent, vna classe concluisset. Paul. præterea spicæ nardi subscribit myrrham a Mes. omissam. Addit Paul. arida simul tundenda, & incernenda, sed opopanacem, & sagapenum (quæ gummi malè ab interprete Mesue vocantur, vt in simplicibus docemus,) & myrrham contusam per noctem vnam mulsa in pila macerat. Postea læuigat, & siccis miscet. Melle deinde optimo excepta omnia, vase vitreo, vel plumbeo reponuntur. Hæc ratio omnium hierarum est communis: summus ipsarum modus est, denarij duo cum salis denario vno, & mellis heminis duabus: & aqua quanta satis est. Si vehemẽtiores vis, quibus scammonium non inest, injicientur, & his singulis obolus. Hæc Paulus. Quæ Pauli verba me mouerunt, vt dictioni Mesue liquorũ in hydromelite infusionem adderem.

COST. IPSISSIMA *est hiera Archigenis, quam describit Paulus, a qua in eo differt hiera Antiochi, quòd omittit marrubium, & loco aristolochiæ rotundæ sarmentaceam sumit. Hic in Mes. quum ait colocynthidis, stœchados, omniũ, ana aur. v. pro aureis x. irrepsit aur. v. qui error facilis fuit ob notæ Romanæ, x, cum, v, cognationem, quarum altera decem, & altera quinque significantur. Post spicam Paulus etiam myrrham ponit, quæ hic prætermittitur, culpa, vt arbitror, librarij. Quædam addit Paulus de parandi huius medicamenti modo, nempe quæ arida sunt esse tundenda, & incernenda: opopanacem autem, sagapenum, & myrrham contusa maceranda in mulsa per noctem, deinde leuiganda, & ijs, quæ arida sunt admiscenda, exceptaque melle seruanda vitreo vase, aut plumbeo; quam rationem communem esse ait hieris omnibus. Hæc vero breuissime etiam perstringit Mes. dicens.* tere ex medicinis, quæ siccæ sunt, & gummi conquassa, & infunde in melle. *In dosi præcipue discrepat, exhibens aureos quatuor, hoc est drachmas sex, quum Paulus summum eius, & hierarum omnium modum esse dicat drachmas duas. Sed vere irrepsit, & hic mendum, legendumque aurei duo, non quatuor, quum enim soluentium medicamentorum hic bases sint ferè triginta septem, agarici decem, colocynthidis quindecim, sagapeni, et opopanacis decẽ, aristolochiæ duæ, eorum vere pondus aureos quinque, & triginta pendeat: cætera sesquialtera proportione*

A *ijs quodammodo respondent, atque adeo non potest, quis tuto huius medicamenti plus quàm aureos duos, & alterius dimidium exhibere. At dices, differre tamen adhuc Mesue a Paulo exhibente duas vix drachmas. Fateor, non errat tamen Mesue, quando integra, vt dixi, dosis essent aurei duo cum dimidio, at, & Galen. hieræ suę ex colocynthide drachmas quinque semel exhibuit. Sed, & hic mellis, quo excipiuntur omnia, habenda est ratio. Equidem, si vt communis fert consuetudo, tribus specierum vncijs, mellis adiungas libram, excepto opopanace, sagapeno, & myrrha, quæ terenda non sunt, cætera drachmas pendent centum, & triginta sex cum dimidia, idest vncias quindecim, & drachmam vnam cum dimidia, atque adeo mellis lib. quinque exposceret, essetque totum electarium librarum ferè sex cum dimidia, possent autem tunc exhiberi vnciæ plusquam duæ,*

B *quum totius medicamenti doses non plures sint, quàm triginta septem, sed hæc Mesue, aut Pauli mens non fuit, ac propterea sequenda hic non videtur vulgata consuetudo. At neque tradita a nobis in superioribus regula hoc in loco satisfacit, si legamus, vt legendum puto, dosim esse aureos duos, nempe quum bases doses in vniuersum sint triginta septem, electarij autem dosis duo sint aurei: huius totius pondus esse oporteret aureorum quatuor, & septuaginta, atqui, si omnia supputes ingredientia, nonagenarium, & senarium attingunt numerum, quo fit, vt non modo locus non sit addendi mellis, sed de speciebus potius detrahendum videatur. Secus autem, si, vt vulgata habet lectio, legamus aureos quatuor, ita enim quum totius medicamenti compositi pondus esse oporteat aureorum centum, & quadraginta octo, deessent aurei septem, & quinquaginta, supplendi melle, idest vnciæ circiter nouem, desunt enim tres*

C *drachmæ, quæ sanè mensura, quanquam, conficiendo electario non est satis, satis tamen esse posset excipiendis, ac seruandis speciebus, & pastillo conformando. Cæterum, quando; vt puto, error in contextu est, neque huius medicamenti dosis maior esse potest, quam aureorum duorum, quid agendum? quantum mellis addendum? sequenda ne vulgata regula, quæ mellis quadruplum adiungit? Iudicio nostro præstabit, vt exemplo Auic. tantundem mellis addas, vt is in hiera simplici, quanquam hic non est aloe, vt in illa, poteruntque tunc huius medicamenti aurei duo exhiberi, cuius, si vulgatum institutum sequare, liceret duas vnc. propinare.*

MESVE.

D HIERA Diacolocynthidos a Rufo inuenta, caput, ventriculum, & corpus reliquum purgat humore crasso, & lento, & atra bile. Ob id maniæ, melancholiæ, epilepsiæ, paralysi, spasmo cynico, vertiginosis confert, ac vlceribus malignis, fistulosis, cancro, elephantiæ, flatus quoque discutit: ventriculum roborat: coctionem firmat. Recipit autem stœchados, agarici, chamædryos, ana drach. decem, colocynthidos drach. xx. (alij legunt colocynthidos trochiscorum alandhal, ana drach. vigintiquinque:) sagapeni, opopanacis, ana drach. octo, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis (albi) ana drach. v. cassiæ drachm. vij. cinnamomi, croci, spicæ nardi, myrrhæ, polij drach.

drach. quatuor. Myrrham vino infunde, cætera tere, & melle despumato excipe.

MAN. EST multum similis hieræ Rufi, ab Auicenna, & Paulo positæ. TROCH. Alandhal.) Paul. Sicyoniæ, idest elaterij: certum enim est hosce trochiscos Rufo nõ fuisse cognitos. OPOPANACIS, hoc non apponit Pau.

SYLV. STOECHADEM, agaricum opopanacem, in hiera Rufi Ephesij medici præstantissimi, quæ etiam colocynthidem recipit, Paulus omisit: ponderibus præterea cum Mesue non consentit, multum autem in cæteris similes sunt hieræ Rufi à Mesue, Auicenna, & Paulo descriptæ. Hieram diacolocynthidos Nicolai quidam parant: ego autem hieram diacolocynthidos Antiochi, Pachij, à Scribonio descriptam, & mire celebratam, & post eum à Galeno in lib. c. ph. p. compono, & omnibus componendam suadeo: cuius vires sunt à Pachio, Scribonio, & alijs approbatæ. Ad lateris dolorem, epilepsiam, maniam, melancholiam morbum, scotoma, cephalæam, suspirium, vocis abscissionem, subitas præfocationes, incubum, tetanum, spasmum cynicum, contusum corpus ex ictu, & lapsu, tremorem, paralysin, arthritidas, dolores spinæ, mammarum duritias, cancrosque earum, & vlcera in his cacoethea, stomachi imbecillitatem, ructum acidum, inflationem, tormina, nauseam, stomachi saliuam, colicum dolorem, menses suppressos ex decocto artemisiæ, aut dictamni. Has eius vires Scribonius ex Pachij lib. ad Tiberium Cæsarem scripto descripsit, & probauit. Constat autem: stœchados, marrubij, chamædryos, agarici, colocynthidos, singulorum drach. x. opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drach. v. cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, folij, croci, singulorum drach. iiij. opopanax, & sagapenum mortario teruntur, adiecto melle tenui, idest, quam liquidissimo: trita cætera, & cribrata melle ad comprehendendum sufficienti cum his excipiantur, vase vitreo reponantur. Vbi autem affectus sunt curatu difficiliores, aut natura sua, aut ex diuturnitate, adde prædicto ponderi colocynthidis drachm. xx. opopanacis, & sagapeni singulorum drachm. quatuor. Hoc autem medicamentum non solum non nocet stomacho, sed etiam reficit eum, ac confirmat supra omnem opinionem: hæc Scribonius. Detur pultis ex liquore aliquo, vel in catapotijs à scrup. s. ad scrup. ij. cum melle vero à drach. ij. ad drach. v. Hæc eadem est cum ipsa Rufi à Mesue scripta, nisi quòd polium pro folio (& casiam pro marrubio habet, & ponderibus nonnihil variat. Hi trochisci Rufo incogniti fuerunt, vti Galeno, qui eo longe fuit posterior: ob id eorum loco sunt, qui elaterium misceant. Hiera Legadij plus alijs bilem atram trahit: recipit myrrhæ, spicæ, scillæ torrefactæ, euphorbij, ammoniaci, bdellij, zingiberis, aloes, stœchados, hyperici, chamedryos, singulorum vnc. epithymi vnc. ij. cinnamomi vncias iij. veratri nigri sescunciam: petroselini semunciam, scrupu. ij. amomi, folij Indici, casiæ, piperis triplicis, castorei, opopanacis, medullæ colocynthidis, sagapeni, singulorum semunciam: aristolochiæ drach. j. mellis modum, qui tibi videbitur. Actuarius. Huic multum affinis est hiera Logadij scripta sic ab Aetio, pulpæ colocynthidis drach. xx. scillæ assatæ, agarici, ammoniaci, scammonij, corticis ellebori nigri, hyperici, singulorum drach. j. epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloes, chamædryos, casiæ, marrubij, singulorum drach. viij. myrrhæ Troglodyticæ, piperis albi, & nigri, cinnamomi, croci, opopanacis, sagapeni, castorei, petroselini, aristolochiæ, singulorum drach. iij. melle excipe: datur a drach. ij. ad drach. iiij. Huic eandem facit Aetius hieram Galeni, nisi ponderibus differret, & præterea haberet stœchadem, & piper longum: Recipit enim pulpæ colocynthidis drach. viij. scillæ assatæ, agarici, ammoniaci, scammonij, corticis ellebori nigri, † stœchados, hyperici, ana drach. xvj. epithymi, polypodij ficci, bdellij, aloes, chamedryos, marrubij, casiæ, ana drach. viij. in alio vnc. ij. myrrhæ Trogloditicæ, sagapeni, croci, aristolochiæ, piperis albi longi, & nigri, cinnamomi, opopanacis, castorei, petroselini, ana drach. iiij. mellis, quod sufficit. Huic Aetij descriptioni si adieceris, polij, gentianæ, pulegij, spicæ nardi, iunci odorati, ana drach. iiij. aut ex hiera Galen. ab Actuario descripta, aristolochiam longam, & zingiber sustuleris, & pro iuga stœchadem: pro porro prasium, idest marrubium scripseris: medicamentum habebis celebre triginta duobus constans simplicibus, ad contumaces morbos omnes efficacissimum, & tutissimum: ex hieri alijs Rufi, Antiochi, Iusti, Logadij, Archigenis à Galeno excerptum cuius meminit lib. 8. c. ph. p. & lib. meth. 12. Ab eo autem non fuisse descriptam miror, cum præsertim hieram dialoes lib. 2. & 8. c. ph. p. describat, & vtrobique hieræ diacolocynthidos meminerit, nisi forte descripsit in lib. de com. ph. purgantium, quem aliquoties in opere prædicto pollicetur, nondum tamen visus nobis est, aristolochiam tamen rotundã, & longam habet hiera Iusti. Alia vnicam ex tribus, & hiera Rufi Aetio habet chamæpytin: huius rei, dum hæc scriberem, me admonuit Sigisbertus medicus Romæ doctissimus, & diligentissimus.

† Euphorbij iij.

PVLCHRE, & copiose de hac Syluius, quem tu vide. In aliquibus discrepat ab ea, quam describũt alij. Manardum autem vereor hic cespitare, quum apud Paulum sicyoniæ voce elaterium intelligit, quando ipsemet sese explicans Paulus colocynthidis interiora interpretatur, quare in hoc non discrepat a Paulo Mesues, sumenda autem sententia nostra, casligata, & in trochiscos redacta. Non meminit de dosi Mes. sed sequendum Pauli consilium, qui hierarum omnium modum esse ait drachmarum duarum. Pro melle autem addendo non quadrat hic regula nostra, vti neque in superiori, quod dosim electarij author non præscribit. Quare poteris tantundem mellis adijcere Auicennæ in hiera simplici imitatione, licebitq; tunc commode duas huius drachmas Pauli lege seu aureos duos exhibere. Quod si tamen vulgatum malis institutum sequi, quia simplicia hæc, detracto opopanace, sagapeno, myrrha, quæ dissoluenda non terenda (quamuis enim Mes. de sola myrrha id iubeat, culpa arbitror librarij, agendum tamen, & in opopanace, & sagapeno) drachmæ sunt octo, & octoginta, idest vnciæ nouem, desunt enim duæ vix drachmæ: ijs vero additis, & adiecto melle ad libras tres proportione quadrupla; totum electarium libras pendebit ferè quatuor; propterea, quia basis doses sunt ferè triginta sex, agarici septem cum dimidia, colocynthidis viginti, oppopanacis quatuor, sagapeni quinque, licebit drachmas etiam duodecim fortioribus corporibus exhibere. CIST.

MESVE.

HIERA nobis inuenta purgat vtramque bilem, & pituitam, flatus crassos cerebri, & ventriculi, & corporis reliqui dissipat: ob hæc visioni imbecillæ confert, ac cæteris affectibus causas illas sequentibus. Rec. aloes drach. xv. epithymi, costi, ana drach. v. euphorbij, croci, spicæ nardi, chamedryos, ana drach. vj. agarici drach. ix. caryophyllorum dra. ij. calami aromatici, masticis, casiæ, ana drac. † vij. xylobalsami (alij xylaloes) drach. iiij. piperis albi, & nigri, gentianæ, ammomi, ana drac. j. scammonij in malo cydonio cocti drachmas ij. mellis q. s. Datur aur. j.

† drac. viij.

HAEC inter magnas connumeranda est, & multi vsus licet nullibi parata inueniatur.

IN hac, quod, & in reliquis, mellis triplum, aut quadruplum sumunt: sed licebit medicamenti huius vnciam exhibere, præstabit opinione nostra, tantundem mellis adijcere, vt in hiera simplici Auic. eritque tuta dosis drachmarum etiam quinque in robustis corporib. specierum vero absque melle binas etiam drachmas tuto exhibebis. Quare, quod Mes. dosim vnius aurei statuat, priorẽ suspicionem nostram fouet, dosim hic, & interdum alibi a Mesue præscriptam intelligendam de speciebus absque melle. Regula autem a nobis tradita

de men-

de mensura mellis, hic nõ quadrat, quia specierum pondus longo interuallo exuperat pondus drachmarum sexaginta, quod ferè esse debet totius huius electarij, cuius doses ferme quadraginta.

MESVE.

Alseracostu. DIAMANNA nobis descripta celebris, præsertim ad febres acutas, & multum ardentes. Nam cordis, ventriculi, hepatis, sanguinis intemperiem calidam, & feruorem, & sitim extinguit. Re- *†Vnc.* cipit mannæ bonæ, & recentis, († casiæ, ana) vnc. quatuor, tamar Indorum immaturorum vnc. sex, medullæ casiæ, † sacchari violati vnc. sexdecim, succi intybi, apij, malorum dulcium, acidorum, & acidodulcium, succi acidi, citro- *† Vnc. iij.* rum, ana vnc. † iij. In quibus purgatis prædicta tria dissolue, cola, vt munda sint omnia. Præter hæc accipe radicum intybi, apij, ana vnc. iij. foliorum lupuli, adianti albi, ana vnc. duas, pruna passa centum, violarum vnciam vnam, & semissem: rosarum vnciam vnam, spicæ nardi drachm. iij. coque hæc libris tribus aquæ fontanæ ad dimidias, colato adde sacchari lib. iii. aceti boni lib. j. semel feruefiant. Adde colatum prius, & percoque ad mellis crassitudinem: postremo adde santalorum citreorum, rosarum, spodij, succini, oxyacanthæ, seminis portulacæ, semi. oxalidis, semi. melonum, citreoli, cucurbitæ, cucumeris. ana drach. iij. ligni aloes drach. iiij. cubebarum drach. v. caphuræ drachm. j. repone vase vitreo. Datur æstate cum aqua frigida, ab vnc. j. ad vnc. ij.

MAN. ALSERACOSTVM.) Per alseracost Arabes intelligunt speciem mannæ. Tamarindorum.) De his licet nulla apud antiquos mentio, vtiles tamen sunt in bile coercenda. Foliorum lupuli,) Hic puto subesse errorem, intelligendosque asparagos eius potius, quam folia. Seminum communium.) Hæc dici solent maiora.

SYLVII. OPEROSA hæc compositio, & quæ paucioribus idem præstare posset: cui calida pauca miscentur, vt frigidis in corpus spargendis viam parent. Pro foliis lupuli sume ipsius asparagos, & prima germina, vel summa cacumina. Valentius fiet, si in libras singulas acceperit scammonj semunciam.

COST. MEMINIT *hic de spodio, quod sæpe, & in superioribus. Pro spodio autem in ijs, quæ assumuntur cauendum à vero spodio, de quo Dioscor. lib. 5. in ærarijs officinis inuento. cauẽdum item à pompholige eiusdem cum spodio generis. vsurpandumque ante spodium, cuius conficiendi rationem ibidem docet Dioscor. ex foliis myrthi cum floribus, & baccis maturis, ex sylueſtris oliuæ termite, & alijs pluribus. Arabes ex harundinis radicibus vstis potissimum conficiunt, vt Auic. 2. Can. Alij ebur vrunt; alij nodos quosdam ad rhomboidis piscis cutim repertos, atque alij alia, quæ sane omnia si per me liceret, abdicarem ab vsu medicinæ. quamquam foris admoueri posse non nego. In ijs ergo, quæ assumuntur, vbi spodio uti animus est, harundinis radicibus ustis vti potes cum Auicenna, atque ijs etiam hoc in loco. Addit Mes. ad huius medicamenti calcẽ, camphoram. quæ quidem quum Græcis fuerit ignota, nota tamen Serapioni fuit, & Auicennæ, immo & Symeoni Sethi. qui de materia medica græce inter postremos scripsit. Lis est inter recentiores bitumen sit an lachryma. Ac bitumen nonnulli esse aiunt, quia ardeat. Sed & resinæ, & lachrymæ ardent. Constat autem ex Serap. Auic. Symeone, ac postremo ex Indarum nauigationum historijs lachrymam esse arboris Indæ miræ magnitudinis, ac proceritatis, resinæ more stillantem rupto cortice, seu sponte, seu arte. Sed de huius quoque temperamẽto dubitare licet. Consentiunt omnes, tertio esse ordine frigidam, & siccam. nam & inflamationibus ac calidis affectibus, & doloribus ex calore admota confert, quod frigiditatis argumentum præbet. Contra tamen quum odore caput feriat, gustu sit acri, ignem prope admota facillime concipiat, ac retineat (nam & in aquis ardet) ad hæc exposita aeri aquæ ardẽtis instar euanescat, cuius rei gratia seruatur in vitro pſyllij, aut milij semine obruta: inesse illi insignia caloris semina persuademur. Quamobrem quicquid illi sentiant viri grauissimi, quorum ego authoritatem maximi semper faciam, camphoram summe esse calidam ipse quidem suspicor, neque tamẽ frigiditatis producere effectus à ratione alienum puto. Quum enim partium suarum tenuitate, & calore meatus corporis citissime permeet, & rarefaciat, vt calidiores difflẽt vapores, atque subeunti frigido aeri locus detur, probabile est, atque hoc pacto per accidens à calido frigus inducatur. Sed & eodem modo medicamentis adiunctam frigidis (non enim seorsum in refrigerãdi vsum adhibetur) præstare frigiditatis opus existimo. dum enim sui tenuitate frigidis viam parat, facitq; vt alte penetrent, quid mirum, quòd calida ipsa refrigerij tamen vsum afferat? Sed hæc satis. Probatissimam, et synceram, vt dignoscas, docet Sethi, superpositam ait pani calido humectari, quando est syncera: sin minus, esse factitiam. Nostri simillimo exemplo panem adhuc calẽtem quũ ex furno extrahitur, aperiunt, & in eo camphorã includunt, si paulo post madeat, optimã putant, si exsiccetur, adulteratã. Deligi debet candore, luce, puritate, odore præstans. Multis eius odor ingratus est, vt moschi, ambræ, & aliorum id genus odoratorum. ob id, solent nonnulli hanc tunc tantum adijcere, quum vti medicamento animus est, & exploratũ, qui vsurus est huiusmodi odorem ferre. quod quidem in alijs forte non improbem, sed in hoc in quo tam exigua illius portio ponitur, quæ vix sui sensum faciat, præstare arbitror statim addi, quod dũ fermentatur (vt aiunt) medicamentum, eius vires in vniuersum digeruntur. Terendæ autem camphoræ ratio est, vt æneum seu marmoreum mortarium, quo vsurus es, olei amygdalini momento totum illinas, post diligentissime lineo panno abstergas. colliges enim facillime camphoram, neque mortario inhærebit pertinacius.*

MESVE.

TRYPHERA Persica, quod apud Persas experta sit contra febres acutas, intemperiem calidam ventriculi, hepatis. Morbis omnibus ex humorum vstione natis confert, in Aestate pestilenti, & Autumno: sitim sedat: icterum calidum ex obstructione sanat. hypochysim à vaporibus biliosis visui incommodãtem discutit.

Vulg. legit succi lupulorum lib. 1. † Et rosarũ ana dr. iiij.

Recipit autem ſuccorum ſolani, intybi, apij, † lupuli, purgatorum, ana lib. ij. Quibus immitte violarum recentium, aut ſiccarum † libram vnam: folliculorum ſenæ vncias duas: agarici vnciam. j. pruna Damaſcena, quinquaginta: caſſuthæ ſemunciam, myrobalanorum cepularum, citrearum, Indarum, frixarum in oleo violato, aut amygdalarum dulcium, ana †drach. ij. ſpicæ nardi drach. iij. coque igni prunarum lento, donec † libra vnica ſuperſit: cui injice epithymi drach. xl. Myrobalani autem oleo amygdalarum dulcium merſæ ſemel feruefiant, tollantur ab igne, colentur. In parte colati diſſolue tamar Indorum recentium vnc. iij. mannæ ſeſcunciam, pulpæ caſiæ vnc. iiij. ſacchari violati vnc. xij. cola, vt munda ſint à ſeminibus, & alijs in parte reliqua; & aceti libra vna coque igni lento ſacchari albiſſimi libr. iij. Adde, quod prius in ſuccis eſt diſſolutum. miſce, percoque ad mellis craſſitudinem. Poſtremo adde paulatim rhabarbari boni vnc. ij. myrobalanorum citrearum ſeſcunciam, cepularum, & Indarum, ana vnc. j. bellericarum, emblicarum, ana drach. iiij. ſemi. fumariæ, trochiſcorum diarhodon, macis, maſtiches, cubebarum, ſpodij, ſantali citrei, ſeminum quatuor, ana drachm. ij. & dimid. aniſi drachm. iiij. ſpicæ nardi, drachm. ij. inuoluantur oleo violato, & reponantur vaſe vitreo. Datur ad vnc. j. cum aqua frigida, & ſucco intybi, vel ſolani.

† Alias drach. ij.

† Alias lib. ij.

MAN. CVSCVTA.) Amplexicaulis herba eſt, quæ linum amplectitur, & videtur eſſe quam linoderã Theophraſtus vocat: licet apud Græcos in medicorum vſum (quod quidem meminerim) venire non conſueuerit. Eſt autem magnæ ſimilitudinis cũ vocato epithymo.

SYLVII. HAEC antidotus tryphera, id eſt delicata, vſu rara eſt opinor, quod ſimplicibus multo paucioribus nobis licet affectum idem aſſequi: præterquam quod componendi modus, & longus eſt, & negocij plenus. Præterea myrobalanis recentibus caremus, à quibus vis plurima medicamenti expectatur: quã quam & ſimplicia alia, quam plurima recipiat, quæ bilem vtramque, & præcipue atram, aut expulſioni apparent, aut etiam trahant, & vacuent: vt interim taceam miſta refrigerantia non pauca, & quædam partibus principibus robur afferentia.

COST. MVLTA *hic digna ſunt animaduerſione. Ac primum quum ſuccus ſolani, intybi, apij, lupuli, quem primo loco proponit, librarum octo pondus æquet, quod in hoc ſucco violas, ſenæ folliculos, agaricum, pruna, myrobalanos, eouſque coqui imperet, vt in vnã ſuccus redeat libram, ſuſpectum eſt. quando tanta ſucci conſumptio fieri coquendo non poteſt, niſi diutina admodum coctione, qua eorum purgantium medicamentorum vim exolui neceſſe eſt, quæ omnia ex ijs ſunt rebus, quæ diutius coqui non ſuſtinent. Hic vero etiam quum violas ſumi iubet, vel recentes, vel aridas, id ſcribit, quaſi nihil interſit, quales eas ſumamus, quaſique recentes aridis non ſint præferendæ. Sed illud quoque, quod myrobalanos, ex oleo violaceo frixos ſumit, non prorſus ſatisfacit, quando ingratum, aduerſumque ventriculo eſt id olei genus. Quum etiam, poſtquam myrobalanos cum violis, & reliquis coqui ſemel admonuit, rurſus myrobalanorum meminit, atque vt in oleo dulcium amygdalarum leuiter ferueat, præcipit, an hic alios expetat myrobalanos, an de ſuperioribus agat, non conſtat. Atque, quum, poſtquam myrobalani ſeruerint, percolandum ait, & in eius quod ſupereſt parte vna diſſoluit tamarindos mannam, caſiam, ſaccharum violaceum imperat, alteri vero acetum, & ſaccharum commiſceri, dubitare eſt an ſermo ſit de oleo, in quo ſecundo loco myrobalani, vt ſeruerent iuſſerat, an de ſucci reliquus ſuperioribus. Quid etiam ſeminũ nomine intelligat, à quibus id ait eſſe purgandum, in quo tamarindi, manna, caſia, ſaccharum violatum fuere diſſoluta? Tandemque, poſtremo rhabarbarum, myrobalanos, & alia addit, abſolutiſque omnibus, vt oleo violaceo inuoluatur medicamentum, & vitreo vaſe ſeruetur iubet; quo iuſſu quid velit, obſcurum eſt. Hæc igitur, ea videntur quæ niſi explicentur, rectam huius medicamenti compoſitionem poſſint omnino perturbare. Cæterum paucis. Quum tam diu in propoſitis ſuccis propoſita medicamenta coqui iubet, vt leui feruore coquantur iubet, non veram coctionem, ſed infuſionem potius quandam innuens, qua etſi purgatricis vis aliquid diſſipari neceſſe eſt, eius tamen facultatis plurimum illo in ſucco recipitur. fortaſſe autem (id quod ego maxime fieri probarem) non ſtatim cum prædictis ſuccis ea coquenda medicamenta vult injici, ſed poſtquam ſimul diutius (vt ad dimidias) concocti fuerint, & nouam quaſi formam ea coctione acquiſierint, & pruna & ſena, & reliqua ſunt ex ordine addenda, ita vt poſtremo loco violæ injiciantur. Atque hæ quidem, recentes, ſi haberi poſſint (has enim priori loco deligit) ſin minus etiam aridæ ſumendæ ſunt, quæ licet leuire minus poſſint, educere tamen, vt Meſues lib. ſimpl. ait, diſſoluendo, aut certe refrigerare, & medicamenti calorem poſſunt temperare. Quod vero myrobalanos oleo violaceo frigi velit, id quidem non temere. nam eiuſcemodi oleo comparari myrobalanis lenitatem, cauerique, ne hęreãt inteſtinis lib. ſimpl. admonemur. ſed quãdo vulgare oleum violaceum nauſeam facit, iucunda eſt alia eius parandi ratio, quam & de oleo roſaceo in ſuperioribus docebamus, nẽpe, vt exutæ cortice amygdalæ violarum recentibus floribus aliquoties ſternantur, vt poſtquam eorũ vim, odoremq; exceperint prælo ſupponantur. ita profecto eiuſcemodi exprimetur oleũ, quod neque odore, neque ſapore inſuaue erit, neque vẽtriculo aduerſum, tam vero, poſtquam ij ſucci cum propoſitis myrobalanis in ciuſcemodi oleo frixis efferbuerint, vt vna tantum ſucci ſuperſit libra, addendum tũc ex authoris præſcripto epithymum: id vero in puluerẽ arte deductum, vt puto. Seruandusque hic cum epithymo ſuccus. Progrediẽdum deinceps, & quia ſubdit myrobalanos oleo amygdalino eſſe immergendos, vt ſemel ferueant, dehinc ab igne auferendos, & percolandos, velle arbitror, vt alios ſumamus myrobalanos, quorum quod nullum præſcribitur pondus, mutilum ego quidem codicem eſſe exiſtimo. ſed ſi tamen ſuperiori exemplo, prædictorum triũ myrobalani generũ drachmas duas, oleo ex amygdalis dulcibus recenti inieceris ea mẽſura ſumpto, vt myrobalani immergãtur, ſique ut ſemel ferueant effeceris, & percolaris, aperta quidem ſunt reliqua, & te non erraturum exiſtimo. Supereſt enim tũ vt vni huius olei portioni tamarindos recẽtes id eſt, ſuculentos, mannã, caſiã, & ſaccharum violaceum miſceas, cũ altera vero parte, vna aceti libra addita, ternas albiſſimi ſacchari libras des igne leui percoquẽdas. priorem aũt partem tum à ſeminibus tamarindorum, & caſiæ,*

siæ, tum à festucis mannæ purgare oportet. Permiscendæ autem tandem hæ sunt, olei, vnaque commistorum simplicium partes, & ea succi libra, cui epithymum commistum fuerat, addita omnia simul ad mellis crassitudinem coquenda. Cui postremo demum loco rhabarbarum, myrobalanos, & reliqua ea simplicia, quæ author subdit, exacte sunt commiscenda. fietque medicamentum consistentia paulo crassiori: quod deinceps oleo violaceo linitum in vitreo vase seruandum est ad propositos vsus. Atque ita quidem si hoc paretur medicamentum, fore ipsum existimo, & ex authoris sui mente confectum, & vi præditum qua sine molestia purgabit, non dissimili ab ea nuncupatione, quam trypheræ, id est (vt interpretantur) delicatæ obtinuit.

MESVE.

LECTARIVM Alharif, saporis iucundi, in æstate faciendum, purgat ventriculum, hepar, & corpus reliquum: vsu corpus viuidum, & iuuenile reddit, & seruat. Recipit vero myrobal. citrearum. cepul. Ind. partes æquales. tere (cribra) oleum amygdalarum dulcium superfunde. q.s. insola triduo, frica sæpe manibus: oleum nouũ suffice quantum absumitur. Iterum eadem triduo continenter tere in aqua fontana, in qua sacchari partem decimam dissolueris, affusa idẽtidem pauca aqua. Hoc fac, donec myrobalanorum sapor ingratus auferatur, post sicca in vmbra. Accipe relictæ huius massæ drach. xv. turbith. drach. sex. anisi, mastiches, ana drach. ij. spicæ nardi, † semi. apij, ana drach. i. & s. violarum siccarum drach. vij. † sacchari albi, & candefacti, ana drach. decem. Excipe melle despumato. Datur à drach. tribus cum aqua calida.

† *Aliqui cod. sumunt semi. apij drach. ij.*
† *Antiqui nabeth, zuccharis albi.*

MAN. CONFECTIO alia.) Neutra harum, neque ego vsus sum, nec vidi medicũ vtentem. NABETH.) Quidam intelligunt zuccharum, quod candum vocant. Sed videtur alia res apud ipsum Mesuen, infra conditis. Alij potum ex ficis, dactylis, & saccharo.

COST. MYROBALANOS *obstruere insigniter, & adhærere ventriculo, ac intestinis, atque ijs partibus asperitatem inferre, admonuit lib. simplicium: sunt vero etiam ingrati admodum saporis. Docet ergo, quo pacto hęc vitia auferas, quod & lib. simpl. uerbis ferme ijsdem, quem tu adi locum. Sed est hoc loco, vt dubites. Quum enim huius purgatorij medicamenti basis sint myrobalani, & turbith: primũ quidem, quod myrobalani artificio tanto, vt Mes. præcipit, suo sapore spoliati purgare corpus valeant, nõ videtur consentaneum rationi. tum etiam, quũ mediocris horum dosis trium saltem sit drachmarũ (possunt enim adnotante Mes. à tribus ad sex vsque drachmas exhiberi) turbith aũt duarum, erunt quidem, si rem spectes, totius huius medicamẽti doses octo, myrobalanorum quinque, turbith vero tres: totius autem electarij pondus drachmarum est quinque supra quinquaginta, cuius numeri octaua pars sunt drachmæ septem. quomodo igitur hic ternas tantum huius medicamenti exhibet drachmas, quod integræ ferè vnciæ pondere summi tuto potest? Sed & ex simplicibus, quæ hic proponuntur, quid sit nabeth, non constat. Cæterum vt his satisfaciamus, licet myrobalani, si quis diutius insliterit terendo, tractandoque nõ saporem modo, sed cum eo etiam vim purgãdi omnem tãdem, vt amittant necesse est: an tamẽ si quod hic iubet, contritis ipsis oleum amygdalarũ dulcium affundatur, id olei lentor efficiet, vt minor fiat virium effluxio, atque dissipatio? Alioqui etiam, quamuis hoc medicamẽto purgari ventriculum, & corpus scribat hic author, id quod efficere myrobalani ac turbith solẽt, hoc ipsum tamen medicamentum non tam ad purgandum, quam ad robur ventriculo conciliãdum videtur proponi. quare & trium tantum drachmarum exhibet mensura, imbecilliori videlicet, quam vt valide expurget. fortaße etiam quum ex aqua calida propinet, non euacuationẽ omnem, sed per vomitũ quærit, quæ & leui sumpto medicamento fieri potest, et maxime olei vi largius excepti in myrobalanis. Itaque cur tantopere myrobalanos tractet, teratque, curque medicamenti huius ita compositi assumendi tam exiguum præscribat pondus, ex his apparet. De nabeth vero, quod aliqui disputant, vtrum statuas, aut saccharum vulgo candidum, quod plerique consentiunt, aut potum ex ficis, dactylis, & saccharo aqua incoctis ad consistẽtiam mellis redactum, vtrumque opportunum putamus.*

MESVE.

ALTERVM electarium Alharif earundem virium, præterea ventriculum roborat, & cæteras partes nutritorias frigidas, appetentiam excitat, coctionem iuuat, propter hæc colorem corporis, & odorem commendat, iuuentutem tuetur, canos remoratur, & spiritibus tenuatis, & purgatis visum, & reliquum sensum omnem, & cogitationem exacuit, venerem excitat. Recipit myrobalanorum, cebul. nigrarum, † citrearum, ana partes duas, emblic. belleric. ana partem. j. & s. tere cribra, vt nuper dixi præpara. De hac massa accipe drach. † xiiij. turbith drach. vij. zingiberis, cardamomi, mastiches, cinnamomi, ligni aloes, caryophyllorum, piperis, cubebarum, galangæ, macis, semin. apij, ana sesquidrach. spicæ nardi scriptula duo, strobylorum, sacchari albi, & candefacti, ana drach. xij. excipe melle despumato. Dantur drach. tres cum aqua calida.

† *al. partes tres.*
† *al. drach. viij.*

COST. TAM *pauca hic quoque est myrobalanorum mensura, & tam multa commiscentur, vt ijs, præsertim sicut expetit author, tam multipliciter præparatis vim vllam purgandi huic medicamẽto comparari vix credendum sit. purgare tamen prima viscera, & consecutione quadam corporis quoque vniuersi inutiles succos minuere non est à fide alienum. quo nomine, dum facta quoque pauca spirituum dissipatione robur concoctrici facultati acquiritur, præstare & reliqua potest omnia, quæ hic illi ascribuntur. & venerem etiam antea ex crudorum succorum copia languentem illis concoctis, proptereaque innato calore adiuto, excitare. Sed strobilorum etiam qui adduntur, esse id videtur, vt ad venerem excitent vires, dum seminis copiam adaugent.*

MESVE.

ELECTARIVM Indum maius, purgat ventrem totum inferiorem, atque adeo iuncturas, pituita etiam putri. flatusque dissipat, & affectibus inde natis, dolori colico, & nephritico, & ventriculi, & aliorum viscerum. Recipit cinnamomi, caryophyllorum, spicæ nardi, rosarum, † casiæ, macis, cyperi, ana drach. iiij. santalorum citreorum drach.ij. & s. ligni aloes, nucis moschatæ, ana drach.ij. turbith boni, albi, gummosi, arundinacei, drach.l.sacchari, penidiorum, ana vnc.xx. galãgæ, cardamomi vtriusque, asari, mastiches, ana sesquidrachmam: scammonij boni, & in malo cydonio decocti drach.xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur. Post, succi cydoniorum, & granatorum, & apii, & fœniculi ana lib.5. coque cum melle ad spissitudinem idoneam. & misce aromata. Datur ad aur. iij.

† Casia fistula intelligitur, quia ele. est purgatorium leniente alio indigẽs.

CHRI. ISTVD electarium est famosum quod generaliter ab omnibus, & secundum præsentem descr. præparatur. ponitur subsequenter descriptio electarij Indi minoris, quod multo plus habetur in vsu. Et hoc electarium Indũ minus, est magnæ efficaciæ, & vtilitatis in soluendo ventrem à superfluitatibus phlegmaticis putridis corruptis, & maxime à mẽbris nutritiuis, à iuncturis, ac etiam in soluẽdo similiter materies cholericas, licet sit maioris potentiæ, & plus conueniat in soluendo phlegma, quàm choleram. Est etiam conueniens in resoluendo, & subtiliando ventositates crassas, vnde multum confert doloribus stomachi, colicis, & renalibus, oppilationes aperiendo. habet, & alias virtutes, quæ ponuntur in litera. Sed hic notãdum, quod quidam aromatarij reducũt tam descr. electarij Indi maioris; quam minoris, ad formam solidæ confectionis cum zuccharo vltimate decoquendo. Et dosis confectionis solidæ Indi minoris est vsque ad drach.iiij. In hac descriptione sumũtur penidij. fiunt hi ex solo zuccharo vltimate decocto. & ex longa agitatione continue dealbantur, & sunt cal. & siccæ complexionis in primo gradu. Succi citoniorum. Citonia nota sunt, & sunt frigidæ, & siccæ complexionis in fine primi, & ex ipsis fit vinum per eorum expressionem, quod est valde constrictiuum cuiuslibet fluxus ventris, & maxime cholerici. decoquitur tale vinum cum zuccharo, & fit iuleb, quod vocatur miua simplex, quod lymphatum cũ aqua chalybeata, assumptũ de mane, similiter dictis fluxibus confert. Adduntur etiam quædam aromata huic iuleb, quando decoquitur, & aromatizatum vocatur miua aromatica, quæ confert debilitati stomachi, & maxime virtuti digestiuæ eius, & contentiuæ. fit etiã ex eorum pulpa decocta cum zuccharo quædã cõfectio solida, quæ vocatur diacitonite sine aromatibus, cuius vnc. j. assumpta ante cibum confert cuilibet fluxui stomachi, & intestinali, & vomitui, & confert si post cibum assumatur, sed cũ difficultate masticatur, potest pistari, & præparari cum miua simplici, & sic assumi in pondere dicto. Etiam ex pulpa citoniorum fit diacitonite cum quibusdam aromatibus calidis, vt zingib. pipere, cinnamomo, & alijs cum melle. Succi granatorum, quædam enim sunt dulcia, & ista sunt frigida, & humida in primo cum aliquali leni caliditate. ratione dulcedinis: acetosa vero, & muza sunt frigidæ complexionis vltra primum. flores eorum qui dicuntur balaustiæ sunt frigidæ complexionis in primo, & siccæ in secundo, est enim vinum dulce granatorum multum in vsu: decoquitur cum melle ad electarium construendum. Et dosis huius electarij Indi maioris per se solum est vsque ad drachm.vj. distemperatum cum decoctione communi, vt dicetur inferius, vel cum aqua fœniculi, vel apij, vel cum aliquo liquore conuenienti, vel in forma dactyli assumpti cum zuccharo. & sæpe admiscemus hoc electarium Indum maius, siue Indum minus cum casia, vel manna, ad velocitandum operationem casiæ, vel mannæ. verbi gratia, cum in principio aliquarum ægritudinum quærimus aliqualiter mouere materiam absque hoc, quod tota sit commota, exhibemus de casia vnc. 1. s. de electario Indo, & maxime de minori drach. iij. Casia licet sit principaliter purificatiua sanguinis, etiam euacuat phlegma, & talem medicinam distemperamus cum decoctione communi, vel cum aqua hordei, vel alio liquore conuenienti, & si ipsum in dicto pondere admiscemus cum manna, de ipsa manna accipimus vsque ad vnc. ij. Vlterius est notandum, quòd licet Mesue ponat dosim huius electarij Indi maioris esse vsque ad aur. iij. hoc veritatem haberet, quando ad libram mellis ponerentur vnc. iij. aromatum, sed quia his temporibus ponuntur ad lib. mellis vnc.ij. solum aromatum, ideo potest augeri dosis vsque ad quantitatem superius dictam. Vltimo, soluo hoc dubium, diceret aliquis, in Indo maiori est maior potentia scammoniæ in soluendo choleram, quam turbith in soluendo phlegma, consideratis vtriusque ponderibus, & eorum potentia, & tamen dictum est, quòd Indum maius à prædominio soluit phlegma: hoc idem dici posset de indo minore, licet quãtitas turbith amplietur in eo, & tamen non additur quantitas scammoneæ. Dicendum, quòd scammonea non solum euacuat choleram, sed etiam adiuuando operationem turbith, & illam velocitando, euacuat phlegma. Turbith autem non sic est adiuuans, & velocitans operationem scammoneæ, & est principaliter turbith phlegmatis purgatiuum, & solutiuum, & sic apparet solutio ad dubium, non obstante, quòd potentia turbith multiplicatur, vel duplicatur, & non additur quantitas scammoneæ. vnde ad dubium facilius respondetur, & per consequens apparet, quòd indum minus est vigorosius ad soluendum materiam phlegmaticam: & magis conuenit in dispositionibus frigidis, quam electarium Indum maius, & vt sic habetur in vsu minus. Et cum à medicis absolute profertur electarium Indum, docti, & experti aromatarij intelligunt Indum minus.

MAN. EST minus potens ad purgandum, quam diaphœnicum, si in diaphœnicon non sit scammonium per coctionem castigatum, & in hoc sit. Si vtrobique, hoc erit efficacius.

DOSIS eius est aur.iij) Illa dosis exigua est, vix puero sufficiens: grandioribus enim ac robustis potest integra

gra vncia dari. Ego in expurgandis renibus eo vtor, cum casiæ succo, ita, vt huius sex, illius iij. drachmæ misceantur.

SYLVII. POTENTIVS est diaphœnico, si neutrum acceperit scammonium, aut si vtrumque æqualiter acceperit, idemque coctum ambo, vel crudum. Grandioribus dari potest vnc. j. pueris vero Mesue dosis. Huius drach. vj. casiæ drach. iij. simul dabat Manar. ad renes expurgandos. Penidia miscent purgantibus ventriculum, intestina, venas magnas, vt huic, & diaphœnico: non autem his, quæ à remotis partibus attrahunt.

COST. DVAE *sunt huius electarij bases, scammonium, & turbith. sed quum scammonij doses summæ sint sexaginta, id est drachmæ duodecim, turbith vero non plures, quàm vigintiquinque, id est drachmæ quinquaginta; præcipua etiam basis scammonium est. quo pacto ergo ad pituitosos præsertim humores hoc medicamentum Mesue commendat? Scammonium certe bilẽ* B *maxime educit, non pituitam. In memoriam subit, quod Trallianus lib. 12. de cura tertianæ nothæ, scribit scammonium cotoneo malo incoctum non modo bilem, sed pituitam potius euacuare. atque id quamquam nullum forte alium authorem habeat, non videtur tamẽ etiam à ratione alienum, vbi concocta fuerit pituita, & diffusa, vt ait Trallianus. præsertim vero quum alterius alicuius medicamenti ope adiuuatur. Ergo quod hoc medicamentum pituitam præcipue expurget verisimile est; maxime, quòd non scammonium solum, sed turbith, & attenuantia multa recipit in eum vsum idonea. At vero quia hic scammonium quærit in pomo coctum, dubitant, in quonam pomo sit decoquendum, cotoneone an alterius generis. In libro equidem simpl. vbi de scammonio, postquam de cotoneo meminit, ait Pauli testimonio interdum decoqui malo acetoso, ac pontico, quo* C *velle videtur aliud pomi, quàm cotonei genus. Sed hæ nugæ sunt. nusquam alterius pomi, quàm cotonei Paulus meminit pro scammonio coquẽdo. neque aliud Mes. innuit, quàm cotoneum immaturum. tale enim astringente vi magis præditum castigando scammonio etiam magis aptum, quàm quod maturum ac dulce. Ergo, vbi scammonium pomo incoquendum, nunquã aliud, quàm cotoneum malum deligendum. Sed quantum hic mellis sumendum? Profecto si regulam à nobis traditam spectes, quadrare hic non potest, quoniam maius est ingredientium, quæ vocant, pondus, quàm ex basis, & confecti electarij collatis dosibus colligatur. Quum enim basis hic sint turbith, & scammonium, sint vero turbith doses vigintiquinque, id est drachmæ quinquaginta, & scammonij sexaginta, id est drachmæ duodecim; fit etiã, vt doses electarij totius esse debeant octo-* D *gintaquinque. exhibet autem confecti electarij semunciam, id est tres aureos. quare, vt totum compositum vncias pendeat quadraginta duas cum dimidia, oportebit. At ingredientia, si recte supputes, septuaginta sunt vnciæ. atque ideo expectatum pondus superexcedunt. Sed neque vulgata regula quadruplum mellis sumens est opportuna. Est enim specierum pondus detracto saccharo, & penidijs, vt faciunt, drachmæ plus centum, id est vnciæ vndecim (supersunt autem tres drachmæ) quæ libras mellis tres, & vncias octo exigerunt. Sunt vero præterea sacchari, & penidiarum vnciæ quadraginta, ac deinceps succi libræ duæ. quæ omnia si coniungas, conficies medicamentum libras pendens ferme quatuordecim, aut saltem duodecim si succi coquendo prorsum absumantur. cuius propterea* A *quum hic doses basis non plures sint, quàm octoginta, exhiberi possint vnciæ ferè duæ, aut saltem sescuncia, longe ab authoris sententia, aureos tres summum modum præscribentis. Itaque, vt semel dicam, quod ad calcem huius electarij legitur.*

Decoque cum melle ad spissitudinem. *Vereor legendum, decoque ad spissitudinem mellis. atque adeo nihil hic esse addendum mellis. alioqui certe summa huc sacchari, & penidiarum mensura venit, quæ excipiendis speciebus, & conficiendo electario sit satis.*

MESVE.

ELECTARIVM Indum minus eadem promittit, recipit turbith, sacchari, ana drach. c. macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi, nucis moschatæ, ana drachm. vij. scammonij drach. ij. misce cum melle despumato. Datur ad aur. iij.

MINVS hoc à maioribus nostris neglectum est, cum tamen satis efficax sit, & adeò delicatum, vt possit sine melle in pulueris forma cum iure sorberi. MAN.

HOC minus est calidum, & simplicius, sed est valentius ad purgandam pituitam, ac etiam bilem flauam, quam vtrumque vacuat. Quamuis enim turbith phlegmagogus in hoc largior phlegmagogum hoc electarium magis faciat: tamen & maius etiam est phlegmagogum turbith adiuto à scammonio bilem primo, & per se purgandi, sed etiam pituitæ vacuationem iuuante. Ob id electarium Indum si absolutè scribitur, hoc minus, quia efficacius. & tam delicatum etiam sine melle, vt eius puluis possit cum iure sorberi. à multis intelligitur: estque in vsu frequentiore, quia efficacius pituitam expulsioni paratam, & bilem mistam purgat, & minus calefacit. Ob id salubre in quotidianis febribus nothis à mista bile. Potest dari ad drachm. iiij. vel etiam quinque minus, vt maius ad drachm. vj. non solum aur. ij. cum Mesue. Nam hic singulis mellis libris miscet pulueris vnc. iij. nos tantum duas: quod si quis vnc. iij. misceat, vt hodie fit, dosis Mesue placet. Ferè miscetur casiæ, mannæ, & alijs imbecilliter vacuantibus, ad actionem earum celerandam, & augendam. Manardus in affectibus renum sex drachm. Indi maioris, & drachm. iij. casiæ exhibet: ac robustis dat vnciam integram, & dosim Mesue vix pueris sufficere ait. Si autem diu ante vsum est seruandum, misce scammonium: si autem mox vtendum, diagridium quod vocant. SYLVII.

SVNT *summæ huius medicamenti doses non plures, quàm centum, & decem, scammonij quidem sexaginta, turbith autem quinquaginta. totius autem electarij modum præscribit Mes. aureos tres, id est semunciam. atque adeo ex constituta à nobis regula, vbi confectum erit medicamentum, ad vncias quinque, & quinquaginta, vt perueniat oportebit. Non excedit autem ingredientium pondus vncias duas, & viginti. quo fit, vt duæ supra viginti vnciæ, quę desunt, supplendæ sint melle. tunc autem confectum erit medicamentum, cuius summa dosis aurei tres erunt. Ex vulgata verò consuetudine quadruplum mellis assumente, quia species excepto saccharo vncię sunt tredecim, opus erit libras quatuor, & totidem vncias mellis adiungere. pendebitque totum compositum libras sex, & tres vncias. at licebit tunc eius aureos etiam septem propinare præter authoris præscriptum. Sane autem quamquam præcipua in hoc basis scammonium est, pollet tamen ad pituitosos humores, superioris exemplo. Sumendum vero scammonium erit cotoneo incoctum. quòd vix nihil hic est aliud quo eius violentia castigetur, pro quare adi Mesuen lib. simpl. vbi de scammonio.* COST.

MESVE.

Confylu de dactylic.

LECTARIVM diaphœnicum à filio zezar descriptum, purgat clementer, & tuto humorem crudum, & bilem. Ob hæc conuenit febribus complexis, & diuturnis, dolori ventriculi, & colico, intemperatutæ harum partium frigidæ: Recipit autem phœnicon † cyrrhon. i. dactylorum fuluorum, aceto per triduum maceratorum drach. c. penidiorum † hordeatorum drachm. l. amygdalarum purgatarum drach. xxx. turbith drach. xxxv. scammonij drach. † xij. zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, cinnamomi, macis, ligni aloes, anisi, fœniculi, dauci, galangæ, ana drach. ij. & s. Tere omnia probe, despumato sufficienti excipe. Datur ab aureis tribus ad septem.

† Keyron.

† Sakiri.

† xxij.

CHRI. CONFECTIO de dactylis, & est diaphœnicon solutiuum in operationibus suis, aliqualiter conuenit cum electario indo maiori, sed istud plus confert febribus compositis, chronicis, & de materia mixta. & vsus eius est maioris securitatis. euacuat enim materiam cholericam, & phlegmaticam virtute turbith, & scammoneæ, & potentius soluit materiam cholericam, quam Indum maius, vel minus, licet etiã satis potenter euacuet materiam phlegmaticam. & eius dosis vsque ad drach. iiij. per se solum. & potest etiam cum casia, vel manna admisceri in dosi dicta in electario Indo sumuntur hic dactyli qui sunt calidæ complexionis in fine primi gradus, & humidæ in principio primi dum sunt recentes: & dum exiccantur, primum gradum siccitatis acquirunt. conueniunt maxime pectoris dispositionibus sicut, & ficus siccæ.

MAN. BENIGNA satis est, & tuta per hanc purgatio. Galenus tertio simplicium medic. misceri ait purgatoria medicamina cum dactylis, & alijs astringentibus, vt occultetur sapor, tollatur abominatio, & fastidium stomachi. Ego ponerem scammonium non coctum, quia per dactylos, & aromata satis castigatur. Nec credendum his, qui dicunt, quod per dactylos vetatur, ne à longinquo humores trahat: siquidem cum vapores ad caput mittant, simul etiam purgatoriam vim ad ferunt.

SYL V. Φοινικὰς ξηρούς lego, idest dactylos fuluos, quo colore sunt immaturi, vt maturi flauiores, aut iam nigricantes. Hanc autem græcam vocem an recte diuinam à Mesue vsurpatam, & ab interprete coruptam, lectoris candido iudicio committam. Neque interpretatio Arabicæ familiæ mihi repugnat: Keyron enim (sic namque scribunt) Immaturos aiunt significari, & ob id adstringentes magis. Sic tamar Indorum Keyron, idest immaturorum, vt interpretantur: qui licet sint species dactylorum syluestrium, tamen dum sunt immaturi, & acerbiores, quales ad nos afferuntur colore fuluo; non sunt, vt vinum ξηρὸν, idest fuluum, igneum, medium Hippocr. & Galen. dicitur, sed nigricant. Id potest vocari diaturbith, quamquam est aliud diaturbith in simpl. c. de turbith, multo hoc valentius, & periculosius, præsertim si turbith horis 24. maceratum fit succo cucumeris agrestis, & scammonium acceperit. Viribus conuenit cum electario Indo maiore, sed clementius purgat, & bilem magis per scammonium: sed etiam non ignauiter pituitam per turbith: ob id febribus complexis, vt tertianæ nothæ ex bile flaua, & pituita conuenit. Datur ad drachm. iiij. per se. Frequenter cum casia, & manna. Quidam diaphœnicon minus vocant, cui immittuntur scammonij drachm. xj. vel xij. maius autem, cui

E induntur drach. eiusdem tres, & xx. vel xxiiij. Descripta erat prius in simplicibus ex Zezar ca. de turbith (basis enim eius est turbith, & scammonium) eadem omnino nisi, quòd vno tantum die dactylos ibi macerat, & zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, ana drachm. iiij. scribit, aucta horum trium dosi, & omissis simplicibus reliquis. Penidia autem, & dactyli hic, & in alijs purgantibus miscentur, vt lentore suo purgantia retineantur, ne in lõginqua prompte ferantur. Adde quòd ibi penidiorum tantum scribitur, non vt hic penidiorum hordeatorum, quòd interpretantur, ex saccharo albo & optimo cum aqua decoctionis hordei sex horas infuso, & cocto ad iustam consistentiam. Drachmas scripsi, vbi Mesues ponebat partes, quòd ita facilior intellectu esset descriptio, neque res mutatur: quamquam & Galen. & veterum plerique pondus, aut mensuram nomine partium indefinitam quandoque scripserunt contenti singulorum simplicium proportione. Potesque pro drachm. semunciam, vel vnciam, vel selibram, vel libram, vel pondus aliud quoduis, sed vnicum sumere. Magna ratione autem dactyli, & in alijs adstringẽtia alia scammonio in varijs purgantibus miscentur: sic enim rhu succum carnem mali cydonij, carnem palmularum, seu phœnicum myrta mastichem, & similia F scammonio, & alijs multis purgantibus adiecerunt, quæ stomachum astringendo roborarent, & grato sapore medicamenti abominabilem qualitatem regerent: effecto autem quid possent purgantia monstrarent. In his enim substantia purgatrix exigua, sed validis prædita viribus, mista alteri substantiæ plurimæ, sed imbecillæ, sumpta gustu non percipitur: agit tamen efficacius pauca hæc, quam plurima alia libr. iij. simpl. cap. xiiij. Sic cydonijs scammonium recte misceri docet libr. j. alimentorum. Crudum autem miscendum hic, quia per dactylos, & aromata satis castigatur, & non impeditum, vaporibus longe transmissis à longinquis trahit: quamquam etiam penidia suo lentore turbith, & scammonij substantiam in corpus distribui prohibent: Sauonarolæ tamen vapores ab his eadem virtute præditos omnino non prohibent.

MEDICAMENTVM *ex dactylis conficiunt,* COST. *& Aetius lib. iij. & Paulus lib. vij. sed longe* Cap. 91. *ab hoc diuersum, tum ob alia, tum quòd ij solum scammonium apponunt: in hoc præter scammonium, etiam* G *turbith. Atque hic certe, quum turbith partes triginta quinque sumat, scammonij vero duodecim. (ita enim legendum ex antiquioribus, & castigatioribus codicibus, & ex lib. simpl. vbi de turbith) existimarit quis præcipuam basim huius medicamenti esse turbith. res tamen contra se habet, si eorum medicamentorum vim spectes. Turbith dosim integrã docuit Mesues lib. simpl. esse drachmarum duarum, scammonij vero quintam drachmæ vnius partem. quare quum hic turbith doses sint fere decem, & octo; scammonij sunt sexaginta. Scammonium ergo præcipua basis, contra quum multi sentiant. Errauit ne ergo Mesues hoc medicamentum ad pituitosos humores proponens? Non errauit, quando vt lib. simpl. & paulo ante aduertimus, scãmonium etiam pituitam trahit Dioscoridæ testimonio: immo Tralliano authore magis pituitam, quam bilem in coto-* H *neo coctum, quale hic assumendum puto. quamquã enim aliqua quæ hoc in electario turbith noxas castigant, scammonij quoque violentiam possunt nonnihil imminuere, nihil tamen ipsum æque castigat ac cotoneum. præstat autem eo semper vti, quam castigatissimo. Porro autem cætera, quæ huc veniunt. si perpendas, turbith gratia adduntur. Quum enim triplex illi vitium insit Mesue adnotante lib. simpl. imbecillæ. f. & tardę est actionis, ventrem subuertit, & nauseam concitat, sui vsu corporis siccitatem inducit: triplici quoque remedio opus habuit. acceleranda fuit, & roboranda eius actio: corroborandus ventriculus: retundenda vis exiccans. Acceleratur ergo actio zingibere præsertim hoc enim sui partium tenuitate in profundos corporis meatus turbith vires promouet, vt crassum, & viscidum humorem trahat, suapte alioqui natura tenues*

tantum

tantum succos educens. Adduntur secundo loco piper, rutæ folia, cinnamomum, piper longum, xiloaloe, zingiber etiam ipsum, semina anisorum, & fœniculi, daucum, galanga, secundi vitij gratia. corroborant enim hæc ventriculum cum grato odore, vt flatuum discussoria. Ita vero, & mastiche sui astrictione ventriculum solet roborare. cuius officij gratia palmulas quoque addi existimo. his enim Galeni testimonio 3 simpl. med. facul & obscurandi ingrati medicamentorum saporis, & ventriculi roborandi causa veteres vtebantur. maceratæ autem hæ aceto proritandæ quidem nauseæ ob acetum magis aptæ videntur, quod medicamentosum quendam saporem suscipiant; substantiæ tamen tenuitatem maiorem sortiuntur, qua medicamentum profundius subeat. Amygdalis vero, & penidijs siccitatis noxa auertitur, cuius procreandæ vitium turbit quoque ipsi inest. Atque ita constat, non temere, sed consulto fuisse hoc à Mesue confectum electarium. Cæterum multa hic sunt de quibus ambigunt. ac primum, quales nam palmulæ, seu dactyli deligendi. an ponderandi aceto macerati, vel priusquam macerentur. quot dies macerandi: iubet enim lib. simpl. vno die macerari, hic vero per triduum. quid penidiæ sint sahiri. quales amygdalæ sumendæ, dulces an amaræ, sunt enim amaræ medicamentosæ magis, quam dulces, ac postremo quantum mellis sit assumendum. Ad quæ, vt breuissime satisfaciamus. Dactylos Mesues Keyron exposcit, quæ vox, Syluio etiam annotante immaturum significat. & vere aptiores immaturi sunt, quòd astringunt, magis. immaturi ergo diligendi. i. minus flaui. Hos vero meo consilio, non (quod alij sentiunt) ante ponderabis quam aceto macerentur, sed antea maceratos, vt hic, & lib. simpl. plane iubet, & ratio exposcit, quando satis multa dactylorum copia est aliorum proportione ex quibus hoc conficitur medicamentum. Neque obstat, quod aiunt, fore maiorem acepti copiam quam dactylorum: id enim medicamenti actionem longe adiuuat, vt crassiorem pituitam trahat, quam maior palmularum cumulus trahi non permittat. Neque illud etiam persuadeat, quod aiunt Serapionem, & Auic. post præscriptum earum pondus infundere, non autem antea. quando longe ab ijs differt Mesue descriptio. Sunt ergo palmulæ ponderandæ, antea macerandæ. Quantum vero temporis aceto infundendæ? Arbitror, quod autor ipsemet hic explicat, per triduum: corrigendum scilicet locum libri simpl. ex hoc loco. nam hoc pacto, aceti vires magis exugunt, & medicamentum pituitosis humoribus educendis redditur efficacius, alioqui futurum longe imbecillius ob ipsarummet palmularum, & ob penidiarum ac amygdalarum lentorem. De penidijs autem, quod sequitur, non est, vt plura dicam. qui Arabicum idioma professi sunt, penidia sahiri interpretantur quæ ex aqua hordeacea. eiusmodi autem essent sumenda ex authoris præscripto. sed quando talium copia non est, parum interest, vt qualia quotidie parantur, sumas. Quales vero amygdalæ sumendæ? Quanquam non nego amaras dulcibus magis esse medicamentosas, sumendæ tamen hic dulces, quæ siccitatis noxam à turbith illatam magis castigent, cuius gratia amygdalas puto hic recipi. alioqui etiam absoluto amygdalarum nomine dulces semper intelliguntur. Quod superest, de mellis mensura paulo difficilior est quæstio. Qui vulgatam consuetudinem sequuntur, & mellis quadruplum addunt, quia detractis dactylis, penidijs, & amygdalis, cætera, quæ teri possunt, drachmæ sunt duæ supra septuaginta. 1. vnciæ octo, libras mellis duas, & vncias octo eos addere oportebit. ac propterea quum dactyli, saccharum, & penidia drachmæ sint centum, & octoginta. 1. vnciæ viginti, totum electarium pendebit libras quinque. Tunc vero quum summæ totius basis doses hic non plures sint quam septuaginta; & octo, atque adeo totius confecti electarij totidē esse doses oporteat, si libras quinque in octo, & septuaginta partes disseces, erit dosis singula drachmarum vix septem, præter Mesue præscriptum, qui aureos dat septem, & esse ait medicamētū securitatis. At ex regulæ nostræ obseruatione, secus. nempe quia doses basis octo sunt, & septuaginta, summa autem confecti medicamenti dosis drachmæ sunt decem cum dimidia, multiplicatis, vt aiunt, drachmis decem cum dimidia, in octo & septuaginta, redditur numerus drachmarum octingentarum ac decem, & nouem, ideſt vnciarum nonaginta, & vnius. tantundem ergo totum electarium esse oportet. pendēt vero ingredientia omnia drachmas duocentas, & duas supra quinquaginta. 1. vncias octo supra viginti: propterea, quod deest ad vnius supra nonaginta numerum, ideſt vncias tres, & sexaginta supplendum est melle. addendæ scilicet libræ mellis quinque, & tres vnciæ. euadetque hoc pacto medicamentum tale. cuius summa dosis drachmarum erit decem cum dimidia, ex authoris præscripto, à quo non est discendendum.

MESVE.

ELECTARIVM ex psyllio cholagogum, ob id febribus solutu contumacibus, acutis, & ardentibus, & cephalagiæ, ac vertigini à bilis vapore nascenti, & ictero, & intemperiei calidæ hepatis confert. Recipit autem succi bugloſſi domestici, & syluestris, intybi, apij, coquendo despumatorum, ana libr. ij. quibus misce viginti quatuor horis cassuthæ, anisi, folliculorum sennæ, ana vnc. semiss. adianti albi manipul. vnum, succi fumariæ vnc. iij. asari † vnc. iiij. spicæ nardi drach. ij. semel feruefiant. Præterea adde violarum viridium, vel siccarum vnc. iij. epithymi vnc. ij. & semel quoque feruefiant. cola. exprime. colato psyllij vnc. iij. macera xxiiij. horis, in singulas rudicula agitando, post exprime totam muccaginem, in cuius lib. iiij. coque igni lento saccha. lib. ij. & dimid. scammonij in malo cydonio cocti vnc. iij. & dimidiam. Coctis omnibus his adde pul. trochiscorum diarhodon & de spodio, & de rhabarbaro ana vnc. j. trochiscorum † oxyacanthæ vnc. dimid. Datur à drac. iij. vsque ad aur. iij. Hamech hoc electarium de trochiscis appellat. Addunt aliqui aceti lib. j. & dimid. alij violarum lib. j.

† al. dr. iiij.

† berberorū.

ISTVD electarium facit ad multos effectus quos authore refert. In eo sumitur psyllium, quod est semen minutum cuiusdam plantæ, & habet partes diuersas: nam eius pars intrinseca est valde praua calidæ, & siccæ complexionis in quarto, habens in se virtutem venenosam occultam: sed eius pars medu- CHRI.

laris,

laris, & media ac etiam corticalis extrinseca, & frigidæ, & humidæ complexionis in secundo gradu, & istæ sunt multæ, & sensibilis quantitatis, vnde totius complexio, quæ resultat est frigida, & humida iuxta secundum gradum, & per admixtionem aliarum partium adinuicem remouetur venenositas, & illa superflua caliditas. soluit enim psyllium lubricando, ideſt, lubricum principaliter faciendo, & humorem cholericum cum sua frigiditate refrenat: licet vsus eius per se solum non sit conueniens, nec vsitetur ab aliquo. Et dosis eius psyllij per se solum est vsque ad drachm.iij. assumpta solum ipsius mucilaginosa expressione. Sumitur etiam cuscuta, quæ est herba adhærens super linum, & alio nomine vocatur podagra lini, calidæ complexionis in primo, siccæ in secundo. Sumitur etiam Sena, & folliculi eius sunt, qui habentur in vsu, est enim cal. & siccæ complexionis in fine primi. soluit choleram aduſtam. Et dosis eius in puluere est vsque ad drach.i.& s. in infusione à drach.iiij.vsque ad vj. sed ab assumptione eius caueat habens caliditatem renum, & paratus ad excoriationem vesicæ. Capillus veneris, herba est nota nascens iuxta fontes aquarum, iuxta etiam puteos, satis temperatæ complexionis, tamen alicuius caliditatis, & siccitatis est versus primum. virtutem habet aperitiuam, purificatiuam sanguinis, soluendo choleram à stomacho, & intestinis: sed per se sola non habetur in vsu, quia minimum dosis eius, requireretur vsque ad libr.i. sed in decoctionibus, cum quibus aliæ medicinæ distemperantur, confert: & sic habetur in vsu. & eius aqua destillata multum confert passionibus pectoris calidis, & frigidis. Et fumiterræ, est frigida versus primum gradum cum admixtione caliditatis, quæ est herba in superficie foliorum eius, qua mediante soluit, est autem siccæ complexionis versus secundum. Soluit leuiter choleram, & humores aduſtos, purificando sanguinem. Confert scabiosis à phlegmate salso, & maxime syrupus, & aqua, & succus eius, & syrupus eius magis habetur in vsu. & dosis succi est vsque ad vnc. ij. & dosis decoctionis eius est vsque ad drach. x. & dosis puluris est vsque ad drac. iiij. sed non est in vsu, nisi in succo, vel in syrupo, vel in aqua destillata, quæ cum syrupo admiscentur, & sic non soluit. Et dosis huius electarij est vsque ad drachm. iiij. obseruata regula posita in electario de aromatibus Gal.

De fumo-terræ.

ADDITIO.

Post electarium de psyllio ponitur quoddam electarium, quo vtebatur Gentilis propter singularia, eius iuuamenta podagricis, & generaliter in omnibus doloribus iuncturarum, & debet sumi in mane, & eius dosis est vsque ad drachm.viij.cum vino lymphato, vel aliquo liquore conuenienti, vel in forma solida dactyli, quod melius est. & potest sumi semel in hebdomada. Cuius hæc est descriptio. Rec. turbith. boni vnc.j.& s.hermodactylorum vnc.j. & sunt calidæ, & siccæ complexionis in principio secundi gradus cum aliquali humiditate viscosa, dum sunt recentes, sed sic non habentur in vsu. Soluunt phlegma crassum, maxime à iuncturis.& ideo summe conueniunt podagricis, & doloribus iuncturarum. Et dosis eorum est à drach.j.vsque ad ij.cum eorum correctione sibi admiscendo tertiam partem dosis, sed per se solum non habetur in vsu.zingib. vnc. j. esulæ, quæ ab Auic.vocatur scebram, & à Mesue ascebram drach. iij. herba est nota in partibus nostris fortiter soluens, sed per se sola non habetur in vsu. sed solum radix eius præparatur in medicinis, & a rusticis comeditur cum quærunt solutionem, & non curantes de quantitate assumptionis ipsius, quandoque moriuntur.est etiam vomitus prouocatiua,& est calidæ,& siccæ complexionis in tertio. Soluit principaliter à iuncturis humores crassos, & etiam à cerebro, & à neruis.& dosis eius est vsque ad drachm.j. zucchari libr. j. & reducatur ad formam electarij, vel solidæ confectionis. Si quis tamen vellet, vt vigorosius soluat, & maxime materiam cholericam, addat scammoneæ correctæ drachm. j. Et tunc dosis esset vsque ad drach.vj. qualitercunque præparetur, & sine alio potu.

Solatium rusticorum.

RECIPE succi bugloſſæ.) Boraginis videlicet, & bugloſſi vulgarium. ACCIPIATVR eius viscositatis.) Id est, eorum succorum, in quibus succus hic psyllij per diem, & noctem remansit. Hæc enim est viscositas de qua vult pro singulis. 4. lib. apponi sacchari libr. ij. s. DOSIS.) Potes integram vnciam tuto dare. MAN.

SEMINIS psyllij drach.trium muccago sumpta soluit bilem lubricando, & calorem eius obtundit frigida sua substantia, vt ipsi volunt, licet Dioscoridi; & Galeno tantum refrigerare dicatur. Scammonium crudum quidam miscent, quia coquendum, quòd si coctum, iterum coquendum miscet, leniet tantum medicamentum, non etiam soluet. Dari tuto potest ad vnc. j. SYLV.

DE *psyllio in lib. simpl. satis. Nunc illud explicandum, quòd author in psyllij muccaginem coqui scammonium iubet, cotoneo tamen antea incoctum. Quid enim repetita coctione est opus, si coctum iam, & optime erat castigatum? Atque, cur vt coquatur imperat, si id feruendo rursum in grumos coit, vt experimento docemur? Ad hæc paucis. Non recoquit scammonium, vt ipsum castiget. antea satis castigatum: sed vt eius vires in vniuersum medicamentum æque digerantur. Non coit autem scammonium feruendo, si industrius fuerit pharmacopœus. deligendum primo loco probatissimum est scammonium. de hinc vero tritum, atque id quidem sententia mea mediocriter, muccagini, aut liquori alteri, quem author iusserit, frigido inspergendum, & spatha exacte permiscendum. ita fiet, vt quum ferbuerit, non coeat. Sane autem quum huius electarij dosim aureos tres, ideſt, semunciam Mes. præscribat, putat, & Manardus, & Syluius integram vnciam modum non excedere. quæres æstimanda diligentius. Quum enim scammonij, quod hic ad vncias tres cum dimidia sumitur, doses maximæ sint centum quinquaginta septem cum dimidia; totum autem vbi confectum est electarium, vncias pendeat octoginta quinque.i.libras septem, & vnciam vnam; si has libras septem in partes centum, & quinquaginta septem cum dimidia secueris, non attingit singula pars semunciam. quo fit, vt ego Manardi, aut Syluij consilium non probem: rationem vero cur à Mesue in hoc deuient, non intelligam.* COST.

MESVE.

LECTARIVM Episcopi excrementa flatusque corpore toto educit. ob id dolorem colicum, hypochond. & iuncturarum leuat, renes, & vesicam purgat, venerem excitat. Recipit scammonij Antiocheni turbith albi, ana drach. vj. caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, nucis moschatæ, emblicorum, polypodij, drach. ij. & dimid. sacchari vnc. vj. excipe melle despumato. Datur ab aur. ij. ad tres.

MAN. SCRIBITVR ab Auicenna ferme eodem modo, & vocatur Episcopi. Conficiuntur, & ex his speciebus placentæ cum saccharo, quæ aliquando nihil, aliquando nimium purgant, vel quia scilicet, aliquando vruntur, vel non bene inuicem miscentur species. Dosis ab aur. ij vsque ad iij. Potes, & hanc excedere.

SYLV. HOC elect. Episcopi pro elescoph. cum Auicennæ interprete appellauimus, à quo tamen cardamomum, & piper huic descriptioni adduntur. cætera similis est. Vacuat bilem scammonio, & pituitam turbith. Quidam eo vtuntur ad purganda corpora in lue Hispanica, in omnibus corporibus, licet melancholicis minus conueniat, quam electarium Hamech. In hoc vnc. vj. mellis cum æquali saccharo cocti sufficiunt. Si autem saccharum pulueratum vis inspergere, largiore tum melle opus esset, ac dosi etiam ampliore. Ex his speciebus, & saccharo confectæ placentæ nihil purgant, interdum vstis scilicet speciebus. est quando immodice purgant, ijsdem simul male commistis. Potest tuto dari largius, quam scribat Mes.

COST. DOSES *basis huius medicamenti, si perpendas, non plures sunt quàm triginta quinque, scammonij xxx. turbith tres, emblicorum, & polypodij duę. est vero præscripta totius electarij dosis maxima aurei tres, idest, semuncia. quo fit, vt totum ipsum compositum ex regula nostra esse debeat vnciarum decem, & septem cum dimidia. sunt autem ingredientia omnia vnciæ nouem. atq; adeo vnciæ octo cum dimidia desunt supplendæ melle. fietque hoc pacto electarium, cuius si semunciam exhibueris, summe expurgabit. Non longe ab hoc discrepat hoc in medicamento vulgata consuetudo. qa enim species excepto saccharo tres sunt vnciæ; addenda etiam mellis libr. 1. sed hoc ita confecto pharmaco, licebit vti paulo liberalius.*

MESVE.

LECTARIVM Hamech purgat bilem vtramque, & pituitam salsam. ob id affectibus inde natis, impetigini, psoræ, lepræ, cancro exedenti, & similibus mire confert. Recipit myrobal. citrearum vnc. iiij. cepularum, & nigrarum, rhabarbari, ana vnc. ij. agarici, colocynthidos, polypodij, ana drach. xv. absinthij, sennæ, ana vnc. j. (in alio drachm. vj.) violarum drach. xv. epithymi vnc. ij. anisi, rosarum, fœniculi, ana drac. vj. succi fumariæ lib. 1. pruna sexaginta, vuarum passarum mundatarum vnc. vj. Macera dies quinque sero lactis † sufficiente in vase vitreo strictioris, & obturati, semel deinde

drach. 18.

Caprini in sereno acrimoniæ exuet.

A feruefiant, manibus fricentur, & colentur. Colato adde cassiæ fistulæ purgatæ vnc. iiij. tamar Indorum vnc. v. mannæ vnc. ij. Frica manibus, cola, percoque ad mellis crassitiem cum sacchari lib. j. & 5. scammonij vnc. j. & 5. Postremo adde myrobalanorum citrearum, cepularum, Indarum, ana vnc. dimid. bellericorum, emblicorum, rhabarbari, seminis fumariæ, ana drach. iij. anisi, spicæ nardi, ana drach. ij. Datur ad drach. ij. vsque ad aur. ij.

ISTVD electarium habetur in vsu. In eo est polypodium, quod radix est herbæ notæ, & est calidæ complexionis in tertio, & siccæ in secundo. solutiua est humoris melancholici, & phlegmatici, & mucilaginosi, & maxime à iuncturis. Et dosis eius B est vsque ad drach. iij. sed per se solum non habetur in vsu. Prima sunt nota, frigidæ complexionis versus principium secundi, & humidæ in secundo, leuiter comprimendo euacuant choleram, quæ in intestinis reperitur. Et dosis ipsorum est vsque ad drac. vj. Infundatur in aqua casei. & de ipsa dictum est in prima descrip. satyrion, vbi de lacte discussimus. Cassia fistula, est medicina, quę leniendo euacuat principaliter choleram, & subsequenter phlegma. sanguinem purificat à materiebus adustis, & per se sola multum habetur in vsu generaliter vbiq; locorum, quia sine nocumento operatur, ita quod pueris, & prægnantibus dari possit. est calidæ complexionis versus primum gradum, & humidæ in primo. & dosis eius distemperatæ cum decoctione communi, est vsque ad drach. ij. vel cum aliquo liquore conuenienti C præparetur: & in forma dactyli, seu electarij, & dosis eius est usque ad drachm. j. s. & non requiritur digestiuum in assumptione eius, & sępe datur in principio ęgritudinum materierum cholericarum ad aliqualem minorationem materiæ. Tamarindi. similitudinem habent cum prunis, & sunt frigidę, & siccę complexionis uersus secundum. comprimendo euacuant, sicut pruna. & dosis eorum est usque ad drach. iij. sed per se solum non habetur in usu. Tereniabin. sunt species mannę, quę non reperiuntur, sed loco ipsarum accipimus mannam, & est ros qui de nocte cadit in ęgypto super frondes aliquarum arborum; & est calidę, & siccę complexionis, & humidę in primo. leniendo euacuat choleram purificando sanguinem. & dosis eius in forma potabili, uel solida est usque ad drach. iij. usque ad beneplacitum assu- D mentis ipsum, & damus aliquando sicut dictum est de electario indo.

CHRI.

PRIMA hæc compositio communiter paratur, licet non omnes eam bene parent. Vbi bene parata sit, vtranque bilem, & pituitam facile purgat, præcipue si maiori quantitate detur quam iubet Mesue: vncia enim absque periculo exhiberi potest.

MAN.

CONSVETISSIMVM est hoc medicamentum in affectibus melancholicis, mania, melancholia, alphis nigris, cancro, elephantia, & cutis vitijs, psora, lepra, impetigine, quæ effecta Mesue peculiariter tribuit electario sequenti. Tuto datur uncia Manardo ad pruritum, maniam, melancholiam morbum, elephantiam, psoram, lepram. Scammonium hic crassius tritum quidam volunt, vt coctionem aliquam sustineat ad malitiam eius castigandam. Si autem coctum esset (quod σακχόλιον quasi lachrymulam Græci recentiores appellant, Arabes corrupte diagridion)

SYLV.

non

non coqueretur, ne vim purgatoriam perderet. Eodem modo in electario rosato, in his enim crudum scammonium miscetur, quia coquendo corrigitur, & his quæ diu seruantur ante vsum in cæteris scammonium coctum ponatur.

COST. SVNT hic aliqua, quæ seplasias torquent. Primum, quum de infusione agens serum lactis assumit, neque quod nam serum, aut quanam mensura, exprimit. Alterum, quum per dies quinque infundit. deprehensum enim est diutina obseruatione serum tam longo tempore situm contrahere, acescere, ac corrumpi. Tertium, quia rhabarbarum cum alijs infundit, & deinceps coquit, quod tamen modicam coctionem sustinet: an autem præstet ipsum seorsum infundere, deinde postquam efferbuerint alia ipsis permiscere? Ad hæc, quum manibus fricari ea iubet, quæ fuerant infusa: an fricanda omnia, & casia, & tamarindi, an aliqua tantum? atque id, an oleo rosaceo, an amygdalino? Postremo quum scammonium addendum, & coquendum iubet, qualenam scammonium sumendum, crudum ne, an coctum, vt in electario de psyllio? Adde etiam cur scammonium in medicamento coquit, quod feruore coire in grumos solet. Sed declaremus hæc paucis. Seri delectum semel docuit lib. simpl. vbi de sero. primas enim tenere admonuit caprinum, ex iuueni capra, & nigra, bono pabulo nutrita, & recens fœta. recens autem emulctum sit lac, & expressum serum boni odoris, & saporis sui non alieni, & non corruptum. hoc autem quum interdum ex lacte, à quo extractum butyrum est, fiat, interdum ex integro lacte; opportunum hoc in loco, quod ex non ebutyrato extrahitur, ob myrobalanorum asperitatem. Secerni autem solet oxymelite, coagulo vitulino, ficus lacte, cynara, ac rebus alijs acribus. in medicinæ verò vsum præsertim oxymelli commodum est. habesq; eius extrahendi rationem ab Aetio lib. 2. ex Galeno, & nonnulla item ex Gal. 4. de rat. vict. in ac. Porro huius ita delecti, & percolati diligentissime seri, quantum sumendum sit, quia mensura certa definiri non potest, æstimandum iudicio pharmacopœi. videtur autem sufficere, si ita submergantur omnia in eo maceranda, vt serum quatuor digitos superemineat. alij librarum quinque mensuram satisfacere etiam obseruarunt. Hac ergo mensura seri constituta, infusionis inchoandæ, & parandæ gratia, calfaciendum est serum ipsum, ita scilicet caloris vi rarefiunt simplicium medicamentorum meatus, & subit facilius serum. deinde in ipsum quæ præcipit author injcienda omnia, etiam rhabarbarum, de quo mox dicam. olla autem angusti sit oris, vt ait Mesue, & occludatur ne quid expiret, ad præfixum vsque terminum dierum quinque. At acescere (aiunt) tam longo spatio temporis serum, ac contracto situ corrumpi. Tu vero ne situm contrahat, ne acescat, aut corrumpatur duplici artificio prohibebis. alterum est, vt quotidie ollam sepius agites, alterum, vt leui calore ad præscriptum vsq; tempus semper foueas: quanquam autem operosum hoc est, & leniculæ potius coctionis speciem habet, Mesue tamen consilio quadrare ob id videtur, quia occludi ollam iubet, ne quid expiret: at ex frigido sero nihil expirare potest, sed ex calido. hoc pacto ergo euitabis situs, acoris, & putredinis periculum. ne id etiam silentio præteream, serum quod oxymelite extrahitur, ob mellis, & aceti vires ab acore, & putredine diutius vindicari. Non ergo damnandus Mesues, quòd ea inserit, quę arte assequi non possis, quod aliqui hic faciunt.

Cap. 98. Comm. 6.

E At vero, vt cætera prosequar, vbi ad præfinitum tempus macerata ea fuerint, tunc subiecto igne agendum, vt ferueant: sed vbi feruere primum cœperint, remouenda, quod Mesue admonet, quum feruore vno vt ferueant, iubet. hoc pacto autem rhabarbari vis non exoluitur, atque adeo opus non erit, vt ipsum seorsum infundas, vel coquas, quod nonnulli faciunt. Percolato deinceps sero addes casiam tamarindos, & mannam, & atque hæc in eo manibus, aut rudicula dissolues diligentissimè. hæc vero fricatio est quam Mesue petit, non autem quod somniant, ex oleo amygdalino, aut alterius generis. neque enim de oleo quicquam meminit, neque casia, tamarindi, aut manna oleo egent. Rursum autem hoc percolato per laxius colum sero ex casia, tamarindis, & manna, vbi refrixerit, saccharum addes, & scammonium tenuissime trita. vtere autem in terendo F scammonium ea diligentia, & artificio, de quo lib. simpl. vbi de scammonio. sit vero scammonium coctum aut crudum, vt libuerit, quando hic author vtrum sumas non explicat. Sed nobis coctum magis satisfacit, quod minus habet noxæ. afferetque reiterata in sero coctio non eius castigationem, sed æqualem illius virium distributionem in medicamentum vniuersum. His ita peractis, & optime omnibus permistis ignem subijcies, deinde coquantur ad mellis consistentiam: neque vereberis, vt scammonium coeat: quādo, vt supra diximus, si optimum delegeris, & in frigidum illud serum conieceris, agitandoque exacte commiscueris, & leuem ignem ac purum subieceris, vt author in electario rosaceo docebit: concrescere non potest. Sint ergo de proposito medicamento hæc satis. Vnum superest admonendum, quum Mesue dosim summam drachmarum G trium statuat, experimento tamen deprehendi, integram vnciam modum non excedere, quod alij quoque aduerterunt. Suspicor autem depranatum codicē, quod sequentis medicamenti ab hoc non longe variantis exhibet etiam sex drachmas.

MESVE.

ELECTARIVM alterum Hamech. purgat melancholiam, & vstos humores alios; ob id confert maniæ, melancholiæ, vertigini, oblitioni, & vitijs cutis, qualia sunt psora, ideſt scabies, lepra, alphi, ideſt, morphea, cancer, elephantia, impetigo. Recipit myrobalanorum nigrarum, ce- † Vulg. Cedic. Indorū.
H pularum, † epithymi, ana drach. l. fumariæ, absinthij, ana drach. xx. thymi, calaminthes, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, bugloſſi, ana drach. x. stœchados, † chamępityos, † spinæ albæ, ani- † Vulg. ad chamedryos.
si, ana drachm. v. pruna, zizypha, myxa, ana, lxx. † bedegr.
uarum passarum mund. libr. j. coque in aqua sufficienti ad partem tertiam, in qua igni lento ad mellis craſſitiem percoque † sapæ lib. ij. mel- † Rob.
lis libr. j. scammonij vnc. ij. Datur a drach. † iij. † ℥
ad drach. vj.

CONFECTIO alia quā scribit Hamech. confert hoc electarium omnibus dispositionibus, quibus conuenit primum, & est solutiuum materierum magis cholericarum, & aduſtarum, quam predictum, quia absq; additione in isto additur scammonea. CHRI.

nea. Et dosis eius est à drach. ij. vsque ad drach. v. In eo est bedegar. idest spina alba,& est cal.& sicc. complexionis in primo gradu, nascitur in sepibus cum aculeis valde pungentibus,& est multum prouocatiua lactis,secundum omnem modum assumptionis ipsius, Sebesten est, fructus arboris paruæ habens corticem exterius,& nucleum interius,& est æqualis in actiuis, sed in passiuis est humidæ complexionis, in primo, & ingreditur in decoctione communi, & pectorali. Iuiubæ sunt notæ,calidæ & humidę,in primo gradu,& sunt pectorales.

ADDITIO.

Ista secunda confectio Hamech non est in vsu,mirandum est, quòd Mesue in præsenti confectione habeat myrobalanos nigros, & Indos, cum idem sint, nam cap. de myrobalanis dicit, nigri sunt illi qui nominantur Indi.sed credo,quod sit error scriptoris.

MAN. HANC nunquam vidi parari. Bedagar Dioscorides ἄκανθαν λευκὴν, id est spinam albam vocat. IVIVBÆ) ideſt zezipha. Sebesten. Myxa. ROB. lib. ij. Intellige sapam.

SYLV. ALII legunt à drach.ij.ad drach.v.Indi myrobal.nigris addebantur,cum tamen eædem sint Mesuæ in simpl.ob id sustulimus. Hoc in vsu non est, tamen esse possit loco superioris, quo maxime vtimur, hodie ad luem Hispanicam ἄκανθαν λευκὴν Dioſc. & Gal. ideſt spinam albam cum omnibus Arabum interpretibus, in locum bedagar suffecimus.

COST. QVVM *myrobalani nigri ijdem sint Indi, videtur lectio deprauata, quando ait, myrobalanorum, vacare scilicet videtur.* nigrorum. *Sed quod alij quoq; animaduerterunt, myrobalani chebuli Serapionis testimonio, vbi maxime maturuerint nigri sunt, atque ij probatissimi, immaturi vero citrino colore,& minus probati. quare chebulos hic probatissimos, & nigros exposcit: neque vllus est error. Aut certe si irrepsit mendum,pro citrinis,nigrorum vox reposita est, & citrini addendi. nam,& hi ad exustam bilem,& cutis affectiones maxime faciunt, ad quæ electarium commendatur. & insuperiori citrinos non omisit. Sane hic de bedegar meminit.est vero hæc,si Serapionis historiam spectes, spina alba Dioscoridæ. quid tamen spina ea sit alba legitima, non constat inter peritiores,neque satis Italiæ nota ea est planta. Eius vice carduum benedictum, aut carlinam vulgarem putarim non esse importunam.*

MESVE.

ELECTARIVM Rosatum cholagogum clemens, ob id salubre biliosis affectibus,arthritidi calidæ, cephalalgiæ calidæ, vertigini, oculorum dolori,ictero. Recipit autem succi rosarum rubrarum perfectarum libr.iiij. sacchari libr.j. & s. mannæ puræ, & recentis vnc.vj. scammonij Antiocheni vnc. j. & s. Coque flamma lenta † ad mellis crassitudinem. adde tunc trochisc. spodij vnc.j.galli,croci,ana drachmas duas,trochiscor. oxyacanthæ drach.iiij. repone vitreo vase. Datur ad drach.v.

A HOC carere non possunt qui pilulas aggregatiuas modo Mesue parare volunt, preciosumque est, & delicatum. Aliud modo Nicolai communiter ab omnibus paratur, & sub nomine elect. de succo Rosarum agnoscitur. MAN.

EO in formandis catapotijs(quæ aggregatiua vocant,& de hermodactylis minora, & à Mesue inuenta) vtendum est, non elect.de succo rosarum. alias in vsu est raro, vt Nicolai electarium de succo rosarum est vsu frequentissimum.Hoc tamen celebre est, ac delicatum. Diarhodon Alexandri Tralliani cholagogum citrà molestiam cephalalgiam,arthritidem,vertiginem,oculorum dolores, ictérum, & cæteros affectus calidos, & biliosos mire leuat. Succi rosarum rub.lib.j.scammonij vnc.j. agarici semunciã, piperis drach.i. Mellis vnc.vj.cum succo coque ad crassitiem:tunc prædicta cætera læuiganda. Alterum eiusdem ex succi rosarum vnc. iij.scammonij vnc.j.lactis tithymali drach. iij. mellis Attici lib.i. ac podagricis,ictericis,tertianarijs, oculorum doloribus tuto dari, quia citra angorem purget, prædicat. Aliud ex Nicolao,& Mesue descriptum nobis ad dictos affectus, coque sacchari lib. i.& s. in succi rosarum rubrarum lib. iij.ad mellis crassitiẽ:tunc adde scammonij vnc.i.trium santalorum ana semunciam: galliæ moschatæ, trochiscorum oxyacanthæ,ana drach.iij. mannæ vnc.vj.caphuræ scrup.i.forma tessellas, aut cum melle sacchari loco coque, & serua. Rhodomeli catharticum Actuarij ex succo rosarum,scammonio,agarico,melle. SYLV.

QVO *pacto coquendum sit scammonium,ne coeat, diximus in superioribus. nunc id admonuisse sit satis, præter authoris propositum facere qui scammonium in puluerem redactum postremo addunt loco cum speciebus. incoqui enim author iubet omnia leui, & puro igne,scammonij præsertim gratia: quando cætera non ita refert,quali coquantur igne. sumendum autem crudum scammonium,si Mesue verba spectes, Antiochenum absolute diligentis. sed non temere etiam cotoneo incoctum(quæ sua est scammonij castigatio) adhibebis,acquiretq; illi coctio, vt eius vires in vniuersum medicamentum æque digerantur.* COST.

MESVE.

ELECTARIVM diabryonias Democriti,cerebrum, & neruos purgat excrementis, ob id epilepsiæ, paralysi, vertigini. & alijs cerebri, & neruorum frigidis affectibus medetur. Recipit radicis † bryoniæ purgatæ, & tritæ lib. v. † sapæ vuarum passarum lib.iiij.scillæ assatæ, strobylorum depellatorum,ana sescunc.nucis moscatę,cardamomi,macis,zingiberis,ana drach.ij.caryophy. piperis longi, stœchados, ana drach.i. & dimid. seseleos, salis gemmę, galliæ, ana drach.i. spicæ drach.s.agarici drach.iij.† Datur post sex menses à drach.ij.ad drach.iiij. *Confectio Alpheseræ.* *† Alphsere.* *† Mellis passularum.* *† Vet. addit stœchados dr.j.s.*

RADIX Alsesara.i. vitis albæ, veluti ostensum est capite proprio in annotationibus supra simplicia, vbi ijsdem verbis hæc scribitur præparatio. DOSIS eius à duabus drach.vsque ad iiij.) Vsque ad v.scripsit ipsemet,sed potes etiam tuto plus exhibere. MAN.

PRIVS descripsit omnino similiter in cap.de alphescera.i.vite alba,seu bryonia,vbi dosim drach. ȝ.scribit, quamuis etiã drac. vj.esse possit.Diaturbith Mesue idem promittens. hic non repetitur.Potes tamen si vtendum tibi est,ex simplicibus requirere. SYLV.

EADEM *ferè lib.simpl. Mes. vbi de viti alba. In agarici mensura differt, quod illic drachmam* COST.

vnam,

vnam, hic tres sumit, & rectius. hic ad summum drach. iiij. confecti electarij exhibet; illic quinque, quod item rectius. licebit enim vt hunc etiam modum aliquantulum excedas. Lis est de melle passularum quid sit. Nobis autem, seu mel sumpseris, in quo passæ vuæ incoxerint, seu etiam melliginem quæ ex ijs aqua incoctis exprimitur; vtrunq; opportunum videtur.

MESVE.

Confectio manna.

LECTARIVM mannæ Galeno inuentum, cholagogum, benignum, & delicatum, ob id morbis omnibus biliosis salubre. recipit mannæ † thuris, & recentis lib.i.in lib.i. succi rosarum rubrarum dissoluendam, & coquendam sufficienter igni lento, tunc adde scammonij vnc. i. mastiches drachm. 3. Datur vnc. v. compositum hoc celebre medicamentum (inquit Galenus) ex simplicibus temperatura, & proprietate maxime idoneis.

Vulg. mannæ puræ, & recentu. & ita legendū.

CHRI. CONFECTIO de manna inuentione Galen. quod vocatur diamanna. Istud est famosum electarium, quod est multum in vsu, non tamen reperitur vbi Gal. ipsum describat. Est principaliter solutiuum choleræ citrinæ cum facilitate, & sine molestia, & est mirabilis operationis etiam à proprietate, & ad gustum etiam est delectabilis valde. Confert etiam habentibus hepar calidum, renes, vel alia membra cum dominio humoris cholerici, vel adusti. & dosis eius est, à drach. iiij. vsque ad vj. potest etiam permisceri cum casia, vel cum manna, vt vnc. i. s. casię vel drac. ij. mannæ. secundum virtutem assumentis. Eius hæc est descriptio Recip. mannæ puræ, scammoneæ antiochenæ, tamen corrigi debet, & vocatur diagridium. reliqua vero sunt nota.

MAN. EGO Hanc apud Galen. non reperi, si tamen Galeni est, per mannam Intellige aereum mel, sic enim ipse nominat lib. 3. Aliment. Manna autem apud eum est thuris puluisculus.

SYLV. SCAMMONIVM hic castigatum misceri quidam volunt. Datur à drach. iiij. ad drach. vj. vbi à Galeno scribatur, non legi, si tamen legeris, mel aereum vocat, quod Mesues mannam. Nam ei, vt Dioscoridi manna thuris aliud est. Meminit huius Mesues in simplicibus de manna.

COST. GABRIELIS *est, non Galeni. Quod autem purgatricis mannæ loco, thuris mānam hic Syluius proponat, ab eius authoris (vt puto) mente dissentit. Tum enim sordidissimam thuris partem relicta puriori gleba in eorum quæ assumuntur usum traducere à ratione alienum est; tum quando ad educendum bilem hoc proponitur medicamentum, purgatricem eius vim tanta thuris copia supra modū retūdere, fini proposito nō respondet. tum quando scammonij violentia mastiche addita satis castigatur, frustra eiusdē instituti gratia aliud adijcias.*

MESVE.

Confectio Almezereon. † Mezereō.

LECTARIVM Diacoccu gnidiu hydragogum. in hydrope efficacissimum, recipit foliorum † thymeleæ præparatorum partes decem, carnis cydoniorum in aceto coctorum, & sacchari, E ana partes octoginta, † mannæ partes quadraginta, olei ex † cocco gnidio partes duodecim. † Tereniabin. † Mezereō. saccharum, & manna dissoluantur in seri lactis, cui infusus erit agaricus, partibus triginta. misce carnem cydoniorum. coque igni lento ad mellis crassitudinem. Puluis foliorum † thymeleæ † Mezereō. mistus prædicto oleo reliquis addatur. Dantur drach. iiij.

CONFECTIO Almezereon. i. laureolæ. est medicamen benedictum ad hydropisim aquosam, quæ vocatur ascites. educit enim aquam citrinam cum fortitudine. ipsum tamen cum magna cautela est exhibendum, & solum robustis, & fortibus. & dosis eius est, vsque ad drachm. iiij. minor autem posset debilioribus exhiberi. Recipit foliorum almezereon, ideſt laureolæ. herba nota in partibus nostris, & est species lacticinij calidæ, & siccæ complexionis in quarto, in solutione educit choleram citrinam. Oleum almezereon fit sicut oleum chamæmelinum. reliqua sunt superius declarata. CHRI.

ADDITIO.

Mezereon secundum Dioſc. est chamęlea, vel coccognidion. & est planta habens folia sicuti oliua. laureola vero habet folia similia foliis lauri.

SCIS quid intelligendum per mezereon, ex ijs quæ a me alibi adnotata sunt. FOLIORVM Almezereon præparatorum.) Eo scilicet modo quo ipse docuit cap. proprio. CARNIVM citoniorum elixorum in aceto vini, & zuccharo ana partes. lxxx.) Supra dixit lxx. Tereniabin xl.) Supra dixit lx. Nos hoc tempore multum veremur mezereum, & quæ ex eo componuntur, & propterea hanc non parant speciarij, non inutilem tamen futuram his, qui aqua intercure laborant. MAN.

VIOLENTVM medicamentum in ascite virorum robustorum tantum experiundum. Oleum hoc prius descriptum est, atq; hoc electarium in simpl. cap. de thymeleą. præparanda autem folia, vt in cap. eodem docuit, & postea docebit alkekengi. Cydoniorum partes septuaginta in simplicibus scripsit, & mannę partes sexaginta. Hoc autem contingit ob notas, vel ablatas, vel luxatas, vel transpositas. Nam lxxx. i. octoginta, si vnum x. tollas, manent septuaginta, & xl. ideſt, quadraginta si transponas lx. ideſt sexaginta fient. vtrobiq; igitur simile pondus est scribendum. SYLV.

IGNOTVM *esse mezereon Mesue satis lib. simpl. ostendimus. Eius folia hic etiam vsurpat non fructus, quod docet non esse coccum gnidium. Eadem refert quæ illic Mesues, quamuis illic cotoneorum, & sacchari sumat partes septuaginta, hic octoginta, arbitror librarij oscitantia. Ea hoc in loco obscura sunt, quo pacto præparanda mezereonis folia, & quantum agarici sero infundendum. Macerandum autem est, succo seridis, aut portulacę, aut solani, aut berberorū ex Mes. præscripto lib. simpl. Agarici vero quantitas medici iudicio æstimanda. Vbi purgationis gratia infacienda medicina infunditur agaricus, vulgatus ferè mos est non minus, quam succi, aut stillatitiæ aquæ vncias tres, aut quatuor pro singula agarici drachma assumere. atque hoc pacto infusum mediocrem consistentiam adipiscitur. arbitror ergo eandem hic normam esse opportunam. atq; adeo, si vncijs seri triginta hoc in medicamento sit opus, vnciam agarici vnam satisfacturam.* COST.

Sed

Sed & hic vereor, ne ſerum quod hoc in loco expetitur paucum ſit pro parando electario, & excipiendis his omnibus, cui ſuſpicioni ſi forte experimentum reſpondeat (quod ipſe ignoro) non temere tãtum ſeri adijcies quantum erit opportunum.

MESVE.

† Choleram nigram.

† Drach. i.

LECTARIVM Alſebram pituitam, & † melancholiam purgat, & aquas. Recipit alſebram boni, myrobalanorum citrearum, ana † vncias duas, & trita, & creta mergantur ſucco fœniculi, & inſolentur dies quinque, affundendo ſępe ſuccum nouum, ſiccatũ repone vaſe vitreo. Datur a drachm. i. ad drach. ij. cum ſaccharo, & aqua calida.

MAN. QVID ſit alſebram, vide proprio capite inter ſimplicia, nunc plantam pro ea accipiunt lino ſimilem, quam eſulam vocant.

SVCCI fœniculi.) Vereor ne hic ſit menda, ſiquidem vbi de hac planta inter ſimplicia agit, ſuccum aliquem frigidum ſecum miſcerit iubet, vt portulacæ, vel intybi.

SYLVII. HANC attigit in ſimpl. cap. de alſebrem. i. eſula, vbi ſuccum intybi, vel portulacæ, vel ſimiliter frigidum expetit, vt hoc loco legendum non eſſe fœniculi ſuſpicio ſit vehemens.

COST. *DE ſcebram maiori; & minori plura diximus lib. ſimpl. Hic ſumendum minus, vulgata, ſcilicet pityuſa, maius enim ipſemet Meſ. reprobat. ſumendus autem eius radicis cortex. Quod vero macerat hoc medicamentum ſucco fœniculi humidi, non caret ſuſpicione. quorſum enim id? extrahine ex ſicco fœniculo ſuccus poteſt? Sed & lib. ſimpl. ſcebram refrigerantibus caſtigat, non calfacientibus, quale fœniculum eſt. Nõ poſſum ergo Manardo non aſſentiri mendum hic eſſe, & me etiam iudice præſtabit, vt qui hoc paraturus eſt medicamentum, ſeridis ſuccum deligat, aut portulacæ, aut quod Meſue ſubdit, acetum in quo cotonea incocta fuerint aut macerata. Quanquam autem de electarijs hanc ſectionem inſcribunt, hoc tamen medicamentum poſt diutinam nutritionem exiccat, & exiccatum propinat, nulla mellis, aut ſacchari, aut ſucci, quo excipiatur facta mentione, ita etiam in ſuperioribus de hiera ſimplici non mellita egit, & hieram Hermetis in paſtillum, non in electarij formam duci præcepit.*

MESVE.

† Drach. iij.

† Al. legũt Drach. ij.

LECTARIVM de Eupatorio, ad icterum, & hydropem incipiẽtem, recipit ſucci eupatorij, rhabarbari, ana drachm. † iiij. croci drachm. ij. laccæ, ſeminis caſſutæ, cacuminum ſchœnuanthus, ſemi. citreoli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij, ana, † drachm. iij. ſcammonij in cydonio cocti drachm, ij. & s. tere curioſe. Datur aureo vno cum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Quod ſi calor adeſt, ſucco ſolani, aut intybi, aut volubilis reprime.

A EVPATORIVM accipe, non quod vulgo ſic vocant, ſed quam apud nos agrimoniam nuncupant. Poſſes dare pluſquam aureum, ſi conficeretur. SEMINIS cuſcutæ.) Neſcio an ſemen colligi poſſit, ſcio tamen non colligi. Et volubilis. Lupum ſalictarium intellige, quem lupulum vocant, aliæ enim volubiles vocatæ impenſius calent. MAN.

PER volubilem, lupum ſalictarium. i. lupulum intellige, aliæ enim volubilis ſpecies nimis calent. Eupatorium eſt agrimonium, poteſt dari etiam maior menſura: ſemen caſſuthæ non colligitur, an colligi poſſit, obſerua. SYLVII.

ALIVD *Eupatorium eſt Meſue, & aliud Græcorum, & Auicennæ, vt in lib. ſimpl. fuſius. ſumenda hic herba Iulia. Aemulatur autem in huius medicamenti deſcriptione Serapionem per omnia.* B *Solum addit ſumendum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Sumerem autem ego caprinum ſerum. Doſim vero medicamenti huius non eſſe exiguam, vt Manar. ac Syluius innuunt, deprehendes, ſi doſes ſoluentium, quæ baſes huius ſunt compoſiti, ſupputaris. Sunt eæ ſucci eupatorij, & rhabarbari ana drachm. iiij. ideſt doſes ſaltem quatuor. ſcammonij drachm. ij. s. ideſt doſes maximæ duodecim cum dimidia. atque adeo doſes in vniuerſum ſexdecim, ac fere decem, & ſeptem, pendet vero totum compoſitum drachm. xxv. cum dimidia, iuxta eam lectionem, quæ cimarum ſchœnu anthos, ſemp. citruli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij ſumit ana drachm. ij. quæ vera eſt & antiquorum codicum caſtigatorum lectio, ac ſi legas ana drachm. iij. ad drach. xxx. attingit. Ergo quum ex caſtigata lectione non plures ſint drachmæ quam xxv. ſi* C *has quæ ſummæ ſunt, & maximæ doſes, in ſexdecim, & fere decem, & ſeptem partes diuiſeris, non poteſt maior eſſe ſingula doſis, quam aurei vnius, quam doſim Meſue & Serapio ſtatuunt. Iuxta alteram lectionem, aureum paulo ſuperabis.* COST.

MESVE.

Alchelengi.

DIAPHYSALIDON, efficaciſſimum ad hydropem, & cachexiam, & affectus hepatis, lienis, iuncturarum, lubricitatem partium nutritoriarum, formæ corruptionem, hæmorrhoidas. Recipit ſuccorum † lupi ſalictarij, † intybi, apij, purgatorum, ana D lib. iiij. In quibus myrobalan. citrearum, cepul. ana drachm. xij. emblic. drachm. l. Indarum, belleric. ana drachm. viij. agarici, ireos, ana drachm. x. abſinthij, caſſutæ, radicis apij, fœniculi, aniſi, ana drachm. iiij. vuarum paſſarum mundatarum drachm. lxxx. coquantur igni lento ad conſumptionem dimidij ſuccorum, frica probe manibus, cola. Vni huius parti adde tamar Indorum cheyron, & caſiæ fiſtulæ ana vnc. viij. mannæ vnc. iij. cola, & munda. Alteri ſuccorum parti adde penidiorum hordeatorum lib. iiij. miſce omnia ſimul, bis feruefiant, tunc adde olei ſeſamini recentis vncias xv. percoque ad mellis craſſitudinem, ab igne depoſitis adde troch. diarhod. troch. de eu

† Volubilis. † Intybum Syl. paſſim reponit per endiuia. & thymeleam † mezereo.

pat. troch. de absinth. trochisc. de rhabarb. ana vnc. 1. & s. ireos vnc. j. agarici, foliorum thymeleæ nutritorum in aceto, ana aur. viij. scammonij, succi eupatorij, succi absinthij, croci, laccæ lotæ, myrobalanorum citrearum, cepularum, ana aur. iij. spicæ, anisi, ana aur. ij. turbith. vnc. vj. cum olei thymeleæ iij. vnc. omnia prius inuoluta prædictis misceantur. Datur a drachm. iij. ad drachm. iiij. cum aqua intybi.

CHRI. ALCHELENGI est medicamen magnũ propter compositionem multorum simplicium, & propter eius efficaciam. In eo sumitur Ireos. Et hic vtiliter est notandum quod succus ireos, dum est recens, assumptus in pondere drach. iiij. a corporibus fortibus, vel quantum media testa oui capere possit, mirabiliter educit aquam in hydrope, & per miscendo cum zuccharo leuissime bulliat, vel cum melle, secundum quod expedit, & cum assumptione ipsius solius modo iam dicto vidi plurimos curatos, sumendo bis quolibet mense, cum regula superius dicta, de tali succo, meminit etiam olei sesamini recentis, & si tale oleum non habes, pone oleum de amygdalis dulcibus, quia fere eiusdem est virtutis, & complexionis.

medicamen optimũ ad hydropem.

MAN. TROCHISCOS hosce omnes habes infra loco suo. ACCIPE succum volubilis.) Intellige & hic lupulum vocatum. Esset medicamen vehemens, sed non conficitur.

SYLVII. QVIS BVSDAM in vsu est ad ascitem, & corporis colorem ei neritium, & plumbeum, & hepatis cachexiam, quæ hydropis est initium. Hic per volubilem potius cum Manar. intellige lupulum, quam eam, quæ vitibus circumplexa fert campanulas, lactariam & purgatricem, quam Mesue interpres intelligit. Cum saccharo vel melle confici potest bis in mense sumpta, multos hydropicos sanauit. Trochisci diaphysalidon Pauli septimo ab hac compositione diuersissimi.

COST. DIAPHYSALIDON. *hoc medicamentum vocat Syluius, deceptus similitudine vocum, alchelengi, & alchechengi, idest solani vesicarij ex quo diaphysalidon Pauli: at hic solani vesicarij mentio nulla. Efficax est medicamentum si perpendas. Cuius autem volubilis succum exposcat, Mesue quia ipse non explicat, consulenda historia volubilis in lib. simp. Deprehendes autem illic, magnam volubilem præponi cæteris & deligi, non lupulum. quare & hic & in superioribus vbi volubilis absolute meminit, non aliud quam magnam illam sumendã etiam rationi est consentaneũ. Potest tamen lupulus, cuius quotidianus est vsus, accipi non incommode, id quod mihi maxime satisfacit.*

MESVE.

ELECTARIVM Dyacydonites cholagogum, & phlegmagogũ, colicos affectus, & alios partium nutritoriarum iuuat. Recipit succi cydoniorum lib. iij. mellis lib. ij. scammonij sescũciam, galliæ, caryophyllorum, zingiberis, mastiches, piperis longi, cinnamomi, nucis moscatę, ana drach. iij. misce. Datur ab aur. j. ad aur. iij.

Si vis cholagogum fieri, & phlegmagogum, adde scammonij drach. † xv. turbith drach. xij. Si uis tantum esse phlegmagogum, omisso scãmonio misce turbith drachm. xxv. cnici excoricati drachm. xv. Si bilem atram vis eo vacuare, prædictorum loco misce elleborum nigrum, epithymum, aut polypodium. melle, vel saccharo excipitur. fit cum cydoniorum nunc succo, nunc carnibus, nunc ambobus simul.

† *Vulg. habet ana. vj.*

NON præparatur. nec est in vsu secundum præsentem descr. sed bene est in vsu secundum descr. positam à Nic. in suo antid. superius. Et hic vltimo notandum, quod inter omnia electaria solutiua dicta illa, quæ magis generaliter sunt in vsu conuenientia materiebus phlegmaticis, seu frigidis febrientibus, vel non febrientibus, sunt electarium Indum maius, & minus, quod plus conuenit, & electarium diaphænicon solutiuum, & de istis dictum est, & de dosi, & modo assumptionis. Electaria vero solutiua materiei calidæ, seu cholericæ, quæ etiam febrientibus, & non febrientibus conueniunt, & quę principaliter sunt in vsu, sunt solum duo scilicet electarium, quod dicitur diamanna superius positum, & declaratum, & aliud est electarium de succo rosarum positum a Nicolao: quæ duo satis conueniunt in modo solutionis & dosis, & possunt prædicta omnia per se sola assumi, vel in forma boli cum zuccharo, vel admixta cum casia, & manna in dosi debita secundum exigentiam, vel cum aquis destillatis appropriatis, vel cum decoctionibus communibus, vel alijs dicendis inferius.

CHRI. *Electaria materiarum turcidarum solutiua.*

Electaria materiarum calidarum solutiua.

GRÆCI aliter conficiebant, vt apud Paulum licet agnoscere Mellis Tabarzet.) Ita genus quoddã sacchari Arabes vocant.

MAN.

ID non est in vsu, sed quod à Nicolao scribitur. Electarium Indum vtrunque, & diaphœnicum phlegmagoga sunt, etiam in febribus clementia Diamanna, & electarium de succo rosarum Nicolai etiam in febribus sunt cholagoga idonea.

SYLVII.

VTIMVR *etiam interdum in delicatioribus cotoneo, in quo scammonium sit incoctum. leuique id, & facili subductione præter alui strigmenta bilis, & pituitæ nonnihil detrahit. Quando autem hic secundo loco Mesues, quò medicamentum ex cotoneo simul cum bile pituitam educat, addendum esse ait turbith, cauendum tibi est, ne id ita intelligas, vt præter sescunciam scammonij in priore diacydonite assumpta, aliud quoq; addas scammonium. ita profecto aucta huius mensura in ducenda bile generosius, quam antea efficies, nõ etiã pituitæ educendæ vim illi conciliabis, succo igitur, mel le, gallia, caryophyllis, reliquisq; præter scammonium speciebus assumptis eo quo præscripsit pondere, turbith & scammonium addes noua hac quam secundo loco præscripsit mensura. Quæ quidem, si hoc ipsum medicamentum esse debet pituitæ quoq; efficax purgatorij, male Syluius pro drachmis quinque, vt vulgata versio constanter legit, quindecim reponit. Docet hic etiam tertio quomodo cotoneum ad pituitam educẽdam vtile efficias, ac pro scammonio cui cum pari pondere, vt ad das, iubet, itaque prius scammonij pondus sescunciæ ꝑponere tibi existimo. alioqui enim quinq; drachmarum cnici accessione expurgatrix pituitæ facultas parum*

COST.

potest

potest adiuuari. Quarto autem loco, quum ad atræ bilis excretionem elleborum, epithymum & polypodium cydonio commiscet, licet horum nullum præscribat pōdus, errare tamen nullo pacto poterit, qui Mesue lib. simpl. vbi de his ipsis agit, doctrinæ insliterit.

DISTINCTIO QVARTA
De Conditis.

MESVE.

CONDIVNTVR plantarum nunc radices, nunc surculi, & similia, nunc flores, nunc denique fructus. De quibus omnibus ordine nobis dicendum est. Primo autem quibus modis fructus condiri habeant.

MAN. NVNC omnia melius condiuntur, quam docuerit Mesues, vel sciuerint antiqui.

SYLVII. CONDIRE est sapidum, & palato iucundum reddere, idque alimentis maxime conuenit, ad medicamenta vero transfertur, ambo autem saccharo vel melle, vel vtroque condiuntur, & dulcorantur, vt gulæ & stomacho sint grata, & diu seruari possint integra, & recentibus proxima, non vt vires eis nouas quæramus, nisi quas saccharum, aut mel, & coctio afferunt, præterquam dum etiam aromata conditis ipsis admiscemus. Condiuntur autem radices, teneri caules, surculi, germina, flores, fructus quarundam plantarum, semina quoque non pauca, & cortices nō modo fructuum, sed lignorum etiam. Quæ vero condienda sunt, si ampliora sint, quam vt vis condimenti coquendo ad intima vsque penetret, vel si quid intus alienum continent, in frusta prius secantur, & purgantur, intus, & si est opus, etiam foris: minora vero quanta sunt, condiuntur. Condita vero hæc nouisse ad medicum pertinere præter Mesuem, abunde ex Gale. lib. alimentorū colligere licet, atque etiam ex lib. c. ph. p. Illic enim obsonandi, & obsonia parandi artem medico necessariam ait: hic fructuum, aut potius ex his succorum variorum condituram docet, quod magni sit momenti alimenta, vel medicamenta condimentis ægro iucunda facere, nihil aut parum minuta ipsorum facultate. Condiendi vero, seu vt vulgo loquimur, conficiendi vocabulum latius nobis patet, vt etiam quæ igni clementer coquantur, & quæ sale, & aceto seruentur, confici dicamus. Contra item conditi nomen neotericis medicis in angustum sic est coactum, vt illius appellatione ea veniant sola, quæ conseruis, (vt vulgo vocamus) pulueribus cordialibus, saccharo multo miscentur in grumos exiguos & semisiccos. Quæ consistentia ægris est gratior, quam conseruarum per se, quam succorum per se.

COST. PLANTARVM *fructus quorum recentium non semper est copia, sole desiccati, aut sale, acetoue macerati, alias, vt nunc quoque, seruabantur in ciborum ac medicamentorum vsus. Inuentum est etiam, recentes diutius seruari, si in melle reconderentur, aut si obducerentur cera, aut creta, quibus corrumpentis aeris vis excluditur. Sed quæ hac in re custodiæ gratia diligentia adhibebatur, translata postea est ad palatum, & eò perducta res est, vt non fructus modo, sed partes quoque plantarum, etiam duriores, mandendo veniant, & maiori quam recentes gratia sint edendo, saccharo, melleue incocta, atque, vt aiunt, condita. Ex iis vero aliæ nullo prægrediente artificio recentes condiuntur, vt flores, vt fructus molli & sapida substantia præditi, qui in intimas sui partes calore rarefactas saccharum, & mel facile admittunt. aliæ quæ duriores, aut horridiori constant sapore, non sine maceratione diuturna, qua molles fiunt, & sapores prauos deponūt. Ita quidem oliuæ, & lupini dulci aqua macerāti edendo fiunt. ita nuces, casia purgatoria, myrobalani, rhabarbarum, & radices variæ, quæ saccharo, aut melle cōdiuntur. ita (quod magis admirandum) Guaiaci lignū macer atum diuturno tempore in aqua quam fortem vocant incoct m saccharo depositum duritie edendo fuit. Cæterum quæcunq; maceratione, & coctione egent, vt condiantur quum sapore proprio, propterea aque suis viribus spolientur, cur etiam paruus earum sæpe vsus spectetur, expectatoque auxilio plerunq; medicos frustrentur, plane apparet. Quamobrem, quando ne hæc. suo fructu careant, medicinæ non parum interest, illud ego ad hanc rem expedire existimarim, si in condiendis rebus omnibus, vel maceratis vel etiam non maceratis, humor qui ad saccharī mellisque expurgationem, ac coctionem vsurpatur, pro fontana aqua, aut stillatitius esset condiendæ rei liquor, aut succus, aut decoctum. Ita profecto, si cui rosas condere animus est, dissoluta aqua rosarum saccharo, & odore, & sapore, & viribus eas longe præstitura alijs certum est, noua vi in eius locum, quæ macerando, aut coquendo abire solet, restituta.*

MESVE.

CEPVLAE myrobalani conditæ stomachum & ventriculum firmant, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalē animæ partem vegetam reddūt, & sensificam, quapropter visum quoque clariorem, & vsu crebro iuuētutem diu tuentur. Accipiendæ vero sunt humidæ, & recētes si harum est potestas, vel saltem arte, & industria idonea humectatæ, quæ stylo passim compunctæ coquantur ex aqua igni lento, donec tenerescant. His in asserem immissis aqua exprimatur. Deinde biduo hydromelite mergantur. Deinde igni lento clementer coquantur, vase vitreo recondantur, ac melle, cui incoctæ fuerint, mergantur. Dantur post sex menses. Arte autem sic humectantur. Infunde his aquam plurimā, insola dies octo, deinde separatim obrue arena humida † quarto quoque die nouanda, aqua sæpe superfusa, donec tumefiant, & humectentur, idq; vel in dolio, aut alio vase magno fiat, vel in fossa quadāsubterranea magna, & loco humido.

† *Tertio in simp. Mes.*

CHEBVLI scilicet myrobalani cōditi, maxime dum sunt recentes, vt diutius & mellius conseruentur, incitant appetitum prostratum, iuuant digestionem, clarificant sensus intrinsecos, acuunt visum, & corpus in iuuentute & sanitate conseruant, & materiam phlegmaticam primo, secundo cholericam leuiter exprimendo euacuant. Et communiter dosis est vnus de mane ieiuno stomacho, & possunt continuari singulo mane ad beneplacitum assumentis sunt enim satis in gustu placibiles cum dulcedine, & aromatica ponticitate. CHRI.

EX Aegypto adferuntur conditi, sed quia casiam redolent, ideo diligentiores speciarij aqua madefactos cum saccharo iterum condiunt. ARS autem) Hac arte potes quasliber res aridas, quasi recentes facere. MAN.

SYLVII. CERVLAE ex Aegypto conditæ in Italiam afferuntur, quia vero caſiam olent, ſpeciarij aqua madefactas rurſus ſaccharo condiunt. Humectatio autem earum, quam docet Meſues, ſuſpicionem quandam ingerit, recentes non fuiſſe Damaſci tunc temporis, niſi dicas Meſuen addidiſſe hanc humectandi rationem, vt etiam exteris conſuleret, ſiccas ferè recipientibus. Hac autem arte poſſis fructus quoque alios ſicciores recentibus ſimiles redde re. Quinetiam pruna paſſa modice cocta, compuncta, in aquam frigidam mox coniecta, tumere multum vidimus; nec minus ſi quis ea paſſim puncta ſine coctione aqua frigida biduo maceret, quod & vuæ paſſæ, & fructus alij, atque adeo piſces ipſi verum teſtantur. Hydromeli autem, cui incoctę ſunt, his exemptis percoquendum eſt ad aquæ conſumptionem, poſt eo melle mergantur, vt in ceraſis, & fructibus alijs, quos condimus, integros facimus, eos enim quantum ſufficit coctos eximimus ne vrantur, aut diſtabeſcant. Humorem deinde per ſe percoquimus, cum ſaccharo in ſyrupi conſiſtentiam, & fructibus vaſi ad repoſitionem impoſitis ſuperfundimus, ſic enim fructus integriores manent: & cocto probe ſyrupo fideliter ſeruantur. Vna mane ieiuno dari poteſt ſingulis aliquot diebus. Placent enim ſapore auſtero & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quæ autem recentes ſunt conditæ, ſunt præſtantiores: ac diutius ſeruantur, quam poſt humectationem conditæ. Ventriculum roborant, vt auſtera reliqua: appetentiam inuitant ſucto ſtomacho, vt cætera adſtringentia, & contracto: coctionem iuuant per ventriculi roborationem, & ſuo calore modico, quem aromatica qualitas indicat, & ſaccharum, coctioque acquiſiuit, facultatem animalem, perſiccatum ventriculum ſynceriorem reddit, ob id vegetiorem. Nam lux ſicca, anima prudentiſſima. Ventriculi autem maximus eſt cum cerebro conſenſus, & affectus ſuos hę partes inuicem communes faciunt. Proba autem coctione prima, ſi reliquæ non errent, corpus belle nutritur, & iuuenili ſimile diu perſeuerat, neque humoribus excrementoſis eſt obnoxium, nec inde orientibus morbis. Vt enim ſiccitates aeris imbribus in totum ſunt ſalubriores, ſic corpora ſicca ſunt à morbis ex putredine ortis tutiora, quam humida, vt docet Gal. lib. p. de temper. & lib. meth. 8. Ex his patet, quæ prius diximus, eas in pretio maiori apud medicos haberi, quam ſint meritæ, cum ex noſtris fructibus non pauci, vt oliuæ Colymbades, vt nuces conditę, vt perſica Corboliana, vt cydonia condita, vt pruna Damaſcena, & ſorrana, & Dactylia quæ vocamus, ſi condiantur eadem præſtare poſſint. Quibus ſi quid exiguum deſit, vt qualitas aromatica in his myrobalanis ſane quam exigua, per poma dulcia & odora, & alia prope infinita, impertiri prompte poterit.

COST. CHEBYLI. *Purgandi facultas quæ myrabolanis non conditis inerat per macerationem, in liquorem macerationis materiam excipitur, caloriſque, ſi quæ inerat vi aduentitio illo humore exolutæ, ſola eſt ſuperſtes terrenæ, acerbæque ſubſtantiæ poteſtas. quæ dum acerbitate cogere ventris ſubſtantiam poteſt: compeſcere quoque & vomitum, & fluorem alui poteſt: dū vero ſuperfluum humorem ventriculi deſiccat & abſumit, appetentiam excitat, qua imbutus vētriculus ſenſum ſuctionis & famem non ſentiebat, poteſt quinetiam coctioni opem ferre, non ſemper tamen, ſed vbi acriori caliditate ventriculus laborabat. fit enim coctio mode rato calore. poteſt etiam ſenſus, mentemque reddere vegetiores, quod coctione rite celebrata praui ex cibis nō ſcatent vapores, qui in cerebrum delati perturbāt: aut etiam ſi forte ſcateant, corrugato, & occluſo acerba illa qualitate ſuperiori ventriculi ore cohibentur.*

MESVE.

EMBLICAE myrobalani conditæ ventriculum roborant, eius ſubſtantiam, & facultatem contrahendo, & intemperiem humidam corrigendo. Hæ autem aqua affuſa ſoli exponendæ donec † tenereſcant, & humectentur, tunc expreſſæ, vt priores, hydromelite † biduo macerātur. poſt igni lento coquuntur. coctæ vbi parum refrixerunt, mellis albi quarta parte adiecta reconduntur. Sunt qui præterea condiant aromatibus, cinnamomo (xyloaloe) cardamomo, croco, moſcho, gallia, & ſimilibus.

† Tumeſcāt.

† Vulg. per ſepte dies.

EMBLICI. ſ. myrobalani conditi, hæc eſt alia ſpecies myrobalanorum, qui leuiter comprimēmendo ſimul euacuant choleram, & phlegma. habent etiam plures alias virtutes, & maxime circa ſtomachum. Et doſis ipſorum eſt vnus. Vlterius eſt aduertendum, quod ſicut iſtæ duæ ſpecies myrobalanorum condiuntur, ita & aliæ poſſent condiri, & haberent operationes ſuas proprias efficere. CHRI.

MODVS hic oſtendit, quod neque in Damaſco habeantur recentes. MAN.

DATVR vna ſemel tota diebus aliquot, vt ſuperior. Hæ autem duæ ſpecies quia ſunt amplæ, ad condiendum ſunt aptæ, & item flauæ. Ob id etiam conditæ afferuntur, raro bellicæ, & nigræ recentes conditæ afferuntur, & vires habent a Meſue adſcriptas, ipſæ recentes, aut illis proximæ, non autem quæ ligno, aut verius lapidi ſiccitate, & duritie perſimiles in officinis habentur. Vide igitur ne opinione magis, quam veritate adducti has myrobalanos tanti facias, & ægros quantumuis opulentos ſumptu parum neceſſario, ne dicam noxio, ipſe oneres. Quam ſim verus iudicare poſſunt, qui vſu harum multo, paruin admodum profecerunt. His autem ſi vtendum ſit, mallem contuſas accurate præbere, quam dentibus parum probe commanſas deuorari, ne ſua dura ſubſtantia ventriculum lædant, & coctionis vi diutius reſiſtant, adeo, vt ne horis quidem quatuor (quantum tempus harum coctioni tribuere ſolenne eſt) percoqui poſſint, & forſan vix ſemicoqui. Nuces myriſticæ, hoc eſt, vnguentariæ, vulgo moſchatæ cum nullam moſchi qualitatem olfactui prę ferant, recentes conditæ ad nos Luſitanorum nauigationibus ex India conuehuntur, noſtris iuglandibus amplioribus perſimiles, corticę viridi, carnoſo, & alio lignoſo, inter quos eſt macis, & ſub lignoſo ipſa nux moſchata nobis vſu frequens ad ventriculi robur, & in temperiem frigidam, conditam integram dono mihi iucundiſſimo dedit Bertrandus, in ſummo Parrhiſienſi ſenatu Prę ſes conſultiſſimus pariter ac equiſſimus. SYLVII.

EMBLICI conditi. *Ad condiendos myrobalanos, prunas, & fructus omnis generis quum ſicci ſunt; maceratione eſt opus, qua molles fiant. Macerandi autē materia communis aqua eſt dulcis, interdum ex varijs plantis ſtillatitia: immo, & ardens, & quæ capitellum vocatur, & vinum, pro varia rerum, quæ macerandæ ſunt natura. Ex poni autem quandoq; ſolent ea quæ macerantur, ſolis radijs, vt laxatis moderato eo calore macerandæ rei meatibus, attenuatoq; liquore macerationis materia, eiuſdem liquoris facilior, & in profundiores partes fiat penetratio, quare recte hic Meſ. iubet, vt myrobalani macerandę ſoli exponantur. Sed ſolarium radiorum vices præſtabit etiā equinus fimus, calore lenis thermarum, aut conſimilis. Sane autem, quum melli condiri hos myrobalanos iubeat Meſue, non errabis tamen ſi ſaccharo condias, quo ferè cōditi ad nos ferun tur. quamquam, ſi cum aromatibus (vt quoſdam facere ait Meſue) eos condire animus ſit, qua ratione, frigida ſua natura exuti etiam calefacere poſſunt; melpotius quam ſaccharum deligendum eſt, quod calidius cenſetur, quod ſane mel, quando Meſ. tabarzet expetit, hoc loco, & album quidam interpretantur; non tamen tanta eſt candoris habenda ratio, quanta ſaporis: immo album mel non vſquequaque probatur, ſed fuluum.* COST.

fuluum. qualiſcunque tamen ſit coloris, quod ſapore acri cum dulcore, atque odore præſtiterit, accedente etiamnum ſubſtantiæ puritate, id erit præ cæteris deligendum.

MESVE.

CYDONIA condita fluorem alui, vomitumque ſiſtunt, ventriculum roborant, ob id & coctionem iuuant. Sic autem condiuntur. Cydonia ampla, nulla putredine vitiata, depellata, intus purgata, in fruſta idonea ſecta coque in iulepo multum aquoſo. poſtridie iulepo alio propemodum perfecte cocto percoque.aromatiza muſcho. vaſe vitreo repone, eo iulepo cui B incocta ſunt, ſuperdato: Sunt qui ex melle coquunt, alij ex ſapa, alij præterea condiunt aromatibus,alij aliter.

CHR. CITONIA condita. ipſam enim principaliter conſtringunt, vel conueniunt relaxationi ſtomachi,& inteſtinorum. reſiſtunt fluxui ventris condita cum zuccharo, & aſſumpta ante cibum, vomitum autem, & aſcenſum vaporum ad caput prohibent aſſumpta poſt cibum. Et doſis eius eſt vſque ad vnc.1.

SYLV. CYDONIA vtraque intus, & foris purgata, quadripartito diuiſa,ſaccharo diuitibus hodie condiuntur, odorem,ſaporem, & vim cydoniorum prope totam retinentia. Eadem quadripartito ſecta, diutius cocta ex aqua donec tabuerint, poſtea per linteum colata ſine compreſſione, deinde cum ſaccharo percocta C in cerati conſiſtentiam, faciunt gelatinam cydoniorum, quod eſt reliquum, violentius comprimenti cochleari cretum, & cum ſaccharo percoctum,ad emplaſtri prope conſiſtentiam, cydoniatum vile conſtituit. Si autem tam clarum illud quam craſſum ſimul cernantur, cum ſaccharo,vt prius percoquantur, Cydoniatum ſit, quod omnibus in vſu eſt, quodque ante epulas ad vnc.i. ſumptum aluum ſiſtit, poſt epulas vero ſoluit,& vapores ad caput ex ventriculo attolli prohibet. Quæ virtus eſt etiam valentior cydonijs, & aliorum auſterorum ſub cineribus coctorum, ſine ſaccharo ſumptorum. Quorum ratio eſt initio lib.1.& ad finem lib.2.alim. & lib.ſimpl.cap.).& lib.6. ſanit. tuend. vbi diacydonium cydonijs conditis viribus affine deſcribitur. Nam appetentiam excitat,quibus ea languet, coctionem iuuat parum fœliciter coquentibus. In ſumma, ventris robur conciliat, & viſcerum in eo omnium, ob id vomitum, & fluorem alui ſedat, ſic autem fit. Accipe ſucci malorum cotoneorum dulciorum, & minus acerborum, ac maiorum(quæ Aſiatici ſtrutia vocant, Galli cotonea fœminina,)& mel lis optimi ana ſextarios Romanos duos, aceti ſextarium vnum, & ſemiſſem. Hæc cum ſuper prunas modice coxeris, & deſpumaueris, immitte zingiberis vnc. iij. piperis albi vnc.ij. Deinde D rurſus in ſimili igne recoques ad mellis craſſitudinem ſtomachicis medicamentis debitam. Datur mediocris myſtri menſura horis duabus aut tribus ante cibum, vel aliquandiu poſt,vel ante cœnam. Piper ad vnc.iij. vel ij. & ſemiſſem, zingiberis autem ad vnc. iiij. ſi frigida intemperie laborat ventriculus, tolles omnino vtrumque,ſi calida, ſi neutra adſit,piperis vnc.i.zingiberis vnc.i.& dimidia ſufficiet, in qua media menſura componere ſatius eſt, in ipſo autem vſu ſi opus eſt, aliquid vtriuſque adijcies. valentius idem adſtringit ex ſucco cotoneorum,quæ parua rotunda ſunt, & abſolute cotonea nobis dicuntur. Διάμηλον ſeu διάμηλον idem dicitur Galen.lib.6.c.ph.p.hoc eſt, ex malis, ſcilicet cydonijs, quæ abſolute μῆλα dicuntur, vnde oleum μήλινον.i.cydoniorum, & emplaſtra μήλινα, quæ colorem mali cydonij referunt ex ærugine vſta lib.2.c.ph.g. Malo cydonio miſtum ſcammonium efficit ipſum cholagogum Galeno libro prim. alimentorum: vnde, opinor, Arabum conſuetudo emerſit, ſcammonium in malo cydonio, vt miteſcat coquentium, & inde etiam cydoniatum Lugdunenſe ſcammonatum.

A CITONIA *Cotonea non condita modo ventrem aſtringenti facultate firmant, imo feruenti cinere,aliàve quauis ratione ſeorſum cocta id ipſum magis poſſunt, magis vero etiam ſi aſſumantur cruda, ſed ventriculo faciunt laborem, quare eorum ſucco vti præſtat: dum enim hic terrena parte craſſiori deſtitutus altius in ventriculi, inteſtinorumque ſubit corpus, tum ijs partibus robur addit, & ne aliunde confluentes ſuccos excipiant,efficit, cum,dum quadam ſuperflui humoris in vrinarios meatus expreſſione vrinas ciet (quam vim codotoneo Dioſcorideo tribuit) confert nomine deriuationis. Licebit vero hunc recens extractum deſtillatione per filtrum,ſeu per laneum pannum percolatum excipere ſaccharo, & ex arte coquere in diuturnum vſum. Sane in condito cotoneo, quod diacydoniten vocant, eſt, vt ſeplaſiarum fidem deſideremus, qui enim ruborem in eo affectant, in aqua, in qua coquendum eſt cotoneum alij braſilium macerant, alij rubrum ſantalum, vtrique damnandi, quod eo ſucco propriam codotonei vim perturbant, atque obſcurant, ſed minori culpa poſteriores, quod ſantalum corroborandi vim habet, braſilium vero quibus ſit viribus nondum eſt ſatis obſeruatum.* COST.

MESVE.

PYRA condita,cor,& ventriculum roborant. condiuntur vt cydonia.

PYRA debent eligi,quæ ſunt magis aromatica,& cum zuccharo condita, ſtomachum, & cor confortant.diuerſificantur autem in complexione ipſorũ ſecũdum completam maturitatem, mediam, & acerbitatem. Acerba enim ſunt frigidæ complexionis, & ſiccæ, verſus ſecundum, perfecte matura ſunt frigida, & humida verſus primum cum aliquali caliditate,& ſiccitate. Medie vero matura ſunt frigidæ,& ſiccæ in primo, cum aquoſa, & corruptibili humiditate. Ideo non condita ſunt fugienda. Condiuntur autem ſicut citonia cum zuccharo,vel cum melle.& cõdita cum melle acquirunt gradum caliditatis, & ſiccitatis, cum zuccharo autem minorem gradum caliditatis cum aliquali humiditate. & tempus aſſumendi eſt ad beneplacitum. CHRI. *Pira non cõdita vitãda ſunt.*

PYRORVM vel aliorum quoque fructuũ magna eſt differentia, non in generibus ſolum, ſed etiam eadem in ſpecie, qua ſaporibus diſtingues,ex hisque facultates iudicabis,vt libro 4. ſimp. docuit Gal. Ex pyris præſertim acerbis, aut acidis,& fructibus ſimilibus tot compoſitionum genera fieri poſſunt, quot ex cydonijs dicta,& ea cum ſaccharo,vel melle,cum,vel ſine aromatibus. Ex his quoq; iulep, & ſyrupus fieri poteſt, & ſuccus horum liquidus,& ſiccus ſeruari poteſt. eodẽ modo in fructibus prope reliquis,atq; adeo in herbis ipſis facere poſſis: Eſt præter hęc ſyrupus de pyris,& ſuccus pyrorũ ſole, vel igni ſiccatus,vt in ſyrupis leges. SYLVII.

MESVE.

POMA condita confirmant, ſyncopen, & cordis palpitationem ſedant, condiuntur, vt citonia.

POMA condita, debent eligi odorifera, & condiuntur ſicut citonia, tamen ſunt complexionis frigidæ, & humidæ in primo licet in complexione diuerſificentur. ſicut & pyra cum ſunt in maturitate, vel acerbitate ipſorum,& dum condiuntur cum melle, vel zuccharo, ſunt enim alteratiua ſuperfluæ ca- CHRI.

lidatis,& siccitatis in stomacho, hepate, corde, & renibus,sed sunt duræ digestionis, & mali nutrimenti, & maxime cruda,& non condita.

SYLV. POMA condienda sunt odora,hæc vero condita saccharo, partium principum intemperiem calidam siccam emendant refrigerante vi sua, & humectante,odore autem etiam vitalem spiritum instaurant. Quam ergo syncopen, & palpitationem emendent,ex his patet. quanquam deposito cortice, & coctione odoris magnam partem deponant.

MESVE.

PERSICA condita ventriculum calidum, & cor firmant, sitim sedant, oris fœtorem emendant. condiuntur,vt cydonia.

CHRI. PERSICA condita sunt frigidę complexionis in fine primi,& humidæ in secundo,& condiuntur sicut citonia:stomachum tamen calidum,& cor confortant complexionem ab eis remouendo,& sitim extinguunt,si cum zuccharo condiuntur.

SYLV. HÆC quod frigida humida odorata sint, imbecillas partes has ab intemperie calida sicca roborant,sitim extinguunt à calida, vel sicca, vel vtraque causa nasci solitam, vt lib.j. simpl. cap.30.præcipue cum saccharo condita,vt lib.7. simpl.c. de melle. odore præterea cor ipsum,spiritumque vitalem recreant, & oris odorem tetrum præcipue ex putribus in ventriculo humoribus procedentem tegunt.

MESVE.

CITRA condita ventriculum,corque roborãt, coctionem iuuant, oris halitum commendant.Cortices citrorum tam magnorum, quam vola manus capere potest, carne purgati lixiuio claro mergantur † dies nouem, mutato ad diem quintum. post merge aqua clara, donec amaritudine deposita dulcescant: tunc vase mundo, aqua fontis plurima coquantur, donec teneteścant, aquosa deinde substantia ab his expressa in vase lapideo mergãtur 24. horas, iulepo sufficienti ex saccharo albo, & aqua tripla constante. post coquanturigni lento,ad penidiorum consistentiam. Extracti ex iulepo cortices, vase vitreo reponantur, superfuso singulis vicissim velut incrustandis iulepo rosato ad mediocrem, seu sacchari candefacti crassitiem cocto. Sunt qui ambra, & moscho aromatizant. Datur post mensem.

† *Vulg. & mutetur super eos vsq; ad nouē dies semel.*

CHRI. CITRA condita stomachum,& cor confortant, & digestionem bonam faciunt, & oris odorem. habent tamen diuersas complexiones secundum diuersitatem partium eorum. Nam cortex exterior est calidæ complexionis in fine primi. Caro autem eius est frigida versus primum, & humida in primo. pars vero eius magis intrinseca acetosa, & acris est frigidæ complexionis in fine secundi gradus, & siccæ in primo. Grana autem eius sunt calidia in primo, sicca autem in secundo. Et eius complexio resultans ex omnibus partibus est frigida, & sicca in primo, licet frigiditas superet siccitatem. Condiuntur autem cortices cum zuccharo, vel cũ melle,& sic calefaciunt,& confortant principaliter digestionem stomachi, ac etiam cor. Ponuntur etiam minute incisi,quando sunt mollificati,seu conditi cum zuccharo in confectionibus cordialibus, vt inferius apparebit. Sic etiam condiuntur cortices aranciorum solũ, cum melle, & illo modo calefaciunt stomachum, desiccant humiditates in eo, ipsum confortando in virtutibus suis, & isto modo multum habetur in vsu, & cortices aranciorum attinent alicui caliditati, & siccitati, sed minori, quam cortices citri. Condiuntur etiam partes carnosæ, de qua fiunt confectiones delectabiles in diuersi formis, & etiam in compositis.

Partium citri complexiones,& totius.

Nuces conditæ dum sunt virides, & acerbæ sunt frigidæ, & siccæ complexionis in primo. Cum autem ad completam maturitatem perueniunt calidita tem acutam acquirunt in secundo, & siccitatem in primo cum nitrositate quadam, linguam vlcerante, & vnctuositate multa. Et modus, & tempus præparationis earum, & condiendi eas est dum sunt virides, quia non aliter condiuntur quam pira, & poma,vt in litera ponitur aperte: & aromatarij, sint bene docti in præparando eas cum melle, caryophyllis, & alijs aromatibus. & valent ad stomachum confortandum ita, quòd a ieiunantibus multum habentur in vsu. sic amygdalæ recentes, & arancia parua præparantur ab aromatarijs peritis.

Quòd hic expositores de nucibus meminerint, argumentum præbet in eorum conditibus de iis agi, sed a de re in nullo hactenus exemplari tractari vidimus.

ADDITIO.

Modus condiendi citra habetur etiam ab Auic. & Haly,& Serap. Sed & Serapio in proprio antido. habet conditum nucum, quod apud multos habetur in vsu ad ea,quæ dicuntur in textu. Vltimo hic describam quoddam electarium mirabile de nucibus, & à quibusdam practicantibus multum habetur in vsu. valet enim principaliter debilitati, ac frigiditati eius renum,& relaxationi matricis, & superfluæ humiditati eius. Confert etiam fluxui antiquo menstruorum,immo est eius curatiuum aliquali euacuatione præmissa, & confert cuilibet dolori ventoso frigido in nutritiuis. iuuat etiam ad digestionem cibi in stomacho. Et dosis eius est de mane vacuo stomacho à superfluitatibus cibi vsque ad drachm. iiij. Cuius descriptio est hæc. Recip. florum nucis vnciam s. anisi vnc. i. seminum agnicasti, foliorum rutæ,calamenti,cyperi,cymini ana vnc.i.s. Ligni aloes, macis,caryophyllorum ana drachm.i. Carui, ameos ana vnc.s. rosarum rubearum, seminum lactucæ, semi. portulacæ, balaustiarum, ana vnc. i. s. sandalorum alborum, & rubeorum, nenuphraris ana vnc. i. myrobalanorum chebulorum, & emblicorum ana vnc. s.zucchari q.s. Agnus castus arbor nota non faciens fructum, calidæ complexionis in primo, siccæ in secundo. habet mirabilem proprietatem ad desiccandum sperma, prohibens desiderium ad coitum, & virgæ erectionem. & ad suffumigationem eius ad matricem tollit omnes eius appetitus. Et si rami eius sternantur in lecto iuxta renes omnino prohibet pollutionem. Nenuphare. vtimur solum floribus eius. nascitur in paludibus, & aquis dulcibus stagnorum, & sunt frigidæ, & humidæ complexionis in secundo. multum confert ad somnum

Iuuamenta pulchra.

Conditi de Nucibus descripta.

Agnus castus.

Nenufar.

prouo-

prouocandum secundum omnem modum administrationis. Reliqua vero simplicia sunt superius declarata.

MAN. CORTICES vel soli condiuntur, pulpa abiecta, & calidi sunt; vel sola pulpa extimo abscisso cortice, & frigidi; vel vtrumque, & ferè temperati. SICVT habet) Ad mediocrem videlicet.

SYLVII. CONDITI cortices hi in compositiones cardiacas ob id recipiuntur, quia cor roborant, & calefaciunt. Conditur etiam caro quibusdam idem pollens, sed refrigerat, vt ambo simul condita sint temperata. eodem modo condiuntur cortices aranciorum, & limonum, quos vocant, quinetiam ipsi fructus parui toti condiuntur interdum, vti virentes multum nuces, & amygdalæ, & alia pleraque. Lactucarum, bugloßi, cirsij, brassicæ, asparagorum, & aliarum herbarum multarum teneri adhuc caules, à multis hodie condiuntur saccharo, & iucundissime eduntur. Semina quoque non pauca, si magna sint, interdum depellata, si parua, qualia tulit natura, saccharo ad syrupi consistentiam cocto, his manu subinde motis, succussis, confricatis paulatim cochleari affuso incrustantur, & ceu tectorio quodam vestiuntur, quo modo citri corticem Mesues vestit, succussa tamē solum pelui, non etiam manibus versatum: & nos arancij corticem minutim sectum, & cinnamomi vulgaris integimus, & caryophyllum, vocamusque saccharum aranciatum, vel cannellatum. Idem in cortice cucurbitæ sit, carbassatumque vocant. Inter semina vero ferè incrustantur amygdalæ frequentius dulces cum furfure parum terendo siccatæ, pistacia, strobyli, nuclei persicorum, prunorum, cerasorum, bombacis, coriandrum, anisum, anethum, fœniculum, carum, cuminum, ami, semen agni, cannabis, amomum, cardamomum, cardamum, cardumeni, eruca, erysimum, sinapi, vrticæ, cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli semina, papaueris albi semen, absinthij marini semen, quod barbotinam vocant, & semen contra lumbricos. Sed ex his minora manibus subiguntur, maiora pelui succussa integuntur saccharo, primum, vt dixi cocto, ad postremum paulò crudiore, vt læues, & polita sint facie. Fructus, aut saccharo, aut melle, aut ambobus condiuntur, interdum integri, & cum seminibus, sed ferè imperfectis, interdum seminibus purgati. Ex fructibus siliquæ non paucæ adhuc teneræ, & virides, ac molles. nondum ob siccitatem lignosæ, & exuccæ condiuntur, sic ceratium, casiam Arabum, siliquam raphani, erucæ, sinapis, leucoij omnis, erysimi, cardamomi cuiusdam, à quibusdam condiri videmus, vt gratiora sint, & viribus imbecilliora, quòd ante maturitatem decerpuntur: sic & siliquastrum pyramidale dum viret, quidam condiunt, non expectata maturitate per quam iubet semine plano, flauo iura crocante fertudissimo turgida, ventriculo frigido salubberrima, zingiberis conditi vice. Fructus vero alij quibus est plus carnis, frequentius conduntur vt ab exteris, sic à nobis. Externorum autem prius condituram declarabo, quòd pauci sint, & quorum declaratio lucem affert necessariam zingiberis condiendi prædictæ humectationi. De myrobalanis ergo conditis dicendum est, post ad fructus nostrates transibimus, in quibus sermo & prolixior, & nobis multo vtilior est futurus. Nam myrobalani conditæ maioris, quam pro merito fieri hodie videntur, quasi pars pretij sit eas è longinquo venisse, & ob raritatē apud magnates magis in pretio sunt, quàm ob singularem aliquam facultatem, cum nihil aliud, quam valenter adstringere deprehendātur, vt taceam, quòd alioqui coctu sunt difficiles, vt nescias, an vētriculo coquendi sui difficultate plus obsint, quam adstrictione roborando prosint. Non addo, plurima ex adstringentibus, immo verius omnia quatenus adstringūt, & proinde siccant, nonnullas ventriculi imbecillitates, vt quæ ab intemperie sicca proueniunt, lædere, vt Gal. lib. Meth. 7. demonstrat. Qua limitatione adhibita, sunt vera, quæ à Mesue scribuntur.

COST. PIRA, *Poma, Persica, &c. Nunc omnis ferè generis fructus condiuntur saccharo, aut melle, in palati gratiam. Alij quidem acerbiores, nondumque ad perfectam magnitudinem euecti, nempe quicunque durioris sunt corticis, vt iuglandes nuces, pinei nuclei, auellanæ, vt etiam myristicæ nuces: alij integra magnitudine, ac ferè maturitate, quibus tenerior est cortex, vt cerasa acida, quas amarenas vocant, armoniaca mala, pruna, persica, pira, poma: quin etiam ex olerum fructibus cucurbita, melones, ac cucumeres,*

tum adhuc exigui, tum ad iustam magnitudinem perducti: suam vero hi naturam seruantes, valde tamen, coctione saccharo, aut melle refractam. tunc vero ferè abolitam, quum maceratione est opus. est autem ea opus, quum id quod condiendum est, vel duriori est substantia, vt citri cortex, ac caro, vel ingrato sapore præditum, vt polygonati radix, acrior, quàm vt sit edendo, vel vtroque modo ineptum, & substantia quam permeare saccharum condiendo nequit, & sapore ingrato, vt nostrates nuces. In condiendo citro, cuius meminit, qui aqua stillatitia corticis, aut florum aurantij mali saccharum dissoluerit, sanè ad ventriculum, corque roborandum, ad orisque emendandum halitum efficax reddet, ad quos vsus lixiuio per dies nouem maceratum, saporeque, & odore proprio spoliatum valere parum admodum potest.

MESVE.

RINGIVM conditum renes calfacit, venerem excitat, flatus tamen ventriculi dissipat. sic autem conditur. Radices eius amplæ, albæ, teneræ, à cortice cineritio, & ligno interpurgatæ, in frusta pollicaris magnitudinis sectæ, vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis humectati (vt mox in zingibere condito dicam) fractæ intus, vnde lignosa portio exacta est, coquantur in æquali pondere saccharī, & duplo † melle, vel melle solo, sed triplo. coctis addatur † aromatum pondus iustum. Datur ab vncia vna ad vncias duas.

Secacul.

† Saccharo terentes: † Speciem alefanginarum.

DIXI supra quid esset, videri tamen potest ex modo loquendi Mesue, quòd ipse aliam rem intellexerit. Nostri pro eo condiunt eringium. MAN.

CVRSIM secacul Mesue interpretatur eringium, lege in nostris annotationibus in Antidotarium. Quæ vero aromata, & quanto pondere addi possint, ex sequentibus conditis colliges, quamuis & sine his solo melle aut saccharo, aut vtroque condita hæc radix sit odorata Dioscoridi, & gustu aromatico. Datur dormituris, mox etiam à cibo, & ante cibum tuto sumi potest etiam largiore mensura. Radices cynosorchis, & serapiadis, & vtriusque satyrij similiter in eundem vsum hodie condiuntur. Nam hæ omnes etiam Dioscoridi ad venerem proniores reddunt: Mesues autem has radices hoc modo condit. SYLVII.

SECACVL. *Non est secacul eringium, vt alias ostendimus. solet tamen eringium ætate nostra illius loco ad excitandum Venerem sumi non prorsus frustrato euentu. in quem vsum ad Mesue mentem pastinaca veteris earundem virium, vt mox subdet.* COST.

MESVE.

INGIBER conditum intemperiem ventriculi frigidam, & humidam sanat, & ab ea tardam, & deprauatam coctionem, quæ cibos in acidam cruditatem corrumpat. viscerum lubricitatem corrigit, flatus dissipat, alimenti in hepar, & corpus reliquum distributionem celerat. sic autem fit.

fit. Zingiberis recentis, si haberi potest, sin minus, saltem arte humectati pars vna coquitur, vt eringium, cum mellis partibus tribus, & sacchari parte vna. Sunt qui zingiberis humectati, & eringij portionem æqualem simul condiunt, fitque delicatius. quidam præterea condiunt aromatibus, alij aliter. Humectandum autem zingiber album, purum, recens, aqua affusa primum, deinde arena obrutum, vt in cepulis myrobalanis mox dicam.

CHRI. ZINGIBER habet cum non est conditum quãdam humiditatem vltra suam naturalem siccitatem, & ideo conditur, & præseruatur. Conditur autem cum zuccharo solo, cum est viride, & præparatur in partibus orientalibus, & illud est melius, licet etiam præparetur, & condiatur dum est siccum, sed non est sic delectabile, nec iuuatiuum. Et vsus eius est magis conueniens in hyeme, quam in æstate, & magis senibus, quam iuuenibus, & ab ipso caueant febrientes, & habentes renes, & caput calidum.

MAN. ZINGIBER conditum ex Ægypto adfertur, & viride vocant.

SYLVII. ZINGIBER viride, nobis etiam vulgo dicitur, quia recens saccharo conditum, ob hæc delicatius affertur ex loco natali Arabia, & Troglodytica in Ægyptum, & inde ad nos. Hyeme, & seni est, & aliter frigidis salubre, calidis natura aut morbo, & æstate, est noxium.

COST. ZINGIBER. *Zingiberi quod apud nos iam aridum conditur, non ea est gratia, quæ condito quum est recens. sunt tamen qui nostrum ad calfaciendum valentius esse existiment, superfluo humore, qui recenti inerat, iam assumpto, quare etiam acrius videtur nostrum externo. Cæterum quia dum maceratur ad condiendum, alieno humore imbuitur, dandum non puto quod aiunt, nisi forte in decocto Zingiberis ipsummet Zingiber fuerit maceratum. Sed neque acrimonia condito nostrati maior inest, licet cum substantiæ duritie (quæ, ne celeriter mandatur, efficit) suam acrimoniam magis, quam recens primo gustatu ostentet.*

MESVE.

DIA ZINGIBER, idem pollens quod zingiber conditum, sic fit. Sacchari albi partes octo, mellis albi partes quatuor. Saccharum aqua & melle solutum coquatur quantum necesse. tunc zingiberis boni, albi, leuissime puluerati partes tres curiose misceantur.

MAN. VIDI ex puluere aridi, & saccharo parari veluti offas, efficaces in calefaciendo ventriculo, & inflatione, discutienda.

SYLVII. ELECTARIVM hoc fuerit, vt vocant, tamen ob rei affinitatem & virium conditis iunxit. Potes etiam saccharo in aqua soluto, & cocto puluerem hunc comprehendere, & in offas, aut tabellas, vt vocant, formare, adque ventriculo frigido fuerit salubre, & inflationi discutiendæ.

MESVE.

RADIX pastinacæ idem potest quod radix eringij, & similiter conditur.

σαφυλίνος Græcè, pastinaca latinè. Condiuntur etiã elixa cum melle & aceto, & non inutiliter ad mensas venit. MAN.

CONDITVR etiam ex melle & aceto elixa, sicque in mensas non inutiliter venit. alij quoque aliter. Radices etiam dauci, cari, sesari, raphani, panacis hortensis, apij, & similiter calidæ, in pituitosis hominibus idem præstant etiam tantum frixæ, vel ex iure carnium, aut cum butyro largo coctæ. Quin & raparum, & naporum radices ex paucis aromatibus conditæ, & sumptæ, viribus sunt proximis, ari, dracontij, assatorum, bryoniæ, iridos, hermodactylorum, gentianæ, asphodeli, pæoniæ vtriusque radices conditæ fuerint efficacissimæ. Elenij autem radix saccharo, aut melle condita partes nutritorias roborat, obstructa liberat, pesti resistit. Hactenus radices domesticæ, quas vires conditæ habeant, dictum est: nunc exoticæ sunt dicendæ. SYLVII.

RADIX. *Pastinacam cum secacul pares habere vires scribit, quo eam quoque flatus ventriculi dissipare, renes calfacere, & excitare venerem putat, quæ illi munera tribuebat. at pastinacam tamen flatus excitare, & eo nomine conferre ad venerem apertum est. Cæterum licet pastinaca sponte sua excitet flatus, qui partibus ventriculo inferioribus communicati tentiginem faciunt; additis tamen aromatibus ijs, qui in condiendo secacul veniebant, cum flatuum procreatione ventriculum quoque calfacere apte potest, & præstare cætera, quæ illud præstat.* COST.

MESVE.

ACORVS conditus cerebri, & neruorum affectibus confert. conditur, vt eringium. Quin & singulis eius partibus duæ eringij boni adduntur.

ACORVS conditus confert multum ægritudinibus frigidis neruorum, & cerebri, & paralysi, & similibus, & modus condiendi est, sicut dictum est. fit tamen ex acoro electarium pretiosum, quod vocatur diacorus. cuius descriptio ponitur à Mesue in par de appropriatis, sum. iiij. cap. i. de ægritudinibus neruorum, vbi pro eius descriptione, virtutibus, & operationibus, nunc est recurrendum. & illud electarium est multum in vsu, & valet multum mollificationi linguæ diu in ore retentum, sicut debet fieri in omni electario, quod assumitur pro passionibus capitis, vt fumi, & vapores possint commode euaporare ad cerebrum. CHRI.

ACORVS vulgaris non est verus acorus, sed radix xyris, vt constat ex pictura vtriusque apud Dioscoridem quandoque suspicatus sum radicem, quæ à speciarijs calamus aromaticus dicitur, esse veram acorum, MAN.

ACORVS Indicus iam notior, & galanga maior dictus sumatur, non nostras palustris. Frigidis cerebri, & neruorum affectibus saluber est sumptus, & ore diu retentus, qualis vsus est rectus eorum, quæ his capitis affectibus prodesse volumus, vt inde vapor in cerebrum prompte tollatur. Idem pollet electarium diacorum à Mesue descriptum in sua praxi, capite de affectibus neruorum. Nostrum tamen acorum officinæ conditum habent, sed inutilem omnino censemus ad neruorum, & cerebri frigidos affectus. Quapropter damnandus est, atque abijciendus, ne posthac medici parum periti hallucinentur, & eius vsu ægros prodant, ac in sumptum non necessarium conijciant. SYLVII.

ACORVS

COST. ACORVS. *Pro acoro, siue galangam, siue calamum aromaticum quis cõdiat, cerebro & neruorum affectibus vtile parabit conditum. Verum, quia hęc arida afferuntur, maceranda sunt, licet macerationis Mesue non meminerit in condito ex secacul, ad cuius rationem acorum condiri iubet. Nostrum autem vulgatum acorum, quamuis non omnino inodorum, aut insipidum, quia tamen paludem refert, prorsus omitterem.*

MESVE.

SACCHARVM rosatum, ventriculum, & cor, & viscera reliqua firmat, ipsorumque intemperiem humidam emendat. fit autem sic. Folia rosarum albarum, vel rubrarum nõdum perfectarum in vmbra siccantur, donec ipsorum humiditas excrementosa resoluatur. teruntur tunc in mortario lapideo. additur sacchari albi triplum. reponuntur vase vitreo, aut vitriato pergamena operculato. mensibus tribus insolantur. in die sæpe agitantur, soli auferuntur, seruantur. Sunt qui rosas omnino imperfectas cõdiunt, vt valentius adstringant. Sunt item qui rosas non terũt, sed forficibus incisas cum saccharo manibus curiose confricant, post insolant.

CHRI. ZVCCHARVM rosatum est multum in vsu in processu febrium acutarum de materia subtili cholerica permixtum cum aqua frigida. prohibet enim vehemens incendium in eis, sitim extinguit, & resolutionem spirituum prohibet, maxime dum est recens. Non est autem conueniens, vt quidam practicantes ignorantes ipsum exhibẽt, in principio febrium, stantibus oppilationibus, & materia cruda. Et dosis eius esse potest, vsque ad vnciam j. s. cum vno cyatho aquæ frigidæ tempore congruo. Et antiquatum confert phthisicis, sanguinem & saniem reijcientibus, vel expuentibus in quacunque summa & pondere, vt recitat Auic. x. tertij authoritate Gal. de quadam muliere, quæ cum solo zuccharo rosato ex phthisi curata fuit, dicens, quod ipsa assumpsit pondus incredibile. & distemperatum cum aqua hordei confert fluxui dysenterico, & similibus passionibus.

Non conuenit in principio febr. sed post.

MAN. NVNC sunt alij modi faciendi zuccharum rosatum. pulchrius enim & suauius fit ex succo rosarum in formam placentarum saccharo redacto, quod & vim quandam retinet ciendæ alui. amouendi tamen semper sunt à rosis vngues.

SYLVII. CVM agat hoc loco Mesues de floribus saccharo, aut melle conditis ad dulcorationem, & conseruationem, rectius rosas saccharatas, aut mellitas appellauerit, & eodem modo violas, & flores buglossi, & rorismarini saccharatos, aut mellitos, vel vt hodie omnes appellamus, conseruam rosarum, violarum, buglossi, rorismarini, quam saccharum, aut mel rosatum, violatum, bugloss atum, rorismarinatum. Quin & hodie aliter nobis fit horum sic appellatorum vnumquodque. Nam rosis tantum rubris exunguatis recentibus tritis in mortario lapideo duplum sacchari hodie miscemus, mox citra insolatum reponimus, vase tamen non ad cumulum repleto, vt feruendi sit locus, nec foras exiliat. Saccharum rosatum fit saccharo soluto in aqua æquali rosarum albarum. vel melius in succo rosarum rubrarum exungulatarum, & cocto ad iustam crassitiem. Id vero postremum vires quasdam aluum mouendi retinet. Sunt qui saccharum in aqua infusionis, aut coctionis rosarum rubrarum siccarum solutum coquunt, sed hoc, vt præcedens rubrum est, & tanto præstantius eo, quod ex aqua rosarum fit album, quanto rosæ rubræ etiam à Mesue albis præferuntur. Intemperiem calidam emendat, & partes, spiritusque à calore dissolui periclitantes cogendo firmat, præsertim recens, & sitim extinguit: ob hæc febribus bilios is iam coctis prodest ad sescunciam, cum aquæ frigidæ triplo: initio autem obstructionum, & cruda adhuc materia, nocet. Antiquatum vero sanguinis sputo, & sequenti hoc sputum phthisi prodest, vt mulier quædam largo huius vsu, à phthisi persanata narretur quorundam testimonio. Idem aqua hordei dissolutum dysenterias lenit. Rosis tum siccis, tum recentibus, tum harum succo, & aqua, ambarum quoque decocto, vel infuso varie vtimur, vt in syrupis præcipue audies. Rosas autem rubras intellige, nam albis non vtimur nisi destillatis, dum recentes sunt, quod siccæ nihil oleant, contra quam rubræ. Sunt præterea qui rosarum, & aliorum florum conseruam faciant ex folijs florum purgatis, non tritis, saccharo optimo, & siccissimo puluerato alternatim instratis, deinde insolatis, eoque gratissimam, quòd tritura floribus odorem fere aufert, vel saltem minuit.

ZVccharum ros. *Qui rosas nunc condiunt, non (vt iubet Mesue) eas arefaciunt, sed recentes, vbi vnguem absciderint, celerrime contundunt, ac saccharo albo commiscent, ad consistentiam syrupi perducto. admirandum ergo non est, si sacchari rosati vulgaris vsus non ita ventriculum confirmat, vt de eo Mesue pollicetur. ab humidiori profecto rosarum recentium substantia terrenarum partium vis retunditur, quarum desiccandi, & corroborandi est munus. Et eleganita quidem vulgare illi præstabit, quod ex aridis fit rosis: pharmacopoeorum tamen esset, rosas ea quoque ratione parare, qua hic præcipit. Ad huius æmulationem nunc quidam elegantissime integram condiunt rosam. nempe vbi in vmbra aruerit, saccharo ad consistentiam decocto immergunt, distinctisque priusquam refrigeretur, stylo ligneo eius foliolis reponunt ea soliditate, qua non inficit manus. Interdum etiam non ineleganti, neque ingrato vsu, saccharo rosaceo subducendi alui, ac strenue etiam purgandi facultas conciliatur, dissoluto saccharo ex sennæ, aut alterius rei purgantis decocto.* COST.

MESVE.

SACCHARVM violatum bilis incendium, sitimque extinguit, aluum subducit. fit vt rosatum, nisi quod violæ paulo diutius, & in vmbra siccandæ, & cum saccharo insolandæ.

ZVCCHARVM violatum est magis infrigidatiuum, & extinctiuum sitis, & caliditatis, quã rosatum. sed non est sic delectabile. & præparatur, vt rosatum. valet etiam asperitati, & siccitati gutturis, & cannæ pulmonis, linit enim & alterat, & aperit vias illas. vnde confert in synanchia cholerica, & in pleuresi, & similibus passionibus. Et dosis eius est vsque ad vnc. j. cum aqua hordei. vel sume ipsum paulatim lambendo. Vbi vtiliter est notandum, quod sicut tam rosę, quam violæ, condiuntur cum zuccharo, vt apparet in litera, sic etiam & multo magis cum melle, & sic habent diuersas operationes efficere, sicut mel à zuccharo differt in complexione. vtitur autem melle rosato sicut dictum est superius in diamusco, sed melle violato tantum in dysenterijs ad alterandum, & abstergendum phlegma, cum alijs, quæ ponuntur, vt inferius patebit, & apparebit. CHRI.

IN-

MAN. INDICENT tamen violæ &c.) Dubium est mihi hoc, siquidem vis earum facile resoluitur, quare puto addendum negationem, vt scilicet intelligamus, non esse soli exponendas, vel longo tempore adseruandas.

SYLVII. VIOLARVM humiditatem excremẽtosam siccando vult absumi, vt in simplicibus docuit, quamquam sunt qui putant ob id quod vim earum facilem resolui iudicant, minus diu siccandas in vmbra, & insolandas. Valentius refrigerat quam rosatum, sed ingratius. Fauces itẽ & asperam arteriam lenit, & dilatat, ob id bilioſæ cynanchæ, & pleuritidi salubre est, si per se paulatim lambatur, vel eius vncia vna cum aqua hordei paulatim sumatur. Horum violæ nigræ, seu purpureæ florum vsus est etiam in melle violato, & syrupo violato multiplici. Flores violæ nigræ recentes cauda, & viridi ceu caliculo purgati, in mortario lapideo triti duplo saccharo miscentur, mox vt conserua rosarum reponuntur, aut cum Mesue triplo saccharo, aut melle. Efficacius fit saccharum, & mel violatum ex violarum recentium succo, aut infusione multiplici.

COST. ZVccharum violatum. *In hoc parando sunt, qui totum violæ florem detracto pediculo sumant, quos ex Mesue redarguas, qui rosarum more condiri violas scribens, vt violarum sola foliola detracto calice, cui insidebant, condiantur, etiam monet. Et est sanè huius ad hunc modum parati sacchari maior gratia in sapore, odore, colore, licet vbi calix simul contunditur, quòd ea pars insipida, & inodora frigidior est, & humidior, efficacius eos præstare vsus posse videtur, ad quos hoc saccharum commendatur. Verum quamcunque partem condiendam sumpseris, monet Mesue, vt violæ quando recentes inutilis succi plurimum habent, antequam condiantur, flaccescere paululum in vmbra permittantur, id vero magis, quam quum condiendæ sunt rosæ. Esse tamen suspectum hoc potest, quoniam, quum ad bilis incendium, sitimque restinguendam, atque ad leniendam aluum redundans ille humor plurimum momenti habere possit, curandum est, vt non modo magis, sed longe minus arescant, quam rosæ, quarum vis firmandi viscera, humidamque corrigendi intemperiem ariditate adiuuatur. Sed veretur fortasse Mesue ne cum tanta humoris copia violaceum saccharum situm contrahat, ac corrumpatur. ob id enim, vt postquam conditum est, diutius insoletur, monet.*

MESVE.

SACCHARVM bugloſſatum cor ipsum roborat, eiusque tremorem, & syncopem sanat, maniacos & melancholicos iuuat, fit vt violatum.

CHRI. ZVCCHARVM bugloſſatum, accipiuntur flores, & condiuntur cum zuccharo, & est multum in vsu tale zuccharum. Est enim multum conueniens debilitati cordis, & ipsius tremori, & omnibus passionibus melancholicis, resistens superfluæ resolutioni, & calefactioni, maxime permixtum cum zuccharo rosato, margaritis, corallis, & alijs cordialibus medicinis, de quibus dicetur inferius. Et dosis eius est vsque ad vnc. j. Et eodem modo præparari poterit zuccharum melissatum, & valet sicut illud, non est sic in vsu.

zuccharum melissatũ.

MAN. VERA bugloſſus dicitur, quam nostri vulgo boraginem vocant, quæ tamen in antiquo herbario Apulcio adscripto, corago vocabatur.

DATVR ad vnciam vnam per se, miscetur autem sæpe alijs cardiacis, vt saccharo rosato, margaritis, corallis, & similibus. Similiter fit ex floribus boraginis etiam recentibus, & capitulo, cui inseruntur purgatis, in mortario lapideo tritis, addito sacchari duplo, aut cum Mesue triplo. SYLVII.

ZVccharum bugloſſatum. *Sunt & boraginis florum sola sumenda foliola, vt in violis. asperior enim ille apex, qui in medio flore insidet, & calix, qui folia ambit. si simul condiantur, minus gratum conditum reddunt. neque tamen si detrahantur, quidquam illius detrahunt facultatis, quam illi hic author ascribit.* COST.

MESVE.

SACCHARVM rosmarinatum cor, ventriculum, cerebrum roborat, flatus pellit. fit vt rosatum.

ZVCCHARVM alchilil. i. boraginatum, quia factum cum floribus boraginis est multum in vsu. Et valet sicut zuccharum bugloſſatum. Et istorum duorum sæpius fit admixtio simul. Et sic habentur in vsu, & maxime in passionibus suprascriptis in zuccharo bugloſſato. Et dosis eius est eadem cum illa. CHRI.

ADDITIO.

Zuccharum alchilil, idest zuccharum quod fit ex floribus roriſmarini, quæ alio nomine corona montis vocatur. Simon Ianuensis in suis synonymis dicit Alkelilgebel. idest rosmarinum, & est species libanotidis. *Corona montis.*

LEGE Alchilebel, & est rosmarinus. Appellant autem confectionem, quæ ex floribus eius paratur, dianthos. Solent tamen aliud parare, secuti Nicolaum, cui aromata multa adduntur. MAN.

FIT ex floribus roriſmarini, & harum partium intemperies frigidas suo calore corrigit, quo etiam flatus dissipat. Sacchārum quoque cichoriatum fit, seu conserua florum cichorij recentium ad partium nutritoriarum intemperiem calidam, & obstructiones. Fit item ex floribus persici chologoga, & hydragoga, ex floribus saluiæ ad frigidos affectus cerebri, & neruorum, & floribus geniſtæ nostratis ad obstructiones rénum. In his sacchari condituris, & in sequentibus ex melle his respondentibus singulis libris sacchari, aut mellis adduntur rosarum, violarum, & aliorum florum vnciæ iiij. vt triplum fit saccharum, & mel. hodie autem fere duplum tantum miscent, vt fit valentius, licet ingratius. Quin etiam flores capparis sale conditi seruantur, & flores geniſtæ nondum aperti aceto, & sale seruati primis epulis capparum loco sumuntur, magno successu nec ingrato sapore. SYLVII.

SAccharum rosmarini. *Rosmarini flores conditos dianthos vocant excellentia quadam, qua reliquos ferè superare videntur, tum quia sui parte omni odore, & sapore præstant amplius, quam ceteri; tum gratia, atque vsu. Eadem diligentia hic quoque vt in superioribus detrahendum est quidquid præter foliola illa summa supereſt. licet enim partes eius floris omnes sapore, odoreque præstent, duriora tamen reliqua sunt, & concoctu difficiliora, & minorem cum palato gratiam ineunt. Nicenum dianthos præstantiſſimum est. Qui Venetijs alibive hoc parant, vbi deteriorem florem hunc regio parit, si saccharum ex aqua eorundem florum stillatitia, vel ex decocto diſsoluerint, plurimum illi roboris comparabunt.* COST.

ME-

MESVE.

MEL rosatum sic fit. foliorum rosarum, vt dictum est, in vmbra siccatorum, partes duæ in mellis boni partibus sex coquantur clementer quantum oportet. Sunt qui foliorum loco, succi eorum, & mellis portionem æqualem ponant, & coquant. Alij foliorum, & succi ana partem vnã, & dimidiam, mellis partes tres.

CHRI. MEL rosatum est calidæ complexionis. & est multum in vsu. & licet superius de ipso dictum sit, tamen hic etiam vtiliter replicabo: fit enim ipsum cum substantia rosarum, quandoque cum solo succo ipsarum. Et his duobus modis ad formam electarij reducitur cum delectatione multa in eius assumptione. quandoque colatur & ad formam syrupi reducitur. Et his modis est multum in vsu, qualitercunque præparetur. Nam virtutes efficacissimas habet. Est enim digestiuum materierum phlegmaticarum contentarum in stomacho, & meseraicis, ac etiam in intestinis, absterstiuum illarum, confortatiuum virtutis digestiuæ stomachi, calefaciendo ipsum. & eius virtus non transcendit regionem hepatis, & vtimur eo maxime cum syrupo simplici acetoso, vel composito in principio febrium phlegmaticarum cum aqua fæniculi, vel endiuiæ, secundum quod cum phlegmate est multa, vel nulla admixtio choleræ, dando in dosi, vnc.j. vtriusque syrupi, non tamen cõueniret in febre pure cholerica. Et eius dosis in forma solida est vnc.j. & s. siue sit cum substantia rosarum, siue cum succo. & ipsius colati dosis per se solum est vsque ad vnc.ij. si expedit cum aqua simplici actualiter frigida, seu calida secundum tempus anni. Et hic notandum quod tempore veris vtile digestiuum materierum phlegmaticarum, ac etiam ab ægritudine preseruatiuum, & sanitatis conseruatiuum corporibus impotentibus, & alijs quibuscunque quærentibus purgari, vt illo tempore cõmuniter fit, est mel rosatum sex diebus assumptum de mane in aurora cum hac decoctione. Recipe passularum, anisi, liquiritiæ, capillorum veneris ana vnc.j. masticis gra. vj. fiat decoctio, vel cum decoctione ex radice apij, fæniculi, & petroselini. Et hoc erit maioris prouocationis, & apertionis, sed prima plus vtebatur Thomas summus practicus.

Materiarũ phlegmaticarũ digestiuũ sublime tempore veris.

MAN. DICITVR hoc primum, mel rosatum cum folijs. Et sunt qui ponunt, mellis & succi rosarum.) Hoc dicitur mel rosatum colatum.

SYLVII. FOLIA rosarum, & violæ flores, & buglossi, & rorismarini, vt saccharo, sic melle condiri diximus, vt delicatioria sint, & seruari queant. Viribus autem tantum differunt, quantum mel, & saccharum. Porro id mel rosatum non modo hac conseruæ, seu elect. mollis, aut eclegmatis forma seruatur rosis tusis, sed etiam syrupi, cum scilicet colatum est. Primum genus mellis rosati Mesue, sunt qui appellant mel rosatum cum folijs, seu non colatum, secũdum ex succo, scilicet ac melle, mel rosatum colatum, tertium vero ex ambobus mistum. Hic autem mel rosatum ex tritis rosatum folijs recentibus facimus. Id vero postea igni liquatum, linteoque percolatum, mel colatum vocamus. Rectius ex infusionis multiplicis rosarum recentium, & mellis pari mensura in syrupi consistentiam mel rosatum colatum coquunt, & quo plures sunt infusiones, eo valentius. ex rosarum autem siccarum infusione nõ fiat, nisi medicus imperet. Secundam mellis rosati speciem non ex æquali succo, & melle cum Mesue coquit Aetius, sed succum rosarum exungulatarum melli triplum miscet, ac insolat, aut colatum coquit, cui affine est Dioscorid. ex succo rosarum, & melle rhodomeli, quamquam quomodo fiat, & qua vtriusque mensura, non addat. nec dissimile est Pauli rodostactum ex duabus succi rosarum exungulatarum partibus, & vna mellis coctis simul despumando ad partis quartæ cõsumptionem. Id mel rosatum colatum ex largiore succo, vt triplo, aut multiplici infusione cum pauco melle liquidius, & potabile, fluxiones calidas, & febres ardentes etiam in accessionis vigore datum larga copia, tẽpestiue, & cocto iam morbo febres acutas sæpe extemplo soluit sudore, aut acrium & calidorum succorum per aluum deiectione. Coquit mel rosatum vtrũque in partibus nutritorijs pituitam, & terget (non enim hepar transcendit eius facultas) coctionemque suo calore modico iuuat, affectibus autem solum biliosis insalubre est, vt mel. Idem sex matutinis à quibusdam datur vere ipso cum decocto ex vuarum passarum, anisi, glycyrrhizæ, adianti albi, ana vnc.j. masticbes granis sex, vt pituitam probe apparet purgationi in sanis, sed ęgrotare timentibus, aut etiam tum ægrotantibus.

MEL ros. *Quo pacto hoc paretur plurimum habet momenti. ex rosis semiaridis confectum non secus, atque saccharum rosaceum, de quo proxime agit viscera corroborandi astringendo vim habet. at ex succo vel infuso præsertim multiplici etiam detergit, & purgat.* COST.

MESVE.

MEL violatum, buglossatum † rosmarinatum, fit vt rosatum, nisi quod † rosmarinato sunt, qui aromata adijciant.

† *mel alchilil.* † *alchilil.*

MEL violatum est etiam multum in vsu, & solum vtimur eo in clysterijs cum oleo, & decoctione herbarum, vel cum aqua hordei, & alijs ad leniendum, & alterandum, & aliqualiter ad abstergendum, & maxime acute febrientibus, & de ipso ponimus vsque ad vnc.ij. cum casia, vel puluere de zuccharo, quandoque cum benedicta, quandoque cum hiera picra vsque ad vnc. s. secundum exigentiam. Et modus condiendi est, sicut de melle rosato. CHRI.

MELLIS violati vsus est frequens clysteribus, quoties abstergendum, refrigerandum, lubricandum: reliqua duo sunt rara. frequens tamen florum buglossi vtriusque, & rorismarini conserua, quam prius saccharum buglossatum, & rosmarinatum, Mesue vocari diximus, pro floribus buglossi, & rorismarini, saccharatis, seu saccharo conditis. Mel passulatum quod vocant, quod ex vuis passis calente aqua maceratis, coctis, colatis, ad mellis crassitiem recoctis, fit, est frequens in Mesue cõpositionibus. vt eclegmate pineo, elect. diabryonias. id nos inter sapas reiecimus, mel item emblicarum scilicet myrobalanorum, hoc est, quo hæ sunt conditæ, & seruantur. SYLVII.

DISTINCTIO QVINTA

De speciebus loch.

MESVE.

ECLEGMATVM quædam sunt iucunda, alia sumentibus ingrata. In vtroque genere describam ordine celebriora; vt salubriora in particularium morborum curatione.

HÆC est quinta pars principalis, in qua Mes. determinat de Loch, quod similitudinem quãdam habet in modo substantiæ cum electarijs, de CHRI.

quorum

quorum numero quædam sunt delectabilia, & quædam ad gustum horribilia: & quare dictum sit Loch, dictum est superius. Pro cuius intellectu est aduertẽdum, quod vna, & eadem descriptio potest reduci, & præparari, si fiat cum zuccharo in forma confectionis, in forma electarij, & in forma loch, differunt tamen in modo substantiæ, & quodammodo in modo operationis. Nam per vlteriorem, vel minorem decoctionem, & admixtionem quorundam viscosorum fit in eis variatio sensibilis, & manifesta: Requiritur enim ad confectionem construendam maior coctura zucchari, vt per ipsum induretur, ad electarium vero minor. ad loch autem multo minor, omnibus, sed in ipso loch, vt plurimum quædam viscosa ingrediuntur, vt adhærentiam faciant in ipso meri. Sed coquitur quidem loch modicum plus quàm iuleb, & minus quam electarium. vtimur enim loch solum in passionibus pectoris, & pulmonis, & in his quæ sunt, in meri. Confectionibus autem, & electarijs generaliter vtimur, in quibuscunque passionibus, & in quibuscunque membris existant, vt declaratum est superius. Plura autem loch fiunt cum melle, quam cum zuccharo, quia fortius abstergit, aperit, adhæret, & calefacit.

SYLVII. ECLEGMA idest linctus, thoracicum, & pulmonicum est præsidium, ex medicamentis ferè dulcibus, & tergentibus, ac etiam glutinosis. interdum amaris, & acribus (quæ valida sunt) parcius coctis, quam electario liquido, vel solido conueniat. Hæc autem humore multo in rem, præsentem idoneo sunt diluenda: præsertim cum crassum, & lentum pus, aut pituita similis ex thorace, aut pulmonibus educenda est. Qua enim consistentia fiunt. vt asperæ arteriæ affectibus quibusdam conuenire possunt: ita crassa, & lenta thoracis, & pulmonis excrementa magis morentur, quam promoueant.

MESVE.

Loch de pino.

ECLEGMA ex pineis nucleis, tussim antiquam, sputum glutinosum, asthma, & spirandi ex partium spiritalium angustia difficultatem iuuat. Recipit vero nucleorum † drach. xxx. amygdalarum dulcium, auellanarum assatarum, tragacãthi, gummi Arabici, glycyrrhizæ, & succi ipsius amyli, adianti albi, rad. ireos, ana drach. iiij. carnis dactylorum † fuluorum drach. xxxv. amygdalarum amararum drach. iij. † sapæ vuarum passarum sacchari albi, butyri recentis ana † drach. iiij. mellis q. s. sume velut lambendo vnc. j.

† drach. xx.

† Kyron. † melli passularum. † al. vnc. 4.

CHRI. LOCH de pino est multum in vsu, & vbique præparatum reperitur conferens secundum præsentem descript. senibus, & antiquis tussientibus, & alijs, in quibus materia phlegmatica continetur in pectore, & pulmone, Est enim conueniens ad viscositatem sputi, & ad difficultatem anhelitus, seu asthma factum ex materia cruda, & debet in ore pro cura illarum passionum teneri, & paulatim lambendo deglutiri, & maxime ieiuno stomacho, & dosis eius est pro qualibet vice drach. iiij. & eius complexio est calida versus primũ, cum pauca siccitate. Quum dicit auellanarum assatarum, reperiuntur domesticę, & syluestres, domesticæ tamen sunt meliores, & sunt calidæ, & siccæ in primo cum ventositate quadam; assatæ autem sunt sicciores. amylum est succus frumenti insipissatus non bene maturi, & est calidæ, & humidæ complexionis versus primum. Mellis passularum, idest in quo steterunt passulę amotis nucleis earum.

HOC apud omnes paratur. MELLIS passularum.) i. in quo bullierint passulæ vsque ad liquationem. SVMATVR quasi lambendo vnc. j.) Errant nostri medici, exiguum quid iubentes homines horum deuorare. ZVCCHARI tabarzet. & paulo post mellis tabarzet.) Dubitari ergo potest in quo differant. Dicendum per mel intelligi succum ipsum, ex quo per coctu-ram fit saccharum, quod tamen nondum exiccatum sit. Zuccharum vero, id quod iam plene exiccatum est. Serapion conficit cum melle. MAN.

EIVS eclegmatis semuncia ore contenta, paulatim deglutita portione sui liquidiore in pulmones deriuat, pituitãque multam crassam, lentam incidit, tenuat, terget, ob id habile expui reddit, ac etiam pus. Quapropter pulmonis, & thoracis affectus ab illorum quantitate, vel qualitate natos curat, vt empyema, asthma, spirandi difficultatem ob plenas pure, vel pituita asperas arterias, & pulmonis carnes. peripneumoniam quoque, & pleuritidem iuuat declinante iam febre, calfacit enim ad primum gradum, & siccat. Præstantius autem multo fiet (vt dixi) si aposteмate thoracico diluatur, vel ptisana vulgari, aut decocto hordei, vel brassicæ, vel simili, vel hydromelite, vel oxymelite, nisi vlcus, aut tussis adsit. Mel tabarzet album potius. quam cum Manar. succus ipse, ex quo per coctu-ram fit saccharum, quod si album est tabarzet quoque vocant. Serapio conficit cum melle. Farina etiam seminis lini torrefacti, vel nõ tosti, cum melle optimum est eclegma tussi puerorum. Hæc eclegmata, quæ etiam inuicem misceri possunt, pro scopis medici varijs, hodie magna parte interciderunt, & ex hypoglottide alba, saccharo Candi, electario diagracanthi, & syrupis pulmonicis, & thoracis eclegmata fiunt à medicis, forte, quod antiquata hæc vires suas, & saporis gratiam amittant, vel quod compositis non fidunt. Eclegma de alijs, brassica, radice ari, dracunculi, ireos, & alijs multis fieri possunt, quorum quædam in Nicolai antidotis postea describemus. SYLVII.

ECLEGMA. *Vt strobilos, amygdalas, & reliqua in hoc eclegmate assumpta vi qua prædita sunt leniendi, coquendi, & detergendi ad vetustam tussim, quę ex crassioris pituitæ fit copia conferre posse certum est, ita gummi, amylum, & palmarum fructus substantia, qua admodum lenta sunt, crasse facere potius sponte sua possunt. Sed hæc superioribus ad eorum vniendas, & seruandas vires adduntur, vt quæ efficiunt, ne in ore cõtenta tam prompte liquefiant. Quum autem hic adiantum sumit, an eo arido, atque in puluerẽ redacto vtendum sit, an recenti, atque integro in melle, in quo excipienda sunt reliqua, incocto, non cõstat. sed vere, quum ad attenuandum, detergendumque, atq; ad resecandas sputo vias hoc paretur medicamentum, non nisi recens, atque integrum ex vsu est: recens quidem, quod aridum vim habet astringendi adnotante Mes. lib. simpl. integrum autem quod facultas attenuandi, quæ in superficie sita est, vt contundendo terendoque exoluatur necesse est. Sed & pro melle passularum, quod hic itidẽ quærit vuę passæ cremorẽ quasique melliginem ex pinguissimis passis exempto gigarto per diem aqua maceratis, & decoctis expressum potius, quam quidpiã aliud intelligi existimo. nam melle omnia postremo excipit.* COST.

MESVE.

Loch de papauere.

ECLEGMA papauerinum iuuat tussim, & gutturis asperitatem à catarrho calido, tenui (quem sputum liquidum indicat) eum enim coquit, & crassat. confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi. Recipit autem papaueris

paueris albi drach. xxv. amygdalarum dulcium depellatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthi, succi glycyrrhizæ ana dra. x. amyli, seminum portulacæ, lactucæ, cydoniorum, ana drachm. iiij. croci drach. j. penidiorum alborum vncias quatuor, syrupi papaueris præsertim albi, & nigri cum semine lactucæ, & violis facti. q. s.

A

CHR. LOCH de papauere, seu diapapauer est multæ vtilitatis, & efficaciæ in materiebus calidis, & subtilibus catarrhosis, & maxime salsis, & acutis, & quæ a capite fluunt ad guttur, & ad pulmonem, inducendo asperitatem cannæ, & caliditatem in ea, & summe confert tussi siccæ ex dictis causis, lenit enim partes illas materias incrassando, vnde prohibet fluxum earum ad pectus, est etiam somni prouocatiuum, vnde virtus confortatur, prohibet enim ascensum vaporum acutorum ad caput in febribus, vnde multum conuenit eis, & dosis eius est vsque ad drac. iiij. omni tempore paulatim lambendo, sed melius vacuo stomacho. Saluo cum quærimus somnum prouocare, vel materiam subtilem in capite contentam incrassare. In his enim duobus casibus, rectum est assumere de sero vna hora post cibum, & eodem modo de mane sumpto prandio. Et eius complexio est frigida versus primum, & humida in ipso. Simplicia autem ipsum componentia sunt superius declarata.

B

ADDITIO.

LOCH de papauere secundum intentionem Mesue est diapapauer, sed secundum intentionem medicorum, aliud est diapapauer, & aliud Loch de papauere, tamen vnum pro alio potest dari, ipse Mes. in sua practica habet plures descript. loch de papauere, quæ non sunt in vsu.

C

MAN. HOC quoque solet ab omnibus componi. ET sic proprie.) Non ex hoc componunt, sed ex eo, qui inter syrupos nominatur.

SYLV. IN catarrho calido tenui (qualis est salsus, & amarus, & acer) in pulmones procumbenti, & tussi inde siccæ est efficax multum. Nam crassat ab eo materia expui potest, quæ prius ob tenuitatem tusses elidebat, nec spuebatur, prohibetque nouam affluere: somnum item conciliat, tum refrigerando, tum in febribus calidos vapores in caput tolli prohibendo: frigidum enim humidum est ad primum gradum. Sumitur lambendo ad drach. iiij. hora j. aut circiter, a cœna, si somnus quæritur, si vero materia tenuis in capite contenta est, crassanda etiam hora vna post prandium, ad prædictos vero affectus, horis quibuslibet, ante cibum tamē rectius sumitur, dicta prius quantitate, nec admodum sæpe, ne ventriculum offendat, præsertim frigidum humidum. Cum syrupo papaueris sit hodie, non cum isto a Mesue hic obiter descripto.

D

COST. PAPAVERIS *vsus simplicissimus est eius seminum esus, æstiuis caloribus varijs regionibus frequens, quin, & ex eius semine ad dimidiam circiter vnciā cō tusso, & ex lactucæ aqua, liquoreue alio expressa lactea substātia ad somnum, febres, & distillationes sæpe vsurpatur, adduntur, & alia ad varios vsus. Nigri papaueris vsus ad acriorem destillationem magis, quam albū iuuat: sed non æque eius tutus est vsus, nam, & ex eo opium inter narcotica valentissimum conficitur, & qui drachmarum duarum pondere eius semina assumpsere, stupore corripi quandoque accidit.*

MESVE.

DIACODYVM Galeni simplex, catarrhum a cerebro in pulmones tenuem, & inde natam tussim, & insomniam iuuat. Sic paratur. Capita decem papaueris magnitudine mediocri, & humidorum, ac siccorum media, in aquæ † pluuiæ sextario vno macera † (ad biduum,) si autem sint sicciora; diutius: si humidiora, horas 24. post coque ad ipsorum dissolutionem, seu ad duarū aquæ partium consumptionem, cola, & cum sapæ dimidio prunis percoque, si catarrhus tenuis in asperam arteriam, pulmones, thoracem, impetum minatur, & insomniam, tunc enim mel, quia sua acri substantia tenuat materias, noxium est, cum hæ sint nimis tenues. Cum vero materia largior in pulmone, vel thorace collecta, est tergenda, & tenuanda, & habilis ad expuitionem reddenda; mel miscendum, quod prædicta præstat, & præterea dormire facit, si ambo scopi concurrant; mel, & sapa miscenda. Datur autem drach. j. aut plus minus, si affectus postulat, ore retinetur, & quantum eius est saliua solutum, cum ea paulatim deglutitur. Si autem per id naturæ impetum vis sistere, & sanguinis reiectionem a viscеribus thoracis, cuique huius libræ miscebis, acaciæ rubræ, hypocistidos, myrrhæ, croci, balaustij, ana drach. j. † ramich, drac. iiij. vtere. Sunt, qui diacodyum simplex loco mellis coquunt cum penidijs, alij cum saccharo. Vbi autem affectus magnopere calidus est, ac mordax; fit ex capitibus papaueris nigri ad quinquaginta, interdum ex albo simul, & nigro, addendo tunc loco mellis penidia, aut saccharum.

Confectio de iacur.

† *Vel fontæ per tubos plumbeos nō defluentes.*

† *Vulg. diē ac noctem, si sint sicciora plus.*

† *ramich in trochiscis.*

CHR. MODVS confectionis, ideſt compositionis de Iacur secundum intentionem Galen. & vocatur diacodyon, multum habetur in vsu licet non reperiatur vbi Gal. eam descripsit, dicitur autem Iacur, quod græce idem est, quod papauer, nam magna pars papaueris ingreditur. Et habet, quasi easdem virtutes, & operationes, quas habet suprascriptum loch dictum diapapauer, & eodem modo, & tempore debet sumi, sicut illud: principaliter tamen confert his, qui insomnietatem, & vigiliarum instantias patiuntur, & catarrhi descensum subtilis, & acuti ad partes pulmonis. Et conuenit tussi siccæ, extenuatis, & consumptis, & eius complexio est frigida versus primum, & sicca infra primum cum stypticitate manifesta. Cuius hæc est descriptio. Recipe decem capita papaueris, & aquæ sextarium vnum, & est pondus lib. ij. s. aut iij. lib. in medicina, quandoque reperitur sextarium olei, & est pondus lib. 1. quandoque reperitur sextarium mellis, & est pondus lib. iij. Et prohibet eius confectionem cum melle, sed vult cum zuccharo, quia mel multū calefacit, & subtiliat, & plus acuendo materiā fluere facit. Hypocisthidos, est succus barbę hircinæ.

ADDITIO.

MAN. Mes. inquit, quod confectio de Iacur secundum intentionem Galen. est diacodyon purum, & sic est

ſecundum veritatem, ipſe vero Galen. tract.7. myamir. habet diacodion, & ibi docet cõficere ſecundum varias intentiones, vt docet hic. Meſue ipſe tamen ca. de phthiſi quaſi in fine habet confectionem de Iacur: ſed multum differt ab iſta, nec eſt in vſu. Nicolaus in ſuo antidot. habet diacodium, quod ſimiliter in vſu non eſt. Auic. 3. can. fen. x. cap. de tuſſi habet deſcript. medicaminis diacur. Alexander ſimiliter iatros in ſecundo lib. habet confectionem diacodion. item Serapio in proprio antidot. habet deſcript. diacodion ſimplicis, & compoſiti, quæ non differunt ab iſta Meſ. nec a deſcriptione Galen. poſita loco ſupradicto. Meſ. tamen in additionibus præſentis deſcriptionis de iacur, habet rubeam, per quam intelligere debemus rubeam tinctorum, habet etiam heuſiſtidos ſiue hauſiſtidos, & eſt ſuccus plantæ, quæ dicitur barba hircina, ergo eſt hypociſthidos.

MAN. RECIPE decem papauera.) Melius eſt recipere ea, quæ nondum dura ſunt, nec tamen valde mollia, quæ enim ſicciora ſunt, parum habent ſucci, quæ humidiora, multum quidem, ſed incoctum, propterea & quæ in locis humidioribus orta ſunt repudianda. Sint autem magnitudine mediocri: ſi enim maiora ſint, aqua erit augenda: ſi minora, capitum numerus. AQVÆ (extar.) ideſt. ξέστην. ET ſit aqua pluuialis) Galenus, vel fontis, nõ per plumbeos canales defluẽs. TVNC decoque ea vſque dũ diſcocta ſint.) Galenus veluti marcida. ET aquæ duæ partes.) Hæc verba ſunt ſuperaddita. Oportet autem, vt miſceatur ex rob quantitas) Siræo, vel vino cocto, vel dulce. ET non conuenit in hac intentione mel.) Galenus, miſceri autem oportet huic pharmaco dum coquitur glycyrrhizam, vel ſuccum eius. ET ſi velis medicamen abſtergens, tunc mel eſt conuenientius.) Adde ex Gal. ſicut enim his, qui ſomno egent, melius eſt ea, quæ fit per ſiræum, ita his quos oportet expuere, ea, quæ per mel optima, quoniam materias, quæ ſunt in pectore, ad expellendum habilitat, dabis autem alteram earum, cui opus eſſe cognoueris. ET quandoque fit medicamen ex vtriſque.) Ex eo ſcilicet, quod per mel, & ex eo, quod per ſiræũ paratum eſt. Adde ex Galeno, & ſi æquales fuerint intẽtiones, æqualiter miſcebis, ſi inæquales, inæqualiter. DOSIS eius drachm. i. Galenus duo cochlearia magna, vel plus, vel minus iuxta ætatem, horam. Si omnia ad frigidum vergent, dabis minus, ſi ad calidum plus. Reſpicies quoque deſtillationis quantitatem, & qualitatem. SI autem uelis.) Hæc Crito. HEVFISTIDOS.) Lege hypociſthidos BALAVSTIÆ.) & Ramich.) Nõ hæc Crito.

SYLVII. ECLEGMA hoc viribus, & vtendi modo conuenit cum papauerino. Eſt autem ſcriptum a Gal. lib. 7. c. ph. p. inter arteriacas antidotos, vbi varias eius compoſitiones etiam ab eodem factas deſcribit ad ſcopos varios, aliqui enim diacodyum ſimplex componunt ex capitibus papaueris viridibus ſolis aquæ pluuiæ inditis, & donec intabuerint, coctis, quibus abiectis mel Atticum ſolum immiſcent, percoquuntque ad ſpiſſitudinem mediocrem, quæ lingi poſſit, quantum autem aquæ, capitum, mellis poſt dicetur. Alij addunt crocum Cilicium, ſuccum hypociſthid. & acaciam. Capitibus papaueris centum viginti, quidam aquæ ſextarios viginti infundunt, vt quiſque ſextarius capita ſex habeat. Alij, vt Crito, capitibus octingentis, ſextarios octoginta, vt quiſque ſextarius capita decem habeat. Alij ſextario capita octo tradunt. Alij ſextarijs tribus capita neſcio quomodo incoquunt octingenta. Alij vt Heras, his tribus ſextarijs capita centum viginti. Galeno autem aqua hæc parcior tam multis capitibus iudicatur. Capita præterea papaueris viridia Andromachus, & Heras inijciunt, capita vero papauerum ſylueſtrium octingenta aquæ ſextarijs octoginta Crito coquit ad tertias, exprimit, addit mellis lib. 10. Quod ſi variam magis placet, croci, mirrhæ, hypociſthidos, acaciæ, ana drac. xij. thuris drac. vj. adde cum Critone, quorum nullum addebat Galen. Heras coniecta capita in vas fictile aqua pluuia triduo macerat cum croci. drac. j. nodulo ligata, coquit ad tertias, tollit ab igni, exprimit, percolat, addit mellis ſextarium vnum, coquit in duplici vaſe ad ſpiſſitudinem, tunc addit acaciæ ruſæ, ſucci hypociſthidos, ana drachm. Addunt alij myrrhæ in paſſo ſolutæ drach. j. Galeno placet aqua ſimpliciſſima, ſicque parat, nullo alio addito. Soranus capitibus centum quinquaginta addit aquæ ſextarios viginti, ſine maceratione coquit ad dimidias, exprimit, reliquias abijcit, addit mellis ſextarium vnum, & croci, myrrhæ, hypociſthidos, acaciæ, ana drach. j. obolos tres, quæ linteolo ligata ſuſpendit: in lebete cum melle coquenda. Damocrates papaueris ſyluatici, & quod non ſeritur capita viridia (quæ κοδυάς vocat) ſemen rubens, nodum nigrum habentia, iuſtæ magnitudinis, centum viginti in ollam nouam oris lati inditis aquæ pluuiæ ſextarijs tribus 24. horas macerat, igne leni coquit, multum exprimit, addit mellis Attici. lib. iij. rurſus coquit igne leniori ad mellis Attici non liquidi ſpiſſitudinem, refrigeratum vaſe vitreo reponitur. Datur myſtri menſura ſub noctem, aut die ore continetur, donec liqueſcat. tunc ſenſim deuoretur: Galenus autem, vt ſequitur, compoſito à ſe frequenter probato vtendum cenſet. Capita papauerum mediocria decem (nam ſi grandiora eſſent, pauciora inijci oporteret, ſi minora, plura) in aquæ pluuiæ, vel ſimplicis ſextarium vnum, vt Crito: aut capita quindecim in aquæ ſextarios duos, vt Soranus, aut modo inter vtrunque medio, cap. octo, vel nouem in ſextarium vnum conijce, macera, ſi humidiora, & molliora ſunt horas 24. ſi duriora, & ſicciora, diutius vno die, etiam ad triduum, quod tempus Heræ eſt perpetuum. Multum autem ſicca, quia ſucci modicum habent, reijce ac etiam multum humida, præcipue ex locis humidis, & paluſtribus, quoniam licet multum habeant ſuccum, quia tamen crudus eſt, atque aquoſus, inualidus iudicatur. Finis autem coctionis ſit, non tertiam, aut quartam, aut talem aliquam partem relinqui, ſed cum primum omnino intabuerint, vt eorum ſuccum exprimere poſſis: ſuperfluum enim eſt amplius coquere. Miſcebis vero mellis Attici menſuram dimidiam, & coques igni fumi experti ad mellis Attici conſiſtentiam. Aquam pluuiam quidam deligunt, quia in putridam qualitatem non mutatur, tibi abunde ſit fontana, ſi pluuialis deeſt, eaque pura, & omnis permiſtionis expers. Fugienda vero, quæ per canales plumbeos defertur, fæces enim aliquæ plumbi, & vitia in ea reſident, vnde, & qui ſedimentum ipſius biberint, dyſenterici fiunt. Datur dormituris in catarrho acri, & tenui ex capite in aſperam arteriam, tuſſes excitante ſomnum prohibente. Ad quem conciliandum non modo diacodyon, ſed etiam medicamenta, quæ opio conſtant, ſæpe coacti damus. Sed tunc diacodyon cum ſapa ideſt vino cocto mellis loco, aut cum vino dulci, aut potius Thereo, Creticoue coquendum, & aqua, donec ad dimidias peruenerit. Miſcebis etiam glycyrrhizan, aut ſi deſideratur, eius ſuccum ex Creta delatum. Mel autem fugiendum eſt, quia cum ſit naturæ tenuantis, fluxiones ipſa admodum tenues intendit. Si vero multus humor in pulmonem fluxerit, vt is prompte ſputo excernatur, diacodyon cum melle vtilius eſt. Si autem, & ſomnus conciliandus, & ſputum aquæ prouocandum eſt, ambo æqualiter miſcenda. Si alterum præpolleat, & maiore auxilio ob id egeat, plus eius, quod requirit, miſcendum: Menſura vero mediocris eſt duorum cochlearium iuſtæ magnitudinis, augendo aut minuendo pro corporis ſumpturi magnitudine, ætate, parte anni, regione: calidioribus, augendo, frigidioribus, minuendo. Hæc paulo fuſius ex Galen. libro ſeptimo, comp. ph. p. tradidi, vt lector intelligat tum variam rationem componendi diacodyon medicis veteribus fuiſſe, tum quam fideliter, & compendioſe ex Gal. ſententia hanc compoſitionem, variam eius condituram, vires, quantitatem, vtendi tempus, Meſues ſit mutuatus.

COST. *DIACODION. Papaueris decoctum in diacodyone vbi deſtillationis puris in thoracem ſuſpicio eſt, cõmiſcet rob, quæ vox abſolute ſuccum ſignificat. noſtri ſapam ex Galeno hoc loco vſurpant. Manardus vero etiam ſyræon ideſt caricarum cremorem, quẽ tamen vbi tenuis in thoracem deſtillatio immineat habere ſuſpectum licet. præſtat enim caricarum cremor coquendi, molliendi, & detergendi vi, qua non antea opus eſt, quam vbi iam irrepſerit in pectus humor. Sic ex Galeno Meſues plenitudine thoracem iam obſidente abſterſionis gratia mel aſſumit, non prius. Tunc vero nobis etiam ſyræon maxime probaretur. Cuius parandi rationem quum non eandem omnes ſequantur, ea probatur maxime, qua pinguium caricarum*

carum libræ quinque aquæ sextarijs sex, ideſt libris duo decim, aut circiter decoquuntur, vt ſuperſint ſextarij duo. Sane illud hic mirum, quod vbi hæſerit thoraci materia, mel ea ratione comendat, quod ſomnum cõciliet, quam facultatem ineſſe melli nulla ſuadet ratio, quod acri ſubſtantia quum ſit præditum, crudos, frigidoſque attenuare ſuccos ſolet, quib. inducebatur ſomnus. Sane, quid etiam acacia rubra ſit, quam hoc loco quærit, non conſtat, niſi forte immaturam intelligat, vt enim ſylue ſtrium prunorum immaturorum ſuccus rubicundior eſt, maturorum vero nigrior, ita & de acacia eſſe veriſimile eſt, deligit ergo immaturam acaciam, vt quæ maioris aſtrictionis particeps ad ſanguinis reiectionem vſus quoque ſit maioris.

MESVE.

DIAMORON phlegmonas oris partiũ, vt columellæ, faucium, & eas a quibus impendet ſuffocationis periculum, ſanat. Fit autem hoc modo. Succi mororum domeſticorum, & † batinorum, ana lib.j. & s. cum ſapæ, & mellis, ana lib.j. igni lento coquuntur ad mellis ſpiſſitudinem, reponũtur. Simplex hoc fit a quibuſdam: ab alijs, præſertim neceſſitate magna coactis, adduntur aluminis, myrrhæ, croci, omphacij, ana portiones æquales.

† *Mora nobi ſimpl. noſtru.*

Succus per ſe incipienti phlegmonæ eſt melior: ya tũc repellẽdum, alijs eius tẽporibus cum melle melior, vt etiã digerat.

CHR. DIAMORON ſecundum præſentem deſcript. non præparatur, ſed quæ deſcribitur a Nicolao in proprio antidot. item Meſ. in practica ca. de ſynanche habet aliam deſcrip. ex autoritate Alex. & in eodem c. habet aliam, quam dicit diamoron, quam Gal. com poſuit. Galenus vero tract. 6. myamir, deſcribit duas deſcript. quarum vnam ipſe compoſuit, alteram Andromachus: Haly. x. practicæ ſimiliter. Serapio in proprio antidotario ſub deſcriptione rob deſcribit præcipue illam quam deſcribit Meſ. hic.

MAN. HVIVS communis vſus, & vulgaribus quoque notus eſt. QVÆ currunt ſecundum ſemitam.) Quia ſcilicet dicuntur ſycamina, quaſi fico mora. ET mororum de ſeni.) ideſt rubi. Galenus facit ex his, vel ex illis, & dicit, quod ex his eſt melius. ROB.) Non ponit Galen. ET mellis.) Galen. Succus per ſe melior eſt phlegmone incipiente, quia ſcilicet tunc intentio medici eſt ſolũ ad repellendum. Sed quia toto anno conſeruari non poteſt, ideo mel miſcetur: in ſequentibus enim phlegmones temporibus vtilior eſt compoſitio cum melle, dum ſcilicet mixta eſt intentio ad repellendum, & reſoluendum. ANA lib. j.) Galenus quintam partem mellis miſcet in mediocri. MYRRHÆ.) Qui compoſuit pharmacum, miſcuit, & crocum, & myrrham. Crocus enim ſtypticus eſt, myrrha vero diſcutit, & ad profundum meat. Aluminis ſicci, agreſtæ.) Galen. Ego in principio aliquando miſceo rhun. ideſt ſumachum, aliquando omphacium: & ſi hęc non ad ſunt, vel roſas ſiccas, vel balauſtias, vel citrinos, vel gallam, vel corticem granatorum, picæ, vel thuris, vel hypochiſidos, vel lentiſci ſuccum, vel, vt in ſumma dicatur, aliquid adſtringens, quod nõ ſit δηλητήριον. Vt vero hæc congruunt in principio, ita poſtea non egemus aliquo horum, ſed ad concoquendum ſat eſt addere myrrham, crocumque, vbi vero concocta fuerit, miſcendum, quid diſcutiens, vt aphronitrum, vel nitrum, vel ſulphur, vel ſyræon, incocto origano, uel hyſſopo, uel pulegio, uel aliquo tali. ANA partes æquales.) Placet Gal. vt ſint mellis lib.j. ſucci lib.s. croci, & myrrhæ, ana drac.j. & s. omphacij drach. j.

DIAMORON Nicolai vſu eſt frequentius, hoc rarius, in gargarizatu cum aqua hordei, vel plantaginis, vel roſarum, vel alia ad oris phlegmonas. De Diamoro Galeni abunde egimus lib. 4. noſtræ meth. Phlegmonæ vero ſuffocatoriæ ſunt, cynanchæ præſertim, quæ fauces occupant. Galenus quintam partem mellis miſcet mediocri, vt ſint ſucci lib. v. mellis lib. j. croci, & myrrhæ, ana drach. j. & s. omphacij drach. j. Myrrha, & crocus coquunt, præterea crocus repellit, vt thus, alumen, omphacium, balauſtium, malicorium, flos roſarum, galla, & alia adſtringentia, quæ interdum miſcet Gal. initio, vt in fine, ad cocta diſſoluendum, ſapa, nitrum, ſulphur. SYLVM

DIAMORON. *Mora ſiue arboris ſint, ſiue rubi vulgaris, vel Idęi, vel etiam humillimi, quum dulcia ſunt, matura iam ſunt: tum vero amiſſa acerbitate aſtrictionis expertia, & potius lenientia, quare etiam ſubducunt aluum. Non ergo in hoc de moris conficiendo ad arcendas initio gutturis, faucium que inflammationes medicamento vſurpanda ſunt dulcia, qualia in vetuſto codice Meſuæ ſcribuntur. Sed ea eſt vox (dulcia) expungenda. Eadem vero etiam ratione Octauij inſtitutum, cuius meminit Galenus, collecta mora per triduum aſſeruandi, inutile ad initia earundem inflammationum exiſtimo, qui experimento didicerim, & mora, & cuiuſuis generis fructus ſimul aſſeruatis ex putrido quodam concepto calore maturitatis, dulcoriſque ſpeciem quandam adipiſci, acerbitate plane remiſſa, atque priſtino ſapore immutato. At non inutile tamẽ id ipſum fore arbitror, vbi iam ad ſtatum proceſſerit inflammatio, quando mitigantibus iam, concoquentibuſque eſt opus. Ob id etiam, prætermittendum eſſet initio mel, ſi modo ſeruari in totum annum is ſuccus poſſet ſine melle. Id quod ſi quis, eo per laneam linguam expurgato, in vitreaque phiala affuſo oleo diligenter occluſa tentarit, non male ceſſurum arbitrarer: licet non ſim ignarus eiuſcemodi parandi ſucci illius rationem acerbitatis, aſtrictioniſque non parum detracturam, ob terrenas partes ſeorſum derelictas.* COST.

MESVE.

DIαπέφνον, ideſt de nucibus, a Græcis dictum, medicamentum eſt efficax ad catarrhum acrem, & tenuem a capite in aſperam arteriã, pulmones, thoracẽ, a quo phlegmone, ſuffocatio, mors impendent. Libræ quatuor ſucci ex corticibus nucum viridum, diebus canicularibus extracti, ſemel feruefiunt, tunc mellis libris duabus, additis, coquuntur ad mellis craſſitiem, idque medicamẽtum pueris, mulieribus, & natura humidis ſalubre eſt. Quod ſi ſit phlegmones initium, adſtringentium aliquid miſcendum eſt, vt roſa, balauſtium: ſi in ſtatu, crocus, & myrrha; ſi in declinatione, nitrum, & ſal ammoniacus, & ſimilia. *Confect. de ſucco nucũ.*

ALexander cap. de ſynanche habet hanc eandem deſcriptionem. Haly. x. practicæ, ſimiliter. Serapio in proprio antidot. habent hanc eandem deſcriptionem, ſed ſub nomine rob. CHR.

HOC inuenit Galenus, & dicit habere vim multum excellentem inter reliqua σωματικά pharma- MAN.

cā. DEFLVIT, & ad cannam pulmonis.) Copula, &, abolenda est. ET humidis natura.) Debilibus mente, ait Galenus.

SYLV. HOC Diacarion Galeni inuentum, vires habet easdem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas, sed efficaciores, vt ex Gal. docui li. 4. nostræ meth. in antidotis stomaticis.

COST. διακάρυον. MODVS confectionis. *Inflammationes faucium, aliaque eiusmodi vitia initio cohibere astringentia, acerba, austera, & acida possunt omnia: quo nomine, & vuæ immaturæ, & punici mali, & oxya canthæ, quā berberim fortasse vocant, & corni, & mespili, & sorbi: imo, & humiliorū plantarū generis multarū succi conferre possunt, vt plantaginis oxalidis, portulacæ. Galenus etiam de viridium nucum corticis succo periculū fecit, admonitus tū sapore, tū tinctura, q̄ inducit pertinacem, subire enim alius in cutim obseruamus, proptereaque a profundis partibus in remotiores confluentem humorem repellere validius potest. Idem ergo limonum succum, quo abolentur maculæ succi nucum, validius præstare posse aliquis censeat. Sed huic licet adsit tenuitas, qua in interiores penetrat recessus, deest tamen terrena vis substantiæ, quæ in succo nucum affluit, ob quam etiam mali punici totius cum malicorio, & decoctum, & expressus succus, succo eiusdem acinorum syncero in hunc vsum magis præstat. Sane, quum in eclegmatum vsu id maxime obseruandum sit, ne quæ his ipsis commiscentur talia sint, quæ si labantur in ventriculum, illi sint vlla ratione aduersa, importune fortasse diacaryon inter eclegmata hoc loco reponitur, præsertim cui nitrum, ammoniacum sal, idque genus alia commiscentur. Sed cum diamori commemoratione incidisse diacarij mentionem admirandum nō est, quod est illi vsu non dissimile. Manardus, quum Mesue ait diacaryon, si cum dimidia mellis parte conficiatur, conferre humidis natura, obseruat ex Galeno conferre debilibus mente, quod est perpendendum.*

MESVE.

ECLEGMA de scilla, materiam crassam, lentam, coctam, difficilem in partibus respirationis, expelli facilem strenue reddit, & natam inde spirandi difficultatem, & thoracis dolorem leuat. Recipit succi scillæ, mellis despumati partes conuenientes, coquendas ad eclegmatis consistentiam. Vtere lambendo.

CHR. ISTVC loch est multum in vsu. Et eius iuuamenta maxima sunt senibus, & decrepitis, in quibus abundat materia crassa phlegmatica, & viscosa contenta in pectore: facit enim eos facile expuere, subtiliando, incidendo, desiccando, & oppilationes viarū aperiendo, & alias vtilitates habet, quas author ponit in litera. Et eius complexio est calida, & sicca, vltra secundum gradum. Ideo cauendus est eius vsus in iuuenibus, & acute febrientibus, & in passionibus calidis. Et dosis eius est vsque ad drach. ij. vacuo stomacho.

MANA. COMMVNITER conficitur, & est valde efficax ad crassam materiam, & tenacem.

SYLV. HVIC simile est eclegma Antonij Musæ ex Asclepiade ad crassa, & lenta ex pulmonibus vacuanda, pleuriticis, empyis, asthmaticis, senibus salubre. Scillæ crudæ succum expressum cum mellis Attici eadem mensura prunis incoque. Da mystri mensura ante, & post cibum. Sed Mesues melli despumato miscet. Id eclegma calidum siccum ad secundum gradum, incidens, tenuans, tergens potenter, asthmaticis, senibus, & cæteris pituitæ crassæ, lentæ, vel etiam puris copiam in pulmone, vel thoracis spacio habentibus. Calidis autem natura, vel ex febre nocet. Datur ad drac. ij. ieiunis.

LOCH de scilla, *Scilla duplex, esculenta, & medica, vtraque acris, sed esculenta nostrati cæpę inferior acrimonia, Galeni obseruatione, ea qua si eius nobis esset copia, & eclegma paratur, mollioribus, pueris illo opportunius parabis, quod ex modica fit scilla acerrima, & amarissima. Medio loco stabit, si ex cæpa nostrati conficiatur, quam qui asthmaticis coctam exhibent, non temere exhibent.* COST.

MESVE.

ECLEGMA ex radice bryoniæ idem pollet, eodemque modo paratur. Loch alfescera.

ET hoc cum sit valde potens, non paratur, quandoque ego confici iussi, & vix inueni, qui voluerit, vel potuerit vim eius ferre. Alfescera, intellige vitis albæ radicem. MAN.

EIVS compositio est in simpl. cap. de Bryonia ante descripta: & quamuis in vsu non sit, digna tamen recipi, præsertim quibus Galliæ partibus scilla desideratur. Nos etiam sæpe ex ari radice, & etiam dracunculi simile eclegma paramus, valentissimum ad hos affectus, vt etiam in simplicibus docet Galenus. SYLV.

LOCH alfescera. *Bryonia, quam albam vitem vocant, scillæ cedit acrimonia, & amarore, quare eo exacto, quod fit ex scilla, minus etiam ingratum hunc fore existimo, dignūq; propterea, qui in vsum inducatur.* COST.

MESVE.

ECLEGMA sanum, & expertum inuenimus, ad tussim, raucedinem a frigore, vel pituita crassa, thorace, aut pulmone comprehensa. Recipit cinnamomi, hyssopi siccæ, glycyrrhizæ, ana dra. s. zizypha, myxa, ana xxx. vuarum passarum a semine purgatarum, ficuum passarum siccarum, dactylorum pinguium, ana vnc. ij. fœnu græci drach. v. adianti albi manipu. vnum, seminum anisi, fœniculi, lini, ireos, calaminthes, ana † dra. iiij. coque omnia in † aqua ad lib. ij. consumptionem, colatū coq; cū penidiorum lib. ij. ad mellis crassitudinem, tunc adde nucleorum pineorum depellatorum drachm. v. amygd. mundatarum, glycyrrhizæ, tragacanthi, gummi Arabici, amyli, ana drach. iij. ireos drach. ij. Misce omnia probe, donec album fiat medicamentum. Datura drach. v. ad drach. x. & lambendo sumitur. Loch sanū & expertū. † al. dr. iiij † lib. vij. aquæ.

LOCH sanum, & expertum melioris potentiæ in incidendo, & subtiliando materias crassas, & viscosas, quam loch de scilla. Et dosis eius est vsque ad drach. iiij. & eius complexio est calida, & sicca vltra primum. Est enim mirabile in suis operationibus. Sumit ficus siccas, quarum est complexio CHRI.

calida

calida in fine primi,& ſicca in principio eiuſdem, habet uirtutem abſterſiuam cum nitroſitate quadam, & prouocatione,& apertione,& caueatur ab ipſarum vſu, quia multiplicant pediculos,& ſcabiem. Semen lini eſt calidæ complexionis in primo,& humidæ uerſus ipſum, tendens ſatis ad æqualitatem in ſiccitate, & humiditate.

MAN. HOc paratum vbique inuenies: & calidius, & potentius eo,quod de pino,minuſque inſuaue,& propterea ego eo libentius,quam illo vtor.

SYLV. HOC eclegma idem poteſt, quod ex ſcilla,& pino: ſed potentius incidit, tenuat, tergit: eſt etiam gratius, minuſque calidum,& ſiccum eſt,vt in fine primi gradus. Has autem vires habet a ſubſtantiæ tenuitate adianti, ſicuum: & etiam calidorum, cinnamomi,hyſſopi,ircos,ſed a frigidis,vel temperatis fractorum. Ad drachmas quatuor dediſſe ſufficit, ſi febris abeſt, & cœli caliditas, nec ſumpturus calido ſit temperamento.

COST. LOCH ſanum. *Etſi Zizipha craſſiores humores reddere authoritas eſt multorum, quæ tamen matura ſunt, dulcia ſunt, & concoquere cum leui tenuitate apta,neque hic cum tam multis ſubſtantia tenuiori præditis temere vſurpata, quæ quia lenta ſunt ſubſtantia, vt etiam ſebeſten, gummi,aliaque eius generis,cogunt reliqua,vt diutius in ore perdurent,ſenſimque medicamenti vis in thoracem elabatur. Sed etiam, quod de Zizipharum aiunt craſſitudine, de acerbis, non autem de maturis puto intelligendum.*

MESVE.

ECLEGMA ad gutturis intemperiem calidam, & aſperitatem,& inde natam tuſſim. Recipit glycyrrhizæ drachm. xv. paſſarum pinguium purgatarum vncijs duas: zizypha, myza,ana xxv. coque igni lento in aquæ lib.iiij.ad †lib.iij.conſumptionem, adde caſſiæ fiſtulæ vnciam vnam.colatum, & ſeminibus, ac† membranis purgatum percoque cum penidiorum libra 5. ſapæ vncijs quatuor; ad iuſtam craſſitiem, tunc miſce farinæ fabarum vncias duas,lambe,vt alia.

†Vulg. lib.

†Vet. ſcoſt.

CRH. LOCH ad caliditatem, & aſperitatem pectoris non eſt in vſu:ſed loco eius aſſumitur Loch de diatragacantho poſitum a Nicolao, uel loch de papauere, de quo dictum eſt ſuperius.

MAN. NON eſt in vſu apud noſtros. CHESMES pinguium.) id eſt, paſſulas. SEBESTEN.) ideſt myxa: græce μυξά. Caſiæ fiſtulæ) eius, ſcilicet qua recentiores vtuntur ad aluum leniendam. ASCOFFIS.) A ſeminibus videlicet, & his, quæ inter ea mediant.

SYLV. HVIVS loco eclegma papauerinum vſurpetur, vel tragacanthi a Nicolao ſcriptum.

COST. LOCH ad caliditatem. *Quæ hic aſſumuntur, aſperitati quidem omnia, vt quæ lenia ſunt, prodeſſe poſſunt, at quomodo ſingula, quæ caloris non ſunt expertia, calidiorem gutturis, & pectoris intemperiem poſſint corrigere, obſcurum eſt, fortaſſe autem, quo modo imbecillia fortibus contraria ſunt,ita imbecil liter calida valde calidis, atque ſicuti id, quod remiſſe calidum eſt calidiori comparatum frigidi habet rationem,ita quæ tepido conſtant calore calidiorem corrigere inflammationem poſſunt.*

MESVE.

ALIVD noſtrum idem promittens. Recipit ſeminis papaueris drach. x. glycyrrhizę drach. vij. myxa viginti, ſeminum pſyllij, †& cydoniorum, ana drach. v. coque lib.iij. aquæ ad dimidij conſumptionem, colatum percoque cum ſapæ, & penidiorum, ana vnc. iiij. ad iuſtam craſſitudinem; deinde miſce tragacanthi, gummi,ana dr. v.papaueris albi, trium granorum, ana drach.ij.

†al.granatorum al. granatorũ citoniorum.

PER tria grana ſecundum quoſdam intelliguntur tria ſemina ex ſeminibus quatuor maioribus frigidis, ſcilicet ſemina melonum, citruli, & cucur. vt eſt in tryphera perſica ſuperius deſcripta. CHR.

VALERET hoc in calidis deſtillationibus, ſuauequę eſſet,quamuis non conficiatur. MAN.

TRIA ſemina, melonum, citruli, cucumeris, vt in tryphera Perſica.4.ſemi.hæc tria,& ſemen cucurbitæ intellexit. SYLVI.

LOCH aliud noſtrum. *Hoc ad gutturis caliditatẽ lõge eſt ſuperiori commodius,punici mali,cotonei, & frigidorum ſeminum nomine,ſed,& pſyllium interna parte refrigerare obſeruatur,de qua re aliàs.* COST.

MESVE.

ECLEGMA phthiſicis ſaluberimum ſed etiam hecticis,& aliter conſumptis, pure, & ſanie pulmones purgat,& tuſſim lenit. Reci. autem ſeminis papaueris albi, ſeminis lini torrefacti, ſpodij, croci, amygdal. dulcium, ana drach.iij. amygdali, tragacanthi, gummi ſeminis cydoniorum, ſeminis citruli, ana drach. vj. ſeminis naſturtij torrefacti amygdalarum amararum,fabarum,ana drachm.j.& s. penidiorum †drach. lx. Hæ aqua fontana diſſolutæ coquantur.deinde cætera miſceantur. Dantur drach.ij. cum hydromelite. †al.dr.lxx.

Nec hoc confectũ inuenies,ſcio tamẽ nonnullos vſos. MAN.

VELLEM naſturtium, & amygdalas amaras tolli, ſi hectica adeſt, & hydromeli ualde aquoſum propinari. SYLV.

LOCH bonum. *Paruipenderem,quod hic quidam alioqui docti viri, amygdalarum amararum drachmam vnam ſuſpectã habent,vbi hectica adeſt, ex ijs .n. tam parca menſura ſumptis,cum papauere,ſpodio,ſeminibus citoniorum, & citruli, quæ inter frigida cenſentur,longoq; interuallo amygdalarum amararum copiã ſuperant,quum eæ præſertim primũ caloris,ſiccitatiſq; non excedant gradũ,quid accedere periculi poteſt? Sed neque (quo etiam dubitant) naſturtij torrefacti eodem pondere adiectionẽ plus afferre diſcriminis poſſe exiſtimandũ;quando,& torrefactione inſita vis ignea euaneſcit, & rerũ aliarũ multarũ, cũ frigidarum, tum temperatarũ commiſtio, retundere caloris,huius vim põt.* COST.

Sed hic torrefactum (quod additur) lini semen, ipsumq; etiam nasturtium torrefactum frigida aqua paululum macerari optarim ad eius incendij extinctionem, quod torrefactio inducit. Tunc fortasse aptum hoc erit medicamentum purulentis etiam hectica febre detentis. Sed rursum quid spodij loco assumendum? curque verendū non est, ne amylum, tragacantha, gummi, penidia, quorum est vis incrassandi, puris excreationem remorentur? Forte autem non tam consulendum est excepto iam in thorace puri, quam destillationi, quæ continenter irruit, quæ crassefactione eget, vt id quod est exceptum attenuatione, & detersione. Spodium autem ignotum medicamentum si quis prætereat, parum intererit.

MESVE.

℥ drach. iij. EGLEGMA ad asthma, & tussim antiquā, humorem enim crassum tenuat. Recipit scillæ assatæ † drachmas quatuor, radicis ireos drach. ij. hyssopi, prassij, ana drachm. j. myrrhæ, croci, ana drach. s. melle excipe.

MANA. Multum potens, & a nonnullis conficitur.

SYLV. VALIDISSIMVM est, sed etiam ingratissimum, quia amaris, & acribus prope omnibus constat, ob quæ multum etiam calet. Multo adhuc fieret valentius, si radicem ari aut draconti reciperet, & mellis loco terebinthinam. Validum item, & ingratum, ex radice bryoniæ, quod quædam Mesue exemplaria hoc loco etiam habent.

COST. LOCH ad asthma. *Præstantissimum hoc ad vsus eos existimo, ad quos commendatur. Myrrha vero hic, & in superioribus quoque astrictoriæ facultatis, cohibendæ fluxionis gratia additur, ad quam a Dioscor. probatur. Crocum autem, tum, vt leuiter astringit fluxioni confert, tum calorifica facultate, quod iam fluxit concoquit, priuatim vero in thoracis affectibus adeo efficax deprehenditur, vt sint, qui eum ad scrupulum dimidium etiam vnum cum dimidio moschi grano, & optimo vino calido assumptum curare asthmate laborantes memoriæ prodant.*

MESVE.

Loch. de Amygdalis. EGLEGMA de amygdalis ad intemperiem multum siccā pulmonis, & thoracis, & tussim inde siccam. Recipit amygdalarum dulcium, & amararum, seminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, anisi, tragacanthi, gummi Arabici sicci, & radicis glycirrhyzæ, ana dra. j. & s. sacchari, penidiorum, ana drach. tres. excipe mellis, & succi fœniculi simul coctorum quā titate sufficienti.

CHR. Canon practicus de exhibitione Loch. LOCH de amygdalis non est in vsu, nec præparatur. Vltimo nota, quod ista prædicta loch superius posita, & illa, quæ etiam ponuntur a Nicolao, possunt, & deberent adinuicem permisceri, aut aliqua ex eis, & sic ab expertis practicantibus sæpissime fit, propter diuersas intentiones, quas habet curando perficere, v. g. quando fit permixtio loch de pino, vel loch sani, quæ duo loch sunt calidæ, & siccæ complexionis habendo respectum ad materiam crassam phlegmaticam cum loch de diatragacantho, & diapapauere, quæ sunt frigidæ, & humidę complexionis, cum habemus intentionem ad materiam calidā, & subtilem exasperantem cannam, & guttur. imo etiam ipsa permiscemus cum zuccharo violato, cum quærimus alterationem maiorem ad frigidam, & præ dicta Loch omnia sunt solutiua. Et de eis hæc sufficiant.

GRANORVM vini.) Lege pini: nec hoc paratur licet vtile sit. MAN.

LOCH de amygdalis. *Succus fœniculi non inepte hic sumitur, sunt enim qui eius decoctum (succo imbecillius) contusis amygdalis dulcibus excreandæ ex pectore pituitæ, & sedandæ siti vtile obseruarint.* COST.

DISTINCTIO SEXTA

De syrupis, & † succis.

℥ Robub.

MESVE.

SYRVPVS, aut simplex est, vt iulepo-
rum species, vel ex multis compositus, ob effecta, & plurima, & maxima. Item syruporum aliqui sunt species oxymelitis, alij etiam aromata recipiunt.

HAEC est sexta pars principalis huius antidotarij, in qua author determinat de diuersis speciebus syruporum, Iuleb, & succorum. Est enim syrupus nomen arabicum, & græce idem est, quod potio, potiones autem multum diuersificantur adinuicem. Et primo in modo substantiæ penes crassitiem, & subtilitatem. Secundo in modo compositionis, & simplicitatis earum, nam differentia est inter syrupū, Iuleb, rob, robub, aquam, succum, & decoctiones, quæ omnia includuntur sub nomine potionis. Etiam de syrupis, quidam est simplex, & quidam compositus. Et iterum quidam ex pluribus, quidam ex paucioribus, iuleb autem est simplex: diuersificatur etiā syrupus per vlteriorem decoctionem, quæ plus requiritur in constructo iuleb, quam syrupum, differunt etiam, quia syrupi indifferenter possunt componi, uel cum zuccharo, uel cum melle. Iuleb autem frequentius, imo quasi semper ex solo zuccharo. Et hic notandum, quod in qualibet libra iuleb, dum est perfecte coctum, non remanet unc. j. liquoris aquæ, uel succi, sed in lib. syrupi remanent, unc. ij. vel circa liquoris, decoctionis, & hoc quia non tanto tempore syrupus decoquitur, quanto iuleb. Ex quo fit, quod in lymphando syrupum, minor quantitas aquæ requiritur, quam in lymphando iuleb, cum sit crassioris, & tenacioris substantiæ ipso syrupo. Rob autem proprie est succus vuarum ultimate decoctus, sicut uinum coctum, uel melius sapa, quandoque tamen corrupte sumitur rob pro succo alicuius plantæ, uel fructus. Robub proprie est succus inspissatus a sole, uel igne alicuius plantæ, uel fructus, uel alterius rei, a qua succus premi potest, dummodo spissetur, ut dictum est. Aqua proprie est de stillatura subtilis alicuius herbæ, fructus, aut floris, aut alterius rei, si fiat in alembico, uel alio simili modo, uirtute ignis, uel solis, unde sic etiam aqua, quæ pluit, destillatur in aere,

Potionum diuersitas multiplex.

Rob.

Robub.

Aqua.

in aere, & aqua quæ fluit etiam ab arboribus, & maxime a vitibus. Nam virtute solis non multum superfluentis principaliter egreditur talis liquor.

Decoctio. Decoctio autem est aqua simplex, vel aqua destillata, in qua radices plantarũ, flores, frondes, fructus, herbæ, & aromata, quæcunque aliæ res separatæ, vel mixtæ per aliquod spacium decoquuntur, post quarum colaturam aqua illa dicitur decoctio. Dicitur *Potio.* etiam potio omnis medicina distemperata, quæcunque sit illa cum quocunque liquore, decoctione, aqua, vel vino, vnde decoctiones etiam commode cum vino construi possunt, sicut cum alijs liquoribus, secundum exigentiam curandæ dispositionis. Construitur etiam medicinale vinum ex herbis, & aromatibus, quod etiam potio nominatur. Principalis autem operatio cuiusque syrupi est materiam malam, crassam, adhærentem separare, & imbibi- B tam ad superficiem attrahere, & sic ipsam ad expulsionem præparare. Subsequenter etiam ipsorum operatio est alterare complexionem ad contrarium eius, ad quod est alterata præter naturam à materia facien te morbum.

Iuleb autem non solum habet materias digerere, sed & caliditatem extinguere, & sitim remittere, & somnum prouocare, & maxime ratione admixtionis simplicis aquæ cum eis admixtę. alias etiam vtilitates habet perficere, quas suo loco dicemus, & maxime iuleb rosatum, de limonibus, de citro, vel violatum, quę plus conueniunt in dispositionibus calidis non pendentibus à materia. Et licet iuleb posset cum quibusdam aquis destillatis lymphari secundum necessitatem, & exigentiam, tamen communior vsus ipsorum, & modus lymphandi est cum C aqua cõmuni proportione quadrupla ad iuleb. Et vl-
De syrupe-rum exhibitione. terius nota, quod aliquando non minus bene est permiscere syrupos cum aqua simplici, aut aliqua decoctione, quam cum aquis destillatis propter earum saporem, & odorem horribilem, & hoc dico, quando cum illis aquis possumus complere intentionem nostram. Præterea aduerte, quod stante repletione cibi, aut potus in stomacho, non debemus dare syrupum, timẽtes ne cibus ducatur indigestus ad hepar, & causet oppilationem, & pariter stante repletione malorum humorum in stomacho, debemus exhibere syrupum valde aperitiuum, timendo de transitu eorum ad hepar, quare in casu illo præueniendum est regulariter operando cum lenitiuis. Cuius oppositum agunt sine ratione operantes præ plenitudine humorum sentientes grauedinem in stomacho, currunt ad D maluaticum, & sic faciunt, quod materiæ indigestæ subtiliatæ à vino portentur ad hepar. Et in similibus casibus cauendum est ab assumptione theriacæ, vel alterius rei, vel electarij calidi aperitiui, &c. In hac ergo sexta distinctione primo incipit à iuleb, secundo à syrupis simplicibus, & subsequenter continuat, tertio, & vltimo à succis, quos ipse vocat robub. & partes in legendo patebunt.

MAN. MAGNA pars eorum, quæ in hac distintione scribuntur, sub his potionibus contineri videntur, quæ Græci ἡδέα καὶ ὠφέλυμα suauia videlicet, & vtilia vocant. Sed & ad προπόματα hoc est, verbum verbo, præpotiones.

A PRIMVM iulepa Mesue describam, quod conditis rosarum, & violarum sint affinia. Deinde syrupos, & succos fructuum conditis quibusdam fructuum consistentia, & viribus multum similes. Postea syrupos ex succis herbarum, post eos, qui magis sunt compositi. Syruporum autem simplicium, præsertim ex succis fructuum, typus, & imago quædam à Galeno delineata lib. 6. c. ph. p. vbi succum mororum batinorum, pyrorum agrestium, cydoniorum, vini musti ex melle coquit, & item potiones quædã Græcis ἡδέα, ὠφέλιμα, προπόματα, ideſt suauia, vtilia, præpotiones dictæ, & alia quędam mox dicenda. Genus iuleporum, vna est simplicium syruporum differentia, alia syruporum simplicium nomen vsurpant. SYLV.

DE SYRVPIS. *Syrupos simplices vocat, in quibus præter saccharum, aut mel vnus tantum aliquis simplex liquor assumitur. Compositi sunt, in quibus vel varij generis liquores, vel vnus liquor, in quo tamen parando simplicia multa sumuntur; vel præter liquores alia venerint.* COST.

MESVE.

IVLEPVM rosatum febrium, thoracis, & ventriculi incendium, caloremque flammeum extinguit, sitim inexpletam sedat. Recipit aquæ, in qua rosæ sunt maceratæ lib. v. igni lento coquendas cum sacch. lib. iiij. Datur cum aqua frigida.

MOdus operationis ideſt modus compositionis iuleb, conferens adustioni febrium, duæ sunt famosæ maneries. Prima est iuleb rosati, quod est conueniens ad extinguendum sitim febrientibus acute, & ad remittendum caliditates in eis, non tamen hoc est operans principaliter ex eius complexione, sed ex complexione aquę simplicis, cum ipsa adhibeatur in quadrupla portione, vt superius dictum est. Et tale iuleb est frigidę complexionis versus primum, attinens alicui siccitati cum stypticitate quadam ratione rosarum, vnde est confortatiuũ stomachi relaxati, & hepatis supercalefacti, ac etiam cordis, resistens putredini facienti febrem, & ideo tempore pestilentię longe plus conuenit, quam iuleb violatum: nam ipsum est aromaticum, resistens venenositati, & corruptioni aeris, habet etiam somnum prouocare prohibendo sua stypticitate fumos acutos ad caput ascendere. Et eius dosis est vsque ad vnc. ij. cum proportione quadruplici aquæ frigidæ. CHR.

Et modus compositionis eius est duplex vnus cum aqua infusionis rosarum secundum, quod in litera ponitur, & talis modus nõ est in vsu. Alius modus est cum succo extracto ex rosis, dum sunt recentes, vel cum ipsis rosis recentibus, vel cum aqua rosata, & sic generaliter est in vsu: quia sic clarius perficitur. Hic autem est aduertẽdum, quod aqua frigida, quę iuleb permiscetur, si sit ex fonte viuo, vel ex cisterna, id est perfecte colata, vel ex puteo abundante cum venis aquarum, & fundo arenoso, non debet decoqui: si autem sit mala, crassa, & palustris, rationabiliter est decoquẽnda antequã cum iuleb permisceatur, iuxta sẽtentiam Auic. 2. fen. primi. cap. de aqua. Notandum, quod oleum oliuarum, & dulce ponitur quandoque in parua quantitate in ampullis quarundam aquarum, & in decoctione, & alijs vinis, & liquoribus, vt in vino granatorum, & citoniorum, vt natans, & *Iuleb rosa. compositio duplex.*

per-

permanens in superficie eorum cum sua viscositate melius, & diutius conseruetur, ne aer exterior ingredi possit, & ne virtus eorum faciliter exhalare possit. Et sic docet hic author pro conseruatione decoctionis rosarum, & violarum.

ADDITIO.

Istud iuleb est multum in vsu, non sub nomine iuleb, sed sub nomine syrupi rosati ex infusione rosarum.

MAN. IVLEB recentiores Græci zulapon vocant. Primũ hoc iuleb ex infusione rosarum, Paulus hydrorosatũ parat, coctis lib. iiij. rosarum, in sextarijs. v. aquæ, & duobus mellis.

SYLVII HOC iulepum refrigerat ordine primo, & leniter siccat, & adstringit: ob id ventriculum, & hepar, & cor ignita, & à calore dissoluta roborat, tum refrigerando ad temperiemque reducendo, tum substantia harum partium triplicem in vnum cogendo. Idem etiam putredini febres gignenti resistit, siccitate iubamara, & aromatica qualitate. Propterea in febribus pestilentibus est longe præstantius violato, vt quod venenis, aerisque corruptelæ sua qualitate aromatica resistit. In febribus quoque somnum conciliat tam per se refrigerando, & humectando (nam cum aqua quadrupla sumitur) quam per accidens, dum vapores calidos, acres ab humoribus putrescentibus ad caput elatos insomniam excitare solitos, adstringendo, & per frigus cogendo meatus prohibet. Quanquam, & refrigerando putredinem in præsens remittat, eique, vt dixi, aromatica qualitate resistat. sitim eadem ex causa sedare certissimum est, tum à calido, tum à sicco, tum à calido, & sicco simul natam, quia rosis, & aqua refrigerat, & humectat aqua: nec solum sitim animalem in ore ventriculi sedat, sed etiam naturalem in singulis corporis partibus calefactis, & siccatis, & inanitis, quam actionem saccharum essentiæ tenuitate iuuat, & dulci, sapore hepati iucundo. Quomodo vinum, vel acetum aquæ mistũ sitim magis, & citius extinguit, quam horum trium per se quodq; vt abunde probat Gal. lib. 1. simp. cap. 30. & alijs. hoc iulepum ex rosarum rubr. siccarum infusione aliquando in vsu est, frequentius tamen ex infusione rosarum recentium, sed nomine syrupi, non iulepi, de quo mox. Hydrorosatum Paulus ex coctis libris quatuor rosarum in aquæ sextarijs quinque, & duobus mellis componit. Aqua vero sit optima, qualem Galenus describit primo sanitatis tuendæ, & ea (si valenter est refrigerandum) prius calefacta, post niue, vel aliter refrigerata, vt idem docet libro methodi. 7. vel eius loco aqua destillata tuo proposito idonea. potentius fiet hoc iulepum ex succo rosarum recentium, vel etiam earundem infusione multiplici, & saccharo libris duabus.

COST. MODVS operationis iulep. *Stillatitia rosarũ aqua præsertim quæ balneo diligenter elicitur, & maxime quæ priori loco destillat, diluto rosarum, quod infusum vocant non est odore inferior, & superior est gratia. nam, & colore est purissimæ, & pellucidæ fontanæ aquę, & sapore minime amaro, quare nunc ex stillatitia ipsa aqua non ex diluto zulapium rosaceum elegantissime paratur. maiori etiam ad eum affectum vsu, ad quem commendatur a Mesue, refrigerandi. saccharo autem purissimo est ad hanc rem opus, quod fæculentum calidius est, & siticulosius. Mesues huiusce modi zulapij mox meminerit.*

MESVE.

IVLEPVM violatum febres, phlegmonas, pleuritidem, asperitatem gutturis, & thoracis, tussim mitigat: fit vt iulepum rosatum.

CHR. MODVS iuleb violati fit eodem modo sicut rosati ante dicti, primo cum violis siccis infusis, & madefactis cum aqua simplici, sicut de rosis ipse describit: talis modus non est in vsu, nisi cogente necessitate. Alio modo cum violis expressis dum sunt recentes, vel decoctis in aqua, & isto modo etiã non est in vsu. Tertio modo cum aqua violata destillata, & cum zuccharo, & iste modus generaliter ab omnibus est in vsu, & tale iuleb est frigidæ, & humidæ complexionis versus primum, & ideo plus conueniens acute febrientibus, & habentibus hepar calefactum, & cor, & asperitati cannæ, & gutturis, & pleuresi, & tussi siccæ, quam iuleb rosatum: sicut etiam de per se, & propria sua complexione est magis somni prouocatiuum. Et eius dosis est vnc. ij. cum quadrupla proportione aquæ simplicis.

MAN. GRÆCI iozulapon vocant, atque in hunc modũ conficiunt: Viol. vnc. iij. in tribus sextaris aquæ per diem macerant. excolatæque aquæ lib. iij. sacchari adijciunt.

SYLV. VIOLAE siccæ aqua macerantur, cui saccharum incoquitur, vt violarum vnc. sint tres, aquæ sextarijs tribus horis 24. macerentur, colatum coquitur cum sacchari lib. tribus, vel aquę ex violis recentibus destillatæ, vel infusionis violarum siccarum, aut potius recentium lib. 3. saccha. libris tantum duabus, non tribus, quorundam more percoquitur: ἰοζωκάτιον Græcis recentioribus dicitur, & ἰοσάκχαρ Actuario, quod est ἴων id est, violarum succus saccharatus. Partiarum autem est virium ex aqua violarum destillata, quod tamen à plurimis hodie paratur, & coquitur: minus quam syrupus refrigerat, humectat primo gradu, febribus acutis, tussi siccæ, affectibus calidis siccis partium thoracis, & ventris inferioris salubrius, & somniferum magis quam rosatum.

MESVE.

INFVSIO rosarum, & violarum hoc fit modo. Foliorum rosarũ, & violarum recentium libræ sex, horis octo macerẽtur libris quindecim aquæ calfactæ in vase terreo vitrato, stricti oris, operculato, postea colantur. Eidem aquæ iterum calfactæ, rosarum, & violarum recentium tantũdem immittitur, tandiu maceratur, colatur. id si velis seruare, oleo affuso, & vase eodem bene operculato dies quadraginta insola, vocaturque id zucharum rosarum, aut violarum.

CHR. OPERATIO infusionis rosarum, & violarum. hic docet præparare rosas, & violas, eas in aquas infundendo, ad hoc, vt illa infusio sit conueniens ad construendum iuleb violatum, vel rosatam: licet ponat modum infusionis de ambabus simul. Et iste modus esset conueniens, quando earũ aquæ nõ possent reperiri. Et siquis vellet, posset istos duos iuleb simul componere.

ADDITIO.

Hæc operatio infusionis rosarum, aut violarum est illa, de qua fit syrupus rosatus, ex infusione rosarum. etiam illo modo fit infusio violarum pro faciẽdo syrupum violatum ex infusione violarum. Et quando prædicta infusio est completa, potest conseruari in vase vitreo, & non in vase terreo, quia putrefit, & in hac infusione zuccharo dissoluto, & cocto secundũ artem, possunt fieri confectiones, & alia, vt diarhodon descript. communi: & ita de alijs.

Si

MAN. SI quinquies rosæ mutentur, addito saccharo, fiet syrupus, quem nunc rosatum solutiuum vocant nostri Bononienses mueharum.

SYLVII. EX hac infusione fit syrupus rosatus, & violatus ex infusione rosarum, & violarum: Infusiones vero istæ seorsum faciendæ sunt: quanuis simul breuioris sermonis causa doceantur. Possunt tamen simul infundi ana, vt ambarum vires mistas habeat. Si vero quinquies rosæ, vel violæ mutentur, aut etiam frequentius, & addito saccharo percoquantur, syrupus fiet rosatus, vel violatus purgatorius: & eo magis, quo plures factæ fuerint infusiones violarum, vel rosarum omnium: maxime tamen purgatorias experimur quotannis, quas vulgus incarnatas vocat, a carnis per cutim colore, quæ omnium sunt odoratissimæ dum recentes sunt, cito enim odorem amittunt, & syrupus ex his purgatorius magis est recens: post mensem vero sextum, paruarum est virium. Eius ex infusionibus quinque, sunt qui dant vnc. sex, nos ex nouem infusionibus ab vncijs duabus ad tres. Si autem ex vna infusione, vel duabus fiat syrupus, est rosatus, aut violatus, absolute dictus. Post expressas autem rosas, & violas, magna abijciendum est, & aliæ recentes quoque sunt immittendæ. Frequentius autem ne corrumpantur, eius infusi libræ quinque cum sacchari libris quatuor per albumina clarificatis, igni lento coquuntur ad syrupi consistentiam. Quod si infusionis, & sacchari, ana libræ quatuor cum Nicolao sumantur, citius percoquetur. In febribus calorem extinguit, ob id sitim sedat, & ventriculum roborat. Huic affine est Aetij, & Pauli hydrorosatum ex rosarum exungulatarum libris quatuor in aquæ sextarijs quinque, & mellis sextarijs duobus coctis ad tertiæ partis consumptionem, aut insolatis: sed cito corrumpitur, nisi loco frigidissimo seruetur. ὑδρόῤῥοδάτον. Actuarij dosibus ab hoc parum variat. alij syrupum violatum, vt & rosatum ex succi violarum libris tribus coctis igni lento, cum sacchari libris duabus, vt iuleb ante scriptum componunt cæteris efficaciorem. Alij huius succi vnc. 46.8.12. cum sacchari libra vna coquunt, vt in saccharo violato, & rosato ex violis, & rosis integris. Alij penuria recentium violarum, aridas infundunt, aut coquunt, aut aquam ex violis destillatam coquunt, vt ex omni iulepo syrupum faciant, maiore tamen coctione adhibita. Qui vero syrupus fit ex aqua destillata, vel infusione violarum, & rosarum siccarū, paruarum est virium. Contra vero ex infusionibus multis recentium violarum, vel rosarum albarum, rubrarum, præcipue autem (vt dixi) incarnatarum, aquas, & bilem purgat, æstate salubriter ab vncijs duabus ad vncias quatuor: sunt qui ad vncias sex, pauco anisi, aut fœniculi aut cinnamomi addito, ne flatus in ventre moueat, & liquore idoneo. Præstantior autem multo est hic syrupus rosatus purgatorius, quam qui ab Auicenna componitur ex succi rosarum libris duabus, mellis libris quatuor scammonij tosti vncia vna coctis ad spissitudinem. Si autem libræ infusionis dimidiæ incoquatur libra vna sacchari, minus soluit noster syrupus: si libra libræ mediocriter: si infusi libræ vni, & dimidiæ sacchari libra vna incoquatur, mire soluit. Coqui etiam cum melle in hyemem potest. Qui vero ex succo rosarum clarificato coquitur cum æqua portione sacchari, vncijs tribus, etiam aluum comprimendo soluit, sed multo clementius, quam qui ex multis infusionibus rosarum recentium. Qui denique ex infusionibus tribus rosarum siccarum fit syrupus, sicut rosarum vnc. iiij. singulis aquæ colandæ libris injiciantur, valenter adstringit, & ventriculum roborat, a neotericis inuentus, & syrupus rosarum siccarum appellatus.

Purgatorius quoque aquarum, & biliosi succi fit syrupus ex 4. 5. 6. infusionibus florum recentium perfici: idemque odorus, saporis iucundi, modice calidus. Ex ijsdem floribus saccharatis, seu cum saccharo contusis, conserua, vt vocant, eodem modo purgatoria est præsertim recens. Vis enim ignea, & purgatrix ab his omnibus facile vanesceit.

COST. OPeratio in infusione. *Quamuis hicde diluti ex rosis, & violis parandi ratione simul agat, non simul tamen parari possunt. præuertunt enim violarū flores rosarum exortum longo interuallo. Quod autem hic ad certum aquæ pondus certam florum partem præscribit, non eodem modo nunc obseruatur. alij tantundē vtriusque sumunt, alij non obseruato pondere tantum florum infundunt, quanto recte dilui possunt. Sed præterea quum Mesues bis infundat, nostri etiam sæpius, præsertim vbi non temperandi tantum, sed expurgandi quoque gratia paratur. nouies enim, & sæpius nouos flores prioribus expressis, & abiectis eidem diluto adijciunt, maiori semper vi addita. Noui aliquos, qui florū copia largiori vsi, tertia, quartaue maceratione easdē vires dilutis comparent, quas alij nona. Porro dilutum hoc ad senas vncias assumptū aluo biliosa educit excrementa multa, numcupatus rosaceus solutiuus, ad quaternas assumptus vncias copiose expurgat, dilutū tamen, nisi sumatur largius sex vnciarum pondere, id vix efficit. at syrupo tamen purgandi, quęcunque illi inest, vim a diluto conciliari certum est. Sed tribuendum hoc fortasse est detersorię facultati, qua saccharum præstat. neque enim ad purgandum attrahendi tantum vi est opus, sed etiam extergendi. Sane vbi de aqua rosarum, & de purgandi facultate mentio incidit, non silebo purgandi vim, & succo ex recentibus rosis expresso, & stillatitio ipsarum liquori pertinaciter inhærere. qui enim succum ad vncias quinque, vel stillatitium liquorem ad vncias decem sumpsere, sæpe vidimus detractis biliosis excrementis copiose expurgari. quæ res etiam adiecto sero fœlicius cedit.*

MESVE.

IVLEPVM alterum rosatum fit ex aquæ rosarum libris tribus, saccharī libris duabus.

IVLEB, quod fit ex destillatione rosarum est illud quo sæpe vtimur, quod ab Auic. in v. can. duobus modis describitur, vno modo zuccharo clarificato cum aqua communi addūt pro omni lib. zucchari sic clarificati, vnc. ij. aquæ rosarum: quem modum etiam posuit Serapio in proprio antid. Et hoc modo factum non habet tantas vtilitates. Secundo modo describitur ab Auic. vt hic describitur, qui modus est vsualis. CHR.

HOC est in vsu, & dicitur iuleb rosarum, ex quo aquæ commixto fit suauissimus potus, ad caloré, & ad sitim amouendā maxime idoneus, quo tamen antiqui non vtebantur, quia nec aquam rosatam norant, nec hunc saccharī vsum. MAN.

ID iulepum est hodie vsu frequentissimo in febribus, & siti aquæ quadruplo mistum, quia suauissimum, paratu facilius, & clarius, quā præcedens. Id quia REGI NOSTRO FRANCISCO in vsu est frequenti, iulepum Regium à medicis Parrhi sensibus appellari cœptum est: idque solum medici hodie in suis placitis absolute requirunt. Veteribus ignotum, rhodostagma, seu aquam rosarum, & hunc saccharī vsum nescientibus. Quibusdam vero vni libræ saccharī in aqua communi clarificatæ addūtur aquæ rosarum vnc. ij. vt sit ex aqua rosarum pauca, & multa communi compositum. sed id inefficacius. SYLV.

IVlep aliud rosatum. *Per aquam an succum intelligat, vt proxime de violis exprimit, an stillatitiam aquam, non constat. constat tamen hoc destillationum non fuisse ignarum. Sed vtro modo paretur non erit dissimilis efficaciæ.* COST.

MESVE.

IVLEPVM de succo violarum fit ex succi violarum lib. tribus, coctis cum saccharī lib. ij. similiter fieri potest ex succo rosarum, estq; purgatoriū.

IN communi vsu est id, quó multi, parum considerātes, in ventris fluxibus, quasi adstringente aluum, vtuntur: MAN.

vtuntur: cum tamen contrarium potius operetur, quod ex succo rosarum fit, & syrupus rosatus dicitur.

SYLVII. IVLEP iulepum ex succo violarum, & rosarum, & cæterorum est præstantissimum, quod plantarum succus ipsarum velut quidã sanguis est. Iucundius est ex florum infusione, minus efficax nisi multiplex fiat infusio, & flores recentes sint: iucundissimum, & maxime imbecillum ex aqua destillata in febre ardenti, æstu stomachi, aut thoracis, siti inexpleta. Ad idem valet Actuario iosachar, id est succus violarum cum saccharo, coctus, bilis acrimoniã obtundens, idemque ob lentorem thoracis vitijs est aptum, & aqua cum saccharo cõcta, & aqua cũ floribus nympheæ, & saccharo cocta, bilis ardorem mire frangit, & refrigerat.

COST. IVlep de succo violato. *Quod dicebam, quia, contra quàm in rosis, stillatitia violarum aqua parum odoris, ac pristinarum virium retinet, propterea hoc Iulapium ex succo violarum semper illi, quod ex stillatitia fit aqua, præferrem.*

MESVE.

Iuiubinum. IVLEPVS zizyphorum asperitatem gutturis, & tussim iuuat, sputum tenue, quia incrassat, facilius expelli facit; ob id raucitati, & pleuritidi confert. fit ex zizyphis magnis, & pinguibus cẽtum coctis in lib. iiij. aquæ ad dimidias; quæ lib. ij. reliquæ cum sacchari lib. j. percoquuntur in syrupum, id est, iulepum simplex.

CHR. IVleb iuiubinum ideſt de iuiubis non est in vsu, secundum hanc descrip. in forma iuleb, sed bene in forma syrupi, vt dicetur inferius: & haberet virtutes, & operationes in litera positas. Dicit, fiat syrupus ideſt iuleb simplex: sicut iuleb quod lymphari debet cum aqua hordei, vel capillis veneris: vel cum aqua simplici clara secundum exigentiam dispositionis, cum exhibetur in dosi conuenienti, & condecenti.

MAN. ZIzipha græce, & latine dicitur, & serica: Gal. nihil fecit: recentiores in vsu habent sicca, nec ego ea in totum respuenda puto.

SYLVII. NON est in vsu, quamuis in hos affectus fuerit efficaciss. cũ aqua hordei, vel adianti, vel communi. Eius loco in vsu est syrupus zizyphorum post dicendus. Syrupus zizyphorum simplex ad catarrhum tenuem in pectus, ad sputum liquidius incrassandum modice, fit ex zizyphis centum coctis in aquæ pluuialis lib. iiij. ad dimidias: colatum percoquitur in syrupo cum sacchari lib. j. postea compositus scribetur valentior.

COST. IViubinum. *Zizypha quum ad perfectam creuere magnitudinem, adhuc tamen subacerbo suo succo turgent, solent multi clybano committere arefaciẽda, & ubi arefacta manibus oleo illitis perfricarint, in medicos vsus reponere. quæ huius sunt generis crassefacere humores posse arbitrandum est, ad quem vsum hic vsurpantur. alias vero quum attenuatione est opus, vtendum arbitror iis, qui sua in arbore maturuerint, dulcibus, & acerbitatis expertibus, qualia in loch sano, & experto desiderantur.*

MESVE.

IVLEPVS de pomis cor imbecillum roborat, ob id syncopem, & cordis tremorem sanat, fit ex pomorũ dulcium, & acidorũ succi, ana lib. v. coquendis ad dimidij consumptionem, deinde bi-

E duo residere permittendis donec clarescant. Tunc colentur, & cum libris tribus sacchari fiat syrupus. Quidam huic succo nondum per residentiam purgato immergũt sericum crudum, cocco baphica recenti tinctum, donec is rubescat, & cocci ac serici facultatem receperit, isque est præstantior.

SCis, quid superscripserim de malis. Paul. ex dulcibus parat, & vocat hydromalum. MAN.

SYRVPVS de pomis simplex quibusdam in vsu, alijs compositus post dicendus, magis. Efficacior erit, si poma dulcia augeas, quod illa odore cor magis roborant, aut Pauli hydromelum ex cydonijs odoris, & aliud ex solis dulcibus pomis ostendunt, vt contra Serapio ex solis pomis acidis: acida enim putredinem prohibent, appetentiam inuitant, sitim sedant, ventriculum post vomitum bilhosum roborant. Ne autem accipe sericum pannum ab infectoribus tinctum in chermes cum alumine, & alijs, quod illud chermes a succo baphicæ cocci sit diuersissimum, vt dicemus in syrupo corticis citri. Hæ compositiones ex fructibus syrupi sunt, quia minus coquuntur iulepis, aut affines, quia simplices, minus tamen claræ. SYLVII.

DE pomis. *Conferre imbecillo ex caliditate cordi hic poterit manifesta qualitate, qua refrigerat. Quod autem de serico meminit, qui existimant sericum occulta proprietate eidem visceri conferre, non eos ego sanè contempserim. Sed in imbuendo ex chermes serico, pro chermes tinctorium granum dubio procul sumendum, non vermiculi pimpinellæ nunc ea voce nuncupati, & veteribus ignorati. In serico autem ad medicos vsus inficiendo ea seruari desidero, quæ supra, quum de confect. alchermes ageremus.* COST.

MESVE.

SYRVPVS de pyris ventriculum roborat, & cibum in eo continet. fit vt syrupus de pomis.

Syrupus de pyris confortat stomachum, & stringit materiam, & eius modus est sicut syrupus de pomis.

AVic. in v. canon. habet descript. eandem cum ista. idem in quarto canon. fen. prima cap. de cura morbillorum laudat ipsum sub nomine syrupi de altelea, & sunt altelea pyra, vt exponitur in suis synonimis. CHR.

LICET non sit in communi vsu, efficaciam tamen haberet si ex congruis pyris pararetur, in his, quæ Mesues dicit. MAN.

PRO varia pyrorum natura variæ sunt eius vires: in hunc autem adstringentia pyra, non tamen acerba, sed solum austera, aut subaustera Mesues accepit, quæ refrigerando, & adstringendo ventriculum a calore imbecillum, vt in febribus, roborat, & cum cibi tenax non sit, sed vomitu, aut deiectione mox excernat, firmata retentrice, & oculo ventriculi vtroque adstricto cohibet. In vsu non est, tamen saluberrimus fuerit. SYLVII.

DE pyris. *Supra condita pyra probabat etiam ad cordis robur, quod illi ex proprietate formæ tribuunt, qua etiam eius semina, & folia venenis aduersa veteres obseruarunt. Quia autem quæ ventriculo robur conciliari dicuntur, ferè astringentia sunt, propterea pyris hic vtendum erit austeris. alioqui non tantundem hic valebit syrupus, quantum de cotoneis, quod hic proxime scribit.* COST.

ME-

MESVE.

SYRVPVS de cydonijs idem pollet, & eodem fit modo.

CHR. IVLEB optimum, licet non sit in vsu nec præparetur, tamen mirabiliter operatur in constringẽdo omnem fluxum ventris hepaticum. Et ego iam vidi multos curatos cum eo, præmissa iam leui mundificatione cum casia, vel manna, præsuppositio regimine cibi, & potus, & aliorum, vt expedit. Debet assumi in dosi conuenienti, cum aqua extinctionis chalybis semper stomacho uacuo. Et sufficit, quod aqua sit dupla ad ipsum iuleb.

MAN. ET hunc vocat Paulus, hydromalon. Recentiores quidam factum ex malis, malozulapon, hoc κυδωνίων γλύκισμα.

SYLVII. DYsenteriam hepaticam mire sanat, medice per casiam, aut mannam vacuato corpore. Sed valentior est ex succo cydoniorum paruorum, quæ mascula vocamus, & quæ acerbiora sunt, quam ex succo struthiorum seu prægrãdium, quæ fœminæ vulgo dicuntur. Hoc recentiores quædam μηλοζουλαπον, & κυδωνιον γλύκισμα, vocant. Alijs miua cydoniorum simplex dicitur, licet postea Mesue scribatur miua sine speciebus, & cum speciebus. Paulus etiam hunc hydromalum vocat.

COST. DE Cydonijs. *Parandus hic esset ex recenti adhuc atque eo modo quo supra dicebamus expurgato succo. vbi enim inueterascit, acrescit, neq; astringendo tunc tantum valet quantum antea.*

MESVE.

SYRVPVS de persicis intemperiem calidã ventriculi, & inde natam sitim compescit, orisque fœtorem, fit vt syrupus de pomis.

MAN. ET hic non inutiliter parari potest.

SYLVII. SYrupus ex succo persicorum præsertim minus humidorum (qualia nos Corboliana vocamus, quòd in Corbolij territorio, & plurima, & præstantissima proueniant) profecto fuerit præstantissimus. & multo vtilior, non minus iucundus, quam persica ipsa condita. refrigerat, humectat, ob id intemperiem calidam sedat, & sitim, & odore iucundo tetrum oris odorem tegit, & epierasim emendat, eum. s. qui a corruptis in ventriculo humoribus, vel vlceribus excitatur, non eum, qui a putredine humorum, vel puium in pulmonibus, faucibus, ore toto, naribus prouenit, quia vel in has partes non fertur in his vix momento manet, adde quòd qualitate aromatica putredini resistit.

COST. DE persicis. *Persici odor in tenuibus eius partibus situs decoctione euanescit, vt oris fœtorem eo emendari vix credam, nisi forte dum calidiorem ventriculi intemperiem corrigit, corruptelæ etiam nidorosæ aduersetur.*

MESVE.

Syr. de succo oxalidis.

SYRVPVS ex succo oxalidis febribus biliosis, & pestilẽtibus saluber est, cordis & ventriculi flammeum calorem extinguit, ipsaque roborat, fit vt syrupus violarum.

MAN. AVICENNA vocat omnem lapathõ acetosam. Videtur autem apud Dioscoridem sola illa lapathi species, quam uocant oxalida.

A SYrupus item ex intybi succo ad hepatis intemperiem calidam, & obstructionem, accipit succi intybi purgati lib. viij. sacch. albi libr. 5. & dimidiam, coque in syrupum. Sic fiat syrupus ex succo cichoriorum, lactucæ, portulacæ, betæ, brassicæ, bugloss vtriusque, eupatorij, absinthij, fumariæ, hyssopi, mentæ, marrubij, arthemisiæ, & similium herbarum tam frigidarum, quam calidarum, & temperatarum. Possis etiam sacchari quantitatem succo æqualem in aqua æquali prunis liquare, & per pannum laneum colare, mox percoquere, etiam vltra aquæ consumptionem, ad cõsistentiam, scilicet, penidiorum, quæ vocant, aut sacchari rosati, mox à prunis depositio saccharo sic per cocto, succos huiusmodi residendo, puros, paulatim miscere, parum coquere, & seruare. Potes etiam succos parum coctos, residendo purgatos colatos simul cum saccharo, vel iam clarificato, sed simul clarificando, sine aqua coquere in syrupum, sed coctione tam longa vis succorum, præserim refrigerantium, prope tota corrumpitur, quod priori modo non ita accidit. Quando autem in syrupum succus est conquendus, modo posteriore prius residendo est purgandus, deinde ouorum albuminibus, postea cum melle, aut sacch. coquendus ad mellis crassitiem, aut circiter, vt seruari possit. SYLVII.

B DE succo acetosæ. *Syrupi huius frequentissimus nunc est vsus, neque in eo conficiendo aliud, quã oxalis vsurpãdum. Sed & oxyn quod acetosum trifoliũ vocãt, si quis parato ex eo syrupo in vsum traduxerit, puto ad oẽs eos vsus tantundẽ posse, quantũ ex oxalide.* COST.

MESVE.

SYRVPVS ex succo cucurbitæ febres ardentes, biliosasque reliquas, gutturis asperitates, & pleuritidem emendat. Cucurbitam magnam maza inuolutã clibano coque, eius expressi succi lib. v. cum sacchari lib. iij. percoque.

C MAGNAS vires hic habet in siti, & magno incẽdio extinguendo. MAN.

NObilis quidam nostras, in peregrinatione Hierosolymitana Ioppe ardentissima febre correptus, a Medico Iudæo est cõfestim hoc syrupo persanatus, id obiter addendum putaui, vt lector intelligat multa in Mesue præstantissima medicamenta velut neglecta iacere, quorum vsus est saluberrimus. Hic ergo sitim, & vehementem febrium ardorem potenter extinguit magna frigiditate, & humiditate. Gutturis hæc asperitas calidam, & siccam expirationem per febres ardentes sequitur, pleuritis ab omni humore fit, frequentissime tamen à bile, vt apho. 33. lib. 6. ob id biliosis, & calidissimis morbis pleuritidem biliosam tanquam acutissimam, & calidissimam hic commemorat. SYLVII.

EX succo concurbitæ. *Nunc audio cucurbitam excauari, & indito illi saccharo leuiter coquendã* COST.
D *temperato clybano committi, collectum vero in ea liquorem ad propositos hoc loco affectus vsurpari. Hoc ipsum in memoriam mihi ducit melonem Indum anguriæ nomine agnitum, cui si facto in superiori parte orificio saccharũ immittitur, dissoluitur, & anguriæ succo quo multo affluit commistum, potum ad refrigerium, & sedandam sitim opportunissimum præstat. Sane, syrupum ex succo cucurbitæ etiam ad pleuritim commendat. quam tamen quantumuis biliosam transacto eius initio, quo cohibenda erat fluxio, frigidioribus hisce rebus adiuuari posse diffidimus.*

MESVE.

SYRVPVS de prunis valet idem, quod syrupus de violis, & similiter fit.

HIC

MAN. Hic præter hoc quòd infrigidat, aluum etiam lenit: loco eius vtimur diapruno simplici, sicuti, & duobus de granatis.

SYLVII Eius syrupi, vt prunorum, varia est natura: si enim dulcia sint, aluum subducit: eius autem loco Diaprunō simplex vsurpamus: si austera sint, aluū cohibet, nisi summis epulis sumptus, firmatis partibus ventriculi superioribus, deorsum pellat. Si acida sint, refrigerat, humectat, incidit, tenuat, appetentiam excitat. Dulcacida vero Mesue videtur intelligere, quæ parum aluum subducant, & magis refrigerent modo violarum.

COST. *Syrvpvm ex prunis lib. simpl. cße ait iuuamẽti noti, quod intelligendum. Sunt enim pruna omnia, & acida refrigerantis facultatis. An vero ex succo; an ex stillatitio liquore hic sit parandus, quum non explicet, quia succus, si quis illis saccharum coquendū indiderit, densari in gelu solet, vsurpandus videtur liquor: quem quidem, quum nos destillatione elicuimus, refrigerando, largius autem epotum etiam subducendo ventri, non imbecillum agnouimus.*

MESVE.

Syrvpvs de granatis acidis febres biliosas, & quæ ex pituitosis flammam multam inuehunt, iuuat.

MAN. Pavlvs rhoiton parat ex par. iij. succi, & vna mellis. Sunt qui immergunt setam, quia videlicet putent habere magnam vim in roborando corde.

SYLVII Ex succo purificato granatorum acidodulcium, vel acidorum simul, & dulcium, vel acidorum tantum. aut acidorum maiori portione, cum saccharo, fit hic syrupus, vt præcedentes, quia refrigerat, humectat, & obstructa non nihil liberat, essentiæ tenuitate biliosis febribus est efficax, sed etiam pituitosis (qua sapor acidus etiam incidit) & præcipue multum inflammatis. Nam, vt ligna viridia ægre incenduntur, sic pituita putrendo vix vritur: vbi autē accensa omnino est, modo aliarum ardet: quod & Hip. causius pituitosus, & hybernus declarat. Syrupus ex succo omnis oxalidis, idem pollet, vt post leges. Paulus ῥοῖτον parat ex partibus tribus succi granatorum, & vna mellis. Sunt, qui sericum mergant, putantes id magnam vim habere roborandi cordis.

COST. De granatis. *Vt punici acidi succus morbis, quos acrior, & tenuior bilis excitat, dum refrigerat, & crassefacit, opportunus est: ita ijs diuersus, quos pituita frigida aut rassa. recte ergo quum syrupum ex punicis acidis valere ad pituitosas febres ait, subdit, si magna illis iungatur inflammatio. esse vero ea solet ex salsa pituita, qui humor biliosam æmulatur naturam, & febres interdum ardentes procreat. quare in pituitosis febribus nisi ex salsa sint pituita, abstinendum hoc erit, quod vt refrigerare, & crassefacere, ita efficere potest, ne humor concoquatur.*

MESVE.

Syrvpvs de granatis dulcibus, sitim, tussim, pleuritidem iuuat. fit vt prior. præstantior euadit, si succo maceraris sericum cocco baphica tinctum.

SYLVII Sitim à sicco sedat humectando: minus eam, quæ à calido est, quòd dulcia in ventriculo calido prompte in bilem flauam vertantur, & sitim inde excitent, si videlicet exacte dulcia sunt, vt mel. aliud autem sentiendum de minus dulcibus. Sunt enim in dulci sapore ceu gradus quidam maioris, & minoris ratione distincti, vt pituita dulcis in 1. gradu, lac in 2. glycyrrhiza in 3. mel, & sanguis dulcissi. in 4. ob id mel quia summe est dulce, à calore vel suo, vel alio prompte amarescit, glycyrrhiza autem recens etiam diu coqui potest citra periculum adustionis. vnde & ipsa Græcis ἀδιψία dicitur, quod sitim sedat, lac coqui diutius potest, pituita diutissime. Quatenus autem dulcia tergent, hic syrupus asperitatem gutturis lenit, si ab humore siccato inæquale est, & humectando, si à siccitate exasperatum est: quoniam item dulcia tergendo sputa promouent: in omni autem pleuritide facile spuere est saluberrimum, & quo citius, & largius sputur, eo brevior, & tutior est pleuritis. Cor præterea roborabit hic syrupus, si succo huic sericū crudum grano tinctorio, (κόκκου Mauri vocant) infectum immiseris donec succus ruber euadat. Nam vtrumque, sericū inquam, & coccus baphica vim cordis roborandi habere creditur. Posset eadem ratione cæteris huius generis syrupis hoc ipsum misceri, nō huic, & syrupo de pomis tantum.

De granatis dulcibus. *Dulcis punici succus vt dulcis est, sitim vix sedat, sed madefaciendo, id pstat.* COST.

MESVE.

Syrvpvs ex corticibus citri stomachum firmat, & oris gratiam commendat. Corticum citri † libras vnas, in aquæ fortis lib. v. coquitur ad duarum librarum consumptionem, & cū sacchari † lib. j. percoquitur in syrupum, cōdiendum moschi granis quatuor. Alij corticum quantitatem iustam in iulepum probe coctum proijciunt, & fit delectabile. Quod si aqua, cui cortices citri sint incocti, sericum cocco baphica tinctum maceraris, præstantior euadet. † recentis † lib. j.

Syrvpvs de corticibus citri nō est in vsu, nec præparatus reperitur. Et hic nota, quia in præsenti syrupo fit mentio de seta tincta in chermes. i. in grana. reperitur etiam in quibusdam alijs descrip. chesmes scripta per s, & non per r, & sunt passulæ sine nucleis. CHR.

Cvm bene paratur, cerebrum etiam, & cor confortat, si intemperie frigida laborant. MAN.

Cerebrum, cor, stomachum, & reliquum etiam ventriculum, si frigida intemperie laborant, calore aromatico roborat iste syrupus, & cortex conditus, siue humidus siue siccatus, diligenter mansus, & ore contentus, vel deglutitus. Nobis, vt dixi citrorum desiderio non paratur, sed eius loco sæpe vtimur eo syrupo, in quo ipsi cortices citrorum conditi seruantur. Quia vero est odore iucūdo, tetrum oris halitum tegit, & obtundit, præsertim qui à corruptis in ventriculo humoribus effertur. Nam à partibus alijs ori vicinis odorem fœdum, nec multum, nec diu dissimulat. In idem vitium cortex citri conditus est efficacissimus, siue ore contineatur, siue etiam præmansus deuoretur, præsertim aere frigido, aut temperato, & in ventriculi intemperie frigida potius, quam alia quauis: nam manifeste calfacit. Odorem vero huius syrupi aromaticum moscho addito auget, vt etiam partes principes valētius roboret. Quamuis autem calidus sit, tamen pestilentibus morbis, & veneno resistit, partes principes roborando. Ne autem accipe pannum sericum tinctum chermes, rem à nostra natura, & cocci alienam, non solum per se, sed ob aluminis, & aliorum tincturæ panni huius necessariorum mistam malignitatem. Miscetur hic syrupus sæpe alijs compositionibus ad cerebrum, cor, stomachū roborandum. Idem pollet conditura corticum citri liquida. Nam sicca minus est efficax, quę fit corticibus in saccharum prope percoctū iniectis. Fieri similiter potest syrupus, & conditura ex corticibus limonum, & aranciorum: sed postremi, quòd amariores sunt, aqua macerando sunt ante dulcorandi. SYLV.

De corticibus citri. *Magni hoc est vsus ob commoda, quæ dum corporis spiritus eius odore recreantur,* COST.

creantur, principibus membris atque vniuerſo corpori frigido aliquo vitio detentis affert : præſertim addito moſcho. Sed mulierum gratia, quarum plurimæ offenduntur moſcho, parandũ hoc eſt etiam ſine moſcho.

MESVE.

Syr. aceſitatis citri.

SYRVPVS ex ſucco citri acido, bilis flauæ, & febrium ab ea, aut viſcerum phlegmone ortarum, ardorem flammeũ potenter extinguit, ac ſitim vehementem. ebrietati reſiſtit, vertiginẽ iuuat, febribuſque peſtilentibus, preſertim conſtitutione æſtatis venenoſa, & peſtilentiæ opitulatur. Sic fit. Succi citrorũ acidi lib. xij. in vaſe vitrato coq; igni prunarum lento ad tertiæ partis conſumptionem. cola. reſidere donec clareſcat, permitte. Clari ſucci lib. vij. percoque ad iuſtam craſſitudinem cum iulepi clari, & purgati lib. v. Aut ſi æſtas eſt, inſola, donec aquoſa eius ſubſtantia conſumetur.

CHRI. ISTE ſyrupus eſt multum in vſu, & maxime tẽpore peſtilentiæ, & alijs feb. malæ qualitatis: nam reſiſtit corruptioni aeris, & venenoſitati aeris ſua cõplexione, & proprietate, confortat ſtomachum debilem, & ſupercalefactum, & cor prohibendo reſolutionem ſpirituum, & infectionem ipſorum, & remittit incendium ſuperfluæ caliditatis humorũ. extinguit ſitim, & ſic ſomnum mire prouocat, & eius complexio principalis eſt frigida vltra primum cum leuiſſima ſiccitate, & aliquali humectatione, quæ longe maior efficitur ex permixtione aquæ frigidę purę in duplici quantitate. Sic ergo apparet, quòd ipſe eſt principaliter digeſtiuus materiei cholericæ, & ſubtilis, ſuperfluæ caliditatis, ſicut etiam ſyrupus acetoſus ſimplex. Confert inſuper ebrijs, & habentibus vertiginem, prohibendo aſcenſum vaporum ad caput. habet & alias operationes, quas tu ipſe diſcerne. Recip. ſucci acetoſitatis citri, &c. Et infunde ſuper ipſum de iuleb claro, & depurato. i. de zucch. liquefacto claro, & præparato cum claris ouorum, vt faciunt aromatarij, vel aliter ex iuleb claro, & depurato. i. ex iuleb roſato, perfecte completo, lib. ij. & vtraque expoſitio eſt bona. reliqua, quæ ponuntur in litera, ſunt clara. Et eius doſis communiter ſit vſque ad vnc. ij. cum aqua frigida, vel aquis cordialibus bugloſſæ, meliſſæ, vel endiuiæ, & hoc, vel plus, vel minus de vna, vel altera illarum, ſecundum quòd quærimus maiorem, vel minorem extinctionem, aut confortationem virtutis. Et ſi ſumatur talis ſyrup. pro digeſtione humorum, ſemel tantum in die ſumitur cum proportione duplici aquæ. Si autem ſumitur pro extinctione ſitis, & caloris febrilis, ſic poteſt ſumi pluries in die ſtomacho ieiuno, & vacuo, & celebrata digeſtione cum proportione quadrupla aquæ.

ADDITIO.

Notent aromatarij.

Nota, quòd pauci ſunt aromatarij, qui ſciant facere iſtum ſyrupum. immo omnes facientes hunc ſyrupum, diu in forma ſyrupi non poſſunt conſeruare: ſed congelatur tanquam gelea, & hoc aduenit imperitia facientium. Sic igitur eſt faciendum. Accipiatur illud, in quo acetoſitas reperitur citri, & ipſam pe tia ſubtili leniter exprimas, & non violenter, exibit liquor clarus non mucilaginoſus. Accipe igitur de dicto liquore quantitatem dictam, zucchari albi bene clarificati, & debito modo cocti quantitatem, vt ſupra, & cum eo pone acetoſitatem, & ſoli expones. Sol enim conſumet paruo tempore humiditatem ſuperfluam acetoſitatis citri, & remanebit clarum tãquam aqua, hoc enim modo faciunt Cypriani.

PARAVI inſtar huius ex limonibus, & inueni placidum ac vtilem. Et confert ebrietati; vertigini. Bilioſæ. MAN.

SAPOR acidus refrigerando vehementiam bilis potenter obtundit, præſertim miſtus aquæ frigidæ, cum aqua dupla huius ſyrupi vnciæ duæ propinantur, vel eius loco aqua bugloſſi, intybi, meliſſophylli, vel alia pro ſcopis varijs. cor, ventriculum, & partes alias ab intemperie calida imbecillas firmat, & dum ſpiritus calore immodico tenuatos reſolui prohibet, ac ipſorum putredini, & humorum, & aeris tota ſua ſubſtantia reſiſtit, per accidens naturã roborat, febresq; peſtilentes, aut gigni prohibet, aut genitas emẽdat. Refrigerando item ac humectando (nam per ſe frigidus ac modice humidus, duplo autem aquę aſſumpto vtramque qualitatẽ intendit) febrium maxime bilioſarum incendium compeſcit, & ſitim ac ſomnum conciliat. Quoniam poſtremo vapores minuit, extincto calore vaporem cauſam effectricem ebrietatis poto iam vino potente, & vaporoſo, reprimit frigiditate. Qua de cauſa nonnulli cum vinum meracius bibere cogantur, ob ventriculi imbecillitatem, ab eo ne caput vaporibus calidis tentetur, aquam ſuperbibunt: alij pomum, aut pyrum, aut aliquid ſimile poſtremum ingerunt: alij ore tantum ea continent: alij ore aperto reſpirant, vt vaporum à vino calidorum pars magna cum expiratione foras exhalet, non deferatur in caput, vbi ſpiritibus miſta pro ſuo impetu, errabundo motu ſpiritus ipſos animales dimoueant, vt inde nobis appareant communia ebriorum ſymptomata, Inter quæ vnum quoque eſt vertigo, cum ſcilicet omnia circumagi videntur. Cui ſyrupus iſte etiam ſuccurrit, & viſis, quæ vapor nunc bilioſus nunc alius à ventriculo, vel etiam toto corpore elatus in caput, & ſpiritui viſorio permiſtus nobis mẽtitur, qualia multa ieiunis quibuſdam, omnibus vero febrem depoſituris criſi per vomitum aut hęmorrhagiam narium accidunt. Citrea mala ſeptentrionalis Gallia cum deſideret, hunc ſyrupum ex prouincia, & Gallia Narbonenſi coemit. Poſſis tamen ex ſucco limonum (quos plurimos, & integerrimos prædictæ regiones quotannis tranſmittunt) iſto non multo inferiorem, magis tamen refrigerantem, & penetrantem coquere. ambo præterea cor, & ſtomachum roborant, & ſpiritus reſolui prohibent. nec malus fuerit ex ſucco aranciorum indidem magna copia huc anno propè toto delatorum. SYLVII. *Celſus Paulus.* *Li. 3. prog. & criſcen.*

Syrupus item acetoſus ſimplex, & de granatis acidis, facultate refrigeratoria huic eſt affinis, viribus alijs longe inferior. Iulep, clarum eſt ſaccharum aqua diſſolutum, coctum, cum albuminibus clarificatum, vel iulepum accipe cum ſucco citri factum, aut roſarum. Potes etiam ſaccharo lib. ij. in aquæ triplo ad penidiorũ conſiſtentiam coctas illi ſyrupo incoquere, poſt inſolare dies 40. vt diutius ſeruetur. Si contra bilem ſumitur, mane dentur eius vnc. ij. cum dupla aqua: ſi ad ſitim, & calorem febrilem, longe à cibo frequenter die ſumitur vnc. ij. cum aquæ quadruplo.

ACETOSITATIS citri. *Frequens huius quoque, & non paruus, ad eos affectus, ad quos Meſue proponit, eſt vſus. Si autem recens expreſſus ſuccus lanea lingua excoletur, decoctione non egebit quam eius expurgandi gratia Meſue inſtituit. licebitque addito ſaccharo ſemel tantum coquere citra virium iactu ram, quam repetita coctione fieri neceſſe eſſet.* COST.

MESVE.

Syru. de acreſta.

SYRVPVS de Omphacio ventriculũ roborat, etiam prægnantium, ne alia rum partium excrementa facile recipiat. ob id choleræ morbo medetur, intemperiem calidam vẽtriculi, febres bilioſas, ſitim vehementem extinguit: venenis reſiſtit. Fit vt ſyrupus ex ſucco citrorum. Nennulli condiunt caryophyllis.

SYRVPI de acresta vsus esset conueniens vomitui superfluo assumptus immediate post cibum in dosi vnc. ij. cum modico aquæ extinctionis ferri, vel chalybis,& fluxui ventris, vel calido,vel acuto cum relaxatione,& excoriatione intestinorum assumptus ante cibum in dosi prædicta cum eadem aqua frigida tempore calido,& calida tempore frigido: præmissa tamen aliquali euacuatione cum casia, vel mana, vel cum rhabarbaro asso, seu cum myrobalanis assatis, si talis fluxus, vel vomitus est dependés à materia pungitiua, vel mordicatiua. Et hic notandum, quod in quolibet fluxu ventris illa quæ dantur ad constrictionem statim, debent exhiberi ante cibum. oppositum autem fieri debet in vomitu. Valet etiam vsus eius appetitui magno prægnantium. est enim frigidæ, & siccæ complexionis in primo, cum styptica-
Canon præscus.
tate multa,& confortatione membrorum: vnde multum lauda vsum eius.

MAN. HIC quoque præstans est: Paulus omphacomeli.

SYLVII. REfrigerat,& potenter adstringit, si ex vuis natura austeris (quales vulgo nobis dictæ Burdegalenses,)& immaturis expressum sit omphacium, ob id hic syrupus ad vnc.ij. cum vncijs duabus aquæ coctæ, & chalybeatæ, ante cibum præsumptus,non modo deiectionem immodicam in cholera sistit, sed etiam omni dysenteriæ præsertim biliosæ, quę frequentissime est,multum cõfert,purgato prius,si opus fuerit corpore per rhabarbarum etiam tostum, vel aliud idoneum medicamentum. Si autem paulo post cibum sumatur eadem,aut propinqua mensura, vomitum immoderatiorem, & à cholera,& a causa alia cohibet: Quia vero refrigerat,siccat adstringit,vt acetum tribus his qualitatibus putredini resistit,vt sal duobus postremis, mel, saccharum. fit coctio à sole, vel igne sola siccatione: ob id conditioni pestilenti vsui est frequẽtiss. omphacium. Vt aromatico sit odore, miscent nonnulli caryophylla, quibus multo, aut paulo minus refrigeret pro caryophyllorum quantitate, & viribus. Paulus omphacij sextarios iij. cum mellis sextario vno igni lento coquit: vel dies 40. insolat, donec aquosa eius substantia sit consumpta, & ob id ὀμφακόμελι, appellat. Actuario ad eadem fit ex omphacij lib.i. sacchari lib.ij. bis ardorem, & febrium magis refrigerando obtundit: nymphęæ sacchari eiusdem ex florum nymphęæ lib.ij. in aqua parum coctis expressum, deinde percoquitur, cum sacchari lib.ij. seruatur, & omphacium cum sale,& omphacium siccum, cuius meminit Gal. lib.6. comp. ph.p. Fit ex omphacij coctione,& residentia purgati lib.vij. & sacchari clarificati lib.v. additis caryophyllorum drach. ij. aut circiter.

COST. DE agresta. *In omphacio ad modicos vsus parando cauendum ne sal (quod seruandi eius gratia plerique addunt) adijciatur. priorem autem,& diuturnioris durationis reddi immaturæ vuæ succum obseruabis excolando, atque (vt de acido citri dicebam) per linguam destillando, addito vt succis alijs solet, oleo, ne eius vis expiret aut ab aere corrumpatur.*

MESVE.

Syru. de granu myrti. & pulmonem viscera.

SYRVPVS Myrtorum ventriculum, † & viscera alia roborat, ob id fluorẽ alui antiquatũ sistit, tussim mitigat. fit vt syrupus de omphacio prædict⁹.

CHR. ISTE syrupus secundum præsentem descr. est in vsu, valet principaliter contra omnem fluxum ventris antiquum, & maxime excoriatiuum,& contra omnem fluxum sanguinis a renibus, vel a pectore,assumptus cum aqua ferrea,vel plantaginis,& cõtra fluxum menstruorum, & contra tussim factam a materia calida, & subtili. Confortat insuper stomachum,& pulmonem, & viscera calefacta,& relaxata, & summe confert superfluo fluxui vrinæ, & diabeti. Est enim cõplexio myrti frigida in primo,& sicca in secundo,cum caliditate quadam, & leui aperitione. virtus autem huius syrupi resultat frigida versus primum, & sicca modicum vltra primum,& dosis eius est de mane vacuo stomacho vsque ad vnc.ij. lymphatum, cũ aqua simplici,vel ferrea,vel alia destillata,secundum exigentiam dispositionis.

MYRTETON vocat Paulus: magni vsus in fluente aluo. MAN.

HAemorrhagiam omnem cohibet,sumptus cum aqua chalybeata, vel plantaginis,siue a pulmone est,siue ab vtero, siue a renibus. Diabetem quoque reprimit, & omnem immodicam vacuationem, quia refrigerat, siccat,adstringit. Eadem opera omphacosacchar præstat. Viscera ab intemperie calida imbecilla, & soluta roborat, tussi a defluxu calido, & acri medetur dictis qualitatibus, & suo lentore velut incrustando muniens fauces, ac guttur: fit ex succi myrtorum.i. myrti baccarum lib.xij. coctis ad tertiæ partis consumptionem,deinde colatis,& quiescendo purgatis lib.vij. quibus affunde sacchari clarificati lib.v. percoque igni lento in syrupum,vel si æstas est,insola vsque ad partis aquosę cõsumptionem: sic Mesues,& Serapio componunt. Parrhisij autẽ, quod myrtos parum recentes habemus, ex ipsis in aqua temperatis,& coctis paramus,sed imbecilliorem. Hic ventris fluorem etiã antiquum sistit, & screatum sanguinis, quæ,vt præstet efficacius adstringentium catalogum, rosas,rhoa,acaciam, hypocistidem, balaustia, oxyacantham, baccam,mespila,carnem cydoniorum, succum granatorum,mastichem,santala,ebur ustum misceat,cum horum vnum, aut saltem pauca sufficiant. Myrteton Pauli lib.7. huic affine est,ex succi myrtorum sextarijs tribus coctis,cũ melle sextario vno ad tertiæ partis consumptionem semper despumando. Syrupus de ribes (sic enim vocant Barbari,doctis ignoratum fructicem)vel Damasceni, vel nostratis,calorem, febres biliosos, sitim extinguit, profluuium biliosum,vomitum,hęmorrhagiam sistit,cardiacis succurit, appetentiã excitat,exanthemata,seu morbillos,& variolas sanat, in pestilentia est efficax,ebrietati resistit, visum acuit: fit vt syrupus ex acida parte citrorum,cui viribus æquale est. Ex baccis item ribes rubentibus racematim cohærentibus in aqua coctis,& expressis cum saccharo percoctis, fit tremor gelatinæ vulgari similis,qualis ex cydonijs, cornis, oxyacanthe, vuis, gelatina vulgo dictus, quòd gelu concretione refert: sed hic omnium est gratissimus, & potest eadem, quæ syrupus,& sapa de ribes prædictus. Quam vellem simplices herbarum succos,vt fructuum, melle, vel saccharo conditos,& coctos, vel etiam igni, aut sole siccatos seruari potius,quam sic varie initio misceri,cum posset medicus vtendi tempore pro suis indicationibus, & scopis miscere. Est multum in vsu, nomine syrupi de baccis myrti. Est alius syrupus myrtorum compositus post scribendus,frigidus est ac siccus ad primũ gradũ,mista etiam pauca caliditate aromatica.

DE granis myrti. *Myrti fructus aridiores sunt,quã vt exprimi ex ipsis multus possit succus,quare diluẽdi sunt aqua: dilutumq; ad conficiendum syrupum assumendum: eritq; etiam vsus ad astringendũ eximij.* COST.

MESVE.

SYRVPVS ex Vuis purgatis prodest tussi, & thoraci, fit vt syrupus zizyphorum. *Syru. chesmei.*

SYRVPVS de chesmes idest de passulis sine nucleis: aliter exponatur, idest de grana cum qua tingitur sericum. sed prima expositio dicta est magis ad mentem auctorum: non est in vsu. CHR.

Passulas vocant,nullum tamen vidi qui pararet. MAN.

DE chesmes. *Passæ vuæ maturiores,dulciores,& acinis destitutæ sunt hic deligẽdæ, quales Corinthiacæ.* COST.

thiacæ. Si vero ijs vtendum sit, quibus acini insunt, debendi illi sunt ob astringendi vim, quam insignẽ habẽt.

MESVE.

Syr. albelach. SYRVPVS ex Dactylis ventriculũ adstringendo roborat, ob id vomitum, & fluorem alui sistit. fit ex dactylis enucleatis, tritis, coctis ad consumptionem duarum partiũ, deinde in syrupum percoctis.

MAN. DICVNT esse dactylos: sed mirum est cum alias interpres consueuerit vti voce dactylorum, quod nunc vtatur voce illa.

SYLVII. SVCCO dactylorum caremus, vuarum abundamus, tamen B cocto in syrupum non vtimur. potest, qui volet, componere, & composito ad dictos affectus vti. Quæ ex vino, & aceto, succis fructuum, cum melle, aut saccharo fiunt potiones, ęnomeli, oxymel, oxysacchar simplicia hic adscribi possunt, quia tamen multipliciter componuntur, in compositos syrupos distuli.

COST. DE albelach. *Non docet qua aquæ mensura, quod palmularum pondus sit incoquendum. Si exemplum syrupi ziziphorum sequi velimus, tantum esset palmularum, quantum Ziziphæ centum pendent, assumendum & quaternis aquæ libris incoquendum ad dimidias. sed quia palmulæ lenta, pinguique substantia ziziphis longe præstant, & maiorem quoque aquæ mensuram videntur postulare. Committendum ergo id erit pharmacopæi dexteritati, ne apozema, quod decoctum vocant, consistentiæ sit crassioris, quam vt in syrupi consistentiam duci possit saccharo adiecto. cuius, licet non meminerit, quia tamen ducendum hoc medica-* C *mentum ait in syrupum, superiorum exemplo saccharum admonet adijciendum.*

DE SYRVPIS COMPOSITIS

MESVE.

HACTENVS syrupos simplices, & iulepos descripsimus. nunc compositos aggrediamur, primum refrigerantes ferè, postea calfacientes, & roborantes.

CHR. HAEC est secunda pars principalis huius sextæ diuisionis, in qua postquam posuit iuleb, & syrupos simplices, nunc prosequitur compositos, licet D inter compositos intermisceat syrupũ acetosum simplicem, quem tenet medium inter simplices, & compositos. Et primo, ponit syrupos, qui magis conueniunt ad digerendum materiam calidam, quia plus attinent complexioni frigidæ in eorũ virtute, & subsequenter ponit illos, qui principaliter conueniunt ad digerendum materiam frigidam, nam cum eorum complexione plus attinent caliditati. Et licet aliqui syrupi, in hac prima parte positi etiam simul conueniant ad digerendum materiam calidam, & frigidã, sicut inferius declarabitur, tamen in eorum complexione plus attinent gradui frigiditatis.

MAN. COmpositos hoc vocat, quia præter sacch. aut mel, ex pluribus, quam ex vna re constant.

SYrupos ex succis fructuum medicamentosis, præsertim refrigerando, & adstringendo, & obiter ex succis herbarum etiam calfacientibus, simplices explicuimus: compositi supersunt, inter quos Mesues acetatum, ex aceto, aqua, saccharo recenset, quamuis minimum sit compositius. Frigidi autem hi aduersus bilioſos affectus, & sanguineos sunt efficaces, vt calidi ad pituitosos, & melancholicos, nisi quibus melancholia feruet. Primum autem compositos ex succis fructuum docebimus, quo ordine simplices prius sunt descripti.

MESVE.

SYRVPVS papaueris ad catarrhũ, & tussim causam insomniæ, Fit præsertim ex capitum papaueris albi, & nigri, ana drach. lx. coctis in lib. iiij. aquæ pluuialis, ad consumptionem † lib. ij, & dimidię. tunc percoquantur cum *Vulg. addit.* sacchari albi, & penidiorum, ana vnc. iiij. *i. & s.*

SYRVPVS de papauere. duæ descriptiones syrupi de papauere ponuntur in hoc antidotario à CHR. Mesue, sed ista prima, quæ ponitur est magis in vsu; licet, & alia quæ, sequitur magistraliter conueniat, vt de ipsa inferius declarabo: valet enim iste syrupus principaliter ad prouocandum somnum, ad sitim extinguendam, assumendo de eo vnc. ij. de sero vna hora post cœnam, & etiam de mane si expedit vna hora post prandium: reprimit enim vapores calidos, & acutos qui sunt causa vigiliarum. etiam sua frigiditate caliditatem superfluam remittit, prohibet etiã descensum catarrhi acuti ad partes pectoris, & pulmonis. Cõfert etiam tussi siccę, & asperitati gutturis, & cannæ, assumptus tempore congruo, & cum modo, & aqua conuenienti talibus dispositionibus. Reci. papaueris albi, & rubei, & proprie capita eorum, cum semine, supple.

ADDITIO.

Duos describit syrupos de papauere, tamen primus magis conuenit ad somnum prouocandum, quam sequens.

LONGA nimis videtur hæc decoctio, adeo, vt in MAN. recentibus vim perdat. Tutius est coquere, donec tabescat, nec amplius.

GALENVS in diacodio hunc terminum decoctionis non SYLVII. vult tam longum in recentibus præsertim capitibus, quia vim perdit, sed donec ipsa capita coquendo tabescant. Potest fieri ex solo semine, sed præstat ex capitibus cum semine decoctis ipsum componere, quod in capitibus vis refrigeratoria sit insignior, vt indicat opium ex his præsertim, nigri incisis, emanans liquor maxime omnium narcoticus. Huic syrup. simplex vsu frequentior, quam sequens, catarrhum calidum, tenuem, & acrem, in asperam arteriam sistit, quia frigiditate sua cogit, & crassum efficit humorem, ob id ad fluendum ineptiorem. In quem vsum diacodion adhibet Gal. Caloris quoque incendium extinguit, somnum conciliat, sitim sedat, guttur lenit. Tussim quoq; ab eodẽ catarrho siccam finit, aut saltem mitigat. sicca autem est, quod nihil materiæ tenuioris, & efflationem tussis materiam eludentis expectoratur, & lentore suo gutturis asperitatem lenit. Pro pluuiali aqua quidam malunt fontanam, & coquunt ad consumptionem tantum libræ vnius, vel vnius, & dimidiæ in formam iulepi. Capita autem papaueris sint recentiora, quia frigidiora sunt, & diu minus coqui desiderant, quam sicca: somnum quoque conciliat, tamen per se refrigerando, & humectando sumptus vncijs duabus hora somni, tum per accidens mitigat tussim vigilias excitantem. Eadem vi sit in

extinguit, à calido, & ſicco naſci ſolitam. Papaueris non nigri, ſed rubri legunt nonnulli, quod papauer rhœas eſt Dioſcoridi refrigerans, & omnibus ſuis partibus ſomnum concilians, ne putes cum quibuſdam ipſum anemonem eſſe calidam herbam.

MESVE.

Syr. dinars ſeu de bizātijs.

SYRVPVS Bizantinus ad icterū, & febres putridas, biliosas, & phlegmaticas ſolutu cōtumaces. Recipit ſucci intybi, & apij. ana lib. duas, ſucci lupuli, & bugloſſi hortenſis, vel ſylueſtris, ana libram vnam. feruefiant ſemel, & purgētur, eius ſucci clarificati lib. quatuor igni lento coq; in ſyru. cum ſacch. lib. duabus, & dimidia. Interdum acetum menſura ſuccorum purorum dimidia incoquitur, interdum roſarū vncię duæ, glycyrrhizæ vnc. dimidia, ſpicæ nardi drachmæ duæ, ſeminis aniſi, fœniculi, apij, ana drachmæ tres ſuccis incoquuntur, & vi mirus euadit.

CHR. *Syrupus de bizātijs duplex.*

ISTE ſyrupus de bizantijs, dupliciter autem reperitur. vno modo ſecundū ſimplicem deſcriptionem, alio modo cum additione, quæ in fine huius capituli ponitur, & vocatur ſyrupus de bizantijs cum additione. Et, vt ſic habet diuerſas operationes efficere. Iſte ſyrupus eſt valde famoſus, vnde habetur in continuo vſu propter eius excellentiam, & iuuamenta, & maxime in febribus difficilis eradicationis compoſitis, vt cholericis, & phlegmaticis: & vt ſic confert febribus de materia mixta, vt ex phlegmate, & cholera. Vſus tamen eius eſt magis conueniens tranſacta nona die, aut ad minus ſeptima, & ſic practicatur. Sed hic notandum, quod ante ſeptimam vtimur communiter in iſtis febribus pro digeſtiuo, noſtro ſyrupo de duabus radicibus, aut acetoſo ſimplici cum aqua fęniculi, & tertia parte mellis roſati colati, vel media parte cum aqua ſimplici endiuiæ tantum, vel fęniculi tantum, vel endiuiæ, & fęniculi ſimul, ſecundum quod plus, vel minus prædominatur materia phlegmatica, vel cholerica in dictis febribus. Prædominante vero materia cholerica, vtimur ſyrupo ſimplici, vel acetoſo compoſito cum quarta parte mellis roſati colati, & cum aqua fœniculi, & modico aquæ endiuiæ: ſi vero aliquid aquæ fęniculi ponitur, eſt valde modicum. Prædominātē vero materia phlegmatica vtimur ſyrupo acetoſo compoſito, vel ſimplici, ſi aliud membrum læderetur ab eo cum æquali proportione mellis roſati colati, & cum aqua fęniculi, & cum modico aquæ endiuiæ. Mel roſatum principaliter ponitur cū prædicto ſyrupo ad digerendum materiam phlegmaticam in ſtomacho, ipſam ſubtiliando, & abſtergendo, & ad ſtomachum confortandum. Et ſyrupus de bizantijs cum additione eſt magis conueniens in declinatione febrium, quam ſyrupus de bizantijs ſine additione: quia magis aperitiuus, ſubtiliatiuus, confortatiuus membrorum, & præparatiuus reſidui materierum ad expulſionem.

Quonā tempore bizātinus compoſitus ſit exhibendus.

MAN. BARBARA certe eſt hæc inſcriptio, & ſi id notat, quod verba ſignificant, auaritiam oſtendit, quæ a bono, & viro, & medico debet eſſe aliena. Efficax tamen eſt ſyrupus, & multi vſus in longis febribus, præſertim ab atra bile factis. Accipe eius clarificati lib. iiij.) Ideſt pro quibuslibet. iiij. lib. accipe ſacchari lib. ij. ſer. Et quandoque) Parant cōmūniter vtroque modo, cum aceto videlicet, & abſque eo: dum tamen ſimpliciter ſcribitur, acidus eſt accipiendus.

COQVENDO deſpumentur, & clarificentur, & colentur ſucci. Si hunc vis obſtructa potentius aperire, adde acetum album, apium, petroſelinum, fœniculum, & alia vel ſplenica, vel hepatica, vel nephritica: aut ei iunge vtendi tempore ſyrupum de radicibus, vel duabus, vel quinque. Syrupus de quinque radicibus ad eadem efficacior proximus viribus ſyrupo Bizantino, incerti eſt autoris. Accipit radicum apij, fœniculi, petroſelini, aſparagi, ruſci, ana vncias duas. coque in lib. ſex aquæ fontis ad tertiæ partis conſumptionem, expreſſum percoquitur cum ſacchari lib. tribus, addendo ad finem aceti vnc. octo. Alij addunt decocto ſeminis apij, fœniculi, petroſelini, ana vnc. vnam, & in libras decem aquæ coquunt ad dimidias. Expreſſum percoquunt cum mellis potius quam ſacchari libris quatuor. SYLVII

MESVE.

Syr. viuus ſimplex.

SYRVPVS acetatus ſimplex materias calidas frigiditate, tenuitate vero craſſas, & glutinoſas ad expulſionem apparat. Galeno etiā in partibus remotis, ad quas eſſentiæ ſuæ tenuitate alia quoque medicamenta affectus in his contumaces victura conuehit: humorem tamen melancholico ſibi temperamento affinē iuuare non videtur. Recipit aquæ fontis libras quatuor, cum ſacchari libris quinque: coquantur in vaſe lapideo ad dimidias ſemper deſpumando, carbonibus accenſis, aut flamma exigua, & ſine fumo. tunc adde aceti albi clari, libras duas. ſi autem valētiſſimum vis, libras quatuor: ſi viribus mediocre lib. tres, & percoque in ſyrupum. Datur ab vnc. ij. ad vnc. tres cum frigida.

CHR.

SERMO in ſyrupo acetoſo. Hic autor ponit deſcript. ſyrupi, acetoſi, & virtutes, & operationes eius. Eſt enim multum famoſus, & excellens, efficax, & mirabilis in digerendo materiam ſubtilem cholericam, & acutam, vnde ſumme confert cholericis febrientibus. Ineraſſatiuus, enim eſt materierum ſubtilium, & extinctiuus ſuperfluæ caliditatis, & ſitis, aperitiuus oppilationum, prouocatiuus vrinæ, & alias quam plures habet operationes efficere. Et iſte ſyrupus acetoſus ſimplex eſt minoris infrigidationis malarum complexionum calidarum, quam ſyrupus violatus; ſed eſt maioris aperitionis, & prouocationis, & prohibitionis putredinis malæ, & venenoſæ, ideo multum confert tempore peſtilentiæ, & febribus peſtilentialibus aſſumptus cum aqua bugloſſæ, vel meliſſæ corruptioni aeris reſiſtendo. ipſum autem Galenus ſumme commendat xi. therapeuticæ, & de ipſo multum confidit in diſpoſitionibus putredinalibus, niſi ſit nocumentum magnum in ſtomacho, & ſenſibilis læſio in neruis per frigidum. Et iſte ſyrupus per ſe ſolum aſſumptus cum aqua ſimplici, vel endiuiæ principaliter cōuenit in digerendo materias calidas, & ſubtiles. Et ſubdit auctor quod poſſe eius etiam extenditur in materias frigidas, craſſas, viſcoſas, & adhærentes, hoc autem habet intelligi ſi ſit admixtus cum

alio

alio syrupo calido, & melle rosato colato, vel alio syrupo compósito absque aceto, de quo statim dicemus, vel lymphatus cum aqua apij, vel fœniculi, & simílibus calidis aquis aperitiuis, & sic conueniret ad materias frigidas, admixtus tamen cum calidis sub debita proportione. Et sic apparet solutio dubij, quod ipsemet tangit in litera dum dicit. Et nos quidem diximus de isto, quod facit penetrare medicinas simplices, quæ cum ipso administrantur in partes, quas forsitan non penetrarent, & facit eas acquirere sectiones diuisiuas duri, & difficilis, & cur hoc etiam remanet cum ipso virtus infrigidatiua, & incisiua. Et componitur solum ex zuccharo, aqua, & aceto, secundum proportionem positam ab auctore, & litera est clara.

MAN. ET hoc quidem Galenus testatur.) Galenus nusquam huius meminit, sed oxymelitis. Propter similitudinem, & communitatem.) Hippocrates, & Galenus, acetum iuuat eos in quibus amara: lædit summopere in quibus atra bilis dominatur: magis tamen mulieribus quàm viris est inimicum, quia vterum lædit. In leui.) Si videlicet non vis multum acidum. Et in forti (id est, si vis multum acidum, Cum aqua frigida, &c.) Non exprimit quantitatem aquæ: nos autem duplam aquam miscemus, & ex herbis potius elicitam, quam naturalem.

SYLVII. AFFECTIBVS biliosis saluber, quia bilem tenuitate, & caliditate furiosam frangit, crassat, extinguit: humores autem crassos tenuat incidit, obstructiones aperit, vrinas mouet, sudores. Quæ contraria potest, nimirum contrarijs constans substantijs etiam aceti ratione. Cum autem acetum sit frigidum siccum, viribus maxime, & humor melancholicus frigidus siccus, & melancholia extincto iam calore frigida sicca Galeno dicatur, ob id humores, & affectus melancholicos augere videtur acetum, præsertim in mulieribus, quia vterum lædit Hip. lib. 3. rat. vic. acu. & eius ratione syrupus, acetatus tamen, quia hos humores, & similiter crassos, lentos expulsioni apparat tenuando, incidendo, meatus aperiendo, saluber etiam est affectibus melancholicis, vt quartanæ, libro 1. ad Glauconem, & splenicis remedijs sumendis, & admouendis miscetur in methodo medendi, & lib. 9. cap. ph. p. putredini etiam resistit, vt acetum, ob id pestilentibus febribus est saluberrimus cũ aqua bu. glossi, melissophylli, & alijs partes principes roborantibus. Non abs re autem in vase lapideo, aut siliceo, aut terreo vitrato coquit. Nam acetum à vase æneo, æruginosum aliquid contrahit, & corrodens. Quod autem Galeno authore hac ei syrupo vim tribuit, rerum affinitate fecit: id enim Galenus oxymelitti tribuit, à quo hic syrupus nullo differt, nisi quòd mellis loco, saccharum mellis speciem accipit, &, quod crassius coquendo efficitur, quam Galeni oxymel, ad diuturnam custodiam. Potest tamen hic syrupus, vt Galeni oxymel parum coqui, æstate præsertim, & fiet liquidissimus, clarissimus, iucundissimus in hos omnes affectus, vt quotidie experimur, potius, quam tantam crassitiẽ ex multa coctione natam aqua, vel dulci, vel destillata dissoluentes, præsertim quibus affectibus tumetur. Acetum autem album tenuius, & potentius alio est.

COST. SYRVPVS acetosus. *Licet eius sacchari, quod sponte ex arũdine saccharifera effluit Galenus ignarus non fuerit, quando eius etiam Dioscorides meminit, factitij tamen, & vulgati, quod norunt Arabes, nunquã meminisse plane constat. Sed mendum hic esse in Mesue codice ex ijs verbis apparet, quibus, continuata cũ illa periodo oratione, qua testimonium citat Galeni, subdit, quod licet videatur id de quo agit, ineptum, vt ad atrum humorem conferat, confert tamen adiuuãdo medicamentorum penetrationem, quæ verba de aceto dici, & ex Galeno desumi nulli dubium est. De aceto igitur non de syrupo ex saccharo, & aceto Galeni affert authoritatem, quod ad omne humoris genus conferat. propterea que legendum videtur.*

Et hoc quidem de aceto Galen. testatus est, &c. *ita enim plana sunt omnia. Porro acetum ex albo vino expetit, quia tenuiorum partium. alibi etiam diligit, eadem de causa, vetustum.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus cum radicibus, bilem crassam, & auulsu difficilem, ac pituitã incidit, terget: obstructa hepatis, lienis, renũ aperit. Recipit radicum apij, fœniculi, intybi, ana vncias iij. seminum apij, fœniculi, anisi, ana † vnciam. i. seminis inty bi vnc. dimidiã: hæc omnia igne lento coquãtur ad dimidias in aquæ fontanæ lib. x. † tunc additis sacchari lib. iij. clarificetur. deinde acetum additur quãtũlibet pro scopis, vt dixi nuper, varijs.

† 3. viij.

† expressũ vbi est.

MODVS syrupi acetosi cum radicibus scilicet duabus de quinque radicum numero. Iste syrupus est multum in vsu. Est efficax in dirigendo materias mixtas, & phlegmaticas, sic etiam summe confert febribus compositis, & phlegmaticis; tamen eius virtus, efficacia, & operatio est plus ad materias phlegmaticas, quam cholericas, eo quod sua complexio est tendens ad primum gradum caliditatis, & siccitatis. licet huius syrupi descriptionem ingrediatur acetum, & a quibusdam vocatur syrupus de radicibus temperatus, acetosus, & à quibusdam vocatur acetosus de duabus radicibus: & à quibusdam vocatur acetosus compositus, & sic ab eisdẽ qñ acetum in ipso ponitur, vocatur syrupus temperatus de radicibus, sine aceto vocatur compositus sine aceto. Et his tribus modis vocatur generaliter ab omnibus cum aceto, vel sine, quando in ipso non ponitur. Sed statim insurgeret dubium. Nam statim diceret aliquis, quomodo iste syrupus dicitur de duabus radicibus, cum eius compositionem ingrediantur tres radices, scilicet radix fœniculi, apij, & endiuiæ. Dicendum, quod radices absolute prolatæ sunt quinque numero; scilicet fœniculi, apij, petroselini, bruscí, & asparagi, de quarum numero solum duæ ingrediuntur. endiuia vero non est de numero earum quinque. Et est simile, sicut si diceremus de vno syrupo, qui componitur ex duobus seminibus calidis, vel frigidis, vt semine anisi, fœniculi, vel ex semine cucumeris, vel cucurbitæ, & licet ingrederetur semen lenistici, & endiuiæ, non propter hoc vocaretur nisi syrupus de duobus seminibus calidis, vel frigidis. Nam semina calida absolute prolata sunt solum quinque, semen anisi, fœniculi, ameos, carui, & cymini. Quidam autem, & forsan melius dicunt, quod sunt semen anisi, & fœniculi, & petroselini, bruscí, asparagi, sicut aqua quinque radicum fit ex quinque radicibus iam dictis: vtrunque tamen dictum potest saluari. Semina vero cõmunia frigida absolute prolata sunt etiã quinque, s. semen cucumeris, cucurbitæ, peponum, melonum, & citruli. Et sic etiam sunt quinque radices ex quibus fit aqua destillata, quæ est multum calefactiua, ac etiam aperitiua. Et aqua ex suprascriptis quinque seminibus frigidis est multum diuretica prouo-

CHRI.

Dubium.

Responsio.

Semina calida absolute prolata quot.

Semina frigida absolute prolata quot.

catiua vrinæ, etiam alteratiua ad frigidum. Et sic tales aquæ denominantur ab eis. Prima dicitur aqua de quinq; radicibus. Secunda vero dicitur aqua de quinque seminibuscommunibus, & vtraq; multũ est in vsu, & sic apparet solutio quo ad dubium. Iste syrupus licet nominetur alio trium modorum iam dictorum ab aromatarijs, tamen nominatur vt plurimum, syrupus acetosus compositus, vel syrupus cõpositus sine aceto, & hoc quando acetum non ingreditur: & vt, sic habet diuersas operationes efficere ratione virtutis aceti, & non est tantæ caliditatis cũ acetum ingrediatur, sed est aperitiuus oppilationũ, subtiliatiuus materiarum crassarum, incisiuus, prohibitiuus putredinis, & malæ qualitatis, quando autem est sine aceto, est eiusdem virtutis cum supradicto, & nou lædit stomachum, & membra neruosa, est etiam prouocatiuus sudoris, & vrinæ, & præparatiuus materierum facientium febrem ad expulsionẽ, vnde vtimur eo communiter in principio febrium phlegmaticarum cum melle rosato colato distemperato cum aqua fœniculi, vel alijs aquis similibus, & compositus cum aceto plus confert attinentibus alicui caliditati cum viscositate, sine aceto autem plus conuenit materiebus frigidis crassis. Conuenit etiam iste syrupus oppilationi hepatis, renum, splenis. Et hic notandum, quod sicut communiter vtimur syrupo de bizantijs in processu febrium putridarum cõpositarum. sic in principio earundem vtimur isto syrupo acetoso, vel sine aceto.

MAN. HOc frequenter vtimur, vocamusque acetosum compositum.

SYLVII. NAM si imbecillum vis, aceti lib. v. addis: si valentissimum, decem: si medium, lib. vij. & s. Sed hic aceti modus atq; adeo primus, in hoc syrupo, & in præcedente nobis est molestus. præsertim quibus frigidus est ventriculus, quem vt cæteras partes neruosas acetum lædit. Ob id etiam Galenus mel duplum aceto miscet, & melli duplam aquam. Mel quoque aquam prope duplam saccharo vbique miscet. Quineriam sepe sine aceto hic syrupus fit, & tunc de duabus radicibus sine aceto dicitur, quia ex radicibus quinque vreticis, apij, fœniculi, petroselini, rusci, asparagi, duas tantum recipit. Febribus pituitosis, quam biliosis, aptior est, quia modice calet, & ijs incipientibus, vt Bizantinus paulo valentior procedentibus.

COST. MODVS. *Quibus acrior est ventriculi sensus, vel ne exulcerentur intestina discrimen, & omnino, quibus infensum est acetum, sine aceto parandum hoc erit medicamentum. acetum vero quum miscendum erit, Mesue etiam silente, coquendum erit.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus de succis herbarum. Recipit succorum syrupi byzantini partes tres, sacchari partes duas, aceti partem vnam.

CHR. PER succos, vel succum, syrupi dinarij intelliges succos quatuor positos in syrupo dinarij, scilicet lupuli, buglossæ, apij. & endiuiæ, de quibus omnibus accipe lib. iij. zuc. lib. ij. aceti. lib. i.

MAN. EST fere bizantinus, nisi quod in hoc minus additur aceti.

COST. MODI acetosi de suc. herb. *Supra quum de bisantino syrupo agit, ait interdum succi lib. iiij. dimidiam aceti partem adijci: hic vero tertiam aceti partem sumit. Sed quod in præcedenti syrupo acetoso admonet, quod etiam Galenus de oxymelite, quo valentius imbecilliusve expetitur, eo etiam plus minusve adijcitur aceti.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de succis fructuum, refrigerat: ob id sitim sedat, ardorem bilis, & febrium, & phlegmones, aut intemperaturæ calidæ, cordis, ventriculi, hepatis, extinguit. Recipit succi granatorum † acidodulcium, & acidorum, ana partes tres. coque igni lento ad tertiæ partis cõsumptionem. biduo claresceere permitte. eius partes duas iulepi partibus iij. vel pluribus, vel paucioribus percoque. † mulcer.

MAN. EADEM fere descriptio supra, nisi quod ibi tantum acida, hic acida, & dulcia granata accipiunt. Loco huius officinę parant oxysaccharum vocatum.

COST. SYRVPVS acetosus de succ. fructuum. *Granata muza vocat, quæ media sunt inter dulcia, & acida saporis, & facultatis. Horum succum si vt purũ reddas, decoxeris ad tertias, tũ duabus huius partibus tres Zulapij partes rursum incoxeris, vix acidi saporis aliquid retinebit, vixq; calidioribus ijs affectibus conferet, ad quos commendatur. præstabit igitur fortasse succum per lineam linguam expurgare.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de succis, & aquis fructuum, ventriculum præsertim calidum roborat, ob id vomitum etiam prægnantium, & fluorem alui biliosum sistit. Recipit succi granatorum acidodulcium, cydoniorum, pomorũ, pyrorum, mespilorum tricoccorum, singulorũ parem portionem: aquæ, cui rhus, & vna † oxyacanthæ incoctæ sint partem. i. & dimidiam, sacchari partes tres. coque in syrupum. † berberi.

CHR. AVIC. in v. can. Similiter, & Serapio in proprio antidotario describunt syrupum similem huic de fructibus. Et est zarur, vel zaror secundum. Simonem Ianuensem in synonymis, quidam fructus similis pyro in figura, & paruus, & vocatur a Siculis apud quos nascitur arbor eius zarore. quidam Sorbam putauerunt, sed non est, quamuis eiusdem virtutis sit in omnibus. Stephanus vero mespilam dicit. sed nõ est, nam ipsa gubeira vocatur arabice, etiam zarurum pro zaror scripsit, hæc ille. quicquid sit, ponerem sorbam hic pro zarur.

MAN. ZARVR, idest, mespilorum. Nullam acredinem præterquam à granatis habet. magni tamẽ vsus esset si pararetur, in vomitibus, & ventris fluxibus coercẽdis. possumus tamen & hoc, & quatuor iam descriptis, pro embammatis condimentisve ciborum vti.

COST. MODVS syrupi acetosi de suc. & aquis fruct. *Zarur mespila tricocca Sylui, interpretatur qd non improbo, si ij nostri sunt azaroli, sunt enim acidi, & sane*

sanè palato non ingrati. Est tamen Zarur Arabibus generatim mespilum non tam vnum, quam alterum, neq; temere vulgatum mespilum priusquam mite euaserit hic ad vsus propositos vsurpabitur.

MESVE.

SYRVPVS acidus ex cydonijs, stomachum roborat, & naturam calore dissolutam, ob id vomitum cohibet, sitim tollit, fit ex succi clari cydoniorum acidorum partibus x. aceti parte una, & semis, sacchari partib. duabus.

SYLV. RASIS lib. 9. ad Almansorem huic similem habet syrupum ex cydonijs. Obserua hic pro succi quantitate immodica saccharum parcius.

B

COST. ACETOS de citonijs. *Acida sunt cydonia, & exprimendo succo apta tunc maxime, quum maturuerint, antea vero ob saporem, quem astringentem habent, molesta, & fere succi expertia.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de pomis, cor, & ventriculum roborat, sitim sedat; fit, vt syrupus acidus de cydonis.

COST. ACETOSVS de pomis. *Sumendus, & hic acidorum pomorum succus, quando ad exemplum superioris, ait parari.*

MESVE.

C

SYRVPVS acidus ex prunis potenter refrigerat, ob id magnam sitim sedat, intemperiem calidam partiũ internarum cum febre, & sine febre extinguit: & ebrietatem, & vertiginem, & vomitum sistit, cordis tremorem, & syncopen sanat. Fit ex succi, seu aquæ prunorum acidorum, granatorum acidorum, & tamar Indorum ana lib. j. succi acidi citrorum lib. dimidia, cum sacchari lib. j. igni lento coctis. Datur cum aqua frigida, vel aqua niuis. Si absque saccharo coquitur ad crassitiem, sapa quædam fiet.

MAN. AQVÆ tamarindorum, & prunorum nescio quo pacto velit, vt fiant, ita vt a succis differat, nisi per coctionem, vel macerationem. Ac redo vero citri, nescio quare hic vocetur aqua, cum superius appellauerit eam succum, vtcunque tamen paretur, vtilis erit in his, in quibus a Mesue commendatur.

D

SYLVII. AQVA hic, vel succus est, vel prunorum, & tamar Indorum decoctum, minus quam succus efficax.

COST. ACETOSVS de prunis. *Ex recentibus prunis posse aquam destillatione elici certum est. Sed, & ex tamarindis aqua dilutis, vel incoctis, eodem modo. Quin, & ex acida citri substantia elicies: sed saporis nihil seruabit. Puto ergo sumendum succum prunorum punicorum, & acidæ citri partis, tamarindorum vero, quorum nobis recentium non est copia, dilutum, vel decoctum. Ita quidem si hic seorsum, sine saccharo simul decoquantur, consistentiam adipisci possunt, (vt hic author admonet) sapæ; quam destillati liquores quantàuis coctione non assequentur.*

MESVE.

SYRVPVS alteracidus de Pomis, ad tertianas exquisitas, & ardentes æstiuas, sitim ventriculi, & hepatis intemperiem calidam. Recipit succi malorum acidorum, granatorũ acidorum, vuarum agrestium, ana lib. j. aquæ rosarum, aquæ, cui infusi sunt tamar Indi, & pruna, ana lib. j. & s. succi intybi cocti, & despumati, & aceti, ana lib. ij. sacchari lib. viij. Conditur a quibusdam caphura. Datur cum aqua frigida, vel melonum hyemalium.

HIC quoque si pararetur, & vtilis, & suauis esset, amota tamen camphora. ET da cum aqua melonum.) Melones hyemales credo esse, quia apud nos conseruati ad hyemem, non edi consueuerunt, suntque citris, & colore, & forma similes, sed colore magis. MAN.

DELICATVS est, ac vtilis, ablata tamen caphura. Hi melones sunt citrĩ forma, & colore, in hyemem seruari soliti. SYLV.

ACETOSVS de pomis. *Vuæ agrestes, quarum succum expetit hic, vbi refrigerium quæritur, non maturæ, quæ vinosi non parum retinent; sed immaturæ sunt sumendæ, omphacium, quod ex his paratur, domesticarum vuarum omphacium superat frigiditate, viq; astringente, qua bilis acrimonia retunditur. De camphora, quam etiam addit, quid dicam non sat scio, qui incertus sum, frigidòne, an calido prædita sit temperamento. Tutiorem ego partem deligerem prætermittendi, vbi refrigerio est opus, præsertim etiam ob odorem multis ingratum, ex quo dolore capitis corripiuntur multi. Melones hyemales angurias fortasse intelligit, quæ postrema autumni parte matureſcunt, qui hyemem attingit.* COST.

MESVE.

SYRVPVS alius acidus de pomis eadem promittens. Recipit succi pomorum acidorum lib. j. succi acidi citri lib. s. iulepi boni lib. ij. Datur cum aqua niuis. Si maceraueris seri cum cocco baphica tinctum succis prædictis, valentius corroborabit.

ALIVS quoq; acetosus de pomis vocatus, magni vsus esset in siti sedanda, non in acutis febribus tantum, sed & æstatis tempore in sanis, & præcipue bilioſis, setam tamen illam ergo dimitterem. MANA.

SERICVM quidã malunt auferre, & morbis bilioſis æstate feliciter vsurpant. SYLV.

ACETOSVS alius de pomis. *Si sericũ ad affectus cordis valet (quod illi tribuunt) ad ardentes febres in iuuene, & æstiuo tempore non habeo suspectum, etiam infectum, quod refrigerandi, & astringendi, proptereaque in tinctorio cocco frenandæ bilis vim habet.* COST.

ME-

MESVE.

SYRVPVS acidus ex manna febri æstuāti, & cum syncope confert, ac siti inexpletæ, tussi siccæ, ventriculi, & hepatis inflammationem sedat. Accipit mannæ vnc. iij. in succi intybi cocti, & purgati lib. j. macerandas in vase lapideo. Deinde si mul feruefiant, manibus fricentur, colentur, post cum aquæ rosarum, succi granatorum acidodulcium, ana lib. j. succi vuarum agrestium, succi acidi citrorum, ana lib. s. sacchari lib. iiij. percoquitur.

MAN. ILLE vero, qui inscribitur alterniabin, ex recentiorum videlicet manna confectus, præter alterandi vim, alvum quoque modice leniret. Quod quidem vt vehementius facit ille, qui post eum scribitur sub titulo Acetosi solutione educentis bilem, & vim purgandi habet; præcipue scāmonio superaddito; ita minus iucundus est.

COST. SYRVPI acetosi alterniabin. *Lenire hoc posse asperi tatem gutturis, quæ ex acribus est a febre vaporibus, existimo, mannæ, & sacchari gratia, at lenire alvum, (vt Manard. ait) uncias mannæ ternas succi endiuiæ libris quaternis commistas non puto, si ea hic mensura sumatur, qua syrupi.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus, chalogogus, & refrigeratorius. Recip. pruna passa, myxa, ana centum, tamar Indorum libram dimidiam, myrobalanorum citrearum vnc. iiij. succi rosarum recētium vnc. iij. mannæ, casiæ, ana vnc. iij. & semissem, sacchari lib. iiij. Fac syrupum, post aceti lib. ij. succi granatorum acidorum lib. j. & dimidiam, percoq; igni lento cum scammonij drach. vj. panno tenui illigatis, & sæpe confricatis.

SYLV. HVIVS imitatione syrupos vnius humoris, vel plurium, vel omnium purgatorios ad præcautionem, vel curationem morborum, præsertim longorum, describūt medici, potiones multo iucundiores ægris, quam ipsa purgantia medicamenta, vel saccharata, vel liquore aliquo soluta, vt ad pituitam purgandam, ex radicibus fœniculi, apij, petroselini, polypodij, sem. anisi, anethi, fœnic. ameos, cnici, hyssopo, calamintha, pulegio, & similibus, cum agarico, turbith, & similibus: ad melancholiam, ex radicibus capparis, tamaricis, polypodij, lapathi, asplenō, phyllitide, adiātis, buglossis, lupo, fumaria, floribus cordialibus, epithymo, sennæ folliculis, & sero lactis, præsertim caprini.

COST. MODI syrupi acetosi sol. ed. *Cur prima hic vbi malui solutio quæritur sumantur sicca potius, quā recentia, admiror. Acetum vero, & acidi punici succo corroborando ventriculo, & purgantium medicamentorum violentiæ temperandæ, immo, & temperandæ bili, quæ ad ventrem vi medicamenti ducitur, non importune adduntur.*

MESVE.

SYRVPVS contra catarrhum calidum, coryzam, pleuritidem, tussim. Recipit zizipha, & myxa, ana centum, violarum, mannæ, ana E vnc. j. glycyrrhizæ, florū bugloſſi, ana † vnc. j. & s. † drac xij. sem. maluæ, cydoniorum, ana drach. vj. sacchari lib. ij. succi mali granati dulcis lib. j. fiat syrupus.

NESCIO quomodo ex his fructibus possit fieri syrupus, nisi decoquantur, quare cum in fine dicat, fiat syrupus, intelligere nos facit, vt cōquerentur. MAN.

COQVI omnia debent in aqua, nodulo ex seminibus imposito. SYLV.

SYRVPVS *conferens ad catarrhos. Violas hic recentes maxime probarem, qui aridis omni, vel sapore, vel odore expertibus parum inesse lenientis facultatis certus sum. Sed, & boraginis flores, quum quærit, si recentes non sumpseris, frustra adijcias, quid enim aridis ipsis virium supereſt? non concurrunt autem vtriusque, & violæ, & boraginis fundendi flores tempora, quare pro violis, quarum hic vnciam vnam quærit, earundem violarum saccharo asseruatarum, qui vncias duas sumpserit, & pro bugloſſi floribus, si recentes non habuerit, qui eosdem saccharo conditos, sed duplo pondere vsurparit, a Mes. scopo nō aberraturum existimo.* COST.

MESVE.

SYRVPVS de cannis ad tussim, pleuritidem, sitim vtilis. Recipit succi granatorum dulcium † lib. ij. aquæ malorum † dulcium, & aquæ cannarum sacchari, aut pcni diorum, ana libram vnam, & dimidiam. † lib. iij. † de seni.

AQVÆ malorum de seni.) Seni nomen est regionis, sed nos ponimus dulcia nostratia, & per aquas intellige succos. MAN.

PER aquas, succos intellige. Mala vero dulcia nostratia substituimus pro malis Mesue de Senitarum regione, alij, mora, quibus fit diamoron, intelligunt. SYLV.

DE cannis. *Per aquam cannarum succum puto intelligendum arundinis sacchariferæ, cuius recētis copiam fuisse oportuit, vbi huius medicamenti auctor agebat, nobis eiuscemodi arundines ex Cypro, Creta, & Sicilia afferuntur, sed paucæ, & ferè aridæ. Venetijs tamen ex Creta allatos eius caules sine radice, ita virentes habui, vt humi positos germinasse, & in menses multos vixisse viderim.* COST.

MESVE.

SYRVPVS portulacæ valenter refrigerat, ob id sitim, febrium ardorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam corrigit. Accipit seminum portulacæ tritorum lib. j. horis xxiiij. macerandæ † in succi intybi cocti, & purgati, lib. † iiij. postea igni lento coque ad dimidias, & tunc cum sacchari † lib. ij. percoque in syrupum, additur interdum aceti lib. j. vel succi granatorum acidorum lib. j. & s. † Vas lapideo. † vi. vel vij. † lib. i.

ISTE syrupus de Portulaca interdum in vsu habetur, qui potest fieri duobus modis, vno modo, si accipiatur succus endiuiæ coctus, & depuratus, & addas zuccharum, tunc erit syrupus de succo endiuiæ, qui multum in vsu. Si vero addas reliqua, quæ in textu scribuntur, tunc erit syrupus de Portulaca. CHR.

Placet

MAN. Placet mihi æstate, atq; temperatura, & morbo bilioſis.

SYLV. POTEST ſuccus intybi cum ſuccis alijs refrigerantibus coqui ad vſus eoſdem. Syrupus quoque intybi a Gentile ſcriptus refrigerat, humectat, obſtructiones aperit, intemperiem calidam hepatis, renum, emendat, bilis acrimoniam frangit. Recipit ſucci intybi, & lichenis herbæ, ana lib. iij. roſarum, violarum, lentis paluſtris, polytrichi ana vnc. ſ. adianti albi, hordei mundati, ſeminum communium frigidorum ana vnc. j. cum ſaccharo quantum ſufficit, fac ſyrupum, aromatiza ſantalis albis, & rubris, & vua oxyacanthes, cui ſi cinnamomum, lignum, aloes, corticem citri aromatis gratia immittas, cor magis roborat: ſed minus refrigerat.

COST. PORTVLACÆ. *Meminit hic vaſis lapidei, vt ſæpe in ſuperioribus, quod maxime in ijs vſu venit, in quibus acetum venit: quod ſanè in æreo vaſe amaro ſapore inficitur. Sed diligẽtiores pharmacopęi ollis vitratis omnia incoquunt, quibus integri rerum omnium ſapores ſeruantur.*

MESVE.

SYRVPVS violatus pleuritidi, & tuſſi a cauſa calida prodeſt, fit ex violarũ vnc. ij. ſeminũ cydonij, & maluæ, ana † vnc. j. zyzypha, myxa ana † xx. cum aquę cucurbitæ lib. † vj. coque ad tertiam partem, & cum ſaccharo lib. † j. & dimidia fiat ſyrupus.

† drac. viij. † alij xxx. † alij vj. † alij lib. ij. † drac. vij.

Syrupus de violis confert tuſſi calidæ, & pleuriſi. Reci. violarum vnc. ij. ſeminum citoniorum, ſeminis maluæ ana † drach. viij. iuiubæ, ſebeſten ana xx. Et coque cum lib. vj. aquæ cucurbitæ vſque ad tertiam partem, zucchari lib. j. ſ. fiat ſyrupus.

CHR. ISTE ſyrupus eſt in vſu. Confert ad digerendum materiam ſubtilem cholericam, & eſt alteratiuus malæ complexionis calidæ, & ſiccæ. Confert etiam tuſſi ſiccæ, & factæ a materia cholerica ſubtili, & confert multum, & principaliter, & ſic communiter eſt vſus eius, vt plurimum aſſumptus cum aqua capilli veneris in principio, & augmento pleureſis, quod eſt apoſtema cholericum. Confert etiam tertianis puris aſſumptus cum aqua frigida ſimplici, vel cum aqua endiuiæ, licet eis etiam conferat iulep violatum, & ſyrupus acetoſus ſimplex, habet enim iſte ſyrupus virtutem lenitiuam, & eſt complexionis frigidæ, & humidæ in primo. Eſt etiam vtilis ad ſitim extinguendam ſub actuali frigiditate, aſſumptus cum quadruplo eius aquæ frigidæ. Confert etiam ad ſomnum prouocandum aſſumptus de ſero poſt cænam, cum æquali aquæ proportione cum ipſo.

In tertiana pura.

ADDITIO.

Iſte ſyrupus interdum in vſu habetur ſub nomine ſyrupi de violis compoſiti, ſed quando doctor ſimpliciter ordinat. Rec. ſyrupi violati intelligitur de illo, qui fit ex infuſione violatum, deſcriptionem cuius vide ſupra. Itẽ Meſ. in practica ſua ſermone in aqua cicerum, habet duas alias deſcript. tamen iſta eſt illis nobilior.

MAN. HIC vbiq; paratus inuenitur, & eo vtimur in pleuritide.

SYLVII AD pleuritidem, & alios affectus bilioſos efficax initio, & augmento, refrigerat enim, & humectat primo gradu, ob id tuſſim ſiccam iuuat, ſitim ſedat cum aquæ frigidæ quadruplo, ſomnum conciliat veſpere ſumptus vnc. ij. cum æquali aquæ portione, vel ſolus. Syrupus autem violatus abſolute eſt, qui ex violarum infuſione prædictus eſt. hic vero dicitur ſyrupus violatus cõpoſitus.

DE violis. *Licet ſeminibus cotoneorum, maluæ, iuiubis, ſebeſten, coquendas violas ponat, hæ tamen poſtremo loco, vbi cetera exacte fuerint decocta, me etiam ſilente addendæ ſunt, vt quæ (quod alibi Meſue) coqui diutius non ferunt.* COST.

MESVE.

SYRVPVS zyzyphorum raucitati, tuſſi, pleuritidi confert, fit ex zyzyphis † ſexaginta, violarum, ſeminis maluæ, ana † vnc. v. adianti albi, glycyrrhizæ, hordei mundati ana vnc. j. ſemi. cydoniorum, papaueris, melonis, lactucę, tragacanthi, ana drachmis tribus, coque cum aquæ fontanæ lib. † quatuor, & ſaccharo lib. ij.

† alij vi.

SYRVPVS de Iuiubis ſecundum deſcript. iſtam eſt in vſu, & ſic, non aliter præparatus, reperitur. Confert autem ad raucedinem vocis, & tuſſim factã a ſiccitate, & aſperitate cannæ, & gutturis, & confert apoſtemati cholerico, & omnibus paſſionibus pectoris, & gutturis calidis, aſſumptus in debita doſi, & habet operationes conſimiles ſyrupo violato ſtatim dicto, & adhuc fortiores, & maxime in diſpoſitionibus pectoris: attinet tamen alicui caliditati. Recipit iuiubas, &c. hordei mũdi, ſemen eſt notum, & amoto cortice tollitur virtus eius abſterſiua, & remanet virtus lenititia cum aliquali ſiccitate, eſt enim complexionis frigidæ in primo gradu verſus ipſum, & aqua hordei, quæ communiter eſt in vſu, non eſſet ſic conueniens, ſi fieret abſque cortice hordei, ſed bene plus ad nutriendum conueniret, reliqua ſunt nota. CHR.

ZIZIPHA vel ſerica, vt diximus, vocantur. Libræ 10.) Libræ 4. aquæ non valerent tot iuiubas continere, quare libræ numero centum, communis vſus eſt in calidis fluxionibus. Vtor tamen ego etiam in vlcere veſicæ, & valde confert. MAN.

ALII coquunt ad dimidias, colatum percoquunt in ſyrupo cum ſacch. lib. j. potius, quam lib. ij. Tuſſi ſiccæ, & aſperitati arteriæ, omnibuſque thoracis affectibus, & fluxionibus calidis confert, viribus affinis eſt violato, ſed eo minus refrigerat, vlceribus veſicæ etiam vtilis eſt, minus in vſu eſt hic compoſitus, quam ſimplex prius ſcriptus. Male hic legebatur zizyphorum lib. x. quod lib. x. interpretati ſunt pro lx. hoc eſt ſexaginta. Nam libris zizyphorum decem, &c. capiendis, aquæ lib. iiij. non ſuffecerint. Id addo, vt intelligas vitia contingere plurima ex notis ponderum, & numerorum, quæ nos ob id integra, aut propè dimidia ſcribimus. SYLVII.

DE Iuiubis. *Hoc craſſefaciendi vim habet inſignem, & eo nomine fluxionum acrium, ac tenuiũ initio conferre poteſt. Sed codex mendis ſcatet. Præterea iuiubas, de quibus alij, violarum, & ſeminum maluæ vnciæ, vt quærit ſingulorum quinque, vt Syluius legit, maiorem copiam liquoris, quam librarum quatuor ad coquendum poſtulant, maluæ enim ſemina decocta cremorem reddunt lentiſſimum, ad conficiendum ſyrupum ineptum, additis præſertim cydonij ſeminibus, tragacantha, & ſaccharo, quare cum veteri codice non uncias, ſed drachmas quinque legendum exiſtimo.* COST.

ME-

E

MESVE.

SYRVPVS papaueris ad tussim siccam, phthisim, catarrhum, insomniæ causam. Recipit papaueris albi,& † rubri ana drach. † quinquaginta, adianti alibi drach. xv. glycyrrhizæ, drach. v. zyzypha triginta, seminis lactucæ drach. quadraginta, seminis maluæ, & cydoniorum ana drach. vj. coque in lib. iiij. aquæ ad dimidij consumptionem, colatum cum saccharo,& penidiorum ana † vnc. octo in syrupum percoque.

† nigri. † alij 30. & in priore legunt. Vide diacodium in ecclegmatib.

† Vul. hab. drac. viij.

CHR. ISTE syrupus multum conuenit ad prohibendum descensum catarrhi calidi, & subtilis ad partes pectoris,& pulmonis, ipsum aliqualiter increasãdo. Est etiam somni pronocatiuus, & lenitiuus partium pectoris,& pulmonis, gargarizatus cum aqua capilli veneris, vel vngulæ caballinæ, idest farfarellæ, vel aqua frigida, vel alijs aquis cõuenientibus, in dosi, & cum conditionibus,& modis suprascriptis.

F

ADDITIO.

Aliqui addunt in fine præsentis syrupi vini cocti seu sapæ vnc. vj. & hoc, vt dirigat virtutes aliarum medicinarum ad pectus, sapa enim multum pectori amicatur. Vlterius notabis pro huius syrupi confectione, & etiam aliorum, quod semina mucilaginem facientia non sunt ponenda ad bulliendum cum alijs rebus, sed debent ligari in petia lini mundi, & sic virtus eorum transit ad syrupum,& viscositas retinentur, quæ syrupum redderet viscosum.

G

MAN. PAPAVER rubeum, est quod Græci ἀνεμώνην, & est calidum, quare potius legendum papaueris nigri.

SYLV. ALII papaueris nigri legunt, de quo nuper. Catarrhum calidum, acrem, tenuem, in pulmones ruentem prohibet increassando, lenit asperam arteriam, somnum conciliat. Datur ad thoracis partium affectus cum aqua adiantorũ, vel bechij. Semina mucilaginosa panno lineo ligata facultatem syrupi tradunt, mucaginem in linteo retinent, quæ syrupos nimium glutinosos redderet. Rarus vsu est, frequentior simplex nuper dictus. Competunt etiã hi syrupi papaueris, fluori aluj, & dysenteriæ post totius purgationem, aut quia somnum conciliat, qui fluxiones sistit, & coquit, aut quod intemperiem calidam siccam intestinorum a materiæ fere biliosæ, aut melancholicæ affluxu emendat. Diacodium,& ecclegma papauerinum in ecclegmatibus dicenda, idem prope possunt. Huc adsciturus eram syrupos alios thoracicos, sed calidos, nisi ante compositos frigidos absoluisse præstitisset.

H

COST. DE papauere. *Opportunissimum hoc medicamentum est initio destillationis, quando humor in fauces irruens, & tussim excitans ob tenuitatem educi excreatu non potest, tunc enim crassioribus agendum est, tenuem illum humorem cogentibus, ac densantibus, quod præstant simplicia hæc omnia, & interea papauer, quod quum præter album, rubrum quoque expetit, certum est per rubrum non anemonem, quæ non est in papauerum genere, sed erraticum papauer intelligere, flores eos rubros proferentem, quos ad cohibendas huius generis fluxiones non minus vtiles esse, quam semina quotidie obseruamus.*

MESVE.

HACTENVS syrupos compositos refrigerantes docuimus, nunc ad calefacientes, morbis frigidis salubres transeamus, † oxymelitis genera primum dicturi, si prius de aqua mulsa,& (vino mulso) egerimus. Secaniabin.

CHR. HAEC est tertia pars principalis huius sextæ distinctionis in qua prosequitur determinando de syrupis magis, & principaliter conferentibus ad materias crassas, frigidas,& viscosas,& phlegmaticas, & melancholicas. Et hic notandum, quod differentia est inter squiniebin, quod est syrupus acetosus simplex, de quo dictum est superius, qui est factus ex zuccharo, aceto,& aqua; & secaniabin simplex, id est oxymel simplex, qui est syrupus acetosus factus ex melle, aceto,& aqua. Est & aliud secaniabin compositum, quod vocatur oxymel compositum, quia fit ex melle, aqua,& aceto,& alijs radicibus,& seminibus,& aromatibus, vt in processu patebit. Est, & geleniabin, quod est mel rosatum colatum. Et licet etiam secaniabin generaliter cum zuccharo, & absque aceto, corrupte denominatur secaniabin, sed melius denominari debet sequiniebin simplex, vel compositum. Nam proprie dicitur secaniabin, quando syrupus componitur ex melle. Squiniebin. Secaniabin. Geleniabin.

SYLV. MORBI frigidi sunt pituitosi, & melancholici, præsertim a pituita insipida, vitrea, acida,& humore melancholico. Nam pituita salsa ex putredine, aut bile mista, iam calida est, vt melancholia, ex putrefactione, vel vstione sanguinis, vel humoris melancholici, vel bilis flauę genita, quanuis actu frigida videatur, vt calx, fex vini vsta, tamen potestate calida est: hæc vbi actu per nouam putredinem, vel causam aliam calida etiã fit, est ardentissima,& calcis, ac fœcis vstæ in morem vrit, & cancrum facit sæpe vlceratum.

MESVE.

AQVA mulsa magnarum est viriũ ex maiorum nostrorum sententia, si quidẽ sitim sedat, affectus frigidos, præsertim cerebri, & & neruorum,& iuncturarum iuuat, loco vini potum tussim humidam, puris, & pituitæ crassæ, & lentæ expectorationem promouet, lauat terget, purgat intestina, viscera, meatus vrinarios, ob id colicis prodest, & aluum subducit, calculum in vijs vrinæ gigni prohibet. Fit ex mellis boni (quod colore sit pallido, odore iucundo, sapore modice acri, & dulci, consistentia crassi, & tenuis media, non vetus) lib. j. aquæ fontanæ dulcis,& claræ lib. viij. in vase lapideo, vel vitrato igni lento coctis,& cõtinenter despumatis: deinde panno denso colatis. Quod si mox per se bibendum est, aquosius fiat, larga enim coctione crassatum, vt iulepus, diu quidem seruatur, sed in partes remotas ægre penetrat, in bilemque ob multam dulcedinem facile vertitur, & ob id sitim auget, nisi largiore aqua mista dissoluatur, vt insipidũ aquæ modo videatur. Alias quoque facultates coctio varia ei acquirit, quia parum coctum inflat, Aqua mulsa.

flat, magis aluum subducit, minus nutrit, largius vero coctum inflationem dissipat, magis nutrit, minus deijcit. Addunt nonnulli aromata, zingiber, crocum, cinnamomum, macis, & similia, alij galliam moschatam, lignum aloes, & similia. Fit etiam ex mellis parte vna, aquæ fontanæ partibus octo, † fermenti in his dissoluti, quæ vasi ligneo trade, relicto trium digitorum spacio vacuo, in quod cum musti modo feruebit, recipiatur, vbi feruere desierit, obturato vase modo vini doliorum, tertio post mense fit potabile. Immitti possunt aromata panno lineo ligata.

† Vul. hab. fanu græca 7 centum.

ANT. SERMO *in aqua mellis. Posuerunt antiqui diuersitatem in aqua mellis, qui locuti sunt de ipsa, & ascripserunt ei iuuamenta plurima, quæ sunt in ea, quia sitim sedat, & ualet ad ægritudines frigidas, & proprie, quæ sunt in cerebro, & neruis, & confert ad tussim humidam, & mundificat pectus a sanie, & humore crasso. Et confert uijs urinæ, & non permittit in eis lapidem generari, & mundificat per urinam, & confert colicæ, & lauat, & abstergit uiscera, & soluit, & mundificat ventrem a fecibus. Bibitur loco uini in ægritudinibus neruorum, & iuncturarum, & est potus bonus. Inter diuersitates autem operationis eius ponimus modos duos. Et primus est, vt accipiatur mellis boni, & mundi, & proprie cuius est color habens mediocritatem, & proprie sicut color paleæ, & quod est inter tenue, & spissum, & quod est boni odoris, & quod est modicæ acuitatis, & quod non est antiquum, & sit eius pars. i. & pone ipsum in uase lapideo, aut uitreato, & funde super ipsum aquæ fontis dulcis, & claræ partes viij. & coque ipsum cum facilitate: & auferatur spuma eius, & non dimittatur super ipsum multiplicari, immo, quam cito apparet, auferatur, deinde coletur colatorio denso de panno. Et si bibitur recens, oportet, vt fiat multæ aquositatis, & sic bibitur impermixta sicut est, & hoc ideo, propterea, quoniam, quæ ex ea crassa est, non penetrat in uias remotas, & conuertitur propter possibilitatem suæ dulcedinis in choleram, & addit ad sitim. Si autem bibatur antiqua, oportet, vt fiat pinguior sicut iulep, & bibenda est permixta permixtione multa decenti, vt sit magis aquosa, & insipida. Et scito quoniam ars coctura acquirit ei proprietates aliquas: & illud est, quia parum cocta facit inflationem, & minus nutrit, & magis laxat: multa autem coctio inflationem resoluit, & digerit, & magis facit eam esse nutribilem, & laxare minus. Et sunt ex hominibus, qui aromatizant illam cum speciebus alefanginis, sicut zingiber, crocus, cinnamomum, macis, & similibus: & sint, qui aromatizant cū gallia muschata ligno aloes, & similibus. Secundus modus operationis eius est. Rec. mellis partem vnam, aquæ fontium claræ partes octos, & distemperetur cum eis parum fœnu græci, & proprie ad omnes centum libras aquæ, & mellis sint eius vnciæ tres, & includitur in uase ligneo, sicut ponitur mustum, ita quod remaneat ex uase uacuum, sicut mensura trium digitorum, & illud ideo, quia patitur de ebullitione, sicut mustum. Deinde post ebullitionem eius stringatur orificium uasis, sicut stringitur uas uini, & bibatur post menses tres, si autem aromatizare uolueris, ponantur in uase species alefanginæ ligatæ in panno.*

A ISTE potus, qui fit ex aqua mellis erat multum in CHRI.
vsu apud antiquos. Galen. ipsum excellenter laudat, & extollit primo, & secundo regi. acu. cum loquitur de hydromelle, id est de aqua mellis. Nam ipsa vtilitates habet, & iuuamenta secundum intentionem Gal. loco allegato, & huius auctoris in litera, ac etiam secundum omnes modernos, licet in partibus nostris non sic hodiernis temporibus, ac modernis practicantibus habeatur in vsu, & hoc propter lasciuiam Italicorum, & medicorum complacentiam infirmis ad vinum, excusantium se a consuetudine multa ad potum vini, maxime parui, & lymphati in quātitate pauca, timentes etiam debilitatem virtutis, & malitiam digestionis potius contingere ex aqua mellis, quam ex potu vini, vt in passionibus frigidis maxime iuncturarum cerebri, & neruorum. Ipsa enim *Operationes.*
B est sitis sedatiua, & confert etiam ad tussim humidam de materia viscosa, & crassa, & mundificat saniem a pectore, humores crassos, & viscosos abstergendo, subtiliando, & aperiendo, & dictas materias soluendo, mundificat etiam vias vrinæ, & in eis non permittit lapidem generari, & est præcipuus, & singularis potus podagricorum, cum sunt a causa calida, melius esset aqua zucchari, quam aqua mellis, aut vinum: vinum enim in ægritudinibus iuncturarum quanto subtilius tanto deterius, maxime in principio, & stante repletione: vinum vero crassum vaporibus suis crassis est lædens caput, materias malas, & crudas multiplicando: mediocre vero mediocriter lædit. Timetur etiam vsus eius ne ad acetosum conuertatur in stomacho: vnde summe nocet quibusdam dispositionibus in stomacho neruorum, & cerebri,
C & ob istas causas eligitur aqua mellis, habet etiam alias vtilitates positas in litera. Componitur autem *Aquæ mellis compositio duplex.* aqua mellis duobus modis, vt apparet in litera. Primo, quando fit solum ex aqua, & melle absque alterius rei additione, accipiendo octo partes aquæ, & vnam mellis. Et iste est communis modus constructionis, qui habetur in vsu in omnibus passionibus frigidis, quæ sunt in cerebro, nucha, iuncturis, & neruis. Secundus modus est, qui in totum abijcitur, vt simili modo accipiātur octo partes aquæ, & vna mellis, super quibus additur parua quantitas fœnu græci, aliqui etiam alij secundum diuersitatem dispositionum: in prima addunt aromata quædam, sed talis aqua cum quacunque additione non est in vsu, licet describatur in litera. Prima facta ex aqua, & melle iuxta proportionem superius dictam, iterum diuersi-
D ficatur secundum diuersitatem maioris, aut minoris decoctionis, nam non multum cocta est parum inflatiua, & ventositatis generatiua, minus nutritiua, laxat tamen ventrem. Cum autem multum decoquitur est sedatiua inflationum, & ventositatum resolutiua, aperitiua oppilationum, ac etiam ad digerendum magis iuuatiua, aut plus nutritiua, laxat tamen ventrem minus, quam prædicta, communiter intantum decoquitur quousque quarta, vel quinta pars eius ad ignem minuatur, licet aliqui velint vsque quo tertia pars consumatur. Et sunt quidam quærentes vlteriorem calefactionem ab ea, & confortationem stomachi, viscerum, ac etiam cerebri, & quod sit magis resolutiua ventositatum, qui addunt in ea quædam aromata cum leuissima decoctione. Dicit in litera, & sunt ex hominibus, qui eam aromatizant cū

specie-

speciebus alefanginis, ideſt cum ſpeciebus aromatiE
cis, ſicut cinnamomo, caryophyllis, croco, zingibere,
In quibus ægritudinibus cõueniat macis, & ſimilib. Iſte enim potus ſimplicis aquę mel
lis abſque alia mixtione generaliter vſitatur bonis, &
expertis practicantibus in quibuſdam ægritudinibus, vſque ad ſeptem dies, vt ſcilicet in apoplexia debili, vertigini, ſcotomia, epilepſia, ſpaſmo, tetano, ſaltu, iectigatione, mollificatione ſeu paralyſi, & eſt conueniens potus valde. Et ſi vltra ſeptem dies infirmus eam aſſumere valet abſque nocumento, vt ſcilicet in digeſtione cibi in ſtomacho, aut in debilitate virtutis, quæ principaliter eſt conſideranda, tunc talis potus eſt proſequendus, quia eſt iuuatiuus, & vtilis. Sed ſi aliquod prædictorum nocumentorum perciperetur, non eſt potus vini prohibendus in quocunque tempore talia nocumenta perciperentur, immo talis aquę potus eſt omnino remouendus, quia intendendendum eſt ad id, quod magis ſuſpectum. Inſuper, & aliquando iſtum potum exhibere poſſumus loco ſyrupi de mane, celebrata digeſtione, cum quærimus humorum phlegmaticorum digeſtionem, inciſionẽ, & abſterſionem. Et ſit doſis eius vſque ad vnc. v.

F

ADDITIO.

Hydromel apud Græcos, ideſt aqua mellis dictũ ab hydros, quod eſt aqua, & mel. Meſ. hic deſcribit duos modos hydromellis, qui ſatis patent in textu. Raſis ix. ad Almanſorem in c. de colica habet vnum modum faciendi hydromel, & eſt quaſi idem cum iſto. Auic. in v. can. habet duas deſcript. ſyrupi de fauis mellis, & eaſdem habet Serapio in proprio antidot. nam ſi legis vtriuſque deſcriptiones, videbis, G
quod ſyrupus de fauis mellis apud Auicenn. cum hydromelle apud Io. Serapionem ſunt idem. Similiter Gordonius in regimine acutorum morborum tertia particula deſcribit alios duos modos hydromellis.

MAN. LATINI aquam mulſam appellant. Hippocrates melicraton, minuſque aptum eſſe dicit his, qui amara bile abundant, & magnorum ſunt viſcerum. Gal. in colliquantibus febribus ait eſſe nocentiſſimam. Idque, quod aqueum eſt, ad vrinas, & ſputum aptius, minus vero aqueum, aptius ad ventrem ſubducendum, magiſque nutrire, quam vinum inodorum tenue, quod pauciferum vocant, & hoc, niſi ventrem perturbet, ſatis vrinam mouet, niſi aliquid in viſceribus prohibeat, bilioſa etiam per inferiora excernit. ET ſi bibitur recens.) Hoc vocat Dioſcorides melicraton. SI autem bibitur antiquum.) Hydromel dicitur. Melicraton enim vocant Græci mixtionem ex melle, & aqua, quæ ideo H
conficitur, vt ſtatim bibatur. Hydromeli id proprie dicunt eſſe, quod ita ptæparatum eſt, ut diutius ſeruetur. Melicratum etiam duplex, ſcilicet coctum, & incoctũ, coctum quidem, ut ait Hippocrates 3. reg. acut. pulchrius eſt viſu. ſed nullam habet virtutem, qua crudum excellat, quod ex bono melle paratum eſt, debilius vero eſt, & alui excrementa minus educit, quam id quod eſt crudum. Auicen. accipit mellis par. 1. aquæ par. 2. & coquit ad tertiæ conſumptionem. Paulus vt Meſ. aquam octuplam ad mel.

SYLVII. Μελικρατον recens ὑδρομέλι ſepoſitum, vt ſeruetur, Dioſcoridi dicitur, aliis confunditur pro aqua mulſa, ſeu melita. Melicratum male pro ὑδρομέλι Meſue interpreti dicebantur. Has vires hydromelitis ex Hippocratis, & Galeni libris probare, quia eſt cui vis proclive, ſi vel lib. præcipue tertium rationis victus acutorum, aph. 41. lib. 5. ſan. tuend. & methodi medendi legerit, ob id ſciens omitto.

E Addam tantum, inflationes, & tormina maxime excitare, quando in aqua tantum calfacta mel diſſolutum eſt, qualem mulſam crudam Serapio vult dari dormituræ mulieri, quam concepiſſe ſuſpicamur, niſi eius potui ſit aſſueta. In arthritide calida, pro mulſa, aqua ſaccharata eſt præſtantior. Quod ſi vel a mulſa, vel ſaccharata aqua poſt vſum ſeptem dierum, aut vires nimis collabantur, aut ventriculus male coquat, ad vinum eſt redeundum, vel potius vinum mellis tranſeundum. Secundum hydromelitis genus eſt infinitis partibus valentius, & generoſius, & item, quod vinum mellis vocat Plinius: Vtrũque enim colore, & calore, & ſaporis gratia vinum exoticum, quod Baſtardum vocant, mentitur, eſtque efficaciſſimum in affectibus cerebri, & partium neruoſarum frigidis, paralyſi, appoplexia, epilepſia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & ventris inferioris in temperie frigida, ſeruaturque vtrũque, & valentius euadit tempore, & loco calido: Vires eius miraberis, ſi parum ante coxeris, & deſpumaueris, deinde dies quadraginta, aut circiter, extra pluuiam ſoli verno expoſueris. Expoſui etiam æſtiuo, & autumnali, nec infeliciter, niſi quod ſemel longe omnium acerrimum abijt, quod ſolem non habuerat liberum, nec poſt feruefactionem, & inſolationem fuerat operculatum. Fermentum non F
miſceo, vt nec Plinius, id tamen acelerare feruorem, & augere acrimoniam certum eſt, quanta vero menſura ſit miſcendum, ex Meſuæ corruptis codicibus difficile eſt coniectare, hi enim vnc. iij. in libras centum aquæ, & mellis expetunt, alij in ſingulas libras aquæ, & mellis ſimul miſtorum vnc. iij. fermenti miſcent, alij ad mellis libram j. aquæ lib. viij. fermenti vnc. j. Melicratum Hippocrati eſt noxium bilioſis, & quibus magna ſunt viſcera, Gal. etiam febribus colliquantibus, aquoſius vrinas, & ſputa magis promouet, minus aquoſum aluum magis.

SERMO in aqua mellis. *Aquam cui mel, vel ſaccharum, vel aliquid aliud dulce incoctum fuerit ſola glycyrrhiza excepta nunquam animaduerti ſedare ſitim, niſi largiſſima copia epotum, propterea q; mulſam niſi frigidis affectibus, adde etiam frigidis corporibus, ætatibus, anni temporibus, & regionibus tuto dari non puto, vt eos etiam prorſus non probem, qui in febribus pituitoſis promiſcue commendant, & ſi enim earum frigida cauſa eſt, affectus tamen calidus, dum mulſa in bilem vi putridi caloris vertitur eius vſu frequenter irritatur. Id in paranda mulſa obſeruandum, quod mel tenuit vetuſtum, atqui conſtat, quo vetuſtius ipſum eſt, eo etiam eſſe acrius: adeoque ad frigidos coquendos humores, & attenuandos eſſe aptius. Sed arbitror mulſam, ex vetuſto melle celerius aceſcere, quam vt diu ſeruari poſſit, acceſcere. n. ipsã certũ eſt, quando, ex ea (Plinio ẽt admonente) inſolata acetum acerrimũ paratur, id quod ſane ex vetuſtiori melle acriori euenire magis, quam ex recenti credibile eſt, illud non præteribo nunc Lætitiæ vinum quoque confici ex melle, maluatici vini moſchati odore, & ſapore æmulum, id mihi deguſtanti, & ignaro quid eſſet, mel plane prodidit. pollicentur, qui id conficiunt in febribus quibuſuis ex eo nihil in commodi acceſſurum, quod tamen non facile adducar, vt credam, vel de æſtuoſis febribus, vel etiam de pituitoſis, in corpore calidiori.* COST.

MESVE.

OXYMELI fit ex aqua, aceto, melle, aqua vero miſcetur, vt longa coctione cauſa inflationis in oxymelite reſoluatur; vt etiam promptius deſpumetur; vt denique medicamenti huius facultas ob aquoſam ſubſtantiam in corpus diſtribuatur, mel uero additur ad oppugnandum pituitam. Ex melle autem, & aceto miſtis facultas quædam tertia horum neutri tanta conſurgit, *Secundus purum.*

git, certissima, & efficacissima ad tenuandum, incidendum, resoluendum humorem crassum, lentum, ventriculi, hepatis, præsertim vero iuncturarum, & in febribus diuturnis, quarum materiam incidit, & coquit. Fit ex aceti parte vna, mellis partibus ij. aquæ partibus iiij. Necesse tamen est, interdum augere acetum, vt in syrupo acetoso diximus. Primum autem mel, & aqua simul coquuntur. vbi despumata probe sunt, addito aceto percoquuntur, semper quoque despumando. Datur ab vncia j. ad vnc. iij.

CHRI. ISTE syrupus vocatur à Mes. oxymel simplex, quia componitur ex melle aqua, & aceto secundum proportionem in litera declaratam, & secundum præsententem descript. est in vsu. confert in materiebus plegmaticis crassis, & viscosis, & adhærentibus, illas subtiliando, incidendo, & abstergendo, & diuidendo. Vnde in principio febrium phlegmaticarum quandoque vtimur ipso, & maxime cum melle rosato colato; & cum debitis aquis, & cum alijs conditionibus requisitis. Est autem efficax ad digerendum materiam febrium longi temporis. & si ex ipso gargarizando cum aqua hordei colluatur os, abstergit, & mundificat materias, quæ descendunt, & retinentur in palato, vel ore. habet insuper alia iuuamenta, & vtilitates multas, quas ponit in litera. Iste syrupus ad perfectionem decoquitur, sicut & alij superius dicti. Et ideo in libra ipsius dum deuenerit ad perfectam decoctionem, remanent vnc. x. mellis vel circa, vnde virtus mellis in ipso est multum efficax, potens in calefaciendo infrigidatos, & in digerendo, materias phlegmaticas frigidas subtiliando, & abstergendo. Est etiam virtus aceti, & aquæ, quæ in ipso remanet, aliqualiter incisiua, dans penetrationem melli, & virtus aquæ dat ei aliqualiter subtilitatem, vnde facilius, & citius penetrat ad partes, ad quas penetrare non posset ad digerendum materiam, & remanet per decoctionem in melle, vel cum zuccharo virtus, & potentia ipsorum, quæ cum ipso decoquuntur, & sic remanet post completam decoctionem ipsius cum zuccharo, & melle, aliter autem minus decoquendo conseruari non posset. Debet ergo lymphari iste syrupus cum modico plus aquæ, seu cum decoctione conueniente pro materia digerenda. v. g. cum aqua fœniculi, vel consimili, in materia phlegmatica cum alijs conditionibus requisitis superius, pluries replicatis. Et dosis syrupi est vsque ad vnc. ij. & aquæ vnc. iiij. posset etiam cum aqua simplici lymphari, quæ sufficeret ad faciendum subtiliationem, & penetrationem ipsius. potest etiam syrupo permisceri. & ista remanent iudicio medici in arte peritis, & modus constructionis de se est clarus.

MAN. SECANIABIN Arabes, Græci oxymeli, Latini acetum mulsum. Hippocrates. os & guttur humectat, sputum educit, insticulosum est. Galenus. spleni, & hepati maxime vtile est, ea absque molestia expurgans. Hippocrates, inflationes purgat, & vrinas prouocat, inferiora intestina molliora reddit, & abradit. exiguum eius bibitur noctu, & ieiuno ante sorbitionem. potest & bibi multo post sorbitionem. Galen. Satis est duarum horarum spatium intercedere inter oxymelitis potum, & sorbitionem. Hippocrates. cum quis solo vsurus oxymelite est in toto morbo, paucum acetum misceatur, adeo vt tantummodo agnoscatur. quare syruporum, quorum nunc communis vsus, ab vsu aceti huius mulsi manauit. Multa ex his, quæ ex Hippocrate, & Galeno notaui, prudens lector elicere potest, quæ communi illorum vsui aduersantur.

IAM quæ ex aceto (in quod vinum corruptione degenerat) fiunt compositiones, dicamus. Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in ventriculo, & venis tenuat, lenta incidit, ac strenue terget, obstructa liberat sine manifesto calore, ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim sedat, aliaque permulta efficit. Hippocr. libro tertio, rat. vict. acut. morb. Si tamen immodice vtare, intestina rodit, neruosa lædit, tussim excitat, etiam in synochis tuto datur lib. 1. meth. Sic Galeno componitur lib. 4. san. tuen. Aceti albi acerrimi lib. j. mellis optimi lib. ij. aquæ fontis lib. iiij. coquuntur simul ad tertiam, vel etiam, ad quartam, spuma interim detracta, quam si multam mel egerat, malum est, & ob id diutius coquendum. Optimum vero vel minimum spumæ euomit, & breuissimo tempore coquitur, & plurimum quartam partem eius, quod fuerat in initio, amittit. Si vis oxymeli valentius, misce tantum aceti, quantum mellis, aquæ duplo, quale est oxymeli Pauli lib. 7. idem Mesues imitatus est in syrupo acetoso simplici, quem facit mitiorem aceti partibus tantum duabus mistis, valentem vero mistis quatuor, mediocrem denique tribus. Sed cum vna omnibus mensura non placeat, quia hi acetosius, illi mellitius magis ament, pro cuiusque palato misceatur. Aut si vnicum vis, para imbecillius, cui medicus acetum addere vtendi tempore, si opus erit, poterit. Si diutius vis seruare, coque perfectius, donec aceti, & mellis qualitates plane fuerint vnitæ, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat, In syrupi consistentiam cum Mesue coquunt ea ratione nostri pharmacopolæ, cum liquore aliquo dissoluendum, vt potabile fiat. Quod autem cum Galeno quadrifariam coquitur ad tertiam, vel etiam quartam partem parum diu, vt dies octo, vel circiter, æstate præsertim, etiam si loco frigido condatur, seruatur integrum. Nam corruptione abit in acetum acerrimum, quod hydromeliti coque calido aere accidit, tamen longe est omnibus medicis potionibus idem iucundius, vt id etiam vino ægri plerique præferant, præsertim si paulo est aquosius, quale æstate, & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto mista parare. Fere autem aquæ pintis sex mellis lib. ij. igni lento despumo, vt sit clarius, post aceti quartaria tria incoquo. cætera, vt mox audies, persequor. Quia autem mel nostrum improbius est, cinnamomo vulgari pauco odoris, & saporis gratiam augemus immiscendo, dum colatur, in li. singulas ad drach. ij. & albuminibus ouorum sordem eius omnem cogimus, quam panno laneo, dum parumper refrixit, colantes secernimus, vt iam sit quam purissimum, & vino albo simillimum, vbi mel album, & acetum album accepit, aut flauo, si mel flauum, & acetum vulgare recipit. Oxymeli aliter coquit Dioscor. & post eum Plinius. Oxymeliti, vt hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, vt hyssopum, thymum, saturciam, origanum, pulegium, calaminthem, & quæ ipsius vim ad partem affectam deducunt, vt asplenium, tamaricem in obstructione lienis, eupatorium, cichorium, obstructo hepate. Vnde Paulo est oxymeli splenicum, & oxymeli calculosis efficax. Quin etiam purgantia eidem incocta clementius, & efficacius vacuant, vt cnicus, agaricus, pituitã, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpytis, elleborus niger, melancholiam: rhabarbarum, scammonium, bilem flauam: cortex, rad. sambuci, colocynthis, aquas, vt id vnum pro omnibus prope tum iulepis, tum syrupis esse possit, si quis cognouerit vti. Vnde & Mesue est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam vacuans. Id oxymeli qua ratione sit coquendum, lib. 4. sanit. tuend. vt dixi, docetur, quas vires habeat, ibidem & locis alijs per multis præsertim lib. 3. rat. vict. acut. Vt vero mulsa multum cocta est calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius, aqua in vaporem magna parte soluta: sic oxymeli, quod pharmacopolæ ad consistentiam syruporum coquunt, vt seruari possint, est potentius, quam aquosius, & minus coctum: sed hoc est gratius, & citius ob fluxilem consistentiam penetrat, quam vim aceti tenuitas non minus, quam aquę fluxilis substantia iuuat, vt lib. 1. simpl. Aquam vero, vt cætera humida iuuare distributionem docet Hipp. aph. 11. lib. 2. & Gal. initio lib. 4. vsus part. Illud autem vix potabile, nisi aqua vel cruda, vel alia diluatur.

SYLVII.

SERMO in secaniabin puro. *Paratur nunc etiam addito æqua portione saccharo, & infuso cinnamomo ele-*

COST.

mo elegantissimum oxymeli, quod saccharinũ vocant. An autem oxymeli in affectibus iunctiurarum, ad quos hic commendat, ex vsu sit, non differo. Sed si parce acetum sumatur, crassis, impactisque in articulis humoribus extenuandis conferre certum est. licet neruorum omne genus acrimoniam aceti non ferat. E

MESVE.

Secaniabin de radicib.

OXYMELI de radicibus, incidit, tenuat, terget, ob id obstructiones ventriculi, hepatis, lienis aperit, febres diuturnas à bile crassa, aut pituita iuuat, vrinam mouet. Et fit ex corticum mundatorum, & incisorum radicis apij, fęniculi ana vnc. ij. seminis apij, fęniculi, † anisi, ana vnc. j. macerentur omnia vigintiquatuor horis in vase lapideo, aceti lib. x. aquæ lib. † viginti, coque ad tertiæ partis consumptionem, colato adde mellis dimidium, igni lento percoque. F

Deest in aliquib. cod. † xij.

ISTE syrupus non est in vsu. qui reperitur apud omnes aromatarios, & medicos practicantes est talis. Recipe corticum radicum apij, fœniculi, petroselini, brusci, & asparagi ana vnc. ij. seminis apij, seminis fœniculi, ana vnc. j. decoquantur prædictæ radices, & semina in lib. xij. aquæ, & in lib. j. aceti vsquequo redeant ad medietatem, aut modicum plus: deinde cum melle. q. s. fiat syrupus, qui decoquatur tam diu, donec suam habeat perfectionem. & iste est communis modus construendi hunc syrupum. Quidam autem loco seminum supra scriptorum ponunt vnc. j. & s. radicum raphani. sic tamen rarissime præparatur. Quidam autem nec ponunt semina, neque raphanum. & isto modo est communior vsus eius. Quidam autem & addunt, & minuunt secundum, quòd putant melius. quocunque tamen modo præparent, vocatur secaniabin, idest, oxymel compositum de quinque radicibus, & sic a quampluribus denominatur. Dupliciter autem, & magistraliter construitur iste syrupus cum aceto, & sine ipso non variando in alijs eius descriptionem. Nam cum acetũ imponitur, causa ipsius aceti vocatur secaniabin, seu oxymel compositum ab oxy, quod est acetum. cum autem acetum non imponitur, tunc vocatur syrupus de quinque radicibus sine aceto, & vtroque modo, apud aromatarios communiter præparatus reperitur. potest etiam iste syrupus componi cum zuccharo: & iterum cum aceto, & sine aceto. & compositus cum zuccharo non erit tantæ caliditatis, & absterfionis. sed quia cum melle præparatur, ideo ipsum declarando prosequar. Iste syru. dictus oxymel compositum de quinque radicibus aqua melle, & aceto, vt communiter præparatur, & est in vsu. habet multas vtilitates, & maxime ad digerendum materias phlegmaticas, & melancholicas, frigidas, crassas, & viscosas, & permixtas cum cholera crassa. vnde principaliter confert ad febres quotidianas, & similiter etiam ad quartanas. Conueniret etiam in declinatione febrium chronicarum, & oppilationibus stomachi, & hepatis. ipse enim est diuisiuus, aperitiuus, subtilitatiuus, & absterfiuus, & maxime in nutritiuis. Est etiam prouocatiuus sudoris, & vrinæ, & generaliter est maioris potentiæ, & efficaciæ in omnibus suprascriptis dispositionibus, & multis alijs, quam syrupus compositus de duabus radicibus, & quam syrupus de bizantijs. & iste idem factus cum melle est maioris potentiæ, quam cum zuccharo. Dosis, permixtio, modus assumendi, & hora, omnia ista sunt nota perito medico. G H

HOC plerunque vtimur, vbi scilicet antea per multos dies simplici vsi fuerimus, oxymelque compositum vocamus. MAN.

VSVS frequens procedentibus morbis, nam ineuntibus tutius est oxymeli simplex, hodie vero frequentius fit, hoc modo, Corticum rad. apij, fœniculi, petroselini, ruscі, asparagi, an. vnc. ij. sem. apij, & fœniculi, ana vnc. j. aquæ lib. xij. & aceti lib. j. macerantur, & ad dimidias coquuntur, expressum post cum mellis quãtitate idonea percoquitur. Alij loco seminum, radicis raphani vnc. j. & dimidiam miscent: alij vtrumque, alij neutrum pro scopis varijs, alij quoque sine aceto parant, & vocant. syrup. de quinque radicibus, sine aceto. sunt qui saccharum mellis loco miscent, vt minus caleat, & sit iucundius. Non modo ad affectus ex bile crassa, & pituita etiam crassa, & lenta natos valet, sed etiam ad melãcholicos, vt febres quartanas, præsertim in declinatione. Valentius est, quam oxymeli de duabus radicibus, & quam syrupus Byzantinus, etiam sudores mouet, si calidum bibatur, & corpus bene tegatur, præsertim cocta iam materia. SYLVII.

OXYMELI ex duabus radicibus appellari hoc potest, ad eius differentiam, quod de quinque radicibus, seu compositum vocant. Est hoc miri vsus, quod secare, attenuare, detergere vehementer potest citra calorem. licet enim apium calidum primo sit ordine; fœniculum, atque anisum secundo; hæc ipsa tamẽ vis caloris, aquæ multæ, atque aceti copia retunditur. Id hoc loco non prætereundum, quod prætermittit Syluius. acetum proponi in vetusta versione, bonum, vetus, & album, tenuitatis gratia; atque ad vim penetrandi altius adaugendam. COST.

MESVE.

Secaniabin educẽs phlegma.

OXYMELI phlegmagogum fiet id prædictum, si inter coquendum medulla seminis cnici panno lineo raro ligata mergatur, & identidem confricetur. † Potentius euadit, si etiam turbith cum zingibere nodulo prædicto addatur.

† Vul. add. omni hora, donec perficiatur.

SVSPENDE in ipso quando coquitur medullam cartami, Cnici videlicet, & quia non exprimit quãtitatem, tu potes ponere vsque ad libram cartami, turbit vero vnc. iij. MAN.

ALIOS humores vacuare poterit incoctis similiter simplicibus, quæ peculiariter illos humores trahũt, Potest vero poni in pdictã quantitatẽ Mesuæ, cnici medullæ lib. j. & turbith. vnc. iij. SYLVII.

VT oxymeli prædictum purgatorium reddas, potes tu quidem cum Manardo, & Syluio cnici libram vnam, turbithi vero vncias tres addere. Sed quũ tota illius ex præscripto Mesue parati moles triginta pendat libras, cnici autem lib. vna, vix doses efficiat quatuor supra viginti, turbithi autem vnciæ tres vix doses sint decem, adeoque vix quatuor supra triginta sint totius huius medicamenti in mediocri etiam purgando corpore doses, erit profecto, quo iustum purgationis modum assequaris, vt huius ad Manardi consilium parati oxymelitis vncias fere vndecim exhibeas vno haustu sumendas, cum magna assumpturi hominis molestia. Aut igitur soluentium augebis pondus, aut illo parcius sumpto non tam absolutam purgationem, quam leuem humorum detractionem expectabis. COST.

ME-

A

MESVE.

XYMELI vacuans melancholiam recipit thymi, calaminthes, agarici, buglossi hortensis, & erratici, glycyrrhizæ, ana vnciam vnam, polypodij vnc. iij. † chamædrios, chamæpytios, † auist. † bedegar. stæchados, † spinæ albæ, ana drachm. v. vuarum passarum purgatarum libr. dimidiam, macera vigintiquatuor horis, aceti albi succi buglossi, ana lib. ij. & dimidiã, aquæ lib. ij. coque igni lento ad dimidias, cola, cum mellis lib. iij. percoque, inter coquendum autem epithymi vnc. j. † aur. ij. ellebori nigri † aur. iij. nodulo ligata, mersaque sæpe confricentur.

B

MAN. BVGLOSSÆ domesticæ.) ideſt, boraginis. Syluestris, ideſt, quæ nomen habet buglossi. Chamędryos.) Vulgo calamandrinam dicunt, vel trisaginem Chamæpytios. Vulgo Iuam, vel Aiugam. Bedegar.) Spina alba, addito elleboro, satis efficaciter purgabit atram bilem, pondere duarum vnciarum.

SYLVII. HVMOREM melancholicum, & melancholiam expulsioni, apparat, & vacuat, in affectibus melancholicis mirabilem, & saluberrimum. Quod vero ellebori vnc. ij. reciperet, cum Manardo esset vehementius.

COST. QVVM *non præscribat huius medicamenti assumendi pondus. illud ita assequeris. Si purgantium, quæ hic sumuntur simplicium vim spectes, quia polypodij vnciæ tres in moderato corpore ferè sex sunt doses, epithymi vncia vna, ferè binæ, ellebori nigri aurei tres, ferè decem: propterea que in vniuersum vix doses sint viginti. pendet autem totum medicamentum, vbi confectum est ex Mesue præscripto, libras sex cum dimidia, id est vncias octo, & septuaginta, tuto huius ipsius medicamenti dari poterunt vnciæ ferè quaternæ.*

C

MESVE.

XYMELI ex liguſtico ad pituitam craſſam, lentam, putrem, obſtructiones hepatis, & ſplenis aperiendas, vrinam mouendam. Recipit radicem apij, fęniculi, petroſelini, calaminthes, dauci ana vnciam vnam, zingiberis, ſeminis liguſtici, apij, fęniculi, aniſi, carui, eupatorij, aſari, abſinthij, ana vnc. ſemis. caryophyllorum, galangæ. ana drachmas tres, ſpicæ nardi drach. ij. coque in aceti libris decem ad dimidias, & cum mellis lib. quinque percoque.

D

MAN. QVIDAM hoc vtuntur, ceu valido in deobſtruẽdo. Cheiſin, id eſt, libiſtici.

COST. CALAMINTHES *radicem inutilem esse quũ scribat Dioscorides, mirum quorsum hoc loco ipsam in radicum serie quærat. Sed calaminthes vocem transpositam puto, ponendamque cum sequenti simplicium ordine in quo, & zingiber, & semina varia, & eupatorium, asarum, absinthium sumuntur.*

MESVE.

XYMELI ex calaminthe, calfacit, incidit, terget humores craſſos, lentos, putres. ob id intemperiem frigidam ventriculi, & hepatis corrigit, ſcirrhum lienis, & aliorũ viſcerum diſſipat, febres diuturnas iuuat. Recipit rad. apij, fęniculi, intybi, ana vnciam vnam, ſchęnu anthus drachm. ij. ſeminis apij, fęniculi, aniſi ana drachm. ſex, calaminthes montanæ, & domeſticæ ſpicæ, aſari, caſiæ, maſtiches, dauci, petroſelini, ana † vnc. dimidiam, caryophyllorum, liguſtici, zingiberis, galangæ ana drachm. duas, coque in aceti libris octo, & aquæ libris ſex, ad duarum partium conſumptionem. adde mellis deſpumati libras quinque. Datur ab vncia vna ad duas. † drachj ij.

CASIÆ.) Pro ea accipe cinnamomum. CALAMENTI agreſtis. Id eſt nepetæ. DOMESTICI.) non inuenio domeſticum, niſi mentã. MAN.

COST. *DE Calamento ex calamintha fortuito nomẽ obtinuit, quum multa eiusdem cum hac ponderis hic veniant. Pro agresti autem calamintha montanam, & pro domestica nepitam potius, quam mentam sumendam dixerim. contra quam censeat Manardus. alioqui enim mentam sua adstringente vi ad incidendũ, abstergendumq; crassiores humores non esse ex vsu certũ est.*

MESVE.

YRVPVS acetatus Diarhodon ad febres complexas, & eas, quæ formam corporis corrumpunt, obſtructiones hepatis, & lienis idem aperit. Recipit ſucci intybi, apij, ana libras duas, & dimidiam, radicũ apij, fęniculi, intybi ana vnc. duas, roſarum vnciam vnam, glycyrrhizæ vnc. dimidiam, ſpicæ nardi drachmas duas, & ſemiſſem, ſeminis apij, fęniculi, aniſi, ana drachmas ſeptẽ, cum aquæ libris ſex coque ad duarum partium conſumptionem, deinde cum libris duabus aceti, & libris tribus ſacchari, fiat ſyrupus. Datur ab vncia vna ad vncias tres.

MAN. HIC celebratiſſimus eſt, magnam habens conformitatem cum byzantino, calidior tamen eo parumper, ille vero magis videtur atram bilem reſpicere.

SYLVII. AFfinis eſt Byzantino viribus, niſi quod paulo eſt eo calidior: qui ſequetur autem, multo efficacior, & calidior. Oxyſaccharum ſimplex ex aceti lib. ij. aquæ libras quatuor, ſacchari lib. v. ſemper deſpumando igni lento percoctis: valentius fit adiecta aceti libra vna, valentiſſimum lib. ij. adiectis. Nicolaus aceti vncias quatuor, ſucci granatorum acidorum lib. 5. ſacchari libram vnam miſcet, morbis æſtiuis, & biliosis præſtantius eſt, quam oxymeli. Oxyſacchar ex aceti libra vna ſacchari libris duabus ſine aqua coctis ad bilem flauam, & cephalalgiam calidam, maluit appellare, quod τὸ ὀξος acetum ſit, ὀξυς, ὀξεῖα ὀξύ, acidus. Oxyſacchar ẽ radicibus Actuarij, bilem vſtam, pituitam incidit, terget, obſtructa aperit, hepar, lienem, renes: ſit autem ex corticum radicis fœniculi, apij, intybi ſatiui, ana ſextante, coquendo in aceti libris tribus, ad libræ vnius conſumptionem: deinde expreſſum percoquitur cum ſacchari libris duabus. Si-

mile, sed compositus eidem scribitur, initio serapiorum. Sumptum id videtur ex syrupo acetoso cum radicibus Mesue, nisi quod hic aquam addit, & semapij, fœniculi, intybi, anisi, & ponderibus variat. Oxysaccharum multo compositius facit Nicolaus ratione nulla: potes vt diximus, quælibet incoquere oxymelitis, sic oxysaccharo pro scopis varijs. Oxysacchar διὰμίλιον Actuarij, corpus refrigerat, stomachum roborat, cor, & hepar æstate exhilarat, appetentiam inuitat: capit aceti selibram, succi cydoniorum libram vnam, sacchari libras duas, coque ad iustam consistentiam. Sumptũ ex syrupo acetoso de cydonijs Mesue, sed ponderibus mutatis.

COST. SYRVPVS acetosus diarhodon. *Magna huic aperiendi vis inest, vt eo nomine febribus, quæ ex crassis sunt humoribus obstruentibus, & obstructo lieni, atque hepati conferre mire possit. Adduntur tamen consulto rosæ, vt astringente ui, qua præstant aliquod visceribus robur comparetur.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus de Succis herbarum cum aromatibus, obstructiones aperit, ob id febres putridas, & implexas, & morbos alios obstructis succedentes curat. Recipit succorum apij, fœniculi, intybi, lupuli, coctorum, & purgatorum, ana libras duas, succi bu-
† lib. ij. glossi, † libras duas, & dimidiam, rosarum vnciam vnam, spicæ nardi drachmas tres, glycyr-
† drach. viij. rhizæ † vnciam vnam seminum apij, fœniculi, anisi, rhabarbari, eupatorij, absinthij, cassuthæ, ana drach. v. sacchari libras duas, & dimidiam, aceti libras duas. condiatur galliæ aromaticæ drachmis duabus.

MAN. ACETOSVS de succis herbarum vtilis esset, sed non componitur.

COST. SYRVPVS acetosus de succis. *De aromatica gallia postea, tract. de trochisc. Parari etiam sine his aromatibus deberet ob moschum, ambram, caphuram multis aduersam, præcipue mulieribus, quæ in præfocationem vteri facile incidunt.*

MESVE.

SYRVPVS de Menta ventriculum frigidum roborat, ob id nauseam, vomitum, singultum, fluorem alui sedat. Recipit succi mentæ libram vnam succi granatorum dulcium, & acidorum ad dimidias cocti
† lib. i. lib. ij. mellis, vel sacchari † lib. iij.

CHRI. MESVE hic describit duos syrupos mentæ, quorum primus qui est præsens, non habetur in vsu. Istum syrupum describit etiam Auic. in quinto can. in eadem forma, & dosi, excepto illo quod dicit, terantur granata cum pulpis suis, & decoquatur succus vsque ad medietatem. Similiter eundem syrupum describit Haly. x. practicæ, & vocat ipsum syrupum Romanum. Summa medic. est iiij. res.

MAN. EX his duobus, secundum tantum inuenimus in officinis, vtilem quidem in ventriculo roborando.

COST. SYRVPVS de menta. *Licet acida punica refrigerante vi polleant, retunditur tamen hic eorum vis menta, punicis dulcibus, coctione, melle & saccharo: vt recte ad frigidum ventriculum hoc commendetur medicamentum. possunt autem mentæ, & punici dulcis astrictione sua insigni corroborari.*

MESVE.

VEL succi Cydoniorum muzorum, & dulcium, succi granatorum muzorum, & acidorum, & rulcium, ana libram vnam, & dimidiam. In quibus horas viginti quatuor macera mentæ siccæ, libram vnam, & dimidiam, foliorum rosarum vncias duas, coque igni lento ad dimidias cum mellis, vel sacchari lib. ij. fiat syrupus. aromatizetur cum gallia. *Syru. de menta inuen. nostra.*

CHRI. SYRVPVS de menta secundum hanc descriptionem vbique præparatur, & sic generaliter habetur in vsu: valet enim ad stomachum relaxatum confortandum, & virtutem digestiuam, in eo, suauiter calefaciendo, & vigorando calidum naturale, vomitum, & nauseam prohibendo. & sua leni stypticitate confert ad fluxum vētris lubrificatiuum factum à phlegmate, & sedat singultum. Et licet secundum quod dicitur in litera iste syrupus possit cũ zuccharo, & cum melle præparari, tamen quasi semper cum solo zuccharo fit, habet enim minus calefacere, & desiccare factus cum zuccharo, quam cũ melle secundum diuersitatem mellis, & zucchari in caliditate, & siccitate. reliqua sunt nota.

SYLVII. VEL accipit mentæ parum siccatæ libram vnam, & dimidiam, rosarum rubrarum vncias duas, succi cydoniorum dulcium, succi granatorum acidorum, dulcium, acidodulcium, ana libram vnam, & dimidiam, coque igni lento ad dimidias, expressum percoque cum mellis, aut sacchari libra vna, aromatizetur cum gallia. Mesue, si autem siccior sit menta, quia succorum plus ebibit, succos auge. Posterior est valentior, & solus in vsu cum sacchario, quia mitior est, & gratior quam cum melle. Ventriculum, & ventrem reliquum inferiorem frigidum suo calore blando, & leuicula adstrictione roborat. Ventriculum, vel dissolutum, vel à causa frigida imbecillum roborat.

COST. SYRVPVS de menta inuent. nostra. *Vere præstantissimum hoc est ad frigidum, & subuersum vētriculum. Mentam autem siccam exquirit, quod vbi aquosus ille recentis humor arefactione euanuerit, superstitibus terrenis partibus valentius astringit. Neque tamen multi facerem si mentam hoc loco semiaridam quis sumat, quum ipsa quoque mente succus ventriculo sit ex vsu, ex quo præcedens construebatur syrupus, & si modo aliquid illi insit vitij (id vero est flatuum copia) coctione facile possit dissipari, sed aridam mentam maius ventriculo robur afferre, posse existimo. Quo loco, quando mentæ aridæ libra vna succi libris septem cum dimidia, quas præscribit, uix potest macerari, hærent seplasiarij. Verum ne ab authoris instituto discedamus, si minor videtur succi copia, quam vt tota simul menta maceretur, licebit, vt postquam eius dimidia pars in toto eo succo fuerit macerata, expressa, abiectaque illa, dimidiam partem alteram macerandã committas, & ex authoris deinceps præscripto quod reliquum est prosequaris. ita autem syrupo maior vis, atque odor comparabitur.*

ME-

MESVE.

SYRVPVS Absinthij ventriculum,& hepar roborat, ob id appetentiam excitat, retentricem vim firmat,amborum dolorem sedat,& aliorum viscerum mollificationem iuuat. Recipe absinthij Romani † lib.ij. foliorum rosarum vnc. duas,spicæ nardi drach.iij. vini albi antiqui,boni,odori,succi cydoniorum ana lib.ij. & s. in his macera horas 24. prædicta coque. igni lento ad dimidias,cum † mellis lib.ij.fiat syrupus efficax, & multa experientia probatus.

† Vulg. lib.

† aut cum sacch.li.ij.

CHRI. SYRVPVS de absinthio secundum præsentem descriptionem generaliter est in vsu, conferens ad casum appetitus. & sic præparatus reperitur, & est conueniens ad prostrationem appetitus, & ad debilitatem stomachi, & relaxationem villorum eius: & ad mollificationem viscerum, & ad debilitatem hepatis dolorosam, & ad cachexiam lymphatus cum aquis conuenientibus, vt plurimum autem lymphatur cum aqua mentæ, pro stomacho confortando,& fit cum melle; licet cum zuccharo fieri possit, sed tunc est minoris caliditatis. & reliqua omnia sunt clara.

MAN. NON detur in febribus in principio, neque etiam post vbi febris vehemens, nisi frigidum aliquid secum miscueris. Ego quandoque eo vsus sum in albis humoribus ex vtero fluentibus.

COST. SYRVPVS de absinthio. *Quod in simplicibus quoque admonuimus, Romanum absinthium Italum est,Pontico,amaro sapore,atque odore longe præstantius,quo nomine nisi cui ob dolorem capitis eius odor suspectus est,Pontico præstantius videtur ad ventriculum,iecurque firmandum, & ad excitandas vrinas. recte ergo Romanum deligit.*

MESVE.

VEL absinthij Romani † drach. c. coquantur in aquæ lib. iij. † vsque ad partem tertiam. fricetur manibus, coletur expressum cum mellis, & vini ana lib.j. percoquitur in syrupum.

† vnc. xij. † ad s.

MAN. DICI potest simplex, & valde congrueret in febribus à bile post vij.

SYLVII. HIC autem simplex est. serapium de absinthio Actuarij ab hoc est diuersissimum: Prior solus est in vsu ad ventriculi,& hepatis,& viscerum aliorum imbecillitatem etiam dolorificam,& cachexiam. Datur etiam in albo mulierum fluore, & ad febres biliosas iam procedentes, non multum calidas: ad ineuntes vero posterior,& simplicior & aptior. Quanta autem vis sit absinthio Pontico (quem Romanum à Mesue vocari in simplicibus probauimus) in deturbanda bile flaua ex ventriculo, in roborando ventriculo,& hepate, Galenus in simplicibus, & methodo,in compositis partium medicamentis,& alibi passim abunde inculcat, vt non sit opus testimoniorum multitudine eius facultatem demonstrare. Datur per se si materia appetentiam lædens est frigida. si autem calet, datur cum frigidis.

COST. DE absinthio alius. *An absinthium hic aridum sumendum sit,an recens non explicat. Sed quando eius succum lib. simpl. ventriculo esse noxium, & aridum præstare recenti astringendo admonuit,hic & in superiori quoque,vbi ventriculi robur quærit,deligendum est aridum.*

A

MESVE.

SYRVPVS fumariæ maior,ventriculum,& hepar roborat, obstructiones aperit, cutis morbos, præcipue ab humore salso, vel vsto natos, vt psoram, lepram, impetiginē curat. Recipit myrobalanos,cepulas,& citreas † ana xx. florum † violarum,boraginis, vel buglossi, violarum, absinthij, cassiuthæ, ana vnc.j. glycyrrhizæ, rosarum, ana vnc.dimid.epithymi, polypodij, ana drachmas septem. pruna centum, vuarum passarum purgatarum libram dimidiā, tamar Indorum, casiæ fistulæ, ana vnc. duas, coque in libris decē aquæ ad lib.septem cōsumptionem,& cum succi fumariæ cocti,& purgati,& sacchari ana libris tribus fiat syrupus.

al. ʒ. xx.

B

CHRI. SYRVPVS de fumoterræ secundum hanc descriptionem est conueniens ad confortandum hepar,& stomachum, aperiendo eorum oppilationes, iuuat ad digerendum materiam existentem in cuti prouenientem ab humoribus adustis, & salsis, & acutis, defœdationem, & scabiem curat, & remouet, & confert serpigini, lepræ, & impetigini. quæ sunt defœdationes cutis, lymphatus cum aqua endiuiæ, boraginis, vel buglossæ. Habet insuper virtutem faciliter solutiuam, & compressiuam, lenitiuam ratione componentium. habet enim virtutem compressiuam ratione myrobalanorum, tamarindorum, atque prunorum: habet virtutem faciliter solutiuam ratione epithymi, & polypodij, absinthij, & fumiterræ: lenitiuam habet ratione casiæ, & iuiubarum. & de omnibus istis dictum est superius. Vltimo nota, quod iste syrupus sensibiliter non soluit ventrem, nisi eius dosis augeatur vsque ad vnc. vj. vel vltra, quia solutiua ingredientia eius compositionem sunt debilia, & in parua dosi ponuntur in ipso, & omnia in eo posita sunt nota. Summa medic. est xvij. res.

C

MAN. PVRGAT si in debita quantitate exhibeatur, videlicet tres vsque ad quinque.

D

SYLVII. AB vncijs tribus ad vncias quinque, vel sex sumptus, etiam purgat pituitam salsam,& bilem vtramque vstam: purgatoria enim clementia, & parua quantitate recipit,curatisque cutis vitijs colorem commendat: vt apertis obstructionibus febres putridas,præsertim dictis humoribus natas, & icterum vtrumque sanat. Ne putes hanc facultatem posteriori à Mesue attributam, illi esse peculiarem,cum sit communis vtrique,vt morbum Hispanum iuuare: id quod ex generalibus his facultatibus coniectare non est difficile,cum sit maior, compositior,& potentior minore. Vterque sumitur cum aqua intybi, buglossi,sed hic in multo vsu est. Hic ob pruna, passas, casiam, tamar Indos est crassissimus, proinde ingratissimus, & qui æque cito,vt syrupus portulacæ sitim ducit, atque corrumpitur, nisi facta simplicium decoctione coquas in syrupum, succum fumariæ despumatum, & clarificatum,cum sacchari aqua fontis clarificato, tunc que paulatim addas decoctionem, semper coquendo: tandem vero casiam,& tamar Indos ob substantiæ raritatem, & virium imbecillitatem,

parum diu coquendum, sed cum parui sit momenti, & tam operosa paratio, & iniucunda, satius est omittere. est & syrupus epithymi ad eadem efficax.

COST. DE fumoterræ maior. *Myrobalanis vim astringẽdi comparari diuturna coctione docebat Mes. lib. simpl. Quamobrem si ij cum reliquis eousque coquendi sunt, vt ex aquæ libris decem, tres tantum sint superstites, astringendi, & obstruendi vis medicamento acquiritur, contra quam huius author polliceatur, qui ad aperiendas obstructiones commendat, remittiturque vis purgandi, quam adiectione epithymi, polypodij, prunorum, vuarum passarum, tamarindorum, & purgatricis casiæ exquirere animaduertimus. Sunt ergo hæc non omnia simul ad coquendum immittenda. Sed vbi plurima liquoris pars cum alijs coquendo euanuerit, reliqua quæ parum coqui postulant, injicienda. Porro qua mensura epotum hoc expurget non monet. Sed sequentis exemplo ad sescunciam dari posse dicas, quanquam eo quoque pondere assumptum leuiter purgare obseruabis.*

MESVE.

SYRVPVS fumariæ minor, hepatis obstructionem aperit, ob id icterum sanat, pituitam salsam, & bilem vsti vacuat, proinde psoram, lepram, pruritum, & alia cutis vitia inde orta sanat, & corporis colorem floridum reddit, Recipit myrabol. flauarum vnc. ij. violarum, cassuthæ, absinthij, ana vnc. j. coque cum lib. septem aquæ vsque ad partem tertiam. Expressum cum succi fumariæ cocti, & purgati, & sacchar. ana lib. ij. percoque. Datur ab vnc. j. ad vnc. ij. Quidam scammonij vnciam dimidiam panno lineo raro ligatam, in eo suspendunt.

MAN. SI suspendatur in eo scammonium, purgabit plus quam præcedens, primus tamen communiter paratur, & ego eo vtor in morbo, qui gallicus dicitur.

SYLV. HIC potest eadem quæ prior, sed imbecillior est, nec vsu frequens, assumpta autem scammonij facultate, purgantior efficitur, vt ventriculum, hepar, lienem pituita salsa, & bile vtraque vacuet, ob id icterum vtrumque sanat.

COST. DE fumoterræ minor. *Si scammonium huic addatur, euadet superiori, facultate longe superior. eritq; non minor, sed maior. Consulto scammonium lineo panno inclusum, dum syrupus coquitur, suspendit, non autem commiscet, ita enim vis in totum medicamentum quoquo versum æque distribuitur, nullo periculo, ne coquendo in vnum cogatur, & vni plus quam alij parti impactum, hypercatharsin aliaue vlla symptomata pariat, quæ grauia largius sumptum parit.*

MESVE.

SYRVPVS Glycyrrhizæ tussim antiquam iuuat, thoracem, & pulmones expurgat. Recipit glycyrrhizæ vncias duas, adianti albi vnciam vnam, hyssopi sicci vnc. dimidiam, horas vigintiquatuor macera aquæ libris quatuor, coque ad dimidias, expressum percoque cum mellis, sacchari, penidiorum ana vnc. octo, aquæ rosarum vnc. sex.

SYRVPVS de liquiritia secundum hanc describi. CHR. confert principaliter passionibus pectoris, & pulmonis, & maxime tussi antiquæ factæ a materia phlegmatica, quæ non est multæ quantitatis, tenacitatis, & viscositatis, est absterssiuus, subtilliatiuus, & aliqualiter desiccatiuus. Et hic nota, quod ab illo syrupo tanquam leuiori incipiendum est in passionibus pectoris frigidis, & phlegmaticis. Secundo est procedendum ad syrupum de hyssopo tanquam ad fortiorem. Tertio ad syrupum de prassio, quia potentior: nam secundus, scilicet, ille de hyssopo est calidior, & siccior primo, & ideo plus conueniens membris frigidioribus, vnde in processu, in augmento, & in statu magis conueniens est illo in calefaciendo, desiccando, subtiliando, aperiendo, & abstergendo cum aliquali virtute lenitiua pectoris, & pulmonis, faciendo sputum facilem ad exitum per sereatum: tertius vero in omnibus tantum excedit secundum, quantum secundus excedit primum, & cum hoc antiquæ tussi plus confert. sic ergo a leuiori semper inchoandum est, & regulariter operando, nisi magna instaret necessitas, iuxta illud Hippo. ad vltimas ægritudines vltimæ curationes ad perfectionem sunt potentes. lymphatur autem plurimum iste syrupus cum aqua capilli veneris, vel vngulæ caballinæ, idest farfarellæ, vel cum decoctione communi, de qua dicetur inferius. Aqua enim vngulæ caballinæ, est calida, & humida in primo.

ADDITIO.

Vtrũ aqua rosata hic syrup. sit ponenda.

Nota quod absurdum videtur, quod in isto syrupo auctor ponat aquam rosatam cum ipsa restringat, & hic syrupus debet dilatare partes pectoris, & hoc non solum videtur contra rationem, sed est etiam contra facientes hunc syrupum, eo quod nulli fere ponant aquam rosatam. Ad hoc dicendum, quod recte ponitur, & qui non ponunt, errant multum. Et ratio est, nam ad hoc, quod syrupus iste valeat tussi antiquæ, & pulmonem, & pectus mundificet, non solum oportet, quod in eo sint dilatantia partes pectoris, lenientia, & maturantia catarrhum, vt per liquiritiam capil. ve. fit. sed etiam necesse est, quod in eo sint ea, quæ partes relaxatas adunent, & virtutem expulsiuam cõfortent, & hoc fit per aquam rosatam, igitur rationabiliter ponitur.

VIDEANT qui cauẽt in pleuriticis Manum christi vocatum, & rheon, quomodo dent hunc Syrupum, in quo aqua rosacea. Ego enim non formido in morbis pectoris, medicinas modice adstringentes. MAN.

EST frequens vsus initio pleuritidis, & aliorum thoracis affectuum etiam si aquam rosatam recipiat. Nam in horum affectuum a fluxione proficiscentium initio modice adstringentia non modo sumi posse, sed omnino sumenda imperat Galen. lib. meth. lib. 12. Et rhabarbarum, & electarium, cui manus Christi nomen est, in vsu quotidiano sunt contra tales affectus, quamuis ambo adstringant, vt partes ob laxitatem ad fluxionem recipiendam opportunæ, vbi adstrictæ fuerint, amplius non recipiant, & roboratæ valentius repellant nouam, & expellant veterem materiam. Incipientibus itaque thoracis, & pulmonis affectibus frig. & pituitosis, saluber est hic syrupus, augescentibus, & vigentibus, syrupus hyssopi: declinantibus syrupus prassij nisi magna expurgandi SYLVII.

gandi has partes necessitas, metusque suffocationis a postremo nos incipere coegerit, quia omnium valentissime calfacit, incidit, tenuat, expurgat, lenit, siccat, quæ omnia syrup. glycyrrhizæ præstat, sed moderatissime. tussim antiquam sanet tantum, quæ a pauca, nec crassa, lenta pituita excitatur, Syrupus autem hyssopi viribus est in medio. Hic syrupus aperit, dilatat, terget partes præsertim spiritales, asperant materiam, pulmonem, thoracem, ad expellendumque roborat.

COST. LIQVIRITIAE. *Si adiantum eousque cum reliquis coquatur, vt ex aquæ cui infusum erat libris duabus superſint tantum duæ, vis profecto eius omnis, quam obtinet attenuandi, euanescet. Itaque, vbi reliqua in præscripto aquæ pondere præscripto tempore macerata fuerint, & coquendo ferè ad consumptionis præscriptę modum redierint, non temere facturum existimarim, qui hyssopi prius, tum postea etiam adianti tantundem leuiter incoquendum iniecerit, ita profecto integra vi, atque ad eos vsus longe præstantius medicamentum parabitur, ad quos instituitur. Quod autem de aqua rosarum aliqui dubitant, quæ astringendi vi prædita, frangere vsum reliquorum videtur, quæ thoracem expurgant, non diffiteor ita paratum medicamentum initio fluxionis conuenire. Sed quando ad antiquam tussim eius author instituit, aquæ nomine non stillatitiam intelligerem, quã Mes. lib. simp. partes cogere testatur, cuiusque hic largior copia sumitur quam quæ ad leuiter astringendum, & impartiendum partibus robur sit ex vsu, sed vel succum, vel dilutum ex recentibus rosis sumendum existimarem.*

quatuor

MESVE.

SYRVPVS hyssopi asthma, tussim dolorem thoracis, & hypochõdriorum iuuat. Recipit hyssopi (mediocriter) sicci, radic. apij, fœniculi, † glycyrrhizæ. ana drach.x. hordei nudi vnc. dimidiam, semi. maluæ, & cydoniorum, tragacanthi ana drach.iij. adianti albi drach.vj. zizipha, myxa, ana xxx. vuarum passarum purgatarum drachm.xij. ficus siccas, dactylos pingues ana.x. penidiorũ alborum lib.ij. fiat syrupus.

† petrosi ini addunt aliqua.

CHR. ISTE syrupus est maioris efficaciæ, & virtutis in passionibus pectoris, & pulmonis, & faciendo sputum facilem, quam syrupus de liquiritia. Confert enim principaliter asthmati, tussi antiquæ, & doloribus pectoris factis a materia frigida, vt dictum est in præceden. syrupo. Lymphatur autem vt plurimum cum aqua scabiosæ, aut prassij, vel aliqua de coctione pectorali, sunt enim aquæ multum potentes, quæ debent sumi in proportione superius dicta. Est enim scabiosa calidæ, & siccæ complexionis in secundo. Reliqua vero in hac descriptione sunt calida in secundo, & sicca in primo cum forti abstersione, subtiliatione, & penetratione.

MAN. HIC quoque syrupus, seminum coroneorum, & dactylorum ratione cuiusdam astrictionis particeps est.

SYLVII HVIVS syrupi, & sequentis facultas nuper est declarata. Potenter præterea obstructiones liberat, vt etiam in adolescentibus renum calculos frangat sumptum cum aquis, aut decoctis vreticis, quomodo ad affectus thoracis cum aqua scabiosæ, vel bechij, vel decocto thoracico sumendus est: sub

A astringit quoque dactylis, & semi. cydoniorum. Nec abs re penidia exigit alba, hoc est, ex saccharo albissimo, & purissimo facta, non autem ex saccharo, vel crasso, & pingui, vel rubro cum amylo, & sublito marmori butyro. Nam ex his facta penidia ægre colantur, & impurum ac ingratum magis syrupum reddunt. Alias quinque huius syrupi descriptiones habet Mesues c. de tussi pleuriticam quoque, & obstructiones viscerũ liberat. Coque omnia in lib.viij. aquæ ad libr.v. consumptionem. Expressum in syrupum percoque cum lib.ij. penidiorum alborum.

COST. DE hyssopo. *Hyssopum siccum, superfluo, & aqueo eius consumpto humore, qui ipsiusmet calorem, & siccitatem retundebat, attenuandi, detergendique facultate magis præstat: sumendum ergo id hoc loco, non humidum, non semiaridum, sed plane aridum, non tamen vetustate obsoletum. Quia autem in hoc conficiendo syrupo non præscribit liquoris, vel genus, vel pondus, Syluius omnia in octo aquæ libris ad librarum quinque consumptionem coquenda consulit. Sed erit hoc pharmacopæi diligentiæ committendum, qui prospiciens quantum liquoris ferant penidiarum libræ duæ, ante coctionem tantum summat aquæ, vt id ipsum, quod est opus exacta simplicium horum omnium coctione supersit.*

B

MESVE.

SYRVPVS Prasij, thoracem, & pulmones expurgat pituita crassa, lenta, putri, & ab ea asthmati, antiquæ tussi prodest, quales affectus senibus, & natura frigidis sunt frequentes. Recipit prasij, uncias ij. hyssopi, adianti albi ana vnc.vj. glycyrrhizæ vnc.j. calaminthes, anisi, rad. apij. & fœniculi ana drach. v. ireos, seminis maluæ, fœnugræci ana drachm.iij. semlini, & cydoniorum ana drach.duas, vuarum passarum purgatarum vnc. quinque, ficus passas pingues † quindecim, penidiorum, mellis boni despumati ana libras duas.

C

alij. xxi. Al. mellis desp. lib.i.

CHR. ISTE syrupus confert in duabus passionibus, scilicet, pectoris, & pulmonis factis a materiebus multum tenacibus, viscosis, & crassis, quæ sunt difficilis eradicationis, & maxime in senibus, & frigidis natura. Confert enim asthmati, tussi antiquæ, & difficultati anhelitus. Facit insuper excreare saniem, & omnem materiam putridam contentam in medio pectoris, sua forti virtute aperitiua, subtiliatiua, desiccatiua, absterſiua, & confortatiua, & vsus eius in declinatione prædictarum dispositionum est magis conueniens, nisi materia multa sua crassitie, & malitia moram non possit sustinere. lymphatur autem, vt plurimum cum aqua hyssopi, aut aliqua decoctione conuenienti, & huius syrupi descriptionem ingreditur semen lini, quod est notum, scilicet, calidæ complexionis in primo, & humidæ versus ipsum.

D

ADDITIO.

Notabis, quod omnes isti syrupi pectorales, & omnes decoctiones pectorales cum aqua pluuiali fieri debent,

debent, & non cum aqua communi, quia aqua pluuialis est magis subtilis, & ratione subtilitatis magis penetratiua, faciensque penetrare virtutes medicinarum ad partem pectoris.

SYLVII. SYRVPVS hic pituitam crassam, lentam, putrem, ac pus ex pulmonibus, & thorace incidit, tenuat, terget, educi adiuuat leniendo, & aperiendo meatus, & vim expultricem roborando. Strenue enim sputum promouet in declinatione horum affectuum, si a fluxione pendeant: quam suo calore multo, si initio vsurparetur, geminauerit, nisi, vt dixi, suffocationis a multa, crassa, lenta materia periculum impenderet. Vacuata autem materia, quæ thoraci, aut pulmonis, & asperæ arteriæ angustiam pariebat, proindeque spirandi difficultatem, eger iam multo, quam ante liberius respirat. Alias descriptiones duas habet Mesues cap. de asthmate, sed inusitatas. Vsurpatur cum aquis prædictis, vel hyssopi, vel aliis thoracia. Coque in libris x. aquæ ad dimidiam, expressum percoquatur cum penidiorum, & mellis despumati ana libris duabus.

COST. PRASII. *Maceranda hæc sunt authore etiam silente in debita aquæ mensura, vt & in superiori, tum coquenda ex arte, vt & tantum supersit decocti, quantum excipere possint mellis libræ duæ. id quod in sequentibus quoque erit obseruandum.*

MESVE.

SYRVPVS de calaminthe, asthma, tussim antiquam, intemperiem viscerum frigidam, & splenicos, & senes iuuat. Recipit calaminthes domesticæ, & syluestris, ana vnc.ij. liguistici, dauci, schœnu anthus ana drach.v. vuarum passarum purgatarum lib.dimid. mellis lib.ij.

CHRI. HIC syr. in duritie, & crassitie splenis conuenit, calefacit stomachum, hepar, & splenem, & alia viscera, aperit oppilationem in eis, materias crassas subtiliat, & ad expulsionem eas præparat. confert tussi antiquæ, & asthmati in senibus. Lymphatur autem vt plurimum cum aqua quinque radicum, seu scolopendriæ, idest linguæ ceruinæ, quæ spleni multum appropriatur, & est herba nota, calidæ, & siccæ complexionis in secundo.

MAN. NON cognosco calamenthum domesticum: credo intelligi mentam, sicut etiam supra. Nullus tamen horum syrup. communiter paratur. Secundus satis similis est syrupo de menta.

SYLVII. QVIBVSDAM in vsu est ad calefaciendum, incidendum, tenuandum, aperiendum, tergendum obstructiones viscerum, ob id splenem tumefactum minuit, cum aqua asplenij, vel phillitidis, thoracem, & pulmones expurgat cum aquis thoracicis. Coquitur in lib.vj. aquæ ad dimidias, expressum per coquitur cum mellis lib. duabus.

COST. DE calamentho. *Calaminthes succus dum altius pituitam, crassosque humores ventriculo impactos secat, & abstergit, vt singultum corrigere apte potest, ita & vomitum compescere postquam diffectum absterserumque eius vi humorem vomitione vna aut altera reiecisse contingerit. Vomitum autem particulatim acidorum punicorum succus cohibet. Sed obscurum est, quum succum ait sumendum cum pulpa interiori, quid pulpæ illius nomine intelligat. Si diuinandum sit, fortasse interstitia quærit, quibus acini distinguuntur: qui sane astringentis facultatis quum sint, si succis eiusdem punici, & calaminthes, vinoque (vt scribit) coquantur, possunt sedandi vomitus vim adaugere. Fortasse etiam acinos alios punicorum succo coquendos ponit, vt qui detracta carne, qua ambiuntur, ad vomitū, imo & ad alui fluxiones, non infirmæ sunt facultatis.*

MESVE.

SYRVPVS de calaminthe alter, singultum, & vomitum a pituita, vel bile flaua crassa, sedat. Recipit succi calaminthes, & vini odori, ana libras quatuor, succi malorum granatorum acidorum cum sua pulpa interiori, libras quinque. coque ad dimidias, biduo permitte, vt crassum subsideat, & clarum percoquatur in syrupum cum sacchari† libris quatuor. aromatizetur drachmis duabus galliæ aromaticæ, in vase vitreo bene obstructo, insola dies quadraginta. † Al lib.iij.

SYRVPVS hic de calamentho magis quam præcedens, est confortatiuus virtutis contentiuæ stomachi, & viscerum. vnde valet superfluo vomitui facto a cholera crassa permixta cum phlegmate post mundificationem ipsius, & non est tantæ caliditatis, vt primus. lymphatur autem vt plurimum cum aqua mentæ, vel absinthij. CHRI.

QVIBVSDAM in vsu est cum aqua mentæ, & absinthij, parum calet, ventriculum, & hepar expurgat, & simul roborat. Fuerit igitur saluberrimus, tum etiam quod alimentum cum medicamento coniunctum habet, quod genus medicamentorum Galenus maxime commendat. Nam calaminthe amara; acris, expurgationem prope sola facit, vinum putredini resistit, vires eius granatorum vehit, granata acida incidunt quoque, & tenuant, sed roborant, saccharum dulcorat, & custodiam siccando iuuat, cum igni, & sole Gallia iucundiorem facit, & facultatum nostrum corpus dispensantium robur auget. Cum igitur sit paratu facilis, & magnarum virium, in vsu frequentiore habendus fuerit, nisi syrupo mentæ viribus proximo sis contētus. SYLVII.

MESVE.

SYRVPVS de thymo calefacit, incidit, tenuat, ob id omnem frigidam intemperiem thoracis, pulmonis, vē triculi, hepatis, & aliarum partium iuuat, & hyberno frigori resistit. Recipit comarum thymi vncias duas, calaminthes, mentæ siccæ ana drachmas quinque, seminis, apij, fœniculi, anisi, dauci ana † semunciam, vuarum passarum purgatarum vnc.quatuor, & dimidiā, cum mellis lib. duabus fiat syrup. aromatizetur drach.duabus galliæ. † drach.iij.

ISTE syrupus habetur in vsu. Mes. habet hic extremitatum thymi. & est melior pars plantæ. Sūma medicinarum est x. res excepta aqua. CHRI.

LICET in vsu non sit, efficaciam tamen magnam haberet in frigidis morbis. MAN.

IN vsu rarus est, tamen ad ea quæ promittit, est efficacissimus, modo thymus sit, vel creticus, vel locis editis, & siccis, & in solatis, & calaminthe montana: obstructa etiam liberat, & menses mouet, sed omnium valentissime syrupus sequens. Syrupus Arthemisiæ Matthæi Gradi, ad menses ciendos ex catalogo sim. mēses mouentium, cum tamen singula, vel horum pauca sufficerēt. SYLVII.

Arte-

Arthemisiæ. manip. duos, pulegij, calaminthes, origani, melliſſophylli, ſampſuci, ſabinæ, perſicariæ, chamædryos, chamæpityos, hyperici, centaurij parui, parthenij cum flore, rutæ, betonicæ, bugloſſi, dictamni, radic. fœniculi, apij, petroſelini, aſparagi, ruſci, ſaxifragiæ viridis, enulæ, rubiæ, pęoniæ, ana manipul. vnum, ſem. iuniperi, ſmyrnij, petroſelini, apij, aniſi, guth, carpobalſami, cardamomi, coſti, aſari, pyrethri, phu, calami aromatici, caſiæ, ana vnc. dimidiam, macera aqua fluuiali, coque dimidias, expreſſum percoque cum ſacchar. & mellis q.ſ. Addi poteſt acetum ſimplex, vel ſcilliticum, alij aliter parant, & ſyrupum parthenij, ideſt, matricariæ vocant.

COST. DE THYMO. *Quum thymi comas quærit, flores cum thymo quærit. Sed & calaminthes, & mentæ comæ quærendæ, quibus vis maior ineſt, quam caulibus nudis aut folijs. Huius vires intendes, ſi loco ſynceræ aquæ vel fontanæ, vel pluuiæ, in qua decoquenda hæc ſunt, ſimplicia, decoctum thymi, vel quid tale ſumpſeris. id quod, & in reliquis tum propoſitis, tum proponendis qui obſeruarit, nõ puto valde aberraturũ.*

MESVE.

SYRVPVS de eupatorio vẽtriculum, & hepar roborat, obſtructiones aperit, calore digerit. ob hæc, incipienti hydropi, hypochõdriorum dolori, febribus antiquis, ventriculi, & hepatis formam corrumpentibus confert, flatus diſſipat, intemperiem frigidam expugnat. Recipit radicum apij, fœniculi, intybi, ana vnc. duas, glycyrrhizæ, ſchænu anthus, caſſuthæ, abſinthij, roſarum, ana drachmas ſex, adianti albi † ſpinæ albæ, & arabicæ, florum aut radicum bugloſſi, aniſi, fœniculi, eupatorij, ana drachm. v. rhabarbari, maſtiches, ana drachm. tres, ſpicæ nardi, aſari, folij, ana drah. duas, coque in aqua lib. octo ad † tertiam, & cũ ſacchari libris quatuor, & ſucci apij, & intybi quantitate ſufficienti fiat ſyrupus.

bedegar ichaha.

partis tertiæ conſumptæ.

CHRI. SYRVPVS de eupatorio valet principaliter in paſſionibus frigidis hepatis cum oppilatione in ipſo, & ſic etiã confert in ſimilibus paſſionibus ſplenis, & aliorum membrorum nutritionis. Eſt aperitiuus oppilationum, ſubtiliatiuus materierum craſſarum, prouocatiuus vrinę, confortatiuus digeſtiuæ virtutis. Confert inſuper ad febrem chronicam de materia craſſa, ſed vſus eius principaliter eſt conueniẽs in principio hydropiſis cuiuſcunque ſpeciei frigidæ à cauſa frigida, & maxime cachexiæ, ad quam ſequitur defœdatio cutis corporis, cum malitia habitudinis in toto corpore, ſicut ſunt corpora cacochyma, in quibus cum tumefactione à materia aquoſa phlegmatica color vertitur ad plumbeum ſeu cineritium adiunctum cum citrino colore, & maxime in facie demonſtratur. Confert etiam ad corruptionem appetitus. vnde confert eis proprie, quibus corrumpitur propria forma ſtomachi, id eſt in quibus corrumpitur habitudo ſtomachi, & appetitus. Confortat etiam virtutem digeſtiuam ſtomachi, & eſt ſyrupus multum notandus propter eius virtutem, & præſertim in hydropiſi à cauſa frigida.

ADDITIO.

Notabis quod pauci ſunt facientes hunc ſyrupum ſecundum veritatem propter diuerſitatem, & etiam

A ignorantiam de bedegar, & ſuchaha, viſis tamen multorum opinionibus de ipſis inueni Pauli opinionem meliorem deſuchaha, & Serapio. de bedegar. dicit enim Serapio autoritate Dioſcoridis, quod bedegar, Bedegar. ideſt ſpina alba naſcitur in montibus zacual, & habet folia ſimilia chamæleonis albæ, niſi quia ſunt ſtrictioria, & albiora, & ſuper ea eſt ſimile borræ, & ſpinoſa, & habet ſtipitem longum duobus brachijs in craſſitudine digiti pollicis, vel plus, color eius ſunt capitella ſimilia ericio marino, niſi quia ſunt minora, & oblonga, & flos eius eſt coloris purpurei, & ſemen eius eſt ſimile grano carthami, niſi quia eſt rotundius eo, conſidera igitur quid ſit bedegar. Quid ſit ſuchaha ſecundum opinionem Pauli dicamus. ſu- Suchaha. chaha eſt herba dulcis, quæ extenditur ſuper terram, & facit capita craſſa prope radicem, & exeunt ex illis
B capitibus flores ſanguinei coloris, & ſic ſecundum veritatem, eſt herba ſpinoſa alba expandens ſe ſuper terram, cuius flos eſt in colore ſanguinis, cuius radix vſui medicinæ competit.

HIC ſi bene componatur, quod certe non eſt facile, valde vtilis erit. BEDEGAR, Suchaha.) In his patres noſtri magnopere errabant, ſylueſtis roſæ fructũ ſupponentes, tu vero intellige ſpinam albam, & arabicam. Dioſcorides vocat primum λάχανόδαν, alij arabicam. Eupatorium.) Accipe quod vulgo agrimonium vocant. Pro folio quo caremus, accipe folium garyophylli, ſi inuenire potes, ſi non, cinnamomum vocatum, vel nardum. MAN.

HIC ſyrupus quia calfacit, incidit, tenuat, terget, roborat, par- SYLVII.
tes omnes nutritorias, appetentiam excitat, coctionem firmat, obſtructiones in eis aperit, per vrinas expurgat, intemperiem
C frigidam corrigit, propterea hydropem omnem ab hepatis, vel lienis primario affectu proficiſcentem ſanat, & inde natum cutis colorem plumbeum, cacochymiam item, atque adeo cachexiam dictarum partium vitio natam emendat. Cui malo ſuccedit corruptio formæ ventriculi, & hepatis, & corporis reliqui perillarum partium actionem toti corpori communem, habentium vitium, male nutriti. Expreſſum percoque cum ſacchari clarificati libr. quatuor, & ſucci purgati apij, & intybi, ana lib. duabus paulatim addendis, vt in ſyrupo fumariæ maiori.

DE eupatorio. *eſt hoc loco vulgata controuerſia,* COST.
de bedegar, ſuchaha, & eupatorio. pro eupatorio quidem non aliud vſurpandum quam huiuſmet ſcriptoris eupatorium, de quo lib. ſimpl. Bedegar vero ſi Serapionis hiſtoriam ſpectemus, conſtat ſpinam eſſe albã Dioſcoridis, licet huius vocis Dioſcorid. non meminerit. ſuchaha vero ſpinam eſſe Arabicam. Quibus hæc duo non placuerint, chamæleonis genera illa, qua ſub
D *carlinæ nomine vocantur, non temere ſumi poſſe videbuntur, quod conſentiunt plerique.*

MESVE.

SYRVPVS de epithymo atram bilem, & alios humores vſtos vacuat, ob id morbos ex his naſcentes, elephantiam, cancrum, vlcera maligna, fiſtuloſa, pſoram, lepram, achoras præcauet curatque. Recipit epithymi boni † hortenſis Cretenſis. drachm. xv. caſſuthæ, fumariæ ana drachm. x. thymi, calaminthes, bugloſſi, ſtechados, & glycyrrhizæ, polyp. agar. myrob. emblicarũ, & belericarum ana drac. vj. roſarum, ſeminis fœniculi, aniſi, ana drachm. ij. & ſ. pruna xx. vuarum

paſſarum

passarum purgatarum vnc.iiij. tamar Indorum vnc.ij. & s. sacchar. † lib.iiij. sapæ lib.ij. fiat syrup. E

† 2 drach.

CHRI. SYRVPVS de epithymo valet principaliter in passionibus factis a materia melancholica, & ab humoribus adustis, facientibus crustas magnas in auribus, & in corpore toto. & generaliter valet ad malas scabies quæ per totum expanduntur, & sic est in vsu ad dirigendum talem materiam, & est maioris efficaciæ in talibus quam syrupus de fumoterræ. confert etiam lepræ, cancro, fistulis, & vlceribus pravis, & corrosiuis, factis a cholera adusta, vel melancholia adusta, seu à phlegmate salso, est insuper maxime prouocatiuus vrinæ, oppilationum aperitiuus, remissiuus malæ qualitatis humorum, cum aliquali virtute solutiua prædictarum materierum, virtute epithymi, myrobala. fumiterræ, polypodij, prunorum, & tamarindorum, lenissime tamen soluit, tum quia eorum parua quãtitas ingreditur, tum etiam quia parua dosis ipsius syrupi assumitur, scilicet, vnc.ij. si tamen in dosi eius fieret additio, sensibiliter solueret. lymphatur autem quandoque cum aqua simplici, quandoq; cum aqua lupulorum, vel fumiterræ, boraginis, endiuiæ, vel buglossæ, vel cum decoctionibus appropriatis, & quandoque cum decoctione spicæ, & alchilil, idest rorisinarini. Dicit enim quod expellit cholerã nigram, idest melancholiam. F

MAN. SCABIEM & saphati. i. ἀχῶρας cum educit, vt ipsemet ait, humores adustos, propter quod magis reponendus est inter purgatoria, quam inter proprie vocatos syrupos, sicut syru. de fumoterræ, qui cum hoc multum conuenit: est tamen minoris purgationis, & minus calidus, & propterea illo ego utor in humoribus magis bilioſis, hoc vero, quia calidior est, in minus calidis. G

SYLVII. AFFECTIBVS ex melancholia, vel pituita salsa, & alijs humoribus vitiis confert magis, quam syrupus fumariæ; quia obstructiones aperit, & humores eorpotentius apparat, & expellit per aluum, vrinas, sudores, clementer tamen purgat myrobalanis, fumaria, polypodio, prunis, tamar Indis, & quia datur ad vnc. ij. cum aqua lupuli, fumariæ, boraginis, intybi, vel decoctione conuenienti: quod pondus si augeas, aperte aluum subducit. Sunt qui dant ab vnc.iiij. ad vnc.vj. Hic etiam ob pruna, passas, tamar Indos, sapam, crassus ob id, & ingratus est. Hunc etiam ad scabiem Neapolitanam adhibent, quam inter melancholicos morbos recensent. Melior fuerit syrupus aliquis simplex, qualis est Saporis, vel alius ex asplenio, &, si vis, paucis alijs splenicis ad melancholicos affectus, non autem ex fartagine simplicium melancholiam, succumque melancholicum apparantium, aut purgantium.

COST. DE epithymo. *Morbis qui ex atrã bile, & exustis humoribus, commendat syrupum de epithymo. Epithymum tamen ipsemet lib. simpl. non educere id humoris genus aduersus Paulum notat. Sed additis myrobalanis, fumaria, alijsque eiuscemodi, efficere id poterit syrupus, quod non poterit fortasse epithymum syncerum, licet hac etiam de re in ipsomet Mesue aliquid sit controuersiæ.* H

MESVE.

SYRVPVS flechados iuuat omnes affectus frigidos cerebri, & neruorum, vt paralysin, epilepsiam, spasmum cynicum, tremorem. Recipit florum. † flechados drach.xxx. † thymi, calaminthes, origani ana drach.x. anisi, pyrethri ana drach.vij. piperis longi drachm. iij. zinberis drach.ij. vuarum passarum purgatarum vnc. iiij. mellis lib.v. Condiatur cinnamomi, calami aromatici spicæ nardi, croci, zingiberis, piperis nigri, & longi ana drachm. j. & s. ligata in panno raro, & appensa in syrupum. Datur vnc.j. cum, aqua cui incocta, sint spica, & rosmarinus.

† al. lib. iij. basseca.

SYRVPVS de stœchade secundum hanc descriptionem vbique præparatur, & habetur in vsu, principaliter in passionibus frigidis cerebri, & neruorum, vnde multum confert ad digerendum materiam frigidam, & viscosam facientem paralysim, spasmum, tetanum, epilepsiam, tremorem, & torturam, quæ dispositiones omnes dependent à cerebro per essentiam, vel communitatem. Confert enim dispositionibus frigidis nucæ, neruorum, & capitis, sua cõplexione calefaciens, subtilians, & desiccãs materias catarrhales, & frigidas, & eius vsus principaliter est in catarrho frigido, & vt plurimum lymphatur aqua fœniculi, vel leuistici, & similibus aquis, vel decoctionibus appropriatis portantibus virtutem eius ad cerebrum, & ad neruos, & modus componendi est clarus, & simplicia sunt superius declarata. Et hic est finis omnium syruporum, qui describuntur ab auctore in hac vi. distinctione. Restat hic vltimo duos alios syrupos declarare, qui communiter sunt in vsu, & vbique in nostra ciuitate ab omnibus præparãtur. & primus nominatur pro melancholicis, cuius descriptio ponitur a Mes. in suo de appropriatis. cap. de humore melancholico seu de soda facta ab humore melancholico, & est magnæ virtutis in digerendo materias crassas, melancholicas, illas subtiliando, & habiles faciendo ad exitum. vnde principaliter confert dispositioni melancholicæ, in qua læduntur virtutes intrinsecæ cerebri, & humores. confert insuper febribus quartanis, & oppilationibus, & ægritudinibus splenis. Et generaliter confert omni ægritudini factæ ab humore melancholico, & iste syrupus est etiam aliqualiter solutiuus, cuius hæc est descriptio. Rec. capil. ven. radicum buglossæ domesticæ, & siluestris, & florum earum, polypo. ana drach. i. epithymi. vnc. j. folliculorum sennæ, chamæpithyos stœchados, ana vn. vij. chamædryos, schœnanthi, hellebori nigri, ana drach. iij. fumiterræ, vnc. vij. eupatorij drach. iiij. succi pomorum dulcium vnc. viij. omnia præter epithymum, & succum pomorum bulliant in lib. iiij. aquæ vsque ad consumptionem tertiæ partis, deinde bulliat in ea bullitione leuissima epithymum, & coletur cum succo pomorum, zucchari lib. ij. decoquatur ad perfectionem, & fiat syrupus vt expedit. CHRI. *Syrupus passionis melanch.*

Secundus syrupus magistralis, qui dicitur syrupus de endiuia, est multum in vsu, & valet ad omnes supercalefactiones hepatis principaliter, ac aliorum membrorum nutritiuorum, ac etiam cordis, & generaliter cuilibet malæ complexioni calidæ, habet insuper oppilationes aliqualiter aperire, & membra debilitata a mala complexione calida illam remouendo notabiliter confortare. Est etiam conueniens ad digerendum materiã subtilem cholericam multæ acuitatis, sed principaliter vtimur eo in hepate calido, & in renibus calidis, vel supercalefactis. Et quia eius descriptio ab auctoribus nõ reperitur, sed secundum *Syru. de endiuia.*

præ-

præsentem descriptionem eius inuentor fuit Gentilis de fulgineo, quam manu eius propria descriptam ego iam vidi, ideo sic eam in præsenti loco describam.

Recip. succi endiuiæ, succi hepaticæ, quæ herba est nota, frigidæ scilicet, & humidæ complexionis in primo, ana lib.iij. clarificentur prædicti succi ad ignem vt expedit, rosarum, violarum, lenticulæ aquæ, quę herba est nota, natans in aqua, & ibidem semper stãs, & frigidæ complexionis in primo, humidæ in primo, polytrici, herba est nascens prope fontes aquarum, & in puteis similis capillo veneris, & est frigidæ complexionis in primo, & siccæ versus ipsum, ana vnc.s. capilli veneris, hordei mundi, seminum communium frigidorum ana vnc.j. fiat syrupus cum zuccharo quantum sufficit, & aromatizetur cum sandalis albis, & rubeis, & cum berberis, & sunt quidam fructus frigidæ, & siccæ complexionis secundo, semi nibus citoniorum, ligno aloes, cinnamomo, & corticibus citri, sic enim aromatizatus est magis conueniens, & confortatiuus cordis, cerebri, & aliorum membrorum principalium, licet multi vtantur eo absque aromatizatione, quia est magis alteratiuus ad frigidum, & magis aperitiuus.

Lenticula.

Polytrichum.

MAN. CONFICITVR hoc duplici modo, addendo videlicet cinnamomum, & reliqua aromata, vel non addendo: hunc incompletum, illum completum vocant. Hasce.i. thymi. Alchilil.i. roris marini.

SYL VII. COQVITVR in lib.x. aquæ ad dimidias, expressum percoque cum lib.v. mellis, aut si vis delicatius, sacchari. Datur ab vnc.i. ad vnc.ij. cum aqua decoctionis, aut potius destillationis sumptum, & florum roris marini. Syrupus hic pituitam horum affectuum frigidorum causam potenter tenuat, incidit, dissipat, sic cat, catarrhos frigidos consumit sumptus cũ aqua fœniculi, mellis sophylli, vel decocto has facultates ferente in cerebrum, spinalem medullam, & neruosas partes: ventriculum præterea roborat. Alter huic diuersus Mesue scribitur in affectibus neruorum, in vsum non receptus. Est præter hos syrupos alius à Mesue in cephalalgia melancho. descriptus ad omnes affectus melancholicos, & splenicos, vt quartanam, & melancholiam, & prius dictos in syrup. epithymi saluberrimus. Recl. adianti albi, radicum, & florum buglossi domestici, & sylvestris, polypodij, epithymi, ana vnc.i. folliculorum sennæ, chamæpityos, stœchados, fumarię, ana drach.vij. chamædryos, schœnu anthus, elleb. nigri, ana drac. iij. eupatorij semunc. succi pomo dulcium vnc.viij. Omnia præter epithymum, & succum, coque in aquæ lib.iij. ad tertiæ partis consumptionem. post adde epithymum, & semel feruefiat, coletur, cũ succo pom. & sacch. lib.ij. percoquatur syrup.

COST. DE stœchade. *Parato ex arte decocto ex certis rebus, & addito melle, inter coquendum aromata quædam linteolo laxiori inclusa suspendi iubet, vt puto, quo eorum tantum vis nõ etiam corpus syrupo excipiatur. An ergo (quod quidam faciunt) aromata hæc prius in puluerem ducere, tum vero linteolum manibus exprimere ex instituto sit authoris, non facile iudicem. ex pressione profecto, aromatum quoque corpus egredi, & syrupo permisceri necesse est, maiori fortasse consistentia, quam syrupi ratio postulet. imo aromatum omnium vim ob tenuem eorum substantiam coquendo dissipari certum est, vt propterea sat ego esse existimẽ, si aromata contundantur tantum, non etiam in puluerem ducantur. inter coquendum tamen sæpe exprimantur.*

MESVE.

OENOMELI, vinum mulsum, intemperiem frigidam ventriculi, hepatis sanat, fla A tus in eis, & hypochõdrijs dissipat, oris odorem, cutis colorem commendat, fit ex vini antiqui boni lib.x. mellis boni, & despumati lib.ij. addendo cinnamomi tenuis drach.v. spicæ nardi drac. j. caryophyllorum, zingiberis, ligni aloes, macis, ana ℥ semunciam, cardamomi ℥ drach.ii. croci drach.i. & semis. tere negligenter, cola panno raro. aromatiza moschi. ℥ drach.iii.

Mellicratũ vino, & melle, & mellicratum confectum ex vino & melle & speciebus.

℥ drach.iij.

℥ drach.ij.

℥ drach. v. mus tertia.

HAEC est quarta pars principalis huius sextæ distinct. qua auctor tractat de quibusdam potibus factis cum vino, & melle, & aromatibus, determinat etiam de miua simplici, & composita, de aceto scillitico, de oxymelle scillitico, & primo declarat quomodo talis potus ex vino, & melle vocari debet, est conferens principaliter passionibus frigidis cerebri, stomachi, & neruorum, confortando eorum virtutes, confert etiam complexioni frigidæ, & humidæ stomachi, & hepatis, & ventositati hypochondriorum, & oris odorem bonum efficit. Et antiquis temporibus iste potus erat multum in vsu: adeo vt sani vterentur tempore sanitatis ad præseruationem a multis prauis ægritudinibus, qui potus vulgariter nominatur lachiarcha, & cum conficitur solum ex vino, & melle, vocatur mellicratum, quando vero aromatizatur cum speciebus vocatur conditum, & dosis eius de manu vacuo stomacho est vsque ad vnc. vj. B CHRI.

ADDITIO.

Antiquitus iste potus erat multum in vsu sanis ad præseruationem a multis ægritudinibus, verum hoc tempore homines talibus potibus, vt plurimum non ad futurarum ægritudinum præseruationem nec ad præsentes curandas, sed gulositatis, & crapulæ causa. Et fit duobus modis hoc tempore. Primo modo cum melle, vino, & speciebus in parua quantitate, & vocant talem potum claretum. Secundo modo cum zuccharo vino, & speciebus, maxime cum cinnamomo, & vocant talem potum vinum hypocraticum. Notabis vlterius, quod apud doctores reperiuntur isti termini, hydromel, mulsa, ac mellicratum, intelligentes per hydromel potum compositum ex melle cum aqua frigida, sine aliqua decoctione, non habẽs certam proportionem mellis ad aquam. Mulsa vero fit ex octo partibus aquæ, & nouem mellis despumati, & coquitur ad consumptionem tertiæ partis illius totius. Si plus autem habet aquæ, & mellis minus dicitur mulsa aquosa, & ista vocatur aqua mellita, quæ secundum maiorem, & minorem quantitatem mellis dicitur aqua plus, vel minus mellita. Mellicratum vero idem est, quod mulsa aquosa: quia in eo est plus de aqua, quam de melle, vt in Alexandro de oculis: sed secundo aphorismorum pro mellicrato accipitur hydromel. quidam tamen componũt mellicratum cum vino, & melle, vt hic Mesue. Tamen Ianuensis in suis synonymis post recitationem diuersarum opinionum de interpretatione nominũ, dicit resolutorie, quod hydromel est, quod latine aqua mel lis dicitur, mellicratum vero est mulsa plus mellis habens, quasi sit vinum mellis dictum, differens ab apomelle eo quod apomel non coquitur. Item hydromel græce, mulsum vero latine dicitur, & fit ex vino, & C *Mellicr. duplex.* D

& melle. differt vero mellicrato, eo, quod mellis habet plus, quam mulsum: hæc tamen interdum nomina vnum pro alio accipitur. Auic. in v. can. habet duas descrip. mellicrati conditi, quod vocat conditum, similiter Serapio in proprio antidotario duas etiam habet descriptiones.

MAN. OENOMELI græce appellatur, quod ex vino austero antiquo, & melle componitur. Oenomeli vero melitites, id quod ex musto, & latine mulsum. At melicratum, vt superius diximus, ex aqua, & melle constat. Proijce super ea,) Appellant hoc tempore vinum in hunc modum conditum Hippocrateum.

SYLV. OENOMELI Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & vino Sabino aut simili, & petroselino cõponit, adiecta betonica, & saxiphrago in nephriticis. Qui vero curiosius componunt, etiam spicæ nardi aliquid injciunt: hodie vero eidem magnam aromatum miscellam immittunt. Olim fuit vsu celebre ad cerebri, neruorum, & aliarum partium affectus frigidos, sed id medicamentosius, quale hic scribitur: nunc magno harum frigidarum regionum incommodo in vsu esse, desijt, præterquam, quod circa natalem Christianum in Bacchanalibus vulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, non ad intemperaturæ frigidæ propulsionem, etiam largius bibit, & claretum vocat: magnates vero preciosius, οἰνασαχαρ, parciore tamen mensura, quod fere ea sacchar. vnc. iiij. & cinnamomi vncias. in lib. vini singulas conficitur, & Hippocraticum vinum appellant. tanquam Hippo. inuentore dignum, ob virium, & saporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præsertim si vinum austerius, ad saporis gratiam, & coloris, clarius enim euadit colatum. Vinum mulsum Dioscor. fit ex vini veteris austerique metretis duabus, & mellis boni metreta vna, alijsque duobus modis parat, semper tamen sine aromatibus. Vinum vero melitites ex musti austeri congijs quinque, mellis congio vno, salis cyatho vno: vinum autem aromatites Dioscor. longe diuersum est ab hoc Mesue mulso aromatite, præsertim primum: nam secundum quadantenus conuenit. Aliæ sunt eidem, & Actua. variæ vinorum condituræ, vt absinthites, saluiatum, picatum, &c. Ex quibus vinum absinthites adatrophiam ex ventriculi imbecillitate efficacissimum etiam Imperatorum experientia docet Gal. lib. de Theriace ad Pisonem. Conditũ ex cydonijs quadruplex miuam, hinc transtulimus ad condita.

COST. DE mellicrato. *Parantur etiam ex vino medicamenta syruporum consistentia. quare horum quoque meminit. primo autem loco œnomelitis veterum, quod tamen sequentibus differt tum coctione, neq; enim hoc, vt posteriora, coquitur: tum cõsistentia, debet enim hoc Syrupo esse liquidius: tũ mensura, largius enim assumitur in potũ: tum vsu quod tam medicamenti quam alimenti venit loco. Parant hoc seplasiarij Pedemontani hyeme. In quo parando qui laxiori panno percolãt cum syluio a Mesue recedũt. Vulgatus profecto codex, vt crasso atque adeo denso panno traijciatur, monet. id quod si seruetur, vt vini tenuitatem æmuletur, facit; neque tamen eius facultatis expers, quam author quærit. Sed si destillatione per laneam linguam vtaris, purius & longe elegantius, non disparibus autem viribus succedit. Illud hoc loco admonendum. quia mel etiam ablata feruendo spuma, flatus excitat, si quis eius loco saccharum posuerit, potum reddere ad dissipandos flatus efficacius, palato autem gratius, & detergendi vi illi non inferius, quod paratur ex melle.*

MESVE.

CONDITVM citri, cor, ventriculum, hepar roborat, coctionem iuuat, oris gratiam commendat: fit ex corticum, vel foliorum citri vnc. iii. cydoniorum † vnc. ii. pomis quatuor odoris † nucis. iij. fruſtatim ſectis, maceratis biduo in vini antiqui lib. viii. cum pondere aromatum. Poſt, aliquoties feruefiunt, & cum mellis deſpumati, & ſacchari albiſſimi, & † aquæ roſarum, ana lib. ii. percoquitur in craſſitudinem iulep: aromatizatur cum moſchi granis quindecim: ſi autem recens, per ſe bibendum eſt; multo parcius coquatur. † al aqua. rot lib.

CORTICEM citri.) Intellige exteriorem, abſque pulpa, vel foliorum) Vbi ſcilicet cortice careres: verum facilius, multis in locis habebis fructum, & corticem, quam folia. MAN.

CONDITVM de citro. *Quum in condito citri ſumendum præcipit eandem ſpecierum menſurã, quæ in œnomelite. non ea tamen aromata, quas ſpecies vocat, duci in puluerem poſtulat (eorum nempe vis omnis infuſione, coctioneq; repetita euaneſceret.) ſed craſſe tantum vult teri, vt in ſuperiori. Porro quando hic, & etiam in ſuperioribus, aut in fine aromatizandũ moſcho, alij, quo moſchi vim toti medicamento impartiãtur, id ipſum moſchũ in porphyritide lapide tenuiſſimè læuigatum, & laxo linteolo incluſum, medicamẽto, vt ſimul ferueat imponunt. alij eodem modo læuigatum aqua roſacea diſſolutum adhuc calente, illi commiſcẽt. poſterior hic modus moſchi vires magis integras ſeruabit, vtro tamen quis faciat modo, non impedio.* COST.

MESVE.

CONDITVM aliud de citro, valens ad debilitatem ſtomachi, & hepatis quibus accidit læſio. propter frigiditatem, & ventoſitatem, & facit digerere cibũ, & confortat appetitum, & eſt efficax ad pulſum cordis.

Vel fit ex corticum citri † vnc. vii. † bugloſſi vnc. i. & ſ. † meliſſophylli ſemuncia caryophyllorum † aur. ii. ligni aloes aurei ſemiſſe, macerẽtur triduo, vini boni lib. iiii. poſt cum ſacchari lib. ii. coque, aromatiza galliæ aurei ſemiſſe, croci granis xv. maſtiches drach. i. moſchi granis x. † vnc. vi. a alij manna ſiccæ. † manna cur. † aur. i.

VBI legit croci drach. i. iiij. lege, drach. vnius quarta pars. Marmacur) Meliſſophyllon intellige. MAN.

IDEM poſſet, quod prius, & appetentiam excitat, flatus diſſipat, pulſum cordis emendat, intemperiem frigidam corrigit: SYLVI.

CONDITVM aliud de citro. *Quæ hic pars bugloſſi ſumenda ſit, quum non explicet, licet vtiles ſint eius partes omnes ad pulſum cordis, quando tamen teri omnia iubet, non ſunt ſumendi flores, quorum vis tritura exoluitur. ſumenda ergo folia ſunt aut radix, hanc vero libentius deligam, vt maioris quam folia efficaciæ. Sed, & ſi cui flores ſumere animus ſit (quod ego maxime probarem) licebit, vbi cætera contraria fuerint, flores recentes vino cum reliquis permiſcere, & percolato quarta die vino ſaccharum ex huius authoris mente permiſcere, ac quod erit reliquum abſoluere.* COST.

MESVE.

CONDITVM bugloſſi efficax, & expertum ad cordis tremorem ſtomachi imbecillitatem,

tatem, deiectam appetentiam, coctionem imbecillam, & formæ corruptionem, recipit bugloſſi, mentæ ſiccæ, florum roſarum, corticum, aut foliorum citri, ana vnc.iij. ozymi caryophyllati vnc.i. trium generum cydoniorum, trium generum pomorum, ana vnc.i. & s. ſerici crudi inciſi, nucis moſchatæ, zedoariæ, galangæ, been vtriuſque, ſantali citrini, croci, ana † vnc.i. & s. ligni aloes drach.ij. vini, & aquæ, ana lib.vj. mellis lib. viij. aromatizetur moſchi ſcrupulo vno, galliæ drach.ij.

† drach. ij.

MAN. TRIVM generum cydoniorum. Duo paſſim naſcuntur, tertij ſunt parua. Vel intellige dulcacida, & ſic intellige poma. Alfelen Gemiſch.) Ideſt, ocymum, quod ab odore caryophyllaton vocant.

COST. CONDITVM bugloſſi. *Quod de bugloſſo dixi in ſuperiori idem hoc loco dico. Quid autem ſumendum ſit pro been vtroque, quorum meminit, adhuc hæreo. Non ſpernerem hoc loco carotas vulgares albas ac rubras, ſiue ſint ſiue non ſint ligitimæ radices, quas Arabes been vocarunt.*

MESVE.

Miua. CONDITVM ex cydonijs ventriculum, hepar, & cætera viſcera roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, vomitum & lienteriam ſedat. medicamentum eſt celebre, ac expertum. Accipit autem ſucci cydoniorum acidorum lib.xx. vini antiqui boni lib.x. coque igni lento ſemper deſpumando ad tertiæ partis conſumptionem, cola, reſidendo clareſcat. Claro adde mellis boni, & deſpumati lib.vj. iterum coque deſpumando, & in eo ſuſpende nodulo ligata hæc aromata, cinnamomi, cardamomi ana, drach.iij. caryophyllorum drach.ij. zingiberis, macis, ligni aloes, maſtiches, ana drach.j. & s. croci drach.ij. omnia præter crocum parum terantur, & ſuſpendantur nodulo, vt dictum eſt, identidem fricando eum in ipſo medicamento, donec craſſeſcat. Deinde aromatiza moſchi drach. vnius parte tertia, galliæ drach.ij. Sunt qui ſaccharum mellis loco miſcēt, & vtrumq; ſine, & cū aromatib. componūt.

CHR. MODVS conditi de cytonijs, quod vocatur miua aromatica, habet ſimilitudinem in modo compoſitionis, & ſubſtantiæ cum ſyrupis ſupraſcriptis, & eius doſis & modus aſſumptionis eſt ſicut modus aliorum ſyruporum, & eius principaliter operatio eſt ad incitandum appetitum, & ad calefaciendum ſtomachum ſuaui caliditate. Et confert ad vigorandum virtutem digeſtiuam in hepate, ſtomacho, & alijs membris nutritiuis. prohibet enim nauſeam, & vomitum, ſedat ſolutionem antiquam vētris factam ab humoribus frigidis, relaxantibus ſtomachum, & inteſtina, debilitantibus virtutem digeſtiuam contentiuam ipſorum. Confert ſimiliter factæ ab eadem cauſa, ſi cū aqua extinctionis chalybis tempore congruo aſſumatur. habet inſuper quam plures alias vtilitates cōſimiles ſupradictis, vnde vocatur medicina notabilis, & famoſa, Reci. ſucci cytoniorum acetoſorum, &c. & proijciantur ſupra illud ſpecies alefangi næ ideſt aromaticæ, & non aliæ, cum dicit, Reci. cinnamomi. heyl eſt ſpecies cardamomi, quam non habemus hic, ſed loco eius aſſumitur cardamomum maius, ana drac. iij. caryophyllorum. drach.ij. zingi. maſticis, ana drach.i.s. croci drach.ii. ligni aloes macis, ana drach.i.s. omnia præter crocum, &c. Et ſic habes propriam, & veram deſcr. alefanginarum. licet omnes ſpecies aromaticæ ſimul adiunctę vocari poſſint ſpecies alefanginæ, vt apparet in pilulis alefanginis, quæ ponuntur inferius. Inſuper notandum, quod licet iſta miua nunc dicta ponatur ab auctore, quod cum melle conſtruatur, nunc vero ſolum cum zuccharo, & non tantum cum zuccharo, ſed etiam cū melle præparata reperitur, vt in fine huius capituli dicit, & ſunt ex hominibus, qui præparant ipſam ſine aromatibus, & vt ſic vocatur miua ſimplex, & cum melle conſtructa fortius calefacit, & abſtergit.

A B C D

ADDITIO.

Conditum de cytonijs ſecundum intentioné Meſ. eſt miua. ſed ſecundum Auicen. & Gulielmum Placentinum eſt ſyrupus de citonijs. Meſue tamen ſuperius deſcripſit ſyrupum de citonijs, qui aliud eſt. Raſis autem nono ad Almanſorem c. de his, quæ confortant ſtomachum habet deſcrip. miuæ & ſyrupi de citonijs acetoſis.

SVB miuæ nomine vbique paratur: hydromalō Græci vocant. Hydromalon ſic conficit Paulus: Succi cotoneorum. p.ij. mellis p.iij. aquæ p.vi. coque ad tertiam expumando. Species alefanginæ.) de his, vbi de pilulis agemus. Magis tamen vtimur ea, quam ſimplicem miuam vocant. Aliæ vero duæ, quæ ſequuntur, parari non conſueuerunt. MAN.

CONDITVM de cytonijs. *Non eſt hydromalon Græcorum, vt Manardus ait, quando nihil aquæ recipit. Sed quicquid ſit, quum in hoc parando vult craſſe teri omnia præter crocum, an ipſum tenuiter terendum ſit, an integrum relinquēdum, dubium reliquit. Sed puto, crocum integrum alijs iam contritis miſcendum, ſimulque ſuſpendendum. alioqui enim in pulueremredactum plurimum virium amittit, licet non ignorem quandoque etiam pulueratum cum ſuperiorbus & in ſpeciebus alefanginis vſurpari.* COST.

MESVE.

CONDITVM ex cydonijs alterum idem pollens, accipit ſucci cydoniorum li.c. coque in vaſe lapideo mundo igni lento ad dimidias, ſemper deſpumando, cola, horis circiter tribus reſideat. claram partem exemptam, & vini antiqui lib.xl. coque prunis ad craſſitiem. Nonnulli loco mellis addūt ſaccharum, alij etiam aromata ingerunt, & aromatizant, vt priorem. † lx.

CONFECTIO miuæ ſimplicis, quæ ſolum, ſit ex ſucco citoniorum & zuccharo habet ſimilitudinem cum iuleb ſuperius dictis in modo ſubſtantiæ, & in alijs. eſt doſis eius vſque ad vnc.ii. lympha- CHRI.

tur cum aqua, vel aquis conuenientibus dispositioni curandę, & cum aqua plantaginis seu mentę, seu cũ aqua ferrea, vel cisternæ, quæ aqua cisternæ sua subtilitate deducendo materias, quæ sunt causa fluxus ad vias vrinæ, confert. Confert etiam principaliter fluxui ventris facto a materia cholerica, acuta, & mordicatiua, præcedentes tamen aliquali mundificatione cum rhabarbaro, vel myrobalanis assatis in dosi superius tacta, & cum casia, secundum quod medico apparebit. & hoc maxime fieri debet, ne stypticitate miuæ fieret constipatio prædicti humoris, vnde adderetur in fluxu. miua enim infrigidat, & exiccat cum stipticitate. Confert insuper stomacho debilitato, & relaxato a superflua caliditate, & superfluo fluxui vrinæ facto a causa calida in renibus, assumpta cum aqua plantaginis, seu myrti in debita quantitate. & modus compositi est solum cum succo citoniorum & zuccharo. E F

COST. MIVAE simplicis. *Succũ cydoniorum postquam a feruore & percolatione horas tres resederit addi iubet vinum. id quod tamen intelligendum est vt prius inclinatione vasis, quod purius est, colligas. quod autem terrenum residet abijcias. hæc enim pars licet ad alui solutionem, & vomitum esset opportuna, meseraicis tamen venis, & iecinori inferre obstructionem posset. Excitare autem appetentiam non potest æque vt superius, quod sine aromatibus fiat, quorum est vt languentem frigiditate concoquendi vim foueant. pituitosa tamen excrementa vi mellis deterget. Cuius mensuram quum non præscribat, superioris exemplum sequendum tacite innuit. Porro quale vinum hic & in superiori sumendum sit, album ne an nigrum, licet non explicet, quando tamen confirmandi, constringendique vis hoc medicamento expetitur, nigrum sumendum est potius quam album.*

MESVE.

CONDITVM ex cydonijs tertium acetatum idem pollet, quod priora, præsertim si etiam calida intemperies adest, accipit succi cydoniorum, † sexaginta, & coquantur ad dimidias. percoque cũ aceti albi † libris viginti.

† Al. lib. xi. † Al. lib. xxl.

SYLVII. MELLIS, aut sacchari libras octo, aut circiter, hic quoque tacet: hæc diacydonio Galeni simplici est affinis.

COST. MIVAE acetosæ. *Sumendum ne hic sit mel, an saccharũ non monet. Sed quando ad temperandam calidiorem intemperiem paratur, saccharum quod mel le temperatius est, erit deligendum.* H

MESVE.

CONDITVM ex cydonijs quartum, accipe succi cydoniorum acidorum, lib. † lx. mentæ siccæ, & foliorum citri, vnc. iij. coque ad dimidias, cola cum vini albi antiqui lib. xxv. percoque addito melle, vel saccharo, cum vel sine aromatibus. quidam itẽ vini loco acetum incoquunt.

Al. l. lxx. Al. l. xl.

HAEC omnia, & præter ea iulepum, & syrupus ex cydonijs idem pollent, & ἐπιβρόμιον Pauli lib. vij. ex cydoniorum, sextarijs duobus mellis sextarijs tribus, aquæ sextarijs sex omnibus simul coctis ad tertiam partem, & expumatis. Hæc cum melle condita magis calent, & tergent, minus stomacho iucunda cum saccharo contra. Dantur ad vnc. ij. nunc per se, nunc aqua plantaginis, mentæ, rosarum, si aluus adstringenda est postquam satis fluxit, aut purgata est, alioqui putres materiæ ab his suppressę putridas fẽbres excitarent. SYLVII.

MIVAE alterius. *Succum cydonij in hoc vt etiam in proximis superioribus duobus & in sequenti ad dimidias coquit. id quod efficit vt hæc confectio astringendo magis valeat quam quæ primo loco describitur.* COST.

MESVE.

CONDITVM ex succo fructuum accipit succi cydoniorum iam cocti ad dimidias lib. duas, succi malorum † syluestrium cocti etiam ad dimidias, ana. lib. vnam, vini antiqui lib. ij. coque, vt prius, cũ, vel sine aromatibus, cum melle, vel saccharo. † montanorum.

MIVAE ex succo fructuum. *Montani mali nemine, agreste cum Syluio intelligo. Et quum in vulgato codice legatur (succi malorum montanorum & pyrorum agrestium decoctorum) qua lectione innuere videtur decoquenda esse aquæ poma ac pyra ad dimidias: non sumendus tamen est succus, qui ex decoctis, illis pomis, pyrisq; exprimi potest, sed superiorum exẽplo succus crudi mali, ac pyri, qui dehinc coquendus ad dimidias. Erit hoc superiori, facultate proximum, sed ob syluestrium fructuum succum, qui vere astringentis sunt saporis, illo in astringendo superius.* COST. G

MESVE.

ACETVM scillinum veterum consensu & experientia est efficacissimum ad cerebri affectus, frigidos, & curatu contumaces, epilepsiam, vertiginem, gingiuas laxas, & putres sanat, dentes confirmat, oris odorem commendat, fœtore eius valenter dissipato, partes respiratorias iuuat, & expurgat, & musculos laryngis roborat, ob hæc vocem claram efficit. Ventriculum putridis humoribus detersis expurgat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, hepar, & lienem quoque expurgat, horumque dolorem leuat. Intestinorum, & vesicæ retentricem vim firmat, præfocationi ab vtero, affectibus iuncturarum prodest, humores enim crassos tenuat, lentos incidit, & fluxiles ad expellendumque promptos reddit, & expellit. interdum etiam bilem atram: corpus laxum, & molle firmat, in iuuentute conseruat, a putredine vindicat, coloratum bene efficit, sed vsu multo emaciat. Sic autem fit, scillæ laminas, inter corticem, & cor medias, acu lignea filo consutas tanto interuallo ne se contingant, siccabis in vmbra dies quadraginta. postea concisam cultello ligneo lib. vnam dies alios xxxx. insolabis in aceti boni. lib. viij. in vase vitreato, stricti orificij, bene obstructo. postea

colabis,

colabis, & vteris. si vero accelerare cogeris, scpeli vas in calido cinere, vel sabulo, non repente, sed paulatim, vt horarum spatio intercedente. Paulus vero scillæ laminas recentes in aceto insolat a Veris initio, ad Aestatis finem, in vase vitreo probe obturato, & postea vtitur. Datur iciu nis quotidie paulatim, donec ad sescunciam perueniatur.

CHRI. ACETVM scilliticum licet ipsum per se solum absque alterius rei admixtione rarissime sit in vsu propter eius acuitatem, mordicationem, amaritudinem, & displicentiam, & maxime in gustu, ab antiquis tamen multum habebatur in vsu, nos autem vtimur in forma syrupi cum melle perfecte decocto. Et isto modo oxymel scilliticum nominatur. quod ab omnibus generaliter est in vsu. & sicut cum melle cõponitur, ita etiam posset cum zuccharo construi & componi, & ad formam syrupi reduci. Vtimur etiam ipso cum quærimus vomitum prouocare admixto cum aqua hordei & cum melle, vel zuccharo rubeo sub ista proportione. Recip. aquæ hordei cyathos iij. mellis. vnc. iiij. vel pulueris zucchari. vnc. iij. aceti scillitici vnc. i. s. calefiat ad ignem, & sub tepida caliditate totum simul mixtum assumatur, & erit optimum vomitiuũ ad educendum materias crassas phlegmaticas & viscosas. & huiusmodi acetum scilliticum principaliter cõuenit ad ægritudines frigidas capitis factas a materia phlegmatica, vel melancholica. vnde mirabiliter cõuenit epilepsię, & vertigini, & cõfert ad ægritudines stomachi ab eadẽ materia factas. materias putridas malas pectoris rectificat, dẽtes cõmotos confirmat: Oris odorem bonum efficit. Et super omnia confert membris auditus, & nocumentis factis in eis a materia crassa phlegmatica viscosa. curat etiam asthma, raucedinem vocis, tussim antiquã, quæ communiter euenit senibus. Est autem potentissimum subtiliatiuum, incisiuum, absterssiuum, & desiccatiuum dictarum materiarum in quacunque parte existentium sua diuisione & forti penetratione, eas digerendo, incidendo, & ad expulsionem præparando, & multas alias virtutes habet, quas tu ipse lege, & maxime præseruãdi vtentem eo ab omni ægritudine, & conseruandi ipsum in optima sanitate, & sic per se solum assumptum. Hæc omnia multo melius, & maiora faciet præparatum cum melle in forma syrupi, sicut inferius apparebit. Et dosis prædicti aceti est drachum. i. vsque ad drachm. viij. secundum actualem caliditatem de mane assumptum. & in passionibus pectoris, debet paulatim sumi lambendo. phthisici autem, & multum calidi complexione, & acute febrientes ab eius vsu omnino timeant, & in æstate etiam feruenti fugiant operationem scillæ, quæ est calidæ complexionis vltra tertium, siccæ vltra secundum. Sed cum est recens habet humiditatem quandam, etiam cum prædicta complexione calida, & sicca. & in partibus istis pauciss imi vtuntur ipso, & vt sic fiat consulo, & confirmo, sed recurratur ad oxymel scilliticum, & suadeo quantum possum.

Vomitiuum primum.

MAN. QVIA confert epilepsiæ. (Plinius Melancholicis & vertiginis Matricis præfocationi.) Plinius neruis infirmis. additque tantam esse vim huius aceti, vt auidius haustum, extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Quod inueteratum, magis probatur. clariorem oculorum aciem facit, prodest acescentibus cibis, & eis si ieiuni vomunt. Tarditatem auriũ gargarizatione purgat: percussis, aut præcipitatis, & ob id sanguine cõagulato: renum vitijs: cauendum exulceratis: salutare est stomacho, laterumque doloribus parum, sumptum binis diebus. Quo pacto præparetur scilla, proprio capite intet simplicia declaratum est.

ACETVM scillites veteribus frequens vsu, hodie rarum per se, ob amaritudinem, & acrimoniam mordacem, idque multi cum melle, & fit oxymeli scillinum: alij cum saccharo in syrupi formam percoquunt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres, quales pituitosi, & melancholici in omnibus corporis partibus, ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diuturnis conducit, epilepsiæ, vertigini, auditui obtuso, asthmati, raucitati, familiaribus senectutis vitijs, & cæteris: ob hæc à morbis præcauet, & sanitatem tuetur. si per se sumatur: melius autem cum melle in syrup. Datur a drach. vna ad drach. octo mane cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur. Si tamen æstus est, aut febris hectica, vel alia adest, abstine huius vsu ob scillæ caliditatem: aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam valenter purgat humores in ventriculo crassos, lentos, putres, datum ad sescunciam cum mellis, aut sacchari rubri vncijs tribus, aquæ hordei cyathis tribus. Acetum autem scilliticum Dioscoridi, & Paulo sic fit. scillæ candidæ purgatæ concisa segmenta lino traiecta modicis interuallis, ne se contingant, in vmbra dies quadraginta siccantur. iterum purgantur: horum mina mergitur aceti boni sextarijs duodecim, sic, vt vas folia non tangat: deinde vase operculato, probe insolatur diebus sexaginta, post quos exempta, expressaque scilla abijcitur, & defæcatum acetum transfunditur, ac reponitur: veteratum valentius euadit. alias eius compositiones tibi recensẽt Dioscorides, hæc consuetior. Cultro ligneo partes inter centrum, & superficiem medias separant: acu etiam lignea consuunt quidam, ne ferrum tangat, quo venenari opinantur. Partes autem medias etiam Dioscor. lib. 4. præferre videtur. Eodem prope modo hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarum, saluiæ, sambuci, rorismarini, acetum rosatum, saluiatum, sambucatum, rorismarinatum, vulgo anthosatum dictum, & præter hæc, vuatum, ex vuis passis.

SYLVII

ACETVM scillinum. *Admirandum est, quam miros vsus aceto scillino veteres tribuant. & sane morbis quicunque a frigidis crassisque nec non & putridis humoribus sunt, incidendo, extenuando, detergendo efficacissimum est: sed ventriculo, qui eximio sit sensu præditus, nihil est hoc violentius. quare addito melle veteres temperabant. Recentiores stillatitiam ex hoc ipso aquam parant, minus palato molestam (quod terrenæ partes, quibus amaror insidet ferri in sublime nequeunt) viribus autem ob tenuitatem fortasse non minus, imo etiam magis efficacem. Sed ne dum, vi ignis elicitur, calore calori addito modum excedat calfaciendi, cauendum est, propterea que balneo (vt aiunt) est destillanda.*

COST.

MESVE.

XYMELI scilliticum humores crassos, lentos, auulsu contumaces separat, ob id confert † ventriculi, & aliorum viscerum affectibus hos humores sequentibus. ructum acidum sanat, & vesicæ mollificationem, seu vrinæ incontinentiam. fit ex aceti scillitici libr. ij. mellis despumati libris tribus coctis despumando, vt in oxymelite diximus.

† *capitis*

CRHI. ISTud oxymel ratione mellis vigorosius, & potentius confert omnibus, quibus confert acetum scilliticum. Est enim eradicans omnem materiam viscosam, tenacem, & crassam quantuncunque profundam, & inuiscatam, & maxime in cerebro, stomacho, pulmone, & partibus pectoris, & est valde conueniens senibus, & frigidis natura, in quibus humor phlegmaticus; seu melancholicus est abundans. est enim opportunum istarum materierum, & curatiuum omnium ægritudinum ab eisdem dependentium. Ei dosis est vsque ad vnc.ij. cum aquis conuenientibus destillatis, aut decoctionibus appropriatis. E

MAN. NON video quomodo possit bene parari sine aqua, si vera sunt, quæ vir iste superius dixit de oxymelite, oportere videlicet addere aquam. Huius autem communis est vsus in longioribus morbis. Duo enim, quæ sequuntur, parati non solent, licet sint meliora, præsertim id quod scribitur, sub nomine Democriti, in quo multæ herbæ apponuntur, quæ sunt à nobis alijs locis declaratæ. F

SYLVII EFficacius est aceto scillitico, & iucundius ad cerebri, pulmonis, ventriculi affectus pituitosos, aut melancholicos, etiam contumaces: nam humores hos dictis partibus etiam impactos educit. Compositum id quidam faciunt additis simplicibus compositi oxymelitis: aliter Paulus libro septimo compositius facit, & efficacius: sunt qui huic aquæ lib.iiij. addendas putent, quæ aceti fit dupla, vt in oxymelite simplici, sed cum mel iam sit despumatum, & acetum scillites paratum, potes cum Mesue sine aqua coquere, vt Nicolaus etiam oxymeli compositum coxit.

COST. OXymeli scilliticum. *Quum Mesuen Manardus arguit, qui aquam non addat sua ipsius lege obseruata, quam de oxymelite paranda tulerat, recte respondet Syluius, sumi hoc loco mel despumatum. non autem aufertur a melle spuma absque aqua. Sed cur despumatum hic sumit, non vt in superioribus cum aqua, & aceto impurum coquit? Ob id puto, ne calfactoria scillini acetivis diutius feruendo intendatur. Porro quomodo ad vesicæ paralysim particulatim conferat scillinum acetum dubium est. licet enim frigida intemperies illi affectui sæpe coniungatur, cui scillæ calor aduersatur, an tamen tunc neruosæ parti acetum tam violentum esse ex vsu possit, non facile est statutum.* G

MESVE.

OXymeli scilliticum de radicibus, fit vt oxymeli compositum de radicibus, sed pro aceto communi accipit acetum scilliticum. H

CHR. ISTud oxymel scilliticum compositum conuenit in omnibus in quibus confert oxymel scilliticum simplex, tamen eo efficacius, & potentius operaretur in subtiliando quascunq; materias crassas phlegmaticas, & melancholicas, & principaliter in aperiendo oppilationes quorunmcunque membrorum, vnde summe confert quartanarijs, chronicis, ac etiam quotidianis, longo tempore prolongatis, in quibus materia esset difficilis eradicationis. lymphatur cum aquis appropriatis.

SYLVII. ID potentius multo incidit, tenuat, terget, obstructa operit, in diuturnis quartanis, & quotidianis, quam oxymel compositū de radicibus.

OXymeli scilliticum de radicibus. *Eadem potest oxymeli scillinum ex radicibus, quod oxymeli ex radicibus iam antea descriptum, sed tanto efficacius, quanto acetū ex scilla, simplici est aceto efficacius.* COST.

MESVE.

OXYMELI scilliticum Democriti epilepsiam, vertiginem, cephalalgiam, hemicr. cerebri, & pulmonis obstructionem ab humoribus valenter impactis sanat. Recipit origani, hyssopi sicci, thymi, ligustici, cardamomi, stœchados ana drachm. quinque. coque in lib. iij. aquæ ad librarum ij. consumptionem, percoque cum mellis libris duabus, mellis vuarum passarum libra dimidia, succi bryoniæ vncijs quinque, aceti scillitici libra vna, & dimidia, semper despumando.

ESset efficacissimum ad eos affectus quibus est destinatum, si quis ipsum coqueret. Oxymel Iuliani laudatum Galen. lib. 2. ad Glauconem in podagra: Paulo libro tertio capit. 13. Tralliano in cephalalgia, describit Paulus libr. septimo, principio medicamentorum compositorum purgantium: idest parari dignissimum. Oxythodinon proprie est mistum aceto rosaceum oleum, Galen. Cap. octauo, lib. 3. simplicium: hodie etiam aquam rosarū miscet varia singulorum mensura, Arculanus. Quoniam mellis, & sacchari vires sunt finitimæ, vt docet Galenus lib. septimo simplicium, tamen veteribus consuetissimum erat mel, inusitatū saccharum, contra quā Arabibus, & neotericis, ob id Arabes Græcorum velut simiæ ex saccharo permulta repræsentarunt, quæ Græci ex melle pararunt. SYLVII. Et lib. 13. Met.

OXymeli scilliticum descr. Democriti. *Valentissimum hoc est ad propositos affectus, tum reliquorum, tum scillini aceti, tū maxime etiam succi bryoniæ gratia, cuius insignem copiam recipit.* COST.

MESVE.

SAPA est succus nobis tantum purgatus, & crassatus solis, aut ignis calore.

ABsoluta vtcunque præter alia fructuum conditura, vel integrorum, vel incisorum, vel etiam curiose contritorum, ordine optimo consequitur, succorum ex ipsis, & floribus quibusdam, herbisque tritis expressorum conditura, quamquam & horum etiam quosdam prius leuiter attigimus in saccharo, & melle rosato, & alijs passim. Nec omnes succos huiusmodi semper condimus, sed quidam, quales sunt expressi, reponuntur, vt vinum, omphacium, agrestium pomorum succus, quo vice omphacij septemtrionales populi vitium penuria vtuntur, vt vini loco pyrorū, & pomorum succo similiter seruato, nisi quod omphacium salem paucum ad sui custodiam requirit. Seruatur similiter succus rosarum violarum quibusdam, cydoniorum, limonum, granatorum, oxyacanthæ, vuarum, sed his vase vitreo concluſis. Similiter quoque seruari possunt fructuum omnium succi, præsertim acerborum, vel austerorum, aliorum autem, ac herbarum succi serandi, parua coctione, & residentia purgentur ante repositionem, in vasis plenis, vel oleo, vel iuleb, superfuso reponantur, sic fumariæ, absinthij, eupatorij, & aliarum quarundam herbarum succos quidam hodie reponunt loco frigidiore. Succos alios ante repositionem mediocriter sole feruente, vel igni siccamus, vt absumpta humiditate excrementosa feruoris, & corruptionis autore, integri seruentur, quales Mesuæ rob, & robub appellātur, nobis vero sapæ: hi vero sunt. SYLVII.

ISTA est quinta pars huius sacræ distinctionis, in qua auctor determinat de robub, idest, de succis her-

herbarum plantarum, vel fructuum inſpiſſatis calore ſolis, vel ignis, intantum quod aliqui ex eis ſimilitudinem habent cum electarijs parum coctis, & loch ſuperius dictis, licet ex eis etiam aliqui ſint multum fluidi.

ADDITIO.

Rob vero apud Arabes eſt ſuccus cuiuſdam fructus coctus ad ſpiſſitudinem, vt ſeruari poſſit. Auic. in quinto cano. in vi. tractatu ponit differẽtiam, quæ eſt inter ſyrup. & robub, & ait, quòd ſyrupi ſunt decoctiones, & ſucci inſpiſſati cum dulcedine, & robub ſunt ſucci inſpiſſati per ſe ipſos. Tamen ſcias, quod rob quando ſimpliciter ponitur, muſtum coctum intelligitur.

MAN. QVID hoc nomine ſignificetur, ipſemet declarat, ſuccus videlicet primo defœcatus, dehinc calore ſolis, vel ignis craſſior intantum factus, vt aduerſari ſine corruptione longo tempore poſſit.

SYLVII. HOS ſuccos, electarij mollis, vel eclegmatis conſiſtentiam a nobis adeptos per conſumptionem aquoſæ ſubſtantiæ, ſapas vocauimus, vti Arabes rob, & robub, quod illis abſolute pronunciatum ſapa Latinorum eſt, ſeu defrutum, Græcorum vero ἑψεμα καὶ ἥμισυ, hoc eſt, vinum ad dimidias, vel tertias coctum. Quæ nomina vino ſoli cocto licet vtrique tribuerint, forte quod ex ſuccis vinum, aut ſolum, aut frequentiſſime ad hanc conſiſtentiam coquerent, Arabes tamen alios quoque ſuccos ſimileter coxerunt, & rob, vel, robub non quidem abſolute, ſed reddito plantæ nomine vocant: nobis viſum eſt eorum imitatione eos ipſos ſapas nominare non abſolute quidem (vt vini ſuccum ſic coctum, hactenus appellatum ſcimus) ſed expreſſo nomine rei cuius eſt ſapa, vt ſapa ribes, ſapa oxyacanthæ, &c. ſapa autem ipſa (cuius Meſues non meminit) vires habet maximè varias pro vuarum, ex quibus coquitur natura. Ferè autem nobis ex vuis albis coquitur, vt ſit dulcius, eademque coctione rubet, anodyna eſt, condimentis magnam ſaporis gratiam conciliat, calfacit, quia vinoſa: humectat, quia nutrit: aluum ſubducit, quia dulcis: libro ſecundo de rat. vict. acut.

COST. DE ſpeciebus robub. *Non denſati modo ſucci in medicinæ vſum parari ſolent, vt aſſumantur, ſed etiam non denſati pingues, vt ex expreſſis amygdalis, non pingues: vt ex roſis, ex ribes, ex immaturis vuis, punicis malis, prunis ſylueſtribus, cotoneis, citri acido, qui omnes phyalis vitreis ſuperaddito oleo in annum ſeruantur. vt propterea admirandum videatur, cur de his Meſue non egerit, denſatis. Sed aut horum ſeruandorum ratio illius tempeſtate non erat pharmacopæis vſui, quare modum percoquendi, atque inſolandi has ipſos ſuccos, ait illum eſſe, quo ſeruari poſſint. aut vnius mentione alterius quoque vult haberi rationem, quando vires vtriuſque, ſunt eædem, & ex liquido ſucco fit denſatus. Sane autem denſati ſucci materia non ſemper liquidus eſt ſuccus, ſed quandoque decoctum, quandoque infuſum. Infuſum quidem veluti quum aridis berberis in omphacio, vel aqua maceratis ſuccum quærimus, decoctum vero, vt quum ex peregrinæ illius arboris ramis decoquendo balſamum illud conficitur, quod occidentale vocant, hoc enim id eſt, quod poſt diutinam coctionem innatat. Rurſus autem materia, ex qua hi conficiuntur ſucci variæ ſunt plantarum partes: ſæpiſſime fructus, vt ferè quorum hoc loco meminit, atque ij etiam acidi: interdum folia, vt ſuccus oxalidis cuius hic quoque mentio eſt, vbi de ſucco ribes. nonnunquam ex radice, vt glycyrrhizæ ſuccus, quem alioqui vſitatiſſimum ætate noſtra Meſue præterit, eius fortaſſe tempore parum notum. Fieri etiam ex floribus poſſet, vt ex roſarum expreſſo ſucco, noua fortaſſe, ſed non ſpernenda inſtitutione.*

MESVE.

SAPA ribes refrigerat, adſtringit, ob id ventriculum calidum corroborat, amborumque feruorẽ, & inde natam ſitim extinguit, bilioſam vomitionem, & deiectionem ſedat, & alterat. paratur autem hoc modo. Succi ribes lib. decem, coquuntur igni lento ad tertiæ partis conſumptionem, colantur, ſubſidere permittuntur, donec B clareſcant. Clarum deinde igni clementi † percoquitur, aut inſolatur ad iuſtã craſſitudinem, qua ſeruari poſſit. Datur cum aqua frigida, aut niuis. Succus herbæ oxalidis illi eſt facultate proximus.

PRO intellectu totius ſextæ partis eſt aduertendum, quod litera, quæ dicit rob, eſt corrupta ex defectu translatoris. debet enim dicere robub, nã rob idem eſt, quod ſapa, vel vinum vltimate decoctũ ſimilitudinem habens cum ſapa, robub autem proprie eſt quicunque ſuccus inſpiſſatus caliditate ſolis, vel ignis. Modus autem aſſumptionis cuiuſcunque robub cum in forma electarij reperitur, eſt ſicut de citonijs ſuperius dictum eſt. ſin autem eſt in forma liquida, poſſunt etiam quandoque aſſumi diſtempe- C rata cum vino, aut aqua diſtillata, ſeu decoctionibus conuenientibus diſpoſitioni curandæ. Et nota, quod generaliter omnes operationes cuiuslibet robub ſunt potius ad conſtringendum, ſtypticandum, & alterandum ad frigidum, quam ad alium effectum inducendum, vt de quolibet particulariter apparebit. Iſtud robub de ribes portatur de partibus Syriæ. eſt enim ribes arbor quædam naſcens in partibus Syriæ in locis montuoſis, quæ facit fructus acetoſos, & ponticos, ſimilitudinem habentes cum prunis. & ſunt frigidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo cum multa ſtypticitate. extrahitur ergo iſte ſuccus à dictis fructibus, & cum aliquantulo zucchari inſpiſſatur ad ſolem, vel ad ignem, vt diutius conſeruetur, & ſic in forma ſolida iuleb portatur ad nos. Etiam ſine zuccharo inſpiſſatur, & ſic perfectius operatur. vocatur D vbique locorum ſyrupus, ſeu iuleb de ribes; & principalis eius operatio eſt ad confortandum ſtomachum relaxatum, ſitim extinguit, vomitum cholericum prohibet, & omnem fluxum choleræ ad ipſum prohibet, & extinguit. vſus tamen eius principaliter eſt ad reſiſtendum cuilibet fluxui ventris facto a materia calida cholerica, & ſubtili, vel a mala complexione calida, confert enim dyſenteriæ, & fluxui prouenienti a membris intrinſecis, & primo pro fluxu ventris conſtringendo aſſumitur ante cibum. Pro vomitu vero poſt cibum cum aqua ferrata, vel chalybis, vel plantaginis, vel alijs appropriatis, & modus præparationis apparet in litera. Et loco eius in partibus noſtris vtimur miua ſimplici, vel ſyrupo myrtino. Dicit tamen hic Meſ. quod loco eius poſſet ſumi ſuccus herbæ acetoſæ. CHR.

MAN. DE hoc non est mentio apud Græcos, vel Latinos, sed apud Arabes tantum: pro quo vide Serapionē capite proprio. Affertur Aegypto præparatus. Possemus nos ex succo herbæ acetosæ vocatæ, quæ genus lapathi est, id quod iubet Mesue, commode parare.

SYLV. SVccI ribes libræ decem coquuntur igni lento ad tertiæ partis consumptionem, colantur, subsidere permittuntur donec clarescant. Clarum deinde igni clementi percoquitur, aut insolatur ad iustam crassitudinem, qua seruari possit. Datur cum aqua frigida, aut nuuis. Succus herbæ oxalidis illi est facultate proximus. Sapam vero ex vuis dum coquimus, quantum vi expressum est, id totum percoquimus ferè ad trium partium eōsumptionem, quod vna nobis magna ex parte, vt cæteri terræ fœtus est humidior, & aquosior. Hæ autem sapæ à Mesue descriptæ refrigerant, & adstringunt, & propemodum ad idem pollent, aduersus scilicet calidas intemperies, & inde natam partium imbecillitatem. quib⁹ abactis, temperieque natiua, seu sanitate restituta, robur facultatū partis in ipsa temperie situm, tanquam rediuiuum recreatur. Quod autem sitis non a stomachi tantum, sed etiam cordis intemperie calida, & sicca fiat, docuit Galenus in arte medica: factam vero a caliditate, sæpe refrigerando extinguunt: siccando autem nouam excitarēt, nisi aqua mista remedio esset. Sic granata, & alia adstringentia in febribus, & alijs affectibus calidis, & siticulosis refrigerando sitim sedant. Quatenus vero siccant, sitim nouam mox excitant, nisi ex aqua succus eorum bibatur, eaque frigida, vel niuosa. Adde, quod hæ sapæ ob crassitiem bibi non possunt, nec prompte in corpus totum permeare. Quæ res necessaria est ad febrilis caloris alterationem, & sitis naturalis extinctionem, quæ partibus ineſt omnibus, vel calfactis, vel siccatis, vel vtraque qualitate alteratis, & inanitis. Bilis præterea vomitum, & deiectionem adstringit, & alterat, siue seorsum hæc duo sympromata accidunt, vt in febribus sæpe, & in plurimis dysenterijs: siue simul, vt in cholera, morbo acuto, & ob multam, & repentinam vacuationem bilis primū, sed aliorum deinde humorum, periculoso. Si enim solus humor biliosus redundans, & naturam grauans vacuaretur, tolerabile malū esset: at deprauato naturæ impetu, etiam benignus humor expellitur, & tandem sanguis. Ob id sistenda hæc vacuatio sumpto hoc condito, vel simili, paulo quidem ante cibum ad sistendam deiectionem: ad vomitum vero post cibum per se, vel cum aquarosarū, plantaginis, & similiter adstringente. Cum autem bilis flaua sit omnium, quæ in corpore sunt, calidissima, partes, p quas permeat, & excernitur, ignis modo vrit, præsertim cum vstione malignior eua sit. Hanc calfactionem sapa ribes alterat, & euincit refrigerando. Aiunt ex Syriæ montanis, & ex Ægypto succum hunc frigidum siccum adstringentem ab arborum fructibus prunorū æmulis expressum, nunc siccatum, nunc liquidum, nunc saccharo, aut melle conditum afferri. Eius loco ex nostris ribes expressum coquimus cum saccharo in gelatinam, vel in syrupum.

COST. SAPA ribes. *Quid sit ribes Arabum adhuc incertum est. pro eo vti cęptum est eius, quam aliqui marinam vuam vocant expresso succo, punici mali succo, colore cōsistentia, ac ferè sapore non dissimili. est vero is ad bilis feruorem ad sitim, æstusque, ac vomitus strenue efficax. ad quos vsus eius quoque racemuli condiri saccharo solent. Poterit igitur hic succus densari, & vsurpari pro ribes.*

MESVE.

Rob de Acresta. SVccVS omphacon, idest vuarum immaturārum, scilicet omphacium, earumdem est virium, & pulsum cordis cohibet, fitque modo eodem.

CHRI. ROB idest robub de acresta parari posset etiam in forma iuleb inspissatus cum zuccharo, & sine, sed cum zuccharo melius conseruatur. debilius tamen operatur. Est frigidæ complexionis, & siccæ in secundo succus acrestæ, & ideo principaliter cōuenit in omni fluxu ventris materia calida cholerici.

MAN. PAratur a matribus familias, & appellatur omphacium siccum.

E OMphacium succum vocant, & parant quidam, alij cum melle coquunt, appellant que ὀμφακιμιὸν. Huius crassi omphacij meminit Gal. lib. 6. c. ph. p. SYLV.

COST. *OMphacio liquido tota ferè Italia vtitur. Pedemōtani, & Galli crasso, & densato. Hic si ex syluestribus vuis immaturis paretur, ad propositos hoc loco vsus erit longe efficacior.*

MESVE.

Rob de cornibus. † Confortat appetitum. SVccVS cornorum maturitati propinquorum idem pollet † ac similiter siccatur.

CHRI. ROB de cornibus, idest de cornis, qui sunt fructus cuiusdam plantæ, & sunt calidæ complexionis in primo, & siccæ in secundo, cum stypticitate multa.

F

MAN. COrna crania vocantur græce. Fructus conferunt ad veneris fluxum, & dysenteriam.

COST. COrnorum. *Acerbiora corna horridiora sunt maturis, & maturitate propinquis, atque (vt puto) calidioribus ventriculi affectibus, & vomentibus vtiliora: medio modo se habent, qualia hic deligit; ventriculo autem gratiora, vt quæ quantum ab acerbitate recedunt, tantū innatæ frigiditatis amittunt. Sunt enim temperamento, si quis eorum saporem obseruet, planè frigido, non autem calido, vt quidam scribunt.*

MESVE.

De berberis. G SVccVS baccarum oxyacanthæ idem potest, & eodem modo paratur: vel baccarum eius siccarum libras duas, omphacij libras tres, triduo macerantur, manibus fricantur, exprimuntur, omphacium id expressum percoquitur.

CHRI. BERBERIS sunt fructus noti, frigidæ, & siccæ complexionis in secundo, cum multa stypticitate, raro habetur in vsu sub forma robub, tamen sub forma syrupi sæpe in vsu habetur.

MAN. GRÆCI vocant ὀξυακάνθαν. Fructus valet in diarrhœa, & fluxu muliebri.

COST. BAccarum oxyacanthæ. *nobis horum est fructuum copia, ex quibus exprimi succus potest. Qui ijs carent recentibus, eos docet rationem parandi ex aridis. Nunc apud diligentiores medicos parandi hoc pacto succi ex varijs rebus etiam purgantibus vsus inualuit, quem extractum vocant. sic è rhabarbaro, ex agarico, & alijs multis. De qua re illud admonendos studiosos puto, ardentem aquam, qua perpetuo ad earum rerum macerationem nonnulli vtuntur, quarum eiuscemodi quæritur succus, non semper tuto vsurpari, ob igneam vim, quam succo imprimit. Illud enim longe tutius est, ne cuius medicamenti succus quæritur, illud ipsum diluto, vel decocto alicuius rei infundatur, quæ temperamento sit illi, quam maxime si fieri possit similis, aut facultatem obtineat eius vitia corrigendi, si quæ insint, & adiuuandi vires, si imbecilles, & moderandi, si fuerint effrenes.*

H

ME-

MESVE.

de sumach. SVccvs Rhu obsoniorum valet, & fit sicut antedictus.

CHRI. SVMACH, sunt grana quædam frigidæ, & siccæ complexionis.

MAN. GRÆCE dicitur rhus.

COST. RHV obs. *Ex rhoe obsoniorum seminibus, quod sumach vocant, ossеis, atque aridissimis exprimi succus non potest. quare infundendi sunt, & berberorum aridorum exemplo exprimendi, coquendus dehinc expressus succus, & densandus igne, aut sole.*

MESVE.

SVccvs mororum domesticorum, (vel potius batinorum) nondum maturorum valet, & fit vt prædicti. B

CHRI. ROB de moris de seni, idest de celsi, vel aliter de illa contrata immaturis, & acerbis, non est in vsu: sed loco eius vtimur diamoron acerbo facto cum zuccharo, de quo aliquid dictum est supra, sed clarius ponitur à Nicolao.

MAN. SYLVESTRIBVS videlicet. Alij noti sunt vsque ad eos, qui de fructibus inscribuntur, in quorum primo per Zarur ego intelligo mespila, & præcipue genus id, quod Azarolum, siue lazarolum vocant. In secundo ego potius dulcia granata eligerem, ceu ad aluum subducendam aptiora.

COST. MORORVM. *Ex mori vtriusque succo fit diamoron, de quo in superioribus. ita & vtriusque fructus, non sylvestres tantum, vt quidam notant, aptos ad succum, de quo hoc loco agitur, existimo: sed etiam domesticos, idest ex nigra moro. qui quidem dum adhuc immaturi sunt, non sunt ruborum fructibus acerbitate, atque astrictione inferiores.* C

MESVE.

SVccvs cydoniorum ventriculum, hepar, & viscera roborat, egestionem, & vomitum supprimit. fit sicut prædicti.

CHRI. NON est in vsu, sed loco eius vtimur miua cytoniorum, vel miua simplici, de quibus dictum est supra.

COST. CYDONIORVM. *Quæ hic de succis varijs subdit tum simplicibus, tum commistis, aperta sunt. Sed quando de glycyrrhizæ succo, quem hic silentio inuoluit, nos meminimus, nouum, elegãtemque eius parandi modum prætermittere hic non possumus, ex illius radicis medulla, quam si collectam contusamque, atque si minus succulenta videbitur, aquæ infusam expresseris, succum album, vulgato sapore, & aspectu gratiorem elicies. quem dehinc leui igne, aut sole densabis. Atque hæc in sectionem de succis.* D

MESVE.

SVccvs pomorum, cor & stomachum roborat, syncopem sanat, vt prædicti.

SYLVII. POMA acida, vel acidodulcia eligantur, qualia sunt mala agria nobis dicta, vel sylvestria, & immatura, quorum succo Picardi, & Normanni vice omphacij vtuntur.

A

MESVE.

SVccvs pyrorum similiter fit, & valet.

MESVE.

SVccvs prunorum inflammationem extinguit, sitim sedat, ventrem subducit. fit vt prædicti.

ROB de prunis sylvestribus, & est succus prunorum immaturorum inspissatus, qui vocatur acacia, quæ est frigidæ, & siccæ complexionis in secundo. Istud robub est multum in vsu: & confert omnibus dispositionibus: & maxime fluxibus ventris, quibus confert robub de ribes, & de acresta. & eodem modo conficitur. CHRI.

PRO varia prunorum natura variam habet facultatem, vt prius in iulepis docuimus. hodie succus prunorum siccatus, & in casei formam coactus, mensis quadragesimalibus circunfertur. Est etiam agrestium prunorum succus siccatus loco acaciæ nobis in vsu. refrigerans, siccans, adstringens. Præter sapas, succos magis siccatos, seruamus succum glycyrrhizæ, prunorum agrestium, aloem, scammonium, quod tamen si liquor sit, præstantius est, quã succus, vt in simplicibus docuimus. Succus prunorum agrestium quo acaciæ loco vtimur, sic paratur. Baccas pruni sylvestris aqua in vase pauca aliquot diebus maceratas coque, cola, recoque, donec crassescant, serua, qua voles figura, si vis in vasculis. Vuas quoque passas aqua calida horis 24. macerant, percoquunt, colo exprimũt, expressum ad mellis consistentiam recoquunt, & mel passularum vulgo vocant à consistentia, colore, dulce. Io. Manar. in consilio de lepra, nos sapam vuarum passarum in Mesue compositis. SYLVII.

MESVE.

SVccvs granatorum acidorum similiter fit, & potest.

ROB de granatis acetosis non est in vsu. tamen confert, & fit sicut robub de berberis, & loco eius vtimur vino granatorum, quod tamen non est tantæ frigiditatis, & siccitatis. CHRI.

Vinum granatorum est eius loco in vsu. SYLVII.

MESVE.

SVccvs persicorum intemperiem ventriculi calidam iuuat, sitim sedat.

MESVE.

SVccvs acidus citrorum, idem quod succus ribes.

MESVE.

SVccvs fructuum intemperiem calidam tollit, ventriculum roborat, vomitũ, & fluorem alui sistit. fit ex succi granatorum acidorum, & acidodulcium, succi cydoniorũ acidorũ, succi pyrorum immaturorum, succi pomorum montanorũ, succi mespili tricoci, succi acidi citrorũ, omphacij, partes æquales. merge his baccharum, oxyacãthæ, & rhois, ana partem dimidiam, & fac, vt in succo oxyacanthæ dixi. † Zarur.

MESVE.

SVccvs fructuum alius intemperiem calidam, & sitim extinguit, aluum subducit: fit ex succi granatorum acidorum, & acidodulcium, aquæ prunorum aquæ tamar Indorum partibus æqualibus, succi acidi citrorum parte. s. fac, vt in ribes.

PRO

SYLVII. PRo acidis, dulcia ventrem magis molliunt, lib. j. sanit. tuen. E lubricando: sed hæc comprimendo.

MESVE.

MVccvs Myrtinus, vt succus ribes. In summa, omnis syrupus ex succis factus, si absque melle, & saccharo igne, vel sole incrassetur, rob vocatur.

CHRI. GENERALITER concludendo omnia suprascripta robub principaliter conueniunt fluxibus ventris, factis à mala cõplexione calida, seu ab humore cholerico subtili, & acuto excoriante intestina, assumpta per modicum tempus ante cibum cum aquis appropriatis, vel sine, vt superius dictũ est: & assumpta post cibum sine aquis similiter conuenirẽt cuilibet vomitui facto ab eadem causa. Conuenirẽt etiam fluxui vrinę superflua proueniẽti a relaxatione, & superflua caliditate renũ, & similibus dispositionibus. F

SYLVII. HI succi prope omnes non modo fluorẽ alui sistunt, & dysenteriæ conferunt, & vomitui, sed etiam immodicis vrinis, immodico fluori mensium, vomitui, & screatui sanguinis, intemperaturis calidis hepatis, renum, & aliarum partium.

Succi autem huiusmodi in vsu esse desierunt, forte quod ægrius seruentur integri etiam siccati: quorum loco in vsu frequentiore sunt syrupi omphacij, oxyacanthæ, ex cydonijs, granatis, acida parte citrorum, de quibus & cæteris syrupis mox dicemus. Æque vero desierunt syrupi Mesue idem pollentes, de prunis, pomis, pyris, cornis, succo rhois.

DISTINCTIO SEPTIMA

De decoctionibus, & infusionibus.

MESVE. G

HAc sectione septima decoctorum, & infusorum differentias, quomodo in superioribus, ordine describemus.

CHRI. *Decoctio quo dicat.* DEcoctiones proprię sunt quando aliqua aromata, semina, flores, radices, vel folia, vel quidquid aliud cuiuscũque generis sit, decoquitur in aqua simplici, vel in aquis destillatis vna, vel pluribus, in vino, vel in quocunque alio liquore, vnde virtus illarum rerum acquiritur, & assumitur in prædictis aquis, in quibus decoquuntur. demum talis decoctio colatur cum forti expressione quandoque, & quandoque sine, secundum exigentiam, & quandoque multum decoquitur ad ignem, & quandoque parum. Et liquor qui accipitur taliter, decoctio vocatur. Infusio autem *Infusio quę fit.* H est, quando aliquæ res medicinales infunduntur, seu ponuntur puluerizatæ contusæ, vel solidæ, in aqua, vel vino, vel aliquo liquore absque vlla decoctione, & in illo tenentur, vel remanent per aliquod tempus. Colligitur tamen cum expressione, vel sine secũdum quod quærimus maiorem, vel minorem virtutem remanere in aliquo liquore, & sic talis liquor sic præparatus, & colatus nominatur infusio. Et hoc notandum, quod in decoctionibus plus remanet de virtute in liquore, quam in infusionibus. Sed nos sæpe post infusionem alicuius simplicis medicinæ, vt agarici (gratia exempli) damus etiam aliquam leuem decoctionem, vt virtus eius melius, & fortius assumatur. & remanet in liquore, in quo decoquitur agaricus, vel alia res consimilis, vt rhabarbarum, vel turbith.

DEcoctiones huiusmodi multum sunt vtiles, & ego vsus eis multoties, multum profeci: quas tamen compono ad libitum, secundum intentiones occurrentes. MAN.

APozema, id est, feruefactum, & decoctum, fit ex plantarũ partibus, præcipue radicibus, foliis, surculis, floribus, fructibus, seminibus, corticibus, lignis, interdum etiam succis, raro ex liquoribus, gummis, resinis, raro item ex animalium partibus, rarissime ex terreis, & metallicis corporib. Coquuntur autem hæc, nunc ex aqua, tum simplici, qualis fontana, pluuia; tũ medicamentosa, qualis ex plantis destillata, marina, salsa, sulphurosa, aluminosa, bituminosa: nunc ex alio humore, vt lixiuio, vino, aceto, lacte, sero, vel quouis: in quem tamen hæc medicamenta vires suas deponant, & humoris illius facultatum aliquid assumant, quamuis magna parte absoluta coctione exprimantur, ac mox ceu inutilia abijciantur. Exprimuntur autem horum quædam valenter, alia clementer, alia ne tantillum quidem, pro rerum coctarum, & humoris, in quo incocta sunt natura, & vario medici scopo, vt interim taceam colorũ differentias, & coctionum, & cõtusionum. Quæ enim liquida malumus, & parum valentia, parum diu cocta, non contusa, colo denso, nulla aut minima expressione excipimus. Cõtra vero, quæ crassa glutinosa appetimus, diu cocta, probe contusa propemodum tota per colum rarum, vel transmittimus, vel exprimimus. Coquuntur quoque nonnulla multum, alia parum, alia mediocriter, non modo ob coquendorum naturam, vt in libro secundo de præparationis medicamentorum ad pharmacopœos scribimus, sed ob medicamenti constituendi formam, & indicationes varias. Infunduntur, seu macerantur eadem humore simili, sed fere calfacto cineribus calidis, vel sole, vt medicamenti vires promptius, & valentius trahat: quamquam infusio imbecillius eas ad se alliciat, quam coctio. ob id diutius fit, sæpe leui coctione absoluitur. Infusa item colantur: sine expressione quidem imbecilliora sunt, sed tenuiora, & iucundiora: cum expressione autem valenti, contra. SYLVII.

PLantarum & earum partium, interdum succi, interdum stillatitiæ aquæ sunt ex vsu: aliquando decoctis aliquando dilutis, quæ vocant infusa, vti præstat. *Nam quæ astringente facultate valent, illius, earum rerum facultatis: vniuersim parum retinẽt stillatitij liquores: quod destillatione parum admodum terrenarum partium in halitus dissoluitur, atque in sublime fertur, quibus vis insidet astringendi. quare quacunque diligentia destillentur astringentia, acerba, acida, austera, immo & salsa, atque amara, eorum stillatitij liquores illius saporis vix aliquid retinent, densa grauique, ac terrena substantia illorum saporum causa non sublata vi ignis. non ita acrium liquor, vt qui plurimũ habet ignei, ac substantiæ tenuitate præstat. nisi ea forte acrimonia crudo succo multo diluatur, vt in raphano, & rapa. Itaque in terrenarum eiuscemodi rerum vsu succi maxime deligendi sunt, vt qui vniuersam earum rerum naturam cum expręssa intima substantia referant. quod si succi non sit copia, tunc decoctum maxime ex vsu est futurum. in quo assidua planeque valida caloris in profundissimas vsque partes penetratione, atque actione, decoctarum rerum substantia eliquatur, & sapor earum omnis, ac facultas, non secus, ac sapor, & vis carnium foras in ius extrahitur. At si laxiori, tenuiorive res censetur substantia, aut si in superficie sitas habeant vires, tunc infundere præstat, quam decoquere. aut si coquendum sit, leui prorsus, atque moderato igne agendum est, ne earum cum substantia vires dissipentur. Sed quæ seruanda sint in hoc genere coctionis, quæ particulatim elixatio est; immo etiam quem vsum elixatio præbeat, quod à nobis in librum Canonum conscriptum, nescio quomodo à Typographo omissum est, damus hoc loco breui schemate ita comprehensum.* COST.

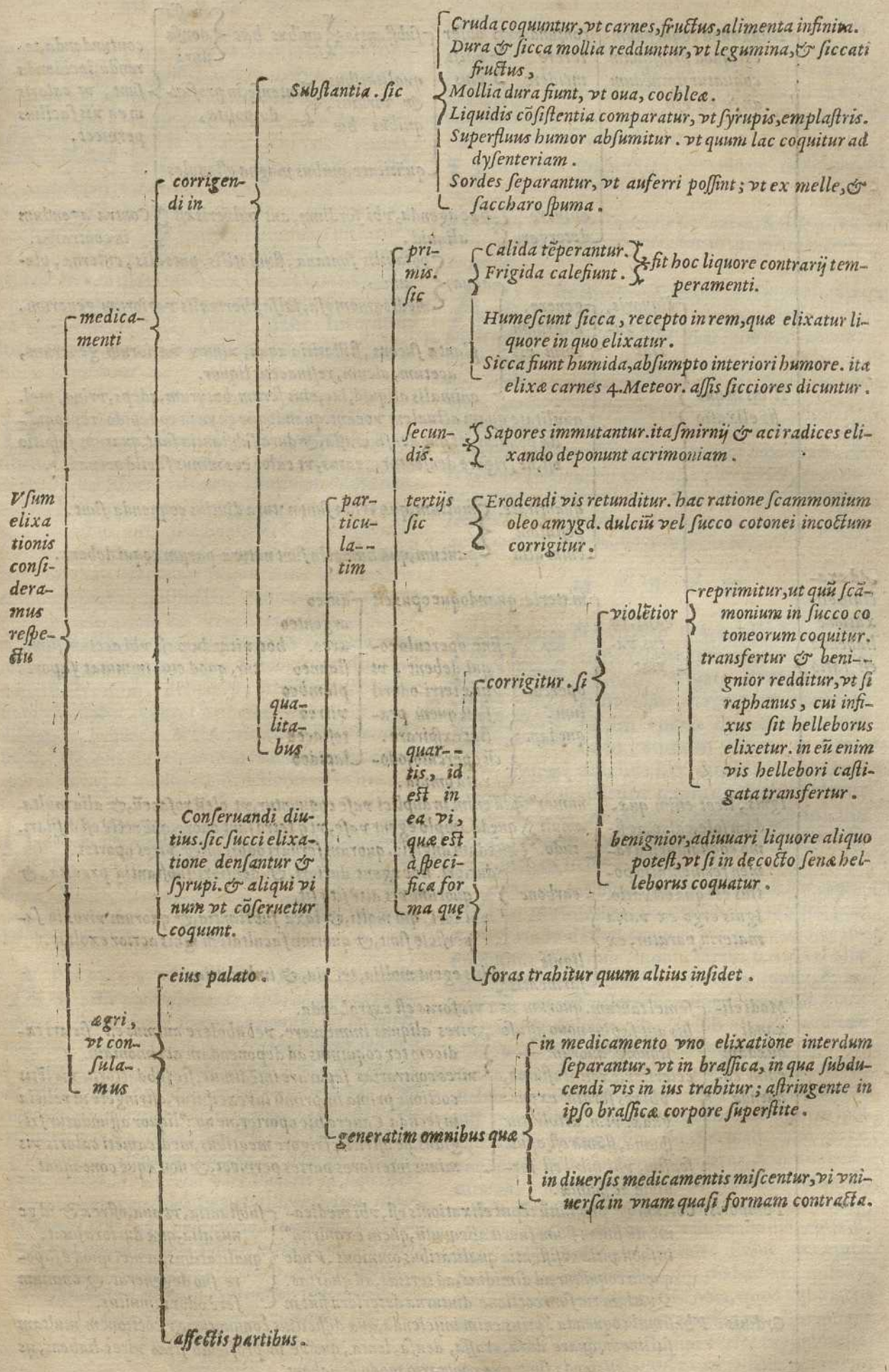
Vsum elixationis considerabimus respectu
medicamenti
corrigendi in
Substantia. sic
Cruda coquuntur, vt carnes, fructus, alimenta infirma.
Dura & sicca mollia redduntur, vt legumina, & siccati fructus,
Mollia dura fiunt, vt oua, cochleæ.
Liquidis cõsistentia comparatur, vt syrupis, emplastris.
Superfluus humor absumitur. vt quum lac coquitur ad dysenteriam.
Sordes separantur, vt auferri possint; vt ex melle, & saccharo spuma.
primis. sic
Calida tẽperantur.
Frigida calefiunt.
fit hoc liquore contrarij temperamenti.
Humescunt sicca, recepto in rem, quæ elixatur liquore in quo elixatur.
Sicca fiunt humida, absumpto interiori humore. ita elixæ carnes 4. Meteor. assis sicciores dicuntur.
secundis.
Sapores immutantur. ita smirnij & aci radices elixando deponunt acrimoniam.
particulatim
tertijs sic
Erodendi vis retunditur. hac ratione scammonium oleo amygd. dulciũ vel succo cotonei incoctum corrigitur.
qualitatibus
quartis, id est in ea vi, quæ est à specifica forma quę
corrigitur. si
violẽtior
reprimitur, ut quũ scãmonium in succo cotoneorum coquitur.
transfertur & benignior redditur, vt si raphanus, cui infixus sit helleborus elixetur. in eũ enim vis hellebori castigata transfertur.
benignior, adiuuari liquore aliquo potest, vt si in decocto senæ helleborus coquatur.
foras trahitur quum altius insidet.
Conseruandi diutius. sic succi elixatione densantur & syrupi. & aliqui vinum vt cõseruetur coquunt.
eius palato.
ægri, vt consulamus
generatim omnibus quæ
in medicamento vno elixatione interdum separantur, vt in brassica, in qua subducendi vis in ius trahitur; astringente in ipso brassicæ corpore superstite.
in diuersis medicamentis miscentur, vi vniuersa in vnam quasi formam contracta.
affectis partibus.

Ad

- *Ad exactam elixationẽ habenda est ratio*
  - *Illius quod coquendum est, quod priusquam coquatur statuẽdum an sit ex vsu*
    - *contundere, terere, incidere* } *obseruatis eius*
      - *substantia* { *quibus hæc* { *crassa, densa, dura* } / *qualitatibus & viribus, quibus hæ* { *intense, in profundo positæ,* / *quãtitate, quibus magna est moles* } } *contundenda, terenda, incidenda sunt, vt caloris in ea vis facilius permeet.*
    - *abluere, detergere* { *hæc agenda, vbi sordium, aut pulueris est aliquid.* } *Contra agendum in contrarijs.*
  - *Illius in quo fit elixatio*
    - *liquoris, qui variat*
      - *genere. interdum enim est*
        - *aqua* { *potabilis fontana, fluuiatilis, putealis, cisternæ, pluuia.* / *medicamentosa, salsa, thermalis variorum generum.*
        - *plantæ succus, stillatitia aqua, vinum variorum generum, acetum, oleum, resinaceus liquor.*
        - *animalis aliquid, lac, eius serum, butyrum, adeps, vrina, mel.*
      - *qualitate quam actualem vocant. quandoque enim in eo tepido res coquẽdæ ponũtur, vt quę densa, crassa, & dura substantia sunt, quarum suspitio est, ne frigore densentur meatus, vt calor eos minus facilè peruadat.*
      - *quantitate. postulant enim alia*
        - *multum, quæ arida sunt natura diutius coquenda sunt.*
        - *paucum, quæ humecta sunt natura parum coqui debent.*
    - *vasis, cuius variat*
      - *materia. quandoque opus est*
        - *aureo, argenteo, æreo, stanneo, plumbeo, vitreo, testaceo, lapideo* — *hoc vitandum est vbi acetum sumitur, quod eius immutat saporẽ.*
      - *operculum. quędam*
        - *sine operculo coqui debent, vt quæ tetri odoris sunt quem præstat exspirare.*
        - *cũ operculo, odorata omnia.*
      - *Ignis, licet enim quædam sole, calce, ac fimo coquantur; ea tamen fermentatio potius est quã elixatio. Ignis ergo ex varia materia paratur, ex*
        - *numer°. q̃dã enim in duplici vase coquuntur, vt oleũ rosaceũ, & alia multa.*
        - *ampli tudo.*
          - *quędã amplo egent vase, vt q̃ tetro sunt odore, quẽ rectè est difflari.*
          - *quædam angusto. quorum seruari odorem, & vires oportet.*
        - *carbone*
          - *duriori. hoc egent duriori, & densiori substantia prædita, & quorum vis altè sita sit.*
          - *molliori. qui molli, & laxa substantia, & quorum vires in superficie sunt, & quorum facultatem ignis acrior exoluit.*
        - *lignis sarmentis* — *his egent mollia, tenuia, & imbecillia.*
  - *Modi elixandi. quædam enim coquenda*
    - *semel tantum. quorum vna vis foras est extrahenda.*
    - *bis aut sæpius nouo affuso liquore. quorum*
      - *celeriter, excitata flãma, vbi res sordib° expurgãdæ. vt. n. attollatur spuma, flãma est opus.*
      - *sensim, vbi nihil est sordium ac spumæ.*
      - *vires aliquas imminuere, vel abolere animus est. sic ari radicem ter coquimus ad deponendam acrimoniam.*
      - *vires contrarias separare intẽdimus: sic subductoria vis lẽtis coctione prima in primũ ius excipitur, astringẽte ui relicta in secũda. Cauere hic oportet, ne nou° liquor affundatur frigidus. ne astrictis frigore meatibus, medicamẽti caloris vis minus interiores partes permeet, & non æquè concoquat.*
  - *Temporis. Certum & præfinitũ tẽpus elixationis est, vbi medicamentũ finem suum fuerit assequutũ, quem exquirim° in substantia cõsistentia qualitatibus omnibus. Vnde quędã coquũtur ad dimidias, ad tertias, ad quartas. Quædam rursum coctione diuturna deteriora fiũt in*
    - *substantia, vt oua, ostreæ & id genus alia, quæ duriora fiunt.*
    - *qualitatibus, vt mel quod è sapore suo degenerat. & omnium ferè odor minuitur.*
  - *Ordinis. Vbi simul coquenda. prius enim inijcienda, quæ difficilius coquuntur, & coctionem multam sustinent. quare dura, crassa, densa, lenta, quæve in profundo sitas vires habent, ijs prius inijcienda sunt, quæ contrario modo se habent.*

MESVE.

APOZEMA adianti albi sanguinẽ à mistis ipsi putribus materijs purgat, clarumque reddit, ardoremque ipsius, ac bilis flauæ cõpescit. Adianti albi vnciã vnam, & dimidiam, fumariæ vnc. vnã, lupi salictarij, violarum siccarum, ana drachm. octo, pruna quadraginta, zizypha viginti, coque lib. tribus aquæ igni lento ad duarum librarum consumptionem. tunc adde casiæ fistulæ purgatæ vnc tres, tamar Indorum vncias duas, mannę vnciam vnam, rhabarbari boni drachm. tres: frica manibus, & cola. Datur mane. Interdum loco aquæ coquuntur hæc in seri lactis caprini libris † quatuor. B

† tribus.

CHRI. HIC ponuntur multæ decoctiones, & diuersæ, quæ omnes habent aliqualiter virtutem solutiuam, lenitiuam, ac etiam compressiuam, ac etiam ex eis aliquæ habent virtutem solutiuam solum modo, vel lenitiuam: non sunt tamen illæ decoctiones omnes, quibus medicinæ solutiuæ, & aliæ generaliter distemperentur, secundum quod inferius declarabo: possumus tamen vti magistraliter præsentibus decoctionibus in quibusdam casibus, non tamen multum reseruando eas decoctiones: quia vt plurimùm post triduum corrumpuntur, & alterantur, & multoties in tempore calido. Vnde est necessitas innouationis earum. Et licet ista prima decoctio non sit in vsu, habet tamen clarificare sanguinem mundificando, leniendo, & comprimendo choleram rubeam. Et dosis eius est de mane vacuo stomacho vsque ad vnc. vj. & modus constructionis est in litera.

SYLVII. HORVM apozematum multa aluum subducunt, quædam leniendo, alia comprimendo, sunt etiam quæ attrahendo. Ob id autem quod parum sunt iucunda propter crassitiem, & nigrorem, quodque parum diu, vt ad triduum, seruari possunt, præsertim aere calido, parari hæc desierunt. Coquuntur autem nunc frequenter sine casia, & tamar Indis, & id genus alijs. Huius dari possunt vnciæ sex.

COST. APOZEMA adianti albi. *Quæ in parandis decoctis sint obseruanda, alibi abunde explicauimus. Quamobrem simplicia quorum hic meminit, non simul liquori, vt coquantur tradenda sunt. Sed ne à recta methodo recedas, ante omnia pruna, Zizyphaq; in aqua, aut sero præscripti ponderis incoquenda: tum vbi molliora coquẽdo euaserint, atque ex tribus liquoris libris paulo plus vna supererit, tunc fumaria, moxque lupuli, & adiantum addenda, & paulisper cum reliquis coquenda, vt tertia pars liquoris sit superstes. Percolandum tunc (mea sententia) licet scriptor sileat, dissoluendaque casia purgatoria, tamarindi, manna, ac rhabarbarum in tenuem puluerem redactum (vt puto) quæ omnia vbi manibus tractaris, & expresseris seruandum est, quod exprimitur propinandum vice purgantis medicamenti in tres ferè partes dispartitum.*

MESVE.

AQVA fructuum sanguinis, & bilis flauæ feruorem reprimit, sanguinẽ clarum facit, bilem clementer educit, pruna. †xl. myxa, zizypha, ana xxx. tamar Indorum vnc. † ij. casiæ fistulę vnc. iij. mannæ vncia vna. Fiat vt diximus. †l. †ij.

HÆC esset magni precij ob mannam: nostri aromatarij præparant absque ea & casia. MAN.

PROXIMVM hoc superiori est, vt materia, sic viribus. Est tamen illud ob rhabarbarum, fumariam, adiantum paulo purgantius. SYLVII.

AQVA fructuum. *Siue hic quadraginta, siue sexaginta sumas pruna, vt in aliquibus codicibus legitur, non multi interest. Sunt enim hæc superioris exemplo, ad cuius imitationem nos hic author refert, in tribus aquæ aut caprini seri libris, simul cum myxis incoquenda, vt vna tantum decocti supersit libra. Neque vero, (in quo laborare quosdam video) coqui iubet tamarindos: sed tantum decocto iuiubarum, & prunorum commisceri cum casia purgatrice, & manna. quæ omnia commiscendo caloris vi (neque enim miscebitur ijs manna sine calore) tertiam illam prompte acquirunt facultatem, quam expetimus.* COST.

MESVE.

INFVSVM aquæ casei, bilem flauam clementer educendo, sanguinem purgat. Recipit foliorum rosarum recẽtium completarum vncias duas, rhabarbari boni † aureum vnum, & dimidium, spicæ † drachm. j. & dimidiam: rhabarbarum, & rosæ parum terantur, & macerentur per noctem in seri lactis, præsertim caprini, lib. ij. cola, proprina. penuria rosarum recentium fit interdum ex siccis. † aur. ʒ. j. † drach. ß.

MODVS infusionis aquæ casei, ideſt seri caprini. Ista infusio multum vsitatur à medicis practicis, quando de sero tempore veris sereno aere infunduntur in ea rosæ, lupuli, fumus terræ, vel aliæ res sanguinem purificantes, seu rectificantes, & remittentes in suo calore superflue: demum de mane colantur, & sic talis colatura sub actuali caliditate assumitur, & quando cum eis non ponitur alia medicina solutiua à prædictis, potest assumi pluribus diebus continuis loco syrupi digestiui, vsque ad vnc. viij. Infunditur autem, & sæpe rhabarbarum in ipsa aqua lactis de sero vsque ad drach. iij. cum grano vno spicæ: demum de mane colatur, & de illa colatura assumitur vsque ad vnc. vj. & sufficit solum semel de ista infusione assumere: quia est solutiua materiei cholericæ, & ideo est adhibenda diligentia, sicut de alijs medicinis solutiuis. Et hic nota, quod semper spica est ponenda cum rhabarbaro, quia velocitat eius operationem. Et nota, quod aqua lactis assumpta de mane absque alterius rei assumptione mundificat sanguinem ipsum versus frigidum alterando, posita tamen de nocte versus serenum aerem, & est multum conueniens iuuenibus, & pueris, & sic habetur in vsu. CHRI.

HAEC

MAN. HÆc est nobilis,& ea sum vsus plerunque, præcipue tempore rosarum, amota tamen spica, ceu non necessaria, & gustui insuaui.

SYLVII. SERVM lactis per se sumptum, sanguinem reddit puriorem, & frigidiorem,quod acrimonia sua subducat aluum. id multo efficacius præstat maceratis in ipso per noctem rosis, lupulo, fumaria: sumique tunc potest vere singulis tribus, aut quatuor matutinis ab vnc.vj. ad vnc.viij. Si autem rhabarbarum simul infuderis, pondere sufficienti, vt ad drach.ij. aut iij. eum pauca spica,vel schœnantho actionem celerante,semel sumpsisse sufficit. Spicam ceu non necessariam, & ingratam tulit Manardus.

COST. INFVSVM aquæ casei. *Hic rhabarbarum teri crasse iubet, quum tamen tenuius redditum valentius purget. Sed diutina per noctem maceratione sperat id ipsum assequi. Tu loco contritionis, qua euanescunt tenuiores partes,quarum præsertim est vis purgandi, minutim incidas. idē (vt puto) efficacius reddes. Quod autem rosas etiam siccas cedere in recentium locum scribat, quando in hisce aridis astringendi vim maxime excellere constat, vix concederem, nisi rosas quoque aridas sero infusas expurgare quandoque obseruassem. id quod fortasse compressoriæ facultati, quæ remanet sero adiutæ erit tribuendum. Verum licet in sua versione ita habeat Syluius, in veteri tamen legitur in recentium rosarum penuria infusum, sine ipsis, id est, ex solo rhabarbaro parari.*

MESVE.

INFVSVM succi herbarum idem potens quod præcedens. Recipit succorum intybi, lupi, buglossi, purgatorum, ana vnc.viij. in quibus macera corticum myrobalani flauæ vnciā j. rhabarbari boni drachmas tres, tamar Indorum vnciam vnā,& dimidiam, casiæ fistulæ vnc.iij. Fiat vt supra.

COST. INFVSVM succi herbarum. *Eiusdem hoc cum præcedenti est vsus, sed potentius: propterea que nō semel totum, vt superius assumendum, sed in quaternas quinasque portiones partiendum.*

MESVE.

DECOCTVM fumariæ sanguinē, bile flaua, & adustis humoribus purgat, mundumq; reddit: hepatis obstructionem aperit, ac inde natum icterū sanat. Recipit succi cichorij, intybi, lupi, buglossi, an. vnc.iij. succi fumariæ † vnc.j. & dimidiā, quibus coctis, & purgatis, adde myrobalanorum flauarum,& Indarum, ana drachmas duas, passarum purgatarum tritarum vnciam vnam, tamar Indorum vnc.tres. Fiat syrupus, vt diximus.

† al. vnc.i. al. unc. viij.

CHRI. DECOCTIO fumiterræ non est in vsu, licet aliqui assumant succum eius in pondere, vnc. iij. pluribus diebus continuis, est tamen dissplicibilis valde, sed est vtilis ad sanguinem mundificandum ab eius acuitate: vnde confert scabiosis.

MAN. SVCCI altara sacon.) Troxuma Græci, vulgo scariolam dicunt.

SYRVPVS fumariæ prædictus in vsu est huius loco, vt syrupus thymi, stœchados, eupatorij, epithymi loco decocti eorum mox describendi. SYLVII

DECOCTVM fumariæ. *Quum decoctum hoc, fumariæ decoctum vocet, excellere hic eius succum reliquorum succorum mensuram putandum est. quare, quum succi eorum singulorum quaternæ vnciæ sumantur, vt fumariæ plus sumatur verisimile est. legendum ergo cum veteribus quibusdam codicibus videtur, succi fumariæ vncias octo, vt pertingat ad libras duas pondus succorum vniuersum. hos vero succos vbi ad tertias exemplo decocti ex adianto, & sequentis ex thymo decoxeris, atque expurgaris, supererunt uix vnciæ octo. quibus myrobalani ad drachmas quatuor, & tamarindi ad vncias tres fusi, & post leuem feruorem expressi, medicamentum reddent consistentiæ liquoris ad bibendum apti.* COST.

MESVE.

DECOCTVM thymi phlegmagogum, ob id senibus, aliter & pituitosis salubre, vētriculum firmat, coctionem iuuat, flatus à visceribus,& hypochōdrijs dissoluit. Recipit thymi, cassuthę, hyssopi, ana vnciam vnam, passarum purgatarum †drachm. xx. cepularum, emblicarum. ana vnc.j. turbith, drachm.iiij. stœchados, polypodij, ana drachm. v. eupatorij, absinthij, anisi, dauci, ana drachm. iij. radicum apij, fœniculi, ana drach.vij. Coque omnia in † libris tribus aquæ ad librarum duarum consumptionem. cola, adde colato turbith, agarici ana drachm. j. zingiberis † drachm. s. macerari noctem sine. postridie cola, & vtere.

† drach.iiij. Manar.

† lib.iiij.

† drach.i.

PASSVLARVM enucleatarum drachm.xx.) Lege drachm.iiij. Caue ne in Dauco decipiaris ab aromatarijs. MAN.

THYMI. *Cur hic passarum vuarum drachmæ viginti non sint potius assumendæ, quam quatuor, nō video. adduntur illæ profecto, vt leniente sua vi actionem adiuuent, quam ex purgatorijs medicamentis expetimus. præstare etiam ventriculo, iecori, thoraci, atque ad mitigandum horridum medicamenti saporem, non paruum vsum potest. Sed & purgantium hic simplicium mensura non exigua est, quando vncias ferè tres excedunt. Liquor etiam, qui trium est librarum, ferre eam mensuram potest, quare cum vetustis codicibus, viginti passarum drachmas, lego cum Manardo quatuor.* COST.

MESVE.

DECOCTVM myrobalanorum bilem vtramque, & pituitam purgans. Recipit myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, ana vnc.j. tamar Indorum vnciam vnam, & dimidiam, fumariæ drach. viij. absinthij drach. ij. pruna triginta,

ginta, passarum purgatarum vnc. j. coque in A lib. iij. aquæ ad duarum librarum consumptionem, reliquæ libræ dimidiæ, vel circiter adde casiæ vncias duas, cum imbecillum voles medicamentum: cum autem valentius, casiæ fistulæ vnc. j. turbith, agarici, ana drachm. dimid. Præstantius fiet, si cũ aqua casei coquantur.

MANA. HAc nunquam sum vsus, eam tamen puto fore vtilem, si quis ea vsus fuerit, sicuti, & ea, quæ de stœchade scribitur.

COST. MYROBALANORVM. *Addẽdum hic, si agaricum, & turbithum adiunxeris, vt macerari per noctem sinas, & postridie percoles, tunc vero eodem quoque exemplo non est prætermittendum Zingiber, quo eorum vitia corriguntur.*

MESVE.

DECOCTVM stœchados confert pituitosis affectibus, vt febribus quotidianis, iuncturarum, & neruorum dolori, & frigidæ intemperiei. Recipit stœchados, origani, ana drach. iiij. seminis apij, fœniculi, eupatorij, ana drach. iij. schænanthi, hyssopi, ana drachmas duas, passarum purgatarum drach. viij. turbith albi arundinacei drach. iiij. coque, & vtere.

COST. STOECHADOS. *Stœchade, origano, ac reliquis, quæ hic sumuntur, non modo turbith noxia castigari vis potest, sed etiam vtilis adiuuari, vt ex articulis, altiusque sitis neruosis partibus, & pituitosis febribus, inutiles succos cum earum partium robore educat.*

MESVE.

DECOCTVM eupatorij hepatis, & lienis obstructionem, & inde nascentes dolores, & febres compositas iuuat. Rec. eupatorij, absinthij, asari, spicæ adianti albi, † cyperi, rhabarbari, fumariæ, † spinæ albæ, † Aegyptiæ, ana drach. iiij. cepularum, Indarum, ana drach. viij. passarum purgatarum vnc. j. coque, & vtere.

† alij Cypri idest florum hgustri. † bedeguar. † succha.

MAN. CYPRVS scilicet, quam Arabes Alchannã vocant, plantæ videlicet, quæ ligustrum florem gignit: multi caurosinũ vocant. Ego tamen puto potius legendum Cyperi. D

COST. EVPATORII. *Coquenda hæc, vt superiora quoque, sequentia in sero lactis, nullo modo autem cyprus, seu ligustrum astringtoriæ facultatis hic sumendum.*

MESVE.

DECOCTVM epithymi atram bilem vacuat, ob id affectibus melancholicis, vt cancro, elephantiasi, & cæteris confert. Recipit autem myrobalanorum Indarum, stœchados, epithymi, passarum purgatarum, ana vnciam vnam, cepularum, fumariæ, ana drachmas quatuor, folliculorum sennæ drachmas octo, polypodij † drac. vij. turbith drach. iiij. eupatorij drach. v. omnia præter epithymum coquantur in aquæ casei libris tribus, ad duarum librarum consumptionem, tunc adde epithymum, & semel ferue fac; cola, frica in eo hellebori nigri drach. j. agarici drachm. dimidiam, salis Indi aureum vnum, vtere. † drach. vi.

HAEc efficax in morbo gallico vocato: valet enim, & vlceribus, & doloribus. MAN.

Vtile in morbo Hispano, & ab eo vlceribus, & doloribus. SYLV.

EPITHYMI. *Est sane, vt ex huius medicamenti vsu sperent plurimum, qui elephantiasi, morbisque* B *ex atra bile, ac melancholico humore laborãt. Sed qua mensura sumendum sit, quum non explicet, si tu quod superest post coctionem (est autem fere decocti libra) propines, puto in moderato corpore satisfacturum. Quod si paulo largior medicamenti mensura videatur, at meminisse oportet, crassiores humores, quales melancholici sunt, non nisi valenti medicamento euocari.* COST.

MESVE.

INEVSVM hieræ ventriculum, & caput purgat, proinde amborum doloribus etiam assiduis, & hemicraniæ confert, ac febribus antiquis. Recipit † hieræ, & aloes, ana drachm. v. macera decocto C eupatorij prædicto ad lib. j. in vase vitreo insola dies duodecim, aut plures: da singulis matutinis vnciam vnam, plus minus vti opus erit. Al. hiera ex aloe bona vnc. v.

NOTABIS, quod per hieram intelligit hieram simplicem, quã descripsit superius: & per decoctionem de eupatorio intellige hic descriptam immediate. CHR.

PVLVIS hieræ picræ Galeni intelligatur, cui aloen præterea addit qua ratione Galenus aloes interdum drachmas centum, & centum, ac viginti, singulorum aliorum drachmas sex addebat, vt valentior esset. Id infusum antiquatis affectibus aliter, atque aliter pro vario scopo factum est vtilius, quam aquæ balneorum naturalis potæ. Decoctum autem commune Italis, & Lugdunensibus est ex partibus æqualibus anisi, fœniculi, passarum, glycyrrhizæ, myxorum, zyzyphorum enucleatorum, adianti albi, prunorum, hordei mundi, quo medicamenta purgantia leniendo, comprimendo, attrahendo dissoluunt, præsertim cęlo, & morbo frigido. Calido autem vtroque, dissoluuntur potius decocto partium æqualium passarum, glycyrrhizæ, violarum, hordei, prunorum enucleatorum seminum communium frigidorum purgatorum, in aqua simplici. In affectibus vero capitis frigidioribus priori decocto etiam stœchadem, vel maioranam, vel nucem moschatam addimus: thoracis autem hyssopum, dactylos, tragacanthum, vel adiantum augemus: ventriculi, cinnumomum, mentam, absinthium, mastichen: hepatis eupatorium, absinthium: lienis, tamaricem, cappares, asplenium: renum, & veficæ, radices quinque vreticas, vel semina communia frigida, si calidus est affectus: & in alijs partibus similiter ea miscemus decocto, quæ proprietate, & particulari respectu eas iuuare sunt comprobata, delectis tamen semper his, quæ gustatu sunt gratiora. Loco horum decoctorum medicamẽta sępe cum festinandũ est, dissoluũtur aquis destillatis fęniculis, maioranæ, chamępityos, saluię, vini in frigidis cerebri, & neruosarũ partiũ affectibus: aqua fœniculi, mentæ, absinthij: ventriculi, aqua absinthij, fumariæ, eupatorij, hepatis: aqua cichorij, intybi, & similium in calidis hepa- SYLV.

eis affect. aſplenij, tamaricis, capparum, lienis: aqua hyſſopi, praſij, ſcabioſæ, verbenæ, thoracis, & pulmonis: aqua melliſſæ, boraginis, bugloſſi, roſarum, cordis. Decoctum item radicum quinque vreti-carum elignatarum, & cicerum rubrorum, ſaccharatum, aut melli tum, hepatis, lienis, renum, veſicæ obſtructiones potenter aperit, flatus diſſipat, pituitam, & humorem melancholicum incidit, & te nuat. Aqua hordei bilis acrimoniam obtundit, obſtructa aperit, ſu dorem mouet, & vrinas, ſi calida bibatur: aluum lenit, ſitim ſedat, ſomnum conciliat, ſi frigida.

COST. HIERAE primum. *Qui iucunde curant non dant bibendam aloen, quare, ſi poſtquam eupatorij decocto hieram atque aloen infuderis, tantiſper, id infuſum ſolis radijs exponas, vt euaneſcat humor, deuorari pari vſu minori cum moleſtia hoc ipſum poterit medicamentum, quam ſi potui ſumeretur.*

MESVE.

Al hiera ex aloe.

ENEVSVM aliud hieræ purgans humorem craſſum, & melancholicum, ob id affectibus cerebri melancholicis ſalubre. Recipit † hieræ, & aloes, ana drachm. v. macera libram vnam, decocti epithymi ante deſcripti, vtere, vt priore.

MAN. HIs infuſionibus de hiera multoties ſum vſus in antiquis affectionibus, & ex eis maius iuuamentum conſecuti ſunt patientes, quam ex potu aquarum ſponti narum, quas balnea vocant: ſed, quod etiam alia pagina monui, modo moneo, prout ſcilicet in re ægrotantium eſſe putabam, eas parari iuſſi.

COST. HIERAE ſecundum. *Hoc ſtrenue melancholicis quoque affectibus proderit, non ob aloen, quæ tenues tantum, bilioſoſque, ac ſeroſos ducere humores ſpõte ſua ſolet, ſed ob epithymi decoctum ſuperius deſcriptum, longe ad hanc rem valentiſſimum.*

MESVE.

† Lib. i.

ENEVSVM tertium hieræ phlegmagogum, in aquę decoctionis thymi † libris duabus.

CHRI. NOTANDVM vtiliter pro his, qui volunt ma giſtraliter vti prædictis decoctionibus, ſeu infuſionibus ſolutiuis, & lenitiuis, licet rariſſime, ſint in vſu. oportet, vt habeatur debita notitia doſis cuiuſ libet eorum, quæ euacuãt reſolutiue, & compreſſiue, quæ ingrediuntur earum compoſitionem, & ſunt illæ, quarum complexiones, & doſes principaliter de

Capil. veneris.

ſcribentur hin inferius. Primo capillus vener. eſt ſatis temperatæ complexionis, attinent tamen alicui caliditati, & ſiccitati verſus primum gradum, ſed dum eſt recens, in ipſo eſt aliqualis humiditas, leuiſſime ſoluit choleram, & phlegma, & humores craſſos.

Fumusterræ.

Et doſis eius in decoctione eius cum aqua eſt circiter lib. j. vt dictum eſt de mane. Fumusterræ eſt frigidæ complexionis in primo cum aliquali caliditate in ſu perficie foliorum eius, & eſt ſiccæ complexionis verſus ſecundum, ſolutione facili educit choleram, & humores aduſtos. Et doſis eius in ſucco eſt uſque ad vnc. iiij. in decoctione vero ab vnc. iij. vſque ad v.

Lupuli.

E Lupuli ſunt de ſpecie volubilis, & ſunt frigidi verſus primum, & ſicci, virtutem habent leniſſimam ſolutiuam choleræ citrinæ. Et doſis in infuſione eſt circa libram j. *Violæ.* Violæ ſunt frigidæ, & humi. in primo, dum ſunt recentes: exiccatæ vero ſunt minoris frigiditatis, & humiditatis, leuiter leniendo euacuãt choleram, & earum doſis in decoctione eſt ab vnc. v. vſque ad x. *Pruna.* Pruna matura ſunt frigidæ complexionis verſus primum: tamen propter eorum dulcedinem attinent alicui caliditati, & ſunt humidæ complexionis in ſecundo, leuiter comprimendo educunt choleram. Et doſis in decoctione eſt circiter lib. j. *Caſſia fiſt.* Caſſia fiſtula eſt calidæ complexionis verſus primum, & humidæ in ipſo: leniendo educit choleram, & phlegma: quæ multum habetur in vſu etiam per ſe ſolam, & doſis eius eſt vſque ad vnc. duas,

F colatæ vero cum aliqua decoctione, & diligenter expreſſa. *Tamarindi.* Tamarindi ſunt frigidæ complexionis, & ſiccæ verſus ſecundum: leuiter comprimendo choleram educunt: & eorum doſis eſt ab vnc. ij. vſque ad v. quando in infuſione aſſumerentur. *Manna.* Manna, & ſiracoſt ſunt ſpecies mannæ, calidæ, & humi. complexionis verſus primum: leuiter leniendo educunt choleram: & doſis cuiuslibet earum eſt vſque ad vnc. iij. colata cum decoctione conuenienti, vel aqua, & expreſſa, vt dictum eſt de caſia, & hodiernis temporibus eſt plus in vſu, quam caſia propter eius delectationem. Siracoſt autem non portatur ad partes noſtras, ſed ſolum modo manna eſt in copia magna. *Aqua lact.* Aqua lactis ſcilicet caprini eſt illa, quæ communiter habetur in vſu: & eſt frigidæ, & humidæ complexionis verſus primum: eſt tamen cum nitroſitate qua-

G dam, qua mediante leuiter ſoluit choleram citrinam, & humores aduſtos. Et doſis eius tempore veris, vel æſtatis eſt cyathus vnus. *Rhabarb.* Rhabarbarum eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo, ſoluit principaliter choleram, & ſubſequenter phlegma. Et doſis eius in puluere ad drach. j. vſque ad vnam, & ſemiſſem. In infuſione vero a drach. ij. vſque ad drachm. iij. & non prætermittatur, quin ſecum ponatur id modicum ſpicæ, aut ſchœnanthi, quia eſt eius correctiuum, & eius velocitat operationem. *Mirabile cõtra vermes.* Et nota, quod drachm. j. rhabarbari aſſumpta de mane cum vnc. ij. aquæ graminis, vel abſinthij, & cum grano ſpicę mirifice interficit vermes, poteſt etiam in mino ri doſi pueris exhiberi, & confert fluxibus ventris, vt ſuperius dictum eſt. *Eupatoriũ.* Eupatorium eſt calidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, leniter ſoluit

H choleram, & phlegma. Et doſis eius eſt in puluere ab vnc. ij. vſque ad iij. in decoctione vero vſque ad vnc. vj. Epithymum eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſe cundo: leuiter ſoluit melancholiam. Et doſis eius eſt a drach. iij. vſque ad drach. vj. In decoctione a drach. v. vſque ad x. & non patitur longam decoctionem. *Myrobala.* Myrobalanorum autem ſpecies, & aloes, complexiones, & virtutes, doſes, & operationes, dictæ ſunt ſuperius. Doſis autem hieræ Galen. in infuſione in aqua fœniculi, vel abſinthij rariſſime eſt in vſu ad drach. j. vſque ad iij. in puluere autem aſſumpta doſis eius eſt a drach. j. vſque ad drach. j. ſ. vacuo ſtomacho de mane, vel de ſero ad bene placitum. Vltimo nota, quod prædictæ infuſiones, & decoctiones debent fieri in aqua ſimplici, vel vino, vel aquis deſtillatis conuenientibus diſpoſitioni curandæ; demum colari, &

expri-

exprimi, uel non exprimi ſecundum exigentiam, vt virtus illarum rerum fortius, & remiſſius in tali decoctione, vel aqua remaneat. Quantum autem de aqua pro decoctione fienda ſit aſſumendum, & quanto tempore res in infuſione, vel decoctione permaneant, & quantum de tali decoctione ſit aſſumendū in peritia medici relinquo licet etiã particulatim ſuperius ſint declarata. Vltra prædictas decoctiones, & infuſiones poſitas ab auctore, ſunt aliæ deſcriptiones decoctionum, quę communiter habentur in vſu multo plus, quam aliqua prædictarum, & principaliter eſt decoctio communis ſic abſolute prolata, cum qua generaliter omnes medicinæ ſolutiuæ, lenitiuæ, & compreſſiuæ vbique per totam Italiam diſtemperantur, & fiunt, cuius hæc eſt deſcriptio. Reci. aniſi, fœniculi, paſſularum, liquiritiæ, iuiubarum ſine nucleis, capil. ven. prunorum, hordei mundi, ſebeſten, quando reperiuntur, ana partes æquales. In quibuſdam partibus aromatarij docti cum Medicus dicit, præpara hanc medicinam cum decoctione, ſubito eligunt prædictam decoctionem. Et quia alicui caliditati plus attinet, quam frigiditati, vt ſic eſſet plus conueniens in ægritudinibus frigidis, & tempore frigido, quam in ægritudinibus calidis, & in tempore calido, ſimplicia ingredientia ſunt ſuperius declarata. Eſt & alia decoctio communis frigida, quæ ſecurius exhibetur in paſſionibus calidis, & in tempore calido, quam ſupradicta, cum qua etiam diſtemperãtur medicinæ, ſicut, & cum ſupradicta: Cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. paſſularum, liqui. iuiubarum, violarum mundatarum, hordei, prunorum ſine nucleis, ſeminum communium frigidorum mundatorum, ana partes æquales, aquæ ſimplicis quantum ſufficit. Hæc decoctio acute febrientibus, & alijs paſſionibus calidis in tempore multum calido eſt in vſu ad diſtẽperandas medicinas, quæ in illis temporibus dantur. Et aromatarij intelligunt hanc deſcriptionem, id eſt decoctionem, cum medicus dicit, diſtemperetur cum decoctione communi recenti, & iſtæ duæ deſcriptiones ſunt valde famoſæ, & ab omnibus generaliter vſitatæ. Notandum maxime pro prædictis, quod etiam medicinæ aliquæ ſolutiuæ quandoque diſtemperantur cum vna iſtarum decoctionum, ad illam addendo quædam ſimplicia ſecundum exigentiam ægritudinis curandæ, & diuerſitatis membri, in quo eſt ægritudo: verbi gratia, ſi fuerit ægritudo calida, vel frigida ſolum in capite, addimus tunc prædictæ decoctioni aliquid ſtœchados, quod eſt temperatæ complexionis; vel aliquid de ſampſuco, qui eſt calidæ, & ſiccæ complexionis verſus tertium: vel de nuce muſcata, quæ plus attinet caliditati, quam ſtœchas. Simili modo addimus in paſſionibus pectoris prædictæ decoctioni communi, quandoque de hyſſopo, vel de dactylis, vel tragacantho, ponimus aliquantulum plus de capil. ven. & de hordeo mundo, & ſimilibus. In paſſionibus ſtomachi, addimus quandoque, vel de cinnamomo, vel de abſinthio, vel de menta, vel pauca grana maſticis. In paſſionibus autem hepatis, &c. quandoque addimus de eupatorio, de endiuia, vel de ſeminibus eius, & in paſſionibus ſplenis addimus de tamariſco, vel ſcolopendria, & in paſſionibus renum, & veſicæ quandoque addimus aliquid de quinque radicibus, vel de ſeminibus communibus frigidis, & ſimilibus, & ſic diſcurrendo in alijs membris eſt procedendum in ægritudinibus ipſorum medicinam diſtemperando cum rebus, quæ proprietatem, & particularem aſpectum habent ad talia membra, ſemper tamen de prædictis illas eligendo, quæ cum minori diſplicentia aſſumuntur, diſtemperantur inſuper medicinæ ſolutiuæ quandoque, & maxime lenitiuæ ſolummodo cum aqua hordei cum quærimus ſolum liquefactionem ipſius, & ſubtiliationem cum abſtenſione, & ipſius penetrationem. Diſtemperantur inſuper medicinæ ſolutiuæ, ac etiam lenitiuæ, & etiam electaria quædam, quæ lambendo aſſumuntur, dato quod non ſint ſolutiua, cum quibuſdam aquis deſtillatis, cum quærimus quandoque accelerationem exhibitionis, & tempus moram non patitur in tardando, donec decoctio fiat, pluribus de cauſis. Sunt aquæ deſtillatæ, quæ communiter ſunt in vſu ad diſtemperandum medicinas ſolutiuas, & alias ad lymphandum ſyrupum, & etiam quandoque per ſe ipſæ aſſumũtur, & ſũt iſtę, aqua fęniculi, aqua maioranę, aqua iuæ, aqua ſaluiæ, aqua vitis, quæ omnes principaliter conueniunt in paſſionibus frigidis capitis, & neruorum, non ſolum ratione complexionis earum, ſed etiam ratione proprietatis ad particulares aſpectus, ad neruos, & ad caput. Aqua autem vini ad alẽbicum deſtillata ſumme confert paſſionibus frigidis, & humidis capitis bene fricata iuxta commiſſuram coronalem, eſt enim multæ calefactionis, & exiccationis, ſubtiliationis, & reſolutionis materierum catarrhalium frigidarum principaliter in capite contentarum. Eſt igitur remiſſiua cuiuſcunque malæ complexionis frigidæ in quocunque membro ſi vacuo ſtomacho in mane vſque ad tres drachm. aſſumatur. Vltra iſtas ſunt aqua abſinthij, & aqua mentæ, quæ principaliter conueniunt complexionibus frigidis ſtomachi, & ſimiliter aqua fœniculi. Aqua autem v. radicum, & aqua eupatorij, ac etiam aqua abſinthij, aqua lupulorum, aqua ſeminum communium, aqua endiuiæ, aqua graminis, aqua fumiterræ, prius conueniunt paſſionibus hepatis, & ſimiliter etiam aqua florum chamomillæ, quæ calida eſt, nodoſitatibus, & duritiei hepatis, ſtomachi, & aliorum membrorum eſt valde conueniens. Aqua autem capilli ven. aqua hyſſopi, aqua praſſij, aqua ſcabioſæ, & aqua vngulæ caballinæ, ideſt farfarellæ, & aqua berbenæ plus conueniunt paſſionibus pectoris, & pulmonis. Aqua autem myrti licet principaliter habeat virtutem conſtrictiuam ſanguinis fluentis a pectore, habet etiam virtutem aliqualiter aperitiuam, eſt etiam conueniens ſuperfluo fluxui ventris, & vrinæ. Aqua autem boraginis, bugloſſæ, meliſſæ, & roſarum, plus conueniunt paſſionibus cordis: aqua ſcolopendriæ, & tamariſci conueniunt paſſionibus ſplenis: aqua autem ſaxifragiæ, apij, parietariæ, & aqua ſeminum communium, & myrti, & caudæ equinæ, & plantaginis, id eſt petrunculæ, & aqua portulacæ, & violarum, & matrum violarum, & maluarum plus conueniunt in paſſionibus renum, & veſicæ. Omnes autem prædictæ, quę ſunt narratę, quędam ſunt calidę, quędam ſunt frigidę, quędam humidę, & quędam ſiccę, vt in tabula ſimplicium apparebit: ſunt illę, quę generaliter habentur in vſu vbique locorum, & maxime in lymphando ſyrupos, vel in aſſumendo electaria, uel per ſe ipſas quandoque cũ zuccharo, quandoque ſine aſſumuntur. Fiunt etiam,

Prima decoctio communis.

Alia decoc.

De aqua vini.

De aqua myrti.

Documentũ pulchrum.

etiam, & cõstruuntur plures aliæ decoctiones, quæ in diuersis dispositionibus a diuersis medicis practicantibus habentur in vsu, inter quas sunt duæ principales, & magis communes. Et prima est decoctio facta cum aqua simplici ex quinq; radicibus communibus remota ipsarum medulla addendo cum eis. cicera rubea decoquantur ista adinuicẽ, donec quarta pars sit consumpta, ista decoctio sic assumpta cum zucch. ros. vel melle, vel etiam absque quocũque istorum est maximi iuuamenti in aperiendo omnes oppilationes hepatis, splenis, renum, vesicæ, & in subtiliando omnem materiam crassam phlegmaticam, & melancholicam, & in resoluendo ventositates contentas in quibuscunque partibus nostri corporis, & maxime in intestinis. Habet etiam, quam pluralia iuuamenta; quæ tu ipse considera ex virtute cicerum, & illarum radicum, quæ decoctio sicut, & alia non potest conseruari vltra tres dies. Secunda decoctio. Recip. passularum, liquiritiæ, anisi, fœnic. capil. ven. ana partes æquales, cinnamomi, masticis, ana drac. j. omnia decoquantur in aqua simplici, vsque ad quartæ partis consumptionem, coletur, & assumatur, vt supradicta, quæ est lenitiua asperitatum pectoris, & aliqualiter aperitiua oppilationum hepatis. Est etiam confortatiua virtutis digestiuæ stomachi, solutiua vẽtositatum contentarum in eo, & in intestinis, & absterstiua materierum viscosarum contentarum in eis. Et ipsa communiter vtebatur tempore veris Thomas de Garbo ad digerendum materias phlegmaticas, & maxime contentas in prædictis locis de ipsa dando drachmas quatuor cum drachma vna syrupi rosati, vel mellis rosati colati, &c. Aqua hordei summe commendatur ab auctoribus, maxime a Gal. secundo regiminis acutorum, & ab Auicen. prima fen. quarti. Et est sublimis, excellens contra materiam cholericam, subtilem calidam: aperitiua oppilationum, prouocatiua sudoris, & vrinæ, lenitiua ventris, & fæcum siccarum, prouocatiua somni, & extinctiua sitis. Et, quæ est non colata nutrit, & est conueniens acute febrientibus cholericis, & omnibus passionibus calidis: mire etiam conuenit passionibus, & pectoris, & pulmonis. Et cum querimus sudorem prouocare, predicta aqua sumatur calida, quando vero quærimus sitim extinguere, sumatur frigida. Mel autem destillatum est mirabile ad faciendum nasci capillos flauos, & longos vbicunque fricetur in quacunque parte nostri corporis, & maxime super caput. Mulieres ex parte faciunt fricari cutem capitis iuxta radicem pilorum cum prædicto melle destillato, & postea contrahunt moram ad solem capite discoperto, & in breui tempore capilli multiplicantur, & flaui fiunt. Et hic nota, quod ablutio faciei facta cum aqua destillata frassinellæ ipsam reddit pulcherrimam, & relucentem, & claram, remouendo lentigines, & maxime si talis lotio fiat cum ea, & farina fabarum. Terebinthina autem destillata virtutem habet consimilem oleo, balsami, est tamen maioris calefactionis, & subtiliationis, & ideo est summe conueniens ægritudinibus frigidis neruorum, & quibuscunque alijs ægritudinibus frigidis, & ventosis. Et super omnia valet lenitio facta cum ea ad subtiliandum, & decorandum vestigia, & cicatrices.

Secunda decoctio.

De aqua hordei.

De melle destillato.

Aqua frassinelle.

Terebinth. destillata.

COST. HIERAE tertium, *Sumendum hic quoque decoctum thymi suprascriptum, quod turbithi, polypodij, & agarici ratione pituitã educet. alioqui hiera simplex, quam absoluto hieræ nomine intelligere oportet, præter serosam, vix pituitam aliam educit; licet crassio rem quoque ob aromata attenuare secareque, atq; ad expulsionem præparare apte possit.*

DISTINCTIO OCTAVA

de Trochiscis.

MESVE.

IN hac sectione octaua de Trochiscis, eos præcipue describemus, qui tum a maioribus nostris, tũ à nobis sunt inuenti, quosq; experti sumus.

OCTAVA distinctio de trochiscis, in qua ponuntur multæ descriptiones trochiscorum ipsorum vtilitates, & iuuamenta, & licet in eis aliqui præparati reperiantur, non tamen istæ per se solum communiter sunt in vsu, nisi inquantum ingrediuntur compositionem magnorum antidotorum seu electariorum, vt theriacæ, & similium. Est enim trochiscus rotunda compositio cum quadam depressione ad similitudinem crassi lupini; fit etiam quandoque trochiscus cum quadam longitudine, & rotunditate ad similitudinem pedonę scaccorum, & vtroq; modo per plura tempora melius conseruantur: demum cum queritur vsus ipsorum absque admixtione alterius electarij puluerizantur, & sic in puluere assumuntur cum vino, iure pulli, cũ aquis destillatis, vel cum alijs liquoribus conuenientibus, expedit etiam quod in puluerem reducantur, quando alijs electarijs admiscentur, & quia communiter omnes trochisci cum de nouo conficiuntur, etiam sub quacunq; forma reducuntur, fiunt ad pondus drac. vnius, sic cuilibet de per se dosis est vsque ad vnam. Et trochiscus differt a magdaleone, quia magdaleon est etiã in forma rotunda, crassa, longa põdere communiter cuiuslibet vltra vnc. ii. & ex eis fiunt pilulę, quarum virtutes melius in dictis magdaleonibus conseruantur. CHR. *Trochisci.* *Magdaleõ.*

TROCHISCI, vel cylisci græce, latine pastilli, a figura apud Græcos nomen habuere: quorum aliqui bibuntur, alij iniiciuntur, nonnulli inunguntur. MAN.

Τροχίσκος κυκλίσκος ἀρτίσκος, Græcis omnibus, & alio quoque diminutiuo τροχίσκιον, κυκλίσκιον, Democrati dicitur medicamentum quoduis in formam rotulæ, orbiculi, pastilli, qualis est semini lupino, coactum. Eius generis sunt antidoti cephalicæ, oticæ, ophtalmicæ, arteriacæ, & hypoglottides multæ. Trita simplicia humore conuenienti subiguntur, & in pastillos digeruntur vtendi tempore ex vino, aqua, alio quouis liquore congruenti soluti, ebibuntur, vel admouentur, vel alijs miscentur. Trochisci enim, quidam magis compositionibus miscentur, vt theriaci, hedychroi, scillini theriacæ in ea dicti, alipta moschata, gallia moschata, diarhodon, & alij permulti, alijs, de quibus hic agendum, vti, & de his, qui interdum per se vsurpantur, interdum alijs miscentur, quidam sumuntur, alij illinuntur, alij injiciuntur. Trochiscorum sequentium vsus est rarus, præterquam in magnis compositionibus, vt theriacæ: qui autem seorsum vsurpantur, puluerati, vt quãdo compositionibus miscentur, ex vino, vel iure vel aquis destillatis, quidam sumũtur: alij in cote mediça liquore idoneo soluuntur: alij aliter in vsum ueniunt, pro varijs ipsorum viribus, varia partis, & vlceris forma, & situs. Fiunt autem trochisci, ideſt rotulæ, vel cyclisci, ideſt circuli, vel artisci, ideſt pastilli, seu parui panes consistentia dura, forma lupini, aut paulo altiore: ponderis ferè drach. i. quo facilius ad diuturnam conseruationem ficcentur. SYLVII.

ARO-

AROMATA, *imo medicamenta ferè omnis generis melius integra seruantur, quàm confracta, vel in puluerem ducta. Ac morborum quandoque adeo præceps est motus, vt vix tantum det temporis, quanto esset opus ad parandum præsidium, ob id, vt instructa promptis remedijs medica sit officina, & electaria, & condita, & eclegmata, & succos, & syrupos parandi excogitata est ratio, ob id inuenti & pastilli, de quibus nunc sermonem Mesue instituit, quos trochiscos vocant græca voce. Sunt hi ab electarijs eo tantũ diuersi (quod pertinèt ad materiæ consistentiam, quod ij ex eiuscemodi sunt materia, quæ seruari mollis potest, hi ex ea quæ in durum, & siccum corpus euadit, quare horum materia, vt electariorum, neque melle, neque resinaceo aliquo liquore excipitur, neq; casiam purgatricem aliudue generis sumit: quòd hæc nunquam satis arescunt.* A

MESVE.

TROCHISCI galliæ moschatæ cerebrum, corque roborant, oris atque adeo corporis totius odorem commendant, compositionibus alijs miscentur. Recipiunt xyloaloes crudæ, bonæ, electæ, partes v. ambræ, † par. ij. moschi boni, par. j. glutinis, tragacanthi, † & aquæ rosatæ, q. s. ad ea comprehendenda. Fiant trochisci figura folij myrtei, sigillentur vase vitreo, dissoluunt alij ambram oleo balanino pauco, ac eo cætera comprehendunt.

† par. ij. † in aqua. ros. soluti.

ADDITIO.

C

Hæc confectio apud aromatarios est multum in vsu, & dixerunt sapientes, quod ista descript. debet poni in confectionibus, ac electarijs, quæ sunt ipsius Mes.

COST. CONFECTIO idest compositio trochisci galliæ moschatæ, hæc ingreditur compositionem plurium electariorum, & confectionum: & si per se assumatur principaliter confert confortando stomachum, hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilia ex ægritudine longa. Et dosis eius est, drach. vna assumpta de mane vacuo stomacho cum vino lymphato, vel cum aqua aliqua destillata destillaticne, & modo conuenienti, & horum vsus potest pluribus diebus continuari. Componuntur etiam quandoque hi trochisci, & subsequentes, qui habentur in vsu cum zuccharo, vel cum melle in forma electariorum assumendo de eis proportionabiliter, sicut assumitur de alijs pulueribus, ex quibus electaria seu confectiones componuntur, vel conficiuntur, & fiunt ita, vt ad libram mellis, vel zucchari ponantur, vnc. ij. vsque ad iiij. trochiscorum reductorum in puluerem, & tunc dosis talis electarij esset vsque ad drach. iiij. illis horis, & temporibus, modis, & conditionibus dictis, & declaratis superius in alijs electariis non solutiuis. D

MAN. DEfertur ex Oriente, sed non bene præparata. Ambræ cani.) Est epitheton ambræ, quæ a recentioribus Græcis ambar dicitur. Ex nostris fuere, qui succinum orientale vocarint, Folij Myrtæ.) Lege Myrti. Oleo de Been.) Ex vnguentaria videlicet glande facto.

POtest huius drachm. j. multis consequenter matutinis ex vino, vel iure, vel aqua destillata idonea sumi, ad roborandum ventriculum, hepar, & partes alias nutritorias longo morbo fractas. Possunt ijdem in electaria solida cum saccharo, vel liquida cum melle recipi, vt horum vnc. ij. si delicatius, vel tres, si efficacius vis medicamentum, sacchari, vel mellis lib. j. habeant. Electarij autem huiusmodi sumitur vnc. s. vt prius. Afferri ex Oriente, sed male paratam dicit Manard. SYLVII.

GALLIAE moschatæ. *Xyloaloes crudi nomine, quid velit, alibi diximus. Quod ad huius compositionis calcem scribitur de oleo balanino, Syluius rem obscuram reddit, ita vertens (dissoluunt oleo balanino pauco, ac eo catera comprehendunt) quid enim sit, quod dissoluitur non explicat. Vetus autem interpretatio clarius. (Et apud alios dissoluitur ambra in vase vitreo cum oleo de beẽ pauco, & conficiuntur cętera cum eo.) Quibus aliam a priori rationem docet hic aromata cõmiscendi. Sicut enim xyloaloen, ambram, moschum, tragacanthã, ex aqua rosacea dissolui iusserat; ita loco aquæ rosaceæ oleum balaninum vsurpasse alios, ait. Sed ea arte, vt ex eius olei momento ambram dissoluerent, tum eo reliqua cogerent. Sanè, quod hoc loco oleum balaninum deligant, non fit temere, hoc enim vnum non fit rancidum, propterea que ad vnguentorum precioſiorũ confectionem vsurpantur ætate nostra. Quòd autem myrtei folij meminit Mesue, conficique trochiscos eius folij figura iubet, non figuram, quæ qualiscunque sit, parum interest, sed substantiæ modum innuit obseruandũ, vt enim prompte arescant, tenues tenuitate fere myrtei folij, vt sint oportet, quanquam si sint etiam paulo crassiores, nihil refert.* COST.

MESVE.

TROCH. galliæ Sebellinæ, ventriculum, cor, hepar, imbecilla roborant: in alias compositiones immittuntur. Recipiunt foliorum rosarum recentium, humidarum, se aperire incipientium, vnc. vnam, & dimidiam, tere curiosissime in mortario lapideo, tunc ipsis aloes bonæ, caryophyllorum, gummi, spicę Indæ, ana drachmam vnam, & dimidiam, santali citrini drachmas duas, ramich, drach. iij. omnia minutissime trita commisce, & contere diem vnum cum rosis, aliquoties affundendo aquam rosatam infusionis gummi Arabici. Postremo aromatiza moschi drach. j. partibus duabus, ambræ, & caphuræ, ana aureo dimidio. Forma trochiscos, & sigilla.

ET hæc non minoris est vsus, quam præcedens. Ramich.) Descriptiones habes infra. MAN.

RECIPITVR in aromaticum nardinum. Sunt tamen, qui eius loco troch. Galliæ moschatæ miscent. SYLV.

GALLIA Sebellina. *Quæ terenda hic ait minutissime, terenda singula sunt seorsum, licet non scribat, quod variam terendi rationem postulat aloes, variam caryophylli, & reliqua. Moschus autem ambra, & caphura, quibus postremo reliqua dixit aromatizãda, eadẽ aqua rosacea dissoluẽda sunt, qua aspergi reliqua iusserat. An vero caphura hic ponenda, vt*

velle videtur, an ea dictio, quæ in aliquibus codicibus concisa legitur (cam) iungenda sit ambræ, arabica voce optimam significans, quasi ambram optimam quærat, non autem camphoram, aliorum esto iudicium, illud tantum dicam, sæpe alibi ambram hunc scriptorem quærere, & semper etiam si non exprimat, optimam quærere, vt & reliqua non addita tamen arabicæ huius vocis appendice, ita, vt caphuram præter ambram hoc loco velle non incerta prorsus sit coniectura, alioqui etiam, & in sequenti gallia, & in sequentibus alijs multis caphuram non abhorret.

MESVE.

TROCH. Galliæ aromaticæ, veteribus celebratissimus ad cerebrum, cor, vē triculum, hepar, cæterasq; partes nutritorias roborandas, neruosq́ue imbecillos illitu firmat, celebribus denique compositionibus miscetur. Recipit autem emblicarum exossatarum, † vnc. 3. quæ parum tritæ triduo in vase vitreo probe operculato macerentur lib. dimidia aquæ rosatæ, cui prius rosæ siccæ, & cortices citrorum sint immersi, infusiq́ue, deinde aquæ rosarum prædictæ infusionis † vncias quatuor præterea immitte, & postridie tantūdem, donec emblicarum virtus aquis sit impressa. Tunc accipe ligni aloes drach. octo, ramich vnciam vnam, & dimidiam rosarum, caryophyll. ana drach. decem, spicæ Indæ drach. tres, santali flaui † aromatici drach. quatuor, gummi Arabici drach. sex, tere tenuissime, & cum prædicta in fusione emblicarum paulatim adiecta misce, aromatica caphuræ, & muschi, ana drach. 1. ambræ drach. duabus, finge trochiscos, sigilla, & serua vitreo vase.

MAN. ET hæc eosdem vsus haberet, si bene pararetur. Sandali citrini aromatizati.) Lege aromatici.

COST. GALLIA aromatica.) *Obscura hic sunt quædam, Primum in mensura myrobalanorum vulgata versio habet drachmas quatuor: pro ijs reponit Syluius vncias quatuor. Tum quo pacto paranda sit aqua infusionis rosarum, quam sumi iubet, non constat, ex Syluio enim velle videtur, vt rosas aridas, & citri corticem aquæ rosarum infundas, ex vetusta lectione non colligitur, aquæ ne rosaceæ, an simplici infundendæ sunt aridæ rosæ. Tertio, an huic infuso semel tantum myrobalani infundendi, an sæpius: & si sæpius, an prioribus myrobalanis abiectis, an relictis: Quum enim Syluius scribat (deinde aquæ rosarum prædictæ infusionis vncias quatuor præterea immitte, & postridie tantundem, donec emblicarum virtus aquis sit impressa) velle videtur, alios myrobalanos vnciarum quatuor mensura secundo loco prædicto rosarum infuso immittendas, & tantundem postridie, ita vt integram eorum libram vncijs sex infusi ex rosis injciendam esse ex Syluio colligas, peruersa prorsus infusorum myrobalanorum, & excipiētis liquoris proportione. Cæterum, quod ad priorem, posterioremq; pertinet dubitationem, primum quidem, male, & prius, & posterius vncias myrobalanorum quatuor sumi certum est. Fiet enim, vt vbi intumuerit E tanta myrobalanorum copia, nihil supersit liquoris. Puto igitur cum veteri versione drachmas tantum quaternas myrobalanorum illis sex infusi vncijs esse immittenda, id vbi effeceris, tribus transactis diebus (hic vero etiam Syluius omittit tempus) exprimendos myrobalanos, & aliorum myrobalanorum drachmas rursum quatuor injciendas existimo, quos rursum postea die exprimes nouis eodem pondere iniectis myrobalanis, denuo postridie exprimendis. Sic myrobalanorum vis, (quod expetit Mes.) in liquore proposito excipitur, ad reliquum, quem instituit, vsum. Infusum autem aridarum rosarum, & citri corticum, de quo item dubitatio erat, si ex rosacea aqua pararis cum Syluio, longe magis præstiturum existimo, quam si ex simplici paretur aqua. Sumendarum autem rosarum, & citri corticum pondus, quum non scribat, satisfacturum puto, si vt F rumque ad vncias duas aquę vncijs octo infuderis, ita vt his, postea expressis sex liquoris vnciæ supersint ad peragendum, quod reliquum est, vsurpandæ.*

MESVE.

TROCH. Diarhodon efficacissimi ad febres pituitosas antiquatas, alijs implexas, formam corrumpentes, ventriculi dolorem leniendum, & humores ipsi adhærentes detergendos, recipiunt foliorum rosarum rubrarum aureos sex, spicæ aromaticæ, ligni aloes, ana aureos duos, glycyrrhizæ aureos tres, spodij aureum vnum, croci aureum dimidium, mastiche drach. 2. cum vino albo fac trochiscos drachmæ vnius G pondere.

TRochisci diarhodon secundum Matthæum silCHR uaticum sunt trochisci de rosis. Secundum tamen Mesuen aliud trochisci diarhodon, & aliud trochisci de rosis, & est hæc confectio trochiscorum diarhodon, quæ intrat in confectionibus Mesue. Nico. in proprio antidot. habet aliam descript. quæ intrat in suis confectionibus. Auicen. in 5. can. habet trochiscos de rosis nominatos diarhodon.

NOmen hi habent a rosis, & sub eo in multis com MAN. positionibus apponuntur, bibunturque in morbis ad diuturnitatem vergentibus.

HOs trochiscos Mesue suis compositionibus magnis miscet. SYLV. Nicolaus autem suos diarhodon his diuersos suis. H

DIARHODON. *Quid hic sit, quod in antiquas, COST. complicataſque febres, ad ventriculi dolorem, & humorum ipsi inhærentium detersionem adeo efficacem hunc pastillum reddat, non facile est ostensu, quum enim pituitosi succi obstructioneſque antiquarum plerumque febrium authores, dißecante, attenuante, detergenteque egeant medicamento, ineſt his ferè singulis, ex quibus hic conficitur pastillus, astringendi vis, nullius (vt videtur,) in supradictis affectibus, atque humoribus vsus. Sed quanuis vere, horum fere vnumquodque astringentis sit facultatis, detergere tamen etiam aliqua eorum nonnihil possunt, vt rosæ, præsertim si recentes sumas, vt sumi possunt, sed spica Inda, licet astringentis non expers facultatis, aperire non parum*

potest,

poteſt, vt etiam xyloaloe. glycyrrhizan vero aperire, & detergere ex eo vſu conſtat, quem afferre ijs ſolet, qui renum obſtructione laborant, quin & crocum valenter aperire apertum eſt. ac tandem quum ſingula ferè huius medicamenti ſimplicia mediocri calore ſuo, & ventriculum diuturna febre frigidorumque humorum colluuie imbecilliorem firmare, & concoctioni conferre poſſint, aſtringenteque facultate eumdem laxatum cogere valeant, neque etiam temere Meſue huic paſtillo prædictos aſſignat vſus. A

MESVE.

TROCH. de roſis, ventriculum, & hepar firmant, humoresque ab illo detergent, ob id phlegmaticè febri conducunt. Recipiunt foliorum roſarum drachm. decem, glycyrrhizæ drachm. quinque, ſpicæ aromaticæ, drach. duas, & dimidiam. vino albo excipe. ſi purgatorios vis, adde ſcammonij drach. tres.

CHR. TRES deſcriptiones trochiſcorum de roſis hic immediate ponuntur: & ab Auic. in v. can. ſolum duæ, ſcilicet trochiſcorum maiorum, & minorum de roſis: deſcriptio tamen trochiſcorum de roſis poſita ab Auicen. eſt illa, quæ habetur in vſu. & de his tribus, quæ ponuntur in litera, ſolum vltima habetur in vſu, & quæ ingreditur compoſitiones magnorum antidotorum, habet vtilitates, & iuuamenmenta ad dolorem ſtomachi, & malitiam complexionis, & febres antiquas, & ad principium hydropiſis. nam ſunt principaliter confortatiui ſtomachi, & hepatis, & aliorum membrorum nutritiuorum relaxatorum ex longitudine ægritudinis, & doſis cum circumſtantijs requiſitis eſt ſicut trochiſcorum diarhodon dictorum ſuperius.

MAN. EX duabus iſtis compoſitionibus ſecunda eſt efficacior. Si vis addere ſcammonium, vbi legis lib. iij. lege drachmas. Florum ſquinanthi. In voce ſchœnoãthos includitur flos, quare ſuperflue additum floris.

SYLVII. DANTVR ad ventriculi, & hepatis, & aliarum partium nutritoriarum imbecillitatem ex morbo longo, & frigida humida, ad febres antiquas, hydropis initium. Quamuis autem diarhodon ſignificet de roſis, tamen hoc loco differunt, vt apud Galenum, & alios leucacantha, & acantha leuce: chalcanthum, & chalcu anthos: aphronitron, & aphros nitru, & alia pleraque, ob aliquam differentiam nunc coniuncta, nunc diuiſa.

COST. DE roſis. *Conferre hos paſtillos pituitoſa febre laborantibus exiſtimo, ſiccitatis nomine, cuius vi ſuperuacuum ventriculi humorem abſumunt, & aſtringentis facultatis ope, qua iecori conciliant robur. deterg ere autem imbecilliter puto, niſi ſcammonio addito: quod non hoc modo præſtat. Sed etiam inutiles ſuccos detrahit, bilioſos primum, tum præterea pituitoſos, maxime quum ex cotoneo paratum eſt, quale hic puto vſurpandum. Sanè autem quando tum hic, tum in præcedentibus, ac ſequentibus glycyrrhizæ meminit, ſumendus ipſius radicis puluis videtur, quod, cum ſuccũ expetit, admonet, vt in trochiſc. de ſpodio paulo poſt. Non tamen erraturum puto, qui ſuccum in his quoq; omnibus ſumpſerit, vt qui parua ſui mole maioris ſit vſus, quam totius radicis puluis.*

MESVE.

TROCH. de roſis, & eupatorio, † obſtructionem hepatis probe leuant, & inde naſcentes icterũ, febres antiquas, & alijs complexas. Recipiunt foliorum roſarũ, drachmas octo, ſpicæ † rhabarbari, † glycyrrhizæ, ana drach. iij. ſpodij, † drac. vnam, & dimidiam, ſucci eupatorij, drachmas decem, cum manna fac trochiſcos. † dolorẽ. & † rhab. dra. † al. drach. ij.

HI validiores ſunt in omnibus his, qui a roſis nomen acceperunt. MAN.

B DE ROSIS, & eupatorio. *His magis quam ſuperioribus fiderem ad diuturnas febres, rhabarbari, & eupatorij gratia. Sed an ſucci eupatorij drachmæ decem menſura ſit largior ad excipiendorũ pondus quæ vix drach. pendent decem, & octo cum dimidia, dubitarem, niſi nutritione vocata, ideſt liquore ſenſim affuſo, & abſumpto conficiantur. Mannam autem quam ad ſuperiora cogenda cum eupatorij ſucco ſumi admonet, ſiue poſtremo loco addas, vbi liquoris parũ eſt, quod ſupereſt, ſiue etiam antea, parum puto intereſſe. eius vero menſura, quæ non præſcribitur à Meſue, ea erit qua cum ſucco, exceptis reliquis aridi paſtilli euadant.* COST.

MESVE.

TROCH. de roſis, multorum ſcriptis celebrati, efficaces ad multos affectus, præſertim ad ventriculi dolorem, malam co
C ctionem, febres antiquas, hydropem incipientem, & illos maximè, quibus forma corrumpitur. Recipiunt roſarum, drachm. 4. ligni aloes, drach. ij. maſtiches, drach. i. & dimidiam, abſinthij Romani, cinnamomi, ſpicæ nardi, caſiæ lignea, ſchœnu anthus, ana drach. i. cum vino antiquo, & aqua decoctionis radicum, fac trochiſcos drach. ij.

RAdices ſunt vreticæ quinque intelligendæ, ruſci, aſparagi, apij, petroſelini, fœniculi. SYLVII

D ROSIS multorum. *In affectibus qui ex intemperie viſcerum frigida ortum habent, inter quos eſt corruptio formæ, ideſt malus corporis habitus, ſeu cachexia, plurimum poſſe paſtillum hunc exiſtimo.* D *Caſiæ autem lignea loco, quam præter cinnamomum, quærit, à cinnamomo tamen fortaſſe non diuerſum ſpecie, vt iam antea diſputabamus, cinnamomum probatiſſimum ſi ſumas, à ſcriptoris tamen huius mente non puto diſceſſurum.* COST.

MESVE.

TROCH. galliæ magnæ, ſeu regalis, ventriculum, cor, hepar, cæteraſque partes nutritorias roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recipit † ſucci dactylorum immaturorum, libr. j. quæ ſemel feruefiat. cola, in ea coque ad mellis craſſitiem, gallarum recentium curioſe tritarum, vnc. 4. deinde roſarum rubrarum. vnc. 1. cardamomi, † ſeminis fraxini, † ſucci alb. loch. Lingua auis.

fraxini, caryophyllorum, nucis moschatæ, ma- E
sticis, ligni aloes, ana drachm. 7. & dimidiam, cinnamomi drachm. 3. santali flaui drachm. 5. croci drachm. dimid. gummi arabici † drach. 1. tere, cribra, misce prædictis, extende super marmor oleo amygd. vnctum, donec siccentur. terantur tunc tenuissime, moschi aureo dimidio aromatizentur, cum aqua rosata fiant trochisci parui, siccentur in vmbra.

† vnc. 1.

MAN. HAc voce, Suc, vtuntur Arabes ad significandum galliam. Succi Albelach.) Sunt ex genere dactylorum, & credo quod sint immaturi. De lingua auis, & Darseni, supra dictum est.

COST. GALLIÆ magnæ. *Quod ex palmulis lentore tanto præditis succus extrahatur nisi antea, aqua, liquore ve alio macerentur, non video. præsertim si à nobis hic parandus sit succus, quibus non nisi arefactæ palmulæ afferuntur. succi ergo nomine, cremorẽ seu melliginem eam, quam vno ferè feruore coquendo reddere possunt, sumendam, & injciendas in hanc gallas, atque ad mellis consistentiam decoquendas putarim. tum vero reliqua, vt præcipitur, persequenda.* F

MESVE.

TROCH. Ramich, ventriculum, cor, hepar imbecilla firmat, & lubrica viscera ac intestina, choleram morbum sistit, acrimoniam obtundit, animum reddit tranquillum, omnem hæmorrhagiam cohibet, ob quam naribus sanguine G fluentibus flando impeditur, alijs medicamentis miscetur. Recipit succi oxalidis vnc. 16. semel feruefiant cum rosarum vnc. 1. baccarum myrti vnc. 2. cola, his misce gallarum curiose tritarum vnc. 3. coque iterum. Deinde pulueriza super ipsa foliorum ros. vnc. 1. santali flaui vnc. 1. & quartã, gũmi arabici vnc. 1. & s. carniũ rhois, spodij, ana drach. viij. (omphacij, drach. 7.) succi baccarum myrti multum tritarum, vnc. 4. ligni aloes, caryophyllorum, macis, nucis mosch. ana drac. 4. misce omnia simul, & extende in scutella lapidea vsque dum siccentur. post tere minutim, & cum caphuræ aur. 1. & aqua ros. fac trochiscos paruos, sicca in vmbra. Sunt qui loco succi oxalidis sumunt succum cydoniorum immaturorum: quidam quoque aromatizant moschi H drach. vnius quarta parte.

MAN. RAmich solent vocare Arabes mixturam quandam ex gallis, & passulis. Valde adstringit quocunque modo quis ea vtatur. De spodio infra dicit. Sicut alcoho.)i. subtilissime, vt oculares medicinæ teri solent.

SYLVII. IN multas compositiones recipitur, propter quas solas quibusdam paratur, illas compositiones vsurpantibus. Ramich autem Serapioni gallia est, aut galliæ materia. Galliæ autem videntur trochisci quidam prædicti vocari à gallis fructibus, quas ferè recipiunt, aut per se, aut per trochiscos ramich, qui gallarũm vncias tres recipiunt.

Gallia autem moschata cur sit appellata, non video, cum nec gallas, nec ramich accipiat: ramich autem nescio an ex rumice Latina voce corruptum est, quem largissimum hæc compositio recipit.

RAmich. *Ex baccis myrti recentibus succus exprimitur, ex siccis non nisi aqua, liquore ve alio aspersis. id vbi agendum est, vt maioris sit expressus ille succus efficaciæ, efficies, repetita semel, bisue noua in eo baccarum injectione, & expressione. Rhu autem, cuius quoque hic carnem expetit, leuiter contundendo denso cortice spoliandum, tum abiecto cortice interior substantia exactissime terenda, & reliqua ex scriptoris instituto per agenda.* COST.

MESVE.

TROCHISCI caphuræ, ad febres ardẽtes, bilis, & sanguinis feruorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ab his sitim inexpletam, icterum quoq;, ac phthisim, & hecticã conferunt, recipiuntque, foliorum rosarum drachm. 4. spodij, glycyrrhizæ ana drach. 2. santalorum flauorum drachm. 2. & dimidiam, croci, seminum melonum, citruli, cucumeris, cucurbitæ, tragacanthi, gummi, spicæ, ana drach. 1. ligni aloes, cardamomi, amyli, caphuræ, ana drachmam vnam, partes duas, sacchari albi, & mannæ ana drachmas tres, cõprehende muccagine seminis psyllij, & * aqua rosarum.

RES noua, quam gummi arborum dicunt, & putãt valde frigidam. Ego eam quæ ad nos defertur. rem factitiam puto, & calidam. Simeon ambar vocat, dicitque multis locis emanare à quibusdam veluti fontibus, sicut asphaltum, & sulphur, esseq; aliud fuluum, aliud subalbum, & tertium nigrum, habereque vires calefaciendi, & incidendi. MAN.

VT præcedentes parantur non quod per se vsurpentur, sed quod in alias compositiones veniant. spica tamen, & crocũ, xyloaloen, cardamomum, & etiam saccharum, mannam, febribus acutis noxia tolle, si contra ipsas his es vsurus. Trochisci albi, seu collyrium album Rasis his affines sublatis calidis, recipiunt cerussæ lotæ, drachm. 10. amyli drachm. 4. gummi Arabici, tragacanthi, ana drachm. 2. caphuræ drachm. s. Fiant trochisci sic, gummis aqua rosarum solutis addatur reliquorum pulus tenuissimus. Fiant trochisci à medico vtendi in collyria sicca, vel humida. SYLVII.

CAPHVRÆ. *Conferre hos pastillos calidioribus morbis, vt hic scribitur, facile crederem, si crocum, spica, xyloaloe, cardamomum, demantur: an vero hecticis esse vsui possit, facit vt dubitem arefaciendi vis, quam plerisque eorum ineße certi sumus, quæ ad hos ipsos parandos veniunt.* COST.

MESVE.

TROCHISCI rhabarbari, valent ad hepatis obstructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiusdem, & hydropem, & icterum, & formæ corruptionẽ. Recipiunt rhabarbari boni, drach. 10. succi cupatorij, amygdalarum amararum ana drach. 3. rosarum drach. 3. spicæ, anisi, rubię, absinthij, asari, seminis apij, ana drachmam 1. fac trochiscos ponderis vnius aurei.

TRochiscorum de rhabarbaro. vsus est conueniens ad dolorem hepatis frigidum a materia CHRI.

pun-

pungitiua, & ad oppillationem ipsius. sunt enim aliqualiter solutiui materiei subtilis aquosæ, ac citrinæ, & ideo multum conueniunt hydropicis, & his quibus habitudo corporis, seu forma corrumpitur, & dosis est vsque ad drach.i.cum aqua, vel vino secundum exigentiam dispositionis curandæ, cum decoctionibus, & cætera. Notabis vnum, quod Mesue non ponit liquorem, cum quo debent confici isti trochisci, sed secundum quosdam debent confici, cum succo de eupatorio.

MAN. HOrum potus in his, qui mali habitus sunt, magnæ vtilitatis est. His vti assueuerunt medici in febribus ex decidentia acutis, & incipiēte malo habitu.

SYLVII. QVIBVSDAM sunt in vsu ad frigidos, & pituitosos ac etiam bilioſos affectus hepatis, quibus corporis habitudo, seu forma cachexia corrumpitur, vt in hydropicis, & B icteris, & cęteris cachecticis, ob hepatis deprauatam actionem. Dantur drach.i.ex aqua aut vino, pro affectuum, & aliorum indicantium natura. Ad comprehendenda autem omnia, vt trochisci fiant succo eupatorij largiore opus est. Trochisco ex rheo Indico Actuarij sunt his affines ponderibus tamen variant.

COST. RHABARBARI. *An simplicia quæ arida hic, & in puluerem ducta sumantur, pondus æquantia drachmarum vndeuiginti, drachmis succi eupatorij quatuor, & succo amygdalarum eiusdem ponderis cogi recte possint, non sat scio. succo largiore opus esse ait Syluius, quod experimento probabis.*

MESVE.

TRochisc. spodij efficacissimi in febres acutas, ventriculi, & hepatis inflammationem, & sitim vehementem. Recipiunt spodij, drach. iiij. rosarum rubrarum, drach.vij. seminis portulacæ, succi glycyrrhizæ, ana drac. ij.cum muccagine seminis psyllij fac trochiscos drachm, vnius: vtere cum succo mali granati. Sunt qui addunt seminum quatuor, gummi Arabici, tragacanthi, croci ana drachmam vnam, & dimidiam.

MAN. SPODIVM fit liquescentibus cadmia, & ærario lapide: tenuior enim pars exhalans, & tecto fornacis adhærens ampullescit, & πομφόλυξ appellatur, Pars vero grauior descendit, & pauimento, vel lateribus hęret, quæ spodium vocatur. Recentiores Auicen. sequentes, antispodion spodio præferunt, maxime, id quod ex cannarum radicibus exustis, licet sint alia plura præstantiora, vt quod ex myrto, vel olea, vel lētisco. Modum autem confectionis tradit Dioſc.lib.5. Veri autem spodij vsus non fuit, nisi extrinsecus admouendo.

COST. SPODII. *Si pro spodio hic ebur vstum sumas, non dissenties a doctis viris. Licebit etiam ceruinū cornu vstum, læuigatumque, atq; in cote præparatū sumas.*

MESVE.

TRochisci. spodij alij, cum semine oxalidis ad febres bilioſas, cum alui fluore valent, inflammationem ventriculi, & hepatis, & sitim continuam sedant. Recipiunt rosarum rub. drachm. duodecim, spodij, drachm. decem, seminis oxalidis, drachm. sex, seminis portulacæ, seminum coriā dri aceto maceratorum, & torrefactorum, pulpæ rhois, ana drach.ij. & s. amyli assi, balaustiorum, baccharum oxyacanthæ, ana drachm.ij. gummi Arabici assi, drach.j. & dimidiam, cōprehende omphacio, vtere cum aliquo succo adstringente.

ISTI trochisci multum conferunt fluxui ventris CHR ab humore cholerico facto, ac etiam dysenteriæ cum excoriatione intestinorum, præmissa tamen aliquali euacuatione cum aliquo quod euacuat comprimēdo, vel cum rhabarbaro torrefacto, vt superius dictum est, & dosis ipsorum est vsque ad drachm. i.cum aqua plantaginis, vel cum alijs aquis conuenientibus, vel cum vino pontico lymphato cū aqua ferrea. Et maxime conueniunt non solum per superius assumpti vna vice, vel pluribus secundum exigentiam in tempore congruo, sed per inferius cum clysterijs, vel cum alijs stypticis cōstrictiuis, prēmissis tamen lenitiuis, & abstersiuis clysteribus, vt sumendo de ipsis trochiscis cum vino pontico paruo, & cum aqua hordei cum alijs liquoribus, & quandoque addimus succum plantaginis, vel aliquid de pinguedine ad faciendum virtutem medicinarum penetrare, in substantiam intestini, & ad alterandū humorem calidū, qui vt plurimum est causa fluxus. Et non solum isti trochisci conueniunt fluxui vētris, sed & acute febrientibus, sitim extinguendo. conueniunt etiam inflammationi stomachi, & hepatis assumpti per superius cum aqua endiuiæ, & similibus aquis frigidis alteratiuis. Nota quod eius sunt duæ C species, scilicet syluestris, quæ vocatur lapatium, & domestica. quæ apud nos vocatur acriumcello, & iste proprie vocatur acetosa, quæ est frigidæ complexionis in tertio, & siccæ in secundo. Coriandri. est semen notum frigidæ compl. in primo, & siccæ in secundo. habet tamen partem aliquam corticalem extrinsecam paruam, quæ est valde calidæ complexionis, & siccæ in secundo. Infunditur autem in aceto, vt huiusmodi extrinsecæ, & insensibilis partis caliditas, & malitia remoueatur ab ea. ac etiam, vt subtilietur reliqua parte eius, vel substantia facilius penetret ad partes eius profundiores.

Exhibitio eorum duplicitur.

Acetosa species duæ.

Potentes essent in adstringendo, sed non parantur. MAN.

FLVOREM alui, & dysenteriam iuuant, vel poti drachm. SYLVII. i.cum aqua plantaginis, aut vino austero, aqua chalybeata D iugulato, si febris adest, vel drach.ij. clystere iniecti: purgato tamen prius corpore per rhabarbarum torrefactum, vel simile, & intestinis clystere alio ante detersis: sitim vero, & febrilem ardorem extinguit cum aqua intybi, cichorij, vel alia.

SPODII alij. *Quid sit quod amylum hoc loco, & gummi arabicum assum velit, non satis apparet. non est profecto vt vim glutinandi, quæ his ineſt, angeri assatione existimemus. quin etiam, vt assando igneam violentiam experiuntur, ita dubitare licet eadem minus opportuna ad eos affectus esse, quorum gratia hic cum alijs quæruntur. Sed fortasse non assationem vere, at deſiccationem tantum quærit, vt in puluerem cōmodius duci possint, in quem duci non possunt, nisi aridiora. Alienus vero ille calor, quem igni admota experiuntur, refrigerante vi omphacij reprimitur.* COST.

ME-

MESVE.

TROCHISC. oxyacanthæ, febres ardentes extinguunt, ac sitim vehementem. Recipiunt baccarũ oxyacanthæ, aut succi earũ, glycyrrhizæ, seminis portulacæ, spodij, ana drach. iij. rosarum drach. vj. spicæ, croci, amyli, tragacanthi, ana drach. j. seminis citruli, drach. iij. & dimid. caphurę drach. dimid. cum manna fac trochiscos.

MAN. NEc hos vidi parari, non putarim tamen tam validos, vt dicit Mesue, ad sitim sedandam.

COST. OXYACANTHA. *Berberorum acini detracta carne, si quem vsum præbent medendo, eos dixerim vt punici acinos siccare, & adstringere refrigerando. Sed & spodium creditur refrigerare cum siccitate, vt portulacæ quoque semina, & rosæ. At aridi-*
tatem sitis non modo sedare, sed contra excitare nullus neget. Quin, & spicam, & crocum, quæ calfaciũt
siti aduersa esse certum est, vt de camphora quoque dubitatur. An ergo id præstare hi trochisci possunt, quod
hic scriptor pollicetur? Glycyrrhizæ succus humectat cum caloris temperie moderata, & amylum quoque,
& tragacantha, & citruli semina humido agnoscũtur temperamento citra calorem, quare temperari superiorum siccitas posteriorum accessione poterit. ad quæ
præstanda crocum quoque, & caphura dum reliquorũ penetrationem adiuuant, nonnihil ferre opis possunt.
Quare ardentium febrium æstus restringuere posse diffitendum non est, quando astringente illa cum refrigerio vi reprimere biliosi humoris violentiam potest, &
hoc nomine dum eundem à ventriculo humorem expri mit. sitim quoque cohibere posse arbitrandum est.

MESVE.

TROCHIS. oxyacanthæ alij, ad intẽperiem calidam, fluorem alui, hepatis dolorem, recipiunt baccarũ oxyacanthæ drach. ij. spodij, mastiches, xyloaloes, galliæ (spicæ) seminis oxalidis, ana drachm. j. rosarum drach. quinque: gummi drach. iij. cum aqua rosarum fac trochiscos.

SYLVII. RARIOR vsu hic, quam superior, amborum loco fuerit vtia oxyacanthæ condita.

COST. OXYACANTHAE alij. *Quam hic galliam sumas, non explicat. Sed magnam, seu regalem paulo ante descriptam non temere sumes, quæ &*
immaturas palmulas recipit, & gallas, & alia quædam, ad ventris fluorem atque ad calidiorem intemperiem, non dicam auferendam, sed moderandam tamen opportuna.

MESVE.

TROCHIS. absinthij, obstructiones ventriculi, & hepatis, & ab his dolorem, & febres antiquas tollunt. dictas partes, reliquasque nutritorias roborant. appetentiam excitant. Recipiunt rosarum, absinthij, anisi, ana drach. ij. rhabarbari, succi eupatorij, asari, apij, amygdalarum amararum, spicæ, mastiches, folij, ana drachm. j. fac trochiscos cum succo intybi. Da cum succo herbarum.

HI communiter conficiuntur, & vtiliter bibuntur in longis febribus. MAN.

SCILICET absinthij, eupatorij, apij, aut cum aqua ex ipsis destillata. SYLVII.

PRO *folio erit spica eiusdem facultatis. herbæ autem succus, cum quo hi pastilli formantur, erit ex*
aliqua propositarum hic stirpium, optione tua. Nunc
ad hos ipsos contumaces affectus succum apij vulgaris frequenter vsurpari video, ingrato certe odore ac
sapore molestum, & qui non prorsus expectationi respondet. poteris tu etiam decocto, vel stillatitio ex huiscemodi rebus liquore vti. COST.

MESVE.

TROCHIS. eupatorij, obstructionem, & tumorem præter naturam hepatis, & lienis sanat, ac inde natas febres antiquas, & harum rigorem, icterum, incipientem hydropem. Recipiunt mannæ, succi eupatorij, ana vnciam j. rosarum † vnc. dimid. spicæ, drach. iij. rhabarbari, asari, anisi, ana drachm. ij. spodij † drach. iij. & dimid. cum † herbarum succis, forma trochiscos, & cum ijsdem vtere.

† vnc. i. ss. † drach. ij. s. † Eupatorij.

ET hi quoque passim conficiuntur, sed à paucis bene, ignorantibus veram eupatorium. Cum succo herbarum.) Cum succo videlicet Eupatorij. MAN.

EVPATORII. *Pro eupatorij succo si agrimoniæ succum sumas, non temere facies. Sed Mesue eupatorium semper in huius scriptoris compositis intelligam.* COST.

MESVE.

TROCHISCI anisi, obstructiones hepatis, & alios eius morbos, & inde natas febres antiquas sanat. Recip. anisi, eupatorij, ana drach. ij. seminis anethi, spicæ, mastiches, folij, absinthij, asari, apij, amygda. amararum ana drachm. s. aloes, drach. ij. compone cum succo absinthij, & apij. Da cum syrupo acetoso, & succo herbarum.

HI parari recte non valent, quia caremus folio. Secundi possent quidem parari, sed non parantur. MAN.

ANISI. *Quum aloen hic proponit, xyloaloen Syluius interpretatur, vt etiam in sequenti, quod non improbo. Sed aloen succum ex scriptoris huius mente sumẽdum existimarim: & quia in eos usus opportuna est, ad quos hoc paratur medicamentum, &*
quia in superioribus, quum xyloaloen quærit, lignum aloen, non absolute aloen scribit. Sanè licet inopia folij legitimi pastillum hunc parari posse Manardus neget: folij tamen loco spica addi posset, non imparem opem allatura. COST.

ME-

MESVE.

TROCHISCI aniſi alij ex decẽ ſimplicibus, hepatis vitia, & inde natas febres antiquas, & quartanas, & formam corrumpentes ſanare ſunt a veteribus probati. Recip. † aniſi, ſucci eupatorij, ana drachm. iiij. maſtiches, ſpicæ, apij, abſinthij Romani, aſari, folij, ana drach.j. amygdalarum amararum drachm.j. & s. (ligni) aloes boni, drachmas duas, confice cum decocto abſinthij.

† Al. aniſi drachm. iij. ſucci eupatorij drac. iij.

SYLVII. MATERIAM craſſam tenuant: obſtructiones hepatis, & lienis liberant, flatus diſſipant.

COST. ANISI alius. *Idem ferè paſtillus hic eſt cum ſuperiori, variatis tantum ponderibus, & repoſito pro ſucco apij eupatorio, ſumenda vero, & hic aloe ſuccus, non lignum, & ſuccedaneũ folij pro folio.* B

MESVE.

Trochi. de Lacca. TROCH. Cancami, ad obſtructiones hepatis, & lienis, & inde natas febres varias antiquas, & aſcitem, vrinas mouent. Recipit Cancami mundati, ſucci glycyrrhizæ, abſinthij, oxyacanthæ, ſucci eupatorj, rhabarbari, ariſtolochiæ (longæ) coſti, aſari, amyg. amararum, rubiæ, aniſi, apij, ſchœnu anthus, ana drach.j. fac trochiſcos ponderis drachmæ vnius.

MAN. SI ex vera parentur, erunt valde vtiles in aqua intercute.

COST. CANCAMI. *Lacca vera non caremus, coſto potius legitimo caremus. cuius loco ſi Zedoariã vel angelicam ſumas, non errabis, vt puto.*

MESVE.

TROCH. Terræ ſigillatæ noſtri admodum efficaces ad ſputum ſanguinis cum aqua plantaginis poti: ad fluorem vero ſanguinis è naribus, fronti illiti; ad menſes immodicos, vtero iniecti, vel pubi illiti: ad mictum ſanguinis in veſicam iniecti; & ad alias hæmorrhagias, parti sãguine fluẽti impoſiti. Recipiũt sãguinis draconis, gũmi Arabici aſſi, ramich, foliorum roſ. & ſeminis earũdem, amyli aſſi, ſpodij, acaciæ, hypociſtidos, lapidis hæmatitis, balauſtij, boli Armenicæ, terræ ſigillatæ † fumariæ, coralli, ſuccini, ana drachm. ij. margaritarum, tragacanthi, papaueris nigri, ana drach.j. & s. portulacæ aſſæ, cornu cerui uſti, thuris maſculi, croci, ana drachm.ij. cum aqua plantaginis. fac trochiſcos. Da cum aqua infuſionis ſpodij, gummi, boli armenicæ, ſpicæ, ad ſputum ſanguinis de thorace, aut pulmone reiecti. cum aqua portulacæ ſumitur: ad excoriationem, cum ſucco cydoniorum, vel alio adſtringente: ad hęmorrhagiam partium infernarum injcitur cum aqua burſæ paſtoris. Cogimur interdum his trochiſcis addere opij drach.ij. aut plures, aut pauciores. D

† Sedenagi.

ISTI trochiſci generaliter ſunt in vſu. Ingrediuntur enim compoſitionem magnorum antidotorũ, & adminiſtrantur à medicis non ſolum in puluere pos cum liquoribus conuenientibus, & membra extrinſeca liniendo cum illis diſſolutis, tamen cum aliquo liquore conuenienti, & principaliter conferunt, ſi per os aſſumantur cum ſucco, vel aqua bugloſſæ, vel plantaginis, quæ eſt herba nota frigidæ, & ſiccę complexionis in ſecundo gradu, & per ſe ſola eſt mirabilis, cuilibet fluxui ſanguinis ex fractura venæ in pectore, etiam ſumme conueniunt liniti ſuper frontem, & tempora cum prædicto ſucco plantaginis, & albumine oui mixtis, & conquaſſatis, ad reſiſtendum ſuperfluo fluxui ſanguinis ſubtilis, & calidi euenientis ex naribus, etiam eodem modo conueniunt cum eodem ſucco, & albumine oui liniti ſuper partes femoris, & pectoris, & renum in mulieribus ſuperflue menſtruantibus. CHR.

Mirabile in fluxu ſang.

ADDITIO.

Notabis, quod ſæpe fit error communiter in diſpenſatione iſtorum trochiſcorum propter ignorantiam ſignificationis iſtius vocabuli ſedenagi, vel ſedenegi. Nam quidã dicunt, quod eſt ſemen fumiterræ, vt hic Chriſtoforus de honeſtis, alij vero dicunt, quod eſt ſemen cannabis. Nonnulli vero dicunt, vt habetur in ſynonymis Auic. & credo, melius, quod ſemen granati ſylueſtris, & eſt melius ad propoſitum. C

TERRA ſigillata ante paucos annos, non affereba tur, nunc cæpit adportari. A Græcis dicitur Lẽnia ſphragis, vel terra Lemnia. His igitur troch. non magna vis eſt, ſi communis illa, & vulgaris apponatur, quam terram ſigillatam officinæ adhuc vocant, & pro vera vendunt. Sanguinis Draconis.) Secundum Serapionem, & Auic. eſt ſuccus herbæ, quæ a Dioſcoride vocatur Achillion. Nunc defertur a Luſitanis: diciturque ab eis eſſe ſuccus quarundam arborum. Sedenagi.) Dicunt eſſe ſemen cannabis, quod quidem adeo ſiccum eſt, vt genituram virorum extinguat. MAN.

TRoch. ſphragidis Lemniæ, ſeu ſigillati terræ Lemniæ, in fluore ſanguinis è naribus, ex ſucco plantaginis, & oui albumine ſoluti, fronti, & temporibus applicantur: in menſibus immodicis, coxis internis, & lumbis. Sedenagi autem quod hic habebat interpres quidam non fumariam, ſed cannabis ſemen intelligunt, quod euphiſtitidem alij dictum volunt. SYLVII.

TERRAE ſigillatæ. *Pro gummi aſſo, hic quoque vt in ſuperioribus, deſiccatum non etiam exaſſatum gummi ſumerem, quum ſemina roſarum expetit, aduerſari experimento eorum dicas, qui id ſemen ad retentam vrinam, ſtrenuo euentu præbent. Sed aut id ſemen roboratis renibus aſtrictoria vi quam eius præfert ſapor, vrinam quoque excitat: aut ſi modo aperiendi vi præditum eſt, vt eſt aliorum ſententia, non tamen hic ad aliorum aſtringentium medicamentorum impellendam vim importune additur. Pro lapide hæmatite, qui rubricam ſumunt, temere agunt, quando legitimus non deeſt. In arabico textu proponitur etiam ſedenagi, quam vocem alij fumariam, alij cannabin vertunt,* COST.

vertunt, vtrum sumperis non puto erraturum, fumariã E *quidem, vt quæ terrenarum partium vi cogere laxiores partes, & constringere aliquo modo potest: Cannabis autem semen, quod licet calidiori sit temperatura præditum, cum tam multa tamen frigidarum rerum copia temperatur: exsiccat autem insigniter, atque adeo ad cohibendum sanguinem non est prorsus ineptũ.*

In manuscriptis exemplaribus duę sequentes trochiscorum descriptiones inueniuntur.

CONFECTIO *trochiscorum de Croco, conferens ad internos capitis dolores, & hemicraniam difficilem, & sahara vehementem. Recipit Croci, aur. vij. s. Colchotar. aur. v. Aluminis. aur. viij. Myrrhæ, spicæ, ana aur. i. s. omphacij, calchadis, ana drach. i. s. gũmi, aur. ij. Fiant trochisci cum vino stiptico, & cum necesse fuerit, dißoluatur vnus cum aceto permisto cum aqua rosacea, & liniantur frons, & tempora. Si autem insomnietatem patitur, opij aur. iij. addes.*

CONFECTIO *trochiscorum de Arsenico, & sunt boni ad excoriationem, & ad dysenteriam, & herpetem. Recip. Arsenici citrini vnc. i. Calcis non* ‡ *Alias Tari combusti.* *extinctæ drach. xij. Acaciæ, † chartarum adustarum, fęcis aceti adustæ, aluminis, balaustiũ, ana drach. ij. colcotar, floris æris, ana drachm. v. terantur cum aceto, & stent in sole per decem dies, & fiant trochisci, & reponantur in vase vitri, & stringatur os eius, & ponatur vas in vase vbi fuerit acetum, & sunt vltimi, & quando inuitat necessitas, ponunt in eis opij drach. iiij.*

MESVE.

‡ *Trochi. alãdal.*

TROCH. Colocynthidos in hierã Hermetis, & cõpositiones alias inijciendi loco colocynthidos. Recip. pulpæ colocynthidos albæ, & leuis, & seminibus purgatæ, † drachm. x. forcipibus incidantur, & fricentur cum vnc. j. olei rosati: fac trochiscos cum muccagine ex tragacãthi, gummi, bdelij, ana drach. vj. aqua rosarum dies quatuor maceratis, sicca in vmbra, tere curiose, & cum eadem muccagine forma rursus trochiscos, & vtere.

† *al. vnc. ß.*

CHR. ISTI trochisci per seipsos non habentur in vsu, H ingredi ũtur hieram Hermetis superius dictam, & habent tamen virtutem solutiuam materierum crassarum phlegmaticarum, propter colocynthidem, quæ in eis ingreditur. Et dosis esset ad drachm. i. sed non consulo eorum vsum.

MAN. SVNT hi veluti castigatio quædam, seu præparatio colocynthidos: & propterea longe securior est eorum, quam illius vsus. Diligenter autem cognoscendum ab eo, qui hosce parauit, quantum colocynthidis in eis posuerit, alij enim plus, alij minus accipiunt, cum ægrotantium detrimento si id medicus ignorauerit. In meo codice decem drachmis colocynthidos adduntur decẽ, & octo aliarum rerum, qui modus facit, vt tuto possit eorum dari integer scrupulus, præcipue si secundo contritis eadem addita sint.

NEC hiera Hermetis, nec hi trochisci etiam in simplicibus SYLV. Mesue descripti vsurpantur. salubriores tamen, quam ipsa colocynthis sunt.

COLOCYNTHIDOS. *Idem ferè libro simplicium. Quod terendam ait colocynthida con-* COST. *tritione exacta, repetẽda sunt, quæ lib. canonum, tenuissime nempe terenda est, ne si forte portiones crassiores ventriculo, aut intestinis inhæserint, dum humore imbutæ tument, sui acrimonia exulcerent.*

MESVE.

TROCH. Santalorum ad febrem ardentem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & sitim. Recipit trium santalorum, ana drachm. viij. spodij, seminum cucumeris, cucurbitæ, citruli, portulacæ, boli Armenicæ, ana drachm. iiij. rosarum † drach. vj. fac trochiscos cum aqua portulacæ. Da cum lacte acido, aut omphacio, aut succo acido citri, aut succo ribes. F

† *Vulg. habent drach. viij. cãphoræ drach. i. berberis aut succi citri, drac. vi. fiat cũ aqua portulacæ. Da cum lacte, &c.*

SATIS anceps sum, an quos sandalos nunc vocant, frigidi sint. Calefacere enim videntur dum gustantur, & extrorsum admouentur. Non consueuerunt tamen trochisci ex eis parari, sed electarium, quod triasandalum Nicolaus nuncupat, quo tamen infrigidandi causa dato, multos audiui se amplius calefactos affirmantes.

SANTALORVM. *Santali an refrigerent, expe-* COST. *rimento acquiescendum est. In magnis iecoris inflã mationibus quotidie vsurpantur, non frustra, hic vero* G *cum tam multis refrigerantibus medicamentis mistos certum est eos præstare vsus posse, ad quos præponũtur.*

MESVE.

TROCH. santalorum alij idem promittentes. Recipit santalorum flauorum, drachmas duas, gummi Arabici, seminis citruli excorticati, ana drachmam vnam, seminũ lactucę, portulacæ, tragacãthi, succi glycyrrhizæ, ana drac. s. Fac trochiscos. vtere vt prius.

MESVE.

TROCH. Hamech, sedant inflammationem, ventrem leniunt, thoracẽ purgant. Recipit foliorum violarum humidi, & ficci mediorum, aur. xij. turbith. albi, & gummosi, aur. vj. succi glycyrrhizæ, aur. iij. mãnę, † drac. tres, fac trochiscos. Dantur aurei duo cum saccharo, aut pulpa casiæ fistulæ, his interdum coacti addimus scammonij drach. ij. H

† *drach. iiij.*

NON sunt in vsu, tamen possumus vti eis ad CHR. dissoluendum omnem ventositatem crassam a quacunque materia factam, sunt etiam solutiui materierum phlegmaticarum, & aquosarum, & si eis addatur scammonea, vigorosius soluunt materiam phlegmaticam, & etiam cholericam. Et dosis eorum pulueris absque scammonea est drachm. ij. cum scãmonea vero est drachm. i. s. secundum virtutis fortitudinem.

AD-

ADDITIO.

Isti trochisci Hamech dicũtur trochisci de violis, Mesc.de turbith habet trochiscos de violis auctorita te Hamech, qui tamen parũ ab istis differunt,idẽ c. de asthmate habet trochiscos de violis,qui parum ab istis differũt, similiter Serapio in proprio antidot. ha bet duas descript.trochiscorũ de violis, sed parum ab istis differentes,qui similiter in vsu non sunt.

MAN. DE cyperis,& de ligno aloes, quia non conficiuntur forte ob immodicum precium, dimisi.

SYLVII. DRACHMIS duabus purgant aquas,& pituitam crassam, flatusque dissipant. Si autem scammonium acceperint, etiã bilem purgãt sesqui drachma dati. Trochisci de violis in turbith, & capite de asthmate istis sunt finitimi.

COST. HAMECH. *quod folia non flores violarum sumat, præter aliorum, & ipsius quoq; Mesue institutum videtur, qui floribus non folijs purgandi vim tribuunt, propterea dubitare licet pro floribus librarij errore reposita esse folia, quamuis enim non negem folia quoq; cum refrigerio lenire, hic tamen malim flores vbi purgandi vis expetitur. Quod si quis folia sumenda ad Mesue mentem contendat, quia quum flores alibi expetit absolute violas sumi iubet, ex quo nostra de errore cadit coniectura: at meminisse oportet scribi hæc ex Hamech sententia, cuius fortasse nõ idem erat mos scribendi, qui Mesue.*

MESVE.

TROCHIS. cyperi, corruptionẽ, malamq; coctionem ventriculi, & inde natum oris fœtorem salu briter,& certo emendant.Recipe zingiberis, cardamomi, nucis mosch.cubebarum, macis,caryo phyllorum,galliæ,gũmi Arabici, ana aur.j.corti cum citri,masticbes, florum schœnu anthus,cy peri,spicæ,cinnamomi, emblicarũ, extremitatũ myrti, ana aur.ij. sunt qui addunt moschi ceratia duo: fac trochiscos cum melle vuato, vtere cũ vino odoro post purgationem,& vomitum.

SYLVII. HORVM troch.drach.j. post vacuationem materiæ in ventriculo putris,& corruptæ,suo vapore tetro expirationẽ corrumpentis,odorem fœdum emendat, tum quia coctionem iuuant aucto calore natiuo,& ventriculo ab his roborato:tum quod odore aromatico etiam cor, & cerebrum roborante,oris halitum fœdum tegunt, multum tamen calent, ob id ætate suspecti, & quibus hepar est calidius.

COST. CYPERI. *Quam galliam hic velit,non aperit. Sed quamcumq; ex tribus primo loco descriptis sumpseris, recte sumes.*

MESVE.

TROCHISCI ligni aloes,ventriculũ, cor,hepar,imbecilla roborant, ob id valent ad oris fœtorem, pulsum cordis,syncopem,hydropem.Reci.ligni aloes,rosarum,rub.ana drach.ij. masticbes, cinnamomi,caryophyl. galliæ, spicæ,macis, nucis

A moscb.cubebarum, cardamomi maioris,& minoris,corticum citri, pastinacæ,ana drach.j. & s. moschi,ambræ, ana drachmæ vnius partem sex tam, fac trochiscos cum melle vuato. Da cum vino odoro,& aromatico.

LIGNI aloes. *Mel paßularum quo hic,& in præcedenti reliqua excipit,melligo est,quam vuæ passæ reddunt, alioqui si apum melle vtaris, vix densari poterunt pastilli.* COST.

MESVE.

TROCH. Capparum, ad splenis duritiem, & flatus eius dissipandos. Recip.corticũ radicis capparis, seminis agni,ana drachm.vj.melanthij,calaminthes,acori,amygd.amararum,nasturtij,am moniaci,foliorũ rutæ,aristolochię rotundę,succi eupatorij,ana drach.ij.cyperi,scolopẽdrij,ana drach.j.puluis horum omniũ comprehendatur ammoniaco aceto dissoluto. Datur aur.j.cum vino,cui incocta sint radix capparis, cortex fraxini,& cortex tamaricis, aut extremitates ramorũ eius, & cortex salicum. Sunt qui valentius efficiunt duplicato ammoniaco.

ISTI trochisci sunt principaliter subtiliatiui materierum crassarũ melancholicarum, & illarũ resolutiui,virtutẽ, & efficaciã habent in aperiendo oppilationes, & remouendo duritiẽ splenis,& hepatis, sunt etiã resolutiui ventositatũ crassarum in mẽbris prædictis, & in quibuscunq; alijs.Et dosis ipsorũ in puluerẽ redactorũ, & tempus exhibitionis ipsorũ est sicut trochiscorũ diarhodon,cũ vino subtili,vel aqua scolopendriæ,vel cum alio liquore cõuenienti. Et est vsus eorũ magis cõueniens in passionibus splenis frigidis a materia melancholia,& sunt valde notãdi,sumunt autẽ cortices radicum capparis, & sunt capparis fructus cuiusdã herbæ calidæ cõplexionis, & siccæ in secundo, nascentes in partibus Alexandriæ, & Apuliæ: & cortices radicis sunt calidiores, & ficciores: ac masticatæ, & in ore retentæ mirabilẽ virtutẽ habent in subtiliando materias crassas phlegmaticas contentas in capite, illas inferius attrahendo,vt facilius expuantur.Semẽ agni casti, hæc est arbor calidæ cõplexionis in primo,& siccæ in secundo. Nigellæ,semen est cuiusdã herbæ calidæ compl.in tertio,& siccæ in secundo,debẽt assumi cum vino,in quo coquatur radix capparis. Radix tamarisci. est tamariscus arbor calidæ,& siccæ compl.in secundo gradu,habẽs mirabilem virtutẽ ad splenis duritiem. Cortex salicis.Est salix frigidæ complexionis,& siccæ in primo. CHR. *Tamaric.* *Nigella.* *Capparis.*

HORVM creber est vsus in lienis affectibus. Scolopendriam.) Eam videlicet, quæ vocatur citracum. Agnus castus.)Lygos,vel vitex dicitur. MAN.

MATERIAS crassas melancholicas tenuant,lienis,& hepatis obstructiones liberant, sicque duritiem eorum sanãt, flatus crassos indidem, & ex partibus alijs dissipant. Dantur ieiunis cum vino tenui, vel aqua asplenij. Cortex salicis astringens, parum scopis propositis conuenit. SYLVII.

CAPPARVM. *Quod hic ad lienis humorẽ vsurpatur cortex salicis frigido ac sicco tẽperamẽto, & astringens, mirũ videtur: propterea q; legendũ di-* COST.

cas cortex filicum, est enim huic vis strenue detergendi. Sed si salicis quoque corticem sumas, parum interesse arbitror, in tanta enim aliarum rerum aperiẽtium sylua, astringente etiam re aliqua, & robur laxiori visceri conciliante est opus. E

MESVE.

TROCH. electri, omnem hęmorrhagiã sistunt. Reci. succini, aur. sex. cornu cerui vsti, gũmi vsti, coralli vsti, tragacanthi, acaciæ, hypocisthidos, balaustij, mastiches, cancami, papaueris nigri assi, ana aur. ij. thuris, croci, opij ana aur. j. & s. fac trochiscos cum muccagine semi. † psyllij.

† aqua feruente macerari.

Confectio trochiscorum de charabe abscindentium sanguinem de omni loco manationis eius. Accipe charabæ, aur. vj. cornu cerui adusti, gummi adusti, coralli adusti, tragacãthi, acaciæ, hypocisthidos, balaustiæ, masticis. laccæ, papaue. nigri assi, ana aur. ii. thuris, croci, opii, ana aur. i. & s. Fac trochiscos drac. i. cũ mucilagine psyllij. F

CHR. ISTI trochisci conueniunt in passionibus, in quibus sanguis superflue emanat, & maxime superfluo fluxui sanguinis a pectore, & ruptura venæ in ipso, & superfluo fluxui sang. ab hepate, renibus, & intestinis. Sed super omnia confert superfluo fluxui sang. hemorrhoidarum, & menstruorum, & debent exhibẽri cum aqua plantaginis, vel succo eius, seu cum aqua myrti seu corrigiolæ, vel aqua pluuiali chalybeata, possent etiam exhiberi cum pauco vino pontico, vel succo agrestæ absq; sale, seu cum vino granatorũ, vel cũ similib⁹ succis. Et dosis eius est drac. i. Et modus cõstructonis apparet ī litera, & simplicia sũt superi⁹ declarata. Et nota, qd isti trochisci nõ solũ cõueniũt si p intus assumant in supradictis casibus, sed etiã in dysenteria cũ clysteri maxime cõueniunt præmissa mundificatione, & euacuatione cũ pharmaco leui euacuante, comprimendo, vt dictum est supra. G

MAN. ISTI trochisci a Paulo trochisci dẽ electro dicuntur, & aliter, in hunc videlicet modum describũtur: Psyllij vnc. v. mastiches, ramentorum electri, ireos, croci, ana vnc. iiij. opij, vnc. ij. CHARABE.) Succinum, & à quibusdam electrum dicitur.

SYLV. Διὰ ἠλέκτρου seu ex succino, fluxum sanguinis præsertim, thorace pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoidib. drach. j. sumpti cũ aqua, aut succo plantaginis, vel polygoni, vel similium, aut vino granatorum, aut omphacio non salso, aut vino austero imbecillo, & aqua pluuia chalybeata. In dysenteria quoq; clysteres injciuntur corpore purgato per rhabarbarum, vel alio comprimendo vacuato. Paulo autem fiunt troch. dialectru ex psyllij vnc. v. mastiches, electri, scobis iridis, croci, ana vnc. iiij. vel cum Gal. Oribasio, Actuario drach. xxx. opij, vnc. ij. vel cum Oribasio, & Actuario xv. cætera apud hos sunt eadem, nisi quod Actuarius scobis loti recte addit. Nam lotus arbor siccat, adstringit decocto suorum ramentorum in aqua aut in vino, etiam Gal. in lib. 7. simp. vt pilos fluẽtes cohibeat, & fluxum muliebrem, dysenteriam, cœliacum affectum.

COST. ELECTRI. *Qui trochiscis de charabe nuncupatis recẽtibus vsi sunt, passi interdũ sunt eius insaniæ vestigia, & stuporem, & mentis molestiã, quæ efficere opiũ solet, vt propterea in huius medicamẽti vsu prudẽter cũ ijs agendũ sit, quibus cerebrũ est imbecillũ.*

MESVE.

TROCHIS. † Halicacabi, ad renũ & vesicæ vlcera, † natam inde dysuriam. Recipit † baccarum halicacabi, drachm. tres, seminis citruli, † melonis Indi, cucurbitæ, ana drachm. iij. & dimidiam, boli Armenicæ, gummi Arabici, thuris, sang. draconis, papaueris albi, amygdalarum amararum, succi glycyrrhizæ, tragacanthi, amyli, nucleorum pineorũ ana drach. vj. semin. apij, succini † boni, hyoscyami, opij, ana drachm. ij. Da drach. j. cum iulep, aut cum hydromelite.

† Alchechengi. † Vel. & dolorem quando inugitur vrina. † granatorum. † albateche † Sinopidis vt multi seu macræ Manar.

TROCHISCORVM de alchechengi principalis vtilitas est in passionibus renum, & vesicę. nam conueniunt ardori vrinæ, excoriationi renũ, vesicæ, & viarũ vrinæ, mundificant, & consolidãt vlcera facta in eis, & dolorem mitigant, si pluribus continuis diebus assũmãtur. Et dosis ipsorum, & tẽpus, & modus, est sicut de trochiscis diarhodon cum iulepro sato, seu aqua mellis, aut vino pontico, secundũ exigentiã dispositionis. Sumuntur hic grana alchechengi, & est species solatri facientis cõchulas rubeas, reclusas in folliculo rubeo frigidæ, & sicca cõplexionis in secundo, & istæ cõchulæ sunt illæ quæ habẽtur in vsũ. Et alia species, quæ facit cõchulas nigras sine folliculo, quæ est frigidior, & siccior supradicta, cuius succus est summe cõueniẽs positus ab extra ad remouendũ omnem superfluã caliditatẽ extrinsecã, & eius succus cõuenit positus super fronte, & tẽporibus, ad remittendũ, & prohibendum alienationem, & phrenesim. Batecha est melo longus, & viridis, qui in partibus nostris multum comeditur in fine veris, non tamen est sanus. quia duræ digestionis, & mali nutrimenti. Et est frigidæ, & humidæ complexionis in primo. CHR.

Alchechengi.

ADDITIO.

Isti trochisci sunt in vsu maxime secundũ præsentem descript. & possunt fieri cum opio, & sine opio secundũ voluntatẽ medicorum. Auic. in v. can. habet duas descript. sed nõ sunt in vsu. Rasis etiã in diuisionibus in c. medicinarum vrinæ., habet vnam aliam descript. quæ eadem non est cum ista, nec est in vsu. Hic intrat batheca. Et est batheca Arabica secũdum Simonem Ianuensem melon magnus viridis, qui anguria a quibusdam dicitur, semen vsui medicinæ competit. Similiter dicamus de bolo, bolum vel bolus est synopica vel macra, lutum carpentariorum, vel lutum pictorum, & sic est, & hæc terra est quam Auicen. vocat macram. H

Batheca.

Bolus.

ALCHECHENGI est species solani, quam vesicariam vocant, & græci physalida. Inde trochisci diaphysalidon, qui ab Auicenna corrupte dicuntur dyssalidi. ALBATHECHÆ.) Cucumeris, videlicet magni anguria dicitur. BOLI. intellige mrkton, quæ & macra, sunt magni momenti in renum, & vesicæ doloribus. Solent etiam cum opio, & absque eo parari. Paul. hoc pacto: Seminis cucumeris vnc. iij. seminis hyoscyami, cicutæ vncias duas, seniculi, lapathi,

lapathi,croci,nucl eorum pini,amygdalarum amararũ, opij ana vnciam vnam, physalidon vnc.iij. vini quantum sat sit.

SYLVII. HI trochisci διὰ ὀξυλάβιον idest de halicacabo: conueniunt ardori vrinæ,quam vocant ab vlceratis renibus, vreteribus,vesica, meatu vrinario pluribus cõtinenter diebus assumpti cum iuleb rosato, vel hydromelite, vel vino austero imbecillo. Nam vlcera tergent,glutinant, in cicatrice tegunt, & vrinæ acrimoniam vlceribus mordacem mitigant,strigmenta cum vrinis muccosa,& dolorifica obtundunt. Possunt etiam,sine opio parari. Alia est cõpositio Paul.& Actuarij,magna parte cum hac conueniens.Hactenus troch. Mesue. Trochisci ex Agarico fiunt ex ipsius puluere cũ vino albo, cui zingiber fuerit infusum,vires habet agarici,sed tutius agit, minoreque ventriculi noxa. Trochisci dia glauciu Gal. ad phlegmones mediocres non pulsatiles, incipientes, præsertim aurium,oculorum,& erysipelata incipientia, & œdemata,& auriũ vlcera. Glaucium ex aqua pluuia diligenter tere, forma pastillos, addita gummeos parte xij.aut xv. si fragilius fuerit quam formari possit. Troch. Andronis, Passionis,Polyidæ multiplex lib. cõp. ph.g.& Paul.lib.7.Troch. dia.opiu. Gal.ad aurium inflammatarũ dolorem magnum,& implacabilem.Recip.castorij per se læuigati accurate drach.i. opij in sapa dissoluti drach.i.si dolor sit vehementissimus : si minor est drach.s. tempore vtendi dissolue sapa ex musto (hoc enim magis mulcet dolorem, quam vinum dulce) in consistentiam, quæ clystere auriculario possit auribus infundi. Troch. bechici tussim ab arteriæ asperæ siccitate, & caliditate leniunt,in catapotijs dicta recipiũt, succi glycyrrhizæ,sacchari optimi,ana drach.vj.amyli,tragacanthi, amyg.dulcium,ana drachm. iiij.cum succo semi.psyllij,vel semi.cydoniorum forma.Troch.albi idem pollentes,gummi tragacanthi, in aqua rosarum dissoluti, & sacch.albis.q.s. Si insomnia adest, misce sem.lactucę, & papaueris, ana drach.j.& in catarrho acri. Mirum est vulgus catapotia vocare has hypoglottidas, & arteriacas antidotos,cum lupini forma fiant vti cæteræ. Etiam si Mesues harum autor pilulas vocet, aliæ sunt bechicæ.Alexãd.pag.120.Quãuis catapotia etiã bechica inueniantur, qualia sunt hæc Gal.lib.7.comp.ph.par.dolorem lenientia, somnum conciliantia, & sanguinem spuentibus salubria, styracis vnc.i.opij,myrrhæ.ana semunciam,passo dissoluta finge in catapotia, erui magnitudine danda dormituro.

COST. HALICACABI. *Quorsum, hic vbi detersione cum apertione est opus, bolum,aliaq; multa sumat,astringente,& incrassante prædita facultate, mirandum videtur. Sed non modo detersione harum partium vlcera egent,at etiam,ob dolorem,qui sæpe acerrimus eas inuadit partes neruosas, & sensu insigni præditas, inducẽdum est ipsis aliquid,quod eas veluti muniat,ne acrius lotium præterfluens dolorem,vlcusq; adaugeat, præstare autem hunc muniendi vsum bolus potest, præterquam, quod glutinat, si aliquid vniẽdum sit in vlcere,& desiccat,quæ ratio est vlcerum curandorum,boli autem, & reliquorum vitium quo sordidæ lentore suo reddere possunt vlcera, corrigunt hoc loco, & semina vesicarij solani detergentia efficacissime, & semina alia citruli, melonis Indæ, cucurbitæ,apij, & glycirrhizæ succus.*

DISTINCTIO NONA
de suffuf & Pulueribus.

CHR. HÆC est nona pars principalis,in qua determinat de diuersis dispositionibus puluerum conferentium diuersis dispositionibus. Et licet communiter non habeantur in vsu,nec præparati reperiantur, tamen vsus ipsorum magistraliter est conueniens diuersis dispositionibus propter eorum vtilitates, & iuuamẽta. Differt autem puluis a Suffuf: nam puluis est nomen generale ad omnem puluerem crassum, vel subtilem,simplicem,vel compositum.Suffuf autem est nomen particulare solum ad puluerem subtilissimum ; sicut alcohol ; & compositum pluribus pulueribus. Differt autem Suffufa fief, quod est puluis subtilissimus reductus ad formam troch. fricatur autem prædictum fief, cum aliquo liquore,& aqua fœniculi,vel rosata, & administratur passionibus oculorum propter eius subtilitatem.

Differentia inter puluerem, & suffuf.

Differentia inter suffuf & fief.

MAN. VIDETVR intelligere Mesue medicamina exodoratis rebus in puluerem redactis cõposita, quæ cum aliquo liquore bibuntur. In his pauca sunt,quæ declarationem desiderent. In primo quidem nihil.

SYLVII. PVlueres odorati tenuissimi,& compositi cum liquore aliquando bibendi, Arabibus suffuf dicti, vsu hodie rarissimi.

B COST. QVOD *antea dicebamus ; præstaret simplicia omnia præsertim aromata in præsentem vsum terere,quum res postulat. Cæterum ob præcipitem morborum motum sæpe in promptu esse præsidia oportet, licet aliquam iacturam passa. Præterquam, quod vbi plura commiscentur,eorum quæ miscentur fermentatio fit quædam,& communicatis ipsorum inuicem facultatibus vna quasi noua forma surgit maioris paulo postea vsus, quam antea. Ob id etiam puluis multarum rerũ cum simplex, tum compositus paratur, seruaturque in repentinum vsum. At vero non potest hic diutius integras vires seruare,vt melle saccharo succove alio exceptus seruatur, euanescit enim ex attenuata eius substãtia,vis celerrime,præsertim,q̃ in igneis,aereisq; partibus insidet : vt propterea, qui recte medicinã faciũt, non temere eiuscemodi pulueres non annuas modo, sed etiam quadrimestres negligunt, vbi ex ijs constant re-*

C *bus,quæ odore præstare debent. At rerum, quæ natura inodoræ sunt, quarumque densa, crassa, duraque materia est,longe diuturnior est vigor,vt gemmarum,coralorum,margaritarum,lapidum,cornuum, proptereaq; quæ huiuscemodi sunt, vt longiori tempore egent, vt in puluerem ducantur, & præparentur, ita etiam diutius durant. Horum autem, & reliquorum, quorum ad siccandum præcipuus est vsus, seruari, & potest,& debet puluis, vel pro puluere formari pastilli debent opportune parandi,reliqua in præsentem potius necessitatem teri consulerem : præsertim in ijs affectibus, qui dãt medico afferẽdi presidij inducias: quales ferè sũt quotquot ijs puluerib.curãtur,quos Mesue hoc tractatu describit.*

MESVE.

D RVLVIS ligni aloes,ventriculi humiditatem immodicam siccat, flatus dissoluit, coctionem iuuat. Recip. ligni aloes vnc.dimid.galliæ aur.j. & s. saccha. albi,vnc.j.& s. potatur drac.iij. cũ miua.

CHR. EST hic puluis cõueniens ad desiccãdum humiditates contentas in stomacho, & ad resoluendũ ventositates in eo,& est adiuuãs ad digestionẽ.Et dosis est drac.iij.cũ miua,s.simplici,vel aromatizata dictis superius,distemperatus cũ aqua mẽtæ vel absinthij,vel fœniculi, secundum dispositionem : & debet assumi sub actuali caliditate de mane vel de sero, vacuo stomacho,& ante cibum per duas horas.

SYLVII. CVM miua simplici,vel aromatica,& aqua fœniculi,vel mentę, vel absinthij horis duabus ante cibum, & si vis, vespere hora somni.

COST. PVLVIS ligni aloes. *Pro gallia hic, & insequenti aromaticam tertio loco antea ab hoc authore descriptam licebit sumere, ventriculo, reliquorumque viscerum frigidis affectibus vtilem.*

MESVE.

PVLVIS ligni aloes alius, cor, & ventriculum roborat, oris odorem commendat, coctionem iuuat. Recipit ligni aloes drac. iij. cardamomi, mentę siccæ, spicæ, † marrubij, cyperi, corticis citri, an. † drachm. ij. gallię, schœnu anthus, ana drac. j. mastiches, anisi, apij, ana drac. ij. sacchari pondus omniū. Da cū miua.

† marmasur.
† aur. ij.

CHR. SVFFVF aliud ligni aloes habet iuuamenta supradicti pulueris, & vltra illa maxime confortat virtutes hepatis, & cordis, & oris bonum odorem facit. Marmacur ideſt marrubij, quidam exponunt ideſt maiorana, quidam, & forte melius, ideſt meliſſa. Et doſis eſt ſicut ſupradicti.

MAN. MARMACVR.) In hoc ſecundo, quod vel melyſſophyllon, vel citratū ocymū ſignificat. In aromatizato, nabet.) Pro quo ſaccharū candum accipiunt.

COST. DE ligno aloes aliud. *Schęnanthum cum floribus semper sumendum. Apij autem licet non explicet, & hic, & vbi absolute ponitur, semen accipies, reliquis eius stirpis partibus valentius.*

MESVE.

PVLVIS Diarhodon, intemperiē ventriculi frigidā corrigit, ob id dolorē inde natū ſanat, ipſumq; roborat. Recipit trochiſcorum diarhodō, maſtiches, ana drach. iij. ſuccini, mentæ ſiccæ, ligni aloes, ana drachm. ij. & s. Da drachm. j. cum vino odorifero.

CHRI. ISTE puluis principaliter eſt calefactiuus malæ complexionis frigidæ ſtomachi: vnde confert dolori eius facto à materia frigida, & ventoſa, & eſt multæ cōfortationis virtutis digeſtiuæ in ipſo, & deſiccatiuus humiditatū putridarū, & corruptarum contentarum in ſtomacho. Et doſis eſt vſq; ad drach. i. s. cū vino odorifero, obſeruatis conditionibus.

SYLVII. HVMORES in ventriculo ſuperfluos, etiam putres, frigidos, flatuoſos abſumit, coctionemque adiuuat.

COST. DIARHODON. *Electrum ad dolores intestinorum ex frigidis humoribus, & flatibus, drachmæ vnius pondere ex odorato vino vel stillatitia cinnamomi, aut alia eius generis aqua datur non frustrato euentu. In nephriticis interdum confert, vel discussis flatibus, vel deturbatis inutilibus viscerum succis, quorum præsentia angustiores renes, vrinarij ve meatus dolore magis vexabantur.*

MESVE.

PVLVIS aromatum, vētriculum roborat, coctionem iuuat, flatus diſſoluit, halitus gratiā commendat. Recipit aniſi aur. xij. ſemin. fœniculi † aur. iiij. glycyrrhizæ, zingiberis ana aur. iij. caryophyllorum, macis, cinnamomi electi, † galangæ, galliæ moſchatæ, ana aur. ij. ligni aloes, corticis citri, ana aur. j. & s. moſchi boni drachmæ vnius quartam, ſacchari albi ad pondus omnium, ſacchari candefacti, dimidium pondus omniū. Datur aur. ij. cum vino albo.

† aur. vi.
† Ve. verſi legit galangæ an. au. ij. gallia moſch. aur. i.

COST. PVLVIS aromatum. *Saccharum, quod hic abunde sumit tum album tum quod candidum vocatur, facile humescit; ita vt pulueres cogat. Sed ob id etiam integras vires diutius seruat.*

MESVE.

PVLVIS impinguare expertus. Recipit farinæ cicerum infuſorum lacti dulci, & ſiccatorum, & iterum infuſorum lacti, & ſiccatorum, ac tertio deinde coctorū vnc. vj. oryzę frequēter lotę, vnc. ij. tritici, & hordei excorticatorū, & ſæpe lotorū, & ſiccatorū, & ſæpe lacti infuſorū, & ſiccatorū, ana vnc. iij. amygdalarum dulcium, vnc. v. papaueris, † panis albi cocti de ſceni ana vnc. iiij. ſacchar. albi, lib. j. tere. Da ſorbendas † in die mane vnc. iij. coctas cum lacte, aut aqua cicerum.

† Ve. tortellarum de ſeni.
† Ve. omni die.

SVFFVF bonum impinguatiuum. Conuenit corporibus extenuatis macrefactis, ac etiam exiccatis. Tortellarum de ſceni id eſt panis biſcocti facti de flore farinæ de illa contrata. Et doſis eius eſt vſque ad drach. iiij. ſumendo de ipſo pluribus vicibus in die cum lacte, aut cum aqua ciceris. CHR.

TORTELLARVM. de ſeni.) Per quas panem biscoctum. Efficax ſatis eſt ad concubitum ciendum. MAN.

CONVENIT emaciatis etiam lacte, & decocto ciceris diſſolutus hic puluis: ad venerem quoque ciendam facit. SYLVII.

PVLVIS impinguare. *An oryza sit cum cortice sumenda, an etiam lacte, vt reliqua hoc loco cerealia maceranda sit, licet non scribat, non tamē errabis, si deglubitam eodem modo lacti infundas quo reliqua. Papaueris autem nomine intelligendum album, quod hic cum alijs ad auertendam maciem nō importune assumitur: tum eo nomine quo somnum conciliare potest; tum vi sistendæ, retundendęque tenuioris acrioris fluxionis, quæ dum ne solidis partibus alimenta inhęreant, efficit, Hippocratis sententia, sæpe causa est tabis. Nō temere hunc puluerem Syluius Venerem excitare admonet, est enim ad id efficax, & aucto semine, & flatibus excitis.* COST.

MESVE.

PVLVIS baccarum myrti ad vētriculi & aliorum viſcerū imbecillitatē. Recipit. † baccarū myrti, & granorū granatorū acidorū toſtorū ana drach. xx. cymini Carmeni aceto 24. horas infuſi, & ſiccati,

† Ve. granatorum myrti.

cati, coriandri sicci similiter infusi,& siccati, & torrefacti † (polentæ, sucei mespilorum immaturorum,ceratiorum) rhois, glādium,ana drac. x.acaciæ,hypocistidos,ana drac.v.confice,& da.

† Vet. sauich, anabach, charub de spinis.

ISTE puluis est magnæ vtilitatis ad lubricationem stomachi, & viscerum; sistit enim principaliter lienteriam, habet enim virtutem fortiter constrictiuam stomachi,& intestinorum. Sauich. idest hordei immaturi, anabach, idest succi mespilorum imturorum. Dosis eius est cum vino citoniorum vsque ad drach.ij.temporibus supradictis.

MAN. SAVICH. græce ἄλφιτα latine polenta.
ANABVCH.) Abah apud Auic.est quod Dioscorides lo ton arborem vocat. CHARVB.) Græce ceratia, latine siliqua. Sed forte totum hoc legendum simul, hoc pacto: Sauich anabach charub de spinis. Nam Auic. capite de nabach,meminit sauich de nabah. Serapion vero dicit vnam eius speciem habere spinas. Erit ergo sensus: Sauich. idest fructus acerbi torrefacti sumpti a nabach, dicto charub spinosa. Alibi tamen per nabach intelligūt zizypha, hoc est iuiubas.)
CVRTICVRI.) idest arboris acaciæ. Tarathit. idest hypocisthidos.

YLVII. DIARRHOEAN, lienteriam,& omnem viscerum lubricitatem,siccando,& adstringendo,valenter corrigit.

COST. BACCARVM myrti. *Hunc efficacissimum ad fluxus ventris experiere. Quod Syluius (baccas myrti) scribit, vetusta versio legit (grana myrti) quasi semina,non totus fructus exquiratur. Sunt vero ea ad affectus propositos valentiora reliquis fructus partibus,& faciliora,vt ducantur in puluerem, non errabit tamen,qui totas sumpserit baccas. Punicorum autem acini exprimendi antea sunt,vt facilius assentur. Quod vertit Syluius (polentā) vetus interpres legit (sauich) quod aliqui hordeum immaturum vertunt,alij sequentibus vocibus, id est mespilis immaturis, accommodāt, quasi velit eorum immaturorum succum: Sic polenta, vacat. Licebit vtro velis modo impune (vt existimo) agere, polenta crassitudine,& lentore suo non importune ad hos affectus vsurpabitur, ad quos interdum etiā amylum, succus autem mespilorum eo modo densatus, quo acacia in vsum venit,vt in puluerem ducatur, aut (si etiam polenta sumenda est) immatura mespila arefacienda erunt, tum terenda. Exhibendi autem puluerис huius ratio licet non scribatur, siue sit cum punici succo, siue cum succo citoniorum, aqua plantaginis, aut similibus, nihil interest.*

MESVE.

† Ve. ad tussim antiquam.

PVLVIS ad † tussim,& thoracis dolorem. Recipit amygdalarū dulciū, sacchari, ana vnc.ij. semis. fœni. vnc. j. tere. Da cum iulep (scilicet violato, & aqua adianti albi.)

CHR. HIC est vltimus puluis qui ponitur hic a Mes. qui est aliqualiter lenitiuus asperitatum pectoris, vnde est conueniens tussi antiquæ,& dolori pectoris, & datur cum iuleb violato, & aqua capillorum veneris. Ex supradictis puluеribus possunt construi confectiones, vel electaria cum zuccharo, vel cum melle, assumendo de eis iuxta portiones superius dictas in alijs electarijs. Et dosis esse poterit vsq; ad drachm.i. Et omnes puluеres nō sunt solutiui, sed solum habent virtutes superius dictas, & sic denominari poterunt sub illo nomine, sub quo hic denominatur. Exēpli gratia, incipiendo a primo suffuf, vbi dicitur suffuf de ligno aloes,& sic de alijs. Est ali⁹ puluis qui trahitur ex dictis Gal.v. de ingenio sanitatis c.de fluxu sanguinis ex ruptura venæ in pectore, qui summe conuenit ad restringendū omnem fluxum sanguinis vndecunq; emanantis, maxime ex vulneribus, cuius hæc est descriptio. Recipit boliarmeni, sanguinis draconis, terræ sigillatæ, thuris, masticis, aloes, pilorū leporis minutim incisorum ana drac.i. dissoluantur in albumine oui,& cum stupa, & cum petijs infusis in eo æqualiter expressis ponantur super locum,& quidam cum albumine oui ponūt de succo plantaginis. Alius puluis traditur ab Auic.v.fen.iiij.can.ca.de fractura cranei, hic puluis capitalis generaliter ab omnibus medicis habetur in vsu, & est conueniens post abrasionem ossis,& digestionem vlceris,& ipsius mūdificationem, ad generationem carnis, super osse discooperto, & etiam super panniculo, dicto dura mater, si super eo aspergatur. Cuius hæc est descript. Recipe sarcocollæ, thuris, ireos, sanguinis draconis, myrrhæ, aristolochię lōgę ana partes equales, fiat puluis.

Puluis mirabilis in quolibet sanguinis fluxu.

Puluis factus solū ex limatura chalybis assumpt⁹ cum zuccharo rosaceo. Et dosis est drach.i.s. cum ij. zucchari supradicti in forma pilularū seu electarij, debet tamen prædicta limatura chalybis pluribus,& pluribus diebus in aceto infundi,& sic pluries exiccari, aliter eius vsus non est cōueniens, licet quidam ipsam limaturā prēparent,& infundant quandoque in lacte caprino, & quandoque in aqua lactis,& quandoque in oleo amygdalarum dulciū,& hoc assumūt eam, quod non est malum, vt eius asperitas remoueatur, hic puluis modo supradicto assumptus ieiuno stomacho est valde cōueniens habentibus prostrationem appetitus, & relaxationem villorū stomachi ex humiditate superflua illam desiccando, vnde virtus digestiua stomachi multum vigoratur ex eius assumptione. Confert etiam principaliter cachexię,& corporibus quibus habitudo corrūpitur,& quibus corpus citrinatur cum admixtione coloris cinericij, vnde conuenit principio hydropisis hepar confortando, ac vigorando in virtutibus suis. Et generaliter est cōueniens ad desiccandum omnes putredines,& corruptas materias vbicunq; contentas in membris nutritiuis. Puluis alius ab expertis chirurgicis multū habetur in vsu, qui solum est factus de alumine de rocha adusto,& est valde conueniens in vlceribus fraudulentis, carnē fortiter corruptā remouendo, & bonā generando, eius mordicatio ex adustione remittitur, & cōuenit in vlcerib⁹ putridis oris, gingiuarū,& linguæ, lauantur. n. vlcera profunda carnosa,& fistulosa cū tali puluere infuso in aqua hordei, quandoque in vino,& quandoq; in lixiuio, secundum quod quærimus maiorē vel minorem exiccationem,& abstersionē, vt talis liquor melius attingat profundū vlceris, debet tamē colari prędictus puluis a liquore, in quo infunditur,& sufficit virtus, quę remanet in liquore, quandoq; cōuenit prædicta vlcera cū cānula argētea clysterizare. Alius est puluis, cuius vsus est cōueniēs post digestionē humoris euacuādi, & est prīcipaliter

Tuluis incarnatiuus.

Pul. appetitum prostratę.

Puluis ad vlcera.

ſolutiuus materierum phlegmaticarum contentarũ in iuncturis, attrahens a remotis. Et ideo conuenit, ſi debito tempore aſſumatur, podagricis, iſchiaticis, & alijs paſſionibus iuncturarũ, cuius hæc eſt deſcriptio. Recip. turbith, drachm.i. hermodactylorum drachm.s. zingib. ſcrup.i. zuccari, vnc.s. Et doſis eſt vſque ad drachm.i.s. de mane cum iure pulli, vel alio liquore conuenienti. Puluis in colica drachm.ij. cymini cum vino calido de mane ieiuno ſtomacho, & eſt curatiuus, & præſeruatiuus, ſi aliquibus diebus continuetur eius aſſumptio.

SYLVII Hi pulueres recipi poſſunt in electaria mollia, & dura, mellita, vel ſaccharata. Puluis Gal. lib. 5. methodi, omnem hæmorrhagiam, etiam ex arteria ſiſtit. Rec. thuris partẽ j. aloes partem j. ſemiſ. vtendi tempore cum oui albumine ſubige ad mellis craſſitiem: pilo leporis molliſſimo excipe: uaſi ipſi, & vlceri liberaliter impone lanam eodem medicamento madentem ſuper hæc applicat Aetius. Guido Gauliacus pilos incidit, & alijs miſcet. Alij præter pilos miſcent bolum Armeniam, ſang. dracon. maſtichem, terram ſigillatam: ſuccum plãtaginis addunt, & ſtupis excipiunt. Puluis Auic. inſperſus, carnem gignit abraſo cranij oſſe, & vlcere ſuppurato, etiam ſi craſſa menmx appareat. Recip. ſarcocollæ, thuris, ireos, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtoloch. longæ, ana, fiat puluis. Multis in vſu eſt, ſumptus ex Gal. lib. 3. meth. & ex catagmaticis in lib. de comp. phar. g. Puluis ex limatura chalybis aceto aliquoties macerata, & ſiccata. ſumptus drachm. j. & s. cum ſacchari vnc. ij. ieiuno ſumptus, humiditatem excrementoſam, & putrem ventriculi, hepatis, lienis, & aliarum partium nutritoriarũ abſumit, obſtructiones liberat: ob id ſaluberrimus eſt ictero vtrique, & incipienti hydropi, cachexiæ, cacochymiæ, coctionem ob id iuuat, & appetentiam inuitat, ablatis ſcilicet cauſis proſternentibus. Alumen rupis vſtum: vlceribus omnium partiũ putridis, fiſtuloſis, vel aliter maleficis confert; & multo magis ſi ante vlcera lauentur, & foueantur aqua, vel lixiuio, vel vino, quo puluis iſte maceratus ſit, & colando remotus. Chirurgis in vſu multo eſt. Turbith drach. j. hermodactylorum, drach. s. zingiberis, ſcrup. j. ſacchari. vnc. s. Da drach. j. & s. ieiuno cum iure pulli, vel alio idoneo, pituitam a partibus remotis purgat: ob id ſaluber eſt affectibus iuncturarum. Cymini drach. ij. cum vino calido a ieiuno diebus aliquot ſumptus, curat colicum dolorem, & prohibet.

Pul. contra peſtem vſitatiſſ.

Rec. radic. tormentillæ, dictamni, tunici, ſcabioſæ, radi. buglo ſſæ, ana vnc. s. ſemi. citri, & acetoſæ, ana drach. iiij. coriandri præparati. ſemi. portulacæ, raſuræ, eboris, ana drac. ij. corallij vtriuſque, ana drach. j. s. roſarum rubrarum drach. j. terræ ſigillatæ veræ vnc. s. boli Armenicæ veræ, vnc. ij. fiat puluis.

Pul. elect. de bolo.

Doſis ad peſtem, boli arme. drac. ij. cum aqua roſ. vnc. ij. vini vnc. s.

Rec. omnium ſantalorum, galangæ, ligni aloes, cinnamomi, coralli. rub. roſarum rubr. ſemi. melonum. ana drach. s. rad. tunici, & tormentillæ, ana drach. iij. raſuræ eboris, cornu cerui, ana drac. ſemiſ. nucem moſch. vnam: macis, cubebarum, ana drach. j. anſi, marathri, zingib. ana grana xv. ſemi. acetoſæ, citri, iuniperi, bombacis, caryoph. ana drachm. s. boli Armeni drachm. ij. fiat puluis.

Pul. contra lumbricos.

Rec. ſemi. contra lumbricos vnc. j. lupinorũ, vnc. s. abſinthij, drach. ij. cornu cerui vſti, drach. j. s. fiat puluis.

Pul. pro epithemate cordis.

Rec. florum buglo ſſi, boraginis, meliſſæ, ana manip. s. ſantalorum omnium, roſarum rub. ana drach. ij. doronici, been albi, & rubri, carabæ, oſſis de corde cerui, ana ſcrupulos quatuor, corticum citri, ſemin. oxalidis, ligni aloes, caryoph. ana drac. j. s. croci, ſcrup. s. marg. drach. s. moſchi. gra. iij. camphoræ, gra. vj. fragmentorum lapil. omnium precioſorum, drach. j. coralli vtriuſque, ſpodij, ana drachm. ſemiſſ. trita per ſe miſce.

Pul. cordialis ex ijſdem, vel ſic.

Recip. corallij vtriuſque, ſigilli Lemnij veri. ana vnc. s. raſuræ eboris. cornu cerui, ana drach. ij. margar. drach. j. coriandri præparati, ſpodij roſarum, ana ſcrup. ij. s. oxalidis, fragmentorum pretioſorum, oſſis de corde cerui, ana drach. ſemiſſ. ſacchari, vnc. ij. folia auri, & argenti, ana xxv. per ſe trita probe, ſerua.

Pul. violarum odorus.

Recip. rad. iridis. Florentinæ, lib. iij. maioranæ ſiccæ, quart. vnum, calami aromatici, vnc. iij. roſarum, violarum, ana vnc. v. caryophyl. vnc. j. & ſemiſ. moſchi, drach. j.

Pul. alexipharmacus ex cordialibus.

Puluis bezoardicus.

Ex bolo Armenica cum aceto præparata, ſemine rutæ, doronico, carabe, cardui benedicti ſemine, xyloaloe, ſerico crudo, rad. tormentillę, dictamno, tunico, ſcabioſa, croco, ambra, moſcho, pul. diamarg. fiat pul. vel cum ſyrup. de ribes opiata.

PVLVIS ad tuſſim. *Amygdalæ deglubitæ ſumendæ ſunt, quod cortici aſtringentij nonnihil ineſt: & ingratus eſt palato cortex, ſed quomodo in puluerẽ cum ſacchari, & fœniculi vncijs in ſumma tribus, amygdalæ vnciæ binæ duci in puluerem poſſint, non video. Parum tamen intererit ad propoſitum curandum affectum, qua ſit conſiſtentia. Qui medicinam diligenter faciunt, fercula ex amygdalis fęniculi aqua, & ſaccharo ad hunc ipſum affectum ſtrenuum præſidium experiuntur.* COST.

DISTINCTIO DECIMA
de Pilulis.

DECIMA diſtinctio eſt de pilulis. Pro introductione dicendorũ aduerte, quod propter duas vtilitates, & iuuamenta principaliter pilulæ fuerunt adinuentę. Et prima vtilitas eſt propter earum diſplicentiam in ſenſu guſtus. Secunda vtilitas eſt, vt magis a remotis attrahant materias in eis contentas, maiorem moram in ſtomacho contrahẽdo. Medicinæ autem liquidæ ſolutiuæ, quia cito deſcendunt de ſtomacho, paucam in ipſo moram contrahunt, & ideo non ſunt tantæ potentiæ in attrahendo, & ſoluendo humores, quantum ſunt pilulæ. Vlterius notandum, quod vſus pilularum nõ eſt multum regularis, nec conueniens in principio febrium, nec in principio febrium quietarum phlegmaticarum: nam cõmuniter pilulæ componũtur ex medicinis ſimplicibus multę acuitatis, & caliditatis: vnde ex earum complexione inducunt inflammationem in corporibus occulte febrientibus: nec conueniunt in quietis phlegmaticis in principio, cum materia ſit parua, & occulta, & indigeſta: tales autẽ pilulæ factæ ex medicinis fortiter ſolutiuis, quæ conuenirent in proceſſu talium febrium, & digeſta materia, in principio non conueniunt propter agitationem, & motionem in ea. Potiones autem puta cum decoctione, & admixtione ſimplicium ad inuicem poſſũt remitti in ipſarum caliditate, ſi qua eſſet ſuperflua in ſolutiuis componentibus ipſam, vnde prohibentur etiam in principio febrium acutarũ, ſi medicina potabilis ſit lenitiua, vt facta ex caſia, vel manna cũ leuiſſima doſi medicinæ ſolutiuæ admixtæ cum eis, vt cum modico ſucco roſarum, verbi gratia, quæ medicina dicitur communiter minoratiua, cum qua completa digeſtio in materia non eſt expectanda in ægritudinibus materialibus. Vltimo nota, quod pilulæ fortes, & ſolutiuæ, debilibus, & quibus virtus ſtomachi eſt deiecta, non ſunt exhibendæ, quia in talibus, neque liqueſiunt, neque ad actum reducuntur, anxietatem magnam in huiuſmodi corporibus inducentes, & etiam multũ extenuatis pilulę paruũ inferunt iuuamẽtũ: immo potius in eis ſunt prohibendę.

Cur pilulæ inuentæ. CHR.

GRÆCI coccia, & catapotia vocant. MAN.

Quum

COST. *QVum medicamenta omnis generis, vt in corpus nostrum agant caloris nostri egeant opera, qui illorum excitet calorem: quum etiam ex ijs, quæ duriori, densiori, crassiori lentiorique constant substantia minus facile illius in se ipsa vim admittant, ob id etiam, quæ huiusce modi sunt, cum serius in ventriculo attenuantur, ac liquescunt, tum suas tardius exercent vires, at eadem tamen tarditatem actionis compensant efficacia, quòd diuturniorem in ventriculo moram trahentia suas qualitates, manifestas primum, tum dehinc obscuras altius imprimunt: minori vero id molestia, quam quæ celerius agunt. Hinc quæ in purgantium genere liquida sumuntur, cæteris paribus, solidis, ex his vero, quæ mollia sunt, aut tenuia, duris, & compactis celerius agunt, contra vero in remotiores partes, & efficacius alijs, compacta dura, & solida vires suas diffundunt. Huius generis postremi pilulæ sunt, quas Græci catapotia vocant, de quibus sermonem nunc instituit, sunt vero maxima ex parte purgante prædita facultate, sæpe tamen ijs alia aliqua immutandi, alterandique vis coniungitur, & quædam etiam præstare alios vsus possunt, vt quæ ad tussim, vel ad ventris fluxus quandoque parantur.*

MESVE.

Pilulæ alefanginæ.

CATAPOTIA aromatica nobis inuenta ventriculum, cerebrum, & sensoria humoribus crassis, putribus, pituitosis purgat, & inde natũ dolorem dissipat, ventriculũ roborat, coctionẽ eius iuuat. Rec. cinnamomi, cubebæ, ligni aloes, calami aromatici, macis, nucis moscatæ, cardamomi, caryophyll. asari, mastiches, schænu anthus, spicæ, carpobalsami, ana vnc. j. absinthij sicci, rosarum, ana drachm. v. terantur parum, coquantur in aquæ libris † xij. ad duarum partium consumptionem: fricentur tunc manibus, & colentur, & exprimantur. Accipe aloes bonæ lib. j. laua sæpe in scutella lapidea vitreata, cũ aqua pluuia, siccetur: ipsi affunde decocti prędicti circiter lib. ij. tere in sole: deinde ipsi aloe misce myrrhæ, mastiches, ana dra. v. croci, drach. iij. tere curiose, prædicti decocti reliquum ipsis affunde, tere donec siccentur, fac catapotia ciceris magnitudine. Dantur a drachmis ij. ad aur. ij. Interdum aloes tantum vncias quatuor indimus. Interdum aloe lauanda aqua myrobalanorum, tunc † dantur a drach. iiij. ad drachm. viij. coquatur autem in ea aqua, deinde siccetur, postremo lauanda aqua aromatum, vt diximus, sunt enim salubria hæc catapotia.

† alij sex, alij iij. li.

† Vul. hab. accipe ex eis ab vnc. ij. vsq; ad vnc. vij.

CHR. PILVLAE alefanginæ, ideſt de aromatibus, sunt multæ securitatis, & habent iuuamenta multa: nam principaliter confortant virtutem digestiuam stomachi desiccando materias putridas, & corruptas in eo, & illas euacuando, incitant etiam appetitum, sed principaliter mundificant cerebrum, & instrumẽ tasensuum ab humoribus frigidis, viscosis, & crassis, vnde summe conueniunt ad præseruanda corpora laxa, ne in ægritudinem incidant, & possunt tales pilulæ continuari absque læsione ab his quibus conueniunt, sicut pilulæ communes, & melius quæ ponuntur ex solo aloe, myrrha, & croco: nam in eis non ingreditur aliud solutiuum, quam aloe, quod per ablutionem in sua potentia remittitur. Et istis pilulis magister Marsilius vtebatur quasi in omnibus passionibus materialibus cerebri, & stomachi frigidis cum admixtione aliquali choleræ. Et sunt tardæ solutionis. Et dosis ipsarum esse potest vsque ad drac. ij. tamen communis vsus est vsque ad drach. j. & maxime purificant neruos, & nucam.

ET quandoque exigit dispositio. Mihi potius augenda, quam minuenda videtur aloe. Pilularum dosis drac. j.) Multi nunc aloen lauant cum aqua in qua rheon barbarum lõgo tempore maduit. Alij cũ succo brassicæ. MAN.

Καταπότιον Græci à κατάπινω est medicamentum, quod integrũ deglutitur, vulgo pilula vocatum, a paruæ pilæ figura, nullo angulo ventriculum lædentem, & habili simul tangi multis ventriculi partibus. Fieri autem catapotia possunt, tum ex prædictis omnibus antidotis, tum ex alijs mox declarandis. Purgantes vero materiæ hac forma fere concluduntur, vt facilius deuorentur, etiam sae charo, foliis auri, carne fructuum, non autem pelle, vel alio quopiam simili intecta: vel mora in ventriculo longiore diutius agãt, a remotioribusque in ipsum, & intestina humores vacuandos attrahãt. Massa enim durior qualis est catapotiorum ægrius a ventriculo comminuitur, ob idque tardius agit: liquida vero contra confestim vacuant, & simul vacuantur. Quæ horum in medio sunt, tempus ad actionem mediocre requirunt. Propterea quæ cito agere volumus catapotia, damus admodum mollia, & parua: præcipue quibus imbecillus est ventriculi calor. Catapotia diu seruanda ex aqua aliqua sola, aut succo solo ne formaueris, quod citius siccetur, vel situm contrahant, nec vires simplicium cohibent, sed syrupis actionem catapotiorum iuuantibus, vel alio, & glutinoso, & iucundo humore. Catapotia sunt inuenta, vt semel deuorentur (vnde, & nomen habent) ne suo sapore ingrato linguam vitient, vtq; diuturna in ventriculo mora, à remotis etiam partibus attrahant. Cum vero fere sint valentibus simplicibus composita, initio febrium cruda adhuc materia non sunt danda, quia mouent, & agitant, nec vacuant. Vnde symptomata sequuntur a Gal. scripta aph. Concocta medicari: Neque danda sunt emaciatis, & ventriculum habentibus imbecillum, vt a quo non sint dissoluenda, & in actum reducenda, a quibus si sumpta sint cochlearia tria iusculi multum calida sorbeantur. Si autem ob duritiem non dissoluantur, vomitu reijciantur. Nisi quæ in his sunt clementissima, & mollissima, & minime deuorantur, qualia aromatica communia, mastichina, & alia quædam, de quibus post. Catapotia Thomæ de Garbo secreta his affinia ad affectus cerebri, spinæ, neruorum contumaces, a materia frigida crassa, lenta, præsertim sub finem morborum. Cubebarum nucis moschatæ, cinnamomi, spicæ, anisi, carpobalsami, schęnu anthus, mastiches, asari, caryophyllorum, calaminthes, ana drach. ij. turbith, colocynthidis, ana drachm. iij. myrobalanorum omnium ana drach. ij. agarici, sennæ, ana drach. j. omnium cum succo mentæ. SYLV.

κόκκια Et vocari Græcis ait Mes.

CATAPOTIA aromatica seu alefanginæ. *Quædam hic digna sunt animaduersione, & primum, quũ inter cætera aloes vitia vnum sit sera eius actio, eam lib. simpl. accelerari docet, aloe in decocto aromatariorum tenuioris substantiæ, & acrioris enutrita, aromata vero eadem recenset, quæ hoc loco, quædam tantum illic prętermittens, vt xyloaloen, carpobalsamum, absinthium, rosam; & aliquid addens, vt crocum. Dubitatur ergo primum, de coctionis eorum aromatum termino, quem esse ait citato loco, ad tertias: hic vero quũ aquæ lib. xij. ad parandum decoctum sumat, ad duarum partium, & ex alia lectione, ad duarum tertiarum consumptionem feruere iubet, magno, vt apparet, discrimine, quum illic supereſſe velit decocti libras octo: hic lectione vna quatuor, alia decem. Sed est etiã, vt de aloe dubites, eam enim hic prius pluuia aqua sæpius abluit: tum lotam, & exiccatam præscripto decocto nutrit: quum lib. simpl. eam statim, illotam decocto proposito* COST.

nutrien-

nutriendam committat, quo loco facere etiam contra Dioscoridis præceptum videtur, admonentis aloen puriorem (talis vero succutrina est, quam hic Mes. deligit.) ablutione non egere, imo, & ipsi est Mesue dissentaneum, qui quum aloen lotione purgatricis facultatis plurimum remittere asserat, tã crebris lotionibus hoc loco repetitis, omnem quoque purgandi vim amitti, vt concedat necesse est. Sed, & lib. simpl. eandem aloen decocto madefactam in vmbra prius desiccandam ait, tum postea perficiendam desiccationem in sole, at hic terendam ait absolute in sole. Adde etiam, quod hic aloen quandoque minori mensura ad has conficiendas pilulas, recipi scribit, at cõtra tam paruæ hæ sunt efficaciæ, vt addendum potius, quam detrahendum de aloes pondere videatur. At vero, etsi Mesue lib. simpl. aliter de eadem re scribit, vtrobique tamen recte. Tollere tarditatem aloes licebit vno tantum, aut altero ex propositis aromatis acrioribus, vt cinnamomo. Quod si tamen plura addere animus sit eiusdem naturæ, nihil interest. Quanquam enim (vt de hac re semel licet alieno loco admoneam) multarum rerum congeries vbi satisfacere pauca possint, naturæ abhorrere legibus prima facie videtur; at contra tamen ex multorum mistione, quam ars facit, dum vnius cuiusdam nouæ formæ productio fit, & vis illa, quæ multis communis erat multiplici sub structa fundamento robur sumit, & aliæ quoque facultates, salutares quidem similes similibus additæ efficaciores, dissimilibus vero temperatæ ad humanæ naturæ vsum aptiores fiunt: noxia vero de malefica vi remittunt. Itaque adijciuntur interdum multa multis non temere, quæ vel ratione, vel vsu comperta sunt salutaria, vt propterea de Mesue hic nostro non sit admirandum, plura ad decoctum propositum hoc loco assumenti, quam alibi. Sed quando hoc de medicamentis compendium posteriori ætate, ac post lib. simplicium collectum fuisse verisimile est, & existimandum est non peperam priori decocti illius compositioni addidisse alia, quæ vsu postea fructuosa obseruari, & nobis posterius eius viri iudicium est sequendum. Cæterum quod ad coctionis terminum pertinet, quum alibi ad tertias, quandoque ad sextas (consumptio enim duarum partium ex duodecim coctio est ad sextas,) vel ad duarum tertiarum absumptionem, coqui hoc decoctum iubet, si rem recte expendamus, ea quidem quæ est ad sextas, parum illius aromatum facultatis excipi in aqua potest, contra si ad duarum tertiarum consumptionem coquendo progrediaris, vt diuturniori illa coctione aromatum vis flaccescat, atque exoluatur necesse est, quo fit, vt eam, quæ ad tertias, quasi mediam inter duo extrema, magis cum Syluio probemus. Quod vero præterea, aloẽ hic succutrinam, idest probatissimam sæpe ablui præcipiat contra quam, & Dioscoridis, & ipsemet alio loco, non est, vt admireris, quum enim ad affectus præsertim ventriculi hoc medicamentum paret, & ex eo non tam purgationem, quam ventriculi robur quærat, præstat hac in re aloe lota illotæ, ipsomet Mesue lib. simpliciũ authore. Neque tamen adeo purgandi vim lotione amittit aloe, quin, & pituitam ventriculi craſſam, ac putrem detersoria decocti vi attenuatam, facultate sua prompte expurget, consequenterque cerebro opem ferat, eo maxime, quod hic præscribit duarum triumue drachmarum pondere assumpta. Illud vero, quod lib. simpl. in vmbra prius aloen desiccet, hic autem statim soli exponat, suam habeo rationem, libro quidem simp. vt doceat, quo pacto excitare aloes vim tardiorem possis, eam docet rationem, qua purgandi vis, quam minime exoluatur: ob id ne soli nisi postremo absoluendæ ex siccationis gratia, exponas iubet, ne tenuiorum aloes partium, quæ itidem ad purgandum faciunt, vires exoluantur. At hoc loco statim exponit soli, solutricem vim paruifaciens, atque ventriculi robur præferens, cuius itidem nomine (de quo postremo loco dubitatur) minus aloes pondus quandoque cum æquali præscripti decocti mensura ad has conficiendas pilulas capi testatur. Porro ad postremũ subdit de lotione aloes ex myrobalanis, quædam, obscura. Ex Syluio velle videtur, coquendam in aqua myrobalanorum aloen, desiccatamque, & aromatum decocto rursum ablutam, & rursum exsiccatã assumi posse a drach. iiij. ad octo. At vetusta versio longe aliud, nempe quandoque myrobalanos ab vncijs tribus ad quaternas in aqua coqui; ex hoc autem decocto lauari aloen, & exsiccatam rursum ex decocto aromatum lauari siccarique ad vsum. Vtro ergo modo agendum sit, non facile est constitutum. Quod enim Syluius aloen eiuscemodi decocto myrobalanorum præparatã a drac. quatuor, ad octo sumi posse scribat, suspectũ est, aloen etenim, quacunque pares ratione solutricem seruare vim certum est: mensura autem drachmarũ octo non sumi, quin superpurgationem inducat, incertum est, quo fit, vt vetus potius lectio sequenda videatur, ita vt aloen præscripto antea libræ vnius pondere in decocto myrobalanorum coquendam, desiccandamque, & rursum ablutam decocto aromatum, exiccatamque seruari in vsum velit. Sed & hoc pacto constituta re suspecta myrobalanorum mensura est a tribus vncijs ad octo, largissima profecto, & qua non vna modo, sed fortasse plures aloes libræ ablui possent. Neque etiam hic præscribendi modus (vt ab vno pendere progredi ad aliud certum pondus liceat) ex eius scribendi consuetudine est, quum parandi medicamenti alicuius rationem docet, sed quum assumendi mensuram præscribit. Quamobrem, vel sequendo Syluium, Syluij versionem corrigerem, posse eiuscemodi aloen a duabus ad quatuor drachmas sumi, vel sequendo veterem interpretationem eandem castigarem, absoluteque legerem, ex ternis myrobalanorum vncijs parare decoctum illud oportere, quo aloes libra vna coqueretur.

MESVE.

CATAPOTIA stomachica, pituita, & bile flaua, ventriculum, hepar, caput, sensoria, iuncturas purgant. Rec. hieræ picræ drach. vij. † trium myrobalanorum, ana drach. iij. agarici drach. ij. turbith boni drach. x. epithymi Cretensis, anisi, ana drach. ij. & semissem, salis indi drac. ij. absinthii, scammonii, ana drac. iii. fac catapotia cum penidiorũ drac. iii. & succo cichorii, dantur drachmæ duæ.

† cepuriuma citrarã Ind.

PILVLÆ stomachicæ caput, & stomachum confortant mundificant stomachum, & hepar, & mẽbra sensuum ab humoribus frigidis, & phlegmaticis. Soluunt etiam humores cholericos, & melancholicos, licet principaliter soluant phlegmaticos. Et dosis ipsarum esse potest vsque ad drac. i. s. licet hic ponatur, quòd dosis ipsarum est drach. ij. & tempus assumptionis ipsarum est celebrata stomachi digestione. CHR.

ſtione. Et nota quod perfecta,& completa operatione earum,quæ communiter fit quinque horis,quantitas cibi poſt aſſumenda debet eſſe minor, quam ſi nulla aſſumpta eſſet medicina,cuius oppoſitum mulieres,& generaliter ignorantes faciunt, præmiſſo tamen lauatiuo, vt in reliquis ſolutiuis communiter fit. Rec. & hieræ,&c. intelligendum eſt de hiera Gal. ſuperius deſcripta, quæ eſt læuis, tardæ ſolutionis, quia ſolum ratione aloes eſt ſolutiua materierũ cholericarum ſubtilium principaliter, & ſubſequenter materierum phlegmaticarum aquoſarum. Trium myrobalanorum citrinorum, ſcilicet, indorum, & chebulorum,ana drach.iij.agarici,drach.ij.qui principaliter ſoluit materias phlegmaticas contentas in pectore, & in cerebro, & in alijs membris neruoſis. Turbith boni drach.x.qui euacuatiuus eſt phlegmatis:epithymi hortenſis,ideſt hortulani,quod euacuatiuum eſt humoris melancholici,aniſi ana drac. ij. s. ſalis Indi drach.ij.abſinthij,ſcammoneæ,ſcilicet correctæ,ana drach.iij. quæ principaliter eſt ſolutiua humoris cholerici, & magnæ potentiæ, penidiarum drach.iij. fac pilulas cum ſucco ſcariolæ, ideſt lactucæ ſylueſtris, ad remittendum aliqualem acuitatem, & ſuperfluam caliditatem prædictorum ſolutiuorũ, & doſis communis eſt drach.j.vel drachm.j. & s.licet ponat eius doſim eſſe drach.ij. verum huiuſmodi doſis hodiernis temporibus eſſet ſuperflua.

MAN. STOMACHICÆ, a ſtomacho debebant appellari. Quidam eas paratas habent,& certe vtiles ſunt. Triũ myrobalanorum,citrinarum ſcilicet,chebularum,& Indarum. Doſis eius eſt drach.ij. vel drach. i. s.) Sed vncia etiam mediocriter purgat.

SYLVII. SVMVNTVR ad drachm.j. & s. tantum coctione ventriculi abſoluta ad affectus pituitoſos præſertim,ſed etiam bilioſos, & melancholicos.Horis quatuor poſt ſume iuſculum lauatorium,& hora vna poſt prande,ſed parcius quin,& drach. vnica mediocriter purgant hiera picra Galeni,myrobalani flauæ,nigræ,cepulæ.

COST. STOMACHICA. *Licet ſcammonij vis effrenis myrobalanorum aſtrictione, & penidiarum lentore corrigi hic aliquo pacto poſſit, quia tamen contra, & hieræ,& ſalis Indi non leuis acrimonia eſt, quæ augere illius violentiam poſſent,eos non improbo, qui ſcammonium præparatum hoc loco ſumunt, non ijs tamen conſentio, qui pro ſcammonio abſolute poſito præparatum, id ſemper medicamentis miſceri conſulunt. Neq; autẽ, id obijciã quod aliqui,attendenda Meſue ipſius verba, qui quum præparato ſcammonio eſt opus, admonitos facit: ſed poſita ante oculos vſus ratione, ſpectandam reliquorum,quæ commiſcentur naturam exiſtimo,& niſi eorum ope ſcammonij vitia abunde, corrigantur, vt audacter correctum ſcammonium vſurpes admoneo.*

MESVE.

Pilula aggregatiuæ.

CATAPOTIA Polycreſta nobis inuenta, ob idque ſic appellata, quod ſint efficacia ad multos affectus capitis, ventriculi, hepatis,purgant enim ex his,& ſenſoriis pituitã, & bilem vtramque: qua propter febribus antiquis, complexis, & inuicem complicatis commodant. Recip. myrobalanorum flauarum,rhabarbari, ana drac. iiii.

A ſucci eupatorij,ſucci abſinthij,ana drac.ij.ſcammonij Antiocheni in pomo cocti † dra.v.cepularum,Indarũ,agarici,colocynthidis,polypodij, ana dr.ij.turbith, aloes,ana † drac.vi. maſtiches, roſarum,ſalis gemmæ,epithymi,aniſi, zingiberis,ana dr.i.electarii,roſarum q.ſ. ad comprehenſionem.Fiant catapotia craſſa.Da a dr.i.ad aur.i. † drach. iij. † drach. vi. † drac. vij.

PILVLÆ aggregatiuæ inuentione noſtra. Hic de pilulis aggregatiuis ponuntur tres deſcriptiones, ſed iſta prima vſitatur, & communiter habetur in vſu vbique,& dicuntur aggregatiuę,quia iuuamẽta multa aggregant ſoluẽdo vniuerſaliter omnes materias,tam craſſas,quam ſubtiles, tam calidas, quam frigidas: ſed principaliter a prædominio ſunt magis ſolutiuæ humorum cholericorum,& calidorum,quã B phlegmaticorum, & frigidorum, & ab omnibus mẽbris vniuerſaliter, & generaliter: ſed principaliter ab hepate, & ab alijs membris nutritiuis, ſoluendo materias contentas in eis principaliter putridas, & vſus ipſarum eſt in proceſſu febriũ de materia mixta per eius digeſtionem: & ſumme conueniunt corporibus, quæ purgantur tempore veris, propter ipſorum præſeruationem, quia mundificant, & ſoluunt materias phlegmaticas, & cholericas in eis multiplicatas in toto corpore, ſed maxime in ſtomacho, hepate, & alijs membris nutritiuis, ſoluunt etiam aliqualiter humorem melancholicum: & tẽpus aſſumptionis eſt celebrata cibi digeſtione ſcilicet per horam ante diem. Et doſis eſt drach. j. CHR.

Et hic vtiliter aduerte,quod pilulæ ſolutiuæ quandoque in quibuſdam corporibus diu contrahunt mo C ram in ſtomacho non diſſolutæ, vnde ad actum operationis non reducuntur, & hoc maxime contingit propter debilitatem caloris naturalis,& virtutis digeſtiuæ in ſtomacho.vnde neceſſarium eſt in talibus,vt vſque ad tria cochlearia iuris pulli,vel alterius liquoris multum calidi,quãtum in ore tolerari poteſt aſſumantur,& deglutiantur,vt talia acuta mediante caliditate liquefiant pilulæ:ſi autem hoc prouenerit non ex debilitate ſtomachi caliditatis, ſed magis ex induratione, & petrificatione pilularum, ſic iuxta doctrinam principis potius debent vomitu expelli. *Tempus aſſumptionis.*

INTER pilulas quibus vtimur hæ maxime excellunt. Elect.roſa.)intellige non id,quod Nicolaus, ſed quod ipſemet Meſues inter electaria ſua ſcripſit. MAN.

D HVMORES tenues, & calidos potius, quam pituitoſos, craſſos,frigidos,vacuant a toto corpore,ſed præcipue a dictis partibus. Datur cocta iam materia,& iam miſta in febribus heterogeneis inuicem complicatis. Sunt etiam ſalubria purgationi vernæ. Dantur hora vna ante diluculum. Omnium pilularum,quibus vtimur, has maxime excellentes ſcribit Manardus, & quia tutiores, & efficaciores,per aggregatiuas abſolute ſcriptas intelliguntur. SYLV.

POLYCRESTA. *Etſi myrobalani flaui rhabarbarum,aloe,ſcammonium calidos,ac tenues humores præſertim ducunt, at & idem rhabarbarum, & aloe, & ſcammonium præſertim coctum, vt alibi teſtimonio Tralliani dicebamus, & chebuli, & indi myrobalani, & agaricus,& colocynthis,polypodium turbithum,& epithymum craſſiores humores pituitoſos omnia, aliqua etiam atros potenter educunt, vt propterea recte Meſue catapotia hæc pituitam, & vtramque bilem ducere,febribuſque antiquis,quæ nimirum ex craſſis,frigi* COST.

disque

disque humoribus pendent, conferre scriptum reliquerit: Syluius autem non recte calidos potius, ac tenues, quam crassos, & frigidos euacuare dixerit. Sane antè, quod pilulas crassas fieri hic iubeat, non caret consilio, quo enim crassiores sunt, eo diuturniorem in ventriculo moram ducentes præstare eos vsus possunt, ad quos parantur: conferre, inquam affectibus capitis ventriculi, & iecoris, putribusque eductis humoribus antiquas, & complicatas febres oppugnare.

E

MESVE.

CATAPOTIA polychresta maiora, pituitam crassam, lentam purgant, & inde natos affectus, colicum, arthriticum, ischiadem, podagram, ventris totius inflationem: præter hæc hæmorrhoidas. Recip. bdellij, myrobalanorum nigrarum, emblicarum, ana drach. iiij. turbith boni, & electi drach. xiij. seminis apij, fœniculi, anisi, carui, ameos, origani, rosarum, lepidij Indi, rutæ agrestis, hermodacty. salis Indi, masticches, ammoniaci, ana drach. j. cinnamomi, cardamomi, acori, spicæ, croci, casiæ, ana drach. semissem, sagapeni dra. iiij. colocynthi. drac. iij. penidiorum albo rum † drac. iij. aloes drac. xv. commisce cum succobrassicæ, manibus tuis oleo iasmeno inunctis.

F

† vulg. vnc. vij. † drach. x.

MAN. HAE non parantur. Si quis tamen parare voluerit, pro sataragi Indi accipiat, quod Dioscor. vocat lepidion: & pro Harmel, intelligat speciem rutæ syluestris, non cicuram, vt multi. Casiæ.) Intelligé ligneam vocatam. i. cinnamomum vulgare.

G

COST. POLYCHRESTA maiora. *In hoc cõficiẽdo medicamento inũgi sambucino oleo manus præcepit, vt arbitror, quo tractari manib. pastillus possit, ob ammoniacum, sagapenum, atque aloen glutinosiora. Pro sambucino autem quum iasmenum Syluius reposuerit, sambucinum legisse videtur, est autem sambucinum ex iesemini floribus, sambucinum ex floribus sambuci, quæ licet diuersæ admodum sint naturæ, quia tamen vtrũque ad frigidos expugnandos affectus vtile est, vtrum sumpseris, nihil puto interesse. Mesue tamen sambucinum dixerim intellexisse, cuius in tractatu de oleis meminit.*

MESVE.

CATAP. Polychresta minora, pituitã, & bilem vtrãque a ventriculo, & capite purgant, obstructiones hepatis liberant, ipsumque, ac ventriculum roborant, febres antiquas, pruritum, vlcera (maligna) iuuant Recipiunt myrobalanorum flauarum, nigrarum, emblicarum, ana † drac. iij. masticches, anisi, succi eupatorij, absinthij, rosarum, ana drac. ij. rhabarbari dr. v. hieræ picrę drac. xij. confice cũ succo apij. Da dr. ij. cum aqua calida.

H

† drach. iiij.

COST. POLYCHRESTA minora. *An arida hęc, & nihil lẽtoris habentia aromata cogi, & coacta seruari possint, solo apij succo, & masticches drachmis duabus, valde, dubito. Tu si vt cohæreant aliquid addendum est, addito mellis rosacei soluentis momento non errabis.*

MESVE.

CATAPOTIA ex eupatorio maiora, obstructionem hepatis liberant, & icterum inde ortum sanant, ac dolorem, & febres circuitu repetẽtes. Recipiunt myrobalanorum flauarum, succi eupatorij, succi absinthij, ana drac. iij. rhabarbari dr. iij, & semiss. masticches drach. j. croci drac. semiss. aloes drac. v. forma cum succo intybi. Dantur drach. ii. cum sero lactis.

PILVLAE eupatorij maiores, quidam magistrali ter vtuntur eis, tamen communiter non sunt in vsu, & valent in soluendo materiam cholericam principaliter, aquosam, & subtilem, vnde conferunt icteritiæ, & dolori hepatis, & oppilationi ipsius. Conferunt etiam ad febres periodicas, quæ paroxysmaliter mouentur materia cholerica prædominante, & dosis est dr. j. s. cum aqua casei, vel sine ipsa. Pilulæ arthreticæ, idest, quæ conueniunt ad dolores articulorum, quia euacuant materias contentas in illis, sicut in podagris, & principaliter sunt solutiuæ materierum phlegmaticarum crassarum contentarum in iunctu-ris: sunt enim fortiter attractiuæ, & a pluribus medicis habenrur in vsu. Et tempus assumptionis earum est præmissa digestione materiei, & dosis est vsque ad scrup. iiij. Cuius hæc est descriptio. Recip. grana solis, diagridij, ebuli, & dentur de sero, si assumens eas non cœnet, & noctes sint breues, vel post cœnam pluribus transactis horis.

CHRI.

Tempus assumptionis.

ADDITIO.

Quod interpres hic pilularum arthriticarum expositionem prosequatur, indicium est in vetustis Mesue codicibus harum descriptionem non defuisse, vt deest in nostris.

Maioribus quidam vtuntur ad morbum arquatum. MANA.

BILEM liquidam, & tenuem, & hos affectus inde natos sanant, drac. j. & s. etiam sine sero lactis. SYLVII.

DE eupat. maiora. *Hæc in hepatis obstructione opportunissima existimo eupatorij, absinthij, intybi nomine, quæ illi visceri propria quadam natura amicæ creduntur. Verum quum, & hæc ipsa, & reliqua quæcunque in hoc medicamentum veniunt astrictionis aliquid habeãt, ne eius qualitatis maius relinquat in corpore vestigium, quam sit par, myrobalanos oleo, vt lib. simpl. admonet, inungere non erit importunum.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ex eupatorio minora idẽ potentia. Recipiunt myrobalanorum flauarum, rhabarbari, succi eupatorii, aloes, ana partes æquales, comprehende aqua apii, vel intybi. Da drach. ii.

DE eupatorio minora. *Minora hæc sunt superioribus aromatum numero, at viribus maiora, vt quę ex simplicibus constent, quæ singula purgandi vim habent.* COST.

ME-

A

MESVE.

CATAPOTIA ex rhabarbaro euacuant humores crassos, lentos, multum putres, & inde ortas febres antiquas, & ex alijs quoque humoribus, sanant, & hepatis dolorem, ac hydropem incipientem. Recip. rhabarbari dra. iij. succi glycyrrhizæ, succi absinthij, mastiches, ana drach. j. myrobalanorum flauarum † drach. iij. & semissem: seminis apij, fœniculi, drach. semiss. trochiscorum diarhodon, drach. iij. & semissem, hieræ picræ drach. x. excipe aqua fœniculi. Da vespere drachm. ij. cum sero lactis.

† drac. ij. s.

CHR. ISTAE pilulę principaliter conferunt in omnibus febribus chronicis factis ab humoribus phlegmaticis, & cholericis, & principaliter soluunt humores putridos cholericos admixtos cum phlegmate: vnde conueniunt hydropicis, aperiendo oppilationes hepatis, & aquam citrinam soluendo. Et dosis ipsarum est vsque ad drachm. i. s. de mane alijs conditionibus obseruatis.

Tempus assumptionis.

ADDITIO.

Istæ pilulæ multum in vsu habentur, & quamuis Mesue habeat loco rhabarbari rauedseni, quod idem est, loco tamen pilularum de rhabarbaro non debemus vti pilulis de rauedseni, nec contra, nam multũ sunt adinuicem differentes, & ad diuersas intentiones ordinatæ, igitur qui hoc faciunt, errant.

MAN. HIs vti ego consueui in fine notharum tertianarum in autumno, corroborando eas cum alijs, vt opportunum videtur, & da drachmas duas mane, vel drachmas, j. s.

SYL V. OBSTRVCTIONES hepatis, aperiunt & bilem, pituitamque putres præsertim purgant.

COST. EX rhabarbaro. *Quum aromatum hic omnium pondus pendeat drachmas vigintiquatuor, ex ijs autẽ, quæ purgatrice vi prædita sunt non plures integras, & summas doses faciat, quã septem, rhabarbari enim drachmæ tres imbecillo etiam corpori vix pro duabus dosibus sunt, myrobalani drach. tres cum dimidia vix pro duabus, hieræ drachmæ decem vix pro tribus, dubitare licet, an assumpta catapotia hæc drachmarum duarum pondere lentos, putresque succos posſũt euacuare. Vere autem eorum, quæ ventriculo, mesaraicis venis, & intestinis hæret, præscripto pondere educere posſe aliquid certum est, insigniter tamen expurgare corpus non poterunt. Neque vero eiuscemodi insigni purgatione in propositis hic affectib. opus est, at moderata, ac potius repetita, qua sensim citra iecoris detrimentum inutiles ij, & crassi succi expurgentur, quos si forte propinato ad mensuram maiorem medicamento educere tentaris, dum violento impetu vndique ad sese humores medicamentum trahit, humorum, præsertim tenuiorũ fit attractio, qui si non expurgentur iecoris adaugent molestiam, si verò euacuentur, ad augẽdam eorum, qui supersunt crassitudinem, occasionem præbent.*

MESVE.

CATAPOTIA ex halicacabo a nobis inuẽta, ad febres diuturnas ex humoribus varijs ortas, obstructionem hepatis soluunt, & inde ortum dolorem, & incipientem hydropem. Recipe absinthij, & succi eius, & succi cupatorij, aloes, myrobalanorum flauarum, mastiches, croci, rhabarbari, cancami loti, asari, anisi, † casiæ, seminis fumariæ, ana drach. ij. hieræ picræ drach. iij. confice cum aqua solani. Da a drach. j. ad aur. j. & semissem. Si autem tussis est cum febre, pone venarum glycyrrhizæ pondus dimid. ad omnia.

Pilu. de Alchechengi.

† Ligneæ vt prius.

B PILVLAE Alchechengis, a practicis magistraliter habentur in vsu, sunt tamen vtilitatis, & efficaciæ quasi consimilis cum pilulis de rhabarbaro antedictis, conferunt enim soluendo materias crassas, & subtiles facientes febres chronicas, conferunt etiã dolori hepatis facto a materia pungitiua, siue ventositate extendente, eleuata materia crassa phlegmatica. Conferunt etiam principio hydropisis soluendo aquam citrinam, & hepar confortando, & dosis est dr. j. s. Reci. raued. casiæ. scilicet ligneæ, hieræ picræ, solatri, quod idem est, quod alchechengi, & est frigidæ, & siccæ complexionis vltra secundum. CHR.

ADDITIO.

Hæ pilulę interdum habentur in vsu, & sunt ex in C uẽtione ipsius Mesue. Sed hic cadit dubitatio similis ei, quæ occurrit in diacurcuma, quia licet in his pilulis nõ ingrediatur alchechengi, dicuntur tamen pilulæ de alchechengi secundum quosdam a compositore, vel quod vitio scriptoris descriptio non est integra, vel potius, & melius, quia cõficiuntur cum aqua solatri, quod est species alchechengi. CHR.

NEc hæc sunt in communi vsu. Cassiam fistulam.) Intellige, vt supra, ligneam. Et si est tussis cum febre. Nota hanc mixtionem in tussi, quam potes in aliis quoque pilulis facere. MAN.

SOLANVM id, cuius aqua, aut succo vult comprehendi, sunt qui putant esse halicacabum solani speciem, & inde nomen his impositum: alioqui halicacabum non reciperent, nisi male halicacabũ omissum causaris, aut titulum corruptũ pro alchindi, vel alio. SYL V.

D EX halicacabo. *Vesicarij solani, quod alchechengi vocant, fructum aperiendo, detergendoque efficacẽ esse norunt, qui ad renum dolores experti sunt, recte ergo ad propositos hic affectus, qui ex obstructione ortum habent, huius solani aqua ideſt succo reliqua cogit, est autem baccarum sumendus succus, vt quarum præcipue ea est vis aperiendi, quæ etiam lentore suo ad cogẽda reliqua sunt opportunæ. Subdit autem ad postremũ hic author, si coniuncta sit febri tussis, glycyrrhizæ venas addendas dimidio pondere omnium, quo loco quid per venas glycyrrhizæ velit, non constat, eius profecto stirpis medicinæ nihil est præter radicem, vsui, radix vero præter medullam tota fibris, ac veluti venis contexta est crassioribus, an ergo neglecta medulla has fibras quærit? Non facile dixerim, nam non minoris ea pars vsus est, quam alia. Fortaſse ergo per venas glycyrrhizæ* COST.

eyrrhizæ totam radicem intelligit, ſubdit enim in memoriam, Arabibus venas interdum pro radicibus ſumi, vt in erythrodano, quod citrinas venas vocat Aui. Sed ſiue totam radicem, ſiue eius partem hoc loco ſumas, parum intereſt.

MESVE.

℞ Bedegar. ℞ drac. viij. ℞ drach. ſ.

CATAPOTIA Philagrij ad febres antiquas. Recipe trochiſcorum diarhodō, troch. de rhabarbaro, ana dr. iiij. ſucci eupatorij, † ſpinæ albæ, ana dr. ij. abſinthij, dr. j. & ſemiſſ. myrobalanorum flauarum, ſeminis caſſuthæ, turbith, ana drac. iiij. agarici, aloes, ana † dr. viij. ſalis Indi † drac. j. & ſem. confice cum aqua fœniculi. Da drach. ij.

MAN. BEDEGAR) Id eſt, ſpina alba, vt ſuperius diximus. Satis leniter purgant.

COST. PHILAGRII. *Caſſutha, cuius tum hic, tum ſæpe alibi meminit, duplicem palato ſaporem offert, amarum, & aſtringentem, vnde, & duplicem vim imo contrariam illi Arabes tribuunt, vt legere eſt in Serapione: vt amara eſt, ſtrenue detergendi atque obſtructiones aperiendi, imo, & vrinas pellendi, & bilem purgādi, vt aſtringentis vero eſt ſaporis, viſcera corroborandi, quo fit, vt recte ad antiquas febres huc cum alijs veniat, quāquam autem eius ſemini præter reliquas illius ſtirpis partes priuatim nihil tribuunt, efficacius tamen id alijs eſſe partib. veriſimile eſt, quib. præſtat ſapore.*

MESVE.

℞ drach. iij.

CATAPOTIA Inda Haly ad affectus melancholicos, cancrum, elephantiam, alphos nigros curatu difficiles, melancholiā morbum, & inde ortū timorem (& mœrorem,) quartanam, icterū ſplenicum, ſplenis dolorem. Recipiunt myrobalanorum nigrarū, ellebori nigri, polypodij, ana dra. v. epithymi, ſtœchados, ana drac. vj. agarici, lapidis cyanei loti, colocynthidos, ſalis Indi, ana † drac. iiij. ſucci eupatorij, ſpicæ, ana dra. ij. caryophyllorum dr. j. hieræ picræ drach. xij. fiat maſſa cum ſucco apij. Dantur a drachmis duabus vſq; ad aur. ij. cum aqua caſei. Salubria ſunt, experta.

CHR. HAE pilulæ interdum in vſu habentur. Et dixerunt quidam, quod dicuntur Indę, quia in India magis in vſu habentur, quam in alijs partibus. Alij dixerunt, quod dicuntur Indę propter ſal Indū, quod recipiunt: & per ſal Indum intellige ſal nitrū: ſed cum caremus eo, ſapientes volūt, quod loco eius ponamus ſal rubeum, quidam ponunt zuccharum candi, ſed non eſt ei proximum, vt eſt ſal rubeum.

MAN. HIS communiter vtimur in atra bile purganda. Lapidis Lazuli, ideſt, Cyanei. Loti.) Toties, vt nullū amplius, vel ſaporem, vel odorem in aqua relinquat. Do ſis Satis, vt vnica drach. detur.

SYLV. HVMOREM melancholicum, & melancholiam vſtam purgant. Icterus ſplenicus eſt, qui niger Galeno dicitur in 6. loc. affectorum, quod ſplenis vitio fiat: fędos, & pallidos co lores in puellis nubilibus, præſertim, vulgo appellamus, licet etiā viros occupet. Indæ autem vocātur, vel quia in India celebrentur, vel a ſale Indo, qui niger eſt, eiusque loco ruber vtendus eſt, nō ſaccharum candefactum. Idem pollicentur pilulæ fumariæ Auicennæ: ad pruritū enim, ſcabiem, & affectus alios ab vſta materia natos valent: recipiunt autem myrobalanorum citrearum, cepul. Indarum, ſcammonij, ana drac. v. aloes, drac. vij. tere omnia non multum ſubuliter: aqua fumariæ irrorata inſola ad mediocrem ſiccationem: ſecundo, & tertio idem fac: poſt ſicca perfecte, & repone.

INDA. *In lapide cyaneo nullum, vel ſaporem, vel odorem obſeruamus, quare ipſius abluendi terminum non ſtatuerim cum Manardo, vbi ſaporem, odoremque nullum in aqua reliquerit. Quod ſi tamen ſaporis, odoriſque aliquid habet, & obiecta aqua, ex qua abluitur ſolum id ſeruandum eſt, quod illorum eſt expers, ſolæ etiā lapideæ partes ſeruabuntur facultatum cyanei lapidis expertes. Rationem ergo eam parandi huius lapidis ſequi ſatius puto, quam in ſuperioribus proponebam.* COST.

MESVE.

℞ Pil. alhandal. Herm.

CATAPOTIA Hermetis ex trochiſcis colocynthidos, ad cephalæam, & hemicraneam difficilem, & affectus neruorum, & iuncturarum. Recipiunt trochiſcorum colocynthidos, drac. xij. hieræ drac. vij. maſtiches drac. ij. ſalis gemmæ aureum vnū, ladani boni vnc. j. omnia præter ladanum, & maſtichem tere, & cribra, maſtiche vero pulueretur cum pauco oleo nucum, quo ſpecies tritæ illinātur: deinde cum ladano miſceatur in mortario piſtillo calido, fiant catapotia craſſa. Da a drach. ſemiſſe ad drach. j.

NONNVLLI eas parant, ſed pauci vtuntur, quum tamen efficaces ſint in pituita educenda. MAN.

HERMETIS. *Quid velit, quum maſtichen cum pauco nucum oleo duci in pulverem iubet, obſcurum eſt, quum enim, quæ terenda ſunt, quam ſiccisſima eſſe oporteat, vt partes a partibus ſeparentur, oleum humore, & lentore ſuo eas cogit, non autem ſeparat. An ergo diſſolutionem intelligit? ſolent enim oleo diſſolui lachrimæ. At non erat, vt duci in pulverem diceret, vult fortaſſe leuiſſime tantum inungi piſtillum oleo, ne mortario inhæreat: Aut diſtincte legendum, terendam maſtichen: tum addito illi pauco nucum oleo, illinendas (vt ait) ex eo ſpecies tritas, per illitionem intelligendo non earum ſpecierum coagmentationem, ſed aſperſionē tantum quandam: cogendi enim ſunt poſtea ex ladano, ſic vero legendum eſſet (maſtiche vero pulueretur, & eo cum pauco oleo nucum ſpecies tritæ illinantur.) Sed quocunque pacto legas, tribus hiſce modis vſurpari hoc in loco maſtichen tuto poſſe exiſtimo, vel diſſolutum ex oleo nucum, vel eo artificio in pulverem ductā inuncto antea leuiter piſtillo, vel tertio ſi poſtquam in pulverem duxeris maſtichen, olei parum addas. Vt vero hoc loco, oleum quærat, cauſam puto, vt trochiſcorum colocynthidis, hieræ, & ſalis acrimoniā molli hoc liquore obtundat, deligit autem oleum nucum, quod attenuandi, diſcutiendique, vi efficax, trochiſcis hieræ, & ſali vires (quod ad hoc pertinet) diſſimiles non habet: creditur vero præterea neruoſis partibus amicum, ad quarū commodum ſua hæc catapotia hic cōmēdat. Ad-* COST.

duntur

duntur hic rursum mastiche, & ladanum ad dictorum medicamentorum frenandam violentiam, atque ad viscera roboranda. Notandum hic rursus, quod (vt in aggregatiuis quoque nuncupatis antea) crassas fieri pilulas iubet, quo ducta in ventriculo diuturniori mora, à longinquis partibus cerebro neruis, atque articulis valentius trahant.

A trahunt, & soluunt materias contentas in iuncturis, in cerebro, & membris neruosis. Communis tamen vsus ipsarum, est in fine dictarum ægritudinum neruosarum, & maxime in paralysi, & in podagris longi temporis, & ægritudinibus similibus est communis vsus ipsarum, & dosis est drach. cum conditionibus obseruatis prædictis superius assumptis.

MESVE.

CATAPOTIA ex sarcocolla alba sunt, pituitam vacuant, ob id pituitosis affectibus commodant. Recipiunt sarcocollæ drach. iij. turbith drach. iij. colocynthidos drach. j. & semissem, zingiberis tantundem, salis gemmæ drach. j. dissolue sarcocollam in aqua rosata, hisque comprehende. B

MAN. Ego nunquã his vsus sum, nec vidi medicum vtentem.

SYLVII. VIOLENTER pituitam, crassam, & lentam trahunt, parum tuta vsu, nisi parua dosi in valentibus, & cum alijs mista: descripta sunt etiam in simpl. eap. de sarcocolla.

COST. SARCOCOLLAE. *Si sarcocolla, vt Mesue lib. simpl. testatur, ad crudam ex cerebro, neruis, articulis, thorace, pituitam educendam vtilis est, non immerito ad senij affectus vsque adeo probatur. Duo tamen illi insunt vitia, tarditatis, & imbecillitatis in agendo, quæ corrigi docet Zingibere, ac cardamomo. Quare quod catapotia ex sarcocolla hoc loco posita. lib. simpl. Halyseni ascripta, violenter trahant (quod quidam aiunt) aliam habet causam, nempe non vllum sarcocollæ vitium, sed potius (vt puto) omissam colocynthidis castigationem, quæ vim suam cohibentibus eget, quam excitare, & zingiber, & sal gemmeum potest. Itaque si quis trochiscis colocynthidis antea descriptis hic vsus fuerit, mitius euadet medicamentum. Aliquid tamen adhuc in his desidero, quod ventriculi subuersionem, flatulentiamque à turbitho excitatam dissoluat, quod licet zingiber aliquo modo præstet, si tamen in aqua rosacea, qua dissoluenda est sarcocolla, mastiche aut caryophylli antea macerentur, fore arbitror, vt citra eam violentiam munus suum hæc obeant catapotia, drach. j. pondere assumpta, quam tantopere nonnulli verentur, vt eorum vsum prorsus damnent.* C

MESVE.

CATAPOTIA Fœtida maiora, vacuant pituitam, crassam, crudam. ob id conferunt affectibus inde natis, arthriridi, podagræ, gonagræ, dolori spinæ, & aliarum iuncturarum, ventriculi, colico, alphis, elephantiæ, albaras. Recipiunt sagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, colocynthidis, rutæ agrestis, aloes, epithymi, ana drach. v. hermodactylorum, †esulæ, ana drach. ij. scammonij drach. iij. cinnamomi, spicæ, croci, castorij, ana drach. j. turbith drach. iiij. zingiberis drach. j. & semissem, euphorbij drach. vnius partes duas, dissolue lachrymas aqua porri, & finge massam. Dabis drach. † duas. D

†alsebrã.

† vnc. iij. sufficit.

CHRI. PILVLAE fœtidæ maiores potenter soluunt materias phlegmaticas crassas, & viscosas, vnde at-

ADDITIO.

Hæ pilulæ dicuntur fœtidæ, quia fœtidos, & corruptos humores educunt: vel dicuntur fœtidæ, quia quædam fœtida ingrediuntur.

HARMEL.) Audi, vt supra, speciem rutæ syluestris, Da drach. j. satis enim potentes sunt. MAN.

CATAPOTIA hæc arthritica δυσάρτια, pituitam crassam, à cerebro, iuncturis, & partibus alijs remotis trahunt, vtenda potius in fine morborum pituitosorum, vt paralysis. Dantur drach. j. Fœtida vocantur, quod castorium, rutam agrestẽ, & liquores graueolentes recipiant potius, quam quod putres humores vacuent. SYLVII.

FOETIDAE maiores. *Maximi profecto hæc catapotia sunt vsus ad propositos affectus. præter quos in excitandis quoque muliebribus mensibus, educẽdisque putribus earum partium succis præstare, quotidiano vsu docentur. Neque autem quia valentissimæ sint, damnandus est Mesue ea pondere drachmarũ duarum exhibens: id enim in robustiori corpore non excedit modum. Tu vero si castigatiora hæc velis, sagapenum, ammoniacum, opopanaca, reliquaque hic purgãte vi prædita, antea correcta assumito, fietque, vt tutissime præscripto etiam à Mesue pondere, mediocri habitu, & vi præditis corporibus possint exhiberi.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA Fœtida minora idem pollentia. Recipe sagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, myrrhę, ana drach. v. turbith, drach. x. colocynthidos drach. vj. fiant vt priora. Da drachmas duas.

PILVLAE fœtidæ minores non sunt consolatæ sicut præcedentes, ideo vsus earum non est sic conueniens sicut præcedentes, quia maioris periculi. & vsus earum est vsque ad scrup. ij. tamen in quibusdam robustis, & fortibus possunt exhiberi, drach. j. alijs conditionibus obseruatis, &c. CHRI.

Minus validæ sunt prioribus. MAN.

QVod paucioribus constant simplicibus, minora dicuntur, tamen minus tuta sunt, quàm priora, quia minus correcta sunt simplicia: fortibus dari possunt à script. duobus, ad drach. j. SYLVII.

FOETIDAE mino. *Vtere hic quoque his simplicibus castigatis, & erũt tutissimi vsus, eo etiam pondere, quod præscribit Mesue in robusto corpore.* COST.

CATAPOTIA Sagapeni pituitam lentam purgant, ob id iuuant paralysin, spasmum dolorẽ iunctarum, dorsi, podagram frigidam. Recipe sagapeni, ammoniaci, bdellij, opopanacis, aloes, castorij, rutæ agrẽ-

ſtis,ana drach. ij. colocynthidos, drach. iij. Fac E
maſſam cum aqua porri.

CHRI. ISTAE pilulæ, ſunt principaliter ſolutiuæ materierum phlegmaticarum craſſarum, & viſcoſarũ à cerebro, & nucha,& alijs membrisneruoſis:& conueniunt doloribus iuncturarum, & ad paralyſim,& ad ſpaſmum, præmiſſa tamen digeſtione materierũ, & doſis eſt ad drachm.j. Tutius tamen eſt ab eis abſtinere, & vti pilulis fœtidis maioribus dictis ſuperius. Pilulæ cochiæ communiter non reperiuntur poſitę in antidot. Meſue, ſed earum deſcriptio ponitur inferius in ſuo de appopriatis. cap. de cura ſodæ frigidæ. Ponitur etiam ipſarum deſcriptio conſilio Almanſoris ca. de dolore capitis à materia frigida, & hæc eſt deſcriptio, quæ communiter habetur in vſu, & ſic vbique præparatę reperiuntur. Recipe puluerisF hieræ picræ Gal. drach.x. colocynthidis drach.iij. & tertiam partem drach.j.ſcammoneę drach.ij.s. turbith, ſtœchados ana drach.v. confice cum ſucco abſinthij,& doſis earum cõiter eſt drach.j.Iſtę pilulę efficaciam magnam habent in ſoluendo materias frigidas, phlegmaticas, in capite contentas. vnde ſumme conueniunt ſodæ, & dolori capitis facto à materia frigida phlegmatica,& etiam conferunt paſſionibus frigidis materialibus membrorum neruoſorum, & vſus earum eſſe debet poſt digeſtionem.

Quod de pilulis cochijs agat hoc loco interpres de iſtis aliquid fuiſſe à Meſue ſcriptũ admonemur, quod interciderit. Pilulæ cochiæ vſuales.

MAN. Neque his vſus ſum vnquam.

SYLVII. CATAPOTIA cochia pituitam à cerebro,& alijs neruoſis vacuant: ob id conferunt dolori capitis frigido,ſeu pituitoſo: ſic à Meſue deſcribuntur in praxi: recipiunt pul. hieræ picræ G
Galeni drach.x.colocynthidos drachm.iij. & etiam partem drach. j.ſcammonij,drach.ij.& ſemiſſem: turbith, ſtœchados,ana drach. v.cum ſucco abſinthij forma:dantur drachm.j. Adſcripſimus his, quod vſu ſint frequentia, Catapotia Galeni ex aloe idem præſtantia. recipiunt colocynthidos, & ſucci abſinthij,ana partem vnam. aloes,ſcammonij,ſingulorum partes ij.maſtichen Chiam,& bdellium. ante etiam miſcebat Gal.ſed poſtea ſuſtulit.Dat vndecim ciceris magnitudine adoleſcenti bene habito. Paulus autem lib.7. medullæ colocynthidos,aloes,ſucci abſinthij,ſingulas partes: ſcãmonij partes ij.miſcet, ac fingit κόκκια, hoc eſt, granula erui magnitudine,datque vndecim: vulgo pilulæ cocchiæ dicuntur. Aliter Raſis,Gradi,Nicol.componunt. Galen.item lib.5. methodi ad varias excrementorum ſpecies pilulas ſuas cõmendat ex aloe,ſcammonio, colocynthide, agarico, bdellio, gummi Arabico, non adſcripta ſingulorum menſura.

PITVITAM craſſam, lentam, expulſioni paratam, à cerebro, ſpina,& alijs partibus neruoſis potenter educunt drach.j, tutiora tamen ſunt fœtida maiora.

H

COST. SAGAPENI. *Sperare ex his quoque licet ad frigidos affectus propoſitos,non minorem,quam ex fœtidis vſum, eum vero etiam non minus tutum ſi ex caſtigatis ſimplicibus conficiantur.*

MESVE.

CATAPOTIA Euphorbij, pituitam frigidam, crudã, ad neruos fluentem vacuant, ob id conferunt paralyſi. Recip. euphorbij, colocynthidos, agarici, bdellij, ſagapeni, ana drachmas ij. aloes drach.v. finge cum aqua porri. Dantur à drach. ſemiſ. ad drach.j.

ISTAE pilulæ raro habentur in vſu,licet prępara- CHRI.
tæ reperiantur. Inducunt enim violentiam magnam ex earum potentia, & acuitate in ſoluendo phlegma frigidum,& viſcoſum, quod eſt cauſa mollificationis,& paralyſis. vitandæ ſunt ergo,niſi in caſu magnę neceſſitatis, & in corporibus robuſtis,& fortibus. & doſis ipſarũ eſt à drach. 5.vſque ad drach. j.Euphorbium eſt gũmi calidum, & ſiccũ in quarto.

VALIDÆ ſunt in articulorum affectibus à pitui- MAN.
ta factis.

NON vtenda niſi in neceſſitate magna, idque in robuſtis. SYLVII.

EVPHORBII. *Licet Meſue euphorbium vltra* COST.
trium ſiliquarum pondus non propinet: Dioſcorides tamen ad drachmam integram progreditur. Quare quum ex horum ſerie,quæ ad hęc conficienda catapotia ſumuntur,quædam drachmarum duarum pondere tuto ſumantur,vt agaricus, quædam trium,vt aloe,reliqua vnius,vt colocynthis,& ſagapenum: quãdo huc etiam accedunt bdellij drachmæ duæ, quæ prædictorum vim retundunt,vt in his exhibendi minus ſimus meticuloſi, & excedere drachmam audeamus,ſuaderi videmur. At non temere agendum. Quod hic magis verẽdum eſt, euphorbium eſt. id tamen ſi vel oleo amygdalino, vel citro caſtigatum ſumatur: ad hæc autem colocynthis, agaricum,ſagapenum,aloe antea correcta ueniant: tutiſſima hæc & ualentiſſima ſunt futura ad frigidos affectus propoſitos,in frigidis præſertim tẽporibus,& corporibus. alioqui puellam noui,quę quum illi in collo tumeſcerent ganglia,aſſumpto ad grana tria euphorbio, aluus leuiſſime,& citra euidentem noxam omnem,magno autem in diſcutiendis ganglijs fructu ſubduceretur.

MESVE.

CATAP. ex Rhabarbaro alia ad hepatis,& lienis obſtructionem,& hydropem. Rec. rhabarbari drachmas vij. ammoniaci, ſagapeni, bdellij, ana drachm.x.cancami, drach.viij. opopanacis drachm.iiij. † thymeleæ,gummi,ana drach.iiij.turbith,drach.x. ſpicæ, polij, aloes, ana drachm.v. maſtiches drachm.ij. myrobalanorum flauarum drach.x. diſſolue lachrymas vino,& forma. Dantur drach.ij. cum aqua caſci. *Mezereon.*

LICET Raued.idem ſit quod rheon barbarum,pilu MAN.
læ tamen hę longe efficaciores ſunt,quã quæ de Rha barbaro vocantur. Doſis tamen trãſcendat drachmam.

CATAP. Imperialia his affinia, bilem,& pituitam ex nutritorijs partibus vacuant. Rhabarbari vnc.j. aloes,vnc.ij.turbith,agarici,folliculorum ſenæ, quinque myrobal. cinnamomi,ąmomi,cardamomi,caryophyllorum,zingib.macis,nucis moſchatæ,zedoariæ,cubebæ,xyloaloes,croci,aniſi, maſtiches,ſpicæ nardi, mellis aerij,ana ſcrup.j.cum ſyrupo roſato,aut violato. SYLVII.

EX rhabarbaro. *Quum purgantium, quæ huc ve-* COST.
niunt,ſummæ doſes ſint ferè vna ſupra quadraginta,rhabarbari tres,ammoniaci, & ſagapeni ſimul viginti, opopanacis quatuor, mezerei quatuor, turbithi quinque, myrobalanorum quinque: reliquorum vero, quæ non purgant drachmæ triginta ſex, profecto cur ſupra drachmæ vnius pondus offerre non licet, non apparet. Namque diſſolutis lachrymis vino, & collectis in paſtillum vnum omnibus, vt collecta illa duas

ſupra

supra octoginta drachmas pendeant fore arbitror. atque ita vt tuto hæc drachmarum duarum pondere sumi possint, ex Mesue instituto, præsertim cum sero, quo eorum vis quodammodo diluitur.

MESVE.

Pil. de Mezereon.

ATAPOTIA ex Thymecla, seroſum excrementum valenter purgant, ſeu aquas. ob id hydropem iuuant. Recipit foliorum † thymelææ aceto infuſorum, & ſiccatorum, drachm. v. myrobalanorum flauarum drachm. iiij. cepularum, drachmas iij. forma cum manna, & tamar Indis, aqua intybi ſolutis.

Mezereon.

CHRI. PILVLAE de Mezereon, ideſt de laureola. ſunt conuenientes principaliter ad ſoluẽdum aquam citrinam. vnde communiter ab omnibus medicis dãtur in cura hydropiſis aſcitis. Et doſis cõmuniter eſt à drach. j. vſque ad ſcrup. iiij. obſeruatis cõditionibus.

ADDITIO.

Hęc deſcript. pilularum communiter in vſu habetur. idem Meſue ca. de Mezereon hanc eandem habet deſcript. Et dicuntur de Mezereon, quia ingreditur plus de Mezereõ, quam de alio ſimplici. Chriſtophorus de Honeſtis in præſenti commento habet Mezereon, ideſt laureolã, quod falſum eſt, vt dictũ eſt ſupra in confectione almezereon. Serapio in proprio Antidot. habet duas deſcript. pilu. de mezereon, quæ non ſunt eædem cum iſta.

SYLVII. DANTVR à drach. j. ad ſcrup. quatuor in aſcite. Valide enim purgant aquas: tutius autem rhabarbaro, aut catapotijs rhabarbari miſcentur.

COST. EX Mezereo. *Mezereon Meſue, vt lib. ſimplicium in ſerie eſt lactęſcentium plantarum, in qua non eſt thymelæa: quid autem ſit, adhuc nihil habemus certi. Si cui animus fuerit thymelæa pro illa vti, non improbo. probat enim euentus eſt illam ipſam ſeroſos humores euacuare, quos in propoſitis affectibus euacuare opus eſt. eorum autem gratia non adduntur hoc loco myrobalani, vel manna, vel tamarindi, qui id humoris genus non educunt, ſed ad iecoris robur, quod alioqui plantis huiuſcemodi lac ferẽtibus, & acribus lędi ſolet.*

MESVE.

Pil. lucis maiores.

ATAPOTIA optica maiora, viſum roborant, & augent, excrementa vacuant, corpus ſanum ſeruant ſumptis his, à cibo abſtinere eſt neceſſe, Recip. roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis moſch. ſpicæ, epithymi, carpobalſami, xylobalſami, ſeſeleos. ſem. rutæ, ſchęnu anthus, aſari, maſtiches, caryoph. cinnamomi, aniſi, fęniculi, apij, caſię, croci, macis, ana drach. ij. myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, belleric. embli. rhabarbari, ana drachm. iiij. agarici, ſenæ, ana drachm. v. euphragiæ, drach. ſex, aloes pondus omnium. comprehende ſucco fœniculi. Dantur à drach. ij. ad drach. iij.

† drac. viij.

A DE iſtis pilulis ponuntur duæ deſcriptiones, & iſta prima eſt illa, quæ communiter magis habetur in vſu, & vbique magis præparata reperitur. Summe conueniunt ſoluendo ſuperfluitates, maxime phlegmaticas contentas in cerebro, & ſunt conſeruatiuæ virtutis viſiuæ, & curatiuæ ęgritudinũ oculorum, quæ fiunt à materia frigida. Et vltra virtutem ſolutiuam, quam habent, ſunt confortatiuæ prædictæ virtutis viſiuæ, ſpiritus viſibiles multiplicãdo, & eos claros, & peruios faciendo. Et doſis eſt drachm. j. s. Recip. ſileris, ſcilicet montani, caſiæ ſcilicet ligneæ, & reliqua ſunt nota. CHRI.

HAS ego roborare conſueui, in pituita quidem educenda cum cochijs, in bile cum aureis. Minores magis reſpiciunt atram bilem, quàm maiores. MAN.

B PITVITAM à cerebro, & oculis vacuant, ob id oculorum morbos inde natos curant: ad hæc viſorium ſpiritum roborant, augent, puriorem reddunt, ſic viſionem iuuant. Optica id eſt viſoria, ſeu cum vulgo, lucis inde dicta. Hæc roborat Mana. in pituita educenda cochijs: in bile, aureis pilulis. SYLVII.

LVCIS maiora. *Quod nunc Venetias fertur pro xylobalſamo, ſapore, odoreque non diſſimile vero balſamo, quod apud me eſt, ego quidem libenter vtar, pro eo tamen ſi quis violæ albæ radices Galeno ſubſtitutas malit, non erunt hæ inutiles, neque alijs multis hoc loco ſumptis in aperiendo, & attenuãdo diſſimiles. Euphragia autem, cuius meminit, nunc vulgo eſt nota, licet Græcis intacta, ad caliginem oculorum commendatur. quod tamen intelligendum vbi is affectus frigidam cauſam ſequatur. calefacere enim & ſiccare obſeruatur. ſic Vinum à Villanouano paratum, iniecta in muſtum euphragia multis contulit: alijs non contulit,* C *vbi præſertim ex ſpirituum inopia vitium eſt: cum qua ſiccando abſumendoque eorum materia, auxiſſe affectum obſeruatum eſt.* COST.

MESVE.

ATAPOTIA optica minora idẽ pollentia. Recip. xylobalſami, carpobalſami, ana drach. j. chelidonij, drachm. v. roſarum violarum, abſinthij, euphragiæ, ana drach. iij. ſenæ, epithymi, myrobalanorum flauarum, cepul. Ind. bellericarum, emblic. agarici, colocynthidos, ſchœnu anthus, lycij, lapidis cyanei, ana drachm. ij. & ſemiſſ. aloes, pondus omnium. finge cum ſucco fœniculi, aut chelidonij. D

PILVLAE lucis minores etiam præparantur, & habentur in vſu, non tamen ſicut prædictæ, & in operatione quaſi conueniunt cum illis. Et doſis eſt ſicut illarum, attamen iſtæ minores, ſunt plus ſolutiuæ materiæ melancholicæ, quam phlegmaticæ, ſed maiores magis ſoluunt phlegma, & minus melancholiã. & cum hoc plus, vel magis ſunt cõfortatiuæ cerebri, & inſtrumentorum ſenſuum. CHRI.

MINORA hæc ſunt vocata, quod paucioribus conſtant ſimplicibus, viribus enim valentiora ſunt prioribus. præſertim ad purgandum melancholiam magis, quàm pituitam: cum illa contra pituitam potentius purgent, quam melancholiam. SYLVII.

LVCIS minores. *Chelidonium vſque adeo cõferre oculis creditur, vt hirundines pullis ſuis quibus* COST.

expuncti ſint oculi eo reſtituere viſum vulgata ſit opinio. quod tamen neque experimentum probat, neque dictat ratio. quum enim hæc vehementer deſiccet, quomodo effuſum pungendo ex oculis humorem reſtituat? Non negarim tamen frigidis oculorum affectibus prodeſſe, vt tamen etiam priuatam aliquam illi ipſi vim ineſſe non negem, qua oculis ſit ex vſu. Sanè autem quum Dioſcoride admonente, & radix, & folia, & caulis, & planta tota vſui ſit, quànam hoc loco vtaris parte, nihil intereſt. chelidonij tamen abſolutæ nomine folia ſunt ſumenda. At vero quia hìc etiam lycij meminit, pro eo nunc Venetias nigræ quædam afferuntur offæ, non ijs tamen notis omnibus inſignitę, quas in probatiſſimo Dioſcorides deſiderat. In lycij autem etiam legitimi, ſi quando ad manus venerit, vſu, ſuſpicari licet, ne temere ad oculorum affectus illud ipſum abſolute vſurpetur. non enim id, ſed quod ſpumoſum in ſummo fluitat dum lycium coquitur, oculorum ait medicinæ ſeruandum: reliquo in alijs vtendum. At licet ſpuma lycij, non lycio ſit ad oculos opus, vbi tamen legitimum occurrerit lycium, nouo fortaſſe artificio nouam ſpumam parare poterimus, ſi non æqualem viribus legitimæ ſpumæ, non tamen diſſimili facultate. contuſo enim lycio, & aqua diebus aliquot madefacto nobis quoque licebit ipſum coquere, & quod ſupernatarit ſpumoſum colligere ad oculorum medicinam. Nunc autem, quando lycij ſpumam nõ habemus, in oculorum affectibus, in quibus aſtrictione ſit opus, non negarim ſylueſtrium prunorum, liguſtri, aut rhus ſuccum fore ex vſu, ſed amurcam, quam vetuſtiſſimam, quæ olei (oculis natura aduerſi) pinguitudine ſit expers, cupreo vaſe, vt docet Dioſcorides, ad mellis conſiſtentiam cocta, maxime vterer. at ſi non aſtrictione, ſed deterſione ſit opus, hiſce, vt quæ non detergant, ſynceris non vtar, ſed cum ſaccharo albo commiſtis. At vbi aſſumendum eſt lycium, non etiam foris admouendum, dimiſſa amurca, in illius locum prunorum ſylueſtrium, & rhus ſuccum ſemper proponam. quamquam non ſatis video quid in oculorum affectibus aſſumptum lycium, aut reliqua hęc præſtare poſſint, niſi forte largiſſime ſumpta, dum tenuiores humores craſſiores reddẽdo, ne in ſuperiores partes ferantur, efficiunt, conferre eo nomine exiſtimemus.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica cerebrum, & ventriculum corruptis humoribus purgant, ventriculum roborant, coctionem iuuãt, appetentiam excitant. Recip. hieræ picræ drachm. x. trium myrobalan. abſinthij, ana drachm. ij. maſtiches, aniſi, bellericarum, emblicarum, agarici, ana drach. iij. & ſemiſſem, zingiberis drach. ij. caryophyllorum, ſalis gemmæ, ſchœnu anthus, ana drach. j. turbith drach. xij. confice cum ſucco abſinthij. Da drach. ij. vel iij.

CHRI. PILVLAE ſtomachicæ ſtomachum, & digeſtionem confortant. & ſuperius poſita eſt deſcriptio pilularum ſtomachicarum, quæ communiter ſunt in vſu. verum hæ huæ deſcriptiones modicum differunt in virtute, & operationibus. Iſtæ enim purgando humores putridos, & corruptos contentos in ſtomacho ipſum ſtomachum confortant, virtutem digeſtiuam vigorando. Et conferunt ægritudinibus frigidis cerebri materialibus. Et doſis communis earum eſt drachm. vna, licet poſſit dari drach. j. s. obſeruatis conditionibus, &c.

POSSVNT dari tantum à drach. j. ad drach. j. & dimidiã, vt prædicta: nam corpora regiones frigidas habitantia, quia pituitoſa, alba, mollia, minus valẽtia ferunt medicamẽta: quàm corpora nigra ſicca, dura, regiones calidas, vt Ægyptum, Æthiopiam colentia, Gal. in li. c. ph. g. Catapotia autem ex puluere ſolius hierę picræ Gal. cum mello roſato, vel ſyrupo roſ. vel alio formata idem poſſunt quod hiera ipſa, & ad drach. ij. ſumi poſſunt. Catapotia Rufi ex aloes vnc. ij. croci, myrrhæ, ana vnc. j. cum vino albo aromatico, vel potius ſyrup. limonum, vel ſucco citrei formanda, illis proxima ſunt viribus. Pro croco autem ammoniacum thymiama miſcet Paul. lib. 3. c. de peſtilentia ex Rufo. Sunt enim contra peſtem ſalubria, præſertim additis vnc. ij. boli Armenicæ & aloe, ſi æſtas ſit, lota, in aqua intybi, & roſarum. Nam ventriculum, inteſtina, meſaræum, hepar, cerebrum purgant humore putri, bilioſo, aut pituitoſo. Dantur mane ieiunis. drach. j. SYLVII.

STOMACHICA. *Quum medicamentorum, quæ hic ad purgandum ſumuntur, doſes ſint circiter decem, & octo, vniuerſa autem horum ſumma excepto ſucco abſinthij, quo cogenda ſunt, drachmas quinquaginta duas pendet, cur Syluius contra authoris inſtitutum, hoc ipſum medicamentum exhibendi modum preſcribat drachmæ tantum vnius cum dimidia, non video. Quod ſi quis in ſuis tantum regionibus hoc conſulere illum dicat, in quibus frigidiora, & pituita oppleta ſunt corpora: atqui eiuſcemodi corpora valentiorem ferre purgationem, quam calidarum regionum incolas, & ratio docet, quia viribus ſuperiores ſunt, qui frigidas colunt regiones, quàm qui calidas denſato corpore, contractoque ad interiores partes calore, non autem foras copioſius effuſo. & quia humores illis craſſiores ſunt, atque ad educendum ineptiores. docet vero etiam experimentum, quando frigidarum eiuſcemodi regionum homines ſtimmi, & præcipitato hydrargyro largius ſumpto non læduntur, vt læduntur noſtri. Quare in robuſtis corporibus cum cacochymiam, ſeruatis reliquis, quæ ſeruanda ſunt, ſi ea, quam Meſ. præſcribit, aut certe paulo inferiori menſura hæc catapotia exhibueris; nihil acceſſurum periculi exiſtimarem.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica alia idem pollentia. Recip. trium myrobalanorum, ana drach. iij. roſarum, maſtiches, ana drach. ij. cardamomi, ligni aloes, ſantali citrini, cubebæ, caryophyllorum, ſchœnu anthus, nucis moſchatæ, ana drachm. ij. rhabarbari vnc. ſemiſſem, turbith drach. vij. aloes pondus omnium, comprehende omnia vino odoro.

NON *ſunt hæc ſuperioribus multo inferiora, niſi forte in craſſa pituita detrahenda ſint illis minus valentia ob agarici defectum.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica alia nobis inuenta, ventriculum, & caput expurgant, quotis tempore ſumi poſſunt. Recip. turbith, drachm. x. maſtiches, drach. iiij.

roſarum

rosarum drachm.iii. aloes bonæ ad pondus omnium. comprehende succo absinthii.

CHRI. ISTAE pilulæ sunt mundificatiuæ materierũ crassarum contentarum in stomacho, & in capite, soluendo principaliter materias phlegmaticas, corruptas, & maxime subtiles, & aquosas. Et sunt pilulæ satis domesticæ. Et earum dosis est vsque ad drach.j.s.cum conditionibus obseruatis.

MAN. PRIMÆ pituitam purgant, & ventriculum roborant, secundæ bilem etiam purgant, tertiæ pituitam, quartæ inter omnes has sunt minus calidæ.

SYLVII. MATERIAM pituitosam, putrem, præcipue aquosam ex ventriculo, & cerebro vacuant à drach.j. ad drachm.j. & semissem.

COST. STOMACHICAE aliæ. *Quod hic sumi posse ait omni tempore difficile est. non enim constat, an omni anni tempore, an quauis diei hora: an quaque morbi ætate. Nullum profecto medicamentum omni tempore anni dari potest citra noxam: neque hoc ipsum, de quo agitur, æstiuis caloribus impune exhibueris ob aloen, cuius calorem nihil hoc loco temperat præter rosas: non etiam à cibo ob turbithum, cuius vis est, vt ventriculum molestę subuertat: non videntur etiam in omni morbi tempore sine iniuria capi posse, quando humores adhuc crudiores eductioni aduersantur. Cæterum, habenda est sanè ratio, & constitutionis anni, & horæ, & ætatis morborum: at vbi ventriculus tantum, & caput sine obseruatione febris, alicuius ve morbi grauis expurgandum est, si calidioribus etiam anni temporibus, habito tamen minus æstuosæ horæ delectu, hæc ipsa catapotia exhibueris, non puto erraturum. Licet enim ea caliditatis alicuius imprimere ventriculo vestigium possint, nõ id tamen supra modum insigne, tum, ob rosarum (si reliqua spectes) accessionem, tum quod dum biliosos succos aloes nomine educunt, afferre aliquod corpori vniuerso refrigerium possunt. Neque vero etiam caret hoc loco turbithum antidoto eius vitiũ castigante. mastiche enim & discutere flatus ab eo excitatos, & cum rosa maxima confirmare os ventriculi potest. illud autem obseruatum est, solidiora huius generis medicamenta, & ante, & post cibum non frustra sumi. Licet enim de non commiscendis cibo medicamentis disputatio sit grauis, tamẽ qui vnam ventriculi expurgationem, & alui deiectionẽ quærunt, non fallentur expectatione. ac si etiam est in nostro corpore vis discretrix, quam interdum Auerroes statuit, commodam illa, & medicamento, & alimentis distributionem faciet, vt ne alterum alterius occursu lædatur. alioqui, quamuis attractricem partium naturam refugere alimentum medicamentosa vi imbutum verisimilem habet coniecturam: non illam tamen cum alimenti indigentia, feriari credibile est, quin quod illi est opus, & quantumcunque vtile est, ex pessimo quouis exugat apparatu. At vero quum postremo, non omni morbi ætate hæc esse accommoda differebatur: annuo, si ex venoso genere vniuerso, atque ex corporis habitu trahendi sint humores, coctione esse opus. at qui in ventriculo quive in intestinis sunt, circa quæ vis medicamẽti magis viget: etiam non expectata coctione facile, atque impune educi quotidie obseruamus. vt propterea catapotia hæc omni tempore, & anni, & diei, & morbi (ita A vt diximus) sumi posse non temere hic author admonuerit, quæ deuorata sesqui drachmæ pondere vix ventrem trahendo excedunt. Quod si obijcias in longinquiores etiam partes eorum vim ferri, quãdo ad caput quoque expurgandum faciunt, admonente Mesue: consequentia id quadam fieri intelliges. dum enim prauis ventriculus succis expurgatur. ne ex ipso mali halitus efferantur in caput, etiam consequitur. Immo quum ex quacunque corporis parte fiat euacuatio, vniuersum corpus eiusdem euacuationis sit particeps, ita etiam expurgato ventre leui quouis medicamento, expurgari ipsum quoque caput, non est à ratione alienum.*

MESVE.

B CATAPOTIA stomachica alia, caput, & ventriculum purgantia. Rec.aloes, drachm. vj. mastiches, rosarum, ana drach.ij. compone cum succo solani.

HÆc ostendunt hieram picram Galeni tribus his simplicibus absolui posse, sed minus efficacem, vt ante docui. SYLVII.

STOMACHICAE aliæ. *Solani succum ventriculi ardoribus vtilem scribit Dioſc. Quare catapotia hæc inutiles ventriculi succos præsertim biliosos cũ refrigerio, aut certe cum temperie euacuare captę sunt. longe ab hiera Galeni diuerso vsu, quę non modo pituitam quoque ob asarum ex ventriculo purgare potest: sed cum ventriculi ipsius calore. ita vt hisce tribus absolui Galeni picra non possit, vt ait Syluius.* COST.

MESVE.

C CATAPOTIA alia ex trochiscis colocynthidis, efficacia ad affectus cerebri, neruorum, & iuncturarum pituitosos. Recip. trochiscorum colocynthidos, drachm. x. salis gemmæ, drach.j. ladani, drachm.xii. olei rosarum q.s.

HÆ minus calidæ sunt, quàm quæ iuxta Hermetẽ superius sunt descriptæ. MAN.

ALHANDAL. *Non incommode trochiscos colocynthidis cogit ladano, vt eius medicamẽti vis effera ladani glutino quasi cõpedibus quibusdam coerceatur. Sed est præterea ladanum pituitoso ventriculo commodum, quod calefacere, & desiccare potest. Sanè rosaceum quoque oleum hic exposcit, ad inungendum horum catapotiorum pastillum, ne arescat.* COST.

MESVE.

D CATAPOT. stomachica alia. Recipiunt myrobalanorum flauarum, aloes, turbith, ana drach.x. rosarum, spicæ, mastiches, drachmas ij. & s. anisi drachm.i. semis, salis Indi, croci, ana drach.i. misce cum succo absinthii.

NON multum differunt ab his, quæ tertio loco supra sunt scriptæ. MAN.

Hæc ob myrobalanos flauas, bilem flauam leuiter vacuant. SYLVII.

STOMACHICAE aliæ. *Non bilem modo flauã, vt ait Syluius, educere hęc poterũt propter citrinos* COST.

myrobalanos: sed etiam pallidam ob aloen, & eodem E
nomine serosam pituitam: ob turbithum autem, & sal
Indum pituitam etiam crassiorem.

MESVE.

CATAPOTIA ex Agarico, thoracem purgant pituita crassa, & putri. ob id antiquæ tussi, & asthmati conferunt. Recip. agarici, drachm. iij. radicis ireos, prasij, ana drachm. j. turbith, drach. v. hieræ picræ, drachm. iiij. colocynthidos, sarcocollæ, ana drachm. ij. myrrhæ, drachm. j. misce cum sapa. Da drachm. ij.

CHRI. ISTAE pilulæ conueniunt in passionibus capitis, F
& pectoris, euacuando humores crassos, & adhærentes. attrahunt etiam omnem materiam à iunctu-
ris. vnde conferunt peripneumonicis, asthmaticis,
tussientibus, &c. Et dosis earum est scrup. iiij. Earum
compositionem ingreditur radix ireos, faciés lilios cę
lestinos, & est calidæ, & siccæ complexionis in tertio
gradu, cuius succus summe confert hydropicis asci-
ticis, soluit enim aquam citrinam in copia magna, &
dosis eius est vsque ad drach. iiij. depuratus cum mo-
dico mellis, vel zucchari, spica, & cinnamomo. Et do-
sis est drach. iij. prædicti succi sic præparati cum drach. j. mellis, vel zucchari ad soluendum vsque ad iiij.
asellas. Et de tali potione potest exhiberi semel in se-
ptimana, præsuppositа semper virtutis constantia, &
debet assumi ab actuali caliditate de mane, sicut aliæ
potiones. & iam vidi solum cum hoc medicamine, & G
alio bono regimine in sex rebus non naturalibus plu
res hydropicos curatos esse.

MAN. HÆ vbique confectæ inueniuntur, & pectori sunt admodum vtiles. Auic. eas describit cap. de asthmate, sed non apponit myrrham.

SYLVII. TRAHVNT etiam à capite, & iuncturis, & peripneumoniæ etiam conferunt scrup. sine myrrha fiunt Auic. c. de asthmate.

COST. DE agarico. *Si agaricum, turbithum, & colocynthida correcta in his conficiendis catapotijs sumpseris, vt minus molesta, ita etiam reddes vtiliora.*

MESVE.

H

CATAP. ad febres biliosas, & morbos ex bile flaua, & sanguine natos. Recip. myrob. flauarum, & Indarum emblicarum, seminis fumariæ, cassuthæ, ana drachm. ij. foliorum ros. seminis citruli, rhabarbari, ana drachm. ij. (alij rhab. drachm. vj.) scammonij in cydonio cocti, drach. j. & semissem, (alij drachm. ij. & semissem,) succi eupator. succi absinthij, ana drachm. ij. agarici drach. ij. & semissem, hieræ picræ, drachm. viij. † mellis cum casia fistula, tamar Indis, & succo intybi misti q. s. Dantur à drach. ij. ad aur. ij.

† Mellis aggregationis casiæ fistulæ, & tamarindorum, & succi endiuiæ q. s.

MAN. NON est tutus earum vsus in febribus magnis.

AD febres cholericas. *Quæcunque prauos humo-* COST.
res ducunt, dum sanguinem excretis illis prauis puriorem reddunt, morbis itidem conferunt, qui à vitioso sunt sanguine procreati: at, qui a sanguinis absolute sunt redundantia, si ex euacuatione per medicamentum fructus aliquid sentiant, id per accidens est, nempe vt euacuationem illam perspiratus quoque vniuersi sanguinis sequitur, qui ad arcendam putredinem, labemque à sanguine momenti est multi. Atque hoc commune est omnium eorum, quę purgant priuilegium, priuatum vero ad morbos à sanguine vsum sola venæ sectio proprie affert. ita vt quod hic author ait conferre catapotia hæc ad morbos à sanguine, non satis assequar. non enim sanguinem hæc educunt. Ac vero quum hic ad postremum mellis, casiæ, tamarindorũ, & succi endiuiæ meminit, quibus cogenda sunt reliqua. quum vetusta versio habeat mellis, aggregationis casiæ fistulæ, tamarindorum, & succi endiuiæ, hunc aliud mel quærere non puto præter melleum liquorem, qui ex casia, tamarindis, & succo endiuiæ commistis prodit. Satisfacit profecto hæc melligo sine melle ad cogenda reliqua. atque id sonare, ea videntur verba, licet Syluius præter cætera mel quoque exquirat.

MESVE.

CATAPOTIA Diarhodon. ventriculum firmant, coctionem iuuant, oris odorem commẽdant. Recipe trochiscorum diarhodõ, absinthii, ana drach. v. summitatum schœnu anthus, mastiches, ana drachm. ii. salis Indi drachm. i. aloes bonæ pondus omnium, comprehende aqua foliorum citri.

PILVLAE Diarhodon, sunt domesticæ, & ma- CHRI.
gnæ securitatis in soluendo phlegmaticam materiam subtilem, ac etiam materiam cholericam, virtute aloes, quæ ingreditur compositionem ipsarum. cum hoc etiam sunt confortatiuæ virtutis digestiuæ stomachi desiccando putredines in eo contentas, & oris odorem bonum faciunt. & dosis est vsque ad drachm. j.

FACILES admodum essent, sed non parantur. MAN.

PITVITAM, præsertim tenuem, & putrem à ventriculo va- SYLVII.
cuant, & vi aloes etiam bilem.

DIARHODON. *Imbecillium hæc sunt virium* COST.
purgando, quando præter sal Indum, & aloen reliqua astringenti ferè sunt prædita facultate. Quare si quis purgandi nomine eis vsurus sit, licebit impune drach. etiam duarum transgredi pondus. namque aloe, quæ æqualis cum reliquis simul omnibus põderis esse debet, drachmas pendet quindecim, quæ vix, ac ne vix quidẽ, doses sunt octo. addita autem Indi salis drachma vna doses sunt nouem. pendet vero excepta aqua citri foliorum, vniuersum compositum drachmas triginta. quo fit, vt robusto corpori drachmæ etiam ternæ innoxię sint futuræ, mediocri autem binæ. hoc vero dictum sit propter Honestum. Aqua foliorum citri si in promptu nõ sit stillatitia ex contusis citri foliis, & rosacea insperſis est exprimẽda. Ex ijs enim natura aridis vix succũ trahes.

ME-

MESVE.

CATAPOTIA ex Turbith aurea dicta, bilem, & pituitam citra molestiam purgant, hepar, & ventriculum roborant, coctionem iuuant. Recipiunt turbith boni drach. vij. aloes vnc.i. & semiss. mastiches, rosarum, ana drach.vij. myrobal.flauarum,drach.x.croci drach.iiij.confice cum succo absinthij.

MAN. His patres nostri vtebantur,& Turbithatas vocabãt.

SYLVII. NOMINE aurearum pilulatum medicis veniunt, quę à Nicolao describuntur.Hæ autẽ turbithicæ his appellantur.Mesues sine zingiberę parat, vt sint mitiores,& minus longe trahant; zingiber enim turbith actionis vim talem impartit.

COST. TVRBITH. *Vt citra molestiam hæc purgent, correctum turbithum est sumendum. corrigitur autem recte zingibere, quod tum efficit,vt a remotioribus trahat partibus, tum vt discussis flatibus, quorum causa subuerti ventriculus solet, minori cum molestia purgẽt, quod Syluij pace sit dictum, scribentis sine Zingibere fore has pilulas mitiores,& minus è longinquo tracturas.*

MESVE.

CATAP. ex Turbith alia idem potentia.Recip.turbith, myrobal.flauarũ, aloes ana drachm.x. mastiches, rosarum.spicæ ana drach.ij. & semissem, anisi, ana drach.i.& semissem, croci drachm.i. fiat massa, vt prius. Alij addant salis Indi, drachm.ij.

COST. ALIAE. *Hæc addito sale Indo paulo valentius pituitam trahent,quam superiora.robustiori autem homini drachmæ duæ cum dimidia impune dabuntur.*

MESVE.

CATAP. ex lapide Cyaneo ad affectus melancholicos,& bile vsta natos.Recipe.lapidis cyanei loti, drach.vi.epithymi, polypodij, ana drachm. viii. scammonii, ellebori nigri, salis Indi, ana drachm.ii.& semissem, agarici drachm. viii.caryophyl.anisi ana drachm. iiii.hieræ picræ, drac.xv. misce cum succo intybi. Da drach. ii.cum aqua casei.

CHR. PILVLAE de lapide lazuli, maxime sunt in vsu, & sic vbique præparatæ reperiuntur. sunt solutiuæ humoris melancholici, & maxime adusti, ideo conferunt lepræ, cancro, & quartanæ factæ a materia adusta. sunt enim magnæ securitatis, & faciliter soluunt,& dosis est vsque ad drach.i.s.

MAN. SVNT fortiores quam Indæ in atræ bilis purgatione.

SYLVII. CANCRO, elephantiasi, quartanæ, tuto & sine molestia purgando conferunt a drach.i.ad drach.i. & semiss.atram bilem purgant valentius quam Indæ.

A EX lapide lazuli. *Minus in his auderem, quàm in superioribus exhibendis. eorum tamen drachmas binas,quas præscribit Mesue plenum corpus feret, præsertim cum sero. quod ea diluens, & ne diuturnam in ventriculo ducant moram efficiens, eorum quoque retundit vires, tutius autem,& celerius,et iucundius agetur, si recte præparatis lapide cyaneo, scammonio, nigro elleboro, & agarico vsus fueris, vt certo non aduertente etiam scriptore,illi semper utendum existimo, qui sequendum Hippocratis præceptum sibi constituerit, curandi iucunde,cito,& tuto.* COST.

MESVE.

B CATAPOTIA ex lapide Armeno, melancholicam,& bilem vstam multiplicem vtramq; clementer vacuãt, ob id morbis inde natis conferunt. Recipiunt lapidis Armeni loti,& præparati,hieræ picræ,ana drach.v.epithymi,polypodij,† ana drach. viii.scammonii in cydonio cocti, drach. iii. caryophyllorum, drach.ii. salis Indi,drach.i. & semissem, confice cum succo solani. † agarici.

ISTAE pilulæ rarissime habentur in vsu, quia virtute conueniunt cum pilulis de lapide lazuli antedictis,sed sunt maioris violentiæ,& potentiæ in soluendo, & maxime materiam cholericam, licet etiam melancholicam adustam. ingreditur enim earum cõpositionem scammonea, quæ est potentissima ad soluendum materiam cholericam. CHRI.

C NON parantur hæ, quoniam lapide Armeno caremus. Ab Alexandro describuntur, & summopere commendantur. In varijs tamen codicibus vario modo legitur earum compositio. In antiqua interpretatione hoc modo: Picræ, epithymi, agarici, scammoneæ ana scrup.iiij. lapidis Armeni loti drachm. iiij.garyophyll grana.xx. In alio exemplari legitur: Scãmoniæ. scrup.ij. lapidis Armeni scrup. iiij. In alio legitur ana scrup.iiij. Confice cum succo citri vel rhodomelite, dabisque scrup. ij. Mesue infra de soda melancholica accipit de alijs drach.iiij. de scammonea drach.v.garyophyl.drach.i. MAN.

RARIVS vsurpantur, quam prædictæ: quia impotentius purgant, licet clementius. Actuarius habet pro polypodio, agarici drach.iiij.& ponderibus variat.Alexander picræ,epithymi, agarici, scammonij, ana scrup.iiij. lapidis Armeni, loti,drach.iiij. caryoph. grana xx.in alio exemplari scammonij scrup. ij. lapidis Armeni scrup.iiij. in alio ana scrup.iiij. Mesue in cephalalgia melancholica accipit aloes drach.iiij.scammonij drach.v. caryophyl. drachm.i. SYLVII.

D EX lapide Armeno. *Armenum lapidem si quis ea ratione præparet, quam alias de cyaneo parando docebamus, hæc clementius educent, eodem pondere (vt puto) quo superiora, quibus hæc inferiora sunt ellebori nigri, & agarici nomine, quo hæc ipsa carent,itẽque ob hieram,quam illa triplo abundantiorem sumunt.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ad catarrhum, coryzam, tussim, alioſq; his succedentes affectus, recipiunt myrrhæ,drachm.vi.thuris drachm.v.opij, hyosciami, ana drachm. iiij.croci drach. *Pilul. ad omnes morbos catarrhi.*

drach.i.& semissem, radicum linguæ canis, drachm.iiii.& semiss.forma massam. Da drach.semiss.ad drach.i. E

MAN. HAS vocant aliqui alchaiber, alij de cynogloſſa, & magnam vim habent in tenuibus ſiſtendis deſtillationibus, ſed non eſt eis temere vtendum, ſicuti neque alijs ſtuporem inferentibus. Aliæ in eundem vſum ſcribuntur ab ipſomet Meſue capite de catarrho, quas dicit eſſe Alexandri, quæ non alia re differunt ab eis, quæ deſcribit Alexander, niſi quod iubet Meſue conficere eas cum ſucco cynogloſſę,& Alexan.cum aqua,in qua opium diſſolutum ſit.

SYLVII. PILVLAE de cynogloſſa alijs dicuntur: tenuem deſtillationem ſiſtunt:ſed parum tutæ ſunt,vt aliæ ſtupefacientes. Alias ex Alexan.in eundem vſum deſcribit Meſues cap.de catarrho,quas cum ſucco cynogloſſi conficit: Alexander vero cum aqua,in qua opium ſit diſſolutum. F

COST. AD omnes. *Tutiora ſunt Pauli Aeg. catapotia lib.3.cap. 28. ex myrrha,ſtyrace,opio,galbano æquo pondere commiſtis, quinque eruorum magitudine aſſumpta.*

MESVE.

CATAP. ex Sagapeno,ad iſchiadem, podagram, & reliquarum iunctu-rarum dolorem, ac etiam vteri. menſeſq; promouent. Recipiunt. ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdelii, ana drach.ii. & ſemiſſem. ſeminis apii, ameos, rutæ agreſtis, aniſi, ana drachm.i. acori, † lepidii Indi, calaminthes, folii,centauri, G polii, coſti, ſalis gemmæ, ana drach. ſemiſſem. aloes, drachm.vi.colocynthidos, drachm.v.fac maſſam.vtere.

† Sataragi.

MAN. SAGAPENON, vt inter ſimplicia ſcripſit Galen. non habet pro purgatorio, ſicuti nec opopanacem. Sataragi.) Vt ſupra lepidion.) Harmel.) Ruta ſylueſtris.

COST. DE Sagapeno. *Quæ aperiendi,attenuandi,diſſoluendique facultate prædita ſunt, in articularibus morbis non ſolum non ſemper iuuant, ſed dum nouã excitare attenuatorum humorum fluxionem poſſunt, frequenter lædunt. at ad ſucci tamen ex ijs partibus profundis eductionẽ ijs eſt opus,quæ & tenuium ſint partiũ, & purgatorij,quo vſuri ſumus medicamenti vim in affectas partes deducant. vt propterea non temere hæc* H *ad articulorum morbos proponantur, licet attenuandi, ſecandi,ac diſſoluendi prædita facultate.*

MESVE.

CATAPOTIA ex bdellio maiora ad fluxum hæmorrhoidum, & vlcerum in eis, & ad menſes immodicos. Recipiunt bdellii, drachm.xii. ameos, drach.iii.cepularum, Ind. belleric.emblic.† pectinum vſtorum,ſuccini, an. drachm.ii. & ſemiſſ. infunde bdellium † ſucco porri, & forma maſſam. Dantur a drachm.ii. ad aur.ii.

†Concharũ, alij auellanarum, alij ueneriarum. ideſt radicũ acori legunt. † vel decocta, vel deſtillata aqua porri ſectilis & non tranſplantatii.

ISTAE pilulæ magiſtraliter ſunt in vſu, quia con CHRI. ferunt ad ſuperfluum fluxum hæmorrhoidarum leuiter ſoluendo materiam melancholicam, quæ fluit ad venas illas, & ſubſequenter ſunt conſtrictiuæ, & curatiuæ prædicti fluxus,& vlcerũ,quæ fiunt in inteſtino recto ex acuitate,& aduſtione prædictorum humorum. Et doſis eſt drach.i.ſ.

ADDITIO.

Notandum,circa iſtam receptam pilularum multi viri docti errauerunt, & præcipue circa vocabulum venera. nam in præſenti recepta multi, & falſo ſcripſerunt venarum,vbi debet ſcribi venerarum. Nã venera eſt conchula,quæ aſportatur de Sancto Iacobo à peregrinis, quæ conchula maxime valet ad fluxum ſuperfluum ſanguinis per partes inferiores,vt vult Auicen.xxi.tertij c.de ſuperfluo fluxu menſtruorum. Similiter Serapio in prima deſcript.pilularum de bdellio, habet venerarũ aduſtarum. & ſic præſens recepta ferè apud omnes reperitur mendoſa, quo ad iſtud ſimplex venera,quia ſcribunt vena, ſiue venarum aduſtarum pro venerarum aduſtarum. Et ideo aduertant docti medici,& aromatarij, ne de cætero talem errorem manifeſtum committant.

PILVLAE iſtæ omnes,quæ de bdellio dicuntur,va- MAN. lent profuſioni ſanguinis ex ano, non autẽ his,quas hæmorrhoidas cæcas vocant. Venarum aduſtarum.) Accipe, vel cortices auellanarum aduſtos, vel radicem aliquam ſtypticam aduſtam. Vltimæ efficaciſſimæ ſunt non ſolum in fluxu ſanguinis per ani venas, ſed & in menſtruo ſuperfluente,& per os exeunte.

HVMORE melancholico, & vſto per inteſtina clementer SYLVII. his catapotijs vacuato, deriuatio fit ab hæmorrhoidibus,& vlceribus inteſtini recti, quæ vſti humores illi erodendo excitarunt: & ab immodica per vterum vacuatione, & vim retentricem hepatis ac lienis imbecillam roborant.

EX bdellio maiora. *Bdellium & Dioſcoridi humo-* COST. *res ex vtero detrahit,atque vrinas molitur,& omnis prorſus facultatis aſtringentis expers agnoſcitur. ita vt dubitare liceat, quomodo hæc catapotia cum tanta bdellij copia, accedente etiamnum ammi, & ſucco porri, quibus aperiendi vis ineſt inſignis,ad immoderatos tamen menſes,atq; ad hæmorrhoidarum fluxus probentur. Fortaſſe autem dum hæc vrinas quoque cient, auertunt ab vtero humores, aut etiam non modo hæc aperiendi facultas myrabolanis quatuor generum, pectinibus vſtis, & ſuccino qui tum exſiccare,tum aſtringere valent, cohibetur; ſed etiam horum ipſorum vis dictorum aperientium vi ad affectas partes deducitur. Pro venereis vſtis,quas hic quærit, quodcunque concharum genus exuſtarum ſumpſeris, lauari ſemper debet,ad igneum calorem auferendum. Licebit etiam earum loco,vel ebur,vel cerui cornu vſtum,vel aliud eiuſcemodi quidpiam impune vſurpare.*

MESVE.

CATAP. ex bdellio minora, idem pollentia. Recipiunt myrobalanorum cepularum, Indarum,emblicarum,& belleric. ana drach.v.bdellij,drach.xv. Forma, vt prius.

BDELLII minores. *Tum hic, tum in proxime* COST. *ſuperiori myrabolani nullũ artificium paſſi ſumendi ſunt.*

di sunt: asperior enim eorum substantia tum vsui est vbi astrictionis ope egemus, tum bdellij mollitie abunde corrigitur.

A

MESVE.

CATAP. de Bdellio alia nobis inuenta, idem pollentia. Recipiunt myrob.nigrarum, emblicarum, belleric.ana drach. v.bdellij drach.x.scoriæ ferri, seminis porri, ana, drach. iij.coralli vsti, succini, pectinum vstorum, ana drachm.i.& margaritarum,drachm. semis. Forma vt prius.

CHRI. ISTAE pilulæ sunt consimiles in virtute & modo operationis cum pilulis de bdellio maioribus. Et dosis earum est vsque ad drachm.i. semis. sunt enim leuissimæ solutionis, & fluxus hęmorrhoidarum constrictiuæ, sicut & supradictæ.habent enim virtutē hepatis contentiuam,& splenis relaxatam,ac debilē cōfortare, & vigorare, sicut & prædictæ pilulæ maiores.

B

SYLVII. OMNES pilulæ ex bdellio valent profusioni sanguinis ex ano,non autem his,quæ cæcas hæmorrhoidas vocant.In maioribus, cortices auellanarum vstos, vel radicem aliquam stypticam vstam cape, pro venarum,seu pectinum. Vltimæ ad fluorem immodicum sanguinis per sedem, vel vterum, vel os sunt efficacissimæ.

COST. BDELLII nostrę inuent.*Vt est hoc medicamentum proxime descriptis omnib. imbecillius ad purgandum, ita valentius ad astringendum fluxum & desiccandum,ob ferri præsertim scoriam,De qua admirari licet,quomodo,quæ in aperiendis obstructionibus efficacissima est,etiam in astringendi fluxibus valeat. Sed vt aperire obstructiones detergēte vi summa potest, ita fluxionibus prodesse exsiccando nihil mirum.*

C

MESVE.

CATAPOTIA ex colocynthide,ad affectus pituitosos, & melancholicos,vt alphos curatu difficiles, & iuncturarum dolores. Recipiunt colocynthidos drachm.vj.myrob.nigrarum,& flauarum,sagapeni, bdelij,sarcocollæ,ana drach.v.aloes drachm.vij. melanthij, cymini, carmeni, origani persici, † naſturtij albi, salis gemmæ, absinthij Romani, ana drachm.i.infunde lacrymas † aquæ porri,& cum cæteris finge massam. Dantur a drachm.i. ad aur.j.

† Phlaspeos Manar. † i.succo.

D

CHR. ISTAE pilulæ sunt magnæ potentiæ in soluendo materias crassas phlegmaticas viscosas illas maxime attrahendo a membris remotis, & a iuncturis, & cerebro,alijs membris neruosis. & vsus ipsarum est vitandus inquantum est possibile,propter ipsarum violentiam, quam naturæ inferunt. Dosis tamen earum fortibus esset drachm.i.parui ponderis. Si quis tamen vellet, posset eas admiscere cum pilulis debilioribus in soluendo. Et nota quod talis fit admixtio diuersarum pilularum, aut propter diuersitatem humorum, aut propter diuersitatem membrorum, in quibus tales materiæ continentur, sicut exempli gratia, adinuicem admiscentur aggregatiuæ, & cochiæ, quando materia est mixta de materia phlegmatica contenta in capite,& cholerica contenta in hepate,& sic aliæ pilulæ possunt ad inuicem confici secundum diuersitatem necessitatis.

Admixtio pilularū. causa.

HAE in vsu non sunt, eas tamen si quis parare voluerit,pro albo nasturtio thlaspi accipiat. MAN.

PITVITAM crassam,lentam a cerebro, & partibus omnibus neruosis potenter trahunt drachm.i.in fortibus,parum tuta sunt per se,cum alijs parua portione misceri possunt alium humorem vacuantibus, & ab alia parte, si his scopis erit aliquando seruiendum. SYLVII.

COLOCYNTIDIS. *Cyminum Carmenum seseli est. Quid autem sit nasturtium album, cuius quoque meminit,non constat,suspicari licet iberidem intelligi, quæ nasturtium syluestre. seu cynocardamon vocatur Apuleio,quam Dioscorides habere ait folia,& radices nasturtio similia, florem autem æstate lacteum proferre. Huius igitur semina,acria,& attenuandi præditæ facultate qui hoc loco vsurparit, non puto erraturum.quanquam thlaspi magis probarim, cuius post nasturtium meminit Dioscor. Matthæus profecto Siluaticus de nasturtio agens quoddam esse ait domesticū,quod dam agreste: de agresti autem agi eo capite quod proxime succedit, quo de thlaspi. Sed quomodo thlaspi nasturtij albi conueniat nomen, non patet. Sanè quum postremo loco Mesue infundendas ait in succo porri lachrymas, & cum cæteris pastillum catapotiorum effingendum,an velit solo porri succo lachrymarum iā qualitatibus imbuto rem agi, an etiam ipsarum lachrymarum corpus sumi, non explicat. Sed lachrymas ipsasmet velle puto, vt in superioribus de sarcocolla & fœtidis, quibus lachrymas succo pomi dissolui iussit. ita vt infusionis nomine dißolutionem intelligat. Sic vero & in proxime præcedentibus, & sequentibus infusionis nomine dissolutionem quærit.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ex opopanace, ad paralysim,spasmum cynicū, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores,morbosque partium neruosarum frigidos. Recipiunt opopanacis, hermodactyli, sagapeni, bdellij, ammoniaci,colocynthidos,ana drachm.v.croci,castorij,myrrhæ,zingiberis,piperis,macropiperis,casię,myrobal.flauarum,belleric.emblic.ana drachm.j.scammonij, drach.ij.turbith,drachm.iiij.aloes, † drachm. xj. infundantur lachrymæ aquæ brassicæ, & cum his fac massam.Dantur a drachm.j.ad aur.j.cum aqua chamæpityos. † Vul. drac. xij.

PILVLAE de opopanace principaliter conueniunt in ægritudinibus frigidis cerebri, & iuncturarum ab eis soluēdo materias phlegmaticas crassas, id est admixtas cum melancholicis. Et dosis est drachm.i. sunt etiam solutiuæ materierum cholericarum, licet a prædominio phlegmaticarum. CHRI.

NEC hæ in communi vsu sunt; efficaces tamen in articulorum doloribus à pituita factis. MAN.

VACVANT a cerebro,neruosisque partibus pituitam crassam: sed etiam melancholiam,& bilem. SYLVII.

OPO-

COST. OPOPANACIS. *Myrabolani flaui ac scammonium ad bilioſos tantũ humores educendos proponuntur a Meſue lib. ſimpl. importune igitur hic ad affectus articulorum frigidos permiſceri cum alijs videntur. At ſcammonium correctum cotoneo pituitam quoque trahere in ſuperioribus non ſemel admonuimus. Sed & cholagoga non temere hic addi cenſebit, qui meminerit frigidos humores ſpõte ſua ad fluxũ ineptos, fluendi tamen momentum plerumque ex calidis ſumere. calidoſque non duces modo eſſe frigidorum, vt in remotas quaſque corporis partes citiſſime inferantur, ſed etiam vt acerbiſſimos excitent dolores. iure ergo ad frigidos quoque articulorum, & neruorum morbos illa ipſa hic adduntur, quæ bilem authorem fluxionis & doloris educunt: vbi ea quoque largius aſſumuntur, qubus pituitoſa, atque ea etiam craſſior materia euacuatur.*

MESVE.

CATAPOTIA ex Hermodactylis maiora, ad podagram, & dolores frigidos aliarum iuncturarum. Recipiũt hermodactylorum, aloes, myrabolanorum flauarum, turbith, colocynthidos, bdellij, ſagapeni, ana drachmas ſex, caſtorij, ſarcocollæ, euphorbij, opopanacis, rutæ agreſtis, apij, ana drachmas tres, croci, drachmam vnam, & ſemiſſem. Forma cum ſucco braſſicæ.

CHRI. ISTAE pilulæ dicuntur maiores ad differentiam minorum, eo quod plura ſimplicia habent maiores quam minores, tamen ambæ ſunt in vſu, & ſimiliter ex inuentione noſtra.

MAN. MAIORES vbique, minores in multis locis parantur, tertia nullibi. HARMEL.) Accipe ſyluestrem rutam.

SYLV. PLVRIBVS conſtant ſimplicibus ſuntque compoſita magis: ob id maiora vocauit. Hæc, vt ſequentia quædam, catharti co roſato Meſue excipiunt.

COST. DE hermodactylis maiores. *Valenter & ex longinquis partibus trahunt non pituitam modo, quã præcipue trahunt, ſed etiam bilem aloes, & myrabolanorum flauorum nomine, non temere autem ad frigidos articulorum dolores miſceri ea quoq; quæ bilem ducũt, antea admonuimus.*

MESVE.

CATAP. ex Hermodactylis minora, ad podagram calidam. Recipiunt hermodactylorum drach. v. ſcammonij, drach. ij. & ſemiſſem, myrabolanorum flauarum, drach. iij. roſarum, drach. ij. aloes, drach. x. Forma * cum cathartico roſato. Da drachmas duas.

Ele. roſato Meſ. nõ ele-cta. de ſucco roſ. Nic.

CHRI. PILVLAE de hermodactylis minores, principaliter conueniunt in ſoluendo materiam cholericam craſſam contentam in iuncturis, & ſubſequenter phlegmaticam, vnde conferunt principaliter podagrę calidæ. Et doſis eſt ſicut ſupradictarum.

E MATERIAM ex iuncturis bilioſam præſertim vacuant, ſed & pituitoſam: ob id calidæ arthritidi conducunt, ſed etiam frigidæ. SYLVII.

DE herm. minora. *Hermodactylos proxime ad frigidam podagram vſurpabat, vt ſit mirum, quo modo hic quoque ad calidam accerſat. præſertim quando hic ipſe author lib. ſimpl. ad pituitam tantum craſſam trahendam commendat. Sed valentia medicamenta phlegmagoga licet pituitam proprie, & primo educant, bilis tamen maxime tenuis, vt quæ non facile ſeparari a pituita poteſt, aliquid ſimul trahunt. At miſceri hermodactylos hic alia ratione exiſtimo, nempe vt eius ope ſcammonium & reliqua eiuſcemodi bilem quoque craſſiorem educant. retinet enim eiuſcemodi bilis plerumque plurimum pituitæ.* COST.

F

MESVE.

CATAP. ex hermodactylis a nobis deſcripta. Recipiunt hermodactylorũ, aloes, ana drachmas quinque, myrabolanorum flauarum, turbith an. dra chmas quatuor, zingiberis, drach. ij. forma cum electario roſato. Da drach. duas.

DE hermodactylis noſtra. *Erit hoc non vni modo, ſed vtrique podagricę intemperiei commodũ medicamentum. Corrigit hoc loco turbithum zingibere, quare non erit vt præparatum ſumas.* COST.

MESVE.

G CATAPOTIA Sebellia, obſtructiones ventriculi, hepatis, lienis ſanant, & hydropem, materiamque vacuant. Recipiunt ſpicæ Indæ, drachmas quinque, ſpicæ Romanæ drachmas duas, rhabarbari, agarici, epithymi, ana drachmas tres, coſti, maſtiches, chamædryos, amomi, ana drachmas tres, croci drachmas duas, mirrhæ, cinamomi, caryophyllorũ, ſchœnu anthus, ana drachmam vnam, aloes drachmas decem, cum vino antiquo forma. Da drachmas duas, cum vino.

ISTAE ſunt vlt. pilulæ, quæ hic ponuntur in antidot. Meſ. & ſunt vtilitatis multæ ſecuritatis, & efficaciæ in aperiendo, & remouendo oppilationes hepatis, & ſplenis, ac ſtomachi, ac in ſoluendo aquoſitatem hydropicorum, & omnem materiam melancholicam & phlegmaticam, & cholericam cõtentam in prædictis membris. Et doſis eſt vſque ad ſcrupulos iiij. Recipit ſpicæ indæ, ideſt nardi, ſpicæ romanæ, ideſt celticæ. CHR.

H

ADDITIO.

VLTRA prædictas pilulas poſitas in antidot. Meſ. deſcribunrur aliquæ pilulæ: quarum quædam à diuerſis auctoribus ponuntur, & quædam ſolum magiſtrales, quæ multum & generaliter habentur in vſu. & ſic vbique præparatæ reperiuntur. Et primo pilulæ communes, quæ à vulgaribus dicuntur ſine cuſtodia: quarum deſcriptio ponitur conſilio Almanſ. cap. de præſeruatione à Peſtilentia. Recip. aloes drachm. i. myrrhæ, *Pilula cõ-*

myrrhæ, croci ana drachm.s. & cum vino albo ſubtili,& odorifero fiant pilulæ, & ſunt principaliter ſoluentes materias ſubtiles cholericas, ac etiam phleg. putridas,contentas in poroſitatibus ſtomachi, in meſeraicis, & in venis capillaribus hepatis, & ſunt deſiccatiuę humiditatum contentarum in ſtomacho, & inteſtinis, vnde virtutes ſtomachi vigorantur, vnde ſequitur confortatio cerebri cum aliquali mundificatione humiditatum contentarum in ipſo. Sunt & maxime præſeruatiuæ à peſtilentia. æſtiuo autem tempore tutius eſſet lauare aloen in aqua endiuiæ, & prædictę deſcriptioni addere drachm.i. boli armeni. Et ſecundum prædictam deſcrip. ſunt multum prę ſeruatiuæ ab ægritudinibus,quæ fieri poſſunt à materia mixta, vnde vſus earum laudatur in corporibus laxis aptis ad ęgritudines, Et ipſarum communis doſis eſt ſtomacho exiſtente vacuo à cibo drachm.i.Pilulę de fumoterræ. Hęc deſcriptio ponitur ab Auic.lib.iiij. fen. v. capit. de cura ſcabiei, quarum deſcriptio eſt hęc.Recip.myrobalanorum citrinarum, chebul.Ind. ana drachm. v. aloes ſuccotrini drachm. vij. diagridij drachm. v. puluerizentur omnia prędicta in ſcutella vitrea. incorporentur cum ſucco fumiterrę, & permittantur exiccari per aliquot dies in vmbra. facto magdaleone ex ipſis, complete exiccentur, & iterum in mortario fiat puluis, & iterum in prędicta ſcutella cum tali ſucco incorporentur. quibus complete exiccatis, iterum & tertio fiat puluis, & cum tali ſucco incorporentur, & ad formam pilularum poſtea reducantur. Et ſunt ſolutiuę humorum acutorum cholericorum, mordicatiuorum, phlegmatis ſalſi, & omnium humorum aduſtorum facientium pruritum, & ſcabiem, & doſis ipſarum eſt vſque ad ſcrupulos quatuor, & vbique pręparantur. Pilulæ bechicæ, ſub hoc titulo ab aromatarijs præparantur, & ab omnibus medicis generaliter habentur in vſu. Ipſę enim non ſunt ſolutiuę, ſed conferunt tuſſi ſiccę cum caliditate, & aſperitate cannæ pulmonis & gutturis,illas partes leniendo,& caliditatem remouędo, & ſolum tenentur in ore,vt humiditas, quæ paulatim liqueſcit deſcendendo per meri leniat partes illas, caliditatem remittendo, & formantur in forma lupini craſſi, licet denominentur pilulæ. Rec.ſucci liquiritiæ,zucchari electi,ana drach.x.amyli;tragacanthi, amygd.dulcium mundatarum. ana drachm.vj. Incorporentur prædicta cum mucilagine ſeminis citoniorum, & fiant pilulę, & ponitur hęc deſcriptio à Meſue in ſuo de appropriatis cap. de cura tuſſis ſiccæ. Pilulæ de benedicta. Iſtæ ſunt pilulæ magiſtrales, quæ ſub nomine pilularum reperiuntur: ſed ſumitur eius deſcriptio a benedicta poſita a Nicolao in ſuo antidot. quæ cum melle conſtruitur, & remoto melleaccipiuntur ſola aromata,& ex eis fiunt pilulę,quę denominantur de benedicta, quarum hæc eſt deſcriptio. Rec.turbith,eſulę,zucchari ana drach.x.diagridij,hermodactyli, roſarum,ana drach.v.caryophyllorum,ſpicæ,zingiberis,croci,ſaxifragię,macropiperis, amomi,cardamomi,petroſelini,lithoſpermatis,ſaliſgemmæ,galangæ,macis,carui,fœniculi,aſparagi,bruſci,granorum ſalis ana drach.i. incorporentur prædicta aromata ſubtiliter puluerizata cum ſucco fœnicu li,& fiant pilulæ, quarum doſis eſt drac.i.Et conferũt omnib.paſſionibus,quib.confert benedicta prędicta, aſſumpta in forma electarij,ſed plus attrahunt a remotis, quia maiorem moram contrahunt in ſtomacho, & principaliter ſoluunt materiam phlegmaticã cum cholera, habent enim oppilationes omnium mẽbrorum nutritiuorum aperire, vnde ſumme conueniunt lapidi renum,& veſicæ, & retentioni vrinę,& doloribus colicis &c. Pilulę de hiera picra Gale. Iſtę pilulę trahuuntur ex deſcriptione hierę picrę Galeni poſitę à Nicolao in ſuo antidot. vbi ſub nomine pilularum deſcriptę non reperiuntur, ſed ſolum in forma electarij,ſed ſunt reductę ad hanc formã propter maiorem delectationem ipſas aſſumentium, & vt plus trahant à remotis,& ipſarum deſcriptio eſt iſta. Recipiũt cinnamomi, croci, ſpicę,ſquinanthi,aſſari,caſię ligneę, xyloaloes,carpobalſami, violarum,abſinthij, epithymi, ſtœchados, agarici,roſarum, turbith,colocynthidis,maſticis ana drach.i. ſcammoneę correctę drac.ij. aloes hepatici ad pondus omnium. Incorporẽtur omnia aromata ſubtiliter puluerizata,& fiant pilulę.quarum doſis eſt vſq; ad drach.i. Et principaliter conferunt paſſionibus capitis, nuchę,neruorum,& iunctu rarum, de materia mixta a prędominio tamen materiei phlegmaticę. Pilulę hierę Gal.harum deſcriptio habetur vij. Therapeu. c.xij. non ſub nomine pilularum, ſed ſub nomine pulueris hierę, qui puluis propter delectationem aſſumentis ad formã pilularum reducitur. Et ſic generaliter,& communiter eſt vſus huius pulueris reducti ad formam pilularum, quę ab omnib. vocantur pilulę de hiera, quarum deſcriptio eſt recip.cinnamomi,maſticis, aſſari,ſpicę, croci, xylobalſami ana drach.i.aloes vnc.i.fiant pilulę cum vino albo ſubtili,vel cum melle roſato colato. Et doſis eſſe poteſt vſq; ad drach.i.& s.vbi expedit. Et principaliter conueniunt in paſſionibus ſtomachi de materia phlegmatica, & cholerica imbibita in eius poroſitatibus, illam leuiter ſoluendo, & fortiter deſiccando, virtutem digeſtiuam ſtomachi principaliter, & maxime confortant. Pilulę alię ex deſcriptione puluerum hierę poſita à Gal.vi.de regim. ſanit. circa finem. Et iſta deſcriptio proprie eſt illa,quę poſita eſt ſuperius a Meſ.in præſenti antidotario.quam ipſe deſcribit ſub nomine hieræ Gal. & eſt talis. Rec.maſticis, aſſari, ſpicæ, xylobalſami, croci,caſiæ ligneæ ana drach.i.aloes ad pondus omnium, & fiant pilulæ. Pilulæ magiſtrales pro Regibus inuentæ, nec reperitur a quo auctore ſint deſcriptę.quarum deſcript.hæc eſt. Rec.amomi, aniſi, maſticis, zingiberis, cardamomi, cinnamomi, zedoarię, macis, nucis muſcatæ, caryophyllorũ,croci,cubebarum,ligni aloes,turbith,mannę,agarici, ſenę, myrobolanorum omnium ana drac. i.rhabarbari vnc.iij.aloes ſuccotrini vncias ſex, ſyrupi roſati quantum ſufficit ad conficiendum pilulas. Et doſis eſt vſq; ad ſcrupulos iiij.& ſunt ſatis domeſticę in operando, vel ſoluendo, & principaliter materiam cholericam contentam in nutritiuis,& cum hoc etiam aliqualiter membra deiecta confortando, & materiam phlegmaticam euacuando &c. Reſtat nunc videre de pilulis duabus magiſtralibus, quibus in ſecreto vtebatur Thomas de Garbo. & primę ſunt pilulę, quę multum conferunt paſſionibus cerebri, nuchę,& neruorum, de materia craſſa viſcoſa difficilis eradicationis, quarum hęc eſt deſcriptio. Recip. cubebarum, nucis muſcatę, cinnamomi, ſpicę, aniſi, carpobalſami, ſchęnanthi, maſticis, aſſari, caryophyllorum, calamenthi ana drachm.ij. turbith, col-

locyn-

De fumoterra. *Bechicæ.* *De benedicta.* *De hiera.* *Pi. de hiera picra.* *Pilulæ pro Regibus.*

locynthydis ana drach. iij. myrobalanorum omnium E
ana drachm. ij. agarici, ſenæ ana drachmam vnam, aloes hepatici ad pondus omnium, & cum ſucco mentæ, vel fœniculi, aut ambobus fiant; & doſis eſt drachma vna & dimidia, & ſunt incolumes, & multæ ſecuritatis, & valde conueniunt in fine ægritudinum chronicarum. Secundæ magiſtrales & ſecretæ quibus ſæpe vtebatur Rex Robertus, ad cuius inſtantiam Dinus fuit auctor, ſumme conueniunt in paſſionibus oculorum & aurium, confortando viſum & auditum, propter quas duas cauſas principaliter fuerunt inuentæ, & principaliter euacuant materias diuerſas phlegmaticas & cholericas, & melancholicas in capite contentas, quarum hæc eſt deſcriptio. Recipiunt roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis muſchatæ, ſpicæ nardi, epithymi, xylobalſami, carpobalſami, ſileris montani, ſeminis rutæ, ſchœnanthi, aſſari, maſticis, caryophyllorum, aniſi, fœniculi, ſeminis apij, caſiæ ligneæ, macis, ana drachm. ij. myrobalanorum omnium ana drachm. iiij. rhabarbari, ſenæ, ana drachm. v. eufragiæ drachm. viij. chelidoniæ drachm. v. lapidis lazuli drachm. ij. s. aloes ſuccotrini ad pondus omnium, & fiant pilulæ cum ſucco fęniculi. Et doſis eſt vſque ad ſcrup. iiij.

MAN. PARARI aſſueuerant, ſed nullus ferè vtebatur.

SYLVII. MATERIAM biliоſam, pituitoſam, melancholicam ex dictis partibus obſtructis vacuant, & aquas hydropicorum, ad ſcrup. iiij. ſumpta. ab inuentore Sabellia quidam dici opinantur. Hactenus Meſue catapotia, præter quæ alia quædam vſurpamus, qualia ſunt communia omnibus dicta, ab Almanſore ſcripta cap. de præcautione à peſte: recipiunt autem aloes drach. i. myrrhæ, croci, ana drachm. ſemiſſem cum vino tenui, odoro, fac maſſam. Datur ventriculo vacuo ad drachm. i. etiam ad conſueta G
opera ituro. ob id ſine cuſtodia ſcilicet cubiculi vulgo dicuntur. Aeſtate autem aloe lauanda: præſtantiora fuerint, ſi boli Armenicæ drach. i. acceperint. Vacuant, a ventriculo, meſaręo, hepate, excrementa pituitoſa, biliоſa, putria, & abſumunt, partesque dictas roborant: ob id à peſte ſeruant, quia corpus ſiccant, vacuant, à putredine vindicant. Catapotia ex ſumaria Auic. ad ſcabiem. Recipiunt myrobalanorum ſtauarum, cepularum, Indarum. ana drach. v. aloes drach. vij. ſcammonij cocti drach. v. puluerizentur omnia, & cum ſucco fumariæ comprehendantur: ſiccentur dies aliquot in vmbra, forma offam, & omnino ſicca, & iterum in mortario puluera, & iterum ſimili ſucco comprehende, & ſicca: iterum puluera, ſucco comprehende, & forma maſſam. Soluunt humores acres, biliоſos pituitam ſalſam, & alios aduſtos, à quibus pruritus & ſcabies. Dantur ad ſcripula quatuor. Catapotia Bechica ad tuſſim ſiccam cum caliditate & aſperitate faucium, & gutturis. Rec. ſucci glyzyrrhizæ, ſacchari boni, ana drach. x. amyli, tragacanthi, amygda. dulcium depilatarum, ana drachmas ſex, excipe muccagine ſeminis cydoniorũ: fac catapotia in ore tenendi. Fiunt autem hodie forma trochiſcorum, inter quos repetentur. Meſues ſic deſcribit in practica. cap. de curatione tuſſis ſiccæ. Fiunt etiam ex benedicta, & item ex hiera picra Galeni catapotia, quæ à remotiorib. trahant: quam dum hæc melle excepta ſumuntur forma molliore. Catapotia maſtichina Petri de Ebano Conciliatoris ventriculum, cerebrum, viſcera reliqua, oculos, vterum putribus humorib. purgãt, & roborant: accipiunt autem maſtiches, drach. iiij. agarici albi drach. iij. aloes drach. x. cum ſucco arthemiſiæ, vel ſyrup. ſtœchados, vel ſapa formantur pro vario medici ſcopo. Catapotia aſſeieret dicta Auic. in cephalalgia. Accipiũt pul. hieræ picræ Gal. vnc. j. maſtiches, myrobalan. citreatum, ana ſemunciam, aloes vnc. ij. cum ſyrup. ſtœchados formentur.

COST. SEBELLIAE. *Imbecillime hoc purgat: ita quum totus hic paſtillus drachmas ferè quadragintaquatuor pendat, excepto uino; vix quatuordecim ſint doſes. Licebit igitur non modo ſcriptulos (vt aiunt) quatuor, ſed etiam ternas drachmas exhibere. tutiſſime autem cum Meſue, binas.*

DISTINCTIO VNDECIMA

de Vnguentis, & Emplaſtris.

IN hac vndecima parte determinat CHRI.
de Vnguentis & Emplaſtris, quæ abinuicem differunt. Nam ad compoſitionem vnguenti requiritur cera & oleum, in emplaſtris autem nõ eſt expediens ſemper ponere oleum: fuerunt autem adinuenta emplaſtra, ac etiam vnguenta, vt cum virtute ipſorum diutius perſeuerarent in loco, ſuper quem adminiſtrantur. fiunt etiam quandoq; cerata, quæ ad duriorem & ſolidiorem formam reducunt, quam vnguenta, vel emplaſtra.

VNGVENTI & Emplaſtri nomine, ſed & cerati MAN.
aliter antiqui, aliter neoterici vſi ſunt. Illienim vnguenta ea duntaxat vocabant, quæ ex odoratis rebus conficiebant, emplaſtra, quæ ex metallicis. cerata, quæ ex oleo & cera. Neotericis vnguenti nomen ad antiquorum emplaſtra & cerata extenditur, cerata ea ſolum vocantes, quæ ita cuti hærent vt vis auelli poſſint. ſunt quæ ab hærendi vi à Gal. ἐχεκόλλα dicta ſunt. Emplaſtra vero neoterici, quæ antiqui cataplaſmata nominant.

CERATVM à cera dicitur, qua forma Græcis κηρότη vel SYLVII.
κηρώλαιον à cera & oleo: quibus cera miſcetur, vt det materiam, quæ minus prompte diffluat. Quod etiam Gal. innuebat lib. 4. ſan. tuen. cum ſuccos non craſſos, nec lentos ad cutim reſidentes digerit oleo ſampſychino, præſertim hyeme & regione frigida, per ſe, vel cum cera & reſina: preſertim cum ſuper vnctum corpus manere diutius ſtudes: quod ſi liquidius vis, auge oleum, minue ceram, & alia corpus & materiam præbentia. Cum in ceratis ſcribitur ceræ. q. ſ. oleum ſit quadruplum ad ceram: vt ſi recipiat olei vnc. ij. miſce ceræ vnc. s. Si vero ſcribatur ceræ parum, ſit eius vi. aut viij. pars ad oleum, vt linimentum ſit liquidum verius, quam ceratum: idque magis & minus pro medici ſcopis. Quo enim plus habent ceræ, eo ſolidiora ſunt: quo minus, tanto liquidiora: niſi aut longa coctio, aut ſuccorum largior miſtio, ceræ modo duram reddat compoſitionem. Sit ob id liquidius ceratum, aut ſicca multum, &, multa ſint miſcenda.

MESVE.

CERATVM œſypatum Galen. emollit & digerit tumores duros hepatis, ſplenis, vteri, neruorum, iuncturarum, & aliarum partium, eſtque anodynum. Recip. ceræ flauæ vnc. iiij. olei chamæmelini & irini ana vnc. vj. maſtiches vnc. i. ſpicæ nardi drachm. ij. & s. croci drachm. i. & s. terebinthinæ vnc. j. reſinæ vnc. ſemiſs. ęſypi drachm. lxxx. H

HYSSOPI ceratum deſcriptione Gal. ad iſtam CHRI.
literam debet addi vnguentum hyſſopi, ideſt in quo ingreditur hyſſopus humida. & ſub alijs nominibus præparata reperiuntur, & communiter iſta vnguenta, in quibus ingreditur hyſſopus humida, cõueniunt ad durities & nodoſitates in ſplene; & hepate factas materia dura melancholica; habent etiam virtutem reſolutiuam, virtute hyſſopi humidæ, quæ eſt calidæ, & humidæ complexionis in primo, licet humiditas ſit maior caliditate. Alia etiam, quæ ingrediuntur

diuntur cõpositionem istorum vnguent. denominatorum ab hyssopo humida, & a cera conueniunt ad easdem intentiones, & ad alias, quæ ponuntur in litera. Debent autem ista vnguenta si cum eis fiat fricatio super aliquod membrum, administrari ante assumptionem cibi, vna hora, bis innouando in die, & sub actuali caliditate, & maxime temporibus frigidis. & licet non fricentur, sed super petiam extendantur & ponantur ad membrum, melius est cum obseruatione prædictarum conditionum.

Quo vnguẽta applicanda.

MAN. OESYPVM vocant Græci, neutro vel masculino genere, pingue illud quod ouium lanis adhæret. TEREBINTHI. Vera hactenus caruimus: sed eius loco imperiti accipiebant lariceam resinam, quam Venetijs adhuc largatum, quasi laricatum vocant. Cœpit vera nuper adportari ex Rhodo, sed cocta.

SYLV. CERATVM quod ex œsypo fit, notum omnib. medicamentum lib. 4. meth. Vsus cerati eius & similium rectus fuerit, siue parti affricetur, siue tela exceptum imponatur per horã vnam ante pastus, & calidum sit hyeme, æstate tepidum, tamen id in vsu non est Paulo aliter œsypum colligit Discor. libro 2.

COST. CEROTVM œsypus. *Oesypati cerati huius, vbi meminerit Galenus, non obseruaui. vsum, quẽ pollicetur Mesue emolliẽdi, præstat, olei, œsypi, atq; etiam ceræ nomine, & masticbes, & terebinthinæ: spica autem, & crocum, penetrationem dant emollientibns. concoquendi etiam adiuuant vim, ac præterea adstringenti facultate robur dant partibus. alioqui emollienti potestati contraria est astringens, quæ densando duritiem infert.*

MESVE.

ESYPVS vero sic extrahitur: lanæ ouium succidæ libræ circiter lx. aqua calida horis octo merguntur, semel feruefiunt, exprimuntur: colatum reliquum igni lento in vase stamnato percoquitur semper ad mellis fluxilis crassitiem, fundum mouendo lata rudicula lignea, ne vratur.

CHRI. OPERATIO hyssopi humidæ ideſt modus secundum quem extrahitur prædicta vnctuositas, seu pinguedo a lanis, &c. hæc hyssopus humida per se ipsam administrata, est medicina sedatiua dolorum in membris neruosis, factorum a causa frigida, & ab humore melancholico: lenit enim & mollificat omnem duritiem, vsus tamen eius est, vt plurimũ admixta alij medicinis.

MAN. ALIVM modum colligendi, non magnopere tamen ab hoc diuersum habes a Dioſc. lib. 2.

COST. OESYPI. *Oesypi conficiendi rationem prosequitur pluribus Dioſco. cui probatissimum album est. quare vulgatum ætatis nostræ atrum ignis prodit in eo conficiendo violentiam; quam veritus Mesue continenter agitandum ait, ne vratur.*

MESVE.

CERATVM œsypi ex Philagrio eadem potens. croci drachm. v. bdellij, mastiches, ammoniaci, aloes, stiracis liquidi, ana † drachm. vij. ceræ flauæ. libr. j. terebinth. † vnc. i. & semiss. medullæ cruris vaccini, adipis anseris, ana drachm. xv. œsypi libr. j. & s. olei nardini. q. s. Bdellium, ammoniacum, aloe dissoluatur in aqua, in qua fœnugræcum & chamæmelum sint macerata, & cum alijs misceantur in vnguentum. Post Philagrium addiderunt succi scillæ vncias tres, sepi vitulini drachm. xv. thuris vnciam vnam, & in alio rectius ceræ quartaria tria.

Hyssopi cer. Phil.

† *Al. dr. viij*

† *Al. un. ij.*

EST fortius quam primum, & magis potens ad emolliendum, quare idoneum est ad tollendas eas durities quæ à morbo Gallico fiunt, adiectis etiam interdum quibusdam potentioribus, & magna cogente necessitate, cinnabari. MAN.

POTENTIVS est priore ad emolliendas duritias ex morbo Hispanico, etiam valentioribus quibusdam interdum adiectis, & si necesse est etiam vulgari cinnabrio, quod argento viuo & sulphure simul vstis constat. SYLVII.

OESYPVS cer. Philagrij. *Est hoc longe potentius superiori tum ammoniaci gratia quod solum duriores emolliuit & discussit tumores, tum bdellij & fœnugræci accessione. Sed & styrax liquidus ad emolliendum facit, id quod anseris quoque adeps potest, dum altius subit. nardinum vero oleum non alte modo penetrat, sed etiam concoquit & discutit. chamæmelum autem discutit, & concoquit, & leui astrictione robur partibus conciliat. suspecta hic fortasse alicui sit aloe siccandi astringendique vi prædita, sed eadem concoquit, partibusque astringendo aliquod præbet robur, vt etiam thus si quis addiderit. Scilla autem dum altissime subit, attenuandi & discutiendi vi strenua proficit. valentissimum ergo est hoc ad emolliendum. Sed quando styracis liquidi hic meminit, quid hic ipse sit nõdum constat, admiranda certe cum eius tanta copia atque vsu inscitia, factitium aliquid esse certum est. non esse tamen myrrhæ stacten odor prodit & sapor esse autem aliquid styracis, præter nomen quod adhuc seruat, etiam odor videtur indicare. an autem sit styracis stacte aliqua, exemplo stactes myrrhæ suspicari licet. inclinat tamen animus, vt styracis scolecites materiem sed liquidiorem esse existimem. cerã aut adipem alias, vt ait Dioſc. odoribus imbutam cum styrace in sole subigebant, & per laxa cribri foramina in frigidam aquam exprimebant. sic quidem styracis veri odorem odore mentiebantur, consistentiam soliditate: glebę speciem transfusione per cribrum. illum vero scolecitem, id est, vermicularem vocabant a figura vermiculi, quã a cribro contrahebat. ad eum igitur modum ex cera adipeue (addita tamen maiori olei aut adipis liquidioris copia) odoribus varijs imbuto styracem quoque subigi. fieriq; hunc liquorẽ quem vulgo styracem liquidum vocant, valde suspicor, ceram. n. prodit lentor, adipem, aut oleum pinguis & inficiens manus materia, styracem atque aromata alia confusus ex styrace atque alijs odor.* COST.

MESVE.

CERATVM œsypatum ex Paulo idem pollens. Recip. ammoniaci drach. x. bdellij drach. v. † styracis (liquidi, vel myrrhæ stactis) drac. iiij. croci sexsquidrach. aloes, mastiches, thuris ana drach. ij. & dimid. ceræ † drachm. iij. sepi. & medullæ vituli an. drachmas duas, œsypi drachmas quadraginta, olei irini quantum sufficit.

† Sigiæ.

† drach. ij.

† drac. iij. s.

MAN. APVD Paulum hanc compositionem non legi, sed aliam longe diuersam. Sigiæ Styracem ego potius caperem, licet aliqui myrrham intelligant, quæ stacte dicitur.

SYLV. APVD Paul. lib. 7. alia huic multum diuersa legitur cerati huius descriptio.

COST. OESYP. Pauli. *Pro liquido styraces, vt vertit Sylu. vetus interpres arabicam vocẽ reliquerat (sigia) qua Psidiam Græcorum, id est, probatissimum ex Psidia styracẽ intellexisse Arabes puto. Ita quidem glebam styracis hoc loco sumerem. præsertim si hoc Pauli est medicamentum (quod in eo tamen nondum inueni) nam liquido styrace vsos fuisse Græcos nusquam obseruaui. Myrrhæ autem stactem, quam Sylu. styraci substituit, non improbo. Sed vix, ac ne vix quidem, stacte ad nos fertur, styrax autẽ passim in officinis prostat.*

MESVE.

UNGVENTVM diaphœnicon vlcera cruenta, fistulosa, pituitæ salsæ, maligna, & dysepulotica glutinat, herpetas, tumores pestilentes, & qui ex humoribus varijs constant, sanat. Recip. adipis ceruini, & vitulini antiqui, mundi & colati ana libr. j. & dimid. chalciteos vnc. iiij. olei antiqui & lithargyri puri ana lib. iij. chalcitis & lithargyros leuissime trita & creta cribro tenuissimo, post oleo paulatim affuso simul terantur. addito deinde adipe igni lento coquantur semper mouendo palmæ ramis recens factis & excoriatis, quorum extremum vbi contactu medicamenti & ignis siccius euaserit, nouos substitue, iniectis etiam tum ipsi vnguento segmentis recentibus ramorum virentium. †

† Vulg. ad. Et fiat intra terminũ horæ.

MAN. ADIPIS zirbi. Aliqui legunt cerui. Calchotar. Chalcanthi nũc accipitur, quod vitriolum vocãt, quia & ex his multa deperdita sunt nostrorum ignauia. Auic. habet hoc loco chalcadis, quod significat chalcitim: sicuti & Galenus primo lib. de compositione medicamentorum secundum genera: ex cuius lectione multa potes castigare, quæ hic perperam leguntur. Vbi scribitur, Ignis autem sicut primæ: legendum est, Ignis autem sit prunæ.

SYLVII. VNGVENTVM id Galeni est emplastrum διὰ χαλκίτεως descriptum lib. 1. comp. ph. g. Recipit axungiæ porci vetustæ à membranis per liquationem & colationem purgatæ lib. ij. olei veteris & lithargyri triti & creti ana li. ij. chalcitidos lenigatæ vnc. iiij. misce in mortario omnia paulatim. Post coque in cacabo, & moue statim ab initio rudicula tanquam spatha ex ramo maiusculo & recentissimo palmæ, qui parte, qua emplastrum tangit, vbi aruit, mox præcidendus est, aut parte opposita moueatur, aut ramus sufficiatur, vbi cerati crassitiem assecutum fuerit, injice fragmenta excorticata germinum palmæ tenerorum, vt horum succus in medicamento maneat: coque donec digitos non inquinet: nunc vinum, nunc acetum additur pro varijs scopis. Omnium præstantissimum, si quis parare recte, & parato probe vti scierit. In quos affectus autem valeat, & quo vtendi modo huic illi affectui prosit, abunde ex Galeno initio emplastrorum docemus. Eo quotidie vtimur emplastri forma, quando oleo nunc myrteo, nunc, alio, nunc succo plantaginis, brassicæ, aut alio mollimus pro scopis varijs. Palmæ autem ramorum, & germinum (a quibus φοινικὴ ἔμπλαστος Gal. & diaphœnicon bis, & palmeum toties Mesue dicitur,) penuria, quercum, aut prunum, aut cydonium, aut sorbum, aut lotum, aut mespilum substituo. Vides quantum à Gal. desciuerit Mesues, scilicet ceruino & vitulino adipe pro suillo, cuius pondus his duobus æquat. cætera consentit.

COST. DIAPHOENICON. *Discrepat a Galeno ceruinum & vitulinum adipem pro suillo sumens, & libræ vnius pondus adijciens. Ceterum, suillum quidem pingue omnium ferme aliorum humidissimum est, vlceribus autem sicciora vtiliora esse etiam constat. quo fit, vt non temere suilli pinguis loco ceruinum hic & vitulinum adipem suillo potestate siccius deligat. non perperam tamen Galenus suillum proponit, vt quod paratu facilius in materiam fere cuiuscemodi medicamentorum venit, præsertim autem vetustum, quod minus humidum euasit. Itaque aliud pinguis genus non temere hic Mes. proponit. Est vero etiam adeps omnis porcina axungia solidior. quare ad debitam vnguento comparandam consistentiã recte densioris huius materiæ plus quam fluxilis axungiæ vsurpatur.*

MESVE.

UNGVENTVM diaphœnicon, Arabum descriptione, vlcera dysepulota & cacoethea carne implet, & cicatrice tegit, fistulas & cancros curat. & ossa humida glutinat. Recipiunt foliorum leucoij lutei, saluiæ, oxytriphylli, † acori, ana libram vnam: tere accurate, affunde olei rosati, aut myrtei, adipis antiqui ex epiploo vituli liquando & colando purgati, ana libras duas, & dimidiam. in vase lapideo macerentur dies nouem. tunc myrrhæ, aloes ana aureis nouem, sarcocollæ aureis septem tritis & cretis adde succi plantaginis longę aut vini albi in (quo herbarum prædictarum, ana † vnciæ quatuor coctæ fuerint.) quantum sufficit ad ea dissoluendum. permitte dies sex. Deinde herbas cum oleo & adipe bis feruefac. cola, & exprime oleum & adipem: huius expressi libras quatuor, & dimid. lithargyri puri leuissimè triti libras † tres, † chalciteos vnciàs quatuor coque, vt prius, & moue ramo palmeo, & semel feruefac vsquedum color medicamenti mutetur, tunc ab igne sublatum continenter moueatur, donec parum frigescat. tunc coque muccaginem myrrhæ, aloes, sarcocollæ in vino albo, vel succo plantaginis longæ: & paulatim affundas prædictæ mistioni, pistilloq; ferreo omnia moue, donec probe misceantur. & perfice coctionem, vt in priore. Addunt quidam arnoglossæ, præsertim longæ, libram vnam.

† Mendum hic fuisse catur Man. q acori, folia cõpositionibus misceri non legerit, vt hic habetur.

† al. vnc. iij.

† ali. li. iij. & dimid.

† Chalcanthum alij.

CHEIRI.)

MAN. CHEIRI.) Id est, leucoij, matronalis violæ. Pro triafilon. forte legendum trifolium acidum, quod alleluya vocant. Nam ingreditur etiam aliud vnguentum, quod viride vocatur. Vel intellige loton domesticam, de qua Auicenn. scribit. capite de Andacoca. & quam etiam Paulus vocari scribit trifolium. Alisam vero intellige vel quam Dioscorides vocat de alysson, & Auicenn alguascen. vel lege alisima, quod est virga pastoris secundum Stephanum. Quidam pro hac etiam legunt trifolij acidi. Calcadis.) id est, chalciteos. Acori.) Non memini me legisse compositionem, in qua hæc folia reciperentur, quare suspicor hic subesse errorem.

SYLVII. DESCRIPTIO hæc operosa multum est, neque maiorum quam prædictæ virium, aut tam paulo maiorum, vt ob exiguitatem contemnatur, in nulloque sit vsu. Ad hæc acori folia parum conuenire videntur: Oxytriphyllon etiam in vnguentum quoddam viride postea recipietur.

COST. DIAPH. Arab. primum. *An leucoij, saluiæ, trifolij, atque acori folia recentia sumenda hoc sint loco, an arida, non explicat. Sed terenda præcipiens contritione (vt ait) bona, arida velle videtur. Cæterum, quum postremo herbas cum oleo atque adipe feruere iubeat, & post feruorem, expressum oleum solum vsurpet abiectis herbis, triturę nomine contusionem intelligere. atque adeo nõ aridas, sed recentes eas herbas, quasique earum succum expetere existimo. Sic vero etiam secundo loco, quum myrrham, aloen, sarcocollam aut succo plantaginis aut vino in quo prædictæ incoctæ sunt herbæ dissolui iubet, recentes herbas sumendas puto. Addit postremo loco hic author calcada, quæ vox Arab. chalcanthum sonat. Syluius vero calcitidem vsurpat. At non parum ego interesse existimo vtrum horum quis sumat. & si enim chalcãthum chalcitidẽ vetustate abire Galenus est testis, & vtrumq; astringentis simul & detergentis est facultatis, in chalcitide tamẽ adstringenti acrimoniam præualere asserit, ita vt exurat carnes: contra in chalcantho vehementissimam esse vim qua astringit, quando etiã carnes contrahit, minorem uero eã esse, qua exurit. ita vt si pro altero alterũ quis posuerit, id sit præter authoris institutum. licet non negem posse aliquando alterum in alterius locum cædere non inepte. Porro autem quia hic obscurius agit, vt rem explicem paucis, summa est, vt prius foliys leucoij, saluiæ, trifolij, acori, recentibus & contusis in lapideo mortario positis oleum atque adeps calfacta, & calore commistá affundantur. Rursum autem post triduum plantaginis succus parandus est. aut pro eo vinum, in quo earundem plantarum, quarum antea meminit noua folia fuerint decocta. atque in horum altero pro medici delectu, ea mensura sumpto, quæ ad dissoluendum sit satis, myrrha, aloe, sarcocolla sunt dissoluenda. transactis diebus nouem, repositum cum adipe atque contusis herbis oleum igni admotum leuiter feruefaciendum, non repetita coctione (vt videtur velle Syluius, scribens, bis feruefacienda,) sed eadem decoctione, continenter, ad feruores (vt ita dicam) duos, id est non diuturna expectata coctione: tũ percolandum, & exprimendũ est: in expressæ autẽ huius materiæ libras quatuor cum dimidia lithargyrũ, & chalcanthum tenuissime, nõ (vt ait Syl.) leuissime trita, coquenda sunt. assidue agitando palmeo ramo, ad caloris vsque mutationem. auferendus tum est ignis, & ea materia continenter agitanda, vt tepescat. interea autem succus quoque plantaginis, aut vinum in quo myrrha, aloe, sarcocolla fuerant dissoluta, igni admotum coquendum est, deinceps vero priusquam prior materia refrigescat, hæc illi addenda est, & vna ferrea spatha agitando ad vnguenti consistentiam est deducenda.*

MESVE.

VNGVENTVM Arabicum idem quod prius pollens. Recipit ex folijs herbarum earumdem ana libram vnam & dimidiam, olei myrtini, adipis vitulini antiqui, ana vncias nouem, myrrhæ, aloes, ana drachm. xij. sarcocollæ drachmas nouem, dissoluantur in vino, aut succo herbarum, vt proxime diximus. herbæ quoque curiose terantur. Affunde his oleum, adipem, & † muc- B caginem, & chalciteos † aureos tres. coque omnia igni lento ad mellis crassitiem, vtere in turunda vel platysmate. Species aliquando, æstate præsertim, dissoluuntur succo plantaginis longæ † non amplæ, experientiaque mirabile fit medicamentum.

Emplastrũ Arab.

† mucilagines rerum. † Vulg. viriolo. † al. annisũ.

† aut ampla.

EX folijs herbarum earumdem.) Leucoij scilicet, & trifolij. MAN.

VNGVENTVM Arabicum alterum. *Obscurissime hæc scribuntur. Sed hic seruandus ordo vt puto. Myrrhæ primum, & aloes singularum drachmas duodecim, & sarcocollæ drachmas nouem. tere, & per incerniculum transfusas dissolue succo plantaginis, aut vino, in quo leucoij lutei, saluiæ, trifolij acuti, & acori folia vt in præcedentis vnguenti descriptione, C fuerint decocta, aut earumdẽ herbarũ succo dissolues. tũ præterea earumdem herbarũ recentium singularum, libram vnam cum dimidia cõtundes optime, contusisq; affundes olei myrtini, & adipis vitulini, vtriusque vncias nouem. his ita constitutis, prædictam myrrhæ, aloes, & sarcocollæ materiam eo succo aut vino dissolutam vt dictum est, miscebis olei atque adipis materiæ, posterius dictæ, discoctæ tamen prius, & percolatæ, & expressæ, (sic .n. & herbarum succus & vis in illa æqua excipitur olei atque adipis substantiæ, & fæculentæ partes herbarum detrahuntur. commistæ ergo vtrique materiæ, chalcãthi in tenuissimum puluerem redacti aureos tres commiscebis, simulque leui igne ad mellis crassitudinem coquendo deduces. Fiet hoc pacto medicamentum ab huius authoris sententia vt existimo, non dissentaneum. Quod ad calcem subdit dissolui æstiuo tempore species, idest, myrrham, aloen, sarcocollam plantaginis succo. admonet vt habita æstiui caloris ratione, præscriptum vinum calida facultate prædictum relinquas, nihil autem interest plantaginem longam aut amplam sumas. quando vtraque eiusdem & temperamenti est & potestatis. hoc Syluius non animaduertens longam ait æstate, vt sumas, non amplam.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM mirabile relatum ad Nicodemum, vlcera putrida (& fistulas) purgat, carne implet, glutinat, cicatrice tegit, putredinem arcet. recipit myrrhæ, aloes, sarcocollæ, ana vnciam vnam, mellis despumati vn-

cias sex, vini albi boni quantum sufficit, coque igni lento ad spissitudinem. Quod si vlceri caro supercreuerit, adde vnguenti † chalciteos vnciam dimidiam. E

† Vulg. vitrioli.

MAN. QVIDAM chirurgi hoc vtuntur in antiquis vlceribus addito vitriolo. Valet etiam fistulis.

SYLVII. HAEC linamenta in vlcus mittenda oblini possunt: sunt & empl. duo diaphœnicon Mesue: Hoc ad antiqua vlcera, & fistulas quidam chirurgi vtuntur, addita chalciti.

COST. NICODEMI. *Licet despumatum hoc loco mel velit, vt quod detractis sordibus minus mordicat; si tamen crudum ipsum, & impurum vino hic proposito incoquendum statim commiseris, & vbi feruere cœperit sordes, spumamque detraxeris, tum proposita quoque aromata addideris coquenda ad consistentiam, vt maiori compendio, ita non diuerso fructu, vt existimo, res fiet. Vinum autem album non sumit temere, vt quod altius quam nigrũ in vlceratas partes subit. & si enim album eo nomine vlceribus minus commodum est, authore Galeno libr. de fract. Hipp. com. 3. quod tenue est, & in vlceratas partes penetrans dolorem parit; quum tamen in putridis, callosisq; vlceribus mordacium etiã medicamentorum vis infirmior sit, atq; hic generosum ad eiusce modi vlcera remedium proponatur, recte album nigro præfertur. alioqui non tam ægri sensus quam fructus à pio etiam medico est spectandus.* F

MESVE.

VNGVENTVM alterum eiusdem. Recip. myrrhæ, aloes, ana drachmas nouem, vini albi quantum sufficit: tritis tenuissime vinũ paulatim affunde semper miscendo vsque ad mellis crassitudinem. vtere. Addunt nonnulli † chalciteos sesquidrachmam, olei myrtini. & vini portione pauca, vicissim miscent. G

† Vulg. vitrioli parum. unius quartam.

MAN. HOC ceu liquidiore possunt in eodem vsu tingi linamenta quæ intra vlcus dantur.

COST. NICODEMI alterum. *Mitius hoc præcedenti est, & mollioribus corporib. aptius, tum ob sarcocollam, quæ hic deest, cuius est vt acrimonia excedat, tum ob chalcanthi ipsius quoq; acerrimi largiorem illic quam hic mensuram. Nulla autem hic coctione est opus, quando myrrha, atque aloe in tenuissimum puluerem redactæ affuso vino etiam frigido per minima facile commiscentur: quod non æque facile fit, si melle excipiantur, quod nimirum attenuante calore habet opus. Vinum vero hic quoque superioris exemplo album sumendum. neque chalcanthum addendum nisi supercreuerit caro.* H

MESVE.

Vng. crassi.

VNGVENTVM magnum crasseos vlcera maligna putrida, fistulosa, sordes, & carne mortua purgat, carne implet, glutinat, & cicatrice tegit. Recipit autem ammoniaci vnciam vnam, bdellij, thuris masculi, aristolochiæ, sarcocollæ ana drach. quinque, myrrhæ, galbani, ana † vnciã dimidiam, lithargyri drachmas quindecim. aloes, opopanacis, ana drachmas duas, & semissem, † æruginis drachmas tres, resinæ drachmas quatuordecim, cæræ albæ vnc. duas, olei quantum sufficit. ammoniacum & bdellium aceto soluẽda, lythargyros terenda, & cum oleo coquẽda, donec liquefiat. Tunc depone ab igni, & dum modice refrixerit, misce ammoniacum, & bdellium aceto soluta, redde igni, coque ad iustam crassitiem, tuncque reliqua permisce.

† Vul. æris. † floris æris.

VNGVENTVM crasseos magnum sub isto nomine non est in vsu, sed quia conformitatem & virtutem in descriptione sua & modo operationis habet cum vnguento apostolorũ posito quinto cano. ab Auic. tractatu vndecimo, quod vnguentum apostolorum est multum in vsu. Cuius hæc est descriptio. Recipe cerę albæ, resinæ pini, ana drachmas quatuordecim, ammoniaci drachmas quatuor, opopanacis drachmas duas, floris æris drachm. tres, aristolochiæ longæ, thuris ana drachm. sex. myrrhæ, galbani ana drachm. iiij. bdellij drachmas sex, lithargyri drachm. ix. infundatur bdellium in aceto vini. & fiat hoc vnguentum cum duabus libris olei hoc modo puluerizando. & gummi dissoluantur. & fiat vnguentum, licet vtilitates & iuuamenta, vt iam dictum est, sint conformia huic dicto crasseos. CHRI.

ADDITIO.

Istud vnguentum in hoc tempore non est in vsu sub isto nomine, verum secundum chirurgicos nostros quia conformitatem & virtutem in descriptione sua & modo operationis habet cum vnguento apostolorum descripto in quinto cano. ab. Auic. tractatu nono, ideo nunc habetur in vsu sub nomine vnguenti apostolorum. Petrus de Argilata capitulo de medicinis mundificatiuis, vel absterſiuis habet vnguẽtum apostolorum mundificatiuum. & est descriptio Auic. & in fine huius descriptionis ait, & si bulliat vsque ad incrassationem, vocat ipsum Mesue crasseos. & Magister Antonius de Ianua, vocat ipsum gratiam Dei. quia vere rectificat vlcera maligna, & sic istud vnguentum magnam habet conformitatem cum vnguentum apostolorum Auicennæ.

VIM habet molliendi, mundandi, & glutinandi. Paruum vero maiorem vim habet in carne gignenda. MAN.

DESCRIPTIONI huic prope est eadem vnguenti apostolorum descriptio apud Auic quinto canone. Recipit enim terebinthinæ, ceræ albæ, resinæ, ammoniaci, ana drach. xv. opopanacis, æruginis ana drach. ij. aristolochiæ longę, thuris masculi, bdellij, ana drac. vj. myrrhæ, galbani, ana drac. iiij. lithargyri drac. ix. Ammoniacum, & bdellium, & galbanum aceto soluta coque in olei libris ætate duabus, hyeme tribus: ab hac enim cogitur: ab illa liquescit: quo nomine à chirurgicis hodie vsurpatur. Idem gratiam Dei ob facultatem eius mirificam vocat Antonius de Ianua. Petrus vero de Argilata a Mes. dicit crasseos vocari, dum coquendo ad iustam crassitiem ceu ad aeris quandam peruenerit, mollit, terget, glutinat. SYLVII.

CRASEOS magnum. *Non in curandis tantũ difficilioribus vlceribus conferre hoc potest: sed etiã ob ammoniacũ, reliquaq; lachrymarũ genera, quæ recipit, in emolliẽdis duriorib. uetustioribusq; callis, fistulis, ac* COST.

lis, ac tumoribus, quæ vlcerum curationi obsistunt. Est vero hic, vt de Syluio admiremur, qui loco floris æris hoc loco expetiti æruginem reponit, quamuis non negẽ, posse alterum pro altero frequenter sumi, vt quæ eiusdem ferè sunt facultatis.

MESVE.

Vnguentum craseos.

VNGVENTVM craseos paruum vlcera tamquam noua terget, carne implet, glutinat, cicatrice claudit. Recipit aristolochiæ, ireos, sanguinis draconis, ammoniaci, sarcocollę, ana vnciam dimid. lithargyri lęuigatæ vncias quinque, coque lithargyrum cum olei libra vna donec liquefiat, tunc cætera, vt diximus, misce.

SYLV. HOc Paruum mollit, terget, glutinat: sarcoticum magis est quam magnum

COST. CRASEOS paruum. *Hoc præcedenti imbecillius est, & mollioribus corporibus aptius. sanguinem draconis inter cætera proponit. pro quo quum Arabes apud Serap. syderitidis Achilleæ succum sumat: alij vulgatum ex bolo armena, atque alijs nescio quibus factitium vsurpent: afferatur præterea eo nomine pulcherrima & pictoribus expetita lacryma, hoc loco nõ aliud quam ex Arabum more, syderitidis Achilleæ succum existimarim.*

MESVE.

Vngu. Arthanitæ.

VNGVENTVM cyclamini magnũ, relatum ad Alexandrum, illitũ stomacho, vomitu purgat: hypogastrio autem iniunctum, aluum deijcit, ob id hydropicos, mire iuuat, serosum excrementum large vacuando; vermes quoque necat, & educit. Adhibetur nõ potentib. sumere medicamentum purgans. Recipit succi cyclamini lib. iij. succi cucumeris agrestis lib. vnam, olei irini libras duas butyri vaccini libram vnam, pulpæ colocynthidos† vncias quatuor, polypod. vncias sex, euphorbij vnciã dimidiã, sicca hæc tria, tere, & macera dies octo succis & oleis in vase vitreo angusti oris bene obstructo. Post sę mel feruefac, cola: deinde adde sagapeni aureos quinque, mirrhæ aureos duos prius autem duo hæc aceto dissoluantur, quanto est opus. coque mouendo ad succorum prope consumptionem. Tunc adde ceræ vnc. quinque, seilis vaccini aureos quinque. feruefac simul donec cera liquatur. Tunc insperge paulatim puluerem hũc scammonij, aloes, mezerei, colocynthidos, turbith, ana aur. v. euphorbij, aur. ij. salis gemmæ aur. ij. piperis longi, zingiberis, chamæmeli, ana aur. duos. misce diligenter.

† *vel. vnij.*

CHRI. VNGVENTVM Arthanitæ magnum, id est de pane porcino à quibusdam barbitonsoribus multum habetur in vsu. sed ab expertis & peritis eius vsus non laudatur. virtus autem eius, est quia, si ipso vngantur venter, ilia, & partes suminis, lenit naturam, & facit fluxum ventris propter acutas & fortes medicinas solutiuas, quæ ingrediuntur eius cõpositionem. Vnde transit per poros ad interiora vsque ad intestina, vnde virtus ipsarum solutiua, stimulat expulsiuam virtutem intestinorum & aliorum nutritiuorum membrorum. Et si stomachus tali vnguento vngatur, prouocat vomitum, si materia est apta per superius euacuari. Recipe cucumeris asinini. calidæ est, & siccæ complexionis in quarto.

MAN. VIDI magnam vtilitatem sequutam ex hoc in aqua intercute.

SYLVII. VEHEMENS est, parumque tutum, nisi in robusto corpore, aut hydropico. Illud enim ob virium robur medicamenti vehementia contemnet: hoc seroso multo in ventre excremẽto obtundet, eique vacuato vtilitatem afferet non mediocrem. Easdem vires Gal. cyclamino soli tribuit, vt parum opus esse videatur tanta turba medicamentorum etiam valentissime purgantium. Parua eius portio misceri potest clysterib. apoplecticorum. Lienem efficaciter minuit. Sunt qui succum ebuli addunt. Quo loco Alexander Trallianus (quem hic vt alibi passim Mesues citare videtur) nondũ cõperi. Alexander autem Benedictus Hermolai seculo vixit, ne quis eũ putet citare quenquam. 16. c. multa eius generis exõphalica recenset cathartica. In simp. c. arthanitæ bis aliter describit.

COST. CYCLAMEN magnum. *Medicamentorum quæ non ventri modo, sed etiam volis manuum ac pedum illita purgandi vim habent, mentio est etiam Paulo, Aetio, Oribasio, Actuario, nostra ętate pilas quoque parant nonnulli, quæ naribus admotæ tum vomitu, tum aluo deducunt. Si eiusce modi omnia, quæ tum ventriculum strenue subuertunt, tum obuios quosque humores promiscue educunt, tum vbi ex alto atque ex venoso genere trahendi sunt humores, parum proficiunt, prudentiores medici semper euitabũt. Porro autem, quam grestis cucumeris succum quærit. an succum fructuum, ex quo elaterium, an radicis succum sumas, non explicat, & vterque sane vsurpari ad eadem solet, licet efficacius fructuum succus. Sed quando hic libram vnam præscribit eius succi, profecto vt tantum eius succi ex fructibus etiam multis colligere difficile est, quantum sit satis, ita eo longe violentius medicamentum redderetur, quo fit, vt contusæ radicis quærendum hoc loco succum existimem.*

MESVE.

Vngu. arthanitæ.

VNGVENTVM cyclamini paruum, splenis tumores etiam schirrhosos dissoluit, & strumas. Recip. succi cyclamini, succi glutinosi ex radice silicis extracti, succi † ebuli ana vnc. ix. succi summitatũ tamaricis vncias duas, olei irini lib. ij. œsypi drach. v. ammoniaci, bdellij ana drach. i. & semissem, aceti quantum sufficit, ceræ flauæ vnc. vj. corticum radicis capparis vnciam vnam & semissem, spicæ nardi † vnciam semissem. Fiat vt prius.

† *chamelis canensis ich.*

† *drach. iiij.*

VNGVENTVM Arthanitæ paruum, nec ab expertis, nec à pressumptuosis habetur in vsu, nec est tantæ potentiæ, vt præcedens. CHRI.

ADDITIO.

Istud vnguentum de Arthanita paruum non est in vsu. verum sunt ex hominibus qui faciunt vnum pro alio, quia, in isto pauciora sunt simplicia, sed

non recte faciunt. habet textus hic camelis, sed textus est corruptus, quia melius diceretur chamæactis, qđ est ebulus.

MAN. MAGNAM vim habet in liene minuendo. Et succi cauenizich.) In capite de Hartanita, vbi etiã describitur hoc vnguentum, non ponitur hæc res, vel ali quid eius loco. Nec bene, præterquam diuinando, inueniri potest, quid sit. nisi forte legendum sit carmezich. quo fructus tamarisci intelligitur. In quibusdam codicibus legitur chameactes, & placet ea lectio.

COST. CYCLAMEN paruum. *Emollit hoc superiori magis. & ob id tutius usurpatur. quanquam perturbare hoc quoq; ventrem insigniter potest ob cyclamini, atque ebuli succum: Quum autem ebuli foliorum succus qui assumptus strenue purgat, non importune hic admittatur cum cyclaminis succo expurgante, non ex folijs tamẽ, sed ex radice succum hoc loco expeti existimo, vt qui nõ purgandi modo, sed strenue quoq; emolliẽdi vim habet. in quem vsum hoc cõficitur medicametũ.*

MESVE.

de lino. VNGVENTVM †ex panno lineo Hebenzezar mirabile ad vlcera maligna, fistulosa, carne implenda. Recip. opopanacis vnciam vnam, rasuræ pãni linei tenuis, puri, antiqui vnciam semissem, & vini, mellis, & olei rosati, vel myrtini ana vnc.v. lithargyri, aloes, sarcocollæ, myrrhæ, an. dra. duas, & dimidiam. tere paulatim, affundendo nunc vinum, nunc mel, nunc oleum. Adduntur quandoque † chalciteos drach. duæ.

† vitrioli.

MAN. PANNI linei soli vim habent excicandi vlcera, ita vt cum his quidam curent vulnera recentia, additis tamen quibusdam cautionibus.

SYLV. PANNVS lineus per se vlcera siccat, vt etiam quædam vulnera recẽtia glutinet. Pro parte vnciam scripsi, & pro parte tertiæ vnciæ drach. duas & dimid. & pro quarta drach. duas.

COST. VNGVENTVM ex panno lineo. *Lineus pannus aut seorsum in puluerem redigendus est, aut affuso paulatim vino diutius in mortario contundendus, vt in eiusdem generis materiam euadat, qualis ad scriptoriam hanc cartam conficiendam vsurpatur. Tum deinceps, vbi alia quoque arida in pulucrem fuerint ducta, & opopanax vino fuerit dissolutus, linei panni materia contusa ijs addenda, & affundendum sensim oleũ, ac vinum, omniaque pistillo ducenda ad vnguenti consistentiam. quod admonere voluimus, ne quis existimet lineum pannum cum oleo, ac melle posse teri. qui enim id tentarunt elusi sunt, lineo panno pistilli ictum ob olei, ac mellis lenitatem refugiente.*

MESVE.

† Vnguentũ Alhariel. VNGVENTVM † ex cantharidibus, causticum, phænigmon, & vesicas excitat, vlcera, alphos, pannos, lentigines, cutis maculas delet. Recipit † cãtharidum recentium drachm. x. axungiæ porci † vnc. v. & dimid. tere simul dies septem

† alharsel. † drac. xlv.

E marcescant: post coque, cola, serua vitreo vase.

HOC vnguento chirurgici nostri vtuntur sub nomine ruptorij de cantharidibus. & dicunt quod Alhariel sunt cantharides. infra apparebit vna alia descriptio sub nomine vnguenti de cantharidibus, sed non erit eadem cum ista. CHRI.

TARANEL. Intellige vel cantharides, vel campas, vel pityocampas, vel bupreστes. MAN.

POSSIS pro taranahel, seu alhariel, vt quidam legunt (quos cantharidas interpretamur) campas, pytiocampas, vel bupreστes miscere. SYLVII.

EX Cantharidibus. *An cantharidas totas sumi velit, an partes, (de qua re in horum vsu animaliũ non conuenit inter medicos) non explicat. Sed parum refert, vbi admouendæ tantum sunt foris; quamquã vbi etiam sint assumendæ, ex Gal. totas eas sumere licebit. harum vsu, quocunque modo, & cuicunque parti corporis admoueris, vrinæ vias tentari obseruatum est: ita vt quibus capiti fuerant ex fermento admotę, molestissimum vrinæ ardorem excitarint: derasa nimirum vesicæ cute occulta vi & proprietate. quare qui aliquando gonorrhææ vesicęue, aut pudendorum vllam vnquam molestiam passi sunt, in his, vt a cantharide omnibus abstineant modis, suadebo.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Rosatum phlegmones, erysipelata, herpetas sedat, cephalalgiam calidam, & vẽtriculi ac hepatis intemperiem calidam mitigat. sic fit. Axungia porci probe lauetur nouies aqua calente, & toties frigida, deinde teratur cum ea portio æqualis rosarum rubrarum recentium, quæ marcescant cum ea dies septem, funde igni lento, cola, rursus tantundem rosarum recentium cum ea tere, quæ dies etiam septem cum ea marcescant. funde vt prius, & cola. tunc affunde succi rosarum dimidium. olei amygdal. dulcium partes sex. coque igni lento ad succi consumptionem. repone. Si inter coquendum inijcias parum opij in aqua rosarum soluti, valentius fit. præsertim ad insomniæ leuamen.

DOCET Dioscor. odorare adipes, ex quo modo hæc manarunt, sicuti, & vocata pomata. si addatur opium, erunt efficacia in doloribus mitigandis, & somno prouocando. MAN.

EODEM modo ex violis & nymphæę flore, & alijs vel frigidis, vel calidis, vel etiã odoris fieri potest. Hæc componendi ratio ex Dioscoride profecta videtur, dicente adipes odorandos. Non enim adipes per se, sed ijs odoribus imbutos intellexit. Cum enim temperatus sit adeps, & inodorus ad continenda calida, frigida, odora, est aptissimum, vti oleum balaninum Gal. Opium stupefaciendo dolores placat, somnumque, stupidum, & grauem refrigerando, & velut spiritus animales glaciando facit. Id vnguentum est præstantissimũ sine opio. Id. n. addi põt, vbi eius vsendi necessitas incideret, nisi forte mauis coctione, & tẽpore vires eius frangere. Tũc enim dimidio cõpositi in coquere opiũ aqua rosata solutũ possis. SYLVII.

Adeps

Adeps membranis ante est exacte purgandus. Mallem ad colandum liquare in vase duplici, quam igni lento. Oleum omphacinum, aut rosarum miscueris opio, amygdalino magis refrigerabit: minus prompte altius intro vi sua permeabit.

COST. VNGVENTVM rosatum. *Parãt hoc pharmacopœi Veneti diligentissime, odorem, candorem omni studio illi comparantes. Sed quando ad inflãmationes hoc ipsum est institutũ, si cui esset animus maiorem ipsi refrigerãdi vim acquirere, imò elegantissime, & in regum vsus parare, axungiæ postquam sæpius aqua calida abluta, aut etiam in ea multa cocta, & connato odore fuerit spoliata, rosaceam aquam frigidam fontanæ loco affundet, & noua quotidie affusa aqua cõtinenter per dies plures spatha lignea agitabit: interdum etiam coquet. Rosæ postea effusa aqua adhuc immaturæ, ex calyce, quum hiare tantum cœperint, carptæ: quin & aliarum rosarum vngues marmoreo, & candido mortario velocissime contusi, (vbi enim lente agitur nigrescunt.) axungiæ commiscendi cum rosis. Tum post dies, vt hic iubet, septem aut plures, hęc axũgiæ, & rosarum materia in vitreo vase posita liquanda est: illique per colum setaceum transfusæ, nouæ rosæ, atque vngues eodem modo cõtusæ, vt diximus iniiciendæ. At vero octaua rursum die liquata, & percolata eadem materia pro rosis affundendus rosarum, & vnguium pari diligẽtia delectorum, & celeriter contusorum expressus succus: addendumque deinceps oleum amygdalarum, quod ex inditrata rosa amygdalis, vt alibi docuimus, sit extractum: commiscendaque omnia, & in duplici vase ad succi absumptionem coquenda. Vnguentum profecto rosaceum si quis hac parauerit ratione, & maioris ad refrigerium vsus, & odoris suauitate præstantius parabit.*

MESVE.

VNGVENTVM violatum idem pollet, præterea pleuritidi, & thoracis inflammationi prodest. fit vt rosatum.

SYLVII. ID adjvires prædicti adiecit, quod violæ tota sua substantia sint pulmonariæ, & thoracicæ, vt inde composita cõserua violarum, syrupus violatus, & mel, & saccharum violatum, & id genus alia.

COST. VNGVENTVM violatum. *Ad vnguentum violaceũ conficiendum si quis violarum foliola sumat, vt in parando saccharo sumẽda proposuimus, erit hoc & odore suauius, & viribus vulgari non inferius. At quæ foris tantum admouenda sunt, in his minus Jæpe satisfacit studium grauioribus rebus adhibendum.*

MAN. HOC quoque est valde efficax ad somnum, & ad arcendos dolores.

SYLVII. CAPITA papaueris matura, & recentia sumantur potius, quam siccata, vt humiditate frigida agant, non sola propemodum frigiditate, vt in Diacodio prius ex Galeno, & alijs docuimus.

COST. VNGVENTVM papaueris. *Papaueris capita hoc loco, recentia quidem, at non tamen, vt Syluius consulit, matura, imò immatura potius, & adhuc lacte turgentia, sumenda puto, vt quæ efficaciæ maioris hoc reddent medicamentum.*

MESVE.

VNGVENTVM Basilicon magnum, vlcera † phlegmone carentia, præsertim partium neruosarum, terget, carne implet, Recip. ceræ albæ, resinæ pini, sepi vaccini, † picis naualis, thuris, myrrhæ ana, olei q.f. In alio ceræ vnc.vj. picis, vnc.iij. aliorum ana vnc.j. & s.

† Vulgo in quibus est calefactio.

† picis glutinis alimbas.

VNGVENTVM Basilicon magnum secundũ hanc descript. vbique ab omnibus habetur in vsu, & præparatum reperitur, & est conueniens vulneribus consolidandis neruorum maxime, & capitis, cum quibus non coniungitur mala complexio calida. Est enim conueniens mundificatiuum vlceribus ad ipsa consolidanda. CHRI.

QVOMODO valet vulneribus: in quibus est calefactio, cum sit calidum? Puto deesse negationem, & legendum, non est calefactio, & sic etiam scripsit Auic. Basilicon Pauli recipit ceram Colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia. MAN.

ALII etiam terebinthinam addunt vulneribus glutinandis efficaciissimam, alij etiam ichthyocollam, sed cum caleat id medicamentum (vt ex simplicium temperatura, & modo perspicuum est) legendum in Mesue censuimus cum Christophoro, & Manardo, quibus non est calor: præsertim cum Auic.can.v. sic etiã scripsetit: & Serapio in suo antidot. quamuis vtriusque descriptiones binæ ab hac nonnihil varient. SYLVII.

VNGVENTVM basilicon. *Quum hoc vnguentum ex veteri versione probet Mesue ad vulnera, in quibus est calefactio: licet vulnus recens, vlcus autem vetustum communi vsu intelligatur, generatim tamen ad vetusta æque ac recentia conducere hoc ipsum potest. quare non male Syluius pro vulneribus, cõmunis significationis nomen reposuit, qua dicitur & de vulneribus vlcus, non tamen è contrario. At quum ex Manardo idem Syluius negatiue legendum putat, & vtile hoc esse tantum putat, vbi non est coniuncta vlceri caliditas, contra quam vetus interpres legat, hoc non caret dubitatione. quando basilicon minus, de quo hic proxime aget, quod ex ceræ, resinæ, picis, & olei pari portione conficitur, Galenus 4.5. & 13.met. ad inflammationem exiguam, & ad mouendum pus vtile existimat. Atqui eadẽ in hoc magnum veniũt: præterea vero vaccinum sepum frigido in suo genere temperamento, si Galeno credimus, fœminarum pingue frigidius esse quam marium, accedunt etiam thus, & myrrha, quæ pice ac resina calore non sunt superiora: vt neque etiã pix naualis, quam pro glutine alimbat reponunt. Itaque Mesuen huius medicamenti vsum ad vlcera cum leui inflammatione Galeni exemplo proponere, non est à ratione prorsus alienum. neque inconsulto negatio addenda est, vbi constanter vetus versio affirmat.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Basilicon. Rec. resinæ, picis, ceræ ana, olei q.s.

VNGVENTVM Basilicon minus, & est vnguentum citrinum. præcedens autem est nigri coloris. sub hac descriptione præparatur vbiq;. Est magis COST.

con-

conueniens in principio vlcerum neruoſorum,& eſt virtute ſua minoris calefactionis,abſterſionis,& conſolidationis,quam magnum immediate dictum.

SYLVII. IDEM pollet,quod præcedens, ſed imbecillius, nam minus calet, terget, glutinat, quam magnum : ob id recentibus capitis, & neruoſarum partium vulneribus, & vlceribus fuerit aptius : flauum eſt colore, magnum nigricat. Baſilicon tetrapharmacon Pauli recipit ceram, reſinam, colophoniam, picem, adipem taurinum,æqualia. Galenus ſolum reſinam, non addita colophonia : adipem taurinum, aut vitulinum Celſus : Cuius loco Meſues, & Guido Cauliacus oleum miſcent, quantum eſt neceſſarium. Vnguentum id Baſilicon Galeno tetrapharmacon,& Paulo dicitur : calfacit,humectat, dolorem ſedat. Pus mouet,vt abunde Gal. docet lib.4,5.& 13. meth.& initio.lib.3. comp.ph.p. Cum quo idem eſt Macedonicum ſolo thure,quod præterea recipit æquale,diuerſum lib.13.meth.

COST. VNGVENTVM baſilicum minus. *Hoc tetrapharmacum eſt Galeni, ſuperiori.vt puto,nihilo frigidius,fortaſſe autem aliquanto calidius,quod vaccino ſæpo caret, quo aliorum calor in præcedenti temperabatur.* F

MESVE.

CERATVM ſantalinũ phlegmonas, & intemperaturas omnes calidas ventriculi,hepatis,& partium aliarum potentiſſime extinguit. Recip. roſarũ drachmas xij. ſantalorum rubrorum drachmas decem, ſantali albi, & citrini ana drach. vj.boli Armenicæ drach.viij.ſpodij drach.iiij.caphuræ drachm.ij.ceræ albę drach.xxx.olei roſati lib.j.miſce.cera & oleo ſi lauentur, fit prę ſtãtius. G

MAN. SATIS ſuſpicor ne multum vergat ad calidum, ſi quidem Sandali calidi eſſe videntur, vt ſupra dictum eſt,& camphora. Spodij.) Sumunt moderni pro ſpodio antiſpodium ex ambuſtis cannis. quod certe vel calidum abſolute eſt, vel partes multas calidas habet, Auicenna etiam teſte.

SYLVII. VSV frequentiſſ.eſt hoc ceratum apud quoſdam nomine vnguenti,minus tamen refrigerat,quam titulo pollicetur. opinor,quod quæ pro ſantalis miſcentur,ligna ſint calida,& caphura, & ſpodium parum frigeant : mirum ni etiam caleant,quod vtrũque multas partes calidas habeat, & illa ſit arte ſuppoſititia. ſunt qui id vt ſequens ceratum Gal. refrigerans parant, liquando ſcilicet ceram cum oleo in vaſe duplici : deinde vbi refrigeratum eſt, aqua frigida manibus,aut rudicula diu agitant : poſtea dictos pulueres miſcent.

COST. CERATVM ſantal. *Santalum refrigerare, vt alias quoque dicebamus, potius,quam calefacere quotidiana docet obſeruatio. ſpodium vero maxime ſi poſt vſtionem eboris lauetur, refrigerare etiam conſtat. Caphuræ vero ſi modo calida eſt, parum omnino poſſunt drachmæ duæ,cum reliquorum,quæ hic ſumuntur,mole: quæ libras circiter duas pendent : imò eadẽ, dum penetrationem frigidæ facultatis adiuuat,ex vſu eſt ad refrigerium. quare hoc medicamentum vim refrigerandi obtinere, conſentaneum eſt rationi. id quod quidem vt perpetuo non præſtet; eorum ſæpe incuria facit qui ægris inſeruiunt: quorum eſſet ceratum interdum detrahere,& priuſquam nouum inducant parti, prioris ſordes cutim obſtruentes ſpongia ex aqua calida detergere. ſæpe etiam cerati ipſius ſoliditas in cauſa eſt,cui cum inſignis quoque inſit vis deſiccandi,dum* H *cutem eius humorem abſumendo, denſat. interiorum humorum,vaporumque prohibet perſpiratum. Quamobrem non damnandus eſt huius ad refrigerium vſus. ſed potius corrigendum,quod illi aliena ferè culpa vitium accidit. corrigi autem hoc poſterius poterit,affuſo liberalius oleo,& linimẽti potius,quam cerati conſiſtentia, illi ipſi comparata.*

MESVE.

CERATVM Galeni valentius refrigerans, febribus ardentibus, & cephalalgiæ calenti, & cum pulſu dolorifico ſaluberrimum fit ex ceræ albæ vncia vna olei roſati ex omphacino facti vnc. iiij. † aquæ fontis frigidæ q. ſ. ad multum diuque lauandum,& ſubigendum ceratum, quod tandem ex aceto albo, pauco, claro, ſimiliter ſubigendum eſt. † vel tribus.

VLTIMVM in infrigidatione.) Vltimum intelligendum non in gradu,ſeu ordine. ſed in modica, & abſque noxa infrigidatione. Galenus dicit ſimpliciſſimum inter infrigidantia,& humectantia,& eo vtebatur in eryſipelate,& phlegmonis pudendorum ab initio. Ceræ albæ. Pontica optima abluta. Olei roſati vnc. quatuor) vel tres. Oleum omphacinum—. Optimum eſt autem exacte tenuium partium,vt Sabinum. Aquæ fontium) Galenus, miſceantur, & ſimul liquentur in vaſe duplici, & fiat humidum ceratum—. Infrigidato cerato inſpergatur tantum aquæ frigidæ paulatim in mortario, quantum poteſt ſuſcipere, vt mollificetur. Satis autem infrigidabis ceratum vbi primum fuerint mediocriter coagulata. infundens totum vas in aquam frigidiſſimam. Cum aceto albo. Si miſcueris parum aceti ſatis tenuis,& ſplendidi,magis humidum, & frigidum facies pharmacum. Nec debes pharmacum tandiu dimittere ſupra corpus donec calfiat, ſed continuo mutare, quod pauci hoc tempore aduertunt. Vide Gal. 10. Meth. MAN.

CERATVM album ſæpe dicitur quibuſdam vnguentum : fiat autem omnino in vaſe duplici, & ſit recens. Eo Gal. eryſipelata,& phlegmonas pudendorum initio mitigabat, & ſic parabat lib.10. meth. Medicamentum omnium,quæ humectant,& refrigerant ſimplic. quo etiam ad eryſipelata,& phlegmonas pudendorum vtor initio priuſquam depaſcens aliqua putredo appareat. Ceræ optimæ albæ Ponticæ,vel ex Atticis extractæ fauis,elotæ vnc.j. olei omphacini,ideſt crudi citra ſalem ; tenuis (quale Sabinum eſt) vnc.iij. vel vnc. iiij. vt humidum ſit ceratum : cum vti voles,liqua in vaſe duplici: deinde cum modice coiuit, refrigerando,mittendo vas in quo eſt ceratum in aquam frigidiſſimam,cum admodum erit refrigeratum,miſce in mortario paulatim tantum aquæ frigidiſſimæ,quantum in ſe molliendo poterit accipere : cui ſi addas aceti admodum tenuis, & clari, & albi paululum, magis refrigerans,& humectans medicam. efficies, hacte. lib.10. meth. De hoc Galen. lib.10. meth. fo. & lib.1. ſimpl.c.6. & lib.6. ſanit. tuen. vbi aceti vice,ſubigẽdo manibus diu in mortario,miſcet ſucum ſemperuiui,ſolani, cotyledonis,pſyllij,polygoni,tribuli,portulacæ,lactucæ,& ſimilium. Id autem ceratum vbi incaluit,tollendum eſt, nam calfactum recalfacit. Ego inter duas telas extenſum in temperaturis partium calidis tepidum applico : hora poſt dimidia aufero. aliquandiu poſt parti reddo,ſi opus eſt.quotidie autem nouum nouæ telæ impono, priore nimis ſiccato. Sic enim dum libet, tollitur & redditur, nec pars inuncta ægro tædium adfert. SYLVII. cap. 14.

CERATVM Galeni, *Huiuſcemodi medicamẽta omnia vbi incaluere, accẽſo ex quo conficiuntur pingui,obſtructis eorum lentore meatibus,ac prohibito* COST.

hibito perſpiratu, magis calefaciunt. remedium eſt, vt illitæ eo vnguento parti lineum pannum frigida aqua ſiue fontana, ſiue roſaceo, & aceto imbutum, atque expreſſum admoueas: tum paulo poſt, deterſa parte ſpongia ex tepente aqua, nouum inducas medicamentum. A

MESVE.

VNGVENTVM ex bdellio, epilepſiam, paralyſin, ſpaſmum, cæteros neruorum affectus frigidos, ac ſchirrhoſos iuuat. Recipiunt bdellij drach. vj. † euphorbij, ſagapeni, ana drachm. iiij. caſtorij, drach. iij. ceræ, drach. xv. olei † iaſmini, aut leucoij lutei, drach. x. bdellium, & ſagapenum diſſoluantur aqua rutæ agreſtis, cætera cum aqua calida † vniantur, & fiat vnguentum.

† al. euphorbij. drac. ij.

† Sabucini.

B

CHRI. VNGVENTVM de bdellio confert diſpoſitionibus frigidis neruorum, & duritiei ipſorum. vnde iuuat in ſpaſmo longi temporis, & paralyſi, & ſimilibus diſpoſitionibus. Et nota quod vſus cuiuſlibet vnguenti, & emplaſtri in diſpoſitionibus materialibus, debet eſſe præmiſſa euacuatione. Recip. cãphoræ. alia litera exterior dicit caſtorei, & eſt melior. ſambucini. ideſt de geſſimino, quod eſt calidæ, & humidæ complexionis, aut olei de cheyri. ideſt de viola Saracenica, vel rubea, calida, & ſicca.

MAN. VALIDVM certe eſt hoc, & potens ad diſcutiendum, & emolliendum.

SYLVII. ID vnguentum potenter mollit, ac digerit, vt etiam ſpaſmum iam diuturnum, & neruorum, iuncturarumque tophos, ac nodos diſſipet: multis ob id in vſu eſt creberrimo.

C

COST. VNGVENTVM ex bdellio. *Vbi bdellium, & ſagapenum aqua rutæ diſſoluenda docuit, cætera, euphorbium inquam, caſtoreum, ceram, & oleum, cum aqua linienda eſſe dicit. quo loco quia quid per (linire) intelligat, non apparet, Syluius vnienda eſſe interpretatur. Sed quomodo aqua calida vnire hæc licebit? refugit enim aqua ceram, & oleum. Profecto hæc commiſcendi videtur ratio, vt cera oleo primum omnium addatur: tum his bdellium, ac ſagapenum, iam antea ex aqua rutæ diſſoluta adjiciantur: demumque his accedant euphorbium, & caſtoreum in puluerem redacta. Hæc igitur vbi præſtiteris, vult fortaſſe omnia hæc in vnam veluti maſſam collecta, in aqua calida manibus tractari, id quod non modo ad exactam harum rerum omnium miſtionem, ſed etiam ad immoderati caloris temperiem plurimum conducit. Fortaſſe etiam oleo iam cum cera eliquato, additiſque tum lacrymis iam antea diſſolutis, tum euphorbio, & caſtoreo, vt olla, in qua hæc fuerint, in altero feruentis aquæ vaſe, ideſt in duplici vaſe exacte coquãtur, iubet. hoc vero qui præſtiterit, ſi mentem ille fortaſſe ſcriptoris huius non aſſequitur, non tamen erraturum confido. Fortaſſe etiã ſi lectionem veterem ſequamur, quum iubet, vt cetera in aqua liniantur, de euphorbio, & caſtoreo intelligit. hæc vero vt mitigandæ eorum acrimoniæ gratia, in aqua calida macerari conſulat, & ex arte poſtea tritis, quæ terenda ſint, & commiſtis vnguentum conficiatur.* D

MESVE.

ALTERVM idem pollens. Recipit caſtorij drachmas duas, pirethri, euphorbij, ſtaphidos agriæ, zingiberis, ſinapis ana † vnc. s. ſucci (radicum) aſphodeli, & rutæ agreſtis ana vncias quatuor, cum ſuccis omnia † vniantur. deinde coquantur cum ceræ vncijs quinque, olei roſa. vncijs triginta ad ſuccorum conſumptionem. colentur, reponatur.

† drac. iij.

† Liniãtur.

POTENTIVS eſt hoc, quam præcedens. Cauendum tamen, ne diſcuſſa tenui materia reſiduum indureſcat. Rhodinum tamen eius vim minuit. MAN.

VNGVENTVM valens ſimiliter. *Cætera, vt præcedens, in conuulſione, paralyſi, neruorumque frigidis affectibus præſtare hoc ipſum poſſe concedo. at non emolliet neruoſarum partium ſcirrhos, quam vim ſuperiori conciliant lachrymæ bdellij, & ſagapeni: imò fortaſſe, dum attenuandi vim ſtrenue exercet, tenuiorumque humorum diſſipationem facit, craſſis contumaciorem comparat craſſitudinem. Quo fit, vt articulorum tophis inimiciſſimum hoc ipſum exiſtimem, quũ contra ſuperius ipſis vtile fore non diffidam.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Philagrios, ſpaſmum, & paralyſin iuuat. Recipit ceræ, vncias tres, œſypi, ſucci rutæ agreſtis, ana vncias duas, euphorbij, piperis, ammoniaci, croci, thuris, caſtorij. † terebinthinæ, opopanacis, ana drach. ij. † ſtyracis liquidi drachm. ij. & s.

† al. olei balſami.

† glutinu alimbit.

† Sigia.

GLVTINIS alimbac) ideſt terminthi. Sigiæ. Vel ſtyracis liquidæ, vel purioris myrrhæ, ſed primum magis hoc loco probo. MAN.

HIC pro olibani voce vulgi ex Græco, tum articulo, tum nomine conſarcinata, ideſt, thuris, quidam legunt olei balſami. Pro ſtyrace liquido, ideſt, myrrha ſtacte, poni poteſt myrrha purior, ſi inuenitur. SYLVII.

VNGVENTVM Philagri. *Quum ſigiam hic reliquis addit, neque ſtyracem liquidum, cum Syluio, neque myrrham cum Manardo ſubſtituerem: ſed ſtyracis lachrymam Arab. abſoluto ſigiæ nomine intellectam, quæ diſcutiendo, atque emolliendo non eſt hoc loco importuna.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM aureum vulnera certo, & ſalubriter glutinat. recipit ceræ flauæ vnc. ſex, & olei boni lib. ij. & ſemiſſem, terebinthinæ vnc. ij. reſinę pineæ, & colophoniæ ana vnc. j. & dimidiam, thuris, maſtiches, ana vnc. j. croci. drachm. j.

VNGVENTVM aureum, habet virtutem conſimilem cum vnguento baſilicon maiori, ſed eſt maioris calefactionis, & eſt coloris rubei propter cinaprum. CHRI.

ADDI-

ADDITIO.

Istud vnguentū dicitur aureum, quia optimum & excellentius est inter vnguēta, sicut aurum inter alia metalla. Gilbert⁹ Anglicus in capitulo de cura arthreticæ habet vnam aliam descriptionem vnguēti aurei.

MAN. RESINÆ colophoniæ.) Vel totum simul coniunctim pro vna re intellige, vel per resinam, pineam, per colophoniam, eam quæ ex Colophone adfertur.

SYLVII. ID vnguentum ab auri pretio, & colore: est enim præstantissimum. Miror quosdam colorem hunc illi cinnabrio vulgari tribuere, cum illud non recipiat. Resinæ, colophoniæ, pro vna re legi potest coniunctim, vel pro duabus resina scilicet pinea, & colophonia, quæ ex colophone Asiæ minoris vrbe afferebatur.

COST. AVREVM. *Resinæ absoluto nomine veteres uelle videntur terebinthinam, quasi inter resinas omnes principem. Sed quando meminit etiam terebinthinæ, recte pineam Manardus sumit. qui colophoniam pro ea sumunt, non etiam errant, quamuis colophoniam non resinam, sed picem, quia solidior est, communis sit vsus nuncupandi.*

MESVE.

VNGVENTVM ex ceruſa ſanat ambuſta, eryſipelata, ſcábiem ſiccā, & vlcera calida (vt quæ bilis vſta, & pituita ſalſa excitauit.) Recipit ceruſæ, lithargyri, ana vnc. vj. plumbi vſti, † drach.iiij. ſcoriæ argenti, † ana vnc. dimidiam, maſtiches, thuris, ana drach.ij. & dimidiam, olei roſati, aceti albi, ana quantū ſufficit. tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum nunc acetū, ſemper mouendo, donec pingueſcant (velut nutrita) Si argento viuo eget affectus, eius adde drach.v. & etiam ſi opus eſt, æruginis drach.ij.

Si eo indiget pruritū habens argenti viui drachm. v. adde.

CHRI. VNGVENTVM de ceruſa ſub iſta deſcriptione non eſt in vſu. ſed vnguentum quod vulgariter dicitur album ab omnibus. cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. ceruſæ vnc.ij. olei roſati quantum ſufficit, & fiat vnguentum in mortario. quidā addunt modicum aceti, & eſt conueniens, & quidam addūt etiam vnc.j. lithargyrij, & eſt etiam cōueniens. qualitercūque pręparetur, primum quod eſt ſine aceto, & lythargyrio, eſt ſine mordicatione, & maxime ſi ceruſa primo fuerit abluta cum aqua roſata, & eſt conueniens quibuſcunque malis complexionibus calidis factis à caliditate ſolis, vel ſtrictura calciamenti, vel à fricatione ſuperflua cum calefactione mala, & cū aliquali excoriatione, ſicut etiam ſæpe cōtingit membro virili poſt coitum cum fœda muliere. Secunda deſcriptio cui additur modicum aceti. & conueniret talibus diſpoſitionibus, non tamen multum profundis, nec in membris neruoſis. Et deſcriptio tertia eſt maioris deſiccationis cum eiſdem virtutibus infrigidando, & vlcera conſolidando, & ſigillando cum quibus cōiungitur exceſſus malæ complexionis.

ADDITIO.

Istud vnguētum eſt in vſu, ſolum ſub nomine vnguēti de ceruſa ad phlegma ſalſum. ſed quando medicus ordinat vnguentum de ceruſa ſimpliciter, intelligitur vnum aliud, quod nunc communiter ab aromatarijs diſpēſatur ſub nomine emplaſtri de ceruſa, & fit ex oleo roſato, & ceruſa partibus æqualibus aſſumptis, bulliendo ſimul adinuicem vſque ad reductionem paſtæ, ex qua fiunt magdaleones.

MERDA SENGI. (Id eſt, lithargyri. Scoriæ argēti.) Spurcitia in omni metallo ſic vocatur, ſed argentea vocatur helcyſma à Dioſcoride. Argenti viui.) Vbi argentum viuum tractas, caue ne principalia membra eius vim præſentiant: Ziniar.) Id eſt, æris æruginē. MAN.

HOC vnguentum eſt rarum vſu: in eius locum receptum eſt vnguentum hoc album, ſeu potius emplaſtrum de ceruſa. Ceruſæ lotæ vnc. ij. olei roſati q. ſ. Fiat vnguentum in mortario crudum. Alij & olei roſati portionem æqualem coquunt ad emplaſtri conſiſtentiam. Valentius fit, ſed mordax, pauco addito aceto. Sunt qui ſiccantius reddunt, etiam lithargyri adiectis vncijs iij. & caphuræ drach.ij. & albuminibus duorum ouorum, & aceto pauco. Intemperiem calidam ſedat, vlcera & excoriationes à calore ſolis. SYLVII.

EX ceruſa. *Terenda ſeorſum, & metallica, & lachrymæ. metallica vero non omnia. ceruſa enim ſetaceo traijcitur. ſed quæ metallica teruntur, non ſimul, ſed ſeorſum ſingula terenda ſunt. plumbum vero vſtum in cote etiam leuigandum eſt, affuſo ad igneam vim temperandam, atque ad tenuiſſimam illi comparandam ſubſtantiam, aceto. Si hydrargyron addendum ſit, vt miſceri poſſit reliquis, me etiam tacente, extinguendum eſſe antea, ſatis conſtat. extinguitur vero id tum varijs modis, tum cum ſaluię ſucco, aut aceto acerrimo diutius in mortario agitatum.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM † ſericinum vtile ad vlcera putrida, excoriationem, vſtionem, ſic fit. adde vnguento ceruſſæ prædicto † ſerici † drach.j. & s. aloes, myrrhæ, ana vnc.s. † Siric. † al. vnc.i. † Syricinū.

ISTVD vnguentum raro in vſu habetur, & dicitur ſyricinum, quia cum vnguēto de ceruſa ſupra ſcripto adduntur ſyrici drachm.j. & dimidiam aloes, myrrhæ, ana drachm.iiij. CHRI.

HOC neminem vidi vtentem, validum tamen puto, atque longe validius, ſi ſericum vreretur. MAN.

VSV rarum eſt, tametſi efficax ſit, efficacius futurum, ſi ſericum vſtum pro crudo acceperit. SYLVII.

SYRICINVM. *Pro ſyrico ſericum intelligunt Manardus, & Syluius, quod etiā vſtum magis probant. fortaſſe tamen minium vulgatum, id eſt ceruſam vſtam author intelligit, quam ſyricon, & ſandyca Græci, Arabes ſarchon, & ſyrengi appellarunt.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Aegyptiacum magnum, vlcera antiqua, & fiſtulas terget, carne mortua, & putredine expurgat. Recipit † æruginis aur.v. mellis aureos quatuordecim, aceti acerrimi, aur.vij. coque igni ad iuſtam craſſitiem. Addunt aliqui thuris maſculi triti, aur.ij. & dimidiam. † Vulg. flo-ris æris.

CHRI. VNGVENTVM Ægyptiacum magnum, sæpe & multum habetur in vsu, ac præparatur: & est coloris rubei, ne ab infirmis cognoscatur propter colorem floris æris, qui est viridis. terrētur enim multum ex vnguento viridi, quod est compositum ex flore æris, qui color remanet in ipso, quia non decoquitur: sed flos æris cum decoquitur, colorem rubeū acquirit. & ideo hoc est rubeum, quia flos æris decoquitur, & est fortissimæ desiccationis, & corrodit carnē additam malam, & mundificat vlcera mala sordida à superflua sanie. Istud vnguentum ægyptiacū, quod fit absque oleo, est maioris desiccationis, & absterſionis, quam viride, sed viride est maioris corrosionis, non obstante, quod componitur cum oleo, quia ipsum plus ingreditur de viridi æris. Est etiam magis penetratiuum ratione olei, quod ingreditur ad partes vlceris.

MAN. HOc in frequenti vsu est vulneratis medicis, solentque vnguentum de melle appellare. Floris æris.) sunt veluti milij squamæ sponte ab ære cadentes, quum panes æris aqua refrigerantur.

SYLVII. ID vnguentum vsu admodum frequens; valentissime saniem siccat, sordem deterget, carnem absumit, præsertim si oleo caret, ac viride sit ob crudam æruginem. Si vero cocta simul est, rubrum fit, & moderatius vnguent. nec ægros terret: præsertim si oleum acceperit, quamquam crudum cum hoc non sit mitius. Nā æruginem recipit largiorem, cui oleum in partes penitiores aditum parat: vide melius ex ærugine vsta lib. 2. c. ph. g. Diuersum ab Ægyptijs, & fuscis emplastris in fine lib. 3. c. ph. g. descriptis. & ab Ægyptia fabas Ægyptias recipiente lib. 3. comp. ph. Ex Galen. tamen lib. 3. meth. & lib. 2. c. ph. g. de viridib. emplastris sumptum est.

COST. AEGYPTIACVM magnum. *Aeruginem hic pro æris flore sumit Syluius, quæ quamuis eadem prædita facultate, eam tamen non quærit author, & acrius etiam mordet. Benignius medicamentum hoc reddunt, qui æs vstum, vulgo ferrettum hispanum substituunt, vt minus mordax, detergendo autem, & siccando præstantissimum.*

MESVE.

VNGVENTVM Tripharmacum sarcoticum, & epuloticum. Lithargyros leuissime tritus, oleo vicissim, & aceto paulatim affusis in mortario, mouetur ad iustam crassitiem.

MAN. HOc quoque frequentissimum est, & vocant expertum. TRITI sicut alcohol.) Id est, subtilissime. Galenus primo libro de medic. comp. secundum genera, hoc dupliciter parari docet: per hydrelæon videlicet, & oxelæon. Addit, & tertium per œnelæon. Docet quoque ibidem vsum crudi lithargyri.

SYLVII. VNGVENTVM de lithargyro, & emplastrum tripharmacum Gallis vulgo dicitur. Galen. libro 2. capit. ph. g. facit cum hydrelæo, & oxelæo, & œnelæo docetque ibidem vsum crudi lithargyri.

Alij lithargyri nunc crudi, nunc aqua rosarum loti, vnc. iij. aceti vnc. j. & dimidiam: olei rosati q. s. terunt in mortario sine cera, vt vnguentum de ceruſa. Vtrumque coquendo etiam fit cum pauca cera, vt solidius, & tenacius cuadat, sed minus tunc refrigerat. Prodest scabiei, & cutis vlceribus, vt vnguentum ceruſæ primum. Vtrumque triphar. Mesue est in vsu: illud expertum: hoc coctum quidam vocant.

A TRIPHARMACVM. *Hoc, dum confluentes ad vulneratam partem humores refrigerando reprimit, & qui fluxere tenuiores siccat, & sordes deterget, gignendæ carnis, & cutis præsidium est. at vbi cauum sit vlcus ob eandem refrigerandi, & reprimendi facultatem, id infirmius efficit.* COST.

MESVE.

VEL Lithargyri, † aceti ana vnciam vnam, olei vncias duas, coque igni lento, ad crassitiem. † Triti sicut alcohol.

B VNGVENTVM tripharmacum, sub hoc nomine non est in vsu, sed sub nomine vnguenti de lithargyrio vsitatur, & confert vlceribus, cum quibus coniungitur mala complexio calida. confert scabiei vlcerosæ, & generaliter omnibus dispositionibus, quibus confert primum vnguentum de ceruſa dictū superius, & maxime si lithargyrium lauetur cum aqua rosata, cuius hæc est descriptio. Recipe lithargyrij triti sicut alcohol, vncias iij. aceti vnc. s. olei rosati quantum sufficit. Fiat vnguentū in mortario, absque cera, sicut vnguentum de ceruſa dictum superius. Fit etiam quandoque vnguentum de ceruſa, & oleo rosato per decoctionem, vt acquirat soliditatem maiorē, adhærentiam aliqualem ad membrum, cui applicatur, sed tunc non est tantæ infrigidationis, & maxime, quia in eo debet addi modicum ceræ. Et similiter potest fieri vnguentum de lithargyrio, oleo rosato, & modico ceræ ad easdem intentiones, de adhærentia ad membrum, & ipsius soliditate cum prædictis virtutibus, non tamen cum simili infrigidatione, sicut si fiat in mortario. CHRI.

C HOc coctum vocant, & in eundem vsum habent priori splenio superpositum. MAN.

TRIPHARMACVM aliud. *Est hoc superiori magis sarcoticum, minus vero epuloticum, quòd tum olei, & illius etiam veteris, largius affusi, tum decoctionis gratia minus refrigerat, ac densat cutim.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Psoricum Alexādri, psoram, id est, scabiem sanat, impetiginem à pituita salsa, cutis asperitatē, & alia cutis vitia terget. Recipit ceruD sæ, lithargyri psorici, aloes, croci, cadmiæ argentariæ, argenti viui extincti, ana portionem æqualem cum oleo oleandri, & aceto q. s. Fiat sicut vnguentum de ceruſa. *Alph. esiricon.*

ISTVD vnguentum non est in vsu. Auicen. in ij. can. de ipso facit cap. sub nomine fasuricum, & dicit, quod est medicina ad scabiem facta ex lithargyrio, calcadis id est vitriolo viridi, & aceto. vnam tamē aliam descriptionem ponit hic Mesue. CHRI.

RELATVM ad Alexandrum.) Pro Climia. Cadmia intelligenda, de qua Dioscorides. Per alfesiricon intellige psoricon, de quo statim. Oleum de oleandro.) Nerion vocatur à Dioscoride, sosandrium à Latinis, vt ipsemet dicit: alij rhododendron. MAN.

OLEAN-

SYLVII. OLEANDER Dioscor. dicitur nerion, alijs rhododendron. Latinis sosandrium Plꝛ ricum Dioſc. fit ex chalciteos partibus duabus, cadmiæ parte vna, tritis cum aceto: Gal. autē ex chalciteos partibus duabus, lithargyri parte vna. Meſue vero aliter.

COST. PSORICVM Alexandri. *Oleādri foliorum ſuccus ab Auicenna ad ſcabiem, & aſperitatem cutis probatur. Ex eodem ergo ſucco, vel folijs in oleo decoctis oleum parabis hoc loco expetitum. Quod valere hoc vnguentum, ait in vetere verſione ad phlegma craſſum, non temeraria coniectura Syluius vertit pituitam ſalſam: quando ex eo genere humoris impetigo ferè oritur. fortaſſe tamen pituitam craſſam author poſuit, eius nomine mobiles illos intelligens nodos, qui gummi nomine nuncupati paſſim ex eius pituitæ genere, licet accedēte interdum atro humore, oriuntur. quos hydrargyro, quod in hoc vnguentum traducit, diſſolui ſæpe obſeruauimus.*

MESVE.

PSORICVM medicamen compoſitum ad fiſtulas, cancros, ſcabiem ſiccam, lepram, carnis putridæ incrementum. Recipit lithargyri albi, chalcanthi, ana partem. j. æruginis partem dimidiam, terantur die vno in ſole æſtiuo cum aceto acerrimo paulatim affundendo. Deinde in vaſe vitreo probe obſtructo condantur ſub fimo diebus xl.

Venus interpretatio. Confectio alpheſiricon, quod eſt medicamē compoſitum ad fiſtulas, & cancrum, & malum mortuum, & delet additionem carnis putridæ, & ſanat ſcabiem ſiccam. Recip. lithargyrij albi, chalcanthi ana partem. j. floris æris partem dimidiam. terantur cum aceto vehemēter forti in ſole tempore æſtiuo ferè per diem vnum, ſemper autem modicum addendo acetum. Deinde ponatur in vaſe vitreo, & ſtringatur os eius, & ſepeliatur in fimo diebus xl. Deinde adminiſtretur.

CHRI. HANC confectionem vt iam dictum eſt deſcribit Auic. in v. cano. cui tamen addit Meſue florem æris.

MAN. PSORICON.) Græce dicitur, & ſecundum Dioſcoridem recipit chalciteos p. 2. cadmiæ p. 1. & teruntur cum aceto. Iuxta Galen. chalcitis partes duas, lithargyri vnam.

COST. PSORICVM. *Valentiſſimum eſt hoc profecto ad affectus propoſitos, ſed inſigni mordicitate, & doloris diuturnitate, quo partes affici moleſtiſſimum. quare vtilius commiſto cum proxime deſcripto vnguento, quam ſeorſum vteris.*

MESVE.

VNGVENTVM vlcera ſanans antiqua, dyſepulotica. Recipit aloes, myrrhæ, ana partes æquales. tere cum ſucco abſinthij, chelidonij, plantaginis, ad mellis conſiſtentiam. ex linamento adhibe.

CHRI. ISTA confectio non habetur in vſu. & dicitur cōfectio vnguenti. ſimiliter & præcedens, quia fit ſine oleo, & cera, ſed reducitur ad ſpiſſitudinem vnguenti cum ſuccis, vel alio liquore.

Hoc nullibi vidi parari, putarim tamen non inutile. MAN.

HOc ſine oleo, & cera fit: in vſu non eſt tamen eſt efficax, & paratu facile. Efficacius multo reddit Meſues cap. de aloe, ſi paucus ſanguis draconis miſceatur. SYLVII.

VNGVENTVM ad vlcera. *Chelidonij radix acrior detergendo, ac ſiccando reliquis eius herbæ partibus validior. quare ſi huius ſuccum ſumpſeris, efficacius reddes medicamentum.* COST.

MESVE.

HYSSOPI ceratum diateſſarō, deſcriptione Democriti, valet ad mollificationem omnis duritiei, & nodoſitatis, quæ fiunt in membris, & apoſtemata dura, & duritiem iuncturarum, & dolorem hepatis, & ſplenis, renum, matricum, & veſicæ. Recip. cerę citrinę, terebinthinę. ana drach. xij. olei irini vncias iiij. hyſſopi humidæ † vnc. ij. Et ex eis fiat vnguentum. & adminiſtretur. † vnc. ij.

ISTO ceroto diateſſaron vtuntur nōnulli ſub nomine ceroti de hyſſopo humida, & dicitur diateſſaron, vt iam dictum eſt de theriaca diateſſaron à quatuor rebus, ex quibus componitur. Ioan. Anglicus in cap. de dolore iuncturarum in cura guttæ melancholicæ habet vnam aliam deſcriprionem. CHRI.

HOc facilius parari poteſt, quā huius generis alia, nec erit minus vtile. MAN.

HYSSOPI ceratum diateſſaron. *Emollire, & concoquere maxime poteſt, ob idque dolori viſceris non inutile eſt, cuius ex craſſiori, crudiorique materia ſit ortus. Sed & irini olei nomine diſcutere flatus poteſt, ſi ex ijs proueniat dolor.* COST.

MESVE.

CERATVM Gal. ſtomachicum, ventriculum, & hepar roborat, horum dolorem à frigido lenit, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recip. roſarum, maſtiches, ana drachm. xx. foliorum ſiccorum abſinthij drachm. xv. ſpicæ nardi, drachm. x. trita tenuiſſ. ceræ vnc. iiij. olei roſati lib. vnam, & ſemiſſem. liquentur hæc igni, & aqua roſarum diu lauentur. iterum liquētur & lauentur vino veteri, & auſtero, et ſucco cydoniorum, & aceto pauco, poſt miſceantur reliqua, & fiat ceratum.

ISTVD cerotum apud nonnullos habetur in vſu, cui ſi addatur parum galliæ alefanginæ inuenitur in ipſo virtus mirabilis ad confortandum ſtomachū. CHRI.

QVOMODO in aqua roſarum, ſi Galeni tempore non fuerint inuentæ noſtræ hæ aquæ, potes decoctum intelligere. Cerotum tamen Gal. quo aſſidue vtebatur, deſcribitur ab eo lib. 8. de compoſit. medic. ſecundum loca, & à Paulo hoc modo. Ceræ albæ vnc. j. MAN.

vel

vel æstate drach.vij.aloes,mastiches drac.j. olei omphacini, vel nardini, quantum sufficit. Si vero pluri egent ftypsi,adde omphacij drach. j. aut absinthij, & tertium cum his hypocystidos,& œnanthes,& rhu,id est,sumachi succum.

SYLVII. CERATVM hoc stomachicum apud Galen. nondum legi: sed id est,quo assidue vtor,inquit Galen.initio lib.8.c.ph.p. & lib. 8.metho.& post eum Paulus: recipit autem vnguēti nardini optimi,ceræ ponticæ amaræ,vel alterius ponticæ, vel tyrrhenicæ (quæ alba est ablutione,) vel alterius odore,& pinguis,sed lotæ ana vnc. Romanam vnam,seu drac.viij.æstate vero ceræ tantum drach.vij. liqua in vase duplici:refrigerato deinde, & raso adde aloes, mastiches,pulueris mollissimi,ana drach.j. vel paulo ampliùs,non tamē vltra sesquidrac. Quod si maiore est astrictione opus, cum scilicet tanta est imbecillitas, vt ne cibum quidem continere possit, auge mastichen ad sesquidrac. vel adde omphacij tantundem,vel absinthij succum,vel vtrumque:& præter hæc interdum hypocysthidē, & œnanthem, id est, vitium syluestrium germen cum floribus, & succum rhois. Sed dum ceratum conficis, hæc miscenda ante aloē, mastichen,tumque ceræ,& nardini vnguenti pondus pro reliquorū portione augēdū, vt si quatuor ex alijs drac. colligantur,cerati nardini vnc.fiant iiij.ceræ quidem duæ,vng.nardini etiam duæ,præstantius fiet,si spicati vnguenti, vel foliati sumptuosorum Romæ medicamentorum aliquid addas. Potes etiam loco nardini mastichinum,vel melinum optimum,& recens miscere. Quod si ventriculus intus vritur,ita,vt affectus phlegmonæ similis in eo consiste re videatur,fiat ceratum ex oleo melino cum œnāthe,vel hypocysthide,vel balaustijs,vel φοινικων,id est palmularum carne, & alijs, quæ ventriculum refrigerare,& firmare sunt idonea.Ad rem vero præsentem commodissimum semper deliges, intentus dictis scopis. Messie autem in suo, pro aloe rosas, folia vero absinthij, pro succo,spicam nardi cum oleo rosato pro vnguento nardino ponit, horum tamen dosi,vt mastiches immodica. Potest tamen parari ad robur stomachi in febribus, aut ipsius phlegmone. Quod ex Gal.citat Nicolaus,emplastri formam habet,& simplicia permutta non esse Galeni acute declarant.

COST. CERATVM Galeni stomachicum. *Oleū rosaceū, & rosaceam aquam ad calidarum intemperierum refrigerium vsurpamus,quin, & cotoneorum quoque succus refrigerat,admirandum ergo, quod huiusce generis medicamenta in hunc traducat locum,vbi frigidæ intemperiei ventriculi præsidium pollicetur. Sed oleum rosaceum temperatæ est facultatis tum olei gratia,tū etiam rosarum, in quibus calidæ aliquæ sunt partes,præterea vero absinthium, mastiche, spica, & vinum vetus calefaciendo prodesse possunt. Non hæc tamen si frigidior sit intemperies,sunt satis.Sed & nardinum,& spicatum oleum, & alia eiusciemodi in præsentem rem addi possunt.*

MESVE.

CERATVM diapente, spasmum, & neruorum, iuncturarumq;tumores duros, & nodosos lenit, accipit ceræ flauæ vnc.iij. † stiracis liquidi drach. ij.terebinthinæ vnc.j. † mucaginis ichthyocollæ,vel gummi hederæ,olei iriini quantum sufficit.

† Sigiæ. † Mucillaginis,vel glutinis Zanach vnc.

CHR. ISTVD cerotum est in vsu,sed non multum. Quid per gluten zanach intelligatur, ignoratur,nonnulli tamen moderni dicunt,quod est colla piscium, alij vero aliud: de eo tamen certius dicetur infra in emplastro magno diachylon.

MAN. HOC formam habebit ceroti recentiorum, si exiguum quid addatur irini olei; si plus, cerotum fiet antiquorum. Sigiæ.) Id est stiracis, vt superius dictum est Glutinis zanaham.) Forte gummi hederæ.

A ARISS.vsu. Ceratum erit hoc veterum, si plus olei accipias: & recentiorum,si minus. SYLVII.

DIAPENTE. *Muccaginem,seu gluten Zanach,Syuius ichthyocollam,vel gummi hederæ vertit,alij muccum cochlearum intelligunt, quo loco ex hederæ fortasse gūmi, quod inter psilothræ a Dioscor. reponitur, & exurentis facultatis agnoscitur, sperare aliquid in conuulsione liceret cum reliquis discussorijs, & emollientibus: at ichthyocollam, vel cochlearum mucum, quem ad conuulsionem,ad nodosq; ac neruorum,& articulorum tumores duros præstare vsum possit,non assequor. Quam vero etiam cōsulto ichthyocollæ substituat aliquis gummi hederæ contrariæ prorsus naturæ? Nobis quid ea significet uox, non satis constat, eius tamen loco ammoniacum hoc loco substituerem,aut etiam viscum quercinum, quod ea Arabica dictio quibusdam sonat,hoc enim tum molliendo,tum coquendo,& ex alto foras extrahēdo conferre in his affectibus, aliquid pōt.* COST.

MESVE.

CERATVM Alexandri ventriculum, & ventrem reliquum inferiorem roborat, ab hisq; duritiē dissipat. Rec. comarū absinthij, thuris, ana drach.x. ammoniaci, styracis calamitæ, ana drach. xij. spicæ nardi drachmas tres,cerę vncias quatuor, olei chamæmelini quantum sufficit. Ammoniacum, & † thus vino horis vigintiquatuor macerentur,oleum,& cera liquentur igni,reliqua trita, & creta inspergantur. † Ac styracem.

C Cerotum Alexandrinum optimum, stomachum confortat, & membra nutritionis, & aufert duritiem ipsorum,bonum,& expertum.Recipe cimarum absinthij, olibani, ana drachmas decē,ammoniaci,styracis calamithæ,ana drachmas duodecim,spicæ drachm.iij. & ceræ drachmas quatuor, olei chamæmillæ quantum sufficit † olybanum, & ammoniacum in vino sufficienti per diem,& noctem infunde,absinthium autem,& spicam tere, & cribra,oleum vero, & cerā solue super ignē, & cum eis reliqua misce. Vetus versio sic habet. † styracem.

ISTVD cerotum apud Mediolanenses multum habetur in vsu,multum vtile est ad ea,quæ in textu scribuntur. CHR.

D STORACIS calamitæ.) Styracem calamiten vocat Galenus eum, qui intra calamos ferebatur,nunc desijt ferri,sed loco eius habemus siccum vocatum. MAN.

MEDIOLANI in vsu est frequenti, dignum quod etiam alibi vsurpetur.Cera ex oleo liquata, ammoniacum vino vigintiquatuor horis maceratum, & ad mellis crassitiem coctum, per se miscetur:deinde pul. tenuiss. adduntur. Quod si styrax,& thus pinguia,& mollia sunt,etiam dissoluenda. SYLV.

ALEXANDRI. *Quum absinthij comam hic proponit,non aliud quam fruticosum cum semine caulem sumerem. Quum vero ammoniacum, styracem, thus in debita vini mensura infundi iubet, vix tantum est sumendum vini,quantum ad eadem post macerationem dissoluenda sit satis.* COST.

MESVE.

ALTERVM eiusdem valenter scyrrhos dissipat, articulorum, & neruorum omnium dolores, & affectus diuturnos a frigido natos, & cõtractiones, & paralysin, & torturam. Recipit castorij, euphorbij, piperis longi, & nigri, ana vnc. j. ammoniaci, opopanacis, ana vnc. j. & semiss. medullæ cruris cerui, & vaccæ, ana vnc. ij. terebinthinæ vncias vj. styracis liquidi vnc. j. adipis gallinæ, & anatis, & anseris, & porci, ana vnc. j. & dimidiam, ceræ lib. j. olei veteris, nardini, irini, laurini, chamęmelini, leucoij lutei, ol. naphthici, ana vnc. octo, olei balsami, vnc. quatuor, vini veteris quantum F sufficit ad macerandum medicamenta sicca. Efficacius fit, si addas œsypi vnciam iiij.

MAN. HOc si bene paretur valde idoneum erit ad duros tumores, & præcipue Gallicos, articulorumq; dolores. De naphtha habes apud Dioscoridem capite de asphalto.

SYLV. EST efficacis. & magno successu in vsum venit ad dissipandum tumores duros, & articulorum dolores, præcipue a lue Hispanica.

COST. ALTERVM eiusdem. *Sperare profecto ad propositos neruorum affectus frigidos plurimum ex hoc licet, non conficietur autem sine magna opera, & sumptu. Oleum naphthicum vere petroleum non est, pro eo tamen petroleum non temere vsurpetur. Pro balsami oleo illud sumas licet, quod ad huius operis calcem oleũ philosophorum vocatur, alioqui vncias veri balsami quaternas vix reperire est apud Reges.*

MESVE.

GERATVM Andromachi, ventriculum frigidum roborat, ne excrementa aliarum partium tam prõpte recipiat, affectus neruorum, & iũcturarum frigidos, vt duritiem, dolores, tumores, dissoluit, si digeri sunt habiles, aut coquit, & suppurat, si maturari possunt. Rec. styracis vnc. semissem, mastiches vnc. j. & semissem, folij, spicæ nardi, ana drach. iij. & semissem, euphorbij, drach. iij. cinnamomi drach. vj. ceræ albæ, drach. xv. olei balanini, vnc. viij. olei balsami, drach. xv. Fiat ceratum.

MAN. OLEI de been.) Id est, balaninum, vt supra, nec paratur, nec parari recte potest.

COST. ANDROMACHI. *Quum folium hic præscribit, nõ ego sanè damnem, qui folium Venetijs vulgatum sumat; sed spicæ potius tantundem vsurparem, quousque odore, saporeque præstantius adductum fuerit folium. Si ventriculi gratia hoc parari medicamentum iuberem, pro oleo balsami, spicatum, odorum, aut expressum ex moschata nuce oleum assumerem.*

E

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon, scirrhos hepatis, lienis, ventriculi, & aliarum partium, ipsas etiam chœradas, & durities reliquas emollit, & iuuat. Recipit muccaginis seminis fœnu græci, seminis lini, raued, althæę, analib. j. lithargyũ plumbo, & scoriã purgati, tenuissime triti, lib. j. & dimid. olei antiqui clari lib. iiij. Lithargyrum, & oleum, diu, & multum in mortario lapideo pistillo ferreo subigãtur, & misceantur, post igni lento coque, spatha semper agitando, donec liquetur lithargyrum, & crassescat. Exime igni, F paulatim frigescat, postea his succos per se parum coctos affunde, permisce, & recoque igni ad iustam crassitiem. Valentius resoluit, & maturat, si addatur puluis ireos, magis item anodynon, si muccago meliloti præsertim seminis accesserit. Præstantius quoque fiet, si loco olei communis irinum, & chamæmelinum acceperit.

ISTVD emplastrum similitudinem habet cum vn- CHR.
guentis, nisi quod est solidioris substantiæ, & est multum in vsu, & eius vsus est conueniens ad dissoluendum apostemata dura, & melancholica propter mucilagines ingredientes, & sæpe post apertionem furunculorum, & similium apostematum approximatur ad leniendum duritiem, quæ remanet in eis, & habet virtutem consolidatiuam vlcerum, quæ sunt cũ nodositate, & duritie, propter lithargyrum, quod G ingreditur ipsius compositionem, vtilitatem etiam facit ad dissoluendum scrophulas, &c.

ADDITIO.

Et fit istud emplastrum interdum cum additionibus, vt cum puluere ireos, addendo scilicet vnciam vnam, pul. ireos pro vna lib. massæ emplastri, & hoc ad maiores affectus ipsius emplastri, communiter tamen in vsu est sine additionibus. Auicen. in v. can. & Haly. x. practicæ, & Serapio in proprio antidotario, describunt hoc emplastrum in forma vnguenti, quo etiam multi moderni sub dicta forma vtuntur, communiter tamen est in vsu magis sub forma emplastri, quam sub vnguenti.

DIACHYLON dici debet, sicuti, & quæ sequũtur, MAN.
à succis, quæ recipiunt, quas mucilagines recentiores vocant. Istud est Auicennæ ferme ad literam. Describitur, & a Galen. iuxta Democritum, sed oleum sedecuplum est ad lithargyrum tempore hyemis, æstate sesquisextum, lithargyri ad althæam duplum. Paulus scribit aliud emplastrũ διὰ χυλῶν, hoc modo. Lithargyri, lib. 6. olei æstate lib. 7. hyeme 8. seminis fœnu græci ξέστου semis, seminis althææ lib. 3. bulliant semina fœnu græci, & althææ in xestis viginti aquæ, donec remaneant libræ iij. post misceas oleum: bulliantque, donec cessent ampullæ, deinde inspergens lithargyrum, coque lento igne. In Galen. legimus sextarios octo aquæ. Diachylon inuentum a Menecrate recipit, Lithargyri aurei lib. ij. axũgiæ antiquæ libras iiij. olei antiqui lib. xv. addit aliquando lib. j. radicis althææ.

SYLVII. Ἔμπλαστρον φάρμακον ἀπὸ τῦ ἐμπλάττειν, id est, fingendo, & formando: ρ literā ex etymo non habet: ρ tamen assumpto etiam ἔμπλαστρος, vt κέντριον à κεντέω μυλωτρὶς à μύλη & οὖς ὠτὸς Galen. & suæ tēpestatis hominibus prope omnibus vsum prævalentē, & consuetudinē sequentibus, cum iam tū, & lingua Attica permultum a propria tate sua desciuisset. Medicamēta emplastris debita, sunt terrestria: vt metallica, lapides, teræ species, flores, cinis, conchæ. Plantarum partes, vt oleamenta, lachrymæ, succi, liquores. Semina vero, & herbarum folia, & radices paucas recipiunt, tamen emplast. ex lini semine, & ab herbis βοτανικὸν, & farinas satis frequentes. Coquantur emplast. quousque manus non amplius inquinent. Emplas. & metallica, vt lithargyrum cerusam recipiunt. Prius hæc oleo, & aceto, succo, aqua vel alio liquore adscripto, sine igni nutriantur, & crassescant in mortario, vel sartaginis fundo, sphęrico, spatha, vel pistillo continenter mota. Si ad hæc pinguia alia emplastris debentur, hæc ipsa pistillo calido, vel in lebete super ignem lētum spathula semper mota, ne vasis fundo metallica hæreant, probe ad iustam vsque crassitiem metallicis ita nutritis misceantur. Quod si gummis quoque opus est, liquabilia liquentur, solubilia soluantur, pulverabilia puluerentur, vt suis locis patebit: & postrema de coquendis alijs misceantur spatha semper mota: postremo etiam ponantur, & flores, herbæ, radices. Flos croci manu emplastro misceatur migdalias, & offas formantibus. Sunt tamen quædam metallica, & terrea lapidea, quæ in fine miscenda, vt ęs vstum, cinnabrium vulgare, ęrugo, flos ęris, squamma ęris, sulfur, auripigmentum, magnes, bolus armenia, terra sigillata. Coquatur autem omne emplastrum ad aceti, vini, aquæ, succorum, vel aliorum liquorum consumptionem. Succi crassi, & siccati aliquo liquore soluti imponantur postremi, cum scilicet emplastrum frigere incipit. Succi autem virides in emplastro de Ianua temperentur oleo: deinde gummis liquatis ambo misceantur, & coq; igni. Herbæ virides in emplast. gratia Dei, & alio macerentur vino, Gummi liquata eodem vino, coquantur ad vini consumptionem: Emplastra molliuisse, & subegisse licet cum pul. vel liquoribus, vt oleo, apostolicon, ceroneū, oxycrocinum, diuinum, contra rupturam, & diachylon, vt succis, emplast. de Ianua. vt lacte: empl. gratia Dei. Sanguis humanus, & viscum quernum in empl. contra rupturam misceantur pistillo calido, & coquatur viscum in decocto pellis veruecinæ recenti non depilatæ, nec calce conditæ.

Id emplas. vsa est frequentissimum: pul. ireos vnc. j. in lib. vnam massæ emplastri addi potest, vulgoque id diachylon ireaton vocatur χυλὸς hoc loco cum Galen. est succus is, quem a mucci narium, aut visci similitudine muccaginem, aut viscāginem vocare possis potius, quam cum vulgo mucilaginem, & nos ita vocabimus fuga ambiguitatis, cum succus nobis, vt χυλὸς Galeno etiam sit, qui ex tusis herbis exprimitur, quo significato nobis post accipietur. Scirrhos albos, & nigros mollit, ac digerit, reliquias furunculi, duras dissipat, vlcera etiam duritiei coniuncta glutinat.

Muccagines in emplastro diachylō hodie non coquuntur. Est id emplastrum Auicennæ probe ad verbum. Describitur, & Galen. secundum Democritum. Alterum est διὰ χυλῶν Pauli ex lithargyri lib. 6. olei æstate lib. 7. hyeme. 8. seminis fœnu græci sextario dimidio, seminis althæę li. tribus, hæc duo in aquæ sextarijs xx. bulliāt, donec lib. iiij. remaneant: addē, oleum, & coque donec ampullæ cessent, insperge, lithargyrum, & coque igni lento.

COST. DIACHYLON. *Lithargyrum non dissimili diligentia in superioribus quoque atque in subsequentib. terendum, & purgandum plumbo, & scoria, vt hic docet Mesue. Id vero quamuis, & hic, & in alijs recipiantur multis, quæ ad emolliendum, & discutiendum, parātur, tantum abest, vt discutiat, vel emolliat, vt dum nō secus atque metallica omnia, lapidosaque, ac terrena medicamenta desiccat, cum astringenti vi aliqua, emolliendi, & discutiendi potestati aduersetur, id tamen sicuti, & cera, vt quod in suo genere moderatissimum est passim pro materia tantum vsurpatur, in qua variæ facultates excipiantur. Et esset quidem ad huius medicamenti compositionem, atque ad medicam intentionem, quæ præcipua est duros tumores emolliendi aptissima cera, quæ eamdem emolliendi vim obtinet, & coctioni quoque conferre aliquid potest: sed vt hęc Mesue ex varijs qualiacunq; occurrerant collegit, ita pharmacopęi est eadem qualia hic describuntur cōficere, medicorum vero pro affectuū ratione immutare.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon magnum, scirrhos emollit, & digerit, & inflationes. Recip. lithargyri putris, triti, creti, lib. vnam olei irini, chamæmelini, anethini, ana † vn. iij. muccaginis ficuū pinguium, vuarum passarum, † ichthyocollæ, semi num lini, & fœnu græci, succorum ireos, & scillæ, œsypi, ana drach. xij. & semiss. terebinthinæ, vnc. iij. resinæ pini, & ceræ flauæ, ana vnc. ij. misce, vt prius, donec crassescat. † Vul. vnc. vij. † glutinis alzanach.

Recip. lithargyrij mundi triti, & cribellati, vn. xij. olei irini, & chamæmelini, & anethini, ana vn. vij. mucilaginis seminis lini, † mucilaginis fę nu græci, mucilaginis ficuum pinguium, & mucilaginis passularum, & succi ireos, & succi scillæ, & hyssopi humidæ, & glutinis alzanach, ana drach. xij. & dimid. terebentinæ, vnc. iij. resinæ pini, & ceræ citrinæ, ana vnc. ij. Conficiātur sicut diximus, & est expertum. Inquit filius Zacchariæ. Acquiritur ei in decoctione, vt discedat a mollitie ceræ, & accedat ad spissitudinem vnguentorum, & liniantur in panno, & supponatur vbi oportet. *Versio antiqua, sic habet.* † *mucillagi nu radicum althææ.*

ISTud emplastrū interdum habetur in vsu sub forma emplastri, quod a pluribus vocatur emplastrū de mucilaginibus, nam chylus idem est, quod succus, seu mucilago, inde diachylon, ideſt de mucilaginibus. Quid sit gluten alzanach, siue alchanach, ignoratur, nam quidam dicunt, quod est gluten piscium, qua opinione vtimur communiter, nonnulli vero dicunt, quod est viscus, qui reperitur in Arabia super arborem asæ fętidæ. Petrus tamen de Argilata, qui sępe hoc emplastro vtitur, pro zanach, ponit viscum, quo capiuntur aues, scilicet illud quod fit visco quercino, quod satis hic conuenit. Vlterius est notandū, quod istud emplastrum interdum conficitur cum gū mis, scilicet bdellij, sagapeni, & ammoniaci, ana vnc. j. & tunc erit diachylon gummatum. CHR. *Gluten alzanada gd*

OPEROSIVS est quam præcedens. MAN.

HIs si accesserit bdellij, sagapeni, ammoniaci, ana vnc. j. diachylon gummatum vulgus appellat. Aliquando est in vsu, frequētius tamen eius loco emplastro de muccaginibus, ex muccaginis seminum althææ, lini, fœnu græci, corticis medij vlmi, ana vncias quatuor, & dimid. olei chamæmelini, lilij, anethini, ana vnc. j. & semiss. ammoniaci, galbani, opopanacis, sagapeni, ana vnc. dimid. croci drach. ij. terebinthinæ vnc. ij. ceræ nouæ, vnc. viginti, fiat emplastrum. Paulus ab hoc, simplicibus, & eorum quantitate, ac modo componendi plurimum variat: nam miscet lithargyri lib. vj. (Oribasius, ij.) olei, si æstas est, lib. vij. si hiems, lib. vij. fœnu græci, lini seminis, ana semisextarium. (Oribasius sextarium) althææ, (Oribasius althæę radicis) lib. iij. althęa, & semina in † viginti aquæ sextarijs coquantur, quousque inde muccaginis lib. iiij. exprimantur, & miscentur oleo, simulque coquuntur, dum bullire, & ampullas tollere desierit, id est, ad muccaginis consumptionem. Post hæc argenti spuma tenuissime trita inspergitur, omniaque simul igne non acri excoquūtur, vsque dum digitos intinctos non inquinent. διὰ χυλῶν Galenus ex Democrito scribit, & ex Menecrate, ex lythargyri, lib. ij. axungiæ antiquæ libr. iiij. olei antiqui, libras xv. Addit aliquando lib. j. radicis althææ. Ab vtroque simplicibus, & eorum quantitate variat Alexander componendi modo cum Paulo consentit. Lithargyri triti lib. iiij. olei communis lib. vij. ceræ lib. j. resinæ piceæ, vnc. vj. muccaginis seminis psyllij triti, vnc. iij. quam sic extrahes in aquæ fontis sextarijs sex, immitte psyllij triti, vnc. iij. macera xxiiij. horis, postri- SYLV. † *Gal. in sextarijs aquæ octo.*

dic igni lento eoque ad crassitudinem, calidissimam cola (nam E
mox a frigore concrescit, ac durescit,) eius lib.iij. immitte cacabo, calfac, rursus cola: litharg yrũ tenuissime tritũ misce, cõtinẽter mouẽ igni lento percoque, donec digitos adhæsu non inquinet: sublato ab igne cacabo ceram, & resinam injcies, & vbi digitos non cõtaminabit, tunc pilæ infundito, rudicula mollito. Sed in componendi modo olei mentio non fit.

COST. DIACHYLON magnum. *Est hoc profecto viribus emolliendi, & discutiendi strenuum, vere magnum. Ichthyocolla autem, quam pro glutine zanach, vt in superioribus, ita hic quoque Syluius reponit, vt quæ nullũ aliũ opportunum præstare hic vsum põt, quã glutinis: omitti potest, & eius loco sumi viscum, aut quercinum, aut etiã quod Orientale vocant, ex myxis, quæ sebesten nuncupant, confectum, caloris enim moderati nomine vtrumque ad coquendum vtrumque oppor tunum est; substantiæ vero mollitie ad emolliendum.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon paruum, tumores calidos digerit, & maturat. Recipit lithargyri vnc. sex, olei veteris clari libram vnã, muccaginis seminis hyoscyami sescunciam, muccaginis seminis lini, & radicis maluæ, ana vncias duas. Fiat vt primum.

CHR. ISTVD vnguentum sine emplastrum habetur in vsu descriptione primi diachylon, & habet easdem virtutes, & operationes.

MAN. Hoc minus calidum.

SYLV. EST frequentissimum vsu, & efficacissimum ad mulcendam intemperiem calidam, quod per se psyllium, & hyoscyamus præstant, & siccandum, digerendumque, quod cætera simplicia præstant.

COST. DIACHYLON paruum. *Dissolui tumores, ac discuti non nisi calidis possunt medicamentis, quo fit, vt dubitare hic liceat, quomodo hoc ex psyllij, hyosciami, & maluæ mucco confectum, tumores discutere aptum sit, censentur enim frigidæ hæ stirpes. Cæterum, vt horum succus molli sua substantia emolliendi vim habet; ita addito seminis lini succo, imo psyllij causa, cuius medulla, aliquorum opinione, tertio ordine calida est, valide potest discutere, accedente præsertim vetusto oleo tenuiori substantia prædito, & ad discutiendum non infirmo. Discutere ergo, ac dissoluere tumores* H *hoc potest medicamentum. Sed alio præterea nomine calidis inflammationibus esse vsui potest, initio quidem repellendo hyosciami, & maluæ nomine, in augmento vero, & statu nonnihil coquendo, temperato enim quodammodo calore est, ex frigidis, ac calidis confectũ rebus, ijsdem vero temporibus dolorem sedando, siue id fiat, quodam veluti stupore inducto parti; siue, quia eo oblita cutis distendendi violentiam minus sentiat. Porro hyosciami succum colliges ex sicco semine affusa, quum tunditur aqua, & expresso ad Dioscoridæ institutum, quamuis, & radicem, & totam plane herbam ijsdem præditam viribus traducere in vsum inflammationum liceat, seminis defectu, foliorum profecto teneriorum succo axungiæ commisto magnos interdum pleuritidis dolores sedatos ipsi obseruauimus.*

MESVE.

EMPLASTRVM de baecis lauri vẽtriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicæ, vteri, & partium aliarum dolorem a flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Recipit autem thuris, mastiches, myrrhæ, ana vnc. j. baccarum lauri, vncias ij. cyperi, costi, ana vnc. dim. mellis † colati quantum ad ea comprehendenda sufficit. † Si autem cyperi sescunciã misceas, & stercus capræ, aut vaccæ siccum ad põdus omnium, ad hydropem fit mirabile.

† extẽdatur in panno, & calidum superponatur vbi oportet.

EMPLASTRVM de granis, id est baccis lauri, est CHR.
in vsu, & vbique præparatur. Ipsum enim conF fert ad omnes dolores factos ex frigiditate, & ventositate, & proprie confert dolori stomachi, & vesicæ, vẽtris, matricis, & renum, siue approximetur ab extra, siue per clysteria, vnde multum confert doloribus colicis, eleuatis ventositatibus a materia crassa phlegmatica, & in talibus eo multum vtimur, ponendo de eo vnciam j. in clysteri carminatiuo ventositatis vsq; ad vnc. j. semis, ipsius cum alijs, quæ expediunt. Rec. mellis calidi, ideſt liquefacti quantum sufficit ad aggregandum, ideſt conficiendum in panno, ideſt super panno. Et nota, quod est mirabile ad hydropisim si in triplici proportione ponatur plus de cyperis, quam sit proportio ipsorum nunc dicta, & ponatur de stercore sicco caprarum, aut vaccarum, ad pondus omnium addendo de melle quantum expedit ad formam emplastri, & est mirabile approximatum super
G ventrem ad ascitem, & tympanitem.

INVENITVR mirabile ad Hydropisim.) Eritquo- MAN.
que ad multa alia vtile, præcipuè ad inflationes discutiendas.

IN colico dolore a flatu, & pituita salubriter calidum ventri im- SYLV.
ponitur vacuat plenitudine, & clysterе quoque injcitur vnc. j. ad sescunciam, cum cæteris eodem pertinentibus, inflationem quamuis, ideſt a flatu tensionem, & tumorem eadem ratione iuuat. Mel calidum, ideſt, liquatum, alij legunt percolatum, ipsumq; largius addendum est si stercora misces, quantum scilicet omnibus capiẽdis erit satis: In vsu est, vbique, sed vsu frequentius est electarium de baccis lauri, ex foliorum rutæ siccorum drac. x. seminis ameos, cari, dauci, melanthij, cumini, lybistici, baccarum lauri, piperis nigri, & longi, amygdal. amararum, origani, acori, castorij, ana drach. ij. opopanacis, drach. iij. sagapeni, drach. iiij. quæ trita melle cocto. ad pondus omnium excipiuntur. Diuersum ab his malagma διαδαφνιδων, id est, ex baccis, lauri, nitro rubro, ammoniaco, cera, resina, picea, pice, brutia.

DE baccis lauri. *Mel crudum si intus assumitur fla* COST.
tus excitat, eo autem plures, & crassiores, quo impurius fuerit, at admotum foris, idem crudum, quia acrius est, concoquẽdo potest flatus discutere (ob id enim liuores illitum tollit,) & quia impurum est, ob commistas ceræ reliquias magis, quam coctum emollire. Crudum ergo hoc loco in hac lectionis varietate, & nõ per colatum, vt sumas, suadeo: calidum tamen, ut cum alijs exactius permisceatur. Quod autem hic stercoris caprini, bubuliue ad hydropem meminit, confirmatur veterum Græcorum testimonio illud ipsum ad eundem affectum cum aceto commendantium, bubulum autem nouimus nos, qui ad dolores varios, & podagricos, & coli

cos ex

eos ex oleo terræ inteſtinorum, roſaceo, chamæmelino-ue pro varietate cauſarum feliciter vſurparint.

MESVE.

EMPLASTRVM ventriculum,& hepar calfaciens, & roborans. Rec. ligni aloes, abſinthij, gummi arabici, maſtiches, cyperi, coſti, zingiberis, ana vnc. ſemiſſem: calami aromatici, thuris, aloes, ana drach. iij. caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ nardi, ſchœnu anthus, ana drach. j. & ſemiſſem, excipe miua aromatica, & tempore vtendi, cum panno intenderis, ſuffies ligno aloes.

MAN. CAVENDVM æſtate, & in temperatura bilioſa.

SYLV. IN vſu crebro non eſt: tamen fuerit efficaciſſimum in ventriculi, & hepatis intemperie frigida, aere præſertim frigido. Nam calidis natura, & æſtate eſt noceatiſſimum: Alij eius loco vtuntur cerato ſtomachico prius deſcripto, alij aliã neſcio, quam ſequuntur deſcriptionem.

COST. EMPLASTRVM ſtomachum, & hepar. *Si hæc aromata ſola mixta excipiantur, vt author ſcribit, hærere parti cui apponitur emplaſtrum non poteſt, propterea non temere alij terebinthinæ, alij picis nonnihil, ac ceræ adijciunt.*

A puluerem tenuiſſimum: humida autem curioſe terere, & frangere, qualia hic male interpres terere iuber tanquam in puluerem. Nam in puluerem abire non poſſunt, niſi ſiccata, aut largæ ſiccorum copiæ permiſta.

DE Gallia. *Quid velit, cum in veteri verſione meminit ſucci foliorum myrti humidi, & foliorum lauri, non conſtat. Si enim recentia folia intelligit, atqui, ipſo etiam tacente, nouit quiſque non trahi ex aridis rebus ſuccum, ſed reuocandum eſt in memoriam, quod in tract. de ſuccis antea docuit, ſuccum ex rebus, quoque elici proprio humore ſpoliatis, ſed in alieno tamen liquore maceratis. Id in myrto quoque, & lauro fieri poteſt, quorum propterea proprium hic ſuccum videtur quærere, vt qui aſtringendi, ſiccandiq; vim habet non inſtrenuam, quam ex iiſdem aqua vinoue maceratis expreſſus ſuccus non habet. At ſi hoc velit Meſue* B *adeo tamen arida hæc ipſa ſunt folia etiam recentia, vt uix ex ipſis ſolis niſi tenerioribus, & germinibus aliquid exprimi poſſit, ob id veteres, authore Dioſcoride, aſperſo vino, aut cœleſti aqua exprimebant. Tu ex recẽtibus contuſis deſtillatione ſuccum elicies, ſed non pari tamen in aſtringendo, & deſiccando facultate. Quare ſi extractum ex ſolis foliis ſuccum non habueris, ad ſeruandas huius medicamenti vires myrteis foliis contuſis myrti eiuſdem ſtillatitiam affundes aquam, & laurinis lauri, tũ vero expreſſo ex iis ſucco vteris. Quod ad calcem laminæ meminit, corium intellige, cui inducendum eſt emplaſtrum.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM de gallia, ventrẽ totum inferiorem roborat adſtringendo, & calfaciendo, quare lienterias, diarrhæas, dyſenterias iuuat a cauſa frigida productas. Recipit autem galliæ moſchatæ, ſchœnu anthus, drachmã vnã, & ſemis, ramich, rhois, acaciæ, hypocyſtidos, ladani, gallarum non perforatarum, calami aromatici, roſarum, & ſeminis earum, ſantalorum alborum, & rubrorum, maſtiches, xyloaloes, caryophyllorum, ſpicæ nardi, thuris coſti, myrrhæ, cyperi, abſinthij, ana drachm. ij. terantur accurate omnia, deinde panis biſcocti, drach. iij. dactyli ſicci xij. horis 24. macerentur in ſucci foliorum myrti, † & lauri, & aquæ roſarum, & vini auſteri, ana vnc. j. & dimid. Hæc læuiga, & excipe miuæ aromatizatæ vnc. iij. vel iiij. & additis gummi arabici aſſati, drac. vij. coquantur igni lento ad mellis craſſitudinem. Quibus in mortario diu permiſce puluerem prædictum, donec totum fiat viſcoſum tempore vtendi ſuffitur ligno aloes panno illitum.

† humidi foliorũ lauri.

MANA. DVO hæc de Gallia nuncupata efficaciter adſtringerent, ſimul, & roborarent, ſi recte pararentur. Tortellarum de ſeni.) Id eſt panis bis cocti.

SYLVII. RARVM vſu præterquam in Gallia, vbi repertum quibuſdam videtur, & inde vocatum, alijs autem a trochiſcis galliæ moſchatæ quos recipit. Ramich compoſitio quædam eſt in trochiſcos reducta. Si ſuccum foliorum mentæ pro myrti, vt quidam codices habent, miſceas, calidius non multo minus adſtringens medicamentum euadet. Lenigare autem, vt Græci λειαίνειν eſt ſicca in

MESVE.

EMPLASTRVM alterum de gallia ad affectus eoſdem, ſed a cauſa calida profectos. Recipit galliæ, ramich, foliorum, & ſeminis roſarum, rhois, ſantali albi, & rubri, ſpodij, ſanguinis draconis, electri, balauſtij, capitum granatorum, hypocyſthidos, acaciæ, corticum mandragoræ, ana dra. ij. caphuræ, drach. ſemiſſem; tere omnia tenuiter: ad hæc † polentæ, † baccarum myrti, gummi arabici, aſati, tenuiſſime tritorum, ana † vnc. dimidiam, macera in ſucci vuarum agreſtium, † vnc. vna, ſucci capreolorum vitis agreſtis vnc. ij. ſucci extremitatum myrti, & aceti, ana † vnciis, iiij. quibus adde miuæ acidæ, vnc. ij. vel iij. & coque igni lento ad glutinoſam craſſitiem. Tunc puluere prædictos his diligenter miſce. D Ex hoc portio alutæ illita tempore vtendi ſuffiatur xyloaloe.

† Sauich hordei. † granorum † drac. iiij. † al. vnc. i.

SAVICH.) Latine polenta, græce. MAN.

RARISSIMVM hic vſu eſt, quod opinor in his regionibus frigidis, & victu non modo largiore, ſed etiam ob cœli inclementiam crudiore vtentibus, venter, intemperie frigida fere laboret, haud fere calida, qua ratione hyeme pituitam in nobis augeri ex Hippocratis placito demonſtrat Gal. lib. de nat. hu. etiam ſi ventres, vt hyeme, ſic in regione frigida ſint calido innato calidiſſimi. Tamen ob componendi magnam difficultatem ad artis ſuæ ſpecimen candidatis: perſepe ipſum archipharmaci imperant. SYLVII.

ALIVD de Gallia. *Gallia magna hic ſumenda ad eoſdem fere vſus commendata, ad quos hoc ipſũ emplaſtrũ proponitur. Per capita granatorũ citinos in-* COST.

telligerem, nisi balaustiorum quoque meminisset: quæ ve acini detracta carne proponi videntur omnibus eius stirpis partibus in astringendo valentiores. Succus extremitatum myrrhæ humidæ, male in veteri versione legitur pro myrti recentis sūmis germinib. Myrti grana sunt, nō baccæ, vt Syluius vertit, sed duriora semina, quæ insunt baccis, alioqui baccæ in tenuissimum puluerem, vt iubet, vix ducentur.

MESVE.

EMPLASTRVM relatū ad Andromachū podagrā, gonagrā, ischiadem, & reliquos articulorum dolores antiquos, ac eorum tumores, & laterum: scirrhumque splenis, & hydropem iuuat. Recipit autem sepi arietum, picis, ana drac.xviij. gummi pini, vnc. viij. sandarachæ, auripigmenti, aluminis sciſſilis, calcis viuæ, ana drach.iij. ammoniaci vnc.ij. ammoniacum super ignem dissoluatur vino rubro, eique adde olei libras ij. & reliqua probe puluerata.

MAN. IN doloribus gallicis est valde efficax. Auripigmenti rubei.) Dioscor. sandarachæ. Et citrini.) Id est, arsenici naturalis, non factitij: nunc auripigmentum vocant primum: secundum non facile inuenias. Iameni.) Id est, quod Græci schiston, Latini sciſſum, vulgo plumacium, vel de pluma.

SYLVII. AVIC. v. can. idem describitur, Auripigmentum rubrum est sandaraca Dioſc. & Gal. rarum. Citrinum vero speciatim auripigmentum, seu arsenicum naturale, non factitium. Arsenicum album addit Auic. In doloribus a lue Hispanica est efficax.

COST. AD Andromachum. *Legitimum aurumpigmentū, & sandaracham in eadem sæpe gleba videre est, eiusdem vtrumque facultatis censet Dioſc. ita vt si eorum alterum non inueniatur, vt Manardus scribit, substituere alterum liceat. Temperatur hoc loco sandarachæ auripigmenti, & calcis viuæ violentia, qua exurere solent, sæpo maxime hircino, & oleo, tum vero etiam pice, atque ammoniaco, licet enim calefacere hęc quoque ipsa, & ruborem parti inducere soleant, quæ tamen minus calida sunt addita excellenter calidis tanquam frigida de eorum calore remittunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterum Andromachi causticum. Recipit aquæ ardentis (quæ est aqua saponis) lib.iiii. seminis oryzæ, & frumenti excorticati, ana vncias vii. macera in vase vitreo bene obstructo, donec granis dissolutis totum fiat muscosū: serua, sed diebus singulis ligneo baculo moue, & obtura: exceptum cortice auellanæ, vel arundinis, vel cera pertusa, & parti admotum, tribus horis, aut eo plus, cauterii vice vlcerat, & vrit.

MAN. VICEM habet cauterij, sicuti, & alia permulta per chymicā artē inuenta. Tribus horis.) Caute agat medicus, vbi admouet huiusce modi vrentia, crebroque locum inspiciat. Vidi ego quandoque ex minore quam trium horarum mora, difficillima facta vlcera, cum patientis damno, & agentis verecundia.

IN causticorum vsu partis natura diligenter expendenda est, ne altius, aut latius, quam opus est, vis cauterij recepta, vel effusa, illæsas partes, aut sensu exquisito præditas, aut vasa magna attingat. Expende item præter cauterij vires, etiam carnis habitudinem. Nā dura, densa, sensu obtuso, prædita, qualis fere fossoribus, nautis, agricolis, bajulis inest, valentiora ferre potest: contraria etiam mitioribus valde offenditur in corporibus delicatis, candidis, mollibus, qualia puerorum, spadonum, mulierum, & quorundam virorum. Medicamenta verò causticа, quæ solida sunt, vt ex calce viua, & fœce vini vsta, vt agunt tardius, tamen agunt diutius, si longa actione est opus: & minus prompte diffluunt. Aqua ardens hodie fit alumine, sale petræ, chalcitu destillatis, vt ars chymistarum docet: alij alia miscent. SYLV.

Triticum, & oryza putredine acrimoniam acquirunt, seu essentiæ tenuitatem, sed cum sint mitiora, aquæ ardentis vehementiam nonnihil obtundunt. Hæc enim si legitima est, etiam laminas tenues auri, argenti, & aliorum metallorum paucis diebus in calcem deurendo dissoluit.

ALTERVM Andromachi causticum. *Cum tā larga ardentis aquæ mensura, quæ proponitur, valde suspicor, ne liquidiori, ac minime consistenti substātia euadat medicamentum, ac propterea, ne in causticі nuncupati vsum commode venire non possit. Eius robur ex proposita ardenti aqua præsertim pendet, cuius vim triticum quoque, & oryza in lentum sui ipsorum corpus excipiunt, & prope partem cui apponuntur conseruant integram, fereque aduentitio suo calore veluti fermentata adiuuant. Aquæ autem ardentis nomine, ea absolute intelligitur, quæ ex vino destillato elicitur: vitæ aquam vocant, hic saponariam quærit, alia etiam ex alumine, chalcantho, nitro factitio, conficitur, ad argentum aurumque a rebus alijs separandum, ipsa quoque in mali moris vlceribus non sine fructu vsurpata.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM sinapinum Democriti ad podagram, gonagrā, ischiadem, ipsamq; arthritidem ostocopon, hemicraniam, obliuionem, lethargum, si a causa frigida proficiscuntur. Sinapi cum aceto tritum diu miscendum, cum æquali portione ficuum pinguium aqua calente horis 24. maceratarum, & ita expressarum, vt nihil in his humoris sit reliquum. Si valentius vis, duplum sinapi misceto: si imbecillius, etiam triplum ficuum. Admotum parti, tollatur priusquam vlceret, nisi etiam vlcerandi est necessitas, vt materia profundior foras trahatur, & vacuetur. Penuria sinapis, stercus caprinum pridie aceto maceratum (quod etiam ad hydropem, & splenis duritiem: & dolorem est efficax.) Adduntur interdum stercus columborum agrestium, enulæ radix, semen nasturtii, baccæ lauri. Tuncque non soli hydropi, & tumori splenis confert, sed etiam reliquorum viscerū affectibus frigidis, & flatulentis.

EMPLASTRVM sinapismum descriptionem Democriti non est in vsu: tamen esset conueniēs, maxime in passionibus de materia frigida phlegmatica in profunditate contenta, sicut in ischiatica passione, & hoc in declinatione. CHR.

SINAPISMI creber apud antiquos vsus, ad materiam longioribus in affectibus extrorsum euocandam. MAN.

ãam. Ad venam sciaticam, &c.) Archigenes in vetustis fere omnibus. Sit sinapis pars vna, & ficuũ alia.) Si mediocri eges sinapismo: si imbecilli, pone ficuum p. 2. sinapis partem. Syriacum, & Ægyptũ sinapi prẽfert Paulus. Schibalæ.) Caprinum videlicet stercus. Sunt expeditiores sinapi, proprie autem sunt ischiadicorum. In corporibus boni sensus, & quorum in cute languor non est, panis, loco ficuum congrue apponitur. Fimo columbarum agrestium.) Hoc se crebro vsum ait Aetius: apponitur autem stomacho, & ventri in longis eorum affectionibus. Valet præcipue ischiadicis, & podagricis, & omni membro resoluto, vel refrigerato, in lethargicis, & alijs desipientijs. Valet etiã secundũ Paulum epilepsiæ, vertigini, maniæ, si capiti apponat: sin thoraci, asthmati, orthopnœæ, tussi antiquæ, catarrho antiquo: si vtriq; capiti videlicet, & pectori. Sinapi ante aceto infusum, vt quidam faciunt, debilius facit sinapismum: vbi abstuleris, ablue: & si dolor sit magnus, & bullæ, appone cũ lineo succum maluæ, vel fœnugræci, & post rosaceum cerotum cum ceruſa. In resolutis qui non sentiunt, crebro detergere, & respicere oportet, ne immodice agas.

SYLVII. EFFICAX fuerit hic sinapismus, & σηπεδὼν, id est rubrificatio in affectibus pituitosis, & profundis, vt ischiade, iam tamen declinante. Cum enim potenter attrahant, non modo ex parte, sed ad partem periculosa sunt hæc remedia in corpore plethorico, aut cacochymo, ante exquisitam vacuationem. Eiusmodi remediorum per sinapi, thapsiam, vel eius loco semen nasturtij in vetustis, & frigidis, & profundis, & contumacibus affectibus, frequens est vsus apud Gal. in methodo, & lib. comp. ph. p. Stercore columbarum agrestium etiam in ventris affectibus longis crebro se vsum ait Aetius. Efficax idem est paralysi, lethargicis, & porosis affectibus, epilepsiq, vertigini, maniæ, capiti admotum: asthmati, orthopnœę, tussi antiquæ, catarrho antiquo, thoraci. Valentius multo vlcerat sinapi tritum, & per se admotum, vt Gal. docet lib. 3. temper. quam aceto fractum obtusum. Ablato autem sinapismo, partem ablue, si dolet multum ob ampullas, cremorem, vel succum maluæ, vel fœnugræci ex linteo impone, superdato splenio ex cerato rosaceo cum ceruſa. In paralyticis autem, quia non sentiũt, crebro pars tergenda, & obseruandum sinapismi effectum, ne plus quam oporteat, in partem agat.

COST. SINAPINVM. *Ficus aridæ temperato calore cõcoquunt, & discutiunt, siccitate autem detergunt, tenuium partium sunt, vt altius eorum vis, præcipue acriorum, subeat, quo nomine ad excitandas in cute bullas sponte sua ineptæ sunt, præsertim aqua maceratæ, fuere tamen in spasmis vsurpatæ veteribus, vt materia, qua ob earum lentorem sinapi commode exciperetur, quas propterea in aqua decoquebant, vt molliori, & liquidiori consistentia essent ad ipsum sinapi excipiendum aptiores. Sinapi autem aceto macerabant, nõ adaugendæ acrimoniæ gratia, quando maceratum languidius euadit, sed ad sinapi penetrationẽ, quæ res, & si dubitatione non caret, quod acetum acerrimum si calens parti alicui molliori admoueatur, calorem ruboremque illi inducit, rationi tamen non dissentit. minus enim acre additum acriori eius hebetat vires, vere ergo sinapismum fortius reddit sinapi non maceratum, nisi forte aceto aut vino destillato maceretur, quod veteres non norunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM ex fermento descriptum à Democrito. Fermentũ est multorum emplastrorum, & aliorum insignium remediorum materia: idq; quo est vetustius, eo præstantius. Fermenti, & mellis portio æqualis: A visci querni pars sexta: ammoniaci in aqua fœnugræci, aut lacte arboris mori, & pauca fæce olei veteris dissoluti pars octaua misceatur: fitque emplastrum, spinas, & surculos extrahens, ac etiam ossa fracti cranij, meningibus infixa etiam profundius.

FAVFEL.) Auellana inda, vel alia res indica, de qua Simon Genuensis. Sief memithe.) Glauciũ a Græcis vocatur. Et rumpit apostemata.) Tumores præter naturam qui discuti nequeunt, ad suppurationem ducit. Dubeleth. Eos scilicet qui iã suppurati, rũpit. Baurach.) Nitrum, naturale tamen, non factitium. Pau. ad rumpẽda apostemata. Fermenti, axungiæ, vnc. v. salis vnc. iiij. resinæ vini vnc. iij. ceræ vnc. iiij. aphronitri vnc. j. ammoniaci vnc. ij. mellis vnc. vj. saponis vnc. ij. quod efficax certe est in his, qui ferrum pauent. MAN.

B

HORVM effectorum partem plurimam fermentum per se efficit, vt etiam spicula ex ossibus euellat: valentius autem hæc præstat: mistis his, quæ vel calorem eius remittunt, vel intendunt, aliasq; facultates. Ad rumpendos autẽ abscessus, id est phlegmonas suppuratas, vel etiam abscessuum genus alterum, in his, qui ferrum metuunt, aut quibus ferrum non est tutum, ob neruos, aut vasa insignia propinqua, vel isto vti potes, vel eo quod Paulus scribit ex fermento, axungia, sale, resina, pice, cera, aphronitro, ammoniaco, melle, sapone. SYLVII.

EX fermento. *Fermentum contrarijs qualitatibus præditũ acoris cuiusdam frigidi, & caloris ex putredine orti particeps moderate calidum euasit, est autem tenuium partium, licet cum lentore summo, quare citra morsum, quæ in imis sunt partibus, extrahit, & digerit, propterea atque recte pro multorum medicamentorum materia vsurpatur, quæ aculeos, & fractorum ossium squamas ex alto euocant, qualia hunc in locum veniunt nonnulla. Inter hæc præcipuũ est viscum quercinum ad humores etiam crassiores foras ducendos, diffundendos, ad digerendos commendatum, quo nomine liberatis multitudine humorum corporis meatibus, facilem quoque parare ossium squamis exitum potest. Sed & ammoniacum dum emollit in halitus humores discutit, & putrem carnem exedit, ad extrahenda infixa facilem viam parat, quod & fœnigræci decoctum facit, lac etiam mori, quod hic substituitur fœnugræco, quum acre sit, attenuat, & calore cuti inducto foras vocat, cuius locum qui lac ficus vsurpãt, inconsulto agũt, quum id, licet vi foras trahendi præditum, exulcerando tamen sit molestum. Additur etiam amurca, quam decoctam ex oleo omphacino ad mellis consistentiam, dentes extrahere testatur Dioscorides.* COST.

C

D

MESVE.

VEL fermenti pars vna: succi menthę, & absinthij, ana pars dimidia: aceti, aut succi vuarum agrestiũ, aut extremitatum vitis, aut cydoniorum pars quarta: macis, caryophyllorum, ligni aloes, mastiches, spicæ, foliorum rosarũ, absinthij sicci pars octaua, drach. j. misce, igni coque in emplastrũ, quod vẽtriculũ, & hepar admodũ aperte iuuat.

VEL fermenti pars. *Quæ intemperies partium corrigunt, hæc ijsdem robur afferre dicuntur, quũ imbecilli-* COST.

imbecillitas intemperiem sequatur. Vt igitur hoc ex ijs conficitur, quorum alia calida alia frigida sunt, ita inter calfacientia, & refrigerantia est quiddam medium, & vt vtranque intemperiem calidam frigidamq; ventriculi ac iecoris corrigat est aptum, humidam autem maxime oppugnat, quod ex ijs constat, quæ omnia desiccant: eadem vero etiam astringunt, quo nomine laxato ob superfluum humorẽ visceri dẽsando conducet.

MESVE.

VEL fermenti adhuc acidi pars vna, succi intybi, aut solani, aut vuarũ agrestium, aut cacuminum vitis, & aceti ana pars dimidia, farinæ hordei pars tertia: trium santalorum, foliorum rosarum, spodij, saufel (id est auellanæ Indicæ) † trochisci diaglauciu, boli Armeni, ana pars sexta. succi portulacæ, & muccaginis psyllij, quantum ad comprehendenda hæc sufficit. Emplastrum id hepatis, & aliorum viscerum phlegmonas mire compescit.

† Sief memithe.

COST. VEL fermenti adhuc acidi. *Hoc astringendo insigni cum refrigerio visceribus confert laxis, & calida intemperie affectis. Pro saufel, quod adhuc ignoratur, aut recens coriandrum, vt Syl. aut tantũdem santali alicuius substituerẽ, licet rursum santalorum omnium genera hic proponat. Pro sief memithe, quod est glaucium Græcorum, qui succum plantaginis ponet, eiusdem ad refrigerãdum, & astringendum facultatis, non puto erraturum.*

MESVE.

VEL fermenti, mellis, olei, lactis muliebris, vitelli ouorum pares portiones: coquit, & maturat phlegmonas, abscessusque rumpit. His si bdellium, & hordei farina miscetur, spinas extrahit: idque valentius, si his dissoluta galbani pars dimidia iungatur. Valentius item facit † nitri naturalis sexta pars, stercoris columbini, & gallinacei, ana pars quarta.

† Galbanach.

COST. VEL fermenti mellis. *Possunt hæc, & calore quo prædita sunt temperato coctioni tumorum conferre, & lenta, emplastica que substantia, qua cutis meatus occludunt, in tumida parte putredinem excitare, atque tumoris disruptionem moliri. Quod si bdellium quoq;, & chalbanum emollientis, & coquentis vtrumque facultatis, ac propterea hordeum licet frigidum, glutinosa tamen, & obstruente substantia præditum addideris, facilius quidem ad pus tumor deducetur, parte autem ob puris euacuationem laxata, etiam aculeos parti infixos extrahere paruo negotio poteris, minori autẽ addito nitro, ac columbino, & gallinaceo stercore, vt subdit, quod hæc cutim attenuando, & exulcerando, licet violentius, infixis parti corporibus laxiorem exitum parant.*

MESVE.

VEL fermentum ex aceto, & sale coctum, hepatis, & lienis affectibus multis est salu berrimum. Nam ficuum, ammoniaci, bdellij, portio æqualis, fermenti, præsertim aceto dissoluti, pars dimidia: foliorũ rutæ, & fructus tamaricis, & nitri, ana pars quarta, simul bene mista, lienis tumorem admota mire dissipant.

VEL fermentum ex aceto. *Vere hoc in lienis tumoribus si aliud quidpiam præstantissimum est, neque immerito. Primum quidem acetum licet frigidis partibus multis præditum, non expers tamen est putridi caloris, tenuissimæ autem substantiæ gratia, qua præstat, ammoniaci ac bdellij emollientem, & concoquentem, & discutientem vim in duriores partes quam penitissime inferre potentissimum est, accedente etiam fermento, cuius vis est foras, quæ alte insident euocandi, & accedente sale, quod fermento tenuiorem minusque lentam substantiã dum comparat, eius facultatis adiuuat penetrationem. Sed, & rutæ folia discutiunt, & tamarisci, fructus lienes duriores absumunt, tum vi qua incidunt, & detergunt, tum astrictione, qua confirmato liene laxiori, ne aliunde quoque inutiles succos excipiat, efficiunt.* COST.

MESVE.

QVOD si excrementa viscerum siccanda sunt, fermentum, sulphur, sal, cinis sarmentorum vitis mista, & admota id præstabunt: idque valentius, asphalto addito: valentissime autem euphorbio. Hæc Democritus, & præterea non pauca de facultate fermenti veteribus expertissima, quæ omnia narrare prolixum fuerit.

QVOD si. *Hoc, & hydropicis, & œdematosis partibus magni esse vsus potest discutiẽdo, & siccando, præcipue addito asphalto, & maxime euphorbio, cuius quia certum non præscribit pondus, quod euphorbium ignea violentia exurit, meminisse oportet.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM filij Zachariæ, iunctiurarũ tophos ac nodos duros mollit, dissoluit, & crassa, lentaque, pulmonis, & thoracis excrementa expectorari magis habilia reddit. Recipit ceræ flauę, medullæ cruris vaccę, adipis anatis, & gallinę, muccaginis seminis lini † pares portiones: olei lini quantum sufficit: valẽtius facit addita muccago althææ, & fœnugræci † pari portione, & oleum leucoij lutei loco olei lini, vel cum eo. Efficacius quoq; reddes, si œsypum, & † ichthyocollæ muccaginem addideris.

† an vnc. iij. vel vnc. iij. s.
† partes cõuenientes.
† glutini zanahan.

EMOLLIT, sed non est valde potens, nisi omnia addantur, quæ hic scribuntur. Glutini zanahan. Intellige, vt supra. MAN.

ID emplastrum ad scirrhos omnes partium omnium emolliendos mirabile, si omnia hæc acceperit. Nam prius est imbecillius, præsertim si multa est durities, & corpus durum ac densum. SYLVII.

COST. FILII Zachariæ. *Vt propositum hoc loco medicamentum efficacius reddatur, muccum addi iubet ex althea, & fœnugræco. Atqui, quũ exprimatur muccus ex altheæ tum radice tum semine, vtrum horum sumendum sit, non explicat. Verum, licet vtrumque nõ temere assumi hoc loco possit, ex radicibus tamen, vt sumas consulo, quum muccus altheæ, absolute proponitur, eiusce modi enim succo magis affluunt radices, & tepido calore seminibus sunt superiores. Cæterum est hic vt mireris, quomodo propositum emplastrum ad propositos affectus, ad articulorum inquam nodos, atq; ad crassa thoracis excrementa efficacius reddi hic author asserat, addito altheæ succo, quem, quando refrigerantis non obscure facultatis esse in Serapione legitur, obscurare potius aliorum lenientium, atque emollientium vim posse probabile est. At non solum altheę, sed vna etiam fœnugræci succum, ac præterea oleum leucoïj pro oleo lini substitutum efficacius reddere medicamentum scribit, vt propterea si forte altheæ succus seorsum minus est ad hæc præstanda aptus, cum alijs tamen sit aptus, sed est tamen tota althea planta Galeno digerendique, laxandique atque idem phlegmonas difficiles concoquendi vi prædita, quos vsus, si planè frigido esset temperamento, non præstaret. Quod si obijcias altheam, quo nomine calidis inflammationibus adiumento est, eo censeri frigidam. At crudum cũ succum parti appositum refrigerare facile concesserim, coctum tamen præsertim cum oleo lini, vel leucoïj, non esse frigidum, contendam, frigidiorem enim eius vim præter hic olei commista genera, ignis moderatur, non reprimit ergo althea hoc loco, aliorum vim, quæ emolliunt ac discutiunt, sed tum emplastica vi in seipsã quodammodo aliorum vim excipiens, & diutius conseruans, tum molli sua ac leni substantia est illis adiumento. Porro illud hic repetam pro glutine Zanach nõ conuenire, ichthyocollam, sed quercinum aut myxinum potius vis cum.*

A huius primi diaphœniconis est principaliter confortare stomachum, & hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilitata virtute digestiua, ac etiam contẽtiua, vnde confert fluxui cibali, & hepatico, & in prędictis dispositionibus cõmuniter est vsus eius. Et nota, quod Thomas aliter præparabat hoc emplastrum, nihil tamen de nouo addendo, vel diminuendo, sed solum põdera diuersificãdo, ideo sic glossabitur. Rec. ceræ citrinæ vnc.ij. alias, vnc.viij. olei rosati, olei nardini, ana vnc.iiij. alias lib.1. dactylorum siccorum numero. xl. vel cxl. tortellarum de sceni id est panis biscocti, vel assati. drach.v. alias drach. xx. deinde duobus diebus in vino odorifero fundantur. Et, Recip. carnium cytoniorum non complete decoctorum in vino pontico drach.viij. alias drach.lxxx. & tere cum dactylis contritione vltima, & misceantur cum croco, & con-
B tundantur in mortario donec aggregentur, deinde supra sparge masticis, olibani, absinthij romani sicci, ana drach.ij. semis. alias drachmas nouem, ligni aloes, macis, myrrhæ, aloes, spicæ, acaciæ, gallæ quercus, ramich, & est compositio ex gallis, & passulis calami aromatici, ana drach.i. alias drach.ij. & iterum conterantur donec misceatur, deinde extende super pecia, & suffumiga cum xyloaloe, & postea pone super stomacho, & visceribus secundum exigentiam dispositionis curandæ, & de melioribus operationibus est, vt mastix, & laudanum cum cera, & oleis misceãtur, & sic cum cæteris fiat emplastrum. Et quia aliquando reseruatur, expedit, vt mollificetur cum oleo de spica, vel de mastice, vel citoniorum secundum exigentiam dispositionis curandæ.

C CALIDIVS est, quam id quod sequitur, & ideo antiqui nostri vocabant calidum. MAN.

THOMAS de Garbo cydonia in vino austero infra modum cocta miscet, & gallam quercus, non galliam. Si autem seruatum duruerit, molliendum oleo de spica, vel mastichino, vel cydoniorum, pro morbi natura. Ἔμπλαστον φάρμακον διὰχαλκίτιος Galeni, ab his maxime diuersum est, vt diximus in vnguentis. SYVLII.

DIAPHOENICON. *Dactylos, vt etiam in superioribus quibusdam, siccos deligit, vt qui pinguibus, & mollibus astringendo præualeant. Hos vero, quum vino cum biscocto pane maceratos, vnaque cotoneorum carnem, vt conteras iubet, non tamen, vt simul omnia conteras suadeo, difficile enim teres. Sed contusis antea seorsum cum pane dactylis, cotonea confundes, hæc vero semicocta fere vt quidam consulunt, etiã sumerem, vt quæ astringant magis, vinum autem quo ea ipsa coquenda sunt, odorum author quærit, nimirum*
D *tale quod tenuiori sua substantia, astringentem huius medicamenti vim visceribus inferat, id quod vinum odore infirmum præsertim austerum non præstat. Itaq; non eos quidem improbo, qui austerum vinum sumunt gratia astrictionis; sed vt odoratum sumant suadeo, tale autem esset maluaticum austerum.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM diaphœnicon ventriculum, & hepar firmat, ob id lienteriam, & dysenteriam hepaticam adiuuat. Dactyli sicci, xl. panis biscocti drachm.v. biduo macerentur vino odoro, post cum dactylis tere permultum, carnis cydoniorum in vino coctorum vnc.j. deinde misce ceratum ex ceræ vnc.ij. & olei rosati, & nardini, ana vnc.iiij. factum, tundendoque in mortario permisce. Postremo mastiches, thuris, absinthij Romani sicci, ana drac.ij. & semis, aloes, macis, calami aromatici, spicæ nardi, myrrhæ, acaciæ, galliæ, ramich, ana drachm.j. ladani drachm.ij. tundendo iterum perfecte misceantur. Vtendi tempore suffiatur xyloaloe, priusquam parti admoueatur. Satius autem fuerit mastichen, & ladanum ceræ, & oleis prius miscere: postea, vt dictum est, emplastrum facere.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon confortatiuum stomachi, & hepatis est multæ excellentię. De ipso tamen ponuntur duæ descriptiones, quarum hæc est prima, quæ est temperata, attinens alicui caliditati, secunda vero est attinens frigiditati. Et virtus

MESVE.

EMPLASTRVM diaphœnicon. Alexandri, ventrem totum inferiorem, ne aliarum partium recrementa suscipiat, roborat, coctionem iuuat: ob hæc vomitum, choleram morbum, lienteriam, dysenteriam hepaticam, iuuat. Recipit dactylorum maturitati propinquorum † vnc. v. panis biscocti vnc.j. carnis cydoniorum † *sine ossibus.*

in

in vino austero coctorum vnciam vnam, & dimid. stiracis (masticines) ladani, ana † semunciã: acaciæ, omphacij, florum labruscæ, rosarum, santalorum citreorum, myrrhæ, xyloaloes, ramich, ana † semunciam: ceræ vncias quatuor, olei rosati vnciam xv. vini austeri quantum sufficit ad infundendum infundenda. Suffi xyloaloe vtendi tempore.

℥ drach. iiij.

℥ dra. iiij. al drach. v.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon descriptione Alexandri, hæc est secunda descriptio attinens frigiditati, quæ vbique præparatur, & est in vsu, & est magis conueniens diarrhœæ, quam præcedens, qui est fluxus maxime cholericus: & est conueniens dysenteriæ, & fluxui hepatico, quæ fit debilitate virtutis digestiuæ, & contentiuæ hepatis, & intestinorum, confert etiam ad superfluum fluxum, vel vomitum, & colyricam passionem, & ad malitiam digestionis.

MAN. HOc vocabant nostri patres frigidum. Alistimbre.) Id est, concoctionis.

SYLVII. EMPL. hoc, & sequens in Alexandro Tralliano non lego, sed lib. iiij. in podagra, emplastrum phœnicinum ex palmularum vnc. x. coquendo dissolutus in olei vncijs octo ęstate: hyeme vndecim.

COST. DIAPHOENICON Alexandri. *Omphacium densatum hoc loco expetit, cum aridis rebus enumerans, alioqui quaternæ eius liquidi drachmæ parui esse vsus possunt. Oenanthen quoque, id est labruscæ flores ob eandem rationem aridos assumes.*

MESVE.

EMPLASTRVM Alexandri ex allijs, vẽtriculi, & reliquorum viscerum affectus a flatu, aut pituita cruda, crassa, & lenta natos, ab sceſſumq; ventriculi, & hydropẽ incipientem iuuat. Accipit spicarum allij mundatarũ vncias tres, & dimidiam, stiracis, bdellij, aloes, ana vncias tres, terebinthinæ vnc. iiij. axungiæ porcinæ recentis, adipis anseris, ana vncias quinque, masticines, thuris. ana drachmam vnam, & dimid. euphorbij † vnc. j. & dimid. croci vnciam dimidiam, ceræ flauæ vnc. xij. olei nardini, & vini odoriferi quantum sufficit.

℥ al vnc. i.

MAN. HOc vim habet discutiendi, simul, & molliendi.

SYLVII. EMOLLIT, ac discurit, estque anodynum: coctionem adiuuat, roborat partes præsertim frigida intempere laborantes.

COST. ALEXANDRI ex allijs. *Allij ea est vis præsertim crudi, vt cauſlici medicamenti sit loco. Proximis ab hinc mensibus obseruauimus, qui mulierculæ suasu ad quartanam, secundo digiti annularis vtriusque internodio allij crudi integram spicam vinculo arcte alligarat, acriter doluisse excitata vesica, qua non summa tantum cuticula, sed ipsamet crassior cutis a subiectis partibus absisteret. Crudum autem an coctum hic sit sumendum, quum non scribat, crudum puto velle, vt quod efficacius.*

MESVE.

EMPLASTRVM Aristarchi, ventriculi, & aliorum viscerum intemperiem frigidam, flatus, humorem frigidum, & inde natos affectus, hydropem, inflationem, laterum tensionem dolorificam corrigit. Recipit ceræ flauę vnciam vnam, terebinthinæ vncias sex, axungiæ porcinæ recentis, adipis anseris, medullæ cruris vaccæ, ana vncias quatuor, bdellij, myrrhæ, thuris, stiracis, opopanacis, aloes, masticines, ana vnciam vnam, & dimid. ammoniaci vncias tres, colophoniæ † vnc. vij. aluminis vnciam vnam, spicæ nardi drachmas sex, folij, calami aromatici, euphorbij, baccarum lauri; ana drachm. vij. olei balsami libram vnam: olei nardini, & vini odoriferi. q. s.

EMPLASTRVM relatum ad Aristarchum est multum in vsu, & vbique pręparatum reperitur, & est conueniens ad calefaciendum stomachum hepar, & omnia alia membra nutritiua, & ad subtiliandum, & resoluendum materias phlegmaticas crassas in eis contentas, & ventositates, quæ in his continentur. Et confert ad hydropisim tympanitem. Est etiam sedatiuum dolorum, qui fiunt a prædictis causis, vsus tamen eius est post digestionem talium humorum, & earum aliqualem euacuationem. Conuenit etiam stomacho debilitato ex defectu, & resolutione calidi naturalis in virtute digestiua superaddita mala complexione frigida. Et nota, quod loco olei balsami, sumimus oleum de spica, colophonię, idest picis græcæ.

CHR.

HOc efficaciam maiorem habet, quam id quod præcessit, in molliendo, & discutiendo.

MAN.

INTERPRES Messue multis in vsu id affirmat, cocta iam materia, & magna ex parte vacuata, Mediolanensibus scilicet. Nã Ticini, quæ vrbs est vicina, vsu est rarius. Hic prorsus inusitatũ est, quanquã sit ad molliendũ, & digerendũ, quã præcedẽs, valẽtius.

SYLVII.

ARISTARCHI. *Plura hic discussoria sunt medicamenta, quam in superiori, at si euphorbij sescunciam sumpseris in superiori: si item allij, crociq; in discutiendo vim expenderis, quæ in illo large recipiuntur, hoc illo ipso non multo efficacius censebis.*

COST.

MESVE.

EMPLASTRVM Oribasij ad tumores etiam duros hepatis, lienis, chæradas. Recip. lithargyri vnciam dimid. ceræ vnciam vnã, resinæ vncias quinque, ammoniaci vncias tres, ladani vncias duas, aristolochiæ, thuris, galbani, cassuthæ, ana vnciam vnam, & dimid. aloes vnciam vnam, olei antiqui, & aceti scyllitici quantum sufficit.

Recip. lythargyrij vncias quatuor, ceræ vnc. octo, resinæ vncias quinque, ammoniaci, drachmas tres, confice vncias duas, aristolochiæ vnciã vnam, & dimidiam, aloes vnc. j. thuris masculi, cusutæ, galbani, ana drachmas duodecim, olei antiqui, & aceti scillitici quantum sufficit. Confice sicut diximus.

ANT. Versio habetur.

CON-

MAN. CONFICE.) Id est, ladani, Cuscutæ.) Vel error hic est, vel non est Oribasij: siquidem eius tempore Cuscutæ vox ignorabatur. Emplastrū Oribasij aliud. Si cum aceto scillitico componatur, maiorem vim habet molliendi: siccum succo apij, discutiendi.

SYLVII. ORIBASII esse non videtur, quod eius tempore cassuthę vox fuerit ignorata: aut error subest.

COST. ORIBASII. *Si cassuta, vt ait Serapio, ex planta cui adhæret, vires varias sumit, ea hic sumenda erit, non quæ in pratis passim aut alibi (nam, & in vuis pendere obseruauimus) sed quæ linū vincit.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterū Oribasij idem pollens. Rec. ammoniaci in aceto scillino duos dies macerati vnc. duas, lęui ga per se: postea tere cum cerato, & ceræ flauæ vnc. ij. olei chamæmelini, & irini, ana vnc. iiij. croci drachmis quinque. Si pro aceto scillite succum apij habeat, spinæ ex linteolo impositum, rigori febrili confert.

QVIA hic succus digerit potentius, acetum scil. magis incidit, tenuat, mollit, vtrumque in vsu esse desijt.

ORIBASII alterum. *Ammoniacum scillino aceto biduo macerari iubet: tum vero conteri ut fiat sicut puluis, intelligendum hoc, vt diligentissime ex aceto scillino dissoluas, sic & in emplastro ex gallia superius quædam humida conterenda scribit, vt sint sicut puluis, admonens ea esse ad summam tenuitatem redigenda. Acetum autem scillinum, quod in emolliente hoc proponitur medicamento, tantum abest vt molliat, vt potius acrimonia, qua vehementer incidit, & discutit, molles partes absumpto humore quo madescunt, adiuuat, dum insigniter dissecando, atque attenuando ammoniaco, & emollientibus reliquis vt altius eorum vis subeat, vim præbet. Neque vero, quod ait Manardus, & ex eo Syluius, quia apij succus potentius quam acetum scillinum digerat, propterea ad rigorem in febre, emplastrum hoc vt non ex aceto, sed ex apij succo paretur, admonet. longo enim interuallo in digerendo scillinum acetum apij succo præualere quotidiano docemur experimento, quo crassissimam pituitam incidi, attenuari, & discuti huius aceti vsu obseruamus, quod apij succus non præstat, neruorum igitur gratia a spina li medulla scillinum acetum interdicitur, quod neruis acetum omne solet esse aduersissimum.*

MESVE.

EMPLASTRVM de meliloto, mollit duritiem omnem ventriculi, hepatis, lienis, viscerum, & reliquorum. Recipiunt meliloti vncias sex, florum chamæmeli, comę absinthij, sampsuchi, fœnugræci, baccarum lauri, radicis althęæ, ana drachmas tres, seminis apij, ameos, cardamomi, ireos, cyperi, spicæ nardi, casiæ, ana † sesquidrachmam, ammoniaci drac. decem, styracis, bdellij, ana drachmas quinque, terębinthinæ, vnciam vnam, & dimidiam, ficus pingues duodecim, sepi caprini, resinæ, ana vncias duas, & dimidiam, ceræ vncias sex, olei sampsuchini, & olei de spica quantum sufficit, aquæ, cui incocta sunt fœnugræcum, chamęmelum, melilotus, quanta erit satis exquisita aliorum infusione.

EMPLASTRVM de meliloto sub hac descriptione, vbique reperitur, & eius principalis virtus, & operatio est ad mollificandum, & ad lenien dum omnem duritiem, quæ est in stomacho, & hepate, & in splene, & alijs nutritiuis. vnde confert tensionibus hypocondriorum, quæ fiunt a ventositate recluſa: Est enim primum attinens alicui caliditati, & non superfluæ, & est resolutiuum, anodynum, & sedatiuum dolorum, nec accedit ad gradum caliditatis, ad quem accedit emplastrum relatum ad Aristarchum, & ideo ab istis tanquam a leuioribus in prædictis passionibus est inchoandum. CHR.

VERA meliloto caremus, ex qua si componeretur longe excellentius esset. Sed nec cum vulgari paratum viribus caret: discutit enim, emollit, & inflationem aufert. Paul. τὸ διὰ μηλίλωτος croci, nardi celticæ, cyperi, cardamomi, mirrhæ, ana drachm. ij. meliloti lib. j. ceræ lib. iij. terebinthinæ lib. j. cyprini olei lib. iij. gleucini lib. ij. bdellij vncias sex. Aliqui, & cypheos vncias duas, vini quantum sufficit. Gal. lib. viij. de comp. med. secundum genera, addit ammoniacum, & acetū, & in ponderibus differt. MAN.

CLEMENTIVS emollit, & resolvit flatus, & alias materias ex ventriculo, hypocōdrijs, & partibus alijs, quam emp. Aristarchi ob id est ab eo incipiendum, siue lenire dolorem, siue tensum laxare, siue plenius discutere tibi est propositum. Id vbiq; vsu est frequentiss. Diuersum ab hoc malagma Asclepiadis est διὰ μηλίλωτος apud Galen. Nardi Gallicæ, cyperi, myrrhæ, ana drac. x. ameos, cardamomi, croci, terebinthinæ, ana drachm. viij. meliloti, ammoniaci, ana drach. xl. cypheos sacrati drachm. xv. ceræ mina vna: vini odoriferi hemina vna, ad stomachicos, hepaticos viscerum dolores. Aliud Andromachi διὰ μηλίλωτος ibidē Paulo post, huic. simile habet Paulus, sed ammoniaco, & aceto caret, ponderibusque variat. Vera melilotus desideratur Manardo. Radicis althææ substantia miscetur, non muccago. Ficus teruntur cum decoctione ista, & colantur. Bdellium, & ammoniacum, vt styrax, possunt puluerari, vel decoctionis istius vnc. ij. dissolui, colari, coqui ad aquæ consumptionem. Huic decocto formatas iam offas parumper immittere solent. Olei vnc. dimid. sufficit ad comprehendenda, sed durius mox, & friabile euadit. Vidi factum cum duabus olei vncijs molliculum, & tenerum, sed adhuc fragile. Vidi etiam ex vnc. vj. admodum flexile, & ductile. Si primum sequaris modum, vtendi tempore oleo est molliendum. Omnes tamen modi pro varijs scopis sunt optimi, vt Galen. SYLVII. *Lib. 1. c. ph. p. & 6. vide rocum.*

EX meliloto. *Est hoc vsus ad propositos affectus miri. Sed adeo obscure, ne dicam confuse, proponitur, vt mirum non sit, quum vbique locorum paretur, diuersis tamen vbique modis parari, quæres, ne eundem vbique euentum spectemus, etiam efficit. Ceterū, si neglecto ordine, quo hæc à suo authore scribuntur, distinguantur singula, recte, vt puto reparabitur. Quæ huius emplastri materia sunt alia infundenda, alia dissoluenda, alia terenda, alia sunt eliquanda. Infundi debent melilotus, & fœnum græcum. horum enim semina (quæ absoluto fęnigræci, & meliloti nomine sumenda sunt) dura, & lenta sunt substantia, quæ vt ex arte eorum seruatis viribus contundi possint, macerari prius debent. Infundenda item est althææ radix, quæ si teratur, vt aliquibus placet, succi, & lentoris illius expers, qui ad emolliendum quæritur, nullo fructu vsurpatur. Infundi item aridæ ficus debent, vt molliores* COST.

reddita

reddita maceratione facilius terantur, vix enim sine humore conteres: neque, quod aliqui profitentur, per setaceum cum externo earum corio transfundes, quod ipsum quoque sumi debet, vt eius lentore maiore quam in interna ipsarum carne, ad reliqua cogenda sit adiumento. Quum igitur hæc infundi debeant, materia paranda est infusionis, ea vero postremo loco proponitur ab huius medicamenti authore, est autem decoctum fœnigræci, meliloti, & chamæmeli, hoc ergo prius parandum, puta fœnigræci, & meliloti singulorum vncia vna aut sescuncia, & florum chamæmeli vncijs duabus, in aquæ fontis sesquilibra decoctis ad tertias. In expressi igitur decocti huius parte vna meliloti ac fœnigræci semina primo loco proposita seorsum: in alia radix altheæ, in alia ficus macerarem quousque intumeant, mollia tunc sunt omnia, quare vbi superfluum humorem leuiter expreßeris, contusu iam apta contundens, contusa vero tenacia atque ad parandum emplastrum iam apta habes. Sane autem, quem ex his maceratis antea expresseras succū ad ammoniaci, ac bdellij dissolutionem traduces, simulque, vel etiam seorsum eadem succi parte dissolues, styracem, nisi malis cum resina dißoluere, dissolutas autem hoc pacto lachrymas cum prædicta meliloti ac fœnigræci itemque altheæ, & ficuum materia, diligenti contusione, & tractatione cōmiscebis, vt in vnum quasi corpus ducantur, cum quo deinceps oleum tum spicatum tum sampsucinum, sepum resinas, & ceram seorsum arte eliquata, & commista, diligenter confundes. Vbi autem hæc ipsa materia exacte fuerit commista, tunc reliquarum rerum paratus iam puluis, & setaceo colo transfusus illi aspergendus est sensim, & diligenter dum adhuc ea calet permiscendus. Ita quidem si quis meliloti emplastrum parauerit, vt hortatu nostro parauit Paulus Romanus diligentiss. pharmacopœus ad Struthij insignia Venetijs, consistentiam illud ipsum debitam, & mediocriter tenacem adipiscetur, quæ neque situm contrahet, neque tā prompte è corporis parte, cui apponitur absistet, quo vitio hoc emplastrum ægrotis esse molestum solet.

MESVE.

MISTVRA vulnera sanans. Recip. caryophyllatæ, radicum artemisiæ, pimpinellæ, chamæmeli, pētaphylli, foliorum violæ (nigræ) herbæ venti, caulis rubri, cannabis, summitatum rubi, ana ma. vnum, rubiæ, pondus horum omnium: coque omnia vino ad dimidij consumptionē, cola, cū mellis tertia parte recoque: rursus cola, & serua.

CHR. ANTIQVI codices non habent hanc mixturam, neque vnguenta, quæ sequuntur, sed hic finem faciunt emplastrorum, & vnguentorum, tamen hæc mixtura, siue sit ex intentione Mesue, siue alterius sæpe in vsu habetur ad intentionem in textu scriptam.

MAN. GARIOPHYLLATA herba est nunc vulgo nota, nescientibus tamen quo nomine apud antiquos vocaretur. Dubitaui aliquando an esset rhodia: nunc ab ea sententia in totum recessi. Herbæ veteris.) Si legitur vitri, parietariam intellige: si venti, cotyledon, quæ & cymbalaria. Caulis tenerarum rubri. Siomnia hæc simul legantur, brassicæ rubræ caules intellige: si seorsum, duas res accipe brassicam, videlicet, & rubum. Cōmendatur in hoc casu vtrunque, brassica videlicet, & præcipue rubra, & rubus. Nescio tamen quo casu hæc mixtura in hunc locum irrepserit, si quidem potus est, non emplastrum. Ad eius exemplum formantur infinitæ pene eius generis potiones, ad vulnera noua, & antiqua summe vtiles, quas ego non semel expertus sum, cu rauique cum solis eis pessima, & desperata vlcera. Vnguenta duo palmea non valde differunt à duobus, quæ supra diaphœnicon vocata sunt. Et loco palmæ, ego quandoque accepi ramum quercus, parati feci, atque vtile admodum inueni. In primo custoditur proportio ipsius Galeni, libro primo de medicamentorum compositione secundum genera.

HANC misturam vetusti Mesue codices non habent, vti nec quæ sequuntur tria vnguenta, duo palmea, & tertium ad scabiem. Neque emplastrum est, sed potio, cuius exemplo, aliæ coquuntur, quæ vulnera recentia, & etiam pessima, ac desperata vlcera solæ sanant. Caryophyllata nostra, esse videtur leucoium veterum. Cotyledon, herba venti vulgo dicitur: alijs legitur herba vitri, idest, parietaria. SYLVII.

Brassica rubra commendatur in id: vel lege caulis, rubi, vt brassica, & rubus intelligantur.

MISTVRA ad vulnera. *Potest hoc etiam foris vsurpari ad abluenda vlcera, si contundantur hæc, in puluerēmque redigantur, & melle misto linamentis inducantur. Caryophyllatæ sumenda est radix præcipua totius plantæ pars. Arthemisiæ radix raro in medicina vsurpatur, licet secundæ speciei radix plurimum commendetur a Dioscoride. Pro herba venti helxinen potius quam cotyledonem sumam, quæ exiccando, & detergendo conferre vlceribus multum potest, quod cotyledon non æque potest.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM palmeum ad vulnera cruenta, tumores pestilentes, & exituras, vsta, rupta, contusa, & inde nata ecchymomata. Recipit olei veteris, lythargirij, ana libras tres, axungiæ veteris purgatæ a membranis, & sale libras duas. † chalciteos vnc. iiij. liquatis igni axungia, & oleo, in vase stannato, aspergelythargyrum, & chalcitin, mouendo continenter tribus palmæ ramis recentibus: & coque ad iustam crassitudinem, iniecto ipsi inter coquendum ramo palmæ vno recenti minutim conciso. † vitrioli.

ISTVD vnguentum non est in vsu sub isto nomine, verum est in vsu apud chirurgicos sub nomine vnguenti de colcotar, & vocant Aui. & Serapio in proprio antidot. vnguentum de calcadis. CHR.

VNGVENTVM ab vngendi modo vocatum est, quia partibus affectis inunctum, & illitum diutius ob crassitiem, & lentorem hæret, quam oleum, tamen sunt proxima: ob id laurinum, vel oleum, vel vnguentum mauis nominare, bis lib. 1. ph. p. in alopecia, & vnguentum oleumve melinum, &c. tamen oleum rosatum ab vnguento rosato separat lib. 3. simp. c. vlt. Nam oleum rosaceum est, cui odoramenta non sunt iniecta. Cui autem odoramentorum aliquid iniectum est, non oleum, sed vnguentum cognominant: hæc Gal. Vnguentum tamen etiam cum cerato magnam habere affinitatem docet Gal. lib. 4. sani. tuen. Quodcunque (inquit) oleum, cui medicamenta alia, vt beatæ albæ radix, & similia incocta vires, & qualitatem suam tradiderint, vnguentum fiet, si in id, vt loco melius hæreat, iniecceris, vel ceræ SYLVII.

solius partem quartam, vel etiam resinę partem duodecimam, vel strobylinam, pineam, abietinam, terebinthinam, aut humidam pini resinam, aut eam, quæ in fictilibus habetur, aut φυκτὴν, id est fruxam.

COST. PALMEVM. *Non puto vas stanno illitum omnino hic esse opus, licet stanno illitum Syluius verterit, æs enim ad curanda vlcera nihil affert detrimenti. Sed prior interpres vulgaris sequutus loquendi modum stagnatum vertit pro olla absolute, quæ siue sit, siue non sit stanno illita, parum quidem interest, magis tamen nobis probatur non illita.*

MESVE.

Palmeum alterum. † Al. lib. v. † Vitrioli.

MEL lithargyri aurei, libras tres, adipis porci purgatæ sale, (& membranis) † vncias quinque, † chalciteos viridis vncias quatuor, cum ramis palmæ, vel cannæ radice moueantur.

SYLV. EST idem cum Galeni emplastro diachalciteos.

COST. PALMEVM alterum. *Syluius chalcitim viridem quærens legitimum chalcitidem nouisse de facie non videtur. In id erroris est lapsus pertinacia vertendi pro chalcantho chalcitidem. Chalcitidem qui videre, rufum videre, chalchantum autem probatissimum est viride.*

MESVE.

† Aliqui cu non. habent mastichen.

VNGVENTVM ad scabiem expertum axungiæ vnc. quinque, olei laurini, argenti viui, ceræ puræ, † mastiches, thuris albi, ana vnc. duas, salis communis vnc. viij. succi plantaginis, & fumariæ quantum sufficit. Ceram, & axungiam nouam membranis purgatã, & oleum laurinum cum succis coque simul in vase stannato, donec liquescant: tunc adde pul. salis, mastiches, & thuris, cum percoctum erit, & ab igne ablatum, adde argentum viuum saliua extinctum, & pauco olei laurini spatha diu misce. † Illinitur vespere ad dies octo.

† Ve. habet Vnge palmã manuĕ & frica fortiter in sio vsque ad viij. dies.

VNGVENTVM expertum ad scabiem secundum hanc descriptionem non est in vsu.

CHR. Post prædicta empleastra, & vnguenta, videndum est de quibusdam vnguentis magistralibus conferentibus ad diuersas dispositiones, & primo ad scabiem humidam, cum qua coniunguntur escaræ, & crustæ siccæ per totum corpus.

Ad scabiẽ humidam.

Cuius hæc est descriptio. Recipit terebinthinę lotæ cum aqua rosata vncias ij. terræ chamęli drachm. iij. cerusæ vnc. lithargyrij vnciam vnam, semiss. pinguedinis porci recentis vnc. iiij. Fiat vnguentum in mortario absque cera cum oleo rosato quantum sufficit, & aceto in parua quantitate. Et si cum prædicta scabie coniungitur pruritus intensus, addantur sibi succi plãtaginis vnciæ tres. Est. n. conueniens prę dictum vnguentum in scabie facta ab humore cholerico acuto mordicatiuo, vel ab alijs humoribus adustis, & salsis. Et si scabies esset plus humida, atque emanaret virulentia multa, addendum esset prędicto vnguento succi lapatij, vnc. ij. sulphuris, vnc. i. & fiat vnguentum, vt supra dictum est. Ista etiam vnguenta diuersificari debent, & possunt secundum diuersas ætates, dispositiones, & tempora. Est & aliud vnguẽtum magistrale conueniens, & expertum ad rupturã, seu herniam intestinalem. Est enim consolidatiuum didymi dilatati per quem intestina descendunt ad oscheum, seu bursam testiculorum. Cuius est hæc descriptio. Reci. picis naualis, aloes succotrini, mumiæ (& est liquor qui emanat a corporibus mortuorum sepultorum cum aromatibus odoriferis) sarcocollæ, ana drach. iij. myrrhæ, terebinthinæ, lapidis hæmatitis, masticis, thuris, ana drach. ij. boli armeni, sanguinis draconis, ana drach. vj. lithargyrij, colophonię id est picis græcę, ammoniaci, galbani, ana drach. ij. ceræ rubeę, & citrinæ, gallarum, charabe, glutinis piscis, viscì quercini, gypsi, ana drach. vj. aristolochiæ longæ, & rotundæ ana drach. iij. balaustiarum, psidię id est corticum maligranati, aluminis, scilicet scaglio læ, ana drach. j. acaciæ drach. iij. sepi hircini drach. i. semiss. consolidæ maioris, & minoris; & mediæ, ana drach. ij. cupularum glandium drachm. iiij. sanguinis humani, recentis vnc. vj. omnia ista incorporentur in aqua, in qua pellis arietina cum tota lana succida sit per decoctionem liquefacta, pili etiam leporis contriti in multa quantitate apponantur, gummi vero primo dissoluantur, & cera postea agitentur cum spatula, & pulueres prædicti incorporentur cũ eis, & vsui reseruentur. Vnguentum ad tempora frontem, & nares, ad somnũ prouocandum, cuius habetur descript. ab Auic. prima quarti, & prima tertij cap. de soda, & est, Rec. olei de papauere, olei nenufarini, ana vnc. semissem. opij, casię ligneę, croci, ana scrup. i. fiat mixtura ad inuicem absq; cera, & fiat inunctio de sero, quã do vadit dormitum. Vnguentum valens in passionibus frigidis stomachi, & doloribus eius factis à ventositate debilitata virtute digestiua stomachi. Recip. oleorũ absinthij, nardini, mastichini, ablutorum cũ vino albo subtili odorifero, ana vnc. j. rosarum, corallorum, caryophyllorum, cinnamomi, ligni aloes, macis, mentæ, schœnanthi, ana drach. i. misce, & fiat vnguentum cum modico ceræ. Vnguentum ad extinguendum supercalefactionem renum. Rec. oleorum rosati, & violati, ana vnciam vnam, sandalorum albo rum, & rubeorum, ana drach. j. rosarum, corallorum, sem. endiuiæ, portulacę, ana drac. semiss. succi semper viuæ, lactucæ, lactis caprini, ana vnc. semis. aceti, & ceræ modicum, & fiat vnguentum. Vnguentum valens in declinatione ischiaticæ post euacuationes. Recip. olei rutacei, vulpini, costini, laurini, ana vnciam vnam, mucillaginis fœnugræci, & seminis lini, succi rutę, & succi agni casti, calamẽti, ana vnc. semiss. bdel lij, ammoniaci mollificati in aceto, ana drach. iij. castorei, drach. ij. semiss. laudani drachm. ij. pinguedinis pulli drachmas tres, baccarum lauri, cymini, pulegij, asari, ana drachmas duas, euphorbij, drachmam vnã, picis naualis, drac. semiss. sulphuris viui drac. iij. fiat vnguentum. Vnguentum ad interficiendum vermes, & educendũ eos, quod est multum in vsu, præmisso tamen clysteri ex lacte caprino, aqua hordei, & puluere zucchari: si ex ipso totus venter inungatur. Reci. olei de absinthio, de amygdalis amaris, ana vnciam vnam, succi foliorum persici, & matricariæ, ana vnciam semiss. rosarum, corallorum, farinæ lupinorum, cornu cerui adusti, ana vnciam vnam, aloes succotrini, drachmas duas, quidam addunt de felle taurino drachmas duas, & modicum aceti, & ceræ quantum

Expertũ ad herniam.

Somni prouocatiuum.

Vng. ad stom. mach.

Ad ischiat.

Contra ver mes.

sufficit, & fiat vnguentum, hoc tamen non conueniret in acute febrientibus, sed hoc vnguentum conueniret in tali casu. Recip. olei citoniorum, de absinthio ana vnc.i. seminis plantaginis, portulacę, & endiuiæ, rosarum, corallorum, cornu cerui vsti, farinæ lupinorum, ana drachm.i. aloes succotrini, drachm. ij. ceræ.q.s.& fiat vnguentum, inungatur etiam prę-misso clysteri.

MAN. POTENS est. Sed caue ne ob argentum viuum attingat prope membra principalia, addeque mastichen.

SYLVII. SVSPECTVM est ob argentum viuum, præsertim prope partes principes: hoc si sustuleris, tutum erit, neque inefficax.

Vnguentum citreum.

Recip. chrysocollæ vnc.ij. caphuræ drach.i. corallij albi vnciam semis: amenti dulcis vnc.i. vmbilici marini, tragacanthi, amyli, ana drach.iij. marmoris, crystalli, anthallis, dentalis, olibani albi, nitri, ana drachm.ij. ierſæ, serpentariæ, vnc.i. ceruſæ vnc.ſex, tragacantho, & vmbilico marino simul tritis, cætera deinde cum his terantur, cernantur panno tenuissimo, axungiæ porci recentis sine sale lib.i. semis, & sepi caprini vnc.i. semis, & axungiæ galliuę vnc. i. simul in vase duplici liquatis, & colatis, addantur semper mouendo rudicula pul. prædicti, præterquam chrysocolla, & caphura tūe addenda, cum omnia simul feruebunt: quando ab igne tollenda, & semper agitanda, donec refrixerint. In vna li. pul. sint librę octo axungiæ colatæ, & succus acidus duorum aut plurium citreorum malorum. Vnguenta hæc si lassitudinem tollunt, μυράκινα, & interdum absolute ἄκινα, vocantur Gal. lib. 4. sani. tuen. quale hoc illi est celebre. Acopum ex abietis semine ad coquendum, aut per halitum digerendum succos in carne, & tota corporis mole congestos, crudos, vel acres ad omnem lassitudinem, vel spontaneam, vel alia ratione contractam. Abietis seminis exacte maturi (quale Septembri mense in Italia colligitur) contusi, vt citius oleum suavi, & qualitate inficiat, modium Italicum quolibet anni tempore, (nihil enim in ea re est discriminis) injice in olei relaxantis (quale in Italia est Sabinum, alibi vetus) heminas Italicas, seu lib.v. & xx. maceretur dies minimum. xl. vel potius tres, quatuor, & etiam multo plures menses. Tunc semen expressum abijce, oleum linteo percola. Ei vt pote iam parciori misce ceræ lib.iiij. resinæ abietinæ, resinæ pineæ, ana vnc.iiij. vel harum desiderio, terebinthinæ. Coques vero commodius in vase duplici, aut igni lento prunarū non multarum. Acopum seu myracopum διὰ τῆς ὠνείας τῶν ἄνθων, ex populi nigræ floribus, ad eadem efficax. Ex floribus populi adhuc conniuentibus, sed modice tritis, modius Italicus immittitur in libris. xv. aut xx. olei Sabini, aut alterius tenuis citra adstrictionem, mane quotidie, potissimum cum sol feruebit, & in domo calida repone, celerius ita vis, & qualitas populi in oleum migrabit. Post duos, aut ternos menses floribus expressis, & abiectis, oleum habes digerens per halitum sine morsu vllo, nō minus quam abietinum. Addere potes ceram, & resinam quantam abietino. Si vero oleum expressum est crassius, & qui eo vsurus est, liquidiore medicamento delectatur, quinta vel etiam sexta ceræ pars sufficerit. Si vero seminis abietis, & florum populi macerationem expectare non potes, oleum cum seminibus vel floribus contusis mistum injice in aquæ vel vini (si affectus adest podagricus vel articularis) partem quartam, vel quintam, ne iniecta torreantur, aut oleum vstionem odore referat. Percoque igni lento, donec aqua, aut vinum totum coquendo vanescat: Quidam curiosius id parantes in vase duplici coquunt. Succos non crassos, nec lentos in cute, & carne residentes dissipat, vt oleum, chamæmeli, anethi, rorismarini per se, vel cum cera, & resina.

Edit. 4. sani.

COST. AD Scabiem. *Irrepsit hoc cum superioribus tribus hunc in locum, vt bene notarunt alij. Probatur hoc ipsum ad scabiem, cuius quum variæ sint causę, vt hoc illi quæ ex Venerea lue est, & contumaciter inhæret, efficaciter prodesse videtur, ita si aliam habeat causam, imo, & si eandem, libenter eo abstineo ob hydrargyrum, quo qui paulo frequentius aut liberalius vsi sunt, & in animæ incidisse fœtorem obseruaui, & ex carioſis eorum ossibus hydrargyrum extrahi non semel vidi.*

E

DISTINCTIO DVODECIMA est de oleis.

MESVE.

OLEVM multis fit modis, nunc expressione, nunc impressione, cum materiæ in ipso maceratæ, aut incoctæ qualitatem suā, & vires in ipso relinquunt, nūc resolutione, cum materiæ heterogeneæ in corpore concluſæ, & velut concretæ, vi caloris seperantur, opera præcipue chymistarum, de quo genere, quantum licet, agemus: plura autem si audire cupis, chymistas præcepto

F

res tibi adhibe, & cum illis versare. Primum autem dicam oleorum, quæ per expressionem fiunt, naturam, & facultatem, extrahendi modum, postea de cæteris, si per Dei gratiam mihi vita dabitur.

OLEVM dum absolute legis, oliuarum intellige: & nouum, quod etiam vim rerum in eo madentium facile susçipit, & ita secundum genus à Mesue scriptum constituit. Tertium inter omnia efficacissimum, pauci norunt elicere, sed hi tantum qui artem chymicā vocatam callent. Hi enim sunt de quibus Mesue dicit, quod vires, quę sunt in concreto, id est, in composito occultę, manifestas faciunt. Hos chymistas scilicet, monet vt consulamus. Primum, & secundum genus omnes parare sciunt. MAN.

G

INTER admouenda medicamenta composita, simplicissimū, & vsu frequentissimum est oleum simplex, & compositum, ex eoque, & alijs quibusdam ferè reliqua constant vnguenta, cerata, emplastra. Oleum maxime proprie succus est pinguis ex oliuis tritis expressus, vel immaturis, quod omphacinon ob id, & omotribes, id est, acerbum, & crudum est appellatum, idemque refrigerans, & astringens est: vel maturis, quod oleum commune dicitur: ac vtrunque, vel insulsum est, vel salsum, & illotum, vel lotum, idque ad salem tollendum, vel vt fiat albius, vel morsus expers. Vtrunque item, vel recens est, vel antiquatum, & ex hoc, vel illo agro, vt Sabino prope Romam laxat, tenue est, præsertim vetustum. Quæ olei communis differentiæ diligenter sunt obseruādæ, vt medicamentorum ex his compositio iustior fiat: nam facultatibus secundum has differentia multum variant, ac composita quibus miscentur, plurimum immutant. Has igitur oleorum differentias, præsertim omphacinum, & commune, recens, & vetus, domi serua (nam insulsum lotione, cum libet, prompte reddideris) vt cum postulat vsus medici opinionem nunquam frustreris. Oleum secundo loco abusiue succus est oleaginus, & fluxilis ex quibusdam tritis, cum fructibus, tum seminibus, vt nucibus regijs, auellanis, moschatis, amygdalis vtrisq;, nuce Indica, anacardis, balano myrepsica, nucleo persicorum, præcocium, cerasorum, prunorum, pistaciorum, strobylorum, napi, sinapis, cannabis, limi, ricini, staphidos agrię, cnici, citri, arancij, pomorum, pyrorum, cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli, & alijs prope infinitis pinguem in nucleo ipso, vel semine, ceu medullam sortutis. De quorū quibusdam post agetur. Non enim sunt omnia hæc in vsu. Huic generi proximum est balsameleon, & petreleon, vt post audies. Illa duo genera sunt simplicia, nec illis educendis ac exprimendis aliud misceri consuenit, præterquam quod auxilium aquæ quibusdam extrahendis misceatur, vt alijs oleum commune paucum. Est his affine genus tertium, quod est humor quidam oleaginus ignis vehementia extractus; humido etiam substantificato sæpe mistus, idque opera chymistarum inuentum, siue id oleum in capuellum sursum tollant, siue in vas subiectum mox defluat, quale ex liquoribus, succis multis, gummis, resinis, cera, melle, lignis resinosis per multis educitur. Quartum genus oleorum est omnino compositum ex simplicibus in oleo communi, vel alio macera tis, insolatis, incoctis, quod genus quia latissime patet, de eo nobis pluribus est agendū, non modo ꝓpter huius multitudinē, sed va-

H

SYLVII.

riam

riam quoque in multis componendi rationem, quæ est propemodum vnica cuique prædictorum generum. Adde, quod oleum philosophorum, & alia quædam mista sunt, & in tertium simul, & quartum genus incidunt. De primo genere tanquam omnibus perspicuo nihil dicemus: de tertio pauca quædam hodie consueta, de secundo, & quarto dicendum nobis est, quantum rei propositæ scopus exigit.

COST. OLEI vox proprie de expresso ex olea succo dicitur, transfertur tamen id nomen ad succum omnem pinguem, qui substantia oleum referat. Est ergo oleum hoc modo sumptum multiplex, tum naturale, tum artificiosum. Naturale arbores quædam fundunt, vt balsamum, cuius arboris si vel casu vel consilio findatur cortex sponte certis temporibus erumpit pinguis succus olei speciem repræsentans, sic ex abiete succus oleo similis effluit, vulgo lachryma abietis nuncupatur, idem cum resina: sed tenuior. Natura etiam ex saxis alicubi locorum oleum prodit, vt oleum petræ. At artificio multis fit modis, vt quidem Mes. hic ait, tribus; per expressionem, per impressionem, per resolutionem, quibus addere etiam licet per impressionem, & expressionem simul. Porro expressione elicitur ex plantarum maxime fructibus, tum arborum, tum etiam minorum, vulgatum est, quomodo ex olea, ex amygdalarum, nucum, & vnguentarię glandis nucleis premitur. Premebatur vero alias quoque ex vnguentaria ipsius glandis summo cortice, nunc ex aurantij, & citrij, mali cute. Sed ex herbarum multarum seminibus quotidie exprimitur, vt ex lini, napi, sinapi, & ricini semine: interdum ex plantarum quoque lachrymis premendo elicitur, vt ex myrrha non vetusta, tandemque ex animalium etiã fructibus oleũ exprimitur, vt ex vitellis oui.

At vero infinita sunt quæ impressione olei genera quotidie parantur: iniectis in oleum vulgare stirpibus, earumve partibus, aut fructibus aridis, aut recentibus, integris, aut contusis, tum maceratis, tum incoctis igne, sole, fimo, aut calce. Fieri tertio possunt impressione, & expressione multa olei genera: elegantissimo sane modo, & non secus fructuoso quàm superioribus, si enim nucleis amygdalarum, vel vnguentariæ glandis cortice expurgatis odoratum aliquid commiscueris, atque aliquot post dies contusos nucleos expreßeris, oleum prodibit proprium commistæ rei odorem præse ferens, sic instratæ rosis, violis, iesemino, cinnamomo, caryophyllis, amygdalæ, oleum earũdem rerum odorem, vimque retinens reddunt. Fit quarto oleum per resolutionẽ, idest per separationẽ (citra expressionem eius, quod pingue est a non pingui, hoc vero duobus in vniuersum fit modis, aut per vltimam resolutionem, aut per non vltimam. vltimam voco, quum prorsum corrumpitur res, vt nihil supersit exterioris faciei, qua distingui ab alijs solet rebus. Sic quæ exuruntur, quorum solus supereſt cinis, vltimam passa resolutionem videntur. Oleum igitur per resolutionem non vltimam varijs elicitur modis, interdum coquendo: sic autem quæ res multo pingui succo scatent, vt strobili, & amygdalæ, si contusæ aquæ vt ferueant diutius committantur; vi ignis oleosus, pinguisque omnis succus à reliqua substantia separatur, qui superfluitat aquæ, ita balsamum occidentale ex Goaconax ramis paratur; collecto eo, quod aquæ supernatat, pingui; colligendi autem modus est, vel pluma, vbi refrixerit detrahendo, vel effusa pingui illa decoctionis aqua in vas, in cuius imo exiguum sit foramen, vbi enim refrixerit, aperto foramine sensim aqua effluit oleo superstite, quod vbi effluxis-

A sc aquam senseris, repones, eleganter etiã coniecta olei, & aquę materia in peluim, vbi refrixerit, lanea lingua veteris, sic enim hac vniuersam aquam sensim eliciente solus oleosus succus relinquitur in pelui. Porro alia resolutio seu separatio fit per destillationem vocatam, hęc vero tribus modis, aut per ascensum, aut per descẽsum, aut per ascensum, & descensum simul. Per ascensum quidem vulgata per cucurbitam destillatione, qua etiã aqua elici solet, sic ex terebinthina, cera, imo ex aridis quoq; reb⁹, vt anisо, caryophyllis, nuce moschata, oleũ trahes, quin etiã ex humectis, & quantum sensus agnoscat, minime pinguibus rebus hoc pacto elicitur, nã ex rosis ex lauendulæ floribus, atq; ex recenti quoque fęniculi herba oleum cum aqua ascendisse obseruauimus, & superfluitãs ipsum collegimus. Sed, & alia est ratio oleum per ascensum colligendi, quam sequuntur, qui ex
B sulphure oleum eliciunt, accenso enim in ollula sulphure, in vitream campanam (vt vocant) seu (quod est elegantius) in capitellum vitreum, quo etiam ad eliciẽdas aquas vtuntur, digitorum circiter quaternũ interuallo suprapositum crassiores sulphuris halitus excipiũtur, exceptiq; in oleosum liquorem coacti effluunt. Sed rursum ea quoq; destillatio quædam est per ascensum, qua caphuræ succum Iulius Contarinus medicus egregie elicit. Primùm autem vasculũ lateritium paratur, rectis, vt in veterum lebete, parietibus; & planis prorsum labris digitorum circiter quaternũ altitudine. Tũ præterea vitrea in promptu est cucurbita paulo maioris, quam id vasculum ambitus, vt ipsum apposite circuat, recta autem, ac dodrantis ferè longitudine, & suprema parte fornicata; exiguo in summa fornice relicto spiraculo, ut ne nimio calidiorum vaporum cõcursu
C disrumpatur. Itaq; posita in priori vasculo contrita caphura, illiq; vasculo, tum superposita cucurbita, tũ suppositis paucis aliquot accẽsis carbonibus in paropside, crassi paulo post vapores ex caphura vi ignis excitantur, qui angustiorem exitum per exiguum spiraculũ habentes, in parietes cucurbitæ impacti, cãdidi cuiusdam butyri instar illis hærent, eo igitur liquore, vbi parietes cucurbitæ obductos videris, aliam eiuscemodi cucurbitã priore detracta impones, & rursum aliam, quousq; vaporũ aliquid ex caphura excitetur, pluma deinceps is succus densato oleo similis deraditur, & in opportunos vsus seruatur. Ita quidẽ quomodo varijs modis oleũ per ascensum eliciatur, apparet. At per descensum duplici in vniuersum ratione elicitur, nempe, aut frigoris vi, aut caloris, frigoris quidem vi, aut certe sine opera caloris, quo pacto myrrha intra oui albumen concluſa,
D appẽso frigido in loco, albumine, per eius rimas oleum sensim defluit. Extrahitur etiã oleum per descensum vi caloris, huius vero, uel ignei, vel solaris, solaris inquã, quia ex floribus rosmarini, ac sclareæ in vitrea phyala soli expositis pinguẽ, atq; oleosum succũ effluxisse vidimus. Igni vero caloris opera descendit oleũ eo artificio, de quo ad huius tractationis calcen Mes. ubi de oleo iuniperi agit, de qua tamẽ re, quãdo post Mesuen naturæ studiosi longa exercitatione faciliorẽ inierunt rationẽ, non cõmittã, quin hoc loco in medicę artis gratiã, aliqua afferã, quę neq; cuiuis hãc artẽ profitẽti patẽt, neq; elegãtia, & fructu carẽt. Primũ itaq; binæ fictiles ollę, ita cõstruũtur, vt altera alterã recipiat, minoris autem ima pars crebris ptunditur foraminibus, vtraq; autẽ intus vitrea crusta diligẽter obducitur, in maiori minor, ita collocatur, vt hæc ab illius fundo ternum digitorum

interuallo distet, quod facile efficitur si vel eius labrũ maioris ollæ labro insideat, vel filo ferreo per vtranque traiecto sustineatur, tum vero destillationis materia in interiori olla reposita, & vtriusque ore suo operculo diligentissime occluso, in fouea collocantur, aggesta circum terra, & conculcata, igniſque operculo ex durioris materiæ carbone, ligniſque superdatur, cuius vi post horas aliquot ex minori in maiorem ollam liquor extillat oleosus, est vero is fumoso quidem odore molestissimus, ex quacunque etiam fragrantissima re elicias, at si extractum, in ampla olla ex multa aqua calida diutius tractaris, aut etiam mutata subinde aqua non semel, vt ferueat, effeceris, minus molestum reddes, neque tamen de eius viribus nimium detrahes. Sane hæc elegantior est ratio extrahendi olei per descensum, quæ sequitur. Fictilis olla ex crassioribus fit parietibus, relicto in parietis parte una foramine, quod amplitudine cucurbitæ illius vitreæ collo apte respondeat, in qua destillationis materia ponenda est, erit autem cucurbita recurua, quam retortam vocant, tracto ergo per id ollæ foramen cucurbitæ collo, & reliquo eiusdem corpore in olla appositè collocato, ac puriori cinere aut, sabulo circumquaque ad quaternos digitos, obruto, suum ollæ operculum iunges, inducto luto, & vbi operculum, & vbi cucurbitæ collum committitur, diligenter, vt non expiret, superaccenditur tunc operculo ignis, continenterque folle agitatur, quousque ex cucurbitæ collo extra ollam porrecto extillare oleum cœperit, moderatius tunc agendum, sed continuata opera: excepta non eodem vase materia destillante, prius enim tenuior pars, & ignei nidoris minus, plus autem virium retinens effluit, quæ seorsum est seruanda, agitanda vero post modum aut incoquenda, vt supra dicebam, ex multa aqua, si fumosi nidoris plus quam par sit, visa fuerit retinere. Hæc ea destillandi est ratio, quam partim per ascensum, partim per descensum esse dicebam, ascensus quidem est, vt sursum ad cucurbitæ connexum vi ignis oleum trahitur, descensus autem, vt per decliuiorem colli partem sponte labitur. Sane autem quod ad eam destillationem pertinet, quam per vltimam resolutionem fieri dicebamus, fieri hoc pacto ex rebus quibusque oleum potest, quæ exuri, & verti in cineres possunt. Ac prius quidem ex quouis cinere affusa feruenti aqua lixiuium paratur, tum vero puriores eius partes lanea lingua extrahuntur, & extractæ igni aut soli committuntur, vt caloris vi humor omnis absumatur. Sic quidem quod supererit sal esse inuenies. Habet autem sal omne, Aristotelis etiam testimonio, pinguis atque oleosi nonnihil, hoc igitur si volueris pingue, ipsum in frigido ac humido loco sal reponito, liquescet enim, liquori vero superfluitabit oleum, quod pluma derasum conseruabis. Sed de variis conficiendi olei modis, quæ ad medicum pertinere negocium possunt, hæc satis.

MESVE.

OLEVM de amygdalis dulcibus, asperitatem gutturis, pulmonis, & partium cæterarum etiam externarum lenit, duritiemq; omnem ac siccitatem iũcturarum, & partium aliarum emendat: ob id impinguat, hecticis confert, semen quoque auget, ardorique vuluæ, & vrinæ iniectum commodat. Fit autem hoc modo: Amygdalæ dulces cortice lignoso, & cute membranosa purgatæ, plurimum teruntur, in offas coguntur, horis circiter quinque loco calido continentur, vel in vase duplici hora vna coquuntur, aut sub calente arena, aut cinere, sacculo inuolutæ, & pannis aliquandiu fouentur, postea rursus teruntur, & sacculo conclusæ torculari exprimuntur. Vel tritę amygdalę in vase cõmodo maza subigũtur in aere calido, pauca calida identidem affusa. Hisque modis oleum exprimes largius torculari, quod assere inferno sit cauato, & decliui versus emissarium: superno autem pro cauitatis magnitudine, & forma gibboso, vt vndique ceu sigillo quodam amygdalæ æqualiter exprimantur.

Antiqua versio sic habet.

Recip. ex amygdalis mundatis ab vtroque cortice quantitatem quam volueris, & tere contritione vltima, & fac pastones ex eis: & dimitte in loco calido per spacium sicut horarum. v. Deinde iterum tere, & pone in zaynari, & stringantur, & exprimantur, & emanabit oleum. Si autem in vase duplici sicut per horæ spacium coxeris, deinde impresseris in zaynari, emanabit abundantius. At si amygdalis tritis saccellos impleueris, & sub cinere calido, aut arena calida inter pannos sepelieris, & postea expresseris, abundabit oleum. Modus operationis alius est, malaxentur in tina, sicut pasta malaxatur, & sit domus, in qua malaxantur calida, & fundatur desuper aqua calida parum, & stet pila decliuis vbi emanat oleum: & dum sic expresseris, abundabit, zaynari autem planta inferior sit habens concauitatem, & munctorium in parte decliuiori, & inferiori parte sit globus iuxta formam capacitatis concauitatis, vt sigillet omni hora ambitu vacui, hic ergo erit modus formę eius.

ISTVD est primum oleum, quod fit ex expressione temperatæ complexionis in caliditate, in humiditate autem transit primum gradum, est multum in vsu propter eius vtilitates, lenit, & humectat asperitates malæ complexionis siccæ, principaliter gutturis, & pulmonis linitum ab extra, & per os assumptum paulatim lambendo. Sed operatio eius principaliter est ad leniendum partes pectoris, vnde confert tussi siccæ, si ex ipso partes extrinsecę vbi costę situantur, liniantur, confert etiam iuncturis exiccatis, vt podagricis euenit, quando nodositates fiunt in eis. & summe confert hecticis, & consumptis, si spondyles dorsi, partes pectinis vngantur ex eo, & maxime si cum ipso fiat permixtio olei violacei stante febre hectica, & alia de adustis humoribus corpus consumentibus. CHR.

PAVLVS quidem contundens vncias duas amygdalarum, ponit in sextario vno olei dulcis, & coquit in duplici vase. Fit autem ex amaris non ex dulcibus, etiam secundum Paulum Æginetam. Quidam metopion dicunt, ait Dioscorides, de eo tamen loquens, quod fit ex amaris: nam de hoc non scribit. Modus operationis alius.) Modus hic similis est ei quem docet MAN.

Dioſco-

Dioscorides. Et fundatur desuper aqua calida.) Dioscorides pro octo sextarijs amygdalarum, addit cotylas duas aquæ, & dimittit per semihoram: factaque maiore attritione iterum, apponit cotylam aquæ Zaynari.) Torcular intellige.

SYLVII. ID oleum ex amygdalis dulcibus iure optimo primum omnium à Mesue describitur, quod sit tam alimentum (nutrimur enim solis dulcibus libro 4. simpl. cap. 9.) quam medicamentum ad multa efficax, blandissimum, vsu frequentissimo consuetissimum, gratissimum, & velut quidam typus aliorum oleorum generis eiusdem. Ab eo igitur tanquam notissimo, & vtilissimo rectissimè incepit. Asperitas gutturis, & pulmonis vna est insita, & ex partis essentia profecta, bronchijs enim, quæ figmoides sunt cartilagines, constat tota hæc arteria, vnde τραχεῖα, id est, aspera cognominatur, Græcis eam, ab arteria læui ita separantibus. Cum vero eadem intus sit lævis admodum, sanis hominibus ob membranæ cartilagines illas, & ipsarum ligamenta vtraque integenitis naturam, interdum aspera fit, ac inæqualis, siue rugosa fiat ob siccitatem, siue eius superficiei humor aliquis largior quam pro ipsius natura insideat, & ibi inæqualiter affigatur, & siccetur, vnde tussis, raucitas, & sæpe etiam spirandi magna difficultas, interdum ægre curabilis: præsertim dum, vt cucumæ terreum excrementum accreuit, & œnophoro sordes crassa, sic ei pituita tandem agnata tenacius inhæret.

Lib. 6. sim. Hanc autem secundam asperitatem, quæ sola est præter naturam, oleum, amygdal. dulcium sanat. Nam humectat siccitatem, (vt oleum commune in ferro rubiginem omnium maxi-

Lib. 2. & 3. sani. tuen. & lib. 11. met. mè emollit,) & suo lentore siccationi nouæ multum resistit: præterea inæqualitatem explet, quomodo succus portulacæ glutinosus in hernodia. Sed paulatim id velut lambendo est deglutiendum, non assatim deuorandum; vt paulatim eius substantiæ portio in asperam arteriam deerret, non eam modo, quæ collo anteriore sita est: sed, quæ eius portio ramosis propaginibus pulmonum substantiam totam, cum duobus alijs vasorum generibus intertexit, quas pulmonum nomine videtur Mesues intellexisse: quamuis pulmonum quoque essentiam æquabilem magis, & mollem, mediocri lentore reddat, etiam citra nutritionem, quomodo pinguis frictio cutem, ob id recte addit, corrigere asperitatem partium aliarum etiam externarum. Nam hac in re oleo commuui non fuerit inferius, mirum ni etiam superius, ob essentiæ tenuitatem, qua videtur commune oleum vincere. Ob quam, non ob solam saporis gratiam, hodie, & colicis, & nephriticis potui datur ad vnc. vnã. cum vini aromatiteos, aut similis fescuncia, aut vnc ij. Pleuritidi, & alijs thoracis affectibus prope omnibus illinitur, & collo vteri, vel dolenti, vel sicciori, quam vt extendi facile possit, quantum fœtui pariendo satis esse possit. Quibus igitur cutis est asperior ob excrementorum ad eam expulsorum naturam, vel ob siccitatem, quæ atrophiæ, ætati, viscerum intemperiei calidæ, & siccantium vsui superuenit, his oleum id saluberrimum est. Quam eius facultatem doctæ mulieres, cutim hoc oleo erugant. Durities mque omnem emendat, cum enim modice digerat, quia temperate calidum est, durum tensione, seu repletione mollit, vactata per resolutionem eius materiæ parte aliqua. Cum vero sit moderatè calidum, vt dixi, etiam purum concretione à frigido excitata mollit, fusa, & colliquata ea materia, quam frigus coagulauerat. Cum denique humectet etiam secundo gradu, vt etiam postea fusius docebo, durum siccitate, (quod maxime proprie durum appellatur) mollit, ac humiditate delibutum tractabile reddit. Ob hæc iuncturis podagricorum, & nodis arthriticorum emolliendis salubriter illinitur. Siccitatem partium ex atrophia, & iuncturarum etiam ex itinere multo, aut labore, illitum corrigit etiam potentius, quam oleum commune: præterquam si quod essentiæ est admodum tenuis, quale Galen. vbique Sabinum prædicat. Adhibendum vero confectione molli, aut mollis, & duræ, vt multæ, & paucæ media, quæ poros rarefaciat, & corpus calidum reddat, ob id paratius ad oleum id tenuandum, & attrahendum, quod plane coriorum concinnatores declarant. Corium enim crenatis assulis, & falcatis malleis, & flamma rarefaciunt, mox oleo, & adipe calido largiter imbuunt. Quod autem eam siccitatem sumptum id oleum corrigat, planissimum est, quia alimentum est. Omne enim actu nutriens, corpus calfacit, & humectat. Nec solum corpori humidum dat alimentum, sed etiam mediocriter diuturnum, ob mediocrem illum lentorem, qualis in cremore ptisanæ, & oleo communi. Quæ enim cum lentore coniunctam habent essentiæ crassitiem, vt suilla, diuturnius alimentum corpori exhibent, quam quæ lenta sunt modice simul essentiæ tenuioris.

A Impinguat vero non solum quia plenius nutrit, sed quia substantiam corpori tribuit parum igneam, & aeream, quæ multum habilis est per tunicas vasorum exhalare, & in adipem concrescere partium spermaticarum contactu. Rationes aliæ, & causæ obesitatis huc afferri possunt ex lib. 7. san. tuendæ, & lib. 14. metho. & lib. 2. temperamentorum. Nec solum adipem gignere, sed etiam carnem, natum est id oleum, quia ob dulcedinem prompte ab hepate trahitur, & in sanguinem bonum mutatur, quo partes omnes abunde nutriantur. Hæc addidi, ne putes tantum corpus externum impinguare, si illinatur. Nam id corpus ab alio est pingue, non proprie, & in sua essentia. Hecticis, & aliter consumptis, hac de causa est saluberrimum. Cum enim his facultates omnes non solæ naturales sint imbecillæ, male coquunt, nisi alimẽtum coctu, & distributu est facile: quale est id oleum ob essentiæ tenuitatem coqui paratissimum, & distribui, quanquam distributionis celeritatem hepar intendat ob eius dulcedinem. Adde, quod etiam alimentum dat corpori, quod aliquandiu furori febrilis in hectico caloris resistat, vt cremor ptisanæ. Adhæc cum calore fit temperatum, omnem intemperiem corrigit, & cum humidum sit ad secundum ordinem, hecticis febribus est saluberri-

Lib. 1. fc6. cap. 2.

B mum, non modo sumptum, sed etiam cum oleo violaceo mediocrem illum calorem obtundente, illitum spinæ. Semen auget, vt omne alimentum modice calidum, & humidum, præsertim si plenius alat: quæ omnia huic oleo inesse ante ostendimus: & fortasse etiam semen promouebit, præsertim ex recentibus amygdalis aliorum fructuum recentium modo, semicocta humiditate abundantibus, quam ob cruditatem, & lentorem esse nonnihil flatulentam, nihil miri est: sed flatuum vim exiguam facile frangit vinum aromatites, ne sumptum colicos dolores, aut nephriticos flatibus à se excitatis geminet. Ardorem vteri, & vesicæ etiam hodie vulgus appellat, cum menses, aut muliebre profluuium, aut vrina, calore, frigore, acrimonia, morsuque alio quouis partes, quibus continentur, aut per quas vacuantur, lacerant, & tandem vlcerant, quam affectionem Gallorum vulgus eadem ratione coctionem vocat, sibique aliquam partem coquere ait cum materijs mordacibus, aut alia vlcerante causa lacessitus. Tales affectus adsunt cacochymis mulieribus, & viris ex putri pituita, & sæpe ex calculo, etiam ex pure, ex arenulis, ex adusto in hepate, & venis, vel renibus, lotio. Affectionem hanc oleum hoc tollit sumptum, sed imbecillius, quia in partibus, quas permeat, alteratur, & multis alijs miscetur: potentius autem iniectum in vte-

Lib. 5. simp. cap. 20. & 22.

C rum quidem μετριγχύτη: in vesicam vero fistula ænea, vel potius, vt nunc, argentea, quam vulgus ob id σύριγγα appellat. Lenit porro ardorem hunc quatenus, & ἰκτικὸν, est (quod multis alijs qualitate insigni carentibus, & aliam vehementem obtundentibus est commune,) & ἐμπλαστικὸν, meatus ipsos tanquam quodam tectorio illinens, ne corpus attingat humor ille mordax. Qua etiam causa in disenterijs multum mordacibus, & dolorificis, & cremores, & muccagines, & butyrum, id genus alia glutinosa injicimus: sed etiam crassæ essentiæ potius, ne corrumpantur facile. Quæ in capacitatem intestinorum prompte injiciuntur, in meatum viri vrinarium ob angustiam, & obliquitatem geminam, & viæ longitudinem (quæ iniectionis impetum frangit, & frustratur) injici non possunt, cum etiam tenuia ægre injiciantur, nisi siphunculo in meatum altius immisso excipiantur, & velut deducantur. Quod meatus latera in se concidunt, & à sphyncter arctius vndique constringitur, quo tempore vrina non redditur. Ob id liquidissimum injiciendum, & tepidum, & meatu vrinario per balneum, vel alium quendam fotum dilata-

D to, adiuuante, vt dixi, argentea, vel ærea fistula prius meatui immissa. Mediam inter hæc duo naturam collum vteri obtinet, si rectitudinem, & capacitatem intestini recti, obliquitatem vero, & angustiam meatus vrinarijs in vijs spectas, nam meatus colli vteri, omnium trium est breuissimus. Quod si in meatum mulieris vrinarium eadem affectio inciderit, ratio eius eadem prope habenda est, quæ & vteri, nisi quod graciliore est opus tubo. Hæc vero de corruptis intelligenda sunt: quando nec virgines his vitijs sunt obnoxiæ, præsertim fluxui muliebri, nisi quæ religioni monasticæ addictæ ex vita sedentaria, & magna parte ociosa pituitam putrem, largam, huius mali causam frequentiorem collegerunt. Hæc de facultatibus olei amygdalarum dulcium dicenda putaui, vt tanquam iter indicarem ei, qui in cæteris eius medicamentis idem præstare voluerit, statuimus enim cætera leuiter, & velut canis è Nilo attingere, locosque tantum indicare, ex quibus possit qui volet, rem ipsam pro dignitate interpretari. Depellat amygdalas, vt purius, & syncerius sit oleum, & largius. Terit curiose easdem, vt intus mersa humiditas promptius in apertum proferri pos-

fit: vt autem copiosius exprimatur, calfacit. Nam vt vetustate nuces, & nuclei omnes oleosi magis à calore natiuo percocti euadunt, sic etiam ignis, vel Solis calore semicrudæ humiditatis coctio acceleratur: aut saltem eo calore tenuata, liquata, fluxilisque magis reddita, foras tracta oleosa humiditas promptius, & largius exprimitur: quantoque hic calor est valentior (modo oleum vrendo non absumat) tanto expeditius. Ob id in vase duplici, & sub calente arena, aut cinere hora vna calefeciſſe satis est: in aere autem calido, quinque horis est opus. Porro calefiunt amygdalæ vase duplici, impositæ scilicet postquam tritæ sunt, vasi vitreo, in vas aliud aquam calentem cõtinens insidenti, ne ignis, aut aquę contactu, & mistione oleum vitietur. Sacculo autem, vel stamine vulgari, & pannis inuoluuntur, & eadem ratione, & ne his materijs amygdalæ conspurcentur, etiam per sacculi inanes poros facile ob tenuitatem incidentibus. Sed in vase duplici calefeciſſe fuerit satius, quod hoc modo empyreuma, hoc est, vel ignis substantia, vel qualitas amygdalis minus misceri possit, & vitrum resudantem ex amygdalis calfactis succum non ebibat, vt sacculus panni, arenæ, cineres, bibula omnia. Adde quod possis tutius calorem intendere in vase duplici, quam cineribus, aut arenis, calore sicco magis vrentibus, & consumentibus. Postremo visuper vitrum, & aquam corpora diaphanea coniectare potes, quando satis incaluerunt, & oleosa sunt reddita: quod indicium conuolutis, & sepultis in cinere, & arena amygdalis habere non potes, nisi recluseris. Neque tunc in offas velut panes quosdam cogere oportet, sed mox a mortario, vt tritæ sunt in vitrum transferuntur: In aere autem calido mora longior non modo rufat purgatas, & tritas amygdalas, sed etiam odoris gratiam, & saporis nonnihil dissipat: nisi etiam vitreo vase per calidum aerem calente includatur, tunc enim præstantius fuerit: sed cum plerunque sit opus celeritate nec hodie paretur potabile id oleum, nisi in affectum potentem, & vrgentem, tot horarum inducijs frui non licet. Multo minus aqua paulatim affusa largior hic succus, & fluxilis magis est reddendus, cum hoc modo compositum sit, & verius hydrelæum, quam syncerum oleum. Ob id vase duplici calfaciendum potius est, quam igni ipso, quam aere, quam affusa calente aqua. Qui modus hodie magis in vsu, licet minus diu coquant, opinor, ob præcipitem necessitatis occasionem: qua etiam fit, vt amygdalas etiam non depellatas, sed electas, & recentes mox terant: deinde quarta horæ parte, aut etiam minus diu in vase duplici calfaciunt: post exprimunt, ex lib. ſ. amygdalarum vna vnciam olei puriſſimi, aut sextantes tres, siue drachm. sex. quòd si magma recalfacias, vnciam alteram extrahes. Sunt qui vt properent magis, tritas in sartagine frigunt, sed parcius, & ingratius, tostamque substantiam redolens oleum exprimunt. Alij mola trusatili per candelarios exprimunt, sed ignobile, quale ex nucibus, linospermo, & similibus. Exprimit autem Mesue torculari inferne cauo, superne gibberoso, vt exquisitè, & æqualiter amygdalæ sacculo cannabino, vel stamine vulgari concluso comprimantur: quomodo in articulis omnibus cauitas est, & ei æqualis ossis oppositi condylus, vt motio sit exquisita, non ob angustiam impedita, aut ob laxitatem incerta, & errabunda. Cum tamen id torcular vndique amygdalis contiguum viam non det emananti oleo liberam, cauitatem totam occupante partim amygdalarum mole, partim gibba asseris superioris parte, mihi non admodum probatur. Rectius fuerit asserem supernum omnino æqualem, & planum esse, & infernum: sed hunc ambitu circinato sensim cauari, vt in hunc velut canalem oleum vndique diffluat, & inde ob insitam grauitatem in emissarium parte decliui maxime excauatum. Qualia sunt nobis vsuaria torcularia. Quãuis hodie adhuc Mesue torcular multis in vsu esse video, etiam ex ferro albo infernam cauitatem imitantibus, cum vel olea exprimunt, vel capos, & perdices assas, vel triticum ad condimenta, vel alia. Torcularis tamen plani, & caui meminit Mesues in oleo laurino. Vtroque tamen torculari expeditum magis hodie est prælum libros colligantium: ob id vsu iam frequentissimo: ligna enim sunt duo quadrata, ferè fagina, aut tiliacea, longitudine tricubitali, crassitie palmi, in extremis cochleatim pertusa, transuersis per hos cochlearum velut capreolos, & cincinnos clauiculis insertis, quæ ferro tortæ ligna illa dum adducunt, quod in medio est, valenter premunt, dum abducunt, compressa liberant. Amygdalas igitur probe tritas sacculo cannabino nouo, aut stamine vulgari calfacto inuolutas assicula etiam calfacta vtrinque muniunt, post dicto prælo tradunt, contrahunt prælum, & firmant, exprimuntque in vas subiectum oleum aere quantum licet calidissimo, vt prope igne luculentum, vel si æstas est, in sole. Sacculo autem opus est, ne amygdalæ diffluant, ac dissiliant: quomodo dum prælo vinario solos vuarum acinos abiectis pediculis euulsos sunt pressuri, aut tela noua includunt, aut festulas lectatim interserunt. Tela enim cannabina noua firmitate fili facile amygdalas cohibet, prælique violentiæ resistit, minusque est bibula, & adhuc hac minus stamen vulgare, ob pili caprini, quo contexitur, soliditutem. Vtrumque autem cum sit rarum, per nexuum interualla oleo viam præbet, substantiæ amygdalarum viam negat. Sunt qui horum loco etiam cilicio vtuntur ex seta equina contexto, quod prædictis non cesserit, nisi quod propter panni huius crassitiem amygdalæ minus sentiunt vim præli, & oleum multum in magnis huius panni inanitatibus pigrum cessat. Prædicti vero panni tenues prælorum violentiam intercipiunt quidem, sed non cludunt, ac per medium breuius amygdalis recipi permittunt. Quod si depellare amygdalas libet, cultello potius, quam aqua, vel calida, vel frigida effeceris, ne ob aquæ mistionem oleum largius, sed aquosius, & ingratius reddant. Adde, quod calida virium aliquid dissipat. Non probo eos, qui frigendo pellem adurunt, postea rudi sacculo confricant, & depellant, quod partim vrant, partim dissipent earum succum nobis expetitum. Ex his iam expressis, magma in panem coactum sub cineribus coctum panis loco esse possit. Quod autem oleum amygdalarum dulcium quotidie vendunt officinæ ad litus partium dolentium, fit ex integris amygdalis, & magna ex parte ob vetustatem magis oleosis, ijsque mola trusatili, aut tractili contusis, & cilicio inclusis, & per candelarios expressis, cuneo valentius adacto: quo etiam ex nucibus exprimunt. Ob id etiam oleum nucum redolet ab his expressum, oleum amygdal. dulcium, & amararum. Hæc de modo extrahendi oleum ex dulcibus amygdalis fusius sum persequutus, quod is sit vtilissimus, & huic oleo, cuiuis alij ex nucleis, vel seminibus extrahendo, de quo postea paucis cum Mesue est agendum, si prius adiecero huius olei compositionem parum diuersam Græcis autoribus fieri. Quæ exempla nobis in rem præsentem commodare non parum poterunt, & Mesue lucem non mediocrem conferre. Semodius ex amygdalis dulcibus, vel amaris repurgatis, & siccatis, pistillo ligneo in pila leniter tunditur in offas, & aquæ feruefactæ sextarius adijcitur: vbi vero hora dimidia humorem hauserit, vehementius, quam antea tunditur: mox tabellis premitur, & quod digitis tergentibus hæserit, concha digitis affricta excipitur. Pressis nucibus his, rursus aquæ hemina inspergitur, quam vbi ebiberint, similiter exprimuntur, singulas heminas reddunt singuli modij. Pistillo ligneo, non ferreo terendas obserua: in mortario autem æreo terimus interdum, & lapideo. Vides præterea aquam affundi, quæ succum illum liquidiorem reddat, & paratiorem ad exprimendum. Sed id imbecillius multo fuerit, etiam si postea oleum aquæ innatans colligas. Nam sic mistum est aquæ, vt ab ea omnino absolui non queat, qualiter dum aquæ lauando oleum si immodice agitatur, omnino misceri scribit Galen. Satius fortasse fuerit, si largius oleum expetis, oleum commune tritis amygdalis miscere, quam aquam. Id quod in plerisque parum oleaginis ob naturam, vel siccitatem facere cogimur. Verbosius de oleo amyg. dulcium egimus, non modo propter dictas prius causas, sed etiam quod eius componendi modus multis sequuturus est communis, & qui modi oleo amygdalarum amararum ab alijs traduntur, hos Mesues ferè oleo amygdalarum dulcium tribuit. Paulus enim amygdalarum vnc. ij. in olei dulcis sextario vno ponit, & coquit in vase duplici, & Dioscorid. sextarijs amygdalarum octo addit cotylas duas aquæ, & semihoram dimittit: deinde attritione facta maiore cotylam aquæ iterum miscet, idque oleum ex amygd. amaris scilicet, vtile Dioscorid. ad veteri dolores, præfocationes, euersiones, asthmata, calculosos, egre meientes, nephriticos, adhibet: vt nos hodie ex dulcibus expressum, & recens potui damus in colico dolore, & nephritico ad vnc. j. cum vnc. j. semis, aut vnc. ij. vini albi.

OLEVM de amygdalis dul. *Oleum, quod ex amygdalis vulgo premitur, & fumidi odoris nonnihil, & fęculentæ substantiæ plurimum retinet, ingratumque propterea est ijs, qui sunt assumpturi, tu purius, & gratius tum odore, tum sapore habebis, si non calefactas amygdalas presseris, & parcius quidem hoc pacto, quam ex calefactis oleum exprimitur: at licebit calefactas secundo prelo subijcere, & quod reliquum erit extrahere, sordidius illud quidem, & deterius, sed ad externos tamen corporum vsus non inutile.* COST.

ME-

MESVE.

OLEVM ex amygdalis amaris, obstructa aperit, flatus resoluit, & dissipat, etiam in aurium tinnitu, & tono auditum efficiente obtusum: asperitates lenit, neruorum dolorem mulcet, duritiem mollit, panum faciei delet. Extrahitur, vt oleum ex amygdalis dulcibus Præcedens.

CHR. OLEVM de amygdalis amaris in caliditate ascendit ad primum gradum cum virtute humectatiua, & aliqualiter desiccatiua propter amaritudinem, quæ est in ipsis: & ideo est aperitiuum oppilationum omnium, ventositatum carminatiuum, subtilitatiuũ, & resolutiuum: vnde confert dolori aurium a materia frigida, vel a ventositate, & confert surditati, & sibilo resoluendo ventositatem, & oppilationes remouendo: & confert asperitati faciei remouendo lentigines in facie, & confert doloribus neruorum factis a causa frigida, sed vsus eius principalis est ad dolores aurium præmissa aliquali euacuatione, vt conuenit in ægritudine qualibet materiali.

MAN. DIOSCORIDES. Facit ad vteri dolores præfocationes, euersiones, & inflammationes, cephalalgiæ, nephriticis, difficulter mingentibus, & calculosis, asthmaticis, lienosis: rugas, & ephelidas faciei cum melle, & lilij radice, cyprino, vel rhodino ceroto emendat, &c.

SYLVII. ADhibet vero Dioscorid. ad vteri affectus, dolorem, præfocationem, euersionem, & nephriticos, difficulter meientes, calculosos, asthmaticos, lienosos, rugas, & ephelidas faciei, quas pani nomine interpres Mesue videtur intelligere, aut lentigines faciei, quas etiam idem oleum tergendo delet, Calidum igitur cum sit ad primum ordinem, ac humido, & sicco temperatum, & amarum, nullam peculiarem habere facultatem videtur, sed amaris omnibus communem, calfaciendi, incidendi, tenuandi, digerendi, potenter tergendi, nullum animal nutriendi, sed contra potius enecandi, præsertum lumbricos. Quibus facultatibus ea præstat, quæ ipsi Mesues rectissime tribuit. Nam tenuando, & tergendo obstructiones expedit, flatus, vel in auribus frigidis natos, vel aliunde in ipsas ruẽtes, calore suo, & tenuandi vi, ac digerendi dissipat, auditumque ab his flatibus per aures tinnientibus difficilem, meliorem reddit, asperitates vero lenit, tergendo humorem inæqualitatis causam. Neruosi generis frigidos affectus, & ab his dolores calore tenuante, & digerente sanat, ac durum tensione mollit, & concretione, minimum iuuat durum siccitate. Iisdem rationibus sumptum, & iniectum frigidis vteri, & aliarum partium affectibus prodest, tenuando quoque, ac tergendo calculosis, & asthmaticis, crassam pituitam incidendo, tenuando, tergendo, & si a sola intemperie frigida est asthma, calfaciendo mire iuuat, linctum si recens est, & bonum, & thoraci, illitum, præsertim toto corpore prius vacuato, si vacuatione egere videbitur.

COST. EX amygdalis amaris. *In Amygdalarum amararum penuria persicorum nucleos alicubi vsurpant sapore consimiles, & odore, quod non improbo, quando etiam facultate non sunt dissimiles.*

MESVE.

OLEVM καρύινον idest, ex nucibus Regijs, flatus etiam crassos dissipat, tumores discutit, neruis attritis, vel punctis præsertim cum calce lota confert, scabiem emarginat. Fit vt oleum amygdalinum.

A OLEI huius virtus est sicut olei de amygdal. dulcibus, nisi quod in eo sunt quædam partes acutę, nitrosæ, & salsæ mordicatiuæ, nam quandoque nuces comestæ vlcerant partes gingiuarum linguæ, & palati, qua propter aliqualiter tendit versus complexionem calidã, & siccã, licet siccitas prædominetur. CHR.

Καρύινον eandem vim habet balanino, de quo inferius Dioscor. MAN.

OLeosum, quod parte vesca nucum præsertim vetustarum facile exprimitur, tenuium est partium: per halitum digerit, siccat sine morsu. Ob id neutrũta, idest neruorum punctura, & vulnera quædam eo sanãt, gangrænas quoque, carbunculos, ægylopas sunt qui eodem percurant, quod vtis earum nucleis tribuit Dioscor. Si vero ex recentibus est nucibus expressum, etiam subadstringit, & semicoctæ humiditatis adhuc aliquid retinet, quæ in viridibus fructibus erat plurima. Καρύινον oleum vim habet eandem, quam B balaninon. Docte igitur, & ex Galeni sententia scribit Mesues flatus discutere calore, tenuitate essentiæ, vi resolutrice, id quod experientia quotidiana probamus in dolore colico in flatibus. Nam iniectum cum vino generoso, aut sumptum potenter flatus discutit, & dolore tensiuo liberat. Eadem ratione illitum, tumores discutit. Vi autem digerente, & siccante sine morsu puncturas neruorum, & attritum, & scabiem sanat, id quod vt potentius præstet, calcem lotam miscet, quæ siccat sine morsu, & digerit, & cum ambo tenuis sint essentię, in ulcus totum permeat, non hæret in aditu modo astringentium, & emplasticorum, quæ facultates siccantes sine morsu, & digerentes, quantum prosint puncto neruo, docet Galen. lib. 6. metho. & lib. 3. c. ph. g. & quo tempore vtiles. SYLVII.

NVCVM. *Qui frigidioribus temporibus per frigidiores regiones iter faciunt, aut niuosa incolunt loca, aduersus frigoris iniurias, laneis tum calceis, tum manicis oleo ex regijs nucibus, aut ex semine lini imbutis se se muniunt, auribus etiã, ac summo naso eodem illitis non frustrata diligentia, aut labore.* COST.

C

MESVE.

OLEVM ex auellanis nucibus, dolores neruorum, & arthriticos sedat. Fit vt præcedentia.

OLEI de auellanis complexio est calida versus secundum gradum cum aliquali siccitate, hoc scribit. Rasis in proprio antidot. quod valet contra venenum, & morsus reptilium. CHR.

NON valde differt ab oleo nucum. Bibitur autem vtiliter in articularibus morbis. MAN.

CVm λεπτοκάρυον idest, nux tenuis pontica auellana, & Prænestina quoque a locis vbi luxuriat dicta, sit terreæ magis, & frigidæ substantiæ, quam Regia: tamen nonnihil caloris habet, quo resoluit, estque anodyna, & sua ficca substantia humoris arthritici portionem absumit. Nec credas Mesue interpreti hoc calidum secundo gradu affirmanti, caryinum autem primo, in quo siccum esse possit, hoc a substantia salsa, & nitrosa, illud a terrea cruda. Addit Rasis in suo Antidotario, contra venenum, & morsus serpentũ valere. Quam facultatem nucibus Regis tribuunt Dioscor. in nucibus, & Gal. lib. de euchymia, & cacochymia. Bibi quoque vtiliter in articularijs morbis addit. Manard. SYLVII.

D

DE Auellanis. *Quo pacto oleum ex auellanis eo-tum neruorum, & articulorum dolori conferre possit, quod Manardus scribit, nõ facile video, nisi enim frequentius copiosiusque sumendum, quis existimet, nõ potest eius vis in neruos atque articulos vsque ferri. Quod si, quo nomine mollire potest, eo etiam articulis, & neruis ex vsu id oleum esse aliquis dicat: atqui non erit hoc tam huius, quam amygdalini, & caryini priuilegium,* COST.

legium, quod tamen de ijs silentio Mes. præterijt, imo emollientium vsum dum laxas reddunt partes, ijs ipsis neruis atque articulis inutilem esse plane constat. Adde quod si vere, vt Auicennas scribit, auellanę bilẽ gignunt, ad auctam iri ex earum oleo bilis copiam necesse est, cum insigni neruorum, & articulorum imbecillium detrimento, inutiles quosque succos præsertim tenues, quales bilioſi sunt, prompte excipientium. Non igitur epotum, sed illitum ijs partibus vtile fore hoc oleum: & in Manardi scriptura (facili admodum lapsu) pro (linitur) (bibitur) a librario fuisse repositum existimo.

MESVE.

OLEVM ex chrysomelis, aurium, hæmorrhoidum dolorem sedat, tumores prædictarum partium, & vulnerum digerit, linguæ impedimentum corrigit. F

CHR. OLEVM ex chrysomelis conueniens omnibus dispositionibus, quibus conuenit oleum de amygdalis amaris: verum est maioris mordicationis, & apertionis, ac etiam resolutionis, & etiam principaliter confert ad aperiendum hęmorrhoidas siccas, vnde est sedatiuũ dolorum euenientium in partibus illis.

MAN. SIc vocant, quæ Græci armeniaca, & Latini præcocia: ex quorum nucleis hoc oleum paratur, qui sunt & amari sicut amygdalarum, nec viribus multum ab illis euariant.

SYLVII. OLeum ex nucleis malorum aureorum (quæ etiam Armeniaca, & præcocia dicuntur, sunt que genera perficorum) mordet, aperit, resoluit potentius, quam oleum amygdalarum amararum: ob id hæmorrhoidas siccas aperit, & vacuatione facta dolorem lenit præsertim, quod ex eorum amaro nucleo extrahitur. Nam ex dulci est imbecillius. Resoluta item materia in auribus, & alijs partibus tumefactis collecta, mitescit dolor, modo fluxionis initium non sit, nec corpus, ac caput plenum. Vulneribus autem præsertim magnis, aut in parte sensu exacto prędita, vt neruo, superuenire tumores, & phlegmonas abunde docet Gal. lib. 6. met. & lib. 3. c. ph. gen. & Aph. 2. lib. 5. Conuulsio ex vulnere lethalis est. Linguæ autem impedimentum παύλωσιν, ideſt balbutiem a multo humore natam, intelligere videtur Mesue, quam in oleum, & ortui neruorum septimæ coniugationis linguam mouentium, & ipsius faucibus foris illitum, & ore retentum, incidit, tenuat, terget. G

COST. EX Chrysomelis. *Quum armeniaci mali nuclei alij dulces alij amari sint, vtriusnam olei facultates exprimat, ex dulcibusne, an ex amaris confecti, non satis constat. Sunt autem generatim, atque (vt suspicor) natura dulces: amarorem vero, quem aliqui habent, arte ex insitione in persico ferè contrahunt, quare absoluta chrysomeli nucleorum mentione dulces, & intelligi, & in vsum duci oportere consentaneum videtur rationi. Horum vero oleum non facile concedam (quod aiunt) præstare illi, quod ex amaris amygdalis, ad detergendum, atque aperiendum, neque hæmorrhoidum venarum dolori eo nomine conferre, quòd eas aperiant: nihil enim tale hactenus, sed dolorem sedari ex huius olei vsu obseruauimus, quod anodyna facultate, tẽperato inquam calore, leniendo, molliendo, laxando, leniter, sensimque discutiendo efficere verisimile est. Linguæ autem impedimentum qualenam hoc oleum soluat, an ex superfluo humore genitum, quæ balbutiei causa est: an ex ariditate, quæ ex febribus linguam fauceſque* H *arefacientibus accidit, non facile statutum est, ad priorem profecto causam oleum quoque ex amygdalis amaris facit: ad posteriorem, ex dulcibus: propterea que hoc non erit olei ex armeniaci mali nucleis priuilegium. Cæterum fortasse est armeniaci nuclei oleum vtriusq; facultatis amygdalini vtriusque particeps, & quasi medium quoddam: ob idq; vtriusque impedimenti præsidium, quare, & absolute, particulatim ad linguæ impedimenta commendatur, ad quæ non commendatur amygdalinum.*

MESVE.

OLEVM de perſicis obstructiones aperit, aurium, & sedis ab hæmorrhoidibus dolores, ac tumores sanat, vermes necat. Fit vt prædicta.

Oleum de perſicis oppilationes aperit, & confert dolori auris, & occidit vermes in eis, & linitur summe calidum, & necat vermes vulnerũ, & confert dolori, ani-, & hæmorrhoidarum, & tumoribus earum, & operatio eius est sicut dixi mus.

OLEVM perſicorum secundum Rasim in antidot. valet hemicraneæ, & apostematibus aurium, mirabiliter etiam valet in fissuris ani, & apostematibus. CHR.

VAlet etiam, & potum, & inunctum in renum affectibus, vermesque, & interficit, & educit. MAN.

OLeum ex nucleis perſicorum, quod amari sint, idem pollet, quod oleum ex amygdalis amaris: facultate scilicet, amaris omnibus communi prædituin, calfaciendi, tenuandi, incidendi, digerendi. Quo fit, vt amarorum omnium more tollat obstructiones venarum meſaraicarum, hepatis, lienis, renum, sumptum, sed etiam admotum, vt nuclei ipsi esu, vel potu ex vino sumpti. Aurium dolores omnes a materia lenit, ipsius per resolutionem vacuatione, quo scilicet tempore digerentibus vtendum est, cum cessauit fluxio, & corpus atque adeo caput est purum. Si vero sint ab intemperie calida sicca dolores, per se exacerbat, contrarias intemperaturas corrigit. Idem iudicii de sede ab hęmorrhoidibus dolẽte, modo inflammatio, & ea incipiens, vel augeſcens, aut vigens non absit. Rimis etiam sedis mederi docet Rasis in antidotario, & cephalalgię: quam scilicet causæ dictis similes excitarunt, quomodo oleum ex vrendis nucibus exudans rimas labiorum, & manuum sanat. Tumores omnes digerit vbi fluxio constitit, nec adeo crassa, lenta, impacta est materia. Frigidos præsentius iuuat, quam calidos. Amara omnia sumpta, & admota lumbricos, & vermes reliquos necare, & educere totius substantiæ contrarietate demonstrat Gal. lib. simpl. non solum, quòd nullum animal plane amaris nutriatur. SYLV.

DE perſicis. *Oleum omne, vt actu humidum est, ita eo nomine fouere putredinem potest, & vermes, quorum ortus est ex putredine seruare potius, quam necare, contra autem, vt pingue est, insectis omnibus adueſatur, eorum meatibus densatis, innatoque eorum calore, ob occlusam olei lentore perspirationem extincto. Si accedat amaror, promptius necantur, tum insueto sapore, tum detergente, & desiccante facultate, sordidũ, & humidiorem succum putredinis causam oppugnante. Quod si præterea caliditas actu insignis acceſerit, non modo calidiori illa intemperie, quæ innato vermiũ temperamento prorsus contraria est, necantur, sed præterea, dum calor ille præter naturam tepidus: cuius opere ortum habent, quæ ex putredine fiunt a violento calore superatur, et effectrix putredinis causa expugnatur,* COST.

& siccitate, quæ insignem calorem comitatur, cum calore in putrescentem rem impressa, altera putredinis causa humiditas aufertur, recte ergo Mesue, oleum per sicorum ad vermes Vulnerum commendat, & consulto, vt summe calidum adhibeatur, monet, hoc non est à Syluio obseruatum, qui absolute vermes necare, in sua reliquit versione.

MESVE.

Oleũ de ben.

OLEVM balaninum terget, expurgat, obstructa liberat, auri iectum, tinnitui, surditati, dolori, confert: strumas hepatis, & lienis scyrrhum mollit, & digerit: affectibus frigidis neruorum, & iuncturarum, spasmo, arthritidi medetur: alphos, lentigines, varos, maculas, cicatrices nigras, & reliqua cutis fœdæ vitia corrigit: †aluũ potu soluit, sed stomacho aduersat.) Fit vt amygdalinũ.

†hæc addit Syl.

MAN. BALANINVM dictum, vẽtrẽ purgat. Surditati.) Dioscor. cum adipe anseris: sed stomachum lædit. Cicinum valet achoribus, scabiei, phlegmonæ, sedi, clauso vtero, cicatricibus, dolori, auris vermibus, & aquosis humoribus, per os sumptum.

SYLVII. BALANVS myrepsica, idest vnguentaria dicitur, quod vnguentarij vtantur eius carnis succo plane inodoro, ob id apto ad odorem omnium recipiendum, vt insipida cucurbita omnibus saporibus, coloris expers cornea, & aqua susceptendis coloribus. Expresso autem succo reliquiæ terrestres, ac duræ, sunt amaræ, & subastringentes: ob id incidunt, tergent, contrahunt, & stipant: ionthos, lentes, ephelin, pruritum, psoram, lepram, achoras, exanthemata sanant: lienem, & iecur duratum liquant cum farina lolij, erui, vel alia siccante admota. Carnis drachma cum melicrato pota est vomitoria, & sæpe largiter per aluum subducit. Viscera omnia, maxime hepar, & lienem ex oxycrato pota expurgat, cicatricibus decorem affert. Id oleum siue succus nucum ex nucleo huius balani frequenter hodie exprimitur. Oleum balaninum maculas repurgat, lentigines, varos, & cicatrices nigras, aluũ soluit, stomacho aduersatur: contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est cum anserino adipe instillatum.

COST. BALANINVM. *Nunc ex vnguentariæ nucis nucleo tantum, alias etiã ex summo cortice ad medicos vsus parabatur, Theophrasti, & Plinij obseruatione, de qua re nos in lib. simp. Mes. satis.*

MESVE.

OLEVM κίκινον Latinis ricininum, flatus crassos dissipat, pituitam crassam, & lentam tenuat, incidit, & dolenti ab his ventriculo, tenuibus intestinis, colo confert: hydropem iuuat potum, clystere iectum, vel illitum.

MAN. GRÆCI cicinum vocant. Valet achoribus, scabiei, sedis inflamationibus, vteri euersionibus, & occlusionibũs, fœdis cicatricibus, atque aurium doloribus.

SYLV. ACHORAS, aurium dolores, scabiem, fœdas cicatrices, sedis phlegmonas, vteri euersiones, & occlusiones iuuat. Auicenna quinto canone, addit lentigines, & panos delere.

COST. CICINVM. *In lucernarum hodie vsum, magno prouentu traductum fuisse hoc oleum Brassauolus notauit. Quod autem ad hydropem epotum commendatur, respondet eius historiæ, qua lib. simp. Mesue duce reseroſos humores notauit. Sed violentum admodum quum sit hoc seminis genus, quibus binis assumptis immoderatissimam purgationem, cum grauium symptomatum concursu subsecutam obseruauimus: ob id si cui propinandi olei sit consilium, quando qua mensura dandum sit non docet, caute agendum est, sensimque eius exploranda est in corporibus non imbecillibus efficacia.*

MESVE.

OLEVM de cnico, obstructa liberat, tergetque: ob id ictero, dolenti a materia frigida, ventriculo, colo, thoraci, pulmoni confert, hisque partibus expurgatis, vocem claram reddit.

Dios c. cnicelæum vocat: valereq; idem, dicit, quod cocci gnidij, sed esse imbecillius. MAN.

HVIC Dioscor. tribuit vires olei ex cocco gnidio purgato, & tuso, sed imbecilliores, hoc est, aluum potu purgandi. SYLVII.

CNICI. *Icteri causa est bilis, quam educi cnico nullus asserit, quid ergo ad affectum hunc cnici oleum probat? Sed licet a bile auriginosus affectus fiat, non ex bilis tamen semper copia, sed ex meatuum, per quos in vesicam felleam bilis recipitur, obstructione sæpe citra copiam ortum habet, quæ obstructio si ex lenta fiat pituita, commode hoc detergente, pituitamque ex proprietate deducente medicamento aufertur.* COST.

MESVE.

OLEVM ex nuce Indica dolori neruorum confert, thoracem, & pulmonem lenit, & inde claram vocem facit, impinguat etiam, & sperma auget.

HVIVS non meminerunt Græci. Valere nunc creditur conceptui. MAN.

ID oleum Græcis indictum, conceptui valere creditur. Hodie ad seminis incrementum ferè vsurpatur. SYLVII

EX nuce Inda. *Indæ nucis soli meminere Arabes, tum Rasis, tum Auicen. tum Serapio. eius historia ætate nostra notior. Oleum, refert Garcias ex ea, tum recenti, tum arida premi, ex arida, magna copia, & limpidissimum, ad lucernas ciboſque condiendos vtile, imo & ad neruorum contractionem, doloresque antiquos articulorum: ex recenti vero, affusa illi contusæ aqua, & post expressionem eo collecto, quod aquæ supernatat, oleum enim colligi vtile ad ventrem prauis succis expurgandum. Subdit etiam frequenti experientia obseruatum nucis Indæ fructus, si in cibum veniant, vermes procreare. Ex quibus etiam illud constare falsos esse Auicennam, & Serapionem, tum quod id oleum recens licet butyro succi bonitate præstet, non æque tamen emollire, vt alterum scribunt: imo aluum cohibere ex Mesaurugie Serap. refert, tum quod illud ipsum oleum quum vetustatem sensit, vermes necare Serap. asserit. Hæc ferè Garcias, quæ non satisfaciunt. Ac primum, quum ex recentibus hisce nucibus exprimi oleum, ait affusa* COST.

affusa aqua suspectum est, quod ex amygdalis, ac regijs nucibus recentibus, non oleum, sed lacteus succus exprimitur, ob idque nostri quasi expectantes, vt superfluo aquoso humore assumpto oleosus earum succus concoquatur, permittunt, vt arescant, prius quam subijciant prælo, quomodo ergo nuce Inda adhuc recenti expressa oleum emanet, non satis assequor, id vero etiam minus, quod illi recenti affundi aquam extrahendi olei gratia asserit, cur enim id non efficiant potius, quum plus isto exaruerint, durioresque euaserint? ne Arabum vero historia, quum ijs non consentit, quasi negantibus recens id oleum aluum subducere, confundit rem Garcias, non enim de aluo, sed de ventriculo verba illi faciunt, quem minus emolliri, & quasi subuerti aiunt eo recenti oleo, quam butyro. Quod autem Serapio, id oleum cohibere aluum scribat, no id quidem ex propria, sed ex Mesaurugie refert sententia, an autem recte id scribatur, consulenda experientia est, vera huius controuersiæ iudex, cuius compositionem, quam Garcias quærens dicit, non dissidere, quod nux ipsa aluum cohibeat, oleum autem laxet, non tamē affert: quando de ipsomet oleo, nō de nuce verba sunt Serapionis. Quale vero, id de lumbricis dissidium sit affirmante Serapione oleum ex ea nuce vetustum vermes necare, asserente autem Garcia eius nucis vsum in cibis illos gignere, facile appare; alter de nuce, & ea recenti, qualis ad cibum opportuna est, verba facit, de vetusto eius oleo alter, nucis autem corpus densum, & concoctu difficile in imbecillo ventriculo minus probe concoqui, propterea que lumbricorum materiam suppeditare verisimile est, præsertim quum recens est, & dulcis: secus enim, quum vetusta, & adepta ex ætate acrimoniam: tum enim esui minus apta est, & in eius vorandæ copia minus erroris committitur: tum etiam acris saporis causa, minus idoneam ad procreandos lumbricos præstare materiam potest rursum vero etiam oleum, siue ex vetusta nuce extractum fuerit, siue ex recenti expressum vetustatem senserit, non carere acrimonia, & eius nomine lumbricis infectum esse, non est a ratione alienum. Itaque nullam id discordiam hoc loco habet, quod Garcias proponit. Porro de Indæ nucis oleo, illud prætermittendum non est, quod ait Serap. quum vetustum euaserit, flatus discutere, lumborumque, ac genuum dolores mulcere, addit etiam quod fere, & Auicen. sanguinis venarum sedis remedium esse, tum illitum, tum cum oleo nucleorum persici epotū, si vtrumque ad drachmæ vnius, aut sesquidrachmæ pōdus confundatur.

E

F

MESVE.

H

OLEVM de cerasis arthritico dolori mire confert, terget, ac expurgat: ob id calculum a renibus, & vesica expellit: panos, lentigines, & cætera cutis fœdæ vitia delet.

MAN. MIRABILE esse dicitur in renum doloribus, & calculo.

SYLVII. ID oleum vires habet aliorum ex nucleis, aut seminibus amaris expressorum, qualia sunt persicorum, amygdalarum, amararū, chrysomelorum.

COST. DE cerasis. *Calculi dura, & aspera substantia est, quam quæ emolliunt, attenuant, & detergunt, sola calculo laborantibus conferre possunt, quæ enim cutra mollitiem attenuant nihil quicquam possunt, siccāt enim, quæ eius sunt generis, tum calculum, tum meatū, in quo is continetur, ac vt minus facile calculus excernatur, efficiunt. Sic opportunum huic affectui auxilium afferre ex olei generibus, quę hactenus relata sunt, multa possunt, quæ vt olea sunt, emolliunt: vt vero acrimoniæ, aut amaroris nonnihil retinent, attenuant, & detergunt. Tale etiam cerasorum oleum est, quod non modo, quia terget, ac expurgat (quæ verba Syluius addit ab authore non addita) sed etiam, quia emollit atque tenuat, prodesse his affectibus potest. Porro ad hoc parandum oleum, nuclei cerasorum, quæ amarenæ vocantur, maxime sunt sumendi, vt quibus amaror, acrimoniaq; insit maior.*

MESVE.

OLEVM ex nucleis cerasi sylvestris eadem præstat, sed efficacius. *Oleum de ad mahaleb.*

QVIDAM dicunt esse cerasum sylvestrem. Confi- MAN.
cienda vtraque ex nucleis.

CERASI sylvestris. *Sunt, & hic amarenarum nu-* *COST.*
clei sumendi, ex his minimæ, & nigerrimæ quædā præstantissimæ aliarum videntur, siue saporem, siue odorem expendas, condiuntur harum nuclei saccharo alicubi locorum ad renum calculos.

MESVE.

G OLEVM ex seminibus citri, & arancij, dolori arthritico, & succedenti tumori cō fert, lapidem renum, & vesicæ expellit. Fit vt prædicta.

Oleum de granis citri, & citrangulorum, con *Ante versū sic habet.*
fert dolori arthretico, & tumoribus superuenientibus, & sunt lelēge, & expellit lapidem renum, & vesicæ. Et eius operatio est sicut diximus.

VALET in pestilentia, & vermes interficit potum, MAN.
& inunctum.

IDEM est in pestilentia alexiterium, & lumbricos necat potum, SYLVII.
& illitum.

EX semine citri, & citranguli. *Oleum non ex citri,* *COST.*
& aurantij tantum semine exprimi potest, sed etiā ex summo cortice. Auicen. oleum citri, paralysi quidē neruorum conferre scribit: at non omne, sed id tantum, quod ex fructus cortice paratur, in quo discrepare a Mesue videtur, id quod ex semine fit ad arthriticos affectus vsurpante. Cæterum vere, & semen, & cortex, vt etiam notat Auic. dissoluēdi facultate prædita sunt, quo nomine vtriusque partis oleum ad affectus neruorum frigidos esse ex vsu potest discutiendos, quod autem admonet Auicennas, vt ex solo fiat cortice, non reijcere, semina, sed acidam partem existimo, quam proximis verbis subdit, neruis esse aduersam. Fortasse etiam carnem cortici coniunctam non admittit, vt ne frigidam suam vim oleo impartiatur.

MESVE.

OLEVM ex pistacijs, & strobilis, hepatis, & renum dolores potenter lenit: hepar impinguat,

guat, sperma auget potum, sed stomacho nocet. Fit vt prædicta.

CHR. OLEVM de fisticis secundum Rasim valet tussi, & dolori pectoris, & hepatis, & frigidæ complexioni.

MAN. PISTACIA Græci vocant. Stomacho tamen nocet. Hoc non credo.

FORTE oleagina substantia, quod oleis omnibus, & pinguibus est commune, tota tamen sua substantia stomacho amicum videtur vsu quotidiano.

Addit Rasis tussim, & thoracis dolorem mitigare, & intemperiem frigidam emendare.

COST. DE pistacijs. *Pistacia ventriculo esse aduersa, vt Mesue ait, fuisse aliquorum Galeni tempore opinionem ex ipsius Galeni verbis colligitur asserentis secundo de alimen. fac. affirmare se non audere, accidere ventriculo insigne vllum, aut damnum, aut commodũ. Auicennas contra eorum sententiam stomacho esse vtile disputat argumento amaroris, & astrictionis, quarũ est particeps. At vero, & si ipsummet pistacium assumptum vtile sit ventriculo, vt ait Auic. eius tamen oleũ eidẽ molestũ esse nõ admirabitur, qui pinguia ipsũ subuertere vẽtriculũ meminerit, quanquam enim hoc non tam peculiare huius, quam commune omnium olei generum, non temere aliquis contendet, at si ad pingue varij sapores accesserint, præsertim ingrati, qualis amarus est, accedente vna astrictione, & acrimonia, quarũ aliquantulum particeps pistacium videtur, fieri facile potest, vt dum pingue ipsum non subsidens, sed in os vẽtriculi conuersum acrimonia quoque, amarore, & astrictione id vario modo afficit, priuato etiam incommodo sit molestum, præter id quod afferre pinguia generatim solent. Sane autem oleum, de quo hic agitur, aduersus scorpionum, venenatorumque aliorum animalium ictus mirifici esse vsus, notarunt Serapio, & Auicennas.*

MESVE.

OLEVM laurinum ad partium omnium cerebri, neruorum, articulorum, ventriculi, coli, hepatis, lienis, renum, vteri, affectus frigidos, & dolorem his succedentem. Sic fit. Baccæ lauri maturæ, & recentes teruntur in pila, ex aqua in lebete coquuntur in vas subiectum, quod aquæ supernatans oleum colligitur. Affusa calente aqua iterum terantur, & exprimantur torculari cauato, colligatur oleum, & reponatur.

CHR. OLEVM laurinum, quod per expressionem fit, conuenit ad inungẽdum nucham, spondiles, & partes mollificatas in paralyticis.

MAN. DAPHNINON. Confert neruis læsis.) Omnibus etiam eorum affectibus. Dioscorides ei vim tribuit calefactoriam, apertoriam, mollificatiuam, solutiuam dolorum, horroribus, qui fiunt in febribus, auris dolori, catarrhis. Purum fit ex granis ipsis puris: cõmixtũ accipit tantundem oliuarum maturarum. Confert dolori stomachi, & dolori colico, & renum.) A frigiditate scilicet factis, & inflatione.

SYLV. ID oleum est calidum, essentiæ tenuis, aperit, mollit, discutit, ob hæc intemperaturam omnem frigidam solam, & cum pituita, A vel flatibus sanat, & ab his colo dolenti clystere infusum, mire prodest, vt spinæ dorsi illitum, paralysi, & horrori febrili, tum omnibus neruorum vitijs, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, aurium doloribus, renum frigidis affectibus. Alij parte æquali oliuarum maturarum mista, & ambobus simul tritis, oleum laurinum exprimunt, sed imbecillius: aliter mistis alijs componi docet Dioscorid. Simplex vtilius idem censet, & quo recentius, & viridius colore, amarissimum est, & acre. Ex Gallia Narbonensi vtribus, vti commune, aduehitur, vnguento similibus, quam oleo.

LAVRINVM. *Duplicis torcularis meminit plani, & caui: caui vero etiam antea vbi de amygdalis. Et quidem, quum primum exprimendæ sunt lauri baccæ, quia vberiori affluunt succo, planum torcular satisfacere videtur, quo non æque exacta fit expressio, at vbi secundo, aut tertio, quando iam succi sunt inopes, cauo esse opus dicas, vt compressis ipsis vndique, & ab excipientis lacus lateribus, & a tuberosa descendentis trabis parte, quicquid inest succi exprimatur. Cæterum vsum posterioris non probat Syluius, nec iniuria, quod quum tota cauitas occupetur partim ab exprimendæ rei mole, partim a tumida superioris trabis parte, libera emananti oleo via præcludatur. Nobis vero etiam in priori, vt vulgo cõstruitur, esse aliquid videtur, quod damnes, quum enim expressa materia succus vndique effluat, nisi decliue sit in aliquam partẽ prelum, colligi succus exacte non potest, si vero etiam versus emissarium sit decliue; at succus tamen ex sublimi illa parte, quæ emissario e diametro respondet, ex compressa materia affluens, in eandem refluit, & rursum excipitur materiam. Sed vtrique leui fortasse negocio, ita consulemus, plano quidem si eius alueum continua, & recurua ambiant labra, idemque alueus in medio sublimis, sit decliuis ad labra, sic enim premente ad medium prelo, succus expressa materia in labra quoquo uersum inclinans, in vnum, aut alterum emissarium deriuari, & colligi facile potest. At si cauo torculari vti recte velis, quod vndique materiam comprimens efficacius exprimit, tunc alueum, quo superior vectis excipitur, ita parabis, vt quasi cucurbita medica angustiori sit ore, quod vectis magnitudini apte respondeat, sed parte infra os magis excauata, ita vt ore amplius fundum remaneat. Sic enim ex emissario parte vna, aut altera facto, quod exprimitur facile colliges, eo enitato incommodo, quòd Syluius obijcit. Aut etiam torcular, ita parabis, vt lacus excipiens supra cauitatem eam in qua descendens uectis pari prorsus ambitu excipit, labrum, & quasi gradum elatiorem habeat latioris ambitus, in quem succus excipiatur, habeat vero cauitas suũ emissarium, quo si quid in eam partem fluit, excipiatur: & superior, quoque gradus limbo circumdatus suum emissariũ habeat. Huic igitur prelo, quòd in plano, ac in neutram partem decliui loco collocandum est, vbi premenda materia cannabino, vt fieri solet, sacculo inclusa subijcitur, pressa vndequaq; vecte violento materia succus effluit, qui si per infernam partem aditus non patet, in elatiorem gradũ sublata, ac regesta, & eius gradus limbo detenta, in constructũq; aliquod in limbo emissarium recepta, subiecto vase aliquo colligetur.* COST.

MESVE.

OLEVM ex baccis viridibus terebinthi, vulnera glutinat, spasmo, tetano, duritiei neruorum confert, ob hæc multis emplastris miscetur.

Id est, fructibus Terebinthi. MAN.

MI-

SYLV. MIRVM est Dioscoridi hoc refrigerare, & astringere cum calidum sit, re uera modice adstringens. Fit vt laurinum.

COST. EX baccis terebinthi. *Terebinthi folia, semen, & corticem astringentis quidem esse facultatis testatur Dioscor. at frigido esse temperamento, quod ait Syluius, non video Dioscoridem scripsisse, imo fructus ille palam profitetur excalfacere, & vrinam, ventremque mouere, & ad phalangij morsum facere ex vino.*

MESVE.

Oleū de schino. † de lauris. vel oliuis.

OLEVM lentiscinum ex baccis lentisci, stomachum, partes neruosas, iuncturus laxas, & musculos roborat: fit vt † laurinum.

MAN. PRO stincho credo legendum schino. Est autem σχῖνος lentiscus. Ex cuius fructu fieri oleum docet Dioscorides: sanareque scabiem iumentorum, & canū, sistere sudorem, miscere pessis, acopis, & his quæ ad lepram communiter prosunt. Conueniunt tamen remedia Mesue potius mastichino.

SYLVII SCABIEM iumentorum, & canum sanat: pessis, acopis leprarum medicamentis est vtilissimum, sudores cohibet. Inepte scincus pro schino legitur. Nam è scinco oleum si fiat, compositum est, neque horum aliquid præstaret.

Oleum mastichinum è mastiche, gummi lentisci recente trita exprimitur, mediocriter calfacit, adstringit, emollit, ad omnia vulnerum, vitia efficax, stomachi prominentem duritiem, cœliacorum, dysentericorum cruciatus leuat: faciem emaculat, & colorem nitidum facit optimum. Myrteum è baccis myrti nigræ sylueſtris, aut satiuæ maturis bene tritis ex aqua coctis similiter exprimitur Dioscorides vero succum ex foliis myrti alterutrius mollissimis tusis ex pressum cum oleo omphacino coquit, vel cum oleo, & aqua: deinde quod supernatat oleum concha colligi iubet: adstringit, siccat: ob id epuloticum est, achoras sanat, & sedis rimas, sudores compescit. Potentius est, & compositius, si malicorium, cupressum, cyperum, iuncum odoratum cum Dioscorides recipiat. Efficacius est amarū, oleosum, viride, translucens, olēs myrtum. Myrteum aliud est Mesue in tertio genere.

Duplex est baccū recentibus. & maturu oleo in coctu, & alterū medicamētosius ex Nicolao.

COST. LENTISCI. *Tota lentisci planta, & fructus astringendo est efficax, atque ad id ipsum Dioscorides oleum ex semine prodesse ait, quod oleum nunc quidem non paratur, sed paratur elegantissimum ex eiusdem lachryma destillatione, vsus ad vlcera neruosarū partiū miri, vsitatissimum vero est officinis ex mastiche in oleo infusa.*

MESVE.

Oleū de balsamo.

BASAMALACON, idest, oleum balsami plantæ cubitalis, aut bicubitalis, rutæ agresti similis: cortice cuius partem orientem spectante scarificato, & vulnerato lachrymę pinguedo. Alij plantæ huius surculos vere ineunte in pila terunt, in aqua coquunt, torculari exprimunt, oleumque balsami vocant. Sunt, qui surculos tritos in oleo veteri dies quadraginta insolant, in vase duplici coquunt, exprimunt, surculos nouos tritos immittunt, secundo, & tertio colant, & recondunt.

CHR. OLEVM balsami, quod per emanationem colligitur in partibus orientalibus, cōplexione est calida cum virtute aliqualiter humectatiua. Et subtiliatium, & lenitiuum duritierum: & maxime confert ad subtiliandum, & remouendum vestigia turpia, & cicatrices, quæ remanent post consolidata vlcera. Est ēt penetratiuum valde ad partes profundas: & confert omni malæ complexioni frigidæ, & doloribus neruorum, & iuncturarum, & permixtum cum alijs medicinis portat virtutes illarum ad membra intrinseca, & remota, vnde permiscetur, & summe confert cū medicinis vrinam prouocātibus, assumptum per os, vel inunctum ab extra in partibus renum pectinis, & colli, & vesicæ. Et nota, quod verum oleum balsami colligitur tempore veris, cum planta eius scinditur, & exinde emanat, & sic collectū est in parua quantitate. Alio modo accipiuntur folia, & semen huius plantæ, & per xl. dies in sole infundūtur in oleo oliuæ, deinde fit expressio talis olei, & tale in magna quantitate ibi præparatur, sed nō est tātæ virtutis, quātæ est primū.

MAN. LONGITVDINE vnius cubiti, similis rutæ agrestis) Dioscorides, magnitudine leucoij, folio rutæ simili, albiore. Scalpellatio.) Dioscorides, cum vnguibus ferreis, diebus canicularibus. Et quandoque ego in oleo antiquo madere facio lignum, & fructum balsami integram diem, extrahique deinde per chymicam artem oleū, & adseruaui ceu opon balsami ad multiplices vsus. Modum tamen a Mesue vltimo scriptū valde ēt probo.

SYLV. OLEO veteri die vno maceretur xylobalsamum, & carpobalsamum recentissima: post arte chymistica oleum extrahatur, fuerit non ignobile, xylobalsamum recens in oleo veteri diebus quadraginta insoletur, vase duplici coquatur. Vires huius olei ab omnibus tam laudati a Mesue taceri mirum est, calfacit enim, humectat, tenuat, digerit, terget, glutinat. Glutinandi hæc facultas veteribus indicta facit ipsum hodie pretiosum. Cætera ex Galen. in simpl. docui, notæ huius in Dioscorides opobalsamo. Id rarissimum, & ob id pretiosissimum. Quapropter Petrus de Ebano, Gulielmus Platearius, Bartholomæus Montagnana; oleum balsami composuerunt, viribus vero balsamo nihil cessurum. Alij, folia, & semen, & lignum huius plantæ oleo insolant dies quadraginta, exprimūt, & seruant, sed viribus opobalsamo id multo inferius.

COST. BALSAMI. *Balsamini olei nomine nunc ex occidente affertur liquor ex Goaconax arboris ramis, ea arte paratus, quam posteriori loco hic docet Mesues, de quo supra. At legitimum opobalsamum vix in regum est manibus. Quare habebo ego perpetuas gratias Iosepho Parpalliono Nouariensi medico nobilitate, doctrina, & moribus insigni, a quo ex Memphi post aliquot annorum peregrinationem nobis restituto, eius olei aliquantulum accepi, quod omnibus numeris legitimum esse balsamum, pro certo habeo.*

MESVE.

OLEVM sesaminum impinguat, semē auget, asperam arteriam lenit, & vocem ob id claram reddit, multorum præterea oleorum aliorum est materia: extrahitur, vt amygdalinum, nisi quòd prius semen sesami excorticandum sic est. Id semen ab excrementis purgatum, aqua parum salsa irrigetur, manibus fricetur: iterum irrigetur, donec madefiat: siccetur, modice assetur, sacculo aspero multum, diuque confricando excorticetur, corticibus expurgetur, moletur † in farinā, oleū exprimatur, vt ex amygdalis. Ex eodem semine, non excorticato, sed assato, & mollito † in farinam, oleum quoque extrahitur, vt prius.

† fiat alrachine.

† & fiat alrachine.

Vox

MAN. VOx barbara alrachine est, credo debere fieri veluti panes, vel quod non fiat perfecta molitura. Sesaminon, ait Paulus, fit contusis, & expressis, vel insperſis aqua calida, seſami granis.

SYLVII. ID semen, quod agros emaciat, in Italia seri desijt, ob eiusque penuriam oleum seſaminum desideratur, cuius loco amygdalarum dulcium oleum substituatur: oleum id clarum candidum, & vsu cum cibis delicatissimum.

COST. SESAMINVM. *Seſamum ex Alexandria Aegypti affertur, quod terræ commissum, & enatum domi sæpe est excultum. eo Ethruria hyeme ad offas passim vtitur.*

MESVE.

OLEVM lini, spasmo, duritiei neruorum, & iuncturarum, hæmorrhoidibus, sedis pulegmonis, & rimis confert, ac dolori pulsatorio. Fit vt oleū seſami, semine tamen non excorticato.

CHRI. OLeum de semine lini habet similitudinem in complexione, & modo operationis cum oleo de chamæmilla, & de anetho, & est anodynum, & sedatiuum dolorum in neruis.

ADDITIO.

Oleum de semine lini est in vsu, & est duplex, vnū quod solum fit ex semine ipsius, & hoc dicitur oleum linosum purum, quod aptum est esui, aliud fit, cum aqua tamen non multum, & illud dicitur linosum compositum: hoc lucernæ aptum est.

MAN. VBIQVE pręparatur, quia videlicet ad alios vsus, quam medicinæ accommodatur. Quidam dederunt pleuriticis, nec sine vtilitate.

SYLVII. FIT vt oleum seſami, sed lini semen non excorticatur: neruorum dolores sedat, viribus proximum est oleo chamæmelino. quibusdam in vsu est vice olei communis. Quidam pleuriticis oleum lini dederunt linctui, aut potui, non sine vtilitate. Paratur hodie à candelarijs, & olearijs molitoribus, non à pharmacopolis. In molestrinis quoque aquaticis pauca aqua affusa extrahitur ad vsum lucernarum.

COST. LINI. *Conuulsiones balneo ex hoc oleo non semel curauimus. pleuritidas nostri eo ad vncias sex exhibito sæpe oppugnant.*

MESVE.

OLEVM papauerinum impinguat, asperam arteriam lenit, febrium ardorem mitigat, & insomnia. fit vt oleum ex semine lini.

CHRI. OLei de granis papaueris principalis operatio est ad somnum prouocandum, quando causa vigiliarum est mala complexio calida cum ascensione vaporum acutorum ad caput, si ex ipso inungantur tempora, nares, aures, & tota frons.

MAN. ET sahare.) Id est vigiliæ. Hoc aliquando vidi paratum, sed ex lactucæ semine nullibi. Vtrumque tamen vtile putauerim, & introrsum, & extrorsum, in somno ciendo, & doloribus, præcipue qui cum morsu fiunt, mitigandis.

A FEBRIVM enim vapore calido sicco vigilias tollit, somnumque frigiditate, & humiditate conciliat, fronti, auribus, naribus, temporibus linitum. Compositum autem oleum papaueris post scribendum est vsitatius. Hyosciaminum oleum ex semine albo hyosciami recente, sicco, calida aqua sparso, insolato, trito, a Dioscor. exprimitur ad aurium dolores, pessis etiam si misceatur, ad emolliendum vtile. SYLVII.

PAPAVERINVM. *Hos vsus præstat si sit recens. at si rancorem contraxerit, asperam arteriam exasperat. neque febribus confert, neque insomniæ. Vt extenuata corpora pinguescant supra quoque puluerem ex oriza, cicere, papauere, & alijs quibusdam parabat.* COST.

MESVE.

OLEVM ex semine lactucæ idem pollet, quod papauerinum, & eodem fit modo.

OLEVM de semine lactucæ non est in vsu, magistraliter tamen conueniret ad remouendum malas complexiones calidas. CHRI.

LACTVCAE. *Si lactucæ oleum ea omnia præstat, quæ papauerinum, atque adeo macilentos quoque pingues reddit, dubitabis quomodo extinguat semen, quod eadem, quæ pinguefaciunt augere solent. At hæc ipsa, quæ pinguefaciunt etiam refrigerant. quare non dicuntur semen extinguere, quia absumant, sed quia frigidius ipsum reddant.* COST.

MESVE.

OLEVM ex semine cucurbitæ, cucumeris, melonis, citreoli, phlegmonis viscerum, & ab his febribus ardentibus confert, vrinæ ardorem valde mitigat. Possunt ex singulis horum per se extrahi, vel pluribus, vel omnibus simul, excorticatis tamen seminibus, seſami seminum. Ex pluribus alijs, tum seminibus, tum fructuum nucleis, & fructibus, olea eodem modo exprimi possunt, quæ vires eorum ex quibus separantur, retinent, & à nobis omittuntur.

QVALE est raphaninum, melanthinum, sinapinum, cannabinum, staphidis agriæ. Quæ etiam fieri possunt seminibus ipsis tritis, & coctis cum oleo, & cum succo aliquo vires eorum augente, vel si est opus, remittente, vel saltem fouente, & oleis adustionem, ac seminis prohibente. SYLVII.

SEMINE Cucurbitæ. *Ardentes febres pinguiomni re facile irritantur, eo quod pingue est caloris intemperantia facile accenso, & in bilem conuerso. Ob id succum ex affusa his ipsis contusis seminibus aqua expressum neglecto oleo prudentiores medici exhibent. Oleo vero eius seminis ad illitus vtuntur.* COST.

MESVE.

IVNT & olea per impressionem, quæ ipsis oleis velut habili cuidam materiæ aliorum medicamentorum virtutem à sua ipsorum forma proficiscentem inserit, quomodo sigillum formam suam materiæ cuipiam ad eam suscipiēdam ha-

bili imprimit. Hæ autē varijs fiunt modis, quos Deo adiutore tradituri sumus.

CHRI. AVIC. in v. cano. describit oleum de cucurbita, quod non fit eo modo quo fit istud. Rasis tamen in proprio antid. describit hoc oleum de semine cucurbitæ, & aliorum trium seminum frigidorum.

MAN. IVSSI hæc parari pro lotij ardore mitigando. Ex multis alijs.) Vt ex semine hyosciami, raphani, melāthij, sinapis, cannabis. Fiunt autem olea per.) Secunda pars, vbi alius modus docetur faciendi olea, ab initio à Mesue propositus. Paulus appellat hæc olea μυρώδη, id est, vnguentaria, quorum quædam dicit simplicia, quædam composita.

SYLVII. OLEORVM genus tertium facultatem recipit variam ex incoctis sibi varijs simplicibus: propterea id iam est compositum, non amplius, vt priora duo genera, simplex. id Paulo μυρῶδες, id est, vnguentarium dicitur. est illi simplex, id est parum medicamentosum, & paucis mistum: alterum compositum, & medicamentosius. F

MESVE.

OLEVM rosatum completum roborat, resoluit commode, lenit, & sedat, fitq; ex oliuis maturis, & folijs rosarum completarum: rude vero inflāmationes extinguit, roborat, cogit, densat, fluxiones sistit, & materiarum per corpus fluxum cohibet, dysenterias potu insigniter iuuat, & fit ex oliuis immaturis, & folijs rosarum nondum apertarum. Hoc autem modo fit. Folia rosarum rubrarum recentium trita quantitate sufficienti oleo ex oliuis, vel sesamino recenti, & aqua fontana aliquoties loto, macera in vase vitreo obturato, diebus vij. insola. coque tribus horis in vase duplici. Expressis folijs, & abiectis. noua immitte: insola iterum dies vij. coque, vt prius: tertio idem fiat. Deinde aquæ infusionis rosarum dictę in syrupis, quantum est oleum, misce, opercula, insola dies xl. post exola, iterum diu insola. G

MAN. FOLIA rosarum.) Exungulata. Quantitatem sufficientem.) Græci determinant quantitatem, sed puto modum Arabum meliorem. Paulus sic constituit. Rosarum rubearum exungulatarum, per diem vnam naturalem exiccatarum vnc. ij. olei omphacini sextarium vnum: obtura diligenter vas, ne expiret, expone soli per xl. dies, reponeque non super pauimento, sed tabulam. Alij non soli exponunt, sed in puteo ponunt: alij fodiunt sub terra xl. dies. H

SYLVII. PRIMA olei rosati compositio multis est in vsu: Parisiensibus autem compositio Nicolai in ipsius antidotario dicenda. Paulus rosarum rubr. exungulatarum vncias tres, olei omphacini sextario immittit vasi operculato, ne expiret: dies xl. insolat, super tabulam reponit: alij non insolant, sed puteo imponunt: alij terræ infodiunt dies xl. Tres vnguenti rosacei compositiones Dioscor. Rosas quidam integris folijs, alij exungulatis, alij etiam forficibus incisis, alij tusis oleo impositas igni coquunt, colant, seruant. alij dies quadraginta insolant in vase vitreo operculato, sine coctione: insolatus etiam in vase duplici est præstantior. Oleum rosatum veteres nominare consueuerunt, quod absque odoramentis paratum est: quorum si aliquid huic inditum fuerit, non oleum, sed vnguentum rosaceum nominant, in fine lib. 2. simpl. Oleum rosatum optimum conficitur ex rosis solis, sine frondibus, quæ plurimæ oleo omphacino sine sale parato plenius imbuantur, & infundantur. Vere, aut ineunte æstate. Post annum autem vetus est, ac inutile: Id oleum vim quandam repellentem habet, & mitigatoriam, & discussoriam. sed repellit, coquit, digerit omnia hæc mediocriter. Huic oleo quidam spissamenta adijciunt, vt id diutius sit odoratum. Oleum rosatum audio fieri odoratissimum putrefactis mense vno rosis sub fimo in vase bene operculato. Eadem ratione ex mastiche vulgari, & rosis incarnatis, & moschatis, & similibus fieri posse confido odoratis sine vllius olei mistione.

OLEVM rosatum. *Rosæ varia ineſt pro varijs eius partibus facultas, tum concoquendi, & diſſipandi, quæ calidis eius partibus inſidet: tum refrigerandi, & aſtringendi, quæ frigidis. calidæ eius partes ſunt odoratiores, frigidæ inodoræ. Itaque etſi in parando oleo, tum completo, tum omphacino ex roſis, quibuſnam roſarum partibus vtaris Meſ. non explicat, quaſi nihil interſit: animaduerſo tamen vſu, cuius gratia paratur completum, quod coquendi, attenuandi, & laxandi gratia conficitur: ex roſis non modo, vt ait Meſ. maturis, ſed etiam quibus reſecti ſint vngues, parandum eſſet, quod recte admonet Manardus. At omphacinum in quo aſtringendi vis quæritur, non ex roſis modo immaturis, ſed aut integris, aut ex ſolis vnguibus roſarū eſſet parandum. quamobrem non aſſequor, quo conſilio Paulus in omphacinum oleum abſciſſis vnguibus roſas inijciat, quando aſtringendi vis maior vnguibus ineſt, quam reliquis partibus roſarum. Nos cōtra, licet odoris gratia totam roſam in omphacino oleo, immaturam tamē, ſumi probemus, ſi tamen aliarum præterea roſarū vngues pari diligentia contuſi commiſceantur, maioris vſus fore hoc ipſum ad refrigerandum, & cohibendas fluxiones exiſtimamus. Sane autem, quum Meſue omphacinum oleum epotum ad dyſenteriam vehementer commendet, niſi quam recentiſſimum illud ſit, præterquam quod ventriculo faſtidium parit, & pinguis nomine, quod vlceribus moleſtum eſt, affectum adauget, inutile etiam redditur acrimoniam illi per ætatem conquiſita.* COST.

MESVE.

ALITER quoque paratur magis resoluens ex succi rosarum, & aquæ infusionis rosarum prædictæ, ana parte vna: olei loti, & parati, vt dixi, partibus tribus: foliorum rosarum cōtusarum quantitate sufficienti: hæc omnia in vase vitreo insola, vt dictum est, post coque. folia rosarum permuta, insola, vt diximus de permutando succo, & aqua infusionis rosarum, idque bis fiat. Postremo oleum solum cum succo rosarum, & aqua infusionis earum, in vase vitreo insola dies xl.

ALITER. *quum vltimo loco oleum ſolum cum ſucco, & infuſo roſarum, vt ſoli exponas iubet, percolatum vult: vt exponas. idcirco autem ſordes abjcit roſarum, ne terrena ſubſtantia, qua præſtant, aſtringendi, & refrigerandi vis augeatur, coctioni, & reſolutioni aduerſa, quas adiuuat calor. ob idque ſoli diutius exponit. Porro autem poſt diutinam inſolationem aquoſi aliquid ſucci ſupereſſe cum oleo ſolet. quod ſi olei conſeruationi incommodum fore ſuſpicaberis, licebit lingua lanea ſeparare.* COST.

MESVE.

VEL amygdalas dulces purgatas, curioſe tritas folijs roſarum tuſis miſce in offas, quas in aere calido horis vigintiquatuor ſerua. tere,& ſubige continenter in mortario, affuſa pauca aqua infuſionis roſarum calente: tandem torculari exprime oleum, vaſi vitreo impoſitū opercula,& inſola.

Quarto modo, cum ſeſamo excorticato fit, qualiter cum amygdalis. ſed rudi roſato, aptiores ſunt amygdalæ: completo autem ſeſamo.

CHRI. SEQVITVR de oleis, quæ fiunt per impreſſionem,& virtutem receptam ex admixtione rerum extrinſecarum. & primum eſt oleum roſarum, confortatiuum membrorum, in quibus eſt mala complexio calida,illam remittendo, & aliqualiter materiam reſoluendo,ſi dependet ab ea. eſt enim oleum roſatum ratione roſarum aliqualiter repercuſſiuum, & ratione olei virtutem habet reſolutiuam. Componitur autem tribus modis, vt ſuperius dictum eſt in deſcriptione diamuſci dulcis, quare ibi recurre. & aduerte, quod ſolum primus modus eſt ille, qui habetur in vſu, & qui præparatus reperitur. Quidam antiqui oleum lauant cum aqua fontis,vel cum alijs aquis frigidis deſtillatis,vt plus reducant ipſum ad complexionem frigidam.

ADDITIO.

Iſtud oleum apud nos eſt multum in vſu,ſecundū autem Meſue eſt oleum roſatum completum. ipſe enim Meſue docet ipſum facere multis modis, ſed primus modus eſt ille,qui apud aliquos in vſu habetur: tamen communiter præparatur ſecundum modum Nicolai,quem deſcribit in antidotario.

COST. AMYGDALINVM. *Similem parandi olei rationem ſupra proponebamus, vbi aſſumendum ſit,non autem foris vſurpandum. Ad omphacinum autem oleum conficiendum non præfert amygdalinum alijs olei generibus,vt forte quis exiſtimet. Sed ſi forte deſit oleum oliuarum, ex amygdalino oleo potius,quā ex ſeſamino parandum monet. quum enim ſeſaminum potentius leniat,quam quod ex oliuis,aſtrictioni aduerſum eſt, quam ex omphacino oleo exquirimus; quum contra ſeſaminum amygdalino calidius(eſt enim acriuſculum)ad completum ſit vtilius. ſemper igitur oleum immaturæ oliuæ ad omphacinū ſumes. quod ſi forte deſit,maturū ex eodem olei genere potius, quam amygdalinum deliges. id rurſum ſi deſit,amygdalinum magis,quam ſeſaminum. Quod ſi vbi immaturum oliuæ oleum deſit, oleum ex myrti baccis expreſſum habeas,vt ceteris præter miſſis hoc ipſo vtaris, ſuadebo.*

MESVE.

OLEVM chamæmelinum,genus omne neruorum roborat, fluxionesque inhibet vi ſua modice adſtringenti, moderate reſoluit: ob id dolores ſedat. Fit vt oleum roſatum,ſed ex oleo maturo, aut ſeſamino,vt dixi extracto.

A OLEVM chamæmelinum eſt benedictum propter eius multas vtilitates, nam eſt conueniens reſolutiuum,ſedatiuum dolorum,prohibitiuum materierum propter aliqualem ſtypticitatem: & confortat neruos alteratos à frigiditate. confert doloribus iuncturarum, & dolori colico facto à ventoſitate, & communiter eſt conueniens in principio dictarum diſpoſitionum: quia temperatæ eſt complexionis, non aſcendens primum gradum caliditatis, cum aliquali humiditate, & leui deſiccatione: vnde ponitur inter medicinas anodynas temperatas, declinans ad caliditatem. CHRI.

ADDITIO.

Iſtud oleum eſt in vſu, ſed eius modus apud modernos non eſt idem,vt docet Meſue.verum eſt,quod B faciunt ipſum ſicut dictum eſt de oleo roſato. Ioan. Anglicus cap. de dolore iuncturarum ait. Item in gutta valet oleum chamæmillæ, in quo coquantur flores hiacynthi creſcentis in campis. & vocat iſtud oleum hiacynthi.

PROHIBET febres,vt Gal. teſtatur. Propter ſtypticitatem.) Galenus ei vim laxandi, non adſtringendi,adſcribit. Paulus ſumit florum abſque albo,per naturalem diem ſiccatorum vncias duas, pro ſextario vno Italico, & tergit vas linteo ſimplici, vt tranſpiret, & exponit ſoli per quadraginta dies. poſt, bene obturato vaſe reponit. Vbi non habes flores viridos, potes facere ex ſiccis,& coquere in vaſe duplici,ſed erit debilis. MAN.

PAVLVS florum ſine albis folijs recentium, ſiccatorum vigintiquatuor horis vnc.ij. ſextario Italico imponit, vas tegit linteo ſimplici,vt tranſpiret,& quadraginta diebus inſolat,poſt bene obturat,vaſe reponit: ex ſiccis folijs in vaſe duplici coctis eſt imbecillius. Calidum temperate ad primum tantum gradum vergit,humido ſicco temperatum. Initio colici,arthritici, & aliorum dolorum eſt præſtantiſſimum, quia parum repellit, & modice digerit,cum valenter digerentia plus nouæ materiæ in partem alliciant,quam veteris inaniant. Si tamen vehemens eſt fluxionis impetus,adſtringente magis opus eſt. Vires laxandi tantum,quibus febres prohibet,non etiam adſtringendi Gal.ei tribuit. SYLVII.

CHamæmelinum. *Maioris eſt ad diſcutiendum, quam aſtringendum efficaciæ. Adiuuabis autem vim aſtringendi contuſione florum,ea ipſa vi, quæ terrenis partibus altius inſidet,ſeſe foras exerente.* COST.

MESVE.

D OLEVM violarum, intemperiem calidam extinguit. ob id phlegmonas omnes remittit, ac inde pleuriticos iuuat,aſperitatem arteriæ,& pulmonis,& thoracis lenit. quo modo roſatum: ſed ex oleo viridi,vel amygdalino,vel ſeſamino.

OLEVM violatum eſt frigidæ, & humidæ complexionis,& multum habetur in vſu, Eſt enim conueniens iuncturarum ab extra malis complexionibus calidis, quæ non dependent à materia: ſed vſus eius eſt communiter ad vngendum renes, & hepar calefactos, ſi ſecum admiſcetur modicum aceti, & ſucci lactucæ, & ſandalorum alborum, & cum modico ceræ fiat vnguentum: vnde ſicut oleum roſatum conuenit in malis complexionibus calidis dependentibus à materia cum aliquali ſua ſtypticitate CHRI.

ita violatum absque stypticitate cum aliquali virtute lenitiua, & aperitiua habet virtutem maiorem in infrigidando, & per consequens est conueniens ad alterandam malam complexionem calidam à materia non dependentem. vnde maxime est conueniens, & sic communiter est in vsu cum clysteribus lenitiuis, & hoc quando quæritur alteratio malæ complexionis calidæ febrilis.

MAN. IATON vocat Paulus, conficique dicit vel ex purpureis, vel ex croceis, vel leucoio. Et modus operationis, vt rosati: non tamen tamdiu in sole morari deber, secundum Paulum, sed dies tantum decem: mutãdasque dicit ter violas, exacteque claudendum vas, ne transpiret, addendasque demum siccas violas.

SYLVII. OLEVM iatòn, idest, ex floribus violæ nigræ vulgo Martiæ, frigidum humidum, tenuis essentiæ, leuit, & modice aperit: clystere infusum ardorem febrium mire sedat. Quibusdam placet hoc admouendum esse tantum phlogosi, & intemperaturæ calidæ soli: vt rosatum intemperaturæ calidæ cum humorum affluxu. Hepatis, & renum caliditatem mire sedat cum aceto pauco, succo lactucæ, santalo albo, & cera exigua. Si oleum viride est, omphacinon, seu ex oliuis immaturis expressum, vt videri potest (tale enim, vel aliud totum frigidis oleis conuenit) amygdalinum, vel sesaminum ablutione in aqua refrigerante virés olei omphacini accipiant. Paulo fit hoc oleum ex violis purpureis, vel croceis, vel leucoio, insolat autem exacte operculato vase, ne transpiret, tãtum dies decem, violis interea ter mutatis, additque demum violas siccas.

COST. VIolaceum. *Licet omphacinum oleum refrigeranti violarũ facultati adiumento esse possit, leniendi tamen vim extenuat astringendo. recte igitur amygdalinum oleum recens vsurpabit, sed & sesaminum lenitate commodum est, nisi calore refrigeratricem potestatem extenuet. Itaque si hoc sis vsurus, vt recte admonet Syluius, refrigerante aliqua aqua sæpius elotum sumes.*

MESVE.

†Est resolutiuum, prouocatiuũ sudoris, quare.

OLEVM anethinum digerit, ob id dolores sedat. † confert rigori febrili, spinæ, & partibus neruosis inũctum accessionis initio, phlegmonas, & scirrhos resoluit, somnum item conciliat, & cephalalgiam mitigat. Fit vt oleum chamæmelinum.

CHRI. OLeum anethinum est anodynum, & est in vsu, & similitudinem habet in virtute, & operatione cum oleo chamæmelino, & in his adinuicem admiscentur. & non solum conueniunt si membra extrinseca ex his inungantur, sed etiam in clysterijs administrata.

ADDITIO.

Modus eius apud modernos est. accipiantur flores anethi, & ponatur cum oleo, & exponantur soli per xl. dies deinde vtere vbi oportet.

MAN. EST sedatiuum dolorum.) Dioscorides articulorum. Diosc. pro lib. viij. & vnc. ix. olei, ponit florum lib. xj. vnc. viij. exponit soli diem vnum, deinde exprimit, & reponit. Ego non video quo pacto olei illa mensura tot florum sit capax, præsertim quum Paulus accipiat comæ siccatæ per vnum diem vnc. j. pro sextario. Resoluit apostemata.) Mollificat, & referat vterũ, inquit Diosc. Modus operationis.) Potest parari cum anetho sicco.

FLORES anethi forcipe execti ex oleo dulci dies xl. insolantur. Paulus comæ florum anethi vno die siccatæ vnc. j. sextario olei imponit. Dioscor. anethi comæ lib. ij. & vnc. viij. in lib. viij. olei, & vnc. ix. vno die insolat, post exprimit, & reponit. Nam magna in hoc mensura florum hoc tempusculo satis virium suarum oleo impertit: articulorum dolores Dioscoridi sedat, vtrumque mollefacit, & referat. SYLVII.

Oleum anethinum, ex anetho maturo, & viridi in vase duplici coctum, succos, nec crassos, nec lentos in cute, & carne residentes digerit. In vase duplici autem coquendum id, & Sycionium, & chamæmelinum etiam docet Gal. lib. 12. meth. Anethum in oleo coctum, oleum facit anethinum digerens, dolorem sedans, somnum concilians, crudos, & incoctos tumores coquens. Est enim temperie propinquum pus mouentibus, & coquentibus medicamentis, nisi quatenus illi est paulo calidius, & tenuius, ob idque digerens. Viride autem capiendum, quia humidius, minus calidum, & ob id magis concoquit, & somnum conciliat, sed minus digerit. In oleum relaxans non adstringens, præcipue, antiquum, immitte anethi, quod videbitur satis: mox vbi in vase duplici tantisper calfeceris, dum mediocriter vim herbæ imbiberit, exprime, & repone.

ANethinum. *Quomodo anethinum oleum calida & sicca temperie præditum somnum conciliet, quem conciliare frigida, & humida solent, non satis constat. Si enim id efficit, vt anodynum, inutilisque illius succi concoctorium, & discussorium, qui tumores exasperat, atqui hoc commune est anthemidi, & anodynis omnibus, neque anetho tanquam ei peculiare tribuendum est. Quod etiam ad scirrhos commendatur, non tam sua discutiendi vi id præstat, quam olei facultate emolliente, quod etiam alijs multis est commune. Quod si quis fortasse recentes anethi flores sumendos dicat, vt qui sue illius humiditatis vi, quam coniunctam habent conciliare somnum possint. atqui eadem est, & de anthemide, & reliquis ratio, quæ de anetho. Itaque vbi rem expendimus, quod de conciliando somno hic scribitur, suspectum habemus, & si coniectura valemus, fuisse hanc ipsam vim proxime præcedenti oleo violaceo à scriptore attributam suspicamur; sed librarij oscitantia in hoc anethinum fuisse transpositum.* COST.

MESVE.

OLEVM liliorum calfacit, resoluit, ob id à frigore dolores thoracis, ventriculi, coli, vteri, renum, vesicæ sedat, lenit, & coquit. Fit vt oleum chamæmeli: sed ex liliorũ floribus, quod croceum est, abijciatur. Componitur item ex foliorum lilij vncijs octo, mastiches, calami aromatici, costi, cárpobalsami, ana vnc. j. caryophyll. cinnamomi, ana vnciæ semissem, croci drachmas tres. Omnia præter liliorum folia aqua sufficiente vigintiquatuor horis macerentur, semel aut bis ferueant. Tunc inijce olei dulcis, vel sesamini libras duas, & additis lilij floribus, in vase vitreo insola dies quadraginta, post colatum reponatur.

OLEVM de lilio generaliter est in vsu vbique. Estque fortioris virtutis, & operationis, quam oleum chamæmelinum, & anethinum, quia calidioris complexionis, & siccioris, quam illa, ascendens ad secundum gradum. Ipsum enim confert doloribus pectoris, stomachi, & intestinorum, qui fiunt à mala complexione frigida, vnde confert dolori colico, si locus ex eo inungatur, vel in clysteri admisceatur, CHRI.

tur,& sic oleum chamæmillæ,& anethi,prædictis dispositionibus frigidis non multum excessinis conuenit in principio earum,& sic oleum confectum ex lilio albo conuenit in eorum processu.

ADDITIO.

Istud oleum est in vsu sub nomine olei liliorum cum speciebus,aut sub nomine olei liliorum compositi ad differentiam alterius descriptionis,secundum quam fit oleum de lilijs. simplex descript. inuenitur in antidot. Ioan.Serap.

MAN. Κρίνινον alij πούσινον σύνθετον hoc est compositum, sic conficit Paulus: Olei sext.iij. calami aromatici lib.v. myrrhæ,vnc.v. cardamomi lib.iij. πετάλων lilij exungulatorum,& diem vnum expansorum lib.x. cinnamomi vncias tres,croci vncias quinque. Primo infunde in vino myrrham,& calamum per dies v. mouendo ter in die, post coque cum oleo,donec vinum ferè consumptum sit. Secundo cardamomum aqua infunditur,& ter in die mouetur,& similiter coquitur per horam vnam cum oleo. Postea auferentes cardamomum oleo puro imponimus tertiam partem liliorum, & post tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorum pars,& interim post tres dies hac amota, additur vltima tertia pars cum croco resoluto,& post tres dies oleo puro addimus cinnamomum contusum,& reponitur. Idem Paulus in compositione simplicis susini accipit vnc.ij. foliorum,& sextarium olei,vt in rhodino. & exacte obturat,vt non respiret, perque tres dies exponit soli. abiectis dehinc solijs alias vnc. duas apponit, & iterum exponit soli per alios tres dies.

COST. Liliorum. *Quum folia liliorum hic legis,florum folia intellige,quamuis ex radice quoque alicubi locorum confici soleat strenuo ad emolliendos,& concoquendos tumores successu. Cur autem luteos apices florum abijciat,eiusdem ferè qualitatis,non sat scio. Suspicari tamen licet veteres iucundi coloris etiam in vnguentis studiosos,eos omisisse,vt oleum,candidum,quo ad fieri posset,colorem referret.*

MESVE.

OLEVM irinum ex floribus ireos similiter factum,calidius,tenuius,ob id altius penetrat, & valentius resoluit, liliorum vero magis sedat,lenit, maturat. Irinum oleum terget, tenuat, coquit, resoluit potenter, ob id à frigido dolores aurium, hepatis, splenis, vteri, articulorum sedat, phlegmonas coquendo suppurat, materias thoracis, & pulmonis coquit, strumas dissipat, & alios tumores duros, spasmum emendat,& narium fœtorem. Sic fit. Radicum ireos libram vnam, florum eiusdem libras duas, aquæ cui incoctæ sunt aliæ ireos radices, quantitatem sufficientem; olei dulcis, vel sesamini.q.s. in vase duplici coque;radices,& florum folia noua immitte prioribus expressis, & abiectis, vt in oleo rosato.

CHRI. OLeum de ireo, ideſt de lilio celesti nõ est in vsu, tamen esset maioris potẽtiæ in omnibus dispositionibus,quam de lilio albo.

MAN. IN hunc modum communiter parant. Aliud vide apud Dioscor.quod certe magnarum esset virium si bene pararetur.

A IRinum. *Vt in lilio odoratissimi reliquarum partium sunt flores,ita in iride radices. ex quibus solis sine floribus oleum efficacius, quam ex confusis etiam floribus parabis. Nos infiratas hac radice amygdalas interdum exprimi iussimus ad asthma non inutiliter. Præter cæteras dotes, conciliandi quoque somni vim huic oleo Mesue lib. simpl. tribuit,de qua re eo loco disseruimus.* COST.

MESVE.

OLEVM sambucinum lenit, cutim expurgat,neruos roborat, eorumque doloribus confert. Fit vt † rosatum. † chamæmelinum.

B VIDI ex floribus concinnatum, vtile in doloribus sedandis: alij ex medio cortice conficiunt, quo ad ambusta vtuntur. MAN.

EX floribus sambuci factum, dolores sedat: ex medio autem cortice ambusta sanat: fit etiam ex floribus iasminum, quod sambucinum Arabes vocant, chamæmelino, aut sequenti viribus proximum. SYLVII.

SAmbucinum. *Et ex floribus, & ex medio cortice sambuci oleum ad ambusta vtile conficitur. quo, qui bellicorum tormentorum, atque ignium artificialium tractatione iniurias ignis experiuntur, celerrime curantur.* COST.

MESVE.

C OLEVM leucoij lutei tenuat, digerit, ob id dolores thoracis, renum, neruorum, iuncturarum, sedat. fit vt chamæmelinum. De cheiri citrino.

Oleum de cheiri, quod ex cheiri citrina fit est melius, & subtilius: deinde quod ex alba. Est autem oleum de cheiri resolutiuum, sedatiuum dolorum, qui sunt in neruis, & iuncturis, pectore,renibus,& vesica. & fit sicut oleum de chamæmilla. Antiqua versio sic habet.

PAVLVS accipit vncias tres exungulatarum pro sextario vno olei, obturat exacte, exponit soli per decem dies,& ter mutat: & vbi reponendum est,addit alias bene siccas,vt in violato dictum est. MAN.

PAVLVS horum florum exungulatorum vnc.iij. olei sextario immittit,in vase exacte obturato decem dies insolat,ter mutat. vbi reponendum est,alias bene siccas adiungit. SYLVII.

D LEVCOII. *Oleum ex leucoio,an ex viridibus floribus, an ex aridis conficiendum sit, est vt dubitem. odor profecto in recentibus magis,quam in aridis excellit. At & Galen. sicciores flores recentibus præstare ait partium tenuitate,& vi ad detergendum. Cæterum, vt ex recentibus paratum temperatius, naturæ nostræ similius, atque ad propositos dolores aptius existimo; ita quod ex aridis, valentius esse in detergendo verisimile est,quòd detergendi vis,quam recentiũ humiditas retundebat,succedente ariditate adaugetur: Porro emolliri duros uteri tumores his floribus profitetur Galenus,sed eorum viribus multa aqua mitigatis. Quare,oleo quod ex his conficitur,non temere in adiuuãdo partu obstetrices nostræ vtuntur.in quem profecto vsum non ex aridis,sed ex recentibus parandum* COST.

doceri videmur imitatione Galeni, qui eorum vim fer- E *res intelligunt. quum autem maior insit vis seminibus,*
uenti aqua reprimit. quamquam si etiam aridos assu- *quam floribus. si hoc parandum sit oleum, ex seminibus*
mas, eorum ariditas olei humore temperatur. Id vero *maxime pararem. quamquam si flores quoque post se-*
hoc loco notandum, si violæ deficiant luteæ, in earum lo *minum expressionem addideris, non errabis.*
cum albas, ac rubras cedere, & harum magis albas,
vt quæ odore præstant. An autem abscissis vnguibus,
vt obseruat Paulus, an integri ducendi sint in vsum hi
flores, dubitare licet, quod reliqui de hac re nihil. Vere
autem vngues illos qui calyci insident, minus amaros,
& odore etiam reliquo corpore sentiet inferiores. quare ijs resectis efficacius fore oleum verisimile est. quòd si iacturam temporis in ijs resecandis non probas, licebit additis sæpius, & maiori copia violis pares, aut etiam maiores oleo vires comparare.

MESVE.

F

OLEVM papaueris intemperiem calidam sanat, et inde ortum dolorem: somnum quoque cõciliat. Fit vt violatum ex floribus, sed etiam capitibus, & folijs papaueris albi mitius, & tutius: nigri, stupefaciendo efficacius.

CHRI. OLeum de papauere secundum hanc descriptionem magis est in vsu, & præparatur, quam secundum descriptionem superius dictam, & habet omnes virtutes recitatas in superiori descriptione, & est magis stupefactiuum.

MAN. Si ex nigro fiat, erit longe in stupefaciendo efficacius.

COST. PApaueris. *Papaueris nihil ferè est, quod ad in-* G
ducendum somnum non sit efficax. solus florum re-
centium odor id præstat. cortices, vt quibus opij mate-
ria insidet, efficacissime id ipsum efficiunt, tum aquæ,
tum oleo incocti, & naribus admoti, & illiti tempori-
bus. Ad parandum autem propositum oleum recentia
omnia efficaciora.

MESVE.

OLEVM (de folijs) lactucæ idem pollet, quod oleum papauerinum. & fit eodem modo.

MAN. EST longe debilius oleo papauerino, vtile tamen.

COST. LActucæ. *Mesues ex veteri versione absolute oleũ*
lactucæ proponit, quod Syluius, ex folijs lactucæ H
vertit. Nobis vero etiam flores ad hoc ipsum papaue-
ris exemplo videntur assumendi.

MESVE.

OLEVM meliloti viribus est chamæmelini, & eodem modo componitur.

CHRI. OLeum de meliloto non est in vsu, virtutes tamẽ consimiles habet cum oleo chamæmelino, & anethino.

MAN. SI veram meliloton haberemus, præstantissimum ex ea oleum conficeretur.

COST. MEliloti. *Meliloti nomine absolute semina ex Se-*
rapione vsu ueniunt, nostri absoluto nomine flo-

MESVE.

OLEVM nympheatum vires habet violati, & eodem fit modo.

OLEVM de nenufare maxime præparatur, & CHRI.
est in vsu, & in virtutibus conuenit quasi cum oleo de papauere nunc dicto, tamen non est tantę stupefactionis, nec somni prouocatiuum, sed alteratiuũ malæ complexionis calidæ, excessiuæ. vnde conuenit superfluæ caliditati renum, & quasi consimilem operationem habet, qualem oleum violatum, sed est maioris infrigidationis: & sæpe cum quærimus somnum prouocare, permiscemus adinuicem hoc oleum cum oleo de papauere, &c.

ADDITIO.

Istud oleum nenufarinum describit Rasis in proprio antidotario. quod quidem valet ad cephaleam capitis ex vaporibus cerebrum ascendentibus vigilijs, phrenesi, mixtum cum cera alba, & oleo rosato: valet apostematibus stomachi, & hepatis, calidis, & vehementi siti potatum cum psyllio abluto: vulneribus vesicæ, & renum clysterizatum, & valet arsuræ vrinæ.

EST potentius oleo violaceo, præcipue in veneris MAN.
tentigine prohibenda, inunctis ex eo genitalibus. Nymphea latine dicitur.

REFRIGERAT tamen magis, quam violatum, minus, SYLVII.
quam papauerinum: hypnoticis, & intemperaturam partiũ, vt renum, calidam sanantibus vtiliter miscetur, & veneris tentiginem prohibet genitali inunctum.

Oleum nympheatum Rasis in antidotario describit, refrigerando mitigans cephalalgiam febrilem à vaporibus sursum elatis, & delirium inde, vel ex phrenitide natum: ardori vrinæ, vlceri renum, & vesicæ commodum illitum, vel clystere iniectum. Fit autem ex floribus albis, non flauis, in oleo omphacino dies xl. insolatis.

NYmpheæ. *Quanympheæ parte ad conficiendum* COST.
oleum vtendum sit, non explicat. Quamquam au-
tem ad hoc ipsum passim flores vsurpantur, veteres ta-
men qui radicis, & seminis vires explorarunt, quasi flo-
res in vsum non traduxerint, de illorum facultate nihil.
Cæterum quum tota planta frigida sit, radix autem, &
semen sicca, floribus Auicennas frigidum, & humidũ
secundo ordine temperamentum assignat. quæ res tum
rationi consentanea, tum multo iam vsu comprobata,
efficit vt ex floribus parandum oleum consentiam, in
quo pares cum violaceo refrigerandi, & humectandi
vires exquiruntur. præsertim etiam, quod quum hoc ip-
sum ait Mesue fieri sicut violaceum, vt flores æque, ac
in illo sumantur, plane admonet.

MESVE.

OLEVM cucurbitæ nympheato viribus par, & eodem paratur modo, sed hoc ex floribus cucurbitæ, & succo rasæ carnis eius, & oleo.

MAN. VIDETVR satis simile precedenti, tamen hoc est humidius.

SYLVII. CVCVRBITINO autem oleo prius ex seminibus expresso si fiat, tunc multo est frigidius, ac humidius.

COST. CVCVRBITAE. *Cucurbita tota quidem frigido temperamento prædita est: fructus autem maxime. ob id eius succus cum florib. vsurpatus efficacius oleum reddet. Deradit autem, non exprimit cucurbitã, si diuinare liceat, quasi tenuiorem, & minus lentum succum quærens, qui coquendo facilius absumatur.*

MESVE.

Oleum de citonijs.

OLEVM melinum, refrigerat, restringit, ob id ventrem totum inferiorem, & neruos laxiores cogendo roborat, sudores immodicos sistit: fit ex carnis cydoniorum prematurorum, cum cortice (& seminibus) tritorũ, & succi eorum portione æquali in olei omphacini modo sufficienti diebus. xv. vase vitreo insolata, deinde horis. iiij. coquatur in vase duplici. caro & succus mutetur, & rursum insoletur, & coquatur, vt diximus, bis aut ter, postremo colatum reconde.

CHRI. OLEVM de citonijs est famosum, & vbiq; præparatum reperitur, habet enim virtutem principaliter ad stomachum confortandum, & membra nutritionis relaxata & debilitata in virtute contentiua. habet enim sui aromaticitate virtutem digestiuã confortare, & sui stypticitate confert diarrhæę & lienteriæ, & maxime si cum eo admisceatur oleum masticinum, aut myrtinum, aut rosatum, cum humor prædominans subtilis sit cholericus, & acutus: cuius humoris aliqualis minoratio præcedere debet ante administrationem prædictorum stypticorum. & confert etiam sudori diaphoretico virtutem debilitanti, si fiat ex eo inunctio circa partes spondylium & pectoris.

ADDITIO.

Oleum citoniorum etiam describitur à Rasi in proprio antidot. quod valet. secundum eum, hæmoptoicæ passioni, & cephaleæ, & catarrho calido, & calido apostemati hepatis & fluxui chronico, qui fit ex calore. clysterizatum valet vulneribus intestinorum manifeste.

MAN. MAGNI vsus est hoc in ventris fluxibus. Vide aliam pulchriorem præparationem apud Dioscoridem. Paulus melinon appellat, & in hunc modũ componit: Cydoniorum bene deterforum, & cum suis corticibus inciforum accipit vnc. iij. olei omphacini sextarium vnum, exponit soli diebus quadraginta.

SYLVII. OLEVM id facultatem ventriculi & intestinorum retentricem adstringendo roborat, & qualitate aromatica coctionem iuuat: ob id lienteriæ, diarrhœæ, dysenteriæ multum salubre est, præsertim bilioſæ, sed bilis parte iam vacuata: clysteribus iniectum per se, vel cum mastichino, myrtheo, rosato. Spinæ etiam illitum & thoraci, sudorem immodicum vires deijcientem sistit.

Paulus, cydoniorum languine bene tersa cum corticibus ineisorum vnc. iij. in olei omphacini sextario insolat dies xl. Si succum cydoniorum oleo incoquis, sic crepitat & agitatur, mirabile visu, vt oleum omnem tandem vase excutiat. Ob id vase duplici coquendũ est simul, ne vires cydoniorum empyreuma vitiet. Succus autem ex his largior extrahitur, si ferramento segmenus quibusdam exasperato (raspam vocant) deradantur potius, quam secentur minutim, aut terantur.

COST. COTONEORVM. *Cotonea quærit neque acer biora, vt quæ neruosis partibus aduersa, neq; maturiora, vt quorum astringendi vis ætate flaccidior euasit. Porro vulgo ex cotoneorum carne oleum paratur. at si elegantissimum velis conficere ex floribus poteris, ad eosdem quidem vsus aptum: sed astringendo minus potens. Quum vero hoc ad exemplum præcedentis fieri iubet, ex oleo omphacino, vt fiat admonet. additis eiusdem fructibus contritis, & fructuum succo insolatis autem, coctis, & bis terue immutatis.*

MESVE.

OLEVM myrtinum, cerebrum, neruos, cor, ventriculum roborat, coquendum vt melinum.

CHRI. OLEVM myrtinum conuenit in operationibus cum oleo de citonijs, sed maioris desiccationis est.

ADDITIO.

Prohibens sudorem.

Rasis in proprio antidota. describit istud oleum myrtinum, & multos modos ipsum faciendi, quo si corpus vngatur prohibet sudorem, & confortat membra debilia, & fluxibilitatem iuncturarum, curat fissuras ani. valet vulneribus omnibus ex quibus manant humiditates, & positum super vulnera inducit carnem.

MAN. ET hoc vtimur in ventris fluxibus: vehementer enim exiccat.

SYLVII. ID oleum adstringit quantum cydoniorum, sed siccat potentius. Alterum prius in secundo genere per expressionem baccarum myrti recentium docuimus. Oleum ex oleo & myrtis, aut myrti succo compositum, adstringit solum a myrtis, digerit ab oleo, Gal. lib. 1. c. ph. p. & lib. 2. c. ph. g.

COST. MYRTINVM. *Ex myrti floribus, oleum paratur gratia longe superius vulgari, non tamen viribus. In delicias, instratas vel amygdalas vel vnguentarias glandes his floribus & multis & frequenter, vbi eorum vim imbuerint, exprimes.*

MESVE.

Oleum de pomis rabiola. labrola.

OLEVM ex pomis mandragoræ inflammationem omnem extinguit, somnum conciliat. Fit ex succi horum pomorum maturorum, & olei sesamini partibus æqualibus in vase duplici coctis ad succi consumptionem. Succi tantundem suffice, coque vt prius, idem tertio fac, & reconde.

CHRI. ISTVD oleum apud gallos interdum in vsus habetur. Nicolaus in suo antidot. habet. oleum, quod fit alio modo quam fit istud.

Hoc

MAN. HOc non paramus, quia pomis illis caremus, valde tamen potens esset in doloribus per stuporem sedandis.

SYLVII. GALLIS interdum sic paratur: aliter Nicolao in antidotario.

COST. MANDRAGORAE. *Nunc mandragoræ fructus vulgatiores quam Manardi ætate. In hortulo nostro Laudę quotannis ex radice una viginti, plureſue fructus prodeunt. Sesaminum autem oleum quo hic vtitur, aut si pro eo commune oleum sumas, vt etiam in refrigerantibus superioribus omnibus semper abluendum est diligenter frigida aqua, vt efficaciam ad refrigerium maiorem oleum conquirat.*

MESVE.

OLEVM enulatum calfacit, tenuat, digerit: ob id affectib. neruorum, vteri, vesicæ frigidis prodest, ac febrium rigori, & colo a flatibus dolenti. Radices enulæ tusas, succi aliarum enulę radicum, olei sesamini portionem æqualem in vini odori parte dimidia, coque, vt diximus in oleo myrtino. Compositius, & valentius fiet, si foliorum lauri, cardamomi, spicæ nardi, calami aromatici, mastiches, ana sextam partis vnius addideris.

CHRI. OLEVM de enula non est in vsu, magistraliter tamen esset conueniens ad remouendam malā complexionem frigidam a quibuscunq; membris, & ad confortandum musculos, & neruos relaxatos.

MAN. SI secundo modo conficiatur, erit in his quæ Mesue dicit valde efficax.

COST. ENVLA. *Enulæ folia ex vino decocta coxendici conferre scribit Dioscorides. Gal. radicem reliquis plantæ partibus in omnibus potentiorem asserit. quare ex hoc oleo quod ex radicibus, in eiusce modi affectu plurimum sperare liceat.*

MESVE.

OLEVM ex cinnamomo & sabina, & pulegio, idem pollet quod enulatum, & eodem fit modo.

MAN. VIDE eius elegantem præparationem apud Dioscoridem, quam tamen facere non possumus: quū vero cinnamomo careamus. Sed si etiam cum vulgari paretur, erit satis vtile.

SYLVII. TRIA in Mesue de his capita in vnum iunximus: oleum cinnamomi Dioſc. eleganter paratur: fieri etiam ex nostro pseudocinnamomo potest. Quod vero e sabina fit, dolores a morbo Hispanico mire sedat, cutimq; extidam corrigit. Sed quod e pulegio, ciendi menses vim magnam obtinet.

COST. CINNAMOMO. *Cinnamomum oleosum succum duorum generum fundere author est Garcias. alterum ex radice, caphuræ odoris æmulum: alterum ex eiusdem baccis, sepoſa substantia gallico saponi simile, inodorum nisi calefiat, ad ventriculi autem, & neruorū frigus vsitatum. Verum hoc non norunt veteres. quare conficiendi ex cinnamomo olei modū per impressionem iniere. quem hoc loco Mes. itaq; hoc eadem ratione fieri ait, qua ex enula. & tantundem valere. At obijcies enulatum ex enulæ radicis confici succo. quis autem cinnamomi radicem, vel ex ea expressum habet succum? Sed eadem erit huius olei conficiendi ratio a Mesue intellecta, tum maceratio cinnamomi in oleo ac vino, tum insolatio repetita. Tu vero stillatitiam ex generoso vino ac cinnamomo aquā oleo purissimo ac bene eloto bis terue commiscens, & ad aquę absumptionem leui igne coquens oleum parabis, cui erunt cinnamomi vires comparatæ. Licet etiam ex amygdalis siue frequenter eadē aqua aspersis. siue cum cinnamomo instratis oleū exprimere. ne de distillatione per descensum aliquid dicam.*

MESVE.

OLEVM de sabina confert sicut oleum de enula. & eius operatio est sicut illius.

EFFICACIAM habet in Gallicis doloribus, sed & in cutis defœdationibus, etiam si ex solo paretur. MAN.

EX sabina. *Easdem fortasse habet vires oleum ex sabina, quas ex helenio. at hoc illi multo præstabit efficacia. Non etiam ex radicibus hoc coficitur, vt enulatum: sed ex ipsis plane ramis eodem tamen modo, vt illud non sine crebra maceratione, coctione, aut insolatione.* COST.

MESVE.

OLEVM de pulegio confert sicut illa. & fit similiter.

IN ciendis mensibus magnam vim habet. MAN.

PVLEGII. *Succus, ex eius caule, quo tempore maxime viget, extrahendus. eiusdem flos, & aridus caulis hic sumendus. & vterque in bene maturo oleo macerandus, coquendus immutandus, vt in oleo coloneorum docebat.* COST.

MESVE.

OLEVM rutaceum calfacit (tenuat, digerit) ob id laterum, renum, vesicæ. vteri dolores a frigida causa sedat. fit vt myrtinum.

OLEVM de ruta est multum in vsu, & sic vbiq; præparatur, ipsum est fortis calefactionis & subtiliationis humorum crassorum, vnde communiter est in vsu in dolore colico inunctum ab extra, & in clysteri administratum, sed non est ita conueniens in principio sicut oleum anethinum & chamæmelinum cum a leuioribus incohandum sit. Et confert ad calfaciendum membra neruosa infrigidata, & ad aperiendum oppilationem in eis. vnde maxime conuenit mollificationi & paralysi, & consimilibus dispositionibus, ex eis fiat inunctio in membris mollificatis, spondylibus colli, & nuchæ, & sepe ex solo tali oleo fiunt clysteria in doloribus colicis post principium, & liberantur. CHRI.

POTENTER inflationem discutit, efficacius tamen erit si ex ruta sicca ter vel quater permutata conficiatur. MAN.

Ex

SYLVII. EX foliorum & ſucci rutæ ana portione æquali, olei omph. q.ſ. inſola dies.xv. obturato vaſe: poſt coque in vaſe duplici, horis.iiij.exprime, hoc bis aut ter itera. Rutaceum & illitum & clyſtere iniectum, colicum dolorem, quem chamæmelinum & anethinum mitiora non ſedarunt, placat, vacuata prius parte materiæ: neruoſas partes à frigido læſas valde roborat, paralyſi confert, ſpinę inunctum obſtructiones aperit, inflationem potentius diſſipat, ſi ex ruta ſicca ter vel quater mutata perficiatur. Nam in virente ſucci excrementoſi multum ineſt.

COST. RVTACEVM. *Quia parari hoc oleum aſſerit Meſue, vt myrtinum, ob id omphacinum oleum ad hoc ipſum conficiendum Syluius ſumit, non recte, vt exiſtimo. concoquente profecto, & diſcutiente, non autem refrigerãte & aſtringente, quale acerbum eſt, oleo hic eſt opus. Si autem imitanda eſt myrtini olei confectio, ex rutæ fructibus, & eorundem ſucco parandum eſt, ad cotonei quoque æmulationem, quam in myrtino parando ſequendam propoſuit. expreſſo ſemel, bisùe oleo, & nouo immiſſo & fructu, & ſucco. Quod ita parabitur efficaciſſimum profecto futurum eſt calfaciẽdo, & exiccando.*

MESVE.

OLEVM nardinum benedictum calfacit, tenuat, digerit, modice adſtringit, proinde affectus omnes frigidos, & flatulentos cerebri, ventriculi, hepatis, lienis, renum, veſicæ, vteri magnopere iuuat, naribus iniectum caput purgat, corporis colorem, & odorem commendat. ſpicæ nardi vnc.iij. vini & aquæ ana vnc.ij. & dimidia, olei ſeſamini lib.dimidia, coquantur in vaſe duplici lento igne horis circiter.iiij.frequenter mouendo. Vel ſpicæ nardi vnc.iij.ſampſuchi vnc.ij. † xyloaloes, enulæ, folij, Indi, calami aromatici, foliorum lauri, cyperi, ſchęnuanthus, cardamomi, ana vnc.i.& dimid. † antequam terantur, vino & aquâ ſufficienti, & olei ſeſamini † li.vj. mergantur. coq; vaſe duplici igni lento horis.vj. ſingulis horis mouendo. Vel ſpicæ nardi vnc.iiij. ſtyracis, caryophyllorum ana vnc.iij. nucis moſcatæ, vnc.v. olei balſamini, vnc.vj. olei ſeſamini, lib.iiij. coque vt prius, horis.v.

† Xylobalſami.

† al. poſtquã.

† lib.iiij.

CHRI. OLEVM Nardinum maxime eſt in vſu, & benedictum. & conuenit in omnibus ægritudinibus frigidis & ventoſis, & proprie neruorum, ſtomachi, hepatis, & ſplenis, renum, veſicæ, & matricis, & dolori aurium ventoſo, & hemicraneæ factæ a cauſa frigida ſecundum omnem modum adminiſtrationis. vſus tamen communior eius eſt in forma linimenti per ſe ſolum, vel cum alijs permixtum in forma vnguenti additis pulueribus odoriferis ad confortandũ ſtomachum debilitatum in virtute digeſtiua à mala complexione frigida poſitiua, vel a debilitate calidi tatis innatæ.

MAN. DIOSCORIDES dicit maiori ex parte miſceri in præparatione eius oleo balanino, vel omphacino, ad aſtrictionem ſchinon: ad bonum odorem, coſtum, amomum, nardum, myrrham, balſamum. Secundus, & tertius modus Meſue nobile conſtruerent, ſi quæ ingrediuntur haberi poſſent.

A PRIMA compoſitio eſt nobis frequens & efficax etiam ad aurium tinnitus, & dolentes ipſius flatus, & omnem neruorum intemperiem frigidam. Oleum nardinum calfacit, potiſſimum vbi largius accepit amomum. Id olim Laodiceæ in Aſia duntaxat præſtantiſſimum fiebat: nunc etiam in alijs fit vrbibus. Secunda & tertia Meſue compoſitio ſi ſimplicia ſuppeteret vera, eſt efficaciſſima, ſed vnguentum verius eſt quam oleum. Oleum autem ſeſaminum, quia deſideratur, vice eius, oleum dulce ſubſtituitur, paruo aut nullo errore. Nam Meſues aliquando ſcribit olei ſeſamini, vel dulcis. SYLVII.

NARDINVM. *Huic ego profecto ad propoſitos affectus omnes ſpicatum noſtri temporis ſemper præferrem, odoratum inquam ex noſtrati ſpica, ideſt lauendula amygdalis inſtrata. ſed addito, vt aſtrictionis aliquid ei comparetur, maſtiche, aut ſimili. At vero, quum in ſecundo huius conficiendi olei modo codices varient, & alij ſpicam, ſampſucum, ac reliqua aromata mergi in vino, aqua, & oleo velint priuſquam terantur. alij teri anteaquam immergantur; res ipſa docet, terenda illa eſſe prius quam mergantur, vt eorum vim liquores promptius excipiant. alioqui etiam quomodo & quorſum teras vbi fuerint madefacta?* COST.

B

MESVE.

OLEVM Maſtichinum, cerebrum, neruos, iuncturas, ventriculum, hepar corroborat, tumores duros lenit, dolores ſedat, ſic conficitur. Maſtiches vnc.iij. olei ſeſamini † ſextario. coquuntur in vaſe duplici. Vel maſtiches vnc.iij. vini vnc.iiij. alij octo, olei roſati lib.i. in vaſe duplici coquuntur ad vini conſumptionem.

C

OLEVM Maſtichinum eſt multum in vſu, & principaliter conuenit ad inungendum ſtomachum pro confortatione virtutis digeſtiuę & contentiuæ; habet enim virtutem aliqualem ſtypticam cum aliquali contritione, vnde confert fluxui ventris, maxime lienteriæ, nec eſt tantæ calefactionis, veſicationis & apertionis, quam eſt oleum de ſpica immediate dictum: nam illud eſt aperitiuum oppilationum omnium. CHRI.

Μαστίχινον ἁπλούστατον & ποικιλώτερον cõficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet, & magis varium. Vltimum accipit olei ſex. 50. lib. helenii. s. xylobalſami lib.x. ſchœnanthus lib.v. cardami. lib.vij. maſtiches lib.v. xylomaſtiches lib.viij. terebinth.li.iij. comæ abſinthij lib.i. vini odorati ſextar.v. aquæ ſextar.x. Res ſiccæ in vino madefiant per dies iij. miſceantur oleo & aqua, & coquantur hor.vj. & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exacte commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paul. accipit omphacinum, & non niſi vnc.j. maſtiches, dicitque aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana vnc.i. Chiſt.) Græce ξέσην & eſt duarum cotylarum. MAN.

D

SECVNDVM eſt ſolum in vſu, quia præſtantius priore, cui cum Paul. oleum omphacinum miſcetur potius, quam ſeſaminum, niſi quando ſtudium maius eſſet duritias molliendi, & dolorem ſedandi: quorum neutri omphacinum per ſe conuenit. Eſt autem vtrumque ſimpliciſſimum medicamentoſius, ac varium magis, & vnguẽtum verius, quam oleum Paulus deſcribit. Facultatem ventriculi coctricem & retentricem roborat illitum in lienteria, ob id ſalubre. Minus multo calet, ſiccat, obſtructa aperit, quam nardinum, nec minus adſtringendo roborat. Oleum maſtichinum ex oleo roſ. & vino antiquo ad partium laſſitudinem & imbecilitatem fit SYLVII.

cem fit Mes. in fine suorum can. c. 12. Oleum mastich. & lentisci- E num recens in vase duplici calfactum, anodynum est phlegmones in gingiua, oris tunica, & cute.

COST. MASTICHINVM. *Mastiche oleo incocta liquescit, vnumque fit cum oleo corpus, quare oleum ex priori præscriptione paratum, ex olei inquam sextario, id est sesquilibra, et mastiches vnc. tribus, olei consistentiam, paulo tamen crassioris retinet. at ex posteriori, in qua olei vna tantum libra ad ternas masticheS vncias additur, non olei, sed spissamenti erit cõsistentia.*

MESVE.

OLEVM ex Styrace calfacit, ob id cõfert dolentibus a frigore renibus, vesicæ, vtero, neruis, musculis, tendonibus, iuncturis. Styracis vnc. iij. vel si valentius vis, quatuor, in olei sesamini lib. j. coquantur, vt in mastichino, & colatum reponatur.

MAN. VALET & scabiei, præcipue addita octaua parte ellebori albi.

SYLV. OLEVM Styracis huic simile scribitur Auic. 5. cano. & Serap. in antidot. ad scabiem est efficax, præsertim addita parte. 8. elleb. albi, diuersum Dios. Diuersum duplex Mesue ex styrace liquida in curandis affectibus neruorum. aliud etiam Nicol. Styracini olei meminit Dios. in styrace, sed an simplex sit vel mistum non docet.

COST. STYRACIS. *Nobis per annos multos styrax copiosos fructus tulit. ex quorum nucleis oleum & expressimus, & ad tumidum lienem non frustrato euentu vsurpauimus. Quod hic per impressionem conficitur, coquendum in duplici vase, vt superius, addito etiam si velis vino ad præscriptionem superioris olei. tum enim id maiorem oleo tenuitatem comparabit, tum efficiet ne coquendo exuratur.*

MESVE.

OLEVM Costinum calfacit, obstructa aperit, neruosum genus roborat, vt neruos, musculos, tendones, ligamenta, ventriculum: præter hæc hepar, & capillos: canitiem ob id moratur, & corporis colorem ac odorem commendat. Costi amari vn. ij. casiæ vnc. j. sampsuchi summitatum vnc. viij. vino odoro q. s. biduo infunduntur, deinde cum H olei sesamini † libr. iij. coquantur horis sex, vt nardinum.

† lib. 5.

CHRI. OLEVM costinum est multę calefactionis mẽbrorum neruosorum, vnde principaliter confert omnibus ægritudinibus frigidis in eis factis & principaliter in paralysi, si fiat inunctio spondylium & colli & nuchæ. & si ex ipso inungantur capilli, facit eos tenaces, & canitiem prohibet, desiccando illam macilentam humiditatem, quæ est causa canitiei.

MAN. VTILE est in vehementi rigore, vera tamen costi radice caremus.

SYLVII. SI vera costi radice fiat, omnibus neruosi generis affectibus frigidis confert calore vehementi, vt etiam paralysin, ac vehementem rigorẽ spinę illitum iuuet. Capillos etiam tenacius affigit, & muccoso humore canitiẽ accelerante consumpto canos prohibet.

COST. COSTINVM. *De costo alias. cuius specie: si zedoaria non est, neque eam substituere hic velis pro costo: at caryopylli (arbitror) oleum ad eadem vtile reddent, ad quę Mes. costinum oleum probat. Hoc etiam quum decoquendum ait eo modo quo nardinum, vt ex duplici vase, & lento igne coquas admonere existimo. Tu ex amygdalis, caryophyllis, vt iam sæpe monui, instratis elegantissimum oleum parabis costino ad propositos affectus non inferius.*

MESVE.

OLEVM Cyprinum partes neruosas roborat, capillos a canitie vindicat: fit ex florum cyperi vnc. iiij. coctis in ol. veteris vnc. x. vt rosatum. Florum penuria folia cum modico vino bis mutata coqui possunt in dicta olei mensura. F

Oleum de alchanna.

CHRI. ISTVD oleum non est multum in vsu. Dioscorides habet vnam aliam descript. sub nomine olei cyprini, quod idem est. nam oleum de Alchãna apud Arabes est oleum cyprinum apud Græcos.

MAN. CYPRINON dicitur a Paulo, quod enim Arabes alcanna, Græci cyprum vocant. Posidonius sic parat, ait Paulus. sextarium i. cyperi, helenij, ireos, ana lib. i. sampsuchi, hyssopi, seminis agni, saluiæ, pulegij, ana omnium vnc. iij. florum cypri libram. Alia omnia præinfusa vino per diem vnum, coque vj. horas cum oleo: quæ vbi amoueris, oleo puro cyprus immittitur, si quidem adsit viridis, mollibus ramusculis non præcisis, si non, sicca contrita & cum pauca aqua per sesquihoram coquatur, si vis vt tingat. Vbi ablata ab igne G est, adde æruginis puræ lib. i. semis. Posidonius tamen acredinem æruginis fugiens, tribus, ait, post coctionem diebus mitte oleum in vas, quod purum sit, tingetque illæsa eis vi. Aliud idem Paul. in hunc modum conficit. Foliorum cypri, foliorum lauri, ireos, cyperi, saluiæ, ana vnc. iij. dendrolibani, aristoloc. longæ, agni casti vnc. iiij. helenij, aspalati vnc. vj. rutæ & cupressi ana drachm. ij. olei sextar. x. Vbi hæc prius vino perfuderis cum oleo coquito, & extrahens, adde rursus xylobalsami, xylocassiæ vnc. iiij. sampsuchi, cumini, myrti, styracis, masticheS vnc. iij. opopanacis drac. ij. florum cypri vnc. vj. æruginis vnc. i.

SYLVII. QVOD oleum Cyprinum duplex Pan. describitur, verius est vnguentum, vt Dioscor. Sufficerit Mesue descriptio. Oleum cyprinum & lentiscinum magis calfaciunt, quam myrteum: & modice adstringunt.

COST. CYPRINVM. *Græcis vsus ligustri foliorum fere tantum fuit, non etiam fructuum aut florum. flores enim vix Dioscorides cum aceto frõti illitos sedare capitis dolores adnotauit. In Auicena autem ex Belluensis castigatione probantur flores ad neruorum affectus. & eorum oleum lassitudines curare, lenire neruos, & fracturis ossium conferre scriptum est. Quare consentit Auicen. (quod ad neruos pertinet) huic scriptori. de qua tamen re fortasse admiraberis. Si enim ligustrum frigido & sicco est temperamento, quomodo conferre neruis potest? Sed neruorum lassitudo ex calore maxime est, vt in ijs, qui plus iusto exercentur. quem proprie curat frigida. Sed adde quod ligustrum ex diuersis partibus tum calidis tum frigidis constare Galeni testimonium est, frigiditas vero primum non excedit gradum, quare addito veteri oleo eius nõ modo temperari frigiditas*

frigiditas poteſt, ſed etiam quæ illi calidæ inſunt partes, excitari. Ob id eius floris oleum Auic. calfaciendi ac leniendi facultatem ſcribit obtinere.

MESVE.

OLEVM ſampſuchinum calfacit, roborat caput & neruoſorum genus omne, fit vt oleum myrtinum.

CHRI. OLEVM de ſampſucho ideſt de maiorana non habetur in vſu. Raſis in proprio antidot. habet iſtud oleum, quod valet ſecundum eum, laſſitudini, & inunctum in balneo valet paralyſi, torturæ oris, iniectum naribus valet omnibus infirmitatibus frigidis. iniectum auribus ſedat rugitum & tinnitum, & diſſoluit ventoſitates, prouocat menſtrua, valet morſui ſcorpionis.

MAN. SI ter quaterque comę ſampſuchi permutentur, & in vaſe duplici oleum coquatur, bene odoratum erit, & ſternutamenta leniter ciebit.

SYLVII. RASIS in antid. acopum eſt, ſeu laſſitudini vtile, & morbis cerebri & neruorum frigidis prodeſt. Ob id ſpinæ in balneo inunctum paralyſin iuuat, ſpaſmum cynicum vulgo torturam oris, naribus iniectum, vt auribus immiſſum, a flatu tinnirum diſſipat, menſes ciet, morſui ſcorpionis prodeſt. Potentius fiet ac odoratius, ſi comis ſampſuchi ter quater mutatis, in vaſe duplici coquatur. Paramus in nullos vſus alios, quam ad emplaſtri melilloti compoſitionem. Sampſuchinum Dioſcor. ab hoc diuerſum.

COST. SAMPSVCHINVM. *Oleum è ſampſucho ex Dioſc. efficax eſt ad multa. Si fieri hoc debet vt myrtinum. hoc autem confici vt cotoneorum oleum antea dicebat: vt ſampſuchi quoque ſuccum, ſimulque ipſum ſampſuchum ſumas, oportebit: atque bis terùe nouo tum ſucco tum amaraco iniecto, coctoq; reliqua eodem ordine abſoluas. Sumendi autem ſampſuchi ſunt ramuli ſemine iam ferè maturo grauidi, quando maxime odore atque ſapore vigent. quod ſi etiam aridos ſumpſeris, efficacius oleum reddetur.*

MESVE.

Oleũ de mezereon. OLEVM ex Thymelæa hydropi confert, ac vlceribus malignis, cutis fęditatem terget, ſol. mezereon. vnc. iiij. aquę lib. j. 24. horis macerentur, poſt coquãtur in olei ſeſamini vnc. viij. & lactis dulcis & recentis vnc. vj. ad aquæ & lactis conſumptionem, colatis reconditur.

MAN. QVID per Mezereon intelligendum, inter ſimplicia declaratum eſt. Habet hoc oleum magnam vim, præter ea, quæ a Meſue dicuntur, in aluo lenienda, ſi vmbilico admoueatur.

SYLVII. IN ſimpl. c. de Mezereo prius eſt aliter deſcriptum. Id vmbilico admotum, aluum ſubducit.

COST. MEZEREON. *Quod verum Meſue mezereon ignoremus, nõ pauca eſt hydropicis iactura, quibus hanc ſtirpem adeo conferre hic author etiam lib. ſimpl. teſtatur. Si quis aliquando legitimum norit, & ex eo oleum ſit paraturus, meminiſſe oportebit diuturniori coctione eius vires diſſolui. quare quando id hoc loco ex aquę libra vna & lactis vnciis tribus cum oleo, ita coquendum eſt, vt abſumatur aquæ & lactis humor, ne tam longa coctione plus iuſto eius exoluantur vires, maxime ſtudendum erit. Conſilium ergo erit, vt leui admodum igne citra feruorem hæc coquantur, verius autem macerentur, quam coquantur, ita tamen vt ſenſim adſcititius ille aquæ, & lactis humor euaneſcat.*

MESVE.

Oleũ de alhaſca. OLEVM de Thymo, renum, veſicæ, ilium dolori confert, vrinæ difficultatem leuat iniectum in ſedem, vel meatum vrinarium. Thymi vnc. iiij. zingiberis vnc. j. & s. aqua dulcis ſuffi-
ciens, ſucci extremitatum thymi vnc. iiij. ſeſamini vnc. iiij. coquatur in vaſe vitreato ad aquæ & ſucci conſumptionem. Vel ſucci thymi, olei ſeſamini, lactis vaccini recentis ana lib. ij. penidiarum albarum vnc. v. zingiberis albi vnc. i. & s. coquantur vſque ad ſucci, & lactis conſumptionem. Hoc eadem poteſt quæ prius, & præterea roborat dictas partes ac iuncturas, earumque dolorem lenit, colorem bonum reddit, venerem excitat.

Verſio antiqua ſic habet. Oleum de Alhaſech, & eſt oleum ſericinum, confert dolori renum, veſicæ, iliorum, & difficultati vrinæ, & proprie iniectum per foramen virgæ, aut facto ex eo clyſteri. & fit ita. Accipe alhaſech, vnc. iiij. zingiberis vnc. j. & s. funde ſuper ea in vaſe vitreato ſucci extremitatum alhaſech. vnc. iiij. olei ſeſamini vnc. xiiij. aquæ dulcis q. ſ. & decoque vſque ad aquæ conſumptionem. Modus alius quod bibitur, & inungitur ſuper loca dolentia: & fit ex eo clyſtere. Confert dolori iuncturarum, & confortat eas, & confert debilitati renum, & veſicæ, & dorſi, & dolori iliorum, & colorem efficit bonum, & auget deſiderium coeundi. Cuius doſis eſt vnc. i. cum rob, aut cum vino, aut cum aqua mellis. Accipe olei ſeſamini, & ſucci alhaſech, & lactis vaccini recentis ana lib. ij. albarum penidiarum vnc. v. zingiberis albi drach. xij. Et decoquatur vſque ad ſucci & lactis conſumptionem, & adminiſtretur.

CHRI. ISTVD oleum non eſt in vſu. ſecundum autem intentionem Meſ. oleum de alhaſech eſt oleum ſericinum. Serap. in proprio antidotario habet duas deſcr. olei alhaſech, quarum prima eſt ſimilis huic, in fine cuius ait, coquatur donec conſumetur aqua, & remaneat oleum ſericinum, & ſic intentio Meſ. ſimilis eſt intentioni Serap. Auic. v. can. habet tres deſcriptio. Aliqui textus Meſ. habent oleum alhaſech, alij haſce, vt habet Auic. ſi hæc tria idem ſunt, eſt thymus, ſi autem non, eſt hyſſopus vſualis: nam haſce id eſt hyſſopus vſualis, & alhaſch ideſt thymus.

MAN. AVICENNA vocant oleum de haſce, quod eſt thymus, triplici; modo componit, non magnopere ab his qui à Meſ. ſcribuntur diuerſo.

SYLVII. ID oleum cur Meſ. hic & Serap. in Antidotar. ſericinum vocet, non video. Poteſt earumdem prope virium fieri eodem modo ex

do ex hyssopo, quod quidam hoc loco per alhasech a Mes. intelligi voluit.

COST. THYMI. *In priori descriptione cum tam larga thymi atque eius succi copia apud Syluium parcius iusto est pondus olei, quod ad vncias quaternas præscribitur. reponendæ ergo sunt ex vulgata versione vnciæ quatuordecim. In posteriori etiam est, quod in Syluio desideres. id enim oleum dicens venerem excitare, vtendi modum prætermittit, nempe an inungenda aliqua sit corporis pars, an idem oleum sit assumendum. Addendum igitur ex veteri versione, id facere epotum ad vnciam vnam cum sapa aut vino aut aqua. ita vt sit & assumendum & obscœnis etiam partibus illinendum. Quo loco habenda quoq; erit ratio, vt quum assumendum est tum recens sit confectum, tum ex recenti ac recenter expresso sesamo paratum, quod vetustate rancidum non euaserit.*

MESVE.

Oleū de cucumere asinino.

OLEVM Sicyonion idest de cucumere agrestis, epilepsiam, hemicraniam, & alios cerebri affectus frigidos narib. immissum leuat, & strumas, & surditatem, pannum, & cicatrices nigras delet. Oleum sesaminum in succi cucumeris agrestis maturi quantitate æquali coquitur ad succi consumptionem. Vel succi radicum ipsius, & aliarum eiusdem radicum tritarum ana lib.s.cū olei sesamini lib.i. coquitur ad succi consumptionē.

MAN. SICYONIVM vocat Pau. quod aliud tamen est ab Sicyonio à Dioscor. inter alba olea descripto. Hoc vero duplici modo construere docet ipse Paul. Simpliciter quidem hoc pacto: radicis syluestris cucumeris vnc. ij. olei sextarium vnum. coque in vase duplici. Compositum hoc pacto, Radicis cucumeris syluestris abrasæ lib i. olei sextarios x. serpylli, meliloti ana vnc. vi. dadonpiceæ pinguium, althææ ana vnc.s. scolopendrij vnc. vj. fœnugræci sextar. ij. fœnugræcum infunditur in aqua per diem i. postea extrahitur, & cum his quæ dicta sunt, & oleo, duobus vini sextarijs additis, infunditur. Et vbi omnia cocta sint, additur medullæ ceruinæ cum pauco oleo solutæ vnc. iiij. & rursus oleum extractum reponitur. Quidā exponunt soli postquam coctum fuerit dies xl. Sicyonium aliud efficacius. Succi elaterij sextar. iij. aristol. longæ, & rotundę, styracis, helenij, hyssopi, ireos, colocynthidos, pulegij, origani, cyperi, dendrolibani, centaurij, foliorum lauri ana vnc. ij. olei sextarios v. miscens coque donec parum succi relinquatur.

SYLVII. PAVLVS radicum eius vnc. ij. coquit in vase duplici cum olei sextario j. Alterum idem compositum efficit vnguento proximum. Hoc sæpe vtitur Gal. in lib. comp. medicamen. præcipue secundum genera, sed etiam secundum locos, & aliquando in methodo. Ejus vero compositionem ab eo promissam nusquam legi, ἀπὸ τῆ σικύᾳ ἀγρίᾳ, a cucumere agresti est vtique dictum σικυόνιον. Dioscor. vero σικυώνιον ἀπὸ τῆς σικυωνίας, quæ regio est Peloponesi, in qua laudatissimum fiebat, Aliter omnino componitur, & sine radicibus cucumeris agrestis, à qua illud calfacit, tenuat, digerit: hoc vero aut temperatum est, aut sub frigidum: quanquam id quadantenus calfacere, & febri ac neruorum vitijs prodesse, feminisque faciei nitorem conciliare scribit Dioscor. Elaterium vero ex fructu per maturitatem flauescente sine expressione extrahitur, siccatur vt scammonium. Post sex menses vtendum.

COST. CVCVMERIS asinini. *Siue succo fructuum, siue ex radice hoc oleum paraueris, disces ex Mesue lib. simpl. conferre ad hydropem, & ischiadem: ad-*

E *de etiam, inuncto vmbilico ad lumbricos. experiere autem eodem ventrem solui vmbilico inuncto. Sed & semina si quis exprimat, oleum habebit ad eadem præstanda, vt audio, opportunum.*

MESVE.

Oleū de pomis citrangiuli.

OLEVM de pomis Citreis vel Arācijs ad iuncturarum dolorem. Poma hæc duodecim matura integra in olei sesamini lib. ij. aquæ fontanæ, & marinæ ana q.s. coque in vase vitreato ad aquæ consumptionem. Iterum in aquæ dulcis lib. j. & s. cum penidiarum alb. vnc. viij. coque ad aquę consumptionem. Datur ab vnc. j. ad vnc. iij. cum potu, cibo, obsonijs.

Versio Aqua sit hic.

Oleum de pomis Citranguli, confert doloribus iuncturarum, & allelengi. Accipe poma citrangulorum xij. & sint proprie antiqua, & pone ea integra in vase figuli vitreato, & funde super ea olei de oliuis, aut olei sesamini. vn. xxvj. aut plus secundum magnitudinem, & paruitatem citrangulorum, & aquæ maris. coquantur ad consumptionem aquæ. Deinde funde super ipsum aquæ dulcis clarę lib. i. & s. & proijce super ea penidiarum albarum vnc. viij. decoque vsque ad aquæ consumptionem, & administretur in potibus, & cibis, & pulmentis de farina. Dosis eius est ab vnc. i. vsque ad iij.

CHRI. ISTVD oleum non est in vsu. superius positum fuit oleum de granis citri, & citranguli, & hoc est de pomis citrangulis. & de hoc pomo testatur Symon Ianuen. quod nunquam inuenit aliquem de eo mentionem feciſſe, sed secundum modernorum opinionem est pomum dictum Arantium.

MAN. CITRIA vocant. Est autem fructus mali Medicæ vel Assyriæ. Et sint proprie antiqua.) Credo illum intelligere dudum ab arbore amota, vel bene matura. Nam semper in arbore inuenies flores, fructus & paruos & maiores, atque inter hos quosdam virides, quosdam semiaureos, quosdam penitus aureos, qui antiquiores dicuntur.

COST. CITRANGVLI. *Citrangulum quærens, non citrum, sed aurantium malum, vt puto, intelligit. Maturos fructus quærit, ne valido acore articulis officiant. quare præstabit fortasse eosdem ad hunc vsum dulces quoque vsurpare. Coquit autem in oleo non absolute sesamino, vt Syluius, sed aut illo, aut oleagino. Porro hoc oleum, vt quod paulo antea ex thymo proposuit atq; vt amygdalinum, potui exhibet ad articulorum dolores. imo cibis & obsonijs commiscet. quod vero ijsdem partibus foris quoque inducendum sit, vt affectus vndique oppugnetur, ipso etiam tacente admonemur.*

MESVE.

Oleū de pomis citrangiuli.

OLEVM Croci neruos & vterum roborat, amborumque dolorem sedat, durities dissipat, coloris gratiā efficit. Croci vnc. i. myrrhæ puræ † vnc. 5. † diebus v. aceto

† drach. iiij. † Vulg. add. calam. aromat. 3. viij.

macerēn-

† drach. ix. macerentur. die sexto toto cardamomi † drach. viij. simul macera, septimo cum oleo lib.j. & s. coquatur igni lento ad aceti consumptionem, loco aceti sunt qui vinum supponant.

MAN. DIOSCORIDES accipit oleum præadstrictum cum calamo, myrrha & cardamomo, deinde apponit crocum. Et vide ab eo, qui alia arte vtitur quam hic. Somnum facit secundum Dioscor. etiam in phreniticis, si odoretur, aut infricetur naribus, suppurat, purgat vlcera. Dolori matricis. Dioscorides clausioni, malignis vlceribus cum cera, croco, medulla, & duplo oleo. A Paulo aliud describitur longe hoc sicuti præstantius, ita & preciosius.

SYLVII. DIOSCORIDES aliter præparat ad somnum conciliandum, etiam phreneticis, si odoretur, aut naribus infricetur, & ad clausionem vteri. suppurat, vlcera purgat, etiam maligna. Paulo est aliud, vt pretiosius, ita præstantius.

COST. CROCI. *Croci integra stamina hic sunt sumenda. alioqui eius in puluerem ducti vis dierũ quinque infusione plus iusto exoleſceret. reliqua contusa sumentur, vt dẽsiorem eorum substantiam aceti uis vsque quaque penetret. cardamomum postremo addit loco, vt quod laxiori & minus lento corpore (est enim friabile) celerius quam reliqua maceretur. Acetum, album semper sumendum, si secus non admonuerit author compositionis. hic tamen astrictionis gratia si nigro vtaris, nõ errabis. Aduersissimum neruosis est partibus acetum. hic tamen penetrationis gratia recte vsurpatur. tentat profecto neruos celerrime omnium, atque adeo eorum quæ præsidio esse illis possunt vim promptissime in ipsos defert. Tu si aceti iniurias verearis, vinum vt author admonet, sumes, aut quæ maioris futura est vsus, aquã ex vino extractam destillatione.*

MESVE.

LEVM ex piperibus iuuat morbos neruorum frigidos, vt paralysim, spasmum cynicũ, tremorẽ, epilepsiam, ad hæc ischiadem, & cæteras arthritidis differentias, & vteri, coli, renum, vesicæ affectus frigidos, quia calfacit, tenuat, terget, ob id obstructiones aperit, calculum frangit. † al. un. iij. al. drac. iij. Trium piperum ana † vn. iiij. cepularum, beller. embli. Ind. ana drachm. v. rad. apij, fœniculi, ana drachm. iij. & semiss. sagapeni, opopanacis, hyoscyami albi ana drachm. ij. & semiss. turbith bo- † al. drac. ij. ni albi † drachm. xij. zingib. drachm. iij. surculorum hyssopi recentium. foliorum rutæ virentium, ana manip: j. parum trita coquantur ad tertiam partem in aquæ lib. xxiiij. coletur cum olei cicini heminis duabus, percoquatur ad aquæ cõ- † al. casiæ. sumptionem. Addunt alij ireos drachm. vj. thapsiæ drach. ij. anisi, cardamomi. ana drachm. j. & s. calami aromatici drachm. ij. & s. spicæ nardi drach. i. expressionis hyssopi, vel thymi sextarios tres. Poni potest loco cicini oleum irinum. vel leucoi lutei, vel amygd. amararũ, vel omnium simul quatuor ana heminas.

CHRI. OLEVM de pipetibus esset conueniens omnibus dispositionibus frigidis, sicut est paralysis tremor, spasmus, & mollificatio. conferet etiam ad epilepsiam, ad ischiaticam & ad dolorem iuncturarum & dorsi, & matricis, & maxime conueniret in vera colica facta ab humore phlegmatico ventoso. & pluribus alijs dispositionibus positis in litera conueniret, sed non est in vsu.

IVSQVIAMI albi.) Suspicor hic esse mendum. Quid enim operatur hoc loco hyoscyamus, præsertim in exigua portione? Hasach. humidi.) i. thymi, vt credo. Sextaria.) Græce ξέστα. Administretur vbi oportet.) Credo authoris intentionem fuisse, vt etiam biberetur, sicut & nonnulla, de quibus sermo habitus est. Auicena describit hoc sub nomine olei Alchechengi. MAN.

HOC describitur Auicen. nomine olei alchechengi. hyoscyamus præsertim tam paucus, hic otiosus videtur, vt mendi suspitio, sit vehemens. Validum fuerit hoc ol. etiam potu. Mediolani vsurpatur. SYLV.

DE piperis. *Proponitur hoc etiã ad calculos. quare ad bibendum quoque (quod ait Manard.) proponitur. At qui eo in hunc modum vti voluerit, pro thapsia, cuius vncias binas quærit casiam, ideſt cinnamomum, ut reponat, hortor. hyoscyamum etiam caueat. et pro cicino oleo amygdalarũ amararum oleũ recipiat.* COST.

MESVE.

LEVM ex Euphorbio iuuat maxime frigidos cerebri & neruorum affectus, cephalalgiam, hemicraniam, lethargum, narib. immissum, articulorum quoque & hepatis, & splenis dolores illitum iuuat. Euphorbij vnc. s. in olei leucoij lutei, & vini odori ana vnc. v. coquitur ad vnc. v. coquitur ad vini cõsumptionem. Vel staphidos agrię, † struthij, ana † vnc. s. pyrethri drachm. vj. † condisi. † drach. iiij. † drach. xij. succi calaminthes montanæ † vn. j. & s. costi, dra chm. x. castorei drach. v. trita, triduoque macerata, in vini odori li. iij. & s. coquatur ad dimid. deinde frica multum, diuq; manibus, & cola, cum olei leucoij lutei, aut sesamini lib. j. & s. percoque ad vini reliqui consumptionem, tunc insperge euphorbij recentis, & albi tenuissime triti drac. iiij. & miscendo coque.

OLEVM de Euphorbio est fortissimæ calefactionis & desiccationis, & est in vsu, & est medicina singularis conueniens omnibus dispositionibus, quibus conuenit oleum de piperibus immediate dictum. ab ipsis tamen præcauendum est in principio harum dispositionum, nisi in excessiue frigidis. Et quum Mesue doceat istud oleum facere duobus, modis aliqui doctores magis laudãt secundum, quam primum. Auicen. in v. canon. habet vnam aliam descript. quæ videtur esse eadem cum secunda descriptione. CHRI.

GALENVS ex solo euphobrio, & oleo parat, euphorbium, vel augens, vel minuens, iuxta maiorem minoremue indigentiam. vide libro 2. de compositione medicamentorum secundum loca. Condisi.) Condes, vel radicula, nũc paucis nota, quæ & struthion. Auicenna accipit costum, castoreum, calamentum, pyrethrum. MAN.

SYLVII. IDEM potest quod ol. de piperibus, sed calidius, & siccantius; fugiendum vtrumque in principio dictorum affectuum, nisi vehementer frigidi sint. Secundum efficacius etiam Auicen. describitur v. cano. ex oleo, & solo euphorbio parciore: largiore parat Gale. lib. 2. c. ph. p. pro vario scopo. Olei lib. i. immitte euphorbij validi, hoc est recentis, & albi, semunciam, vel (si vetus est euphorbium, vt bimum, trimum, & iam pallidum, aut flauum) drach. vj. si sensus in auribus, vel parte alia est acer, minus semuncia, vt drac. ij. si obtusus, validi euphorbij, vnc. s. vel drach. v. præsertim si affectus est contumax, vt alopecia. Idem pollent piper, cæpa, allium, ruta oleo incocta in frigidis aurium, & aliarum partium affectibus, vt in hemicrania a causa frigida. Oleum cui libanotis i. rosmarinus incocta sit, vel radix betæ albæ, vel cucurbitę agrestis, vel cucumeris agrestis, vel bryoniæ, vel altheæ, efficaciter euaporat, vbi hæc qualitatem, & vires in oleo tenui non adstringente dimiserunt. Ol. ex menta viridi repellit, exiccat, roborat, digerit lib. 2. c. ph. p. Pisseleon seu picinum oleum Dioscor. componitur. Oleorum genus tertium facimus non modo eis plantarum prædictas partes incoquendo, sed etiam animalia medicamentosa: id quod exempla sequentia docebunt. E F

COST. DE euphorbio. *Euforbium ex oleo leucoij albi dissolutum lib. simp. ad affectus frigidos neruorũ hic propositos, vt admirandum præsidium commendat. hic vinum addit non temere, vt quod corroborandi vim habet, præsertim nigrum. Quod autem euphorbium hic recens, & album quærit, suspicionem alicui faciat quando recens, & annuum veneni atque ignis habere ait vires lib. simpli. quorsum ergo hic recens quærit? Sed & probatissimum eodem loco colore esse ait pallido. hic autem quasi minus probatum quærens album deligit. Verum paucis. euphorbium foris longe minori, quam intus periculo admouetur. in frigidissimis igitur affectibus, si efficacissimum quærit, recte quærit. id vero est recens. quo vel eo nomine hoc loco est opus, quod vetustum difficile dissoluitur eodem Mes. loco citato admonente. Constat ergo cur recens hic deligat, quod alibi damnat. Est vero etiam recens probatissimum non plane album, sed pallidum. album tamen recte dici potest respectu vetusti, quod est rufum.* G

MESVE.

OLEVM Vulpinum ad podagras, reliquasq; arthritidis species, ac dorsi, renumque dolorem est efficacissimũ. Vulpes integra tantum exenterata, in aquæ fontanę, & marinæ, ana † sextario i. olei antiqui clari sextar. ij. & s. cum salis vnc. iij. coquitur ad aquarũ consumptionem, & vulpis artuum dissolutionem. Postea aquam dulcem (cui hyssopi, & anethi, herbarũ, ana man. j. incoctus sit) affunde vasi, & cum dictarum herbarum, ana lib. j. recoque ad huius aquæ consumptionẽ. Vel vulpes in aqua fontana & salsa cum herbis dictis sine oleo percoquatur, ad carnium vulpis. & artuum dissolutionem. Aqua hæc ad fotum, vel balneum partium affectarum est efficax. H

† ki. i. alias Kist. ij.

CHRI. OLEVM Vulpinum est nobile, & vbique præparatur, & est conueniens ad omnes ægritudines frigidas neruorum, & iuncturarum, sed non est tantæ calefactionis, quantæ est oleum de Euphorbio, vel de piperibus, vel laurinum. & est mirabile in extendendo decurtatos. nec eius vsus prohibetur statim post principium ægritudinum frigidarum.

Mirabile ad extendẽdũ decurtatos.

ADDITIO.

Istud oleum est multum in vsu Ioan. Angl. in cap. de dolore iuncturarum, inquit, oleum Vulpinum est medicamen vlt. ad arthreticam, & podagram, & dolorem renum & dorsi.

VIVAM sumit Paul. & coquit in oleo. Olei antiqui kist. iij.) Videntur duæ cotylæ, vt supra. Est enim mirabile balneum.) Laudant Græci in oleo simplic. decoctionis vulpis viuæ. MAN.

ID oleum ad neruosi generis, & iuncturarum affectus omnes frigidos ob calorem mediocrem est tutissimum etiam initio, & efficacissimum. Paul. viuam vulpem oleo incoquit; & hodie nonnulli viuam vbi exenterarunt, semispirantem adhuc oleo incoquunt. Vulpes autem bene habita, qualis per vindemias vuis nutrita, & impinguata, ætatis mediæ esto. Quid enim virium à vulpecula recens nata, & strigosa expectare possis? Grandior enim quia calore est acriori, humores habet calidiores, & ob id excrementa omnia acria, & partium omnium naturam valenter digerentem, vt nec vrinam, nec vẽtrem inferiorem contemperim. Additur coquendo interdum saluia, rosmarinus, iuniperus, anethum, origanum, maiorana, & tunc vulpinum est vnguentum. SYLVII.

VVLPINVM. *Vulpem ait Paulus totam, siue viuam. siue mortuam decoctam discußorium oleum efficere. Sextus philosophus Platonicus viuã scribit, siue ex aqua, siue ex oleo coctam mire podagricos sanare. Mes. sal addit, vtilissimum certe, quando præter discussionem robur quoque neruosis & articularib. partibus quoddam conciliat. Anethi, & hyssopi loco addũt alij chamæpythin, neruis, & articulis familiarem.* COST.

MESVE.

OLEVM ex Viperis cutim expurgat, impetigines sanat. fit ex viperarũ nigrarum integrarum, lib. ij. ad carnium dissolutionem coctis igni lẽto in olei sesami sextar. j. & s. in vase terreo vitrato angusti oris exacte obturato, ne illius noxio vapore offendaris. vbi refrixerit, vitreo vase reponatur, penna partibus affectis illinatur.

ISTVD oleum de Serpentibus etiam describitur a Serap. in proprio antidot. & dicit illud conferre ad impetiginem, & debilitatem stomachi, & asaphati. CHRI.

VIPERAS intellige, & elige, vt in Theriaca, & abscinde caput & caudam, & valebit elephantiasi. MAN.

SI abscissis capite & cauda viperæ (quales theriaca postulat) oleo incoquantur, etiam elephanthiasi fuerit salubre. SYLVII.

NOTA *est ex Galeno lib. de antidot. elephantiaci historia vino, in quo integræ viperæ irrepserant, sanati. quare, etsi in conficiẽda theriaca, vt tutius res agatur, abscindere caput, & caudam veterum consilium fuerit: sicut tamen ad scorpionum conficiendum oleum non abijcitur ipsorum aculeus, ita si integram viperam ad oleum ex Mes. præscripto parandum, sumpseris, quo illinendum foris est corpus, non minoris id securitatis, atque efficaciæ fore existimo, quam si, vt consuluit Manardus, abscißa cauda, & capite confici iusseris. Manardi tamen consilium magis probo.* COST.

ME-

MESVE.

OLEVM ex Scorpionibus, lapidem renum, & vesicæ frangit, & expellit, lumbis, pubi, perinæo illitum, aut per meatū vrinarium iniectum. fit ex scorpionibus viginti, vel paulo pluribus, aut paucioribus. in olei amygd. amararum lib. ij. insolatis mense vno in vase vitreo probe obstructo. Vel aristol. rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum rad. capparis, ana vnc. i. in olei amyg. amararum sextario i. diebus xx. insolentur in vase vitreo operculato, deinde scorpiones a x. ad xv. oleo inijce, obtura. insola iterum † mēse vno. Egressus è balneo, aut inscessu calculosus illo vngatur in tribus dictis partibus & in meatum vrinarium inijciatur portio eius exigua, horis singulis, est mirabile. Quidam priore, alij posteriore ceu efficaciore vti malunt.

† Vetus per dies xx.

CHRI. OLEVM de Scorp. generaliter est ab omnibus vsitatum. dupliciter præparatur. nam quoddam est simplex, & fit solum ex oleo de amygd. amaris, & scorpionibus. Aliud est quod fit ex tali oleo, & ex scorpionibus, & quibusdam aromatibus aperitiuis, & calidis. & vtriusque modi hic ponuntur descript. Primum quod est simplex, plus attinet frigiditati ratione scorpionum. sed secundum plus attinet caliditati ratione aromatum, & vtrumque est aperitiuum, subtiliatiuum vrinæ, & lapidis fractiuum, renibus, & vesicæ inunctum ab extra, iuxta renes, & iuxta collum vesicæ & pectinis: oleum tamen de scorpionibus compositum est efficacius simplici oleo: similiter per syringam aliquid eorum impositum per virgam prouocat vrinam, & subtiliat ac frangit lapidem in vesica: & prædictas operationes efficiunt ex ipsorum complexione, sed non tantum ex hoc, immo etiam a proprietate specifica, & forma.

MAN. MODVS operationis eius alius.) Paratur nunc cum oleo antiquo, additis multis simplicibus medicamentis ad venena laudatis: estque mirabile in pestilentia, & venenis omnibus. Scio ego hominem, qui hoc solo munitus, sæuissimam quantumuis pestilentiam nihil facere, nec solum seipsum, sed & famulos secum ad viscendos pestilentia affectos accedentes, incolumes seruat. Scio & ex sola inunctione aliquos liberatos, qui sæuissima biberant venena.

SYLVII. PARATVR etiam nunc oleo antiquo additis simplicibus medicamentis contra venena laudatis, fitque oleum mirandarum virium contra venena omnia, & pestilentiam. Scio hominem hoc solo munitum quartumuis sæuam pestilentiam nihil facere, sed eum & seruos suuos vna secum visentes pestilentia affectos, incolumes seruari. & sola vnctione quosdam à sæuissimis venenis potis liberatos. Prius ob scorpiones frigidum est: posterius ob aromata calidum & efficacius, non ob horum calorem & essentiæ tenuitatem (quibus aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiæ scorpionum proprietate, & vt loquuntur, forma specifica, qua vtrumque calculum renum & vesicæ frangit illitum tantū lumbis, si in renibus est. si vero in vesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam nunc pauca in meatum vrinarium.

COST. EX scorpionibus. *magno artificio conficiendi formulam habes a Matthiolo in Dioscoride. Id quum ad venena satis superque ille commendet, audaciam A ignaris medicis peperit, vt in omnibus etiam deploratis, & æstu laborantibus, & in ætate omni, vel infantium vsurpent cum magna artis calumnia, & pernitie multorum.*

MESVE.

OLEVM ex Ranis refrigerat, ob id podagram, & alias arthritidis species calidas mitigat, & incendium febrium ardentium fronti, & tempori b. illitum, quandoq; etiā somnum conciliat. Capitum ranarum antiquarum selibra in vase vitreo bene obturato, cum sextario dimid. olei sesamini coquitur ad capitum dissolutionem, vti oleum ex viperis. † aquaticarum.

B OLEVM de ranis non reperitur præparatum. vsus tamen eius esset magistralis ad somnum prouocandum, & prohibendum fumos calidos ad caput ascendentes. Ioan. Anglicus in c. de dolore iuncturarum habet descrip. huius olei. CHRI.

HOC vidi quosdam vtentes in podagra, sed in ea nullum magis præsentaneum vidi auxilium, & absque periculo, quam vt eam homo æquo animo ferat, expectans Hippo. terminum. MAN.

HOC oleum etiam hodie parant, ob id tantum quod sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem a Ioan. Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neque enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus coquendo coctione tam longa, & in oleo sesamino alteratis. Rectius, meo iudicio, ranæ virides in syluis crebræ, vnguibus reptantes in altissimas quasque arbores, & sub noctem brexantes (vox enim earum vnica est bres) oleo violato, vel omphacino, ad hos vsus incoquerentur. Quas manibus viuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, croissets, vulgo dictas, quarum meminisse videtur Gal. lib. 10. simp. SYLV.

C EX ranis. *Alij non caput tantum, sed totum ranarum corpus, ad hoc oleum vsurpant: alij abiectis visceribus, quod reliquum est sumunt eodem fere omnes vsu: antiquas autem quum hoc loco iubet sumi, aquaticas legendum existimo, vt eas esse euitandas admoneat, quæ aquaticæ vitæ conditionem in terrestrem commutarunt, bufones, inquam venenatæ prorsus, & lethalis naturæ. longe autem antiquioris vitæ, quam ranę, quarum corpora resolui in lutum aduentante hyeme insignes censent historici. alioqui autem harū vulgarium, & esculentarum ranarum iuniores potius, quā vetustas ad propositum conficiendum oleum maioris fore vsus ex quo refrigerium quæritur, existimo. sunt enim humidiores ac frigidiores mea sententia, quarum corpus in aqua genitarum achis solisque calorem vix sensit.* COST.

MESVE.

OLEA per resolutionem varijs fiunt modis, virium sane mirificarum. De quibus scribunt fusius, qui rerum occulta manifestant, & detegunt. Sapientes tibi omnino legendi, & imitandi, si famę illorum maxime es cupidus. Mihi vero Dei spiritus largitate, & gratia, nunc pauca quædam, sed mirabilia illorum oleorum effecta percensere sufficiat.

MAN. FIVNT autem. olea. Tertius est tractatus, qui a recentioribus maiori ex parte natus est. Qui quæ sunt occulta.) Hoc est chymistæ. hi enim composita in quædam veluti elementa segregant, quorum id quod igni reponet, maximę est potentiæ.

SYLVII. OLEORVM genus quartum à sapientibus multis descriptum, hodie chymistica arte magis perficitur, vim quandã in concreto & posito occultam manifestante. Hæc namque ignis vehementia ex liquoribus, gummi, melle, saccharo, cera, oleaginam quandam substantiam separat, & in capitellum attollit: nec minus ex plantis pinguibus, ligno guaiaci, iuniperi, pini larice, cedro, & id genus alij: præterea ex plantarum, atque adeo animalium partibus omnibus ipsum velut gluten terræ substantiæ, humorem insitum, pinguem, imputribilem maxime, vt ignis secretum nunc sursum attollit in capitella, vel vt titulos, vel deorsum in subiectum aliquem catinum præcipitat: rem omnibus alijs remedijs plane diuiniorem, si Vstadio in cœlo philosophorum, & Gebero, & veritati credimus: quamquam hodie sunt idiotę quidam, magnorum tamen Medicorum nomine se venditantes, qui idipsum ceu nugatorium calumnientur, vt alia prope omnia pulcherrima ignorata, solas (vt vocant) receptas scribere, nulla tamen ratione scientibus. Adde quod metalla quædam chymistis in calcem versa in oleum funduntur. Sunt qui terrea quoq; corpora vt lateres ignitos oleo incoquunt, vt virgs oleo ipsi præstantissimas acquirant. Ad Mes. redeamus.

MESVE.

OLEVM de ouis experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cutis vitia persanare, capillos regignere, vlcera maligna, & fistulosa curare. Vitelli ouorum elixãdo duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in sartagine terrea plumbata frigantur igni, mediocri) mouendo cochleari ligneo, aut ferreo, donec rubescant, & oleum ab his resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Vel ijdem vitelli elixando indurati mola franganturr, deinde in offas tundantur, & torculari exprimãtur, quale in oleo amygdalino explicuimus: & oleum destillabit.† Vel ipsi vitelli corpulento vasi imponantur, oleumque in capitellum ignis violentia tollatur, qualiter oleum philosophorum post dicendum.

† Tertius modus est, vt destilet in cazola, & alẽbico.

CHRI. OLEVM de ouis non est in vsu, confert tamen omnibus dispositionibus cutis etiam remouendo lentigines. Serap. in proprio antidot. dicit istud oleum facere crescere pilos. Similiter Ras. in proprio antid. dicit istud oleum valde conferre passionibus, & doloribus ani, & dolori aurium, & dentium.

MAN. MIRVM in modum aufert cutis fœditates, & cicatrices præcipue, quæ post vstionem remanserunt, sed difficile est ita parare, vt nõ vehementer fœteat, minus tamen male olet illud, quod per destillationem, vel sublimationem fit.

SYLVII. CVTIS fœditatem mire aufert, ac cicatrices, præcipue in ambustis relictas: fere autem grauiter olet; minus tamen postremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapion in Antid. aurium, dentium, sedis doloribus, & alijs plerisque sedis affectibus, Rasis in Antidot.

Oleum Ouorum Nicolai.

Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea donec probe assentur caldissi. linteo forti, oleo amyg. dul. madefacto exprime potest etiã alembico destillari, vt ol. philosoph. Mes. Satius est vitellos crudos frigere, cochleari assidue mouere, donec assati, & cochleari pressi, vase inclinato reddant oleum, quod phyala conditum etiam diu integrum seruatur: ex viginti vitellis extrahes horis duabus vnc. iiij. aut circiter.

OVORVM. *De oleo per expressionem, & impressionem hactenus. Aggreditur nunc de ijs, quæ per resolutionem, quo modo ex vitellis ouorum confici etiam solet. Qua tamen occasione vitelli oui meminit, duos quoque proponit eiusdem parandi modos per expressionem. Anodynæ facultatis hoc oleum est, si vllum. quo nomine tumorum malorumue vlcerum dolori conferre solet illitum. curare tamen vlcera, vt addit Syluius, nondum obseruaui.* COST.

MESVE.

OLEVM ex frumento, impetigines, & cutis asperitates curat. Frumẽtum inter duas laminas ferreas mediocriter ignitas si prematur, hoc oleũ remittit. Vel triticum excorticatum vase sublimationis destilletur qualiter oleum philosophorum.

Oleum de frumento, impetigines, & cutis asperitates curat. Modus operationis est. Pone frumentum super laminam ferream, & super ipsum aliam laminam ferream ignitam non multum, & comprime, & manabit oleum. Secundus modus. ponatur oleum excorticatũ in vase sublimationis, fiat sicut dicemus. Vot. sic habet.

OLEVM de frumento non est in vsu, esset tamen lenitiuum, & humectatiuum omnium asperitatum cutis, quæ fiunt a siccitate. CHRI.

ET hoc valde in cutis infectionibus conducit. Feci ego quandoque parari per descensorium, vt chymistarum voce vtar. MAN.

CVTIS asperitates a siccitate natas lenit, & humectat, & cæteras cutis infectiones emendat. Ras. etiam in Antidot. describitur. SYLVII.

FRVMENTI. *Frumenti absoluto nomine triticũ intelligitur, licet frumentaceũ genus, & hordeum, & zeam, & alias eiuscemodi comprehendat fruges. ex quibus omnibus in eundem vsum parari oleum posse existimo. Huius ex his conficiendi quum duplicem modum afferat, prior est per expressionem, posterior per resolutionem, innuit & per ascensum, dicens fieri per vas sublimationis. potest tamen etiam per descensum fieri.* COST.

MESVE.

OLEVM sinapinum salubre affectibus frigidis, lethargo, obliuioni, dolori, quem frigida intemperies parit. Fit vt oleum de frumento.

ISTVD oleum est in vsu secundum intentionem Mes. eius operatio est sicut operatio olei de frumẽto: fit tamen communiter sicut oleum de amygdalis. Sinapis autem duæ sunt species, alba, & nigra. Nigra autem est illa, quæ cõmuniter intelligitur, quando simpliciter ponitur. CHRI.

HOC nunquam vsus sum. Est autem (vt puto) adeo efficax, vt ad extima trahens, materiam, id est, ruborem, cuti inducat. MAN.

IN

SYLV. IN vſu eſt id oleum, ſed factum, vt oleum amyg. phœnigmum, id eſt, rubrificationem, vt ipſum ſinapi tritum in cute excitare poteſt.

COST. SINAPI. *Fit hoc etiam per ſimplicem expreſsionem temperatius. per ignitas autem laminas ſi expreſſeris acerrimum fore exiſtimo, & vere ignis inſtar bullas in cute excitaturum. tertia ratio per deſtillationem, ſiue per deſcenſum mediarum quodammodo vitium oleum reddet.*

MESVE.

LEVM iuniperi emendat cutis infectiones, ſerpiginem, cancrũ, vlcera maligna, qualia, quæ in tibijs, & cruribus quorundam: malum mortuum recentiores vocant. Sarmentis iuniperi tenuibus vas vitratum oris anguſti reple, laminam ferri tenuem foraminibus multis in cribri triticei modum pertuſam, ori toti applica, luta eandem cum ore tum dicti vaſis, tum alterius minoris etiam vitrati oleum excepturi, quod terræ vbi infuderis, luculento maius alterum iuniperi fruſtula capiens, circunda horis duabus, ſicque oleum in vas minus deſtillabit.

Antiqua verſio ſic habet.

Oleum de iunipero confert infectionibus cutis, & malo mortuo tibiarum, & ſerpigini, & cãcro, & vulneribus malis. Accipe ex lignis iuniperi quantitatem ſufficientem, & ſcinde in fruſta: & imple ex eis dolium magnum vitreatum interius, cuius orificium ſit arctum, & fac foueam in terra, & præpara parietes eius, cum terra figuli. Deinde pone ollam vitreatam ex directo in fundo foueæ habentem orificium amplum; & cooperiatur lamina ferrea ſubtili perforata foraminibus multis, ſicut cribratorium tritici. ita quod lamina vndique ollæ orificium cooperiat. Deinde ſuper laminam præparetur orificium dolii ex inuerſo, & præparetur cum terra figuli, vt nihil ex vtriſque orificij reſpiret. Poſt illud accende ignem ſuper totum corpus dolij; & dimitte ardere ſic per horas duas, manabit enim ex arte hac oleum, quod reconde: & adminiſtra vbi oportet.

MAN. HIC deſtillãdi modus eſt eliciendi a rebus ſuccum, quem chymici per deſcenſorium vocant, per quem olea ex lignis, vel lignoſis rebus extrahuntur. Vidi ego quandoque extrahi ex pineis ad erugandas mulierum cutes. Vſus etiam ſum eo quod è ligno Indico Guaiaco vocato, vel quod melius ſucceſſit, ex ſancto per eundem modum manauit, in Gallicis, vel vlceribus, vel doloribus. in quem vſum & hoc ſcilicet ex iunipero factum, non parum conducit. Malo mortuo.) Ita vocant recentiores mala quædam vlcera, in cruribus præcipue contingentia.

SYLVII. HAC arte oleum ex pineis nucleis ad erugandam mulierum cutem, ex ligno Guaiaci, & potentius ex ligno ſancto ad morbi Hiſpanici dolores ac vlcera) quibus & oleum iuniperi, & geniſtæ, & fraxini, & ſimilium prodeſt) & lignis alijs, præſertim pinguibus ac ſucculentis, fructibus, baccis, ſeminibus. Vas autem maius eſſe poſſit metallicum, aut ſi vitreum eſt, vel ſiliceum, probe totum luto ſapientum muniatur, figulinum autem, quia rarum eſt, oleo foras exhalanti viam dare: ob id vitratum ſit intus: Infernum autem vas receptorium vitreum eſſe poteſt ambitu non lutatum, modo ſit paulo craſſius. Poteſt & metallicum: poteſt denique terreum eſſe, modo ſit vitratum: alioqui oleum id tenuiſſimum hac illac per vaſis poros diffluereet. Multo minus fouea intra terram parietes terra figulari paratos habente (quod Meſue imperabat) recipi tuto id oleum poſſit. Adde quod neque ninus vas terræ infundere eſt neceſſe, ſi velut area aliqua poſſis carbones & ligna ſuſtinere, quibus vas maius eſt circundandum.

IVNIPERI. *Olei per deſcenſum extrahendi multiplicem in ſuperioribus modum explicauimus. ad quos hic quoque a Meſue propoſitus refertur.* COST.

MESVE.

OLEVM fraxininum ſplenicos iuuat, præter id poteſt, quę oleum iuniperi, & eodem fit modo.

NON ſolum inunctum, ſed etiam ebibitum, confert lienicis. MAN.

ID oleum hypochondrio ſiniſtro illitum, & potũ, ſplenis obſtructiones potenter liberat, duritiemque emollit, ac digerit. SYLVII.

FRAXININVM. *Fraxinus frigido, & ſicco temperamento, & adſtringente vi, qua lienterias curat Paulo authore, ineptus eſt, vt lienem ex craſſo humore duriorem emolliat. ad lienem tamen extenuandum mire probatur eius cortex. In libro enim Galeni ſpurio, qui eſt de dynamidijs, uino, & eius cortice decocto lienem prorſus extenuari ſcribitur. In eũ ergo vſum qui parare oleum velit. corticem acciperet. An vero oleum per deſcenſum ex fraxino paratum tuto ſumi poſſit, vt Manardus ait, non ſat ſcio. ingratiſsimum certe ſapore, odoreque moleſtiſsimum eſſe, & eiuſcemodi olea exurente. quam ſibi compararunt facultate, parce vſurpanda certo ſcio. Ad extenuandum lienem ſale fraxinis ego libentius vtar, cuius conficiendi rationem attulimus, quum de olei conficiendi ratione paulo antea diſſereremus.* COST.

MESVE.

OLEVM ex gagate ſacratum, dæmoniacis, epilepticis, paralyticis, ſpaſmicis, tetanicis, arthriticis, ab vtero ſuffocatis ſaluberrimum: conceptumque adiuuat. Fit ex gagatis lapidibus, quomodo oleum iuniperi, vel ſublimatione mox dicenda.

OLEVM de gagatis. gagates eſt lapis coloris nigri, leuis, ſtans ſuper aquas, & reperitur in India. non eſt in vſu. CHRI.

LAPIS hic à Dioſcor. Gangites dicitur, quo ſicuti, & multis alijs rebus caremus. Quod vero de dæmoniacis dicitur, ſuperſtitioſum eſt, & a Chriſtiano alienum. MAN.

GAGATES lapis ater odore bituminis dum vritur, tumores in genu diuturnos diſſipat, & ſinus ſiccando contrahit: cruenta vero vlcera præcipue glutinat. Hic multus nobis eſt in corallis, maxime precarijs: & ita magnus ſæpe, vt ſalina mihi duo ſint iuſtæ magnitudinis ex ſolido gagate. Cum autem eo ſit multo vilius bitumen, & viribus, aut ijſdem, aut validiori- SYLVII.

bus (vt ex gagatis Galeni bituminis commercio cum odorem, & fortasse reliqua. Sortitis colligere licet) tentari posset ex ipso oleum, quod largius fluet, præsertim si recens est bitumen, cum ipsum si terræ ipsius velut adeps, & olei vice vratur accolis lacus Asphaltitæ, locorum aliorum bituminosorum. An vero epilepsiam iuuare possit oleum istud, iure ambigi potest. Cum enim nō ita tenuet ac digerat, sed vtrumq; mediocriter præstet, quid spei ab hoc esse possit, nisi siccando, aut sua tota substantia iuuare dicatur? Nam odore illo bituminis tetro epilepsiam magis prodat, vt myrrhæ, galbani, cornuum, vngularum, pellium capræ, & hirci suffitus. quod vero de dæmoniacis scribit Mesues, superstitiosum est: a Christianoque homine alienum.

COST. GAGATES. *Gagatē Belgis audio passim esse instar lignorum ad ignem, licet flammam non emittat. Dioscorides eius meminit sub Gagatis non etiā gangitis, vt ait Manardus nuncupatione, & bituminis speciem esse ait probatam ad multa. An vero dæmones naturali vllo præsidio fugari possint, licet Iosepho mentio sit Baaras herbæ extrahentis dæmonas, & recentioribus Holithæ, Christiano tamē homini superstitiosum est, vt recte monet Manardus. De hac vero re a nobis in libello de vniuersali stirpium natura, quem superiori anno edidimus. disputabatur.*

MESVE.

OLEVM Philosophorum (quod etiam oleum sapientiæ, & perfecti magisterij, & benedictum, & diuinum, & sanctum quidam vocarunt) veterum omnium consensu effectibus secretis non paucis est efficacissimum. Nam calfacit, siccat essentiæ tenuitate, in altum penetrat, digerit. Proinde materiam omnem excrementosam consumit. Ob id epilepsiæ, paralysi, vertigini, oblitioni, & lienis, renum, vesicæ, vteri, neruorum, articulorum omnium, & reliquarum partium neruosarum doloribus frigidis maiorem in modum confert.

Oleum philosophorū,	Naturale,	Minerale. Marinum ex insulis, & scopulis fluens, naphtha dictum.	Subalbum., optimum. Subrubrum medium. Subnigrum & crassum, pessimum.
	Artficiale		

Arte vero sic fit. lateres ex terra rubente multum antiquatos in frusta comminutos carbonibus non fumantibus accende, donec igniti rubeant: tunc concha oleo † rorismarini, vel antiquo claro plena extingue, & quoad eius fieri potest, oleo imbue: sicca per se in casulis, post minutissime tere, & vasi per sublimationem destillandum trade, luto chymistarum capitello committe, carbonibus in fornace accensis coque, donec oleum destillet in phyalam vitream naso imo capitelli agglutinatam, quam exacte obstructam reconde, & serua. quanto enim antiquius, tanto valentius.

† de alkihil.

CHRI. OLEVM philosophorum est magnæ efficaciæ & virtutis, & denominatur a philosophis oleum de lateribus, & solum a quibusdam habetur in vsu. & ibi magistraliter præparatum reperitur. & modus compositionis est, nam recipiuntur frusta parua antiquorum laterum ignita, & pluries extinguuntur in oleo oliuarum. demum prædicta frusta cum oleo ad alembicum ponuntur sic destillando, & oleo destillatur, quod est subtilissimum in complexione, & virtute ponitur cum oleo balsami, & habet consimiles operationes, & sæpe loco eius assumimus tale oleum.

ADDITIO.

Istud idem describit Rasis in proprio antidotario, & dicit ipsum valere, sicut oleum balsami, sed est subtilius, & calidius, & maioris vtilitatis in ægritudinibus frigidis. perforat enim manum cito, & expanditur lato spacio. valet lapidi, & ægritudinibus vesicæ. prouocat vrinam, valet passionibus aurium, interficit vermes in eis. valet paralysi, & torturæ oris inunctum, aut bibitum, valet ischiaticæ, & dolori iunctturarum, & dorsi. *Operationes eius.*

PHILOSOPHORVM chymistarum videlicet: de quorum numero cum & ipse esset, vt pluribus ex locis colligi potest, ideo ei placuit hanc partem cū hoc oleo finire, quod & perfecti magysterii vocauit, illorum loquendi modum sequutus. Vt vero ego scribam, quid de hisce rebus sentiam, dicam: vbi opus est vehementer calefacere, & ad intima vsque accedere, nullam naturalem rem posse his oleis, per hanc videlicet artem elicitis conferri, adeo, vt etiam vim ignis, & æquent & superent. Vidi enim his oculis guttam cuiusdam olei fortuito cadentem lectisternia omnia quæ multiplicia erant momento penetrasse, & lecti fundum, quod ex asseribus, inusisse. Quod fit a natura.) In montanis Mutinæ, ditioni Alphonsi principis nostri, qui propria virtute ea loca ab hostibus occupata recuperauit, loco Gybium vocato liquor certis temporibus manat, oleum montis Gybij vocant, qui ad longinqua loca, non sine magna recte eo vtentium vtilitate, deportatur. Est enim quoddam subalbidum.) De naphtha, ad quem proculdubio hæc referuntur, scribit Dioscorides aliam esse albam, aliam nigram. Accipe ex lateribus antiquis.) Albuchasis in libro qui Seruitor dicitur, nouos lateres accipit, quos aqua non tetigerit. Cuius opinioni ego potius adhæreo, quia oleum melius imbibent. In frusta.) Vnius vnciæ, ait Albuchasis. Pone in cazola.) Id est, vase vitreo, vel vitreato tertia parte vasis vacua remanente. Cuius ignis sunt prunæ.) primo lenior, dehinc paulatim augeatur, qui tamen attingat fundum vasis. Vsq; dum destillet oleū) Primo enim exibit aqua deinde oleum, quod per se collige.

OLEVM philosophorum, scilicet chymistarum, qui se suis scriptis vbique & quotidiano sermone philosophos appellant, & quod mireris, solos se philosophos affirmant, quod rerum maxime abditarum, & in terræ visceribus retrusarum naturam scrutentur, metallorum in terræ generandorum & augendorū ratione intelligant, facultates corporum terreorum accuratissime vestigent, ipsaq; corpora in elementa sua dissoluant, rem plane arduam, & operosam, sed si vbique certa esset omnino admirādam. Si enim quo difficilius rerum aliquarum pulcherrimarum & præstantissimarū est inuentum, eo sit præclarius, quis nō videt eos laude cumulatissima dignissimos, qui nostris sensibus abscondita ex Plutonis regno, sic eruūt in apertum maximo non tātum sumptu, sed etiam valetudinis periculo? quando hæc omnia ceu Plutonis antro effusa halitum edunt crassissimum, & omni viuo animali (si pyrausas excipis.) pestilentem atque adeo plantis ipsis noxiū. Quam rem exemplis prope quotidianis chymistæ probant, & aurifices,

typorum

typorum literariorum fusores. Hic enim vapore hydrargyri & aliorum tetro & crasso derepente suffocantur, aut paulatim vitiato cerebro neruorum maximam imbecillitatem sustinent, nisi latiore infumibulo halitum foras educant, qui arbores propinquas velut fulmine afflatas tabefacit. Sed in hoc hominum genere impostura hodie est omnium maxima, præsertim cum metallorum generationem, & transformationem corrasis alicunde aureis, vel numis, vel torquibus, dolo malo frustra conantur. Sed de his fusius quam pro re proposita: satis in præsens sit nouisse aquas, & olea chymistarum industria singulari secreta maximarum esse virium, & essentiæ tam tenuis, vt olei cuiusdam gutta fortuito illapsa in lectum, stragula eius multitia & culcitras momento penetrarit, alteresq; fundum lecti sternentes vsserit.

Oleum vero istud de lateribus tam tenue est, vt momento latissime spargatur: si manu infundatur, eam cito penetret. Oleum balsami est multo tenuius, calidius, & in affectibus frigidis efficacius: vrinam mouet, lapidem frangit, vermes enecat, aurium tinnitui à flatu crasso, paralysi, spasmo cynico, ischiadi, gonagræ, podagræ cæterarum iunctrarum doloribus prodest, potum aut inunctum: sed parua eius portio aquæ affectui aptæ mista bibatur. Fuisse vero Mesuen factionis chymistarum studiosum, loca in antidotario isto non pauca plane declarant: voces chymistis solennes, qualis est, perfectum magisterium, de suo lapide philosophico frequenter dici solitum, & sublimatio, & alembicum, & id genus alia. In montanis Mutinæ loco Gibium vocato, liquor certis temporibus manat (oleum montis Gibij vocant) in varia loca cum magna vtilitate ipso recte vtentium. *Manard.*

Naphtha Babylonij est bituminis colamen album quoddam: aliud nigrum Dioscori. A Rasi in Antidotario, & Albucasi in libro qui Seruitor inscribitur, vbi lateres nouos, qui aquam nondum senserint præfert, quia oleum melius imbibent, & eos in frusta vnc. j. diuidit, in vase vitreo aut vitrato, sed probe lutato ita componit, vt eius pars tertia maneat vacua; & ignem oportet fieri primo leuiorem, sed qui fundum vasis attingat: paulatim augeri. primo exibit, aqua deinde; oleum per se colligendum, vt resinam, terebinthinam, lignum Guaiaci, & alia multa destillamus. Oleum etiam chamæmel. & nardinum, etiam benedictum dicitur Mesue, sed hoc præstantissimum, & quibusdam petreleum, vocatur. Sic ex ladano, cera, liquoribus, gummis, resinis, ossibus, medullis, & alijs, vt diximus pingui humore abundantibus, potest sublimando trahi oleum. Calx integra oleo communi restinguatur, alembico vitreo destilletur, manabit oleum ossi corrupto idoneum.

Oleum balsami Petri di Ebano capit. de cordis affectibus. loco veri opobalsami miscendum theriacæ, mithridato, curcumæ aureæ Alexan. Recipit. myrrhæ, aloes, spicæ nardi, sang. draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, mastiches, gummi Arabici, styracis liquidæ, ana drachm. ij. ladani, succi castorei ana drachmas. ij. & semiss. moschi drachm. i. & s. terebinthinæ pondus omnium tritis miscetur, alembico destillatur, vt aqua rosarum, seruatur. Succi illius ceroso, quo testes castoris abundant Dioscor. legere malo, quam cum quibusdam sicci. Tale enim exuccum & exanimatum est. Aliud earundem virium Gulielmi Placentini, myrrhæ, carpobalsami, nucis Indicæ ana vnc. s. hyperici drachm. ij. tere leuiter, misce olei vnc. v. vel terebinthinæ vnc. i. & s. & in fine moschi grana. v. ambræ grana tria: olei de lateribus vnc. i. fiat vt oleum rosatum.

Oleum tartari Petri Argillatæ ad faciem tergendam, & erugandam.

Tartarum dolij lateribus adhærens, album potius quam rub. pulueriz atum, aceto maceretur, post inuoluatur panno lineo, & deinde stupis aqua humectatis ponatur sub cineribus: deinde tribus diebus scutellæ imponatur decliui, destillabit humor quidam subrufus.

NIC. Oleum tartari lateribus doliorum adhærentis.

Tartarum id ex vino generoso tritum, linteolo inuolutum aceto albo forti bene madefac: sub cineribus calidis coque, dum nigreseat. iterum tere, in vase inclinato serua dies octo loco frigido, donec in oleum resoluatur. Id si non fit, exprime, & serua: eodem modo facit Mesues oleum ouorum. Satius est calcinatum tartarum manicæ Hippocratis, vt vocant, impositum, & loco frigido locatum sinere, donec in vas subiectum fluxerit oleum. *Satius est marmori imponere, aut* Oleum sulphuris sic fit. sulphur ignem non expertum; vel flauissimum inter vrendum fumum crassum remittit, excipiendum

A campana vitrea, aut silicea. In qua ex vapore crasso oleum concretum destillat in vas planum capax, in cuius medio sulphur vasculo conditum vritur. Alijs trito sulphuri per aquam vitæ incensam ignea consumitur substantia: post reliquum destillatur, vt oleum philosophorum. Alij sulphuris flaui, terebinthinæ ana vnc. iij. olei rosati lib. vna, coquunt igne lento cum vini odori vnc. duabus ad vini consumptionem. *vitro plano, quia nihil olei ebibit sac culo inferne acuto.*

Oleum de hyperico mirabile: summitatum hyperici vnc. iij. infundantur triduo in vino odorifero. q. s. post coque in vase duplici bene obstructo, fortiter exprime: hypericum nouum similiter macera, coque, exprime. adde terebinthinæ vnc. tres, olei antiqui vncias sex, croci script. coque ad vini consumptionem. Hoc oleum incerti autoris. Galenus tamen vinum austerum, in quo folia androsemi, vel ascyri (quæ species sunt hyperici) cocta sint, vulnera etiam grandia glutinare scribit, & hypericum calidum siccum tenuium partium ischiadicis vtiliter bibi quibusdam. Ex quibus & reliquorum hic mistorum viribus collige id oleum roborare, digerere, & tenuare. ex subst antijs enim contrarijs componitur. Oleum de capparibus. Corticum rad. capparis vnc. i. ireos agriæ, tamaricis ana vnc. s. olei communis lib. ij. co- *Li. 6. simpl.* *Ol. de cappa ribus.*

B quantur in vini vnc. iiij. ad vini consumptionem: coletur, condatur. Splenem durum comminuit, vsu quotidiano probatiss. Galeno acceptum fertur in lib. ad Glauconem, vbi tamen non inuenitur. Oleum moschatum recipit olei communis libras sex. lilij, folij, spicæ, costi, mastiches ana vnc. i. & dimid. styracis calamitæ, croci, myrrhæ, casiæ ligneæ, xylobalsami, ana drachm. vj. caryophyllorum, carpobalsami, bdellij, ana vnc. dimidiam: nucis Indæ drachm. ii. moschi drachm. i. vini odori vncias sex: coque in vase duplici trita leuiter omnia ad vini consumptionem. Moschum tacuit Manlianus, à quo tamen vocatum ait, dicitque coquendum ad aquæ consumptionem, cum tamen aquæ in descriptione non faciat mentionem, sed mucilaginis, vnc. i. vel drach. i. res plane incerta, male item tribuit Galen. Antidotario. Id oleum. pomis odoratis cogendis est aptiss. adhæc roborat, calfacit, resoluit. *Ol. muscelli num.*

Oleum castorei ad frigidos affectus partium omnium, præsertim neruosarum, ex castorei, styracis, galbani, euphorbij, casiæ, croci, opopanacis, carpobalsami, spicæ nardi, costi, ana drachm. ij. cyperi, schænu anthus, piperis longi & nigri, sabinæ, pyrethri, ana drachmis duabus, & dimidia: olei lib. iij. vini albi, & boni C lib. duabus, coque omnia ad vini consumptionem, exprime. serua. *Ol. castorei.*

Oleum iasminum moderate digerit, odore est iucundo, fit vncijs duabus florum iesminorum in olei lib. i. insolatis dies quinque. coque igni lento, exprime. serua phyala vitrea, vel silicea. *Ol. sambucinum.*

Oleum ad puerorum tormina expertum. Olei anethi, & chamœmeli ana vnc. vj. olei rutæ, myrrhæ stactes, ana vncias tres: pul. cymini, vncias duas. semel feruefiat, coletur, feruetur, Atramentum vulgare fit ex aquæ bocalibus sexagintaquatuor, gallæ tritæ libris sex coctis ad dimidij consumptionem, tunc adde gummi Arabici libras quatuor, chalcanthi triti libras tres. misce. A- *Atramentum scrip.* *Atram. sut.*

tramentum sutorium, quo hodie sutores & coriorum concinnatores coria mox denigrant, dolia decocto furfuris calente, aut secundo feruefacto magmatis ceruisiæ implent, miscent ferramenta rubiginosa, scoriam ferri, gallam, chalcanthum, & id genus alia, post dies octo, aut circiter inspersum corio, mox siccatur, & denigrat.

PHilosophorum. *Ad huius æmulationem oleum ex pumice parabis, ignito pumice in oleum sæpius* COST.
D *iniecto ad usus eosdem (vt existimo) efficacius, ad quos lateritium commendatur.*

SEQVITVR DE SACCELLIS, inunctionibus, sternutatorijs, caputpurgijs, epithematibus, & clysteribus.

HÆc præter Mesue quidem institutum adduntur. quia tamen & poni hoc loco solent, & non inutilia sunt, non fuere prætermittenda.

Saccellum capitale in calidita- *Saccelli.*
te non multum intensum. Recipit florum rosarum,

Mesuæ. Kk 4 florum

florum chamæmillæ ſtœchados, & maioranæ, ma-
cis, nucis muſchatæ calamenti, thuris, caryophyl-
lorum, ana drachmas tres, fiat puluis ſubtiliſſimus,
& in panno lineo fiat ſacculus rotundus, & calefiat
ad fumum thuris, aut croci, aut cinnamomi, & ie-
iuno ſtomacho ponatur ſuper caput, & eſt conue-
niens ad deſiccandum materias catarrhales deſcen-
dentes ad partes gutturis, & pectoris. & eſt calefa-
ctiuum malæ complexionis frigidæ cum materia, &
ſine materia ipſius capitis præmiſſa aliquali euacua-
tione. & tale ſaccellum multum eſt in vſu. nam inter
alios duos tenet medium. Saccellum aliud capitale
intenſioris caliditatis, quã ſupradictum, & eſt magis
conueniens in paſſionibus capitis de materia multæ
frigiditatis. Vnde confert his, qui in ſomno profun-
dantur, & apoplecticis, præmiſſa euacuatione corpo-
ris, ſi eſt poſſibilis. Recipit roſarum, florum cha-
mæmillæ, ſtœchados, maioranæ, nucis muſchatæ,
piperis nigri, & longi, nigellæ, iuniperi, ana par-
tes æquales. quidam addunt de fimo columbino,
& eſt conueniens, in catarrho, craſſo, & mul-
tum frigido, illud ſubtiliando, reſoluendo, & defic-
cando. fimum columbinum, aſcendit ad gradum
tertium calidum. Saccellum aliud capitale ad aliqua-
lem tendens frigiditatem conferens catarrho ſubtili
calido, vnde confert ad malam complexionem cali-
dam capitis, & ad ſuperfluas vigilias a tali mala com
plexione prouenientes, vel a phlegmate ſalſo, fluido,
ſubtili. Reci. roſarum, florum chamæmil. ſtœchados,
nucis muſch. violarum, florum nenufa. corticum ci-
tri, myrti, ſandalorum vtriuſque, corticum papa. albi
ana par. æquales, fiat ſacculus, & fiat ſuffumigatio cũ
thure, & aqua roſ. Inunctio ad caput in principio a-
lienationis in febrientibus acute. Recip. ſucci lactu-
cæ vel ſemperuiuæ vnc. vj. olei roſ. recenter facti vn-
cias s. (alias vnc. iiij.) aceti parum. miſce, & petia
madefacta in eo ponatur ad frontem. Item inun-
ctio poſita ſupra in ſyrupo de papauere. Item vng.
populeon. Sternutatoria quæ cõmuniter ſunt in vſu,
fiũt ex elleboro albo puluerizato, vel ex pipere nigro
attracto per nares in parua quãtitate tamen. Caput-
purgia quæ communiter ſunt in vſu. & primo leue
factũ ex aqua ſampſuci deſtillati, ſub actuali calidita
te per nares attracta. fortius vero fit ex ſucco radicum
ſiclę, ideſt blitis. & iſtud eſt ſatis acutum, & mordica-
tiuum. attrahit enim materias phlegmaticas conten-
tas in capite & cerebro, propter caliditatem & acui-
tatem, quæ eſt in cortice extrinſeco. fortius vero, &
tertio fit ex ſucco ciclaminis. i. panis porcini, & eſt
acutiſſimum valde, & duæ, aut tres guttæ ſufficiunt
ad hoc, capite ad poſteriora declinante propter eius
acuitatem, aut mordicationem. Et ſi duo licinia ſub-
tilia longitudinis trium digitorum ex ipſo in narib.
imponantur, ſtatim ſternutationem prouocant cum
euacuatione viſcoſitatum aceroſarum, & phlegmati-
carum in copia magna, quæ longo tempore durant.
Eſt & aliud ſternutatorium, ſiue caputpurgium me-
dium in virtute inter illa iam dicta, quæ vitis. Et
nota regulariter operando, quod ſemper debent fie-
ri ſtomacho vacuo exiſtente a cibo, & mundificato
corpore cum medicina ſolum. Pomum odoriferum
pro tempore peſtilentiæ ſpecialiter adinuentum &
principaliter. Recip. ladani vnc. i. & s. ſtoracis liquí-
dæ drac. iij. behẽ albi, & rubei, roſarum rub. ana drac.
iiij. myrrhæ, foliorum rutæ, garyophyllorum, ana dra.
i. s. ſandalorum alborum, rub. & citrinorum, ana dra.
iij. camphoræ drach. ij. ligni aloes, calami aromati-
ci, ſucci valerianæ, ana drach. i. s. muſci, ambræ, ana
drach. s. corticum citri drachm. i. Confice cum aqua
roſ. & ſucco bugloſſæ, vel meliſſæ cum modico malu-
atici, factis pulu. de omnibus ſupraſcriptis, & bene
incorporatis, vt decet. Deſtillatio olei bulliti in cæpę
concauo, olei dico de amyg. amaris, conuenit dolori
auris facto a cauſa frigida viſcoſa, vel frigida vento-
ſa. & anodynum ibi conueniens eſt deſtillatio pin-
guedinis pulli cum modico croci. Epithema cor-
diale temperatum conuenit in debilitate virtutis vi-
talis, cor principaliter confortando, ſpiritus peruios
ac claros faciendo. caliditatem ſuperfluam remitten-
do, & maxime in diſpoſitionibus peſtilentiæ, & ve-
nenoſis, & in febrientibus febribus acutis intenſiuæ
caliditatis. & vſus eius debet eſſe præmiſſa euacuatio
ne conuenienti. Recipit aquæ bugloſſæ, meliſſæ, ana
vnc. iiij. aquæ roſ. vnc. viij. vini albi odoriferi vncias
duas, ſandalorum alborum, & rub. ana vnc. s. roſa-
rum, corallorum rubeorum, corticum citri, behen
albi, & rubei, ſerici tincti in grana, oſſis de corde cerui
ana drac. i. croci, cinnamomi, caryophyllorum, xylo-
aloes ana drac. s. ambræ ſcrup. i. Et quidam addũt mo
dicum muſci, ſed non eſt conueniens in diſpoſitione
febrili. miſce. & cum panno tincto in grana ſub tepi-
da caliditate ponitur ſupra mãmillam ſiniſtram. Epi
thema cordiale frigidum magis conueniens in febri-
bus intenſiuę calidis, & venenoſitatibus. Recip. aqua
rum bugloſſæ, meliſſæ, endiuiæ, ana vnc. vj. aquæ
roſ. vnc. v. roſarum, corallorum, corticum citri, oſ-
ſis de corde cerui, ſerici tincti in grana, ana drachm.
i. croci, cinnamomi, caryophyllorum, xyloaloes, ana
ſcrup. i. camphoræ ſcrup. ij. miſce, & vtere, vt ſupra.
Saccellum cordiale conueniens in ſupraſciptis diſpo-
ſitionibus. Recipit. ſandalorum alborum, & rube.
ana drachm. ij. florum bugloſſæ, boraginis, meliſſæ,
ana drach. i. behen albi & rubei, corticum citri, ſeri-
ci tincti in grana, oſſis decorde cerui. vnc. ij. croci, cin-
namomi, caryophy. xyloaloes, ana drachm. s. ambræ
ſcrup. s. Et quidam addunt modicum muſci, fiat pul-
uis ſubtiliſſimus. Et imponatur in ſerico tincto in
grana ad formam ſaccelli. & tale ſaccellum cum infu
ſione aquæ roſ. & vini odoriferi, diutius poteſt reti-
neri ſuper cor. & tale eſt magis conueniens tuſsiẽtib.
& habentibus pectus ſtrictum regulariter operandõ
quam epithema. Epithema hepaticum conueniens
ſuperfluę calefactioni poſt corporum euacuationem,
& ante cibi aſſumptionem. Recipit aquæ endiuiæ
vnc. x. aquæ roſatæ vnc. iiij. aceti vini albi vnc. i. ſan-
da. alborum, & rubeorum ana vnc. s. roſarum, coral-
lorum, ſpodij. ana drachm. i. miſce, & fiant epithe-
mata cum panno lineo. Vtimur tamen quandoque
poſt ſuperflam calefactionem hepatis hoc vnguen-
to, præmiſſo epithemate, & facta condecenti abſter-
ſione. Recip. olei violati multotiens cum aqua endi-
uiæ abluti vnc. ij. aceti vini albi vnc. s. ſucci lactu-
cæ vnc. i. ſandalorum alborum drachm. i. roſarum, co-
rallorum, ſpodij ana drach. s. fiat vnguentum molle
cum modico ceræ. Clyſtere autem conueniens epi-
lepſiæ, apoplexiæ, torturæ oris, & ſpaſmo, ac para-
lyſi factis a materia frigida. Recipit. aniſi, fæniculi,
amcos, cartami, centaureæ, florum chamæmillę, aga-
rici,

Caputpur-gia.

Epithema cordiale te-peratum.

Frigidum.

Saccellũ cor diales.

Epithema hepaticum.

Vnctio poſt ipſum.

rici, mā drach. ij. vsque ad iiij. fiat decoctio sufficiēs, & colaturæ addatur hieræ picræ vnc.j. mellis communis vnc.ij. benedictæ vnc. s. olei communis, & salis q.s.& quādoque loco agarici assumimus de turbith. & cum quærimus magis acuere prædictum clystere vigorando in decoctione, ponimus quādoque drachmas tres de pane porcinō. Et quandoque addimus decoctioni drach. j. colocynthidis. sed hoc iudicio periti medici relinquitur secundū necessitatem. Clystere conueniens in colica à phlegmate viscoso ventosato. Recipit decoctionis bletæ, maluæ, florum chamæmi.anisi, fęniculi, ameos, carui, cartami, centaureæ, parietariæ, ana partes æquales, hieræ picræ, benedictæ, ana vnciam vnam,& s. mellis communis, vnciam vnam,& s.olei communis,& salis q.s. Et quā do quærimus maiorem euacuationem, addimus prædicto clysteri agarici drachmas duas,& loco olei cō- B munis ponimus oleum chamæmellinum, anethinū, vel rutaceum. & quandoque loco benedictæ ponimus electarium Indum vsque ad drachmas sex.

Clystere vltimum magistrale in processu colicæ à phlegmate ventosato. Recipit anisi, fœniculi, florum chamæmillæ, ameos, cymini, carui, seminis anethi, ana partes æquales. contundantur,& fiat decoctio in cyathis tribus olei communis, cyathis tribus aquæ fontis, vsque ad consumptionem prædictæ aquæ. & facta expressione imponatur prædictum oleum,& est optimum. Suppositorium satis acutum fit ex melle,& benedicta ana partes æquales, vel ex hiera,& salis gemmæ modico. acutius vero fit si addatur drachma vna agarici, vel de turbith, cum quærimus aliqualem euacuationem humorum phlegmaticorum. Acutissimum vero fit, si addatur drachma vna colo- C cynthidis. Pro rusticis vero fit ex stercore muris puluerizato cum melle communi,& modico salis. Vltimum suppositorium valet in tenesmone, quo debes vti cum filo, vt post medietatem horæ extrahatur,& hoc maxime valet in dysenteria, prouocando somnum, sensum obtundendo. Recipit corticum thuris, myrrhæ, gummi arab. mumiæ, ana drach. duas, opij. scrup.quatuor, & cum vitello oui, & melle violato fiant suppositoria.

SEQVITVR TRACTATVS
De aqua hordei, & de modo faciendi ptisanam, secundum communem modum.

AQVAM hordeaceam diligenter, & commode componere volenti pauca hæc prius annotanda propono. Primum, aquæ electionem. Secundum, hordei quoque electionem. Tertium, an hordeum in decoctione positum fractum esse debeat. Quartum, vtrum hordeum depilatum esse debeat. Quintum qualis debeat esse proportio aquæ ad ipsum hordeum. Postremum ad quam partem reduci debeat ipsa aqua hordei. Ad primum igitur, fontium aquas eligendas esse censeo, quoniam alijs præstant aquis, longeque à doctoribus nostris extolluntur, & maxime à domino Mesue, necnon à principe nostro Auicenna A secunda primi. aqua tamen Padi etiam optima est. Ad secundum, scire debes, quod hordeum illud est melius, quod citius intumescit cum in aqua infusum steterit, teste G. nostro Pergameno, primo regiminis acutorum comment.ix. nam faciliorem decoctionem arguit. Insuper hordeum debet esse medium inter nouum, & antiquum, super quo non ceciderit aliquid de odore corrupto, & extraneo, fueritque seruatum in loco aeris liberi, necnon etiam maturitate sua perfectum. Sed dubitares vtrum sit melius crassum, an subtile. Dico, quod crassum melius existimatur per Alzarauium virum laude clarissimum. verum teste Mes.capit.de aqua hordei, subtile hordeum iudicatur esse melius. Ad hanc igitur tollendam ambiguitatem, dico breuiter, quod in aqua hordei multam, vel paucam humectationem quærere possumus. quod si paucam humectationem quærimus, subtile hordeum magis crasso eligendum esse censeo. Si vero maiorem quærimus humectationem, crassum certe melius erit, quam subtile, quoniam, hordeum crassum humidius esse videtur in complexione, quod argui potest ex eius crassitie, & corpulentia. hæc de secundo. Ad tertium dico, quod hordeum frangi debeat, patet per dominum Isaac in dictis suis particularibus, vbi ait, Confrangatur hordeum,& per Alzarauium lib. xvj. dicentem, molitum, vel pistum sit hordeum in lapideo mortario. In eadem est sententia Halyabbas 3. theoricæ. In contrarium autem est Auenzoar dicens, qui hordeum frangunt, longinqui nempe à via veritatis sunt. Similiter Auerr. colliget quinto. Ad hanc dubitationem tollendam scire debes, quod si hordei aquam magis nutritiuā facere volueris, quam medicinalem, siue alteratiuam, hordeum accipias confractum, quoniam magis de eius substantia in aquam ingreditur. Si autem aquam minus nutritiuam, magis vero medicinalem, atque alteratiuam, absterſiuamque optaueris, hordeum ebullire facias integrum. vnum tamen scito, quod cum nonnulli doctores hordeum frangi præcipiant, quod rumpatur minime intelligunt, sed quod pistetur ita, vt cortex ab eo separetur, et hoc modo intellexit Isaac. Ad quartum cum quæritur, vtrum hordeum debeat depilari, vel nō: Dico quod si multam quæris absterſionem, hordeum debes cum panno aspero leuiter fricare. Si vero hordeaceam aquam habere volueris ad sitim mitigandam, asperitatemque leniendam, necnon inflammationem extinguendam, hordeum ab vtroque cortice integre mundum habeas, sicque D multominus absterſiua erit. Verum hæc hordei aqua magis humectat pectus,& pulmonem lenit, etiā præcordia humectat. Prima tamen absterſionis causa multo plus abluit, & oppilationes aperit, quam hæc secunda. Quātum ad quintum, qualiter sit aquę proportio ad ipsum hordeum. De hoc varias opiniones inuenio. Nam textus est principis prima quarti, cap. proprio. aquā debere esse vigecuplam ad ipsum hordeum scilicet aquæ partes xx. & hordei partem vnā. Idem asserit ipse Mesue. In eadem est sententia Auer. colliget 5. Halyabbas vero istis contradicere videtur. Nam quinto theoricæ, docet nos accipere vnam hordei partem, & aquæ tres. Isaac autem in particularibus diætis decem partes aquæ, & hordei vnam accipere iussit. Et Auenzoar aquæ partes v. hordei vero i. Ad hæc dici potest, quod si aquam hordei multum

hume-

28

Vtrū hordeū sit frāgendum.

humectatiuam, lauatiuam, necnon infrigidatiuam adamaueris, illã facere potes per multam aquæ quãtitatem,& hordei paucam, & etiam per breuem decoctionem,hæc aqua nempe optima erit, his qui luxurioſi ſunt. nam illorum caliditaté reprimit. Quod ſi magis abſterſiuam, nutritiuamque ſequi volueris, cum maiori fiat hordei quantitate, & aquæ minori, longioríque decoctione. Sane doctores prædictos diſcordes fuiſſe arbitror ob corporum febricitantium diuerſitatem,necnon climatum, ſiue regionum ætatumque. quemlibet tamen illorum verum dixiſſe exiſtimo. Moderniores tamen Medici principem Auic. vna cum Meſue cæteris poſt habitis ſequuntur.

Poſtremo videndum eſt,ad quam partem reducẽda ſit ipſa hordei aqua. De hoc quoque inter viros doctos diſcordia reperitur. Auic.enim quarta primi,inquit,ad quintã reducatur partem.Meſue vero ad medietatem,vel duarum partium conſumptionem. Et ipſe Iſaac ad vnam partem. Hæc difficultas ſolui poteſt ſolutione quinti dubij. Hæc de hordeacea breuiter dicta ſunt. Nuncvero te deduco ad actum practicum,quo moderni Medici vtũtur. Recip.hordei præſcripti,& præparati,vt in ſuperioribus diximus ſecũdum intentionem, quam habueris, partem vnam. aquæ vero partes xx. verbi gratia xx. vnc. aquæ, & vnam hordei. ſic de quolibet pondere alio. ſtet tamen prius hordeum in aqua per quatuor horas infuſum. Poſtea ponas in olla noua, & munda. & facias cum igne claro, & ſuaui ipſam feruere,primam abijciendo ſpumam: & ſecundum quod tua erit intentio in potando, hordeaceam illam tantum bullire facias, vt in prioribus dictum. Poſtea remoue ab igne, & cola, & in vaſe bene loto repone, atque ipſa poſt modum vtaris.

MODVS FACIENDI ptiſanam hordei.

ACCIPE farinæ hordei cochlearia duo, & ponatur in ſcutellis duabus aquæ fontis,& claræ, & omnia ſimul ponantur ad ignem,& dimittatur bullire lento igne, ſemper tamen cum cochleari miſcendo illam, donec ſpiſſeſcat, & amittat odorem farinæ,tunc enim eſt cocta. & de ea datur infirmis ſecundum exigentiam in morbis acutis. Alius modus eſt, vt accipiatur hordeum bonum,ſcilicet non antiquum, & excorietur vſque ad corticem interiorem cum panno lineo,& aſpero: deinde tale ponatur in aqua, & dimittatur bullire vſque ad crepaturam ſatis intenſam, ita ſcilicet,quod illa aqua, in qua eſt, aliqualiter ſpiſſeſcat; deinde accipiatur illa aqua cum illo hordeo ſic crepato, & ponatur ſupra tamiſium, ſupra quod dimittatur colare paulatim, poſtea de illa colatura accipiatur,& detur infirmo:& talis appellatur ptiſana colata. Si autem tale hordeum ſit poſitum ſupra tamiſium,manibus conculcetur,& exprimatur, donec deſcendet craſſum per tamiſium, tunc talis colatura ſic deſcendens appellatur ptiſana hordei non colata. ſcilicet manibus expreſſa, & talis etiam datur infirmis acutis ægritudinibus, vt pleureſi,cauſonizantibus, & huiuſmodi. & iſta ſecunda eſt nutribilior prima, quia eſt craſſior, & craſſioris ſubſtantiæ, quam ſit prima. Sed primus modus faciendi ptiſanam eſt magis in vſu.

Ptiſana colata.

Non colata.

Compoſitiones aliquot ex Galeno,quæ nunc ab Aromatarijs in vſu habentur.

Vnguentum de Palma, ſiue diachalciteos ex primo de med. ſecundum genera. Cap. 4.

HÆC compoſitio tali ſymmetria conficitur. Vetuſti adipis,quem inſtitores axungiam appellant, ſint pondo duo, olei veteris pondo tria, argenti ſpumæ tantundem, & chalcitidis pondo vncias tres. Hæc autem ita coquere oportet. Adipis membranulæ omnes eximuntur,reliquum contunditur, vt liquari facile poſſit,mox ad ignem liquefit, deinde per colum deſtillatur,vt purum fiat, nihilque membranæ habeat,pondo duo prædicta pendens. poſtea chalcitidis læuigatæ pondo triens cum olei tribus libris adipi miſcetur,his & argenti ſpumæ pondo tria adijciuntur. Ac omnia vbi ſimul in mortario coierint, conijciuntur in cacabum,ac rudicula palmæ mouentur. Sufficiet autem tibi ramus vnus maiuſculus, vt ſolida ligni parte mouendo vtaris in modum ſpathæ dictæ. Vocant enim ſic id quo confecturas mouent,& nos perſpicuitatis gratia ſimiliter nominabimus. Quod autem ſolidæ rami parti continuum eſt, in orbem purgatum, ac tenellis ramuſculis vtrinque procedentibus abiectis † putatum deciditur, ſed cortice prius exuto,vt ſegmenta iniecta pharmacum ſucco ſuo imbuant,inficiantque. igitur ſtatim ab initio ſpatha vtendũ eſt,ſed tenuia palmæ ſegmenta inijcere oportet,vbi medicamentum cerato ſimilem conſiſtentiam habuerit. Nam ſi à principio ea immittas, ſuccus iniectorum,quem manere volumus, ex decoctione cõſumetur. Inſuper ſpathæ,qua medicamentum initio mouetur, pars in cacabo intincta poſtquam inaruerint,vt proprium ſuccum non amplius ſeruet,amputatam reijce,reliqua vtere.

† contuſum.

Hanc rurſus cum medicamento intincta ſiccata fuerit,ſimili modo abſecato. Conſiſtere autem vobis arbitror,quod palmæ ramum non multis diebus ante abſciſſum arbore eſſe oportet: quippe temporis interuallo areſcit,& ſuccum amittit. Pridie igitur per hyemem auferatur, æſtate, vel eodem ipſo die,quo cocturus es pharmacum. Vbi autem ſic coctum ſpiſſitudinem, vt non inquinet, acquiſierit id medicamen,ipſo vteris emplaſtro.

Medicamentum à nonnullis Epigoni dictum,ab alis iſis ex v. comp.m ſecundum genera. Cap. 2.

Ceræ denariorum pondo centum, terebinthinæ denariorum pondo ducentorum, ſecundum alios,cẽtum,ſquamæ æris rubri denariorum pondo octo,æruginis raſæ denariorum pondo octo, ariſtolochiæ rotundæ denariorum pondo octo, thuris denariorum pondo octo,ſalis ammoniaci denariorum põdo octo, guttæ ammoniaci denariorum pondo octo, alumi-

nis

† rotundi

nis † combusti dénariorum pondo sex, æris, vsti denariorum pondo octo, myrrhæ denariorum pondo xij. aloes denariorum pondo xij. chalbani denariorū pondo xij. olei veteris heminam; aceti acris heminas duas. Quæ liquari possunt, siccis in mortarium super funduntur. Sic quidem Heras Isim scripsit, non etiā particularem omnem vsum, ei apponens, vt in alijs consueuerat. Insuper quod ad Epigonum illud refert, à plerisque dissentit, quos exactius de Epigono scripsisse arbitror, cum illa, tum illud quoque, nempe quod in carcere conclusus, cum quendam admodum potentem curasset, eius rei gratia fuit dimissus. Adiecisse vero ipsum aiunt præscripto medicamini, dracunculi radicem; atque ego semper ita vsus sum, quoniam, & præceptorem meorum vnus vsurpabat, apponens in prædictum symmetriam Heræ, dracunculi denar. viij. insuper, & olei cyathi † dimidiū, aceti heminam, ad hæc colophoniam resinam, non vt Heras, terebinthinam. Sed & emplastri confectione ab illo dissentiebat chalbanum aceto cum alijs in pila elaborans, atque ita admiscens ea, quemadmodum, & Heras inquit, liquabilibus, deinde medicamentum manibus plurimum emolliebat. attingens acetum quam acerrimum. Postea in vase æreo reponebat, & perfusum longo tempore feruebat, atque ita excipiens vtebatur.

A

B

Vnguentum sacrum ex eodem capite.

C

Olei veteris heminas duas, argenti spumæ denarium pondo centum, æruginis rasæ denarium pondo octo, squamæ denarium pondo sex, colophoniæ liquidæ, alij pineæ, denarium pondo 50. mannæ denarium pondo xij. guttæ ammoniaci denarium pondo 16. † æris combusti denarium pondo octo, diphrygis denarium pondo sex, gentianæ denarium pondo sex, aloes denarium pondo octo, chalbani denarium pondo xij. propolis denarium pondo octo, ceræ denarium pondo 25. † aristolochiæ denarium pondo decem, dictammi cretici denarium pondo x. Argenti spumam, & oleum in olla magna supra prunam incoquito, vt omnino, aut fere non inquinet, deinde cacabum deponens æruginem indito, squamamque, & coquito ne prorsus inficiat. Postea rursus auferens, resinam, ammoniaci guttam injce cribrata, mouens donec feruere debeat, mox, cum reposueris, paululumque dimiseris, tollito, atque æs, diphrygesque inspergito, rursus coquens quoad non inquinet, interdum enim his iniectis remittitur: postea deponens, ceram addito, iterum coquito, vsque dum non polluat, quod celeriter accidit. Dein cum deposueris, propolim immittes, ac reponens denuo, pauliſper sines. cum depones, addes aloen, mannam, dictamnum, aristolochiam, gentianam, his abunde refrigeratis, singula læuissima inspergens, mouens. si non inficiat, tolles: sin minus, leni igne coques. Hæc quidem Heras de emplastro scripsit. Composuimus autem id nos interdum, & sine combusto ære, & diphryge: vnde quæ in alto latebant, magis attrahebat, emolliebatque magis, discutiebatque. Non tamen vlceribus ægre cicatricem ducentibus idoneum. Quin etiam ipsum citra dictamnum confecimus, rursus alijs apponentes chrysocollæ denarium pondo sex, vt maligna vlcera felicius sanaret.

D

Cerinæ Ctesiphontis, ex 6. Catageni. Cap. 16.

Ceræ, terebinthinæ, nitri, olei veteris singulorum pondo libram, aquæ heminam. Nitrum, & aquam tertio, vt ex toto soluantur, & in vas fictile coniecta igni imponito, vase cooperto coquito, ex interuallis moueto. Cum autem strepere adeo desierit, liquabilia injcito mouens assidue, donec non inquinent. in mortarium transfusa rursus tundito, inde excipiens vtitor: Vel hac ratione præparatur, quæ liquari possunt, liquefacimus, & cum dissoluta fuerint, nitrum ex aqua lætigatum adjciemus, idque paulatim mouentes assidue, cauentesque ne efferuescat.

Pastillus Musæ, ex 5. Catageni. Cap. 12.

Aluminis scissi, aloes, myrrhæ, chalcanthi, singulorū pondo denarium sex, croci, crocomagmatis, singulorum pondo denarium trium, cytinorum pondo denarium iiij. mulso ex falerno facto excipiuntur.

Pastillus Andronius, ex eodem capite.

Cytoniorum pondo denarium 10. gallæ pondo denarium 8. myrrhæ pondo denarium 4. secundum alios octodecim, aristolochiæ pondo denarium iiij. chalcanthi pondo denarium ij. aluminis fissi tantundem, alij pondo denarium iiij. misyos cyprij pondo denarium ij. passo diluuntur. Vtere ad multa polychresto pharmaco.

Pastillus Pasionis. ex Cap. 14.

Arsenici, squamæ, singulorum denariorum pondo duorum, chalcanthi denarij pondo vnius, sandarachæ denariorum pōdo 2. myrrhæ, thuris, gallæ singulorum denarij pondo vnius, chartæ denariorum pondo 4. tritis, & cum rosaceo vtitor. Heraclides hanc scripturam habebat.

Gallæ denariorum pondo 6. arsenici, sandarachæ, squamæ, singulorum denariorum pondo 4. thuris, denariorum pondo 3. chalcanthi tantundem, myrrhæ minæ denariorum pondo duorum, chartæ denariorum pondo 8.

FINIS.

SYLVII INTERPRETATIO

Vocum aliquot in Mesue Antidotario quibusdam obscurarum.

ADIANTVM *albũ, capillus veneris.*
Adiantum nigrum, polytrichon.
Aerugo in vnguento ceraseos legendum, & alibi passim, vt etiam apud Guidonem Cauliacum non flos æris, quia alia res est.

Albathecæ in trochiscis diaphyssalidum, cucumer magnus, anguria dictus Man.

Alphi albi, & nigri Græcis morphæa, etiam Gui. Cauliaco duplex.

Altheil, id est rorismarini flores, legitur in elect. Alcãsi forte pro alxi. id est granatum sylvestre. Ob id balaustium scripsissem, quod est flos granati sylvestris, vt citinus domestici, nisi vt Plinio, sic vulgo balaustij nomen vtrique nunc esset commune. Alkilil maault legere Manardus, quod Arabibus est granatum sylvestre.

Alsulfumen in tryphera Galeno tributa, seu radix, seu lignum piperis est cum Serapione, & Auic. eius loco ponatur piper album. nam duo alia piperis genera iam recipit, vel ocymum: quidam textus hanc dictionem non habent.

Ambra Arabum, seu Græcorum recentiorum ambar, quibusdam latinis succinum Orientale dicitur, res est noua, minoris certe facienda virorum bonorum iudicio, quam æstimatur: an vero sit stercus, aut semen piscium, aut maris, seu fungus, vel aliud quod mare in littora eructat, parum hodie est compertum: cal. sic. 2. gr. Ambra cineritia, vulgo grisea expetitur.

Anacardi ex Sicil. montibus ignitis afferuntur, calidi sicci gra. 4. Ob id anacardina compositio ante sex menses non vtenda, vt anacardorum vis coquendo, & fermentando interea obtundatur, in qua compositione castorium pro tundebeduscb, & melanthium pro burungi reposuimus ex Serap. Auicen. Haly in sua compositione anacar. quamuis burungi excorticati scribat Rasis ad Almans. in lumbricis, semina enim melanthij quamuis raro excorticentur, possunt tamen excorticari. Si autem malis melissophyllum, vel erysimon, vel erucam agrestem cum Manardo supponere, parui refert, cum hæc omnia facultatibus conueniant.

Apozema thoracicum, decoctio pectoralis.

Aqua mulsa, seu mellita, Græcis hydromeli, & melicraton dicitur.

BAlsami loco, recipe terebinthinæ lib. ij. olei communis lib. iij. olei laurini vnc. xvi. cinnamomi vnc. ij. euphorbij, caryophyll. baccarum lauri, gummi hederæ, sagapeni, galbani, ammoniaci, opopanacis, ana vnc. i. thuris, mastiches, ana drach. ij terẽda terantur, et alembico destillentur igni lento, Gui. Pl.

Batina mora sunt, quæ ex bato, hoc est rubo leguntur, nõ longe lateque serpenti, & spinis hamatis horrido, sed altero minori, ac mitiori mora parua, non nigra, sed cærulea ferenti.

Been album, & rubrum, radices olim ex Armenia delatæ, nunc in Italia etiam inuentæ, sed vel aliæ, vel deteriores.

Bolus in trochiscis. Halicacabi miltos sinopica, lutum carpentariorum, vel pictorum quibusdam putatur, macra Auic. dicta.

Buglossum calidum pr. g. hum. secundo, corroborat, asperitatem arteriæ, & pulmonis lenit. Buglossum domesticum, seu hortense, & satiuum Mesue est borago: sylvestre vero, seu erraticum est buglossum vulgo dictum, vt censuit in Mesuen Manar.

CAlaminthe agrestis est montana, vulgare calamenthum, vel vt alijs placet, nepeta vulgaris: hortensis autem, seu domestica, est menta. Calaminthe fluuialis in diacalaminthe est verum mentastrũ, non menta aquatica, aut potius male interpres pro pulegio vertit. calaminthe vero montana, seu nepeta est Manar. herba cattaria.

Calamus aromaticus quem officinæ proferunt, licet radix potius videatur, & rei fortasse alterius, tamen à veri calami viribus haud ita multũ recedit. Ob id eius loco vsurpari queat, modo non sit teredinosa, & carriosa. Calamus aromaticus desideratur: eius loco radix quædam, non calami illius: nec Indica res videtur, quod vili vendatur, & sæpe recens multum cernatur.

Caphura res noua, gummi Arabum valde frigidum putatur: quod autem omnibus in manu est, factitium videtur, & calidum, ac incidens. An vero Simeon caphuram nomine ambaris intellexerit, viderit Manard. mihi enim ambram, vt Actuarius, & alij quidam neoterici Græci, videtur potius pinxisse. Est autem caphura frigida, sicca, ordine tertio.

Cardamomum Græcorum quamquam hodie ignotum videatur. tamen quod cardamomum maius, seu granum paradisi, seu aliud eo planius, nec ignauius quod hodie afferri cæptum est. quod item minus produnt, viribus aromaticis insignibus est præditum, vt veteri loco esse possit, & fortasse in quatuor illa Plinij genera ex his aliquod incidere poterit, etiam si Manardus triplex cardamomum se affirmet vidisse, quorum nullum putauit verum cardamomum. Nam ob historiæ Dioscor. breuitatem, iudicium de his est difficile. Cardamomum scilicet maius, quia præstantius. Cardamomi genera duo requirit in elect. lætificante, & alibi, quæ etiam si non sint semina ab officinis producta, tamen ignaua non sunt, & pro cardamomis recipi possunt. Cardamomi nomine quidam maius simul, & minus recipi volunt.

Casi. scilicet lignea, seu vulgare cinnamomum. Casia in purgantibus, fistularis, nigra, cathartica intelligitur: in alijs vero casia Græcorum, quæ est vulgare cinnamomum, casia lignea, & aromatica officinis dicta: obstructiones aperit, præsertim hepatis: menses potenter mouet.

Cassutha herba est amplexi caulis, quæ linum amplectitur, & suffocat: ob id vulgo podagra lini dicitur. Linodera Theophrasti videtur multum similis vocato nunc epithymo.

Ceratia, seu xyloceratia, vulgo carrubiæ, Latinis siliquæ, sunt siliquæ edules, saporis casiæ, nigræ, dulces magnitudine fabæ, in quibus semen minus, quam

casiæ.

casiæ. Ponderis granorum hordei octo. Ob id sæpe pro hoc pondere sumitur.

Chamæpitys, seu abiga, seu aiuga pro iua.

Cinnamomum adhuc desideratur. Cinnamomum crassius vomitorijs medicamentis miscendum quidam putant, quod vomitorium id sit: alijs autem tenue. Cinnamomum tenuius, quia melius crasso, quod darseni Mesue appellat, in elect. de cinnamomo, & de cydonijs, nisi cum Manardo per darseni aspalathum malis intelligere: quod tamen darsisahan Arabes vocant, licet Auenzoar darseni cinnamomum nigrum, & odorum valde, & Auerrois 5. colliget canellam subtilem, dulcem, & aromaticam. Cinnamomum vulgare duplum compositionibus miscendum ob eius imbecillitatem: vero enim caremus.

Citrulus, seu citreolus, est cucumeris species, citrum colore, & forma æmulata.

Colleticum glutinans, vulgo consolidans.

Conchæ testa in elect. nostro paruarum concharum operculæ, aut potius onyx odoratus, blatta Byzantia vulgo dicta.

Corallium rubrum est melius albo, & album cæteris: in Pachyno Siciliæ promontorio plurimum crescit, idque mari extractum, aere mox durescit: frig. primo gradu sic. secundo: stomachum tota sua substantia roborat, non sumptum modo, sed appensa admotum, nauseam quoque, & vomitum, & hæmorrhagiam sistit. Cor item mire roborat, spirituum resolutionem in febribus prohibet.

Costus amarus tantum græcis est, Macro cum Serapione, & quibusdam alijs Arabibus etiam dulcis, hodie ignoratus.

Crocus nobis Arabica voce Zahafaran, parum corrupta safran dicitur.

Cubebæ nobis vsu frequentes baccæ sunt aromaticæ: Serapioni autem oxymyrsines, id est ruscifructus. Auicennæ carpesia, id est festucæ quædam, de quibus in simplicibus.

Cydonio præsertim matura, odore valenti calorem aliquem declarant: sunt tamen frigida humida primo gra.

Cydonium, vel cotoneum acidum, seu immaturum: dulce maturum: dulcacidum medium: sic in plerisque fructuum generibus.

Cyminum Carmanum pro Carmenum verti, id est, ex Carmania regione Persidi proxima, ex qua per sinum Persicum in Arabiam, & Syriam prompte conuehi poterat, vt ex Aethiopia per mare rubrum. Cyminum autem Carmanum, seu ex Carmania regione præfert Mesues. Galenus Aethiopicum. Ne autem putes Carmenum, vt male est versum, seseli esse cum quibusdam, quod adiectiua singularis numeri produnt.

Dactylos fuluos, seu rufos verti, quoties cheiri vocabantur, quod suspicio erat id verbum esse corruptum: κιρρὸν enim Græci, & πυρρὸν vinum, & alia appellant, id est, igneum, rufum, pallidum, giluum, claretum vulgo, & pailletũ, & rufum dicitur.

Darseni, seu cinnamomum quidam electum cinnamomum intelligunt. Si vero vtrumque simul compositio postulet tenue, & crassum miscent, vt heil, seu cardamomum, scilicet maius: si vtrumque exprimitur, maius & minus est miscendum.

Darseni in electario aromatico moschato, & alibi cinnamomum crassum verti. Manardus esse maulit aspalathum, quem Arabes darsisahan vocant, præstantius est cinnamomum. Quod si cinnamomum, & darseni scriptura postulet, vt in elect. de cinnamomo. auge quantitatem, & pro crasso tenue, seu præstantius miscere fuerit rectius.

Daucum male corrumpit vulgus in bauciam: eius loco carpere possis pastinacam hortensem: sed cum imbecillior sit, largior inijcienda medicamentis.

Doronicum, radicula est aromatica, alba, odorata, etiã priscis incognita: officinis hodie notissima.

Clegma linctus, loch.

Ελεκτρον, id est succinum, seu gutta succina, & succulenta, officinis carabe, & cacabre, vulgo gallorum ambra, absolute dicitur: gummi pini Septentrionalis esse, hodie est certissimum: calidum primo gradu, siccum secundo: cor & ventriculum roborat Auicennæ; ob id cardiacis, & corde trementibus confert, nauseam, & vomitum sedat, prauos in ventriculo humores gigni prohibet.

Epuloticum, vel synuloticum, cicatricem generans.

Eupatorium est agrimonia: quod autem eupatorium vocabant, licet Græcis inditum videatur, tamen speciosa, & sapore amaro liberandis obstructionibus idonea fuerit.

Asfel fructus adstringens, priscis incognitus; auellana Inda vulgo dicitur.

Faufel est auellana Indica Serapioni, nuci moschatæ similis, forma pyramidis, insipida: eius desideratæ loco miscetur santalum rubrum, & coriandri recentis dimidium.

Flos rosarum est illud crocatum in apiculis mediam rosam implentibus, quibus siccatis nonnihil exiguum nigrum, semini simile etiam apparet.

Folium absolute, & folium malabathri hodie parum cognita sunt: eorum tamen loco mihi non displicet prægrande id folium tribus, ceu neruis per longum eius discursantibus firmatum: est enim aroma odorum admodum gustatu, & acre.

Fragmenta preciosa, scilicet sapphyri, hyacinti, sardinis, granati, smaragdi.

Galanga radix nunc notissima, apud Græcos nondum lecta.

Galia, seu gallia moschata, Gallia Sebellina, trochiscorum nomina sunt, quibus raro per se vtuntur, sed in alias compositiones veniunt. lege in trochiscis. Gallia simpliciter, & sine addito pro trochiscis galliæ moschatæ: cur autem galliæ sint dictæ, in trochiscis leges.

Gluten alinbach in vnguento basilico, & aureo pro terebinthina, Glutẽ vero alzana in diachylo ichthyocollam vertimus, id est piscium collam: quamquam sunt qui viscum, quo capiuntur aues, ex visco querno factum malint.

Iris pro lilio cœlesti.

Lapidum quinque precioforum, sapphyri, hyacinthi, sardinis, granati, smaragdi fragmenta, cor multum iuuare creduntur: ob id cardiacis miscentur. Vires autem roborandi stomachi iaspide viridi si probauit Galenus, potuerunt Arabes horum quinque lapidum vires in cordis affectibus probasse, quos ob id posteritas est sequuta. Sapphyrus Alberto melior ex cæruleo: flauus cæruleus ex pur-

pureo

pureo puluere aureo interspersus, seu nubibus obscuris, & subrubris : ob id subobscurus est melior perspicuo, Hyacinthus Serapioni optimus est ruber: à fulgure, & peste seruare creditur si vel ipse gestetur, vel quidpiam eo signatum. Sardis Alberto ruber, crassus, transparens, paruus : cui si candor ceu vnguis miscetur, sardonyx dicitur : exhilarare, & ingenium acuere creditur. Granatus eidem est ex genere carbunculorum : rubet modo balaustij, transparet, cor exhilarat, tristitiam pellit. Smaragdus quo virentior, eo melior : exhilarat, libidinem arcet, hemitritæum iuuat, epilepsiæ resistit. Hi singulatim terendi sunt super lapidem Porphyrium, aqua rosata aut buglossi pauca identidem affusa.

Lepidium pro seitarago Indo substituimus.

Lepra in Mesue videtur accipienda more Græcorum pro cutis vitio, & squammosa scabie, vt psoræ iungit lepram, & in elect. secundo Hamech psoram lepram, & elephantiam recenset, quæ est Græcis; quod vulgo lepra.

Leucacantha, id est alba spina Græcorum, accipienda pro bedegar Arabum, non autem spongiola in Cynosrhodo inuenta.

Lignum aloes, seu xyloaloe, seu ἀγαλλοκον sit crudum, coctum enim nullarum est virium, & inodorum : Arabibus enim id coquere odoris excipiendi gratia morem esse scribit Casius Felix, aquamque ab his in vsus multos seruari. Ob id Mesues ligni aloes crudi mentionem facit frequentem : quod si quando crudum non addat, intellige, Lignum aloes crudum in igni diu durat inconsumptum, ob glutinosam humiditatem, quam coquendo supernatantem separant institores. & mox aquæ fundum petit.

Liguslicum Manardo radice sola visum, hodie agnosci cepit : sed multo diuersum ab eo, quod vulgus in eius locum substituit, licet viribus non differant, vt liguslicum Dioscor. & Smyrnium, quod vulgare leuisticum legenti patebit.

Lingua auis in confectione testiculorum vulpis, & alibi Serap. intelligitur lingua passerum auicularum salaciſſimarum : recentiores semen fraxini foliaceum in linguæ speciem figuratum, amarum, intelligunt, cui vim calculos in renibus frangendi etiam tribuunt.

Lingua bouis Græco sermone buglossa vocatur Manardo.

Macis Arabum, & macis Græcorum, diuersas res esse in simplicibus probauimus, etiam si Manardo, & alijs quibusdam idem censetur. Macis nucis moschatæ cortex medius inter externum crassum, cortici crasso, & viridi nostrarum nucum simillimum : & corticem alterum nigrum, durum, cortici quoque ligneo nostrarum nucum persimilem, sub quo est ipsa nux moschata, ne cum multis putes idem esse, quod macer foliis coloris, & odoris affinitate turpiter hallucinatis, non aduertentibus macis corticem esse tenuissimum, admodum calidum, nihil aut minimum adstringentem : macer vero crassum corticem, calido, & frigido temperatum, admodum adstringentem. Quæ scilicet notæ tanquam fidelissimę à Gal. vbique plurimi fiunt, vt color & odor minimi.

Maior, id est, efficacior, vel pluribus simplicibus constans Mesue compositio dicta, Galeno composita vocaretur, vt minor simplex, vt diatrion pipereon simplex, & compositum. Margaritæ in conchis mytulorum maris interni, sed paruis. Dos autem eorum omnis in candore, magnitudine, orbe & pondere : integræ item, & perlucidæ perforatis, rufis, obscuris sunt meliores. Cardiacæ putantur à tota substantia, & sanguinis prope cor putredinem prohibere, cordis intemperiei calidæ, & hinc nato tremori prodesse, quia frigidæ siccæ primo gradu: ob id febricitantium, & imbecillorum remedijs miscentur.

Marmacur in diamorusia marrubium est, vel melissophyllum, quod marmacur esse quidam potius putat. Cum vero plantæ hæ duæ sint facultate proximæ Galeno, sed marrubium frequentius, & efficacius, id accipiendum est.

Marmacur in pul. altero ligni aloes, quidam non marrubium, sed maioranam intelligunt : alij melissophyllon, vel cytratum ocymum.

Mastiche sit alba, ampla, pura.

Medium granatum, seu dulcacidum verti pro muzum, quòd id etiam pro μέσον, id est medium putaui deprauatum. Nam inter acida, & dulcia tantum, quæ simul dulcia sunt, & acida sunt media.

Mel aerium, seu aeromeli cum multis mannam in Mes. semper appellamus. Mel. tabarset quidam mel roscidum intelligunt, seu mannam, cuius loco mel album, aut saccharum bis coctum poni potest. Mel emblicarum in elect. de gemmis, & ligno aloes, est mel album, quo velut syrupo myrobalani emblicæ conditæ seruantur in simpl. Mesue, & in conditis sectione prima. Alijs mel emblicarum: myrob. fit ex ipsarum pertritarum vncijs duabus, in aquæ communi libris duabus infusis diebus octo, post coctis ad dimidij consumptionem, colatis panno lineo, & valenter expressis : in expresso coque mellis boni lib. i. coque ad liquoris consumptionem. Mel Mes. album ferè præfertur, vt etiã hodie Lugdunensib. & Narbonensib. Gal. non autem flauum probatur, nec alibi fit mentio, etiam siceram Ponticam natura albam nouerit, non solam Tyrrhenicam lotione albatam.

Mel passularum, id est, in quo bullierit vuæ passæ vsque ad liquationem, Manardo videtur in loch de pino : alijs sapa vuarum passarum est, vt in conditis diximus. Alijs mel vuatum, id est, passulatum sic fit : vuarum passarum vnc. quatuor, ex aquæ purę lib. vna coquantur ad aquæ consumptionem, valenter exprimantur. Huic expresso adde mellis despumati duplum : percoque quantum opus, vase vitreo repone : sic mel myrtatum facere possis, vt docet Nicolaus in Diacodio. Mel vuatum id interdum vocamus passularum, quod passa sint præter vuas, pruna, & alia multa, nolui inde mutuari denominationem.

Menta, hortensis intelligitur, & ea siccata : tunc enim valentior, & odoratior.

Μέσον in fructibus præsertim, corruptum opinor in muzum, vt granata muzo pro μέσα, id est, media, nec scilicet acida, nec dulcia, sed inter hæc media, seu acidodulcia : quãquam sunt qui dulcia intelligant, Μέσον, quod Arabes muzum corruperunt, medium inter dulce, & acidum, qualia pruna in diapruno requirunt.

Miua, & miua aromatica, & aromatizata, & cum speciebus, est syrupus, vel conditum ex succo cydoniorum: ob id etiam sæpe dicitur miua cydoniorum, de qua in conditis.

Melo Indus est viridis, oblongus, magnus, batheca vulgo dictus: alijs anguria, nunc hic frequens.

Myrrha bona inuentu difficilis. Myrrha stacte, stirax liquidus.

NAbath, vel anabath in puluere baccarum myrti Serapio videtur intelligere sorba, vel illis similes fructus facultate, qualia sunt mespila.

Nabeth verti in conditis, & in confectione alhaliffaccharum vulgo candum vocatum. alij potum ex ficis, dactylis, & saccharo esse volunt: alij aliud.

OEsypus corrupte cum Pauli exemplarib. hyßop. humida. Oleum balaninum, oleum de ben Mes. Oleum cicinum, seu ricininum, oleum de Kerua. Oleum amygdalinum dulce. Oleum sesaminum, ex semine sesami calidum humid. pr. gr. desijt parari, quia sesamum in Itatia olim largissimum, hodie desideratur. Eius loco sumatur oleum recens amygdalarum dulcium, non rancidarum.

Oxyacantha est berberis.

Oxytriphyllon alleluia in diaphœnico vnguento secundo, & viridi.

Ozymum, id est, basilicum quoddam, vulgo caryophyllatum dicitur ab odore, & virtute caryophylli. alterum ab odore citri citratum est melliſſophyllum, calidum secundo gradu, coctu difficile, sed aliorum coctionẽ iuuat, obstructum hepar aperit: naribus impositum, vel succo, vel aqua attractum, pituita purgat cerebrum, vt betonica: cor roborat, & cerebrum. Ozymum autem caryophyllatum basilicum semine flauo, aromatico, cardiaco, calido, folijs paruis magis quam basilicum semine nigro, & folijs latioribus præditum quibusdam videtur.

PEctines pro conchis suppositi, quales è Sancto Michaele, & San. Iacobo peregrini afferunt, idonei ad hæmorrhagiam Auic. can. 3. fen 21. Idem possunt testæ limacum, purpurarum, buccinarum, Manardus in id probat magis ὄνυχας, id est vngues odoratos, vulgo blattas Byzantias.

Penidia vocem nobis incertæ originis cum vulgo retinemus, & alias quasdam, quod pro his, licet Barbaris, tamen notis, nouas, & obscuras substituere non est, licet pleraſque appellationes nouas dedimus, quod proprie magis, & rei naturam perfectius exprimentes viderentur: δόσις autem, id est, datio, quamuis Græca sit vox, & vulgo medicorum vsu frequens: quia tamen Græcis in eam significationem, pro medicamenti scilicet sumendi quantitate non vsurpatur, nec Latinis, verbum, dare, malui eius loco substituere.

Petroselinum verum ex Macedonia, quia desideratur, & vulgare hoc est imbecillius, dupletur, vel eius loco ponatur olusatrum. Petroselini veri loco semen olusatri Manar.

Plantago longa in diaphœnico vnguento, vel maior est, vel lanceolata.

Polenta est farina hordei recentis torrefacti sauich Arabibus.

Poma dulcia frig. pr. gr. hum. sec. si odora sint.

Pyrethrum hyeme legitur, seruatur annis quinque: nõ sit foraminulẽtum, nec dum frangitur, puluerẽ edat.

RAsura eboris frigida sicca, cardiaca est, fœcundas ex sterilibus mire facit Auicenna.

SAccharum Mesue albissimum probatur, vtitur & saccharo coctione candefacto, aut verius in chrystalli modum per coctionem per se, vel in syrupis glaciato. Saccharum autem zuccharum Arabum esse alias probauimus. Saccharo autem Mesue, vt Græci veteres raro vtitur, quod tum erat minus frequens: nunc contra saccharo, quia gratius, omnia dulcoramus, & siccando seruamus. Saccharum recens cal. hu. primo gradu vetus sic. pr.

Sanguis draco. Serap. & Auic. & succus herbæ achillij dictæ Dioscoridi, Lusitanis huc larga copia deferentibus, est succus quarundam arborum.

Santala nostratia, & ex his elect. trium santalorum, sumpta, & admota, re uera calfaciunt, ne ijsdem refrigerantibus postea vtaris. Nam vera santala desiderantur, cum vulgaria sint cedra erius. Santala, si qualia scribuntur sunt, refrigerant: quæ vero proferunt officinæ, calent. Santala frig. 2. gr. sic. 1. rubra frigidiora, omnia cardiaca, & aromatica, sed flatu magis, quia odoratiora.

Sarcoticum, carnem generans, vulgo incarnans.

Sardis, seu Sardius lapis, vulgo corneolus d. Man. putatur.

Satyriorum testiculos duos conditos si vir ante coitum sumpserit, marem generari, si fœcunda est mulier, scribit ex Rasi Nicolaus Florent. lib. 10. cap. de sterilitate, vnico vero deuorato, fœtum nasci cum vnico teste.

Sauic. ἄλφιτα, polentæ.

Scammonium in malo cydonio, vel alio similiter grato, & adstringente coctum (quod Gal. innuit lib. 1. ali.) pomo, virium suarum multum impertit, ob idq; imbecillius manet, quale miscet elect. Indo maiori, vbi pomum absolute scribitur, quod cydonium significat. Græc. μῆλον: vnde oleum μήλινον Gal. passim est cydoniorum, & emplastra μήλινα lib. 2. ca. ph. g. i. rufa, & coloris mali cydonij. et δι' ἀπὸ μήλων pro δι' ἀπὸ κυδωνίων, vt in fi. lib. 6. fa. tu.

Crudum autem purgatorium magis est, vt si elect. Indum maius, & diaphœnicon scammonium ambo, vel coctum, vel crudum accipiant. Indum est purgantius. Si vero in Indo scammonium sit coctum. in diaphœnico crudum (vt Mes. voluisse videtur) diaphœnicum est purgantius.

Cum scammonium absolute scribitur, vt in hiera Hermetis, in elect. Indo minori, in diaphœnico, si valens vis medicamentum, crudum misce; præsertim cum frigidis, crassis, adstringentib. gratis, vis eius obtunditur, vt dactylis in diaphœnico, prunis in diapruno, cydonijs in cydoniato Lugdunensi, succo rosarum in elect. succi rosarum. Neque per hæc adstringentia, vis eius à longinquis attrahendi prohibetur, quia cum aromatum vapore, & substantia vis quædam scammonij purgatrix ad illas perreptat.

Scarîola pro seriola, sonchi species minus spinosa Manardo videtur: alijs à seride, id est, cichorio nomen deprauatum. Vt vt est, cum omnia hæc cichorij sint differentiæ viribus affines, vnum pro reliquis capi potest.

Schœnu anthos, vel schœnanthum, vt chalcu anthos, & chalcanthum (licet duo hæc differant) cuius flos ad nos non affertur, sed herba palea.

Scolopendrium vulgo ceterach.

Secacul Serapioni, & Auicennæ radices zingiberi similes, conditæ ex India deferebantur diuersæ ab eryngio, quod tamen eo loco capere malim, vtpote viribus

viribus cum secacul conueniens, quam cum quibusdam sigillum beatæ Mariæ, cum alijs sigillum Salomonis, seu polygonati radicem cerebro geniculatã, graueolentem, sapore cotonei, aut punici, subadstringentem, subacrem, cum fastidiosa quadam amaritudine Dioscor. & Gal. Alijs est radix calcitrapæ stellaris herbæ. In tanta opinionum varietate, pro secacul Indica radice, radicem eryngij cõdirem, quam secacul à Saracenis vocari docet Nicolaus Salernitanus in diazingibere: hæc enim etiam si non sit eadem, tamen eadem præstat. Quæ vero siccitas non parua cum essentiæ tenuitate eryngio à Gal. tribuitur, hac præparatione facile vincitur. Quin & nonnulli hanc radicem calidam primo gr. humidam secundo dicunt, & à multis melle solo condita, ab alijs etiam aromatibus ad venerem excitandam sumitur magno successu, etiam si veterum nemo huius facultatis in eryngio meminerit.

Seitargum Indum, verti lepidium: alij Iberidem esse malunt: sed hæ viribus parum variant, vt etiam cardamum, & cardamine pro his poni possint.

Semen rosarum quibusdam videtur id lanosum, quod in fructu est rubro oliuæ æmulo, qui rosis non collectis succedit: qualis in cynosbato, & cynorhodo cernitur.

Sericum sit crudum: sunt enim qui vim eius cardiacã coquendo, aut macerando extrahunt, & sericum velut exanimatum viribusque destitutum vendunt.

Sericum minutim concisum cum margaritis, vel alijs tritum, est efficacius cum Serap. quam vstum cum Mesue calidum siccum primo gr. corroborat totæ suæ substantiæ: spiritum & sanguinem purgat, clarumque facit, & facultatem eorum in vnum cogit.

Serum lactis Gal. fri. humidum, quod aquosa eius substantia largissima nitrosam superat, qua calidum est, terget, aluum subducit etiam Gal. aqua Mes. calidum dicitur, ea autem si per noctem in aere steterit, exhalat eidem. Id vero Mes. appellat nunc aquam lactis vel ebutyrati, vel non ebutyrati, & à causa aliqua concreti: nunc aquam casei, quæ per formæ, aut fiscellæ raritates diffluit.

Seseli sumptum, & suffitum, sterilès ob vteri intemperiem frigidam humidam etiam cum materia, fœcundas facit: id quòd bruta duce natura facientia nos docuerunt, Serap. Auicenna.

Spasmus cynicus, id est oris tortura.

Spica nardi Inda, Romana vero Celtica. Spica absolute, spica nardi Indica, seu aromatica significatur: annos decem sicco loco seruari posse affirmant.

Spina alba est bedegar, & spina Arabica est sucaha: cum vero his caremus, carduus benedictus, aut sabina, aut similis plantæ aperientes capiendæ.

Spodium Græcorum, & antispodium solum admouebatur: ebur vero vstum, quòd spodium Arabibus quorundam sententia est, etiam sumitur, & deuoratur, ac ex radicibus cannarum, myrto, olea, lentisco vstis, antispodia, id est quæ pro spodio ponuntur. Græcorum autem spodium, id est cinerula, quòd in pauimento fornacum ærariarum recidit albicans pompholigi simile, sed grauius, & impurius, intra corpus non recipiendum.

Strobili sunt nuclei pinei Gal. in simpl.

Styrax calamites calamis afferri desiit: siccus tamen affertur. Styrax scilicet calamites tanquam perfectior. Styrax ruber vulgo est fex styracis liquidi, hoc est myrrhæ stactes. Styrax verus lachryma est humiditatem non remittens, nisi dum manibus tractatur.

TAmar Indi Κιρροὶ, id est quales sunt ante maturitatem, per quam nigrescunt: immaturi ergo intelliguntur.

Thymelæa, seu coccum gnidium, mezereon. Thymelæa verius esse, mezereon, quam chamelæa. & semen eius coccum gnidium ex Dioscor. & Mesue collatis deprehendes. Tortellæ de seni, panis bis coctus.

Tragacanthum album frigidis medicamentis miscendum: rufum ceu vetustate calidius, calidis. Illud autem frigidum humidum primo gradu. gummi autem Arabicum frigidum siccum.

Tuderi in tryphera Galen. tributa, his horminum est, alijs anagallis: Mes. meus habet eius loco behen album, & rubrum.

VEnera in catapotijs de bdellio maioribus Mes. & Auicenna, & Serapioni, pectines interpretati sumus, id est, conchas pectinatim seriatas, & implexas, quales peregrini plerique è S. Michaele, & locis maritimis pileo circumferunt, conchulas vocat in catap. de bdellio inuentis Mesues.

ZArur in succo fructuum, & alibi, est mespili genus, prius in Dioscor. aronia dictum, quod in Italia azarolum dicitur, Gallis ignotus fructus: eius loco mespilum nostrum pentacoccum viribus proximum sumatur.

Zedoaria radix nunc vulgo nota, veteribus vel incognita, vel alio nomine scripta.

Zizypha, seu serica, vulgo iuiubæ Gal. damnantur libro secundo Alim. tamen ea passa neoterici efficacia in pulmonicis remedijs experiuntur.

Zurumbet quibusdam est Zedoariæ species, vt in simpl. diximus. Serapioni est arbor: secund. Auic. herba, in elect. de gemmis vtrumque petitur.

IOANNIS MESVÆ GRABADIN,

IDEST COMPENDII SECRETORVM MEDICAMENTORVM,

Liber Secundus.

Quo propria remedia ad singularum partium corporis morbos docentur.

SANAT solus languores Deus, & de frugalitatis solio produxit in largitate sua medicinam, benedictus, gloriosus,& excelsus creator. Tantum tamen auxiliari non desinens, curandi doctrinam timentibus eum explicauit. Totus igitur Dei timor præueniat, & principiet opera tua, & fœlicitabit ea: tamen considera, ne te amor, aut odium circũueniat, vt declines a recto. Est enim excelsus, & glorio sus,qui iudicat. Sunt,& cœli, qui arguunt: elementa,quæ sæuiunt. Et si non aliud,supereſt in posterum cruciatus gehennæ. Inquit Gal. Noli te prauarum ægritudinum onus suscipere, ne mali medici nomen subeatis. Per omnia o tu corporum curam gerens, auxiliari ne differas, quia semel pereunti nulla deinde suffragia prosunt. Ratio clamat ad iudicium,si misericordiã deseris stulte, de large tributis, gaudens, parua negans. Tristem igitur te cerne habentem irritum donum Dei: & si abundanter de ipsius largitate susceperis, ne parcus esto: per vnũ enim plura, & magna exuberant. Deum in cunctis propone,& præponet te. Honora eum,& honorabit te. Time eum,& securus cuncta experieris. Ne diuertas dum recta potes. Nomẽ enim, & rem habet medici, quem nulla mouent, quẽ constantia morum,incessus grauitas, & sermonum onus insignit. Gestiunt munera bene quidem ad vitam. Sed melius est nomen præclarum cunctis diuitijs. Nimirum exultat,quod experta habet ille multa,quę nunquam tractauit. Ideo experta tria sint, in quibus cõsiderationẽ feciſti. Trisectũ erit opus hoc quod aggredior. Et primã erit sectio eius de medicinis ægritudinum particularium,quæ sunt a capite vsque ad pedes. Secunda de medicinis ęgritudinum vniuersalium. Tertia de medicinis,quæ sunt ad ornandum,& decorandum.

Doctrina ad medicos.

A

B

C

D

Prima igitur sectio continet quinque particulas.

Particula Prima est de medicinis ægritudinum mẽbrorum capitis.
Secunda de medicinis ægritudinum membrorum seruientium spiritui.
Tertia de medicinis ægritudinum membrorũ nutritionis.
Quarta de medicinis ægritudinum membrorum expulsionis.
Quinta de medicinis ægritudinum iuncturarum.

Secunda sectio continet quatuor particulas.

Prima est de medicinis ad febrem.
Secunda de medicinis apostematum.
Tertia de medicinis solutionum continuitatis, & separationis continui.
Quarta de venenis.

Tertia sectio est summa singularis.

Et sic capit hoc opus in toto, particulas decem, quas per summas distinguimus, & per capitula cum auxilio, & gratia spiritus Dei benedicti, & gloriosi.

PRIMA PARTICVLA sectionis primæ continet octo summas.

Summa prima de medicinis ægritudinũ capillorũ.
Summa secunda de medicinis ægritudinum cutis capitis.
Summa tertia de medicinis ægritudinum cerebri.
Summa quarta de medicinis ægritudinũ neruorũ.
Sũma quinta de medicinis ægritudinum oculorũ.
Summa sexta de medicinis ægritudinum aurium.
Summa septima de medicinis ægritudinum partium nasi.
Summa octaua de medicinis ægritudinum partiũ oris.

Repletæ igitur ſpiritus Dei præcepta hæc miſeri E *corditer gratia ſua. Et ſecundũ, quã ex terra medicinas ad vſus indigentiam edidit, fœcunditate proferat ſalutem, quoniam ſine ipſo nihil incolume, & & ab ipſo ſanatiuum omne.*

SVMMA I.

De medicinis ægritudinum capillorum.

De caſu capillorum. Cap. 1.

CVra huius ægritudinis ſunt tres res. Prima eſt occupatio circa capitis mũdificationem: ſi eſt materia lędens, & proprie cum eis, quæ dicemus iam. Secunda eſt regimen cibi, & pòtus, & aliorũ emendantium malitiã cõplexionis, & generãtium humores laudabiles. *Medicamẽ. Gal.* Tertia eſt adminiſtratio medicinarum caſum eorũ prohibentium. Et ex eis eſt medicamen Gal. valens ad caſum capillorũ, & initium caluitij. Et modus operationis eſt. Rec. ſucci extremitatum myrti humidæ, & ſucci oliuarum ſylueſtrium, ana vnc. ij. roſarum ſiccarum, vnc. ſemiſſ. abſinthij romani ſicci, dr. ij. bulliant hæc omnia cum aceti lib. ſemiſſ. vſque ad conſumptionem medietatis eius. Deinde cola, & infunde in eo calido ladani vn. ij. & dimitte per dies duos. Deinde tere, & funde ſuper ipſum nũc oleum myrtinum: & aliã vice vinum ſtypticum, G donec in ſubſtantia mellis redigatur. Deinde miſce cum eis ramich, dra. ij. capillorum veneris, dr. & ſemiſſ. in puluerem redactis. Vltimo vero aromatiza cũ galliæ dr. j. & ſemiſſe, vel ij. *Vnctio.* Deinde redi ad vnguendum locum, poſtq̃ fricaueris ipſum cum panno aſpero, & poſtquã vnxeris per tres dies, laua, deinde redi ad vnguendum, vſque dum appareat ſanitas. Vnctio alia ex noſtra inuentione prohibens caſum capil. Rec. † corticũ cannæ vſtorum, & corticum auellanarum vſtarum, granorũ myrti, ana dra. iiij. abſinthij, gallarum ana dra. ij. confice poſt triturationem eorum cum oleo myrtino: & vnge expertum eſt. Mehemet filius Zachariæ ad caſum capillorum, & initiũ caluicij, expertum. H Rec. capillorum veneris, foliorum myrti, omnium aſſorum, vt teri poſſint, corticum pini, & olibani, ana puluerizа, & accipe laudani partes ij. myrti partem j. & cum vino veteri, & oleo de ſemine raphani tere, deinde cetera cum eis miſce. Et epithemetur cum eo in nocte, & lauetur in mane cum aqua decoctionis capilli veneris, & ſiclæ, & foliorum myrti, & aſſiduetur medicamen hoc, qñ ſanat. Aliud eiuſdem. Emblici, & folia myrti, & capillorum veneris, & gallæ coquantur in aqua vſque dum fiat turbida, poſtea cum tantundem olei omphacini coquãtur ad aquæ conſumptionem. Deinde adde oleo, quod remanſit, laudani, drac. xij. maſtiches, dr.

† *forte radicum cannæ vſtarum.*

octo, & fac coqui cum vino, deinde tere, donec impinguetur, & miſce cum eis ramich, dr. tres, & liniantur cum eis radices capillorum, eſt. n. mirabile. Dixit Archigenes. Rec. granorum iuniperi, ladani, abſinthij, & capillorum veneris, ana, permiſce omnia cũ vino, & oleo myrtino, & dimitte diebus vj. deinde coque ea vſque ad vini conſumptionẽ: & cola, & vnge caput poſt fricationem eius, deinde laua, ſicut diximus.

SVMMA II.

De medicinis ægritudinum cutis capitis.

De alopecia. Cap. 1.

CVra huius ægritudinis ſunt quatuor res. Prima eſt mundificatio capitis ab humore, ſub cuius malitia eſſe videtur, ſicut dicemus iã. Secunda eſt, vt adæquatio fiat in corpore, & in huiuſmodi occupatione conuertere regimẽ ad ea, quæ laudabilium materierum elementa ſunt, & hoc regimen eſt laudabile in generibus rerũ ſex. Tertia eſt occupari circa id quod factũ eſt de malitia in cute. Quarta eſt ad generationem pilorum auxiliari. De prima dicemus poſt. De ſecunda prætermittimus nunc, quia non eſt huius inquiſitionis: de tertia, & quarta loquemur nunc. Si alopecia de humore fuerit phlegmatico, fiat linimentum ex inuentione *In phlegmatica linimentum.* noſtra, quod recipit alchitran, euphorbij, rutæ montanæ, baccarum lauri, ana drac. tres, ſulfuris vini, ellebori albi, ana drachmam vnam, & ſemiſſem; tere, quæ terenda ſunt, & miſce cum oleo laurino, & oleo antiquo quantum oportet, vt habeant mediocritatem inter ſpiſſum, & tenue: & lini cum eo ſuper locum, poſtquam fricueris eum cum cœpe muris, aut alijs, fricatione acquirente rubedinẽ in loco. Inquit Iudęus. *Linimentũ Iudæi.* Linimentum ad alopeciam expertum. Rec. euphorbij, ſpumæ maris, fimi columbini, ana dr. j. ellebori albi, ſeminis rutæ montanæ, corticũ auellanarum, & caſtanearum, naſturtij, ſpicæ, caſiæ, ana dr. j. & ſemiſſem, amygdalarum amarum combuſtarum cum corticibus ſuis, drac. j. cum vino cocto, & oleo raphani, aut laurino, aut roſato, fac vnguentum, & caput vnge, & dimitte tota nocte. Deinde lauabis aqua vbi ficlæ, & fabæ coctæ fuerint, & hoc fiat ſine intermiſſione, donec ſanetur, & hæc omnia fiãt poſt quam fricationem in loco feceris, deinde fricaueris cum cępe muris, aut alijs, aut cępe acuto. Rufus. Confectio epithematis ad alopeciam. *Epithema Rufi.* Rec. euphorbij, rutæ montanæ, baurach, ſinapis, arthemiſię, ana partes æquales, confice cũ aqua cæpæ ſquillæ, aut cũ aqua cæpæ acutæ, & epithemetur cũ eo poſt fricationẽ rubificãtem. Haly. Cõfectio epithematis ad alopeciã experti. Rec. euphorbij, rutæ montanæ, ana drac. iiij, *Epithema Haly.*

nigellæ

nigellæ combustæ, drachmã vnam, seminis armel combusti, amygdalarum amararum combustarum cum corticibus suis ana drac. iij. corticũ arboris fici, & foliorum eius, spumæ maris combustæ, ana drac. ij. confice cum expressione squillæ, & epithimetur cum eo diebus. x. donec rubeat locus, & vesicetur, deinde epithimetur super ipsum aristolochia rotunda, & laudanũ, & absinthium combustum, & sisimbrium, & lycium, ana cum aqua solatri. Filius Zachariæ Epithema ad alopeciam mirabile. Rec. spumę maris, drach. x. burach, sulfuris, quod non inuenit ignis, euphorbij, ana drach. ij. gummi rutæ agrestis, staphisagriæ: ana dr. j. cantharidarum, drac. j. permisce ea cum fæce olei antiqui: & lini ex eo post fricationem cum cæpe acuto, donec locus rubeat: & cum mordicat, & ampullæ apparuerint, vnge per aliquot dies cum adipe anatis, aut vrsi, aut cum vnguento de cerussa. Si autẽ alopecia ex humore fuerit cholerico, fiat linimentum descriptione Iudæi, quod recipit, spumæ maris, baurach. amygdalarum amararum cum bustarum, corticum auellanarum cõbustarum, radicis cannæ combustæ, stercoris muris, ana cum aceto, & adipe anatis fiat linimentum, post fricationem tamen loci cum spuma maris, & panno aspero. Vltima debet esse intẽtio occupari ad capillorum generationem, vt curetur caluicium. Philagrius. Medicamen faciens nasci capillos vbi oportet, & sanans caluicium. Recip. carnium limaciarum, & sanguisugarũ, & apum, & vesparum, & salis tosti, ana partes æquales, pone in vase vitreato habente foramina multa in fundo eis sicut cribratoriũ: & pone sub eo vas vitreũ, & manabit post diẽ & diem humiditas, quæ conseruetur in vase. Et quando oportet, fricetur super caluicium, postquam fricaueris ipsum vehementer cum pãno aspero, aut cum spuma maris, & panno aspero: Filius Zachariæ, linimentum sanãs caluicium, & generans pilos in barba, aut supercilijs. Rec. ceræ, drach. quinque, olei de cheiri drachm. ij. & semissem, laudani, drach. viij. euphorbij, gũmi, rutæ agrestis, cãtharidarum, ana drachmas tres, seminum citrangulorum combustorum, vesparum, siue apum, ana drachmas duas, styracis liquidæ, myrrhæ, ana drach. ij. & semissem. Fiat vnguẽtum: & liniatur ex eo nocte, & lauetur in mane, & hoc fiat post loci fricationem vehementem. Cum autem pili nasci incipiunt, sæpe radantur, vt ingrossentur, & firmi fiant, & spissi, & proprie, quando exiles nascuntur sicut lanugines. Aliud eiusdem, valens similiter. Recip. cineris abrotani, drachm. x. ventris cãtharidarum, drachmas duas, laudani, drachm. iiij. auellanæ combustæ, drachmas duas. Terantur omnia cum oleo veteri, & aromatizentur cum aliquãtulo galliæ, & vngatur in nocte, & ablua tur in mille post fricationem, & postquam desiccauerit, dimittatur die vno aut ij. deinde iteretur, quoniã sanat. Aliud valens similiter. Recip. olei de been drachmam vnam, cantharidarum quarum a bscissa sint capita, & aliæ, drach. iij. terantur sufficienter, & misceãtur cum oleo, & coquãtur in olla vitreata sufficienter agitando omni hora cũ spatula, & dum cocta fuerint, deponantur ab igne, & cum modico musci, aut ambræ aromatizetur. Est enim expertum, & proprie inunctum post fricationem loci, vt diximus.

In cholericis inuentum.

De furfuribus. Cap. 2.

FVrfura si ex frigido fiant humore. Accipe fel taurinum, vel caprinũ, & baurach æqualiter, tempera cum succo ficlæ, & oleo irino, & lini in sero, & in mane: laua cum aqua decoctionis lupinorum, & fęnu græci assi. Si ex calido fiant humore, confert medicamen illud mirabile, myrobalanorum citrinorum assorum, dra. x. cum succo ficlæ, & solatri, & aceto distempera, & lini cum eo, deinde laua cum aqua furfuris, & lupinorum, & myrti.

De saphati. Cap. 3.

CVra huius ægritudinis sunt quatuor res, sicut distinguimus in alopecia. Filij Zachariæ. Confectio epithematis ad saphati recentẽ, quæ accidit in corporibus teneris. Rec. Alchanny de mecha, amygdalarum amararum combustarum cum corticibus suis, stercoris muris, venarum chelidoniæ, coriandri sicci, scoriæ argenti, venarum tinctorum, curcumæ, aristolochiæ, corticum granatorum, merdasengi, ana partes æquales, confice cum aceto, & oleo rosato, & lini post fricationem. Gal. dicit se curasse multos hoc linimento. Chartas combustas tere, & distempera cum aceto, & lini super locũ, nos quidem experti sumus apud necessitatem. Democritus. Linimentum curans saphati. Recip. chartarum combustarum, calcis lotæ, argenti viui, ana drachmam vnam. Confice cum aceto, & oleo nucum, & lini cum eo post fricationem loci sufficienter cum panno aspero. Alexander. Linimentum sanans saphati antiquã in corporibus duris. Recip. bubegi, stercoris muris, capitum granarum combustarum, colcothar vsti, venarum chelidoniæ, salis adusti, gallarum, sulphuris viui, curcumæ, lithargyrij, aristolochiæ, tubel ęris, ana partem vnam, chartarum combustarũ partes ij. & semissem cineris alcherua, sarcocollæ, ana partem semissem argenti viui partem vnam, & semissem amygdalarum amararum adustarũ partes tres. Confice cum aceto vini, & oleo antiquo, & ad ministra post fricationem cum cæpe acuto, aut squilla, expertũ est verax, deinde laua cũ aqua vineę, & foliorum vlmi, & radicum maluarũ. Aliud de inuentione nostra. Lithargyrij, cadmiæ vtriusque, calcis viuæ, ana vnciã j. chartarum combustarum, olibani, tartari cõbusti ana vnc. semiss. sief memithe, gallarum cõbustarũ, ana drac. iiij. argenti viui, drac. vj. aceti, & olei

myrtini quantum sufficit, coque vsq; dum ace- E
tum sit cõsumptum, deinde argentum viuum,
sic cõterendo cũ eis commisce, vtere sicut alia.

SVMMA III.

De medicinis ægritudinum cerebri, & primo de cura sodæ. Cap. 1.

INtentio in curatione huius ægritudinis si sit complexionalis, & non habẽs materiam, est alterare, & sedare tantum. Et si est cum materia, circa alterũ duorum occupabimur, vel vtrũq; & sunt, aut abscissio causæ; aut sedatio doloris; aut vtrumque. Et si est a solutio F
ne continuitatis, alijs, atq; alijs vtemur, sicut dicemus in suis capitulis. Et si est ab aggregatione omnium, tunc totum genus curæ est necessarium, sicut in soda, quæ est, sicut v.g. ab apostemate. Inquit Haly. Si sub prauorum fumorum dominio caput positum est, a sedãtibus incipere non debemus, & raro ab eis, nisi apud vehementiã doloris. Gal. raro ab abscissione causæ incipere debemus, nisi sit soda consanguinea, aut similis acutis: sed ab eo, quod materiã adaptat, ad abscindendum. Si enim sanguinea fuerit, aut humores peccent in sanguine, a phlebotomia prius incipiemus. Et si soda vehemens fuerit pulsatiua, a phlebotomia similiter incipiemus. Si autem ab alterius humoris peccato; G
prius ipsum digeremus, deinde abscindemus.

Ægritudo materia calida. Digestionem itaque faciunt in materia calida syrup⁹ acetosus, & aqua de lupulis, & aqua hordei, & aqua buglossæ domesticæ, & sylvestris, syrupus violatus, & syrupus rosatus, syrupus nenufaris, & similia. Et in frigida quidem phlegmatica digestionem faciunt oxymel simplex, & oxymel squillitieũ, alhasce, hyssopus, & spica, & similia. Et si fuerit materia adusta choleri ca, digestionem eius faciunt, syrupus acetosus, & aqua lupuli, & fumusterræ, & altarasacon, & similia. Si autem fuerit melancholica, in digestione eius regimen erit duplex. Ex vna scilicet parte cum eis, quæ lentificant, & humectant, & H
habilitant duritiem corporis, & siccitatẽ terrestreitatis eius; & ex alia cũ eis q̃ resoluũt, & incidunt, & subtiliãt resolutione, & incisione nõ perducente ad lapideitatem, & proprie cum rebus operantibus cum mediocritate, & tẽperie. Et semper ponimus vicissitudinẽ in hoc duplici regimine, vt cadat æqualiter digestio, & maturatio in materiam, & non abscindatur subtile, & remaneat grossum. Eligimus autem ad digestionem materierum, siue calidarum, siue frigidarum, ex vnctionibus, & epithematibus, & emplastris, & embrochationibus, & alijs, quæ congruant, sicut infra distinguemus, & incipiemus experiri ea secundum testimonium exigẽtiæ causæ. Et quidem canon est, q̃n in soda cali
da ab alterãtib. incipere debemus, siue sint em
plastra, siue vnctiones, vt reprimatur excessus eius, & prohibeatur aduentus nociui alterius ad ipsum quãtum possibile fuerit, nisi quatuor casibus. Primus est in soda calida, quæ fit in febribus, & proprie materialibus. Vsus.n. epithematum frigidorũ repercussiuorum multiplicat eam: non.n. permittunt vapores exire. Sed attractio aceti, & aquæ rosatæ, aut violatæ per nares vehementiã eius sedat. Secundus vero est, q̃n fit soda ♆ vapores acutos, qui perueniunt ad caput communitate totius corporis, aut mẽbri alicuius, & iam caput recipit eos, & tunc, facere vt fiat eorum diuersio ad oppositum, & di uersum ex vna parte, & ex alia receptorum reso lutio, sedat eã. Tertius est, quando soda fit a nocumento, quod infertur a multitudine materię, & tunc euacuatio eam sedat. Quartus est, q̃n soda fit a multitudine vaporum existẽtium in capite, & ♆ cõmunitatem corporis, aut alterius membri; & tunc resolutiuorum administratio cum facilitate, & particularium euacuationũ, eam sedat. Amplius autem canon est, quod em plastra, & linimenta alterantia non sunt expolianda ab aliqua trium virtutum. Prima est, cõ petentia eius in gradu alterationis. Secũda est, vt coadunet virtutem membri, vt non recipiat superfluitates. Tertia est, vt cõfert, & membrũ, cui applicatur proprietate sua. Et incipiemus rememorari de eis primo, quæ caput, & cerebrum mundificant. Et incipiemus a mundificãtibus materias calidas, & quæ conferunt sodæ, & ægritudinibus calidis. Et dico, quod omnis materia siue calida siue frigida, ſm tres modos recipit diminutionem, aut .n. per euacuationes sensibiles, & occultas, aut per diuersionem eius a parte nobili ad ignobilem, aut per vtrũque. Euacuationes autem occultas natura regulat, euacuationes quoque sensibiles eadem similiter, & quandoque per se, & quandoque adiuta rebus exterioribus ab operatione artificis: & & hoc ſm duos modos, aut vniuersaliter, aut *Purgatio vniuersalis.* particulariter. Voco autem hic vniuersalẽ purgationem, quæ materiam euacuat, cui accidit a cõmunitate totius corporis multiplicatio, aut plurimorum membrorum, aut famosorum, aut eorum, quæ sunt minera illius, sicut hepar sanguinis, & Kystis choleræ, stomachus phlegmatis, & splen melancholiæ. Et voco particularẽ purgationem, quæ ex parte illius membri, in quo materia exuberat, euacuat ab emunctorijs eius: sicut quando per palatum, & nares, & aures, & oculos materiæ cerebri purgantur. Et *Purgatio particularis.* quidem canon est, particularem vniuersali præponi non debere nisi in quatuor casibus. Aut quia materia non multum in quantitate exuberat: quare sufficit a parte emunctoriorum illius membri abduci, in quo est ægritudo. Aut quia membrum dans non est forte in dando, nec membrum recipiens aptum in reci

piendo

piendo. Aut quia membrum non recipit a mē- A ces eius, aut semina ipsius, & melilotum, de om
bris communitatē eius. Aut quia corpus, & alia nibus ana partem vnam, florum chamomillæ,
membra non sunt posita sub dominio materiei quantum de omnibus, coquantur omnia in a-
facientis ægritudinem in illo membro. Diuer- qua, & fiat embrochatio, sicut diximus. Epithe
siones autē materiei a parte nobili ad partem ma sedans sodā calidam. Euisci semen, & psyl-
ignobilē fieri debere ostendimus per fricatio- lium separatim, siue coniunctim cum aceto con
nes extremitatū, & compressiones, & ligaturas quassata, super caput posita valent. Modus em-
earum dolorosas, & cum vētosis, & alijs. Reme plastri alius ad idem. Accipe flores chamęmil-
dia autem quæ habent intentionem vtriusque, læ, farinam hordei, radices althææ, semen lini,
sunt clysteria, & suppositoria, & omnia, quæ si- cortices papaueris, violas, nenufar. Tere cū o-
mul ad longinquam diuersitatem attrahunt, & leo rosaceo, & violaceo, aut fac emplastrū. Dio
euacuant. Et nos de oībus loquemur. Et primo scorides. Succum extremitatum vitis in primis
de euacuationib. ab artificio, si Deus voluerit. cum nascuntur cum farina hordei distempera,

De soda calida. Cap. 2.

& oleo rosato, & lini ex ea super caput, & exper
tum est. Modus emplastri aliud ad idem: quod

SOdæ calidæ medicinas pro causa distingui B resoluit cum facilitate residuum sodæ calidæ.
mus. Et sanguineæ quidē phlebotomiā ne- Recip. virgæ pastoris, sampsuchi, balsamitæ, se
cessariā esse dicimus, deinde sedātia q̄ dicem⁹. minum, & radicum, & foliorum maluarum, &
Cholericæ vero curā aggrediemur, incipientes violarum, & hasce, & hordei mundi, ana partē
a simplicioribus, & debilioribus ad maiora, & vnam, rosarum partem vnam, & semissem, cha
Oxyrodinū fortiora procedemus. Inunctio ad sodā calidā, męmillæ partes duas, fiat emplastrum cum eis,
commune. siue sit sanguinea, siue cholerica; siue cōplexio- vel fiat embrocha cum aqua decoctionis earū.
nalis, siue materialis. Oleum rosatum, & acetū Mesue emplastrum sedans sodam calidam pul
albū cum modico aquæ rosatæ diu agitētur, & satiuam, & hemicraneam calidam. Accipe fari
contundantur, donec impingueścant. Deinde næ hordei, sandalorum trium, sief memithe, ro
infrigidetur super niuē, & ex eo caput liniatur. sarum, faufel, boli armeni, acaciæ, aloes, semi-
Est enim expertum. Si autem cum soda fuerit nis lactucæ, camphoræ, de singulis partes æqua
insomnietas, opij parum adde, aut papaueris les, confice cum mucilagine psyllij, aut cum suc
succum cum cortice. Inquit Alexāder. Recipe co portulacæ, aut lactucæ, & epithemetur cum
ex ceroto Galeni circiter vncias duas, & laua il eo. Gabrielis suffumigium valens ad sodā cali
lud lauationibus pluribus cum succo solatri, & C dam. Accipe sandalorum citrinorum, faufel, ro
semperuiuæ, & lactucæ, & endiuiæ, & succo cu- sarum, ana drachmas duas, & semissem, cam
curbitæ, & succo vuæ acerbæ, & limi, & superpo phoræ, drachmæ vnius tertiam, spicę, drachm.
ne folia salicis, & miraberis effectū eius. Lini- semissem, ponātur in vase vitreo stricti orificij
mentum forte ad sodam calidam pulsatiuam. cum aqua rosata quantum sufficit, & obturetur
Oleum rosatum, & violatum cum pauco aceto, orificiū eius, & dimittatur, vt bulliat in cinere
& agrestæ succo, & modico camphoræ, diu con calido, deinde obturetur, & recipiatur fumus e-
tunde, donec pingueścat: & capiti superponatur, ius, est enim expertum. Et si ex eo super tempo
est enim efficax. Filius Serapionis. Embrocha ra aspergatur, aut lauetur ex eo facies, confert.
conferens sodæ calidæ, violæ, rosæ, folia ne Si autem vigilias patitur, cortices papaueris cū
nufaris, hordeum excorticatum, folia salicū, & eis adde, & proprie eius drachmas tres, & plus
maluarum, in qua coquantur, quæ per cannulā vel minus, sicut necessitas vrget. Aliud suffumi
vrceoli capiti ex alto fundatur, si catarrhum nō gium eiusdem, resoluēs residuum sodę calidę.
timueris. Si autem virtutem habere resoluendi Accipe rosarum, sandalorum macaziri, ligni a-
volueris, chamęmillam adde. Et si sedatiuam, D loes, ana drachmas duas, chamęmillæ drach.
& somni prouocatiuam quæris, cortices papa- quatuor, aquæ rosatæ quātum sufficit. Fac sicut
ueris, & lactucæ adde. Filius Zachariæ. Modus primum, nobile, & expertū est. Et sunt, qui po-
alius embrochæ conferentis ad sodam calidā, nunt chamęmillę pondus omnium. Et sunt qui
cum qua sunt vigiliæ, & permistiones. Recip. addūt, mellilotum. Caputpurgia fiāt cum oleo
violas siccas, hordeum excorticatum, semen cu rosarum, & violarum, & nenufarino cū pauco
curbitæ, aut corticem eius, semē lini, psyllium, camphoræ, aut cū pauco oleo de semine cucur-
cortices papaueris, semen althææ, semen lactu- bitæ, dictis, aut oleo de salice. Aliud filij Zacha
cæ, semen portulacæ, rosas siccas. Decoquantur riæ valēs ad dolorē capitis calidū, & hemicra-
in aqua vsque ad consumptionē quartæ ipsius. neam calidam, & dolorem auris. Rec. opij, cam
Deinde fac embrochationes sicut diximus, & phoræ, ana partes æquales, fiāt collyria sicut lē
similiter ea manus, & pedes, & facies lauentur. tes, & dissoluatur, vnū, aut duo oleo violarum,
Modus embrochationis alius resoluens, & se- aut oleo de cucurbitis, & destilletur in nasū, &
dans sodam calidam. Accipe folia maluarum, aurem, est. n. verax. Aliud filij Serapionis va-
aut radicem, aut semina earum, aut omnia si- lens ad sodam calidā, sublime. Rec. spodij dra.
mul, & hordeum excorticatum, & rosas, & vio- duas, opij drach. j. croci, drachmas semiss. con-

fice cum aqua in modum pilularũ paruarũ, & E
administretur cũ lacte mulieris, aut oleo violarum, aut oleo de semine cucurbitę, deinde post horam fac caput purgium cũ lacte mulieris, aut aliquo ex oleis. Iudæus, odoratur oleum rosatũ cum aceto conquassatum, & positum in vase vitreo, & confert sodæ calidæ vehementi. Aliud nostrum expertum. Rec. amyli, nabeth, ana dr. ij. opij, drac. iij. spodij drac. j. croci drac. semiss. fac sicut proximum. Aliud Aron, expertum, efficax ad sodam calidam, & hemicraneam, & dolorem auris. Recipit sief memithæ, faufel, seminis hyoscyami, seminis lactucæ, rosarum, sãdalorum, opij, radicum mandragoræ ana. Fiãt ex eis sief. & fricetur ex eo super cutem cum oleo rosato, aut violato cum pauco aceto, & de- F
stilletur in nasum, & aurem, & proprie loci doloris. Incipiamus ponere euacuatoria conferẽtia ad sodam calidam, cuius materia est cholera citrina. Et incipiamus a leuioribus, sicut consueuimus, procedentes ad maiora. Purgetur ergo in primis cum aqua fructuum. Recipit pruna quatuordecim, tamarindorum vncias duas, & semiss. medullę casiæ fistulæ vncias tres, myrobalanorum citrinorum, vnciam vnam, & semiss. propinetur infusio eorum, post sufficientiam coctionis ipsorum. Aqua fructuum secundum modum nostrum conferens sodæ choleri cæ. Rec. absinthij, rosarum, violarum, ana drac. v. fumiterræ, drac. vj. capillorum veneris vnc. j. passularum enucleatarum vnc. j. pruna. xl. numero, iuiubæ, sebesten, ana xx. Coquãtur cum facilitate in aquæ lib. ij. vsque dum veniant ad lib. j. & proijce in ea illa eadem quæ hic proxime diximus, & propinetur, & sunt, casiæ fistulæ, vnc. iij. tamarindorum, vnc. ij. corticum myrobalanorum citrinorum, vnc. j. & semiss. Inquit Gal. Quando ex aquis fructuum soda non resoluitur, propinanda est infusio aloes. Et iste est modus eius. Rec. succi endiuiæ, succi lupuli, post depurationem ipsorũ vnc. vj. vel alterius eorum tantum, si vtrique haberi non possunt, vel succi buglossæ domesticę, aut syluestris lib. j. & proijce super ipsum aloes succotrini boni, & electi vnc. j. & pone in vase vitreo ad solem obturato orificio eius dieb. xxij. & da ex eo om H
ni mane ab vnc. j. vsque ad iij. cum modico dragagãthi, vt non noceat ano. Modus infusionis conferens sodæ calidæ vehementi, & solutione educit choleram, & confert iuuamentum maximum febribus cholericis. Accipe succi endiuię cocti, & depurati lib. ij. vel aliorum succorum, quos diximus, & infunde in ipsis, vel altero ipsorum, diasiracost vnc. vj. Et da ex eo in mane ab vnc. ij. vsq; ad iiij. Apparebit enim cito sanitas si Deus voluerit. Inquit Hamech. Modus infusionis sodę calidę diuturnę. Accipe absinthij romani vnc. j. fumiterræ drac. viij. passularum enucleatarum, vnc. j. eupatorij drach. v. florum buglossæ domesticæ, aut sylueſtris, ana dra. vj. cuscutæ, seminis endiuiæ, agarici, ana drac. iij. Coquantur in lib. iij. aquæ vsque ad lib. j. & semiss. Et infunde in ea confectionis, iam dictæ Hamech, & proprie primæ descriptionis, vnc. ij. & da ex ea omni mane ab vnc. j. vsq; ad ij. sanat enim cum virtute Dei glorioſi.

De sola frigida. Cap. 3.

LOquemur deinceps de soda frigida, siue sit sine materia, siue cum materia, phlegmatica, vel melãcholica, siue permista, siue ventosa. Et de his omnib. distinctim loquemur, si Deus voluerit. Et incipiemus sicut cõsuetudo nra est, a debilioribus. Calefactorium ad sodã frigidã, & sodam ventosam. Milium integrũ, cum sale quãtũ ipsum, calefiat in latere calido, & impleã
tur ex eis saccelli, & vaporeẽ cũ eis locus. [Isaac. grana lauri, & olibani medium eorũ, terãtur, & impleantur ex eis saccelli, postq̃ ibi irrorata fuerint aceto vini, calefiant in latere calido, super quem irroratur acetũ, & fiat euaporatio cũ eis. Democritus. Accipe grana sinapis integra, & grana nasturcij, vt sint partes eorũ æquales, infundãtur modicũ in aceto vini fortis, & impleã
tur ex eis saccelli, & calefiãt in latere, & fiat euaporatio cum eis. Aliud eiusdẽ, expertum. Pulegij, carui, æquis partib. fiat sicut diximus. Aliud eiusdẽ. Oleũ puleginum inũctum expertũ est. Vnctiones fiãt ad sodam frigidam, ex oleo nardino, aut irino, aut laurino, aut de been, aut aliquo taliũ. Itẽ si fortius facere volueris, conforta
G virtutem eorum cum costo, & castoreo, & euphorbio, & pipere cum aliquo horum, vel omnib. Linimẽtum ad dolorem capitis frigidum. Theriacam, vel mithridatũ cum succo mentæ, misce, & superpone, expertum est. Linimẽtum aliud expertum a nobis ad antiquos capitis dolores: quod administratur super caput, & frontem. Recip. costi, myrrhæ, castorei, neriden, ana partes æquales, olei ros. quãtum sufficit. Et si in somnietatem patitur, partẽ dimidiam opij adde, est. n. expertũ. Mahometh filius Zacharię. Modus linimenti ad sodam frigidam, & antiq̃, & hemicraneã, & dolores auris ex frigiditate. Rec. castorei, euphorbij, opij, styracis liquidæ, piperis, foliorũ rutæ, sinapis, calamenti, marrubij, ana, fac trochiscos aur. ij. aut j. & apud necessitatẽ dissolue ex eis cũ oleo nardino, aut costino, aut modico aceto, & lini super locũ, & distilla ex eo in aures, & nares ex parte doloris, & miraberis effectũ eius, si Deus voluerit. Gal. Trochiscus crudus dissoluatur cum aceto forti, & oleo rosato, & liniatur ex eo super frontem, & tẽpora, & sedat sodã difficilẽ, & hemicraneam, & est expertum. Et eodẽ modo trochisci, de croco dicti in antidotario. Dioscorides. Epithema ad sodam frigidam, & hemicraneam. Ex cinere, & aceto fiat permistio, & decoq; in olla, & liniatur ex eo, expertum est. Philagrius. Modus linimenti ad sodam frigidã, & antiquã, & hemicraneã difficilẽ. Recipit myrrhæ, opij, omphacij,

scam-

ſcammoneę,granorum lauri,ana dra.iiij.croci, dra.iiij.& ſemiſ.ſeminis hyoſcyami, apij,amomi,ana dra.v.Fac trochiſcos cum aceto: & lini, ſicut diximus cum eis ſuper locum. Alexãder. confectio epithematis ad ſodam frigidam diuturnam. Rec.fimi columbini.drach.j.& ſemiſſ. leucopiperis.drac.ij.euphorbij,drach.iij.croci, drach.j.& fæcis olei de croco,drach.j.ſemiſſ.aggregentur omnia cum aceto forti multæ fortitudinis,& fac trochiſcos cum aceto,& ſucco abſinthij,& oleo nardino. Miſce.& lini vbi oportet. Embrochetur caput in ſoda frigida,& ventoſitate groſſa, cum chamæmelo, haſce,ſceha, maluis,folijs lauri,& ſauina,& berẽgeſif,& origano, & meliloto, & ſampſucho,& neemen, & hyſſopo ſicca,& ſimilibus ſeparatis, vel coniunctis. Dioſcorides. Expertum eſt ſucco apij calido capite linito reſolui ſodam . Democriti ad diuturnam ſodam medicamen expertum. Recipit caſtorei,radicum fœniculi.algul,ireos, ana drachmam vnam, granorum lauri, drachmas duas, foliorum rutæ, drachmas tres, ceræ, drachmas ſex, olei roſati, vnciam vnam,& ſemiſſem,olei irini, vnciam vnam. Fac vnguentum,& lini ex eo, probatum eſt.

De caputpurgijs conferentibus ſodæ frigidæ. Cap.4.

CAputpurgiorum conferentium ſodæ frigidæ narrationem aggrediemur. Dioſcorides dixit,fit caputpurgiũ cũ aqua ſampſuchi, & reſoluit ſodam frigidam,& hemicraneã. Oribaſius dixit. Oleũ de cucumere aſinino eſt caputpurgiũ bonũ ſodæ frigidæ, & hemicraneæ, & mundificationi cerebri ab humoribus frigidis pinguibus,& aquæ deſcendenti ad oculum, & proprie ſi modicum huius olei diſtilletur in aures,& trahatur ſugendo, deinde poſt horam lauentur nares cũ aqua calida. Succus quoq; cucumeris aſinini vehemẽtius operatur. Galenꝰ. Caputpurgiũ cõferens ſodæ frigidę,& torturę, & oppilationi colatorij, & defectioni olfactꝰ,et impedimẽto ipſius. Nigella die ac nocte infundat in aceto, deinde ſiccet,& terat ſubtiliter, & puluis eius naribus approximet, & trahatur naribus odor eius,ſicut ſugendo,& expertum eſt.

Idem caputpurgium valens ſicut ſuperius,& eſt forte. Recip.nigellæ,drach.ij. ſucci cucumeris aſinini, drachm.j. ſalis ammoniaci, drachmam ſemiſ.miſceantur cum oleo cucumeris aſinini,aut oleo de alchãna,& liniatur ex eo in naribus intus, & ſugatur vehementer odor eius, educit enim de materia contenta in capite ſufficienter, deinde lauentur nares, & caput cum aqua calida. Filius Zachariæ. Confectio caputpurgij ad ſodam frigidam. Recip. caſtorei, euphorbij, ana fiat ex eis ſief cum aqua ſampſuchi,& fricetur ex eo ſuper cutem cum oleo nardino,aut coſtino,& liniatur ex eo in naribus,& ſugatur, & fiat ſicut diximus.Idem. Confectio caputpurgij ad ſodam frigidã,& hemicraneã, ægritudines cerebri frigidas, & torturam,& paralyſim. Rec.caſtorei,condiſi,arthanitæ,pulpæ colocynthidos, baurach, euphorbij,gibenech, fellis vaccini ſicci,ana. Fiat ſief. Et fiant caputpurgia cum auricula muris,aut ſucco venarum. Et eſt expertum.Iudæus. Caputpurgium cõferens ſodæ frigidæ,Fellis adib ſicci,aut vaccini, aut caprini, opopanacis, caſtorei, ana partem vnam,croci partem ſemiſſ. fiat ſief: & fricetur ex eo ſuper cutim(alias cotem) cum aqua,& liniantur intus nares, eſt.n.expertum. Archigenes. Caputpurgiũ valens ad idem, caſtorei, & ſinapis,opopanacis, opij,croci,aloes, ana.fiant pilulæ,& adminiſtretur, ſicut diximus. Expertum.Alexander. Caputpurgiũ mirabile ad diuturnũ capitis dolorem, & pingues in eo materias,& initium aquæ, & eſt ad epilepſiã expertũ. Rec. fufeis,drach.v. ſucci cucumeris aſinini nec nimis recentis,nec nimis antiqui, ſalis ammoniaci,ana drac.ij.terantur diligenter,& miſceantur ſic terendo cum oleo de cucumere aſinino,aut oleo irino,donec fiat ſicut cerotum: & repone in vaſe vitreo, & inunge ex eo intus in naribus,& ſugatur diligenter. Deinde fac ſicut diximus.Idem. Accipe radicum arthanitæ ſiccæ,drach.j.ſemiſſ.ſucci cucumeris aſinini,drac. ij.teratur ſubtiliſſime:& eo per cãnellum inſuffletur in nares,deinde ſugat ſicut diximus. Democritus, purgatur aliquãdo caput per res,quæ commaſticantur, & eſt purgatorium leue. Accipe maſtiches partes ij. piperis partem.j.commaſticentur diu:& ſaliua quę reſoluitur ſemper expuatur: & quandoq; admiſcemus cum maſtiche ſtaphidem agriã,& quandoq; pyrethrum, & quandoq; radices alfeſare,& quandoq; radices capparis. Hæc.n.ſpiſſum humorẽ,& phlegma groſſum educunt. Caputpurgium de inuentione noſtra, conferens delicatis ad ea quæ diximus. Reci. caſtorei,drac.j.euphorbij,drac. ſemiſ.galliæ muſcatæ,drachmę vnius partes ij. condiſi,drac.vnius partem ſemiſſ. Fiat eorũ cõtritio bona,& infunde ſuper ea ſucci arthanitæ quantitatem ſufficientem: & expone ad vmbrã, donec ſiccetur. Deinde tere, & cum ſucco venarum,aut cum ſucco ſampſuchi fiant collyria: & adminiſtra ſicut diximus. Gargariſmata etiam materiã cerebri attrahunt: quale eſt gargariſma factũ cũ oxymelite,ſinapi,aut cum iride,aut cũ cortice capparis, cũ pyrethro,aut pipere. Paulus. Gargariſma conferens ſodæ frigidæ, & ægritudinibus cerebri phlegmaticis, hiera picra cũ oxymelite ſquillitico, cũ aqua decoctionis alhaſce,origani,hyſſopi ſiccæ,pyrethri, & ſinapi. Gargariſmus cum eis fiat omni hora. Suffumigium Gabrielis ad ſodã frigidam, & ægritudines cerebri phlegmaticas. Accipe ſampſuchi.vnc.ij. foliorum citri vnc.j. chamæmeli tantundem: ligni aloes, ſpicæ, ana drachm. v. ponantur in vaſe vitreo ſtricti orificij, & coquantur

quantur donec consumpta sit quarta pars aquę. Deinde aperiatur orificium vasis,& recipiatur vapor eius. Aliud eiusdem,sed est fortius illo, aperiens oppilationem cerebri, & emunctorij. Recip.nigellæ part.ij.foliorum sampsuchi,origani persici,hasce,hyssopi siccæ,stęchados,ana partem vnam. Fiat sicut diximus. Odoramentum conferens sodæ frigidæ. Recip.galliæ muschatæ aur.iij. saduram aur.iij. & semis.ambræ crudæ aureos duos, muschi drach. vnam ligni aloes aur.vj. dissoluatur ambra in modico olei de been.cæteræ autem res præter muschum terantur subtiliter: & conficiantur cum glutino dragaganthi,& postquam cõfectę fuerint,malaxentur cum ambra dissoluta in oleo de been malaxatione multa, vltimo vero muschus tritus,& distemperatus cũ aqua rosata misceatur malaxando cum prædictis:& fiat inde pomum vnum,aut duo,& odoretur:deinde conseruetur in vase vitreo,aut plumbeo, ne virtus ipsius tollatur, hoc est odoramentum sublime. Odoramẽtum aliud ex castorei,& rutæ siccæ partibus æqualibus cum glutino dragaganthi, pomum fiat,& odoretur: & species per se odorẽtur præterquam quod fiat pomum,est enim expertum ad sodam frigidã,& ventosam. Odoramẽtum aliud expertum ad frigiditatem cerebri, quod confortat ipsum,& confert sodæ. Recipe styracis calamitæ electi,vncias duas, ligni aloes vncias tres, ladani, confectionis geanam,ana vncia vna(& in alio,vnciæ vnius partes duas,)spicæ drachmas tres, galliæ muschatæ drachmas octo,mastiches drachmas quatuor,ambræ crudæ, drachmas.ij. & semiss. garyophyllorum, macis ana drachmas quatuor, & semiss.

Odoratum sublime.

Confice sic.styracem, ladanũ,& mastichen, cum modico olei de been resolue, deinde tere in mortario cum pistillo calido, & proijce sup ea pulueré ligni aloes,spicæ, galliæ,garyophyllorum,& mastiches: & misce cum eis,post hæc funde super ea glutini,gummi arabi,aut dragaganthi quantũ sufficit,& misce conterendo,deinde malaxa cum ambra dissoluta cũ modico olei de been malaxatione multa cõterendo, vltimo vero aromatizetur cum muschi drac.duabus,& semisse,& aqua rosata,aut fiant inde poma,& odorentur. Aut fiãt inde trochisci, & suffumigetur cũ eis. Et est expertum verax, & suffumigantur templa, & domus regũ. Aliud valens similiter,& est bonum. Accipe buchur scẽdens, & ligni aloes electi, ana partes æquales, muschi partis vni⁹.xix.fac ex eis poma aut nib: & vtere, bonum est, & expertum. Aliud valẽs similiter,styracis,ligni aloes, ana drachmã vnã,galliæ muschatę,drachmas duodecim,ambrę,dra.vij.muschi,dra.duas,& fiat sicut dixim⁹.

Aliud nobile satis conferens sodę,& epilepsiæ,& præfocationi matricis. Ligni aloes, galliæ muschatæ,ana drac.xv.zisenidæ,drach.vij. confice terendo, & fac ex eis poma,aut nib. & administra,aut fac collyria, & suppone in matrice. Et sunt qui addunt buchur scenden.drachmas viginti.Inquit Hipp.Aromatica capitis grauedinem faciũt. Et ego quidem dico quod, nõ elongatur quin hoc sit in frequenti vsu eorum: cõuertunt enim vapores ad caput, immo replent illud vaporibus, moderatus vero vsus eorum cerebrum confortat,calfacit,sed nõ fiat adeo frequens,vt perducat ad illud, & quidem canõ est non debere conferre,apud repletionẽ, & hoc est quod Hip.voluit. Nam post mundificationem cõfortat, & calefacit,& residuum sodæ remouet, & si soda est ex malitia cõplexionis frigidæ sine materia,aut a frigiditate aeris, inuenimus esse iuuamẽti sublimis vsum eorũ.

De solutiuis conuenientibus sodæ frigidæ,& phlegmaticæ. Cap. 5.

SOlutiuorum genera conuenientium sodæ frigidæ,& phlegmaticæ, deinceps scribantur,& primo a debilioribus incipiamus. Ex eis est modus pilularum de inuentione Iudæi,mũdificantiũ cerebrũ,& neruos ab humore phlegmatico,& cõferentium sodæ frigidæ, & epilepsiæ,& spasmo,& paralysi: quarũ permistio hæc est. Recip. pulpæ colocynthidos,drachm.xij. ladani puri,drachmas x.dragacanthi,drach.ij. galliæ drach.iiij.salis gemmæ,drachm.j. & semis.cõfice sic. Dragacanthum,& gallia dissoluantur in aqua pluuiali. Ladanum vero dissoluatur in modico olei rosati. Deinde misceantur omnia,& vltimo conficiantur cum eis colocynthis,et sal gemma,vltimo puluerizata.Pilulæ autem ad hoc valentes sunt pilulæ de hiera, & pilulæ de speciebus, & pilulæ stomachicæ, quas scripsi in antidotario vniuersalium medicinarũ. Mahomet filius Zachariæ. Confectio pilularum habẽtium virtutem hieræ,& sunt in nobilitate eius,& vocauit eas cochias:quarum hæc est permistio. Accipe puluerís hieræ drac. xx.colocynthidos interioris, drachm.vj. & semi. (& in alio pro colocynthide trochiscorum alandahal.drach. viij.) scammoneæ antiochenæ coctæ in cydonio, drach.v.stœchados, turbith,ana drach.x.fiant pilulæ, dosis eorum est à drach.ij.vsque ad drachm.ij.& semiss.Gal.pilulæ expertæ ad sodam frigidam,& mundificãt caput,& stomachum ab humore phlegmatico,& putrido,& sunt pilulæ saluę:quarum permistio hæc est. Recip. aloes boni drachm.x.colocynthidos interioris. drach.iiij. scammoneæ coctæ in cydonio,drach.ij. stœchados arabici. drachm.v.salis gemmæ.drachm.duas,anisi,absinthij, ana drach.ij. & semiss.turbith boni, & electi sublimis.drach.xij.fiant pilulæ. Et sit dosis earum.drachm.j.vsque ad ij. Aaron infusio hieræ ad sodam antiquam frigidam ex humore grosso phlegmatico. Recipit hyssopi siccæ, hasce,sucaha,radicũ fęniculi,apij,ana dru.viij.

turbith.

turbith.drac.iiij.(& in alio.drac.v.) anisi.drac. ij.& semiss.salis gemmæ drac.ij.passularũ enucleatarum,drac.j. Decoquantur in lib.ij. aquæ vsq; ad lib.j.& coletur. Deinde proijciatur sup ipsam hieræ picræ,drach.x. turbith boni,& sub limis,drach.iiij.ponatur in vase vitreo,& suspẽ datur in sole diebus. x.& da huius infusionis omni die ab vnc.j.vsq; ad ij.Filius Serapionis. Infusio de aloe est mũdificans caput,& stomachum,& curans sodam. Rec. myrabolanorum chebulorum, emblicorum, belliricorum, radicum apij, fœniculi,florũ,squinãthi,capitis lilij, ana drac.x.spicæ,mastiches, calami aromatici, ana drach.iij.hyssopi,dauci,sucaha, bedeguar, ana drach.v. colocynthidos interioris, drac.ij. Coquãtur in lib.iiij.aquę vsq; ad lib.j.& proijciatur super ea aloes succotrensis,vnc.j.& pone in sole,sicut diximus.Et est dosis eius ab vnc.j. vsq; ad ij.cũ draganthi, & mastiches,ana drac. semiss.Idem modus infusionis hieræ valens ad idem, & est fortior. Rec. radicum apij,fœniculi,squinãthi,ana drac.x.calamenti montani,ari stolochiæ rotũdæ, sucaha,& bedeguar, ana drachm.v.myrabolanorum Indorum,drac.vij.epithymi cretensis,drac.v. mastiches. drac.iij.spicæ,drach.ij.casiæ,ameos,calami aromatici,ana drac.iiij .agarici, drach.v. stœchados,drac.vij. passulæ enucleatę,drac.iij. Coquãtur in lib.vj. aquæ vsque ad lib.v.& proijciatur super ipsam hieræ picræ, drach.j. & fiat sicut diximus,& sit dosis eius ab vnc.j.vsq; ad ij. cum olei de cherua,drach.tribus. Alexander. Confectio pilularum valentium ad diuturnam sodam,& hemicraneam,& vertigines,& epilepsiam, & arthreticam,& educunt humores à profundo mẽbrorum,& soluunt sine molestia: quarũ permistio hæc est. Recipit aloes boni sublimis.vnc.i. colocynthidos interioris, scãmoneæ coctæ in cydonio,absinthij,bdellij, ameos: ana drach. semiss.mastiches. drach.iiij.anisi, drac.ij.euphorbij,drac.iij.cum succo cauliũ fac pilulas. Et sit dosis,drac.i.vsq; ad ij. Pilulæ nostræ conferunt ægritudini capitis, & conferunt sodæ antiquæ, & solutione educunt humores pingues,& graues,& custodiunt sanitatem oculi,& curãt rheuma eius: quarum hæc est permistio. Recip. colocynthidos,turbith, ana drachm. iiij. agarici, drachm.iij.stœchados, drach.ij. scammoneæ, drachm.iij.& semiss.spicæ, squinanthi, xylocasiæ,xylobalsa. carpobalsami, asari, rosarum, violarum,epithymi, absinthij,cinnamomi,croci.mastiches, ana drac.j. aloes sublimis ad pondus omnium. Fac pilulas cum succo absinthij. Pilulæ aliæ nostrę.Valent similiter ad mundificationẽ stomachi,& capitis: & accipiuntur omni tempore,& dicuntur pilulæ de mæstiche.Recipe aloes,drachm.vij.mastiches,rosarum,ana drac.iij.turbith,drach.x.fac inde pilulas,dosis earum est a drac.ij. vsq; ad iiij.Hiera nostra,cõfert sodæ a phlegmate factę, stomachum,& cerebrum mundificat, hepar,& membra nutritionis confortat.Rec.carpobalsami.xylobalsami, casiæ, cinnamomi electi, spicæ, asari, mastiches,cubebæ,macis, nucis muschatæ,squinanthi,agarici,ana drach.v.croci drachm.iij.aloes succotrensis,lib.j.mellis quantum sufficit Dosis eius est a drachmis duabus,vsque ad v.

De soda ex aggregatione choleræ, & phlegmatis. Cap. 6.

INfusio conferens dolori capitis,cuius materia est cholera, & phlegma,& solutione educit eam. Recip.pruna.lx.fumiterræ,drach.viij. absinthij,drachm.iiij.myrobalanorum citrinorum,chebulorum,& indorum,ana vnc.j.tamarindorum, drachmas xv.agarici,& turbith,ana drac.ij.& semis. Coquantur in lib.iiij.aquæ,donec redeat ad lib.j. & semis. Et accipe ex ea, vnc.viij.& fricetur in ea aloes,turbith,ana vnc. i.pars semis. agarici drach.j.dimittatur per totam noctem, deinde coletur, & bibatur. Si autem qui sumpserit eam, fuerit debilis, illa tria non fricentur ea: sed sufficit cum ea misceri pulpæ casiæ fistulæ, drach.xv. Haly modus infusionis hieræ ad sodam antiquam,& difficilem hemicraneam,& febres antiquas. Recip.myrobalanorum citri drachm.j.indorum, chebulorum & emblicorum, & belliricorum, ana drach. ij. & semiss.cuscutæ, absinthij, ana drachm.vj. & semis. fumiterræ, drach.j.bedegar, mastiches, ana drach.iij. xylobalsami, carpobalsami,ana drach.ij. acori, drachm.ij. & semis. decoquantur in lib.iiij. aquæ vsque ad vnam, & proijce super eam post colationem ipsius,hieræ picræ, ligni aloes, ana vnciam semis. & fac sicut diximus,& vsque ad dies xij.plus, vel minus vsque dum appareat sanitas,& dosis eius est ab vnc.j. vsque ad vnc.ij.efficax,& expertum. Alius modus infusionis aloes conferens solę permistioni choleræ, & phlegmatis diuturnæ. Recip.myrobalanorum nigrorum, absinthij, ana drachm. vj.fumiterræ,bedegar,ana drachm.j.Coquantur in lib.iiij.aquæ vsq; ad lib.j.& cola,& proijce super eam aloes boni, drachm.viij.& pone in vase vitreo: & fiant sicut diximus,& da vsq; ad dies xij. plus vel minus vsq; dum appareat sanitas,& dosis eius est ab vnc.j.vsque ad ij.efficax,& expertum est. Rufus, pilularum confectio conferentium ad sodam antiquam ex humore grosso phlegmatico, & cholerico: quarũ permistio est. Recip. myrobalanorum citri.& indorum,absinthij, ana drach.ij. scammoneæ, drach.ij.& semiss.& proprie coctæ in cydonio, trochiscorum alandahal, drachm.iiij. epithymi,drach.ij.aloes boni, turbith electi, & casiæ, ana drachm.vj. salis gemmæ.drach.j.& semis. & fac pilulas cum succo endiuiæ. Dosis earum a drachm.j.vsque ad ij. Alchindus. Confectio pilularum conferentium sodæ aggregationis choleræ,& phlegmatis,& sodæ propriæ stomachicæ:

chicæ: & conferunt ſtomacho, & mundificant ipſum, & caput a ſuperfluitatibus cholericis, & phlegmaticis; & mundificant ſenſus, & viſcera, & conferunt ſpleni. Quarum hæc eſt permiſtio. Rec. trium myrobalanorum, ana drac. iij. epithymi boni, abſinthij, ana drachmas. ij. & ſemiſ. turbit, harundinis, drachmas xj. agarici, ſcammoneæ, trochiſci alandahal, ana drach. ij. apij, aniſi, ana drachm. j. ſalis gemmæ, drach. ij. nucis muſchatæ, garyophyllorum. ana drac. vnius partes duas, hieræ picrę, drachm. v. maſtiches. drachm. j. & ſemiſſ. confice cum ſucco endiuiæ, & penidiarum, drachm. ij. Doſis earū eſt a drac. j. vſque ad iij. Oribaſius. Confectio pilularum mundificantium caput a cholera: & phlegmate, & conferentium ſodæ permiſtæ, & mundificantium caput, & ſtomachū, & inſtrumenta viſus, & attrahunt materias vehemēter, quarum hæc eſt permiſtio. Recip. carpobalſami recentis, aſari, maſtiches, abſinthij, ſpicæ, ſcāmoneæ, cinnamomi electi, ana drach. ij. croci, drac. j. nucis muſchatæ, drachm. ſemiſ. turbith boni, & electi, drach. iij. & ſemiſſ. aloes, drach. viij. colocynthidos interioris drac. vij. Fac pilulas. doſis earum eſt a drac. j. vſque ad ij. Galen. Confectio pilularum cochiarum cōferentium ſodæ permiſtæ, & mundificantiū ſtomachū, & caput, & inſtrumenta viſus. Rec. aloes, ſcammoneæ coctæ in cydonio, colocynthidos interioris albæ, & lenis, maſtiches, abſinthij romani, ana partes æquales. Confice cū expreſſione ſolatri, aut endiuiæ. Et doſis earum eſt a drac. j. vſque ad. i. & ſemiſſ. Pilulæ aliæ expertæ valentes ſimiliter: mundificant caput, & ſtomachum, & cōfortant ea. Recip. aloes boni, & electi, drach. v. maſtiches, drach. iij. roſæ ſiccæ, drach. j. Doſis earum eſt a drac. ij. vſque ad aur. ij. Aliæ valentes ſimiliter. Accipe aloes. drach. vj. myrobalanorum citrinorum, drac. iiij. maſtiches, drach. ij. roſarum, drach. ij. croci, drach. j.

De ſoda frigida ab humore melancholico. Cap. 7.

SAbor Heben Girges. Cōfectio pilularum Indarum conferentium ſodæ, cuius materia eſt melancholica, difficilis eradicationis, & conferētium maniæ, & melancholiæ, & epilepſiæ, & lepræ, & morpheæ nigræ, & vlceribus nigris, quarum hæc eſt permiſtio. Hieræ picræ, drachmas decem, epithymi, agarici, polypodij, ſtœchados, ana drachm. vij. myrobalanorum, nigrorum, colocynthidos interioris, ana drac. iiij. ellebori nigri, ſalis indi, ana drach. ij. & ſemiſſ. lapidis lazuli, drachm. iij. Fac pilulas. da drac. j. & ſemiſ. vſque ad ij. cum aqua caſei, infuſionis epithymi, & paſſularum enucleatarū, & parum ſalis gemmæ. Sunt enim mirabiles. Sūt etiam ex poſterioribus, qui addiderunt in permiſtione earum, garyophyllorum, aniſi, ſpicæ ana, drachm. j. & ſemiſſem. Decoctio de epithymo conferens ſodæ melancholicæ, & ſpeciebus melācholiæ, & maniæ, & lepręe, & morpheæ nigræ, & cancro, & fiſtulæ nigræ. Rec. epithymi, ſtœchados, myrobalanorū nigrorum ana vnc. j. chebulorum, emblicorū, belliricorū, turbith, eupatorij, agarici, ana drach. v. polypodij, ſenæ, ana drach. vj. fumiterręe, florum ſquinanthi, ana drach. iij. corticum ellebori nigri, drach. ij. ſalis gemmę, drach. ij. ſemiſſ. paſſularum enucleatarū, vnc. j. ſemiſſ. Omnia præter epithymum bulliant in lib. iiij. aquæ vſque ad lib. j. Deinde bulliat epithymum in eo bullitione vna modica. Deinde coletur, & proijciatur in ea hieræ picræ, vnc. j. & fiat ſicut diximus. Doſis eſt ab vnc. j. vſque ad tres. Hamech filius Zezar. Modus infuſionis cōferens ſodæ, cuius materia eſt humor aduſtus, aut melācholia, & eſt ſublimis ad illud, ad maniam, & melancholiam, & epilepſiā, & vertiginem, & leprā, & cancrū, & ſcabiem, & impetiginē. Cuius hæc eſt permiſtio. Recip. myrobalanorum nigrorum, chebulorū, an i drac. viij. epithymi, reubarbari, ana vnc. j. radicū bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, & florum earum, ana drac. iiij. abſinthij, drac. iij. fumiterræ, dra. v. polypodij, agarici, ſtœchados, chamædryos, chamæpythios, ana dra. iiij. liquiritiæ, drachmas v. ſenæ, drac. vij. paſſularū enucleatarum, vnc. j. Bulliant omnia præter epithymum in quinq; libris aquæ vſque ad lib. j. Vltimo vero ponatur epithymū. Deinde coletur, & proijciantur in ea cōfectionis Hamech ſecūdę, vnc. ij. & ponatur in ſole in vaſe vitreo diebus ſex. Et da ex eo ab vnc. j. vſque ad j. & ſemiſ. eſt enim mirabile. Meſui iuhe. Syrupus cōferens ad ea quæ diximus, nobile, & expertum, & cōfert quartanæ, & oppilationi ſplenis, & omni ægritudini, quæ eſt de melancholia. Recip. capillorū veneris, radicum bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, & florū earū, polypodij, ana vnc. j. epithymi, vnciam vnā, foliorum ſenæ, chamæmeli. ſtœchados, ana dra. vij. chamædryos, ſquinānthi, ellebori nigri, ana drachm. iij. fumiterræ, drach. vij. eupatorij, drach. iiij. ſucci pomorum dul. drachm. viij. Omnia prēter epithymum, & ſuccum pomorum bulliant in lib. iij. aquæ vſq; ad lib. ij. Deinde bulliat in eo ebullitione vna epithymum: & coletur, & cum ſucco pomorū, & lib. ij. aquæ fiat ſyrupus, doſis eſt a drachmis decem vſque ad xxx. & eſt ſublime. Alexandri pilulæ de lapide armeno: conferunt ſodæ melācholicæ, & educunt cum facilitate humorē melancholicū, & conferunt ægritudinibus melancholicis, ſicut eſt mania, melancholia, & cancer, & lepra. Recipe hieræ picræ, epithymi, agarici, lapidis armeni loti, & præparati, ana drac. iiij. ſcammoneæ, drachm. v. & proprie coctæ in pomo, garyophyllorum, drachm. j. fac pilulas cum aqua roſata. Doſis, drachm. i. Gal. canon eſt, quod cura huius ſodæ non eſt expoliāda ab vno trium regiminum: & ſimiliter omniū triū ægritudinum melancholicarum. Primum eſt

regimen

regimen humectatiuum, & impinguatiuum, præter hoc, quod faciat cadere in oppilationes, & hoc ideo vt lenificetur, & habilitetur corpus humoris, vt recipiat æqualitatem digestionis in toto. Et hoc regimen est necessarium in principio, & in medio, & in fine, & ante, secundum regimen, quod dicemus, & post, vt non cadat in corpus humoris, vt resoluatur subtile, & remaneat grossum, & accidat residuo ipsius lapideitas. Secundum regimen est regimen resolutiuum faciens resolutionem cum mediocritate, & proprie eius, quod habilitatū est, vt fiat illud. Et hæc duo regimina oportet, vt sibi inuicem semper succedant: secūdū hoc enim cadet digestio æqualiter in materiam, & æqualiter resoluetur. Tertium regimen est regimen euacuatiuum, in quo tria considerabilia subdentur. Vnum, vt non semel, & multam, & subitam faciamus euacuationem, sed per interualla, habētem temperiem: vt natura euacuationem, non euacuatio naturam regulet, subita enim, & violenta euacuatione vix natura regulariter operatur, sicut impetus flāmæ, quæ subito agit in subtile, & prætergreditur grossum. Opus vero moderati caloris est æqualiter in vtranque partem rei elixabilis, & assabilis agere. Secundum consideratile est, vt euacuatiuum sit commensuratum, nō excedens mediocritatem: sed sit extensio eleuationis eius nō recedens a gradu medicinarū incolumiū, quas te scire fecimus in libro rectificationum earum. Tertium est, vt non expoliētur solutiua a rebus lenificatiuis, & humectatiuis, hoc est.n. quod operationē beatificat. Adhuc autem canon est vt in hoc triplici regimine cōfortetur cor cū rebus cordialibus generantibus in eo minerā gaudij: & tu elige eas ex simplicibus, & compositis, quarum traditio est apud te: & cū administratione omniū, quæ ad rem gaudij pertinent, hic est.n. thesaurus curæ.

A riolæ. Da a drachm.j. & semiss. vsque ad drac. ij. & semissem. Andromachus. Hiera cōferens ægritudini capitis a phlegmate, & melācholia, & confert iuuamentū manifestum apoplexiæ, & epilepsiæ, & paralysi, & torturæ, & mollificationi, & initio aquæ, cuius permistio. Rec. aloes, succi asinthij, ana vnc.j. hieræ picræ, vnc. semi. turbith, drac. viij. colocynthidos interioris. drac. iiij. squillæ assatæ, drachm. iij. agarici, stœchados, polypodij, & epithymi, ana drachm. semiss. ellebori nigri, pyrethri, piperis albi, & lōgi, zinziberis, squinanthi, chæmædryos, ana drachm. iij. & semis. cardamomi, macis, nigellæ, aristolochiæ, castorei, ana drach. iij. euphorbij, drachm.j. & semiss. croci, petroselini, cinnamomi, spicæ, polij, ana drac. iij. absinthij, drac. iiij. albarum penidiarum, vnc. iiij. mellis despumati quantū sufficit. Dosis eius est a drachmis iij. vsque ad v. cum aqua casei.

B

De cura sodæ a permistione choleræ nigræ & phlegmatis. Cap. 8.

IVdæus. Modus pilularum cōferentium sodæ a phlegmate, & melancholia. Recip. myrobalanorum chebulorum, indorum, bellericorum, salis indi, ana drachm. iij. turbith, epithymi, ana vnc.j. & semiss. ellebori nigri, pulpę colocynthidos, ana drachmas quatuor, hieræ picræ, drachm. x. agarici, drach. vj. stœchados drach. iiij. absinthij, drachm. ij. Dosis earum est a drachm.j. vsque ad ij. & sunt sublimes. Archigenis cōfectio pilularum stomachicarum solutione educentium phlegma, & vtranque cholera: & conferunt sodę stomachicæ ab eis, quarum permistio est hæc. Recip. hieræ picræ, turbith, ana drachm. xij. myrobalanorum citrinorum, chebulorum, Indorum, ana drachm. v. agarici drach. iiij. salis gemmæ, stœchados, ameos, ana drachm. ij. epithymi, drac. iij. scammoneæ, drachm. ij. & semiss. Fac pilulas cum succo scaC

De soda ex percussione. Cap. 9.

SOda propter percussionem. Filius Serapionis. Si super percussionem in capite nullū præterijt tempus, administramus in principio quæ repellant, & nō permittant materiam rheumatizantem ad locum recipi, & figi in ipso, sicut recte administrantur frigida styptica cum aquis, & expressionib⁹ frigidis, sicut est ramich proprie cū aqua frigida multæ frigiditatis, & comprimē vehementer super locum. Et ex eis sunt rosæ, & sandali, & faufel, & sief memithæ, & acacia, & bolus armenus, & chimolea, & lens non excorticata, & lycium singulariter, & coniunctum, quando miscentur cum aqua solatri, aut virgæ pastoris, aut plantaginis, aut coriādri humidi, aut cum omnibus, aut cum aqua rosata: & infringendum in niue, aut cum expressione portulacæ. Si autem post percussionem præterijt tempus, & materia iam rheumatizauit, & collecta est, medicamen resolutiuum apponendum est, sicut ex chamæmelo, meliloto, fœnugræco, radice altheæ, & similibus. Si non resoluitur, curatur sicut dicemus in tractatu apostematum. At vero, & si rheumatizauit materia, & adhuc rheumatizat, & partim collecta est, & partim colligenda, vtraque cura indiget, scilicet, & quæ repellat rheumatizandum, & quę resoluat collectum, & rheumatizatum. Sint satis hæc de curis sodæ, quæ diximus: & sufficere possunt eis, quos Deus excellentissimus sanare voluerit.

C

D

De hemicranea. Cap. 10.

HEmicranea ęgritudo est de genere vehementium dolorum, propterea quandoque indiget curatione, quandoque blandimento, & cura eius indiget obseruatione regiminū, sicut in soda diximus, quapropter oportet, vt capitula illius canonis hic etiam afferantur, in calida scilicet, & frigida. Cuta autem blandiens

est

est cura non vera: & est stupefacere apud vehementem dolorem ipsius, & pulsationem. Nos autem sanitatis largitorē poscimus in primis, de sui largitate ipsam egenti, & sperāti annuat qui sit benedictus. Afferamus autem ad locum hunc ex medicinis ibi memoratis, quas possumus habere, communitatem iuuaminum in omnibus ægritudinibus capitis. Et ponimus ex medicinis hic quasdam, quas quidam proprias hemicraneæ esse dixerunt.

De hemicranea calida. Cap. 11.

ET si peccatum est ex parte sanguinis, phlebotomiam conferre diximus. Si vero ex parte choleræ, euacuabimus eam, postquam digesserimus vtramq; partem eius, & hoc cum auxilio medicinarum, quarum proprietas est hoc facere. Et ex eis est aqua fructuum, & infusio myrobalanorum, & infusio aloes in aqua endiuiæ, quam diximus, & alia quorum rememoratio præcessit, & danda est hiera cum scammonea. Alexander. Confectio trochiscorum, quibus fit linimentum ad hemicraneam cholericā vehementem, & pulsatiuam. Recip. aluminis, drachm. xvj. croci, drach. xij. colcothar, drach. x. myrrhæ drachm. iij. omphacij, drachm. ij. calcadis, drac. ij. gummi arabici, drac. iij. Fac trochiscos cum vino forti, aut aceto. Et cum necesse fuerit, soluatur vnus cum aceto permisto, & liniatur super locū doloris, & stringatur super ipsum cum ligamine, vt sedetur pulsatio. Et quandoque apud necessitatem ponitur aliquantulum opij. Democritus. Linimentum bonum ad hemicraneam calidam. Recip. ex fæce atramenti sicca, & dissolue eam conterendo cum aceto multæ fortitudinis cum octaua parte ipsius opij ægiptyaci, & laboretur multum in cōtritione ipsius, sicut per diem vnam, & liniatur ex eo super tempora, & stringatur super ipsam. est enim expertum. Archigenes. Linimentum ad hemicraneam calidam pulsatiuam expertum, & ad sodam vehementem. Recipe succi agrestæ, myrrhæ, ana partem. j fæcis encaustri scriptorū partes ij. aluminis iameni, croci, ana partem. j. & quartam. Cōfice terendo cum aceto vini cōtritione multa, & liniatur ex eo super tempora, & stringatur super ipsum. Filius Zachariæ. Si stomachus est cū causa, dāda est post mundificationem infusio coriādri, & psyllij cū zuccaro in matutinis, & assiduetur illud, quia cōfert si Deus voluerit. Idē caputpurgium fiat ex lacte mulieris cum modico camphoræ, & si necessitas vocat, adde tantum opij, quantum est camphora, & destilla ex eis in aurem, & nasum quæ sequitur morbum: deinde stilla oleum violatum post horam cum lacte mulieris. Ex embrochis alijs super hæc eligenda ad istum locū, ea quæ congruant: & quorum proprie præcessit rememoratio. Et ad hunc locum ex eis aliqua referantur, quæ diximus in soda calida.

De hemicranea frigida. Cap. 12.

HErmes. Linimentum ad hemicraneā frigidam chronicam. Rec. succi rutæ agrestis, succi asphodeli, ana vnc. iij. castorei, euphorbij, pyrethri, ana drac. vj. piperis, sinapis, staphidis agriæ, calamenti, zinziberis, ana dra. quatuor, croci, drac. iij. fiant ex eis trochisci, & cū necessitas vrget, ex eis dissoluatur vnus in aceto multæ fortitudinis, & liniatur super locū, & stringatur cū pila, est. n. efficax, & eo vtēdum est, quando iam omnia non cōtulerint, quoniā est forte. Et quandoq; cum lib. j. olei, & vini lib. semis, & ceræ, vnc. iij. bulliant omnia vsq; ad vini consumptionem. Deinde colentur, & fit inde vnguētū mirabile. Democritus. Medicamē magnum cōferens hemicraneę difficili, & chronicæ, quæ difficulter separatur, & non est quod conferat sicut illud. Accipe ex emplastro sinapismo circiter libras ij. & commisce cum oleo squillæ, vnc. semis. costi, radicum capparis, euphorbij, ana drachmas iij. omnia trita cū aceto, aut vino odorifero quātum sufficit, aggregabis, & emplastra super locū, quoniam est vltimum. Hipp. Granorū lauri partem vnā, olibani partem semis. Misce omnia cū aqua post ipsorum triturationem, & linias super locum. Oribasius. Granorum lauri, foliorum rutæ, ana partē vnā, sinapis partem semissem, aggregentē cū aqua, et administrētur. Alexander. Si est hemicranea a cōmunitate stomachi, vomitus prouocādus est cū oxymelite, & pipere, aut oxymelite, & porris, aut oxymelite ex raphano nutrito eū ellebo ro nigro. Deinde post vomitū detur diacydoniō, aut cydonia cū pipere, & zinzibere, propinato tamen ante vomitū per triduū apozemate apij, hyssopi, & dauci, & similium cum oxymelite. Idem. Caputpurgium, quo frequenter vsus sum ad hemicraneam difficilem ex humore frigido. Rec. euphorbij, castorei. ana. partes æquales. Fiant ex eis sief, & apud necessitatem fricetur cum vno eorum super cutem cū aqua calida, aut oleo costino, aut nardino, & destilletur ex eo in narem, & aurem, quæ ex parte doloris est, deinde balneetur: & cōsequenter adhuc ex medicamine destilletur, & hoc vicissim, cito enim hemicranea soluetur, si Deus voluerit. Alexāder. Linimentum quo nullum maius ad diuturnam, & difficilem hemicraneam inuenitur. Recip. euphorbij, vitreoli, ana drachm. iiij. myrrhæ puræ, trochiscorum croci, magnetis, croci, piperis albi, ana drach. iij. tere omnia, & confice cum aceto, sic conterendo contritione multa vsque dum fiat sicut mel. Et linies ex eo totum tempus, & dimitte vsq; dum deficcetur, & iterum secūdo, & tertio inunge: deinde lauetur, & singulis diebus sine intermissione faciat vsque dum appareat sanitas, si Deus voluerit. Aliud eiusdem. Olei de sabina, lib. j. ceræ, vnc. iij. euphorbij. vnc. j. Fiat ex eis vnguentū: & ex

eo

eo mediam partem capitis inunge, & frontis, A antequam lauetur in balneo, deinde lauetur, & fiat hoc singulis diebus, quia sanabitur, si Deus voluerit. Galen. Non est narcoticorum vsus in vehementia administrationis ad ægritudines capitis propter passibilitatem cerebri. Sed in vehementia necessitatis, quando dolor sit vehemens, & amentem reddit, aut ad syncopim perducit; conuertimus regimen ad administrandum ea cum timore, & cautela; post fractionem tamen excellentiæ eorum, & melius est administrari in emplastris quam in potibus, deinde in caputpurgijs, & tu elige, quæ volueris ex eis quæ diximus.

De scotomia, & vertigine. Cap. 13. B

CVra huius ægritudinis sunt. v. res. Prima abscindit materiam. Secunda conuertit regimen ad membrum mandans, si est aliquod mandans: & rectificat illud. Tertia conuertit regimen in administratione cibi, & potus ducentium ad æqualitatem. Quarta confortat cerebrum, & caput totum, vt non recipiat, quod mandatur. Quinta conuertit vapores, & fumos ad oppositum, & diuersum, & illud fit cum frictionibus extremitatum, & contritione dolorosa, & ventosatione in eis, & spatulis; & omni, quod attrahit ad diuersum: & cum clysterijs, & suppositorijs, & similibus.

De scotomia, & vertigine a materia calida & sanguinea. Cap. 14.

SI sanguis quidem in causa fuerit ex abundantia eius in toto corpore, primo de basilica minuimus, aut de vena media. Et postea si necessitas vrget, cephalicam minuimus, hoc. n. est præceptum Hippocratis, & si adhuc perseuerauerit ægritudo, phlebotomabis venam nō pulsatilē, quæ est post aurem, ex vna parte, vel ambabus, si necesse fuerit. Scarificatio etiā cartilaginum auriū est multum conferēs, & competit ei in hac specie ventosatio crurum. Si aūt sanguinis abundātia in capite solo apparuerit, D de cephalica minuimus sola, & venis quæ sunt post aurem. Scarificatio etiam auris vtilis est: & appositio sāguisugarum in naribus: & appositio ventosarum in nucha, & spatulis, & collo. Et quidem omni speciei eius confert hæmorrhoidū prouocatio, & in mulieribus menstruorum. Et sint cibi eorum sanguinis feruorem extinguentes, & congelati, & acetosi, & confert eis administratio psyllij conquassati cum aqua, & zuccharo in matutinis omni die: aut infusio coriandri, & confert oleum rosatum, & acetum conquassata, & infrigidata in niue, & effusa super caput: & olfactus eorum, & rosarum, & sandalorum, & saufel, & omne regimen extinctiuum.

De scotomia, & vertigine cholerica. Cap. 15.

CVratur cum medicinis quas in soda calida diximus: & cum decoctione myrobalanorum, & infusione aloes, & alijs, & cum regimine ciborum extinguentium, & cum vomitu, & cum syrupo acetoso, si est a stomachi communitate, & cum alijs, & cum clysteribus, & talibus, & conferunt eis hiera, & collyria.

De phlegmatica scotomia. Cap. 16.

CVratur sicut soda phlegmatica cum pilulis cochijs, & infusionib⁹ de hiera, & alijs, & si est a stomacho, cum vomitu cū oxymelite, & pipere, aut cū raphano, aut cum sinapi, & B cum clysteribus, & talibus: & cōfert ei hiera logodion iuuamentum manifestum: & hiera Archigenis, & Theodoricon, vt hiera Galeni. Albruabam. Confectio de stæchade, cuius iuuamētum est sublime ad vertiginem, & cuius materia est phlegma, & cholera, cuius permistio hæc est. Recip. hieræ picræ, drach. x. agarici, epithymi, ana drac. quatuor, myrobalanorum chebulorum, indorum, emblicorum, bellericorum, stœchados, ana drach. iij. salis indi, drach. ij. Confice cum secaniabin, & sit dosis a drac. ij. vsque ad iij. cum aqua calida in ieiunio.

De vertigine melancholica, aut phlegmatica ventosa. Cap. 17.

C VErtigo autem melācholica, aut phlegmatica, curatur sicut soda facta ab illis. Et vertigines quæ fiūt a permistionibus, similiter, & vertiginis quę fit a vapore fœtido curatio est cum administratione redolentium calidorum, aut frigidorum, sicut necessitas inuitat.

De vigilia, & sahara. Cap. 18.

SI a materia est, curetur qualiscunq; sit, sicut in speciebus sodæ diximus, & cum emplastris, & linimentis, embrochis, & caputpurgijs, & alijs. Dioscorides. Terantur seminum papaueris vnciæ duę, aut ex corticibus, & seminibus vnc. j. & infundatur super ipsum aquæ fontium D lib. semis deinde post horas. vj. aut viij. mulgeatur ex eis aqua, & propinetur in sero cū zuccharo: & facit somnum soporis bonū, & quandoque semen papaueris, & cortex ponuntur in sorbitionibus, & conferunt. Haly. Suffumigiū expertum ad somnum inducendum. Rec. corticum papaueris recentium anni sui, drac. xx. tortellarum de sceni, drachm. octo, seminis anethi, anisi, ana drachm. vj. masti. drach. ij. puluerizētur, & cribellentur per pannum de seta cruda: & misceatur cum eis penidiarum quantum est totum. Et sit dosis eius pueris a, drachm. j. vsque ad ij. iuuenibus vero a drachm. v. vsque ad vij. est enim mirabile. Andromachus. Suffumigium sedans vigilias, & insomnietatem, & est

expertum. Accipe corticum papaueris recentiũ anni ſui, drac. v. ſeminis lactucæ, anethi, granorum ſolatri, ana drac. ij. opij chirat. j. tere omnia ſicut alcohol. & da ex eo a drac. ij. vſq; ad v. Mahemet. Confectio trochiſcorũ expertorum ad ſahara cum febre, & acuitate, & ſedat alienationem, & febrẽ, & aufert ſitim vehemẽtem. Rec. ſeminis lactucæ, portulacæ, papaueris, ſeminis cucurbitæ, citruli excorticati, ana drach. v. ſucci liquiritiæ, amyli, dragagãthi, opij, ana drac. j. & ſemiſ. Terantur omnia ſicut alcohol: & fac trochiſcos cum mucilagine pſyllij. Et ſit doſis eius a drachmis duabus, vſq; ad quatuor, cum aqua frigida: & quando neceſſitas eſt maior, da cum aqua coriandri humidi, aut lactucę, aut citruli, aut cucurbitæ, aut ſimilium. Iudęus. Trochiſci ſimiliter valentes. Rec. hyoſcyami, lactucæ, ſeminis papaueris, ana. fac trochiſcos cum ſucco lactucæ, da drac. j. vel ij. cum aqua frigida. Dioſcorides. Opiũ cum oleo ſuppone, ſomnũ facit: & proprie ſuppoſitũ cum licinio: ſed eſt timoroſum, & ꝓpter hoc oportet præparari ita, quod poſſit extrahi quando vis, antequã noceat, & ſimiliter ex papauere nigro. Democritꝰ. Embrocha cõferens ad ſaharã, & doloꝛẽ capitis ex eadẽ cauſa. Recipit foliorũ alzahanam, & capitis papaueris, & foliorũ apij, & mẽtę, & ſeminis lactucę, & hyoſcyami, ana partes ęquales, decoq; in aqua vſq; ad cõſumptionẽ tertiæ ipſius, & ex ea fundatur ſuper caput, & embrochetur cũ ea, deinde ligetur caput, & cooperiatur pannis, expertũ eſt. Et ſi ex eiſdem fiat emplaſtrum, confert mirabiliter. Iſaac. Embrocha curans inſomnietatem, & ſaharam a cauſa frigida. Accipe florum chamæmeli, meliloti, anethi, corticũ papaueris, ſeu maluæ, corticũ radicum mãdragoræ, ſampſuchi, ana. Fac ſicut diximus, & embrochetur cũ eo. Si a caliditate, & acuitate fuerit inſomnietas, embrochetur caput cum aqua, vbi papauer, ſemen lactucæ, violæ, roſæ, nenufar, folia ſalicũ, hordeum excorticatũ, hyoſcyami ſemen, & portulacæ cocta fuerint. Emplaſtrum cõferens ſaharæ, folia portulacæ, lactucę, raſura cucurbitæ, lenticula aquę, ſemperuiua aggregẽtur cũ mucilagine pſylij, & oleo de mandragora, & infrigidatum capiti ſuperponatur, curat enim, ſi Deus voluerit. Filius Serapionis. Linimentũ cõferens ſaharæ. Recipit trochiſcorum croci, drac. vij. opij, dra. ſemiſ. caſiæ drac. iij. diſſoluantur in oleo mandragoræ, vel roſarum, & fiat linimentum ex eis, quia ſanat, ſi Deus voluerit. Aliud noſtrũ. Accipe ſucci lactucæ, portulacæ, ſemperuiuæ, herbæ hyoſcyami, ſolatri ana partes duas, farinæ fabarum, & hordei, ana partem ſemiſ. opij circiter partẽ ſextã, olei mandragorati, & roſati, ana partes ij. mucilaginis pſylij partes tres, coquantur omnia ſimul vſq; dum fiant ſicut pulmentũ: & dimittantur infrigidari, & poſtquã caput embrochatũ fuerit, ſuperponatur, expertum eſt. Filius Zazer. Oleũ ſomniferum mirabiliter expertum. Recipit opij. drac. decem, ſeminis lactucarum, dra. octo, hyoſcyami, & mandragoræ, ana dra. v. corticũ papaueris, drac. xij. Terantur cõtritione groſſa, & proijce ſuper eam aquæ expreſſionis mãdragoræ, aut coctionis eius, lib. j. aquæ decoctionis capitum papaueris libram vnã, olei ſeſami, lib. j. Coquantur in vaſe duplici vſq; ad cõſumptionẽ ſuccorum, & ex eo frontem, & ſynciput vnge, & ſi ex eo caput purgiũ feceris, confert, & ſimiliter ſi ex eo in nares inieceris, eſt. n. expertũ. Ex caput purgijs plura in ſoda dicta ſunt. Et tu ex illis elige ſecundũ, quod exigit diſpoſitio. Et ex eis eſt illud, quod fit cũ oleo mandragoræ, quãdo deſtillatur ex eo in naſum cũ emulſione lactis. Et ſimiliter ex oleo nenufarino, & roſato, & violato: & quãdoq; deſtillantur in aurem, & conferunt, & quandoq; additur eis opij ſicut granũ orobi, & quandoq; cũ oleo de papauere, aut de lactuca. Gabriel. Caput purgium conferens ſaharæ. Rec. opij, croci, corticũ papaueris, caſiæ, ana fiant collyria, & diſſoluantur in oleo roſato: & deſtilletur ex eis in nares, quoniã eſt expertũ. Idem. caput purgiũ ſi fuerit a cauſa frigida, fiat cũ oleo de croco, & anethi, & chamæmeli: & ſi oportet, cũ modico opij, & croci cum eis. Gabriel. Suffumigiũ cõferens ſaharæ. Recipit roſarum, violarum, foliorũ ſalicũ, ana vnc. j. ſandali macaziri, vnciam ſemiſ. florum nenufaris, drachmas tres, corticum papaueris, dra. vij. ponantur in ampulla vitrea, & impleatur deinde aqua roſata: & obturetur orificium eius, deinde bulliat ſuper cinere calido vſq; ad cõſumptionẽ tertię partis ipſius, poſt hoc deobturetur orificiũ vaſis, & patiens inde fumum recipiat: inducit enim ſomnum. Aliud eiuſdem ſatis efficax, florum chamæmeli, florũ anethi, ana vnc. ij. meliloti, drac. viij. corticum mandragoræ, caſiæ, ſquinanthi, ana drachmas iij. corticum papaueris, drachmas octo, ligni aloes boni, dr. ij. & ſemiſ. Fiat ſicut diximus, eſt enim expertũ.

De phreneſi. Cap. 19.

CVra huius ægritudinis ſi iã impreſſit, caſſa eſt: ſi autem adhuc ſit præparamentum, vt imprimat, ſed adhuc non impreſſit, curatur: ſed non apud negligẽtes, & ſtolidos. Et cura ipſius ſunt quinque res. Prima ſubtrahit materiam, & abſcindit eam. Secunda conuertit vaporoſum eius ad diuerſum, & oppoſitum. Tertia conuertit regimen ad confortandũ caput: vt non recipiat, quod ad ipſum trãſmittitur de vaporibus: & extinguat audaciã acuitatis eorũ. Quarta cõuertit regimẽ ad ea, per q̃ poſſit fieri tẽperies, & adęquatio, ex eis quæ dicam. Quinta conuertit regimen ad ſedationem accidentium. Tres autẽ ex eis ſunt principales, & reſpiciunt cauſam, & ſunt de neceſſitate curæ, duæ autem poſteriores præparant, & adiuuãt, & vna ponit regimen

in

in diæta: & alia ſedat accidentia praua. Diſtinguendum autem eſt in his rebus hoc modo. Primam rem complent phlebotomia, vbi neceſſaria fuerit, & medicamen ſolutionis, quando opportunum fuerit: & adminiſtratio clyſteriũ lenium non tranſgredientium lenitatis gradum, vel modicũ trãſgredientiũ, vt nõ fiat incitatio. Secundam rem cõplent frictiones extremitatum, & ligationes compreſſiuę doloroſæ in eis, & effuſiones aquæ calidæ in eis ante frictionẽ, & poſt, & ventoſæ poſitę in tibijs, & brachijs, & ſcarificationes in auribus: & ſanguiſugæ in naribus: & ſternutatoria, & gargariſmata: & prouocatio hæmorrhoidum, & in muliere ſanguinea, menſtruorum. Tertiam rem complent linimẽta, & emplaſtra repercuſſiua conſiderata, ſicut diximus in ſoda, & canone ibi diſtincta. Quartam rem complẽt adminiſtratio potuum, & ciborum ſedantium inflammationem, & aeris puri temperati, & domus exutæ a formis, & luciditate, in qua ſternãtur redolentia frigida, & in qua ſit fragor ramorum redolentium frigidorum, cum tenui murmure fluentia aquarũ frigidarum, & omnis quies, & adminiſtratio gaudij lenis: & ſonitus organorũ tenuis. Quintam rem cõplent adminiſtratio medicinarum ſomniferarũ, & ſedatiuarum, & ſocietas amicorum qui prohibeãt, & vincant agitationẽ eius, & ſint fideles in adminiſtratione eorum, quæ inducuntur ab artifice, & prudenter coerceant permiſtionem ipſius, aut ſaltem mulceant.

A tractationem materiei cũ clyſteribus fortibus, & acutis, & cũ vomitu, & interdum cũ ventris ſolutione: Secunda eſt cõuertere materiã ad oppoſitũ aut diuerſum, & deriuare de parte in partem: & hoc quidem completur cum frictionibus extremitatum, & cõpreſſione doloroſa in eis facta; & ligaturis fortibus, & effuſione aquæ calidæ in eis: & ventoſatione ſine ſcarificatione, quæ procedat deſcendendo: ſicut verbi gratia incipiendo a nucha, & collo ſubdeſcendendo ad ſpatulas, & brachia, & crura, & eſt res efficax. Cõpletur etiam ſecunda res cũ ſternutatorijs, & gargariſmatibus, & ſcarificatione auriũ, & prouocatione hæmorrhoidũ, & menſtruorũ. Tertia res cõuertit regimen ad hoc, vt repellat̃ B materia q̃ traſmittitur ad caput, aut reſoluatur traſmiſſa. Et cõpletur in principio rei cũ medicinis repercuſſiuis; ſicut eſt oleum roſatum, prout conquaſſatum cum aceto, & completur in proceſſu rei cum repercuſſiuis in parte, & in parte reſolutiuis: ſicut qui recte oleo roſato, & aceto miſceri docuit caſtoreum cõquaſſatum cũ eis, & ſuppoſitum: & adhuc re multũ proceden te, cum reſolutiuis tantũ: ſicut loquemur poſt. Quarta res eſt regimen in diæta, & alijs exterioribus, & completur cibis, & potibus conuenientibus, ſicut eſt aqua ciceris, & aqua hordei cum barbis porrorum, & hyſſopo, & ruta, & hydromelite, & allio cum pipere pauco ſi non multum febriat. Et alienetur aqua frigida omC nino: & completur etiam locando eos in domo lucida plena imaginibus, in qua ſit ſtrepitus, & tumultus loquentium, & aſtantium vehemens cum inquietatione ægrorum; & prouocando eos ad iram, & iurgia, vt non profundẽtur in sõnum, exercendo coram eis ſonitus, & ſtrepitus horribiles, & laborioſos. Quinta conuertit regimen ad ſedationem accidentium, quæ ſunt ſubeth, & ſomnus grauis, & ſoda quæ non ſentitur, & obliuio loquendi, & obliuio vrinandi, egerendi, & aliorum, & hanc rem complet adminiſtratio rerum vigilare facientium: & prohibentium ſubeth, & ſedantium ſodam: & remouentium obliuionem: & incitando eos ad loquendum, & vigilandum, & euellendo pilos D eorum: & incitando eos ad vrinandum, & egerendum: etiam ſi oportet, ad comprimendum veſicam, & pectinem, ad hoc vt vrinẽt. Hoc eſt totum genus curæ eorum: & hoc toto genere ſanabuntur, ſi Deus voluerit. Filius Zachariæ. Clyſtere conferens lethargiæ phlegmaticæ, & obliuioni, & apoplexiæ. Rec. colocynthidos interiori drach. ij. & ſemiſ. cartami. vnc. j. corticũ radicum capparis, ſeminis vrticæ, ana drac. iiij. calamẽti, vnc. j. coquãtur omnia in lib. iij. aquæ vſq; dũ redeat ad li. j. & ſemiſſem, & accipe huius expreſſionis li. ſemiſ. murinabati. vn. j. & cũ oleo fiat clyſtere, & inijciatur. Filius Zachar. Clyſtere cõferẽs lethargiæ melãcholicæ: & eſt illa q̃ rarius aduenit: & ſi accidat, raro eradica-

De phreneſi ſanguinea. Cap. 20.

IN primis ſi nihil fuerit, quod prohibeat, phlebotometur cephalica: & deinde phlebotoma venam frontis, vel ſanguiſugas applica eis, aut in naribus: & ſi eſt quod prohibeat, ſaltem ex venis frontis, aut narium, ſanguinis fiat extractio. Et ſcito, quod eſt vtilis, & omni ſpeciei phreneſis confert hemorrhoidum prouocatio, ſimiliter aurium ſcarificatio.

De phreneſi cholerica. Cap. 21.

PHreneſis cholerica medicina ſolutiua indiget ſicut eſt aqua fructuũ, & ſyrupus violatus, & roſatus, et diaſiracoſt: & alia q̃ diximus in ſoda. Linimẽta in principio rei vtilia ſunt ex oleo roſ. & aceto cõquaſſatis, & alia q̃ diximus, & emplaſtra, et caputpur. & ſuffumigia, & tu elige ea ĩ c. de ſoda. Et ſi vigilias patiẽ, affer ad locũ hunc quæ diximus in ſahara: & alienet omnino cibaria groſſa, & aquã frigidam da. Et ſcito, quod in ſanguinea indigẽt reſolutione plus; & extinctione minus, & in cholerica, econtra. Hoc enim ſtudio ſanabitur, ſi Deus voluerit.

De lethargia: & eſt ſerſen frigidum. Cap. 22.

CVra huius ægritudinis ſunt quinque res, quas nominabimus in phreneſi: ſed aliter atque aliter acceptæ. Prima eſt occupari ad ſub

tur,& apoplexiæ ab eadem cauſa. Rec.epithymi rubei vnc.j.colocynthidos interioris, dra.ij. polypodij,vnc. ſemiſ.calamenthi Manip.j.coquãtur ſicut ſuperius,& fiat clyſtere cũ oleo chamęmeli.Gal.Clyſtere efficax,& ſublime ad lithargiã,& apoplexiã,& paralyſim. Rec.arthanitæ,& colocynthidos interioris, ana drac.j. & ſemiſ.carthami vnc.j.cẽtaureæ minoris vnc.ſemiſ.ellebori albi,dra.j.& ſemiſ.haſce drac.viij. coquãtur omnia ſicut diximus, & clyſterizetur cũ eo.Aliud noſtrum,colocynthidos,drac.ij.cẽ taureæ,vnc.ſemiſ.carthami,polypodij, ana vn. j.hyſſopi,haſce,radi.maluæ,ana Manip.j. mellis vnc.iij.vel iiij.ſalis maſſæ vnc.ſemiſ.ſalgemmæ drac.quatuor.fiat ſicut diximus.Eſt.n.vtile ſi Deus voluerit.Vomitus quoq; prouocandus eſt cum ſinapi,& cum oxymelite, aut cũ raphano,& cũ oxymelite,& oleo,et ſale,et aqua chryſolachanæ,aut ficlę:aut cum decoctione alfereireng,aut ſimilium. Alexander. Si ventris ſolutio neceſſaria fuerit propter plenitudinẽ,& exhiberi illã fuerit poſſibile,da caſtorei, drachmę vnius,tertias duas,& ſcãmoneæ coctę prępara-tæ,vnciæ vnius,ſextam, plus,vel minus ſicut oportere videbis, & cũ hydromelite dabis.Sed melior omni euacuatione eſt clyſtere.Sternutatoria, & gargariſmata in capit. de ſoda frigida eligantur,& embrochæ ſimiliter, & caputpurgia odoramẽta, ſed ex odorabilibus ĩ hac parte eſt neemen,& haſce: & proprie in proceſſu rei, & caſtoreum, calamentum, & ruta, & fumus pilorum ignitorum cum caſtoreo, quoniam excitat eum,aut capillorum infirmi, quos prius euulſiſti euulſione doloroſa. Democritus, ſinapiſm° cõgruit lethargiæ, cuius difficilis eſt reſolutio.Sinapiſmus quidem eſt dictus in repoſitorio medicinarum vniuerſaliũ. Archigenes. Acetum ſquilliticũ cõquaſſatum, cũ oleo roſato in quo diruptum ſit caſtoreũ,confert lithargiæ, & euigilare facit: & quandoq; pro oleo roſato permutatio fit ad oleum irinũ,aut oleũ de narciſſo: & quandoq; permiſcentur cũ eis, capilli hominis aduſti cũ aceto:& eſt mirabile. Alexander, Capilli hominis aduſti, & triti multũ cũ aceto vſq; dũ fiat totũ ſicut vnguentũ, ſunt medicina mirabilis ad lethargiã,& ſubeth: excitat.n.cito a ſõni profunditate: & quãdoq; miſcetur eis caſtoreum.Alexander. Vapores a capite optime expelluntur,ſi in principio lethargię,& ſubeth, ex oleo, & aceto conquaſſatis diu caput liniatur. Sed poſtquam circunteneri incipiunt, admiſceri oportet caſtoreum, aut fœniculum, algul, aut pulegium, aut calamentum, aut haſce, & ſimilia, aut neemen, & calamentum, aut omnia,aut ſingula. Emplaſtrum ex arte noſtra,cõferens lethargię,& ſubeth,& vigilare faciens. Recipit pyrethri,ſinapis,ſquillę ana vnc. j.caſtorei,euphorbij, ana vncias quinq;. Miſce omnia cum ſucco alphodeli, & ſucco ſampſuchi: & epithemetur ex eis puppis cerebri. Andromachus. Accipe ſquillam, & tere,& calidã ſuper locum quantũ ex ea oportet,puppi capitis applica, poſtquã cum oleo roſato,& aceto, & caſtoreo conquaſſatis locum inunxeris. Archigenes. Linimentum reſoluens lethargiam, & ſubeth. Accipe olei de been,olei nardini, & coſtini,ana partem vnã, caſtorei quartam partis vnius: euphorbij,tantundem: & pyrethri ſimiliter,ſquillæ partem vnam, & ſemiſſem, fiat ex omnibus linimẽtum, & epithemetur cũ eo. Galenus.Si diuturna efficitur paſſio,caſtoreũ a granis tribus,vſq; ad quinque, cum oxymelite bibere dandum eſt, ſatis a me expertum. Et ſimiliter theriaca data,& mithridatum, confert, aut diamuſchus,& ſimilia.Philagrius.Stimulãtia corpus ſunt de genere materiam diuertere facientium, & operantur pluſquam frictio extremitatum,& compreſſio doloroſa,& ſunt proprie quando linimenta, & confrictiones fiunt cum rebus acutis, ſicut eſt acetum ſquilliticum proprie, & ſquilla, & ſinapis cum aceto,& vrtica, & ſemen eius,& pyrethrum,& ſemen almezereon, & folia eius. Ex iſtis enim cum fricantur extrema, materia ad diuerſum trahitur, & ſubeth impeditur,vt nõ profundetur in ipſum: ſi glorioſus Deus voluerit.

De diminutione memoriæ. Cap. 23.

IN primis mundificatio fiat capitis, & corporis totius ſi eſt a materia phlegmatica: poſtquam digeſſeris eam. Et euacuatio in principio rei cum medicinis operantibus cum facilitate,ſicut eſt hiera cõfortata cũ pulpa colocynthidos,& caſtoreo, & alijs, quæ nominauimus in ſoda:& gradatim procedemus ad maiora,ſicut ſunt hieræ magnæ, Theodoricon, & nuces muſchatæ, & alia, quæ diximus: & collige ex eis emplaſtra, & caputpurgia, & alia. Et afferas etiam ad hãc partem quę diximus in lethargia.Mahemet Araſi.Linimentum cõferens lethargiæ,& obliuioni, & cõgelationi.Reci. olei ſambucini, vnc.j. olei de been,vncias duas, euphorbij,vnc.j.caſtorei drac.ſemiſ.fiat linimentum,& vngatur cum eis locus memoriæ: quoniam confert. Filius Zezar. Zinziber cõditum reparat memoriam, & proprie ſumptum quolibet mane: & quandoque confortatur cum olibano,& pipere, & eſt efficacius, & quandoque confortatur cum anacardis, & proprie ſi admiſtæ ſint zinziberis cõditi vnc.iij.mellis anacardi,vnc.j.& ſemis, & ſit doſis. vnc.j. Filius Girges.medicamen eiuſdem reparatiuũ memorię, & cõſeruatiuũ eius.Accipe acori(in alio hueg) nutriti lib.ſemiſſ.piperis longi, vnc.j.partes.ij. cymini.vnc.v. miſceãtur omnia ſimul,& adminiſtretur, & ſit doſis eius a drach.duabus, vſq; ad quinque.Haly. Medicamen expertum conſeruans memoriam, & conferens ſenibus.Recipit mellis anacardi partes duas:olibani, cyperi acori, ana partes ij. piperis,macropiperis, ana

partem

partem vnam, chebulorum indorum, ana partes duas, cymini partes.iij.mellis quantum sufficit. Dosis eius est drac.ij. Medicamen nostrum expertum,ad destructionē memoriæ,reparans, & conseruans eam. Rec.mellis, myrobalanorū chebulorum lib.j.piperis longi vn.iij.& semissem,teratur piper,& misceatur cū melle,& chebulis: & aromatizetur cū gallæ muschatæ,vnc. tribus,muschi boni dra.semis, & sumatur ex eo omni mane in ieiunio a drachmis tribus,vsque ad v.est enim nobile expertū. Et quandocunq; miscuimus cum eis olibani masculi vnc.j.& est bonum. Et quandoque datur prædictum medicamen sine olibano,postquam deglutiuerit ex olibano cicera tria,& est melius,& proprie sumptum cum aqua hyssopi,& olibani,aut vino p-misto. Filius Zachariæ. Confectio anacardina bona,cōferens obliuioni, & caniciei ante horā, & morpheæ,& baaras. Rec. myrobalanorū indorum,emblicorum, belliricorum,ana vnc.iij. piperis,macropiperis, olibani, zinziberis,hyssopi siccæ,acori,spicæ,cyperi(& in alijs pro acoro hueg)ana vnc.v.mellis anacardi,vncias sex, mellis quantum sufficit. Dosis,a drachma vna, vsque ad duas,expertum verax. Confectio anacardina,quam diximus in antidotario,excellēs est in confortatione sensuum, & memoriæ,& facit eam recuperare deperditam.

De melancholia,& mania. Cap. 24.

DIximus in soda intentionem Galeni in curatione ęgritudinum melancholicarum, esse in tribus rebus. Prima res est,regimen circa adæquationē curæ eius, & digestionem ipsius. Secunda res est solicitudo circa euacuationem eius. Tertia res est,regimen cōfortatiuum cordis complectens omne regimen dilatās animam,& faciens in ea mineram gaudij. Primā autem rem,duo tangunt regimina. Primum regimen, est regimen humectatiuum, & impinguatiuum, quod in tota curæ protelatione extendendum est: prēterquam,quod faciat cadere in oppilationes, & completur hoc regimē cū balneis, & embrochis humectantibus ante cibum: & effusione aquæ calidæ super caput: & humectatione aeris habitaculi eius:& frictionibus,& vnctionibus tenerū facientibus corpus: & cum cibis,& potibus humectatiuis humores laudabiles generantibus: & omni quod impinguat,& humectat ex cibis,& potibus,& medicinis; & quiete,& somno. Et sit studium in omnibus his supra studium secundi regiminis,quod nunc narro. Secundum regimen est regimen resolutiuum faciens resolutionem cum mediocritate,& proprie eius,quod habilitatum est ex prēcedenti regimine,vt fiat illud. Et hęc duo regimina oportet, quod sibi inuicē semper succedāt,vt cadat digestio æqualiter in materiā, quoniam est cura vera. Secundam rem complent tria considerabilia in euacuatione materiæ attenda. Primum est, vt nō semel,& laborioſam, & subitam faciamus euacuationem:sed per interualla,habentem temperiem, vt natura euacuatiuum regulet, nō euacuatiuum naturā, hoc enim est præceptū Hippocratis, subita enim,& violenta euacuatio vix a natura regulat̄,& eius operatio est sicut impetus flāmæ, quæ subito in subtile agit,& debile, & prætergreditur grossū, opus vero moderati caloris est ęqualiter in vtraque parte elixabilis, seu assabilis agere. Secundum cōsiderabile est, vt euacuatiuum sit commensuratum,nō excedens mediocritatem: sed sit extensio eleuationis eius nō recedēs,aut modicū recedens a gradu medicinarū incolumiū, quas te scire fecimus. Tertiū est, vt nō expoliētur solutiua a rebus lenificatiuis,& humectantibus. Hoc.n.est,quod operationem beatificat. Amplius aūt rei huius secūdæ regimen pficitur cū administratione phlebotomię, & subtractione sanguinis vbi oportet,& medicinæ euacuatiuæ,& enematū,& collyriorū cōuenientium primo leniū, deinde acrium: & interdū vomitus, quādo proprie passio est stomachica,aut in stomacho fuerit aliquid,quod ad ęgritudinem addat: aut cū cibus fuerit corruptus in stomachis eorum. Tertiā rem cōplet administratio rerum fm omne genus generantium eis gaudium,& lætitiam, siue cibalium,siue medicinalium, seu potabiliū:& adhuc ex rebus, quæ audiuntur, & videntur,& odorantur,& quocumq; modo sentiri possunt: & administratione aeris temperati,& aspectu formarum multi decoris, & ornatus,& negotiatione iucunda, & blādimentis,& suggestionibus, & promissionibus rerum, de quibus dolent deperditis, & aspectu ludorum distrahentium intentionem eorum a re de qua dolent, & omne, quod ad rem gaudij pertinet.

Cura maniæ, & melancholiæ sanguineæ. Cap. 25.

SI sanguis exuberat in toto, & venæ plenæ sunt;euacua ex vena nigra,& post istam ex basilica: & hoc in melancholia. In mania vero,face contra, scilicet incipe a basilica; post ipsam,si oportet,ex vena nigra; & post ipsas phlebotoma de saphenis: & si adhuc oportet, fac ex vena quæ currit ad pollicem pedis;si videris in ea plenitudinem, & maxime in occultatione menstruorum: trahit enim ea phlebotomia hæc, & si adhuc hæc non contulerint, ex vena frontis facies,aut sanguisugas in ea, & naribus applicabis,quoniam omni permistioni cōfert, & est administranda in hac ægritudine semper phlebotomia larga:vt nō egrediatur subtile, & remaneat grossum, Et si sanguinis peccatum in capite solo fuerit, phlebotoma ex cephalica: & cōsidera q̄ duarum partium capitis sit grauior: & tunc ex eadem cephalica phlebotoma. Et si fuerit sanguinis abundātia propter oppilationē

quę eſt ĩ hepate, aut ſplene, phlebotoma ex ſal E
uatella dextera, aut ſiniſtra. Et ſi fueritin vtro-
que nũc ex hac,nũc ex illa phlebotoma. Adhuc
autẽ te ſcire fecimus, quod hæmorrhoidũ pro-
uocatio,& menſtruorũ, omni eorũ ſpeciei con-
fert,& ſimiliter apertio varicũ: & ſimiliter aper
tio plenitudinis venarũ pedũ,in fine rei. Sabor
Rex Medorũ. Syrupus cõferẽs maniæ,& melã
choliæ ex aduſtione choleræ citrinæ. Rec.ſucci
bugloſſæ domeſticæ, ſylueſtris, ana lib.ij.ſucci
pomorũ dulciũ redolentium, lib.3.folliculorũ
ſenæ,vnc.iiij.croci, drac.duas, zucchari tabar-
zet libras iij.fit autẽ ſic.Sene proijciatur in ſuc-
cis per diem,& noctẽ poſt cõtritionem eius.de-
inde bulliat ebullitione vna, aut ij.deinde cum
zuccharo fiat ſyrupus. Crocus aũt confricetur F
in panno in eius decoctione. da vnc.ij.vel tres,
cũ aqua bugloſſæ, & quandoque apud neceſſi-
tatem,cũ aqua caſei. Gal. Accipe folliculorum
ſenæ lib.j.& ſubmerge ipſum in cado muſti al-
bi: & dimittatur per menſes ſex: & propinetur
cũ aqua bugloſſæ omni mane in ieiunio. cõfert
enim maniæ,& melãcholiæ mirabiliter:& mũ-
dificat cerebrũ,& ſenſus, & generat gaudium.
Et ſi decoquatur ſene in iure gallorũ,& gallina
rum,aut carniũ,aut piſcium,aut ouorum,cõfert
ſimiliter.Filius Zezar.Infuſio epithymi confe-
rens maniæ,& melancholiæ ab aduſtione cho-
leræ citrinæ.Recip.epithymi Cretenſis,vncias
tres,florum bugloſſæ domeſticæ, aut ſylueſtris, G
vnc.j.ſalis indi,vnc.j. & ſemiſſem. pone in ſcu-
tella lapidea: & proijce ſuper eam aquæ caſei
ſumptæ ex capris vncias duodecim, & dimitte
die ac nocte ſub aere limpido, deinde bulliat e-
bullitione vna,coletur,& proijciatur ſuper ipſũ
cathartici roſati,vnc.ſemiſ.& eſt doſis,vn.j. vel
duæ.Infuſio alia.Rec.ſenç, vnc.duas,pruna.xl.
aquę caſei quantũ ſufficit.Tryphera de epithy-
mo,quæ adminiſtrat inter euacuationẽ,& eua-
cuationẽ in diebus,quãdo nõ adminiſtrat eua-
cuatio,facit etiã reiuueneſcere, & generat gau-
diũ. Cuius permiſtio. Recipit myrobalanorũ
chebulorũ,emblicorũ,belliricorũ,& indorum,
ana partes æquales, epithymi ſublimis partes
duas,hieræ picræ partem ſemiſſem, cõfice cum
melle emblicorũ,aut chebulorum, & da omni H
die ſicut diximus,a drach. duabus,vſq; ad qua-
tuor.Gabriel.Pilulę de lapide armeno,q̃ mun-
dificant caput ab humore melãcholico:& con-
ferunt ægritudinibus,quarũ materia eſt melan
cholica,ſicut mania proprie,& melancholia,&
triſtitia ſine cauſa,quarũ permiſtio. Recipit po
lypodij,epithymi,ana drac.quinque,lapidis ar
meni loti ſecundũ artem,drac.duas,& ſemiſsẽ,
myrobalanorum chebulorum, indorum, ana
drachmas duas,ſtœchados,drachmas decẽ,ſa-
lis indi,colocynthidos ĩterioris, ana drachmas
quatuor,emblicorum,belliricorum,haſce,elle-
bori nigri,ana drachmas tres, hieræ picræ, tur-
bith,ana vnc.j.& ſemiſ.cõfice cum oxymelite,

& da dra.j.vel ij.cum aqua caſei.Filius Zacha-
riæ.Modus cõfectionis cõferens melancholiæ,
& timori.Recipit myrobalanorum nigrorum,
drac.viginti,harmel,polypodij,ſcebram, id eſt
ozymi maioris, marrubij albi, ana drac.v.epi-
thymi,drac.xv.ſtœchados, drac.decẽ,agarici,
ellebori nigri,alfelengemiſch,ana drach.v.ga-
ryophyl.drac.ij.meliſſæ,drac.tres,corticũ citri,
bugloſſæ,ana drach.iiij.nucis muſchatæ,galliæ
muſchatæ,ana dra.j.cõfice cũ melle paſſullarũ,
& melle emblicorũ,doſis a drach.ij.vſq; ad iij.
Filius Zachariæ.Modus electarij lætificãtis, &
generãtis gaudiũ,& reiuueneſcere facientis, &
coloris pulchritudinẽ, & odoris bonitatẽ in to-
to corpore operãtis, & digeſtionis bonitatem,
& retardãtis canos,cuius pmiſtio hæc eſt. Rec.
roſarũ,drac.ij.cyperi,drach.iij. & ſemiſ.garyo-
phyllorũ,maſtiches,ligni aloes,ſpicę,aſari,ana
drac.j.& ſemiſ.cinnamomi,& croci,melliſſę,al
felengemiſch,margaritarũ,foliorũ indorũ, ma
cis,cardamomi, heyl, nucis muſchatæ, corticũ
citri,galliæ moſchatæ, zedoariæ doronici,ozy-
mi maioris,ana dra.j. muſchi boni,drac.vnius,
quartã.Cõfice cum melle belliricorũ, & melle
emblicorũ, quod ſit quadruplũ ſpecierum, ſu-
matur ſicut tryphera,& eſt magis cõueniens in
hyeme. Alia adhuc ad maniã, & melãcholiam
cõueniẽtia eligi poſſunt ex his quæ tradita ſunt
in Grabadin maiori, & in capit. de ſoda ex his
quæ educunt materiã earum,& ex eis quæ con-
fortant cor: quę requirantur ibi, & afferãtur ad
locũ hunc.Embrochæ autẽ cõuenientes eligan
tur,in quibus ſtudiũ humectãdi ſit vincens ſu-
pra ſtudiũ calefaciendi,aut infrigidãdi. Et nos
plura ex his diximus, & tradidit Gal.decoctio-
nẽ capitũ hœdorũ,& pedũ iuuenum caſtratorũ
cũ lacte nuper mulſo, & butyro crudo eſſe em-
brochã mirabilem ad humectãdum,& lenien-
dũ ea,in quibus humectationẽ quærimur,& eſt
neceſſe, vt in die quinquies ex ea caput liniat,
& embrochetur. Alcãzi.Mulgeatur ſup caput
lac,& oleũ de cucurbita, aut oleum de lactuca,
aut de papauere cũ oleo chamęmelino, & iuua
tur eis multũ,& humectat cũ temperie.Embro
cha cõferens eis,& faciẽs ſomnũ. Accipe, papa
ueris,& chamæmillæ, & ſeminum lactucæ,ana
partes æquales. coquãtur in aqua ſufficiẽti vſq;
ad cõſumptionẽ medietatis eius,& embroche-
tur cũ ea. Vomitiua cõgrua in tribus caſib⁹ pau
lo ante diximus eſſe,& fiant in primis cũ lenio-
ribus,ſicut proprie cũ oxymelite, & aqua tepi-
da,aut cũ oxymelite, & raphano,aut cũ rapha-
no qui eſt nutritus cũ elleboro nigro,aut cũ ex-
preſſione raphani ſic nutriti, aut cum aqua de-
coctionis mabrahumich, & redi poſt illud ad
confortationem ſtomachi cum eis, quæ dice-
mus. immo ſit ſtudium tuum poſt curam cor-
dis,vt verificetur in eo digeſtio. Et ſi accidat,vt
corrumpatur in eo cibus tã cito, vomitu expel-
latur, nihil enim eſt eis deterius quã corrupta

digeſtio

digestio,cibus supra cibum indigestum:& som A nus supra cibum corruptum,& balneum,quini mo sustinere cibum corruptum est eis res nociua. Gal. vitent acuta,& similiter vrinam prouocantia,quoniam quod subtile est in materia,excluditur:remanet in residuo grossum eius, pronum fieri essentiæ lapidis simile. Gal. in melancholia splenica, aut myrachia, solicitudo attenda est circa splenem, & myrach, & sit quadruplex solicitudo. Prima qua mundificetur corruptum eorum. Et secunda, vt prohibeãtur vapores corruptionum venire ad caput: & proprie cum ventosis, & emplastris rubificãtibus super locum, & fortasse cum cauterijs, & cum eis, quæ detrahunt ad diuersum, & oppositum, B sicut sunt clysteria, & prouocatio hæmorrhoidũ,& menstruorũm,& phlebotomia saphenæ, & venę pollicis,& positio ventosarum in tibijs, & pedibus. Tertia est,vt confortetur, & rectificetur splen,& myrach, vt materiæ non corrumpãtur in ipsis,imo digeratur omne corruptũ, & fiat minera materiei laudabilis. Quarta est,vt confortetur cerebrum,& non recipat superflua, sicut sæpe diximus.

De epilepsia. Cap. 26.

CVra huius ægritudinis sunt sex res. Prima ponit regimen in vita. Secunda æquat, & coaptat materiam. Tertia abscindit eã. Quarta ponit regimen in conuersione residui eius ad partes diuersas,& oppositas. Quinta rectificat C membrum mandans,si est aliquod mãdans, & rectificat cerebrum. Sexta corrigit accidentia. Primam autem rem complent administrationes regiminum in sex generibus rerum non naturalium,de quibus est aer, qui est temperãdus eis, nec calidus sit nec frigidus,sed sit ad siccitatẽ decliuior, & confert interdum de regione in regionem mutare aerem, ẽt aliquando consuetum, si sub eo morbus accidit, in eis enim sæpe dissuetus morbum permutat,& in quibusdam, si dissuetus àddat ad morbum, reuerti ad cõsuetum,permutat,& tu complexionem ęgri,& aerem considera,& reuelabitur, fugiẽdus aer,aut non fugiẽdus sit. Cibus aũt cõmensurandus in qualitate,& quantitate est, & in proprietate, & D alijs. Cibus pueris sit lac rectificatum in bonitate diætæ lactantis, & bonitate dispositionis eius,vt nec pinguis,nec tenuis,nec iracũda, nec pigra,nec multum laborans,nec multum quiescens,viuida vultu,bonorum morum,non luxurians, cuius operationes naturales sunt veræ, & proprie digestio. Ex alijs sit proprie cibus boni nutrimenti, & laudabilis chymi non vaporosi, aut corrupti, & sit cib. habens mediocritatẽ cũ declinatione sua ad siccitatem modicam, & sit facilis ad digerẽdum non grauans naturam: & neque sumatur ex eo vsque ad repletionem, neque supra repletionem, neq; supra cibum indigestum,at vero satietatem nauseatiuam vita in quantum possibile est, adhuc autem elige ex cibis ſm proprietatem. Inquit.n. Dioscorides,ruta confert epilepticis,apium vero eã excitat, & fortasse endiuia conceditur,& anethum, & coriandrum. Et prohibentur fructus oẽs,nisi quidam styptici super cibũ,vt prohibeant ascensũ vaporum, & confortent stomachum, & prohibentur caules,& porri,& pisces quidẽ sunt molesti eis: hœdinæ vero carnes, & pullinæ gallinarum,bonæ;& capreolorum, & leporum iuuenum,& quæ hoc cursu procedunt. Potus autem eorum vtilis est vinũ multæ permistionis, nec nimis antiquum,nec nimis nouum,clarum,subtile,odoriferum,stypticitatis parum habẽs,dulce vero,& grossum malum;& similiter ẽt purũ, si sit elegans,hydromel quoq; est potus eis elegantius,q̃ vinum, vitent aũt super repletionem potum qualiscũque sit,& qñ digestio fieri incipit:& potum omnem immoderatum,& potum aquæ,& potum vaporosum,sicut est vinũ de dactylis,& similia;famem aũt oẽm, & repletionẽ fugiant. Moderatum quoque ieiuniũ cõfert, & melius in hoc casu moderate inantium,q̃ repletum. Vitent coitum, fortassis coitus apud eos, qui vltime abstinent, si moderatus sit,sanat. Sõnus autem,& vigiliæ supra rõnem nocent,& supra satietatẽ somnus nocet, & supra nauseam, cõfert vero apud principium digestionis cibi, sed moderatus, somnus apud ieiuniũ, & vacuitatem nocet. Exercitium,& quies supra rõnem, nocent, moderatum vero vtrumque confert,& proprie ſm legem, nam moderatum exercitiũ ieiuno confert, nocet qualecumque sit post cibum,quies vero e cõtrario iuuat,& nocet. Omne autem quod dilatat animam, & confortat, confert. Angustia autem,& tristitia nocent, & dolor,& solicitudo laboriosa nocent. Secundã autem rem complent,quæ materiam proprietate,& virtute adaptant,vt eius facilis fiat expulsio,qualia sunt squilla,& acetũ eius,& oxymeli ipsius,& decoctio, & syrupus hyssopi, aut alhasce,aut stœchados, aut acori,aut origani,& similium. Tertiã autem rem complent euacuationes decentes,quarũ rememorabimur,& clysteria,& suppositoria lenia,& acuta. Et in sanguinea phlebotomia saphenæ, & prouocatio hæmorrhoidum,& menstruorum,& emissio spermatis,si a retentione eius fiat,expulsio vermiũ, si fiat propter illos. Quartam rem complẽt gargarismata,& sternutatoria,& proprie vomitus, & commasticationes multiplicãtes saliuam, & sputum,& fricationes, & ligaturæ in extremitatibus:& vẽtosationes in eis: & emplastra rubificantia,& proprie super membrum mandans,si est membrum mãdans. Quintam rem complet rectificatio stomachi,si est a stomacho,aut matricis,aut intestinorum,aut membri alterius,sicut diximus,& dicemus, & in oĩbus his rectificatio cerebri debet esse intentio prima, sicut iã diximus. Sextam rem complent administratio medicinarum, quæ cum proprietate retardant

paro-

paroxyſmum, aut mitigant, aut cito ipſum ceſ-
ſare faciunt, aut prohibẽt aduentum eius omni
no, aut occultant, ſicut dicemus poſt. Et aliquan
do phlegmatica febris, & proprie longa reſol-
uit: digerit enim, & conſumit materiam eius, &
quandoque apud reſolutionem eius apparet in
partib. capitis ſaphati, a ut albaras, & ſignificat
ſalutem. Apozema hyſſopi cõferens epilepſiæ
propriu mirabiliter. Accipe hyſſopi ſiccæ, lib. j.
paſſularum enucleatarum, vnc. ij. coquantur in
lib. iij. aquæ pluuialis vſq; dum ſit medietas e-
ius conſumpta, & da oĩ mane cum oxymelite
ſquillitico, bonum, & expertum. Et qñque addi
tur in apozemate haſce, & qñque epithymum,
& eſt efficacius, & qñque fit inde ſyrupus melli
nus conferens eis, ſi Deus voluerit. Res autem,
quas ſemper in potib. ſumere oportet, ſunt pæo
nia, & ſemẽ eius, & pyrethrum, & ſiſeleos, & ari
ſtol. rotunda. Et hæc quidem danda ante purga
tionẽ, & poſt cum hydromelite, aut apozema-
te hyſſopi, aut aliquo talium. Ioanitius. Confe-
ctio hierę diacolocynthidos ſuper expectatur fi
ducia iuuamentorum multorum ad ægritudi-
nes omnes capitis, & cerebri, & neruorum, diffi
cilis eradicationis, ſicut eſt ſoda proprie, & he-
micranea, & epilepſia, & paralyſis, & tortura,
vertigo, & tenebroſitas viſus. Cuius permiſtio.
Rec. hieræ picr. in qua aloes fuerit duplum ſpe-
cierum, vnc. vj. trochiſcorũ alãdahal. vn. iij. tur
bith, vnc. ij. ſquillæ aſſatæ, agarici, ſtœchados,
ana vnc. ij. & ſem. ſcãmonęę Antiochenæ coctę
in pomo, aur. ij. ellebori nigri, ſalis gẽmæ, bdel
lij ana aur. iiij. Bdellium reſoluatur in vino per
miſto, cæteræ autem res terantur, & cribellẽtur,
& fiant trochiſci bdellio diſſoluto, & ſiccentur
in vmbra, & iterum terantur, & cribellentur, &
confice cum melle paſſularum conterendo vſ-
que dum fiat ſicut paſta. fac pilulas, & ſit doſis
a dr. j. vſque ad ij. Mahemet Araſi. Confectio
medicaminis, quod oĩ die datur ad epilepſiam,
& vertiginem, & præparat materiam, cuius per
miſtio. Rec. ſtœchados, dr. j. agarici, dr. ij. & ſe-
miſſ. ſiſeleos, dr. iij. violarum ſiccarum, dr. ſem.
confice cum Keſmes. Et da omni die in modũ
duarum, aut trium nucum cũ oxymelite ſquilli
tico. Idem confectio alia mirab. ad epilepſiam,
propria, & experta. Rec. pyrethri, ſiſeleos, ſtœ-
chados, ana dr. x. agarici, dr. ſemiſſ. cordumeni,
haſce, ariſtol. rotundæ, aſphodeli, liquiritiæ, car
pobalſami, pæonię, ana dr. iij. & accipe expreſ-
ſionis ſquillæ, & mellis partes æquales, de qui-
bus coctis ad ſpiſſitudinem quantum ſufficiat
ad aggregandum ea, accipe, & deinde reconde
in vaſe vitreo: doſis a dr. ij. vſque ad iij. eſt enim
medicamen vltimum. Filius Serapionis. Pilu-
læ ad epilepſiã ex phlegmate, expertæ. Accipe
ſiſeleos, ariſtol. rotundæ, caſtorei, ſalis indi, ana
dr. iiij. radicum pæoniæ, trochiſcorum de ſquil-
la, ana dr. x. polypodij, dr. vij. agarici, dr. xij. co-
locynthidos, dr. xj. (in alio v.) turbith, dra. xv.
myrobalanorum nigrorum, bellericorum, em-
blicorum, ana dr. iij. lapidis lazuli, vnc. xiij. my
robalanorum citrinorum, ellebori nigri, cha-
mępityos, chamędryos, ana dr. viij. confice cũ
ſecaniabin ſquillitico: doſis a dr. j. vſque ad ij.
& ſemiſſ. Filius Serapionis. Pilulæ ad epilepſiã
melancholicam fideles, & morpheam nigram,
& ægritudinem melancholicam. Rec. hieræ pi
cræ dr. v. epithymi, dr. x. lapidis lazuli loti, dra.
vij. ſcammoneæ, colocynthidos, ellebori nigri,
ſpicæ, ana dr. ij. confice cum aqua mellis, da cũ
aqua epithymi, & paſſularum. Alexander. Pi-
lulæ, quibus nullæ fortiores ad epilepſiam, & ar
trheticam, & podagram. Rec. aloes, colocynthi
dos, ſcammoneæ, bdellij, ellebori nigri, corticũ
gummi, ana partem. i. euphorbij, baurach, ana
partem ſemiſſ. confice cum ſũcco caulium: do-
ſis a dr. j. vſque ad ij. Oribaſius. Medicamen bo
num, quod ſumitur omni die, confert epileſiæ,
& vertigini. Rec. baccarum lauri, piperis albi,
ſiſeleos, pyrethri, ana drac. iij. radicum pæonię,
ariſtolochię rotundæ, ana dr. ij. caſtorei, trochi-
ſcorum de ſquilla, ana dr. j. confice cum oxyme
lite ſquillitico, & da cum eodem oxymelite die
qualibet. Clyſtere conferens mirabiliter. Acci
pe alhaſce, hyſſopi, abſinthij, ana vn. ſemis, pul
pæ colocynthidos, dr. ij. centaureæ, dra. iiij. car-
thami, dr. xij. olei de Kerua, drac. v. clyſtere fiat
cum eis. Sternutatoria autem, caput purgia, &
gargariſmata, & maſticationes eligãtur in cap.
de ſoda. Ruta autem, & caſtoreum ſeparatim,
aut coniunctum odorata cõferunt mirabiliter,
& ſimiliter gummi rutæ agreſtis confert, facit
enim cito reuiuiſcere, & excitat ſepultũ a vehe
mentia paroxyſmi. Alexander. Ex hyſſopo, pu
legio, & origano cum caricarum quãtitate ſuf-
ficiẽti paſtillos facies, quos commaſtices, quia
phlegma deponunt, & cerebrum mundificant.
Adhuc autem pyrethrum cum maſtiches, & ce
ræ quantitate ſufficienti commiſtum, & com-
maſticatum, phlegma cum virtute deponit, &
mundificat cerebrum mirabiliter. Gal. Pęonia
ſm omnem modum adminiſtrationis eius eſt
medicina magna ad epilepſiam: radix ſcilicet,
& ſemẽ eius. Et enim ſi ex ea diebus ſingulis a
dr. ij. ad vſque ad iiij. propinetur cum aqua mel
lis, & hyſſopi, aut cum oxymelite confert mira-
biliter. Et ſimiliter ſi fiat ex ea caput purgium,
aut gargariſmata cum oxymelite, & ſuffletur
ex eain naſum, confert. Et ſi continue puluis e-
ius odoratur, confert. Expertum eſt ſuſpenſio-
nem eius in collo eſſe iuuamen ſublime, & etiã
ſumptam in cibis, & potibus. Et fit ſuffumiga-
tio ex ſemine eius, & eſt mirabile, ſumpta ẽt cũ
melle roſato diebus ſingulis, ſanat, ſi Deus vo-
luerit. Hippocrates dixit, & multi poſt ipſum,
& nos etiam experti ſumus, pyrethrum eſſe me
dicinam fidelem ad epilepſiam, & proprie con
ditum eius, & electarium factum ex eo, & mel-
le, & trochiſcos factos ex eo ſumptos cum hy-

drome-

dromelite, & caputpurgium ex eo, conditum autem eius fit ſicut zingiber conditum, expertum, bonum. Confectio depyrethro conferens epilepſiæ, & torturæ, paralyſi, & ægritudinibus neruorum frigidis. Recipit ſecacul lib.j. & pyrethri humidi, aut humectati, dr.vj. mellis deſpumati. lib.v. pinearum purgatarum, lib.j. & s. cõdies cum zingiberis, & pyrethri, ana vnc.j. garyophyllorum, nucis muſcatæ, cubebæ, ana dr. iij. cinnamomi, drachm.v. & in alio pyrethri, & hueg, aut zingiberis, aut humidorum, aut humectatorum, ana dr.iij. expertum, bonum, & alij addunt muſchi, dr.j. Gal. poſt corporis, & capitis mundificationem, theriacã, aut mithridatum dabis diebus, quibus a purgatione interpolas, & proprie auellanas duas de altero eorum, & proprie in ſero, aut in mane, ſicut videris expedire. Danda eſt etiã confectio de muſco, dulcis, & amara: & theriaca diateſſarõ, & cõfectio Cęſaris, & hiera Hermetis, & Theodoricon cũ nucibus muſchatis. Filius Serapionis. Confectio maſticatorij faciẽs fluere per ſputum humores mirabiliter, & mundificans caput. Recipit pyrethri, dr.j. ſinapis, dra.j. & s. ſtaphidis agriæ dr. ij. ſalis ammoniaci, dr.s. cũ maſtiches, & ceræ partibus conuenientibus miſce, & fac formas ſicut auellanarum, & ex eis iugiter maſticentur in ieiunio, conferunt enim, ſi Deus voluerit. Gal. Odoretur ruta omni hora, & ſit caputpurgia cum ea, & confert epilepſiæ. Et ſimiliter auricula muris bibita, & caputpurgium ex ea factum, ruta agreſtis ſimiliter experta eſt, & ſimilſter gummi eius. Democritus. Suffumigatur epilepticus cum aſa, & adminiſtratur odor eius, & excitat epilepticum, & adminiſtrata omni hora præſeruat eum ab epilepſia, ſi Deus voluerit. Eodem modo cofert galliæ muſchatę adminiſtratio, & ſimiliter gummi eius, & ẽt bibita. Alexander. Veſica apri cum tota vrina exiccetur in furno, & dabis ex ea ad fabæ menſurã diebus ſingulis in mane cũ oxymelite, expertũ eſt. Et dixit ſe vſque ad tertiam diem quendam vidiſſe curatum. Dioſcorides. Leporis coagulum ſi bibatur, cõfert epilepſiæ. Et ſimiliter aſi ninum hepar aſſatum, & comeſtum in ieiunio. Detegunt epilepſiam hepar caprinum comeſtum, & ſuffumigatio ex galbano, & ſimiliter ex vngulis capræ, & apium ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & fungi, & ſuffumigatio ex myrrha, & poſitio eius in naribus, aut ex cornu caprino, & hepar caprinum, & hircinum comeſtum, aut odoratum.

De apoplexia. Cap. 27.

CVra huius ægritudinis proxima eſt curæ epilepſiæ, præterquam quod oportet, vt omne genus curæ adminiſtretur illico, dilatio enim ducit ad mortem feſtinam, cum ſit etiam ipſe morbus per ſe parum recipiens curam, ſicut Hippo. dixit. Veruntamen, vt non appareat ex parte operantis defectus, conaberis a principio materiam ſubtrahere, quantum poſſibilitas exigit. Et ſi quidẽ, ſanguinẽ eſſe videris vtriuſque partis, phlebotoma cephalicam illico ſimul cum emiſſione multi ſanguinis, ſi res patitur. Et conſequenter crura, & pedes ventoſari facias, & trahe inquantum potes ad oppoſitam partem cum omnibus generibus attractionũ, & etiam cum clyſteribus acutis, & ſternutatorijs, & ſuffumigationibus, & alijs. Si autẽ plegmatica fuerit materia, ſubtrahe etiam inquantum potes, ſicut hic diximus. Et ex hoc require in capitulo de ſoda, & de epilepſia, & de eo, quod dicemus in paralyſi, ſi Deus voluerit.

SVMMA IIII.

De ægritudinibus neruorum. Cap. 1.

AEgritudines neruorum, aut ſunt a complexione pura, & alteratione ſolũ: & indigent confortatione poſt illud. Aut ſunt complexionales cum materia: & indigent alteratione, & mundificatione, & demũ confortatione. Aut ſunt a ſolutione, continuitatis eorum: & dicemus curam eorũ in loco ſuo. Aut cõtritio eorum, & dicemus ibi. Et complexionales quidem neruorum ægritudines a frigiditate ſunt ſm plurimum, & deinde ab humiditate: a caliditate vero, & ſiccitate non ſæpe, licet qñque accidant: & quidem verificatum eſt, quod febris ſuperinuadens curat neruorum, & iuncturarum ægritudines, quarum radix eſt frigiditas, aut humiditas, digerit enim, & ſubtiliat materiam, & conſumit. Dioſcorides. Zinia ſm omnem modum adminiſtrationis eius malam neruorum complexionem alterat, eos confortat, & iuncturarum doloribus ſimiliter, & proprie comeſta cũ vitellis ouorum, & ſaluia, & ponitur in decoctione hydromelitis, & cõfert mirabiliter. Emplaſtra quoque cum melle, & farina hordei, confert dolorib. eorum. Hydromel conferẽs oĩbus ægritudinibus neruorum frigidis, & humidis. Accipe ex zinia lib.s. foliorum ſaluiæ, & lelengi, ana vnc.vj. ſtœchados, vn.iij. bulliant in lib.aquæ vj. vſque ad lib.iij. & cola, & cum mellis lib. s. permiſce, & proijce ſuper ea piperis, garyophyllorum, ſpicæ, ana dra.j. & s. zingiberis, cinnamomi, ana dr.v. Dimitte a ſero vſque mane, deinde cola colatorium. Et ſit doſis eius in ieiunio, lib.s. cum aqua calida. Embrocha conferens ægritudinibus neruorum frigidis, quæ adminiſtranda eſt ſuper caput, & locum originis neruorum, & ſuper locum paſſionis. Rec. florum chamomillæ lib.s. ziniam, florum ſaluiæ, ſiſymbrij, & ſampſuchi, & ſtœchados, & lelengi, ana vnc.iiij. Decoquatur in lib. iiij. aquæ vſque ad ij. & fiat embrocha cum eis ſicut diximus, & cataplaſmetur ex fæce, eſt enim expertum, ſi Deus voluerit. Iudæus. Syrupus ſtœchados.

rupus

rupus de ſtœchae eſt medicina mirabilis confe
rens oĩbus ægritudinibus neruorũ frigidis, &
confortans eos, cuius permixtio. Recip. florum
ſtœchados vnc. iiij. haſce, ziniam, ana vnc. j. pi-
peris, pyrethri, ana dr. iiij. paſſularum ſine inte-
rioribus vnc. j. coquantur in lib. iiij. aquæ vſque
ad ij. cum mellis lib. j. ſapæ lib. s. fiat ſyrupus: do
ſis eius eſt ab vnc. j. vſque ad ij. cum aqua alki-
lil. Confectio conditi ad ægritudines neruorũ
frigidas mirabilis. Rec. ſecacul, pinearum mun
datarum, radicum acori, ana lib. j. & s. & ſint
ſecacul, & acorus elixata, & expreſſa, & miſce
cum eis præter pineas, mellis deſpumati lib. x.
& decoque lento igne vſque dum ſpiſſitudinẽ
acquirat, deinde deponatur ab igne, & proijciã
tur ſuper ipſum pineæ, & miſceantur adinuicẽ.
Poſt hoc puluerizа ſuper ea piperis vnc. j. pipe-
ris longi, garyophyllorum, zingibe. macis, ana
dr. iiij. nucis muſchatę, galãgę, cardamomi, ana
dr. iij. Doſis eius eſt vnc. j. mane, & ſero. Deco-
ctio cõferẽs mirabiliter ad omnes ægritudines
neruorum, & dolores eorum. Accipe ziniam re
centis, & humidæ, & proprie ſucci eius lib. s. &
permiſce cum eo mellis vnc. & ſemiſ. & olei de
Kerua, aut olei de tribus piperibus dictis in an-
tidotario aur. ij. picræ aur. ij. aut minus, aut plus
ſm quod oportet, & da in potu, dr. x. vſq; ad xx.
Si autem ipſa herba humida inueniri non pote
rit, accipe ex ſicca circiter, lib. s. decoque in lib.
j. aquæ vſque ad lib. s. & fac ſicut diximus. Ex
oleis aũt, & vnguentis, & emplaſtris, & alijs cõ
uenientibus ad permutationem malitiæ cõple
xionis neruorũ in maiori Grabadin plura ſcri-
pſimus, quæ ibi requirãtur, & de plurimis ẽt lo-
quemur in capitulis proprijs, & ex purgantibus
ẽt materias eorum multa illic ſcripſimus, quæ
requirantur ibi, in præteritis capitulis plura ſcri
pſimus, & proprie in ſoda, & epilepſia, & verti
gine, & ſcribemus ẽt in capitulis, quæ ſequẽtur.
Gal. Theriaca, & mythridatum adminiſtrãtur
ad omnes ægritudines neruorum frigidas cum
aqua decoctionis vnius manipuli zinian, & ani
ſi, & foliorum rutæ, & ſaluiæ, & conferunt in oĩ
tempore ægritudinis, & in principio quidẽ an-
te purgationem, quia digerunt, & ſubtiliant ma
teriam, & permutant malitiam, complexionis
frigidæ, & conferunt poſt purgationem, quia re
ſiduum materiei reſoluunt. Adhuc autẽ habent
proprietatem, vt neruis iuuamentũ afferant ma
nifeſtum, & cõfortent eos. Et ſit doſis a quarta
dr. j. vſque ad dr. j. diebus ſingul. Gal. Habet ad
huc de proprietate ægritudinibus neruorũ con
ferre proprie adminiſtratio caſtorei omni die
Kirat. j. cum eo, quod cõuenit ei ex potibus. Hu
ius etiam intentionis eſt aſſa fœtida proprie mi
rabiliter inuncta. ſ. & bibita omni die. Simili-
ter oleum de narciſſo, & oleum de iride cũ glu-
tino albotin, & ſimiliter oleũ de been, & oleũ
de alcanna, & oleum de ruta. Piper quoque eſt
ad neruorum ægritudines frigidas medicina

Olea conue-nientia.

E ſublimis, & oleũ de piperibus, & ſimilia. Oleũ
vero de euphorbio iuuamen eſt mirabile, & ſi-
militer oleum de croco, & oleum philoſopho-
rum, eſt. n. expertum verax. Humain. Modus
pilularum de euphorbio conferentium ad mol
lificationem, & frigiditatem neruorũ, & ad hu-
mores crudos, qui deſcendunt ad eos, vel qui ſe
pulti ſunt, quarũ permiſtio. Rec. euphorbij, co-
locynthidos, agarici, & ſerapini, bdellij, ana dr.
iiij. aloes, dr. vj. maſtiches, dr. ij. confice cum ex
preſſione ziniam, aut porrorũ, ſunt. n. expertæ,
doſis a dr. j. vſque ad dr. ij. & ſemiſ. Gal. Confe-
ctio pilularum fœtidarum maiorũ expertorum
iuuamentorum ad ægritudines omnes neruo-
rum, quę ſunt a materia groſſa viſcoſa difficilis
F eradicationis, & ad dolores iuncturarum, qui
ſunt ab eadẽ cauſa, & ad omnes dolores totius
corporis, qui eandem habent materiam, ſimili
ter ad vertiginem, & ad epilepſiam, & ad hemi
craneã difficilem, & ſodam, morpheam, & al-
baras, & lepram. Rec. aloes, turbith, ana dr. v. ſe
rapini, ammoniaci, opopanacis, bdellij, ſemi-
nis harmel, myrobalanorũ, colocynthidos in-
terioris, ana dr. iiij. ſcammoneę, dr. ij. thapſię in
dæ, hermodactyli, fcebrã, ana dr. ij. caſtor. aga-
rici, euphorbij, ana dr. j. cinnamomi, croci, car-
damomi, ſpicæ, ana dra. s. gummi infundantur
in aquã porri, & fac ex eis pilulas, doſis a dra. j.
vſque ad ij. Pilulæ fœtidæ minores, quæ ſunt in
poteſtate maiorum, quarum permiſtio. Rec. ſe
G rapini, ammoniaci, opopanacis, bdellij, aloes,
ana dr. iij. caſtorei, armel, ana dr. iij. colocynthi
dos, dr. vij. turbith, dr. x. cõfice ſicut alias. Filius
Zachariæ Araſi. Pilulæ fœtidæ maiores, quæ
conferunt ægritudinibus omnibus neruorum,
ſicut eſt paralyſis, & tortura, & ſpaſmus humi-
dus, & dolor iuncturarum, & ſolutione educũt
humorẽ groſſum viſcoſum, a locis difficilis era
dicationis eius, quarũ permiſtio. Rec. hieræ pi-
cræ dr. x. pulpæ colocynthidos dr. vj. centaureæ
minoris, meizarcham ana dr. v. euphorbij dra.
ij. & ſem. ſcebram, caſtorei, zingiberis, aſſæ fœ-
tidæ, ſerapini, opopanacis, ſetaragi Indi, ſina-
pis, piperis, ana dr. j. gummi diſſoluantur in a-
qua rutæ, & fac pilulas cum cæteris, doſis a dr.
H ij. vſque iij. Pilulæ fœtidæ minores ex inuentio *Pilulæ mi-rabiles ad tremorem.*
ne noſtra, & eiuſdem, & ſunt in intentione ma-
iorum, & cõferunt tremori mirabiliter proprie,
quarum permixtio. Rec. hieræ picræ, dr. v. pyre
thri, caſtorei, caſiæ, ana dra. iij. ſerapini, pulpæ
colocynthidos, ana dr. iiij. doſis a dra. ij. vſque
iij. & expertum. Filius Zachariæ Araſi. Confe-
ctio anacardina, quæ eſt medicina ſublimis ad
omnes ægritudines neruorum frigidas, aut hu-
midas, ſicut paralyſis, & ſpaſmus ab humidita-
te, aut a frigiditate; & tortura, & tremor, & ſtu-
por, ſtatim enim ſanat. Accipe zingiberis, co-
ſti, pyrethri, nigellæ, piperis, macropiperis, hu-
eg, ana dra. x. myrrhæ, foliorum rutæ, aſſæ, gen-
tianæ, ariſtolochiæ, baccarum lauri, caſtorei,

thapſiæ,

thapſiæ, ſinapis, ana drac. v. mellis anacardini, drach. v. & tertiam. Inuoluantur omnia cum oleo nucum, & confice cum melle apum, da ex eo in modum grani lauri. Inquit Mahemet, hęc medicina eſt bonitatis magnæ ad ægritudines, quas diximus in omnibus ægritudinibus frigidis, & inflammat corpus ſtatim, & adducit febrem bonam ſpaſmo humido, & fricatur cum ea lingua, & confert grauedini eius, & fit emplaſtrum ex ea ſuper membrum ſtupidum, & frigidum, aut fricatur cum ea, & confert proprie mirabiliter, & facit ſudare, quapropter oportet, vt cooperiatur ſumens eam vt ſudet, ſanat. n. ſi Deus voluerit. Hamech filius Zear. Oleum quod adminiſtratur in potu ad ægritudines neruorum, quæ fiunt a phlegmate, & humore viſcoſo, adminiſtratur cum aliquo, quod conuenit ex potibus. Rec. colocynthidos, drac. x. aloes, drach. v. turbith albi, drach. iiij. ſquillę, drach. iij. gentianæ, pſyllij, ſampſuchi, ziniam, ana drach. iij. & s. amomi, ſpicæ, xylobalſami, gariophyllorum, cinnamomi, piperis, macropiperis, ariſtolochiæ longæ, & rotundæ, caſiæ, polij, ſquinanthi, petroſelini, polypodij, aniſi, epithymi, ana drac. ij. & s. ſerapini, liquiritiæ, hyoſcyami, zingiberis, ana drac. ij. Contere omnia contritione groſſa, & funde ſuper ea aquæ fontium lib. iij. olei antiqui ſextam vnius, coquatur lento igne vſque ad aquæ conſumptionem. Hamec. Oleum de ſigia confert ægritudinibus neruorum phlegmaticis. Cuius hæc eſt permiſtio. Rec. ſigiæ, caſtorei, praſij, ana vnc. j. piperis, zingiberis, ſquinanthi, caſiæ, ana dra. v. cyperi, coſti, carpobalſami, xylobalſ. ellebori nigri, ammoniaci, ſpicæ, ſerapini, ariſtolochiæ lõgæ, & rotundæ, ana dr. iiij. olei firicini drach. v. aquæ lib. iij. coque ſicut hic proxime diximus. Oleum aliud de ſigia valens ſimiliter. Olei firicini lib. ij. caſtorei lib. iiij. coque in duplici vaſe. Eligimus autem ex antidotario vnguenta, & emplaſtra, & olea, de quibus eſt hyſſopi cerotum, & vnguentum de bdellio, & vnguentũ Phylagrios, & cerotum diapente, & cerotum Alexandri, & cerotum Andromachi, & emplaſtrum filij Zachariæ. Ioannitius. Læſio cadens in neruis poſterioribus iuuamen ſuſcipit a ſternutatorijs, & caputpurgijs, propterea, quòd a locis originum neruorum diuerſio fit ad locũ emunctorij communis, & purgatur per ipſum. Læſioni aut cadenti in neruos faciei, ſternutatoria, & caputpurgia prohibenda ſunt in principio, fortaſſe enim conferunt in fine rei. Gargariſmata autem ſunt his, & illis vtilia, & proprie poſt mundificationem communem: niſi materias ad pectus rheumatizare timueris, & pulmonem, ſunt enim tunc ſuſpecta, ſicut alibi diximus. Etiam quædam ex his, quæ præceſſerunt caputpurgia, & ſternutatoria multa colligere potes ad hæc vtilia, & gargariſmata.

Inducens ſe ſram.

A B C D

De paralyſi. Cap. 2.

IN cura huius ægritudinis regimen duplex eſt. Eſt. n. regimen quoddam commune, & quoddam proprium. Cõmune autem regimen nunc partem morbi tangit, nunc proprietatem, interdum vero diætam. Et primum quidem cõpletur cum adminiſtratione omnis ſtudij ad capitis partem poſteriorem, & nucham, & illud ideo qm̃ cadit ſm plurimum hæc infirmitas in neruos motiuos, & eorum ortus eſt a poſteriori cerebro, & nucha. Et hoc quidem ſtudium etiã in quibuſdam alijs neruorũ ægritudinibus adminiſtrari debere commune eſt, ſicut eſt ſpaſmus proprie, tremor, & ſtupor, & tortura. Secũdum vero completur cum adminiſtratione medicinarum proprietate, & virtute conferentiũ, & confortantium eos, ſicut hic in proximo capite, quod eſt ante iſtud, diximus. Tertium autem completur cũ paucitate cibi, & potus, & omni regimine exiccatiuo, & ſicut eſt ex cibis, & potibus, & condimentis eorum proprietatem habentibus, vt neruis conferant, ſicut ſunt grana pini proprie, & cerebrum leporis, & haſce, & origanum, & hyſſopus, & piper, & zingiber, & pyrethrum, & ius ſerpentis cum proprietate, & ſpecies ſalis conditi, & ius gallorum antiquorũ ſm doctrinam Galeni, & hydromel recipiens ſampſuchum, haſce, ſaluiam, & ſimilia. Et confert eis adminiſtratio capparis: & tali alpheſire in primis cum eleuantur a terra, frixi cum ſpeciebus: & hueg conditum. Vinum autem vitare oportet, facit enim penetrare ad neruos materias, quæ forſitan non penetrarent. Et ſcito, qđ vinũ inimicũ eſt neruis, & oculis per ſe. Ipſius enim abuſus eſt cauſa morbi ipſorum. Vitent ẽt aquam, & potum ſupra cibum, & ſomnum ſupra cibum, & ſit parcitas in potu ſm omnem modum, & ſit potus exiccatiuus, & abſtinere ſupra ſitim, & famem eſt cura prima. Regimen autem proprium cadit in quatuor res. Prima eſt adæquatio materiei, ſecunda eſt abſciſſio eius, tertia conuerſio reſidui eius ad oppoſitum, & diuerſum, quarta corrigit accidentia. Prima autem res completur cum adminiſtratione rerum morbi materiam carminantium, & maturãtium, de quibus hic paulo ante locuti ſumus, & tu require in illo. Secunda autem res completur adminiſtratione proprium euacuantium, ſicut hiera diacolocynthidos, & pilulæ fœtidæ, & hiera Hermetis, & alia quę ſupra diximus. Inquit Gal. ægritudines neruorum, & iunctura rũ non niſi forti agente rectificantur. Veruntamẽ de meliori operatione eſt nõ properare ad vſum fortium principio, ne ſubito tollatur virtus, aut reſoluatur. Vomitus autẽ, & euacuatio per clyſteria, & proprie acuta ſunt ex bonis euacuationibus, & fiat vomitus proprie cũ expreſſione raphani, cum oxymelite, aut cum expreſſione raphani in quo ſit virtus ellebori nigri. aut vomitus ſit poſt cibaria acuta. Et oportet vt

Cibus. Potus. Decoctũ.

inter

inter euacuationē, & euacuationē interueniat tēpus, in quo operari oportet regimē cōfortatiuū. Et tunc quidem administrentur theriace, & mithridatum, & confectio de muscho dulcis, & amara, & similia. Et quidē in hac hora anacardinum, quod diximus, est eis mirabilis medicina, & hac quidē vicissitudine regimen istud cōpletur, & cito sanitati restituitur, si Deus voluerit. Tertia aūt res completur cum gargarismatibus, & cum masticationib⁹, & caputpurgijs, & sternutatorijs, de quibus pluries fecimus mētionem. Quartam aūt rem complent vnctiones, & emplastra, & fricationes, & balneū, & alia de quib. loquemur iam, si Deus voluerit. Et dictū est febrem superuenientē ægritudinibus neruorum humidis esse curam bonā. Filius Serapionis. Decoctio conferēs cum virtute Dei ad paralysim, & mollificationem, & spasmum, & dolores neruorū. Rec. radicum apij, fœniculi, ana dr. x. squinanthi, dr. vj. semi. fœniculi, anisi, petroselini, siseleos, costi, centaureę minoris, pyrethri, zingiberis, ziniam, cordumeni, ana dr. iiij. semi. rutæ, setaragi indi, ana dr. iij. stœchados, belliricorum, emblicorum, ana dr. vij. decoquātur in vij. lib. aquę vsque ad lib. j. & da oī die cū oleo de Kerua, aut oleo de piperibus, aut oleo de costo diebus xxj. & sit proprie decoctionis dosis ab vnc. j. vsque ad ij. & sint olei a dr. ij. vsque ad iij. sanat. n. si Deus voluerit. Clystere cōferens paralysi, solutione educens humorē crudum, & viscosum, quod administrandū est hora, post horā, & proprie, qñ fit interpellatio ab alijs euacuationib. Rec. siclę, furfuris, ana lib. s. meliloti, anethi, radicum maluarum mundatarum, chamæmillæ, ana vnc. iij. ficus siccas xv. numero, fœnu græci, cartami ana vnc. j. & s. pulpæ colocynthidos, Keruæ mundatæ, ana dr. ij. centaureæ vnc. iiij. bulliant in lib. iiij. aquæ vsque ad lib. j. & s. Ex huius aqua lib. s. & oleo antiquo, & almuri, & melle, clystere fit bonum, & efficax, si Deus voluerit. Filius Zachariæ. Oleū conferens paralysi, & torturæ proprie mirabiliter. Rec. costi vnc. j. euphorbij, piperis, ana vnc. j. tertiam, castorei vnc. s. olei de cheiri lib. s. aut olei costi, aut olei de narcisso, in duplici vase coque, & vtere. Archigenes. Cerotum conferens mollificationi, & spasmo, expertum, bonum. Rec. euphorbij, piperis, hyssopi humidæ, ammoniaci, croci, olibani, balsami, castorei, glutinis alimbac, opopanacis, ana dr. iiij. styracis, dr. ij. ceræ citrinæ lib. s. olei antiqui lib. iij. Terātur sicca, gummi vero dissoluantur in vino, & misceātur, & fiat ex eis vnguentum, & vngatur super membrum, in quo est læsio, sanat enim, si Deus voluerit. Aliud valens proprie mirabiliter. Rec. myrrhæ, opopanacis, vsne, sauinæ, ziniam, amygdalarum amararum, castorei, gummi, rutæ agrestis, thuris ana dr. ij. semin. agni casti, pyrethri, galbani, euphorbij, ana dr. j. hieræ, gummi pini, ana dr. vij. olei cucumeris asinini, & olei laurini, & olei de gallis quātum sufficit. Liniatur ex eo super membrum. Gargarismata fiant ex eis, quæ dicimus. Aliud bonum gargarisma fiet cum hiera Archigenis, & oxymelite. Eligantur vero ex commasticabilibus conuenientia. Et ex eis fiant formæ sicut nuces staphide agria, & mastiche, deponunt. n. phlegma plurimum. Aliud valens similiter. Accipe sinapis, pyrethri, staphidis agriæ, ana. Fiant formæ sicut diximus cū mastiche, administrentur. Sal solutiuus, cuius iuuamentum est magnū ad paralysim, & torturam, & ægritudines neruorum frigidas. Accipe piperis, origani, hasce, sinapis, zingiberis, pyrethri, hyssopi, semi. apij, ani. fęniculi, folij, gariophyllorum, hueg, macis, petroselini, nasturtij, scammoneæ, agarici, turbith, ana dr. j. & s. salis gemmæ ad pondus omniū, terantur, & cribellentur, & administrentur ex eis vbi oportet, & etiā supra cibaria, & qñque quadruplicatur in eo hueg: & est vigorosius. Caputpurgia, & sternutatoria sunt ad hanc ægritudinem vehementis virtutis, purgant. n. cerebrum, & conuertunt a parte ægritudinis ad emunctoriū commune. Eligātur caputpurgia ex eis, quæ diximus, & dicemus. Filius Zachariæ. Modus caputpurgij cōferentis proprie mirabiliter ad paralysim, & torturam, & dolorem capitis, & ęgritudines cerebri phlegmaticas. Rec. castorei dr. j. condisi, piperis, cyclaminis, & gilbenech, pulpæ colocynthidos, baurach rubei, euphorbij, fellis bouini exiccati, ana dr. iij. fiant ex eis colliria, & deinde fiant caputpurgia cum eis, cum auricula muris, aut cū aqua sāpsuchi. Gal. quidē iā dixit administrationē theriacæ, & mithridati ante purgationē, & post, conferre: sicut in c. quod est ante istud, diximus. Anacardini quoque iuuamentum est ad hoc, in hac causa mirabile, quod diximus, & plura ēt illic scripsimus, quæ ēt huc afferantur. Qñque ēt datur ex opopanace quantitas cicerum triū cum hydromelle, & confert. Iuuamentū quoq; hueg conditi diximus esse mirabile ad ægritudines neruorum oēs proprietate sua, & similiter grana pini, pipera autem ſm oēm modum administrationis eorum conferunt mirabiliter, & similiter assa fœtida bibita proprie, & linita diebus singulis, & iā quidē diximus iuuamentum castorei magnificari ſm omnem modum administrationis eius, & similiter vsus capparis. Hermes. Magnificatur iuuamētum vulpis ad paralysim, & ægritudines neruorum alias, & proprie embrochatio facta ex aqua decoctionis ipsius: & proprie vsque dum dissoluantur membra eius in ea, & magnificatur etiam oleum decoctionis ipsius, & nos scripsimus illud in Grabadin medicinarum vniuersaliū. Ioannitius. Pilulę de opopanace sūt medicina sublimis ad ægritudines neruorū: & exiccant ab eis humiditates viscosas, & mucilaginosas, & conferunt paralysi, torturæ, spasmo humido, & dolori iuncturarum, &

dorsi

dorſi,& genuum,quarũ permiſtio eſt hęc. Rec. aloes,dr.x.trochiſci alandahal, dr.vj.& s. opopanacis,ſerapini,ammoniaci,bdellij,hermodactylorum,ana dr.v.harmel, ſucci cucumeris aſinini,ana dr.ij.& s.piperis,macropiperis,zingiberis,thapſiæ,myrobalanorum,citrinorũ, belliricorum,emblicorum,myrrhæ,croci,euphorbij,caſtorei,ana dr.j.ſcammoneæ,dr.j. & ſemiſ. agarici,dr.ij.turbith dr. vij. gummi infundatur in aqua caulium, aut porrorum, cæteræ autem res infundantur in expreſſione ziniam, deinde miſce omnia ſimul, poſtquã in ſpeciebus exiccata fuerit expreſſio ziniã tribus vicibus, fiant pilulæ,& ſit doſis earum a dr.j. vſque ad dra.ij. ſunt enim mirabilis virtutis ſeu iuuamenti, ſi Deus voluerit.Ioannitius.Vnctiones,& emplaſtra rubificantia, qñ exhiberi oportet, in loco originis neruorum,quib. accidit paſſio,applicãda ſunt,vel ſaltem in parte,& latere ortus eorũ, & ex vnctionibus ibidem adminiſtrandis eſt oleum nardinum, & coſtinum confortata cum caſtoreo, euphorbio, pipere, & pyrethro. Ex emplaſtris quidem eſt radix lilij, ipſa enim eſt iuuamenti magni proprie adminiſtrata fricando,& comprimendo ſuper locum,& vngendo: & ſi miſceantur cum ea grana alrahec,magnificatur operatio. Mahemet Araſi. Modus linimenti conferentis paralyſi mirabiliter.Rec. ceræ citrinæ,vn.ij.olei de narciſſo,& olei de lilio, ana dr.v.myrrhæ,opopanacis,ana vnc.j.caſtorei,dr.vj.euphorbij, dr. iiij. Fiat ex eis emplaſtrum,& liniatur in latere altero.Ioannitius. In fine quidem rei conferunt ſtuphæ,& balnea ſine aquis, & frictiones in eis cum ſale ſolutiuo, quem diximus,aut cũ caſtoreo,& aniſo,& pauco,aut cum ziniam ſiccata: aut cum vrtica acuta. Et conferunt etiam aquæ thermarum poſt frictionem in balneo ſicco; & abſtinentia cibi, & potus ſupra balneum, & regimen exiccatiuũ, quantum poſſibile fuerit. Sanabitur enim, ſi Deus voluerit.

De tortura. Cap. 3.

TOrtura quædam eſt à ſpaſmo, & cõtrahit ſuperius,quædam à paralyſi, & mollificatione,& relaxat ad inferius. Et illius cura eſt cura ſpaſmi,quã dicemus. Et huius cura eſt,vt cura paralyſis,quam diximus, præterquam quod oportet caputpurgia,& gargariſmata ante purgationem vitari, cum fiat poſt mundificationẽ cura vera.Verum gargariſmata cunctis medicinis præponenda ſunt caputpurgijs:cum ſit vtraque cura vera.Et ſit ſtudium pręcipue primum in adminiſtratione medicaminum, & emplaſtrorum,& linimentorum, & medicinarum rubificantium in ſpondylibus ceruicis. Deinde deruenientum eſt ad mandibulam, & ad partes faciei:& hoc eſt ſtudiũ ſm. Ad cauteria aũt approximandum eſt, qñ iam omnia non contuliſſe experieris. Et hoc erit ſtudiũ vltimum. Primum aũt ſtudium perficitur cum adminiſtratione emplaſtrorum,& linimentorum in ſpondylibus ceruicis, vnde nerui faciei ortũ habẽt, & muſculi:& eis, quæ diximus in cap. quod eſt ante iſtud,& ex eis,quę dicemus. Siñ autem ſtudium perficitur nunc cum rebus extra, nunc cũ rebus intus. Res autem quæ extra adminiſtrandæ ſunt, ſunt linimenta, & emplaſtrationes, & embrochationes,& euaporationes, & ablutiones, & calefactoria, & ex eis, quas diximus, & dicemus. Res vero, quæ intra ſunt adminiſtrandæ, ſunt quædam cõmaſticabilia, ſicut formæ factę ex hueg,& nuce muſchata,& alijs,quæ dicemus,& ſicut commaſticatio nucis muſchatæ, & retentio eius in ore ex parte paſſionis continua,integræ, aut commaſticatæ; & retentio caſtorei ex parte paſſionis,& ſub lingua. Et adminiſtratio frictionis in parte interiori mandibulæ,cum anacardina,aut theriaca,aut mithridato,& exhibitio diamuſchi dulcis,& amari,& frictio gingiuarum cum ſale ſolutiuo, quem diximus,aut cum ſale,& nuce muſchata,& hueg,& eorum partes æquales: aut cum anacardino,& nuce muſchata,& alijs. Tertium autem ſtudiũ perficitur adminiſtratione ventoſarũ ſuper ceruicem, & appoſitione medicaminis rubificatiui,& cauterizatione facta poſt aurẽ ex parte ægritudinis,& poſt iſtam ſi non contulerit,& cauteria duo fiant in ſpondylibus, vnum hinc, & aliud inde, qñque fiunt duo hinc, & duo inde ſm diſtantiam ſpondylium, & qñque tria, qñ ſanant, ſi Deus voluerit. Sabor filius Girges. Cõfectio medicaminis expti ad torturã, quod maſticatur, & expellit phlegma plurimum, & confert proprietate: & rectificat malitiam neruorum:& ſanat cum celeritate,cuius permiſtio. Rec.nucis muſchatę,pyrethri, hueg recẽtis,thuris,ana partes ęquales,confice cum cheſmes,& fiãt formę ſicut nuces: & cõmaſticentur ex parte lęſa:& teneãtur diu in ea,& fricet cum ea patiens digitis ſuis partes mãdibulę, & gingiuas, & dentes partis infirmæ. Si autẽ fortius maſticabile facere volueris, miſce cũ prędictis, anacardi partem j.& eſt mirabile.Filius Zacharię. Accipe nucem muſchatam integrã non habentem contaminationem,aut marciditatem: & lini ſuper eam ex anacardino, quod diximus, & teneat patiens in ore in parte læſa per horas ij. vel iij.deinde commaſticet eam, & teneat commaſticatum eius in parte illa, & hoc faciat bis in die,qñ ſanat,ſi Deus voluerit. Filius Serapionis.Confectio caputpurgij ad paralyſim,& torturam experta. Rec.pyrethri, condiſi,oleandri exiccati ſupra fumum, ana drach. ij. origani,carui, ariſtolochiæ longæ, ana drach. ſemiſſem carpobalſami drach. j. terantur, & pulueriżentur, & ſuffletur ex eis in naſum. Aliud eiuſdem mirabile.Rec.caſtorei, pulpæ colocynthidos,piperis albi,& condiſi,ana,fac pilulas cum aqua ſampſuchi,deinde fac caput purgiũ ex eis cum ſucco auriculæ muris,verax,& expertum.

Gabriel. Caputpurgium ad torturam bonum. Rec.caſtorei,condiſi,nigellę infuſæ in aceto,& exiccatæ ana,diſtempera cum ſucco curumeris aſinini,deinde dimitte ſiccari:& iterum diſtempera cum expreſſione arthanitæ: iterum dimitte ſiccari,& iterum diſtempera cum ſucco auriculæ muris,& fac ſimiler. Vltimo vero diſtempera cum ſucco ſampſuchi, & fac ſief: & frica ex eo ſuper cutem cum ſucco auriculæ muris, aut ſampſuchi, & deſtilla in naſum, & ſugatur vehementer, eſt enim expertum glorioſum. Democritus. Caputpurgium ſanans cum celeritate. Accipe opopanacem, vltima contritione teratur cũ oleo cucumeris aſinini,& expreſſione auriculæ muris, vſque dum fiat ſicut mel currens, & cõſeruetur in vaſe vitreo, deinde diſtemperetur modicum ex eo cum ſucco ſampſuchi, & deſtilletur in nares, ſanat.n.celeriter, & eſt expertum. Aliud. Fel perdicis aut gruis cum aqua auriculæ muris, aut ſampſuchi deſtillatũ in nares ſanat celeriter, & eſt expertum. Gargariſmata fiãt cũ aliqua ex hieris magnis,& aceto ſquillitico,& aqua decoctionis haſce, & origani:& expertũ bonũ. Filius Serapionis. Gargariſma bonum. Rec.ſinapis,ſtaphidis agriæ,zingibe.pyrethri, macropiperis, decoque in aqua, & cum hiera fiat gargariſma. Aliud. Rec. calamenthum campeſtre,haſce,fac ex eis ſimiliter. Euaporatorium. Reci.chamæmeli,ziniam,foliorũ ſaluiæ,lelengi,ſtœchados,ſampſuchi ana lib. s. decoque in aqua, & euaporetur ex ea locus: & deinde abluatur, & poſt hoc, emplaſtrũ fiat ex fęce calida, eſt enim expertum. Hermes præcipit euaporatorium fieri, quo poſteriores vſi ſunt, & inuentum eſt eſſe iuuamenti ſublimis: & proprie qñ euaporatur eo pars capitis poſterior, & collum,ſpondylia,& ceruix,& mãdibula, & tempora,& frons: deinde lauatur ex eo cõprimendo,& fit emplaſtrũ ex fęce. Et modus operationis eius eſt: Accipe ziniã, lelengi, haſce,calamenthi,ſtœchados,foliorum ſaluiæ, ana,vnc.ij. aceti albi boni duplum põderis omnium:decoq; vſq; ad medium eius: deinde vaporẽtur ea loca ſicut diximus, & emplaſtrẽtur. Inquit Hermes. Profundatur virtus euaporatorij huius, & ſubmergitur in profundũ corporis, & incidit, & reſoluit humores groſſos,& viſcoſos: & nos ẽt experti ſumus illud: & inuenimus mirabile, & proprie ad torturã,& paralyſim,& ſpaſmum. Filius Serapionis. Euaporatoriũ conferens torturæ,& paralyſi. Accipe origani,haſce,ſtęchados,pyrethri,foliorum lauri, ſinapis, chamæmeli, meliloti, ſampſuchi, marmacur, marrubij,ana,decoquatur in aqua,& euaporetur locus,eſt.n.expertũ:deinde inungatur locus oleo coſtino,aut oleo balſami,aut oleo de beẽ, euaporatio autem facta, & ſimiliter ablutio faciei ex aceto,& aqua decoctionis ſinapis,eſt mirabilis. Ex vnguẽtis autẽ,& oleis,& linimentis elige in his,q̃ præceſſerunt capitulis,& afferantur ad locum hunc,& ex alijs ſimiliter, & medicinæ quidẽ rubificantes dictæ ſunt: & ex eis eſt ſinapiſmum, & vnguentum altarahel dictum in antidotario.

De ſpaſmo. Cap. 4.

SPaſmus alius fit à punctura. Inquit Gal. pũcturam nerui, & chordarum ſequitur ſpaſmus,& proprie cũ non reſpirat punctura. Efficitur.n.venenoſum rheumatizatũ eius,aut putridum: & venenoſum quidem ꝓp continuitatem rapitur ad cerebrum, & facit epilepſiã, aut ſpaſmum, putridum vero apoſtema in loco punctuæ generat:quare pũcturã aperiri præcipit:imo ſcindi, & apponi attractiuum ſubtilis ſubſtantię,vt rheumatizationis fiat expurgatio, & reſolutio, hoc aũt in loco ſuo trademus ſufficiẽtius, ſi Deus voluerit. Et ſi ſit ſpaſmus ab humiditate,cura eius eſt,cura paralyſis,& proprie cũ euacuationibus,& clyſterib.acutis,& balneis aquarum thermarum:& balneo ſicco in fine rei,& linimentis, & quæ diximus, imo totum regimen cõe,& propriũ,quod diximus ibi. Inquit Hipp. febris ſupra ſpaſmum humidum curat eũ, ſpaſmus ſupra febrem interimit. Quapropter eligãtur ex prouocantibus febrem conuenientiora, qualia ſunt caſtoreum,& aſſa fœtida:quibus pmiſceatur mellis duplum eorum, & ſit doſis ſicut auellana,ſpaſmum.n.reſoluunt,& febrẽ inducunt. Idem facit opopanacum, & caſtoreum cum aqua mellis, idem facit oleum de Kerua cum aſſa, ex compoſitis eſt anacardinũ: ipſum .n. inducit febrem, & ſpaſmum curat, theriaca quoque, & mithridatum ſunt ex medicinis ſoluentibus ad ſpaſmum,ſal quoque calefactus,& poſitus in locis originis neruorum ſpaſmum reſoluit. Fit ẽt ſpaſmus à frigiditate,& cura eius eſt ſicut hic proxime diximus. Et fit quandoq; à ſiccitate, & hoc accidit poſt febrem, aut poſt fluxum ſuperfluentẽ:& eſt paruus, vix recipiẽs curam,tamen pro poſſe curamus,adminiſtrando regimen ſecundum omnem modum humectatiuum,& lenitiuum,qualia ſunt proprie balnea ex aquis dulcib⁹, aut ex lacte, aut ex aquis, in quibus cocta ſunt humectãtia: ſicut hordeũ, violæ,& capita,& pedes agnorum, hædorum, & arietum pinguium. Et quandoque fiunt ex huiuſmodi eis clyſteria,& conferunt vehementer, & propinentur eis ſorbitiones humidæ, & pingues, & ſint cibi eorũ aqua carnis, & quod currit ſecundum ſemitam ſorbilium:& lac mulſum recenter: & oleum amygdalarum cum zucchаro, & ſimiliter regimen omne lenitiuum eſt vtile eis. Filius Serapionis,decoctio conferens ſpaſmo humido, & eſt ei impreſſio fortis. Accipe calamenthi,haſce,ana vnc.ſemiſ. huegvn.j.& ſemiſſem, carpobalſami,ſquinãthi,ana drachm.iij.ſtœchados drachm.vij.zingiberis, ſeminis apij, fœniculi, petroſelini, coſti, ana drachmas duas, emblicorum, belliricorũ, ana dr.iiij.coquantur in li.iiij.aquæ vſq; ad ij. Et da

ex eo

ex eo omni die vnc. ij. cum oleo de piperibus, aut oleo de Kerua, & sit dosis eius à dr.j. vsque ad ij.sanat enim,si Deus voluerit. Filius Serapionis. Cerotum de euphorbio magni,& sublimis iuuamenti est ad spasmum frigidum, & humidum, & alias neruorum ægritudines ab eadem causa. Cuius permistio. Rec. olei de cinnamomo,aut olei antiqui lib. j. ceræ citrinæ,vnc. ij.euphorbij boni recentis, vnc.j. vngatur spasmatus locus, est .n. mirabile, si Deus voluerit. Rufus. Decoctio ad spasmum conferens mirabiliter,& ad omnes neruorum ægritudines a frigida causa,& humida. Rec. hueg recentis,vnc. iij.decoque lib.j.vsque ad lib.s.& da ex ea omni die, vnc.j. cum chirat,idest assæ fœtidæ, aut cum castorei granis iiij.est enim expertum. Rufus.Hydromel cõferẽs similiter. Accipe hueg, vnc.iiij.& decoque in lib.aquę iij.vsque ad lib. ij.& proijce super ea mellis puri,vnc. iiij. deinde cola in colatorio denso,& continue bibat ex eo,est enim medicamen bonum. Gale.expertũ est de oleo vulpis ad spasmum, & alias ægritudines neruorum,& dolores iuncturarum,& descensiones in tina,& in decoctione eius. Phylagrius. Cerotum conferens spasmo,& ægritudinibus neruorum, expertum. Recipe ceræ citrinæ,vnc.ij.olei irini,olei costini,olei de been,& olei de cinnamomo,ana vnc. iij. styracis liquidę,vnc.j.euphorbij aur.iiij.castorei aur.ij. hyssopi humidæ,vnc.j.adipis vulpis vncias iij.vnge ex eo super locum: expertum est enim. Archigenes. Cerotum omnibus ægritudinibus frigidis,& humidis neruorum conferens,& doloribus iuncturarum, & est forte. Rec. olei cucumeris asinini lib.j.olei rutacei,olei de cinnamomo,olei costini, ana vnc.ij.ceræ citrinæ, vncias tres, euphorbij, pyreihri, castorei, piperis, ana dr.viij.zingiberis, drac.v. assæ fœtidæ, bdellij, ana dr.s.galbani,drac.iiij.conficitur autem sic. Assa,& bdellium,& galbanum dissoluantur in aceto forti: cera quoque, & oleum, & euphorbium dissoluantur in igne, & permisce cum eis succi cucumeris asinini lib. s. & bulliant ad succi consumptionem, deinde misce cum eis gummas dissolutas. Vltimo vero de puluere aliorũ cum eis permisce conferendo, & vtere, quoniã est expertum verax.

A

B

C

D

De tremore. Cap. 5.

TRemor ægritudo neruorum, & lacertorũ est, & curatur cum eis, quæ diximus. Et confert ei frictio, & sepelitur in arena,aut cinere calido; & accubitur in furno calido,quãtum possit pati:& linimẽta calida. Filius Zacharię. Confectio pilularum conferentium tremori, proprie mirabiliter. Recipe castorei, pyrethri, casiæ,ana dr.iij.serapini,pulpæ colocynthidos, ana dr.iiij.hieræ picræ dra. v. dosis earum est à dr.j.semiss.vsque ad ij.& s. Idem. Confectio ad tremorem experta. Recipe myrobalanorum nigrorum,dr.xxx.sauinæ,dr.x.olibani,dr.vij.cyperi,hueg ana dr. v. confice cũ chesmes, & fiãt formę sicut nuces,da dra.j. vel ij. sanat, si Deus voluerit.

De stupore. Cap. 6.

STupor sicut cætera,quæ diximus curatur,& si est à percussione,aut vulnere non curatur. Et si est à repletione sanguinea,curatur cũ phlebotomia venæ, quæ magis deseruit membro stupido, & si sanguis exuberat in toto, basilicã phlebotoma, deinde cephalicam, deinde illã, quæ familiaris est illi membro, & quandoque fit ab humore crudo, & frigido, & curatur sicut paralysis ab eadem causa. Et quãdoque fit propter compressionem supra membrum, & cura huius est extẽsio, & exercitatio illius membri. *Stupor incurabilis quis.*

De catarrho. Cap. 7.

CAtarrhus est descensus humorum a capite ad mẽbra inferiora,cuius genera, vt dicit Gal.in lib.misso ad Glauconem,sunt tria, scilicet coryza,branchos,& tussis. Catarrhus vero dictus est à fluore. Græci enim fluorem catarrhum vocauerunt. Coryza ab ossibus narium nomen accipit.Est enim cum grauedine,atque cõstrictione nariũ cum tenui fluore oris, atque grosso cum sternutationibus assiduis,& odoratu difficili,& oculorum lachrymatione. Branchos vero dicitur à præfocatione fauciũ, & voce obscura,& sternutatione assidua, & transglutiendi difficultate. Catarrhus autẽ in viscera destillans,percutiens stomachum, tussim,vel nauseam prouocat. Si vero in pulmonem venerit, tussim creat cũ spumosis sputationibus, aliquibus cum raucedine. Quod si patiens sanguinẽ expuerit, ad phthisim venit, & tabidus morietur, & consumptus: & notandum, quod catarrhus est genus ad tres supradictas ægritudines, & non est species ægritudinis per se. *Tria catarrhi genera.*

De cura catarrhi. Cap. 8.

CVra huius ęgritudinis duplici regimine indiget,communi,scilicet,& proprio. Commune autem est sex res. Prima ponit studiũ in vita patientis obseruãdum. Secunda adæquat materiam. Tertia abscindit eam vel saltem diminuit. Quarta diuertit à parte timorosa ad partem communem. Quinta abscindit fluxum eius. Sexta corrigit accidentia. Primam autem rem complent diminutio ciborum, & potuum, & prohibitio vini omnino, repletionis, & vitatio nauseæ; & cauere ab austro, & borea quantum possibile fuerit, auster enim rarum facit, & replet capita, boreas vero constringit,& exprimit, & nocet somnus, & potus supra repletionem, & multitudo somni: immo qualiscunque sit somnus, sit in die, & sit parcitas eius in noctę, & non iaceat supinus, & alleuetur

uetur cœna: immo prohibeatur si possibile est. Et iniungatur quies: quoniam est res magna maturans ipsum. Et prohibeatur a fumo, & vẽtis, & radijs Solis, & Lunæ, qnantum possibile, fuerit, & magis Lunæ: & proprie qñ est ingressus eorum per fenestram. Et vitet vaporosa, & replentia caput, & rarefacientia ipsum, & uitet potum aquæ frigidæ. Et dr, quod potus aquę calidæ maturat catarrhos. Et similiter introitus ad sudãdum in balneo. Secundam autem rem complẽt administrationes inspissantium, & infrigidantium in acuto, & calido, & subtiliantiũ diuidentium in grosso, & viscoso. Et eligantur ex frigidantibus raro infrigidãtia actu, & si cõpetunt, non eleuentur in gradu multę infrigidationis. Et deliguntur fm plurimum, quæ infrigidant potentia, & non multum eleuãt: qualia sunt balnea aquæ dulcis in ieiunio, & administratio embrocharum ex hordeo, & violis, & papauere, & chamæmelo: & effusio aquæ calidæ super caput, & super extrema, & testiculos, & inunctiones factæ super ea, & super ventrem, & sumen cum oleo violato, aut chamęmelino, aut oleo de papauere, si adsunt vigiliæ. Et olfacere camphoram, & aquam rosatam, & alia quæ diximus in soda calida. Et confert potus aquę hordei, & syrupus de papauere, & violæ conditę cũ aqua hordei, & suctio cum naribus olei violati; & olfacere camphoram. Et cibi eorum sint sorbitiones factæ ex fabis, & ex tritico, & hordeo, & papauere albo, & oleo amygdalino dulci, & amylo cum lacte, si non est febris. Inspissantia autem necessaria, sunt vt subtile, acutum, quod descendit ad guttur, ingrossetur, & non descendat ad profundum, immo facilius adunatum excreetur. Et ex hoc facientibus est dragacanthum, & electariũ eius, & mucilago psyllij, & semina cydoniorum, & aqua iuiubarum, & sebesten, & syrupus eorum, lohoc ipsorum, lohoc de papauere. Ex subtiliantibus autem, & diuisiuis eligantur, quæ proprietate virtutis ad hæc congrua cognoueris, qualia sunt calefactoria capitis cum sale, & milio, aut cum pannis calefactis, & cũ alijs, quę in soda frigida diximus: & confert introitus balnei, præterquam si lauetur caput. Super extrema aũt proijciat aquã calidam plurimum: & inungat ea, & testiculos, & sumen cum oleo sambucino, aut anethino, aut chamæmelino, aut sampsuchino, aut rutaceo, aut oleo de been, aut laurino, aut de lycio, & de stillet ex eis in aures, & nares cum lana, & proprie calefactis. Etiam confert eis inclinatio super vaporem aquæ, vbi chamæmelum, melilotum, sampsuchus, & anethum cocta fuerint. Caput vero eorum, & frons epithemetur cum costo, spica, myrrha, & pauco castoreo, & similib. cum oleo rosato mistis. In fine autem rei cõfert introitus balnei, & lauari in eo, & olfactus redolentium calidorũ, sicut est muschus, & ambra, & alia quę diximus in soda frigida, & sint eorũ cibi pulmenta ex frumento, aut furfure cũ mele, aut sorbitiones ficuum siccarum, & farinæ cicerum cũ pulegio, & fœnu græco, & aqua ciserũ, & similia. Tertiã autem rem complent phlebotomia, & solutio ventris, & administratio clysterium, & collyriorũ; & lenificationes oẽs oĩ hora, proprie cum clysteribus, & enematib. saltem trahentib. superfluitates. Phlebotomia autem in hac ægritudine in tribus casibus solũ necessaria est. Primus casus est, si catarrhus sit calidus in calido corpore abundante, in quo sit oculorũ rubedo, & venarum plenitudo. Secundus si catarrhus sit calidus declinans ad oculos valde, aut qualiscũque sit, aut terminetur in faucibus, aut pulmone, aut costis, aut diaphragmate, & figatur in eis ad collectionẽ. Tertius est, si catarrhus accidat cum febre. In his aũt solũ casibus phlebotomiã catarrho vtilẽ inuenimus. Solutionem fieri oportet in calida materia, cũ violis cõditis, & aqua hordei cũ aqua fructuũ, q̃ dicemus. In frigida vero cum pilulis cochijs, & hiera picra cum aqua passularũ, & hiera diacolocynthidos, & similibus. Quartã autem rẽ complent gargarismata, & caputpurgia, & frictiones extremitatum, & ventosæ, & similia. Interdum. n. materiã in faucib. figi timemus, aut ne ad partes fluat nobiles, & tunc si eã ad nares conuertimus, & proprie cum caputpurgijs, & sternutatorijs, suffumigationibus, & odoramentis aperientib. nares, & deoppilãtib. colatoriũ, erit operatio dignior. Hoc. n. est, quod Gal. præcipit, nisi forte agitationem timeas in materia, quæ multoties fluit dirupta p̃p inquietationẽ, & agitationẽ. Et quidem sternutatio suspecta est in principio: qñ materia quiete indiget, vt maturetur, etenim agitatio multiplicat, & dilatat materiã, & facit eã consequi motus laboriosos, & vehementes, at vero post catarrhi maturationem, est eius iuuamentum sublime, mũdificans radicẽ, & adhunc quidem iuuantius est post corporis mundificationem communẽ, & propriã. Gargarismata quoque necessaria sunt, sed prohibentur interdum. Et inuenitur eorum iuuamentum in tribus competere casibus. Primus. s. ad catarrhum calidum, & acutum, cum rebus ingrossantibus, & coadunantibus ipsum, vt prohibeatur descensus eius ad profundum, & fiat facilis ad expellendum, & excreandum, quod propter acumẽ, & subtilitatem aggregari non poterat. Secundus ad catarrhum, cuius materia est multæ viscositatis, & spissitudinis, & q̃ rimus subtilitatem ipsius, & diuisionem, vt facilius expellatur. Tertius qñ timemus materiam figi in faucibus, & quærimus abstersionem, & mundificationẽ. At vero quatuor casibus gargarismata administrare suspectum est. Primus est timor, & suspitio catarrhi ad pect°, & pulmonẽ fluere consueti. Secundus est si catarrhus de genere acutorũ fuerit, & subtilium, & mordicãtium. Tertius est in præfocationibus, quæ fiunt subito.

In calido, & acuto.

Cibus.

Inspissatio.

Phlebotomia in trib. tantum casibus cõuenit.

De sternutatione.

In tribus casibus gargarismata iuuant.

In 4. casibus gargarismata suspecta sunt.

ſubito. Quartus, ſi catarrhus eſt vehemẽtis mul A quæ lambuntur. Ex gargariſmatibus autem ad *Gargariſmata in ca-* catarrhum calidum ſunt aqua roſata cum mo- *lido.*
titudinis. In his quidem caſibus gargariſmata dico camphoræ, aut aqua lentium, & roſarum,
agitant materias, & conuertunt eas ad vias pe- & balauſtiarum, & aqua coriandri, & roſarum,
ctoris, & pulmonis, & faucium, & eas multipli- aut aqua corticum papaueris, & roſarum. Ad *In frigido.*
cant. Amplius tñ gargariſmata ſm vnum quin frigidum vero; gargariſma fiat cum vino deco
que modorum fiunt, aliud. n. ſiſtit fluxum, aut ctionis myrrhæ, aut olibani, aut ſandarachæ,
ſtringit, aliud partem nobilem per ignobilem aut talium. Ex ſuffumigationibus vero ad cali- *Suffumigia in ca.*
expurgat, aliud abſtergit, quod fluxit: aliud alte dum ſunt ſemen lini infuſum in aceto, & torre-
rat, qđ fluit, aliud vero eſt, quod aggregat duas factum. Deinde fiat ſuffumigatio cũ eo, aut ex
intẽtiones, vel plures ex his, quæ diximus. Exẽ hordeo, & aceto, aut ex furfure, & aceto. Sanda
plum vero primi eſt adminiſtratio narcotico- racha vero cũ aceto eſt iuuamenti ſublimis. Et
rũ in ægritudinib. cerebri. Exemplum ſecundi vapor aceti ſuper lapidẽ molarẽ ignitum: & ſi-
eſt adminiſtratio diacodion, aut diamoron cũ militer vapor camphoræ cum furfure, & aceto,
decoctione roſarum, & balauſtiæ, & taliũ. Exẽ- aut cum hordeo fracto, & aceto, aut ex campho
plum tertij eſt adminiſtratio generum ſalis, & B ra ſola puluerizata ſuper vaſe vitreo poſito ſu-
inciſiuorũ, & ſimilium. Exemplum quarti eſt per prunas, præter quam deſcendit vapor eius
adminiſtratio camphoræ ad calidũ, & myrrhæ ad pectus, & pulmonem; immo reſpiretur, & e-
ad frigidum. Exemplum quinti eſt aggregatio mulgeatur per nares. Fabæ quoque, & hordeũ
intentionum. Extremitatum autem frictiones, infuſa in aceto ſimiliter conferunt, & ſimiliter
& ventoſationes in eis ad hoc multũ conferũt. fit de panno lini infuſo in aceto. Ad frigidum *In frigido.*
Exercitatio autem, & motio partium inferiorũ vero ſuffumigia cõferẽtia ſunt, quæ fiunt ex ſty-
eſt iuuatiua valde. Ex maxime autem diuerten race ſicca, & olibano, & xyloaloe, & sãdaracha
tibus materiã catarrhi eſt, vt radatur caput in miſtis, vel diuiſis. Nigellæ quoque torrefactæ,
parte commiſſuræ coronalis, & vocatur zube- tritæ, & ligatæ in panno lini attractio narib. o-
deg, ideſt continuatio capitis, & fricetur ſuper doris eius, aut ſuffumigatio facta ex ea eſt mira-
illam vehementer cum cæpe acuto, aut cũ ſquil bilis. Coſti etiam, & nigellæ ſuffumigiũ eſt ex-
la, aut cum panno aſpero. Deinde ponatur ſup pertum. Dixit filius Zachariæ. Fiant formæ ſi-
ipſam medicamen rubificatiuum, vſque dum cut auellanæ ex olibano, & etiam ſtyrace liqui-
fiat veſicatio. Deinde aperiantur veſicæ, & po- da, coſto, & ſandaracha, ana partib. æqualibus,
natur, quod fluere facit. deinde iteretur, & itere C & fiat ſuffumigatio ex vua earum, & recipiatur
tur vſque dum appareat ſanitas. Quod ſi hoc fumus per traiectorium, abſcindit enim fluxũ
non contulerit, cauterizetur in eodem loco, & eius. Dixit Ebẽgezar. Addatur eis ex xyloaloe
dimittatur tempore extenſo, & ſit locus cauteri pars vna, & pmutatio fiat a ſtyrace liquida ad
zationis vbi terminatur maior digitus, poſtquã ſtyracem ſiccam. Ex eis etiam quæ retinentur
radicem manus extremo nariũ poſuerit. Quin- in ore: ad calidũ quidem ſunt ſpecies de iacur,
tam vero rem complẽt catarrhi fluxum abſcin- & quandoque commaſticatum coriandrum, &
dentia. Et ſunt ex ſtolidis, qui ante digeſtionẽ retinetur ẽt maſticatum eius in ore, & confert:
ipſius, & mundificationem communem admi- & quandoque retineturin ore camphoræ modi
niſtrãt huiuſmodi, immo in medio agitationis, cum, ad frigidum vero confert olibanũ, & myr
qñque, & eſt cauſa cumulationis, & multiplica- rha, retenta enim in ore abſcindunt fluxum, &
tionis ipſius, deinde diruptionis vehemẽtis, ſit iam verificatum eſt, quod ſpica retẽta inter dẽ-
ergo ſtudium erga hæc poſt corporis mundifi- tes eſt iuuamenti ſublimis. Filius Zacharię. Cõ
cationem, & poſt ſedationem agitationis vehe fectio formarum ſimilium lupinis, quæ tenen-
mentis, vt abſcindatur reſiduum fluxus ipſius. tur in ore, & ſiſtunt catarrhum. Recipe olibani
Et fortaſſis in aliquib. caſibus cogimur in prin D partem vnam, myrrhæ, croci, ſpicæ, ſtoracis, a-
cipio facere illud proprie, aut quia timemus ne na partem, ſem. opij, partis vnius tertiam. Fiãt
repat in profundum; aut in partes nobiles; aut ex eis pilulæ, & teneatur ex eis vna in ore præ-
ne nobilium, & neceſſariarũ operationũ fiat de terquam deglutiatur ſaliua eius. Expertum eſt *Mirabile de ſpica.*
ſtructio iliço, ſicut eſt catarrhus prẽfocatiuus ſu ſpicam ſolam in ore teneri per noctem, aut per
bito, & fortaſſis regimen diuerſiuum viæ eius, diem, & noctem ſedare catarrhum. Ex odori-
eſt hoc nobilius, & ſecurius. Immo regimen ab bus vero ad calidum ſunt modi formarum de
ſciſſiuum, quod diximus eſt regimẽ dubium, & libro Sapor Regis Medorum, ſiſtunt enim ca-
illud ideo qñ poſſibile eſt, vt dirumpat, deinde tarrhum calidum, & odorantur in febre adu-
fluxu diruptiori, quam prius, & timoroſo, & re- rente, & ſyncopali, & peſtilentiali. Recipit
gimen diuerſiuum, licet dilatet materiã, & mul faſel, ſandali rubei, & albi, ana partes æqua-
tiplicet, tamen conuertit multiplicatam ad par les, & roſarum partes duas, & ſemiſſem,
tem communem, non timoroſam. Sedationem ſandali macaziri partes tres, camphoræ par-
autem curſus facientia alia ſunt gargariſmata, tem ſemiſſem, boli armeni partes octo.
alia ſuffumigationes, alia quæ retinẽtur in ore, Omnia præter camphoram terantur, ſicut al-

cohol, & agitentur conterendo cũ aqua roſata E
per hebdomadam vnam, deinde miſceatur cũ
eis camphora, & fiant inde ſicut poma cum glu
tino gummi arabici, & aqua roſata, & odoren-
tur. Conſeruantur autẽ, ne tollatur eorum vir-
tus, in vaſe vitreo loco recenti, & liniatur ſæpe
cum aqua roſarum permiſtionis camphoræ, &
ſandali macaziri. Ad frigidum vero fiant po-
ma inuentione eiuſdem. Recipe ſtyracis cala-
mitæ partes quinque, olibani, maſtiches, ana
partes trẽs, ſandarachæ tantundem, coſti, ſpicę,
ana partes duas, ambræ partem vnam, bucur, li
gni aloes, an. partes quatuor, muſchi partem ſe
miſſem, fiant ex eis poma, & adminiſtrentur,
ſunt enim experta. Confectio alia pomorum
ex inuentione noſtra. Recipe bucur, ſendẽ, ana F
partes octo, ligni aloes boni, & electi partes ſe-
ptem, amb ræbonæ partes duas, galliæ muſcha
tæ partes ſex, muſchi partem ſemiſſ. fiant ex eis
poma cum glutino dragaganthi, & adminiſtrẽ
tur, ſunt enim nobilia, & experta: & cerebrum,
& cor confortant. Res autem quæ lambuntur,
& deglutiuntur, ad calidum quidem ſunt ſpe-
cies de iacur, & aqua coriandri, & ſyrupus de
papauere, & ſimilia. Filius Zachariæ. Confe-
ctio pilularum, quæ tenentur in ore: & ſiſtunt
catarrhum calidum. Recipe amyli, dragagan-
thi, amygdalarum dulcium, fabarum excorti-
catarum, papaueris albi, & corticum eius, gum
mi arabici, boli armeni, ana, confice cum muci
lagine pſyllij, & cydoniorum, & fiant ſicut lu- G
pini, & teneantur in ore: ſunt enim expertæ. Ad
frigidum vero conferunt thus, & myrrha. Iſta
enim deglutita ſiſtunt catarrhum. Confectio
alia pilularum, de libro filij Zachariæ, de qui-
bus ſumũtur omni nocte a tribus vſq; ad quin-
que, & ſiſtunt catarrhum. Quarum permiſtio.
Recip. thuris maſculi partem vnam, myrrhæ,
opij, croci, hyoſcyami, ana partis vnius, tertiã,
ſucci liquiritiæ partem j. fiant pilulæ, & dentur
Pilulæ mirabiles in oĩ rheumate. ſicut diximus. Confectio alia pilularum confe
rentium ad omnes rheumaticas paſſiones, &
ſunt de libro Alexandri Medici, quarum hæc
eſt permiſtio. Rec. myrrhæ, drach. iij. thuris ma
ſculi, drach. duas, & ſemiſſem opij, hyoſcyami, H
radicũ alcalcachar ſiccæ, ana drachmas duas,
cõfice cum ſucco alcazaber humidæ, da ex eis,
a tribus vſque ad quinque, in ſero: ſunt enim
mirabiles. Sextam vero, & vltimam rem com-
plet correctio particularium accidentium, quo
rum catarrhus cauſa eſt, & hoc eſt regimen pro
prium, ſicut correctio proprie ægritudinum ca-
tarrhalium oculorum, & narium, & aurium, &
glandularum, & vuæ, & gulæ, & duarum amyg
dalarum, & pectoris, & pulmonis, & aliarum
partium. quas catarrhus offendit. Et nos de om
nibus in proprijs loquemur capitulis, ſi Deus
voluerit. Et primo dicemus de ægritudinibus
oculorum.

SVMMA V.

De ægritudinibus oculorum. Cap. 1.

SErmo noſter erit deinceps de curis
ægritudinum oculorum. Sunt au-
tem oculorum curę ſm vnum triũ
modorum. Alia enim eſt cõſeruatiua ſanitatis eorum, alia curatiua
ægrttudinum ipſorum. Alia vero præſeruatiua
ab ægritudinibus futuris in ipſis. Et prima qui-
dem fit ſm alterum quinque modorum. Aut. n.
conſeruat ſuperficiem oculi in terſione decẽti,
& naturali: Aut conſeruat oculũ in ſua propria
temperantia, & æqualitate: Aut conſeruat orga
nizationem ipſius in coæqualitate eius: Aut cõ
ſeruat cõtinuitatem, & poſitionem naturalem
partium eius: Aut cõſeruat ſpiritum viſibilem
in ſua propria illuſtratione. Et quidam primã
rem complent medicinæ abſterſiuæ habentes
mediocritatem, & temperiem in terſione ſua,
ſicut proprie ſuccus fœniculi, & collyrium ex
eo, & ſuccus memithæ, & herba adhil proprie,
aut res teneram reddentes ſuperficiem eorum:
qualis eſt teneritas oculi corporis puerilis: &
proprie nitentis in ſimplicitate ſua: quorum re
memoramur poſt, & ſuper his tueri ab eis, quæ
læſionem oculis præpediunt: qualia ſunt fu-
mus, & puluis, & flatus aſperorum ventorum,
& inæqualitas aeris, & aſpectus rei variantis ip
ſos, & omnis res faciens ſeneſcere oculum, ſi- *Facientia oculum ſene ſcere.*
cut coitus, & labor plurimus, & fletus vincens
menſuram, & ebrietas, & ſomnus plurimus, &
vigiliæ plurimæ; & ſomnus ſupra repletionem,
& proprie ex cibis, & potibus, & vapores turbi
dos generantibus, ſicut ſunt proprie caules, por
ri, acria omnia, ſalſa, fabæ, lẽtes, & vniuerſaliter
omnia turbulentum generantia ſanguinem.
Secundam vero rem complent medicinæ, quæ
alterando cuſtodiunt ſanitatem oculi, aut ſcili-
cet calefaciendo, aut infrigidando, aut hume-
ctando, aut deſiccando. Tertiam rem com-
plent medicinæ confortantes ſanitatem eius in
plaſmate, & forma creaturæ ipſius. Et hunc ca-
nonem ingrediuntur medicinæ confortantes
lenificationem, aut aſperitatem, & perforatio-
nem, & concauitatem partium eius, ſicut opor-
tet ex eis, quæ dicemus vbi oportet. Quartam
rem complent medicinæ cuſtodientes ſanita-
tem eorum: & concauitatem ipſorum, & prohi-
bentes reſolutionem fieri partium continua-
rum in ipſis, quarum rememorabimur, ſi Deus
voluerit. Quintam autem rem complent medi
cinæ reparantes ſpiritum viſibilem, & illumi-
nantes, & irradiãtes ipſum, quarum rememora
bimur ſimiliter. Democritus. Fœniculus ocu- *De fœnicu lo.*
lum abſtergit: viſum clarificat ſecũdum omnẽ
modum adminiſtrationis eius, & ſerpẽtes, & re
ptilia diu degẽtia in cauernis approximãt huic
plantæ,

plãtæ: & vtuntur ea in comestione, & frictione sup oculos suos, postquã egrediũtur cauernas, & vigoratur visus eorum. Fit aũt collyrium ex succo eius, hoc modo. Accipe succi fœniculi depurati post residentiam eius, & facilẽ decoctionẽ ipsius in vase ęneo cum nummis auri puri, sufficiẽtẽ decolationem, partem vnã, mellis puri, & clari partis vnius tertiã, bulliãt iterũ ebullitione vna, & colẽtur, & ponanẽ in ampulla, vitrea, & suspẽdaẽ in sole, & permuteẽ de vase in vas, abijciendo semp hypostasim eius: deinde fiat ex eo collyriũ, & destilleẽ cum radio in oculum, est.n. expertum ad custodiendã sanitatem eius: abstergit.n. oculum, & clarificat visum, & quandoq; depuraẽ in sole: præterquam, quod decoquaẽ igne: & est similiter expertũ. Et sunt ex hominibus qui admiscent ex felle galli partis j. vigesimam. Aristoteles instruens Alexandrum regem, inquit. Frequentationes pectinis super caput vapores visum impedientes auertunt ad cutẽ, ne visui obsint. Item inquit. Aspectus rerum viridium in loco multæ temperiei visum corroborat. Item dixit, aspicere speculũ tersum directũ, & diu intueri sup ipsum visum corroborat, & oculi defatigationem remouet. Idem iniunxit post oculi defatigationẽ ingredi domum obscuram non multæ tenebrositatis: & intueri per fenestras, in quibus sit aliquod parũ viride: vel intueri aquam viridem, & submergere oculos in ipsa. Item dixit, exercitatio legẽdi literas mediocres visum corroborat, & oculorum sanitatẽ custodit. Dioscorides dixit, quod comedere carnes auium, q̃ de rapina viuunt, visum corroborat: & similiter sorbitiones iurium earum, & asseruit etiã, quod plures post ipsum experti sunt, quod ius serpentum, & caro ipsorũ confortant visum. Et dixit, quod succus armel, & fœniculi, & vinum, & mel simul cocta, & depurata, deinde mista cum felle alcubugi, aut gallinæ; oculi sanitatem custodiunt, & visui addunt. Sabor. Nux muschata nutrita cum melle visus sanitatem custodit, & proprie sumpta ex eis, vna mane quolibet ĩ iciunio. Chebuli quoque conditi similiter faciunt. Idem, collyrium mirabile in absterſione oculorum, & corroboratione visus: & fit jn tempore veris. Accipe foliorum rosarum cõpletarum, foliorum rutæ, foliorum fœniculi, foliorum herbæ adhil, foliorũ chelidoniæ, ana partes æquales. Trahatur aqua eorum per sublimationẽ in alembico, sicut est operatio aquæ rosatæ, & conseruetur in vase æneo: est enim collyrium pretiosum. Mahemet filius Zachariæ Arasi. Collyrium de succo granatorum absterſiuum oculorum, & confortatiuum visus, expertum. Accipe succi granatorum dulcium, & acetosorum, ana lib. j. ponanẽ in ampulla vitrea, & stringatur orificium eius, & ponatur in Sole per menses duos: ita, quod quolibet mense recipiatur clarum eius, & abijciatur fœx, quæ subsidet. Deinde ad omnẽ lib. istius succi ponatur puluis iste. Rec. aloes, radicum chelidoniæ, salis ammoniaci, piperis longi, ana drac. j. terantur sicut alcohol, & miscean tur in medicamine: & iterum exponatur Soli, & quanto plus antiquatur, tanto sublimior est eius operatio. Fœniculus, verbena, rosa, chelidonia, ruta: Ex his fit aqua, quæ lumina reddit acuta. Gal. Comestio carnium tyrorum præparatorum secundum doctrinam, qua recipiuntur in theriaca, conseruat sanitatem visus, & est ad hoc vltimum. Frequentare potũ aceti squillitici ad hoc est multum laudabile. Tryphera magna, & tryphera minor ad hoc est laudabilis: & proprie minor, cum quarta ponderis sui de puluere herbæ adhil. Tryphera persica, q̃ diximus in antidotario, & electarium algariph, & pilulæ Sabor, quas diximus in canone, & hiera nostra, & Theodoricõ ad hoc cõferunt. Humain. Cõfectio electuarij sublimis cõferentis ad sanitatem oculorum, & confortantis spiritum visibilem in claritate sua. Recipe herbę adhil, vnc. duas, seminis fœniculi drac. v. macis, cubebæ, cinnamomi, piperis longi, garyophyllorũ, ana drac. j. puluerizenẽ, & cribellenẽ, & accipe mellis despumati lib. j. succi fœniculi cocti, & depurati vnciã vnam, succi rutæ similiter cocti, vnc. semis, succi chelidonię similiter cocti, vn. semis. coquanẽ succi cum mellis tenuis despumati li. j. vsq; dum mellis tenuis habeant spissitudinem: & cõficiantur cum eo species, & reseruenẽ in vase vitreo, & fit dosis eius, drac. iij. cum vino, infero: & alleuieẽ cœna, vel dimittaẽ, & similiter in mane. Haly. Collyrium acuens visum, & oculi sanitatem custodiens. Accipe succi fœniculi, drachmas quadraginta, succi rutę, drachmas viginti. Ponanẽ in ampulla vitrea cũ mellis boni, & clari, drachmis quindecim, & obtureẽ orificiũ eius, & dimittaẽ in Sole p tres menses, & abijciaẽ fęx eius, & linianẽ ex eo oculi: quoniã est expertũ. Filius Zachariæ. Cõfectio alcohol conseruantis sanitatem oculi. Recipe tutiæ, sief memithæ, ana drachmas tres, aloes, lycij, ana drachmas duas, camphoræ drac. j. sextam, terãtur cũ aqua agrestę, aut sampsuchi, aut sumach: & exiccetur, & administretur, nutriantur prius cum aqua agrestæ: secundo cum aqua sampsuchi: tertio sumach, & est sublimis. Idem. Confectio alcohol acuentis visum. Recipe tutiæ prius lotæ, deinde nutritæ in aqua sampsuchi tribus vicibus, drachmas decem, zinziberis, piperis, macropiperis, chelidoniæ, buruch, ana drachmam vnam, salis ammoniaci, drachmã semis. Nutriantur cum aqua sampsuchi, aut aqua fœniculi tribus vicibus: deindẽ exsiccetur, & administretur, est enim sublime. Filius Zezar. Collyrium confortans visum. Recipe fellis galli, aut alcubugi, aut perdicis, & mellis crudi, ana partes æquales, succi fœniculi partes ij. misce, & pone in oculis, bonum, & electum, si Deus voluerit. Idem. Conditum factum ex

alhasce

Komedia Aristot.

Collyrium facile, & pretiosum.

alhaſce cum melle confortat virtutem viſus. Idem. Conditum factum ex herba adhil cum melle mirabilis eſt in cõfortatione viſus, immo & ipſa herba ſecundum omnem modũ adminiſtrationis eius ſublimis eſt. Aboali. Alcohol ſublime terſiuum, oculorũ cõſeruans temperamentum, & ſanitatẽ viſus. Rec. macropiperis, dr.ij. garyophyllorum, vſneæ, ana drachmam vnam, climiæ, ſpumæ maris, ana drach. decem, æris vſti drachmas quinq;, ceruſſæ, ſalis gẽmæ, ana drachmas tres, ſalis ammoniaci, piperis, ana drachmas duas, camphoræ drachmas ſemiſ. teranẽ, & adminiſtrentur. Idem. Alcohol ſublime terſiuum oculorum, quod adminiſtratẽ in diſpoſitionibus ſanitatis, cõfortat enim debilem viſum, & cõſeruat ipſum ſecundum ſanitatem ſuam, & ſedat multitudinem lachrymarum ex oculo. Recipe antimonij loti, & præparati in aqua pluuiali circiter ſpacium dierum viginti, tutiæ, & climiæ, ana drachmas ſex, marcheſitæ drachmas quatuor, tere vnumquodq; per ſe: & tere ea bene per dies plurimos cum aqua pluuiali multoties, donec exiccentur aquæ eorum, deinde terãtur cum aqua fœniculi pluries cum cõtinuitate aliquorum dierum ſimiliter donec exiccentur, tertio vero teranẽ cum aqua ſampſuchi, quarto vero cum aqua rutę, quinto cũ aqua chelidoniæ, deinde exiccentur, & addatur cum eis ſedenagi, & croci, ana drachma vna, Margaritarum nõ pforatarum drachmæ duæ muſchi, drac.j. tertia, camphoræ drachmæ vnius, ſexta, & proijce ipſa ſimul in mortario cum prędictis, deinde adde eis fuch, drachmam ſemiſ. tere vſque dum ſiccetur, & fiat inde alcohol mane, & ſero: quoniam eſt expertum. Ex rebus autem oculi ſubſtãtiam reiuueneſcere facientibus eſt regimen cum electione rerum ſex non naturalium, ex adminiſtratione quarũ oculis, & corpori teneritas acquiraẽ, ſicut verbi gratia, cum approximatione in quantum poſſibile eſt ad aerẽ temperatũ, & cibis, & potibus humidis, & balneis temperatis: & alijs humectantibus cum tẽperie, præterquam, quod faciant cadere in oppilationes. Dixit Aboali, quod ingredi aquam tepidam, & claram, & aperire oculos in ea, oculorum ſanitatem cuſtodit, & eorum tenerã ſubſtantiã reddit, & abſtergit: & ſimiliter aquam videre claram, & nitidã. Vapores autem aquarum cum decoctione quarundam rerum, ad hoc vehementer conferunt, ſicut vapor aquæ decoctionis fœniculi, aut rutæ, aut herbæ adhil, & ſimilium, ſingulariter, aut coniunctim.

De cura præſeruatiua oculorum. Cap. 2.

CVra vero præſeruatiua ab ęgritudinibus futuris fieri in ipſis duplicem habet viam. Partim enim conſeruamus naturalitatem eorum, quemadmodum ſuperius dictũ eſt: partim vero obuiamus cauſis futurorũ morborũ extrinſecis vel intrinſecis, extrinſecis ſicut fumo, ventis, cibis malis, et potibus, & alijs, quorũ ſuperius rememorati ſumus: intrinſecis vero obuiamus, ſm vnum quinq; modorũ. Aut.n. conuertimus ſtudium ad permutandum malitiam cõplexionis puræ ſine materia, vel cũ materia, ſi nõ in quantitate exuberet, aut euacuamus eã ſi vincit ſupra quantitatem naturalem, vel egre ditur propriam naturalitatẽ: aut facimus vtrunque: aut corrigimus aduentũ peccati in organi zatione eorum: aut prohibemus ſolutionẽ continuitatis futuram fieri in ipſis. Et quidem primam rem cõplent medicinæ auxiliantes in permutãdo malitiam cõplexionis eorum, ſ. aut calefaciendo, aut infrigidando, calefaciẽdo cum eo quod eſt ſicut zinziber, muſchus, hueg, piper, & ſimilia, aut infrigidando cũ eo, quod eſt ſicut albumẽ oui, mucilago pſylij, aqua roſata, ſuccus ſolatri, portulacæ, lactucæ, & ſimilia, aut deſiccando cum eo, quod eſt ſicut tutia, cohol, roſæ, & ſimilia, aut liniẽdo ſicut dragaganthũ, & ſimilia. Secundam autem rem cõplent medicinę euacuãtes materiã, & educentes eã, & hoc quidem ſm vnum trium modorum, aut ſm ſemitam diuerſionis ab eis; aut ſm ſemitam extractionis ab eis; aut ſm ſemitam reſolutionis ab ipſis, euacuatio autẽ, & verſio materiei quãdoq; fit ex toto corpore, ſi in toto exuberat: aut ex capite ſolo, ſi in eo ſolo exuberat: & ingrediuntur canonem hunc ſpecies phlebotomiæ, & ſpecies ſolutionum per ventrem, & caput purgia, & gargariſmata, & ventoſæ, & ſcarificationes, & frictiones extremitatum, & ex eis, quę diximus, & quæ dicemus iam. Extractio autẽ materiei fit per medicinas educentes per lachrymas, ſicut eſt proprie ſal ammoniacus, & ſal, & ſimilia. Reſolutio quoque ex ipſis fit cum medicinis proprie ſicut ſarcocolla, & ſuccus fœniculi, & memithe, & ſimilia. Tertiam vero rem complent aggregationes harum duarum intentionum, de quibus modo locuti ſumus: & canonem hunc ingreditur regimen in generibus rerum ſex. Quartam vero rem complent medicinæ ſeruantes organizationem eorum, & formam, ne cadat in eis tortuoſitas, aut oppilatio, aut dilatatio vltra decentiam. Quintam rem cõplent medicinæ ſolutionem in continuitate ipſorũ fieri prohibentes: de quibus loquemur, ſi Deus voluerit. Phlebotomare autem oportet propter oculos, ſi ſanguis exuberat cum cõmunitate corporis totius, ex baſilica: deinde ex cephalica, & quãdocumq; neceſſitas vrget, & proprie cum plenitudo adeſt, phlebotomemus ſaphenas, aut hęmorrhoidas aperiamus, ſi autem cum communitate alicuius ex membris fuerit, phlebotomãda eſt vena illi proprie mẽbro deſeruiẽs, deinde vtriſq; cõmunis. Si vero ſine cõmunitate aliorum in capite ſanguis exuberat, tũc fit illud aut ex eo, qđ in toto exuberat: & tũc ex cephalica minuendus eſt, aut exuberãtia eſt

ſecundum

secundum partē quidem, aut ex venis quæ sunt sub craneo: & phlebotomamus ex cephalica. Deinde quidem, vel prouocamus sanguinē ex naribus, aut ex venis forinsecis, q̄ sunt sicut scis, quædam frontales: & phlebotomamus ex eis: aut sanguisugas, aut cauteria super eis apponimus. Et quandoq; cōuertimus, & euacuamus p nares. Et quandoq; cōuertimus ad posterius capitis cum scarificationibus, & ventosis propter cōitatem ambarum partiū, sicut scis. Et sunt ex venis pulsatilibus, & non pulsantibus, q̄ sunt tē porales, p quas etiā materiæ cōfluunt, quas quā doq; phlebotomamus, quandoq; incidimus, sicut suo loco dicemus, Quādoq; cauterizamus, quandoq; cōuertimus, & scarificamus aures, & quādoq; cauterizamus sub eis. Modus aūt cauterizationis harum partium si vrget necessitas, fieri oportet post corporis mundificationem totius cū medicina solutiua mundificante etiam caput ipsum, & corpus totum: & hoc pluribus vicibus. Et primū incipiamus experiri sup cauterio capitis, quod fit super cōmissura coronali in parte cōmuni, q̄ dr zuhēdeg, i. cōtinuatio capitis: cuius iuuamenta sunt multa, & sublimia, & proprie ad oēs ægritudines capitis frigidas, & humidas, sicut est soda, & ęgritudo, q̄ vocat ouum, & scotomia, & vertigo, & grauitas somni, & grauitas sensuum, & paralysis, & tortura, pluralitas catarrhi, & coryza, & lapsus ad oculos, & nares, & aures, & vuam, & fauces: & ad dolores dentiū, & gingiuarū, & dolores guttu-
ris, & ad omnem destillationē catarrhi sup pul monem, & partes pectoris, & stomachū, & partes vicinas, & vniuersaliter ad omnes ægritudines catarrhi frigidas, & humidas. Et modus operationis eius, vt radatur super capite in loco ipso, & ponat radix manus ægri super extremitatē nasi ipsius, & extendatur per mediū frōtis, & consideretur vbi terminet medius digitus, & signetur ibi, & cauterizetur cum cauterio ignito, cuius forma sit sicut nucleus oliuæ maioris: & procedat cauterizatio vsq; ad superficiē ossis, & obseruet vt remaneat aperta, vt emittat pus vsq; ad tēpus, quo tibi manifestabit ex ratione, diminui pus, & ægritudines catarrhales tolli.

De cauterio fundo.

A B C D

De ophthalmia. Cap. 3.

CVra ophthalmiæ est secundum duas intētiones: vniuersalem, s. & particularē. Vniuersalis intentio diuiditur in sex res, prima res est commensuratio regiminis, secunda est subtractio materiæ exuberantis, tertia prohibitio catarrhi, & descensus ad oculos, quarta est inclinatio eius, & diuersio ad aliam partem, quinta est alteratio, & digestio eius, quod est transmissum, sexta corrigit accidentia. Particularis intētio diuiditur in curationem, & sedationē accidētium. Primam igitur rem cōplent cōmensurationes regiminum rerum sex, quas scis, & proprie diminuendo cibum, & potum, vitando vaporosa ex eis: & eligendo cibos pauci nutrimēti, sed laudabilis: & alleuiando prandium, & diminuendo cœnam, vel dimittendo. Et si materia fuerit calida, sint cibi frigidi actualiter, & potentialiter: & proprie cōditi cum rob granatorū, aut cum agresta remissæ acetositatis, & da cōgelata ex cucurbitis aut ex alijs, & supra cibū da aliquid ex coriandro, vel quod cōdit ex eo, & da ante cibū in matutinis aquam pſyllij, & coriandri, & deuitet vinū, & carnes in principio. Et si fuerit frigida, sint cibi vitelli ouorum, & mica panis, & aqua carnis, sauich, & hordeū cōfractū cū paucis amygdalis, & sumat in matutinis mel cū aqua calida, & supra cibum aliquid ex pyris aut cydonijs. Et sit studium vt lenificetur natura, quantum possibile sit cū facilitate. Et sit in domo, in qua habitat, temperatus aer, & tenebrositas. Somnus autem medicamē est eius bonum. Verum supra repletionem vitetur, & vitetur fatigatio, & prauitas animi. Secūdam rem cōplēt phlebotomia, & euacuatio cū medicinis solutiuis. Phlebotomia autem ex cephalica cōueniens est omnibus speciebus eius, & proprie sanguineæ ex latere opposito prius: deinde ex latere eodē si phlebotomationis iteratio necessaria est. Et interdum nō sufficit hęc phlebotomia, & illud proprie quando materia fluit ad oculos, aut per arterias extrinsecas temporales, & aures; aut per venas frontales: & tūc necessaria est phlebotomia arterię temporalis, vt abscindamus cursum eius per ipsam. Et modus incidendi arteriam huiusmodi est, postquā tibi innotuerit illam esse, aut ex paruis arterijs, aut ex magnis, quod declarabitur tibi ex eo, quod inuenitur aliqua ex illis esse maioris pulsationis quā reliquæ, & maioris plenitudinis, & caloris tactus: & tūc scinde cum inciſorio cutim secundum longitudinem arterię, et excoria cutim vsque dum peruenias ad arteriam. deinde ingeniare, vt trahas eam cum vncinis, separando ipsam ex omni parte a cuti, & carne, & si est ex paruis, incide ipsam omnino, & extrahat ex sanguine extractio cōpetēs: deinde impleat vulnus cum aliquo, quod sit cauterizans extremitates arteriæ, si autem fuerit ex magnis, liga eam cum filo de serico forti in duobus locis, vt sit inter duas ligaturas distantia sicut pollicis, deinde incide secundum totam arteriam in medio duarum ligaturarū, vel cauteriza eam: hæc est operatio secundum sapientiam. Si autē descensus materiæ fuerit per venas frontales, confert appositio sanguisugarū super frontem, & appositio ventosarum in nucha cū scarificatione, vel sine, si debilis fuerit, est enim ipsa magni iuuamenti, q̄ si non conferat, post solutionē cum medicina, fiat cauterium super zuhendeg. est enim vltimum in abscindēdo fluxum catarrhi: nos quidem diximus formam cauterizationis huius in capitulo, quod est ante istud. Euacuationes

Phlebotomia in omnibus speciebus.

Quonā modo arteria scindi debeat.

Solutiua in materia calida. cuationes autem, q̃ fiũt cum medicina solutiua in materia calida sunt, q̃ fiunt ex aquis fructuũ, & violarum, & myrobalanis citrinis, & fumoterræ, & tamarindis, & similibus, & decoctio capillorum veneris dicta in antidotario, & aqua fructuũ, & infusio de succis herbarũ, & alia quorum rememorati sumus in canone. At si cũ materia calida fuerit permistio materię grossæ, nihil est, quod magis cõferat quam infusio de aloe cũ aqua endiuiæ, aut solatri: aut infusio hieræ picræ cum eis: aut ſm, quod narratum est sępe ex infusionibus hieræ picræ, & proprie si materia fuerit submersa, aut imbibita in velaminibus cerebri. Si aũt materia fuerit frigida phlegmatica, fiat solutio cum pilulis cochijs, & pilulis Galeni, & hiera colocynthidos, & similibꝰ. Si vero fuerit melancholica, educenda est cum eis, q̃ ipsam educunt ex his q̃ dicta sunt, neq; sis cõtentus in sufficientia vnius euacuationis, aut duarũ: sed iteratio atq; iteratio est ex rebus laudabilibus eis, & proprie cum facilitate, & proprie qualiscunq; sit materia. Tertiam autem rẽ cõplent phlebotomia, & cauteria, q̃ diximus, & emplastrationes sup tempora, & frontem, & inter duo supercilia ex eis, q̃ dicemus iam, & proprie quãdo materia q̃ effunditur via effusionis, est p vias extrinsecas. Et quandoq; cõplẽt hoc ex rebus facientibus stypticitatem, & inspissationem, vt prohibeaẽ descẽsus materiæ eius. Verum etiam interdum nocent: quoniam quæ iã descendunt, materiã aggregant, & cõstringunt inter tunicas oculorũ, & sunt causa maioris nocumenti, quod si cõtingat, administranda sunt euaporantia, qualia sunt aqua calida, & aqua meliloti, & similia, & proprie, vt cõsideres in curatione tua gradus tres, & distinguas eos in cõsideratione indigesti morbi, & accessus eius ad digestionem nõ integre, & accessus ipsius ad digestionem, in qua est cõplexio, hoc.n. est quod est ſm sapientiam. Et quandoq; conferunt ad hanc partem administrationes de iacur, & gargarismata facta ex eo: & similia quorum rememoratio præcessit in cap. de coryza, & catarrho, & ex eis q̃ constringunt fluxum eius, verum fieri oportet post mundificationem, & cõcedũtur solum aliqua ex eis, q̃ sumunt per os, quæ requirantur ibi. Quartam rẽ cõplent gargarismata, & caput purgia, cũ facilitate diminuẽtia de materia ſm, quod exigit dispositio: & similiter frictiones extremitatum, & cõpressiones, & ligaturæ dolorosæ in extremitatibus, & clysteres, & ventosationes in nucha, & inter spatulas, & in hæmorrhoidibus, & prouocatio earum, & scarificatio facta in cartilaginibus auriũ, & similia. Quintam rem complent administrationes medicinarum, ſm intentiones diuersas. In morbi enim principio repercussiuis vtendum est, in q̃ bus sit facilitas ſm omnem modũ administrationis. Deinde vtendum est resolutiuis, & non euacuandæ sunt a permistione istarum duarũ intentionum quæcunque medicinæ sint inter illas, vt perueniatur gradatim, & cum successione paulatim ab eo, quod est repercussiuum vsq; ad resolutiuum, quoniam hæc est operatio, q̃ est secundum sapientiam. Administranda igitur in principio, si materia fuerit calida, quæ materiei acuitatem, & inflammationem reprimant: qualis sunt portalaca trita, & suppositа, & endiuia, solatrum, & aqua rosata, & lingua arietis, & herba violæ, & psylliũ infusum in aqua rosata: hęc omnia singulariter, & vel cõiunctim cũ oleo rosato cõquassata, & oculis imposita sedant, & digerunt. Destillentur aũt oculis lac mulieris nutrientis puellam, lac asinæ, & albumẽ oui, aqua rosata, & mucilago psylij. Et post diem vtendũ destillatione sief albi primi cũ aliquo horum, q̃ diximus nunc. Consequenter admiscendæ sunt his, & proprie cum iam lippitudinem oculi habere cęperint, sed non integre; & cursus lachrymarum subtilium, & acutarũ non est in ea perseuerantia, sicut prius medicinæ aliquid resolutionis, & maturitatis habentes, sicut mucilago seminum cydoniorum, & decoctio meliloti, & aqua fœnugręci, vtendo eis proprie cum sief albo: secundo cum collyrio citrino. Si aũt maturationis significatio vera adest, q̃ est effusio lippitudinis, & omnino absciſſio lachrymarũ subtilium acutarum: tũc balneationis impressio est medicamen verũ, subtiliat. n. & resoluit materiam: & est eis tunc medicamen proprium, puluis aluminis, & proprie cũ mucilagine fœnugræci, & seminis lini. non prætermittaẽ, & administratio balnei, est. n. nobile ad ophthalmiam (sicut Hippo. dixit) & proprie corpore mundificato. Si aũt materia fuerit frigida phlegmatica, vtere in primis repercussiuis non plurimę in frigidationis, sicut est sief de spica cũ succo mẽtæ confortato, cum modico spicæ, & succo raphani, & succo virgæ pastoris similiter confortato cum spica, & in processu rei, cum signa maturationis apparuerint, vtendum emplastro ex anetho, & folijs maluæ coctis in vino stiptico, aut ex meliloto, & spica, aut fœnugræco, & rosis coctis cũ vino stiptico, & destilletur in oculis sief de spica cum aquis meliloti, aut fœnugræci, & similium. Et si amplius signa maturationis appareant, vtendum est puluere citrino cum mucilagine fœnugræci, aut meliloti. Balneum quoque in huius modi hora est medicamen conueniens, & potus vini puri, & albi. Si autem a ventositate fuerit, curetur cum embrochis, & balneis facientibus euaporationem, & emplastris. Et iam laudatus est fœniculus in huiusmodi ophthalmia ſm omnẽ modum administrationis eius, & emplastrum factum ex eo, & vitello oui est iuuatiuum valde. Sextam rem complent administrationes medicinarum doloris sedatiuarum, scilicet puncturæ, & mordicationis vehementiam sedantium: qualia sunt proprie medicamenta sedatiua, secundum

In materia mixta.

In materia frigida.

Documentum.

quod

quod exigit diſpoſitio,& narcoticitatis parum habentia,& repreſſe,verum adminiſtrãda ſunt cum cautela, ſicut proprie albumẽ oui cõquaſſatum cũ aqua papaueris, aut mucilago pſyllij cum aqua papaueris, aut cum ſucco pomorum mandragorę,aut ſolatri,aut lactucę,& ſimiliter mucilago ſeminum cydoniorũ cum aliquo prę dictorum,& mucilago fœnugræci,& aqua meliloti,aut anethi cum aliquo ex eis. Et quãdoq; propter neceſſitatem vtendum eſt opio, verum ſi accidit nocumentum propter narcoticũ, vtendum eſt lauacris,& embrochis ex rebus,in quibus ſit virtus maturans virtutẽ narcotici, ſicut eſt proprie melilotum,chamæmelum,fœnugrę cũ,malua,anethũ,& ſimilia. Hamech filius Zezar,emplaſtrũ conferens dolori, & apoſtemati oculorum,& ſcabiei, & ſuper calefactioni. Recipit croci,myrrhæ,olibani,opij,gummi arabici,ana,tere,& cõfice cum aqua roſata:& fac formulas,& fac ſiccari, & quando oportet, accipe ex eis,& fac emplaſtrũ cũ aqua roſata,aut albumine oui,eſt.n.expertum. Idem, aliud ad apoſtemata oculorum, & difficiles dolores, & facit ægrum dormire. Recipit croci, memithæ,lycij, aloes,gummi arabici,acaciæ,ana,tere,& cõfice cum ſucco rubi, & fac formas, & cum oportet, diſſolue vnã ex eis cum ſucco rubi, aut ſolatri, aut mucilagine pſyllij, aut granorum cydonij, aut albumine oui, aut lacte mulieris lactantis puellam,& pone cum lana ſuper oculũ,confert enim,ſi Deus voluerit. Idem. Aliud valens ſimiliter,quãdo dolor eſt vehemens in oculis,faciens dormire. Recipit mandragoræ, opij,hyoſcyami,ana,tere,& confice cũ aqua pluuiali: expone ſoli quinq; diebus, deinde fac formulas, & quando oportet, diſſolue vnã ex eis cũ aqua roſata,aut albumine oui:& lini ſup frontem, & tempora:& ſi oportet, lini ſuper oculos,Idem. Aliud conferens doloribus oculorũ calidis. Accipe ſucci ſolatri,ſucci foliorũ hyoſcyami,lycij, croci, zucchari, cãphoræ ana,albuminis oui q̃tum ſufficit, vtere cũ coto:ſedat.n.illa hora. Filius Zachariæ Araſi. Cõfectio emplaſtri prohibentis fluxũ ex oculo. Rec.aloes,acacię,ſief memithæ,lycij,boli,gummi arabici,liniatur ſupra frõtẽ cũ albumine oui. Et ſi eſt ſupracalefactio vehemẽs,addaẽ eis ſandali rubei, & faufel ana pugillus.j. & liniaẽ cum aqua coriãdri humidi, & endiuiæ, & aqua roſarum. Idem. Confectio emplaſtri ad dolorem vehemẽtem in ophthalmia. Rec.coriandri,meliloti,croci,ſeminis lini, tortellarum de ſceni ana. Tere, & confice cum vino ſtyptico, & fiat emplaſtrũ ſup palpebras. Aboali. Emplaſtrum ſedans fluxum materiei ad oculum. Recipit ſief memithæ,aloes, ſeminum roſarum, croci, ſarcocollæ, ramich,ſauich hordei,balauſtiæ, ana cõfice cum ſucco ſolatri, & fac emplaſtrũ ex eis. Idem ad doloris vehementiam. Accipe ſucci lactucę,ſucci pomorum mandragoræ, ſucci papaueris ana partem vnã, albuminis oui partes tres,conquaſſentur, & vtere cum coto,bonũ, & expertum. Idem. Epithema conferens ad dolorem vehementem, & ad multitudinem materiæ. Recipit ſauich hordei, drac.xvj. hyoſcyami albi, drac.octo,thuris,dr. vj.myrrhæ,ſucci mandragoræ, ana drach.quatuor,opij, dr.iij. croci,roſarum recentium, ana drac.ij.vitellum oui vnius aſſi, contere, & confice cum vino ſtyptico,& fiant formæ. Et quando oportet, adminiſtretur vna cum eo, quod conuenit ex liquoribus. Idem. Aliud faciens ſimiliter ad dolorem calidum. Rec.croci,myrrhæ, aloes, olibani,opij, ſarcocollæ, ana,fiant formæ,& ſuper frontem, & oculum lini in principio doloris cum aqua endiuiæ, aut portulacę, aut ſolatri,hyoſcyami albi,aut coriandri humidi. Aliud. Recipit ſauich hordei, drachmas iiij. opij,drac.j.croci,drac.ij.confice cum ſuccis prædictis:& vtere ſuper ophthalmiam calidam. Filius Serapionis. Emplaſtrum faciens ſtypticitatem,& conferens in principio, & prohibens fluxum materiei ad oculos. Accipe foliorum ſolatri,& virgæ paſtoris,& arnogloſſæ, & endiuiæ, & portulacæ, & teneritatum rubi, & foliorum vitis, ana fac cum farina hordei emplaſtrum,& oleo roſaceo, & aqua decoctionis papaueris. Idem. Quando accidit, quod ægritudo conſequitur veſtigia maturationis, tunc miſceas in emplaſtris vitellum oui,mucilaginis,fœnugræci,& ſeminis lini,melilotum, & chamæmelum cum media parte croci, & oleo roſato ſimul incorporatis: & ſuperimpone. Filius Zezar. Sief album,quo vtendum eſt in principio ophthalmiæ calidæ, cum dolor eſt vehemens. Rec.gũmi arabici,dragaganthi, amyli,ana drachmas quatuor,ceruſſæ lotæ,drac.vj.opij,drac.j.diſtẽpera cum albumine oui, vel cum aliquo,quod conuenit ex liquoribus. Idem Sief aliud albũ conferens ophthalmiæ in augmento, & ſedat dolorem. Recipit ſarcocollæ nutritæ in lacte aſinæ, drac.ſemiſ.amyli,drach.iij.traganthi,dr. quatuor,opij,drac.j. olibani, drac.j.& ſemiſ.ceruſſæ ablutæ, drac.ſex, tempera cum aqua pluuiali. Filius Zachariæ Araſi, Sief album conferens ophthalmiæ,& doloribus oculorum. Recipit ceruſſæ ablutæ, drach. quatuor, ſarcocollæ groſſæ, drac.iij.amyli, drac.ij. draganthi, dr.j. opij,drac.ſemiſſem. Fiant trochiſci parui. Sief aliud albũ deſcriptione Aboali conferens ophthalmiæ in principio,& augmento eius. Recip. ceruſſæ,drach.x. gummi arabici,amyli,ana dr. v. ſarcocollæ nutritæ in lacte aſinæ, aut mulieris,drac.x.dragacanthi, drac.iij. opij,drach. & ſemiſ.confice cum aqua. Sief album deſcriptione Alexandri,expertum ad ophthalmiam calidam cum nimio dolore: & eſt mirabile. Recipit climiæ,prius tamen lotæ,deinde aduſtæ, & extinctæ in lacte mulieris, drach.x.ceruſſæ lotæ,drac.viij.ſcoriæ ferri drac.iiij. opij, drach.ij. dragacanthi,gũmi arabici, ana drachmas quatuor,

tuor, confice cum aqua pluuiali. Sief citrinum descriptione eiusdem conferens doloribus vehementibus ophthalmiæ. Recipit climiæ secũdum superiorem doctrinam præparatæ. drach. viij. ceruſſæ lotæ drach. xvj. croci, drac. iiij. opij, drach. ij. dragaganthi drach. ij. aquæ pluuialis, quod sufficit. Vtere cum albumine oui. Sief citrinum aliud mirabile descriptione eiusdẽ plus operatiuum alijs: reprimit. n. magis superfluentes materias. Recipit amyli. drach. xxj. sief memithæ, dr. ix. sarcocollæ, dragaganthi, gummi arabici, ana drac. iij. croci, drac. ij. & semiſ. myrrhæ, drac. j. opij drach. ij. confice cum aqua pluuiali. Sief rosarum descriptione eiusdem efficax: & expertum ad ea, quæ diximus superius. Rec. foliorum rosarum, drac. xv. croci. dra. viij. opij, drach. ij. spicæ indę, drach. ij. gummi arabici, drac. ix. aquæ pluuialis, quod sufficit, facit. n. ad doloris vehementiam, & ad fluxum materierum subtilium acutarum. Sabor Rex Medorũ. Confectio collyrij citrini sublimis ad ophthalmiam, & doloris vehemẽtiam: confert enim statim. Recipit sarcocollæ, drachmas tres, ceruſſæ, drac. v. amyli, dragagãthi, gummi arabici, ana drac. ij. opij, drac. j. croci drac. j. & semiſ. Omnia præter opium tere, & redige in subtiliſſimũ puluerem sicut alcohol: opiũ autẽ diſſolue in aqua rosata, aut lacte mulieris, & miſce cum alijs cõterendo in vase lapideo contritione multa vsq; dum fiat liquidum sicut mel currens, & vtere expertum est. Idem. Sief de spica conferens ophthalmię, cuius materia est frigida, & est cum diuturnitate. Recipit sarcocollæ drachmas. v. spicæ, drac. ij. foliorum rosarum, drachmas quatuor, croci, drac. ij. opij, aloes, ana drac. j. gummi arabici, amyli, dragaganthi, ana drac. j. confice cum aqua pluuiali: & fiat sief, & vtere. Cũ autem maturationis signum apparet, conficiatur sief huiusmodi cum succo capparis, expertũ est enim. Mahemet Arasi. Confectio pulueris albi cuius operatio est mirabilis ad ophthalmiã calidam, & vehementiam doloris. Recipit sarcocollæ nutritæ in lacte asinæ, aut mulieris, drac. x. amyli, drach. ij. opij, drac. j. & semiſ. camphoræ, drac. semiſ. bonum, & expertum. Idem: Puluis alius cuius proprietas est abscindere lippitudinem, quando non est sanies multa. Rec. sarcocollæ, drac. decem, spumæ maris, drac. j. zuccari, drac. iiij. teratur, & administretur. Idem. Cõfectio pulueris citrini cuius iuuamentum est in fine ophthalmiæ, & est eius impressio fortis. Rec. sarcocollæ, drachmas decẽ, sief memithæ drachmas tres, lycij, aloes, ana drachmas duas, croci, drac. i. & semiſ. spumæ maris, drac. semiſ. teratur, & administretur. Hamech. Puluis conferens calidæ ophthalmiæ. Recipit sarcocollæ, sief memithe ana, fac puluerem, & vtere cum albumine oui. Isaac. Puluis citrinus conferens ophthalmiæ, quæ sequitur declinationem, & ophthalmiam difficilem, & adhærentem. Recipit sarcocollæ nutritæ, drachm. x. croci, spicæ, aloes, ana drachm. j. teratur, & administretur. Hamech filius Zezar. Cohol conferens cum auxilio Dei apostemati, quod est in coniunctiua, & inflammationi oculorum, & fluxui materierum, & lachrymarum, & pruritui: & vtere mane, & sero. expertum. Rec. tutiæ, lapidis hæmatitis, ana drach. iij. lycij, acaciæ, climiæ auri, ana aur. j. spicæ, opij, sumach, ana drach. semiſ. amyli, aur. j. aloes rubei boni, drachm. j. zucchari tabarzet, drach. iij. fac puluerem subtiliſſimum, & imbibe vice vna cum aqua myrobalanorũ citrinorum, & alia vice cum succo fœniculi, & tertia vice cum succo coriandri humidi, & quarta vice cum aqua sumach, & si est tempus granatorum, imbibe vicibus duabus cũ succo granatorum muzorum, vel cum succo granatorum dulcium, & acetosorum, deinde miſce cum eis camphoræ, drachm. j. quartam, deinde iterum tere, & cerne, & pone in vase vitreo: & fiat cum eo alcohol mane, & sero.

De doloribus oculorum. Cap. 4.

DOlores oculorum. Inquit Hip. Potus vini, balneatio, phlebotomia, & euacuatio per ventrem curant dolorem oculorum. Intellexerunt posteriores, quod vini potio confert phlegmaticis doloribus: balneatio cholericis, & melancholicis: phlebotomia sanguineis: vel si humores aliqualiter cũ sanguine augmẽtentur. Euacuatio quoque per ventrem confert doloribus phlegmaticis, cholericis, & melãcholicis. Et quidem super hoc scrutinium secundũ sapiẽtiam est thesaurus operationis. Quoniam vini potatio cõfert phlegmaticis, dũ tamen maturatio, & euacuatio præcesserint, & iterata, quoniam agitationis suspicio tollitur ex agitatione particulariter, sublata multitudine. Et balneationis impressio similiter omnibus oculorum doloribus cõfert, etiã post debitam euacuationem, resoluit enim, & habilitat residuũ materiei, & proprie adhęrẽtis, & difficilis, alias autem dilatat materiam, & conuertit ex partibus alijs ad locum doloris, & multiplicat fluxum. Hic autem sermo noster est sermo, quem non omnes comprehenderunt: nisi qui se exercent secundum prudentiam, & viam industriæ: & illud est, quoniam oportet, vt postponantur euacuationes, quæ sunt secundum partem, eis, quæ sunt secundum multitudinem. Agitatio enim multiplicatur ex agitatione particulariter multitudine non sublata, dilatat. n. & incitat multitudinem: nisi materia secũdum locum particulariter incumbat, & non cum communitate etiam alterius partis, & fit in quãtitate parua. Principium vero euacuationis ab eo, quod est secundum partem, & non sublata multitudine, materiam dilatat, & agitat, & in loco doloris multiplicat, & hoc est illud, quod est error, & imperitia, sicut Gal. dicit. Hamech filius Zachariæ

De balneũ.

chariæ. Cohol conferens doloribus oculorũ. & est medicina regum. Rec. antimonij, drach. vj. marchesitæ drac. v. tutiæ, drac. iiij. emblicorum mundatorum, drac. iij. amyli, drac. ij. piperis albi, drach. j. tere, & cribella, & vtere vbi oportet. Idem. Cõfectio sief cõferentis omnibus doloribus oculorum. Accipe succi mororum rubi quãtum vis, & fac siccari semper agitãdo, & accipe ex eo aur. iij. & misce cum eo ex albuminibus ouorum, quod subtile est, & lactis mulieris quãtitatem sufficientem: & fac siccari vsq; dum fiat sief: vtere cum albumine oui, & lacte mulieris: est. n. medicamen sublimen. Idẽ. Sief aliud conferens doloribus oculorum a cholera: & cõfert statim. Rec. climiæ, auri, scoriæ ferri, ana dr. xv. sief memithæ, drac. j. opij, croci, ana drac. semis. acacię, aur. semis. tere, & cõfice cum aqua, & fac sief: & vtere cum aqua rosata, & lacte mulieris. Idem. Sief cõferens doloribus fortibus ex multitudine materiæ, facit dormire ægrum ex illa hora. Rec. sief memithæ, drach. viij. croci, sarco collæ, ana drac. iiij. opij, drac. ij. succi mandragoræ, drac. ij. Tempera cum aqua pluuiali, & vtere vbi oportet. Amaran. Sief cõferẽs omnibus doloribus oculorum, & vtere eo ad omnes ęgritudines. Recipit tutiæ bonæ, lycij, ana aur. iiij. myrobalanorum citrinorum aur. j. & semis. ziziberis, piperis longi, & albi, ana aur. j. asendeni, sarcocollæ, ana aur. ij. tere, & cerne, & solue lyciũ in aqua pluuiali, & cõfice cũ eo cetera, & fac sief, & frica in toto cũ aqua pluuiali, & albumine oui, vel succo rubi. bonũ si Deus voluerit.

De vulneribus, & vlceribus oculorum. Cap. 5.

VVlnera, & vlcera oculorum. Cura est sex res. Prima est euacuatio multitudinis. Secũda est prohibitio discursus materierũ ad oculos. Tertia est administratio intentionis circa vulnus. Quarta est correctio accidẽtium. Quinta est obseruatio regiminis in vita eius. Sexta est, vt vestigium, quod ex vulnere remanet deleatur. Primam igitur rem complent phlebotomia, quoniam est principiũ curæ, & proprie cephalicæ, deinde solutiones lenes ventris ex eis, quæ diximus in cap. de ophthalmia, factæ cum iteratione. Secundam rem complent medicamenta, q̃ sunt distincta supra in ca. de ophthalmia. Tertiã rem cõplent administrationes medicaminũ facientium nasci carnẽ in vlceribus, & cõsolidantiũ vulnera: sicut est sief album in principio cum lacte mulieris, & albumine oui. Et administratur secundum plurimũ medicina desiccatiua non multę mordicationis, vt nõ fiat saniei generatio, est enim in hoc vulnere sanis suspecta. Et post tempus principij si dolor non sedatur, fœnũgræcũ cũ rosis coctis in vino stypticо, aut aqua rosata super oculum cataplasmetur. Et vtendum est deinceps sief albo, & sief A de plumbo cum albumine oui. Si autem dolor reprimitur, sief de plumbo vtendum tantum similiter cum albumine oui. Cum autem vulnus repletum fuerit, vtendum est sief elixir. Ligatura præterea super oculos restringenda est, vt cõ primat super puluillos, & super pilã constitutã, & ordinatam super oculos: iaceatq; æger supinus. Signum quoq; salutis est, quando incipit apparere in circuitu vulneris albedo: & post sanũ vulnus remaneat impressio albedinis in loco vulneris. Quartã rem cõplent administrationes medicaminũ sedãtiũ dolores, & punctu-
B ras, & mordicationes oculorum ꝓpter vulnera ipsorũ, ex his, q̃ pcesserunt. Quintam rem cõplent administratio subtiliationis regiminis in sex generibus rerum, sicut iã diximus. Sextam rem cõplent medicinæ remouentes vestigium albedinis, quod remanet post vulnus, cum eis, q̃ dicẽtur in c. de albedine oculorum. Filius Zachariæ Arasi. Confectio sief de plumbo, replentis, & solidantis vulnera oculorũ. Rec. i. plũbi vsti, antimonij, tutiæ ablutę, chalcucecaumenon, gũmi arabici, dragaganthi, ana drac. octo, opij, dr. semis. Fiat sief cum aqua pluuiali. Idem. Aliud sief faciens nasci carnem in vlceribus, & prohibens egressum vuæ, & subtilians vestigia. Recipit climiæ, tutiæ, tritarum, & ablutarum multotiens cũ aqua pluuiali. cerussæ, antimonij, olibani, ana drac. ij. myrrhæ, drach. j. sarcocollæ, sanguinis draco. aloes, opij, ana drac. j. & semis. fiat
C sief, & administretur, bonum est, & expertum. Idem. sief de thure maturãs vlcera. Rec. thuris drac. x. ammoniaci, sarcocol. ana drac. v. croci, drac. ij. fiant ex eis sief cũ mucilagine fęnugræ. Idem. sief elixir, cuius operatio est sublimis ad vlcera maligna oculorũ, ꝓhibens egressũ vuę. Rec. antimonij, sedenęgri, ana drach. x. acaciæ, drac. iij. aloes, dr. j. fac ex eis sief cũ succo rubi. Filius Zezar. Cohol cõferens vlceribus oculorũ. Rec. sarcocollæ nutritæ in aqua rosacea diebus pluribus, deinde nutritæ in succo rubi, tertio nutritę in lacte mulieris similiter diebus pluribus, & exiccaræ, quantitatẽ sufficientem, pulueriza, et fiat cũ eo alcohol mane, & sero bonũ.
D Et sunt qui mittunt sarcocollã in lacte mulieris tantum, & vtũtur. Sabor Filius Girges. Collyrium bonum ad vulnera, & vlcera oculorum. Rec. sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris, aut asinæ, drachmas quatuor, antimonij, sanguinis draco. sedenegi, ana drachmas duas, myrrhæ, aloes, ana dr. j. & semis. opij, dr. j. Terant vltima cõtritione, sicut alcohol: deinde cõfice cũ succo rubi: sic cõterẽdo in vase lapideo cõtritione vehemẽti, donec fiat sicut mel currẽs, et recõde in vase vitreo, & vtere mane, & sero: & exptũ est.

De scabie oculorum. Cap. 6.

CVra huius ægritudinis est secundũ cõsiderationes duas. Nam q̃ subtilis est, & non

multi temporis, indiget corporis mundificatio ne. Primo cum phlebotomia, & ventris ſolutione, & ventoſatione in occipite, & nucha. Secundo indiget regimine oculi ſubſtantiam tenerã faciente: ſicut eſt balneatio proprie, & fomẽtationes, & aliud regimen humectatiuum acquiſitũ ex aere, & quiete: & ex his, q̃ cõmeduntur, & bibuntur, & alijs. Tertio indiget medicinis, quarũ proprietas eſt curare ſcabiem oculorum: ſicut verbi gratia collyriũ, quod ſibi comparat Sabor Rex Medorum, & ſief rubeum, & leue, & ſief viride, & leue. Si autẽ fuerit ſcabies groſſa, & chronica, tunc cura eius eſt poſt ſolutionẽ, & phlebotomiã frictio ſcabiei cũ folijs parietariæ: aut cũ folijs fici: aut cum aliquo inſtrumentorũ cõuenientium ad illud, aut cũ radice liquiritiæ p̃parata vſq; dum ſanguis plurimus fluat, & remoueat̃ aſperitas, & durities, q̃ eſt ſicut filtroſitas: & appareat tenerũ eius. Et modus fricãdi cũ inſtrumento eſt, vt fiat frictio ſup̃ oculũ, & palpebras prius ſuperpoſito puluere, & ſpuma maris, & zuccharo tabarzet, aut aliquo, qd̃ ſit ſimile illis. Deinde laue t̃ oculus cum aceto, aut aqua roſata, aut vino forti albo, & nouo: deinde adminiſtret̃ reſiduũ regimen eius ex eis, q̃ dicta ſunt, & proprie ex collyrijs, & ſief lenib⁹, & acutis: & emplaſtret̃ tẽpore frigido cũ amygdalis amaris, cymino, & mica panis infuſa in rob cũ pauco croco, & tempore calido cũ vitello oui, & oleo roſato, & violato, & nõ prætermittantur genera medicaminis oculi ſubſtantiam tenerã facientis. Sabor filius Girges. Cõfectio collyrij boni ad ſcabiem oculorum, & ſebel, & vngulam. Rec. ceruſſæ, viridis æris, ana partẽ. j. tere cõtritione vltima cũ vino albo, & ſucco rutæ vſq; dum fiat currens in terminũ mellis clari, & liquidi, & vtere eo mane, & ſero. Si aũt medicamẽ mitius facere volueris, pone ex ceruſſa partes. ij. & quandoq; ceruſſa, & flos æris terunt̃ cõtritione vltima: & ponunt̃ in vaſe ẽneo limpido cũ liquoribus prædictis: & dimittũtur per diem, & noctẽ, deinde colat̃, & ponit̃ colatura in vaſe vitreo, & deſtillatur ex eo in oculo mane, & ſero. Mahemet Araſi. Cõfectio ſief rubei valens ſicut p̃dictum eſt. Rec. ſedenagi, dra. iij. æris vſti, drac. ij. myrrhæ, croci, ana drac. j. piperis, drach. ſemiſ. & eſt lene. Si aũt acutius facere volueris, adde cũ p̃dictis floris æris, & ſalis ammoniaci, ana drac. ſemiſ. Idem. Confectio ſief viridis valens ſimiliter ad prædicta. Rec. floris æris, drac. iij. colcothar aduſti, drach. vj. arſenici rubei, baurach, ſpumæ maris, ana drach. j. ammoniaci, drach. j. & ſemiſ. ſalis ammoniaci, dr. ſemiſ. ammoniacum diſſoluat̃ in aqua rutæ, & fiant ex eis ſief. Hamech. Confectio ſief ſanans ſcabiem oculorum, & cõſumens panum, & vngulam. Rec. floris æris, colcothar aduſti, ſpumæ maris, ana drac. ij. chalcucecaumenon, drac. iiij. baurach, ſalis ammoniaci, arſenici rubei ſublimati, ana drachm. j. fac ſief cum ſucco chelidoniæ, & adminiſtretur ſicut fricãdo, eſt enim bonum, ſi Deus voluerit. Idẽ ſief cõferens ſcabiei, pruritui, & ſebel, & humiditati ſuperfluę in oculo. Rec. ceruſſę, croci, gummi arabici, ana dr. vj. ammoniaci, ſalis ammoniaci, ſpicæ, opij, myrrhæ, ſucci agreſtæ, ana drac. j. & ſemiſ. cõfice cũ aqua pluuiali. Idem ſief conferens vlceribus, et ſcabiei oculorum a caliditate. Rec. climiæ, croci, ſcoriæ æris, gũmi arabici, æris vſti, ana dr. iij. myrrhæ, ſedenegi, ſpicę, ana drac. j. opij, roſarũ, ana drac. j. piperis albi grana. iiij. Confice cum vino, & vtere cum albumine oui. Humain. Cohol cõferens ſcabiei oculorũ, pruritui, & ſebel, & tenebroſitati viſus. Rec. tutiæ, emblicorum, ana dr. j. antimonij nigri, aur. ij. caſtorei, climiæ, ana aur. j. & ſemiſ. memithæ, drac. j. croci, dra. j. campho. aur. ſemiſ. ſuchaha danic. j. ſalis ammoniaci, drac. ij. tere cõtritione bona, et pone in vaſe lapideo mundo: & proijce ſup̃ eã aquam pluuialẽ, in qua infuſi fuerint per dies duos ex myrobalanis nigris circiter. xx. poſtq̃ contriti fuerint, deinde cola aquam, & funde ex ea parũ ſuper medicinas, & dimitte ſiccari, vel quaſi. deinde funde ex aqua p̃dicta, & fac ſicut prius, & ſic pauliſper infundendo, & triturando vſq; ad totius aquę cõſumptionem, deinde ſiccentur, & puluerizent̃ contritione vltima, & pone in vaſe vitreo, dixit Humain, quod vẽdebat̃ põdere auri ꝓpter ſuæ operationis excellẽtiã. Cohol axerumi, ex inuentione noſtra, valet cõbuſtioni oculorũ, & lachrymis, & ſcabiei, & ſebel. Recipit tutiæ, carmeni, buruch, dr. j. elelengi, aſphar. zinziberis, ana drac. quinq; piperis longi, memithæ, ana drach. ij. ſemiſ. & chirat. ij. melech indi, drach. j. tere ſimul, & tẽpera cũ aqua agreſtæ, & fac ſiccari: deinde tere, & vtere. Muſafactor. Alcohol ſief cõferẽs ſcabiei, & vlceribus oculorum, & dolori, & debilitati viſus. Recipit lycij, tutiæ indæ, ana aur. iiij. chebulorum, aur. j. zinziberis, drach. j. fiat ſief, cum aqua pluuiali, & vtere in cocto.

De ſebel. Cap. 7.

QVæ ſubtilis eſt, & nõ multi temporis, curatur cum cõſiderationibus prædictis in cura ſcabiei oculorum: ſcilicet cũ ſubtiliatione regiminis, & dimiſſione vini, & cibariorum vaporoſorũ: & cum euacuatione corporis, & phlebotomia, & rebus tenerã reddentibus ſubſtantiã oculorum: deinde cum ſief, & collyrijs dictis ibi. Si aũt chronica fuerit, & groſſa, vt appareat ſicut tela araneæ expanſa ſup̃ pupillã oculi cũ venis manifeſtioribus, ita quod viſum ꝓhibeat, tunc eſt ſm vnum duorum modorũ. Aut enim colligit̃, & eleuatur dũ apprehenditur, & ſuſpendit̃ cum vncinis: & tunc cum inciſorio inciditur poſtq̃ colligis eam: & ſeparas ab oculo cum pilo equi, aut filo de ſerico: & curetur deinceps cum aqua infuſionis cymini, & poſt illud

illud cum puluere citrino. Si autem non colligitur nec eleuatur, curetur cum medicationibus acutis dictis in capitulo, quod est ante illud. A

De albumine oculorum. Cap. 8.

CVra huius ęgritudinis commẽsuratur eisdem regiminibus, quibus, & sebel. Nã quę subtilior est, quantum ex modo bene operandi comprehendi potest, indiget assiduatione rerũ oculi substantiam teneram facientium, sicut est balneum, & assiduatio eius, & inclinatio super vaporem aquæ calidæ, deinde vtatur puluerizatione post puluerizationem super oculum ex spuma maris, zuccharo, & sarcocolla: & interdum vtendum est frictione post frictionem cũ B eodem puluere, vel cum aliquo, quod sit sicut ipsum, & sunt qui addunt ad vigorandum prędicta, puluerís baurach, aristolochiæ ana, sicut ex prædictis, & sunt qui experti sunt super huiusmodi succum florum papaueris rufi cum succo, aut puluere hueg esse iuuamentum: & similiter cũ stercore stellionis, aut lacerti viridis magni, & similiter expertum est ex stercore hirundinis, & similiter expertũ est ex vrina pueri coagulata in vase æneo cum modico salis ammoniaci. Si autem fuerint dura, & in corpore duro eligantur ex medicaminibus, quæ magis acuta sunt, & pluris virtutis ex his, quæ dicta sunt: & dicemus, post frequẽtiam tamen balneationis C sicut iam diximus. Dixit Alexand. quod sebel est cum super alba oculorum, & super nigredinem videtur similitudo panni texti ex venis rubeis grossis. Ex medicinis autẽ conuenientibus ad albuginem remouendam, & sebel, & vngulam, & alias oculi additiones, quam plures scripsimus in capitulo de scabie oculorum. Nunc autem ponimus narrationes medicaminũ propriorum. Sabor filius Girges. Collyrium expertũ ad albuginem oculorum remouendam, & est ei impressio bona. Accipe fellis tauri, succi huheg, vel puluerís radicum eius, radicũ chelidoniæ, ana aur.iij. corticum radicum fœniculi, aur.iiij. tere cõtritione grossa, & pone in vase æneo, & funde super medicinas vrinæ pue D ri circiter lib.j. & dimitte per dies quatuor, deinde decoq; vsq; ad lib. semis. & iterum reducas ad vas ęneum vsq; dum inspissetur, deinde accipe massacumiæ, stercoris magni lacerti, spumæ maris, zucchari tabarzet, salis gemmæ adusti, æris adusti, salis ammoniaci, ana partes æquales. Terantur vltima contritione: deinde ponantur in vase lapideo mundo, & terso, & fundatur super ea ex medicamine prędicto: & conficitur terendo semper ante parum ex medicamine fundendo vsq; dũ impingueẽ, & fiat sicut mel: deinde refunde in vase vitreo, & vtere, est enim expertum, & bonũ. Medicamẽ Rasis valde vtile ad albuginem oculorum remouẽdam, & cito eradicandã: cui dixit non inuenisse ęquale. Recipit tutiæ, spumæ maris, stercoris stellionis magni, baurach, zucchari de Mecha, ana partes æquales, deinde sumatur acori, chelidoniæ, ana drac.x. coquantur in lib.j. aquæ donec ad drac.iiij. redeat, & coletur, ex hac aqua imbibantur species prædictæ, & conficiat cum ea, & siccent in vmbra, deinde terant iterum, & conspergantur vt prius, & siccent, quod postquam factum fuerit, siccent, & terant, & in oculo mittantur, huic.n. medicamini nullum compar existit in albuginis remotione, etiã si esset grossa, vt in brutis animalibus. Alexãder. Medicamẽ lene ad albuginem remouendam. Accipe ossiũ sepiæ, drac.j. & semis. salis ammoniaci, cerussæ, ana drac.j. ammoniaci, drac.ij. vtere, & expertũ est. Mahemet Arasi. Medicamen remouens albuginem oculorum, inclinetur prius super vapores aquæ calidæ, deinde aspergatur hic puluis. Recipit spumæ maris, baurach, sarcocollæ, zucchari tabarzet, stercoris muris, ana partes æquales. Idem. Confectio medicaminis sublimis ad albuginem cito remouendam. Accipe massacumię, stercoris magni lacerti, spumę maris, baurach, zucchari tabarzet, ana partes ęquales, deinde accipe radicum chelidonię, fœnicu. hueg, ana drac.j. decoquantur in lib.j. aquæ, donec redeat ad drach.iiij. deinde submergatur prædictarum rerum puluis subtilissimus in hac aqua, & exiccetur semper conterendo: deinde teratur, & fiat alcohol cum eo.

Medicamẽ sublime Rasi.

De cura vngulæ oculorum. Cap. 9.

DIxit Alexãder, quod vngula est cũ aliqd panniculo simile ex palpebra, quę ex parte naris, oriri videtur, & album oculi cooperire: & peruenit vsque ad oculi nigredinem. Cura huius est sicut diximus in sebel, cũ collyrijs, & alijs, si recens est, & si antiqua. Si autem non est possibilis eius eradicatio cum medicinis, suspendatur cum vncino, si est possibilis eius suspensio, deinde incidatur iuxta lachrymale, ita quod nõ profundetur incisio, ne damnetur pellicula in organo lachrymali, & fiat continua lachrymarum effusio. Si autem non est facilis suspensio vngulæ, submittatur pilus, aut filum de serico cum acu curua: postea capias eam, & suspendas, deinde sicut excoriando trahatur, & extirpetur. Quod si nec hoc sufficit, excorietur excoriatione subtili cum ferro, postquam autem abscideris eam, destillabis in oculum cymi num masticatum cum sale. Si autem ibi dolor generatur, aut mordicatio, emplastrabis cum oleo rosato, & violato, & vitello oui. Si autem aliquod residuum ex ipsa vngula remanet, cũ collyrijs consumetur, & eradicetur. Iam superius medicamina ad vngulam, & sebel, & ad alias oculorum additiones scripta sunt, quæ sunt administranda post balneum, & vaporem aquæ calidæ, sicut diximus.

De lachrymis oculorum, & earum exuberantia. Cap. 10.

CVra huius ægritudinis in quibuſdã nõ eſt poſſibilis: & proprie quando profundata eſt inciſio in angulo lachrymali: & quando lachrymarũ effuſio eſt nociua. Verum ſi eſt occaſione alterius morbi, ſicut ꝓpter febrem, tollit̃ ſublata febre. Si aũt cauſam habuerit per ſe, ſicut eſt debilitas retentiuæ: vel quia nõ fit crudorum digeſtio, & maturatio: vel quia fit eorum effuſio propter multitudinem, aut propter qualitatem facientem diſſolutionem: & tunc cura eius eſt quatuor res. Prima eſt obuiatio: & adęquatio cauſæ facientis. Secunda eſt mundificatio corporis, & totius capitis. Tertia eſt adminiſtratio medicaminum cõmenſuratę ſtypticitatis. Quarta eſt diuerſio materiei ad aliam partem. Primam igit̃ rem cõplent adminiſtratio medicinarum remouentium malitiam cõplexionis, & cõfortantium cerebrum, & vigorantium digeſtionem, & retentionem ex his, q̃ dicta ſunt in c. de catarrho, & coryza, poſt mundificationem corporis, q̃ dicemus. Secundã rem cõplent medicinæ euacuantes, quod ſuperabũdare vĩ ex multitudine inteſtinorum, rerum, q̃ apparent ex his, quæ dicta ſunt. Tertiam rem cõplent adminiſtrationes medicinarum, quarum proprietas fluxum lachrymarum reſtringit, ex his, q̃ dicemus. Quartam rem complent phlebotomia, aut inciſio venæ, vel arteriæ, per quas cõprehendimus materias fluere, & deriuari, & hoc quidem iam dictum eſt in c. de ophthalmia: & tu require illud ibi, ſi autẽ res non ſuperfluit, & fuerit in principio, emplaſtra ſup venas, & arterias ipſas, reſtringentia, & cõfortã ia pone. Et iam quidem dictum eſt, quod cauterium ſup zuhendeg eſt ad fluxum lachrymarum cura ſublimis, & proprie quãdo ſuperfluit, & iam alia non cõtulerint. Scripſimus in ca. de ſcabie oculorũ plures ex medicinis ad lachrymas ſtringendas, ex q̃bus eſt ſief, quod ſcripſit Hamech, & alcohol, quod ſcripſit Humain, & alcohol exerumi, & in capite de ophthalmia ſcripſimus ex emplaſtris plura ſtringentia lachrymas. Mahemet Araſi. Epithema prohibẽs fluxum ex oculo. Recipit aloes, tutiæ, ſief memithæ, lycij, boli, ana partem. j. gũmi arabici partes. ij. liniat̃ ſuper frontẽ cũ albumine oui. Idẽ. Cõfectio alcohol ſtringens lachrymas, & confortans oculos. Recipit tutiæ, drach. x. corallorũ cõfricatorũ, myrobalanorũ, citri, & aloes, ana, drac. ij. piperis, drac. ſemiſ. macropiperis, drac. ij. fiat cohol cum eo. Democritus. Medicamen ſatis vtile ad dolores oculorum, & lachrymas. Accipe lanã non ablutã, & cõbure, & cinerem eius diligenter tere, & ex eo cum albumine oui ſup frontẽ, & tempora lini: ſtatim. n. materiei fluxũ, & lachrymarũ amputat, & dolorem tollit. Iudæus. Cohol conferens cum auxilio Dei fluxui lachrymarum. Accipe fumi thuris, myrrhæ, tutiæ ablutæ, ana partes æquales, ſief memithæ, croci, ana partis. j. tertias duas, bonum. Idẽ. collyrium expertũ ad lachrymas oculorũ, & tenebroſitatẽ. Accipe ſucci granatorum acetoſorũ cocti vſq; ad medietatẽ, & colati, lib. ſemiſ. deinde pone ſup ipſum ſief memithę, aloes boni puri, lycij, & croci, ana dra. ij. muſchi boni, danic. ij. deinde pone in vaſe vitreo, & obtura orificiũ eius, & dimitte in ſole diebus quadraginta, & vtere eo mane, & ſero. bonum. Filius Zezar. Confectio alcohol deſiccantis lachrymas, & cõferentis pruritui, & ardori. Recipit ſe denegi, chalcucecaumenõ, ana drac. ij. ſief memithæ, climiæ, ana dr. j. aloes, ſpicæ, coſti, opij, ana drach. ſemiſ. fac puluerẽ: deinde imbibe in ſucco fæniculi, & dimitte ſiccari, & tere cõtritione vltima, & vtere. Amarã. Cohol conferẽs cũ auxilio Dei ad lachrymas oculorũ, & pruritũ, & ardorẽ, & viſus obſcuritatẽ. Accipe fumi thuris, dr. iij. myrrhæ, aloes, ana drac. j. & ſemiſ. gũmi aſſi, ceruſſæ, ana drac. ij. opij, aur. j. ſedenegi, drac. ij. & ſemiſ. puluerиza, & vtere. Filius Girges Rex Medorũ. Cõfectio medicaminis, et eſt cohol pomerij cõferẽtis lachrymis, & ardori, et aſperitati oculorũ, & ægritudinibus, & fumoſitatibus calidis, & choleræ; & ei qui patit̃ deſcẽſum aquæ, & ei qui videt rem vnã eſſe duas. Recipit ſarcocollę nutritę in lacte mulieris diebus pluribus, dra. iiij. dragacanthi albi, olibani, ſcoriæ ferri, margaritarũ nõ perforatarũ, ana dr. j. ſpicæ indæ, climiæ auri, & argẽti, cachiæ, ana drac. ſemiſ. amyli, ceruſæ, ana dr. ij. tutiæ ſubrubeæ, dr. iij. Tere omnia, & imbibe cũ aqua roſata ſic cõterendo, deinde fac ſiccari, deinde imbibe ſucco granatorũ acetoſorũ, & fac ſicut prius: deinde cum aqua infuſionis hueg: vltimo vero cum aqua ſolatri: deinde pone camphuræ danic. j. zuchari tabarzet, aur. j. deinde tere vltima contritione: & fiant ex medietate eius ſief cum aqua roſata, & ex alia medietate fiant alcohol, & vtere cum aqua roſata, vel albumine oui, & lacte mulieris, eſt enim valde bonum.

Cauterium eſt medicina ſublimis.

De tarphati. Cap. 11.

CVra huius ęgritudinis eſt alterius modi in principio, & in fine, & in tẽpore intermedio. In principio. n. indiget phlebotomia ex cephalica, & lubrificatione, & ſolutione vẽtris, & adminiſtratione clyſteriũ, quoniã clyſteres ſũt melioris curę in hac parte cũ diminutione cibi, & potus, et dimiſſione vini. Deinde adminiſtrẽtur repercuſſiua in principio, ſicut eſt bolus armenus, & lutũ ſigillatũ, & chimolea cũ albumine oui: deinde cũ lacte mulieris. Deinde procedendum eſt ad deſtillãdum in eum ſanguinem pulli colũbini ſtatim cum decollatur, aut turturis. In fine vero miſceant̃ cum eo aliqua ex reſolutiuis: ſicut eſt arſenicũ citrinũ, & proprie ſublimatum,

blimatũ,& ablutum,& frictum cũ aqua coriandri:& cõfert in huius hora,& deſtilletur in oculum collyrium Gabrielis,& fortius illo eſt ſief Sabor,quod dicemus. Emplaſtreſ autẽ in principio eius cũ fœnugræco,& roſis coctis in aqua roſacea,deinde coctis cũ vino,& proprie cũ prę ceſſerit ægritudo:& vaporetur cum decoctione chamæmeli,aut meliloti,aut cũ decoctione foliorum caulis. Et ſimiliter emplaſtreſ cum folijs caulis contritis,& coctis cum vino forti,& antiquo. Mahemet Araſi. Sief.cõferens tarphati. Rec.thuris,myrrhæ,croci,ammoniaci,ana, drac.j.arſenici rubei,drac.ſemiſ.fiat ſief,& adminiſtretur cũ aqua coriãdri humidi. Gabriel. Collyrium cõferẽs tarphati,bonũ. Accipe thuris partẽ vnam,tere vltima cõtritione,& funde ſup ipſum ex aqua pluuiali,in qua diſſoluta ſit talis maſſa,& ſalis ammoniaci,& ſalis gemmæ circiter,ana partis.j.tertiã,diu terat̃,& diſtillet̃ ex eo in oculũ mane,& ſero. Sabor. Sief expertũ ad tharphati oculorum. Rec.arſenici loti,& ſublimati,deinde fricti,& loti cũ aqua coriãdri, drac.iij.ſarcocollæ,piperis,ammoniaci,lapidis lazuli,ana dr.vnam,diſſoluat̃ ammoniacum in aqua,in qua diſſolutum ſit ex ſale ammoniaco, dra.ſemiſ.& fiãt ſief,& vtere cũ lacte mulieris.

De algarab oculorum, id eſt apoſtemate fiſtuloſo in lachrymali oculi. Cap. 11.

CVRA huius ægritudinis incipienda eſt a corporis mundificatione,& capitis,cum iteratione,& reiteratione,donec confidimus de abſciſſione ſuperabundantiũ cum abſtinentia, & cõmẽſuratione rerũ ſex. Deinde ante ſui eruptionẽ ponantur ex reſoluentibus aliqua debilis reſolutionis in principio:deinde fortioris,ſicut ammoniacũ proprie diſſolutum cũ oleo nucũ,& ſucco fœniculi,aut bdelliũ,aut ammoniacũ cum modico atramenti,aut nux rancida cõtrita,& ſuppoſita, quoniã eſt vltima. Poſt eruptionẽ vero ſi morbus eſt recẽs,triplici indiget regimine curationis. Et primũ quidem eſt mundificatio cum eis: q̃ ſunt proprie moderatæ abſterſionis,ſicut aqua mellis: aut mellicratũ: & fortius illo eſt mellicratũ cum modico aquę rutę,aut mel cũ aqua rutæ,iſta.n. deſtillentur hora poſt horã: deinde exiccet̃ locus,& exprimat̃ virtus eius:deinde adminiſtret̃ lanugo arundinis inuenta in interiori parte ipſius,& proprie iuxta radicẽ cũ melle pauco,vel ſola p ſe ſicca, eſt.n.mundificatiuũ bonũ. Secũdũ vero genus curationis eſt oppoſitio medicaminis deſiccatiui,& incarnatiui mediocris exiccationis,ſicut eſt proprie adminiſtratio aloes,& myrrhæ,& ſarcocollæ,ſanguinis draconis,& chamędryos,& ariſtoloc.& thuris,& ſimiliũ:proprie poſt expreſſionẽ vulneris,& mundificationẽ,& ablutionem eius cũ vino ſtyptico hora poſt horam. Et dixerũt quidã,quod ruta eſt ex rebus mirabilibus ad hãc ægritudinẽ: & proprie facto emplaſtro ex ea cũ expreſſione granatorũ,ſanãs,& remouẽs veſtigiũ eius. Tertiũ vero eſt cõſolidatio cũ eo,quod eſt maioris deſiccationis quam prius: ſicut ſunt collyria,proprie quorũ narrationẽ ſequemur poſt. Si aũt ægritudo antiqua, & inueterata fuerit,quintuplici genere curationis indiget. Et primũ quidẽ eſt remotio eorũ,q̃ ſunt contra naturã,ſicut eſt caro corrupta,& filtroſa; cũ medicinis acutis,quæ ſunt ſicut colcothar,arſenicum,ſal ammoniacus,atramentũ alharat,aluminis,ana partem vnã,calcis viuę partes duas,terant̃ in vaſe ęneo cũ vrina pueri:deinde poſt exiccationẽ vtere. Et quandoq; ſubmergit̃ ægritudo,& imprimitur corrũpens os, aut alterat ſuperficiem eius,tunc totũ,quod corruptũ eſt,radat̃,& abijciat̃ vſq; dũ apparet purũ. Secundũ eſt abſciſſio materierũ fluere conſuetarũ cũ eo,quod conuenit: & iã locuti ſumus in ca.de catarrho,& in eo quod p̃ceſſit in ca. de fluxu lachrymarũ. Tertium eſt mũdificatio,& abſterſio cũ eis,q̃ iam diximus;cõfortat̃ tamen cũ aliquo acutorum leuium,ſicut eſt vnguentũ ægyptiacum,cũ modico aloes,& olibani. Quartũ eſt adminiſtratio incarnatiuorum nõ expoliatorum ab eo,quod eſt ſicut ziniar,atramẽtũ, & ſimilia. Quintũ eſt ſigillatio, & conſolidatio cum eis,q̃ dicemus. Quandoq; vero apud poſſibilitatem morbi huius nõ confert,& tunc eius cura cauteriũ eſt. Et modus operationis eius circa hoc eſt, vt abſcindantur in longum vſq; quo perueniatur ad os. Tunc ſi os ſanum fuerit habens ſolum,quod eſt in ſuperficie tabefactũ,radatur,& abijciatur totum,quod ex eo alteratũ apparet,& curetur deinceps cum medicamine incarnatiuo ex eis,q̃ dicta ſunt. Si autem ex oſſe manifeſta quantitas corrupta apparet,cauterizetur ſm illud,quod eſt poſſibile vſq; ad ſufficientiam eius,& proprie ſm cõſiderationem corrupti ipſius. Et ſunt ex hominibus qui perforant os: & proprie quãdo iã percipit̃ ex morbo adhæſiſſe colatorio. Verũ eſt, quod iſtud raro recipit curam,niſi ſicut a fortuna. Nos autem curauimus aliquos: & pauci ex eis ſanati ſunt. Hoc autem non prætermittimus: quoniam oportet quando cauteria fiunt,aut medicinæ acutæ imponuntur fiſtulis lachrymalium, vt oculus compellatur ad angulum ſylueſtrem compreſſione facta cum ſpõgia infuſa in aqua frigida,aut ſucco ſolatri,aut portulacæ: & ſæpius innouetur. Mahemet filius Zachariæ. Confectio medicaminis vltimi ad garab,quod adminiſtratur poſtquam abluitur fiſtula cum vino ſtyptico,deinde exprimitur donec egreditur virtus eius. Recip.aloes,ſarcocollę,ſanguinis draconis,myrrhæ,thuris,balauſtiæ,boli ar.ana, drachm.quinque,ziniar,drach.j. & ſemiſ. climiæ argenti,dr.x.terantur,& puluerizẽtur,& ſupponant̃. Idẽ.aliud valẽs ſimiliter. Re.aloes, thuris,ana dr.j.ſarcocollæ,balauſtiæ,ſanguinis

draconis,antimonij, aluminis,ana drac. semiſ. floris æris quartam drac.j. fiant collyria, & vtere ſicut prius. Dioſcorides. Accipe ex folijs chamædryos ſiccis,& tere cõtritione vltima,& fac ex eis ſief cum ſucco ſolatri:& vtere,bonum ad vlcera oculorum, & algarab. Gabriel. Confectio medicaminis expti ad algarab, & vlcera. Accipe ſief memithæ, chamedryos,corticum thuris,myrrhæ,aloes,ſarcocollæ,atramenti,ariſtolochiæ rotundæ,ana partes æquales, terãtur ſicut alcohol, & vtere ſicut prius. Idem. aliud. Rec. myrrhæ, aloes, corticum thuris ſiccarum, ana vtere indeſinenter cum aqua altaraſacon.

De almuſaragi ſiue alinthiſar, & eſt egreſſio vuæ, ſiue pupillæ dilatatio. Cap. 13.

POſtquam cõfirmatur, aut quæ a natura eſt,non habet curam, facta autem a ſiccitate difficulter curatur:tamen ſuccurritur ei cũ bono regimine, & humectatione ex his,quæ ſcis. Et eſt,quæ fit ex humectatione. Et cura eius eſt quatuor res. Prima eſt euacuatio, & ſubtractio eius,quæ excreſcere videtur,materiæ,iterata cũ interpolatione non frequenti,& phlebotomia, ſi appareat ſignificatio humorum abundantiũ cũ ſanguine; & proprie cephalicæ:& poſt hãc, ſi exigit diſpoſitio, ex venis lachrymalibus, & venis temporum:& fiat inciſio arteriarum, aut cauterizatio ipſarum,ſi res poſtulat. Et quandoque fit cauterium,& confert proprie in zuhendeg,ſicut diximus. Secunda eſt adminiſtratio medicinarum diuertẽtium materiam ex loco, ſicut ſcarificatio in auribus: & apertio cum ventoſatione hæmorrhoidum, & appoſitio ventoſarum in nucha,& ſuper collum, & in ſpatulis. Tertia eſt abſtinentia,& tolerantia famis,& regimen exiccatiuum. Quarta eſt adminiſtratio rerum reſoluentium ex ipſo oculo,& extrahentium humiditates dilatantes vuam, ſicut proprie alcohol ex felle hœdi cum ſucco fœniculi, et pauco ſale ammoniaco,aut ex felle ericij,aut ex felle teſtudinis, aut ex capitibus hirundinũ aduſtorum,& fiat inde collyrium cũ ſucco chelidoniæ, & melle, quoniam eſt expertum. Eſt etiam,quæ fit a caſu, & percuſſione,& cura eius eſt duæ res poſt regulationem, & abſtinentiam in eis, quæ comeduntur,& alijs,& abſtinẽtiam a vino. Et prima eſt, vt in principio fiat adminiſtratio repercuſſiuorum, & infrigidantium, & prohibentium effuſionem materiæ, & hoc poſt phlebotomiam: ſicut proprie eſt emplaſtrum ex farina fabarum excorticatarũ cum aqua foliorum ſalicis,ſolatri,aut endiuiæ. Secunda fiat adminiſtratio reſolutiuorũ mediocrium, ſicut proprie fit ex vitello,qui cũ oleo roſato,& pauco vino emplaſtratur deſuper: & proprie poſt inſtillationem in oculos ex ſanguine turturis, aut pulli colũbini. Ad vltimũ inſtillentur collyria reſolutiua fortiora, q̃ paulo ante dicta ſunt.

De nyctalopa oculorum, id eſt qui poſt ſolis occaſum non vident. Cap. 14.

CVra huius ægritudinis eſt quatuor res. Prima eſt regulatio vitæ. Secunda eſt ſubtractio materiei. Tertia eſt abſterſio eius,quod fluxit. Quarta eſt correctio nocumenti accidentis in ſpiritu. Primã igit̃ rem complent cõmenſuratio in ſex generibus rerũ: & proprie cũ alleuatione comeſtionis, & dimiſſione cœnæ. Et ſint cibaria digeſtioni obediẽtia ex his,q̃ ſcis. Et detur in potu ante cibũ, & poſt deſcenſum eius a ſtomacho, vinũ antiquum bonũ purum poſtq̃ propinaueris ante illud ſuffufreſenigi, quod dicemus poſt. Et ex cibis qui currunt curſu proprietatis eſt hepar hircinum comeſtum, aſſum, aut elixum; cum ſale gemma modico,& modico piperis longi. Herba autem adhil, & electarium eius eſt ſublimis iuuamẽti ad illud. Secundam rem cõplent phlebotomia ex cephalica,ſi multitudinẽ cognoueris in ſanguine,& ex venis lachrymalibus, & ex naribus, ſi inuitat neceſſitas. Si aũt ex humorũ groſſitie fieri cõtingat euacuatio,fiat cũ hiera picra, & hiera colocynthidos,& pilulis cochijs,& cũ gargariſmatibus,& caputpurgijs ex eis, q̃ ſcis. Tertiam rem cõplent collyria de fellibus,& inſtillationes in oculo,& proprie eius,qui currit ex hepate hircino,aut caprino, quando ſcindit̃ in multis partibus:& aſpergit̃ ſup ipſum ſal indus,aut ſal gemma,& piper longũ poſt contritionẽ eorũ: deinde aſſat̃, & quandoq; huius hepar aſſat̃ cũ eiuſdem ſpeciebus ſup prunas, & fit inclinatio ſup fumũ eius. Et iam dictũ eſt,quod comeſtio eius eſt iuuatiua valde:& ſimiliter inclinatio ſup vaporem aquæ elixationis eius. Quartam rem cõplent adminiſtrationes medicaminũ ſpiritũ vifibilẽ ſubtiliantiũ, & illuſtrantiũ:ſicut eſt proprie vſus herbæ adhil,& cucubæ,& fœniculi,et chebuli cõditi,& nux muſchata cõdita, & alia, q̃ diximꝰ in c. 1. de ęgritudinibꝰ oculorũ. Alexãder. Cõfectio collyrij ad nyctalopẽ experti. Accipe ſucci fęniculi cocti, & depurati partẽ vnã, mellis, & fellis hircini ana partẽ mediã,bonũ, & exptũ. Idẽ. Prędicto collyrio admiſce ex ſtercore crocodyli, aut ſtellionis, ana. partis vnius quartã, & ſanat in paucis diebus. Idẽ. fiat alcohol ex pipere lõgo,zĩzibere,& ſpica, & cõfert.

De aqua deſcendente in oculum. Cap. 15.

QVando eſt in principio, & non eſt confirmata,ſuccurritur ei cum medicinis,& proprie cum abſtinentia,& diminutione ciborum, & vitatione groſſorum, & vaporoſorum, ſicut ſunt pulmenta, & pinguia, & iura, & piſces,& vinum,& ſimilia ipſis, & cum mundificatione ſæpius iterata,& proprie cum cochijs, hiera picra,& hiera diacolocynthidos:& cum adminiſtratione medicinarum ſoluẽtiũ, ſicut eſt aqua

rutæ,

rutæ,& proprie cum ſerapino:aut aliquo ex fellibus animalium,cum melle, & ſucco ſęniculi: aut ſerapinum cũ felle hircino, & melle,& ſucco fœniculi:qm̃ eſt vtiliſſimum. Filius Zachariæ Araſi. Cõfectio collyrij de fellibus ad principium aquæ,& nyctalopam, & alintiſar. Accipe fellis hirci exiccati in vaſe æneo,dr.x,pulpæ colocynthidos dr.i. & s.ſerapini, dr.ij.euphorbij,dr.ij.fiant ſief cum aqua rutæ, aut aquæ fœniculi,& vtere. Sabor. Collyrium bonum,& expertum. Accipe fellis hircini exiccati in vaſe ęneo,& granorum auri exiccatorum,ana dra. v. ſerapini,dr.j.gummi,dr. s. fac ex eis collyrium cum ſucco chelidoniæ, & vrina pueri non polluti,& melle. Quando autem paſſio fuerit confirmata,& fuerit ex eis, in quibus eſt poſſibilitas curationis:cuius ſignum eſt, quod dum aſpicitur oculus, vel pupilla videtur clara, & cedit dilationi cum premitur digito, aut inſtrumento,deinde redit ad ipſum,& non frangitur:tunc eſt ex illis, quæ deponuntur ex recta operatione artificis. Et modus deponendi aquam cum inſtrumẽto eſt huiuſmodi. Subtilietur regimẽ eius ex cibo, & potu, & dimittat vinum omnino. Et ſit cibus eius aqua ciceris,& ſauic,& ſorbilia facilis digeſtionis, & boni nutrimenti,& & paucæ quantitatis. Et procedat cum iteratione in mundificatione corporis,& capitis,procedat cum phlebotomia, ſi neceſſaria fuerit. Deinde in domo temperati aeris non luminoſa locetur:& iaceat ſupinus: & præcipiatur ei,vt cõuertat intuitum ſuum verſus naſum. Deinde incipe perforare ex parte ſylueſtri lachrymalis cum inſtrumento, quod dr̃ deponens aquam: & procedat perforatio inter tunicam, & tunicam, cum omni facilitate, vſque dum perueniat ad vacuum,quod eſt ante pupillam. Deinde incipe deponere aquam, & occultare illam ſub cornea, donec deoculetur, quod ſepultum erat ſub aqua, & videatur, & obſeruetur cũ induſtria,ne quod deponitur ex aqua redeat; occultando, & ſepeliendo eam in quantum poſſibile fuerit, ne redeat: & hoc cum iteratione, & iteratione, donec adueniat ſanitas: & poſt hoc pone ſuper oculum vitellum oui,& oleum roſatum cum puluillo ex coto,& ſit accubitus ſuper ceruicem, & collum: & fiat hoc vſque ad tempus quo remouebitur dolor, & non ſoluatur ligatura niſi de triduo in triduũ:& dum ſoluitur, vaporetur oculus cum aqua roſata decoctionis ſalicum,& ſimilium. Et ſit domus in qua habitat,tenebroſa. Et afferantur ad locũ hunc deinceps, quæ diximus in cura vulnerum oculorũ.

De debilitate viſus. Cap. 16.

SI cõtingat à re addita in ſuperficie oculorũ, quam ſenſus comprehendit, ſicut eſt vngula,pannus, ſcabies, & ſebel, dicta eſt cura eius. Si autem contingat propter rem, quam ſenſus non valet comprehendere,ſicut nebula, vel vapor:tunc eius cura eſt terſio cum eo, quod eſt reſolutionis mediocris: ſicut ſcripſimus in. canone. Si autem fuerit ꝑ vapores, qui eleuantur a ſtomacho poſito ſub dominio humiditatum viſcoſarum,putridarum, & vaporoſarum:aut ſub dominio cholericæ materiæ vaporoſæ: cura eius eſt mũdificatio ſtomachi cum ſolutione, & vomitu leni, & facili ex his,quæ diximus, cum præceſſione adminiſtrationis medicaminũ inciſiuorũ, ſicut ſyrupi acetoſi in calida materia, & oxymelitis ſquillitici in frigida materia: & ſubſequutione medicaminum,quib. approprietur duplex intentio.ſ.confortationis ſtomachi, & prohibitionis eleuationis vaporum cum eis, quæ ſunt ſicut tryphera minor proprie,chebuli conditi, & zuccharum roſatũ cum maſtiche, & trochiſci nominati diarhodon. Si autem fuerit ꝑ peccatum,quod eſt in ipſo oculo, tunc ſit illud aut ꝑ exceſſum ſiccitatis in ipſo:& cura eius eſt regimen humectatiuum, quod diximus in canone,præterquã,quod facit cadere in oppilationem. Aut ꝑ exceſſum turbidæ humiditatis in ipſo,& cura eius eſt tres res. Prima eſt adęquatio,& digeſtio materię ſicut locuti fuimus in canone. Secunda eſt euacuatio eius cum eis, quæ ſunt ſicut pilulæ de hiera,& pilulæ cochię, & pilulæ lucis,& infuſio de aloe,aut hierę in aqua endiuiæ,& aqua fructuum,& ſimilia. Tertia eſt reſolutio,& terſio ex ipſo oculo humiditatis turbidæ obtenebrãtis,cũ eo,quod eſt ſicut collyriũ de fęniculo,& ſimilia: quorum in cap. de conſeruatione ſanitatis oculi meminimus, quaꝑ afferatur ad locum hunc, quod dictum eſt ibi. Si autem contingat paſſio ꝑ turbulentiam adueniẽtem ſpiritui viſibili, cura eius eſt omnem bonum regimen in ſex generibus rerum: cui ſubſequatur regimẽ mundificatiuum corporis:poſt quod ſubſequatur regimen clarificans ſanguinem,& clarificans ſpiritus, ex his, quæ præceſſerunt in canone. Et quandoque contingit propter ſubtilitatẽ, & paucitatẽm ipſius ſpiritus, & cura eius eſt cum adminiſtratione medicaminum addentium in ſpiritum,& vigorãtium ipſum: & ex ſumma horum ſunt myrobalani,& quæ componuntur ex eis. Afferantur ad hunc locum,quæ diximus in cap. de conſeruatione ſanitatis:quamobrem oportet, vt capitulum illud cũ iſto ſimul ligetur. Inquit Gal. Fella omnia abſtergunt oculum, & clarificant viſum: eligantur ex animalibus quidem fel algazel, & hirci ſylueſtris, & bouis, & leporis, & adib,& vrſi,& teſtudinis,& vulpis,& hœdi, & capræ montanæ, & ex volatilibus aquilæ, & vulturis, & viuentium ex raptu,& hirundinis, & paſſerum,& galli,& perdicum, & alcubugi: & ex piſcibus fel ſabor,& porci marini: & ſunt iuuamenti vltimi. Mahemet Araſi. Alcohol ſublime in cõfortatione viſus:acuit enim,& clarificat ipſum. Recip. tutiæ ablutæ nutritæ tribus vicibus cum ſucco ſampſuchi depurati, dra.xx. deinde accipe zingib. piperis nigri,& lõgi,chelidoniæ,

lidoniæ,buruch,ana dr.ij. ſalis ammoniaci, dr. j.terantur omnia cum ſucco fœniculi, aut ſampſuchi tribus vicibus: deinde fac ſiccari, & tere ſubtiliſſime,fiat alcohol cum eo. Rufus. Collyrium ſatis bonum, quod acuit viſum , & oculorum ſanitatem cuſtodit tempore multo. Accipe lycium,& tere contritione multa cum ſucco fœniculi depurati vſque dum fiat ſicut mel, & reconde in vaſe vitreo,& vtere. Quidam autē ex poſterioribus addiderunt ad omnem vnc.eius ex felle galli,aut perdicis,dr.j. tertias duas. Idem. Cohol valens ad idem. Accipe ex tutia quantum volueris, & lauetur cum aqua pluuia li: deinde exiccetur, & nutriatur poſt illud,primo cum aqua fœniculi,ſecundo cum aqua ſam pſuchi, tertio cum aqua altaraſacon ſemper cō terendo, deinde exiccetur, & nutriatur poſt illud:& fiat cum eo alcohol. Confectio alcohol ex inuentione noſtra, cōferens ſupercalefactio ni oculorum, & debilitati viſus cauſa ſubtilis, &acutę humiditatis,aut mordicationis,aut pruritus in oculis. Accipe tutiæ Carmenælotæ in aqua pluuiali,deinde in aqua ro. vicib. plurib. dr.x.frictionis myrobalanorum citrinorum cū aqua roſata,dr.vj.lycij, dr.ij. & s. zingib. piperis longi,ana dr.j. aſpergantur cum ſucco agreſtæ,& terantur cum eo:deinde exiccētur,& pul uerizētur,& fiat cum eis alcohol.Hamech. Cō fectio alcohol conferens obſcuritati viſus: abſtergit enim oculos, & clarificat. Recip. tutiæ, antimo.ana,dr.vj.ſal.gem.dra.ij.lycij, fief memithæ,ana dr.j.camphoræ,dr.j.tertiam.Teran tur tutia, & antimonium, & miſce conterendo cum aqua myrobalanorum citrinorum, & hoc per triduum:deinde cum alijs fiat cohol, & vtere. Alexander collyrium ſatis efficax in clarificando viſum, ad auferendam caliginem. Rec. fellis perdicis,dr.j.& mellis dr.ij.ſucci fœniculi depurati,dr.iij.pone in vaſe vitreo, & ſuſpende in ſole per dies ſeptē: deinde vtere,eſt enim efficax. Sabor. Confectio trypheræ mirabilis vigorantis viſum, cui accidit impedimentum propter fumos ignitos cholericos,aut ſalitos,& eſt ei impreſſio fortis; reducit enim oculos ad formam vigoris adoleſcentiæ. Rec.myrobalanorum chebulorum,citrinorum,& indorum,ana dr.iij.ſemiſſ. bellericorum, & emblicorum, ana dr.ij.zucchari,dr.v.tere in vaſe lapideo, & funde ſuper ipſum aquam fontium clarā, ſicut aſpergendo parum poſt parum, & hoc facias per dies tres,deinde dimitte ſiccari: & poſt hoc ſparge ſuper ipſum deſtillando ex oleo roſato, aut amygdalino, & contere per alios tres dies, & iterū dimitte ſiccari. Deinde accipe roſarū, ſandali macaziri, cubebe, cardamomi, ana dr. ij.ſpodij,macis ana dr.j.ſuch.drac.j.& s.deinde accipe zucchari tabarzet, lib.j. tamarindorum Keyron,dr.iiij. pruna quinquaginta, fac ex eis formas ſimiles auellanis: & da mane quolibet a dr. ij. vſque ad aur.ij. cum aqua calida bonū.

E Idem. Confectio alia addens in viſum,auferēs tenebroſitatem eius. Rec.herbæ albęduſter,ſeminis rutæ,ana dr.vij.& s. ſiſeleos, calamenthi domeſtici, zingib. pulegij, cubebe, nucis muſcha,ana dr.v.ſcelebram,vnc.j.& s.garyophyllorum, maſtiches, margaritarum non perforatarum,ana dr.j.& tertiam alterius,ſerpentis cōbuſti,cryſtalli,ana dr.ij.& s. balſami grana, vj. & ponderis croci, dr.j. tertiam, zucchari lib. ij. fiant ex eis formę ſimiles auellanis:& da ex eis a dr.j. vſque ad ij. hyeme conueniunt ſenibus, bonum,expertum,ſi Deus voluerit.

De caſu pilorum palpebrarum. Cap. 17.

F SI accidat propter defectum materiæ, Cura eſt in primis cum eis, quæ reparant materiam ex bono,& largo regimine,ſicut ſcis,dein de cum eo, quod trahit materiam ad locum neceſſitatis,ſicut ſunt medicinæ, & collyria, quas dicemus poſt. Et quandoque fit ex cauſa propria, & corruptione materiæ ægritudinis in ipſis palpebris,ſicut eſt ſilach:quę eſt proprie corroſio cum rubedine, & aſperitate, & pruritu in ipſis palpebris, & cura eius eſt,vt mundificetur caput ab humore nitroſo ſalſuginoſo, & acuto. deinde adminiſtretur regimē humectatiuum: & frequētetur ingreſſus balnei,& inclinatio ſuper vaporem aquæ calidæ, & emplaſtrationes ex medicinis humidis, ſicut eſt portulaca cum G lacte,& mucilago pſyllij, cum oleo roſ. aut mucilago ſeminū cydoniorum, aut amygdalæ amaræ,aut dulces cum lacte,& ſimilia. Poſtquā autem acquiritur palpebris temperies, & teneritas,tunc adminiſtranda ſunt medicamina pilorum generationem facientia ex his,quæ dicemus. Et quandoque eſt ſiſach chronicum,groſſum,durū;quarevapor,qui eſt materia pili non inuenit trāſitum, & cura eius eſt mundificatio capitis cū iteratione,& phlebotomia: & vētoſatio cruriū,& vſus balneationis,& emplaſtratio cū lentib. excorticatis in eo, quod mulgetur ex granatis cōtritis cum rob. Deinde adminiſtratio medicaminum facientium pilorum genera H tionem,quæ dicemus. Et ex eis eſt lapis lazuli proprie, & lapis armenus alcohol facto ex aliquo eorum cum ſpica, & producto cum radio ſuper palpebras, aut ex antimonio, & ſpica: & lapidi lazuli ineſt proprietas mirabilis. Muſcę aūt ſi exiccantur abſciſſis capitibus, & fiat linimentum ex eis cum auellanis aſſis,& adipe caprino,aut vrſino, inuenitur efficax. Citrangulorum quoque ſemina ſi adurantur, & liniantur cum adipe caprino,pilorum faciunt facilem generationē. Mahemet. Araſi. Confectio alcohol reparantis pilos in palpebris,& cōfortātis eos. Rec.oſſium myrobalanorum aduſtorum partē vnam,fumi thuris partis vnius quartam, ſpicæ romanæ, lapidis lazuli, ana partis vnius tertiā: liniatur ſuper palpebra cū radio. Emplaſtrum,

quo

quo vtendum est super palpebris, curãs silach, & remouens pruritum, & scabiem. Accipe granatum vnum integrum, & decoque illud in aceto vsque quo dissoluatur, & emplastretur super palpebras.

De cura inuersationis pilorum palpebrarum. Cap. 18.

CVra huius ægritudinis fiat secundum vnũ quatuor modorum. Primus est inuiscatio eorum cum aliquo leuis viscositatis: sicut cum mastiche, aut cum sputo, & colla: aut cum gumma pini, aut bdellio dissoluto in albumine oui, aut cum aliquo talium. Secundus est ordinatio pilorum, & restrictio eorum ad vnum ordinẽ. Et hoc quidem fit secundum hunc modum. Accipe acum subtilẽ, & perfora in exteriori parte palpebræ, aut perueniat perforatio vsque ad interiorem partem vbi est ordo naturalis pilorum; & deinde accipe pilum, & pone in foramẽ acus, & extrahatur, vt pilus inueniat viam ad ordinem: & sic fiat de alijs, si sunt plures vsque dum ordinentur cum alijs. Deinde ponatur medicamen punctorum consolidationem faciens, & constrictionem. Tertius modus est, vt auellantur pili, vnus post alium, & igniatur stylus, aut acus, & cauterizetur locus, vnde est pilus euulsus, cauterizatione sufficienti: & sic fiat de alijs. Quartus est, vt post euulsionem pilorũ fricetur super loco medicamen pilorum generationem prohibens, sicut proprie oua formicarum, aut rubigo ferri cum saliua.

Cura hordeoli in palpebra. Cap. 19.

CVra huius ægritudinis est secundum vnũ trium modorum. Primus est, vt prohibeatur collectio eius in principio sui cum eo, quod est sicut aloe, acacia, & lycium linimento facto ex eis, & suppositо, aut bdellium solutum cum aqua mentæ humidæ, & hoc post corporis, & capitis mundificationem. Secũdus modus est, vt si illa non contulerint, administrentur resolutiua mediocris resolutionis: primo post euacuationes ex eis, quæ scis: & proprie resoluatur bdellium in aqua, & liniatur super locum: & fortius illo est opopanax: & adhuc fortius ammoniacum cum aceto. Et scripsit Oribasius linimentum bonum expertum: & est, vt accipias olibani, myrrhæ, ana partem vnam, ladani quartam partis vnius, ceræ, aluminis, baurach armeni, ana partem sem. liniatur cum fęce olei de lycio, aut accipe galbani, drach. iij. baurach, vnc. j. liniatur cũ succo apij. Tertius modus est, vt si resolutiuo non obediat, suspendatur palpebra, & inuersetur, & scindatur secundũ interius palpebrę, & aperiatur tunica interior eius, & exprimatur, donec ingrediatur totũ, quod est sicut mucilago: deinde sanetur vulnus cum linimentis, quę sunt sicut sanguis draconis, cum albumine oui, aut ceruſa cum albumine oui, & similia.

SVMMA VI.

De curis ægritudinum aurium. Et primo de dolore aurium. Cap. 1.

SErmo noster etit deinceps de ægritudinibus aurium, si Deus voluerit. Et primo de dolore earum, qui quandoque accidit malitia complexionis, sine materia, aut cũ materia. Et si quidem sine materia, solũ alteratione indiget. Si vero fuerit calida, iuuatur ex infusione albuminis oui recentis, aut mucilagine psyllij, & similium ex eis, quæ dicemus. Si autẽ a malitia complexionis frigida fuerit, conferũt infusiones, & iniectiones calidæ. Si autẽ a malitia complexionis sicca, iuuatur humidis. Si autem humida, siccis, quæ fiunt per traiectorium, & emplastrationes ex ijs, quæ dicemus. Si autẽ malitia complexionis fuerit cum materia, & fuerit calida euacuetur per phlebotomiam: si sanguinea fuerit ex repletione in sanguine, de vena cephalica, deinde procedendũ est ad alterantia, quæ dicemus. Quod si cholerica fuerit, & est ille dolor, qui fit secundum plurimum, euacuetur cum eis, quæ scis, & frequentur lenificatio naturæ cum aqua fructuum. Deinde seda dolorem cum alterantibus, quæ dicentur. Si autem dolor vehementior fuerit, concedimus aliqua ex narcoticis: sicut fief memithæ, proprie cum aliquãto opij, & distemperetur cum lacte mulieris, & instilletur in aurem. Si autem materia fuerit frigida, euacuetur cum eo, quod cõuenit. Deinde alterantia sedantia administrentur ex eis, quæ dicemus. Si autem dolor a grossa fuerit ventositate, scribemus medicamenta eius post. De doloribus auris factis ab apostemate, aut vlcere, aut oppilatione, aut ingressu aquæ, aut animalis, singularia scribemus capitula. Post hæc autem nõ prætermittimus, quod medicamenta, quæ destillãtur in oculos, semper actualiter frigida mittenda sunt, quæ autẽ in aure, tepida, aut calida sunt apponenda, siue sint ad ægritudines calidas, siue frigidas. Medicaminum narratio ad dolorem auris calidum. Albumen oui cum lacte mulieris tepido. Oleũ rosatum tepidum per se, aut bullitum cum aceto pondere sui vsque ad consumptionem aceti, aut conquassatum cum succo cucurbitæ. Oleũ de salice secundum eandem doctrinam. Oleũ nenufarinum. Oleum de semine cucurbitæ. Oleum de papauere, si dolor est vehemens per se, aut cum aliquanto camphoræ: est enim sanatiuum bonum. Lac muliebre calidũ sicut mulgetur cum succo solatri, aut aqua coriandri humidi. Mucilago psyllij cum oleo rosato conquassata, aut mucilago seminum cydoniorum. Oleum de iabrol quando dolor est acutus cum lacte mulieris statim cum mulgetur. Lenticulas coctas cum panis mica cataplasmabis. Succus hyoscyami fortes sedat dolores. Lactuca

agrestis

agreſtis ſm omnem modum modum adminiſtrationis eſt eis medicamen bonum. Et ſimiliter ſuccus ſolatri, & papaueris, & mandragoræ, & ſalicis, & teneritatum vitis. Hamech. Ad dolorẽ auris ex caliditate. Accipe olei roſati partes duas, olei amygdalarum dulcium partem vnam, aceti partes tres. Fac decoqui lento igne vſq; ad conſumptionem aceti: & cola, & administra tepidum. Idem. Rec. foliorum cucurbitæ, aut ipſius cucurbitæ ſuccum: & miſce cũ oleo roſato diu cõquaſſando, & vtere. bonũ eſt.

Narratio medicaminum ad dolorem aurium frigidum, & ventoſum. Cap. 2.

ADminiſtrentur medicamina, quæ ſunt ſi cut oleum nardinum, coſtinum, ſampſuchinum, oleum de ruta, oleum de amygdalis amaris, oleum de chamæmelo, oleum anethinum, oleum laurinum, oleum de lilio, oleum de cheiri, oleum de narciſſo, oleum de perſicis, oleum de chryſomelis, oleum de been proprie, oleum de Kerua, oleũ de cinnamomo. Quodcunque horum fuerit, proprietatem habet ad dolorem auris a frigida cauſa factum, aut ventoſa. Fundamentum autẽ, & materia præparationis ſingulorum eorum artificialiter eſt cæpe cauatum, in quo oportet parari, & decoqui cum facilitate in cinere prunarum. Et ex rebus admiſtis eis ſigillãtib. ipſius virtutes mirabiles cum bonitate decoctionis in cæpe cum eis, eſt ruta proprie, & ſuccus radicis, quæ comeditur, & ſpica, & ſampſuchus, & ſcea, & chamçmelũ, & galbanum diſſolutum in ſucco porri, & ſuccus porri per ſe, & allium, & caſtoreum, & piper, & ſuch, & ſuccus cçpe, & ſuccus pharaſion, & origanum, & ſuccus aſphodeli, & euphorbium, & elleborus niger, & albus, & proprie non eſt inconueniens huiuſmodi permiſtionibus admiſceri mellis modicum: deinde tepidũ deſtilletur. Si autem dolor eſt fortis, ex miſcibilibus bonum eſt opium cum pauco caſtorei, & croci, aut philonium cum lacte mulieris, aut trochiſci Stellæ, aut trochiſci de croco, deinde remoue nocumenta narcotici cum eis, quæ ſcis. Ex vaporatorijs autẽ ſiccis eſt milium, aut panicum, & ſal calefactus, & ſuppoſitus, aut baccę lauri cum melle pauco calefactæ, & ſuperpoſitæ: aut pulegium cum melle, & olibano, aut grana lauri: & olibanum cum ſucco rutæ, vel anethi. Et dixit Gale. Saccelletur ex furfure cũ vino cocto, & oleo nardino, aut rutaceo, cæpe marinum tuſum, & oleo, aut butyro cocto, expertum eſt. Euaporatorium humidum fit cum aquis decoctionum rerum, quæ maturant, & carminant, & mollificant, ſicut meliloti proprie, & anethi, & chamæmeli, & fœnu græci, & volubilis, & foliorum caulis, & ſeminum eius, & herbæ venti, & ſampſuchi, & abſynthij, & ſimilium ſingulariter, aut coniunctim: ita vt recipiatur vapor eorum per cannulam: cuius vna extremitas ſit fabricata ſuper vas, in quo res co-

In cauſa frigida.

E quantur, & alia extremitas applicetur auri. Et qñque eſt neceſſe, vt miſceatur cum his rebus aliquid ex ſtupefacientibus, vt ſedetur vehementia doloris: & tunc fiat illud cum cautela. Remouent aũt nocumenta narcotici vapores ſuperius dicti cum modico caſtorei, & croci, & piperis, ſicut ſcis. Gal. Linimentum quod adminiſtratur, & ſedat dolorem auris. Accipe medullam ceruinam, aut medullam cruris iuuenci, ceræ, ana dr. v. oleum de nucellis, aut de amygdalis amaris, & ſuccũ genigem, ideſt polygonię, quantum ſufficit: fiat ex eis vnguentum: & vnge in circuitu auris: eſt enim mirabile. Idem. Aliud valens ſimiliter. Raphani radices cum oleo decoque, & deſtilla ex eo in auribus: & cũ

F lana calida ſuperpone. Idem. Vermes, qui ſunt ſicut faba media, & inueniuntur ſub lapidibus: aut vermes plurium pedum coquantur cum oleo ex oliuis immaturis, & deſtilletur ex eo in aurem, eſt enim expertum. Fit etiam ſimiliter ex ſcarabęo, & ex lumbricis terræ. Oleum ſimiliter de ſcorpionibus eſt ad illud ſublime. Idẽ. Fel tauri cum adipe anatis eſt iuuamenti mirabilis ad dolorem auris a cauſa vehementer frigida. Mahemet Araſi. Cõfectio medicaminis, de quo deſtillatur in aurem: & linitur ex eo in circuitu eius, & ſedat dolorem frigidum, & ventoſum. Accipe caſtorei, euphorbij, opij, ſtyracis liquidæ, piperis, foliorum rutæ, calamenthi, ſinapis, ana, fiant ex eis trochiſci: & diſſoluantur

G in oleo nardino, aut coſtino: & coquantur in cõ cauo cæpę, & deſtillentur in aurem, ſedat dolorem auris. Hamech. In vrina tauri, aut caprarũ ſi diſſoluatur myrrha, & deſtilletur in aurem, ſedat dolorem auris. Iſaac ad dolorẽ auris. Accipe baurach, mel bonum, & oleum roſatum, & acetum, miſce, & pone in aurem: expertum eſt. Idem. Accipe mellis crudi, & olei laurini partes æquales, & contunde, & pone in aurem, expertum eſt. Idem, vnctio conferens ad dolorẽ auris. Recipe meliloti vnc. ij. chamæmeli, ſampſuchi, ana vnc. j. ſemis. aquæ lib. j. s. bulliant vſq; ad lib. s. deinde pone olei de cheiri, & olei violati, & olei ſeſamini, ana vnc. ij. decoque ad

H conſumptionem aquæ, & vtere. Gabriel, linimentum conferens dolori auris expertum. Accipe ariſtolochiæ longæ, ſeminis capparis, fœnu græci, ana aur. ii. piperis longi aur. i. anethi, aloes, foliorum ſampſuchi, ana vnc. s. ellebori, dr. j. & quartam alterius, aquæ lib. s. olei, vnc. j. bulliant vſque ad conſumptionem aquæ, & vtere multoties, bonum. Dioſcorides. Accipe radicem, quæ comeditur, & calefac ſuper cinerem, & calidam mitte in aurem, & fac multoties. Idem. Succus mentæ, & mel, vt ſint de ſingulis partes æquales: & deſtilla ex eo in aurem: bonum eſt.

De bothor, & apoſtemate aurium. Cap. 3.

SI ſit calidum, cura eius eſt phlebotomia, & lenificatio naturæ, & proprie phlebotomia

cepha-

cephalicæ cum multa ſanguinis extractione, ſi A
eſt poſſibile: & ſi non eſt, cum conſideratione:
& deſtilletur in aurem in principio, quod eſt ſi
cut oleum roſatum, in quo iam conſumptum
fuit acet. vſque ad dies duos, aut tres: & obſerue
tur regimen in vehementia doloris, ne deficiat
virtus, & faciat cadere in ſyncopim, & ſudorē
frigidum, & permiſtionem rationis, & mortē:
quare deſtilletur in ea deſtillatione poſt deſtil-
lationē ex oleo iabroth cum lacte nouiter mul-
ſo: & ſi excuſari aliter non potes, cum modico
camphoræ, aut opij exhibe, & poſtquam præte
rijt tertium diem, deſtilletur in eam mucilago
ſeminis cydoniorū, aut fœnu græci, aut althęæ,
& ſeminis lini. Si autem apoſtema non fuerit
vehementis caliditatis, deſtillanda ſunt aliqua B
ex mucilaginibus cū adipe gallinæ, aut anatis,
aut medulla cruris vituli: & expertum eſt. Dia-
chylon diſſolutū in oleo anethino, aut chamæ-
melino expertum eſt. Diachylon minus cum
oleo de alcanna. Et ex eis, quæ ſunt vltimi iuua
menti, eſt hyſſopi cerotum, quod dicemus. Et
confert adminiſtratio eupatorij humidi, quod
diximus. Ioannis Serapionis. Emplaſtrum con
ferens ad apoſtema auris. Accipe farinam hor-
dei, & decoque cum rob, & oleo de chamæme-
lo. Aliud. Accipe farinam fabarum, chamæme
li, violarum ſuccum, farinam hordei, althęam,
melilotum: decoque cum aqua, & oleo chamæ
melino, & rob: & vtere. Idem, medicamē, quod C
reſoluit, & maturat apoſtemata, quæ ſunt in au-
ribus. Accipe farinam fabarum, & fac empla-
ſtrum cum expreſſione cauliū, & oleo de lilio,
& ſuperpone. Aboali, hyſſopi cerotū, cuius iua-
mentum eſt ſublime ad apoſtemata aurium,
maturans, & ſedans dolorem: bonum, ſi Deus
voluerit. Accipe adipis gallinæ, butyri ouium,
ſeu vaccini loti, ceræ citrinę, adipis caprini, mel
lis, olei de lilio, hyſſopi humidę: de ſingulis par
tes æquales. Fiat ex eis cerotum: & tepidum in
aurem mittatur: & liniatur in circuitu, expertū
eſt. Idem. Confectio emplaſtri ſatis boni ad do
lorem, & apoſtemata aurium. Accipe cæpe al-
bum, & elixetur, & conteratur cum butyro: &
vtere. Mahemet Araſi. Confectio emplaſtri ſe- D
dantis dolorem aurium apoſtemoſum. Accipe
bdellij, adipis caprini, ana dr. iiij. farinæ fœnu
græci, & ſeminis lini, radicum althææ, radicum
lilij, ana dr. v. meliloti, chamæmeli, ana drac. j.
croci, dr. j. vitellum vnum oui elixi. Conficitur
autem ſic, chamæmelum, melilotum, radices
althææ, & radices lilij coquantur in aqua vſq;
dum cocta ſint. Bdellium diſſoluatur in ſucco
cæpe, aut in aqua decoctionis herbarum: & ex
omnibus his, & cæteris fiat emplaſtrum, poſt-
quam additur rob, & olei ſiſamini, aut de lilio,
ana vnc. ij. butyri quantum ſufficit. Coquantur
omnia vſque dum pingueſcant, & emplaſtre-
tur cum eo. Et quandoque apud neceſſita-
tem additur ei opij, drachmæ duæ, & eſt mi-
rabile. Et quandoque pro opio papaueris albi,
drach. vij.

De ſonitu, & tinnitu aurium. Cap. 4.

FIt quandoque propter debilitatem: ſicut ac
cidit cōualeſcentibus. Et cura eius eſt cum
reſumptiuis, & addentibus ad virtutem corpo-
ris: & regimen conualeſcentium ſicut ſcis. Et
quandoque fit propter aduentum criſis: & eſt ſi
lendum, & quieſcendum in eo. Et quandoque
fit propter abundantiam, & repletionem ſuper
fluā in capite. Et cura eius eſt ſolutio, & euacua
tio cum hiera diacolocynthidos, & cochijs, & ſi
milibus cum iteratione, & iteratione. Deinde
fiant inſtillationes, & emplaſtrationes poſt em
brochationes, & euaporationes per traiectoriū
ex his, quæ dicemus. Et fit quandoque a vento- *Cauſa.*
ſitate groſſa: & conferunt ei caputpurgia, & ſter
nutationes poſt mundificationem radicum: &
deſtillationes notæ: & propriæ cum oleo de al-
canna, & modico de euphorbio, aut oleo ruta-
ceo, & caſtoreo, aut oleo de been cum modico
ſucci porri, & quandoq; fit ex coarctatione hu-
morum groſſorum, & viſcoſorum: & confert in
hoc nitrum cum melle, & aceto: aut elleborus
albus cum caſtoreo, & melle, & aceto, & oleo
de been. Hamech filius Zezar. Oleum raphani
cum oleo roſato, & ſucco porri, & felle ouium
confert tinnitui, & ſibilo aurium. Succus porri
cum oleo roſato, & lacte mulieris, & caſtoreo
valet ſimiliter. Vnguentum ex inuentione no-
ſtra valēs cum auxilio Dei ſonitui auris, & gra-
uedini auditus propter ventoſitatem groſſam,
& maieriam frigidam. Recipe ellebori albi, ca
ſtorei, coſti, ana drac. j. rutæ, nitri, piperis longi,
ana dra. j. tertia. Deinde accipe ſucci radicis,
quæ comeditur: ſucci porri, olei nardini, chamę
melini, olei de amygdalis amaris, olei anethi-
ni, ana vnc. j. coquantur ad ſuccorum conſum-
ptionem: cola, & vtere, expertum eſt. Ioannes
Serapionis. Si tinnitus a ventoſitate cōtingat,
& inflatione. Accipe euphorbij, dr. j. & reſolue
in oleo de alcanna, & vtere, aut caſtoreum cum
oleo rutaceo, aut oleum de been cum ſucco por
ri. Idem, ſi ex materia groſſa coarctata in aurib.
contingat, vaporetur auris per traiectorium, in
de inſtilletur medicamen, quod. Rec. ellebori
albi, caſtorei, nitri, ana partem vnam, croci par
tis vnius quintam, miſce cum oleo ſiſamino, &
aceto & deſtilla in aurem. Alexander. Ad diu-
turnos aurium ſonitus, & tinnitus mirabile. Re
cipe euphorbij, & diſſolue in oleo cyprino, & v
tere. Filius Zachariæ Araſi. Accipe chamæme
lum, ſampſuchum, calamenthum, ſceham, hyſ-
ſopum ſiccam, abſinthium: bulliant in vaſe, ſu-
per quod ponatur traiectorium, & recipiatur
fumus eius: confert enim poſt corporis mundi-
ficationem. Idem, ſi fiat ſonitus aurium pro-
pter debilitatem ſuccedētem febribus, deſtille-
tur in aurem acetum decoctionis abſinthij cū

oleo

oleo roſato. Aboali. Medicamen expertum ad ſonitum, & tinnitum aurium. Accipe garyophyllorum, ſeminis porri, ana drach. j. muſchi grana ij. deſtillentur cum aqua ſampſuchi, aut foliorum pini, aut rutæ.

De debilitate auditus, & ſurditate. Cap. 5.

Surditas incurabilis ſæ.

QVæ natiua eſt, non inuenit curam. Quæ autem antiqua eſt, vix recipit curã. Quæ autem fit propter apoſtema, aut bothor, diximus eius curam. Si autem fiat propter ſaniem in aurem; aut propter aliquid quod intrauerit in aurem, ſicut eſt lapis, aut faba; dicemus curam eorum. Et quandoque fit propter conſtipationem choleræ in corpore: & fit earum redundatio ad aures, ſicut Hippoc. dixit, & confert in huiuſmodi, vt euacuetur cholera euacuatione poſt euacuationem. Et fit etiam ex eiſdẽ cauſis, ex quibus fit ſonitus, & tuba in aurem: ſicut eſt repletio, & coarctatio humoris groſſi, & viſcoſi, & ventoſitas groſſa. Et non differunt niſi ſecundum fortem impreſſionem, & debilem, facta enim debilis ab eis impreſſio facit tubã, & ſonitum, ex forti vero impreſſione tharas. Quamobrem curam adhibeas: ſicut diximus illic. Fit etiam ex verruca, & carne addita: & raro propter loci nobilitatem habet curam. Interdum tamẽ curatur, & proprie cum adminiſtratione medicaminis acuti vna vice poſt aliã vſque dum conſumatur caro addita, aut verruca. Deinde curetur medicamine incarnatiuo: & quandoque fit propter ſordes, quæ ſunt in auribus, & eius eſt cura, vt extrahantur, & afferantur ad locũ hunc, quæ diximus in capitulis, quç ſunt ante iſtud. Mahemet filius Zachariæ Arafi. Confectio medicaminis ad grauem auditũ, & tinnitum aurium: bona, ſi Deus voluerit. Accipe pulpæ colocynthidos, dr. ij. baurach, dra. j. tertias duas, caſtorei, dr. j. ſucci abſinthij, dra. j. ariſtolochiæ rotundæ, dr. j. euphorbij, dr. j. tertiam, coſti, dr. ſemiſ. fiat ſief cum felle vaccino: & deſtilletur cum oleo amygdalino amaro, & hoc eſt poſt euaporationem in traiectorio. Alexander. Ad idem expertum, & proprie ſi fiat ſurditas ex humore frigido oppilante, & eſt expertum. Accipe elleborum album, caſtoreum, nitrum, pyrethrum, coquãtur in vino forti: deinde cola, & deſtilla ex eo in aures: prius tamẽ ſternutamenta prouocentur. Idem. Confectio trochiſcorum auferentium ſurditatem, & grauedinem auditus, & ſunt experti. Recipe elleborum albi, caſtorei, ana dr. j. nitri, dra. s. fiant trochiſci cum aceto, & adminiſtrentur cum aceto. Idem, fiat puluis elleborum albi cum aceto poſitus cum lycinio. Filius Serapionis. Confectio trochiſcorum, quorum operatio eſt vltima ad oppilationem, & tharas, quorum permiſtio. Recip. ellebori albi, aur. ij. nitri aur. viij. croci, aur. iij. confice poſtquam bene conteruntur cũ aceto, & fac trochiſcos, & adminiſtrentur cum aceto, ſunt enim admirabiles. Alexander, quando ſurditas contingit ex humore cholerico in aurib. coarctato: & hoc eſt reſtricto fluxu cholerico abũdare conſueto: tunc prouocato eo, & educto per ventrem ſoluitur ſurditas: ſicut ex Hippo. doctrina colligimus. Si autẽ ex crudis, & viſcoſis contingat humoribus; fortiora ſunt adhibenda medicamina, difficilius enim morbus ſoluitur, dandũ eſt igitur oxymel: quod Iuliano præſidi factũ fuiſſe teſtatur ab Oribaſio: aut hiera Gal. cum iteratione, & iteratione: aut dandum eſt hoc medicamen: quod Recip. ſalis ammoniaci, piperis, ana dr. ij. euphorbij, drac. j. dabis ex eo dr. iiij. aut viij. cum ouo ſorbili, aut hydromelite: eſt enim mirabile ad vertiginẽ, & epilepſiam; & mulieribus menſtrua potẽter educit. Poſtquam autem purgatus fuerit, gargariſmata, & ſternutationes neceſſariæ ſunt: verũ gargariſmata fiant ex ſtaphide agria, & ſinapi cum maſtiche, ſternutationes autem ex elleboro albo, & pipere. Vltimo vero deſtilla in aurẽ, quæ morbum ſoluant ex his, quæ diximus. Si autem adhuc paſſio permaneat, prouocetur vomitus cum facilitate, & iteratione cum eis, quæ ſunt ſicut elleborus albus cum proprietate in hoc: & iterata expurgatione, & gargariſmate, & alijs, quæ ſuperius diximus. Equitare autem per loca arenoſa, & decliuia, & vectiones cum curru, & balneationes in aquis thermarum, & ſalſarum ad hoc multum conferunt remouendum. Et credo quod ſurditati factæ ex materia frigida, aut ventoſa conferunt olea calida, ſicut coſtinum, & anethinum, & oleum balſami proprie, & ſimilia, quorum rememorati ſumus in doloribus aurium. Et pulpæ colocynthidos, aut ſucco cucumeris aſinini, aut radicis eius, ineſt proprietas mirabilis cum aliquo prædictorum oleorum. Et ex eis eſt oleum nardinum cum caſtoreo, & ſimiliter ſief factum ex alne, caſtoreo, & pulpa colocynthidos partibus æqualibus: cõfice cum felle vaccino; & inſtilla cum oleo raphani, aut aliquo oleorum calidorum. Et oleũ raphani, & oleum ſtaphidis agriæ iam experta ſunt: & expertus eſt puluis ellebori albi cum acero inſtillatus in aurem, aut miſſus in aure cũ lycinio.

De vlceribus aurium. Cap. 6.

QVædam ex eis ſunt manifeſta: & habent genera curationis nota, ſicut diximus in capitulo de algarab. Quædam vero ex eis ſunt occulta poſita in profundo: & ſunt ex eis, quædam, in quibus non multum præterijt tempus, & alia quæ ſunt chronica antiqua, in quarum curatione perueniemus adminiſtrando regimen ſubtiliatiuum in his, quæ comeduntur, & bibuntur, & cæteris: & mundificando corpus, & etiam capitis ſolutionibus factis cũ iteratione, & iteratione. At ſi vlcus recens fuerit, duplici eget genere curationis. Primum eſt mundifi-

catio

catio,& abſterſio cum eis,quę ſunt abſterſionis A mediocris,ſicut eſt aqua mellis,proprie,aut vinum cum melle, aut acetũ cum melle,aut oxymel ſquilliticũ,& ſimilia,factus ex eis iniectionibus poſt iniectiones per ſyringam,aut per aliquid aliud,quod eſt ſicut cannellus pennæ ſubtilis: deinde cum bombice, aut lana ſubtili abſtergetur. Sin̄ genus curationis eſt exiccatio, & conſolidatio eorũ cum eo, quod eſt mediocris exiccationis, ſine mordacitate multa, ſicut eſt proprie olibanum ſolutum cum vino:aut ſarcocolla,& olibanum ſoluta in vino,& melle pauco:& expertum bonum. Et ex eis eſt myrrha, & aloe diſſoluta in vino: & ſandaracha in hoc eſt mirabilis: & proprie trita cum vino,& melle immiſſa cum lycinio, ſanat enim, & doloreꝫ B tollit,& ſimiliter alumen cum aceto tritum con tritione vltima expertum eſt, & ſimiliter lycinium cum ſief memithe. Alumen iamenum,& myrrha,& aloe,& ſandaracha, & ſarcocolla cũ melle,& vino ſunt ex ſumma eorum, & ſimiliter ſanguis draconis. Sief memithę,ſarcocollę, myrrhæ,aloes, ſpumæ maris, olibani, ana pars j. aluminis adufti pars j. & s. terantur contritione vltima cum melle,& vino vſque dum fiat in terminum mellis tenuis: deinde vtere cum lycinio. Si autem antiquum chronicum fuerit,triplici eget genere curationis. Et primum quidē eſt mũdificare,& abſtergere vlcus a viru,& putrefactione,& corruptione fœtida cum eis,quæ ſunt vigoroſę abſterſionis,nō nimis fortibus in C principio, vt perueniatur paulatim ad ea, quæ ſunt fortiora. Ex rebus generum mediocrium eſt vrina pueri cum melle,abſinthium cũ vino, & melle modico ſalis gemmæ:& oxymel ſquiliticum cum modico floris æris: & fortius eſt alchitran cum melle,& ex eis eſt vinum decoctionis radicum luf cum melle: aut ſuccus aſphodelorum cum melle modico ſalis gemmæ: & confert ſuccus foliorum nucis,cũ melle, & vino: & adhuc fortius eis eſt fel tauri cum vrina pueri, & hoc apud vehementiam putrefactionis,& fętoris. Et ex cōpoſitis vltimis ad hoc eſt vnguentũ ægyptiacum, quod diximus in antidotario: & proprie ſolutum in vino,aut aceto:& deſtillet ur in aurem, & eſt mirabile, & ſimiliter vn- D guentum de flore æris: aut medicamen huiuſmodi compoſitũ. Rec. floris æris,& tubel æris, ana dr.ij.ſucci porrorum, mellis puri, ana dr. j. vrinæ pueri quãtum ſufficit, terantur vſque dũ fiat ſicut mel:& vtere. Secũdum genus curationis eſt incarnatio, & reparatio eius,quod iã per putrefactionem deperditum eſt: & hoc quidē perficitur cũ rebus mediocris exiccationis abſque mordicatione vehemẽti; & sũt ea proprie, quorum in conſolidatione vulnerum non antiquorum rememorati ſumus. Tertium genus curationis eſt exiccatio,& conſolidatio vlceris cũ rebus exiccatiuis, & cōſolidatiuis,in quibus fit permiſtio aliquorum acuitatem habentium,ſicut myrrha, aloe, thus, & ſimilia quorum præceſſit rememoratio: quibus admiſceantur aliqua,quæ ſunt ſicut colcothar, flos æris, & ſimilia, & nos trademus cōpoſitiones ſolēnes quãtum pertinet ad hanc partē. Filius Zach. Araſi. Confectio medicaminis ad vlcera,quę fluũt in aure,& eſt expertũ. Rec. ſarcocollę,ſang. dr. olibani, ſpumæ maris, myrrhæ, baurach, boli armeni, ſcoriæ ferri, floris æris, aloes, colcothar, ana partes ęquales. Terātur contritione ſubtili: & ex media parte eius fiat ſief: & deſtilla ex eis in aurē cũ aqua mellis, aut melicrato, aut oxymelite:& ex alia medietate inuoluto lycinio in melle,& in medicamine mitte in aurē lotã pri⁹ ex aceto,& aqua,& exiccatam cum bōbice,aut lana. Ioannes Serapionis. Vnguētum ægyptia cum cōferēs ad vlcera ſordida,& putrida,& fętida,ſiue in aure,ſiue vbicũque ſint per corpus, & ad fiſtulas, & ad vlcera maligna,quæ ſunt in locis abſconſis,& intricatis,& indigent abſterſione. Rec. mellis deſpumati,vnc.iiij. aceti boni vnc.iij. ziniar,vnc.j. confice cum igne leui vſque dum mellis habeat ſpiſſitudinem,eſt enim abſterſiuũ ſublime. Idem modus confectionis ſcoriæ ferri, cuius iuuamentum eſt ſublime ad vlcera,quæ fiunt in aure. Accipe ex ſcoria ferri, & laua eã cum aceto forti,poſtquē triueris eam vehementer. Deinde exiccetur ſuper latere calido: deinde fiat ſimiliter vſque ſepties. Deinde teratur vſque dum fiat ſicut puluis ſubtilis: & decoquatur in aceto decoctione vehementi, vſque dũ habeat ſpiſſitudinē mellis:& deſtilletur ex eo in aurē, aut intromittatur cũ lycinio.

De vermibus in aure. Cap. 7.

VErmes in aure indigēt medicamine necãte eos in primis. Deinde ingenio educendi eos,ne propter remanentiam eorum accidāt putrefactiones,& vlcera. Et primum quidem perficitur cum medicinis,quibus eſt proprietas ſuper hoc: ſicut amaris proprie, & acutis, & acetoſis: & quandoque ingeniatur, & dantur medicinæ, quæ ſunt venenum eis, cum permiſtione dulcedinis, vt auidius recipiant. Res autem, quibus eſt proprietas necandi eos, ſunt ſicut abſinthium proprie, & taraſacon, & centaurea, quodcunque eorum coctum cum vino, & deſtillatum. Et calamenthum eſt fortius his: necat enim vermes: & dolorem ſedat: & proprie ſuccus eius,& ſimiliter ſuccus capparis. Elebori albi deſtillatio facta cum vino experta eſt. Et ſimiliter ſcammoneæ diſſolutæ in aceto, & aloes cum vino,& ſucco capparis, aut calamenthi. Valet etiam cucumeris agreſtis ſuccus cum radice eius, & ſuccus foliorum perſici cum aceto, & ſuccus radicum mori. Ex bonis miſcibilibus cum eis ſunt fella aut euphorbium: & oleandro ineſt proprietas mirabilis. Et dixit Galenus. Si cætera non conferant, ſulphur viuum, & calx viua terantur: & ex eis cum melle fiant trochiſci, & deſtille-

Necantia vermes.

tur ex eis in aurem cum aceto,& alchitrā deſtil E latus in aurem ex eis,quæ vltimo necant eos,& ſimiliter ſuccus cucumeris aſinini,aut calamenthi cum ſcammonea,aut ſinapis ſemē cum ſucco hyoſcyami. Secunda res perficitur cum ingeniatione educendi eos:& proprie, vt deſtilletur in aurē hora poſt horam oleum tepidū. Deinde ſternutet cū cōdiſi:& retineat os, & nares, vt ſpiritus ferātur ad aures cum impetu:& quādoque rationabiliter applicatur ventoſa in aure. Si autem vermes putruerint in aure,implea tur auris vna vice poſt aliam vino,& oleo tepidis:& radio immiſſo in ea cum bombice,aut lana,abſtergatur,& lauetur,vſque dum totum excludatur corruptum. Hamech. Medicamen cōferens vermibus in aure, & doloribus eorū,ac- F cipe olei de perſicis, olei de chryſomelis, olei de amygdalis amaris: aut ſucci foliorum radicis,& ſucci apij,ana partes ij. Bulliant lēto igne vſque ad conſumptionem ſuccorum. Et deſtilla ex eo in aurem mane,& ſero.

De ingreſſione aquæ in aurem. Cap. 8.

CVra huius ægritudinis fit ſecundum vnū trium modorum: aut cum ingeniatione, quam ſequitur euacuatio: aut attractio:aut reſolutio. Prima quidem perficitur cum tuſſi,& ſternutatione, cōprehendendo os, & nares:aut effundatur in aurem aqua, vſque dum repleatur: deinde inuerſetur cum velocitate, & excluda- G tur aqua tota: & immittatur radius ſubtilis aure exiſtente inuerſa,& commoueat caput ſuum frequenter: & deſcendat per gradus velociter: aut tuſſiat,& ſternutet. Hæc enim faciunt egreſſionem aquæ facilem. Secunda res perficitur cum ſectionibus, & medicinis quæ attrahunt aquam efficaciter; ſicut ſpongia marina immiſſa in aurem ligata cum filo, vt facilius fiat eius attractio:aut lana,quæ inuenitur in conchis marinis: aut fruſtum medullæ ſambuci. Et ex inſtrumētis eſt cannellus, qui intromittatur in aurem:& fiat ſuctio per ipſum: & quandoque permittitur in aurem extremitas cānellaris: & proprie inſtrumenti, quod attrahit, quando ſubito relinquitur ei vacuum:& eſt modus attrahendi H vehemens:quare attrahitur aqua fortiter. Tertia perficitur cum ingeniatione, qua fit aquæ reſolutio cum facilitate: & eſt, vt accipiatur cannellus anethi, & inuoluatur ſuper vna extremitatum eius cotum, ſicut vſq; ad tertiam ipſius, & alia extremitas mittatur in aurem, & circundetur ei aliquid ex coto, vt ſigilletur in foramine auris, deinde accēdatur ſuper extremitatem quæ eſt extra, ignis, & dixerunt aliqui, quod prius fuerit ſubmerſa in oleo, reſoluitur enim aqua cum operatione hac,vice poſt vicem, extracta autem aqua, deſtilletur in aurem oleum roſatum tepidum inſtillatione poſt inſtillationem.

SVMMA VII.

De ægritudinibus narium: & primo de fœtore narium. Cap. 1.

FOetor narium ſi fuerit propter vulnera in naribus, aut propter hæmorrhoidas natas in ipſis, dicemus curam. Si autē fuerit propter humorem putrefactum in circuitu narium aut ſuſpenſorum, aut adhærentium in partibus colatorij,aut in parte mammillari,aut in vētriculis cerebri, tunc cura eius eſt tres res. Prima eſt mundificatio capitis pluries iterata cum medicinis:quarū forma eſt apud te:& iam ſcis eam: & hoc fiat poſt regimē bonum in ſex generibus rerum,ſicut etiam ſcis. Secunda eſt intentio circa partē,vt abſtergatur,& mundificetur,quod de corruptione inhæret in partibus alchaiaſin,& hoc quidem perficitur cum medicinis, quibus ineſt proprietas hoc facere: & ex eis eſt vinum bonū odoriferum, de quo fiat collutio poſt collutionem,primo ſimplici, deinde cū vino decoctionis eorum, quæ ſunt ſicut myrrha, cyperus,roſæ,calamus aromaticus, xyloaloe,& ſimilia. Deinde inſuffletur in nares calamus aromaticus, ſpica, cyperus, roſa,myrti folia,& ſimilia, ſingulariter, aut cōiunctim cum modico ſalis gemmæ: & ſimiliter cōfert puluis calamenthi montani inſufflatus, aut xylobalſami,& fortius eis eſt elleborus albus. Inquit Gale. Vrina aſinorum eſt ex melioribus lauacris, & infuſionibus ad fœtorem narium, & conferūt immiſſiones tentarum, & proprie ex eiſdē, ex quibus fiunt inſufflationes, quorū nominatio præceſſit: & proprie confectæ cū melle, aut cum vino odorifero. Et ex rebus mirabilibus *Tenta mirabilia.* ad hoc eſt tenta facta ex puluere hieræ picræ, dr.calami aromatici, myrrhæ, garyophyllorū, ana drach.duas, ſpicæ folij, florum ſquinanthi, darſeſaham, drachm.ij. & ſemiſſe,& fac tentas cum vino bono. Inquit Dioſcorides,darſeſahā ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius eſt ad hoc medicamen expertum. Tertia res perficitur cum eo, quod facit diuerſionem materiæ ab emunctorijs,& partibus narium,ſicut proprie cauterium factum in zuhendeg, cuius formam narrauimus in capitulo de catarrho, & in curis oculorum. Fit etiam fœtor narium ex vapore eleuato a ſtomacho, & alia parte, & cura eius eſt,ſicut proceſſit poſt correctionem ſtomachi, aut alterius partis. Sabor. Confectio medicaminis auferens fœtorem narium, & faciens ex eis inſpirare bonum odorem. Recipe xyloaloes crudi, garyophyllorum, roſarum, ana drachm. ij. ſpicæ, ſuch,ana drachmam vnam, confice cum vino bono antiquo,& aromatiza cum muſchi danich.ij. fac pilulas in modum ciceris, & diſſoluatur vna ex eis in oleo nardino, aut aqua roſacea, & deſtilletur in nares, poſtquam laueris eas cum vino

decoctio-

decoctionis ſpicæ,& roſarum. Mahemet Araſi. Modus confectionis ad fœtorem narium expertus. Accipe aluminis,myrrhæ,calamenthi,galliæ,ana, tere, & exuffla ex eo in nares: poſtquã laueris eas cum vino antiquo odorifero multis vicibus,deinde lycinium in eodẽ medicamine intinctum ponatur. Idem,aliud. Accipe calami aromatici, dra. vnã, myrrhæ,gallæ, ana drac. s. muſchi danich. s. fac ſicut prius. Idem. Confectio decoctionis,qua lauandę ſunt nares multis vicibus,abſcindit fœtorem narium. Recipe ſpicæ, galliæ, garyophyllorum, ana partes æquales. Coquantur in vino aromatico, & ſugantur naribus, & lauentur nares, & lyciniũ infuſum in eo mittatur.

De fluxu ſanguinis narium. Cap. 2.

QVando eſt creticus, eſt expectandum ſuper eo, niſi exuberet exuberatione ſuper qua formidatur de caſu virtutis, & tunc ſuccurrendũ eſt, ſicut dicemus poſt. Et qñq; fit fluxus ſanguinis è narib. ſuccedens ſodæ, ſedans ſodã proprie pulſatiuam, & quieſcendum in eo niſi ſuperfluat, & tunc ſuccurrendum eſt ei, ſicut dr̃ poſt. Et fit quandoque ꝑp fracturam arteriarũ cerebri: & raro recipit curam, verum ei ſuccurremus, ſicut dicetur poſt. Et qñque accidit poſt ebullitionem factam in ſanguine cum communitate totius corporis: aut cum cõmunitate hepatis tm̃: qñ ꝑp ſupercalefactionem eius cadit ebullitio in ſanguinem: & intẽtio in curatione eius eſt duplex, vniuerſalis .ſ. & particularis. Vniuerſalis quidem fit tribus modis. Primus modus eſt cum eo, quod alterat malam cõplexionem, & aufert acuitatẽ ſanguinis, ſicut proprie cibi, & potus frigidi, & congelantes: & infuſiones, & balnea in aquis frigidis, & ſeſſiones: in eis: & emplaſtrationes ſuper hepar ex rebus veræ infrigidationis: & acetum in hoc eſt mirabile: & proprie emplaſtrationes pannorũ infuſorum in aceto infrigidato in niue, & poſitæ ſuper hepar, & ſumen, & extrema ſuper teſticulos, vtendo permutatione poſt permutationẽ: cautela ſuper hoc adhibita, ne vltima ſequatur infrigidatio. Secundus modus eſt, vt fiat diuerſio ſanguinis ad diuerſum, vel oppoſitum: & hoc quidẽ perficitur cum phlebotomia ſubtili ex latere oppoſito in principio, deinde ex eodem fiat. Et qñque oportet ducere ad vltimam fere euacuationem, & ventoſationem ſuper hepar, ſi eſt ex nare dextra: aut ſuper ſplenẽ, ſi eſt ex nare ſiniſtra; aut ſuper vtrãque, & ſumen, ſi eſt ex vtraque. Et conferunt etiam ventoſationes ſuper crura, & ſuper calcanea ex parte domeſtica, quæ ſi non conferunt, adminiſtrentur ventoſæ ſuper ceruicem, & ſuper ſpatulas cũ ſcarificatione tenui. Ad hoc conferũt ligaturæ, & compreſſiones doloroſæ factæ in extremitatibus, & in teſticulis virorũ, & mammillis mulierum. Adiudicauimus præterea ſecundum ſapiẽtiam, vt ſi acuitas, & inflammatio vincãt in ſanguine ſupra multitudinem, modus primus præponatur ſecundo. Si autem multitudo vincat, aut multitudo ſimul, & acuitas vincãt in sã guine, modi ſecundi ſapientia præponenda eſt. Tertius modus eſt, vt acquiratur coarctatio in vijs, & ductibus. Et hoc quidem perficitur cum linimentis ſuper frontem, & tempora ex rebus infrigidatiuis, & cõglutinatiuis, & ſtypticis: & ſi oportet, ſtupefaciẽtibus, ex his, quę dicemus, Particularis autem intentio perficitur cum ſolicitudine adminiſtrationis rerum per inſtillationem, & inſufflationem, & immiſſiones tentarũ fluxum ſanguinis conſtringentium. Medicinæ, quidem facientes hoc, aliæ ſunt conglutinatiuæ, ſicut puluis molendini proprie, & farina, & tela araneæ, & proprie, quæ eſt in molendino, aut quę eſt vicina furno: & albumen oui, & ſpõgia marina cum alchitran combuſta: & fumus picis, & thus, & fumus thuris, & ſtercus aſininũ, & charta combuſta, & pili leporis, & coagulũ eius, & ſuccus alfazar, & gypſum, & gummi aſſum, & dragacanthum combuſtum. Alia ſunt vehementis ſtypticitatis, ſicut roſa, & ſemen eius, & balauſtiæ, & heuſiſtidos, & chacular, & ſuccus albeſandal, & ſuccus albelach, & ſuccus palmæ, & abon, cortices, & flores granatorum, & bolus, & terra ſigillata, & alumẽ, & camphora, proprie hæmatites, & gummi aſſum, myrrha, charabe, & ſanguis draconis, & antimonium, & ſuccus foliorum ſalicis, & ſuccus foliorum vitis, & ſimilia. Alia ſunt vehemẽtis infrigidationis, congelantia ſanguinem: ſicut camphora proprie: & cortex mandragoræ, & ſuccus eius, hyoſcyamus, papauer, lactuca, & ſucci earum, & opium, & ſimilia. Et alia ſunt, quę ſũt cauterizatiua: ſicut calx, colcothar, chalcanthũ, æs vſtum, arſenicum, flos æris, & ſimilia. Et alia ſunt quę operantur illud a proprietate, ſicut frequentatio comeſtionis cerebrorum gallinarũ, & ſtercus aſini inſufflatum, & ſuccus albedagori inſtillatus, & ſuccus porri, & ſuccus portulacæ, & ſimilia. Verum conglutinatiuæ, & ſtypticæ ſunt meliores eis: & fit per eas curatio vera. Congelatiuæ vero ſtupefacientes, & cauteriza tiuæ ſuſpectæ ſunt. Hæ enim aliquando moribundæ ſunt congelando ſpiritus, & extinguendo calorem vitæ. Aliæ vero licet reſtringentes, magnificant tamen vulnera, & poſt caſus cruſtellæ vehementior fluxus redditur quam fuerat prius. Verificatores vero, qui operãtur ſecũdũ ſapientiam, aggregãt ex diuerſis diuerſarũ intentionum, & perficiunt ex eis vnum virtutẽ habens ſigillatiuam, & carẽs ſuſpitione ex his, quę timẽtur: ſicut trademus poſt. Et oportet medicamina, quæ mitti oportet in naſũ, vt terãtur vltima cõtritione, ſicut alcohol. Deinde poſt iectionẽ earum in naſum, ſtringatur ſuper eas vehementer vſque dum imprimant, & ſigillẽt ſup apertionẽ venæ impreſſione bona. Emplaſtrum, quo vtendum eſt ſuper frontẽ, & tempo-

Intentio in hac cura duplex.

Acetum ad hoc eſt mirabile.

ra : & linitur ſuper ea, & ſedat ſanguinis fluxũ. Accipe boli armeni, gypſi puri, ſucci barbæ hircinæ, ana partes æquales. Terantur contritione vltima : deinde contere cum aceto forti in vaſe lapideo, ita quod elaboretur multum in eius cõtritione, vſque dum fiat ſicut mel habens mediocritatẽ inter tenue, & ſpiſſum: & liniatur in fronte, & temporibus: & ſtringatur ſuper eis cũ pila facta ex ſtupis, & ligatura ſtringente: eſt. n. expertum. Et quandoque apud neceſſitatẽ additur opij circiter pars ſemis. Infuſio aquæ veri frigoris ſuper caput, & conſtrictio facta in temporibus ex pila infuſa in aqua huiuſmodi, ſtringit ſanguinis fluxum: & ſimiliter in aceto infrigidato in niue, aut ſucco foliorum ſalicũ, & mẽtæ, & foliorum vitis ſimiliter infrigidatis in niue: & qñque commiſcentur cũ his aliqua ex ſtupefacientibus, ſicut neceſſitas cogit. Hamech. Emplaſtrum bonum nobile ad fluxum ſanguinis ex naribus, & eſt expertũ, & forte: quare oportet ſuper eo cautelam adhibere. Rec. cãphoræ, opij, ſucci alchaſel, ana partem j. farinæ hordei partes ij. confice cum ſucco albelach: vel cũ ſucco vuæ lupinę: vel cum aqua roſata, & lini ſuper frontem ex eo, & tẽpora: & pone cum licio ex eo in naſum. Idẽ. Medicamẽ abſcindens fluxum ſanguinis ex naribus. Accipe papyri combuſtæ, corticum ouorum combuſtorũ, acaciæ, corticum granatorum, ana. Miſce cum eis parũ infuſionis aquæ ſalis, & cum lycinio narib. immitte. Idẽ. Aliud valens ad fluxũ ſanguinis ex ruptura arteriarum. Rec. olibani, aloes, ana, tere, & confice cũ albumine oui, & fiat ſicut mel, & vtere cum lycinio. Medicamen ex inuentione nr̃a, cito ſanans. Accipe camphoræ, ſanguinis draconis, ana dr. j. chachiæ, ſandali rubei fricti, colcothar, aluminis iameni, thuris, papyri combuſtæ, ana dr. ij. Confice cum aqua ſalis, & fac trochiſcos: & qñ oportet, diſſolue cũ encauſtro ſcriptorum. Deinde fac ſiccari, & cõbure ipſum: & cinerem eius naribus inſuffla, eſt. n. expertum. Aliud ſimiliter ex inuentione nr̃a. Accipe pannum lineum antiquum: & ſubmerge ipſum in lycinio diſſoluto in encauſtro ſcriptorum: & vtere lycinio. Aliud ſimiliter ex inuentione noſtra. Rec. pannum lineũ antiquum: & ſubmerge ipſum in lycinio diſſoluto in encauſtro ſcriptorum: deinde fac exiccari, & cõbure ipſum, & cinerem eius narib. inſuffla: expertũ bonũ, ſi Deus voluerit, vel ſolum lycinium in panno illini, & combure, & vtere. Gabriel. Aliud valens ſimiliter. Accipe ſcoriæ æris, & papyri combuſtæ, & corticum ouorum combuſtorum, chachiæ, corticum granatorum, ana, confice cũ albumine oui, & vtere. Dioſcorides. Stercus aſininum ſiccum, & recens inſufflatũ in nares, & ẽt odoratum, ſtringit fluxũ ſanguinis cũ virtute. Et dixerunt quidã ex poſteriorib. quod ſi miſceatur cũ eo opij, & camphoræ circiter, ana partis eius ſexta, eſt medicamen vltimum. Iſaac. Accipe ſanguinis draconis, ramich, papyri combuſtæ, ana partem vnam: ſeminis portulacæ combuſti, balauſtiæ, ana partem s. tere, & vtere cum cannello: & accipe ex eo: & confice cũ ſucco coriandri humidi: & vtere cum lycinio. Filius Zachariæ Araſi. Confectio medicanis, quod ponitur ſuper frontem, & tempora, & abſcindit fluxum ſanguinis ex narib. Rec. chachiæ, ſucci barbæ hircinæ, olibani, aloes, gallię, balauſtię, gummi aſſi, myrrhæ, boli armeni, opij, ana. Fiant trochiſci, & liniantur ex eis ſuper frontem cum aceto, & liniantur ſuper pectine, & renibus: & conferunt mictui ſanguinis, & fluxui mẽſtrurorum, & peſſarizãtur etiam in vuluam, & clyſterizantur in ventrem : & conferũt ægritudini ſanguinis: & dyſenteriæ: & conferũt fluxui ſanguinis, & vulneribus, vndecunq; exierit. Ioannes Serapionis. Medicamen abſcindens fluxum ſanguinis ex naribus, abſciſſione forti. Rec. colcothar, telæ araneę, aluminis, ana partes æquales: confice cum albumine oui, & vtere cum lycinio lineo, & liniatur ſuper frontem, & tempora ex bolo armeno, ſucco barbæ hircinæ, farina lentis, & balauſtiæ, & modico camphoræ, & opij, cum aceto. Idẽ. Accipe aluminis, terræ ſigillatæ, gallarum non perforatarum aduſtarum, & extinctarum in aceto, ſucci heuſiſtidos, ana partem vnam, camphorę, opij, ana partis j. tertiã. Inſuffletur ex eis in naſum, & intingatur lyciniũ in encauſtro in quo dupli catum fuerit colcothar. Deinde aſpergatur ſuper ipſum ex medicamine, & mittatur in nares. Alexander. Spongiam marinam nouam in alchitram intinge, & combure, & vtere cum lycinio. Ioannitius. Cõfectio medicaminis abſcindentis fluxum ſanguinis ex naribus. Accipe balauſtiæ, ſanguinis draconis, fumi thuris, vel farinæ eius, aloes, colcothar, calcis viuæ, gallarum aduſtarum extinctarum in aceto, aluminis iameni, gypſi, pulueris molendini, ana partes æquales, opij, camphoræ, ana partem s. inſuffletur ex eo in narẽ, & vtere cum lycinio. Aboali. Accipe ſucci barbæ hircinæ, chachiæ, ana dr. s. camphoræ, gr. ij. confice cum ſucco florum palmæ, & deſtilletur ex eo in naſum. Idem. Accipe papyri combuſtæ, corticum thuris, pulueris molendini, aloes, colcothar, ex medietate eorũ fiat tenta cum albedagori, vel albumine oui, & ex alia fiat puluis, & vtere.

De nocumentis odoratus. Cap. 3.

NOcumẽta odoratus ſunt diminutio eius, aut priuatio, aut permutatio, aut mendoſitas. Odorabile enim, aut ſentitur debiliter, aut nullo modo ſentitur, aut ſentitur in contrarium eius, quod cõprehẽdit ratio, aut ſentitur ex odoribus odor, qui nõ inuenitur in aliquo præſentium. Et contingunt quidem nocumenta huius, quandoque propter caſum, aut percuſſionem in vijs, aut colatorio. Et accidit ex hoc vt cadant nocumenta in oſſa, & tortuoſitas, & diſſo-

dissolutio formæ, & fortassis nõ recipit curam. Et quandoque cõtingit ab apostemate, aut vulnere putrefacto, aut cancroso, aut a carne addita, & putrefacta: & dicemus curam eius post. Et accidit interdum propter malitiã cõplexionis in caiasin, & nare interius, & partibus eius, sine materia, aut cum materia, aut ventositate oppilante caiasin, aut colatorium, aut duo emunctoria, quæ sunt sicut capita mammillarũ: & quodcunque horum fuerit natiuum, aut chronicum, vix curam habet. Si autem malitia complexionis, sine materia fuerit: cura eius est per contrarium, administrando embrochas in prora capitis, & suctiones per nares, & odoramenta, & caputpurgia ex his, quæ dicemus. Etsi quidem fuerit calida, conferunt lauacra ex rosis, & coriãdro, & suctiones per nares ex oleo rosato, & aqua rosata cum modico aceto, & similia. Et quãdoque miscetur cum eis, quod est sicut camphora: & aqua decoctionis mentæ humidæ, aut siccæ cum cyperis, est iuuamenti sublimis, & similiter euaporatio aceti, est enim vltima. Si autẽ fuerit a malitia complexionis frigidæ, quod est secundum plurimum; conferunt lauacra, & embrochæ ex eis, quæ sunt sicut spica, calamus aromaticus, calamenthum, sampsuchus, & similia, & inunctiones, & suctiones, quæ fiunt naribus ex oleo costino, & rutaceo, & oleo de neridem cum eo, quod est sicut castoreum, euphorbium, muschus, & similia. Si autem malitia complexionis fuerit cum materia, aut ventositate grossa oppilante, intentio tunc in curatione est duplex, vniuersalis, scilicet, & particularis, & prima quidem perficitur cum euacuatione materiæ, & iteratione eius, si oportet, secunda perficitur cum embrochationibus, & lauacris, & inclinatione capitis super vapore chamæmeli, sampsuchi, sisymbrij, calamenthi, spicæ, & similiũ, deinde cum gargarismatibus ex eis, quæ mundificant caput: & iam diximus ea, post hæc cũ caputpurgijs, & suctionibus per nares cum castoreo, & fellibus animalium, & condisi, & nigella, & rebus odorabilibus, sicut serapinum proprie, & castoreum, & pipera, & muschus, & similia: & proprie mista cum oleo nardino, chamæmelino, & similibus: & assiduatio odoris rutæ est experta in hoc capitulo: & similiter caputpurgium ex ea: & caputpurgium ex nigella trita contritione vltima, quæ fuit infusa in aceto, & mista cũ oleo antiquo: & sugat naribus vehementer, est enim mirabile. Et caputpurgium ex vrina cameli, & elleboro, aut pulpa colocynthidos, aut euphorbio est sublime: & similiter ipsa vrina per se. Cum autem caputpurgia, & effusiones generãt ardorem, & combustionem in naribus, tunc succurratur cum oleo rosato, & lauacris ex aqua calida, & aqua furfuris, & oleo de cucurbitis, & similibus. Mahemet Arasi. Puluis bonus ad oppilationes nariũ, & defectũ factus. Recipe arthanitæ, condisi, salis ammoniaci, ana, terantur sicut alcohol: & suffletur ex eo in nares postquam euaporaueris eas aceto calido. Idem. Aliud valens similiter, & est bonum. Rec. nigellæ, fellis gruis, colocynthidos, ellebori albi, ana. Terãtur contritione vltima. Deinde funde super ea conterendo vrinam cameli arabici: deinde facias exiccari, & tere, & fiat ex eis sief cum oleo sambucino, aut sampsuchino, destilletur in nares, est enim expertũ bonum. Si autem dolorem patiantur, succurratur eis cum aqua calida, & oleo de semine cucurbitæ, aut aqua furfuris. Idem. Aliud sublime. Accipe nigellam, postquam infusa fuerit in aceto, & exiccata, contere sicut alcohol: deinde misce cum oleo veteri. Et modus vtendi eo, est vt impleat patiens os suum aqua: & reclinet caput retro: deinde instillentur ex medicamine aliquæ guttę in nares: & sugat vehementer, donec egrediatur humiditas plurima tenẽdo os apertum super vaporem aquæ calidæ: deinde lauet cum aqua calida, & alijs: & faciat hoc tribus dieb. & tribus vicibus.

De apostemate narium. Cap. 4.

INtentio in curatione eorum est triplex. In principio namque indigent medicamine repellente materiam, sicut proprie oleum rosatum, & oleum myrtinum cũ aqua rosata, quodcunque eorum fuerit. Post hoc vtendum est: quod est sicut oleum cõquassatum cum aliqua ex mucilaginibus, aut cum lacte mulso recenti. Vltimo vero indigent medicamine maturatiuo, sicut proprie diachylon dissolutum in oleo, aut mucilagines maturatiuæ dissolutæ in oleo, aut mucilago radicum lilij conquassata oleo, aut radix lilij cocta in lacte, & trita cum adipe gallinæ, aut porci: & adeps gallinę cum oleo de amygdalis amaris confert in hac hora. Hamech. Medicamen conferens apostemati, & bothor sanguineis. Recipe farinæ hordei, rosarum, ana partem vnam, camphoræ partis vnius quartam, tere, & confice cum aqua rosata, vel succo granatorum acetosorum, vnge intus, & extra, probatum est. Idem. Aliud ad apostemata ex sanguine. Accipe succi solatri, & succi acetosorum granatorum, & aquæ rosatæ partes æquales, olei rosati partes duas. Conquassentur cum modico camphoræ, & vnge intus, & extra Idem. Aliud ad apostemata ex cholera rubea. Recipe mucilagines psyllij, aut semina cydoniorum, aut albumen oui: & conquassa cum oleo rosato, aut violato: & infrigida ea, & vtere, bonum est, expertum.

De vulneribus, & vlceribus narium. Cap. 5.

QVędã ex eis sunt manifesta exterius: quædam occulta interius. Quæ autem manifesta sunt, alia sunt sicca sicut crustæ: alia humida lenia. Et prima quidem curantur cũ medicinis mediocris exiccationis, sicut vnguento de cerussa, proprie vnguẽto triapharmacõ, aut

oleo roſato diſſoluto cũ maſtiche,& puluere ro E
ſato miſto,& ſimilibus. Si autem fuerint vulne
rah umida,curantur cũ medicinis minoris exic
cationis,ſicut oleo roſato, adipe gallinæ, & ce
ra ſimul diſſolutis, & ſimilibus. Conſuetudina
ria autẽ vulnera,quæ ſunt ſicut cruſtæ, bothor,
& aſperitas rubei coloris roſarum accidẽtes na
ſo ſm exterius eis, curantur cum duobus cau
terijs poſitis inter labia,& gingiuas iuxta dẽtes
caninos,vt aſcendant hinc inde ad colatoria na
ſi. Occulta autem interius latentia in partibus
alcaiaſin praua ſunt:& peiora,quæ fiunt in par
tibus colatorij,& adhuc magis, quæ fiunt in vẽ
tric ulis cerebri: & in eis, quæ ſunt ſicut capita
mammillarum. Et ex eis quædã ſunt recentia,
quibus nõ multũ prẽteriit tempus: alia ſunt an F
tiqua chronica. Recentium autem duo ſunt ge
nera curationis. Primus quidem eſt mundifica
tio, & perficitur cũ medicinis lauatiuis debilis
abſterſionis: ſicut aqua mellis proprie: & quæ
hoc curſu præcedunt. Sm vero eſt conſolidatio,
& ſigillatio eorum:& perficitur cum medicinis
debilis exiccationis:ſicut vnguẽto triapharma
con, & vnguento de ceruſſa confortato cũ mo
dico myrrhæ,& olibani,& ſanguinis draconis.
Chronica autem, & putrida vulnera triplici e
gẽt genere curationis. Et primũ quidem genus
eſt mundificatio eorum, cum eo, quod eſt me
diocris abſterſionis:ſicut vinũ, & proprie mel,
& ſimilia. Et qñq; expetit neceſſitas apud mul
titudinẽ putrefactionis, vt miſceatur cum eis, G iiij.
quod eſt ſicut colcothar, aut vnguentũ ęgyptia
cũ,& vrina quidem infantium eſt mundificati
uum bonũ, & nos diximus multa ex eis in capi
tulo de vlceribus aurium ad hæc conferentia.
Sm vero genus eſt incarnatio vulneris cũ eis,
quæ ſunt ſicut vnguẽtum de ceruſſa, aut vngue
tum triapharmacõ, aut cõfortata cum eo,quod
eſt colcothar modicũm,& ſimilia. Tertium ve
ro eſt conſolidatio vulnerum, & ſigillatio eo
rum: & perficitur cũ medicinis exiccatiuis non
multæ exiccationis, ſicut proprie,maram factũ
ex rebus,quæ ſunt ſicut olibanum, myrrha, ſar
cocolla,& ſimilia. Et quandoque apud neceſſi
tatem miſcetur cum eis, quod eſt ſicut ariſtolo
chia rotũda,& colcothar,& ſimilia,& proprie, H
qñ timemus de futura putrefactione, dicta ſunt
in capitulo de vulneribus aurium, quæ afferan
tur ad locum hunc. Excepto,quod vulnera au
riũ ſicciori, & acutiori indigent medicamine,
quam vulnera nariũ, & tuum eſt diſcernere, &
menſurare iſta. Et cõfert cauterium in zuẽdeg.
Hamech filius Zachariæ. Medicamen bonum
conferens vulneribus narium recentibus,& an
tiquis,& fecit Hiſpanus. Rec.ceruſſæ, olei ſiſa
mini,medullæ cruris vaccæ, & olei amygdali
ni dulcis,ceræ albæ,& gummi albotin,ana,dra
gaganthi,gummi arabici,ana partẽ mediã. fiat
ex eis gluten cum modico aquæ roſatæ, & fiat
vnguentum cum cæteris: & vtere ſuper morbo
cum lycinio de panno. Si autem alcaiaſin vul
nera occupant: & deſcendunt per foramina vſ
que ad palatum, & ad guttur; ſugat narib. filũ
vſque dum deſcẽdat ad palatum; & trahatur p
os, & ducatur filum ſicut ſerra, vſq; dum locus
ſanguinetur, deinde vnge filum cũ medicami
ne: & hoc fiat omni die vſq; dũ ſanus fuerit: eſt
.n.expertum. Idem. Medicamen conferens fi
ſtulis,in naſo,& vlcerib. ſiccis, expertum. Rec.
ceræ albæ partes ij.medullæ cruris vaccæ partẽ
j.olei chamæmelini,ſiſamini, olei nardini, olei
de amygdalis dulcibus,ana partem j. Fiat vn
guentũ:& miſce cũ eis mucilaginis,dragagãthi
albi, & mucilaginis heuiſci, & mucilaginis ſe
min.cydoniorum,pſyllij, & ſemi.lini, ana par
tis j.ſextã. Fiat ex eis vnguentũ cum pauco cro
co, & vtere ſicut primum, valet ẽt ad ſciſſuras
labiorum.Idem.Aliud valẽs ſimiliter. Accipe
ceræ rubeæ partem j. olei roſati partes vj.diſſol
ue ea,& miſce cum eis lithargyrij,ceruſſæ, fęcis
argenti, ana partis vnius tertiam:fac vnguẽtũ:
& vtere:& co ſæpe tangat naſum. Sabor. Aliud
bonum vales ad idẽ. Accipe litargyrij, olei ro
ſati,& olei myrtini, ana partem j. aceti, & ſucci
myrti, ana partem mediam, confice,& vngue.
bonum eſt,ſi Deus voluerit. Et quandoque fit
ſine aceto,& pro aceto pone ſuccum myrti, qñ
que pro aceto,vinum. Et eſt bonum. Gale.vn
guentum de flore æris,bonum, mundificãs vul
nera ſanioſa,& conſolidans ipſa. Rec. ceræ,dr.
& olei antiqui, vel facti ex oliuis immatu
ris, dr. xvj. floris æris puluerizati ſicut alcohol,
dr. ij. fiat ex eis vnguentum, & vtere cum lyci
nio. Et qñque additur, vel minuitur ex flore æ
ris ſm,quod exigit neceſſitas. Vnguentum ex
inuentione noſtra ſanans vulnera narium, &
vbicũque ſint in corpore. Accipe lubene, & tri
phyllon aceroſum, ana vnc.ij. proijce ſuper ea
poſtquam fuerit concuſſa,olei roſati,olei myr
tini, ana vnc. v. & dimitte in vaſe lapideo per
dies vij.deinde ebulliant ebullitione vna,& co
la,& cum ceræ citrinæ,vnc.ij. & s. fiat vnguen
tum ex eo in lycinio: & vtere, & quandoq; ad
miſcetur ad omnem vnciam iſtius vnguẽti ex
flore æris,dra.j.Filius Serapionis. Medicamen
conferens vlceribus. Recipe ceruſſæ,merdaſen
gi, & plumbi aduſti,ana partes æquales,abluã
tur vicibus pluribus,poſtquã fuerint trita. De
inde fac ex eis vnguentum cum vino, & oleo
myrtino diu terendo in mortario, nunc oleum,
nunc vinum:ante parum infundendo vſque dũ
impinguetur,expertum bonum.

De polypo,qui fit in naribus. Cap. 6.

POlypus,qui fit in narib⁹,durus,& niger, &
nõ tractabilis, & mollis,putridus, & fętid⁹
fortaſſis nõ ſanatur. Et qui elongatur, & pẽdet,
& aliquando egreditur extra, habens radicem
gracilem,tenuem,non nimis profundatam,cu
ratur incidẽdo,iuxta radicem eius,cum forfici
bus,poſtquam apprehendis,& trahis cum tena

culis

culis: deinde post incisionē cauterizetur super eo, quod remanet de radice cum ferro ignito, aut cū medicamine acuto, & hæc quidem fiant post corporis mundificationem pluries iteratā: & post phlebotomiam. Et quandoq; necessitas expetit, vt fiat cauterium in zuhendeg, & ꝑprie apud fluxū rheumatis ad partes narium, sicut dictum est in eis, q̄ sunt de curis catarrhi, & coryzæ. Si autem polypus descendit ꝑ foramina palati ad palatum, & guttur, trahātur similiter cū tenaculis: & incidatur secus radicem eius cum forficibus ignitis, & curet deinde cum medicamine acuto, sicut iam diximus. Si aūt eius incisio non fuerit facilis ſm modum, quē diximus: tūc accipe duos, aut tres pilos caudæ equi, & torque singulum eorum per se: deinde ex eis retorquendo fac sicut filum vnum, & fiant in eo nodi tres, vel quatuor: mittatur per nares cum acu plumbea: & declinet cum ea ad foramina palati: & trahatur per ipsum palatum cū facilitate, donec filum exeat ꝑ foramina palati: & tunc accipe vtramq; extremitatem fili, & ducas, & reducas ad modū serræ vsq; dum tota incidatur caro: & si aliquid remaneat, tunc facias sicut superius dictum est, abiecta aūt tota carne polypi curetur deinde cū vnguento viridi, & medicamine incarnatiuo. Plerumq; autē polypus non est multæ additionis: & curat̄ præter incisionē cū medicinis acutis, & alijs sicut dicemus post. Si autē fuerit cancrosus, cura eius est difficilis. Curatur tamen quandoq; cum medicinis acutis, & alijs, q̄ diximus in capitulo de vlceribus nariū: loco aūt narium a polypo perfecte mundificato curetur cū vnguento viridi, & vnguento de cerussa dictis in cura vlcerū. Dioscorides. Medicamen auferens polypum narium, & omnem additionē carnis in eis: & hæmorrhoidas narium cancrosas. Accipe semen luf, & tere cū succo malorum granatorū coctorum cum cortice suo, & liniat̄ super polypo in circuitu eius: est enim medicamen bonum. Vua etiā luf, & proprie succus eius idem operatur, & similiter succus radicū eius: & ꝑprie lana ex aliquo eorum imbibita, & immissa naribus. Et est expertum. Galenus. Medicamen sanans, & cōsumens oēs additiones carnium in naribus cū lenitate sine dolore, & sanās vlcera in eis, & efficit operationem suā tēpore lōgo, quapropter sine cessatione vtendum est eo. Accipe ex tribus generibus granatorum partes æquales, & tere ea ſm totalitatem eorum, & extrahe succum ipsorum, & decoq; in essentia rob tenuis, deinde tere substantiā granatorum cōtritione multa, vsq; dum fiat sicut pasta: & fac cū succo eorum formas similes nasalibus, & intromitte ex eis in nasum vnā post vnā præliniendo tū cum succo prædicto: & hoc fiat tempore extenso: efficit. n. operationem sine dolore: & est expertum. Quidā vero ex experientibus admiscuerunt cū eis extrochiscis alcacalon quantitatem sufficientem ad vigorandum operationem ex ipsis. Filius Serapionis. Cōfectio medicaminis cōsumentis polypum, & omnem carnem additā. Recip. scorię æris aur. iiij. chalcanthi aureos duos, ellebori nigri aur. j. arsenici rubei, drac. j. Tere, & fac puluerem, insuffla in nasum: aut confice cum vino, & vtere cum licinio. Idem. Cōfectio trochiscorum alcadicon, quorum iuuamētum est virtuosum: cōsumunt enim polypum, & cancrum, & oēs additiones carnium in omnibus locis. Rec. calcis nō extinctæ, arsenici citrini, ana partes ij. colcothar, floris æris, aluminis, ana partē. j. gallarum, chachiæ, balaustiæ, ana partem semis. cō fice ea in mortario æneo cum aceto forti, cōtritione vltima vsq; ad quinq; dies: deinde fiant ex eis trochisci: & cōseruentur in vase vitreo in loco frigido, & sicco, distempera vnum ex eis cum vino, & vtere cum licinio: expertum forte.

De Sternutatione. Cap. 7.

STernutatio est in quibusdam vtilis, in quibusdam nociua. Vtilis post maturationem coryzæ: & post digestionem sodæ, & phrenesis, & lethargiæ, & subeth, & intercessionis memoriæ, & epilepsiæ, & apoplexiæ, & ægritudinum neruorum, & scotomiæ: & facilitat partū, & expulsionem secundinæ. Ex his, quæ submouent sternutationem, & incitant, alia sunt, quę sumuntur per os, sicut cæpe acutum, & allium, & sinapis, & vinum forte, & acutum, & similia, alia sunt ab extrinsecis incitātia: sicut radius solis, ventus acutus, fumus, & similia, & ex eis est approximatio ad iuuenculam, & hæsitatio, & desiderium coitus, & alia sunt odorabilia, & intrantia narem, sicut rosa proprie odorata: generat enim sternutationem calefactis, & folia myrti cum aceto, & succus foliorum vitis instillatus, & similiter agresta, & similiter camphora cū omphacino, & opio insufflata in nares, & nenufar odoratum, & solatrum, similiter, & sief memithæ cum camphora, & vapor aceti, & similia. Infrigidatis vero sternutationem stimulantia sunt mezereon, euphorbium, elleborus, condisi, piper, oleander, fella animalium, castoreum, arthanita, cucumer asininus, zinziber, pyrethrum, sampsuchus, auricula muris, iris, nigella infusa in aceto, pulpa colocynthidos, baurach, opopanacis, serapinum, aloe, suffel, gallia, sinapis, ruta, sylueſtris, & similia. Composita vero incitantia sternutationem plura dicta sunt in capitulis, quæ præcesserunt. Nociua vero sunt sternutatoria in principio catarrhi difficilis: & in ægritudinibus catarrhalibus pectoris, pulmonis, & fauciū, & costarum, & ante digestionem sodæ ex plenitudine, & etiam, omnium ægritudinum, quarum nominatio præcessit: & ante mundificationem corporis communem. Sternutatio autem facta per se quandoq; fit propter fortitudinem cerebri vigorosi

Quibus sternutatio vtilis est.

Sternutationem excitantia.

Quibus sternutatio nociua est.

ad

ad expellendũ ſuperflua,& eſt ſignificatio laudabilis in ægritudinibus cerebri: deſperatur.n. de eo,qui ſternutare non poteſt, in ipſis etiã medicaminibus adhibitis,& quandoq; fit propter paſſibilitatẽ cerebri patientis de facili impreſſiones frigoris,& caloris,& impreſſiones redũdantes ex auſtro,& borea. Quare fit coarctatio, & expreſſio propter impreſſionẽ ex frigore, & borea; & expellitur materia coarctata,aut diſſoluta,& expulſio propter impreſſionem ex calore,& expellitur auſtro materia diſſoluta. Ternutationem autẽ prohibentia ſunt proprie paſſiones animales, ſicut gaudium proprie,& ira, & ſolicitudines, & cogitationes, & frictiones aurium,& extremitatũ,& contorſio naſi, & frictiones gingiuarũ,palati, & linguæ,& oculorũ. Et ſi cõtingat propter incitationem factam a calore,aut auſtro, ſedant vehementiam eius oleũ roſatum,& oleũ de ſalice,& ſimilia odorata, & effuſa in ambabus auriculis ſuper caput, & ſorbitio aquę frigidæ,& ſugere eã naribus,& lauare faciem cum ipſa. Si vero cõtingat propter incitationẽ a frigore, & borea,cõferũt infuſiones oleorum calidorum ſine mordicatione in ambabus auriculis,& ſup caput,& etiam nares, & ſorbitiones calidæ,& balneationes, & odorare chamæmelum,& poma redolentia,& galliam, & ſpicam,& myrrham,& ambrã, & xyloaloe. Et conferunt etiam odores herbarum, quæ naſcuntur in mari, & ſpongiæ, concharum maris,& lanarum, & pilorum,qui ſunt in eis.

Sternutationem prohibentia.

SVMMA VIII.

De ægritudinibus oris, & primo de ſciſſuris labiorum. Cap. 1.

SCiſſura labiorum quandoque fit in ſuperiori,& cum communitate narium,& fit poſt coryzam,& catarrhum ſolitum fluere ad partes illas:quare turget naſus, & labiũ cũ veſtigijs rubedinis interdum, & interdum bothor,& interdum cũ cruſtis,& ſciſſuris,& aſperitate. Et cura eius eſt tres res. Prima eſt mundificatio ab humore,qui ſuperabũdare videtur. Secunda eſt diuertere materiã cum phlebotomia ſi peccatum eſt in ſanguine; aut cũ vẽtoſis cum ſcarificatione in occipitio, & in collo: aut cum cauterio in zuhendeg, ſi neceſſitas expetit: & quandoq; fiunt cauteria duo,quę diximus in capitulo de vulneribus narium, & ſunt mirabilis iuuamenti. Tertia pars eſt adæquatio loci,& correctio nocumentorum, quæ cadunt in locis ipſis,& hoc quidem dictũ eſt in capitulo de vlceribus narium. Et quandoq; fit in labio ſuperiori,aut inferiori abſq; cõmunitate aliarũ partium, & proprie propter cõtractionẽ accidentẽ muſculo trãſuerſali ipſius labij,quare accidit ei vt ſcindat labiũ ſciſſione profundãte:& multiplicatur huiuſmodi apud multiplicationem boreæ:& cura eius eſt cum vnguẽto de ceruſſa,aut oleum roſatum cum ceruſſa: aut licinium cum oleo roſato,& ceruſſa: & alia quorũ mentionẽ faciemus poſt. Et ſunt ex hominibus, qui incidunt muſculum ipſum ſm tranſuerſum eius ꝓfundantes cum ſagittella vſq; dũ incidatur ſm totalitatem eius,deinde imponunt puluerẽ cinamomi,& gallarum vſq; dum ſanẽtur. Et ſunt qui cauterizant ſm tranſuerſum ei numo aureo ſubtili, deinde curant cũ vnguento de ceruſſa, & alijs ſimilibus. Democritus. Medicamen expertum ad ſciſſuras labiorum. Accipe furfuris, & pilorum caudarum equi partes æquales, cõbure ſuper laminã ferream, & miſce cinerẽ eorum cum melle, & vnge locũ mane,& ſero vſq; dum ſanetur. Cerotũ ſanans ſciſſuras labiorũ, & eſt expertũ. Accipe glutinis albotin,mellis, maſtiches,hyſſopi humidę,ana partes ęquales. Fac ſicut cerotum. Aliud ex inuentione noſtra. Accipe gallarum,ceruſſæ,ana partem.j.dragaganthi,amyli,ana partem ſemiſ. confice cũ adipe gallinæ quantum ſufficit,vtere ſicut primo. Aliud valens ad ardorem,& combuſtionem,& vlcera labiorum:& eſt iuuamẽ expertum. Rec. lithargyri,ceruſſæ, frictionis plumbi, olei hyoſcyami albi,& ceræ ana partes æquales, olei roſati quantum ſufficit,expertũ eſt. Dioſcorides. Ad ſciſſuras labiorum. Accipe gallas,& puluerizа ſicut alcohol: miſce cum melle, & vtere: aut miſce cum terebinthina, & adipe gallinæ aut anatis: aut accipe gallas, & tere ſicut alcohol, & miſce cum terebinthina,& maſtiche, & hyſſopo,& croco, & melle,expertum bonum. Filius Zachariæ. Medicamen bonum,conferẽs ſciſſuris labiorum,et faciei,& manuum. Accipe ceræ citrinæ, hyſſopi humidæ, baurach,adipis anatis,ana partẽ.j. olei roſati partes duas,amyli,dragaganthi, mucilaginis ſeminis cydoniorum, ana partem ſemiſ. fiat ex eis maram, ex quo loco prius fricto ingrediatur balneum, & exiens inungat locum ex maram: & ex dragagantho trito ſicut alcohol ſuperaſpergat:& hoc faciat vſque dum ſanetur.

De dolore dentium. Cap. 2.

INtentio in curatione duplex eſt:vniuerſalis, & particularis. Et quidem vniuerſalis intẽtio eſt tres res. Prima eſt euacuatio materiæ. Secunda diuerſio eius. Tertia prohibitio fluxus ipſius. Et prima quidẽ res perficit cum euacuatione per phlebotomiam, & ventris ſolutionẽ. Et illud ſignificabitur tibi accidere cum communitate cerebri, & partium capitis. Verum ſi dolor fuerit propter apoſtema, quod eſt in gingiua,cuius materia eſt ſanguis acutus, confert phlebotomia cephalicæ, & ſcarificatio,& inciſio venarum, q̃ ſunt in labijs,& ſub lingua: & hoc fiat gradatim, & conferunt etiam ſanguiſugæ

De phlebotomia.

guiſugæ appoſitæ in radice dentium, & ventoſatione ſub mẽto cum inciſione. Et ſi abſq; apoſtemate fuerit, tamen ab eadem materia; adminiſtrãda eſt phlebotomia, & alia quæ diximus. Et ſi cum hoc fuerit ſanguis acutus cholericus; phlebotomia, & ventris ſolutio neceſſaria eſt.

Pilula in materia frigida. Si autem ex humoroſitatibus fiat frigidis, euacua cum eo, quod eſt ſicut pilulæ cochiæ, & hyera diacolocynthidos, et ſimilia. Secundam rem cõplent phlebotomia, & ventoſatio, quas diximus, & frictiones extremitatum, & ligaturæ, & cõpreſſiones doloroſæ, & cauterium in zuendech, & ſimilia. Et dixit Gal. Si teratur allium,

Secretũ Galeni. & ponatur in radice manus iuxta palmã ex parte domeſtica, & proprie ex manu, quæ ſequitur dolorem, ſanat dolorem dẽtis, & expertum eſt. Tertiam rem complent adminiſtrationes medicaminum prohibẽtium fluxum declinare ad dẽtes: ſicut ſunt pilulæ alchaiber, quas fecit Alexander, & nos ſcripſimus in capitulo de catarrho, & coryza: & nos plura intentionis huius

Cura vera. ſcripſimus ibi. Particularis autem intentio diuiditur in curam veram, & curam mendoſam. Et vera quidem cura habet tres ſemitas. Prima q̃dem eſt, vt in principio doloris adminiſtrentur medicinæ, quæ confortent dentes, & repellant rheumatizationes materiæ: & ſi ſit materia calida cum eo, quod eſt ſicut retentio aquæ frigidæ in ore cum aceto, aut aqua roſata, aut viciſſitudo eorum, aut aliqua infrigidantia, quæ ſunt ex ſuccis, & decoctionibus rerũ, quæ ſunt ſicut roſa, myrtus cum modica camphora: & huius etiam intentionis eſt oleum roſatum, & oleum de ſalice: & oleum de oliuis immaturis, & oleũ myrtinum per ſe, aut confortatum cum aceto, & camphoræ modico. Cum autem incipit pertranſire tempus principij, adminiſtrandum oleum roſatum cũ decoctione maſtiches. Et adhuc poſt hoc oleum roſatum cũ decoctione vini, & maſtiches, aut oleum roſatum cum decoctione vini, & paſſularum, aut fænugræci: vltimo vero gradatim perueniendum ad reſolutiua, & maturatiua ex his, quæ dicemus. In materia vero frigida adminiſtrentur in principio, q̃ ſunt ſicut oleum roſatũ cum maſtiche, aut oleũ roſatum cũ ſuch, aut ramich, & ſimilia, & poſt hoc oleum roſatum cum eo, quod eſt ſicut hyſſopus, & alhaſce, aut ſuccus porri poſt ebullitionem eorum, & ſimilia. Poſtremo vero ea, quæ ſunt ſicut radix colocynthidos cum aceto, aut ſtaphis agria, aut pyrethrum, aut alliũ, & ſimi-

Cura mendoſa. lia. Cura aũt mendoſa eſt cura, quæ blandiendo ſedat doloris vehementiã, & hoc quidẽ ſtupefaciendo. Et huius quidẽ intentionis eſt hyoſcyamus, & proprie ſuffumigatio facta ex eo: & expertũ eſt de opio, & oleo roſ. linitis ſuper dẽtem, & ſimiliter pyrethrum, & camphora, ſi applicentur ſuper dentẽ, ſedant vehementiam doloris eius. Et ex exptis annexis ſup dentẽ remouentibus dolorẽ eius eſt medicamẽ iſtud. Reci. A hyoſcyami albi, opij, ſtyracis, galbani, ana dr. j. piperis, aſſæ fætidæ, ana drach. ſemiſ. miſce cũ rob vuæ, & cũ endiuia, & liniatur ſup dente doloroſo. Aliud. Accipe opij, caſtorei ana partes æquales, & deſtilletur ex eis granũ vnũ, vel duo cum oleo roſato in aure ſequente dolorem, & ex eis eſt ſagzenea proprie, & trochiſcus Stellę, & Philoniũ, ſunt. n. mirabilis iuuamenti: & proprie miſto cũ eis aliquãto opij. Narratio medicaminũ ad dolorẽ dentium calidum. Conferũt collutiones oris factæ ex aceto decoctionis hyoſcyami, aut radicis eius cũ oleo roſato, & aceto. Acetum aũt decoctionis ſpolij ſerpentis eſt ad illud mirabile proprietate, q̃ eſt in ipſo. Sandaracha cũ aceto eſt iuuamẽti ſublimis, prohibet B enim rheumatizationem a dentibus, & gingiuis, & ſedat dolorẽ vehementer, & conſtringit gingiuas. Aqua roſata confortata cum modico cãphorę valet ad dolorẽ dentium colluto ex ea ore. Valet etiam oleum roſatum ſine maſtiche, & cũ maſtiche gallarũ decoctio cum aceto valet, ſimiliter ſolatrum cũ aceto eſt medicamen expertum. Mahemet Araſi. Cõfectio trochiſcorum ſedantiũ dolorem dentium calidum, & doloręm apoſtematis in gingiuis. Recipit coriãdri, ſeminis portulacæ, ſumach, lentiũ excorticatarũ, ſandali citrini, roſarum, pyrethri, cãphoræ, ana partes æquales: fac trochiſcos cũ ſucco ſolatri: & lini dentẽ doloroſum cũ vno eorum diſſo-

C luto in aqua roſata, & aceto, præcedẽtibus phlebotomia, euacuatione, & ventoſatione ſicut prę diximus. Filius Zachariæ. Medicamen conferens doloribus dentium, & corroſioni eorum. Recipe carmezit, drach. v. ſpolij ſerpentis, dr. j. alchannæ de mecha, drach. ſemiſ. corticum radicum papaueris, drachm. ij. bulliant cum aceto, & teneatur tepidum in ore in parte doloris: expertum eſt. Idem. aliud conferens dolori, & motionibus dentium. Recip. gallarum, corticũ glandium, corticum granatorum, ana partes æquales, bulliat cum aceto medietas eorum, & vtere colluendo, & ex alia medietate fiat pluuis, & poſt collutionem vtere ſuper dẽtes. Narratio medicaminum ad dolorem dentium fri-

D gidum. Conferunt collutiones diu retentæ in ore: factæ ex rebus, quæ ſunt ſicut cortices radi cum capparis, & acetum, poſtquam ex decoctione eorum fit collutio in parte læſa, & ex eis eſt tęda pinguis, & cortex eius, & lignum pini, & cortex eius, & radix colocynthidos, & pulpa eius, & proprie acetum decoctionis eorum, & acetum, quod iã bulliuit in teſta colocynthidos ſpatio multo, & eſt magni iuuamenti, & cõdyſi bullitum cum vino eſt vltimum, decoctio calamenthi cum aceto aut vino eſt iuuamẽnti valde, & ſimiliter radix raphani, & folia almezereon, & pyrethrum, & zinziber, & radix cucumeris aſinini, aut ſuccus eius: & ſimiliter harmel cum aceto. Pyrethrum etiam cum aceto, & ariſtolochia rotũda ſunt experta: & ſimiliter

ſtipites

ſtipites allij cum pyrethro, & aceto, & quādoq; exigit diſpoſitio : & indiget adminiſtratione apud vehementiam doloris rerum maturatiua rum in collutionibus ad ſedandum dolorem, ſi cut proprie oleum calefactū, in quo decocta ſit radix althææ, & chamæmelum, & melilotum, & fænugræcum ſingulariter aut cōiunctim, quo niam ſunt ſedatiuum bonum. Rerum autem, q̄ applicantur ſuper dentes, & ſedant dolorē, ſum ma hæc eſt. Piper, & alchitran adminiſtrata ſuper dentem reſoluunt dolorem cōgelatiuū: aut piper, & euphorbium cū melle: aut piper, & aſſa fætida: aut ſinapis, & aſſa fætida; aut ſerapinū. Ex expertis, eſt medullæ nucleorum perſici pars j. piperis pars ſemiſ. confice cum alchitrā, aut pyrethri, piperis, zīziberis, ſtaphidis agriæ, ana drach. j. baurach armeni, drach. ſemiſ. fricē tur cum eis gingiuæ: ſunt enim iuuamenti ſubli mis, & ſimiliter nigella cum oleo antiquo: & opopanax cū pyrethro, & ſerpentis ſpolium cō buſtum miſtum cum oleo ad ſpiſſitudinē mel lis linitum ſuper dentes eſt mirabile in ſedatio ne doloris, & ex origano, & nitro puluis factus ſparſus ſuper dentes, & gingiuas mox dolorem tollit. Res autem, quibus dentes ſuffumigātur, & tollitur eorum dolor, ſunt ſemē porri cum alchitran, poſtquam recipitur ex eis fumus p traiectorium ſuper dētem doloroſum: ſedat enim dolorem, & occidit vermes: et ſimiliter ex ſemi ne cæpe cum alchitran: & ſimiliter ex ſemine hyoſcyami, & ſemine porri, & alchitran partibus æqualibus, factis ex eis formis ſicut auellana, & ſuffumigationes factæ vna ex eis per traiectoriū. Res vero quibus fit vaporatio exterius ad dolorē dentium, ſunt ſicut malua, anethum, althæa, & herba nitri, chamæmelum, melilotū, fœnugræcū, ſemen lini, ſemen caulium, & folia eius, ſemen porri, iris, radix lilij, hyſſopus, & ſimilia: & quandoq; fit emplaſtrum ex eis: & qñ que fit emplaſtrum ex cæpe aſſo, & oleo chamæ melino, aut anethino, & quandoq; fiunt linimē ta exterius cum oleo chamęmelino, aut anethino, aut rutaceo, aut amygdalarum amararum, aut de lilio, aut oleo de been, aut oleo perſicorum, aut hyſſopi cerato, & ſimilibus, & quando que fit ex alijs vnguentis. Et quandoq; fiūt eua porationes ex rebus ſiccis, ſicut cum ſale, & milio, & panico, & ſimilibus. Res aūt, quibus fiunt iniectiones per aures, & ſedant dolores dentiū, ſunt hæ. Succus aſphodeli tepidus iniectus per aurem, quæ eſt ex parte doloris ſedat dolorem. Et ſimiliter oleū de amygdalis dulcibus, & amaris, & oleū de perſicis, & oleū ſambucinum: quodcunq; eorum fuerit coctum in cæpe per ſe: aut poſtq̄ diſrumpit in eis aliquid caſtorei, aut euphorbij, & quandoque aliquid opij apud neceſſitatem. Et ex eis ſuccus cucumeris aſinini, aut ſuccus radicum capparis poſtquam decoxerimus cum aliquo ex oleis prædictis: aut deſtillantur per ſe; ſuccus autem alzanaham eſt mirabilis. Ioannes Serapionis. Confectio medicaminis ad dolorem dentium bona, & vocat furificon. Rec. piperis, drac. decem, ſtaphidis agriæ, pyrethri, ana drac. iiij. baurach armeni, dr. vj. tere, & fac trochiſcum cum ſucco radicū cap paris, aut aqua decoctionis eius, lini vnū ex eis ſuper dentes, & gingiuas. Alexander. Modus decoctionis de allijs cito ſedans dolorem dentium. Rec. allij ſpicas. v. olibani, dra. j. & ſemiſ. myrrhæ drac. j. decoq; cum aceti hemina. j. vſq; ad cōſumptionem medietatis ſemper agitando cum ſpathula tędę pinguis: & hoc fiat oris collu tio, & diu calidum teneat in ore, & hoc fiat plu ries. Idem. Confectio trochiſcorum dolorē den tium cito ſedans: quādo ex vno eorum fit frica tio ſuper dētem, & gingiuam, expertū bonum. Rec. aluminis, drac. iiij. piperis, drach. iij. hyoſcyami, drac. iiij. pyrethri, dra. ij. fiant trochiſcī cum aceto, & vtere. Mahemet Araſi. Confectio theriacæ mirabilis ad dolorem dentium. Reci. piperis, caſtorei, myrrhæ, aſſæ fœtidæ, opij ana, partes æquales. Confice cum melle quantum ſufficit. Idem. Confectio alterius medicaminis valentis ſimiliter: & eſt medicamen bonum, & expertum. Recip. caſtorei, aſſæ fœtidę, ſtyracis, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ, opij, piperis, zin ziberis, hyoſcyami, ana partes æquales. Confice cum melle aut alchitran: & lini ſuper dentē doloroſum: & applica ſuper ipſum. Idem. fiant formæ ex ſtyrace, & ſemine hyoſcyami partibus æqualibus, & fiat ſuffumigatio ex vna earū in traiectorio. Aboali. Confectio medicaminis experti ad dolores difficiles dentium, & corroſiones eorum. Recip. caſtorei, opij, myrrhæ, piperis, galbani, ana partes æquales. Cōfice cum rob, & fac trochiſcos ex eis, & liniatur ex eis ſuper dentes. Idem. operatio decoctionis olei con ferentis ad dolorem dentium pulſatiuum. Accipe pulpæ colocynthidos, aloes partes æquales, olei, & aceti ana partes. vj. bulliant ad aceti conſumptionem, & deſtilletur ex eo in aurem deſtillatione poſt deſtillationem.

Sedantia dolorem.

Trochiſci.

Vaporatoria.

Linimenta.

De extractione dentium. Cap. 3.

QVandoque propter vltimum nocumentū cadens in dentes medicamenta non conferunt, nec doloris vehementiam diminuunt. Quare ne alijs etiam dētibus nocumēta pariāt, conſulimus ad eradicationem eorum accelerare, cum regimine bono prohibitiuo apoſtematis, & proprie cum proceſſione euacuationis: & proprie iterata, ne fiat extractio eius apud vehemētiam doloris eius, ne ſit cauſa ſyncopis, & mortis; & fiat cauſa excitationis, & commotionis rheumatis vehementis, & ſuſpecti; aut fiat cauſa generationis apoſtematis timoroſi, ſed expectandum vſque dum ſedetur dolor, & maturetur, deinde extrahatur cum ferro, poſtquā ſcarificaueris eum a carne gingiuarum, ſcarificatione

cationeprofunda. Et poſtquam extraxeris ipſum, teneat in ore ſuo acetum infrigidatum: & proprie decoctionis gallarum,aut balauſtiæ,& ſi remaneat dolor,teneat in ore ſuo oleum roſatum cum decoctione maſtiches,& ſimilia illis. Regimen aũt extractionis cum dentiũ medicamine,eſt ſm hunc modũ. Fiat ſcarificatio,ſicut ante diximus: deinde ponatur medicamen in radice dentis,& hoc fiat cũ cautela,ne alijs dentibus noceat. Quare diſtinguatur inter dẽtem, & dentem cum cera,vel aliquo alio, quod ſit ſicut ipſa:& obſeruetur hoc vſq; dum dentis fiat facilis exitus. Et ſunt ex hominibus,qui cauterizant dentem ſolo ferro ignito immiſſo per canellum vſq; ad dentem: & acquiritur ex eo,qđ mitigatur dolor; & dens poſt tempus, & tempus cadit fruſtatim: & quãdoq; cauterizant cũ nucleo nucis accenſo: & quandoq; cum grano olibani accenſo, & ignito, & ſimilibus. Filius Zachariæ Araſi. Confectio medicaminis facile eradicantis dentes. Recip. pyrethri,radicum colocynthidos,& corticum eius,& corticum radicum capparis, corticum mori, ſeminis almezereon,& foliorũ eius, huruth, arſenici citrini, lactis alſcebram,aut fuſtis eius. Terantur cum aceto tribus diebus contritione vehementi,deinde proijciant ſup ea bdellij, & aſſæ, ana pars j.ita,quod prius diſſoluant in aceto forti, & fiãt ex eis trochiſci, & liniatur ex eis in radice dentis hora poſt horã per aliquot dies,facit.n. facilem eradicationem in ipſis.Idem. Medicamen aliud,quo impletur corroſus dens,& frangit ipſum. Recip.ſemen almezereon, & lac alſcebrã, & conficiantur cum alchitran,& impleat corroſum dentis. Aliud. Accipe baurach,corticũ mori,ana partem j.arſenici citrini partes duas,confice cum melle, & applica ſuper dentem in circuitu eius, & facit eius eradicationem feſtinã. Aliud,adeps ranæ viridis, quæ habitat in arboribus,frangit dentes ſi liniantur ex ea, & ſimiliter,ſi liniantur ex lacte alſcebram, aut tithymali,& ſimiliter lac celſi cum arſenico citrino.

A

B

C

D

De agitatione, & commotione dentium. Cap. 4.

SI cauſa habuerit corroſionem factam in radice dentium,aut in gingiuis,dicemus curã eius. Si fuerit propter humiditatem lubricam effuſam, aut imbibitam in neruo ligante dentem: & fuerit cum communitate cerebri; cura eius eſt tres res. Prima eſt, vt euacuetur materia: & ſi oportet, cum iteratione. Secunda, vt fiat exiccatio humiditatis mollificantis colligationem dentis,cum eo,quod eſt ſicut myrrha,et acetum decoctionis pyrethri, & acetum ſquilliticum, & acetum decoctionis ſtaphidis agriæ aut ellebori,aut colocynthidos,& ſimiliũ faciẽtium humiditatem multam fluere,& conſumẽtium,& abſtergentium ipſam. Tertia eſt adminiſtratio medicaminum ſtringentium,& colligantium ligamenta dentiũ, & gingiuas,& abſtergentium humiditates, ſicut proprie cõmaſticatio maſtiches,& collutio ex decoctione ipſius cum roſis,& balauſtijs,& ſimilibus. Et quãdoque accidit cõmotio dentiũ propter percuſſionem ſuper eos, & curantur cum conſtringentibus ſtypticis,ex his,quæ diximus,& dicemus. Sabor. Cõfectio medicaminis conſtringentis, & confirmantis dentes, & ſtringentis gingiuas laxas. Recipe ſtipitum capillorum veneris aduſtorum,drach.iiij. aluminis iameni, roſarum, pyrethri,ſpicæ, ana drach.ij. nucum cypreſſi aduſtarum, drach.ij.& ſemiſ. cornu cerui aduſti, centaureæ ana drac.vj.charmezit,drach.iij.cyperi,drach.ij. ſalis gemmæ aſſi,drac.ij.& ſemiſ. & fac ex eis puluerem, & immittatur in radicẽ dentium,expertum bonum. Idẽ. acetũ ſquilliticum,cõfirmat dentes, & conſtrigit gingiuas, expertum. Ioannes Serapionis. Confectio medicaminis ſtringentis dentes,& remouentis putrefactionẽ gingiuarũ. Recip.aluminis iameni, balauſtiæ,roſarũ,cyperi,ſumach, ſpicæ,ſalis gẽmæ,cornu cerui aduſti, carmezit, ana partes æquales, maſtiches partes ij.puluerizа,& vtere. Alexander. Decoctio valens ſimiliter. Accipe gallarũ partes duas,myrrhæ partem vnã,corticũ granatorũ, ireos ana partem ſemiſ.decoque cum aceto,& colluatur ex eo os,& fricetur gingiua. Filius Zacharię. Medicamen conſtringẽs dentes cõmotos. Accipe gallarum, balauſtij,roſarũ,cyperi,ſumach,ana partem j.aluminis partem ſemiſ.liniatur ſuper radicem dentis, & gingiuam,& applicetur ibi.Idem. Aliud. Rec.carmezit,roſarum,ſpodij,balauſtij, aluminis,ana. fac ſicut primum.Idem. caſum motorum dentium prohibent ſuch,alumen,balauſtiæ,gallæ, chachie,euphiſtidos,terantur,& fiat ex eis dentifriciũ. Idem aliud. Rec. myrobalanorũ citrinorũ,emblicorũ, aluminis, ana,fac puluerem, & vtere cum aceto.Hamech. Medicamen conferens commotioni dentium,& corroſioni gingiuarum. Accipe gallarum, cupularum glandium,aluminis iameni,corticum granatorum, ana, tere, & applica ex eo in radice dentium,& gingiuarum intus, & extra, fac mane,& ſero: expertum bonum. Idem. aliud. Accipe gallarum,aceti fortis,ana,fac bullire vſq; ad cõſumptionem aceti, & exicca totum acetum in ipſis, deinde fac ſiccari in vmbra,deinde tere ſicut alcohol,& frica gingiuas, & radices dentium, & ſunt qui miſcent aluminis, & myrrhæ,ana partem ſemiſ.Idem.Medicamen conferens cõmotioni dentium. Recipe gallarum,corticum granatorum, corticum glandium,ana,tere,& vtere in radice dentium. Idem. Aliud conferens dolori dentium: & confirmat eos, & confortat eos, & confortat gingiuas. Recip. piperis albi, roſarum, balauſtiarum, cupularum glandium,ana confice cum alchitram, & vtere cum

fortis

fortis sit dolor, & si est foramen in dente, pone ex hoc medicamine, & cõfestim cõfert: & si sũt ibi vermes, occidit eos, & expellit, expertũ est. Aboali. Medicamẽ conferens commotioni dentium, & corrosioni gingiuarum. Accipe col cothar, aluminis, ana, aggrega cũ alchitran, con terendo, donec redeat in substantiam mellis: & lini ex eo super dentes, & teneat os apertum, do nec currat humorositas, deinde ablue cum ace to decoctionis gallarum, deinde accipe alumi nis, fructus tamarisci, gallarum, rosarum sicca rum, cuparum glandium, boli armeni, ossium myrobalanorum citrinorum, assorum, sumach, corticum granatorum, ana partes æquales. Te rantur, & liniatur super dentes.

De corrosione, & perforatione dentium. Cap. 5.

CVra huius ægritudinis est tres res. Prima est euacuatio humiditatum putridarum cum eis, quæ scis. Secunda est resolutio earũ ex ipsis dentibus cũ eo, quod sit sicut acetum deco ctionis nigellæ, aut nigella trita cum alchitran, & linita super dentem: aut collutio facta cũ ace to decoctionis radicũ cappar is, aut zinzib. & si milium. Tertia res est ꝓhibitio corrosionis, cũ eo, quod est sicut galla, & cyperus, quando im pletur ex eis dens corrosus, aut linit ex eis, galla quidem sola est prohibitiua putrefactionis, & ex eis est mastiches, & cyperus: & collutio oris cũ aceto est sublimis: cãphora vero est ad hoc, medicamen bonum: & hyoscyamus cum styra ce simul mistus habet operationem mirabilẽ, quando fit suffumigatio per traiectorium super dentem corrosum. Et ex compositis est trochi scus stellæ cum galbano positus in corrosione dentium. Et ex eis est medicamen Alexandri. Recip. opij, myrrhæ, styracis, ana drachm. ij. pi peris albi, croci, galbani, ana drach. j. Confice conterendo cum rob, & mitte ex eo in perfora tum dentem, & annecte super ipsum.

De congelatione dentium. Cap. 6.

COngelatio dentium. Confert ei mastica tio portulacæ, & seminis eius, & frictio dẽ tium cum nucleis nucum, & amygdalis, & auel lanis: & stringere dentibus panem calidum, & caseum assum, & vitellum oui calidi, & fricare super dentes ex squilla, aut sale, aut cordumeni, aut baccis lauri, aut assa fœtida.

De vermibus dentium. Cap. 7.

VErmes dentium occidit semẽ hyoscyami albi, & semen porri, & cæpe, & proprie factis ex eis formis cum alchitram, & auellanis, & similibus, & facta suffumigatione ex vna ea rum per traiectorium. Et quandoq; fiunt huius modi formæ cum adipe renum capræ, & semine hyoscyami, porri, & cepæ: & quandoque fiũt collutiones cum aceto decoctionis earum, & deinde succedit suffumigatio.

De corruptione coloris dentium. Cap. 8.

COrruptio coloris dentium. Conferunt me dicinæ absterssiuæ, & mũdificatiuæ, in quibus est virtus radendi, & abscindendi æruginẽ post frictionẽ, sicut ꝓprie spuma maris, & sal, et sal gẽma, & alchail, & massacumie, & similia. Verũtamen oportet, vt abstineat a melle, & a pinguibus, & a satietate nauseatiua, & somno super repletionem, & sine dubio vsus mellis al terat colores dentiũ; & aliorũ dulcium, & alio rum pinguiũ. Et nocent etiam pulmenta ex fru mento cocto, & fungi, & sisamus, & similia. Ex rebus aũt maxime dentes corrumpentibus, & colores eorum alterantibus est vomitus, quare post ipsum fiat collutio cũ aqua rosata, & ace to. Gabriel. Dentifricium abstergens, & mun dificans dentes, ex pipere albo fiãt trochisci cũ vino albo antiquo, & melle: siccentur in furno debilis caliditatis, deinde accipe ex eis. drac. v. salis gemmæ drac. j. & semis. ſpumæ maris, dr. j. & semis. carmezit, drac. ij. & semis. ligni aloes, drach. j. fiat ex eis dentifricium: est. n. bonum. Idem. Aliud valens similiter. Accipe sal massę: & fac trochiscos cũ melle, et inuolue in folijs fi ci, aut in charta, & cõbure in latere calido, & ac cipe ex eis partes duas, charmezit partem vnã, & vtere, bonum, & expertum. Humain. Denti fricium bonum mundificans dentes. Accipe tri turæ vasorum de sceni, salis gemmæ adusti, cy peri albi assi, ana drac. ij. ſpumæ maris, carbonũ radicum cannę, ana dra. j. fac dentifricium cum eis, bonum. Idem. Aliud valens sicut, & alia. Re cipe salis adusti, drac. iij. cyperi assi, drac. ij. cor nu cerui vsti drac. quatuor, folij, partem. j. & se mis. ſpicæ, florum squinanti, rosarum, ana dr. j. fac dentifricium cum eis, bonum. Haly. Denti fricium aliud valens sicut alia. Recip. massacu miæ, trituræ vasorum de sceni, ſpumę maris, sa uich, hordei adusti, nasturtij assi, salis vsti, ari stol. rotundę assæ, ana pulueriza, & vtere. Filius Zacharię. Dentifricium mundificans, & abster gens æruginem dentium. Recip. salis gemmæ, seminis hyoscyami, fracturæ vasorum viridiũ, ſpumæ maris calidæ, ana fiat dentifricium cum eis: & vitet nauseatiuam satietatem. Filius Ze zar. Medicamen mundificans, albificans, & abstergens dentes, & confortans eos. Accipe hordei combusti, capreolorum vitis combusto rum, sceha, salis gemmæ, ſpumæ maris, ana drachmam vnam, pyrethri, cubebæ, adhebe, ana drachmas quinque, aluminis iameni assi, garyophyllorum, ana drachmas duas, sumach, drachmas quatuor, tere, & vtere vna vice post aliam. Isaac heben maran. Dẽtifricium albifi-

cans

cans dentes, & confortans. Accipe ſulfuris boni combuſti, ſpumæ maris, ana dra. quinq; ſalis gẽmæ, drachmas decẽ, tere, & vtere, bonũ eſt.

De generatione dentium. Cap. 9.

GEneratio dentium. Quandoq; tardat eorum egreſſio, & tamen ſigna ortus dentiũ multiplicantur. Et accidit ex hoc vt langueant pueri tempore extenſo a multiplicatione accidentium, quæ multiplicãtur a plantatione ipſorum: & tunc ſuccurrẽdũ adminiſtrando ea, quæ ortum eorum citum, & facilem faciant. Et ex rebus hoc facientibus ſunt frictiones gingiuarũ, vt ſæpe ac ſæpe ſtringat eas ſuper carnem pinguẽ calloſam, & ſup cutẽ carniũ, & pedes arietum, & ſup buccillaria offiũ hœdorũ, & agnorum; & ſtupefiat ſenſus eorũ, ne ſubtilietur caro, & cõfert etiam fricare gingiuas digito, & vt ſtringat ſuper ipſum, & proprie inũctum ſuper cũ pinguedine, & adipe gallinę, aut anatis, aut anſeris: & mordere ſuper carnes earũ pingues, & ſæpe fricare cum adipibus earũ, & melle, aut pineis enucleatis, & melle pauco, aut ſine melle: & cum amygdalis miſtis cũ modico hueg. cerebrũ leporis eſt in hoc mirabile, & ꝓprie diu fricatum ſup gingiuas. Cõferũt etiã embrochationes ſup caput, collum, & mãdibulas ex aqua decoctionis maluarũ, meliloti, chamęmeli, anethi, & ſimiliũ, facta infuſione ſuper ea cum lana hyſſopi. Deinde liniant cum butyro vaccino, medulla cruris eius, aut medicamine bono. Et expertũ eſt hyſſopi cerotum Gal. quod ſcripſimus in antidotario. Aliud mirabile. Recip. cerę citrinæ, vnc. j. olei chamæmelini, vncias quatuor, hyſſopi humidæ, vnc. tres, adipis gallinæ, & anatis, & medullæ cruris vaccę, ana aur. iij. Cũ autem dentes apparere incipiunt, vtere embrochationibus ſuperius dictis, præcedente tamen hæc omnia regimine temperato.

De apoſtematibus gingiuarum. Cap. 10.

DIctum eſt de eis ſupra in capitulo doloris dentiũ, & tu requiras ibi, aut in alio loco.

De vulneribus, & vlceribus gingiuarum. Cap. 11.

EX eis ſunt quædam ſanioſa, in quibus non eſt multa ꝓfundatio: & ex eis ſunt vulnera putrida multæ putrefactionis, cãcroſa, & corroſiua. Et prima quidem curantur duplici genere curationis. Et primum quidem eſt mundificatio cum eo, quod eſt ſicut vinum proprie: & acetum decoctionis foliorum ſalicis, & roſarum, & oliuarum ſylueſtrium, & lentium, & ſumach, & corticum radicis granati ſylueſtris, & ariſtolochiæ rotundæ, & carmezit, & ſimilium. Et diamoron quidem eſt mundificatiuũ bonum, & proprie cum aceto. Et ſi videris abũdare in eis ſanguinem, poſt phlebotomiam ce-

A phalicæ fiat ſcalpellatio gingiuarũ cũ extractione multi ſanguinis, deinde abluantur cum eis, q̃ diximus. Secundum vero perficitur cum medicinis ſtringentibus gingiuas, & cõſolidantibus vulnera, q̃ ſunt proprie ſicut alumen confricatũ ſuper gingiuas: & collutio facta ex aceto decoctionis eius, qm̃ ſunt propria: & ſicut carmezit, & balauſtia, & roſa, & cortex granatorũ, & alumen, coquantur cũ aceto, & colluantur ex eis gingiuæ, deinde liniatur ſup eas, quod eſt ſicut roſa, cupulę glandium, cortices thuris, cyperi, farina orobi, ſanguis draconis, fiat ex eis puluis ſubtilis, & vtere. Et nos plura diximus ex his in cap. de cõmotione dentiũ. Secunda vero ſunt fm vnum duorũ modorũ. Alia. n. ſunt fiſtu-
B laria, & alia cancroſa herpetica. Et in his intentio in curatione eſt duplex: alia eſt vniuerſalis, alia particularis. Et prima quidem perficitur cũ euacuatione, q̃ fit per phlebotomiam, & ſolutionem ventris, ſicut neceſſitas expetit. Secunda vero perficitur triplici genere curationis. Et primum quidẽ eſt mũdificatio, & abſterſio, virus, & putredinis, nec non, & partiũ corruptarũ in ipſis. Et quidẽ ſi ſit vulcus fiſtulatum, & ſit in carnibus gingiuarum; tñ oporter, vt videatur, ſi corroſum penetrat vacuũ eius. Deinde immittatur medicamen acutum, ſicut ꝓprie alcohol vſq; ad fundum eius, cõſumens carnes filtroſas, putridas, poſt hoc vtendum eſt mundificatiuo multæ abſterſionis, ſicut eſt acetum ſquilliticũ
C proprie, & ſimilia, vſq; dum caro appareat pura, & ſi conuenit medicamen acutum, immittat̃ in fiſtulam oleum de oliuis cum modico trochiſcorum alcalcalon iniectione poſt iniectionem vſque ad conſumptionem impuri. Et nos quidem diximus trochiſcos alcalcalon in c. de polypo narium. Et quandoque ex trochiſcis prædictis facimus tentas, & ponimus eas vſque ad fundum fiſtulæ, vſq; dum conſumatur caro putrida ipſius. Verum ſi per medicinas acutas dolor ſuperfluit, & combuſtio, teneat in ore oleũ roſatum per ſe, aut conquaſſatum cum albumine oui, aut cũ lacte, donec doloris remiſſio fiat, & ſimiliter punctura. Si autem fiſtula vſq; ad
D radices dentium penetrauerit, ita, quod a radice dentium proceſſerit: curetur ſimiliter cũ medicamine acuto, & alijs abſtergentibus, ſicut diximus. Si autem nõ cõtulerit, cauterizemus vſque ad radicem dẽtium cum ſtillo facto ex cupro, vtendo prius illius mũdificatiuis, & abſterſiuis, ſicut diximus, quod ſi nec malitia ſic tollatur, dens abijciat̃, quod ſi aliquid corruptionis remanet, leui medicamẽto tollat̃. At vero ſi corruptio cadat in os mandibulare, aut maxillare: oportet elargare vulnus vſque ad os corruptũ. Deinde cum inſtrumentis radendi totum id, quod ex oſſe corruptũ eſt, abijciatur, vſq; dum appareat os purum. Vulnera autem cancroſa herpetica curari oportet cum appoſitione medicaminis acuti vice vna poſt aliã vſq; ad cõſum-

ptionem carnis cancroſę, & ceſſationem corro-
ſionis cũ ſucceſſione medicaminis eius, qđ eſt
ſicut acetum ſquilliticũ, & ſimilia, vna vice, &
cum ſucceſſione olei roſati, & ſimiliũ. Et ſi do-
lor, & punctura ꝓpter medicamen acutum ex-
creuerit, vice alia. Verũ ſi caro cancroſa multa,
& dura fuerit, & difficilis medicationis, & con-
ſumptionis ex medicamine acuto: tunc cauteri-
zetur ſuꝑ ipſo cum cauterio de auro cauterizatione poſt cauterizationẽ vſq; dum perueniat
ad viuum. Deinde tenendũ in ore butyrum cũ
oleo roſato, aut oleum roſatũ ſolum. Et ſi poſt
illud aliqd ex cancroſo remanſerit, ipſo alcan-
calon curet. Secundum genus curationis perfi-
citur cum medicamine incarnatiuo: ſicut ꝓprie
cum corticibus thuris coctis cũ vino, aut aceto, F
aut oxymelite ſquillitico: & facta collutione cũ
eis, deinde aũt cum medicamine de corticibus
nucum, aut cum diamoron, deinde autem cum
vnguento ægyptiaco, & aceto ſquillitico liniat
ſuper gingiuas, quod eſt ſicut cortex thuris, ſan
guis draconis, myrrha, ſarcocolla, aloe, & ſimi-
lia, attribuendo eis viciſſitudinem. Tertium ge-
nus curationis eſt cõſolidatio: & perficitur cum
medicamine induratiuo, & coadunatiuo car-
nium gingiuarũ. Et nos plura ex his paulo an-
te ſcripſimus in capitulo de cõmotione dentiũ:
ſimiliter etiã ſcribemus adhuc, ſi Deus volue-
rit. Dioſcorides. Acetũm decoctionis colocyn-
thidos, aut fruſti tithymali, & collutio facta ex
eo cõfert putrefactioni, et vlceribus gingiuarũ: G
& ſimiliter acetũ decoctionis zarur, & oliuarũ
ſylueſtriũ, & ſimiliter acetũ elixationis piſciũ ſa
litorum: oſſa aũt piſcium ſalitorum, & proprie
taracha adurantur, & cum duplo cineris eorũ,
& roſis ſiccis, aut capitibus ſuis puluerizent, &
& liniantur ſuꝑ gingiuis, prius tamẽ lotis, & cõ
fricatis cũ aceto ſquillitico, cõſumunt. n. putre-
dines gingiuarum. Iſraelita. Cõfectio medica-
minis efficacis ad corroſiones, & putredines
gingiuarũ: mundificat. n. eas, & abſtergit, & cõ-
ſolidat: bonũ ſi Deus voluerit. Rec. aluminis ia
meni aſſi extincti in aceto, dr. j. & tartari, & auri
pigmẽti ligatorum in panno lineo, & infuſorũ
in aceto die ac nocte, deinde vſtorum, vt fiãt ſi- H
cut carbo, & extinctorũ in aceto, ana partes du-
as, & ſemiſ. oſſium cãcrorum aſſorum, roſarũ ſic
carũ cũ pedibus ſuis, piperis nigri aſſi, ana par-
tes duas, fiat eorum puluis ſubtilis, & vtere poſt
ablutionẽ cum aliquo ex liquoribus, quos dixi-
mus. Ioannitius. Medicamẽ incarnãs gingiuas,
& cõſolidãs, & cõfirmans dentes, & faciẽs odo
rẽ oris bonum. Rec. ſpodij albi, roſarum, cheyſ-
ſim cõbuſti, ana drac. j. & ſemiſ. margaritarum
non perforatarum: ſanguinis draconis, boli ar-
meni, ana dr. ij. cornu cerui aduſti, ſandalorum
rubeorũ, granorum harmel, memithẽ, ana, dra.
ſemiſ. myrrhæ, granorũ lentium, ana, dr. ſemiſ.
cãphoræ, drach. j. tertiã. Et fac puluerem, & ap-
plica ſuper gingiuas, & radicem dentium. Ma-
hemet Araſi. Medicamen cõferens tumori gin
giuarum, & putrefactioni ſanguineæ, & phleg-
maticæ bonum. Recip. roſarum, granorũ myrti
aſſorum, & extinctorũ in aceto, & iterum toſto-
rum, gallarũ infuſarũ in aceto, deinde toſtarũ,
ana partẽ vnã, granorum harmel, & colcothar,
aluminis aduſti, oſſium myrobalanorũ citrino
rũ cõbuſtorũ, chachię, maſtiches, ana partem ſe
miſ. tere, & vtere. Iſaac heben amaran. Medica
men conferens gingiuæ ſanguineæ, & mollifi-
catę, & cõfortat carnem. Recipit balauſtiarum,
roſarũ cum pedibus ſuis, ſpodij, ana dra. quinq;
heil drachmas quinque, & ſemiſ. alchannæ dr.
ij. ſanguinis draconis, drac. iij. tere, & vtere. Me-
dicamẽ ex inuentione noſtra cõferens mollifi-
cationi gingiuarũ, & putrefactioni, & corroſio- F
ni carnis earũ, & alchola, & cõmotioni dentiũ,
& calefactioni oris, & eſt medicina propria, ſi
Deus voluerit. Rec. olibani, fructus elenbuch,
balauſtiæ, ſumach, duplicis aluminis, corticum
granatorũ, gallarũ, luſur, myrobalanorũ citri.
cineris vitis, ſpumæ maris, ſalis indi, pipe. lon.
buruch, coſti, memithæ, liquiritiæ, gummi ara-
bici, dragaganthi, ſpodij, ana aur. j. tere, & cõfi-
ce cum melle, & vnge gingiuas, & dẽtes, & fiat
gargariſmus ex eo cũ ſyrupo acetoſo. bonũ, &
expertũ. Medicamẽ aliud ex inuẽtione noſtra,
cõſolidãs gingiuas, & excreſcere faciẽs carnes
earum. Accipe corticũ thuris, ſanguinis drace-
nis, ana, drac. ij. ariſtolochiæ rotũdæ aſſæ, ireos, G
aluminis aſſi, roſarũ cũ pedibus ſuis, balauſtiæ,
cupularum glandium, ana, dra. j. trochiſcorum
orobi, drach. vj. fiat puluis, & ex medietate eius
fiat ſicut linimentum cũ oxymelite ſquillitico:
& liniat ſuꝑ gingiuas cõfricando: & alia parte
annectatur ſuꝑ eas: deinde lauetur cũ aceto de-
coctionis ſurur, & foliorũ oliuarũ ſylueſtrium.
Cõfectio trochiſcorũ orobi. Accipe farinę oro-
bi, quantum volueris: & miſce cũ ea tantũ mel-
lis, vt confici poſſit ex eis, ſicut paſta dura, & fac
trochiſcos, & pone ſuper laterẽ: & mitte in fur-
num vſq; dum * ſemina durantur: bonã faciũt *
naſci carnem. Democritus. Alumen fricatum
ſuper gingiuas curat putrefactionem earum, &
ſimiliter collutio facta ex aceto decoctionis H
eius. Alexander. Linimentũ occidens cancrum
gingiuarum, & cõſumens putrefactiones earũ.
Rec. colcothar aduſti, aceti ſquillitici partes cõ-
uenientes, tere fortiter ea, & lini ex eis in gingi-
uis. Idem facit vnguentum ægyptiacum factũ
cum aceto ſquillitico. Sanat, ſi Deus voluerit.

De apoſtematibus linguæ. *Cap.* 12.

APoſtemata linguę curãtur in principio q
dem, antequam confirmentur ex regimi
ne corporis communi cum phlebotomia, & ſo-
lutione ventris, ſi expedit, & in apoſtemate, q-
dem calido fiat phlebotomia ex cephalica, de-
inde ex eis, quæ ſunt ſub lingua. Et ſi oportet,

fiat

fiat post id ventosatio sub mento cũ scarificatio A
ne. Et existimauit Rufus, quod scalpellatio facta in spatio, quod est inter fontẽ saliuæ, & dentes, confert, & asserunt hoc idem plures post eũ. Venter autem soluatur cũ aqua fructuum. Administrentẽ deinde gargarismata, & collutiones oris cũ aqua rosata, & aceto: aut cũ succo solatri, & aceto: aut cũ succo coriãdri humidi, & oleo rosato, aut cũ aceto decoctionis coriãdri, & sumach, et lentium cum modico camphorę: aut cum aceto decoctionis rosarũ siccarum, & similium, quæ in alchola scribemus. Postquam aũt transiuit tempus principij, administrãdum est diamorõn cũ aceto decoctionis foliorum oliuarum, aut alchannæ, & in rob myrti est impressio bona, & proprie cum syrupo rosato: & si res vlterius processerit, administrandum est cum rob mororum dulcium, & oleo violato vsque dum perueniatur ad mel rosatum cũ sale ammoniaco, aut syrupus acetosus cum modico sinapis, aut lac dulce cum chesmes. Si autem apostema frigidum fuerit, soluatur venter cũ eo, quod est sicut cochiæ, & hiera, & similia. Deinde administrentur gargarismata, & collutiones rob mororum in principio, & rob cum melle ros. & syrupo acetoso melino, deinde re procedente, cũ secanjabin, & melle rosato, & aliquãtulo almuri, aut sinapis. In fine vero, cũ decoctione ficuũ siccarum, & salis ammoniaci, aut baurach. Si vero apostema suppurationem fecerit, aperiatur, & curetur cura vulnerum, sicut in proprio loco suo dicemus. C

De vulneribus, & vlceribus linguæ. Cap. 13.

VVlneribus, & vlceribus linguæ, & scissurę conferunt medicinæ, quas dicemus in capitulo de alchola, si Deus voluerit. Ad scissuras autẽ, q̃ fiũt in lingua, & ad inflammationes, cõfert retẽtio in ore mucilaginis pfyllij cũ zuccharo: & cõmasticatio portulacæ cum aceto: & retẽtio in ore albuminis oui recentis cõquassati cũ oleo rosato vice vna, & vice alia tamarindorũ infusorum in aqua rosata, & cõfert retentio maran in ore. Cuius permistio hæc est. Rec. mucilaginis psillij, & mucilaginis dragaganthi, & gũmi arabici, ana partes æquales, syrupi violati partes duas, tamarindorũ partes tres, seminis portulacæ assi partẽ mediã, spodij partis vnius tertiã, cãphoræ partis vnius octauam, terantur cõtritione vltima vsque dum fiat maran. Et liniatur ex eo super scissuras omni hora, præcedẽte collutione facta ex aqua rosa, & aceto per horam vnã, aut ex acetositate citri, & aqua rosarũ. Hamech. Medicamen conferens vlceribus linguæ, & pustulis, & similiter oris palati. Reci. seminis portulacę, seminis rosarũ, amyli, zucchari tabarzet, spodij, croci, balaustiæ, rosarum, dragagãthi, tere, & cõfice cum syrupo rosa. aut viola. & vnge ex eo. Cõfert. n. corporibus teneris.

De mollificatione linguæ. Cap. 14.

MOllificatio linguę, & grauedo eius, quando natiua est, non curatur: & fortassis in pluribus rectificat̃ in ꝓcessu dierũ. Et quãdoq; accidit post lethargiã, & chronicat̃ post illud, et fortassis non recipiet curam. Et si non est chronica, curat̃ quemadmodum dicemus post. Verum quandoq; accidit illud ab humiditate sanguinea, aut aquosa, sepultis, aut imbibitis in lacertis, & musculis linguæ cũ communitate cerebri, aut sine cõmunitate eius. Et cura ipsius est quatuor res. Et prima quidẽ est euacuatio materię. Secunda vero est diuersio eius. Tertia est resolutio, & exiccatio residui ipsius ꝑ eandẽ partẽ. Et prima quidẽ perficit̃ cum phlebotomia, B
si materia est sanguinea: & proprie ex cephalica, deinde venarum, q̃ sunt sub lingua, & si adhuc necessitas expetit, ventoset̃ sub mento, & ꝑprie quando est multa materia, si aũt multa nõ fuerit, sufficit phlebotomia venarum, q̃ sunt sub lingua, & ventosatio sub mento. Si aũt materia phlegmatica, & aquosa fuerit, euacuet̃ euacuatione post euacuationẽ cũ hieris minoribus in principio, deinde cũ maioribus, & hoc cũ iteratione, & multiplicatione, vt pueniat̃ gradatim ad id, quod est sufficiens. Secũdã rem complẽt frictiones in extremitatibus, & vẽtosationes in spathulis, & administratio clysteriũ acutorum vna vice post aliã, primo lenium non multũ eleuatorũ in gradu acuitatis, deinde fortiũ. Tertiã rẽ cõplent administrationes medicaminũ proprie puppi cerebri, et nuchæ resoluẽtiũ ab eis superfluitates humiditatũ aggregatarũ in ipsis, & neruis, & lacertis seruientibus linguæ: sicut proprie euaporatoria, & inunctiones, & embrochationes factę ex rebus, quarũ narrationẽ fecimus in capitulis de ægritudinibus neruorũ: quare oportet, vt pars illa afferat̃ ad hunc locũ, administrãdo ex euaporatorijs proprie, deinde embrochis, cõsequenter ex linimentis, & emplastrationibus, quę vtiliora cognoueris: & sanat, si Deus volet, & interdũ administramus rubificãtia: & interdũ cauteria, & proprie q̃ iam alia non cõferunt. Forma aũt cauterizationis est ſm hunc D
modum, fiant tria cauteria ſm longum in fontanella puppis capitis, q̃ dicitur lenialif, & duo fiant ex transuerso in radice cranei distantia ad mensurã pollicis: & tria hinc, & tria inde lineaaliter distincta separãtia colli spõdylia. Quartã rem cõplent gargarismata, & collutiones oris, & administrationes frictionũ factæ ex rebus, q̃ materiæ residuũ exiccant ex eis, quæ dicemus. Et oportet, vt perueniatur gradatim ad administrationes eorum incipiendo a debilioribus, paulatim procedendo ad fortiora: hoc enim est, quod est secundum sapientiam. Per interualla vero est danda theriaca, mithridatum, & similia, & hoc est secundum totam curæ latitudinẽ. Filius Serapionis. Gargarisma conferens

ferens iuuamentum manifestum. Rec. hieræ picræ, sinapis, staphidis agriæ, zinziberis, origani, pyrethri, corticũ radicis capparis, myrrhæ, ana, fiat gargarismus cũ eis, & oxymelite. Gargarisma ex inuentione nostra, experti iuuamẽti ad dissoluẽdum phlegma, quod aggregat in capite, neruis, & lingua, & cõfert paralysi, & torturæ: cuius pmistio hæc est. Rec. origani, pyrethri, zinziberis, piperis nigri, & albi, & longi, salis ammoniaci, sinapis, cinnamomi, hyssopi, nigellæ, sampsuchi, costi, ana, cõfice cũ oxymelite squillitico, & rob, & gargarizetur diebus cõtinuis cũ eo. Gargarisma factũ cũ oxymelite squillitico est adhuc iuuamẽti sublimis: & similiter muri, & aceto squillitico. Et quandoq; confortatur cum eis, q̃ sunt sicut hasce, origanũ, staphis agria, sinapis, condisi, cortices radicũ capparis, pyrethrũ, zinziber, & tria pipera singulariter, aut coniunctim: quandoq; facimus præcedere frictionem linguę cum eo, quod est sicut sal ammoniacus, & zinziber, cũ cæpe vsq; dum currat plurimũ phlegma: & faciem⁹ deinde sequi gargarizationes, & collutiones ex oxymelite squillitico, & est operatio digna. Filius Zachariæ. Medicamen expertũ ad grauedinem linguę, & mollificationem eius. Accipe sal ammoniacũ, pyrethrum, staphidẽ agriã, piper, sinapi, hueg, ana, fricetur cum eis lingua ſm omnẽ partẽ ipsius sæpius in die. Dioscorides, hueg ſm omnẽ modum administrationis eius: est medicina ꝓpria mollificationi linguæ, & paralysi eius: & similiter castoreũ, & proprie retẽtio eius sub lingua. & cõfrictio in ea, & quãdoq; ex eo cum gũmi albotin fiunt pilulæ, & tenentur sub lingua: & quandoq; ex glutino albotin, & assa fœtida, & sunt efficaces. Confectio anacardina maior quam scripsit Filius Zachariæ, & scripta est in capitulis ægritudinum neruorũ: & est medicina vltima paralysi linguæ: & proprie linita ex ea lingua, & facto emplastro ex ea in parte capitis posteriori, & origine neruorũ, & est medicina sublimis. Sal soluriuus scriptus in capitulis prædictis linitus sup linguam cõfert mollificationi eius. Et plura scripta sunt in capitulis prędictis, quæ afferantur ad locum hunc; sicut diamyrtus proprie, & confectio hueg, & confectio de pyrethro, & alia quæ requirantur ibi: quibus vtendum est inter purgationem, & purgationem. Ioannitius. Quando contingit paralysim accidere propter lęsionem cadentem in neruos posteriores, caput purgia conferunt, propterea, quod ad diuersum trahunt: quare eligantur ad hoc vtilia in capitulis prædictis.

De spasmo linguæ. Cap. 15.

SPasmus linguæ quandoq; accidit causa febrium adurentium. Et cura eius est retentio oleorum refrigeratiuorũ in ore, & rerum plurimæ humectationis, & refrigerationis, sicut olei violacei ꝓprie, & nenufarini, & de cucurbitis, salice, & rosati singulariter, aut coniũctim conquassatorũ cũ mucillagine psyllij, aut cũ succo portulacæ, aut cũ aqua infusionis seminũ portulacæ prius cõtritorũ, aut cũ mucillagine maluarũ, aut cũ lacte dulci, & similium. Et conferunt embrochationes, & lauacra in collo, & nucha cum aqua dulci calida, & inunctiones ex prædictis oleis sup posterius capitis: & sup prædicta loca, & ex ceroto Galeni cõquassatis cum lacte dulci, aut sine eo, & cõferũt etiã caput purgia cũ eis, & omne regimẽ tale. Et quãdoq; accidit ex humiditate grossa, & viscosa replente lacertos eius, & extẽdente ſm latitudinem, & abbreuiationem a longitudine sua naturali: sicut accidit follibus factis ex corio, cũ replentẽ. Et cura eius est hæc eadẽ, q̃ diximus in capitulo de spasmo, & in capitulo de mollificatione linguæ, præterquã, qđ oportet, vt medicinas incisiuas, & subtiliatiuas p̃cedãt medicinæ digestiuæ, & maturatiuæ: sicut proprie, vaporet in primis radix colli, & collũ cum eo, quod est sicut chamæmelũ, melilotũ, anethum, sampsuchus, squilla, & similia; & gargarismata fiant cum aquis, & oleis eorũ. Deinde perueniatur ad fortiora, sicut tu scis.

De alchola, & prauis pustulis oris. Cap. 16.

CVra est quatuor res. Prima est adæquatio causæ faciẽtis, & ꝓhibentis aduentũ eius. Secũda est euacuatio materiæ. Tertia est diuersio ipsius. Quarta est intẽtio particularis. Et primã quidẽ rem cõplent si accidat, vel timeat, vt accidat pueris; rectificet lac lactãtis eos, cibando eã ſm ea, q̃ distinguemus iã: vt prohibeatur casus corruptionis in lac. Immo alteret in eis cõtrariũ, quod timet ex illo. Et si accidat, vt timeatur aduẽtus eius ꝓpter dyscrasiã pestilẽtialem, aut propter dominium vaporosæ, & corruptæ materiæ, aut acutæ vlceratiuæ, alteretur ſm exigentiã ipsius, & quidem calida cũ eo, quod est sicut syrupus acetosus, & syrupus de granatis acetosis, & rob eius, & syrupus de ribes, & syrupus acetositatis citri, & rob eorum: & similibus. In frigida vero, cũ eo quod est sicut syrupus acetosus, melinus, iuiubinus, et oxymel squilliticũ, & similia. Et sint cibi eorũ, & proprie in calida cõditi cũ rob acetositatis, & stypticitatis sicut proprie assecumiæ, & siglez, & zereschie, & sumachie, q̃ condiunt cũ granatis acetosis, & lentes cum aceto, et cucurbita cum granatis, & quę hoc cursu procedunt. In frigida vero comedãt, quę sunt sicut cappares cõditę cũ aceto, & oliuę cõditæ cum muri, & origano, & similibus. Secundam rem complent in calida quidẽ, & frigida euacuationes per phlebotomiã, & vẽtris solutionem, secundum formã assignatam in capitulo de apostemate linguæ. Tertiam rem complent vẽtosationes sub mẽto cũ scarificatione, & administratione clysterũ. In calida quidẽ le-

nium,

niũ,si nõ sunt maligna,corrosiua,& si sunt mali gna,cum eis,quæ educunt materiã acuram vehementius,dummodo nõ trãscendãt granũ lenitatis.Infrigida vero cũ rebus acutis nõ multę acuitatis, tamẽ cũ processu gradationis vsq; ad id,quod est sufficiens.Quartam rem cõplent administrationes particulariũ medicinarum curãtium alchola.Et calidum quidẽ cũ administratione rerum acetosarum habentiũ etiam stypticitatem:sicut proprie rob de ribes,& rob acetosæ,&rob de moris sylvestribus, & aqua decoctionis sumach, & myrti:& lentiũ excorticatarum cum aceto,et extremitates vitis,& extremitates rubi,& zarur,& aqua granatorum acetosorum,& spondylium, & galla,& rosæ,& acacia, & coriandrũ,& aqua coriandri humidi,& similia:Et memithe quidem, & alchanna communes sunt in vtraq; materia,similiter gallæ. Alchola quidem calidũ specię habet quandã herpeticam malignam, cuius curatio est difficilis, & oportet,vt succurratur ei per tria genera curationis.Et primũ genus curationis est mũdificatio,& absterſio virulenti, & corrosiui: & hoc qdem pficitur cum administratione medicaminis acuti,& proprie alcalcolon dicti in capitulo de polypo,vna vice post aliam, vsq; dum appareat totũ herpeticũ cõsumptum esse, vel quasi: deinde succedat ei administratio medicaminis refrigeratiui, sicut olei rosati proprie,cõquassati cũ albumine oui, vice vna post aliam vsq; dũ ardor,& cõbustio tollatur,& si hęc non cõferãt, administretur cauterium,sicut in capitulo de vlceribus gingiuarum dictum est.Secundum vero genus est perficere cũ medicamine partiũ in carnatiuo ex his,q̃ diximus, & dicemus,& partim mũdificatiuo.Tertium vero genus curationis pficitur cũ medicamine cõsolidatiuo:et nos scribemus multa huius generis, si Deus voluerit.Alchola aũt frigidum,aliud phlegmaticum album,aliud nigrũ malignum.Et phlegmaticũ quidẽ indiget duplici genere curationis. Et primũ quidem genus perficitur cum medicinis absterſiuis, & exiccatiuis,sicut secaniabin cũ modico aluminis, aut colcothar,aut almuri cũ aceto squillitico, aut aqua oliuarũ salmuri, aut vinũ,& mel,& similia.Secundũ vero genus perficitur cũ medicinis exiccatiuis, & cõsolidatiuis ex his,q̃ dicemus. Nigrũ autem malignum est deterius omnibus:& indiget triplici genere curationis. Et primum quidem genus perficit,sicut in alchola herpetica dictũ est.Secundũ vero genus pficitur cũ medicinis absterſiuis multæ absterſionis cũ continuitate multi tẽporis in illo,sicut proprie cũ vnguẽto ęgyptiaco,& aceto squillitico:aut cũ aceto,et colcothar,& galla, aut cũ aceto decoctionis gallarũ, & memirem, aut cũ aceto decoctionis almezereõ,& similiũ. Tertiũ vero genus est cõsolidatio ex eis,q̃ dicemus post.Sabor rex Medorum.Medicamen cõferens alcholæ calido in ore,& in lingua, & dolori gulæ a caliditate.Recip. lentium excorticatarum,drach.quinque,rosarum,coriandri sicci, alchannæ de Mecha, boli armeni,adhibe, ana drac.ij.& semiſ. seminis portulacæ drach.iij. & semiſ.camphoræ,drac.j.partes duas.Teneat ex eo in ore,& suffla ĩ guttur:et ex eo,quãdo oportet fiant eis sicut maran cum rob myrti,aut cydoniorum,bonum, si Deus voluerit.Idẽ.aliud cõferẽs alcholę calido,& corrosioni gingiuarũ, & putrefactioni sanguineæ, & cholericæ.Recisumach mundi, rosarum, ana aur.j.spodij albi, balaustiæ,ana aur.semiſ.ramich,drac.semiſ.tere,& accipe ex eo parum,et frica super locũ:vel accipe ex eo, & misce cũ rob cydoniorũ, & fiat ex eo oris collutio: & hoc fiat sæpissime: sanat enim,si Deus voluerit.Isaac hebẽ amaran. Medicamen cõferens alcholæ calido.Rec.seminis portulacæ,drac.x.alchannæ,adhebe,elebul,sumach mũdi,ana,dra.iij.cardamomi,hebde,croci,ana drac.j.tere,& misce cũ eis succum coriandri humidi,vel aquã rosatã, & colluat ex eo os, bonum Deo volente.Hamech.Medicamen alchole,& omnibus inflãmationibus oris, & partiũ eius,& gulæ in corporibus teneris,& infantibus:& est expertũ. Recip. amyli,drac.vj.spodij,memiren,ana drac.ij.seminis rosarũ dra.iij. croci,drach.j.zucchari tabarzet, drac.iiij.cardamomi,drach.j.camphoræ chĩrat.j.& semiſ. tere quodlibet per se, & cerne per pannũ de serico, & vtere sicut diximus.Filius Serapionis. Medicamen cõferens ad alchola calidum.Recipit seminis rosarum,sumach,amyli,sangui. draco.seminis portulacæ, lentium excorticatarum,spodij,sandali albi,alchãnæ, balaustiæ, ana partes æquales, camphoræ, partis j.quartam.administrentur post collutionem factam ex eis,quæ diximus in canone, & cum successione collutionis.Mahemet Arasi.Medicamẽ cõferẽs alcholæ.Rec.spodij,rosarum, & seminum earum,coriandri sicci,sumach mundi, lentium excorticatarum,seminis portulacæ,alchannæ,amyli,butrucho,ana,camphorę partẽ mediam, zucchari quãtum est medietas omniũ,& quandoq; fit sine zuccharo.Terantur, & teneantur in ore: & fiat collutio post illud cũ aceto, & aqua rosata.

Narratio medicaminum alcholæ phlegmatico. Cap. 17.

ABoali. Confectio medicaminis alcholæ phlegmatico. Rec.trochiscorum orobi, gallarum, rasuræ pergameni,ana partem vnã, memithe, corticum radicũ capparis,colcothar, ana partẽ semissem, aluminis balaustiæ partis vnius tertias duas,alchannæ partem semiſ.confice cum aceto,& melle,& vtere,aut applica super morbo ex puluere eorum, deinde collue cũ aceto,& melle.Bonũ, si Deus voluerit.Trochisci orobi scripti sunt in capitulo de vlceribꝰ gingiuarum.Idem.medicamen conferens alcholæ

permiſtionis choleræ, & phlegmatis. Reci. memirem, ſief memithe, ſpodij, ſeminis plantaginis, capitū roſarū, & ſeminum earū, myrobalanorum citrin. balauſtię, alſirhir, foliorum oliuarum ſilueſtriū ſiccorū, carmezit, aluminis iameni, ana, terantur, & adminiſtrentē ſicut diximus. Idem. medicamen ſicut aliud. Recip. memithe, myrobalanorū citrinorū, balauſtiæ, cardamomi, ſpodij, ana, vtere ſicut aliud. Filius Serapionis, Medicamē cōferens ad alcohola nigrū, & herpeticū. Rec. foliorū oliuarū, foliorū citri, & foliorū rhamni ſiccorū, acaciæ, ana drach. viij. aluminis iameni, coleothar, ana drach. ij. croci, drāc. j. terantē, & adminiſtrentur. Idē. Aliud cōferens alcholę nigro, & maligno. Recip. arſenici rubei, pyrethri, partes æquales, terantē, & cribellentē, & cōfice cū alchitram, & comburatē, deinde conterantē, & adminiſtrentē. Confectio medicaminis ex inuētione noſtra, cōferens alcholę putrido, & maligno, & expertū bonū. Recip. corticum radicū capparum, gallarum, memirē, zinziberis, piperis aduſti, trochiſcorum alcancalon ana, drach. ij. chartarum combuſtarum, drac. iiij. arſenici, drachmas duas, & ſemiſſem. Fiat ex eis puluis ſubtilis: & ex vna parte eius fiat frictio, & ex alia linimentū: & ponatur ſup ea fruſtum chartæ madefactæ, vt circundet ſup ea. Plura etiam ſcripta ſunt in cap. de vlceribus gingiuarum: quæ afferantur ad hunc locum.

E

F

De fœtore oris. Cap. 18.

G

FOetor oris ſi cauſam habeat putrefactionis in partibus oris, iam diximus curam eius, & quandoque accidit ab vlcere, & putrefactione partiū pectoris, & pulmonis: & dicemus curam ipſius, & quandoq; accidit ex humore aggregato, & putrefacto in ſtomacho, & partibus eius: & eius cura eſt tres res. Prima quidem res eſt euacuatio illius materiæ cū iteratione, & iteratione ſæpius, cum eo, quod cōuenit. Et ſi quidem fuerit cholerica fętida putrefacta, cum eo, quod eſt ſicut infuſio aloes in aqua endiuiæ, & ſimilia, de quibus loquemur in capitulis de ſtomacho, ſi Deus voluerit. Si autem fuerit materia phlegmatica fætida putrefacta, fiat purgatio eius cū eo, quod ſicut hiera, & ſtomaticū noſtrū, & pilulæ arthreticæ, cuius explicationem ſcribemus, ſi Deus voluerit. Et dixit Filius Zacharię. Qualiſcunq; ſit materia ſiue calida, ſiue frigida, cōfert vomitus poſt eſum acruminum, & acetoſorū, aut poſt melones, cum ſucceſſione ſyrupi acetoſi, aut ſecaniabin, aut hydromelitis: & vitet pinguia poſt illud, & groſſa, & viſcoſa, & nauſeatiuā ſatietatem, & lac: nō comedat pulmentaria, ſed frixa habētia ſemina, & alma camar, & vtatē almuri, & alſachanne in prima comeſtione, & alzegē. Et in ſecunda menſa comedat cydonia, pira, & condita ex eis, aut zinziber conditū, aut diacyminum, aut diatriō, & ſimilia. Et ſit vinū eorum cōditum cum ſpeciebus, quarum narrationem faciemus poſt. Et ex potibus eſt miua, & cōditū, & rob de pomis cū ſpeciebus, & ſine ſpeciebus. Secundā rem complent adminiſtrationes medicaminū acquirentiū temperiem receptorij, vt fiat deinde minera in eo aggregationis materierū cōuenientiū. Et ex hoc quidē facientibus in re cholerica eſt adminiſtratio rerum, q̄ ſunt proprie ſicut chryſomela humida, aut ꝓſica cū proprietate, & infuſiones eorū, dū ſunt ſicca: & hoc in ieiunio. Et ex eis ſunt zarur, & cydonia, & rob acetoſitatis citri, & miua, & ſyrupus de pomis, & confectio de pomis, & diacydonite, & cōfectio acetoſę, et ſimilia. In materia vero phlegmatica adminiſtrentur ea proprie, q̄ ſunt ſicut zinziber cōditū, & tryphera maior, & ſahane, & muri, & acetū ſquilliticū, & trochiſci diarhodon: & zuccharū roſatū cū maſtiche, & xyloaloe, & trochiſci de garyophyllis, lætificans, & ſimilia. Tertiā rem cōplēt adminiſtrationes medicinarū proprie, quarū ꝓprietas eſt generare ī ore, & in vniuerſo corpore odorē bonū, ſicut ꝓprie folia, & cortex citri, & balderebuc, & grana eius, & teneritas myrti, & thus, & roſæ, & macaziri, & cāphora, & alfelēgemiſch, & poma odorifera, & cydonia, & ſuch, & ramich, & emblici proprie, & xyloaloe, & cubebe, & garyophylli, & maſtiche, & nux muſcata, & doronici, & ſpica, & ſimilia, & res quibus cōficiunt ſicut rob myrti, & rob de citro, & rob de acetoſa, & mel emblicorū, & mel chebulorū, & cheſmes, & vuæ paſſæ dulces, & vinū, & ſimilia. Ioānitius. Confectio trypheræ, cuius iuuamēta multa, & exꝓta ſunt, & proprie ad ægritudines ſtomachi, cōfortat. n. in eo mineras virtutū, & operationū nobilium: & facit oris odorē bonum, & totius corporis: & occultat fœditatē coloris, & acquirit corpori viuiditatē, & coloris pulchritudinem, & cōſeruat corpus in vigore adoleſcentiæ, & iuuentutis, & retardat canos, & cōfortat cor, & generat hilaritatem cōtinuā, & addit in coitu, et eſt medicina regum, cuius permiſtio Recipit myrobalanorū chebulorum, emblicorū, belliricorum, ana partes æquales, terantur, & fundatur ſuper eos conterendo in vaſe lapideo hora poſt horam aqua fontium dulcium cum aliquantulo zucchari, & hoc per dies tres, deinde per alios tres dies deſtilletur vna vice poſt aliam ſuper eos tenui inſtillatione ex oleo roſato, aut amygdalino ſemper agitādo cum ſpathula, deinde dimitte ſiccari eas in vmbra. Deinde accipe huius permiſtionis, drachmas xviij. roſarum ſiccarū, drachmas ſex, cyperi, drachmas quatuor, ligni aloes, extremitatum myrthi humidę, garyophyllorū, maſtiches, ſpicæ, ana drachmas duas, & tertiam alterius, cynnamomi, zurumbet, croci, cardamomi, heil, macis, nucis muſchatæ, ana drachm. j. & ſemiſ. ambræ crudæ, & ſuch, ana drach. duas, muſchi, drac. j. tertias duas, confice

H

cum

cũ melle emblicorũ ex cheſmes, & fiant ex eis formæ ſimiles auellanis ponderis drachmarũ trium, da in mane cum vino, & in ſero ſimiliter. Ariſtoteles. Suffuf, quod exquiſita inuentione compoſuit Alexandro Imperatori, confortat ſtomachum, hepar, & viſcera debilia, & rectificat digeſtionem, & facit oris odorem bonum, & generat gaudium. Recipit ligni aloes, cyperi, extremitatum myrti humidæ, cinnamomi, folij, heil, myrobalanorum chebulorum, emblicorum, & belliricorum præparatorum ſecundum ſuperiorem doctrinam, macis, felenge miſch, darſeni, vſne, piperis, macropiperis, zingiberis, garyophyllo. nucis muſchatæ, cardamomi, granorum granatorũ, ana dra. ij. ambrę, muſchi, camphoræ, ana dr. j. zucchari tabarzet ſextuplum ponderis omnium, doſis eius eſt a dr. j. vſque ad aureos duos cum aqua frigida ante cibum, & poſt cibum: expertum verãx. Filius Zachariæ Araſi. Confectio pilularum conferentium, & procurantium digeſtionem, & facientium oris odorem bonum. Recipit garyophyllorum, ſuchelmeſe, darſeni, nucis muſchatæ, cyperi, ſpicæ, corticum citri, ligni aloes, ana aureos duos, muſchi, aurei vnius, decimã. Confice cum vino, & da drach. iij. & partem earum tranſglutiat, & partem earum commaſticet dẽtibus, & tranſglutiat ſuccum. Idem. ad idem. Accipe extremitatum myrti humidæ, & cheſmes partes æquales, terantur, & fiant ex eis formæ ſicut nuces, & da mane, & ſero vnam cum condito aromatico. Idem. Confectio trochiſcorum de garyophyllis facientium odorem oris bonum. Recip. garyophyllorum, corticum citri, cyperi, ſpicæ, nucis muſchatæ, ſuch elmiſſæ, xyloaloes, cinnamomi, macis, heil, cubebę, ana dra. j. muſchi chirat. j. fac ex eis trochiſcos cum aqua malorum: & teneat in ore ſuo ſuper cibũ, & deglutiat ex ẽis duos, vel tres. Idem, dentifricium ad idem. Rec. ſpicæ, cyperi, roſarum, folij, galliæ, corticum citri, garyophyllorum, cardamomi, ligni aloes, maſtiches, ſalis combuſti, ana, mellis, vt conficiat ea. Fiant trochiſci, & ſiccentur in furno debilis caliditatis, & fiat ex eis dentifricium. Idem, ex eis, quæ nimis occultant fœtorem oris mirabiliter, eſt frequens comeſtio apij. Idem. Cõfectio experta eſt efficax ad fœtorem oris cauſa materiei putridæ in ſtomacho. Rec. extremitatum myrti humidæ, darſeni, emblicorum, cyperi, ſpicæ, corticum citri, florum ſquinanthi, maſtiches ana partem j. galliæ, garyophyllorum, nucis muſchatæ, cubebę, heil, zingiberis, ana partem ſemiſ. confice cum melle paſſularum, quod ſit duplum ponderis omnium, & cũ vino antiquo odorifero, aut cũ cheſmes, & fiant formæ ſicut nuces: & ſumatur ex eis omni mane vna, & omni ſero: & hoc fiat poſt vomitum, & ſolutionem ventris iteratam, ſæpius, ſicut diximus in canone prædicto.

De dolore oris. Cap. 19.

DOlor oris fit a cauſis, quas diximus in capitulo de particularibus curis ęgritudinũ ipſius, & diximus curas. Hamech elengezar. Medicamen conferens doloribus in partibus oris, & radice linguæ, tumori faucium, & gingiuarum, expertum. Recip. ſumach, foliorum myrti, foliorum roſarum, ana aur. j. bulliant in aqua pluuiali vſque ad medietatem: & fiat ex ea gargariſmus tribus vicibus omni die: deinde puluere hoc vtatur. Rec. ſpodij, gallarum, granorum hacel, foliorum roſarum, ana, tere, & vtere. Idem. Medicamen conferens dolori oris, bonum, & expertum. Rec. amyli, aluminis iameni, roſarum, ſeminum citri, myrrhæ, ana, tere, & accipe ex eo parum, & miſce cum aqua, & melle: & fiat gargariſm⁹: & teneat ĩ ore vna hora. Idem. Medicamen conferens bothor in partibus oris, & faciẽs oris odorem bonum. Recip. aniſi quantum volueris, & tere: & confice cum melle, & ſucco myrti humidæ, aut vino odorifero: & fac gargariſmum cum eis, & teneatur in ore vſque ad horam vnam.

Finit particula prima, ſectionis primæ.

SECVNDA PARTICVLA ſectionis primæ.

CYrum cęli fecit Deus, & terram poſuit in puncto. Concordias nutrit ipſe ſolus, & diſcordias arctat, concordes ergo, diſcordeſque regulat: ſanum ſimul, & morbidum ſanat, igitur ipſe ſolus dat ſalutem, eaque ab ipſo ſolo dari creditur, humilis gaudeat natura: natura naturans regulis ſic certis aſtringit alterutrum, vt quibus diſſideat, hoc pati reformetur ab altero. Cęlatum quodq; gerit in ſe, quo alteri proſit, ſed non vt noceat. Sed qui hoc recte nouit diſcutere quod excelſus largitus eſt, magni doni eſt munus. Libenter igitur diſce largiri magna munera: munus munere non compenſans. Tradimus vobis cum auxilio excelſi: poſtquã narrationem expleuimus de curis ægritudinũ membrorum capitis, vt narremus narrationẽ de curis ægritudinum membrorum ſeruientiũ ſpiritui ſecundum promiſſionem noſtram in ipſis. Sed vt verificetur proceſſus, fructumque, & veritatem inueniat: ipſum regulari ab illo, qui excelſus cuncta fœlicitat, petimus, qui ſit benedictus.

SECVNDA PARTICVLA huius primæ ſectionis continet ſummas quinque.

Summa Prima eſt de curis ægritudinem faucium, & gutturis, & vicinarum partium.
Secunda de curis ægritudinũ pectoris, & pulmonis.

Tertia

Tertia de curis ægritudinum cordis.
Quarta de curis ægritudinũ forinſecarũ pectoris.
Quinta eſt de curis ægritudinũ ſpondyliũ, & dorſi.

SVMMA I.

De curis ægritudinum faucium, & gutturis, & vicinarum partium. Et primo de ſtrangulatione. Cap. 1.

STrangulatio cauſas habet a rebus, quæ ſunt intra, & dicemus eas ſi Deus voluerit. Et quandoque contingit a rebus aduenientibus extra, & operantibus extra, ſicut ſtrictio cum func, & ſimilia, & palã eſt cura ipſius, aut a rebus aduenientibus extra, & operãtibus intra: ſicut proprie ex rebus, quæ comedũtur, & bibuntur: ſicut eſt bolus magnitudinem, aut aſperitatem, aut ſtypticitatem habens, ſicut proprie panis opirus non maſticatus, aut miliatus, aut aliquid, quod eſt ſicut os, aut ſpina: & cura eſt, vt illico prouocet vomitus, & incipiamus cõ primere collum impingendo percuſſiones poſt percuſſiones ſuper ipſum, & immittendo digitum in guttur, aut inſtrumentum ex ligno, aut cornu lene, curuitatem habens, & hoc fiat cum facilitate, & ſi ſit ſpina, aut os gutturi infixum, & ſenſus cõprehendit ea, tenaculis extrahatur, aut vncino comprehende ſm aliquid eius, aut chorda arcus, ſi autem ſenſus comprehendere non poteſt, poſt cibaria groſſa adminiſtrentur gargariſmata ex mucilaginib. & deglutitiones ex eis, aut ex rob, aut ex naſturcio infuſo, & cõquaſſato in rob: deinde fiat vomitus poſt adminiſtrationem rerum viſcoſarum comeſtarum ſine maſticatione plurima. Et quandoque annectimus cum filo bolum carniũ pinguium pelliculoſarum, & viſcoſarum, & damus ad deglutiendum: deinde extrahimus ſubito, & quandoque facimus cum ſpongia marina, & quandoq; cũ ficu ſicca pingui, & ſimilibus: & extrahitur, ſi Deus voluerit. Fit interdum ex quibuſdam eorum, quæ ſumuntur, ſtrangulatio, non propter quantitatem, ſed propter rei malitiã, ſicut ex quibuſdam generibus fungorum mortiferorũ: quod ſanatur ex ſucco raphani, facto ex eo gargariſmate cum oxymelite, & imbibito cum melle. Et nos loquemur hoc, quãdo loquemur de rebus venenoſis poſt, ſi Deus voluerit.

De ægritudinibus vuæ. Cap. 2.

SVnt caſus eius, & apoſtematio, & vulnera. Et caſus quidem vuæ cura eſt tres res. Prima eſt, ſi vua eſt vehemẽtis inflammationis, & rubedinis, phlebotomia cephalicæ, aut ſolutio vẽtris, ſi fuerit cũ permiſtione choleræ cum eo, quod eſt ſicut aqua fructuum, & myrobalanorum. Et ſi fuerit habens albedinem, cum eo, qđ eſt ſicut hiera, & cochiæ. Secunda eſt diuerſio cauſæ eius: & hoc quidẽ perficitur cũ eo, quod facit cadere materiam ad partem diuerſam, ſicut v.g. cum frictione aurium, & extenſione earum ſurſum vehementer, & attractione dolorosa, & poſitione ventoſarum ad partem oppoſitam. Hæc, n. tollunt vuam, & eleuant. Et ex eis, quæ experta ſunt ad eleuationem eius, eſt, vt accipiatur cereus, vel manipulus capillorum zuẽdeg, & colligatur manibus, & præcipiatur infirmo, vt taceat. Et tu quidem pone pedes tuos ſuper humeros eius, & trahe manipulum capillorum vehementer vſq; dum cutis diſlocetur diſlocatione aliqua a zuhẽdeg, eleuatur. n. vua ex hoc illico. Et iam quidẽ expertum eſt, vt liniat ſuper zuendeg, emplaſtrum ex ſucco acacię, & hoc in principio, aut ex acacia cũ aceto, aut ex gallis aduſtis cum aceto, qñ eleuant ipſam, ſternutamenta ẽt conferẽt eis. Tertia eſt particularitas operationum circa ipſam vuam, & eſt, vt in principio incipiatur cum medicinis, quæ repellunt materiam, & prohibent aduentũ humiditatis plurimæ, ſicut proprie gargariſma cum aceto, & aqua roſata, ſi materia fuerit calida, & vua fuerit inflammata, & rubens, aut aqua ſolatri, & ſemẽ roſarum, & folia ipſarum, aut aqua granati acetoſi triti cum tota ſubſtãtia cum ſtypticis. Et liniatur palatum, & vua cum medicamine facto ex balauſtijs, & roſis, ſãdalis, & modico camphoræ, fiat ex eis puluis ſubtiliſſimus, & vtere comprimendo cum inſtrumento, & ex eis ſunt gallæ, & balauſtiæ, & alumen. Et ex ſuccis duorum granatorum contritorum cum tota ſubſtãtia fit gargariſmus bonus, ſimiliter ex infuſione ſumach in aceto, & aqua roſata, & adhuc ex diamorõ facto ex moris rubi immaturis cũ aceto, & eo melius, quantũ in caſu hoc, illud quod fit ex moris rhamni, & proprie immaturis. Et nos dicemus ſpecies diamoron, & aliorũ in capitulo de ſquinantia. Poſtquã aũt pertranſiuit tẽpus principij, vtendum eſt ſtypticis, cũ eis, quæ habent aliquãtulum abſterſionis, ſicut mel proprie, & diamoron ex moris de ſceni, q̃ hoc curſu procedunt: & gradatim dehinc peruenięndum eſt ad maturatiua, & reſolutiua fortia, ſicut eſt proprie myrrha, crocus, ſal ammoniacus, & pyrethrum, & ſimilia; quorum narrationem conſequemur poſt. Si aũt paſſio fuerit ex abundantia phlegmatis, & fuerit decliuis ad albedinem, vtendum in principio gargariſmate facto ex ſucco nucum cum rob, aut ex diamorõ, aut ex ſyrupo acetoſo cum gallis: deinde gradatim peruenięndum ad ſinapim, & ſalem ammoniacum, & almuri, & pyrethrum, & ſimilia. Et ſi neceſſitas poſtulat, eleuetur cum inſtrumẽto ad ſuperiora cum medicinis, quas diximus, & dicemus iam. Filius Serap. Medicamen expertum colligens, & confortans vuam, & eleuans eam. Rec. balauſtiæ, dr. ij. aluminis iameni, dr. j. croci, & camphoręana dr. j. tertiam, fiat ex eis

Emplaſtrũ ad comiſſuram.

Gargariſmata in principio in materia calida.

In materia frigida.

puluis

puluis subtilissimus, & administretur cum cochleari paruo post gargarismũ ex aceto, & diamoron. Item. Aliud valde bonũ. Rec. ramich partem j. salis ammoniaci partem mediam, vtere cum instrumento, aut gallarum, & salis ammoniaci, ana partes æquales, myrrhæ, aluminis, ana partem mediam, vtere sicut diximus. Medicamen ex inuentione nostra bonũ, & expertum. Rec. cinnamomi, piperis, zingiberis, pyrethri, balaustiæ, corticũ granatorum, foliorum rosarum, & seminum earum, ana partes æquales, & vtere cum instrumento post gargarisma, ex eis, quę scis. Aliud similiter nostrum. Rec. aluminis iameni, gallarum viridium, ana partem j. pyrethri, myrrhæ, piperis albi, salis ammoniaci, ana partem s. tere, & vtere sicut diximus. Hebengezar. Rec. piperis longi, & nigri, mirrhæ, salis ammoniaci, ana, exuffletur ex eo in guttur, & vtere cum instrumento. Filius Zachariæ. Confectio experta ad idem. Recip. gallarum, balaustiæ, salis ammoniaci, ana, exuffletur ex eo in guttur, & ponatur ex eo super cochleari, & eleuetur cum eo.

De apostemate vuæ. Cap. 3.

APostema vuæ indiget eodem regimine secundum quod dictum est. Veruntamẽ terminatur secundum vnum trium modorum. Aut enim resoluitur, aut suppuratur, aut delet, & corrumpit membrum. Si ergo contingit ex medicinis adhibitis non posse resolui, sed intumescit amplius, & dolor multiplicatur; tunc perueniendum est ad gradum maturatiuorum, sicut est proprie apozema dactylorũ, & ficuũ, & vuarum passarum, & radicum lilij, & rosarum, & emplastrum ex fæce eorum. Et quandoque miscetur cum eis ex confortantibus ipsum membrum, ne cadat putrefactio in integrum ipsius, & destruatur membrum, sicut, verbi gratia balaustia, ramich, myrtus, rosa, & similia, quodcũque eorum magis oportere videbitur. Postquam autem suppuratum fuerit, aperiatur sicut in cura synanches dicetur, & mundificetur deinceps, sicut ibi distinguimus. Si autem vua corrumpitur, & mortificatur, & pendet gracilata radice ipsius, tunc oportet, vt incidatur, nõ enim amplius regitur a natura, & melior modus incidendi eam est cum inciſorio aureo ignito, postquam reciditur vua in concauitate lacerti instrumenti cannularis, ita, quod p mediũ extremitatis alterius cannuli inciſoriũ ipsum mittatur, vt perueniat extremitas eius ad vuam, & radicem ipsius, sine contactu aliarum partium, neque ita radicitus incidatur, quin aliquid extremitatis eius remaneat: fortassis enim sumet aliquid officium ex ipso, natura, deinde colluatur locus cũ aceto decoctionis aluminis, & gallarum, & curetur sicut in capitulo de vulneribus oris diximus. Si autem vua tumida, & rubens fuerit, secundum Hippocratis mãdatũ, timendum est eam incidere: quare satagẽdum

Quonam modo vua incidenda sit.

A si rectificari potest, si vero non, immo ad gracilitatem, & nigredinem tendit; expectetur super ea vsque dũ relicta sit a natura: & tunc incide.

De apostemate duarum amygdalarum. Cap. 4.

CVra huius ægritudinis est tres res, sicut diximus in ca. de vua. Et prima quidem perficitur sicut ibi distinctum est. Secunda vero p ficitur cum operatione faciente cadere materiam de vna parte in aliam partem: sicut verbi gratia, cum frictione brachiorum dolorosa, & proprie cum ligno habente extremitatem rotundã: & fiat frictio ex parte sylueſtri brachiorrum scilicet super dorsum focilium, & fiat idẽ in die pluries. Et quandoque ponimus allium
B tritum in radice manus ex parte sylueſtri, & deligamus, & efficit operationem bonam, & sedat dolorem. Conferunt etiam ventosationes positæ in brachijs, & cruribus. Confert etiam administratio olei amygdalarũ dulcium tepidi, & destillatio eius in aurem, quæ sequitur dolorẽ, vtendo omni hora instillatione post instillationem, quoniam est efficax. Et similiter olei anethi, & chamæmeli. Tertia vero est administratio particularis mentionis, quæ perficitur, sicut in cap. de vua diximus. Terminatur autem hæc passio ad vnum trium modorum, aut enim resoluitur apostema, aut suppuratur, aut induratur, & illud fit raro: propterea, quod facilius
C est, vt recipiat ex digestione, quod est resolutio, aut suppuratio, quã ex compactione, quod est est sicut induratio, & hoc facit posse loci, & vicinitas locorum digestionis. Adiuuant autẽ ad resolutionem diamoron dulce confortatum proprie cum eo, quod est sicut myrrha, crocus, & similia vsque ad gradum eorum, quæ sunt sicut sal ammoniacus, pyrethrum, almuri, & similia, & proprie factis linimentis, & gargarismatib. ex eis. Et huius etiã intentionis sunt emplastrationes factæ ex ficub. siccis, & baurach, aut ex melle, & furfure, & sale, aut ex melle, & myrrha, & olibano, & iride decoctis cũ rob, & pauco melle. Ex emplastris autem mirabilibus ad apostema duarum amygdalarum, & glãdularum, & synanches, est emplastrum factum
D ex radice alleurengeug decocta in rob, & cõtrita vehementer, deinde admisceatur ei adipis porcinæ antiquæ lotæ vehemẽter, & colatæ põdus eius cũ modico baurach. Et ex eis similiter est radix ireos præparata secundum eãdem doctrinam. Et expertum est emplastrum de radice porrorum non transplantatorum cum adipe antiqua, & rob, aut radix lilij cum baurach, & rob, & adipe porcina, & hoc etiam valet ad synanchen, & vigoratur posse suum, si cum prædictis rebus iungatur succus scabiosæ, qui ad hoc est mirabilis multum. Et hyssopi cerotum est iuuamentum bonum. Et deinde superpone lanã hyssopi, & similiter cerotaria ex adipe gallinę, & anseris, & butyro, & cera cum oleo anethino.

no. Et est expertum emplastrum, quod recipit, farinæ hordei, seminis lini, ana, vnc. j. carnium dactylorum, & ficuum siccarum, & nigrarũ, & pinguium, ana aureos viij. micæ panis aur. v. Coquãtur omnia cum rob, postquam trita fuerint sicut medulla, & superponatur. Res autem quæ aggregãt virtutem resolutionis, & maturationis est diachylon. Et qñ addis compositioni eius iridem, erit operatio eius nobilior, & similiter diachylon magnum, & diachylon paruũ. Postquam autem apostema collectionẽ saniei fecerit, apostema aperiatur, & curetur vulnus, sicut in synanche dicemus. Si autem apostema induratur, experiantur super ipsum aliqua ex resolutiuis fortib. sicut proprie baurach rubeũ insufflatum in guttur, aut linitum cũ melle. Et ex eis est succus cucumeris asinini, & cẽtaurea: & fortior eis, & conueniẽtior est assa fœtida. Si autem ex eis non resoluitur, & dealbatur cutis, quę est super ipsam, tunc oportet, vt extrahatur vna, vel vtraque si oportet. Et modus operationis est, vt accipiatur cum vncino bicipiti, & suspendatur. Deinde fiat incisio ſm lõgum ęgritudinis cum incisorio habente aliquid curuitatis: & extrahatur vna post aliã ſm totalitatem earũ, & dimittatur post illud sanguis fluere ad illud, quod est decens: post quã inclinatur super pectus ipsius, post hoc colluatur os cum aqua rosata, & aceto infrigidatis, cæterum si sanguis plurimũ exuberat, administrentur constringẽtia ipsum, sicut proprie colcothar, & alumen, & similia, & fiat gargarismus ex decoctione gallarum, & foliorum myrti, & similium. Et qñque accidit, vt cauterizetur, & tunc melior cura est, vt cauterizetur cauterio aureo, & est timorosũ.

De synanche gutturis. Cap. 5.

CVra huius ægritudinis est sex res. Prima est subtractio causæ. Secunda est prohibitio eius, quod fluit. Tertia est diuersio eius, qđ fluxit. Quarta est intẽtio particularitatũ. Quinta est correctio accidentium. Sexta est regulatio vitæ. Et primam quidem rem complẽt euacuationes factæ cum festinatione, & proprie p phlebotomiam, & ventris solutionem. Et quidem canon est, si accidit a plenitudine sanguinis solum, principium nostrum erit a phlebotomia. Si autem a multitudine sanguinis, & multiplicetur cholera: præponimus euacuatiuum extrahens choleram a sanguine; & hoc si oportet, cum iteratione: & facimus sequi phlebotomiam post id. Et sic quidem sunt cõditiones in phlebotomia obseruandæ quinque. Prima est, si fuerit materia sãguinea calida, phlebotomia ante omnia adhibenda est, & proprie ex vena cephalica. Et secunda est, quod si significatur esse dominium sanguinis, qui retinetur, & consuetus est fluere, & est patiẽs ex illis, qui cõsueuit cadere in synanchiã, tunc phlebotomia fiat ex latere, quod sequitur dolor, si autem hoc expressum non accidat, melior est phlebotomia ex latere opposito. Tertia vero est, quod si dominium fuerit in sanguine ſm totum, tũc nõ est inconueniens phlebotomare ex vtraque cephalica, cum vicissitudine, & nedum ex cephalica, sed ex basilica, & saphena si virtº tolerat. Quarta est, vt qualiscunq; fiat phlebotomia, non fiat extractio semel, & subito, sed cũ iteratione renouante numerum, vt saluetur virtus, & perueniatur ad expulsionem plenitudinis cum rectitudine sapienter. Quinta est, vt post phlebotomiã cephalicæ, phlebotomẽtur eodem die venæ, quæ sunt sub lingua, neque tardetur illud, sed phlebotomẽtur eodem vespere, & maxime tunc festinandum est, cum plenitudo in eis apparuerit. Si aũt choleram cum sanguine dominari contingit, ante phlebotomiam, & post, natura soluenda est cum reb. choleram educentibus leniter, & iterato: & fit solutiuũ pluris alterationis, quã euacuationis. Et hoc quidẽ si virtus tolerat, & soluatur natura cum aqua solatri, & fructuum: & si oportet cum iteratione: & euacuationes ẽt factæ per clysteria debilia si febris adest; aut fortia, si febris nõ adest, sunt iuuamẽti sublimis, & tua interest mensurare medicinã naturæ in oĩbus, quæ iam diximus. Si aũt sanguinis dominiũ fuerit cum phlegmatis exuberantia, post phlebotomiam, soluatur natura cũ cochijs, & hiera, & cum similibus, & cum enematib. fortibus, & collyrijs ex his, quæ scis. Secundã, rem complẽt administrationes de iacur, & aliarum medicinarum fluxum materię catarrhalis sistentium, & impinguantium subtilẽ, & acutam, & subtiliantium grossam, de quibus in catarrho locuti sumus. Tertiam rem complent frictiones dolorosæ, & ligaturæ in brachijs, & tibijs, & ventosationes in ipsis, & positio vẽtosarũ super zuhendeg est iuuamẽti magni, & similiter super nucham, & ventosa super collum est iuuamenti sublimis, & proprie apud spondylẽ secundã, elargat. n. fauces, & guttur, & adiuuat ad attractionẽ aeris, & expirationẽ fumorũ, & remouet prohibitionem deglutitionis: quapropter oportet, vt sepius iteretur, & fit proprie vẽtosa magna. Conferunt etiam ventosæ super mentum, & sub maxillis, & etiam cum incisione sub mammilla, faciunt enim materiei diuersionem facilem. Conferunt ẽt destillationes in aurem, quæ sequitur dolorem, post destillationes, proprie ex oleis, quæ sunt sicut oleum rosatum, & oleum de amygdalis dulcibus, & similia. Quarta, quæ est administratio particulariũ operationum, diuiditur ſm tẽpora morbi, præcedant ergo euacuationes primo, vt styptica in augmento administrentur. In statu autem styptico simul cum resolutione vtẽdũ est. Verum in principio ægritudinis particularitas administrationis suspecta est, fortassis. n. rheumatizat materiam in loco, sed tunc quidem competunt cum iam euacuationes præcesserint. Distingua mus autem in administratione particularium

Ventosationes.

opera-

operationũ pro tempore morbi hoc modo. In horis quidem augmenti sit magis vincens medicamen stypticum, prohibitiuum agitationis, & discussionis, & alteratiuum ipsius, v.g. si sanguinea sit passio, incipiẽdum est ab administratione gargarismatũ, sicut est proprie aqua ros. cum aceto, hæc est. n. conuenientior omni speciei eius, aut aquæ infusionis sumach, aut ribes, aut succus corticum nucum recentium cũ aqua sumach, & aqua coriãdri humidi, & sumach, & ex eis aqua granatorum acetosorum, & dulciũ tritorum cum tota substantia, & succus solatri cum semine rosarum est admirabilis, & similiter cydoniorum, sorborum, & iacur, & bellach, & similium, & qñque admiscetur cum istis, qđ est sicut balaustiæ, & gallæ, & semina rosarum, & alumen, & similia, & vigoratur operatio eorum, & succi agrestæ sicci cum prædictis liquorib. iuuamentum est sublime, & similiter succi sumach sicci, & similiũ, & ex cõpositis est diamoron cõfectum cũ moris sylueſtribus, aut ex moris rhãni, & est iuuantius, & ex sufflationib. in guttur, quæ sunt proprie huius intentionis, sunt alumen proprie, balaustiæ, & cortices sumach, & succus agrestæ, & oleum omphacinũ, & similia. Si autem cholerica sit materia, conferunt hæc, quæ diximus, facta magis infrigidantia cum eo, quod est proprie, sicut succus solatri, & rosæ, & sandali, & cãphora, & mucilago psyllij, & similia. Et quædam ex eis non tñ gargarizata, sed etiam bibita, sunt iuuamenti sublimis; sicut v. g. rob de papauere bibitũ, est iuuamẽti sublimis vehementiæ, & proprie cum aqua sumach, & similiter lac, quod mulgetur ex semine papaueris, & aqua rosata, & ex eis est succus solatri depuratus, & bibitus, mane, & sero, ſm mensuram duarum testarum oui, aut trium, & similiter mucilago psyllij cum coriandro, & grano vno, & dimidio camphorę. Si autem materia fuerit phlegmatica, gargarizandum est in principio cũ aqua rosata, & aceto. Deinde fiat cum rob nucum: & diamoron confortatis cum eo, quod est sicut galla, & alumen, & acacia, & similia. Si autem ad statum processerit ægritudo, tunc medicamine stypticо simul, & resoluti uo vtendũ est. Et in calida quidem materia administratur sicut mel rosatum, aut mel cum aliquo eorum, quæ sunt stiptica, quorum narrationem faciemus iã. Et ex his est succus solatri cũ melle rosato, aut melle, & pulpa casiæ fistulæ cũ ipso est conuenientior, aut cum rob mori. Et lac ex istis, quæ conferunt, gargarizatur in hac hora, lenit. n. & dolorem sedat. Et qñque administratur cum medulla casiæ fist. & confert gargarizatum, & bibitum, & proprie cum pauco zuccharo, & croco. Et oportet, quòd administretur lac calidum, & proprie cum mulgetur, & oportet, vt sit proprie lac caprinum, aut asininũ. Et huius ẽt intentionis, est, meybuthcog ex coagulato vuæ, & rob, & rob nucũ cũ eis, quæ sunt sicut myrrha, & crocus, & ex eis ẽt rob mororũ cum ipsis, aut decoctio ficuum, & fœnu græci cum bdellio, & rob, & similiter decoctio passularum, & fœnu græci, & ficuum, & dactylorum cum eo, quod est sicut myrrha, & crocus. Et si fuerit materia frigida, cõferunt aliqua ẽt eorũ, quæ nunc dicemus, & ex eis rob ficuum, & rob mori facta fortia cum pyretrho, myrrha, & croco. Et similiter lac caprinũ cum stercore canis albo, & melle, aut aqua mellis cum pauco sinapis, aut syrupus acetosus cum succo raphani. Si aũt vltimetur hora status, vtendum est tũc medicamine maturatiuo aggregante in se lenificationẽ, similiter, & resolutionem: sicut v. g. decoctio ficuum cum baurach, & decoctio papaueris, & passularum cum baurach. Ex eis autẽ, quibus vtimur ad lenificandũ, sunt lac proprie, & decoctio ficuum, & passularũ, & mucilago psyllij in calida materia, & semi. cydoniorum, & semin. lini, & fœnug. & althęæ, & decoctio dactylorũ, & meybeg ex coagulato vuæ, & aqua furfuris, & liquiritiæ, & rob, & similia. Resolutiua autem, quibus vtimur cum prædictis, sunt sicut sal muri, & meybeg, baurach, myrrha, croc°, sal ammoniacus, pyrethrum, harmel, sinapis, assa fœtida, raphanus, stercus canis album, & proprie, qui comedit ossa: stercus infantis nutriti ex lupinis, stercus hirundinis, & puluis hirundinum combustarum, & similia. Et nos modum comburendi hirũdines dicemus post diuersos modos cõpositionis ſm diuersos philosophos. Vtẽdum autem est extrinsecus emplastris, quibus emplastretur exterius guttur cum rebus aggregantibus virtutẽ maturationis, & attractionis, de quibus mentionẽ fecimus in cap. de apostemate duarũ amygdalarum, quare oportet, vt pars illa afferatur ad hũc locum. Synanchia terminatur ſm vnum trium modorum, aut. n. resoluitur, aut ſuppuratur, aut permutatur. Verũ medicamina, quibus resoluitur, iã diximus: & medicamina, quæ ipsam materiam deducunt ad maturationem similiter diximus. Cum autẽ ad maturationem peruentum fuerit: tũc ad apostematis apertionem studendum est cum medicamentis proprie aggregãtib. intẽtiones duas, apertionis. ſ. & lentificationis, v.g. sicut ex medicamentis acutis, sicut baurach, aut stercus hirundinũ, misceat cum aliquo eorum, quod est sicut succus herbæ albeduſtar, qñ est sublimis. Rerum autem aperientium apostemationem huiusmodi summa hęc est, sal ammoniacus proprie, & baurach, & myrrha, & harmel, & assa fętida, stercus canis album, qui diu pastus est ossibus, & stercus infantis pasti ex lupinis cum vino, & stercus hirundinis, & cinis pullorum hirundinum vstorum ſm formam, quam scribemus postea, & ex his est stercus adib: & ex summa lenitiuorum, quæ admista eis faciunt apertionem apostematis, sunt lac, & succus herbæ albeduſtar, per excellẽtiam succus caulium, & deco-

In fine huius capituli.

Synãchiæ termin° triplex.

De apostema aperientibus.

decoctio ficuum, & decoctio fermenti, vel infu E turatiua: vltimo vero resolutiua, & aperitiua.
sio eius in rob, aut decoctio ficuũ. Si autem cũ Cõmensurandus est ẽt eis somnus, nam in mul Somnus
istis non fuerit apertum apostema, tunc recur titudine eius timetur suffocatio: quare oportet,
rendum ad cõposita, ex istis, quę dicemus post. vt parũ dormiãt: & cum dormiunt, excitentur
Et si adhuc non aperiatur ex istis, recurrẽdum sæpe: & proprie cũ videtur molestari in spiritu,
est ad apertionem eius cum ferro. Et sunt ex ho & offendi stertẽdo, & in nocte molestior est eis
minibus scindentes huiusmodi apostemata cũ somnus q̃ in die, & somnus immediate post sor
vnguibus postquam immiserint digitos in gut bitiones est molestus eis. Alexander. Oportet
Regimen post apostemata ruptum Arcuden. tur. Cum autem manare cæperit sanies, locetur metiri medicamina fm mensurã posse virtutis
super faciem suam, & liniatur guttur ipsius, & cuiuslibet, teneris .n. corporib. debiliora: duris
palatum fricando ipsum digitis cum melle, & aũt fortiora sunt adhibenda medicamina, qua
sale pauco: & frequẽtentur gargarizationes ex re oportet ex debilib. & fortib. medicaminib.
eis, vt mundificetur locus, & de cætero fiat pro summa consideres. Alexander. Diamoron sim
cessus noster cũ abstergentibus, & mundifican plex conferens ægritudinib. vuę, & synanchię,
tibus, deinde cũ sigillantibus, sicut in capitulo & apostematib. duarum amygdalarũ, proprie
de vlcerib. gingiuarũ, & alchola diximus. Per F in principio. Accipe succi mori de sceni medio
mutatio synanchiæ est fm vnum duorum mo crium in maturatione, & acerbitate, & mororũ
dorum: aut delitescit subito, aut non subito. Et rubi similiter mediocrium inter maturum, &
eius quidem delitescentia, aut declinat in occul acerbum, & mellis, & rob, ana partes æquales,
tum corporis, aut manifestum eius. Et declinãs decoquantur semper abijciendo spumas vsque
quidẽ in occultum corporis, & subito, sicut est ad essentiam mellis tenuis, & sunt ex hominib.
raptus proprie ad pulmonẽ, aut cor, interficit: qui ponunt ex succis mororum, ana partes iij.
sed raptus eius ad cor interficit illico, aut confe & s. & est operatio eius melior. Idẽ rob de mo
stim præfocat; ad pulmonem vero non subito, ris aliud est maturatiuum, & lenitiuum. Recip.
& dixit Hip. quod in vij. diebus: & si cõtingat, succi vtrorumq; mororum perfecte maturato
qnod hoc effugiat, incolumitantur: & illud id rũ, ana partes iij. mellis partem j. decoque sicut
eo, qm̃ virtus est, quę vincit, aut vincitur. Et in prius. Idem. Diamoron ex succis mororum, rhã
est virtuti forti, vt nihil possit ei resistere, etiã si ni, & proprie non maturorũ, & est stypticius cæ
sit imprimens exprimentibus fortibus sicut ve teris, & eius operatio fortis in principio est. Idẽ.
nenum. Vincit. n. virtus fortis supra veneni pos Diamoron, quod Gal. composuit. Accipe vini
se, & expellit illud. Quod autem declinat in oc G mororum, vini stiptici, ana lib. iij. & s. mellis,
cultũ corporis, & nõ subito, causa est interdum lib. s. omphacij, aut succi rosarum, ana vnc. ij. co
pleuresis, peripneumoniæ, aut phthisis. At ve quatur succus prius cũ vino, vltimo pone mel:
ro, quod declinat in manifestum corporis, facit postquam coctionem habuerit, pone puluerẽ:
apostemata exterius: & aliqñ bothor. Et dixit & sunt qui addunt myrrhæ, aluminis, ana dr. s.
Gal. quod plerunque synanchia permutatur in croci, drac. ij. Idem. Rob de cydonijs, aut pyris,
erysipelas, & ignem persicum, & proprie in cer aut melis granatis, aut mespilis, aut zarur, ad
uicem, & manens quidem accelerat salutem, & hoc conueniens est, & qñque miscetur cum præ
delitescens subito cum mentis permistione pe dictis. Idem. Rob nucum omnibus his excellen
tit cerebri medullas, & demum interficit. Quin tior est, dicta est autem operatio rob nucum in
tam rem cõplent administrationes medicami antidotario. Idem. Medicamen conferens synã
num dolorem vehementẽ sedantiũ, sicut de ia chiæ, apostemati gulæ sanguineo, & cholerico,
cur proprie, & syrupus de papauere, & clausu & est medicina leuis, resoluit. n. ipsum. Quãdo
rã gutturis elargantium, de quib. locuti sumus que bibitur ex eo parum, & qñque fit gargaris
Diosc. in tertio canone. Sextam rem cõplet regimen H mus ex eo. Accipe succi solatri, & fœniculi, ana
conueniens in generib. rerum sex, vt locetur in lib. semis. bulliant duabus, aut tribus ebullitio
aere temperato. Et sint contenti in cibis eorum nibus, & cola: & da cum zuccharo tabarzet,
in principio hydromelite, & aqua zucchari, de vnc. semis. croci danich. j. bonum, & expertum,
inde procedant ad aquã hordei, deinde proce si Deus voluerit. Mahemet Arasi. Cõfectio me
dant ad aquã lentium excorticatarũ, & hordei, dicaminis ad synanchiam experti. Rec. semi
extinguunt. n. inflammationẽ, & acuitatem san nis harmel, sinapis, pyrethri, seminis raphani,
guinis: & sint hordei par. ij. & lentium pars j. de myrrhæ, assæ, baurach, salis ammoniaci, pipe
inde ad ius cicerũ cum aqua hordei, deinde ad ris, calamenthi, stercoris hirundinis, stercoris
ius cicerum solum, deinde gradatim procedant canis albi sicci, stercoris hominis sicci, cineris
ad sorbitiones ex farina fabarũ, atque ex amy hirundinum, ana partes æquales. Terantur, &
lo cum melle, deinde ad iura furfuris cum mel fiant sicut alcohol, & ex vna parte eius insuffle
le, post hoc perueniendum est ad vitellos ouo tur in guttur, & ex alia fiat gargarismus, post
rum sorbilium, & iura pullorum, & similia. Et quam conficitur cum melle, & accipiatur sicut
sic quidem commensurandum est, vt adminis vna galla ex ipso ad gargarizãdum cum aqua
strentur primo lenitiua cõueniẽtia: deinde ma mellis. Hoc autem medicamen est vtile, cum

ægritudo

ægritudo fuerit vltimata. Aboali. Medicamen conueniens in fine ſynanchiæ, qñ feſtinatur ad apertionem ipſius. Rec. cineris pullorum hirũdinũ combuſtorum, ſtercoris canis albi aduſti, ſtercoris aduſti, infantis paſti ex lupinis, ſtercoris hirundinis aduſti, ana, ſalis ammoniaci partés. Fiat ex eis puluis ſubtiliſſimus, & ſuffletur ex eo in guttur, & liniatur cũ melle, & gargarizetur ex ipſo, & fiat hoc in die cũ iterationibus pluribus. Gal. Cinis pullorũ hirundinũ ſiue recẽtium, ſiue ſalitorum, & proprie cum radice liquiritiæ, & ſint partes eorum æquales, ſedat vehementiam ſynanchiæ ſtatim, & hoc quidẽ bibitum, vel linitum, & inſufflatum in guttur, & gargariſma ex eis. Idẽ. ſtercus canis albi comedentis oſſa, & exiccatũ, & redactum in puluerẽ ſubtiliſſimum, & ſufflatum in guttur, & linitũ cum melle, & gargarizatũ, eſt ad illud medicina ſublimis, & ſi liniatur ex eo cũ modico ſucci cucumeris aſinini, & melle, guttur deforis, & cõferunt iuuamentũ magnũ. Ioãnes Serap. Medicamen conferens ſynanchiæ fortiter. Rec. balauſtiæ, roſarum, ſalis ammoniaci, aluminis iameni, ana dr. j. pyrethri, cubebę, ana dr. s. gallarum, ſpodij, croci, ana, chirat. iij. rob, dr. j. rob de moris, vnc. iij. aquæ caſiæ ſi. vnc. ij. Fiat ex eis garga. Idẽ. Confectio diahirundinis iuuamẽti ſublimis ad dolorẽ gutturis, & præfocationem, & ſynanchiã. Rec. aniſi, ſem. apij, ameos, florũ ſquinãthi, lilij cęleſtis, cinnamomi, amomi, ariſtolochiæ longæ, aluminis iameni, harmel, myrrhæ, caſiæ, liquiritiæ, croci, ana aur. ij. trochiſcorum croci, magnetis, ſem. roſarum, ana aur. iiij. coſti, cineris hirundinis recentis, ana aur. vj. ſpicæ, amyli, ana aur. j. gallarum, aur. j. & s. confice cum mel. colato. Conferunt medicamen iſtud in fine ſynanchiæ, & aliorum apoſtematũ gutturis, & tunc proprie cum indigẽt apertione, & eſt ad illud fortius oĩ medicamine: & ſumatur ex eo, quantitas gallæ, & diſſoluatur cum aqua mellis, aut hordei, aut ſucco roſarum, aut aqua roſata, aut lentium, & radicũ liquiritiæ, & gargarizetur cum eo: & liniatur cum eis deforis in gutture pluries in die. Modus autẽ comburendi hirundinis eſt ſm hunc modum, oportet eas, primo decollari, vt ſanguis earum fluat ſuper alas ipſarum. Deinde puluerizetur ſuper eas ſal, deinde mittãtur in olla vitrea ſtricti orificij, & cooperietur, & ſigilletur cum loto ſapientiæ, & ponantur in furno vſque dum adurantur, & conſeruetur cinis earum, & vtere cum neceſſe fuerit. Confectio trochiſcorum croci magna. Rec. cinnamomi, croci, ana dr. ij. roſarum, amomi, coſti, ana dr. j. myrrhæ, dr. iiij. radicũm liquiritiæ, folij Indi, ana dr. ij. & s. Aggrega cum vino, & fac trochiſcos.

Fortius omni medica.

De raucedine vocis. Cap. 6.

RAucedo vocis aliqñ accidit a malitia complexionis ſine materia, & eius cura eſt alteratio ſola. Si enim accidat a ſiccitate acquiſita ex puluere, aut fumo, aut vento ſicco, aut cibo, aut potu inducente ſiccitatem, & imprimẽte in lacerto vociferationis; Cura eius eſt cũ lenitiuis, & humectantib. de quorum ſumma eſt dragaganthum, & gummi arabicum, & liquiritia, & & loch eorum, & cõpoſita ex eis, & ſimilia. Et ſi ſit ex inflammatione, & aſperitate, cura eius eſt cũ extinctiuis, & lenitiuis, de quorũ ſumma eſt mucilago pſyllij, & ſemi. cydoniorũ, & medulla ſemi. cucurbitæ, & citruli, & aqua melonis Indi, & ſimilia. Et ſi ſit a frigore lædente, & aſperante lacertũ vocalẽ, cura eius eſt cum reb. maturantib. & frangentib. quod acquiſitum eſt ex infrigidatione, & cum hoc ẽt lenificantibus: de quarũ ſumma eſt crocus, myrrha, & liquiritia cum vitello oui, & ex eis eſt olibanũ cum melle; & paſſulæ, & ſimilia, q̃ dicemus, & diſtinguemus poſt. Et qñque accidit ab humiditate ſuperflua: & cura eius eſt cum eis, quæ reſoluunt ventoſitatẽ, & humiditatẽ, de quorũ ſumma eſt calamenthũ, & iris, & piper, & ſimilia. Aliqñ aũt accidit hæc paſſio a malitia complexionis cum materia calida, vel frigida, & cura eius eſt duæ res. Prima eſt ſubſtractio cauſæ. Secũda eſt adęquatio, vel rectificatio effectus. Et prima quidẽ perficitur cum eductione materiæ faciẽtis: & ſi quidẽ fuerit ſanguinea: cũ phlebotomia cephalicæ, aut baſilicę, & ſi fuerit cũ permiſtione choleræ, adminiſtranda eſt euacuatio eius cum eo, quod eſt ſicut aqua fructuum, & ſimilia, & ſi nõ fuerit febris, tunc euacuetur cum lacte dulci, & caſia fiſt. & iuiubis, & ſimilib. Si materia fuerit phlegmatica, reſoluatur cum hiera, aut cochijs, & ſimilib. Cõferunt ẽt in calida, aut in frigida materia clyſteres, & enemata ſolutiua ſm rei exigentiam. Secundã rem complẽt adminiſtrationes medicinarum, impedimenta lacerti vocalis remouentium, & ſunt quædam ex eis calida, quædã frigida, quædã lenitiua, quædam vero humiditatẽ ſuperfluã exiccantia, quamuis ſiccum per ſe ſit aſperatiuum vocum. Summa aũt calidorum medicaminũ emendantium nocumenta vocũ, hæc eſt. Cubebæ, proprie cõmaſticatio, & adminiſtratio eius cum cheſmes clarificat vocem, & ex eis eſt ſquilla ſm oẽm modum adminiſtrationis eius, & ſimiliter loch ipſius; & loch de caulibus, & medicamenta facta ex croco, & myrrha, & medicamenta facta ex piperib. aut ex aſſa fœtida cum aceto ſquillitico, & croco, & acetũ ſquilliticũ eſt meditamen bonum, & ſimiliter opopanax, & radix eius, & ſtyrax calamita, & glutẽ albotin, & olibanũ, & calamenthum. Et expertum eſt medicamen, quod. Rec. olibani partes v. myrrhæ partem j. da cum vitellis ouorum, & cibi eorũ ſint ſorbitiones farinæ, aut mucilagines cum melle. Frigidorum autem ſumma hæc eſt, mucilago pſyllij, & cydoniorum, & aqua melonum indorũ, vnumquodq; eorum adminiſtratum cũ zuccharo, & ſimiliter aqua citruli, & aqua cucurbitę, &

medulla seminũ eorum, & portulaca, & semina ei⁹, & grana papaueris, & ius atriplicis, in cibis, & maluarum: & aqua hordei, & aqua granatorũ, & amyli, & amygdalarũ, & iuiubæ, & cucurbitæ, & cucumeris, & citruli, & iuleb, subtile, & similia. Lenitiuorũ aũt summa hæc est, liquiritia, & succus eius administrata ſm oẽm modũ administrationis eius est lenitiuum bonum, clarificans vocem, cui accidit exasperatio ꝑ quãcumque causam, & ex eis sunt chesmes passulæ sine ossibus, & mel passularum, & grana pini, & ficus siccæ pingues, & dactili pingues, & fœnugræcum, & semen lini, & radix lilij, & zuccharum, & cãna mellis, & coagulatum vuæ, & rob, & meybutegi, & sorbitiones ex fabis, & medulla tritici, & vitelli ouorum, & lac cum melle in ieiunio, & sorbitiones furfuris ex tritico, & ex amylo, penidijs, & amygdalis dulcibus, & amaris, & cerebella cũ melle, & iuniores carnes cũ rob, aut zuccharo, aut melle, aut iusculis: & hydromel, & syrupus melinus, & vinum dulce, & succus de granatis dulcib⁹, & vinũ de passulis, & de dactylis, & sorbitiones factæ ex eis. Ieiuni vtantur loch alchiochiris cum loch de liquiritia cum melle, & similibus. Superfluitatem autem, & humiditatem exiccantium, & mollificationem impressam in lacerto vociferationis, sũma hæc est: squilla proprie, & acetũ, & oxymel ipsius, & maxime vocẽ corroborãtiũ in hoc casu est sandaracha, & proprie cum aceto squillitico, ana, parum, & sæpe gargarizata, & ex eis succus alphesare, & loch eius, & loch de caulib. & de squilla, & piper cum vitellis ouorũ, & cubebe similiter, & olibanum de rob; & sint cibi eorum ius caulium, & cicerum cũ pipere, & tali alphesare, in primis cũ eleuãtur a terra, & oua apparata in cinere, & raphanus. Et cõfert eis vomitus, & proprie cũ raphano, & similibus. Rebus aũt, quæ summe aggregant qñque in sorbitionibus, qñque in gargarismatibus, & qñque in lenitionibus, & lambitionibus, & qñque necessitas experit permistionem ex aliquibus rebus, quæ sunt in summis, & tunc facimus id cũ consideratione, sicut ex necessitate cogimur, & de hoc nos loquemur, si Deus voluerit. Galen. Loch conferens raucedini, & asperitati vocis. Rec. sem. lini assi, xyloaloes, granorum pini, amygdalarũ assarum, passularũ enucleatarũ, antere, & confice cũ melle quantum sufficit. Gal. Confectio lenificans vocẽ. Rec. dragaganthi, vnc. s. granorum pini, vnc. j. & s. infunde dragaganthũ in rob, quãtum sufficit ad infundendũ, deinde confice cũ melle despumato, dosis eius, dr. v. mane, & sero, & vtatur sicut lãbendo. Idẽ. Confectio pilularũ bechicarũ. Rec. carniũ dactylorũ, dr. j. piperis longi, vn. j. & s. cubebę, dr. ij. semi. fœnic. dr. ij. & s. pinearum purgatarum, vnc. s. amygdalarum purgatarũ, zucchari, ana dr. viij. & confice, & da in modum nucis. Filius Zezar, Loch, clarificans vocẽ exasperatatã cau-

E sa caliditatis. Rec. dragagan. gummi arabici, liquiritiæ, amyli, se. cucurbitę, cucumeris, mellis, citruli, portulacæ, ana dr. ij. penidiarũ, dr. iij. croci, dr. j. Fac formas similes lupinis, & teneat sub lingua. Idem. Aliud in causa frigida. Accipe liquiritiæ, piperis albi, cubebę, myrrhæ, olibani, gũmi arabici, an. aur. j. spicæ, aur. j. rob, penidiarũ, & mellis colati, quãtum sufficit. Da cũ aqua decoctionis liquiritiæ. Idem. Aliud valens simi-
F liter. Rec. sem. lini assi, amygdalarum dulcium mundatarum, & amararũ, ana dr. x. penidiarũ, vnc. j. & s. croci, cinnamomi, piperis, ana, dra. j. & s. mellis quantum sufficit. Lohoc ex inuentione nostra remouens asperitatẽ vocis, & raucedinẽ. Rec. dragaganthi, dr. v. gũmi arabici, amygdalarum dulcium, amyli, semi. cucumeris, ana dr. iiij. sem. cydoniorũ, liquiritię, sem. citrulorũ, ana dr. iiij. penidiarũ, vn. iij. confice cum melle colato. Aliud ex inuentione nostra. Rec. ficuũ pinguium siccarum, carniũ dactylorũ, ana vnc. j. & s. calamenthi sicci, vnc. s. dragaganthi, cubebæ, ana dr. & s. confice cũ melle colato. Isaac Israelita. Confectio pilularũ de croco conferẽtium cum virtute Dei, asperitati, & raucedini vocis ex frigiditate. Rec. croci dra. iij. cubebæ, drachm. j. & semis, succi liquiritiæ, olibani, ana dr. j. fac pilulas cum rob, & sint pilulæ magnæ, & teneat vnam sub lingua; & glutiat saliuam
G eius, & est expertum bonum. Isaac Hebẽ Amaraa. Medicamen conferens dolori gulę, & asperitati, & raucedini, expertum. Rec. croci, myrrhæ bonæ, piperis albi, ana aur. j. passularũ enucleatarũ, dragaganthi albi, ana aur. iiij. amygdalarum dulcium mũdatarum aur. iij. tere omnia, & confice cum melle colato, & reconde in vase vitreo, dosis eius est sicut auellana vna. teneat sub lingua. Sabor. Cõfectio medicaminis cõferentis raucedini vocis ꝑ cãm calidam, & dolori, qui est in lacerto vocis, & remouet inflãmationem, & sedat sitim. Rec. gummi arabici, draga. sem. cucumeris, ana dr. j. succi liquiritiæ, amyli hordeacei, vel frumenti, ana dr. ij. tere, & confice cum meibureg, vel cum mucilagine seminis cydoniorũ, & psyllij, & fac formas similes auellanis, & accipiat lambendo mane, & se-
H ro. Democritus, medicamen conferens abscissioni vocis a caliditate, & sedat sitim. Rec. sem. cucu. mundati, dr. vj. succi liquiritiæ, dr. vij. sem. portulacæ, dr. j. confice cũ albumine oui, & fac trochiscos, & teneat mane, & sero j. sub lingua.

SVMMA II.

De medicinis ægritudinum pectoris, & pulmonis.

Et primo de asthmate. Cap. 1.

ASthma quandoque contingit propter causam, quæ est in ipso pulmone, & partibus eius, & quandoque propter confluentiam ad ipsam a cerebro, & partibus capitis: quandoque propter communitatem ipsius cũ alijs membris. Et contingens causa pul- Causa.

monis

monis,qñ cõicat ei thorax ſit in occupatione,& cõpatiuntur in alterutrum,& tunc proprie cum ſepelitur pulmo in thorace eadẽ occupatione concluſo;eſt illud quod eſt ſuſpectum, & timoroſum,pereunt.n. plurimi ſubita præfocatione, & interdum quaſi præfocati ſpumas emittunt, & turget eorum facies,& liuet:& oculi quaſi foras pręeminent. Et qñque eſt ꝓp impedimentũ in ipſo pulmone,& partib. eius tñ. Eſt aũt ægritudo hęc ſenib. familiaris,& non ſanatur in eis. Pueris vero ẽt accidit,verum,qñque ſanatur in eis in permutatione ætatis eorũ, & iuuenib. raro tollitur,& qñque cũ eo ſeneſcunt. Mulierib. vero non ſæpe accidit: & citius ſanatur in eis, q̃ in maſculis. Contingit aũt hyeme, & maxime in fine hyemis ſm plurimum, & contingens in æſtate eſt praua,& multiplicatur in locis humidis,& in antris,& cauernis,& teſtudinib. Eſt ẽt familiaris his,qui metallica operãtur, & mineralia: & qui vtuntur odore ſulphuris,& colophoniæ, & picis: & qui exercent artes plũbeas, & qui conflant argentum viuum. Et curantur qñque elongatione ab ipſis. Diſtinguendum autem in ſpecieb. aſthmatis hoc modo. Si cauſa eſt in pulmone ipſo proprie: & eſt materia groſſa adhęrens,aut concluſa in pulmone ipſo, & cauernis,& meatibus ſpiritus,& eſt illud,qđ eſt ſm plurimum:tũc eius cura eſt quinque res, prima eſt commenſuratio regiminis in generibus rerum ſex, ſecunda eſt adæquatio materiei eius, tertia eſt ſubtractio eius, quarta eſt diuerſio eius,quinta eſt,correctio accidentiũ. Primã quidem rem cõplent commenſurationes regiminis eius, primo aeris, vt locentur proprie in aere tẽperato declinante ad ſiccitatem magnã, & laudatur eis cibi abſtinentia,& potus,& parcitas eorum,immo gradatio fiat in eis iuxta virtutis exigentiam,& morbi tolerantiã,& ſint cibi eorũ proprie calidi, & ſorbitiones calidæ: & ſint boni chymi,& ſint,qui ventrem lubricũ faciant,ſicut aqua hordei, & proprie aqua cicerũ cum amygdalis amaris, & aqua hordei cũ meliloto,aut fœnugręco. Danda ẽt ſunt iuſcula ex maluis cum amygdalis, aut ex chryſolochana, aut blita. Deinde perueniẽdum eſt ad vitellos ſorbiles,& ad carnes teneras,& ſunt proprie ex animalib. carnis leporis,& capreolorum,& carnes algazel,& vulpis, & ericij, & cerui,& ſimilium. Et ex volãtibus,carnes pullorum gallinarum,& perdicũ,& ſimiliũ. Et pulmones animalium ſunt mirabiles eis,& proprie vulpis,& ericij.Panis vero quo vtuntur,ſit coctus,habens ſemina,proprie ſicut aniſum, cyminum, fœniculus,nigella, carthamus, naſturtium, & ſimilia. Ex piſcib. vtãtur piſcib. ſquãmoſis, & petroſis, & agilibus.Et ſaturitas eſt eis mala.Potus autẽ eorũ ſit vinũ ſubtile;antiquũ,paucæ quãtitatis, & vinum dulce eſt amicum eis confortatum cũ aliquo ex ſubtiliatiuis, & hydromel eſt eis potus bonus, & potus ſupra cibum eſt eis malus,

Corpora aſthmatis diſpoſita.

Pulmones animalium ſunt mirabiles.

Potus.

A quare oportet,vt expectetur ſupra cibũ diu,deinde bibat parũ,hora poſt horam. Vitẽt aũt repletionem, & nauſeã, immo ſi accidat,vomitu expellatur. Et ex bono regimine eſt,vt eis ſemper aſſiduetur vẽtris lubricitas cũ eis, q̃ ſunt ſicut ius galli antiqui cũ medulla carthami,& aqua volubilis, & ſiclæ, & proprie adminiſtrata ante alios cibos:& conferunt ad hoc carnes cõditæ,& ſalitæ,& oua tarachi. Si aũt cum his natura non leuatur,adminiſtretur aqua hordei cocta cũ modico euphorbij,eſt.n.iuuamenti ſublimis:aut aqua hordei,cũ puluere ireos:aut aqua decoctionis epithymi,cũ rob,aut melle:aut decoctio ficuum cum iride,aut cum haſce,aut calamentho:aut decoctio calamenthi cũ melle, aut

B hyſſopi cum rob:aut paſſularum,& fœnugræci cũ melle origani perſici. Decoctio cũ aqua hordei eſt mirabilis,& proprie cum melle,& ſimiliter praſſij,& radicũ raphani,& ſimilium. Vitent ſomnũ ſupra cibum,& parcitent ſomnum: & iaceãt in domo lucida,& modus ſit accubit⁹, vt videãtur potius ſedere q̃ iacere, ſedendo.n. melius,q̃ iacẽdo reſpirant,iacendo aũt difficulter.Exercitari aũt oportet cũ gradatione ex tardo ad velocem, ex paruo ad magnum qualiſcũque fuerit,in ieiunio.Et exercitatio ꝓ loca decliuia,& arenoſa,cõfert,& ſimiliter currere per ea interdũ iuuat:& vehi ꝓ mare, & non multũ, ne virtus defatigetur: & ſimiliter duci de loco ad locũ lecto penſili.Exercitia aũt animi iucunda

C cõferunt eis. Secundã rẽ cõplẽt adminiſtrationes medicaminũ morbi materiam carminãtiũ, & maturantium, & aggregantiũ in ſe humectationẽ,& ſubtiliationem,& inciſionem,vt cadat maturatio in corpus materiæ integra. Quare vitanda ſunt ſubtiliantia, & incidẽtia, & prouocãtia,ne excludatur, & ſeparetur ſubtile a groſſo, & non amplius recipiat curã. Ex vere aũt maturantib. eſt ius galli antiqui præparati ſm artẽ, & oxymel ſquilliticũ cũ aqua paſſularum, & ẽt ſyrup. de hyſſopo, & decoctio de hyſſopo,& ſyrupus recipiens paſſularum enucleatarũ,& fœnugræci partes æquales: qñ eſt iuuatiuus valde,& ſyrupus de praſſio, & alia,quorum narrationẽ faciemus poſt.Et inungantur pectora eo-

D rũ confricando fricatione conueniẽti,vel vehemẽti cũ oleo de cheiri,& proprie citrino,& anethino,oleo de chamæmelo,aut laurino tepidis, ſuperponendo eis lanas hyſſopi calidas. Et ex vnctionib.magni iuuamenti eſt oleum de lilio, & oleũ de iride: & eis fortius eſt hyſſopi cerotum, & cerotum noſtrum, cuius narrationem faciemus poſt,ſi Deus voluerit. Tertiam rem complent adminiſtrationes euacuationum ex phlebotomia,& ſolutione ventris cum medicina,& enematibus ſolutiuis.Et ſi quidem materia fuerit calida ſãguinea, cõfert phlebotomia baſilicæ, & ſi cõtingat paſſio propter retentionem hæmorrhoidum, aut menſtruorum, eorũ prouocatio eſt iuuamenti decentis. Si abundat

Ventrẽ lubricum faciens.

Decoctio mirabilis.

Somnus.

Motus.

Digeſtiua.

Vnctio pectoralis.

Soluiua.

cum ſanguine cholera, ſoluatur natura cum tro chiſcis de violis, quorũ narrationẽ faciemus, & ſcribemus, & ſimilib. Si vero contingat ab exuberãtia phlegmatis viſcoſi, & pinguis; & eſt, id quod eſt ſm plurimum, euacuetur cũ cochijs, aut hiera, & pilulis de agarico, & pilulis de colocynthide, quarũ permiſtionẽ ſcribemus poſt, & alijs. Et ſi nõ fuerit natura obediẽs, faciemus clyſteres præcedere purgationem, & proprie, ſi oportet, acutos. Et ex bono regimine eſt, vt fiat euacuatio, & proprie renouans numerum, & cadat inter purgationẽ, & purgationẽ adminiſtratio vomitus poſt raphanum, & piſces ſalitos, & almuri. Et ſunt ex hominib. qui infigunt fuſtes ellebori albi in raphano, & propinant raphanũ per diem; ac noctem extracto inde elleboro. Et ſunt, qui prouocant vomitum cum ſinapi, ſale, & almuri in aqua, & melle, aut in oxymelite, aut cum ſinapi, & baurach, & oxymel, & caue ne cadat in viciſſitudinem adminiſtrationũ frequentia, & debilitetur virtus, ſed ſit interpolatio competens. Quartam rem cõplent fricationes factæ in extremitatibus, vẽtoſationes factæ in ſcapulis, & cruribus, & appoſitiones rubificãtium, & cauteriũ in zuhendech, & ſimilia. Quintam rem complẽt adminiſtrationes medicaminum anhelitum facilitantiũ, aut materias, quæ ſunt in pectore per ſcreatum facilem educẽtiũ, aut humiditates ſuperfluas exiccantium. Medicinarũ anhelitum facilitãtium ſumma hæc eſt, ſquilla aſſata, & adminiſtrata cũ melle, aut trochiſci ex ea cum rob, aut oxymel ipſius, & acetũ, & loch ipſius, elargant anhelitus vias, & abſtergunt. Et ex reb. mirabilib. ad hoc eſt pulmo vulpis ſiccus, & proprie, dr. ij. cum eo, quod conuenit ex potibus. Et ex eis eſt hyſſop⁹, & haſce, & calamenthum, & origanum perſicum, & aniſum, & piper. Gale. autem dicit, quod decoctio paſſularum enucleatarum, fœnugr. & rutæ cum modico caſtoreo commodius frequenter data operatur. Itẽ dixit, quod gutta ammoniaci propinata cum oxymelite potẽter liberat. Et ex eis eſt decoctio hyſſopi cũ melle, & ficub. Et ex eis eſt crocus cum melle: elargat.n. anhelitum, & ſimiliter cyminum miſtum cum aceto. Et ex valde expertis difficultati anhelitus eſt laurus, & grana eius, & oleum ipſius ſm omnem modũ adminiſtrationis eorum ſiue bibitum, ſiue loch ex eis, & ſiue vnctiones. Et ex reb. expertis eſt enula, & ſuccus eius. Et ex vnctionib. expertũ eſt oleum laurinum, & oleum de ſpica, & oleũ rutaceum, hyſſopi cerotum, & ſimilia. Et ex eis, quæ emplaſtrãtur, ſunt anethum, & chamæmelum, & ſampſuchus, quę decoquantur, & euaporẽtur eis, pectus, & partes vicinæ. Ex medicinis autem compoſitionis, quæ conferunt ſtricturæ anhelitus, & difficultati eius, ſunt mithridatũ, & theriaca, & athanaſia magna, & parua, medicina de muſcho dulcis, & amara, & diaſulfur, & diamarte, proprie ſagzenea magna, & parua, & philonium, & proprie diatrion piperẽ, & alia, quorũ narrationes faciemus poſt. Medicaminum vero pectus mundificantium, & pulmonẽ ab humore groſſo, & putrido, & oppilatione, ſumma hæc eſt, hyſſopus proprie ſm oẽm modũ adminiſtrationis eius, & haſce, & origanũ, & ſerapinum, & proprie cum vino, & medicina de ſquilla: vrtica vero, & ſemen eius iuuamentum eſt manifeſtum: educit.n. humores groſſos ſepultos in pulmone, & pectore, & proprie ſorbitiones decoctionis eius in aqua mellis, & hordei, & ficubus ſiccis: & radix alfeſare ſm oẽm modum adminiſtrationis eius eſt mirabilis: & ſimiliter tali eius in primis cũ eleuantur: & ex eis eſt naſturtiũ cum inciſione, & ſubtiliatione ſua, & ſimiliter capparis ſalita, & ſimiliter porrũ, & ſemen eius cum aqua hordei, & melle, & decoctio volubilis cum oxymelite eſt mundificatiuũ bonum: & ſimiliter ſeſeli cum melle: & ſimiliter iris: expellit.n. materias, & mundificat pectus efficaciter. Serapinum aũt cum aqua rutæ eſt ex mundificantib. pectus, fortiter extrahens ab eo humores crudos, & proprie eius, dr. j. tertiæ duæ. Mundificant ẽt pectus oẽs ſpecies granorum pini a ſanie, & groſſis humorib. ſm omnem modum adminiſtrationis eorum. Iuumentum decoctionis calamenthi cum ficubus, aut paſſulis enucleatis in extractione groſſorũ humorum ex pectore, & pulmone, & dilatatione anhelitus eſt ſublime; ſimiliter facit comeſtio ipſius cũ amygdalis, & zuccharo, aut melle, aut ficub. ſiccis, huius ẽt intentionis eſt alhaſce, & ſaror arabicũ, & laurus, & grana eius cũ melle. Medicinarum autem exiccantium ſuperfluã humiditatem aggregatã in pectore, & pulmone, quib. vtendum eſt in ſuffumigijs, & interdum potionibus, ſumma hæc eſt. Arſenicũ tritũ, & diſtẽperatum cũ vitellis ouorũ. Deinde accipe ferulã, & incide eam per fruſtra rotũda, & imbibantur prædicta medicamina, & dimitte exiccari. Et fiat ſuffumigatio cum eis, & recipiatur fumus in os per traiectorium, & aſſiduetur per aliquot dies oĩ die ter, qm̃ ſanat. Et derelinquatur vehementia exiccationis in pectore, & pulmone redeundo ad mollificationẽ proprie, ſicut eſt ſyrup. de cheſmes, & decoctio ficuũ, & ius gallinæ, & ius atriplicum, & maluarum decoctarum cum gallinis, & quæ hoc curſu procedunt, & ad inunctiones pectoris. Deinde redeũdum ad adminiſtrationes medicaminum ſummæ huius, & non negligatur operatio hæc, qm̃ ſanat. Huius ẽt intentionis eſt ſulphur citrinum miſtum cũ arſenico, & proprie ſint eorũ partes æquales, & fac formas ſimiles auellanis cũ adipe renum caprarum, aut vaccæ, & vtere, ſicut diximus, per traiectorium. Et ex eis eſt myrrha, coſtus, ariſtolochia, & caſia, & crocus, & arſenicum. Fiant ex eis formæ cum adipe caprino, & vtere. Similiter * arſenicum, & ariſtolochia, ſimiliter cum adipe caprarum. Et huius intentionis ex

Facilitãtia anhelitum.

E F G H *

nis ex eis,quę dãtur per os,eſt ſulphur cum ouis ſorbilibus: aut ſulphur, & *arſenicũ cum ouis, Et cũ melle,aut*arſenicum cũ aqua mellis, aut pilulę ex*arſenico,& gummi pini,& nos plura intẽtionis huius ſcribemus poſtea, ſi Deus voluerit. Cura autem aſthmatis facti a materia catarrhali eſt duæ res. Prima eſt intentio,quã adhibere oportet in prohibitionẽ catarrhi,& hoc quidem dictum eſt in cura eius. Secunda intentio eſt in maturatione,& expulſione eius,quod aggregatũ eſt in pectore,& pulmone:& hoc dictum eſt in præſenti cap. Factum aũt a complexionis malitia ſine materia,curatur cũ eis, quæ diximus. Et ſi quidem fuerit a ſiccitate,& corrugatione pulmonis ad ſeipſum:tũc põt contingere ſm duos modos. Aut.n.eſt ſine febre,& cura eius eſt inunctio pectoris cum enematibus, aut cum emplaſtrationib. vel vnctionib. mollib.& frequẽtatio potus lactis, & proprie caprini, aut aſinini,& comeſtionis eius:& oportet,vt ſit paſtus animalium ex reb. humidis, ſicut proprie herba hordei,lactuca,& malua, & ſimilia. Et frequẽter balneatio in tina cum frictione facta cũ ouis,& mica panis infuſa. Et ſunt cibi eorũ iuſcula ex attriplice,& malua,& portulaca:aut pullis,aut oua ſorbilia: & accipiant ex loch, & alijs medicinis curãtib. ſiccitatẽ pectoris,de quibus loquemur poſt. Si aũt fuerit cum febre,cura eius eſt potus aquæ hordei, & iuleb ſubtile, & aqua melonum Indorum, aut cucurbitæ, aut aqua eorum zucch. aut per ſe,& ſit cibus eorum proprie cucurbitæ, lactucæ,olera, & herbæ humidæ cum oleo amygdalarum dulcium,& detur in potu in matutinis,& ī ſero mucilago pſyllij in aqua citruli,& cucurbitę,& melonis Indi. Inungatur aũt pectus eorum cũ cerato Gal. aut cum cera,& oleo violato imbibitis in mucilagine pſyllij,aut in aqua portulacæ, aut lactucæ,& citruli,& ſimiliũ,& vtãtur loch,& ſyrup.& medicinis conuenientib. quæ dicentur poſt. Cũ autem febris declinauerit,intret tinam,& fricetur corpus,ſicut iam diximus. Factum autem a ſupercalefactione pulmonis, & pectoris, curatur, ſicut hic proxime diximus. Gal. ait cum peruẽtum ad acceſſionem fuerit, tunc potius blandiẽdum,quã curãdum. Peruenitur.n.interdum ad præfocationem in exiccatione medicaminum, quare regimina diſtinguenda ſunt. Et primo in regulatione vitæ eorum,vt parcitẽt cibis,& potib. cum gradatione, ſicut natura expoſtulat:& regulentur in alijs generib. rerum,ſicut ſcis. Secũdo,peruenitur ad maturantia,& proprie mediocris abſterſionis,aut debilis,ex his,quæ ſcis; & gradatim ad linimenta, & vaporationes ex his,quę ſcis. Tertio ad frictiones,& ligaturas in extremitatib. cum gradatione. Quarto,ſi ſigna plenitudinis ſanguinis appareãt,phlebotomẽtur in baſilica, ſi autem ſigna aliorum humorũ appareant,differant a purgatione,& vomitu,& clyſterizatione,quouſque iam vehementia paroxyſmi ceſſauerit, & maturatorum, & faciliũ excreatuum apparuerit abundantia, & anhelitus melioratio, tunc.n. audendum eſt ſuper his, cum cautela. Quinto ſi paroxyſmus vſque ad xl. dies non declinauerit; tunc inter ſpatulas ventoſetur cum ſcarificatione, vſque dum competens ſanguinis euacuatio fiat,deinde adminiſtrentur hieræ, & euacuationes notæ, & clyſteres acuti,cum gradatione, & vomitiua medicina,ſicut in canone diſtinctũ. Sexto,ſi adhuc vlterius paroxyſmus extẽdatur, ſinapiſmus in pectore,aut medicamẽ rubificatiuum apponetur, hæc.n. operatione, & ordine tollitur ægritudo, ſi Deus voluerit. Democritus. Dãda in primis, quæ aptant materiam,& digerunt; & ad terminum facilitatis & maturationis adducunt:qualia ſunt fœnugræcum,vuæ paſſæ, ficus ſiccæ, & pingues,& dactyli pingues,& mel,& ſyrup. ex eis.& ex eis ſunt vnctiones circa pectus, & proprie ex hyſſopi ceroto cum calida lana. Cũ autẽ materia, & ſputamina digeſta apparuerint, adminiſtranda deinceps, & maturantia prædicta, & materiã digeſtã educentia, pectus quoq; mundificantia,qualia ſunt vrticę ſemina cũ hydromelite,& origanum, & hyſſopus ſicca,& calamenthum,& iris, & pulegium, hæc.n. pectus mundificãt. Et ſi materiei apparuerit exuberãtia;vomitum prouocabis, & cum iteratione, & proprie cũ elleboro in radice raphani incluſo, & oxymelite. Et ſi adhuc opus maius,per vẽtrẽ materiam educes. Vltimo autem,cum res magis proceſſerit, danda ſunt, quæ exiccant materiã,& pectus elargant,qualia ſunt ſquilla in aceto cocta,pumices,baurach,fæces vini cõbuſtæ, auripigmentum, ſulphur, de ſingulis partes æquales, fiat eorum contritio bona, & miſce cũ melle,& da mane quolibet cochlearium.i. hoc nãque medicamẽ aſthma difficile,& tuſſim curat. Filius Zachariæ Araſi. Imprimis vtendum eſt rebus,quæ materiam maturent in pectore,ſicut eſt proprie decoctio hæc. Rec. ficuum ſiccarum,dr.x. paſſularum enucleatarũ,dr.x. dactylorum pinguium,dr.vij. ſem. apij. fęniculi,capillorum vene. liquiritiæ,hyſſopi, praſſij,fœnugręci,ana dr.v. coquantur in aqua ſufficienti, & da ex eo in omni diẽ circiter lib.s. cum mellis,vnc. j. Et cum maturationis ſignũ apparuerit, da ex decoctione prędicta cum dr.ij. confectionis huius,cuius hęc eſt permiſtio. Rec. ſucci liquiritię, hyſſopi,capillorum veneris,ana dr.x. cordumeni,piperis,amygdalarum amararum, ariſtolochiæ rotundę,ſeminis vrticæ,ireos,baurach,naſturtij,ſeminis raphani,ana dr.v. mellis deſpumati quantum ſufficit, eſt enim medicina bene dicta ad expellẽdum ſuperfluitates ſepultas in pectore; potenter enim repellit eas. Cum autem hoc per octo dies, aut amplius feceris, prouocabis vomitum, & proprie poſt eſum ſinapis,& mellis. Et poſtquã hoc feceris,tertio ventrem ſolues cum pilulis: quarum deſcriptio hęc

A B C D

Cura aſthmatis ex nimia pulmonis ſiccitate contingitu.

Cibi.

est. Rec. agarici, dra. iiij. pulpæ colocynthidos, hyssopi, ana dr. ij. & s. succi liquiritiæ, dra. tres, prassij, ireos, seminis vrticæ, sinapis, ana dr. j. & semiss. turbith, hieræ picræ, ana dr. v. dosis earū est a dra. ij. vsque ad iiij. dabis autem ter vsque in hebdomadam: perfecte enim mundificatur pectus, & si post hæc tota non tollatur ægritudo, redi ad administrationem omnium, quæ dicta sunt secundum scriptum ordinem, & hoc facias vsque dum tollatur ægritudo, si Deus voluerit. Isaac Heben Amaran, curauit quendam patientem difficultatem anhelitus, & tussim difficilem secundum hunc modum. Imprimis dedit maturantia, & digerentia materiam, secundo euacuauit cum his pilulis, quas nominauit cochias. Recipe aloes rubei, dr. vj. agarici, dra. iij. mastiches, colocynthidos, sarcocollæ, ana dr. ij. stœchados, hasce, scammoneę, ana dr. j. & semiss. fiant pilulæ sicut cicer cum aqua fœniculi humidi, dosis earum est dr. ij. & sem. de quarto in quartum diem in mane. Deinde habeat cibum, pullos coctos cum maluis, aut atriplice, tertio dedit de electario huiusmodi, quod confert tussi, & constrictionibus anhelitus. Recipe seminis melonis, citrulorum mundatorum, alcheremben, fœniculi, anisi, amygdalarum, pinearum mundatarum, hyssopi, capillorum veneris, ana drachmas decem, croci aureos duos, casiæ; dragaganthi, liquiritiæ, ana dr. ij. opij aureum j. tere, & confice cum lib. j. penidiarum, & dosis eius est aur. j. in mane cum decoctione hyssopi: & in sero ponat ex eo sub lingua circiter dr. j. & transglutiat saliuā eius, & sumat omni mane iusculum ex amylo, & furfure cum penidijs, & amygdalis, & seminibus fœniculi tritis, & in sero comedat maluas vel atriplices, vel bletas cum pullis, vel pullos cum zuccharo, croco, & amygdalis, & passulis, & pauco aceto. Et erat ei de consuetudine si corpus erat plenum abundans, post quartam purgationē, & si tempus fauebat, phlebotomare patientem de basilica, & præcipiebat trahi de sanguine a dr. l. vsque ad drac. octoginta, & secundum istā viam curauit plurimos. Isaac Heben Amaran fecit cuidam patienti asthma, & difficultatem anhelitus, & tussim. Rec. farinæ cicerum, amygdalarum dulcium, semi. melonis, dragaganthi, thuris masculi, botron, ana dr. x. prassij, capillorum vene. hyssopi, calamenthi, ana dr. iiij. hyoscyami albi, liquiritię, semi. papaueris albi, ana dr. x. tere, & confice cum mellis dupl⊙ ponderis omnium, & reconde in vase vitreo, dosis eius est, dr. ij. teneat sub lingua, & transglutiat saliuam eius. Zeid. Medicamen conferens tussi, & asthmati, ac strictūræ anhelitus. Rec. semi. melonis, citruli, cucumeris, cucurbitæ mundatæ, seminis lactucæ, liquiritiæ, amygdalarū dulcium, & amararum, granorū emeluth magnorum, ana dr. x. papaueris albi, drac. xx. styracis, granorum mahalep mūdatorum, seminis maluæ, ana dr. v. croci, opij ana drac. ij. confice cum melle, & zuccharo, & sit dosis eius sicut nux cū aqua tepida, & inungatur pectus cū aliquo eorum, quę conueniunt, & ieiunet omni die super medicamine, circiter hor. vij. Idē. Loch conferens asthmati, & tussi siccis factis a cholera sicca, & facit spuere, & confert apostemati pulmonis, & panniculi, & est expertū. Rec. farinæ fabarum, dr. x. amyli, dr. v. seminis cucumeris, melonis, ana dr. vij. & s. cydoniorum, maluæ, dragaganthi, liquiritiæ alcheboron, ana dr. vij. papaueris albi, dr. xxx. tere, & confice cū rob, dr. c. penidiarum, dra. xxx. & fac formulas similes nucibus, & teneat sub lingua, & transglutiat saliuam eius, deinde bibat sorbitiones furfuris tenues cū pauco oleo amygdalarum dulcium, & penidijs: & in sero comedat spinachia, aut atriplices, aut siclam cum oleo sisamino, aut amygdalarum. Hamech. Syrupus de prassio mirabilis, conferēs cum auxilio Dei asthmati, & difficultati anhelitus, & tussi, & phlegmati aggregato in pectore senum, bonum, & expertum. Rec. passularū pinguium enucleatarum, iuiubarum pinguiū sine ossib. & sebestē, ana dr. c. ficus pingues, xxx. capilli vene. hyssopi, calamenthi, liquiritiæ, ana dr. xx. corticum radicū apij, fęniculi, anisi, ana dr. x. prassij, dr. l. aquæ pluuialis, lib. xv. Bulliant vsque ad lib. iiij. & pone super residuo aquæ lib. vj. & bulliant vsq; ad lib. ij. deinde accipe vtrāq; aquā, & pone super eā mellis boni, & penidiarū, & meibueg, dr. ana cl. & sit dosis eius, vnc. iij. cum aqua calida. Et cib. eorū sorbitiones factę ex furfure, aut tritico cū melle aut penidijs, & oleo amygd. carnes cum tritico, vel bletis cū specieb. humidis, sicut est proprie zingib. anisum, darseni, & similia. Hamech. Syrupus alius de prassio mirabilis, cōferens cū auxilio Dei tussi phlegmaticæ, & asthmati difficili, & aggregationib. phlegmatis in pectore senum. Rec. prassij, dr. xx. liquiritię, hyssopi, calamēthi, capilli veneris, ana dr. x. radicū apij, fœniculi, anisi, ana dra. v. amygdalarum, pinearū mundatarū, & fœnugr. ana dr. ij. & s. passularū enucleatarū, dr. c. iuiubas, & sebestē, ana l. ficus siccas x. mellis, rob, penidiarū, ana li. ij. fiat sicut prius bonū, & expertū. Hamech. Syrup. iuiubinus cōfert asthmati, & ægritudinib. pectoris sāguineis, & cholericis, & asperitati, & siccitati ipsius, & dolori. Accipe pulpę iuiubarū pinguiū, & pulpæ sebestē, ana dr. c. liquiritiæ mūdatę, capillorū veneris, ana dr. xxx. sem. mal. dragagāthi, ana dr. xx. sem. melonis, dr. xx. aquæ pluuialis calidæ li. xv. dimitte die, ac nocte, deinde buliāt lento igne vsque ad li. v. deinde cola, & pone super residuo iterū aquæ li. viij. & coque vsque ad lib. iij. deinde accipe vtramque coctionem, & pone medium pōdus aquæ ex penidijs, & zuccharo, & fiat syrupus, & dosis eius sit vnc. j. cum aqua calida. Et si adsunt vigiliæ, adiūge seminū papaueris, & corticum eius, & seminū lactu-

Quomodo Isaac asthmaticū curauerit.

Syrupus mirabilis.

Alius.

Syrupus iuiubinus.

lactucarum,ana drac.x.vel exprime lac eorũ,et miſce cum ſyrupo,& da.bonũm,ſi Deus voluerit.Hamech.Si aſthma ſit ex groſſis humoribꝰ, detur ſyrupus pectus,& pulmonem a groſſis humoribus mundans, & conferens anhelitui.Recip.radicum apij,fœniculi,aniſi, ana aur.vj.radicum liquiritiæ,aureos iiij.amygdalarum dulciũ,& amararum,ana drac.iiij.aniſi, hyſſopi,ſeminum maluæ,ana drac.v.paſſularum enucleatarum,carnium iuiubarum,ana drach.xx. ficus ſiccas.vj.coq; in lib.vij.aquæ vſq; ad tertiã partem,& da bibere cum melle aut penidijs: & da vſq; ad hebdomadam vnam, deinde da cũ eodẽ ſyrupo electarium,quod recipit ireos,hyſſopi,orobi,ariſtol.rotũdæ,calamẽthi,haſce,caſię, ana dr.ij.coſti,ſpicæ,ana aur.ſemiſ.praſſij aur.j. & ſemiſ.ficus ſiccas pingues,dactylos pingues, ana drac.v.paſſularum enucleatarum,amygdalarum dulcium, & amararum, pinearum mundatarum,ana drachmas ſex, confice cum melle colato quantum ſufficit,& ſit doſis eius,dra.iiij. Hamech.Si aſthma, & tuſſis fuerit cũ dominio ſanguinis,aut cholerę,phlebotometur baſilica. deinde ſuccus ſcariolæ, aut ſolatri, & fœniculi humidi coctus,& depuratus detur cũ melle vel zuccharo violato,aut ſyrupus violatus cũ aqua cucurbitæ,& ſi indiget mũdificatione, ſoluatur cum aqua fructuum, quæ eſt ſm hunc modum. Recipe carnium iuiubarum,drach.xx.ſucci cucurbitę decoctę in paſta,drachmas quatuor,ſucci ſolatri,& fœniculi humidi, ana vnc.iij.caſiæ fiſtulæ, zucchari violati, tereniabin, ana vnc.j. olei amygdalarum dulcium, & recentium, dra. vj.lactis mulieris iuuenculæ, drac.j. Pectus aũt inungatur cum ceroto ſm hunc modum. Accipe olei violati,dra.iiij.ceræ albæ,vnc.j.cõquaſſentur prius in aqua dulci per vices plures,deinde conquaſſentur cum mucilagine ſemin. cydoniorũ,& mucilagine pſyllij, & mucilagine dragaganthi, & lacte mulieris, conquaſſatione ſuper cõquaſſationem vſque dum impinguetur. Confectio loch conueniens eis.Recip.ſemi.melonis,& citruli, & cucumeris, & cucurbitæ, ana drachmas ij.ſemi.lactucę,& portulacę,ana aur. j.papaueris albi,aur.ij.Terantur omnia contritione vltima:& inuolue ea cum oleo amygdalarum dulcium,& recenti,deinde confice cũ ſyrupo.Cuius hic eſt modus.Recip.aquæ cucurbitę coctæ in paſta lib.j.& ſemiſ. & proijce ſuper ipſam ſeminum cydoniorum aur.ij.pſyllij,dra.ij. dimitte ea p horas duodecim, deinde cõquaſſetur manibus,& coletur. Accipe mucilaginis eorum,vnc.vj.ſyrupi violati,vnc.viij.coquaẽ vſq; dum mediocrẽ habeat ſpiſſitudinẽ: & fiat loch cum alijs,& ſit doſis eius, drac.iij. vel iiij.cũ lacte recenti,ſi non eſt febris: & ſi eſt febris, cum aqua hordei,aut cucurbitæ, aut citrulorum, aut ſeminum portulacæ, & confert etiam febribus exaſperantibus,& ſiti vehementi cum aqua frigidiſſima.Et ſi adſunt vigiliæ, da cum lacte,qđ

Syrupus mũdans ab humoribꝰ groſſis.

Electarium ad idem.

Vnctio ad pectus.

A mulgeẽ ex papauere albo,& aqua frigida.Dioſcorides dixit. Aquam decoctionis ficuum,hyſſopi ſiccæ,fœnugræci,eſſe mundificatiuum bonum pectoris,& pulmonis,aut aquam decoctionis hyſſopi,paſſularum, & fœnugræci cum melle.Et dixit aquam decoctionis hordei cum vrtĩcis ſimiliter mundificare pulmonem, & pectus a groſſis humoribus: aut ſemen vrticæ cũ aqua hordei,& melle,& eſt fortius.Dixit iterum porrorum elixaturam, aut ſemen eorũ in aqua hordei cum melle valere aſthmati, & mundificare pectus,& ſi fiat vomitus cum ea,& baurach, eſt iuuamenti ſublimis,& dixit,quod ius galli multæ antiquitatis, & proprie cum hyſſopo, & haſce,& cartamo, eſt ad aſthma medicina mirabi
B lis.Et decoctio quandoq; galli, & ireos confert ſimiliter,abſtergit enim, & mundificat abſterſione,ſiue mundificatione forti.Et quandoque additur polypodium cum anetho. Dixit iterũ. Grana lauri cum aqua hyſſopi,paſſulis, & melle eſſe medicamen ſublime,aut cum aqua calamenthi, & haſce, & melle.Hermes tradidit medicinas mirabiles ad aſthma, & tuſſim,& eius deſcriptio eſt.Rec.ſauinæ foliorum ſiccorũ tritorũ ſicut alcohol,vnc.j.inuolue cũ butyro vaccino pluries loto aur.iiij. confice cum melle colato quantum ſufficit,& poſt ſpſum alij addiderunt liquiritiæ,drac.v. pinearum purgatarum, amygdalarum mundatarum,ana drach.iiij.doſis eius eſt ab aur.ij.vſq; ad aur.iij.Paulus.Me-
C dicamen ad idem. Recip. ſauinæ aur.ij.mellis, & butyri quantum ſufficit ad aggregandum,et ſit doſis drachmæ iij. cum decoctione paſſularum, & hyſſopi. Rufus inquit. Trado medicamen expertum, & eſt maxime ſecretum, & eſt, vt des pulmonis vulpis ſicci,drach.ij.cum aqua mellis,ſumat cum celeritate,& proprie frequẽs ipſius ſit adminiſtratio.Filius Zachariæ Araſi. Modus decoctionis hyſſopi, & eſt decoctio minor cõferens tuſſi, & aſthmati a caliditate,& aſperitati pectoris.Rec.ficus ſiccas.x. & iuiubas xxx.ſebeſten totidem,paſſularum enucleatarũ, liquiritiæ raſæ,ana drac.x.ſeminum altheæ,cydoniorum,hyſſopi,violarum ſiccarum, ana dr. v. decoquantur cum aquæ lib.iij. vſq; ad lib.j.
D & doſis eius omni die ſit vnc.iij.cum myrobal. violarũ ab aur.iiij. vſq; ad vnc.j. & ſumat poſt illud mane, & ſero ex hoc loch, quod Recipit capilli vene.ſeminum melonum,citrulorũ,ana drac.v.confice cum ſyrupo violato, & ſit doſis eius,drac.iij. & ſi ſufficit,bonum. Et ſi fuerit cũ eo febris, detur ei in potu cum vadit dormitum mucilago pſyllij cũ aqua citruli,aut cucurbitæ, aut cũ aqua,q̃ mulgeẽ ex ſemine portulacę:& teneat in ore ſuo formas ſimiles lupinis, quarum hæc eſt deſcriptio. Recipe ſucci liquiritiæ, dra. x.ſeminũ cucurbitæ, citruli,portulacæ,ana dra. v.cõfice cum mucillagine pſyllij, & albumine oui, & bibat cum aqua permiſtionis iuleb. Si autem nõ fuerit cum eo febris, detur lac recens

ad

ad potandum, & comedendum cum pane, & sorbēdum ex ea hora post horam, vt frangatur sitis, & sit lac, quod mulgetur proprie ex capris, quarum pastus sit herba hordei, & lactucæ, & similia. Et confert emplastrare pectus cum cera, & oleo violato imbibitis in mucilagine psyllij, aut aqua portulacæ, aut lactucæ, & similiū. sit cibus eorum pedes, & capita hœdorum, aut pulli cum cucurbitis, aut chist cum oleo amygdalino, aut sorbitiones, & sauich hordei, aut tritici cum zuccharo, & frangat aquam frigidam cum iuleb. Si autem sit in pectore aut pulmone materia calida aliquid grossitiei habens, administrētur trochisci cum decoctione hyssopi prędicta, quorum hæc est descriptio. Recipe succi liquiritiæ, violarum siccarum, ana drac. decem, amygdalarum amararum, seminū althæę, dragaganthi, semi. fæniculi, ana drach. iij. Confice cum mucilagine psyllij, & semine lini, & cydoniorum, & da cū syrupo violato, festinant enim maturationes, & faciunt sputum facilem. Si autem mundificatione corporis indigeret, soluatur natura de quarto in quartum diem cum hac infusione. Recip. pulpæ casiæ fistulæ, myrobal. violarum, siracost, ana vnc. j. trochisci de viol. drach. iij. distemperentur cum decoctione hyssopi prædicta, & da in mane. Confectio trochiscorum de violis est huiusmodi. Recip. foliorū violarum mediocrium in exiccatione, & humectatione. drac. vj. turbith boni arundinei, drac. iiij. succi liquiritiæ, tereniabin, ana drachm. ij. scammoneæ, drachm. ij. Fac trochiscos, valent autem ad constrictionem anhelitus, & leniunt naturam, & mundificant pectus. Filius Zachariæ. Modus confectionis hyssopi, & est decoctio maior, conferens etiam tussi, & asthmati a materia grossa multæ humiditatis, mundificat enim pectus, & pulmonem ab ea, & saniem si fuerit in ipsis. Recipe ficus siccas albas, & pingues. x. numero, & dactylorum pinguium tantundem, fœnugræci, radicum apij, fœniculi, semi. vtriusq; seminum vrticæ, anisi, hyssopi siccæ, calamenthi, ireos, prassij, ana drachm. v. liquiritiæ mundæ, drach. x. capillorum veneris, drachm. vij. decoquantur in lib. iiij. aquæ vsq; ad tertiam, & sit dosis eius, vnc. iij. cum melle, & datur conuenienter. Medicamen de gentiana, quod maturat, & educit a pectore humorem grossum aut sanioſum. Recip. capillorum ven. drachmas v. passularum enucleatarum, carniū iuiubarum, ana drach. x. amygdalarum amararum, drac. v. ireos, drach. iij. corticum radicum capparis, orobi, seminum apij, & fœniculi, ana dra. ij. gentianæ, aristolochiæ rotundæ, ana dra. v. cōfice cum melle despumato, & sit dosis eius a drachm. ij. vsque ad aur. ij. Confectio formarum similium lupinis conferentium dyspnœæ, quæ tenentur in ore, & conferunt vehementer. Recip. succi liquiritiæ, papaueris, zucchari, ana partes æquales, fiant inde prædictę formæ. Cōfectio vnguenti, quod maturat, & lenit materias in pectore. Accipe ceræ citrinæ, vnc. j. olei de cheiri, & proprie citrinæ, drach. iiij, adipis anatis, & gallinæ, & mucilaginis fænugræci, & seminis lini, ana drach. v. styracis, drac. vj. fiat eorum aggregatio bona, & vngatur pectus ex eis, est enim expertum bonum. Confectio pilularū de agarico ex nostra inuentione, mundificans pectus, & pulmonem: & conferens asthmati, & tussij antiquæ. Recip. agarici drachm. vj. ireos, prassij, ana drachm. j. turbith, drach. viij. hierę picræ, drachm. viij. colocynthidos, sarcocollæ ana drachm. iiij. myrrhæ, drachm. ij. confice cū rob, & dosis earum sit drachm. ij. Ceratum ex inuentione nostra leniens pectus, maturans materias in pectore, & pulmone. Reci. hyssopi humidæ, drach. xij. ceræ citrinæ drachm. x. olei de cheiri citrina, drach. xl. medullæ cruris vituli, adipis anatis, & vituli, & gallinæ, ana dra. viij. myrrhæ, bdellij, & mucilaginis fœnugræci, semi. lini, ana drach. viij. sigiæ, terebinthinæ, ana drachm. vj. mucilaginis althææ, drachm. viij. confice sic. myrrha, & bdellium redigantur in subtilem puluerem, & misceantur cum mucilaginibus vsque dum dissoluantur in eis, deinde cum cæteris fiat vnguentum, & fiat inunctio ex eo tepido. Ioannes Serapionis. Loch ad asthma conferens ad cōstrictionem anhelitus, & subtiliat humores grossos. Recipe squillæ assatæ, drachm. vj. radicum lilij cœlestis drachm. iiij. hyssopi, prassij, ana drachm. ij. myrrhæ, croci, ana drach. j. tere, & confice cum melle. Loch aliud eiusdem bonum ad asthma, & contritionem anhelitus. Recipe sisami excorticati, nasturtij, ana drachm. xxx. penidiarum, drach. xx. hyssopi, drach. vij. confice cum penidijs, & sit dosis eius, drachm. v. cum decoctione hyssopi. Confectio vaporis exiccantis humiditatem in pectore, & confert asthmati, & tussi humidæ. Recipe arsenicum, & tere contritione bona, & distempera cum vitello oui, & accipe ferulam siccam, & diuide eam in rotundula multa, sicut est magnitudo nucis: deinde illinias eam cum medicamine, & dimitte siccari, & cum volueris vnge eum cum sepo renū caprarum, aut bouū, & fiat suffumigium ex vna post vnam per hebdomadam, & recipiat patiens vaporem ore apto. Aliud. Accipe arsenicū, & sulphur, & fac formas similes auellanis cum sepo renum caprarum, & vtere similiter. Aliud conferens tussi, & asthmati plurimæ humiditatis. Recip. aristolochiæ rotundæ, myrrhæ, styracis, thuris, ana dra. j. arsenici, drach. v. tere, & confice cum butyro vaccino, & fac formas similes auellanis, & suffumigetur vna post vnam. Ea autem, quæ bibūtur secundum hanc intentionem, aut lambendo sumuntur, dicta sunt in canone.

Solutiua.

Alij trochi. arse.

De tussi. Cap. 2.

De cura tussis catarrhalis.

TVssis quædam est humida, quędā sicca, et quæcunque earum fuerit, aut est causa in

sa in membris ipsius spiritus, aut ab alijs membris, sicut tussis catarrhalis; & tussis, quæ fit cum communitate aliorum membrorum, sicut stomachi hepatis, & splenis; aut corporis totius, sicut in febribus. Tussis quidem catarrhalis cura sunt duæ res. Prima est sedatio fluxus catarrhi, & diximus curam eius. Secunda est secundum duos modos, primus est mutatio eius, quod fluxit, secũdus est eductio, & absterſio eius, ex eis, quæ dicemus iam. Cura autem tussis, quæ fit a communitate, est duæ res, prima est rectificatio illius membri, secunda est occurrere impressioni illatę in spiritualibus membris ex his, quę dicemus. Tussis autem humida, cuius causa est in spiritualibus membris, est secundũ vnum duorum modorum: aut a malitia complexionis sine materia, & dicta est cura eius: aut cum materia calida, & frigida, grossa, vel subtili: & dicta est cura eorum in capitulo de asthmate sufficiẽter. Sicca autem tussis est secundũ duos modos, aut cum febre, aut sine febre, & qualiscunq; sit, dicta est cura eius in capitulo de asthmate a simili causa. Mahemet Arasi. Tussis catarrhalis a catarrho acuto calido, & subtili ſm intentionem primam curatur cũ rebus proprie ingrossantibus, & coadunantibus ipsum, & tardantibus velocitatem sui fluxus, sicut proprie syrupus de papauere: & fortius est eo de iacur, & gargarizet ante somnum aquam decoctionis balaustiæ, & rosarum siccarum. Deinde ponat sub lingua sua ex his trochiscis. Recip. amyli, dragaganthi, amygdalarum dulcium excorticatarum, farinæ fabarum, seminis papaueris albi, & nigri, & corticum eius, gummi arabici, & boli armeni. Fac ex eis formas similes lupinis cum mucillagine psyllij, & seminis cydonij, & detur eunti dormitum ex de iacur circiter vna drachma, & est fortius eis. Et si significatur cũ hoc plenitudinẽ esse in sanguine, phlebotomamus cephalicam post sedationem acuitatis, & inflammationis superfluæ. Et mane damus aq̃ hordei, decoctionis iuiubarum, & sebestẽ cum myrobal. viol. & cum syrupo de papauere in sero. Et damus cibos, & sorbitiones ex farina fabarum, & aqua hordei cũ eo, quod mulgetur ex semine papaueris albi, aut ex semine, & cortice, si enim vigiliæ adsunt, cum oleo amygdalino dulci, & penidiarum. Et damus etiã atriplicem, & maluas, & ex lactucis cũ amygdalis: & sorbitiones ex tritico donec dissoluatur, aut ex sauic. Si autem indigent ventris solutione, & tussis fuerit sicca, & asperitas in pectore, tunc accipe iuiubas, & sebesten, ana xx. numero, passularum enucleatarum drac. x. violarum, liquiritiæ, ana drach. v. ficuum siccarum numero x. decoq; in libris tribus aquæ vsq; ad j. & dissolue in ea casiæ fistulæ, tereniabin, ana vnc. j. Et si patiatur calorem, cum hoc, da myrobal. de viol. aut aquam hordei. Si autem iã screare cœperit, occurrit nobis iã intentio secũda, & cum volumus, vt ventris solutione pectus mundificetur, dabimus tunc myroba. violarum cum decoctione hyssopi minore, q̃ diximus in cura asthmatis calidi, & similia pectus mundificantia. Si autem fuerit tussis a catarrho frigido, & grosso, tunc præcipimus, vt lambat omni sero ex myrrha circiter drachm. j. cum melle, & gargarizet ante somnum proprie, myrrham, & crocum cũ aqua mellis, aut rob, aut cum iacur, si necessitas expetit. Et si necessaria est ventris solutio, fiat illud cum pilulis cochijs, aut cum hiera diacolocynthidos: & si post illud fortiore indiget medicamine, da ex his pilulis. Recip. styracis liquidæ, myrrhæ, thuris masculi, & opij, croci, succi liquiritiæ, ana. Fiant pilulæ sicut cicer. dosis a drachm. iij. vsque ad iiij. & sumat ex eis nocte. Cum autem, quòd aggregatum est in pectore, iam maturatur, & expuitur, da decoctionẽ hyssopi maiorem, & alia, quę dicemus in tussi a materia grossa, & humida. Si autem catarrhus cũ his non sistitur, & tussis superfluit; oportet vt demus aliqua ex stupefacientibus, & catarrhi vehementiam sedantibus, ex his, quę dicemus. Si autem hæc non sufficiunt, tunc oportet, vt radat̃ caput, & fricetur in loco zuhendeg, in balneo cum panno multæ asperitatis, donec locus rubeat, & si non sufficit, liniatur in eodem loco cum emplastro ex sinapi contrita, & decoctione ficuum, & dimittatur, donec vesicetur locus: deinde aperiantur vesicæ: & non consolidentur tempore extenso. Et si adhuc non contulerit, cauterizetur super zuhendeg: & teneatur cauterium longo tempore apertum. Hæc autem tussis curanda est exquisite, cũ multa solicitudine, perducit enim ad phthisim plerumque.

Pil. sub lingua ad tussim catar.

Optima decoctio pectoralis.

Pilula de fitimace.

Medicina frigida ad tussim catarrhalem.

Cap. 3.

Sympm de papa.

MAhemet Arasi. Confectio syrupi de papauere mirabilis ad tussim ex catarrho calido, & phthisim. Recip. papaueris albi, & nigri, ana drachm. c. semi. lactucæ, drachm. cc. semi. hyoscyami albi, drachm. xxx. coquantur in aquæ lib. vij. vsque ad lib. ij. deinde cola, & proijce sup ipsum mucilaginis psyllij li. semis. rob lib. j. coquantur donec inspissentur, & administrentur. Idem. Confectio trochiscorum de papauere conferens vt supra. Recip. papaueris albi drach. xxx. sem. cucurbitæ, citruli, hyoscyami albi, ana drachm. xx. amyli, dragacanthi, gummi arabici, ana drachm. xv. confice cũ mucilagine psyllij, dosis drachm. iij. cum syrupo de papauere, aut cum aqua hordei: sunt enim boni ad tussim calidã catarrhalẽ, cũ qua est sputum subtile citrinum, bonum, & expertum. Idem, confectio pilularum de papauere ad tussim siccam, quę infestat in nocte, & ad catarrhũ calidũ. Rec. opij, amyli, gummi arabici, succi liquiritiæ, ana partem j. opij, papaueris partes ij. fiant pilulæ sicut cicer. & da ex eis a iij. vsque ad iiij. in sero, conueniunt etiam pueris, qui vo-

Trochisci de papa.

Pilula de papa.

munt

munt, & non possunt dormire propter tussim.

Diapapauer inuentio nepropria.

De iacur, & de diacodion dictum est in Grabadin nostro. Diapapauer ex inuentione nostra conferens cum auxilio Dei tussi catarrhali nouæ, & multi temporis: & maturat ægritudines pectoris: & est mirabilis. Rec. papaueris drac. xxx. liquiritiæ, dragaganthi, penidiarum, ana drachm. xxx. gummi arabici, succi liquiritię farinæ fabarum, fœniculi, anisi, seminis lactucæ, amyli, semi. portulacæ, maluæ, ana drachmas decem, seminum cucumeris, melonis, cucurbitæ, ana drachm. v. confice cum melle colato, aut cum penidijs, & melle, ana quantũ sufficit,

Alius syrupus de pap. ex inuentione propria.

dosis est aur. ij. Syrupus de papauere ex inuentione nostra confert catarrho, & tussi ab eo: & proprie cum caliditate, & asperitate, expertum. Recipe papaueris albi, drachm. xxx. papaueris nigri, drachmas decem, semi. maluæ, gummi arabici, dragaganthi, seminum citruli, & cydoniorum, ana drachm. v. liquiritiæ, drachm. xv. psyllij, drachm. vj. omnia præter psyllium contunde: & pone super ea aquæ libras vj. & dimitte die ac nocte: & fac bullire vsque dum redeat ad li. iij. deinde cola, & pone in eo meiebucthegi lib. j. penidiarum lib. semis. coque lento igne vsque ad mellis spissitudinem. da. bonum, si Deus voluerit. Diapapauer similiter ex inuentione nostra conferens cum auxilio Dei, tussi catarrhali nouę, & multi temporis: maturat ægri-

Confectio mirabilis facilis.

tudines pectoris, & est mirabile. Recip. papaueris, drach. xxx. gummi arabici, succi liquiritiæ, dragacanthi, penidij, ana drach. xxx. semi. fœniculi, anisi, seminis lactucæ, maluæ, ana drach. decem, semi. cucumeris, melonum, cucurbitæ, ana drac. v. confice cum melle colato, aut cum penidijs, & melle, quod sufficit, dosis, aur. ij. Ha-

Alius syrupus de papa.

mech filius Zachariæ. Syrupus de papauere cõfert tussi, & catarrho. Rec. papaueris albi cum corticibus suis, drach. xxx. papaueris nigri, dragaganthi, gummi arabici, ana drach. x. liquiritiæ, semi. maluæ, ana drachm. xv. sebesten. xxx. contunde omnia, & fac coqui cum aquæ lib. v. vsq; ad lib. duas. deinde cum meibuteg, & zucchari, ana vnc. viij. fiat syrupus, bonus, si Deus

Aliud diapapauer.

voluerit. Idem diapapauer, cuius iuuamentum est sublime ad tussim catarrhalem cum caliditate, & asperitate, & siti, & ad raucedinem vocis, & ad pleuresim. Recipe papaueris albi, penidiarum, ana drachm. xxv. succi liquiritiæ, gummi arabici, dragacanthi, ana drachmas viginti, amygdalarum dulcium, drach. viij. amyli, seminis cydoniorum, seminis portulacæ, ana drach. v. sem. cucumeris, citruli, melonis, & cucurbitæ, lactucæ, & maluæ ana drach. iij. tempera cum syrupo violato, dosis eius ab aur. ij. vsq; ad vnc. semissem, cum aqua hordei decoctionis iuiubarum, & sebesten, & si habet vigilias, cum eo, quod mulgetur ex papaueris semine cum cortice suo.

Medicinæ ad tussim catarrhalem frigidam. Cap. 4.

Pilula de styra.

HAmech Arasi. Confectio pilularum de styrace ad tussim catarrhalem absque caliditate, quæ inquietat in nocte, & inducit vigilias. Recipe styracis liquidæ albæ, olibani, myrrhæ, succi liquiritiæ, opij, ana partes æquales. fiant pilulę sicut cicer. dosis earum est ij. aut iij.

Aliæ pilulæ de styra.

Sabor, Girges. Confectio pilularum quarum iuuamentum est vltimum ad tussim catarrhalẽ & phthisim. Recip. styracis, myrrhæ, croci, opij, olibani, castorei, ireos, pinearum purgatarum, ana confice cum galbano, & styrace dissolutis cũ pauco melle, & da bis, vel ter in hebdomada. da ij. vel quatuor. Gale. Cõfectio trochisco-

Trochisci ad tussim catarrha.

rum ad tussim catarrhalem, qui tenentur sub lingua: & sistunt catarrhum, & sedant tussim, & conferunt phthisi. Recip. medicaminis trochiscati, quod habuimus ab Andromacho, pinearũ purgatarũ, amygdalarũ dulcium, ana aure. v. amyli, gummi arabici, dragaganthi, papaueris albi, ana aureos duos, fac formas similes lupinis, & da in sero tenendas sub lingua: Alexãder dixit canonem, quem præterire non iubeo.

Canon bene notandus.

Et enim ante curabis catarrhum, quam ægritunes cattarrhales: nisi in duobus casibus, scilicet cũ timueris, ne præfocetur; & succurres tunc cũ vomitu: & cum timueris aduentũ apostematis in parte nobili: prœuenies autem phlebotomia. Et dico, quod narcotica postquam ex catarrho in pectore, & pulmone plenitudo acciderit, dare suspectum est, dabis igitur ante plenitudinẽ, post vero plenitudinem euacuabis prius, deinde securius dabis, si ista dari oportet. Alexãder. Cõfectio pilularũ ad tussim catarrhalem, & est ex medicinis benedictis, & est ex secretis, & cõfert ad omnes ægritudines catarrhales, & vocã tur pilulæ alchabei, & dictæ sunt in capitulo de catarrho. Idem. Confectio alia pilularũ experta ad tussim, & ad alias ęgritudines catarrhales. Recipe styracis, myrrhę, opij, ana, fac pilulas cũ melle despumato. Aliæ, secundũ eundẽ modũ,

Alia pilula de styra.

myrrhæ, opij, galbani, an. fac, vt prius. Isaac. Heben Amaran. Pilulæ sedantes tussim antiquã, et nouam. Recip. styracis, castorei, opij, granorum pini, ana partem. j. croci partis j. tertiam. Confi-

Alia pilula de styra.

ce cum rob. Ioãnes filius Serapionis. Cũ tussis sicca, & aspera cum caliditate fuerit, & rubore, & apparuerit sanguinis plenitudo, sicut diximus in asthmate simili causa facto, facies scilicet vt phlebotomes, administrando deinceps aquã hordei cũ sebesten, cũ syrupo violato, aut myrobalanis, de violis, & inungimus pectus cerato Galeni, imbibito in mucilagine psyllij aut ex cera, aut oleo violato similiter imbibitis. Et si est necesse materiã sepultã in pectore educere, dabis myrobal. prædictũ cũ decoctione hyssopi frigida: & dabis species loch ex mucilaginibus psyllij, & cydoniorum cũ gummis, & granis, & medullis ex his, q̃ dicemus. Cibabis autem

tem eos forbitionibus,& proprie cũ farina fabarum,& penidijs, & oleo amygdalino dulci,aut hordeo confracto. Et quandoq; miscemus propter vigilias illud, quod mulgetur à semine papaueris albi,& aqua hordei: damus etiam forbitiones,& ex tritico cõfracto cũ zuccharo: nec non,& iuscula ex atriplice, & maluis: & quandoque miscemus pullos,& pedes hœdorum, & capita,& aues minutas teneras, cum eis, aut vitellos ouorum diei sui:& cucurbita est bonus cibus eis,& medullæ frigidæ, sicut citrulus,& cucumer, & similiter bleta, & portulaca cũ amygdalis. Bibant aũt aquam hordei,aut aquam frigidam,& iuleb, cum maturationis signa apparuerint,& sputũ iam incipit impinguari,dando ea,q̃ facilitant ipsum ad excreandum, sicut decoctio hyssopi frigida proprie,& electuaria, q̃ lambuntur, & similia. Confectio loch, quæ sumitur in hora hac. Rec.passularum enucleatarum,pinearum,fisticorũ, amygdalarũ dulciũ, seminum citruli, melonis,& cucurbitę,dragagãthi,gummi arabici,papaueris albi, succi liquiritiæ,portulacæ,zucchari tabarzet, & penidiarũ, ana fac formas similes lupinis: & teneat sub lingua vnã ex eis,pectus autem ex maturatiuis inũgatur. Si autem corpus mũdificatione indiget, fiat istud cũ trochiscis de violis, drachmis quatuor,pulpæ casiæ fistulę,vnc.j.zucchari violati, & tereniabin,ana aur.v. dissolutis cũ decoctione hyssopi frigida.Ioãnes Serapionis. Loch cõferens tussi factæ ex caliditate, & siccitate, & asperitate multa: & est medicamẽ bonum. Rec. amygdalarum dulcium excorticatarum, drac. ij.seminum maluæ, althææ, ana drachmas decem,seminum citrulorũ mundatorũ drachmas decem,gummi arabici,dragaganthi,amyli,granorum cydoniorũ excorticatorum,succi liquiritiæ,granorum dulcium pini, ana drach.viij.penidiarum sahari,vnc.j.terãtur omnia contritione bona:& misceantur cũ syrupo, cuius hæc est permistio. Accipe passularũ dulciũ, radicũ liquritiæ,sebesten,iuiubarum, ana partes æquales. Decoq; in aqua donec inspissentur, deinde cola,& proijce in eam rob,quantum sufficit,deinde coagulentur cum ea medicinæ: & da cũ forbitionibus ex aqua furfuris, & hordei cũ farina fabarum,cũ penidijs, & oleo amygdalino dulci,& bibat super ipsum aquã hordei.Idẽ. aliud valens similiter. Rec.psyllij,granorũ cydoniorum,ana drachmas v. semin.papa. albi, drach. decem, sebesten.l. iuiubas.xxx.radicis liquiritiæ,drachm.viij. chesmes, drachm.xv.casiæ fistulæ mundatæ,vnc.j.decoque in aquæ lib.viij. donec impinguentur, deinde cola, proijce super ea rob li.ij.zucchari,salis iameni,syrupi violati,penidiarum, ana vnc.vj. farinæ fabarum, drachmas tres,dragagan.gummi arab.ana aur. iiij.coquantur vsque dum transeat in essentiam mellis,deinde Recipe seminum cucurbitæ,melonis, cucume. citruli,ana aur. duos, papaueris albi,aur.iij.anisi,fœniculi,ana aur.ij.confice,& conserua in vase vitreo, dosis eius est ab aur.ij. vsq; ad iij.teneat parũ sub lingua: deinde bibat aquã hordei, est enim medicamẽ benedictum. Cõfectio formarum similium lupinis,conferentiũ tussi,& asperitati,& est ex inuẽtione nostra. Recipe dragaganthi,gummi arabici,semi.maluæ,seminũ cucum. & citrulorum, amygdalarũ dulcium,farinę fabarum,ana drac.iij.semis.portulacæ,amyli,ana drac.ij. fac formas cum mucilagine psyllij.Et si vigilias patitur, adde seminũ lactucæ,papaueris, ana drach.iij. Filius Zachariæ Arasi. Confectio pilularũ cõferentium tussi calidæ,& siccæ,& auferunt eam. Rec.succi liquiritiæ, amyli, dragaganthi, gummi arabi. amygdalarum excorticatarum,ana drac.j.zucchari tabarzet, drach. iij. confice cum mucilagine seminũ cydoniorum : & fiant inde prædictæ formæ,& teneat in ore die ac nocte, Idẽ.Pilulæ bechicæ, quæ conferunt similiter. Recipe succi liquiritiæ, zucchari tabarzet, ana aur.vj. amyli,dragaganthi,amygdalarum dulciũ, ana drach.iiij.confice cũ mucilagine psyllij,vel cydoniorum. Idem.Confectio trochiscorum festinantiũ maturationem in tussi calida,& pleuresi facilitantiũ sputum. Recip.succi liquiritiæ,violarum, ana drach. quinque,amyli,dragagãthi, seminum althææ,fœniculi, ana drac.j.& semis. confice cum mucilagine psyllij, & semine lini, & semine cydoniorum,da cũ aqua hordei,& syrupo violato.Idem.Confectio alia trochiscorũ ad tussim siccam cũ caliditate vehementi,& siti.Rec.succi liquiritiæ,violarũ,ana aur.iij.sem. citrulorum, cucurbitæ,tereniabin,ana aur.j. & semis.fac trochiscos cũ mucilagine psyllij, & seminum cydoniorũ. dosis aur.ij. cum aqua hordei,& syrupo viola.Filius Zachariæ. Loch conferens tussi calidæ,& maturãs eam, & facilitans in ea sputum. Recip.iuiubas.xx. sebesten.xl. ficus.vj.liquiritiæ mundæ, passularum enucleatarum,ana drachmas decem,capillorum vene. drachm.v. aquæ lib.v. bulliant vsque ad lib.j. deinde Rec.penidiarũ,& rob.an.drac.v. coquãtur cũ facilitate, vsque dũ sint sicut mel currẽs, deinde accipe sem. lactucæ, cucumeris, cucurbitæ, portulacæ , fabarũ excorticatarum, ana drachm.iij.gummi arabici, dragaganthi,amyli,papaueris albi,amygdalarum dulcium, ana aur.j. confice cum prædictis, dosis drachm.v. Idem.Confectio similis lupinis conferens tussi calidæ,& abscissioni vocis, & sedat sitim.Rec. semi.cucume.mundat.drach.vj.succi liquiritię, drach.vj.sem.portulacæ, aur.j.aggrega ea post bonam contritionem cum albumine oui. fiant inde prædictæ formæ, & teneat quotidie sub lingua. Sabor. Confectio pilularum conferentium tussi. Rec.dragaganthi,gummi arabici, seminũ cucume.papaueris albi,portulacę,amyli, croci,zucchari,vel penidij,ana cõfice cum rob: & teneat quotidie sub lingua, est enim expertum:

Pil. sub lingua. — *Solutiuum.* — *Loc ad tussim cali. & siccam.* — *Aliud loch ad idem.* — *Pil. sub lingua ad idẽ.* — *Alia pilula sub lingua ad idem.* — *Pilu. bechica ad idem.* — *Trochisci optimi ad tussim calidã, & pleuresim.* — *Alij trochi. ad tussim cali. & siccam vehemen.* — *Loch ad tussim cal.* — *Pilulæ sub lingua ad idem.* — *Pilulæ sub lingua aliæ.*

tum,si Deus voluerit. Sabor rex. Medicamen mirabile conferens tussi calidæ antiquæ,& ęgritudinibus pectoris à caliditate,& siccitate,exp-
Electarium ad tussim ualid. tum. Rec.mucilaginis psyllij extractæ sm scientiam lib.iij.rob, penidiarum, zucchari,sal* gẽmæ,ana lib.j.& semis. coque lento igne vsq; ad mellis spissitudinem, auferendo continue spumam eius, deinde recipe seminum cucumeris, melonum, citrulorum, cucurbitarũ mũdatarũ, ana aur. x.amyli, amygdalarum dulciũ,granorum pineæ maioris, ana drach.xv. gummi arabici,dragaganthi albi,seminis lini assi,ana dra. viij.semi. cydoniorum mundatorum, drach.j. croci drachm.j. anisi drach.vij.opij,aur.j.seminis lactucæ,drach.x.tere, & pulueriza, & pone super medicamine. Et si nõ potest dormire, adde cum prædictis,seminis papaueris, drach.xx. hyoscyami, drach.xv. reconde in vase vitreo, dosis eius est,drac.iij. vel iiij.teneat sub lingua, & glutiat saliuam eius: est enim medicamẽ be-
Syrupus de hyssopo. nedictũ. Syrupus de hyssopo ex inuentione nostra conferens cũ auxilio Dei tussi calidæ difficili,& confert phthisi,& dolori laterum. Recip. liquiritiæ,radicũ fœniculi, vel seminũ eius,ana drach.x.hyssopi,capillorum veneris, ana drac. v.ficus pingues. vij. pruna.x. iuiubas.xx.passularum enucleatarum,drach.xxx.sebesten.c.decoque cum aquæ lib.v. vsq; ad lib.ij. da tepide, vnc.j.cum drach.vj.zucchari rosati,vel violati. Et si vis,accipe huius aquæ lib.ij.& pone super eam penidiarũ sahari, zucchari, meibuheg,syrupi violati,ana lib.semis. dragaganthi, vncias quatuor,& est valde bonũ tussi siccæ,vel phthisi,& siccitati pectoris,& asperitati,da cum aqua
Electar. ad idem. cucurbitæ assæ,vel citruli. Aliud valens similiter. Accipe prædictæ decoctionis lib.ij. & pone super ea penidiarum lib.j.olei amygdalarũ dulcium,vnc.iij. granorum alben excorticatorum lib.semis.fac decoqui:& accipe violarum siccarum tritarum, & cribellatarum, dragaganthi, ana vnc.j.gũmi arabici, vnc.semis. pone in vase vitreo,dosis eius est sicut galla,bonum,& ex-
Alius syrupus de hyssopo. pertum. Syrupus alius de hyssopo ad tussim, & asthma ex asperitate pectoris. Recipe hyssopi, capilli veneris,ana drach.xvj.violarum, papaueris albi, hordei mundi,seminis maluæ, ana drac.x.seminum cydoniorum, lactucarum, cucume.ana drach.v.passularum enucleatarum, dra.x.ficus x.iuiubas,sebesten,ana xl.cum zuc-
Alius syrupus de hyssopo. chari lib.ij.fiat syrupus. Syrupus alius de hyssopo ad tussim, & asthma, ex asperitate cum caliditate.Recip.liquiri.drach.xx.semi.maluæ,cucumeris,hordei mundi, draga. seminis citrulorum,ana drach.iij.maratri,apij, capillorum vene.hyssopi,ana vncias decem,seminis cydoniorum maluæ,anisi,ana drac.v.iuiubas,sebesten, ana xl. ficus pingues albas, decem,passularum enucleatarum,drac.decem, zucchari lib.ij.fiat syrupus.Dioscorid. dixit, quod fructus algipur antiquus assus igni, deinde comestus in sero cũ melle confert tussi difficili, & laboriosæ. Et dixerunt quidam ex posterioribus,quod si infigãtur in eo tria grana thuris, ita quod sepeliantur in ipso, & deinde assetur, & comedatur in sero cum melle,confert mirabiliter, seruetur tamen illo sero sine cœna, & est expertum.

De tussi humida. Cap. 5.

Cura tussis calida materialis.

ALia autem tussis humida ponitur complexionalis:alia materialis. Materialis quidem est secũdum alterum duorum modorum, aut cum caliditate, aut cũ frigiditate. Et huius quidem cum caliditate, cura est tres res. Prima est adæquatio causæ eius. Secunda est subtractio ipsius cum subtractione communi. Tertia est eductio ipsius eductione propria. Primã igitur rem complent commensurare regimini eius sex res , quemadmodum in capitulo de asthmate dictum est, & post illud administrare ex medicaminibus, quæ ipsius materiam digerunt, sicut est decoctio capillorum veneris proprie, & syrupus ex eis, syrupus ex iuiubis, & decoctio sebesten in aqua hordei, & decoctio hyssopi facta de papauere albo,& fabis ex corticatis, & hordeo cum zuccharo rosato, aut violato, & similia. Secundam vero rem complent euacuationes factæ cum iteratione, & factæ de quarto in quartum diem ex casia fistula, & tereniabin,& myrobalanis, & violis cum decoctione hyssopi facta. Et quandoque addimus ei, quod est sicut trochisci de violis, & similia. Et damus inter solutiuum, & solutiuum ex moderate vomere facientibus, sicut est raphanus assus cũ oxymelite, aut syrupo acetoso de radicibus, aut radices assas, & oxymel, & similia. Et si corpus est plenum, & facies pulchra cum abundantia sanguinis, phlebotomamus ex basilica : & quandoque cum phlebotomia remouente materiam. Tertiam rem complent administrationes medicaminum plenitudinẽ pectoris, & pulmonis per screatum educentium, sicut loch de pino, & proprie loch de fabis, & loch de hyssopo, & syrupus de hyssopo,& confectio de orobo,& similia.Humidæ vero,& frigidæ tussis cura est quinque res. Et prima quidem est digestio, & maturatio causæ eius. Secũda est subtractio eius subtractione communi. Tertia est eductio eius eductione ppria. Quarta exiccatio residui supflui humidi eius. Quinta corrigit accidentia. Prima quidem res perficitur cum administratione medicaminũ, sicut in capitulo de asthmate diximus. Secundam rem complẽt euacuationes factæ cum eo, quod est sicut pilulæ cochiæ, & hiera diacolocynthidos,& pilulæ de agarico,quas diximus in capitulo de asthmate,& proprie cũ iteratione,& iteratione, & cum interpollatione administrationis rei vomitiuæ:& si oportet,vt deueniatur ad administrationem solutiuorum etiam, sicut in capitulo de asthmate diximus. Tertiam rem complent administrationes medicinarũ materiam

Cura frigidæ, & humidæ.

riam educẽtium a pectore, quas in capitulo de asthmate diximus, & deinceps ostendemus: Quartã rem cõplent administrationes medicaminum materiã dissoluentium, & resoluẽtium, & cõsumentium: & huiusmodi quidẽ medicamina cõsueuerunt medici exiccatiua vocare, q̃ administrãda sunt postq̃ administrationes mũdificantium cõmunium, & propriorum cum iterationibus p̃cesserunt conuenientibus, vt exiccetur residuũ rei. Administrare aũt ea in principio est præfocare, & ponere ęgrum ad mortem. Administratio aũt huiusmodi est fm duos modos, s. aut lãbendo seu bibendo, aut vaporãdo: & nos plenã faciemus narrationem ex his: Et huius quidẽ summæ est lãbere ex myrrha, dr. j. cũ melle: facilitat enim anhelitũ, & cõsumit humiditatem. Huius ẽt intẽtionis est styrax, & opopanax, & proprie cũ ouis, aut melle, aut serapino, factis ex eis pilulis cũ aqua rutæ: aut glutẽ albotin cũ melle, aut alchitrã cũ melle, aut sulphur cum ouis sorbilibus, aut arsenicũ similiter cũ ouis, aut cũ grano pini, & similia. Ex euaporationibus aũt ad tussim antiquã est arsenicũ citrinum cũ aristolochia rotũda partibus æqualibus, cõfice cum butyro vaccino: & fac formas similes auellanis: & fiat suffumigiũ per embotũ in ieiuno, dicitur enim, quod statim liberat.

Trochisci de arseni. *Alij troc. de ars.* *Alij troc. Alij troc. de arsen.*

Vapor alius. Rec. arsenici citrini, stercoris leporis, & farinæ hordei, corticũ fistici, ana, fac formas cũ vitello oui, suffumigetur cũ eis tribus vicibus. Alius. Recip. aristolochiæ rotundæ, styracis, galbani, ana, arsenici ad pondus omniũ: aggrega cũ butyro vaccino, & vtere. Alius. Recipe styracis, myrrhæ, thuris, aristolochiæ, ana, arsenici ad pondus omniũ, aggrega cũ butyro vaccino, fiat suffumigatio omni die bis, vel ter, & bibat super ipsam aquã cum butyro ouino. Plura huius intentionis scripta sunt in capitulo de asthmate, canone vltimo. Quintam rem complent administrationes medicaminum cõfortãtium pectus, & pulmonẽ, aut elargantiũ, & si vigiliæ adsint, cũ sedatione tussis, somnum inducentium. Sũma aũt sedantium tussim cum confortatione pectoris, & pulmonis est hæc. Rob, aut syrupus factus ex succo granorum myrti cõpletorũ est ad illud mirabilis, & hoc in tussi calida. Sed in frigida quidem cũ myrrha, & croco modico, pulmonis aũt vulpis sicci iuuamen est sublime in calida, & frigida, in calida quidẽ aurei vnius ex eo cum syrupo myrtino, in frigida vero, cum melle, & aqua calida. Huius aũt intentionis est crocus cum syrupo myrtino, aut cũ syrupo de hyssopo, & similiter sandaracha cũ melle, & nux cypressi cum vino, & melle: & grana pini sunt ex rebus magnis in hac parte. Ex medicinis magnis aũt, q̃ sedant tussim, & pectus cõfortant, sunt theriaca, & mithridatum, & diamuschus dulcis, & amarus, & athanasia magna, & parua, & diamarthe est cõfectio mirabilis Rabi regis, quã scribemus: & similia. Sũma

Sedantia tussim.

A autem medicinarũ pectus elargantium scripta est in capitulo de asthmate. Summa aũt medicinarum tussim sedantium, & corrigentium superfluitates vigiliarũ dicetur, qñ de medicinis stupefacientibus sermonem faciemus, si Deus voluerit. Afferantur ad hunc locũ plura, q̃ scripta sunt in capitulo de asthmate humido, siue calido, siue frigido, & proprie medicina q̃ scripsit Filius Zachariæ. Filius Humain. Modus decoctionis de capillis veneris cõferens tussi humidæ cũ calore. Recip. capillorũ ven. non vltime recentiũ, vnciã vnam, hyssopi siccæ, fabarũ excorticatarum, seminis fœnicu. anisi, seminũ lactucarum, portulacæ, papaueris albi, amygdalarum dulciũ, & amararũ, hordei excorticati, ana

Decoctio de capillis.

B drach. v. seminis melonis, cucurbitæ, granorum myrti, ana drac. iij. gummi arabici assi, drach. ij. passularũ enucleatarum, drac. xv. dactylos pingues. v. ficus siccas. v. iuiubas. xxx. decoquantur in aquæ lib. iiij. vsq; ad lib. j. & semis. & da omni mane, dra. iij. cũ zuccharo rosato, aut violato. Et si volueris, accipe ex hac decoctione, li. ij. & cũ meibueg, & zucchari, vn. x. fiat syrupus, dosis eius est, vn. j. Filius Amaran. Syrupus de hyssopo conferens tussi humidæ cũ frigiditate. Rec. hyssopi siccæ, drac. v. capillorũ veneris, liquiritiæ, ana drach. vj. corticum radicum apij, fœniculi, & seminis anisi, ana drach. v. foliorum prassij, dra. iij. passularum enucleatarũ, vnc. j. iuiubas. xx. ireos, fœnugræci, ana drac. ij. & semis.

C seminis maluæ, & bismaluæ, ana drach. ij. ficus pingues. vj. numero, dactylos. v. foliorum calamenthi, aur. j. decoquant in aquæ lib. v. vsq; ad lib. j. & semis. cũ melle, & meibueg, ana lib. semis. fiat syrupus, dosis, vnc. j. Idem. loch cõferẽs tussi, & ægritudinibus pectoris, & pulmonis, & est expertũ. Rec. farinæ fabarum, liquiritię mũdatæ, thuris masculi, gummi albotin, amygdalarum dulcium, & amararum, ana drac. x. seminis fœniculi, anisi, croci, succi liquiritiæ, dragaganthi albi, seminis cydoniorum mundatorũ, papaueris albi, ana drac. vij. calamẽthi, prassij, ana drac. x. opij, drach. iij. tere, & cerne, & adde eis penidiarũ, drac. xxx. deinde cõfice cũ melle

Loch ad tussim, & ad ægritudines pectoris, & pulmonis.

D colato, drach. cl. & contunde in mortario, & fit dosis, drac. ij. in mane cũ decoctione hyssopi, & in sero teneat ex eo sub lingua. Democritus. Modus cõfectionis ad tussim humidã cum frigiditate. Accipe calamenthi fluuialis, drach. v. granorũ pini, drac. vj. seminis vrticæ, ireos, ana aur. j. piperis nigri, seminis lini, ana aur. ij. cõfice cum melle chesmes, & sit dosis ab aur. j. vsq; ad ij. cũ decoctione hyssopi. Idẽ, loch bonum, & expertum cõferens ad idem. Rec. mellis boni, vnc. iiij. vitellorum ouorum recentiũ, & butyri, ana drac. iij. Mel, & butyrum decoquantur vsque dum habeant modicum spissitudinis, deinde dimittantur modicũ infrigidari, & misce cum eis vitellos ouorum cõmistione bona, deinde misce piperis nigri puluerizati, drac. xij. &

Confectio ad tussim humidam. *Aliud loch ad idem.*

sumatur ex eo lambēdo mane, & sero, est enim expertum. Paulus. Pilulæ, quæ tenētur in ore cō ferunt ad tussim frigidam, & siccam, & sunt expertæ. Reci. myrrhæ, croci, granorum pini, granorum coti excorticatorū, fęniculi, anisi, amygdalarum dulcium, & amararum, papaueris albi, succi liquiritiæ, ana cōfice cum penidiarum partibus iij. & succo fæniculi humidi. Hamech Filius Zachariæ. Cōfectio conferens tussi antiquæ, & frigidæ, & ventosæ. Recipit penidiarū, drac. decem, prassij, capilli veneris, hyssopi, fœnic. anisi, ana aur. iiij. croci, calamenthi, zuccha ri, ana aur. ij. succi liquiritiæ, pinearum purgata rū, & amygdalarum dulcium, ana vnc. j. cōfice cum melle despumato quantū sufficit, da dr. iij. Hamech Arasi. Syrupus de prassio cōfert tussi de phlegmate grosso, & ventositate. Reci. prassij, drac. xl. liquiritiæ, hyssopi, calamēthi, capilli veneris, ana drac. xx. radicū fœniculi, apij, ana drac. x. amygdalarum mundatarum, pinearum purgatarū, fænugræ. seminis fæniculi, ana dr. v. mastiches, darseni, zinziberis, ana vnc. ij. passularū enucleatarum, drac. c. iuiubæ, sebesten, ana drah. c. aquæ calidæ lib. xxiij. dimitte die ac nocte: deinde coq; vsq; dum redeat ad lib. x. deinde adde mellis, & rob, & penidiarū, ana lib. ij. deinde suspende in medicamine, croci, drach. j. dosis earum ab vnc. j. vsq; ad ij. Idem. Loch cōferens, vt ipsum: Accipe liquiritiæ, amygdalarū dulcium, & amararū, seminis lini assi, ana dr. iiij. seminis fæniculi, farinæ fabarum, & pinearū mundatarū, ana vnc. iij. myrrhæ, croci, olibani, darseni, ana dra. j. & semis. penidiarū, vnc. ij. cōfice cū rob. & fiant formæ similes lupinis, & teneat sub lingua. Sabor. cōfectio. Loch de allijs, quod confert tussi phlegmaticæ, & maturat materiam eius, bonū, & expertum. Accipe allio rum mundatorum lib. semis. & elixa ea in aqua decoctionis cicerū, & hyssopi siccę, vsq; dū sunt bene discocta, deinde colentur, & terantur allia sicut medulla: & proijce super ea mellis, & buty ri, ana vnc. vj. & decoquātur lento igne vsq; ad terminum loch, & vtere, bonum est. Idem. Rec. succi caulū lib. v. lento igne coq; auferēdo spumam eius, vsq; dum redeat ad lib. ij. deinde coquatur cū rob, & mellis lib. j. vsq; dum ingrosse tur, & bonum est. Idem. Loch squillæ expertū, & efficax in tussi humida, educit enim ex pecto re materiā eius. Recipit succi squillæ, & mellis, ana coquātur vsq; dum ingrossentur. Idem. Cō fectio medicaminis ad tussim humidam cū frigiditate. Recip. spicæ, croci, ana drac. j. hyssopi siccæ, prassij, ana vnc. iij. myrrhæ, ireos, ana dra. ij. farinæ orobi, & fabarū, ana vnc. vij. piperis, drac. j. & semis. chesmes, & carnium dactylorū, ficuū pinguium, & pinearum mūdatarum: ana drac. vj. cōfice cum loch de caulibus, verum, & expertum. Cōfectio medicaminis ex inuentione nostra. Syrupus valens asthmati, & tussi; & maturat eas, & cōfert vlceribus renū, & vesicę,

Confectio ad tussim.

Fil. Sabbinæ.

Syrupus de prassio.

Loch conferens ad idē.

Loch de allijs.

Loch de caulibus.

medicamen ad tussim humidam.

Syrupus valens asthmati, & tussi.

& est medicamen bonū. Accipe ficus albas, & pingues. l. numero, iuiubas. c. decoque in aquæ lib. v. vsq; ad iij. & cū rob lib. semis. zucchari, lib. j. fiat syrupus. Syrupus alius. Reci. ficuū siccarū pinguium, vnc. iij. hyssopi siccæ, capillorū veneris ana vnc. j. rutę, prassij, liquiritiæ, ana dr. iiij. radicum marathri, apij, ana vnc. v. anisi, seminis maluæ, ana drachmas duas, carnium iuiubarū vnc. ij. Fiat syrupus cū melle, & rob li. j. Alexander. Electarium mundificans pectus, & pulmonem, & cōferens tussi. Accipe granorum pinearum, amygdalarum dulcium, ana drac. x. dactylorumq; pinguium, drac. xv. pinguedinis ficuū, & chesmes, ana drac. j. dragagāthi albi, seminis fœn. ana drac. vj. ireos, drac. xv. cōfice cū melle crudo, dosis a drac. ij. vsq; ad aur. j. Alexāder. Ad tussim, quæ inquietat in nocte, & non sinit dormire, & ad tussim catarrhalem. Fiāt pilulę ex styrace, myrrha, & opio, ana croci partis. i. quarta cōfice cū melle aut rob in forma cicerū, & da in sero. ij. aut iij. aut ex myrrha, opio, & galbano, & pauco croco, aut ex styrace, vnc. j. galbani, sulphuris viui, opij, piperis, terebinthinę, ana vnc. i. aut styracis, zinziberis, opij, croci, galbani, granorum pini ana partibus æqualibus, cōfice, & vtere. Ista enim sedāt tussim antiquam, & nociuam. Gal. Medicamen, quod ponit Rabi rex, dicitur, quod est tantæ virtutis, qđ nullum aliud ei æquiparetur ad sedationē tussis. Est enim mirabile. Reci. radicum opopana. vnc. j. & semis. loco radicū opopanacis ponātur opopanacis aur. v. castorei, semi. lini assi, ana aur. iiij. seminis lactucæ, aureos v. foliorū rutæ siccorū, myrrhæ, ana aur. iij. & semis. opij, croci, ana aur. ij. & semissem, confice cū melle colato, & da in sero febricitātibus cum aqua calida, & nō febricitātibus cū vino, & sit dosis eius, sicut magnitudo fabæ, est enim expertū, & bonum. Galenus ex libro decē tractatuū. Confectio pilularū, quarū iuuamentum est vltimatum, ad tussim antiquā humidā, aut catarrhalem. Accipe castorei, myrrhę, mastiches, liquiri. opij, galbani, anisi, fœnic. enulæ, (& in alio rafen) gētianæ, hyssopi siccæ, ireos, dragaganthi, gūmi arabici, ana, croci partis vnius, tertiam. cōfice cum rob, da post menses tres. Galenus ex eodem libro. Cōfectio loch, quod exptus sum ad tussim, & ad asthma ex materia grossa, difficilis eradicationis. Rec. liquiritiæ, ireos, styracis liquidæ, phisticorū mūdatorū, amygdalarū dulcium, & amararum, granorum pini, ana aur. iij. olibani, glutinis albotin, gummi dragag. agaric. cinnamomi, seminis fœniculi, ana drach. duas, & semis. aloes, myrrhæ, ana aur. ij. chesmes, drach. i. tere, & sicca, & pulueriza. medullas vero contere contritione vltima: aloen vero, & myrrham infunde in rob circiter drac. ij. aut iiij. mellis colati, & ceræ quantum sufficit, deinde dissolue in eo styracem, confice contundendo in mortario cū cæteris, & sit dosis eius a dra. j. vsq; ad aur. j.

Electarium mundificans pectus, & pulmonem.

Pilula de styrace vsualo.

Electuarium sedans tussim.

Pil. ad tussim antiq.

Loch ad tussim, & asthma.

In-

Trochisci Stellæ. Inquit Gal. faciebam hanc medicinam præcedere syrupũ alcheſmes, & hyſſopi, & decoctionem eorum, & alia ex maturantibus: quorũ forma eſt apud te: & hoc, tempore conuenienti, vt digeratur, & maturetur materia. Gal. Trochiſci cognominati aſſemus, & ſunt trochiſci Stellæ, conferunt huic tuſſi iuuamẽtum ſublime: & ꝑprie dati cum rob, & ſit doſis tertia, drac. j. vlq; ad drach. ſemiſ. & ſunt ex hominibus, qui dant cum aqua hordei. Humain. Confectio alba, cui eſt iuuamentum, & operatio vehemens ad tuſſim difficilem, & antiquam ex materia groſſa, viſcoſa: & aperit oppilationes pectoris, & pulmonis, & mundificat ea, & clarificat vocem, & educit ſaniem, & materias corruptas ex pectore, & cõfert phthiſi. Rec. ſeminis lini aſſi, paſſularum enucleatarum, ana vnc. quatuor, amygdalarum dulcium, & amararum, granorũ pini, ana vnc. ij. auellanarum aſſarum, ireos, glutinis albotin, ana aur. ij. thuris maſculi, croci, myrrhæ, an. aur. j. fac ex eis trochiſcos cũ lacte aſinæ, & dimitte ſiccari, deinde tere, & confice cũ melle: & eſt doſis eius, dra. j. mane, & ſero, teneat ſub lingua. Archigenes. Confectio, quæ cognominatur mirabilis, conferens cum virtute Dei ad ſputũ ſanguinis, & ad tuſſim chronicã, & antiquam, ex materia putrida ſanioſa ex vlcere, & phthiſi, mũdificat enim, & abſtergit cũ virtute Dei a materia groſſa, & putrida: & ſunt vſi hac medicina prudẽtes, & cũ ſit ex fortibus, non ambigitur ſuper ea: & cõfert præfocationi matricis, & paralyſi, & veſicæ: & confert fluxui ventris, & periodis febrium, & reſiſtit venenis, cuius permiſtio hæc eſt. Recip. caſtorei, piperis lõgi, & nigri, ſtyracis, ſpicæ, coſti, galbani, opij, ana drachmas quatuor, croci, drachmas duas, confice cum melle deſpumato, quantum ſufficit, doſis eius eſt ſicut faba, cum aqua mellis.

Confectio alba. Confectio mirabilis.

A

B

C

D

De fluxu ſanguinis ab ore. Cap. 6.

Exitus ſanguinis ab ore quadruplex.

SAnguinis exitus ab ore eſt ſecũdum vnum quatuor modorum: aut enim expuitur tantum, & eſt ex parte oris: aut egreditur, cum raſcatione, & eſt aut a colatorio, aut ab vuula, aut apalato, & partibus eorũ: & quandoq; egredit cum vomitu; & eſt aut à meri, aut a ſtomacho, aut ab hepate, aut a finibus eorũ, & quandoq; cum tuſſi; & eſt aut ex pectore, aut a pulmone, aut a canna, aut lacerto vocali, aut epiglotti. Et quidem qualiſcunq; horũ fuerit, eſt ſm vnum quatuor modorum. Aut enim eſt ſm ſemitã redũdationis ex aliquo, ſicut a venis, aut arterijs, & proprie quãdo accidit ebullitio in ſanguine, aut agitatio in apoſtemate ſanguineo, cuius materia eſt facilis reſolutionis. Secundus eſt ſecundum ſemitam redundationis, ſicut accidit pluribus a retentione menſtruorum, & cõſtrictione hæmorrhoidum non ſm ſapientiam, & ſicut accidit pluribus propter exuberantiã ſanguinis in toto. Tertius vero ex ruptura venæ, & apertione eius cum vulnere, aut ſine vulnere. Quartus ex vlcere, & corroſione ſuper venam. Sanguinis autem, qui expuitur, dicta cura eſt in capit. de vulneribus, & vlceribus oris, & partiũ eius. Cum vero egreditur cum raſcatione, cura dicta eſt in cap. de fluxu ſanguinis narium, & in capit. de vlceribus vuæ, & palati, & in capit. de alcola, & conferunt eis gargarizationes ex rebus ſtypticis: & ſi non tollitur, phlebotometur ex cephalica, phlebotomia ſubtili, vice poſt vicem, & fiant alia, quæ ſunt dicta ibi. Egreſſionis autem ſanguinis cum vomitu cura eſt tres res. Prima eſt rectificatio membri, a quo eſt paſſio. Secunda eſt, vt fiat diuerſio, & hoc fit cum ſubtractione ſanguinis ex vena ſeruiente illi membro, & cum applicatione ventoſarum ſuper ipſo, & ſimilibus. Et ſi eſt ex corpore toto, propter exuberantiam ſanguinis in ipſo, fiant phlebotomiæ, cum iteratione ex baſilica, nunc dextera, nunc ſiniſtra, & quandoque ex ſaphenis: & hoc quidem differenter, nam ſi ſolum in quantitate exuberat phlebotomia larga neceſſaria eſt, vel mediocris largitatis, ſi autem acuitas, & inflammatio ſit in ſanguine cum ſubtilitate, & ebullitione, ſubtili phlebotomia vtendum eſt. Tertia eſt adminiſtratio rerum conglutinantium, & cõſolidantium, ſicut competit ex his, quæ dicemus. Nunc vero eorum, quæ compingunt, & ingroſſant ſanguinem, ex his, quæ dicemus. Sanguinis autem egreſſio cum tuſſi eſt ex pectore, aut pulmone: & eius cura eſt praua. Dixit enim Hippocrates. Screatum ſanguinis ex pectore, & pulmone concomitatur ſputum putredinis, & poſt illud phthiſis, & poſt illã deſperatio, & mors. Verũ, quod eſt ex pectore eſt minus ſuſpectum eo, quod eſt ex pulmone. Raro, quidem ſolutio continuitatis in pulmone ſanatur: & illud eſt propter quinque res. Et prima quidem res eſt, quoniam motio reſiſtit cõſolidationi: immo addit ad ipſam, et dilatat eam, et noſti, quod pulmo in ſimilitudinẽ follium fornacis dilatatur, et conſtringit continue ob cauſam vitæ. Secunda vero eſt, qa ſanies in ſpongioſo membro diu retinetur: & diu retenta magis acuitur: & magis acuta profundat vlcera. Tertia eſt quoniam ſolutio continuitatis cadens in pulmone dilatat ipſum, & retardat officium eius, quod diximus: quare fumi calidi difficulter egrediuntur: imo cumulantur in ſolutionis loco, & inflammãtur, & addunt ad ſolutionem, & diſperſi per corpus ſunt cauſa deſiccationis membrorum, et febris hectice. Quarta eſt, quoniam pulmonis caro multæ paſſibilitatis eſt, & teneritatis, cito ſubiecta putrefactioni: & illud ideo, quoniam nutrimentũ eius eſt ex ſanguine ſubtili, & acuto, & eſt ipſum receptaculum phlegmatis, quare cito fit in eo repugnatio contrarietatis in alterum: &. ex hoc cito accidit putrefactio, & corruptio. Quĩta eſt ſubſiſtẽtia eius, catarrhis paulatim vulnerã-

Cura fluxus ſanguinis & vomitus.

Quinque de cauſis ſalutis continui in pulmone raro ſanatur.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

tibus, & vlcerantibus. Ex his autē patet, qđ ex pulmone ſanguinis excreatio, aut in eo cōtinuitatis ſolutio, eſt ſuſpecta. Et quidem Hippo. dixit ſanguinis ſcreatus ex profundo qualiſcunq; aſcendens ſuſpectus eſt: a ſuperioribus aūt fluēs non eſt ſuſpectus. Egreſſionis autem ſanguinis ex pectore, aut pulmone cura eſt ſm duas intentiones, vniuerſalem, ſcilicet, & particularē. Vniuerſalis autē intentio eſt quatuor res, prima eſt ſanguinis adæquatio, ſecunda eſt diuerſio, tertia eſt mundificatio, quarta eſt accidentiū correctio. Primā igitur rem complēt correctiones cadentes in exuberantia, in qualitate, & quantitate ſanguinis, aut in vtriſque. Et quantitate qdem cum diminutione cibi, & potus, & dimiſſione vini, & ſi excuſari non potes, ſit multæ p̄miſtionis cū aqua, & ſit vinum ſtypticū. Et dimittat dulcia, & pulmenta ex lacte, & frumēto, & tritico, & vitet omnia generaliter, q̄ dilatāt, & multiplicant ſanguinē ex his, quæ comedun tur, & bibuntur. Et abhorreat quietis ſuperfluitatē multiplicantem materias ſomni, & proprie ſub radijs ſolis, & lunæ: & abhoreat laborem in horis vehementis caloris, & laborē agitatiuū, & clamorē, & iram, & portationes ponderum, & coitus ſuperfluitatem: & frequētationes balnei dulcis, & ſimilia. Et ſit contentus ſorbitionibus factis ex ſauich hordei, & rizo, & milio: & cōceditur caſeus recēs, & lac, ex quo extractum ſit butyrum, & fructus ſtyptici, & ex oleribus, portulaca, & lactuca, & endiuia, & atriplices, & cucurbitæ, & citruli, & ex carnibus, perdicum, turdorū, & minutarū auium minus pinguium, leporis, & ſimiliū, decoctæ cū fructibus ſtypticis, & ſuccis eorum, & ex granis comedant lentes excorticatas, & mel, & ſauich hordei, & rizū, & milium, & geguers, & farinā fabarū, ex piſcibus, piſces degentes in locis petroſis, & cancros aquarū dulciū coctos in lacte ſine butyro, & aqua hordei, & q̄ hoc curſu procedūt. Bibant aūt aquam roſatā, aut decoctionis roſarū, & aq̄ de minera ferri, aut aquā, in qua extinguitur ferrū cum rob myrtino, aut aquam hordei decoctionis cācrorum aquæ dulcis, & ſimilia. Si aūt peccatū ſit ex parte acuitatis ſanguinis, & ebullitionis, ſedamus id cum rebus extinguentibus inflammationem, & ingroſſantibus ſanguinē, ſicut ſunt proprie cibi, & potus frigidi, & proprie ſtyptici, & extinctiui inflammationum, ſicut cibi congelati ex lentibus cū ſuccis aliquibus ſtypticis, aut ex cucurbita, aut citrulis: & portulaca eſt ex rebus mirabilibus ad illud, ſedat enim inflāmationem, & ſtringit ſanguinē, & conceduntur eis cibi paucæ acetoſitatis: ſicut zeroſchiæ, & ſumachiæ, & cucurbita cum granatis acribus, & dulcibus, aut muzis, tritis cum granis ſuis: & carnes pullorum, & paruarum auium cū ſuccis ſtypticis, et congelatum ex eis. Et confert eis iuuamentum magnum adminiſtratio pſyllij aſſi conquaſſati in aqua roſata cū coriandro aſſo: ſimiliter autem ſemē portulacæ cum aqua roſarum: & hoc in matutinis, hæc. n. ingroſſant, & impinguant ſanguinem; huius ēt intentionis eſt lac acetoſum extracto butyro ex eo: & ſi extinguatur in eo ferrum, magnificatur eius operatio: & caſeus recens eſt bonus eis: & laudantur eis iuiubæ, & aqua decoctionis earū, & fructus ſtyptici, & ſucci eorum, & ſimilia. Et ex rebus etiam ſanguinis inflammationē, & acuitatē ſedantibus ſunt emplaſtrationes, & epithemata circa hepar, & cor ex rebus, & ſuccis frigidis, & ſtypticis: & appoſitiones aquæ veri frigoris cū aliquibus eorū circa ipſa: & ſedere in aqua frigida, & ſimilia, q̄ diximus in capitulo de fluxu ſanguinis ex narib. Si aūtem peccatū in quantitate ſanguinis ſimul, & qualitate fuerit, tunc noſtra occupatio erit circa vtrumq; Secundam rem complent adminiſtrationes phlebotomiæ cum iterationibus, ſi oportet, ex vena baſilica, nunc dextri, nunc ſiniſtri brachij; mediocris apertionis, ſi ſolū in quantitate ſanguis exuberat: aut ſubtilis apertionis ſi ſubtilitas, & acuitas dominantur in ſanguine. Et quandoq; conuertimus ſanguinē ad longinquam diuerſitatem, ſicut ad partes inferiores: & hoc cū phlebotomia ſaphenæ, & ventoſatione crurium, & ſcarificatione in ipſis. Et quādoq; exigit diſpoſitio, hęmorrhoidū aut menſtruorū prouocationē, & facimus id. Et cōferunt ventoſationes in hypochondrijs ſine ſcarificatione. Et dixit Rufus, quandoq; accidit mulieri, vt ſpueret ſanguinē, poſtq̄ lac delituit in māmillis eius, & reſtrictus eſt p̄uocato lacte: at accidit ei illud tertio, & curata eſt poſt exuberantiā lactis. Tertiā aūt rem cōplent adminiſtrationes medicaminum ſanguinē mundificātium, & ſi quidem fuerit acuitas, & inflāmatio, & ebullitio in eo propter miſtionē choleræ acutæ in ipſo, oportet, quod euacuetur cholera prius, deinde phlebotomet, hoc enim eſt ſm canonem artis, demū ſequat infrigidatio, & ſi oportet, vltima infrigidatione. Cholera autem euacuabitur cum aqua fructuum, facta ex eo, quod mulgetur ex ſeminibus portulacæ prius aſſis, in reubarbaro eſt virtus mirabilis in hac parte. Euacuat enim choleram, & ſtringit de proprietate ſanguinem, & p̄prie cum ſucco linguæ arietis, aut cum aqua, q̄ mulgetur ex ſeminibus portulacæ. Si autem phlegma abundat cum ſanguine faciens exuberare ipſum, euacuetur phlegma cum eis, quæ ſcis, deinde phlebotomia. Et ex eis etiam, quæ mundificant ſanguinē ſimul, & diuertunt motum eius, & inclinant inferius, ſunt adminiſtrationes clyſterium debilium, & ſi oportet, habētium acuitatem, ex his, q̄ ſcis: niſi timueris agitationes fieri in ipſo, & proprie apud ebullitionem eius, tūc autem oportet blandiri cum clyſteribus debilibus: hæc eſt enim operatio ſecūdum ſapientiam. Quartam rem complent nūc abſtinentia, & ceſſatio a rebus mouentibus, & agitan-

Cura ſanguinis fluentis aut pectore, aut pulmone.

Potus.

Motus.

Cibus.

Potus.

De portulaca.

& agitantibus ſanguinem, nunc autem prẽuentio, & præſeruatio a fluxu eius: & proprie in expoſito ad illud, nũc vero remotio nocumenti facientis cadere in illud, res aũt mouentes, & agitantes ſanguinẽ, ſunt cibi acuti, & medicinę acutæ, & labor vehemẽs, & ebrietas multa, & rixæ, & vociferationes, & caſus, & percuſſio, & his ſimilia. Expoſiti aũt ad ſputũ ſanguinis ſunt habentes pectus ſtrictũ, & nudum, & humeros ſicut curuaturas alarũ, & collũ ſubtile, & lõgũ, et depreſſum inter alas, & humeros: & frequentat eis tuſſicula cum pũctura interdum, nunc apud dextram nunc apud ſiniſtram ſpatulam, nunc apud aliquam mammillarum. Hos autem præuenimus, ne cadant in illud, cum phlebotomia ex baſilica, & inclinatione ſanguinis ad inferiora cum phlebotomia ſaphenæ, & poſitione ventoſarum, & prouocatione hæmorrhoidum, aut menſtruorum, & fricatione facta in extremitatib. & correctione in ſex generibus rerum ſicut ſcis. Et hęc omnia maxime obſeruanda ſunt proprie in principio veris, & in toto vere, eſt enim tempus exuberare faciens ſanguinẽ. Nocumenta autẽ facientia cadere in ſputũ ſanguinis ſunt ſicut catarrhus acutus, tuſſis vehemens, apoſtema pleureticum, aut peripneumonicum, aut hepaticum: & ex his eſt retentio menſtruorum, & conſtrictio hæmorrhoidũ conſuetarum fluere. Et quidem iã catarrhi curam ſcripſimus, & tuſſis. Et in pleureſi quidẽ, & peripneumonia ſanguineis, apparens ſputũ eſt ſignũ laudabile, reſudat enim ex apoſtemate aliqd poſt aliquid, ex eo, quod materia eſt reſolubilis, non prohibita propter adhærentiã, aut compactionem. In apoſtemate autem hepatico eſt eius apparitio aliquãdo cauſa ad malũ, & proprie cũ apoſtema eſt magnũ exuberãs: & quandoq; eſt ſignũ boni: & proprie apud reſolutionem ipſius. Hæmorrhoidum aũt, aut menſtruorum conſtrictio non ſm ſapientiam, ſi faciat cadere in illud, aut ſi ſit ſuſpectio de illo; tunc eorũ prouocatio excuſat a ſuſpitione, ſicut Galenus, ſuper verbis Hipp. dixit, inquit enim, chronicus hæmorrhoidum fluxus conſtrictus, & ſubito, cadere facit in hydropiſim, aut maniã, aut ſanguinis ſcreatum, & phthiſim. Particularis aũt intentio habet quatuor modos. Primus cogit vertere intentionẽ noſtram ad curationẽ ſcreatus ſanguinis, qui contingit propter reſudationẽ ipſius. Et ſi quidem fuerit ab apoſtemate ſanguineo, cuius materia ponitur in reſolutione alicuius caſus poſt aliquid, curari non indiget: eſt enim ſignificatio ſalutis. Si autem fuerit ſm ſemitã reſudationis ex venis pulmonis, aut arterijs, vel etiam pectoris, propter agitationẽ, & ebullitionem cadentem in ſanguine; dabimus medicamina ſanguinis feruorẽ reprimentia, & ipſum cõpingentia. Et huius operationem facientium ſumma hæc eſt: portulaca proprie cõmaſticata frequenter, & parum poſt parũ deglutitus eius ſuccus potenter ſtringit ſanguinẽ, & ſedat ebullitionẽm eius, & cõpingit ipſum. Et ſimiliter ſemen eius aſſum, & tota planta ipſius etiam ſm omnem modum adminiſtrationis eius, & ſimiliter album papauer aſſum. Iuiubæ autem ſunt huius intentionis ſm omnem modum adminiſtrationis earum. In mucilagine autem pſyllij cum lapide hæmatite diligenter loto, & contrito contritione vltima, ineſt virtus mirabilis: & ſimiliter in coriandro, & ſimiliter in lapide hæmatite cum ſucco arnogloſſæ. Pſyllium autem aſſum, & conquaſſatum cum aqua expreſſionis portulacæ, aut ſeminis eius vſq; dum fiat mucilaginoſum, eſt ad id mirabile. Et ſimiliter ſemẽ hyoſcyami cum ſucco arnogloſſæ: huius etiam eſt intentionis lac coctum cũ lapidibus fluuialibus, aut cum ferro ignito, prius extracto butyro ex eo, & ſimiliter lac acetoſum extracto ex eo butyro, & caſeus recens ſimiliter. Lutum autẽ aſſemen, & lutũ armenũ, & ſigillatum ſunt ex medicinis veris ad illud, & proprie cum ſucco plantaginis: iſta enim ſunt cum virtute infrigidationis, & cõglutinationis: & ex eis cõpoſita ſunt vltima ad id: & quæcunq; ſunt huius intentionis. Et laudatur eis aqua ferri, & aqua pluuialis cũ gummi arabico aſſo, aut dragagantho. Et laudantur eis etiam aqua hordei, & proprie aſſi, cum cancris fluuialibus, aut ſpodio, & ſimilibus. Et quandoq; exigit neceſſitas apud vehementẽ agitationẽ, & vigilias, vt cum eis aliqua ex narcoticis tribuamus, & tũc facimus id cum cautela. Secundus modus docet vertere intentionem noſtrã ad curationẽ eius ſcreatus ſanguinis, qui fit ſm ſemitam redundationis: & huius curã iam diximus quando modos diuertendi fluxum ſanguinis docuimus. Tertius modus qui eſt ad curandum apertionẽ, aut rupturã venæ cũ vulnere, aut ſine vulnere, indiget adminiſtratione medicaminũ ſtypticorum, & cõſolidatiuorum. Et hoc quidẽ facientiũ ſumma hæc eſt: ſanguis draconis proprie, & charabe, & bolus, & lutũ ſigillatũ, & balauſtiæ, & roſæ, & cornu ceruinũ aduſtum, & coralli aduſti: & cachie, & hypocyſtis, & cortices, & flores granatorum & hæmatites, & gummi aſſum, & mũmia, & rheubarbarũ proprie aſſum, & cortices thuris, & cortices maſtiches, & coagulum leporis, & coriandrum, & ſemen linguæ arietis, & capita, & virgulta roſarum, & fructus, & folia myrti, & ſpodium, & cortices cancrorum vſtorum, & ſimilia. Fundamẽtum autem, & medicamina, cum quibus hęc miſcenda, & propinanda ſunt, vel aliqua eorum, hæc ſunt, ſuccus proprie plantaginis, & ſuccus albuth, ſandali, & ſuccus portulacæ, & ſuccus albeda rogi, & aqua alſauic, & aqua pluuialis infuſionis gummi aſſi, & aqua roſata, & ſuccus cydoniorum, & miua, & ſuccus granorũ myrti, & ſyrupus ex eis, & mucilago pſyllij, & ſemen cydoniorum, & aqua ſumach, & ſimilia. Medicinas autẽ cõpoſitas ſcri-

Corpora ad Ephitum ſanguinis expoſita.

Cauſæ corporales huius paſſionis.

Venam tuptam conſolidantia.

Sang. feruorem reprimentia.

Zuccharum rosatum est eu medi. bene dictum.

bemus post, si Deus voluerit, de quarum summa est zuccharum rosatum proprie: est enim medicamen eis benedictũ, & miua, & syrupus de rosis siccis, & syrupus de iuiubis, & syrupus de myrtis, & syrupus de pomis stypticis: & trochisci de charabe, & trochisci de terra sigillata: quorũ memoriam fecimus in antidot. Medicaminũ autem, quæ administrantur in emplastrã do, aut liniendo extra, summa hæc est. Oleũ rosatum cum mastiche, aut oleum myrtinum, & ex eis est oleum de cydonijs, & oleũ nardinum, & succus coriandri humidi cũ sauich, aut farina hordei, aut cũ sandalis, aut spodio, & rosis cum modico camphoræ, hęc enim emplastra conferunt. *Documẽtũ.* Vel accipe acaciæ, hypocystidos, farinę sauich, & farinæ orobi, ana confice cũ albo oui, & superpone. Vel accipe puluerẽ thuris subtilissimũ, & administra cũ albumine oui. Et quidem de rebus melioribus in hac parte est subtiliter inquirere ad inuestigandum locũ vehementię doloris, illic enim emplastrationes, & linimẽta vtilissime ponent. Quartus aũt modus docet abscindere causas vlcerationum, & corrosionũ cadentium in partes pectoris, & pulmonis, & proprie pulmonis ſm plurimum: hoc enim est id, quod est suspectum, & timorosum maxime: & huius quidẽ curationem scribemus in capitulo de phthisi, si Deus voluerit, & permiserit curari huiusmodi. Galenus, si accidit sputum sanguinis a catarrho, tunc erit cõsideratio nostra, vtrũ sit acutus, aut non acutus. Et si fuerit quidẽ acutus, & cholericus, aut salsuginosus, sedabimus impetum acuitatis eius prius cũ regimine bono distincto in capitulo de catarrho, postquã autem vehemẽtia acuitatis sedata fuerit, soluat natura cũ eo, quod est, sicut infusio myrobalanorum, & similia, & si fuerit salsuginosus, cum eo, quod est, sicut pilulæ cochiæ. Deinde præcipimus eum phlebotomari de vena cephalica phlebotomia subtili, & si oportet, cũ iteratione: & fricamus extremitates eius vice post vicẽ: & trahimus materias eius a capite cũ clysteribus acutis, & si oportet, fortis acuitatis: & cũ positione ventosarũ in cruribus: & super hæmorrhoidas post apertionẽ earum cũ phlebotomia. Et cõfert eis post illud administratio aquæ hordei cum cãçris fluuialibus, & syrupo de papauere. Et si indiget medicamine fortiori, dentur trochisci alscendene: quorũ rememorabitur post. Et fortius est ex eis trochisci de charabe, & proprie cũ syrupo de papauere, aut syrupo myrtino, aut rob eius, & si res fuerit prauior, nõ est excusatio administrationis medicinarũ fortium: sicut theriacæ proprie, & mithridati, & athanasiæ, & trochisci Stellæ, & similiũ. Et iam quidẽ mulieri cuidam, & pluribus post illam cui acciderat sputum sanguinis ex catarrho cõmensurauimus regimina, quę iam diximus: & instituimus post illa, vt poneremus super caput eius, & proprie in parte zuhẽdeg, medicamen ex fimo columbino postquam egressa est balneũ, & adiunximus, & dedimus sibi theriacã recentẽ anni sui, vt faceret eam dormire: & in crastinũ iniunximus fricari extrema ipsius, & cõstringi in stitis, & administrari ex theriaca recenti quantitatẽ minorem, & minuimus, quotidie quantitatẽ eius, donec deuenimus ad administrationẽ solius mellis, vt mũdificaret pulmo sufficiẽter: & non recessimus ab administratione alicuius ex rubificantibus super partẽ, q̃ dr̃ zuendeg, & ab assiduitate fricationis extremitatũ, donec diuerteretur catarrhus, & remãsit nobis post hæc sola vna necessitas, s. vt cõsolidaretur vulnus: & dedimus ei philoniũ persicum, & interdũ trochiscos de luto sigillato cũ zuccharo rosato: & quandoq; zuccharũ rosatum suum in quantitate multa: & fecimus interpolationes in administratione ipsorũ, & vicissitudines: & quando ex eorũ vsu stringebatur anhelitus, cõuertebamus studiũ nostrũ ad administrandum res, q̃ dilatãt ipsam, & educunt sanié, sicut proprie decoctiones hyssopi, & similia: & cum elargabaẽ anhelitus, tũc reuertebamur ad philoniũ, & trochiscũ & zuccharũ rosatum cũ hac vicissitudine: & sana est, & nõ est modo cõprehensibilis numerus eorũ, qui sanati sunt secundũ doctrinam hãc. Filius Zezar. Cõfectio trochiscorũ conferentium tussi, & sputo sanguinis. Recip. gummi arabici, boli armeni, ana vnc. x. seminis portulacæ. vnc. jx. spodij, foliorum rosarũ, & seminis earũ, ana drac. ij. dragaganthi, amyli, ana drac. v. fac trochiscos cum succo linguæ arietis, & da cum eodẽ succo. Idẽ. Confectio trochiscorũ de papauere cõferentiũ screatui sanguinis, & tussi cum febre, & doloris pectoris, si Deus voluerit. Accipe rosarũ, gũmi arabici, ana drac. iiij. amyli, papaueris, succi liquir. ana dra. ij. spodij, croci, ana drac. semiſ. Cõfice cũ triplicato melle, aut rob: & da cũ tereniabin, & aqua. Idem. Confectio trochiscorum hæmaticorum expertorum iuuamentorum ad screatum, & sputum sanguinis, & manationem eius vndecunque. Reci. corticum cancrorum fluuialium assorum, vnc. xvj. coriandri assi, drach. vj. semi. papaueris, drac. xv. boli armeni, & terrę sigillatæ, ana drach. vj. sem. portulacæ, foliorũ rosarum cum capitibus suis, gũmi arabici, dragaganthi, ana drac. v. lapidis hęmatitis loti dra. iiij. cufistidos, acaciæ, cornu cerui adusti, charabe, balaustiæ, seminis myrti, ana drac. iiij. conchularum incensarum, drach. ij. margaritarum non perforatarum, drachm. j. Fac trochiscos cum succo linguæ arietis. Ex rebus mirabilis iuuamenti sunt trochisci de terra sigillata, & trochisci de charabe dicti in antido. Dioſco. Portulaca sanguinis sputum sedat ex pulmone, & proprie masticata: & frequens succi ipsius deglutitio, & similiter semen eius. Sedenegi autem est ad illud mirabilis, & proprie lotus, & administratus cũ succo portulacæ, aut arnoglossæ. Et similiter coagulum leporis cum

Trochiſ. ad ſputum ſanguinis. & tuſſ.

Trochiſ. de papauere.

Alij trac.

De portulaca.

Sedenegi. vel ſendenegi eſt hæmatites lapis.

Quid factũ ſit cuidam mulieri ſputum ſanguinis habenti.

eisdem

De sanguis leporis. eisdē succis stypticis. Et iam expertū est, quod seminum arnoglossæ, granorum myrti, & capitum rosarum cum folijs suis, ana dr.j. & s. administrata cum succo arnoglossæ, sunt ad illud medicamentum vltimum. Et in semine hyoscyami est operatio bona: & hoc qñ ægritudo est praua, & proprie cum aqua mellis, & in mumia similiter est operatio perfecta, & proprie in sputo sanguinis ex percussione, aut casu, & sit potio ipsius chirat.j. & proprie cum vino stiptico.

Trochis. ad sputum sanguinis. Andromachus. Cōfectio trochiscorum ad sputum sanguinis, & screatum eius. Recipit acaciæ dr.iiij. rosarum, balaustiæ, ana dr.vj. gummi arabici, dr.ij. dragag. dr.j. confice cum aqua pluuiali, dosis, dr.j. cum aqua frigida, & est expertum.

Trochis. restringentes sputum sanguinis. Paulus. Confectio trochiscorum restringentiū screatum sanguinis, etiam si sit antiquus: & sedantium agitationes, & inducētium somnum. Recipit acaciæ, scendene lotę, hypocistidos, balaustię, florum meli granati, ana dr. v. gallarū, dr.j. & s. opij, & croci, ana dr. tres, fac trochiscos cum aqua pluuiali, dosis aur. s. cum aqua frigida. *Trochis. de camarite.* Filius Zachariæ Arasi. Confectio trochiscorum scendene, conferentium sputo sanguinis, & eius manationi vndecunque, & sunt experti. Rec. thuris, sanguinis draconis, balaustiæ, ana dr. tres, & tertiam alterius, charabæ, dr.j. scendene, terrę sigillatæ, ana dr.iiij. aluminis, dra.ij. & s. opij, cinnamomi, ana dr.ij. hyoscyami, dra.j. & s. fiant ex eis trochi.iiij. & sit dosis .i. cum albedagori, aut aqua portulacæ, aut linguæ arietis. *Epithema pro sedatione doloris, & restrictione sanguinis.* Idem. Confectio epithematis, qua linitur pectus: & sedat dolorem, & restringit sanguinem, & consolidat, & linitur super stomachū apud vomitum sanguinis, & vesicam, & super renes, apud iuncturam * sanguinis, & pessarizatur in matrice, apud superfluitatem menstruorum, & stringit fluxum hæmorrhoidum. Recip. succi eusistidos, acaciæ, sang. draconis, gallæ, balaustiæ, croci, gummi arabici, myrrhæ, boli armeni, opij, an. fiant trochisci: & lini ex eis vbi oportet. *Confectio de papa. valet ad sputum sanguinis.* Sabor. Confectio papaueris conferentis cū auxilio Dei ei, qui sputt sanguinem propter acuitatem, & inflammationem, & dolorem pectoris, & pleuresim. Recip. rosarum, gummi arabici, ana dr.iiij. amyli, dragaganthi, papaueris, ana dr.ij. spodij, croci, ana dr.s. succi liquirit. dr.ij. confice cum syrupo de papauere: da cum aqua pluuiali, & syrupo myrtino, aut rob eius, *Troch. conferentes sputo sanguinis.* aut syrupo de papauere. Idem. Confectio trochiscorum conferentium sputo sanguinis, & emanationi eius vndecunque. Recip. luti sigillati, dr.iij. boli armeni, amyli, rosarum, ana dr. iiij. charabæ, granorum myrti, ana dr.vj. cancrorum vstorum, seminis portulacæ, ana dra.x. corallorum, dragagan. spodij, ana drac.v. gummi arabici, liquiritiæ, ana dr.iiij. confice cum succo portulacæ, & aqua rosata: da cum aqua pluuiali. *Medicamē bonū ad sputum sang.* Isaac Israelita. Confectio medicaminis conferens screatui sāguinis a pectore, & pulmone, & emanationi eius, & vomitui, & hoc medicamen non permittit cadere in phthisim. Accipe psyllij assi, drac. xv. granorum portulacæ assorum, gummi arabici assi, boli armeni, ana dr.v. papaueris albi, lactucæ, ana dr.x. charabæ assæ, rosarum cum pedibus suis, ana drach.iij. coralli assi, drac.iij. tere omnia sicut alcohol, dosis eius est, dr.iij. cnm aqua frigida mane, & sero. Et sit cibus eorum vitelli ouorum, & pedes arietum, & hædorum. Idem. Confectio lohoc, quæ administratur ad manationes sanguinis ex pectore, & pulmone, bona. *Lohoc ad sputū sang.* Recip. dragaganthi, gummi arabici, sanguinis draconis, boli armeni, rosarum, amyli, spodij, ana dr.iiij. scendenegi, seminis arnoglossæ, papaueris albi, mumiæ, acaciæ, succi eusistidos, ana dr.ij. penidiarum saharī, dr.iij. confice cum syrupo facto ex rosis siccis quantum sufficit: aut cum syrupo myrtino, & administretur. Phylimon. Confectio philonij perfici vehementis virtutis ad manationem sanguinis vndecunque, & screatum eius cum tussi, & sine tussi, & superfluitatem menstruorum doloroſam, & hæmorrhoidum, & egestionem sanguineam, & ad mulieres prægnantes, quibus erumpunt menstrua, & conseruat fœtus in matricibus earum. *Philonium optimū ad screatum sanguinis.* Cuius hæc est permistio. Accipe papaueris albi, hyoscyami, ana dr. xx. opij, terræ sigillatæ, ana dr.x. sendenegi, croci, ana drac.vj. castorei, spicæ, euphorbij, pyrethri, margaritarum non perforatarum, charabæ, zedoariæ, doronici, ramich, ana dra.j. camphoræ dra.j. tertiam, confice cum melle rosato colato quantum sufficit, dosis a drac.s. vsque ad dr.j. cum succo arnoglossæ, aut cum aqua rosata, & modico vini puri. *Tropragnātibus menstruantibus.*

De pleuresi. Cap. 7.

PLeuresis autem quædam vera, quædā non vera, vera quidem est apostematio cadens in panniculis, & lacertis distinguentibus inter velamen magnum, & costas, & proprie secus extremitate costarum terminatarum in pectore, aut sub eo: aut accidens in panniculo distinguente, & est diaphragma: & eius materia est sanguis, aut sanguis cholericus, aut cholera pura. Et non vera quidem pleuresis est, quæ fit in velamine, & lacerto extrinsecis cooperientibus pectus, & distinguentibus inter costas, & commissuras earum, & communicantibus cum cute. Et eius materia, aut est phlegma putrefactū, & inflammatum, & hoc est raro: aut melancholia, & hoc est rarius. Et illa quidem, quæ fuerit in velamine distinguēnte costas cum cōmunitate cutis, minus suspecta est: quæ vero in velamine, quod sub costis, magis, quæ autem in velamine distinguente, est praua, fit enim cum permistione intellectus circa augmētumi & statū eius: & illud ideo, qm̄ communicat cū cerebro mediante neruo magno, qui dirigitur & di- *Quid sit vera pleuresis.* *Quid non vera.*

A quo humore fit, vt plurimum pleuresis.

& dilatatur in substantiã panniculorum. Et quidem cõe est intrinsecis, & extrinsecis pãniculis ab oĩ materia apostemari posse, verum a sanguine, & cholera frequentius: a phlegmate, & melancholia rarius, & illud ideo, qñ ad membrum pãniculare, & densum, raro grossum, aut viscosum penetrant. Pleuresis autem qualiscunque fuerit, aut resoluitur, aut suppuratur, aut

Quot modis terminatur pleuresis.

permutatur. Ars autem, & ingeniatio ad resolutionem ipsius est ſm vij. res. Et prima quidem est repercussio materiei: Secunda est regimen ingeniatiuum, quo requiritur sciẽtia, vtrũ sit a plenitudine humorali, aut ventosali. Tertia est diuersio materiei. Quarta est subtractio eius

De cura pleuresis per resolutionem.

subtractione cõmuni post digestionem ipsius. Quinta est eductio ipsi⁹ eductione proprie post præparationem eius. Sexta est correctio accidẽtium. Septima est regimen vitæ eius, quod in tota protelatione curæ extendendum est. Et primam quidem rem complent administrationes medicaminum membrum confortantium, ipsiusque virtutem coadunãtium, vt nõ recipiat, nec ipsum vincat, quæ ad ipsum fluit, materia. Et ex hoc quidem facientibus est emplastratio facta ex lentibus excorticatis coctis cum aceto, aut ex farina fabarum cocta cum aceto, aut fauic cum aceto, & fortius eis est emplastratio ex lentibus non excorticatis, lotis in aqua calida, deinde coctis cum aceto. Huius etiam intentionis est euaporatio facta cum spongia infusa in aceto decoctionis rosarum, aut balaustiarum,

Qualiter suspectum est reperoutere materiam pleuresis.

aut similium. Verum hoc est suspectum, nisi cũ materia pauca fuerit, aut in principio principiãte, cum nõdum materia repsit in locum, & hæc quidem cautela est, vt administretur regimẽ diuersiuum in eodem tunc, hæc enim cura est ſm sapientiam. Secundam rem complent administrationes euaporationum, nunc humidorum, nunc siccorum, sicut dispositio materiei exigit. Et præcipiamus spongiam marinam aqua calida infusam, & expressam alia euaporatoria præcedere, prius tñ loco palma manus leuiter fricato, & oportet, vt sit spongia lata, & ampla ex oĩ parte circundans. Et oportet inter carnem, & & spongiam pannum antiquum subtilem, & siccum interponi, supra siccũ alium permutari singulis iterationibus, absque iterationibus administrationis spongiæ: & oportet esse aquam dulcem, ac leuem: & quandoque decoctionis chamæmeli, aut anethi, aut similium, & aqua salsa est fortior aqua dulci: & hoc qñ oportet, & qñque facimus illud cum vesica, aqua calida semiplena. Ex bonis euaporatorijs est aqua decoctionis furfuris, & chamæmeli, aut anethi, aut herbæ vitri, & adhuc sacellationes ex herba vitri, & furfuris, postquam calefactum fuerit in latere calido, super quem roratum prius fuerit acetum permistum aqua: aut aqua sola, aut aqua salsa ſm quod exigit dispositio materię: & qñque madefiunt in aliquo eorum prius, deinde calefiunt, & superponuntur. Et fortius his est euaporatorium factum ex orobo, & seminibus, aut folijs caulium, & aceto positis super lanam imbibitam, aut oleo anethino. Ex siccis autem euaporatorijs est saccellatio facta cum furfure, & sale calefactis, aut milio, & sale calefactis, aut panico, & sale. Ex medijs inter humidum, & siccum est vas æneum, aut terreũ, aqua calida plenum: & oportet, vt sit vas amplum conuexum, vt ex omni parte circundet. Et quidem super omnibus his canon est: quem semper obseruare iubemus, qñ circa cito, & tarde resolubile intense, aut remisse calidũ, & circa in superficie, aut in profundo positum, euaporatorium administrationis oportet commẽsurare, sic. n. traditur scientia ſm sapientiam. Et adhuc quidem canon est, debere ab humidis, debilioribus incipere. Et quanto compactior, & siccior fuerit materia, tanto tardius ad fortiora prorumpet, ne resoluatur materiæ, quod subtile est, & cadat deinde durities in residuo, hoc namque cauendum est. Cauendum etiam ne vapor ex euaporatorijs ad egri nares ascendat, dissolutionem enim, & tristitiam, & anhelitus constrictionem generat. Cum autem ex serie operationis huius peruenerit ad hoc, vt dolor, & punctura qualiscunque fuerit, resoluantur, aut ſm aliquid, aut integre; subest excusatio trãscundi ad aliud. Si vero multiplicatur vsque adeo, vt dilatetur, & ascendat dolor vsque ad furculas, aut vsque ad hypocondria extendatur; tunc certum est, quod resolutionem repletio agitatiua prohibet: immo adhuc euaporatio dilatat agitatam, & multiplicat: & hoc maxime cum repletio fuerit in toto: tunc autem ad aliud genus curæ procedendum est, quẽadmodum dicemus iam. Tertiam igitur rem complent administrationes medicaminum ſm exigẽtiam vnius duatũ occupationum. Et prima quidem est, quod si materia fuerit dilatata, ascẽdens vsque ad furculam, & nondum ex toto repserit, sed adhuc est, vt repat; phlebotometur basilica ex latere oppositõ: & extrahatur de sanguine vsque dum alteretur color eius, iuxta virtutis, & ætatis exigentiam. Et qñque apud pluralitatẽ repletionis iubemus phlebotomari ex saphena partis oppositæ, est enim eius iuuamẽtum sublime, festinum, & proprie apud ascensum materiei ad caput. Huius ẽt intẽtionis sũt ventosationes in cruribus, & fricationes in extremitatibus, & clysteres lenes, & quæ hoc cursu procedunt. Secunda vero est, quod si materia fuerit decliuior ad hypochõdria, præponenda est clysterizatio. Deinde si necessitas expetit, phlebotometur basilica similiter partis oppositæ: & non excludatur, si virtus permiserit, phlebotomia saphenæ. Et vniuersaliter quidẽ extractio fæcis, & alleuiatio partium uentris a fæce, & ventositate excusat ab additione nocumentorum in hac ægritudine. Administrentur

Canon hæc notandus.

Alius canõ bene notandus.

Alius can.

De phlebotomia.

igitur

igitur clysteres lenes facti ex eo, quod est sicut aqua hordei cum radice maluarum: & aqua sic-
clæ pauca, & similibus. Et ne excedas in vsu eo
rum nisi vsq; ad illud quod significabitur tibi
ex dispositione, qm̃ consueuit ægritudinẽ hanc
fluxus sanguinis sequi immoderantia. Et si qui
dem fuerit cum eis accessus incolumitatis ad
anhelitum, & lentescentiam febrium; tunc est
huius apparitio significatio laudabilis, si vero
non, contraria. Ex rebus autem maximi iuua-
menti ad diuertendum morbi materiam est po
sitio ventosarum super locum doloris: nunc cũ
incisione, nunc sine ea, sicut exigit necessitas: se
datur.n. ex hoc dolor interdum, & interdũ ma-
teria ad partes cutis trahitur, verũ oportet ope-
rationem hanc, quod præcedat corporis mundi B
ficatio cum phlebotomia, solutione ventris ex
his, quæ dicemus, verum hoc a septimo vsque
ad decimum quartũ diem, & hoc proprie cum
intelleximus materiam morbi posse reuocari
ad cutem, huius ẽt intentionis est emplastratio
ex sinapi, & similibus. Quartam rem complẽt
phlebotomia, & corporis mundificatio cũ me-
dicinis solutiuis s̃m necessitatis exigentiam. Et
hoc, quod non discutimus, dirigit intentionem
nostrã ad ægritudinem iam factã, in qua repsit
secundũ totalitatẽ ipsa materia. Necessaria est
ergo phlebotomia tunc, si ex sanguinis abundã
tia fuerit, ex basilica partis, quæ sequitur dolo-
rem, facta vsque ad coloris sanguinis permuta-
tionem cum conditionibus virtutis, & ætatis. C
Excusat.n. ab alijs hæc phlebotomia, nisi fue-
rit constipatio naturæ: tunc.n. lenienda est natu
ra cum his, quæ sunt sicut siracost. i. manna, &
myrobalan. de violis, & decoctio violarum cũ
iuiubis in aqua hordei, & quæ hoc cursu proce-
dunt, aut cum enemate leui. Si autem materia
cholerica fuerit, tunc phlebotomia, & ventris
solutio necessaria est: & similiter si phlegmati-
ca, aut melãcholica fuerit. Verum oportet phle
botomiã præponi pharmaciæ, nisi ventris fue-
rit constipatio: tunc.n. præcipimus lenire prius
naturam. Mundificationem autem corporis cũ
medicina solutiua, oportet, quod præcedat præ
paratiua ad materiei digestionem necessaria,
& si quidem materia cholerica fuerit, requirit D
inflãmatio eius infrigidationem maiorem, &
humectationem; non tamen expolianda a vir-
tute absterſionis, & de hoc quidem genere sunt
aqua citruli, & melonis indi, & cucurbitæ, & si-
milium, & proprie cum eo, quod est sicut seca-
niabin, quod scripsit Gal. cuius hæc est permi-
stio. Rec. mellis partem vnã, zucchari, salis ia-
meni partes duas, aceti, & aquæ dulcis, ana par
tẽ vnam. Ineſt autem huic secaniabin virtus ex
tinctionis, & sedationis sitis, & absterſionis, &
si duplicatur in eo mel, prouenit ex eo absterſio
maior, & si additur ei ad acetositatẽ, est obu-
iatiuum cholerę, & multiplicationis sitis, & sit
dosis eius ab vnc. ij. vsque ad iij. cum aliquo ex

De secania bin siue oxymelitis simplicis.

prædictis succis, aut cum aqua habente tempe-
riem inter calidum, & frigidum, si æstas fuerit:
& si fuerit hyems, detur cum aqua calida, ita tñ
quod in matutinis præcedat hauſtum eius po-
tus mucilaginis psyllij ex aqua sola, aut ex a-
qua granatorum dulcium, & aqua dulci cum iu-
leb: & subsequatur ipsum circiter per duas hor.
potus aquæ hordei. Si autem rem pluris hume
ctationis, & minoris absterſionis dispositio exi
git, syrupus viol. cum aqua iuiubarum dandus
est, aut aqua hordei cum violis cõditis. Rescin-
dantur autem omnia, quæ infrigidant, & com-
pingunt, sicut portulaca, papauer, & similia, ni-
si aliqua necessitas exigat, sicut dicemus. Si aũt
febris, & ęstuatio, anhelituſque frequentia, & si
tis inualuerint, succurrendum tunc cum eo, in
quo ẽ humectatio sola, sicut est mucilago psyl-
lij proprie, & iuleb subtile; sorbendo ex eo sem
per aliquid post aliquid, & si fuerit cum hoc cõ
strictio naturę, dandus est syrupus de prunis cũ
mucilagine psyllij, & similia. Si autem mate-
ria sanguinea fuerit, requiritur virtus infrigida
tionis minor, & absterſionis maior; & proprie
cum eo, quod est, sicut secaniabin, in quo dupli
catur mel, cuius hauſtum præcedat, sicut matu-
tinis, hydromel, & iuleb factum subtile vtrun-
que: & subsequatur aqua hordei, decoctio capil
lorum veneris, & similium. Si autem materia
fuerit sanguis phlegmaticus, requiritur minor
infrigidatio, & maior absterſio cum eo, quod
est, sicut secaniabin proprie, & decoctio hyſſo-
pi, & radix lilij, huius ẽt intentionis est hydro-
mel, & similia. Si vero fuerit materia sanguis
melãcholicus, detur syrupus melinus, & hydro
mel cum decoctione anethi, vel lupini, vel bu-
gloſſæ, & ireos, & similium. Et super his canon
est, vt res lenientes, & remouentes asperitatem
præcedant res, quæ absterguntˉ: immo non ex-
polientur ab eis: sic.n. facilitatur operatio, cum
aũt administrationem medicinæ solutiuæ co-
gnoueris necessariam esse in re, vt consideres.
Nam si febris vehementia inualuerit cũ æstua
tione, tunc timendum est solutiuum, & excusat
ab ipso sola phlebotomia, in qua nõ est timor,
nisi forsan apud naturæ constipationem, & iu-
bemus eam liniri cum aqua hordei, & violis
conditis, & pulpæ casiæ fistulæ, & manna, & si-
milibus: aut cum aqua prunorũ, & quæ hoc cur
su procedũt, aut cũ clysteri lenitiuo ex his, quæ
scis. Materia vero euacuanda qualiscunque fue
rit, oportet, vt euacuetur cum eis, cum quibus
cum solutione est lenificatio, de quorum sum-
ma sunt violæ proprie humidæ, & siccæ condi-
tæ, & syrupus ex eis, & siracost, & tereniabin,
& zuccharum alsor, & casia fistula, & similia:
& proprie si materia fuerit cholerica, & quan-
doque miscetur cum eis, sicut sunt trochisci de
violis habentes aliquid scammoneę, & nos scri
psimus permistionem eorum in capitulo de
asthmate. Et si fuerit phlegmatica materia, eua

Quacunque fuerit materia pleuretis semper est euacuanda cũ medicinis lenitiuis, si euacuatione indigeat.

cuan-

cuanda est cũ eo, quod est sicut puluis ireos, aut agaricus, aut hyssopus, alhasce, cum myrobalanis de violis mellitis, & tereniabin, & aqua hordei. Si vero fuerit melãcholia cum eo, est, sicut elleborus niger cum aqua hordei: & iam quidẽ Gal. præcipit aquam hordei post solutiuum propinari debere, aut aquam mellis, vt lenificet, & abstergat virtutem solutiui, & si dispositio aliqua est, quæ exigat, necessarium est, vti clysteribus lenibus, medijs, & acutis sĩn necessitatis exigentiam; & proprie cũ dolor procliuior ad hypochõdria fuerit. Quintam rem complent administrationes medicinarum sputum facilitantium, ipsumque velocitantium. Et hoc quidem perficitur, cũ inchoatione ab humectantibus, & lenificantibus, & procedendo ad res temperatę abstersionis, & si quidem vehemens inflammatio fuerit, cum eo, quod est, sicut aqua melonis indi, aut aqua citruli, aut cucurbitæ cũ aqua zucchari; aut aqua hordei excorticati decocti in aqua pluuiali decoctione vehemẽti cũ iuleb. Et si quidem non adeo fuerit vehemens, sufficit aqua iuiubarum, & sebesten cum violis, & seminibus cydoniorum, & oleo amygdalarum dulcium cũ iuleb, & aqua mellis, aut aqua zucchari, & non prætermittatur post illam aqua hordei, sicut post horam, & in processu rei procedẽdum vsque ad id, quod est sicut decoctio radicum lilij, & capillorum veneris in aqua hordei cum hydromelite, verum aqua mellis est vltimior ad humectandum, quam aqua hordei; & aqua ficuũ, & passularũ est huius generis post ista, & proprie cum myrobalanis de violis, & aqua mellis, & oleo de amygdalis dulcibus; & similiter aqua liquiritiæ cũ eis, aut sine eis: & faci mus sequi post illam aquã hordei: & est via rectior, & qñque perueniemus ad gradum eorũ, quę sunt sicut decoctio hyssopi, & similia. Et ex rebus sputum facilitãtibus, est sorbitio facta ex aqua ad caliditatem decliui, hora post horã: & ex eis est embrochatio facta super locum doloris cum aqua calida: minuit. n. dolorem, & sputum accelerat, & si sit decoctionis maluarũ, aut fœnug. & similiũ, magnificatur operatio eius: & cõferunt ei cerata, & emplastra: & ex eis, quidem sunt meliora, in quibus est lenificatio cum resolutione non eleuata, sed quasi in gradu primo: deinde procedendum paulatim ad ea, quæ amplius eleuantur, & ex rebus vtilib. non eleuatis est ceratum ex oleo violato, & cera, aut ex oleo amygdalino, & cera, & eleuãtur super ista quæcunque fiunt ex mucilaginibus, aut adipibus alijs, & adhuc ex hyssopo humida: & ex eis est fortius ex radice lilij, aut fœnugræco, & semine lini, & absinthio coctis cum succo herbæ vitri, & oleo de chamæmelo, & pauco melle, & adhuc est fortius his, ex caulibus elixatis cũ butyro, aut ex cinere radicum caulium cũ adipe. & nos quidẽ plura his scribemus post, si Deus voluerit. Et ex his, quæ valde sputum facilitãt, est, vt dormiat infirmus super latus dolorosum, & sorbeat hora post horã paulatim ex aqua calida, & aqua zucchari, aut aqua mellis calida, & similibus. Sextã rem complent administrationes medicaminum sedantium accidentia superueniẽtia huic ægritudini, quæ si vltimatur accidit eis timor, & desperatio, & sunt proprie permistio intellectus, alienatio, vigilię, sitis vehemẽs, fluxus ventris, & sanguinis ex naribus. Intellectus autem permistio, & alienatio qñq; accidit apud permutationem pleuresis, & nos loquemur de ea, qñque accidit ex proprietate cuiusdam speciei pleuresis, sicut proprie, qñ fit in velamine distinguẽte magno, & ẽ diaphragma, & cõicat cum cerebro mediante neruo quodam magno, qui dilatatur, & contexitur in substantiam pãnicularem, & oportet in hac parte geminare curã simul pleuresis, sicut scribemus nunc; & phrenesis, sicut in proprio loco scripsims, & hiuc erit modus curationis, si Deus hanc ægritudinem curari permiserit. Vigiliæ autem si accidant interdum, accessum ad permistionẽ intellectus significant: & proprie dum multipli cantur, & tunc necessaria est administratio spe cierum de iacur, & syrupi de papauere, & decoctionis eius, & hoc cum cautela, ne sputum cõpingãt, & prohibeant, quod est res deterior eis, & medicinæ ex semi. papaueris meliores sunt eis, q̃ ex cortice: cautela societatis aufert hoc nocumentum, & proprie si associetur eis, qđ est sicut decoctio passularũ, aut aqua mellis, aut rob, & quod est simile. Sitis autem accidens eis sedanda est cum humectantibus, & vehementiã inflammationũ extinguentibus, sicut cũ aqua citruli proprie, & melonis indi, & mucilagine psyllij, & similibus, de quib. loquemur in proprio capit. Verũ oportet non esse frigida actu: & oportet admiscere aliqua eis ex abstergẽtib. subtiliter, vt lenificetur sputum, & si fuerit sitis a caumate spiritualium, administretur libertas aeris temperati, decliuis ad humiditatem, & vngatur pectus ẽt excreato de oleo violato, & similib. Si aũt fuerit ab ebullitione choleræ rubeæ, confert secaniabin subtile, quod scripsit Gale. cum aqua pluuiali: & syrupus violaceus cum aqua plurima sedat hanc sitim: & aqua hordei habens bonitates suas ex materia permistionis suæ confert, sicut Hipp. dixit. Fluxum autẽ sanguinis in narib. contingentem eis post crisim, sistere non debemus, nisi superfluat: & si fuerit non criticus, sed propter exuberantiam sanguinis, confert tunc phlebotomia, & alia, quæ diximus in capitulo proprio. Fluxus vẽtris accidẽs eis in morbi principio est ſm vnum duorum modorum, aut. n. propter multitudinem materiæ cum persistentia regulationis naturæ: & sequitur ex hoc anhelitus facilitas, & lentescẽtia febris: & est significatio bona, aut est propter exuberantiam materiæ prẽter, quam reguletur a natura: immo est sicut regurgitãs: & est significatio

Aqua mellis plus humectat plus quam aqua hordei.

De his. qua valde sputum facilitant est dormire supra latus dolore sum.

Accidẽtia, quæ vt plurimum, accidunt pleuretico.

Vigiliæ superflue in pleuresi a leuitationũ futuram significant.

Quid agendum contra sitim superfluam.

Quid cõtra fluxum sanguinis narium

ficatio mala,& proprie cum non sistitur per ipsum difficultas anhelitus, tristitia, & febris inflammatio: tūc.n. fortassis superueniet mors in iiij. vel ante. Si autem accidat fluxus ventris in fine morbi,est similiter sm alios duorū modorum, aut.n.expellitur materia ad hepar, & viscera,& sequitur ipsum incolumitas:aut accidit a debilitate hepatis, & prostratione digestiuæ virtutis, & contentiuæ in ipso, & sequitur post ipsum pernitiositas. Septimam rē complent ad ministrationes regulationum circa regimen ægri in genere. sex rerū, & proprie,vt dirigatur eis temperies in aere, quæ sit vtcunque ad caliditatem decliuis,& timeatur obtusio,& acuitas in ipso ex multiplicatione boreæ, & austri, inquantū possibile fuerit:& fiat elōgatio a fumis, & vaporibus,& ventorum flatu:& ab aere agitationis aquarum,& ab æstuoso,& sicco. Nutriens autem oportet commensurari eis,sīn consideratione nostram,quam dirigimus,aut ad morbum,aut ad patientem. Et ad morbum quidem,aut sīn quantitatem acuitatis, aut sīn horā accessus, & recessus eius, & multitudo quidem acuitatis facit necessariam subtractionem nutrientis;sicut paruitas multiplicationem ipsius. Et Hipp. quidem dixit apud vehementiam doloris,& acuitatis,si cibus detur,est ponere ægrū ad desperationem, & mortē: & illud ideo, qm̄ natura debilis ad alteram duarum occupationum, deficiet ad vtrāque, & certum est furiosā ex resistentibus naturæ suppeditationem multiplicari:quare tunc nutriens omnino prohibendum est. Et adhuc nutrire circa acuitatis,& doloris aduentum, seu augmentum, horrendū est magis, quam circa ipsius vltimitatem. Apud vero acuitatis, & vehementiæ doloris declinationem,non suspectum est,& minus apud lentescentiam. Vlterius autem nutriendum,qm̄ iam accidentia quieta,& leuia, & facilia fuerint; & adhuc vlterius,qm̄ ex toto remissa sunt. Nutries igitur cum nondum in toto leuior fuerit, cum eo,quod est sicut aqua hordei, & aqua zucchari,aut aqua mellis;vtrisq; factis subtilibus. Et cum iam a dolore alleuatum ægrum inueneris, sed non integre, sis contentus aqua zucchari,& aqua hordei decocti in aqua plurima, decoctione vehemēti; aut aqua altereniabin cum aqua hordei, decoctis vehementer; facilitant enim sputū,& si vlterius solicitare volueris,ex amygdalis iusculum decoctionis earum admiscebis, & dabis cum melle modico, aut zuccha. & ex eis est aqua alchanderes,& aqua tritici, & proprie cum amplius egrum alleuatum inueneris, similiter iusculum ex maluis,& crysolochana, & bletis,& sicla, & cucurbita, & sorbitiones earum ex fabarum farina: & concedimus in fine febris pulmenta ex butyro. Et post febrem iuscula ex herbis cum carnibus teneris, aut vitellis ouorum. Et quidam ex antiquis dabant panem cum aqua zucchari,& iuleb. Gale.autem

Qualiter fluxus ventris in fine pleuresis ad ueniens aliquando bonum significat,aliquando malum.

Dare cibū, apud vehemētiam doloris est ponere ægrum ad desperationem, & mortem.

A precipit,quod nunc comprehendit vniuersitas, fermētum non dari: facit.n.apertionem apostematis ante digestionem,& azymum non dari, sputum.n. inuiscat, cum autem rupturam apostematis quærimus,damus fermentatum:ruptū ram.n.apostematis facilitat. Et vniuersaliter quidem cōceduntur eis canna mellis, & grana ta dulcia, & poma dulcia elixata, ac assata; & passulæ sine interioribus, & chesmes,& iuinbæ completæ,& amygdalę. Et qm̄que extendimus vsque ad pisces degentes in scopulis,& proprie habentes squāmas,& hęc proprie tribuantur,sicut exigit dispositio. Et in pleuresi quidē phlegmatica danda est aqua cicerum, aut aqua hordei, & cicerum cum melle; & aqua caulium cū

B oleo amygdalino, aut lacte amygdalarum, & cibentur sicla cum oleo amygdalino, aut lacte earum, & melle;& detur etiā altereniabin cum hyssopo, & melle:aut pulegio:est.n.ei cibus bonus. Et dico quod tempus,æras,regio,& cōsuetudo in administratione quantitatis nutrientium, & numeri; vtrum parum,vel multum,semel, aut amplius dari debeant, regulat: quare distinguendum est in illis,sicut scis. Potus autē eis bonus est aqua zucchari, & aqua mellis, iuleb subtile, & aqua hordei subtilis, & quæ hoc cursu procedunt. Aquam autem in hyeme calidam bibant: æstate vero temperatam. Verum abhorreant aquam frigidam, nisi in duobus casibus: & hoc quidem in tussi sicca, & aspera: &

C in siti ex caliditate vehementi: tunc quoque cō cedimus ipsam, frangentes frigiditatem eius, cum secaniabin,& iuleb; acquirentes ei ex virtute incisionis alsecaniabin, virtutem penetrationis,vt penetret,discurrat in venas, & figillētur, deinde ex frigiditate, & humiditate virtutis aquæ extinguis inflammationem, & sedas asperitatē,& sitim, hoc est.n.qđ non omnes cō prehenderūt. In morbi autem declinatione detur eis vinum album,dulce,subtile; & rob cum qua pluuia, & aqua mellis, & conceditur vinum aquosum,& lene, & vinum chesmes,& aqua decoctionis alchesmes, & aqua passularū, & iuleb,& quę hoc cursu procedunt. In phlegmatica vero sorbeant aquā mellis, qm̄que deco

D ctionis hyssopi,& quæ hoc cursu procedunt. In melancholica vero cibentur sorbitionibus factis ex sauich triticeo, & melle, & alterniabin, & oleo amygdalarum, & ex sorbitionibus factis ex farina fabarum in iusculis ex lingua bouis domestica,& syluestri. Potent aquam mellis cum aqua lupuli,anethi,& similium. Et quidem iam dictum est, in hac ægritudine ventrem fluxibilem cum moderantia fieri, etenim eius strictura, vel largitas plurima non est bona. In lubricitate igitur ventris, prohibenda sunt iuscula ex herbis,dāda vero sunt apud vētris strictura,& cum sitis aspera fuerit. Et prohibenda sunt granata, & poma, cum ventris constipatio fuerit: danda vero sunt apud lubricitatem

citatem ipſius,& ſic intelligendum eſt de cæteris. Cibare autem, aut potum dare, non niſi a fæce purgatis viſceribus: vel ſaltem membris digeſtionis primæ,Hippo. iuſſit,neque accedẽte dolore,neque præſente eo, neque in hora deteriore horarum. Similiter autem, nec aperias venas, fæce conſtipatis viſceribus, aut lubricitate dominante eis,& proprie vehementi:neq; in die,cum natura obijcit morbo;ſed in die minoris agitationis,ſi poſſibile fuerit. Soluere vero apud ventris conſtipationem,& apud materiei declinationem ad hypochondria,cum ene matibus magis eſſe conueniens Gale. iuſſit. [In euacuando vero membra nutritiua,& ſpiritualia, abſcindente pharmacia opus eſſe præcepit, & enemata vtilia eſſe nõ negauit,& proprie ſicut diſpoſitio exigit. Adhuc autem opus pharmaciæ abſcindendum eſt, apud febris, & accidentium vehementiam: excuſat enim tunc ab ea ſola phlebotomiæ adminiſtratio, niſi forte lenire ſiccitatem viſcerum oporteat: & hoc magis cum clyſteribus facias.

Sermo in aqua hordei. *Cap.* 8.

COnſueuerunt antiqui vocare aquam hordei, ptiſanam, & conſueuerunt vocare ptiſanam, & chylum eſſe liquores reſultantes ex elixatione alicuius rei in aquoſo, ex actione caloris operãtis in illa. verum chylus habet artificem calorem animalis, & proprie in vaſe proprio. ptiſana autem habet artificem calorẽ ignis in vaſe communi, ſicut ex elixatione carnium, & frumenti, & hordei, & aliarum rerum nutrientium. Elixationem autem rerum medicinalium conſueuerunt vocare apozema. & inuenerunt aquæ hordei duplex officium,ſcilicet lenitionis cum abſterſione: aut ſine abſterſione. & ſi quidem eſt cum abſterſione,potum medicinale vocauerunt. eam vero, quæ ſine abſterſione eſt,quandoque vocauerunt potum tantum, & quandoque potum, & cibum. Et in his diſtinguitur modus operationis ſecundũ artem,& ſciẽtiam:quare duplicem in eius operatione inuenerunt artem vnam. ſcilicet facientem eam potum medicinalem, aliam facientẽ potum tantum, aut potum, & cibum. Ars vero prima modificat ſic. Accipe hordei excorticati, & fricati cũ panno aſpero frictione vehemẽti,vſquẽ ad excuſſionem tenuium corticum circiter libram.i. & ſit hordeum ſubtile, mediũ inter antiquum, & nouum; ſuper quod non cecidit de odore corruptionis aliquid,nec de contagione fumi,aut pulueris;& conſeruatum fuerit in loco aeris liberi;& iam habuerit perfectionem in maturitate ſua.& pone illud electum in olla noua mundata, lota, & abſterſa nimis; vt non remanſerit in illa de odore quicquam omnino. & proijce ſuper ipſum aquæ circiter libras xx. & ſit aqua fontium,dulcis,leuis, & ſubtilis. & exerce coctionem ipſius cum omni facilitate,inquantum poſſibile fuerit: & ſine fumo, auferendo a principio ſpumam eius. & decoquatur vſque ad conſumptionem medietatis aquæ, aut duarum partium eius. deinde coletur, & conſeruetur in vaſe vitreo; habet enim hęc aqua virtutem lenitiuam reſultantem in ea ab aqua,& medulla hordei: abſterſiuam,& lenitiuam a nitroſitate quadam expanſa in cortice hordei interiori tegente medullam eius. Eſt igitur facilis;lauatiua,& ſputi facilitatiua. ventrem lubricat, oppilationes aperit, & vrinam prouocat. Ars vero ſecunda modificat ſecundum hunc modum. Recip. hordei excorticati circiter lib.i.& frica illud cum panno aſpero frictione vehementi,vſque ad excluſionem,& ad ſeparationem intrinſecorum corticum omnino. laua illud lauationibus pluribus cum aqua calida: deinde pone id in olla, & funde ſuper ipſum aquæ circiter lib.viij.deinde bulliant cũ facilitate ebullitione vna, & proijciatur ab eo illa aqua;deinde pone ſuper ipſum aquę calidę circiter,li.xx.& decoq; cũ facilitate vſq; ad lib. x.vel vſq; ad lib.7.deinde cola,& recõde in vaſe vitreo. Hęc aũt aqua ſitim,& aſperitatem ſedat,& inflãmationẽ extinguit;& pectus,& pulmonẽ,& guttur lenit, ſitim extinguit, vẽtrẽ lubricũ reddit,pręcordia humectat,& ſputum facilitat. Hæc autem aqua, vlteriorem recipiens coctionẽ infundendo adhuc in ea parum poſt parum circiter lib. x. aquæ calidæ, efficitur cibus,& potus,quem quibuſdam colatum; quibuſdam non colatum ſecundum neceſſitatis indigentiam Hippo. dari præcepit. Et quandoque adhuc vlteriorem recipit decoctionem, vſque adeo, donec habeat mediocritatem inter iunctum, & liquidum; & eſt cibus laudabilis, habęns bonitates ſolemnes.

Proprietates ptiſanæ primi modi.

Secundus modus.

Proprietates ptiſanæ ſecundi modi.

Ptiſana vltime decocta eſt cibus laudabilis.

Sermo in aqua cicerum. *Cap.* 9.

DIxerunt antiqui duplicẽ in ciceribus proprietatem eſſe. Ex eis vna eſt,quæ eſt expanſa in ſuperficie corticum cicerum, humiditas baurachia cum caliditate ſubtili,quæ tollitur ſola ebullitione. Et eſt alia proprietas, quæ ſedet in toto corpore eorum; & eſt humiditas dulcis, ſubtilis, nutribilis, tamen inflatiua. Si vero coxeris lib. i. cicerum conſeruantium adhuc nitroſitatem ſuam cum lib. xx. aquæ facili decoctione, vſque dum redeant ad lib. x. tunc erit aqua eorum potus medicinalis; & proprie lauatiuus, & abſterſiuus,& aperitiuus oppilationum,tã præcordiorum,quam nutritiuorum, & viarum vrinę,frangitiuus lapidũ in eis: mundificat viſcera, ſitim tamen non tollit. Et ſi vlteriorem excipiat coctionem, & cum plurima aqua, vſq; dum acquirat mediocritatem inter tenue, & iunctum, eſt cibus bonus ægritudinibus phlegmaticis. verum oportet, vt detur colatus. Ex ciceribus autem, a quibus iam expoliata fuerit nitroſitas, fiũt iuſcula incitantia vẽtrem,& impinguãtia. Sermonem in aqua mellis iam ſcripſimus in antidotario noſtro, quare

De aqua cicerum qualiter ſit duobus modis.

Hunc ſyrupum alchefmes deſcripſit etiam in antidot.

Hunc ſyrupum deſcribit Seraption in prio antido. Iſtud iuleb deſcripſit. Meſ. ſupra in antidotario.

non

non est hic necesse repetere. Abuhali. Iuleb alcheſmes cõferens cum auxilio Dei pleureſi, & doloribus pectoris. Recipit alcheſmes, & paſſulas, & decoquantur in aqua, decoctione ſufficiẽti: & accipe huius aquæ, partem. j. penidiarum, partem ſemiſ. decoquantur vſque dum ſufficit. ſecundum eũdem modum fiat iuleb. Idem. Syrupus conferens tuſſi, & pleureſi. Recipit ſucci granatorum dulcium, lib. ij. ſucci cãnarum mel lis, lib. j. penidiarum tantundem. Fiat ex eis ſyrupus, bonus, ſi Deus voluerit. Ioãnitius. Iuleb ſubtile cõferens pleureſi cum inflammatione, & ſiti. Accipe ſucci melonis indi, aut ſucci cucurbitæ aſſæ, lib. iiij. zucchari lib. iij. fiat ex eis ſyrupus, & detur cũ aqua hordei. Idem. ſyrupus violaceus conferens febribus, & pleureſi, & tuſſi ficcæ. Recip. violarum recentium, ſeminum cydoniorum, & citruli, ana drachm. x. ſeminis maluæ, dra. xij. gummi arabici, drac. viij. tragacanthi, drac. ij. Funde ſuper ea, aquæ calidę, lib. vij. & dimitte die, ac nocte, deinde bulliat ad cõ ſumptionem medietatis: deinde cum penidiarum libris duab. fiat ſyrupus, da cum aqua hordei, & mucilagine pſyllij, mane, & ſero. Iſraelita. Syrupus cõferẽs pleureſi, & catarrho calido, & tuſſi calidæ cũ aſperitate, & ſiti vehementi factis cauſa ſiccitatis temporis. Rec. iuiubarũ pinguium, ſebeſten, ana. c. violarum, ſiracoſt, ana, drac. x. liquiritiæ, florum linguæ bouis domeſticæ, ana drac. xij. ſeminis maluæ, cydoniorum, ana dra. v. ſuper ea proijce aquæ calidæ, lib. vij. & dimitte die, ac nocte: deinde coque vſque ad conſumptionẽ medietatis, cum zucchari lib. ij. & ſucci malorum granatorum dulcium, li. j. fiat ſyrupus, da cũ aqua hordei, & mucilagine pſyllij. Idẽ. Syrupus cõferens pleureſi cum inflatione, & acuitate vehementi, & tuſſi difficili. Reci. aquæ cucurbitæ lib. iij. ſiracoſt, violarum, ana, drac. xx. pulpæ caſiæ fiſtulæ, dra. x. infundantur omnia p̃ diẽ ac noctem in ſucco prædicto calido, deinde frica manibus, & cola. & cũ ſucci granatorũ dulciũ lib. j. & zucchari lib. ij. fiat ſyrupus, da vt ſuperius diximus. Hamech. Syrupus de violis conferens pleureſi, & tuſſi calidæ. Rec. violarũ, vnc. ij. ſeminũ cydoniorũ, & maluæ, ana vnc. j. iuiubarum, ſebeſten, ana. xxx. decoque in li. vij. aquæ cucurbitæ ad tertiæ partis cõſumptionẽ, & cum zucchari, li. ij. fiat ſyrupus. Filius Zachariæ, Confectio trochiſcorum feſtinantium maturationem in pleureſi, & facilitantium ſputum. Recipit violarum, ſucci liquiritię, ana dra. decem, tragacanthi, amyli, ſeminis althęæ, ſeminis fęniculi, ana drach. quatuor, confice cum mucilaginibus, & proprie pſyllij, & ſeminũ cydoniorum, & ſem. lini. & ſit doſis, drac. j. cum ſyrupo violato. Idem. Cõfectio vnguenti lenientis pectus, & facilitantis ſputum. Recipit olei violarũ, vnc. quatuor, mucilaginis ſeminis lini, & ſemi. cydoniorum, & mucilaginis ſeminis althææ, ana drac. iiij. mucilaginis hordei mundi coctæ ad perfectionem vſque dum rubeſcat, vnc. j. & ſemiſ. ſucci radicum lilij. vnc. j. ceræ puræ, vnc. j. aggregentur oĩa bona aggregatione, & inungatur cũ eo pectus, bonum, ſi Deus voluerit. Sabor Rex Medorum. Deſcriptio vnguẽti ſedantis dolorẽ, & lenientis ſputum. Rec. olei violati, vnc. j. ceræ drach. ſemiſ. adipis anatis, & gallinæ, ana drac. quinque, hyſſopi humidæ, drach. viij. butyri ouium loti ſæpe in aqua hordei, dr. iiij. mucilaginis ſeminis lini, althææ, ana drac. x. & fiat ex eis vnguẽtũ bonum, & expertum. Et ſi materia cõpactior fuerit, pone pro oleo violato oleum de lilio. Idẽ. confectio emplaſtri mirabilis ad ea, quæ diximus. Rec. folio rum violarum, drac. quinq; radicum lilij, drac. x. farinæ hordei, & fabarum, ana drac. vj. & ſemiſ. mucilaginis maluauiſci, & ſeminis cydoniorum, & ſeminis lini ana dra. xij. florum chamæmeli, & tragacan. ana dr. vij. ceræ, vnc. ij. olei violati, nnc. viij. rob quantũ ſufficit, aggregẽtur omnia, & decoquantur, & ſuperpone. Si aũt materia compactior fuerit, & indiget reſolutione, addat̃ in eo farinæ ſeminis lini, dra. j. & pro oleo violato ponatur oleum de lilio. Et ſi calidi tas intenſior fuerit, adde eis ſucci foliorum cucurbitæ, nenupharis, ana drach. xij. & ſubtrahimus ſemen lini. Idem. aliud ſedans dolorem, & maturans. Accipe farinæ hordei, meliloti, ana partem vnam, far. fænu. ſem. lini, ana partem ſemiſ. ſem. papaue. albi, partis. i. tertias duas, aut corticũ papaueris partẽ ſemiſ. vitellũ ouivnũ, rob quantum ſufficit ad aggregãdum ea. Filius Amaran. Emplaſtrũ conferens pleureſi. Accipe violarum, furfuris farinæ albæ, farinæ hordei, & fabarũ, maluæ, chamęmeli, meliloti, ana partes æquales, cõfice cum cera, & oleo violato quantũ ſufficit, & vtere. Et ſi neceſſitas expetit, ad maiorẽ reſolutionẽ adde ficus albas, farinã feminis lini, & fœnugræci. Si autem reſolutio, quam quærimus, non fuerit poſſibilis, immo tẽdit ad hoc, vt ſuppuretur: & hoc ſignificatur ex eo, quod nõ mũdificatur in xiiij. die: immo multiplicatur dolor cũ febre, & difficultas, & cõſtrictio anhelitus, & tuſſis, & alia: tunc diuertemus noſtrã cõſiderationẽ ad inueſtigãdũ qualitatẽ accidentium ſignificantium ſuper alterum duorum, ex his, quæ cõprehendit ratio de eſſe virtutis. Nam ſi dolor cum prædictis accidentibus nõ multus fuerit, neque propter phlebotomiã, neque propter ſputum, neq; propter alia ſedat̃: & virtus fuerit fortis, expecta ſuppurationẽ, & ſi virtus nõ fuerit fortis, expecta caſum eius, & mortem. Et dixit Hippo. quod quando pleureſis non reſoluitur, neque mundificatur vſq; ad diem xiiij. tunc permutatur ad collectionem. Et tunc oportet, vt ars perducendi collectionẽ ad ſuppurationem, & ex ſuppuratione ad ſtatũ incolumitatis, dirigat intẽtionẽ noſtram ad ſex res. Prima quidem eſt maturatio apoſtematis. Secũda eſt ingeniatio ad rupturam eius. Tertia

Iſte ſyrupus violaceus differt ab illo qui poſitus eſt in antidot.

Syrupus optimus ad pleureſim.

Alius ſyrupus conferens pleureſi.

Syrupus violaceus conferens pleureſi.

Trochiſci vtiles ad pleureſim.

Vnguentum ad pectus facilitans ſputum in pleureſi.

Aliud vnguentum ſedans dolorem, & facilitans ſputum.

Emplaſtrũ ad idem.

Aliud ad idem.

Aliud emplaſtrum ad pleureſim.

De cura pleureſis q̃ terminatur per ſuppurationem.

est absterſio,& mũdificatio materierum. Quarta est mũdificatio,et cõſolidatio. Quinta est correctio accidẽtiũ. Sexta est rerum ſex regulatio. Primã igitur rẽ cõplent adminiſtrationes medicaminum aggregantiũ in ſe virtutẽ lenificationis,vel ſimul etiã reſolutionis,vt cadat maturatio æqualiter in materiã iam collectam.& illa quidẽ oportet,vt latitudinem cum gradatione adminiſtrationis medicaminũ habeat,incipiendo ab eis,quę ſunt in gradu temperatæ cõplexionis;extendendo ad ea, quæ ſunt maioris eleuationis,donec perueniatur ad gradum fortium. Et ſcias quoniã principium operationis medicaminis fortis inęqualem facit maturationem,aut ante maturationem apoſtema aperit.

Maturatiua ab intra. Maturatiuorum autem quædam operantur ad miniſtrata interius per os,& quædam exterius. Et ex interius operãtibus, & tẽperatis eſt aqua decoctionis ficuum ſiccarum, & dactylorũ, & fortius eis eſt decoctio vtrorũque. Et ex eis eſt decoctio fœnugræci, & ficuum ſiccarũ cũ rob, aut ſine eo,aut paſſularũ,& fęnugręci;aut aqua hordei decoctionis ficuũ ſiccarũ vel radicũ lilij cũ melle. Et ex eis eſt fortius decoctio ficuũ, paſſularũ enucleatarũ, dactylorũ, fœnugræci, & ſeminis maluæ cum meibuteg. & ſi fuerit in

In caliditate intenſa. eo caliditas vehemẽs, tunc cõueniens eſt aqua hordei cum aqua iuleb ſubtili,aut cũ aqua mellis.aut cũ aqua decoctionis maluarum, aut ſeminum earum,aut althææ, radicis lilij, aut ficuum ſiccarum, & paſſularum, aut fœniculi,

Trochiſci. aut ſeminum cydoniorum,& ſimilium. Confectio trochiſcorum facientium maturationem , & proprie cum non eſt caliditas vehemẽs. Recip. ſeminum maluæ,althææ,farinæ fœnugræci.ſeminis lini aſſi,farinę cicerũ,ſucci liquiritię, tereniabin.ana.fac trochiſcos cũ mucilagine ſeminis lini.da cũ eo,quod conuenit ex potibus.

Trochiſci. Cõfectio alia trochiſcorũ,cõferens ei cum quo eſt caliditas,& febris vehemẽs. Recip. violarũ ſiccarum,tragacanthi,amyli,ſucci liquiritiæ,ſeminum cydonionum,ſem.citruli,et melonis,& cucurbitæ,ſeminum maluæ, althææ, florũ meliloti,ana.fac trochiſcos cum mucilagine ſeminum cydoniorũ,aut ſem.lini : da cum eo, quod

Maturatiua ab extra. conuenit ex potibus. Extrinſecus autẽ operantium , quædã ſunt embrochationes, & proprie ex aquis decoctionis maluæ,aut althææ, aut fęnugręci,aut ſeminis lini,aut cydoniorũ,& ſimilium adminiſtratę cum ſpongijs. Et quãdoque additur eis,quod eſt ſicut melilotũ, & anethũ, & herba vitri, quando oportet ſedare dolorẽ. Et quandoque oportet, quod ſint linitiones, & pprie,quę ſunt ſicut cera,& oleum imbibita in mucilagine pſyllij,& ſeminũ maluę,aut in mucilagine fęnugræci,& ſeminis lini,& althææ,& ſimiliũ. Et ex eis eſt adeps gallinę,et anatis,& ſimilia. Et fortius eis eſt diachylon diſſolutum in oleo de lilio. Et adhuc fortius,quod fit ex mucilagine radicũ maluæ,althææ, farinæ hordei, fœnugræci,ſeminis lini, & ſemi. cydoniorum, & melle, aggregatis cum butyro loto,& cerato facto ex oleo, & cera. Et quæcunque ſunt emplaſtrationes, & proprie cũ eis, quæ fiunt, ſicut ex farina hordei,& mucilagine ficuũ cum melle ſimul coctis;aut ex farina hordei, & mucilagine cum melle,& oleo veteri: aut ex dactylis, & farina frumenti,& rob:& ex valde bonis eſt, quod fit ex oleo, & folijs caulium,& farina fœnugręci cum butyro ſimul coctis,et ſimiliter ex radice lilij cocta cum rob,& butyro. Et fortius eis eſt,quod fit ex farina hordei,& ſemine lini, & fęnugræci, & ſemine maluę coctis cum mucilagine ficuum,& althææ,cum melle,& butyro,& rob, & adipe antiquo. & adhuc fortius ſi addatur eis galbanum diſſolutũ in rob, aut vino dulci. Et adhuc fortius ſi addatur ex fimo columbino,& fortius adhuc,ſi addatur vtrunque. Hoc autẽ medicamẽ interdum collectionẽ vſque ad partes cutis adducit. Et ſi addatur in medicamine herbæ albeduſtur aliquid, operabit id vehemẽtius. Et confert in hac hora adminiſtratio quietis,& proprie in aere quieto,& tẽperato ad caliditatẽ,& humiditatẽ decliui. Cibos autem manducent,maluas, bletas, ſiclam,atriplicẽ cum oleo amygdalino. Et ex ſumma olerum melius eſt leureng:eſt enim ei cibus,& medicina citã,& facilem faciẽs apoſtematis maturationem.& laudatur eis aliquid tereniabin,& ius cicerum dulcium cum meliloto,& ſorbitiones frumentales, & ius caulium, & ſimilia, & concedantur eis in ſecũda menſa ficus ſiccæ elixę,& dactyli humidi,& cheſmes, & poma dulcia elixa,& canna mellis,& ſimilia. Secundam rem complent adminiſtrationes medicaminũ aggregantiũ in ſe virtutẽ lenitionis,& apertionis cum ingeniationibus ex modis operationum. ad hoc quidẽ genus medicaminis perueniendum eſt cum iã factum eſt dubelati. & hoc quidem ſignificatur ex remiſſione doloris,& febris à multiplicatione grauedinis in loco collectionis. Medicamina autem,quibus ineſt proprietas hoc facere ex eis,q̃ ſumunt̃ per os, ſunt ſicut ſyrupus de hyſſopo,& de praſſio. Et ex eis efficacior eſt ſyrup.de ſucco herbę albeduſtr.et melle : apozema decoctionis eius cum modico fermenti ſimul diſtemperatis,& coctis. Et fortius eis eſt ſuccus ipſius cum fermẽto, & melle. Et adhuc fortius ſi addatur eis baurach modicum:& eſt forte, & confert in hac hora. & proprie cum natura eſt fortis,& febris non eſt. adminiſtratio theriacæ, & mithridati. Feſtinant enim & facilitant apertionem. Et ſimiliter ſinapis cum aqua mellis, aut aſſa fœtida cum lacte. Ex his autem, quibus linitur extra, eſt emplaſtrum factum ex herba albeduſtur, & butyro, aut adipe antiquo,& melle:fortius eis eſt,ſi addatur ex fimo columbino, & fermento: adhuc fortius ſi addatur baurach.Modi aũt operationum,quibus ingeniamur ad opertionẽ apoſte-

Ingeniatiũ penes apoſtema.

matis,

matis. sunt prouocatio tussiculæ, hora post horã. & fortius eo est prouocatio vomitus. & confert ante horam eruptionis, vt dormiat super latus infirmum, deinde reuoluatur subito, & impetuose ad latus sanũ. & sunt ex ingeniãtibus, qui mouent, & agitant eos lecto pensili, aut in cunis. & sunt, qui agitant sedem, in qua sedent, gubernando eos ne cadant. Et sint cibi eorum in hac hora sorbitiones fermentatæ, ex farina cum melle, aut tritico; aut ex farina hordei, aut tritici, aut cicerum. & panis fermẽtatus infusus in aqua mellis, aut rob. & conceduntur eis oua sorbilia cum pane: & lac calidum, sicut mulgetur cum pane: & passulæ, & ficus siccę cũ pane. Et comedãtur in secunda mensa grana pinearum, cum ficubus siccis, & amygdalis dulcib⁹, & amaris, & similia. Verum si cum hac arte apostema non rũpitur, tũc est timorosum. quare oportet, vt aperiatur collectio cum phlebotomo, aut cauterio, vt sanies egrediatur, & non subito, ne superueniat ei quod est, sicut debilitatio, & syncopis, & mors, quare oportet, vt paulatim omni die extrahatur, & cum cautela. Cum autem sanies, quæ expuitur post apostema iam factum, aut egreditur post apertionem iam factam fuerit alba, & vncta, ęqualis, nõ habẽs de odore corruptionem aliquid omnino, & febris cõtinuatur remissio paulatim; tunc est aliquid, de quo est spes ad incolumitatẽ: & proprie quãdo continuãtur ei quinque aliæ significationes laudabiles, quę sunt ꝓprie leuitas, quies, iucunditas, & desideriũ cibi, & bonitas aliarũ operationum, videlicet naturaliũ, & spiritualiũ. quare in hac oportet hora, vt conserues virtutem cum carnibus, & cibis temperatis, neque terrendum de febricula, quoniam eradicabitur paulatim exeunte sanie. Cum autẽ accidentia in contrarium eorum quæ diximus, apparuerint; tunc est illud, de quo desperabit. Inquit Hippo. Terminus rupturæ huius apostematis quandoque præscribitur in xx. diebus, quãdoque xl. & quãdoque lx. & illud ideo, quia quanto accidentia collectionis fuerint vehemẽtiora, tãto status vicinior, & eruptio velocior, & quanto accidentia leuiora, & pigriora fuerint, tanto status, & eruptio remotior. Accidentia autem super hæc significantia sunt febris, & dolor. Hęc enim vehemẽtia, aut remissa citam, aut tardam eruptionem declarãt. Tertiam rem complent administrationes medicaminum à sanie mundificantium, post collectionis eruptionem. & quidem hoc secundum exigentiã declinationis saniei. in quibusdam enim transitũ habẽs per pulmonem, excreatur cum tussi. in quibusdam vero recipitur in vacuitate corporis, & subintrans concauam venã trãsit ad hepar: & sic quidẽ aut in partem concauam eius, & declinabit ad intestina magis, sicut ad propinquiores ductus: aut ad partẽ gibbosam ipsius, & declinabit ad vias vrinę. & in quibusdã fit post rupturam ad nullã partium saniei declinatio: quare cõculcatur ibidem. & est materia morborum difficilium, & phthisis: & quandoque præfocat multitudine sua, quibus omnibus iam succurrimus, vt mundificetur a principio vulnus. nisi eũ (sicut Hippo. dixit) vsq; ad xl. dies mundificatum fuerit, faciet cadere in phthisim. Cum autem natura expulsionem saniei per os iam fecerit, absterfiua, mundificatiua, lauatiua medicamina ante dari oportet. & in genere eorũ est aqua mellis laudabilior, & aqua zucchari, & iuleb, & similiter aqua hordei, & aqua cicerum. & fortius eis est secaniabin Galeni, quod scriptũ est in capitulo, quod est ante illud. Et adhuc eis fortius est decoctio hyssopi, & syrupus ipsius, & decoctio radicum lilij cælestis, & syrupus eius mellinus. Huius etiam intentionis est lohoc de caulibus, & lohoc de squilla, et electuarium de orobo, & lohoc de allijs est vehemẽtis virtutis in hac parte: & allia assa cum melle et butyro. & nos hæc scripsimus in capitulo de asthmate, et tussi. Plura prętera, & diuersa ex eis, quę pectus, & pulmonem a putredinibus mundificãt, scripsimus ibidem, quę ibi requirantur. Confert etiam vomitus prouocatio cum interpolatione cũ aqua mellis, & sale; aut cum aqua mellis, & baurach, aut sinapi. Conferũt etiam super locum embrochationes, et linimẽta, et emplastrationes; & ꝓprie ex rebus, quę adiuuant ad mũdificationẽ. Et ex summa eorum est decoctio alhasce, aut hyssopi, aut ireos, aut similiũ, administrata cũ spõgijs. & quandoq; miscetur cũ eis, quod est sicut spica, & lignũ balsami, et grana ei⁹, & hueg, & aristolochia rotunda. Et ex eis, quæ liniũtur super locũ, est oleum de spica, et oleũ de alcanna, & oleũ de lilio, et oleũ chamæmeli, & anethi, & fortius est eis oleũ de iride, & adhuc fortius est oleum balsami. Emplastrationes autẽ oportet vt fiãt ex eis, quæ sunt sicut chamæmelũ, melilotum, spica, & farina hordei, fęnugræci, et seminis lini, et seminis maluę, congregatis cũ cerato, quod fit ex hyssopo humida, & oleo de lilio, oleo de nardino: & oleo de iride, & cera: et fortius eis est; et ꝓprie quãdo q̃ritur ex vnctione; et proprie factũ ex alumine, sulphure, et asphalto aggregatis cum oxymelite. Et quidẽ super his canon est, medicinalia huiusmodi nõ esse euacuanda ab aliqua trium proprietatum. Et prima quidem est, vt sit absterſiua, et mũdificatiua. Secunda vt sit mẽbri, ꝓ quod est saniei transitus, confortatiua. Tertia, vt sint expulsiones factæ per illud membrum facilitatiua. Et primum quidem perficitur cũ eis, quæ sunt sicut aqua mellis, et aqua zucchari, et syrup⁹ mel linus; et alia, quorum præcessit rememoratio. Secundũ vero cũ eo, quod est, sicut hyssopus, hasce, chesmes, et similia in expulsione facta ꝓ pulmonẽ; & sicut spica, et cordumeni, et amygdalæ amaræ, & similia, in expulsione facta per hepar ad vias vrinæ, & sicut trochisci diarhodon, &

Qualiter sanies non est extrahenda subito in apostemate.

Terminus rupturæ apostematis.

don,& maſtiche,& veeh:& ſimilia in expulſio E ne facta per hepar ad inteſtina. Tertium vero perficitur cum eo,quod eſt ſicut iris,& ſemẽ alchurat,& cartamus,& ſimilia,quãdo ſanies expurgat̃ ſputo.& ſicut decoctio fœniculi,& apij,& aqua cicerum,& ſimilia,quãdo expurgatur per vrinã.& ſicut ſal,& baurach,& cartamus, quãdo fit expurgatio p̃ inteſtina.Et ſunt ex medicinis,q̃ aggregãt in ſe omnes intẽtiones,ſicut ius galli antiqui,& mel,& liquiritia,& capillus ven.et hyſſopus,et caſſia fiſtu.& mãna,& ſimilia.Hæc enim adiuuãt ad expulſiones oẽs,quas diximus.Et ſunt ex medicinis magnis,quę etiã aggregant omnes has intentiones: ſed nõ ſunt adminiſtrandæ,niſi cum morbus proprie chronicatur.& ſunt theriaca proprie,& mithridatũ, F & athanaſia; mundificant enim hæc ſufficienter.& ex eis eſt cõfectio mirabilis relata ad Archigenem,quam ſcripſimus in cap.de tuſſi;& ſimiliter medicamen de piperibus.Verum ſuper his cautela adhibẽda eſt.oportet eñ febre lenteſcente dari,& natura non debili exiſtente,& cũ melle plurimo;aut aqua mellis,vt exiccetur ſanies,& mũdificetur locus: & ſit potio eorum circiter auellanã vnã,vel duas,ſecundũ exigẽtiam rei cũ eo quod cõuenit ex potibus,& proprie cum aqua mellis.In craſtinũ autẽ ſit quantitas eorum minor,ſic ſemper diminuẽdo,donec perueniatur ad mel ſolum.ſi nõ plene cum eis mũdificetur,iterum redeatur ad alia: & iterum,ſi oportet procedatur eadem doctrina,vſque ad id,quo exiccetur in totũ. Et ſi cum hoc G regimine adhuc non mundificabitur plene,accelerabimus cũ ſapientia,& adminiſtrabimus medicinam ex arſenico,& ſulphure ſecundum ſciẽtiam traditam a nobis in cap.de aſthmate,& tuſſi:hæc enim exiccãt cum fortitudine.Et ſi cum his cõſtringitur anhelitus,redeundum eſt ad ea,quę dilatant ipſum,& educunt ſaniem,ſicut aqua mellis cum medicamine hyſſopi.Et ſi ſupercalefiunt ex eorũ adminiſtratione,redeũdum eſt ad aquam hordei cũ aqua mellis,& iuleb,& ſimilia.Cum autem hæc accidẽtia ceſſauerint,ſcilicet cõſtrictio anhelitus,ſupercalefactio,& exiccatio,iterentur prædicta cum viciſſitudine ſecundum exigẽtiam neceſſitatis. H Cibi autẽ eorum ſint ſicut aqua cicerum,& altereniabin,& ſorbitiones ſubtiles,ex farina cicerũ, hordei,& fabarum cum oleo amygdalino,& melle,& zuccharo;& ius caulium cum oleo amygdalino,& quãdoque cum gallinis,niſi febris vehementia prohibeat: & ius gallinarum antiquarum,& ius galli antiqui,& carnes pullinæ,& hœdinæ: & addatur eis in cibis,aut iuribus eorũ dum res expoſtulat,ex pipere aliquid: adiuuat enim ad mundificandum,& exiccãdũ. Et præcepit Gal,dari cœpas,& allium in ieiunio,vt vulnus non cludatur,donec mundificetur. Et præcepit dum ſanies ad inteſtina declinat,dari cibaria,quæ ventrem moueant,ſicut ,pprie malua,bleta,atriplices,& leureng.& cũ per vias renũ educere volueris,dari,quæ ſunt ſicut aſparagi,aut baucia,& ſimilia.In ſecunda vero mẽſa comedat grana pini,amygdalas cũ melle,& ſemina fœniculi,dactylos humidos, et ſimilia.Et conceduntur etiam poſt cibos poma dulcia,et cydonia,et pyra,& ,pprie ſceburc, & ſimilia.Potum autem damus eis vinum dulce,& vinum alcheſmes,& vinum de paſſulis,& aquam mellis & aquam zucchari. Si autẽ collectio erumpitur,& diffunditur ſanies in loco collectionis,ad nullam partem declinans: tunc oportet cauteria ſuper eodem loco.iij.vel v.vel plura,ſi neceſſitas expetit,imprimi cum cauterio puncti,& perforetur pectus vſque ad locum ſaniei;& hoc ſi fuerit in pectore. Si autem fuerit in latere,aperiatur cum ſagitella vſque dum perueniatur ad ſaniem,vt extrahatur,& exiccetur extractionibus remouẽtibus materiam;donec ſanies paulatim exiccetur in totũ,mundificationibus,et abſterſionibus quotidie factis cũ aqua mellis,aut cum vino mellito,et ſimilibus. Quartã rẽ cõplent adminiſtrationes medicamiñ aggregãtium,nunc virtutem abſterſionis & mundificationis,nũc vero incarnationis & cõſolidationis:& oportet medicamina huiuſmodi ſibi inuicẽ ſuccedãt vſq; dũ plena appareat ſanitas.Et dictum eſt,aquam mellis abſterſiuũ bonum eſſe.Et dictũ eſt de alijs; quæ nõ oportet nunc iterare.Et iam quidem compertum eſt in lacte caprino,aut aſinino aggregari intẽtiones duas,ſcilicet abſterſionis ex parte aqueitatis eius,& cõſolidationis ex parte caſeitatis ei⁹. Et oportet vt ſit lac calidum ſtatim cum mulgetur;& poſt bonum paſtum,& proprie deſiccatiuum.Verum aſininum lac ſubtilius eſt,quã caprinum:caprinũ vero tẽperatius eſt eo,& aqua decoctionis hordei,et cãcrorũ fluuialiũ aggregat ſimiliter intentiones duas prædictas,& ſimiliter lac coctũ cum oleis. Medicinalium autem incarnantium,& conſolidantium vulnera pulmonis,& pectoris,ſumma dicta eſt cap. de ſputo ſanguinis.quare oportet,vt pars illa afferatur ad locum hunc. Et loquemur adhuc de eis in cap.de phthiſi,ſi Deus voluerit. Cibi autem eorum ſint carnes paruarum auium,& extremitates hędorum,& porcorum iuuenum,& arietum caſtratorũ:& riſum cum gallinis,& triticum,& ſorbitiones teneræ ex frumento cum carnibus.Et ex valde iuuantibus ſunt ſorbitiones ex farina orobi,aut ex farina riſi cum lacte. Et lac coctum cum eis eſt cibus delectabilis; & proprie cum lapidibus fluuialib⁹,aut chalybe, & ſimiliter caſe⁹ recẽs,& ſimiliter ſorbitiones, & pulmẽta ex lacte cum farina cicerũ,aut fabarũ,aut amyli.caueatur autẽ indigeſtio eius: cõtingẽs enim ex lacte moleſta eſt & inimica,& proprie quantum eius nutrimentum eſt amicũ. Potus eorum ſit vinũ mediocriter ſtypticum,et vinum album,& vinũ antiquũ dulce eſt bonũ

eis,&

eis;& aqua,in qua extinguitur ferrũ, aut aqua de minera ferri;& aqua roſata,aut aqua pluuialis infuſionis gummi aſſi,& ſimilia.& laudatur eis rob myrtinum,& ſyrupus eius,& miua cum aqua maſtiches. Et non negligantur excellentiæ zucchari roſati, & adminiſtrationes eius omni hora. Fortaſſe enim eſt ipſum ſolum medicina curans eos.& nos diximus in capitul.de ſputo ſanguinis ſecundum ſermonem Galen. & dicemus hoc latius in cap.de phthiſi,ſi Deus voluerit.Medicinarum autem ſumma,quæ adminiſtrantur emplaſtrando,dicta eſt in capitulo de ſputo ſanguinis. Quintam rem complẽt adminiſtrationes medicinarum ſedantium accidentia, in tota curæ latitudine, ſuperuenientia:ſicut ſunt vehementia doloris, & febris, & prauitas anguſtiæ,& ſitis,& tuſſis vehemens,et ſtrictio anhelitus, & vigiliæ,& faſtidium cibi, quæ tempore collectionis, & maturationis timoroſa ſunt: maturata autem ea ſuſpecta ſunt magis;poſt eruptionem autem ipſius remanentia mortalia ſunt.Verum ex eis quædam remanẽtia ſunt ſecundum magis,& minus ſuſpecta: & quædam corrigi poſſunt,quędã aũt minime.

Secundo aphoriſmorũ

Inquit Hip. dolor,& febris circa ſaniei generationem vehemẽtiora ſunt: generata autem ea, remiſſiora;& amplius remiſſiora poſt eruptionẽ ipſius;& adhuc amplius mũdificata,& exiccata ea.Si aũt contrarium hoc acciderit,tũc nil aliud,niſi praſſinitas, & profunda corruptio ex prauitate venenoſitatis ſignificatur:& hæc qui dẽ vere mortalis.& teſtatur hoc virtus apparẽs ſicut amurca,& fœtidum;& hoc quidem incorrigibile, deſperandum omnino.Et hoc idẽ de prauitate anguſtiæ dicimus;& ſimiliter de tuſſi & conſtrictione anhelitus. Vigiliæ aũt, ſitis, & appetitus defectio,aliam, atque aliam poſſunt habere cauſam.propter quod non iudicãda mala ſimpliciter.Vigilationem autem efficit mala cerebri complexio, ſicut ſiccitas, & bauracitas ex mala humiditate occultata in ipſo.Aliquando autem efficit frequens agitatio,ſuper aliquare.& iam quidem diximus curam eius in ca.de ſahara.Sitis etiam cauſam poteſt habere extraneam;ſicut eſt proprie ſalſuginoſitas ex mala qualitate exiſtente in ſtomacho, aut caliditas, aut ſiccitas in orificio ipſius, & alia, ſicut dicemus in c.ſuo.& curatur,ſicut dicemus ibi. Et ſimiliter defectio appetitus poteſt habere cauſas quas etiam dicemus in proprijs c. Sextam rem complent adminiſtrationes regiminum ex generibus rerum ſex,ſecundum exigentiam quinque canonum ſuperſcriptorum. & hoc quidem dictum eſt.Filius Zachariæ.Confectio trochiſcorum,qui adminiſtrantur cum aqua hordei, cum qua cocti ſunt cancri fluuiales, & ſyrupus de papauere,aut rob myrti. Et conferunt ad cõſolidationem, & mundificationem vulneris pectoris,aut pulmonis,quorum permiſtio. Recipe papaueris albi,ſeminis cucurbitæ,& citrulorum excorticatorum, ana drac.decem,amyli, dragacanthi, gummi arabici, ſucci liquiritiæ, ana drac.v.thuris maſculi,ſedenegi loti,boli armenæ,ſanguinis draconis,charabæ,ana drach. ij.myrrhæ:cinnamomi,opij,ana drach.j. & fiãt trochiſci,& adminiſtrentur. Idem. Confectio emplaſtri feſtinantis maturationem pleureſis, ſedantis dolorem eius.Rec.anethi.chamæmeli,violarum ſiccarum, furfuris, althææ, farinæ, ſeminis lini, fœnugræci,hordei,ana.decoquantur in aqua,donec ſint diſcocta.deinde conterã tur, & miſce cum oleo antiquo,& ſupponatur tepidum,& quandoq; adduntur in eo cinis caulium,& adeps anatis. Gale. Confectio lohoc mundificantis,& abſtergentis ſaniem a pectore,& pulmone.Accipe amygdalarum dulcium & amararum, granorum pini, ſeminis vrticæ, farinæ lupinorum,ana partes æquales, confice cum melle,& da cum eo, quod conuenit. Plures præterea ex medicinis mundificantibus pectus,& pulmonem a ſanie,& viru, dictæ ſunt in c.de aſthmate,& tuſſi,quæ requirantur ibi. Et ex medicinis ſanãtibus vulnera pectoris,& pulmonis plures dictæ ſunt in ca. de ſputo ſanguinis.Abuhali.Confectio trochiſcorum ad vlcera,quæ fiunt in pectore,& pulmone, conſolidãtium ea.Recipe roſarum,balauſtiæ,ana drach. ij.ſanguinis draconis,amyli,olibani, ana drac. ij.dragaganthi,maſtiches, ana drac.j. & ſemiſ. acaciæ,croci,ana drac.j.tertiã,charabæ, & myrrhæ,ana drac. ſemis. confice cum rob cydoniorum,& myrtillorum;& da cum eiſdem. Confectio medicaminis ex inuentione noſtra, quod eſt medicamẽ forte,& expertum ad vlcera pulmonis,& pectoris;& mundificat ea a ſanie,& materia viſcoſa contenta in eis: & facilitat expulſionem earum.cuius hęc eſt permiſtio.Rec. olibani,myrrhæ,cinnamomi,amomi, granorũ pini,radicum ireos, gummi albotin, croci, talch,ana drac.iiij.ſpicæ,caſiæ fiſtulæ,carnium dactylorũ,ana drac.iij.coſti,drac.ij.galbani,drac, j.tertias duas,mellis quantum ſufficit ad aggregandum ea,decoquantur mel,& albotin in vaſe duplici,vſque dum habeat ſpiſſitudinem:deinde permiſce cum eis galbanum, & fac bullire denuo: deinde proijce ſuper ipſum puluerẽ aliarũ rerum,& da cum eo,quod conuenit.Permutationum autem pleureſis ad alias ægritudines,quędam ſunt ad bonum,quędam ad malũ. Permutat autẽ in peripneumonia, & ad phthiſim,& ad malum. Et permutatio eius ad peripneumoniam eſt ſecundum alterũ duorum modorum. Quandoque enim fit ex conuerſione materiei pleureſis ad pulmonem;quandoq; ex cõuerſione virus ad ipſum, cũ non mũdificatur vſque ad quadraginta dies, a ruptura collectionis. Et permutatio eius ad phthiſim ſimiliter fit ſecundum alterum duorum modorum, aut mediante peripneumonia,aut ſine mediatione eius:& proprie cum ſanies acuta, & mordicati-

Emplaſtrũ ad pleureſim.

Lohoc mundificans ſaniem.

Trochiſci ad vlcera pectoris.

Medicamẽ inuentione propria ad vlcera pul.

De permutationibus pleureſis.

Trochiſci vtiles ad mundificationem, & conſolidationem vulneris.

ua resoluta ab eruptione apostematis transiẽs per pulmonem vlcerat substantiam eius. Et dixit Hip. quod quando pleuresis non resoluitur, neque mũdificatur in quatuordecim diebus, in empyema transit: & si empyema non mundificatur in quadraginta diebus a die rupturæ, permutatur in phthisim. Et dixit Galen. quod materia pleuresis quandoque rapitur fluxu vẽtris, quandoque natura vincit super ipsam & expellit eam ad partem aurium, & facit collectiones; & est significatio incolumitatis. Et quandoque apparet victoria morbi supra naturam, & significatur ex permistione intellectus, & vigilijs, & fit permutatio in phrenesim. Et quandoque vltimatur materia morbi supra naturam, & declinat materia ad cerebrum, interficit vsque in diem. iii. quandoque declinat ad neruos, & facit spasmum. Et dixit iterũ Gale. quod quando rapitur ad partes cordis, multiplicatur tremor eius, et syncopis, & interficit in principio, & quandoque subito. Et dixit Hippo. quod aliquãdo accidit ex prauitate, & venenositate materiæ, vt vincat supra posse naturæ omnino: & conuertat partes loci, vt appareat dorsum patientis, quasi dorsum verberati, & viret latus eius, & nigret ita, quod consueuit de eis dicere vulgus esse percussos a dęmone. Iterũ Gale. dixit, quod natura multoties vincit supra morbum, & expellit materiam eius ad loca vacua subascellarum, & inguinum, & partium crurium, & aurium, & pedũ, & conuertit in apostemata bene nata ad pleuresim; significant enim salutem. & quandoque conuertit materiam, & extrahit vsque ad cutem, & ducitur ad incolumitatem, cum apostemate sub cute.

E

F

G

De peripneumonia. *Cap.* 10.

Propter duas causas peripneumonia est morbus periculosior quam pleuresis.

PEripneumonia ex ipsa membri denominatione nomen accipit: est enim apostema pulmonis. Et dixit Gal. quod est morbus difficilioris curę, quã pleuresis, & prõptior ad interficiendũ. & illud propter duas res. Et quidẽ prima est, quoniam in pulmone (sicut scis) solutio continuitatis raro est susceptibilis curę, propter causas in capitulo de sputo sanguinis assignatas. Secunda est, quia virtus cordis nõ patitur, immo deficit ab inflãmatione eius: creuit enim ipsum sapientia, vt euentaret cor. Est aũt peripneumonia morbus per se, aut morbus ex altero morbo causatus. Et quidẽ, qui causatur ab eo, quod est aptum natum esse nutrimẽtum pulmonis, aut a superfluitate nutrimẽti ipsius, est morbus per se, deriuatur autẽ ex altero morbu, sicut ea quę fit post catarrhum, & post pleuresim. Fit autẽ peripneumonia ex omni materia, sicut pleuresis. Et ex ea q̃dam vera, quædã nõ vera. Et dixit Gal. quod vera peripneumonia est, quæ fit a phlegmate. Et videtur, quod dicẽti, quod vera peripneumonia est quæ fit ex cholera, sit magis credendum. Et enim pulmo est membrum cholericum, & eius nutrimẽtum est sanguis cholericus. Et iã quidẽ canon est, ꝙ morbus cuius complexio nõ recedit à cõplexione mẽbri, nisi sicut naturale, & innaturale, est morbus proprie verus. recedens autem ab eius complexione in contrarium ipsius, est morbus zebdeg. i. morbus nothus. Et fortassis ratio pro Galeno est, quoniã morbus proprie verus minus molestus est quam zebdeg. & peripneumonia phlegmatica nõ est in vehementia prauitatis, sicut cholerica. interficit enim cito cholerica acuitate sua: cum sit vicina cordi: & oppositio cum infrigidantibus non peruenit ad locũ, nec perducitur, nisi post eius alterationem plurimã eo quod propter viarum distãtiam calefit. Hoc autem secus est in phlegmatica, quoniam oportet medicamina esse maturatiua, & resolutiua. quæ facile sunt peruenientia ad locum necessitatis sine diminutione virtutis eorum. Prẽterea morbus proprius alius est, qui fit de materia, quæ deputatur ad nutrimentum alicuius membri, quæ dum corrumpitur facit morbum: aut fit de materia, quæ est superfluitas nutrimẽti illius mẽbri. Et iã quidẽ Arist. dixit, quod superfluitas est contraria illi rei, cuius est superfluitas sicut fimus, & chylus: & sicut urina, & massa sanguinea: & sicut sudor, & humores in venis: & sicut medulla, & nutrimentum ossium; & sicut adeps, & caro, & similia, nisi sit superfluitas delatiua potẽtialitas eius, à qua deciditur, sicut sperma. Et sciendum, quod pulmo, sicut cætera mẽbra, partẽ sibi propriã de humoribꝰ recipit, sed quod est, sicut sanguis cholericus, de ipsis deputatur ad nutrimentũ ipsius. Et superfluitas sui nutrimẽti, quod est phlegma mittitur in vacuitates eius, ꝑ causas vtilitatũ, quas scis. propter quod quidã crediderunt Gal. dicẽti, quod vera peripneumonia fit ex phlegmate, sicut ex superfluo nutrimẽto, & crediderunt alijs dicentibus, quod fit ex cholera, sicut ex nutrimento, cui iã accidit corruptio. & hoc secundũ intentiones prpprias. Terminatur aũt hæc passio secundum vnum trium modorum, sicut & pleuresis: aut enim resoluitur, aut suppuratur; aut permutatur. Et cura eius est similis curæ pleuresis.

Secundum Galen. vera peripneumonia est quæ fit a phlegmate.

Peripneumoniæ terminus triplex.

H

De empyemate. *Cap.* 11.

EMpyema quandoq; fit expleuresi, & diximus curam eius. Et quandoque fit a peripneumonia sicut dictum est. Et quandoque ex sanguinis sputo. Verum causa eorum quandoque est a pulmone, quandoque a pectore, & partibus. Et iam quidem Gal. dixit factã ex causis in pulmone, molestiorem esse ea, quæ est ex causis in pectore, propter causas dictas in capitulo, quod est ante istud. Et similiter curam eius difficilẽ esse, propter causas dictas in capitulo de sputo sanguinis. Cura autem omnis speciei huius,

ius, similis est curæ empyematis factæ ex pleu- A
resi, quam diximus.

De phthisi. Cap. 12.

PHthisis est detrimentum desiccationis, & consumptionis cadens in corpus ex calore febrium habitudinalium minutarum ex vlceratione pulmonis. Et vlceratio quidem huiusmodi causam habet: aut ex præcedenti catarrho acuto vlceratiuo destillante, & imprimente in pulmone hora post horam: sicut accidit ex frequenti instillatione super petram, perforetur petra. Et quandoque fit ex præcedenti pleuresi, aut peripneumonia: mediante tamen empyemate: & quandoque tamen sine mediatione. Et quandoque fit ex materia putrida diu stante in pulmone, quam sequitur putrefactio, & vlceratio. Et accidit non nunquam post sputum sanguinis sine mundificatione, sicut Hipp. dixit. Post sanguinis sputum, casus in saniei sputum: & post saniei sputum, casus in phthisim. Hic autem est sermo eius sub conditione: Et enim post sanguinis, aut saniei sputum, quibus non resistitur, fit casus in phthisim. Raro autem contingit hæc passio pueris, & senibus. Et si cadant interdum senes in illam; occultari potest eis, & possunt diu viuere cum illa. Viris autem, & mulieribus frequenter accidit, & proprie paratis cadere in ipsam; & raro occultatur eis. Verum mulieribus occultatur interdum, licet parum. Contingit hæc passio, sicut Hippo. dicit, a decimo octauo anno vsque ad trigesimum quintum. Expositi, autem, vt cadant in phthisim, sunt habentes cerebrum debile, quare non prohibetur receptio superfluitatum in ipso; nec digeritur, quod transmittitur de nutrimento ad ipsum, quare sunt catarrhizabiles, & ex parua causa. Et adhuc expositi ad id sunt habentes pectus strictum in creatione sua, cum multiplicatione ventositatum in ipso, & pulmone eorum, & vicinis partibus, habentes humeros alatos, sicut sunt curuaturæ alarum, & collum subtile, & longum; depressum inter alas, & humeros, & frequentat eos tussicula cum punctura alicuius spatulæ, aut mammillarum, & præcipue si sint ex irascentibus facile, & cholericis. Tempus autem magis aptum vt faciat cadere in phthisim, & quod vehementius nocet factis phthisicis, est autumnus, & constipatio borealis multum dominans, & maxime, quando præcessit auster: aut constitutio austrina, quam præcessit boreas. Et ex eis est regio borealis multum frigida, & sicca; & cibi, & potus eius: & quæcumque hoc cursu procedunt. Curare autem phthisim, quæ vehementer impressit, & diuturnauit, impossibile est: & proprie quando continuatur ei lubricitas ventris, fastidium cibi, & fœtor oris, curuaturæ vnguium, & casus capillorum, significant enim ex hoc corruptionem profundari, & nutrimentum esse abscissum. Curare vero non diuturnam, aut quæ non multum impressit, & in qua accidentia timoris nondum apparuerunt, fortassis præsumendum est; quamuis non sit facile. Et intentio in curatione eius est duplex, videlicet vniuersalis, & particularis. Et vniuersalis quidem intentio est tres res. Et prima quidem est correctio causæ facientis. Secunda est abscissio eius. Tertia est regulatio ipsius vitæ patientis. Primam igitur rem complent administrationes medicaminum abscindentium nocumenta catarrhi (si accidat a catarrho) & hæc est radix operationis in hac cura. Et iam hæc scripsimus in capitulo proprio: & si causa ipsius fuerit B
ex præcedenti empyemate, ex pleuresi, & peripneumonia, aut sputo sanguinis, cura eorum dicta est. Secundam rem complent administrationes euacuationum abscindentium causas; quarum præcessit rememoratio. Et siquidem malitiam complexionis calidam cognoueris ex plenitudine sanguinis, phlebotomamus ex basilica. Et si virtus permiserit, demum ex saluatella, & quandoque phlebotomamus phlebotomia renouante numerum, si necessitas expetit, administrando ex cibis, & potibus, & alijs, quæ boni sunt nutrimenti; & hoc diebus, quibus non phlebotomas. Si autem choleram abundare cognoueris, euacua cum eo, quod est sicut aqua decoctionis capilli veneris, & chayare, de singulis manipulos singulos, iuiubas, & sebesten, ana xl. pruna sicca. xx. pulpæ casiæ fistulæ, siracost, ana vnc. j. zucchari violati. drachm. xij. si necessitas expetit: addatur eis, quod est sicut trochisci de violis, & similia. Si autem causam læsiuam materiam phlegmaticam esse cognoueris, euacua cum cochijs, & similibus, quibus ex bdellio, & tragacantho partes addantur conuenientes. Et ex euacuationibus particularibus, & vtilibus huic ægritudini, sunt prouocationes hæmorrhoidarum, & menstruorum, & maxime si ex eorum retentione in nocumentum cadat. Et nos de his in ca. de sputo sanguinis. iiij. canone locuti sumus. Tertiam rem complent administrationes regulationum in generibus rerum sex: & proprie collocentur in loco aeris temperati ad siccitatem decliuis; & permutetur ad regiones aeris temperati. Et sint cibi eorum ex eis, quæ sunt quantitatis paucæ, & pluris nutrimenti, & insuper ad digerendum faciles; sicut proprie hepata gallinarum, & testiculi gallorum, qui non calcauerunt, & alæ pullorum, & carnes minutarum auium tenerarum, & carnes iuuenum perdicum, & alcubugi, & columbarum; & sint huiusmodi elixa aut in iuribus, aut in aqua hordei; & proprie quando quæritur mundificatio, & oportet, vt addatur tunc iuribus eorum de melle aliquid, & congruũt eis vitelli ouorum sorbiles cum melle, & con-

Senibus, & pueris raro accidit hæc passio.

Corpora ad phthisim disposita quæ.

Phthisis q diu duraue rit impossibile est curare.

conceditur etiam eis in hoc casu ius caulium impinguatum cum gallinis, & similia. Quando autem consolidatio, & conglutinatio vulneris quæritur; tunc oportet, vt sint cibaria desiccatiua, non eleuata in gradu multæ exiccationis; & sint etiam conglutinantia, sicut proprie extremitates, & rostra hœdorum, & porcorum iuuenum, & arietum castratorum. Pane autem vtatur similagineo bene cocto, habente aliquid mastiches, quandoque ponitur in eo ozimus, & similia. Et ex cibis conglutinatiuis est triticum cum gallinis, & risum, & similia, & pulmenta, ex geguer, & milio, & sauich, & chist hordei post bonam decoctionem eorum; & lentes sunt bonæ eis. Et pulmenta ex orobo, & sorbitiones ex farina eius, & similia: & cibus ex lacte sunt eis magni iuuamenti, proprie cum non est febris, & caseus, si est recens. Et nos diximus in ca. de empyemate diuersos cibos ex lacte, cano. quarto. Si autem fuerit cum ea febris vehementia, sit cibus eorum chist hordei bene cocti cum cancris fluuialibus, postquam abluuntur, abiectis extremis eorum, cum aqua, & cinere: & cum iteratione, & etiam cancri fluuiales assi, aut elixi in aqua hordei. Et quandoq; dantur cocti in lacte asinæ: & quandoque in oleis frigidis, & quandoque in aqua hordei, aut cicerum: & quandoque in lacte acetoso, abstracto ab eo butyro, & sunt iuuamenti sublimis, & adduntur eis cucurbita, & bleta cum oleo amygdalino, & citruli, & similia. Et ex rebus cibalibus simul, & medicinalibus est lac acetosum coctum cum tortellis de sceni: & sit proprie lactis, vnc. iij. & tortellarum tritarū vnc. j. in crastinum adde ex lacte circiter aure. ij. & minue ex tortellis circiter aur. j. Et hæc fiant singulis diebus, donec deueniatur ad lac solum. Cum autem peruentum fuerit ad ægritudinis declinationem, incipiamus diminuere ex lacte acetoso omni die: & adde tortellas, donec deueniatur addationem tortellarum tantum. Hunc autem modum decoctionis lactis acetosi scripsit Paulus, & plures post ipsum laudauerunt illud. Operatio autem acetosi lactis est secundum hunc modum. Accipe lac caprinum mundum habens bonitatem ex sanitate animalis, & congruitate pascui ipsius: extrahatur ex eo butyrum: & dimittatur vna nocte in aere temperato, mane autem agitetur vehementer, & excludatur spuma eius, est autem lac huiusmodi sedatiuum vehementis caloris, constrictiuum, & consolidatiuum. Potus autem eorum non febricitantium sit in principio vinum album dulce, & cum peruenitur ad tempus consolidationis, sit album ad stypticitatem declinans, permistum cum aqua pluuiali. Febricitatiuum autem potus sit aqua hordei, & aqua pluuialis, & rob myrti, & syrupus eius, & syrupus de papauere, cum vocat necessitas, & aqua pluuialis decoctionis cancrorum, & aqua

Quando est vna febre.

Modus faciendi lac acetosum.

Fructus.

E granatorum dulcium, & similia. Et in secunda mensa comedant passulas cum granis post bonam masticationem, & granata dulcia, & cydonia de sceni cocta in rob, & similia. Et oportet ante comestionem, vt approximent deambulationibus mediocribus: & post ambulationes vtantur frictionibus lenibus, tenerum facientibus corpus; & hoc vt viuificetur calor in ipsis. Et post comestionem vacēt, & quieti sint per duas horas: & hoc, in loco temperati *Somnus.* aeris, in quo sint odores redolentium frigidorum, & stypticorum; cum administratione gaudij, deinde vacent somno, & quieti, quantum possibile fuerit. Et si fuerint vigilię, accedamus ad medicinas ex papauere: & hoc cū sapientia,
F ne congelentur spiritus. Elongentur autem a *Balnea.* balneis; resoluunt enim virtutem, nisi apud declinationem, tūc enim sunt iuuamēti sublimis, quemadmodum dicemus. Prohibeatur autem eis omnis lubricitas, & constipatio viscerum, & magis lubricitas vehemēs; resoluit enim virtutem, particularis autem intentio est quinque res. Et prima quidem est mundificatio, & absterſio vlceris. Secunda est prohibitio cursus materierum ad ipsum. Tertia expulsio materierum saniei eius, & exiccatio earū ex ipso. Quarta est consolidatio eius. Quinta est correctio accidentium. Et primam quidem rem complent *Mundificatio vlcerū.* administrationes medicinarum mundificātiū, & abstergētium vlcera, & in genere eorum ex-
G cellentius, & nobilius est mel, & aqua eius, aggregat enim virtutē mundificationis, & absterſionis, & præter hoc, est cibus, & potus amicus naturæ, & iuuatiuus valde. Et ex eis est aqua hordei, & aqua zucchari, & aqua cicerum, & fortius eis est decoctio hyssopi, & syrupus eius, & adhuc fortius est lohoc de caulibus, & de sqlla. Et ex eis, quæ sunt maximi iuuamēti, est medicamen Galeni. ipsum enim est mūdificatiuū bonum, quod recipit ireos, hasce, hyssopi, ana partes æquales, confice cum melle, da mane, & sero a drachm. j. vsque ad ij. cum aqua mellis. Et dicit Democritus, hyssopus, aut iris, aut farasin singulariter, vel coniuncta, cocta in aqua mellis, aut in aqua hordei sunt mundificantia
H bona, & nos diximus plura ex his in cap. de empyemate. Secūdam rem complent administrationes medicaminū materias a pulmone prohibentium. Et hoc quidem perficitur secundum alterum duorum modorum; & proprie cū prohibitione materiei, quæ transfertur ad ipsum ex altero membro: & cum confortatione pulmonis, vt non recipiat, quod ad ipsum transfertur de materia. Et secundum plurimum, quæ transferuntur ad pulmonem materiæ sunt catarrhales, aut transmissæ a vicinis membris; & ex pleuresi, & alijs, & horum curam iam diximus. Summam enim medicinarum pulmonem confortantium etiam diximus in capitulo de tussi humida. Et ex eis est rob myrti, & syrupus

rupus eius cum drach.ij. pulmonis vulpis ficci. Et ex medicinis quidem mirabilis iuuamenti aggregantibus virtutem confortationis,& mũdificationis est medicamen Galeni, quod recipit pulmonis vulpis ficci, fucci liquiritię, capillorum veneris, seminis fœniculi, anisi, ana, confice cum zuccharo decocto cum aqua quantum sufficit. Et quandoque conficitur cum rob myrthino, & est cõfortatiuum amplius. Tertiam rem complent administrationes medicaminũ putredinis, quæ sunt in pulmone, exiccantium. Et nos quidem diximus in cap. de tussi, hæc administranda esse post mundificationem debitam, vt extirpetur post eas residuum putrefactionis omnino. Et diximus, quod administratio ex myrrhæ rubeæ, drachm.j.& mellis drac. iiij.lambendo diebus interpolatis cum aliqua ex medicinis educentibus saniem, est medicamen vtile. Et fortius est lambere alchitran cũ melle; aut cum melle, & galbano simul liquefactis. Et ex maxime iuuatiuis eis sunt medicinæ magnæ, sicut theriaca, & mithridatum; & alia, quorũ in capitulo de empyemate præcessit rememoratio, & si indigetur adhuc medicamine exiccante, procedemus ad medicinas de arsenico, & sulphure scriptas in eodem capitulo canon.xxx. Et non negligantur medicamina huius summæ, quoniam ad sanitatem perducunt, si Deus voluerit. Verum si peruenitur ex eis ad supercalefactionem, succurrendum est cum aqua hordei, & iuleb: cum trochiscis de camphora, vsque dum cesset accidens: deinde redeatur ad exiccatiua prædicta. Quartam rem complent administrationes medicaminũ aggregantium in se duas virtutes: mundificationis, scilicet, & consolidationis. Et ex medicinis proprijs in hac summa est lac asininum cũ virtute subtiliationis in ipso, & lac caprinum cum temperie sua: & lac muliebre cum proprietatibus temperiei intra illam. Lac enim aggregat intentiones tres. Est enim res cibalis, & dilecta nimis, & est ex rebus velocis conuersionis in sanguinẽ; est enim sanguis bis coctus: & est post illud medicina abstergens vlcus virtute serositatis eius, & conglutinans ipsũ virtute caseitatis eius. Et oportet, vt bibatur calidum cum mulgetur; & si posset, fugi ex mammillis: & hoc in ieiunio ante cibos alios, & oportet, vt post ipsum quiescant, ne corrumpatur, & acescat in stomacho eorum: nec dormiant super ipsum, nec suscipiant cibum, nisi prius descendat. Et si oportet, vt bibatur in loco aeris temperati, & proprie cum fuerit gaudium, & tranquillitas, & quando ipsum magis mundificatiuum esse quærimus, dandum est cum melle. Et quandocumque ipsum magis conglutinatiuum, & consolidatiuum quærimus, detur cum zuccharo rosato, & similibus, aut coctum cum lapidibus. Et si sumens ipsum constipationem patitur viscerum, oportet, vt

Medicamẽ Galeni quo nunc vtuntur medici sub nomine loch de pulmone vulpis.

In lacte sunt tres intentiones ad hoc.

A eligatur ex lacte, in quo multiplicatur serositas: & si non sufficit, multiplicetur quantitas potus eius in die sequenti: & adhuc in die tertia, & si adhuc non sufficit, miscẽdum est cum eo, quod est sicut zuccharum, & sal: & si adhuc non sufficit, miscendum est polypodium cum ipsis, si autem sumens ipsum lubricitatem intestinorũ patitur; tunc oportet, vt misceatur ei, quod est, sicut hypocystis, & similia. Et si tussim habuerit, misceatur cum eo, quod est sicut dragacanthum. Et si cum stomachi debilitate fuerit, miscendum est cum eo, quod est sicut trochisci diarhodon, & similia. Et lac quidem, de quo butyrum extractum fuerit, est magis conglutinatiuum; & coctum quidem amplius: & quod
B cum butyro est, est magis humectatiuum, & impinguatiuum. Ars autem in decoquendo lac est huiusmodi. Accipe lac mundum; & recipe ipsum in vase puro absterso, & pone super ipso circiter quintam partem eius ex aqua pluuiali, deinde extingue in ipso lapides fluuiorũ ignitos sine fumo, vsq; dum lac fuerit coctum, & consumptæ aquæ partes in ipso, lac autem melius est, quod sumitur ex animalibus iuuenibus mediocriter, non nimis remotis, aut vicinis partui; quorum pascua sunt ex herbis montanis, in quibus est subtilitas, & mundificatio cum stypticitate, & exiccatione. Et laudauit Galen. herbas huiusmodi deputandas esse pascui eorum, scilicet ex herbis calidis; absynthium, hyssopum, hasce, polium, scea, iahde,
C fœniculus, abrotanum, & similia, & ex frigidis, rubus, rhamnus, solatrum, caiare, & similia. Et oportet, vt dandi lactis quantitas comparetur possibilitati virtutis suscipientis ipsum, quare incipiendum a quantitate minori, dando ex eo circiter vncias tres, prima die, & in crastinum addatur ei circiter vnc.j. & sic fiat alijs diebus, a prima die, vsque dum deueniatur ad lib.j. vel parum amplius. Demum paulatim deueniendum est vsque ad illud, quod est sufficiens, & iam quidem diximus cauendum eis esse ab indigestione in potu lactis, in ipsa enim est timor. Febricitantibus autem, aut caput dolentibus,
D aut siti vehementi obsessis abscinditur lac dulce: & laudatur eis lac acetosum, de quo extractum est butyrum secundum doctrinam traditam a nobis in hoc eodem cap. danda est etiam eis aqua hordei cocta cum cancris fluuialibus secundum, quod etiam dictum est, & syrupus de papauere, aut syrupus de myrtho cum eo. Et oportet cancrorum extrema abscindi, deinde lauari corpora eorum cum aqua, & cinere frictione vehementi, & hoc cum iteratione, & iteratione, & oportet vt detur in ieiunio, & sit quãtitas potus eius circiter vnc.iij. & in crastinũ ad de, vnc.j. & sic die quolibet vsque ad lib.j. & semis. mane, & sero ante alios cibos. Summa autem medicinarum vlcera pulmonis, & pectoris consolidantium est hæc. Sanguis draconis,

Modus decoquẽdi lac ad phthisicũ.

Quorum animalium esse debeat lac.

Modus præparandi cancros summales.

Vlcus pectoris, & pulmonis consolidãtia.

&

& proprie lutum ſigillatum, bonum armenicũ, charabæ, ſedenegi, olibanum, maſtiche, balauſtiæ, roſæ, & ſemen eius, corallia, euphiſtidos, cortices cancrorum fluuialium vſtorum, ſemen portulacę aſſum, amylum aſſum, ſemen maluę, & althææ aſſum, ſemen arnoglоſſæ aſſum, gummi aſſum, fructus myrti, & ſimilia. Medicamina autem, cum quibus hæc danda ſunt, proprie, ſunt vitelli ouorum, lac dulce, & acetoſum, aqua pluuialis, & aqua hordei decoctionis cicerum, & cancrorum fluuialium; aqua alſauic, ſuccus cydoniorum, miua, ſuccus myrti, roſæ, & ſuccus earum, mucilago pſyllij, ſemen cydoniorum, ſyrupus de papauere, ſyrupus de iuiubis, ſyrupus de violis, & ſyrupus roſatus, & ſimilia, ex medicinis autem compoſitis ſunt hęc, trochiſci de luto ſigil. aut de luto armenico, philonium perſicum eſt vltimum: mũdificat enim & exiccat putredines, & cõſolidat vlcera, et nos ſcripſimus ipſum, & adhuc alia multa huius intentionis in cap. de ſputo ſanguinis, quæ efficaciter afferantur ad hũc locum. Ex rebus autem mirabilis iuuamenti ad conſolidationes, & ſanationes vlcerum pulmonis, eſt zuccharum roſatum recens: ſuper quod non præterijt annus, aggregaẽ enim in eo virtus abſterſionis ex ſucco roſarum, & virtus conſolidationis ex parte ſubſtantiæ earum. Et noſti, quod virtus abſterſionis ex roſis propter antiquitatẽ abſcinditur, quæ adhuc poſſidetur in recentibus. Et Gal. quidem pręcepit dari zuccharum roſatum ſingulis diebus in quantitate plurima etiam cum rebus medicinalibus, cibalibus, & potabilibus, ſecundum omnem modũ adminiſtrationis eius: ita, quod etiam cum pane, & vſi ſunt eo poſt ipſum plurimi: & non eſt comprehenſibilis eorum numerus, qui ſanati ſunt ex vſu eius; tamen prius mundificationibus præcedentibus, falluntur enim vtentes eo a principio, dum mundificatio non præceſſerit, coarctat enim in pulmone materias, nos autem dedimus cum lacte calido nõ febricitantibus. Febricitãtibus vero cum aqua hordei decoctionis cancrorum fluuialium, & alijs multis modis adminiſtrationum: & inueni mus eſſe medicamen vltimum. Verum quoties ex eius adminiſtratione contingit cõſtringi anhelitum, dentur, quæ elargant ipſum ex eis, quę educunt ſaniem: ſicut proprie ſyrupus de hyſſopo, & ſimilia, & ſi accidat ſupercalefactio propter deſiccationẽ, detur ſyrupus de iuiubis, aut ſyrupus de violis, aut mucilago pſyllij, aut cydoniorũ cum aqua granatorũ, aut aqua expreſſionis ſeminũ portulacæ cũ trochiſcis de cãphora dictis in antidotario, & ſi ſequatur poſt ipsũ conſtipatio naturæ, detur myrobalanũ de violis, aut ſyrupus eius cum aqua hordei, & poſtquam ceſſauerint huiuſmodi, redeatur ad zuccharum roſatum dandum in omnem modum. Quintam rem complent correctiones cadentes in accidentia concomitantia, & ſuperuenientia huic morbo, & ex concomitantibus eſt febris, conſumptio, & macies, & debilitas, & ex ſuperuenientibus eſt tuſſis, fluxus ventris, conſtipatio, & faſtidium cibi. Et iam Hippocrates dixit mundificatiuũ vlceris febris lẽteſcentiam ſuccedere debere: quæ ſi non ſucceſſerit, conſtat corruptionem vlceris profundari. Nos autem experiemur, circa omne tempus curationis eius interponere medicamina febris vehementiam ſedantia: vt ſigillentur ex his, & illis beneficia concordantia: quorum finis eſt ſanitas. Et ſuccurretur conſtipationi, & arefactioni eorum cum eis, quæ adæquant, & humectant ex cibis, & potibus, & rebus medicinalibus, & adminiſtratione lactis dulcis, & alijs, quæ diximus. Et confert eis balneatio in aqua dulci calida, poſtquam morbus in declinatione fuerit; & ante illud eſt res prauior; & eſt ponere ægrum in deſperatione. Forma autem balneationis eſt in hunc modum. Præparetur aer balnei, vt ſit liber, non habens de corruptione odoris, aut praua qualitatis omnino aliquid; & calefiat, vt ſit caliditas balnei, & aquæ caliditas temperata, aqua excitetur, & non reſoluatur calor naturalis, & ſit prima manſionum remiſſius calida, quam alia, tunc intret patiens manſionem primam, & fricetur in ea leui frictione, & proprie tenerum faciente corpus, deinde intret manſionem ſecundam, & incipiat lauare corpus cum aqua calida vtendo leui frictione cum manu, deinde paulatim intret aquam calidam, & delectetur in ea, deinde incipiat lauare corpus eius cum aqua decoctionis capitum hædorum, aut cum aqua hordei cõquaſſata cum ouis multis, & oleo amygdalarum dulcium, deinde ducatur ad manſionem primam; & inungatur corpus eis oleo roſato: & ducatur ad habitaculum exterius, in quo ſit aer temperatus, cum multitudine redolentium ſtypticorum: & quieſcat in lecto, deinde poſt duas horas cibetur cibis laudabilibus, paucæ quantitatis, & pluris nutrimẽti, ex eis, quorum iam mentionum fecimus. Et ex hinc tota intentio noſtra ad humectandum ſit occupatior; & cum delectatione, & quiete, & ſomno, & delitijs ſimilibus. In craſtinum autem aut in die tertio balneetur ſimiliter. Si autem patiens debilis fuerit, ante per duas horas, quam balneum intret, accipiat ſorbitionem, & ex carnibus teneris, aut ex lacte dulci, & quieſcat ſuper ſorbitiones per duas horas; deinde intret balneum. Si autem patiens talis fuerit, vt virtus eius tolerare poſſit, pręcepit Galenus, poſt ſufficientem lauationem in aqua calida, aut in aqua capitum arietum caſtratorum, ſpargi ſuper corpus eius in prima manſione, ex aqua frigida aliquid, pręter quam in capite eius, deinde inungi oleo roſato. Lauationes etiam in tina ſunt huius intentionis, & proprie cum rebus humectantibus, & impinguantibus corpus, ex his, quæ dicta ſunt. Poſt hæc paulatim deuenien-

Medicamen mirabile ad phtiſicos eſt zuccharum roſatum recens.

Modus balneandi phtiſicos.

Quo nam modo zuccharum roſatum phtiſicis febricitantibus exhibendum ſit.

Accidentia phthiſicorũ.

deueniendum est ad administrandum in balneis lauationes ex aquis decoctionum capitum arietum castratorum, & similia. Et si corpus remanserit debile, vngatur cum oleo mastichino, & similibus. Et similiter paulatim deueniendum ad alia cibaria laudabilia, & solidiora. De tussi autem, & constipatione ventris, aut fluxu, quæ superueniunt eis: dicemus sicut in præteritis iam diximus. Et si accidat eis casus appetitus, curetur sicut in capitulo proprio dicemus.

De medicaminibus ad phthisicos. Cap. 13.

PHthisicis medicamina conuenientia scripta sunt plura in antecedentibus. Et ex eis sunt trochisci Galeni scripti in ca. de tussi catarrhali, & descriptiones syrupi de papauere, & diapapauer, & trochisci, & pilulæ de papauere, & pilulæ de styrace, & aliæ pilulæ de narcoticis scriptæ in eodem capitulo: & hæc proprie ad sedationem catarrhi, Medicamina vlcus mundificantia, & saniem eius abstergentia partim dicta sunt in cap. de asthmate, & tussi: & partim in cap. de empyemate. Summa autem medicinarum vlcera pulmonis, & pectoris consolidantium, dicta est in cap. de spuro sanguinis. Confectio testiculorum vulpis est phthisicis, & cõsumptis medicina experta: & dicta est in antidotario. Hamech filius Zezar. Confectio loch, quæ confert phthisicis, & mundificat vlcera pulmonis, & consolidat. Recip. iuiubas. l. passularum enucleatarum, drach. xxx. seminis maluæ, drac. iiij. cancrorum fluuialium drac. xx. capillorum veneris, caiare, virgæ pastoris, linguæ arietis, ana vnc. semis. liquiritiæ vnc. j. Decoquantur in lib. iij. aquæ, vsque ad lib. j. & adde eis syrupi de papauere, & zucchari tabarzet, & sapæ, ana vnc. vj. decoquãtur ad mellis spissitudinem, deinde proijciatur super ea seminis cucurbitæ mũdatæ, vnc. j. gummi arabici, dragacanthi, seminum cydoniorum, amili, seminis portulacæ, amygdalarum dulcium, ana drach. viij. papau. albi, drac. v. Post bonam triturationem miscentur cum alijs, da mane, & sero circiter drach. v.

Syrupus de psyllio pro phthisicis. Idem. Syrupus de psyllio conferens phthisicis. Recipe spodij, seminum portulacæ, seminum cydoniorum, papaueris albi, ana drach. ij. psyllij mundi drach. v. succi arnoglossæ cocti, & depurati, drach. xx. cancrocum fluuialium lotorum secundum doctrinam prædictam, drachm. xx. decoquatur in lib. iij. aquæ vsque ad lib. j. & cũ lib. j. zucchari fiat syrupus, da mane, & sero cũ

Trochisc. de papa. vtiles ad phthisicos. succo arnoglossæ; est enim efficax. Et quandoque datur cum puluere huiusmodi. Recipit psyllij, gummi arabici, dragacanthi, boli armeni, ana, da cum syrupo prædicto, & succo linguæ arietis. Filius Zachariæ Arasi. Vlcera pulmonis, cum nõ sunt chronica, sed adhuc aliquid ex sanguine egreditur cum tussi, curari possibilia sunt, detur ergo cum non est febris, lac recenter mulsum; & si fuerit cum eis febris, detur aqua hordei cum cancris fluuialibus, aut cũ syrupo de papauere, & dum non constringitur anhelitus eius, administrentur trochisci de papauere: quorum descriptio hæc est. Recipe papaueris albi, seminis cucurbitæ, & citrulorum mundatorum, ana drachmas quatuor, dragacanthi, amyli, gummi arabici, succi liquiritiæ, ana drachmas quinque, thuris masculi, boli armenæ, sanguinis draconis, charabę, ana drachmas duas, myrrhę, cinnamomi, opij, ana drachmam vnam, fiant trochisci, da cum syrupo de papauere aut rob myrthi. Et quando cum istis rebus constringitur anhelitus, dentur in potu ea, quæ elargant ipsum, & educunt saniem; sicut syrupus hyssopi, & similia. Sabor. Loc conferens phthisicis, & consumptis. Recipe testiculorum vulpis vncias quatuor, batrembuch, caiare, ana drachm. j. cicerum dulcium tritorũ, vnc. iij. seminis papaueris albi, vnc. j. & semis. hordei mundi, vnc. j. passularum enucleatarum ficuum siccarum, carnium dactylorum, ana, drachm. ij. cancrorum fluuialium, vnc. iij. decoquantur omnia in libris quatuor aquæ vsque ad lib. j. & semis. deinde accipe zucchari, & penidiarum, ana lib. j. testiculorum vulpium elixorum in dulci lacte, vnc. iiij. aut cum olei amygdalini, vncijs tribus, decoquantur vsque dum sufficientem habeant coctionem, deinde proijce super ea papaueris albi, succi liquiritię, seminum citruli, melonis, cucurbitæ, cinnamo. seminum bombicis purgatorum, seminis maluæ, florum boraginis ana drachmas duas, amyli, dragaganthi, gummi arabici, ana drach. ij. carnium dactylorum, passularum enucleatarum, ana drachm. v. tere, confice cum prædictis, bonum, si Deus voluerit. Filius Serapionis. Cõfectio de iacur conferens ad catarrhum acutũ, & phthisim ex eo. Recip. seminis papaueris albi, & nigri, ana vnc. j. & semis. radicum liquiritiæ, vnc. j. & semis. seminis cydoniorum, seminis althæę ana drachm. j. & semis. dragaganthi, vnc. semis. gummi arab. vnc. semis. proijce super ea aquæ pluuialis, lib. v. & dimitte die ac nocte, demum decoque vsque ad consumptionem duarum partium, & adde mellis lib. j. s. & penidiarum lib. s. igni lento decoque vsq; cum mellis habeat spissitudinem, da mane cum aqua hordei. Et accipiatur in sero ex his pilulis. Recip. seminis portulacæ, drachm. v. dragaganthi, gummi arabici, ana drachm. iij. seminis citruli, drachmas iiij. seminis cucurbitæ excorticati, & seminum cydoniorum, ana drachm. vij. succi liquiritiæ, drachm. v. fac formas similes lupinis cum mucilagine seminum cydoniorum, dentur tenendæ sub lingua.

Trochisc. de papa. *Aliud loch conferens phthisicis.* *Confectio de iacur.* *Pilulæ siue lingua pr phthisicis.*

SVM-

SVMMA I.

De curatione ægritudinum cordis. Et primo de ipsis in vniuersali. Cap. 1.

AEgritudines cordis sunt debilitas pulsus, tremor, & syncopis. Et hę quidem ægritudines eadem fere habent radices, non aliter inter se differentes, nisi sicut debiles, & fortes. Causantia autem has ægritudines cum sint debilia, & remissa imprimentia debilitatem cõtra vigorem mineræ, faciunt debilitatem cordis. Amplius autẽ eleuata, vt imprimãt agitationem læsiuam in ipso facientem in differentijs motus cordis sensu perceptibilem, quæ sunt ex magno ad paruũ: ex veloci ad tardum: ex raritate ad frequentiam, & e conuerso, tunc fiunt constitutiones duæ, aut enim fiunt illa nõ integre, neque in omni hora, sed cum quadam interpolatione, & viciſſitudine; & fit tremor cordis. Cum fortiora fiunt vt imprimant vehemẽtius impressiones fortius lædentes impediẽtes, aut præfocantes motus eius; aut sepelientes spiritus ad interiora; aut intercedentes absque interciſione omnino; aut aggregãtes ad principiũ; aut resecantes absque eo, quod est in radice; faciunt syncopim. Vincẽtia autem ea vltimata victoria super naturã, ita vt abscindatur spiritus, & calor vitæ, aut extinguatur in minera; sunt causa mortis. Causæ autem facientes has ægritudines, quædam sunt causæ corporeæ: quædã extra corpus surgentes, & corporeæ quidem aut sunt in ipso corde, aũt sunt in membris vicinis ei, aut in membris communicantibus ei propinqua communicatione aut remota. Causæ autẽ existentes in corde lædentes ipsum, aut sunt malitia complexionis sine materia, aut cum materia. Et malitia quidem complexionis dominãs cordi facit debilitatem ipsius, debilitas autẽ facta forti vsque adeo, vt sit agitatiua virtutis, facit tremorem. Tremor autem superueniens generat syncopim. Vltimitas autem facta in syncopi est extinctio, & mors. Sed malitia quidem complexionis frigidæ suspectior est, quam calidæ, propter elongationem a re vitæ, & sicca magis quam humida, quamuis sit dominans in dispositione corporis, & causa etiam huius interdum fit causa præfocationis, & mortis festinæ. Solutionem autem continuitatis, aut apostemationem fieri in corde, virtus non patitur, imo sunt causa dissolutionis, & mortis, & quando in est dolor in ipso, fit causa syncopis, & mortis. Dixit Gale. quod malitia complexionis puræ, aut cũ materia facit in vniuersam corporis partem sensum læsionis, qui est dolor: & quomodo nõ in corde? Frustrabitur ergo, & supponemus alterationes in corde non curari, & nos quidem diximus, quod iam radix præposita est: etenim esse ægritudinem cordis aut non confirmatur, quia non sunt mansiuæ: & tunc ordo medicationis incolumitat: aut confirmatur, educendo ad mortem. Distinguemus autem in causis læsionum cordis, quæ sunt ab alijs membris: quoniã læsio cadens in panniculis, & in membris, quæ ambiunt cor, dum redundat ad ipsum, est causa ægritudinum eius prædictarum in ipso, & læsio cadẽs in cerebrum interdum est causa ad illud, sicut in epilepsia, mania, & melancholia, licet enim figantur in cerebro, terminantur tamẽ in corde, & sunt causæ ægritudinum eius. Et ex eis est fluxus sanguinis narium, aut vndecumque: & communicat etiam cum corde communitate magis propria stomachus: & affert ei causas læsionum, & proprie cum corrumpitur in eo humor mordicatiuus, aut malæ qualitatis, aut vitreus viscosus, aut repletio agitatiua, aut fames vehemens, aut dolor acutus, & pungitiuus, aut fuerit in orificio eius bothor, aut vlcus putridũ. Et dixit Paulus, quod ægritudines, quæ sunt in stomachi orificio, aut meri, sunt propinquæ cõuersionis ad ferendum læsionem cordi: ita vt quidam putent tremorem factum in ore stomachi esse tremorem cordis, & quidam voluerunt debilitatem in ipso esse cardiacam. Et dispositio hepatis cum est alterata, vt generet secundũ plurimum sanguinem melancholicum, imprimit: & est causa ægritudinum cordis, & est prauior dispositionibus alijs: ita vt faciat dispositionem similem maniæ, & melancholiæ. Adhuc autem causæ harum ægritudinum sunt euacuationes omnes excedẽtes terminum: & similiter in acuta; aqua hypochõdriorum; extractio autẽ saniei, in apertione apostematis. Et ex eis est pfocatio matricis, & priuatio menstruorum, aut exuberantia eorum. Et ex eis est imprægnatio, & huiusmodi, & nocumenta ex vermibus, vt etiam appareat dispositio similis epilepsiæ. Et sunt ex vermibus habentes aculeos pungentes orificium stomachi punctione vehementi, donec faciant cadere in dolorem acutum causam ad syncopim, & aliquando ad mortem, & sunt quandoque ex penetrãtibus vsq; ad cor, & sunt causa mortis festinę. A communitate autem totius corporis superueniunt læsiones cordi, sicut propter febrem, aut propter vehementiam sudoris, & similia. Ex causis autem extraneis accidit huiusmodi sicut ex aere pestilentiali, aut ex odoribus fœtidis, aut venenosis, aut assumptione rerum venenosarum, aut ex morsu venenosarũ animaliũ, aut incursione timoris, aut ex balneatione vehemẽti, aut labore, & similibus.

Hactenus Mesues. Desiderantur reliqua, quæ hic author in secundi huius libri præfatione pollicebatur. In quorum supplementum quædã scripsere Petrus Apponus, & Fracisc. Pedemontanus, quæ his proxime adiuncta propediẽ prodibunt.

FINIS.